

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ (ਜਿਲਦ ਦਸਵੀਂ)

ਕਵੀ ਚੜ੍ਹਾਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library has been created with the approval and personal blessings of Sri Satguru Uday Singh Ji. You can easily access the wealth of teaching, learning and research materials on Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library online, which until now have only been available to a handful of scholars and researchers.

This new Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library allows school children, students, researchers and armchair scholars anywhere in the world at any time to study and learn from the original documents.

As well as opening access to our historical pieces of world heritage, digitisation ensures the long-term protection and conservation of these fragile treasures. This is a significant milestone in the development of the Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library, but it is just a first step on a long road.

Please join with us in this remarkable transformation of the Library. You can share your books, magazines, pamphlets, photos, music, videos etc. This will ensure they are preserved for generations to come. Each item will be fully acknowledged.

To continue this work, we need your help

Your generous contribution and help will ensure that an ever-growing number of the Library's collections are conserved and digitised, and are made available to students, scholars, and readers the world over. The Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library collection is growing day by day and some rare and priceless books/magazines/manuscripts and other items have already been digitised.

We would like to thank all the contributors who have kindly provided items from their collections. This is appreciated by us now and many readers in the future.

Contact Details

For further information - please contact

Email: NamdhariElibrary@gmail.com

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

[ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਲੀ-ਜਿਲਦ-ਜਿਲਦ ੧੦]

ਕਵਿ ਚੁੜਾਮਣਿ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਕਿਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

[ਰਾਸਿ ਦਸਵੀਂ ਮੁੱਕੀ, ਗਯਾਰਵੀਂ ਸਾਰੀ ਤੇ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਜਾਰੀ]

ਮੰਗਲਾਂ ਦੀ ਭਾਵਾਰਥ ਪ੍ਰਗਟਨੀ ਟੀਕਾ

ਅਡੇਥੇਥ

ਪ੍ਰਯਾਵਾਂ ਤੇ ਉੱਧਾਰਾਂ ਸਮੇਤ

ਤਾਸ਼ਾ ਵਿਤਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਲਦ ਦਸਵੀਂ
ਕਵੀ ਚੁੜਾਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ
ਸੰਪਾਦਕ : ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

SRI GUR PARTAP SURAJ GRANTH Vol. X (In Punjab)

Kavi Churamani Bhai Santokh Singh

Editor : Bhai Vir Singh

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਲਦ ਦਸਵੀਂ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ

ਸਾਲ 2011

ਕਾਪੀਆਂ : 5000

ਕੀਮਤ : ੮੦੦੦੮

1120 - ਹ.ਪੁ. - 1579

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ	ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ
ਰਾਹੀਂ	ਕੰਟਰੋਲਰ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ
ਛਾਪਕ	ਆਲਟੈਕ ਪ੍ਰਿੰਟਪੈਕ, 182/4, ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਸ-1, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਸੂਚੀ ਪੱਤਰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ-ਜਿਲਦ ੧੦

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ	ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਨਾ
ਰਾਮ ਦਸਵੀਂ-ਸਾਰੀ ।		ਦਿੱਲੀ ਨਿਵਾਸ ।	੪੦ ੩੯੧੪
ਹੋਰੇ ਵੇ ਸੁਪ ਬਖਸ਼ੇ ।	੧੫ ੩੮੨੩	ਰਾਮਰਾਇ ਦੀ ਈਰਖਾ । ਸੁਪ	੪੧ ੩੯੧੭
ਕਰਤਾਰਪੁਰਦਿਜਪੁੰਨ ਜਿਵਾਯਾ	੧੬ ੩੮੨੬	ਰਾਮਰਾਇ ਬਾਬਤਭਵਿਖਤਵਾਕ	੪੨ ੩੯੨੧
ਦਿਜ ਸੁਤ ਜਿਵਾਯਾ ।	੧੭ ੩੮੨੯	ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਭੇਟਾ ਲਿਆਯਾ ।	੪੩ ੩੯੨੪
ਸ਼ਕਰ ਹੰਗ ਲੱਗਣ ਦੀ ਕਥਾ ।	੧੮ ੩੮੩੨	ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਪ੍ਰੀਖਯਾ ।	੪੪ ੩੯੨੮
ਧੀਰਮਲ ਦਾਰੂਜੀਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ।	੧੯ ੩੮੩੭	ਜੈ ਸਿੰਘ ਲੈਣ ਆਇਆ ।	੪੫ ੩੯੩੨
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਤਰਾਕੀਰਤ ਪੁਰ	੨੦ ੩੮੪੦	ਪਟਰਾਣੀ ਪਛਾਣੀ ।	੪੬ ੩੯੩੫
ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਹਿਮਾਂ । ਸਿਖੀ		ਰਾਜਾ ਸਿਖ ਦੇਯਾ ।	੪੭ ੩੯੩੮
ਜਹਾਜ ਢੁਟਿਆ ਵਾਕ ।	੨੧ ੩੮੪੩	ਸ਼੍ਰੀਰ ਨੂੰ ਖੇਦ । ਬਾਹਰ ਭੇਰਾ ।	੪੮ ੩੯੪੧
ਪ੍ਰਿਥੂ ਤੇ ਉਤੰਕ ਰਿਖਿ ਕਥਾ ।	੨੨ ੩੮੪੮	ਸ਼੍ਰੀਰ ਨੂੰ ਖੇਰਲ ।	੪੯ ੩੯੪੬
ਪ੍ਰਿਥੂ ਨਾਲ ਜੰਗ ।	੨੩ ੩੮੫੨	ਸੀਤਲਾ ਨਿਕਲੀ ।	੫੦ ੩੯੫੦
ਪ੍ਰਿਥੂ ਬੱਧ ।	੨੪ ੩੮੫੪	ਸਿੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼	੫੧ ੩੯੫੩
ਗਾਲਵ ਦਾ ਛੇ ਸੌ ਘੋੜਾ ।	੨੫ ੩੮੫੮	ਸਚਖੰਡ ਪਯਾਨ ।	੫੨ ੩੯੫੭
ਗਾਲਵ ਭੇਟਾ । ਰਾਜਾ ਜਜਾਤੀ ।	੨੬ ੩੮੬੩	ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ।	੫੩ ੩੯੬੧
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਵੈਕੁੰਠ ਪਯਾਨ ।	੨੭ ੩੮੬੬	ਸਿੰਗਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ।	੫੪ ੩੯੬੪
ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਾਇ ਈਰਖਾ ।	੨੮ ੩੮੭੦	ਮਸੰਦ ਸ਼ੇਰ । ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਲ ।	੫੫ ੩੯੬੮
” ”	੨੯ ੩੮੭੫		੫੬ ੩੯੭੧
ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਦੇਸ਼ ।	੩੦ ੩੮੭੯	ਰਾਮਿ ਗਯਾਰਵੀਂ ।	
” ”	੩੧ ੩੮੮੨	ਮੰਗਲ । ਬਕਾਲੇ ਸੋਝੀ ।	੧ ੩੯੭੫
” ”	੩੨ ੩੮੮੬	ਭਾਈ ਗੜੀਆ ਤੇ ਦਾਦਕਾਦਾਸ	੨ ੩੯੮੭
ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੂਤ ਆਯਾ ।	੩੩ ੩੮੯੦	ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬੇੜਾ ।	੩ ੩੯੮੬
” ”	੩੪ ੩੮੯੩	ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਬਕਾਲੇ ।	੪ ੩੯੮੯
ਘਰ ਵਿਚ ਸਲਾਹ	੩੫ ੩੮੯੬	” ”	੫ ੩੯੯੩
ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ ।	੩੬ ੩੮੯੯	ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ।	੬ ੩੯੯੭
ਸਿੰਗਤਾਂ ਵੇ ਮੇਲੇ ।	੩੭ ੩੯੦੩	ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ।	੭ ੩੯੯੯
ਬੀਵਰ ਤੋਂ ਗੀਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ।	੩੮ ੩੯੦੬	ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣਾ ।	੮ ੪੦੦੩

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਸ਼੍ਰੀ	ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ	ਸ਼੍ਰੀ	ਪੰਨਾ
ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਈਰਖਾ ।	੧੦	੪੦੧੧	ਬੰਦੇਰ, ਅਲੀਸ਼ੇਰ, ਜੋਗੋ, ਬੁਪਾਲੀ ।	੩੬੪	੧੧੦
ਗੋਲੀ ਚਲੋਣ ਦੀ ਗੋਂਦ ।	੧੧	੪੦੧੫	ਖੀਵਾ । ਭਿੱਖੀ ।	੩੨੪	੧੧੪
ਧੀਰਮਲ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧ ।	੧੨	੪੦੧੬	ਦੇਸਰਾਜ । ਖਜਾਲਾ । ਦਮਦਮਾ		
ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ ਤੇ ਲੁੱਟ ।	੧੩	੪੦੨੨	ਮੋੜ ।	੩੮	੪੧੧੭
ਧੀਰਮਲ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ।	੧੪	੪੦੨੬	ਦੇਸੂ ਦਾ ਅੰਤ ।	੩੯	੪੧੨੦
ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰੋਧ ।	੧੫	੪੦੨੬	ਸੁਲੀ ਸਰ ਚੋਰ ਨੂੰ ਸੁਲੀ । ਬਰੇ ।	੪੦	੪੧੨੩
ਮਸੈਦਾ ਨੂੰ ਵੰਡ ।	੧੬	੪੦੩੩	ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰੇ । ਗਾਰੋ । ਗੁਰਨੇ ।		
ਮਖਣ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ			ਮਕਰੋੜ । ਧਮਧਾਨ ।	੪੧	੪੧੨੭
ਵਰਜਣਾ ।	੧੭	੪੦੩੬	ਮੋਹੋਂ ਦੀ ਘਾਲ ।	੪੨	੪੧੩੧
ਘਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ।	੧੮	੪੦੪੦	ਘਮਧਾਣ । ਕੈਥਲ ।	੪੩	੪੧੩੫
ਧੀਰਮਲ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੋਜ਼ੀਆਂ ।	੧੯	੪੦੪੪	ਬਾਰਨੇ ਦਾ ਰਾਹਕ ।	੪੪	੪੧੩੯
ਧੀਰਮਲ ਦੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਵਾਪਸੀ ।	੨੦	੪੦੪੭	ਬਲੇਸਰ । ਬਣੀ ਬਦਰ ਪੁਰ ।	੪੫	੪੧੪੩
ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜੇ ।	੨੧	੪੦੫੧	ਪੂਰਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਿੱਕ ।	੪੬	੪੧੪੮
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਵੱਲੇ ।	੨੨	੪੦੫੫	ਕੜੇ ਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਮਲੂਕ ਦਾਸ ।	੪੭	੪੧੫੧
ਬਕਾਲਿਓਂ ਕੁਚ ।	੨੩	੪੦੫੮	ਗੁਰੂ ਜੀ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਪੁੱਜੇ ।	੪੮	੪੧੫੬
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਬਿਆਸ ਰਬੇ ।	੨੪	੪੦੬੨	ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ।	੪੯	੪੧੫੯
ਧੀਰਮਲ ਨੂੰ ਸੁਣੇ ਹਾ ।	੨੫	੪੦੬੬	ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਕਥਾ ।	੫੦	੪੧੬੭
ਧੀਰਮਲ ਨੂੰ ਬੀੜ ਮਿਲੀ ।	੨੬	੪੦੬੯	ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦੀ ਕਥਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ		
ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਆਉਣਾ ।	੨੭	੪੦੭੪	ਦੀ ਸ਼ਬਾਨੀ ।	੫੧	੪੧੭੪
ਮੱਖਣ ਵਿਦਾ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਸਾਣਾ ।	੨੮	੪੦੭੭	ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦੇਗੀ ।	੫੨	੪੧੭੯
ਮਾਖੇ ਵੰਤ ।	੨੯	੪੦੮੧	ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਨਿਵਾਸ ।	੫੩	੪੧੮੩
ਪੀਰ ਦਾ ਸੰਸਾ ਦੂਰ ।	੩੦	੪੦੮੫	ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੋਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ।	੫੪	੪੧੮੮
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ । ਧੀਰਮਲ			ਸਸਰਾਮ ਚਾਚੇ ਵੱਗੇ ਦੇ ਘਰ ।	੫੫	੪੧੯੨
ਦੀ ਈਰਖਾ ।	੩੧	੪੦੯੦	ਸਸਰਾਮ। ਬੇਗੀ । ਬਾਗ ਨਿਵਾਸ ।	੫੬	੪੧੯੬
ਧੀਰਮਲ ਤੇ ਰਾਮਗਾਇ ਮੇਲ ।	੩੨	੪੦੯੪	ਗਾਜਾ ਜੀ, ਜੈਤਾ ਸਿਠ ।	੫੭	੪੧੯੯
ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਟੁਟਨਾ ।	੩੩	੪੦੯੭	ਪਟਣੇ ਨਿਵਾਸ ।	੫੮	੪੨੦੩
ਮੁਲੋਵਾਲ ਤੇ ਸੋਧੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ			ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਪ੍ਰਸੰਗ ।	੫੯	੪੨੦੬
ਉਪਦੇਸ਼ ।	੩੪	੪੧੦੧		੬੦	੪੨੧੧
ਹਫ਼ਜ਼ਾਏ ਤਾਪ ਦੇ ਰੋਗੀ				੬੧	੪੨੧੫
ਅਟੰਗ ਕੀਤੇ ।	੩੫	੪੧੦੫			

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ	ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਨਾ
ਰਾਸ਼ਿ ਬਾਰਵੀਂ ।		ਬਾਲ ਚੋਜ ।	੧੮ ੪੨੯੪
ਮੰਗਲ । ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ।	੧੪੨੧੯	ਬਾਲ ਲੀਲਾ । ਬੇੜੀ ਸੈਲ ।	੧੯ ੪੨੯੯
ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ।	੨੪੨੨੭	ਬਿੱਧਾ ਨਾਲ ਚੋਜ ।	੨੦ ੪੩੦੩
ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ।	੩੪੨੩੨	ਬੇੜੀ ਸੈਲ । ਧਨੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ	੨੧ ੪੩੦੮
ਢਾਕੇ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ।	੪੪੨੩੬	ਪੰਜ ਪੁੱਤਾਂ ਦਾ ਵਰ ।	੨੨ ੪੩੧੩
ਢਾਕੇ ਭਾਈ ਨੱਥਾ ।	੫੪੨੪੦	ਹਾਕਮ ਖਿਸਾਉਣਾ । ਗੁਲੇਲ	੨੩ ੪੩੧੬
ਦਲ ਰੁੜ੍ਹੇ ਬਚਾਇਆ ।	੬੪੨੪੪	ਅਭੁਜਾਸ ।	੨੪ ੪੩੨੦
ਹੋਰ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਯਾ ।	੭੪੨੪੭	ਆਸਾਮ ਵਲੋਂ ਮੁੜਨਾ ।	੨੫ ੪੩੨੩
ਜੰਗ ਹਿਤ ਤਿਆਰੀ ।	੮੪੨੫੧	ਵਾਪਸ ਪਟਣੇ ਆਏ ।	੨੬ ੪੩੨੭
ਏਵੀ ਦਾ ਆਸਾਮ ਪਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ		ਪਟਣਾ । ਰਾਜਾ ਵਿਦਾ ।	
ਸ਼ਰਨ ਹਿਤ ਪੋਰਨਾ ।	੯੪੨੫੪	ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ।	
ਰਾਜਾ ਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਯਾ ।	੧੦੪੨੫੮	ਪਟਣੇ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਨੂੰ ।	
ਰਤਨ ਰਾਇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵਰ ।	੧੧੪੨੬੨	ਔਰੰਗੇ ਦਾ ਸਮਾਂ । ਕਸ਼ਮੀਰੀ	
ਦਸਮੇਸ਼ ਅਉਤਾਰ ।	੧੨੪੨੬੭	ਪੰਡਤ ।	
ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ।	੧੩੪੨੭੧	ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ।	
ਕੁਹੜਾਮ ਦਾ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ।	੧੪੪੨੭੫	ਅਹਿਦੀਆਂ ਦਾ ਟੁਰਨਾ ।	
ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ।	੧੫੪੨੭੯	ਅਹਿਦੀਏ ਵਾਪਸ । ਗੁਰੂ ਜੀ	
ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ।	੧੬੪੨੮੨	ਸੈਫਾਬਾਦ ।	
ਬਾਲ ਕਉਤਕ ।	੧੭੪੨੮੭	ਸੈਫ ਦੀਨ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ।	
		ਅਹਿਦੀਏ ਲੱਭਣ ਟੁਰੇ ।	

੧੫. [ਗੋਰੇ ਦੇ ਸੂਪ ਬਖਸ਼ੀ] ।

ਏਹਗ ॥ ਬੇਗ ਚਾਯੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਿਗ ਭੇਰਾ ਜਹਾ ਲਗਾਇ । ਪਹੁੰਚੈ ਉਤਰਿ
 ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਖਰੇ ਭਯੋ ਅਗੁਵਾਇ ॥ ੧ ॥ ਬੋਪਈ ॥ ਅਪਰਧੀ ਬਹੁ ਆਪ^੧
 ਬਿਚਾਰੇ।ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਿਤ ਭਯੋ ਅਗਾਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਬਿਲੋਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥
 ਮਨ ਤੇ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨ ॥ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਵਨ ਹੇਤੁ ਹਕਾਰੇ ।
 ਸਾਦਰ ਬੋਲੇ ਆਉ ਅਗਾਰੇ । ਨਾਹਨ ਖਰੇ ਦੁਰ ਅਥਿ ਹੋਹੁ । ਜਾਚਹੁ ਲਖਿ
 ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨ ਮੋਹੁ ॥ ੩ ॥ ਸੁਨਤਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਹਾਏ । ਖਰੇ ਰਹਨੇ ਮੁਖ
 ਬਿਨੈ ਅਲਾਏ । ਅਪਰਧੀ ਮੈਂ ਨਾਥ ਤਿਹਾਰੇ । ਬਖਸ਼ਹੁ ਅਪਨੇ ਦਾਸ
 ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੇ ਹਮ ਔਗੁਨ ਹਾਰੇ । ਗੁਰਨਿ ਬਿਰਦ ਬਖ-
 ਸ਼ਿਦ ਉਦਾਰੇ । ਕਰਿ ਪਾਵਨ ਪਾਵਨ ਅਥਿ ਲਾਵਹੁ^੨ । ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਕੇ
 ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾਵਹੁ ॥ ੫ ॥ ਤਨ ਧਨ ਆਦਿਕ ਸਕਲ ਸਮਾਜਾ । ਜੋ ਰਾਵਰ ਕੇ
 ਆਵਹਿ ਕਾਜਾ । ਸੇ ਸਫਲਹਿ ਨਤੁ ਬਿਰਥਾ ਸਾਰੇ । ਇਹੈ ਭਾਵਨਾ ਰਿਦੈ
 ਹਮਾਰੇ ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸੂਪ ਮਿਟਾਵਨਿ ਲਾਗੇ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਿਖਿ
 ਠਾਂਢੇ ਆਗੇ । ਪਾਬਰ, ਪੰਨਗ, ਮੇਘਨਿ ਜੋਨੀ । ਕਹੀ ਸੁ ਬਖਸ਼ੀ, ਕੋਇ ਨ
 ਹੋਨੀ ॥ ੭ ॥ ਚਲਹਿ ਬੰਸ, ਬਿਬਰਹਿ ਜਗ ਮਾਹੀ । ਕਹੇ ਸੂਪ ਸੇ ਲਾਗਹਿ
 ਨਾਹੀ । ਤੁਵ ਕੁਲ ਕੇ ਹੁਇ ਹੈਂ ਸਭਿ ਸੋਭ^੩ । ਬਖਸ਼ੀ ਅਥਿ ਢਾਹੇ ਕੀ
 ਮੋਭ^੪ ॥ ੮ ॥ ਇਮ ਸਭਿ ਸੂਪ ਬਖਸ਼ ਜਬਿ ਦਿਏ । ਗੋਰਾ ਕਹੇ ਨੇਮ੍ਰਿਤਾ ਲਏ ।
 ਬਖਸ਼ੀ ਆਪ ਸੂਪ ਕਰਿ ਕਰੁਨਾ । ਭਉ ਬਰੀਰਨਿ ਸਭਿ ਹੀ ਮਰਨਾ ॥ ੯ ॥
 ਬਿਰ ਜਗ ਬਿਖੈ ਰਹੈ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਅੰਤ ਸਮਾ ਸਭਿ ਤਨ ਕੋ ਹੋਈ । ਯਾਂਤੇ
 ਮ੍ਰਿਤੁ ਮਮ ਪਰ ਕੈ ਢਾਹੀ । ਏਕ ਸੂਪ ਇਹ ਬਖਸ਼ਹੁ ਨਾਹੀ ॥ ੧੦ ॥
 ਢਾਹੇ ਮੋਭ ਬਿਖੈ ਮੈਂ ਮਰੋ^੫ । ਸੂਪ ਆਪ ਕੋ ਐਸੇ ਧਰੋਂ ਜੋ ਇਕ ਸੂਪ ਭੀ
 ਨ ਸਫਲਾਵੈ । ਕਿਤਿਕ ਅਸ਼ਰਧਕ ਏਵ ਅਲਾਵੈ ॥ ੧੧ ॥ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ
 ਭਯੋ ਸਭਿ ਬੂਠੇ । ਸਫਲਜੇ ਏਕ ਨ, ਵੁਰੇ ਅਪੁਠੇ । ਰਹਨਿ ਦੇਹੁ ਇਹ
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ । ਸੁਨਿ ਪੁਨਿ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੨ ॥ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਇਮ
 ਹੀ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰ ਮਾਹਿਮਾ ਅਧਿਕਾਵੈ । ਜਾਂਕੇ ਕਰੇ ਹੀਨਤਾ
 ਹੋਇ । ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਿਖ ਜੋਇ ॥ ੧੩ ॥ ਇਹ ਆਛੀ ਤੇ:

^੧ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ । ^੨ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਹੁਣ ਲਾਵੇ । ^੩ਉਲਾਦ ਵਾਲੇ ।

^੪ਭੋਗ ਅਪਣੇ ਜੀਭੇ ਢੀ ਸਜਾ ਆਪ ਕੰਮ ਲੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਲਿਖੈ ਬਚਾਰੀ । ਏਕ ਸਾਪ ਰਾਖੈ ਇਸ ਬਾਰੀ । ਅਪਨੇ ਭਲੇ ਸਕਲ ਹੀ
 ਕੀਨਾ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਮਹਿ ਰਹੈ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ॥੧੪॥ ਫਾਹੀ ਮੋਝ ਜੁ ਰਾਖਨਿ
 ਕਰੀ । ਸੈ ਭੀ ਹੁਇ ਸੁਖੇਨ ਤਿਸ ਘਰੀ । ਮਰਹਿ ਸੁਫੇਦ ਪਾਇ ਗਰ ਫਾਹੀ ।
 ਆਪੁ ਬਹਾਨਾ ਕੋ ਬਨਿ ਜਾਹੀ ॥ ੧੫ ॥ ਇਮ ਬਖਸ਼ੈ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ
 ਬਿਭਾਸੈ ਕੇਤਿਕ ਘਾਵ ਲਗੇ ਦਰਸਾਯੋ ਕਿਤਿਕ ਸਿੱਖ ਘਾਇਲ ਕੈ ਮਰੇ ?
 ਹੁ ॥ ਭੁਰਕ ਕੇਤਿਕ ਸੇ ਅਰੇ ? ॥੧੬॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੋਰਾ ਪੁਨ ਕਹੈ । 'ਜਿਸ
 ਕੋ ਰਾਖਹੁ ਸੈ ਜਗ ਰਹੈ । ਜਿਸ ਕੋ ਮਾਰਹੁ ਸੇ ਮਰਿ ਜਾਇ । ਇਹ ਰਾਵਰ
 ਕੀ ਸਰਬ ਰਜਾਇ ॥੧੭॥ ਕਹੈ ਕਹਾ ਮੈਂ ਆਪ ਅਗਾਰੀ । ਕਾਰਨ ਕਰਨ
 ਏਕ ਤੁਮ ਭਾਰੀ । ਸਾਦਰ ਦੇਖਿ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਹਾਥ ਮੁਖ ਤੇ ਧੁਲ ਪੌਛਿ ਪਰ
 ਸਾਝ ॥੧੮॥ ਹੁਤੋ ਮਹਾ ਅਪਰਾਧੀ ਜੋਇ । ਨਿਜ ਸੇਵਕ ਲਖਿ ਬਖਸ਼ੈ
 ਸੋਇ । ਸਭਿ ਭੋਰਾ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਮੰਗਾਯੋ । ਸੈਨ ਆਪਨੀ ਬਿਖੈ ਮਿਲਾਯੋ
 ॥੧੯॥ ਹਰਖੈ ਗੋਰਾ ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਤੇ । ਦੁਖਦ ਸਾਪ ਚਿੰਤਾ ਸੁਭਿ ਹਾਤੇ
 ਨਿਜ ਭੋਰੇ ਮਹਿ ਸਭਿ ਕੀ ਸਾਰ । ਜੰਗ ਕਰਤਿ ਸੇ ਕਿਤਿਕ ਸੁਮਾਰ ॥੨੦॥
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਸੁਧ ਸਭਿ ਲੀਨਿ । ਸੈ ਸਰਬਰੀ ਬਿਭਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਦਿਨ
 ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਜੇ ਮੁਕਾਮੁ । ਲਗੈ ਦਿਵਾਨ ਭਜਨ ਸਭਿਨਾਮੁ ॥੨੧॥
 ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਮੇਵੜੇ ਪਾਸ । ਸੁਭਰਨਿ ਕੋ ਸਮੁਦਾਇ ਸੁ ਦਾਸ । ਸੰਗਤਿ
 ਨਈ ਪੁੰਜ ਚਲਿ ਆਈ । ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਕੋ ਅਰਪਾਈ ॥੨੨॥ ਭਬਿ
 ਗੋਰਾ ਬੁਲਿਵਾਯੋ ਪਾਸ । ਆਯੋ ਨਿਕਟਿ ਸੰਗ ਗਨ ਦਾਸ । ਕਹਿ ਸਾਦਰ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਬੈਠਾਯੋ । ਸੁਜਸੁ ਸੁਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਗਾਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਕਹੈ ਤਬਹਿ
 'ਅਪਨੇ ਘਰ ਜਾਓ । ਕਰਹੁ ਰਾਜ ਸਭਿ ਕਾਜ ਚਲਾਓ । ਦਿਵਸ ਘਨੇ ਬੀਤੇ
 ਇਤ ਆਏ । ਜਾਇ ਸੰਭਾਲਹੁ ਸੁਖ ਉਪਜਾਏ' ॥ ੨੪ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੋਰਾ
 ਭਾਬ ਕਹੈ । 'ਰਾਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮਹਿ ਰਹੈ' । ਸਿਰੋਪਾਵ ਭਬਿ ਗੁਰੁ
 ਮੰਗਾਯੋ । ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਤਿਸ ਭਨ ਪਹਿਰਾਯੋ ॥੨੫॥ ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਿ
 ਬਿਦਾ ਉਚਾਰਾ । 'ਹਮ ਗਮਨੈਂ ਹਟਿ ਪੁਰਿ ਕਰਛਾਰਾ । ਕੇਤਿਕ ਸਮਾ
 ਬਿਭਾਵਹਿ ਭਹਾ । ਤੂੰ ਚਲਿ ਜਾਹੁ ਬਠੰਡਾ ਜਹਾ ॥੨੬॥ ਤਿਸੀ ਦੇਖ ਮਹਿ
 ਘਾਲਹੁ ਜੋਰ । ਅਪਨਾ ਰਾਜ ਬਧਾਵਹੁ ਹੋਰ' । ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ ਭਨੀ
 'ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਭਲੇ ਵਿਚ ਆਪੇ ਰੱਸੀ ਆਇਕ ਪੇਕੇ । 'ਭਖੀ । [ਜਿ
 ਮਚਨਾ ਤੋਂ, ਜਿਸ ਥਾਵੇਂ ਮਾਰ ਪਈ ਹੋਵੇ, ਜਿਸਨੇ ਚੰਦ ਖਾਧੀ ਹੋਵੇ] । 'ਰਥ ।

ਬਝਿਆਈ । ਖਰੋ ਹੋਇ ਤਬਿ ਗੀਵ ਨਿਵਾਈ ॥ ੨੭ ॥ ਚਰਨ ਸਪਰਸ਼ਤਿ
ਬੰਦਨ ਕਰਿਕੈ । ਚਲਨੈ ਅਧਿਕ ਉਰ ਆਨੰਦ ਧਰਿਕੈ । ਦੇਕ ਨਿਸਾ ਬੀੜੀ
ਪੁਨ ਔਰਾ । ਚਲਿਬੈ ਕੈ ਰਸਾਰ ਭਾ ਗੋਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਸਥਾ ਸੋਗ ਸਭਿ ਸੈ
ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕੈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਇਨਿ ਪਰਿਕੈ । ਜੰਗਲ ਦੇਸ ਬਿਖੇ
ਚਲਿ ਗਯੋ । ਅਪਨੈ ਸ਼ੋਰ ਜਨਾਵਤਿ ਭਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਅਧਿਕ ਗਾਮ ਤਿਹ ਕੈ
ਅਪਨਾਏ । ਸਭਿ ਪਰ ਨਰ ਪਠਿ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏਮਹਾ ਕਠੋਰ ਹੋਇ ਕਿਸ
ਰਾਜਾ । ਘਰ ਸੈ ਬਰਧਨੈ ਸਕਲ ਸਮਾਜਾ ॥ ੩੦ ॥ ਰਹਨੈ ਬਠੀਏ ਮਹਿ
ਚਿਰਕਾਲ । ਸੰਗ ਬਿਰਾਜਨਿ ਚਮੁ ਬਿਸਾਲ । ਅਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ
ਸੁਨੀਜੈ।ਜਨਮ ਅਨੇਕ ਪਾਪ ਹਨਿ ਦੀਜੈ॥੩੧॥ਚੰਦ ਕਜਿ ਸਭਿ ਅਨੀਕ
ਲੈ ਸਾਥ।ਸਤੋਦ੍ਵਭ ਤਰ ਪਹੁੰਚੈ ਗੁਰ ਨਾਥ।ਕੇਵਟ ਕੈ ਭੁਭਕਾਲ ਬੁਲਾਯੋ ।
ਬੰਦ ਤਰੀ ਲੈ ਕਰਿ ਸੈ ਆਯੋ ॥ ੩੨ ॥ ਦ੍ਰਿਢ ਤਰਨੀ ਪਰ ਬੰਠਿ ਭਏ ।
ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਉਤਰਿ ਗੁਰ ਗਏ।ਪੁਨ ਸਭਿ ਸੈਨ। ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੀ।ਕੇਵਟ ਕੈ
ਬਖਸ਼ਨੈ ਧਨ ਭਾਰੀ ॥੩੩॥ਤਹਿ ਨਿਸ ਬਸਿ ਕੈ ਭੋਰ ਸਿਧਾਏ । ਮਗ ਮਹਿ
ਕਰਿ ਬਿਲਾਸ ਸਮੁਦਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਚਲਿ ਗਏ । ਧੀਰਮੱਲ ਆਗੁ
ਹੁਇ ਲਏ ॥੩੪॥ ਗਨ ਪੁਰਿ ਜਨ ਬਹੁ ਲੀਨਿ ਅਕੋਰ । ਦਰਸਹਿ ਆਇ
ਗੁਰ ਕਰ ਜੋਰਿ । ਕੁਸਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਕੈ ਸਾਥ । ਭਏ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਗਰ
ਮਹਿ ਨਾਥ ॥ ੩੫ ॥ ਦਲ ਉਤਰਨੈ ਬਾਯਨਿ ਕੀ ਭਾਯਾ । ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਸਿਹ
ਸਿਹ ਮਨ ਭਾਯਾ । ਅੰਤਹਿਪੁਰਿ ਗੁਰ ਕੈ ਤਹਿ ਗਯੋ । ਸਦਨ ਖਾਸ ਮਹਿ
ਉਤਰਤਿ ਭਯੋ॥੩੬॥ਸਜੇਦਨ ਭੋਰੇ ਵਾਹਨ ਤਜਾਯੋ । ਸੁਖ ਕੈ ਸੰਗ ਬਸਨ
ਘਰ ਲਾਯੋ । ਧੀਰਮੱਲ ਬੁਝੀ ਸੁ ਲਰਾਈ । ‘ਕਿਮ ਆਵਤਿ ਇਹ ਬਾਦ
ਮਚਾਈ? ॥੩੭॥ ਕੁਰਕਨਿ ਸੋ ਬਿਰੋਧ ਨਹਿ ਕਰੀਅਹਿ।ਛੇਮ ਸਹਭ ਘਰ
ਸਮਾ ਗੁਬਰੀਅਹਿ’ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਸਕਲ ਸਮੁਝਾਈ । ‘ਮੁਸਲਸਖਾ
ਪੈਰੇ ਰਿਸ ਛਾਈ ॥੩੮॥ ਬੈਰ ਪਿਤਾਮੇ ਕੋ ਸੰਭਾਰਾਹਮ ਸੋ ਚਹਨੈ ਕਰਨਿ
ਕੋ ਰਾਰਾ । ਸੈਨਾ ਪ੍ਰੇਰੀ ਨਿਜ ਸਮੁਦਾਈ । ਸਭਿ ਵਹੀਰ ਹਮਰੇ ਪਰ ਆਈ
॥੩੯॥ ਸੁਧ ਪਾਈ ਹਮ ਸਭਿ ਅਗਾਰੀ’।ਬਹੁਰ ਪਿਤਾਮੇ ਗਿਰਾ ਬਿਚਾਰੀ ।
ਜੰਗ ਕਰਨ ਕੋ ਬਰਜੇ ਹੁਤੇ । ਹਮ ਹਰਿ ਰਹੇ ਜਾਨਿ ਸੈ ਮਤੇ ॥ ੪੦

‘ਭਕਤਾ ਹੋਕੇਰਾਸ ਕਰਨਲਗਾਨਿਅਇ ਵਿਚਜੋਰੀ ਨਾਕਰੇ,ਇਨਸਾਫਤਿ ਕਰਕਾ ਰਹੇ,ਦੋਸੀਆ
ਨੂੰ ਚੰਡਨ ਵਿਚ ਕਮਜੋਰੀ ਨਾ ਖਾਵੇ ।’ ਸੈਨਾ । ‘ਅੰਗੇਲੋ ਸੰਤਿਆ’ । ‘ਭਾਵ ਭਏ’ ਕੁਰਾ ਦਾ ਹੁਕਮ।

॥ ਭਗਤੁ ਸੁਭ ਬਭ ਹੁਤੋ ਪਿਛਾਰੀ। ਤਿਨ ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਚਮ੍ਹੁ ਨਿਹਾਰੀ।
ਸਥਿ ਬਹੀਰ ਪਰ ਆਵਨ ਲਾਗੀ। ਹਤੇ ਸਸਤੁ ਤਬਿ ਤਿਹ ਰਿਸ ਜਾਗੀ॥
੪੧॥ ਅਪਨੇ ਸਭਿ ਬਚਾਇ ਸੈ ਮਾਰੇ। ਨਿਸਾ ਪਰੀ ਨਿਜ ਵਿਸਾ ਸਿਧਾਰੇ।
ਔਚਕ ਭੈਰ ਪਰਜੇ ਇਸ ਭਾਇ। ਦੁਹਿਦਿਸਿ ਹਟੇ ਪਰੀ ਲਖਿ ਰਾਇ॥੪੨॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖ।

੧੬. [ਕਥਾਚ ਪੁਰ ਨਿਵਾਸ। ਇਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮੇਇਆ]।

ਏਹਾ ॥ ਬਸਤਿ ਭਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਪਨੇ ਪੁਰਿ ਕਰਭਾਰ। ਬਿੰਦੂ ਸਿੰਗਤਾ
ਦਿਸ਼ਨਿ ਏ ਆਵਹਿ ਚਲੀ ਉਦਾਰ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਪਰਬ ਦਿਵਸ ਮਹਿ
ਲਾਗਹਿ ਮੇਲਾ। ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਤੇ ਹੋਇ ਸਕੇਲਾ। ਸੰਤ ਮਹੰਤ ਮਸੰਦ
ਬਿਸਾਈ। ਪਹੁੰਚੈ ਸਿ ਨਿਜ ਦੇਸਨ ਜਾਲੈ॥੨॥ ਸੰਨਿਆਸੀ ਬੈਰਾਗੀ। ਘਨੇ। ਸਿੰਘ
ਸਿੰਗਤਾ ਕੇ ਕਿਮ ਚਿਨਿ। ਭਾਇ ਭਾਇ ਕੀ ਲੈ ਉਪਹਾਰ। ਪਹੁੰਚਹਿ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ॥੩॥ ਦਰਸਨ ਪਰਸਹਿ ਬਾਛਹਿ ਪਾਵਹਿ। ਮੇਲਾ ਹੋਇ
ਦਿਸ਼ਨਿ ਤੇ ਆਵਹਿ। ਸੰਤਿਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਕਰੈ। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੇ
ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਖ ਧਰੈ॥੪॥ ਕੇਤਿਕ ਬਹਮ ਕਜਾਨ ਕੇ ਪਾਇ। ਆਨੰਦ
ਆਤਮ ਬਿਥੈ ਸਮਾਇ। ਕੇਤਿਕ ਨਵ ਨਿਧਿਨਿ ਕੇ ਪਾਵੈ। ਜਨਮ ਜਨਮ
ਕੇ ਕਸਰ ਮਿਠਾਵੈ॥੫॥ ਸਿੰਘ ਅਠਾਰਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਅਜਮਰ ਸਕਲ
ਭਾਇ ਕੀ ਕੋਇ। ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਬਸਹਿ ਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰ। ਦੇਤਿ ਸੈਵਕਨਿ
ਸਦਾ ਉਦਾਰ॥੬॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ। ਪੁਰਿ ਕਰ-
ਤਾਰ ਬਸੇ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਬਲਮ ਬੁਝਾਰਾ ਅਦਿਕ ਦੇਸ। ਆਨਹਿ ਅਰਪਹਿ
ਹਯਨਿ ਵਿਸੇਸ॥੭॥ ਆਯੁ ਅਧਿਕ ਮੇਲ ਕੇ ਲਜਾਵਹਿ। ਪਸ਼ਮੀਰ
ਅਦਿਕ ਅਰਪਾਵੈ। ਪੁਰਿ ਕਸਮੀਰ ਔਰ ਮੁਲਤਾਨ। ਵੱਠਾ ਭੱਖਰਾ
ਦੇਸ ਮਹਾਨ॥੮॥ ਦੱਖਣ ਪੁਰਬ ਪਰਬਤਿ ਵਾਸੀ। ਤਪੀ ਦਿਰੀਬਰ ਜਪੀ
ਉਦਾਸੀ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਕੇ ਬਿਰਕਤ ਨਰ ਹੋਇ। ਦਰਸਹਿ ਆਨਿ ਗੁਰੁ
ਸਭਿ ਕੋਇ॥੯॥ ਸਿੰਘ ਸਿ ਦਰਬ ਕਮਾਵਨਿ ਕਰਿਹੀ। ਤਿਹ ਦਸਵੰਧ ਅੰਗੁ
ਗੁਰ ਧਰਿਹੀ। ਭੁਰੀ ਭੀਰ ਭਰੀ ਨਿਤ ਰਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਜਿ ਅਹੈ
॥੧੦॥ ਦੇਸਨਿ ਮਹਿ ਮਸੰਦ ਜੇ ਬਿੰਦੂ। ਪਹੁੰਚਹਿ ਗੁਰ ਧਨ ਲਿਖੇ ਬਿਲੀਦ
। ਕੇਚਿਤ ਲੱਭ ਦਰਬ ਲੈ ਆਵੈ। ਕਿਤਿਕ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕਰਿ ਇਕ
(ਚਾਰੇ) ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ। *ਠੱਟਾ, ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਨੱਗਰ। *ਦੁਆਬਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ
ਨੱਗਰ, ਸੱਖਰ ਦੇ ਚਿਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕਾਏ। *ਬੁਝੀ। *ਪਸ਼ਮ-ਤਿਲ।

ਥਾਵੈ ॥੧੧॥ ਪਸਰ ਮਾਸ ਮਹਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਇ । ਕੋ ਸੰਮਤ ਮਹਿ ਧਨ ਪਹੁੰ-
ਚਾਇ । ਰਹੈ ਮਸੰਦ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਦੇਸ਼ਾਲੇ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਦਰਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥੧੨॥
ਗੁਰ ਢਿਗ ਸੋ ਪਹੁੰਚਾਵਹਿ ਆਇ । ਵਸਤੁ ਅਮੋਲਕ ਲੇ ਅਰਪਾਇ । ਜਹਾਂ
ਜਹਾਂ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੋਇ । ਸਿਮਰੇ ਗੁਰੁ ਸਹਾਇਕ ਹੋਇ ॥ ੧੩ ॥ ਬਿਘਨ
ਅਨੇਕ ਰੀਤਿ ਕੇ ਠਾਰਹਿ । ਪੁਨ ਰੋਡਾ ਪਰਲੋਕ ਸੁਧਾਰਹਿ । ਨਿਤ ਨਵੀਨ
ਮਹਿਮਾ ਅਧਿਕਾਇ । ਸਾਗਰ ਕੇ ਠਾਪੁ ਲਾਗਿ ਜਾਇ ॥ ੧੪ ॥ ਸਿੱਖੀ ਗੁਰ
ਕੀ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ । ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਨਰ ਲਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਰਾਤਿ ਪਾਛਲੀ ਕਰਨਿ
ਸਨਾਨ । ਸਿਮਰਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਦੇ ਬਹੁ ਦਾਨ ॥੧੫॥ ਕਰੈ ਨੇਮ ਗੁਰਬਾਨੀ
ਪਵੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਫੇਮ ਕੋ ਬਵੈ । ਕੋਤਿਕ ਮਾਸ ਬਾਸ ਕੋ ਕਰਜੈ ।
ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਗੁਰੈ, ਸੁਭ ਮਗ ਜਗ ਪਰਜੈ ॥ ੧੬ ॥ ਮੇਲਾ ਬਹੁਰ ਬਸੋਏ
ਕੇਰਾ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਆਗਮਨ ਘਨੇਰਾ । ਲਘੁ ਸੁਤ ਭਗਤੁ ਕੋ ਚਲਿ ਆਯੋ ।
ਜਿਸ ਕੋ ਸੀਵਣ ਨਾਮੁ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ੧੭ ॥ ਗੋਰਾ ਬਝੈ ਰਾਜਸੀ ਲੱਛਨ ।
ਇਸ ਕੋ ਸੰਤ ਸੁਭਾਵ ਬਿਚੱਛਨ । ਸੰਗ ਬਿਰਾਜ ਸੰਗਤਾਂ ਕੋਈ । ਗੁਰੁ ਦਰਸ
ਕੋ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇਈ ॥੧੮॥ ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਲਾਗਿ ਗਿਨੀਅਹਿ ਮੇਲਾ । ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ
ਦਰਬਾਰ ਸਕੇਲਾ । ਖਰੇ ਮੇਵੜੇ ਸਭਾ ਮਝਾਰੈ । ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਅਰਦਾਸ
ਉਚਾਰੈ ॥ ੧੯ ॥ ਲੇ ਲੇ ਧਨ ਮਸੰਦ ਸਮੁਦਾਏ । ਆਨਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਦਰਸਨ
ਪਾਏ । ਨਿਸ ਨਿਸ ਸੰਗ ਸੰਗਤਾਂ ਬਿੰਦਾਕਰਹਿ ਜਨਾਵਨਿ ਜੁਗ ਕਰ ਬੰਦਿ
॥੨੦॥ ਬੁਝ ਸਮੇਂ ਕੀ ਭਾਖਹਿ ਕੋਈ । ਕੋਚਿਤ ਕਹੈ 'ਭਵਿੱਖਜਤ ਲੇਈ' ।
ਬਰਤਮਾਨ ਕਾਮਨਾ ਜੁ ਬਿੰਦ । ਪੁਰੀ ਕਰੀ, ਪੁਰਹੁ ਸੁਖਕੰਦ । ॥ ੨੧ ॥
ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸਹੁ ਦਾਸਨ ਰਾਸ । ਬਨਹੁ ਸਹਾਇਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ।
ਦਰਸਹਿ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਨਰ ਭੀਰ। ਮੁੱਖ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਬੈਠੇ ਤੀਰ ॥ ੨੨ ॥
ਦੂਰ ਦੂਰ ਲੋ ਠਾਵੇ ਬਿੰਦ । ਦੇਖਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ ਅਰਬੰਦ । ਕਰੁਨਾ
ਭਰੇ ਸਲਾਜ ਬਿਲੋਚਨ । ਭਾਰਤਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੁਰੁ ਦੁਖ ਮੋਚਨ ॥ ੨੩ ॥
ਬਨਾਪਕ ਘਰ ਘਰ ਕੀ ਸਭਿ ਜਾਨਤਿ। ਆਸ ਕਹੇ ਬਿਨ ਪੁਰਨਠਾਨਤਿ। ਜੇ
ਸਹਿਕਾਮੀ ਦਾਸ ਮਹਾਨੇ । ਕਲਪ ਤਰੋਵਰ ਕੀ ਸਮ ਜਾਨੈ ॥੨੪॥ ਜੱਕਾਸੀ
ਜੇਤਿਕ ਢਿਗ ਆਏ । ਬਿਸਨੁ ਸਰੂਪ ਲਖਹਿ ਮਨ ਭਾਏ । ਕਿਤਿਕ

‘ਗੁਰਾ ਨੂੰ । ‘ਵਿਸਾਖੀ । ‘(ਪ੍ਰਭ) ਪੂਰਨ ਕਰੇ । ‘ਬਿਠਾ ਕਹੇਹੀ ਆਸ ਪੂਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਮਸੇਖੀ ਦਰਸਨ ਕਰੈ । ਪਿਖਹਿ ਗਜਾਨ ਕੇ ਸੁਰਸ ਚਰੈ ॥ ੨੫ ॥ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਲਾ ਬਹੁ ਭਯੋ । ਦਰਸਤਿ ਚਿਤ ਬਾਛਤਿ ਕੋ ਲਯੋ । ਪੰਚ ਦਿਵਸ
ਲੈ ਸੰਗਤਿ ਰਹੀ । ਘਰ ਕੋ ਜਾਨਿ ਕਰਹਿ ਮਨ ਨਹੀਂ ॥ ੨੬ ॥ ਆਪਸ
ਮਹਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਮੇਲਾ । ਸਬਦ ਅਰਥ ਸੰਬਾਦ ਸੁਹੇਲਾ । ਪਰਚਤਿ
ਅਤਿ ਅਨੰਤ ਕੋ ਪਾਏ । 'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਗੁਰ ਸਤੁਤਿ ਸੁਨਾਏ ॥ ੨੭ ॥ ਬਹੁਰ
ਬਿਸਰਜਨਿ ਗੁਰ ਤੇ ਭਯੋ । ਹਰਖੇ ਸਿਰੋਪਾਵ ਨਿਜ ਲਏਸਿਸ ਜਿਸ ਦੇਸ
ਮਸੇਦ ਜੁ ਭਰੇ । ਲੈ ਲੈ ਖੁਸ਼ੀ ਚਲੇ ਤਿਸ ਓਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਜੇ ਨਰ ਮੁਖਜ ਸੰਗਤਾਂ
ਮਾਂਹੀ । ਗੁਰ ਤੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਲੈ ਜਾਂਹੀ । ਧਨ ਧਾਮਨਿ ਕੀ ਕੁਸਲ ਬਿਲੀਦ ।
ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਤੇ ਚਹਿ ਚਲੇ ਅਨੰਦ ॥ ੨੯ ॥ ਸਾਕਰਾਂਤ ਅਵਿਨੀ ਲੈ
ਜਾਵੈ । ਅਨਿਕ ਰਾਪੁਅਨਿ ਤੇ ਨਰ ਆਵੈ । ਸੁਜਸੁ ਮਹਾਨ ਬਖਾਨਤਿ
ਜਾਤੇ । 'ਸਤਿਗੁਰ ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੇ ਦਾਤੇ' ॥ ੩੦ ॥ ਬਹੁਰ ਕਿਤਿਕ ਜਬਿ
ਦਿਵਸ ਬਿਡਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਸੁਖ ਪਾਏਇਕ ਦਿਜ ਕੋ ਨੰਦਨ ਮਰਿ
ਗਯੋ । ਦਾਦਸ ਸੰਮਤ ਕੋ ਜਬਿ ਭਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਗੁਰ ਦਸੋਧੀਆ ਦਿਜ ਸੁਤ
ਕਰਜੈ । ਤਉ ਨ ਜਿਯੋ ਅਚਾਨਕ ਮਰਜੈ । ਇਕ ਹੀ ਹੁਤੋ ਪ੍ਰਾਨ ਤੇ ਪਜਾਰੋ ।
ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕਰਿ ਪਾਰੋ ॥ ੩੨ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਮੁਖ ਦੇਖਤਿ ਸੁਖ
ਪਾਵਤਿ । ਵਹਿਰ ਪ੍ਰਾਨ ਸਮਸਰ ਮਨ ਭਾਵਤਿ । ਜਬਿ ਮਰਿ ਗਯੋ ਸ਼ੋਕ
ਉਪਜਾਯੋ । ਪਜਾਰੋ ਜਿਤਿਕ ਭਿਤਿਕ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੩੩ ॥ ਜਨਨੀ ਕਰਹਿ
ਬਿਲਾਪ ਘਨੇਰੇ । 'ਅਹੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ! ਕਜੋਂ ਜਨਮਜੋ ਮੇਰੇ । ਮਰਜੋ ਕਸਰ ਅਤਿਸ਼ੈ
ਦੇ ਗਯੋ । ਅਜਹੁ ਨ ਜਥਾ ਕੁਛੁ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ' ॥ ੩੪ ॥ ਦਿਜ ਰੋਦਤਿ
ਕਰਿ ਉਚ ਪ੍ਰਕਾਰ । 'ਹੇ ਸੁਤ ! ਗੁਰ ਕੋ ਕਰਿ ਮੈਂ ਪਾਰਾ । ਨਹਿ ਸਹਾਇਤਾ
ਮੇਰੀ ਕੀਨਿ । ਜਮ ਨੇ ਆਇ ਕਰਜੋ ਬਯ ਹੀਨ' ॥ ੩੫ ॥ ਇੰਡਨਾਇਕ
ਦਿਜ ਦੰਪਤਿ ਸੋਇ । ਕਰਤਿ ਬਿਲਾਪ ਸ਼ੋਕ ਮੈਂ ਹੋਇ । ਲੀਏ ਯੋਕ ਬਹੁ
ਰੋਦਨ ਠਾਨੇ । ਮਿਲੇ ਨਿਕਟਿ ਕੋ ਲੋਕ ਬਖਾਨੇ ॥ ੩੬ ॥ 'ਅਬਿ ਕਜਾ ਹੋਇ
ਸ਼ੋਕ ਬਡ ਧਰੋ । ਜਾਹੁ ਵਹਿਰ ਲੇ ਗਤਿ ਤਿਸ ਕਰੋ । ਨਹੀਂ ਆਰਥਲ ਲਿਖੀ
ਬਿਧਾਤੇ । ਕਜੋਂ ਦੁਖ ਪਾਵਤਿ ਰੁਦਨ ਮਹਾਂ ਤੇ' ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਨਿ ਦੰਪਤਿ

‘ਮੇਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ । ‘ਸਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਸੁਹਣੀ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ । ‘ਭਾਵ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ
ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤਕ । ‘(ਮੇਰੀ) ਮਨ ਭਾਂਗਦਾ ਭਾਵ ਪਿਆਰਾ ਸੀ (ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ) ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ
ਬਜਾਤ (ਜਿਸੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪੈਦਾ) । ‘ਭਾਵ ਮਾਰ ਲਿਆ ।

ਲੋਕਨਿ ਸੰਗ ਕਹੈਂ। ‘ਹਮਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਰਾਖੇ ਰਹੈਂ। ਸਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਤਿਨ
 ੈਰ। ਭਯੋ ਅਚਾਨਕ ਮ੍ਰਿਤੁ ਸੁਤ ਮੇਰਾ ॥੩੮॥ ਅਬਿ ਭੀ ਵਹਿਰ ਨਹੀਂ
 ਲੈ ਜਾਵਹਿ। ਸਤਿਗੁਰ ਪੈਰ ਅਗਾਰੀ ਪਾਵਹਿ। ਕੈ ਹਮਰੇ ਦੇਂ ਪੁੱਤ੍ਰ
 ਜਿਵਾਇ। ਨਾਹਿ ਭੁਤ ਭਹਿ ਦੋਨਹੂੰ ਮਰਿ ਜਾਇ ॥ ੩੯॥ ਸੁਤ ਕੈ ਸ਼ੋਕ ਨ
 ਜਿਯਨਿ ਹਮਾਰੇ। ਗੁਰ ਬਿਨ ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਉਪਚਾਰੇ। ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਤ
 ਕੈ ਲਿਯੋ ਉਠਾਇ। ਉਚੇ ਰੁਦਨ ਕਰਤਿ ਚਲਿ ਆਇ ॥੪੦॥ ਦੇਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿਗਾਇ ਕੋ ਹੁਤੋ ਜਹਾ ਬਰ ਪੈਰ। ਮ੍ਰਿਤੁ ਸੁਤ ਕੋ ਭਹਿ ਪਾਇ
 ਕਰਿ ਦੰਪਤਿ ਰੋਦਤਿ ਰੋਰ ॥ ੪੧ ॥

ਅੰਸੂ ੧੭. ਪ੍ਰਸਾਦ ਪੁਸਤਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪੁਸਤਕ ਕਾਸਿ ੧੦। ਅੰਸੂ ੧੭।

੧੭. [ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਵਾਇਆ]।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਇਸ ਜਨਨੀ ਰੋਦਤਿ ਅਧਿਕ ਇਕਠੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ। ਸ਼ੋਕ
 ਬਿਲੋਕਤਿ ਰੋਕਤੇ ‘ਰੋਰ ਨ ਰੁਦਨ ਉਠਾਇ’ ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਕੇਤਿਕ ਨਰ
 ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਯਾ ਆਏ। ਹੇਤੁ ਰੋਰ ਕੋ ਸਕਲ ਸੁਨਾਏ। ‘ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ
 ਬਿੱਪ੍ਰ ਉਠਾਇ। ਪੈਰ ਆਪ ਕੋ ਦੀਨਸਿ ਪਾਇ ॥੨॥ ਰਹੇ ਹਟਾਇ ਹਟਤਿ
 ਕਿਮ ਨਾਹੀ। ਕਹੈ—ਕਿ ਸੁਧ ਇਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਹੀਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਵਾਵਨਿ
 ਕਰੈਂ। ਨਾਤੁਰ ਹਮ ਦੋਨਹੂੰ ਭੀ ਮਰੈਂ—॥੩॥ ਸਮੁਝਤਿ ਨਹੀਂ, ਰਹੇ ਸਮੁ-
 ਝਾਇ’। ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗਾਇ। ‘ਕਹਹੁ ਬਿੱਪ੍ਰ ਸੋ—ਕਰਹੁ
 ਉਠਾਵਨਿ। ਪਰਲਬਧ ਪ੍ਰਾਨੀ ਭੁਗਤਾਵਨਿ ॥੪॥ ਪੁਰਖ ਜਨਮ ਕਰਮ ਜਿਮ
 ਕਰਿਯੀ। ਜਗ ਮਹਿ ਸੀਵ ਸਰੀਰਨਿ ਧਰਿਹੀਦੁਖ ਸੁਖ ਜਿਤਿਕ ਭੋਗਿਯੋ
 ਹੋਇ। ਉੱਤਮ ਆਇ ਜਨਮ ਜੋ ਕੋਇ ॥੫॥ ਜਿਤਿਕ ਸਮੇਂ ਲਗਿ ਸ੍ਰਾਸਨਿ
 ਧਰਤਾ। ਤੂੰ ਕੋ’ ਅਹੀ ਬਿਧਾਤਾ ਕਰਤਾ। ਜਨਮ ਹੋਨਿ ਤੋ ਪੁਰਖ ਕਾਲਾ।
 ਭੀਨਹੂੰ ਰਚੇ ਸੀਵ ਕੇ ਨਾਲਾ ॥ ੬ ॥ ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਇਹ ਕਰੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦ। ਕੋ
 ਨ ਹਟਾਇ ਸਕਹਿ ਸੁਰ ਆਇ—। ਸੁਨਤਿ ਮਸਿਦ ਹਾਥ ਜੁਗ ਜੋਗਿਪਾਇ
 ਰਝਾਇ ਕਾਯੇ ਦਿਸ ਓਰ ॥ ੭ ॥ ਕਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ। ‘ਬਿੱਪ੍ਰ !
 ਜਾਹੁ ਲੈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਠਾਈ। ਇਹ ਕਿਮ ਹੋਇ ਮਰਨੇ ਪੁਨ ਜੀਵੈ। ਜੇਇਮ
 ਜਿਯਹਿ ਮਰਨ ਕਿਸ ਥੀਵੈ ॥ ੮ ॥ ਮੇਰਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਕੋਨ ਰਝਾਇ। ਜੋ

‘ਸਾਡਾ ਸੀਵਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।’ ਤਿਨ (੧. ਉਚ ਨੀਚ ਜਾਤੀ ਵਿਚ ਜਨਮ। ੨. ਦੁਖ
 ੩. ਉਮਰ) ਦਾ।

ਅੰਸੂ-੧੭।

ਸਗਰੇ ਜਗ ਪਰ ਚਲਿ ਆਇ' । ਸੁਨਿ ਦਿਸ ਕਹਨੈ 'ਗੁਰੁ ਸੁਭ ਦਿਯੈ ।
 ਜਨਮਤਿ ਮੈਂ ਦਸਦੇਧੀ ਕਿਯੈ ॥ ੯ ॥ ਭਨ ਮਨ ਤੇ ਹੋਂ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇਰਾ ।
 ਅਪਰ ਅਲੰਬ ਨ ਕੋ ਜਗ ਮੇਰਾ । ਜੇ ਰਾਖੇ ਨਹਿ ਬਨਹਿ ਗੁਸਾਈ।ਕਹਹੁ
 ਪਰਹਿ ਕਿਸ ਕੇ ਦਰ ਜਾਈ ?॥੧੦॥ ਕੈ ਸੁਤ ਮੰਗ ਤਨਾਯਹੋਂ ਪ੍ਰਾਨੁ । ਕੈ
 ਜਿਵਾਇ ਹੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨੁ' । ਇਮ ਕਹਿ ਲੋਚਨ ਮੋਚਿਤ ਜਲ ਕੋ ।
 ਹਨਹਿ ਸੀਸ ਸੋਂ ਜੁਗ ਕਰ ਤਲ ਕੋ' ॥ ੧੧॥ ਕਹਿ ਬਹੁ ਰਹੇ ਨ ਮਨਹਿ
 ਸੋਇ । ਦਰ ਪਰਿ ਰਹੇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਦੋਇ । ਬੀਤ ਗਏ ਇਮ ਜਾਮ ਅਢਾਈ ।
 ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਕੀਨਿ ਗੋਸਾਈਂ ॥ ੧੨॥ ਸਭਾ ਲਗਨਿ ਕੋ ਸਮੇ ਬਿਚਾਰਿ ।
 ਸਿਖ ਮਸੇਦ ਪਹੁੰਚੇ ਦਰਬਾਰ । ਕੋਚਿਤ ਕਰਮਾਤ ਕੋ ਸਾਬ । ਬੈਠੇ ਜਾਇ
 ਬੀਦ ਕਰਿ ਹਾਥ ॥੧੩॥ ਦਾਸਨ ਤੇ ਪਰਵਾਰਤਿ ਭਏ। ਦੁਰਤਿ ਚੋਰ ਸਿਰ
 ਪਰ ਦੁਤਿ ਮਏ । ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਚਾਰੁ ਬਿਸਾਲੇ' । ਭਰੇ ਲਾਜ ਕਰੁਨਾ
 ਅਨਿਯਾਲੇ' ॥੧੪॥ ਦਾਸਨਿ ਪਰ ਝਾਰਤਿ ਸੁਭ ਝੀਨ । ਬ੍ਰਹਮ ਕ੍ਰਾਨਿ
 ਆਦਿਕ ਜਨ ਈਨ। ਕਿਤਿਕ ਦੇਸ ਕੇ ਰਹੋਂ ਮਸੇਦ । ਸੋ ਬੈਠੇ ਪਰਵਾਰਤਿ
 ਬੰਦ ॥ ੧੫ ॥ ਪੂਰਨ ਸਭਾ ਸੁਭਤਿ ਸਿਖ ਸਾਰੇ । ਉਭਰਨ ਜਥਾ ਚੰਦ
 ਪਰਵਾਰੇ । ਤਬਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਿਸ ਕੋ ਤਹਿ ਚਾਲਾ । 'ਪਰਜੈ ਬਿਹਾਲ ਸਸੋਕ
 ਬਿਸਾਲਾ ॥੧੬॥ ਸੁਤ ਬਿਨ ਜਿਸਕੇ ਜਿਯਨਿ ਨ ਆਸਮ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ
 ਸੰਕਰ ਗ੍ਰਾਸਾ । ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਲਾ । ਮਿਰਹਿ ਸਭਿਨਿ ਸੰਤਾਪ
 ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੧੭ ॥ ਬਾਲਿਕ ਜਿਯੈ ਪੁੰਨ ਬਭ ਹੋਇ । ਮਰਹਿ ਜੁ ਦੰਪਤਿ
 ਉਬਰਹਿ ਸੋਇ' । ਗੁਰ ਕੋ ਸੁਤ ਦਸੋਂਧੀਆ ਕੀਨਿ । ਬਿਰਦ ਕ੍ਰਿਪਲ
 ਆਪ ਕੋ ਚੀਨਿ ॥ ੧੮ ॥ ਪੁਨ ਪਰਿ ਰਹਜੈ ਰਾਵਰੇ ਪੌਰ । ਦੰਪਤਿ ਕਹਤਿ
 -ਮਰਹਿ ਇਸ ਠੋਰ-' । ਸੁਨਤਿ ਸਭਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ:-'ਜੋ ਹੋਵਤਿ ਸੋ
 ਪ੍ਰਭੁ ਰਜਾਇ' ॥੧੯॥ ਉਪਜਨਿ ਬਿਨਸਨਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਸਾਬ । ਜੋ ਲਾਗਿ ਕ੍ਰਿਪਾ
 ਕਰਾਹੋਂ ਨਹਿ ਨਾਬ । ਜੋਗ ਭਗਤਿ ਕੈ ਹੁਇ ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨ । ਇਨ ਤੇ
 ਜਨਮ ਮਰਣ ਹੁਇ ਹਾਨ ॥੨੦॥ ਮਰਜੈ ਜਿਵਾਵਨ ਝਲੀ ਨ ਥਾਤ । ਜੋ
 ਸਭਿ ਕੇ ਸਿਰ ਬੀਤਤਿ ਜਾਤਿ । ਰਾਵ ਰੰਕ ਯਨ ਨਿਤ ਹੀ ਮਰੈਂ । ਸੁਨਿ

'ਭਾਵ ਦੁਹੇਯ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ।' ਸੁਹਣੇ ਨੇਤ੍ਰ ਕਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਚੌੜੇ । 'ਲਾਜ ਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀਆਂ
 ਅਣੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ।' 'ਜੋ ਦੰਪਤੀ (ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਾਲ) ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਸੋ ਬੀ ਬਭ ਜਾਵਰੇ ।' 'ਜੋ
 ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਪ੍ਰਭੁ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਇਮ ਹਮਰੇ ਵਰ ਪਰ ਪਰੈ ॥ ੨੧ ॥ ਗਰ ਤੇ ਸੁਨਤਿ ਸਭਾ ਉਪਕਾਰੀ ।
 ਜਿਸਹਿ ਬਾਲ ਜਿਮ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੀ । 'ਰਾਵਰ ਕਹਹੁ ਸਕਲ ਹੀ ਸਾਰੀ ।
 ਤਮਰੀ ਬਰਲ ਨਹੀਂ ਦੁਖ ਆਈ' ॥੨੨॥ ਸਰਬ ਪਕਾਰ ਮਹਾਂ ਸਮਰੰਬ ।
 ਭੀਸਨ ਗਭਨ ਆਪ ਕੇ ਹੱਥ । ਬਿੱਪੁ ਪਰਨੈ ਬੀਤਨੈ ਚਿਰਕਾਲ । ਕਛਰ
 ਸੋਕ ਤੇ ਹੀ ਬਿਕਰਲ ॥ ੨੩ ॥ ਅਨਿਕ ਲੋਕ ਅਵਿਲੋਕਨ ਕਰੈਂ । ਆਸ
 ਆਪ ਕੀ ਸਗਰੇ ਧਰੈਂ । ਜੇ ਨਹਿ ਜਿਸਹਿ ਨਿਰਾਸੇ ਹੋਇ । ਮਭਿ ਅਨੁਸਾਰ
 ਬਈ' ਸਭਿ ਕੋਇ' ॥੨੪॥ ਸਭਾ ਸਮੇਤ ਮਨੋਰਥ ਸਭਿਹਿਨਿ ।—ਦਿਸ ਸੁਭ
 ਜਿਸਹਿ ਭਲੀ ਹੁਇ ਤਿਸ ਛਿਨ—। ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਸਿਖ ਦਾਸ ਮਸੀਦ । ਦਿਸ
 ਕੀ ਫੁਰਮਾਇਸ਼ ਕਹਿ ਸਿੰਦ ॥੨੫॥ ਸਭਿ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ।
 ਰਿਸ ਤੇ ਤਮਕ ਕੁਛਕ ਮਨ ਲਜਾਇ । ਕਹਨੈ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਉਚ
 ਸੁਨਾਯੋ । 'ਜੇ ਤੁਮ ਹਮ ਤੇ ਚਹਿਭਿ ਜਿਵਾਯੋ ॥੨੬॥ ਲਖਿ ਦਿਸ ਦੀਨ
 ਕਰਹੁ ਫੁਰਮਾਇਸ਼ । ਇਕ ਉਪਕਾਰ ਕਰਹੁ ਹਮ ਆਇਸੁ । ਅਪਨੀ ਦੇਹੁ
 ਆਰਥਲ ਕੋਇ । ਦਿਸ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਵਾਵਹਿ ਸੋਇ' ॥ ੨੭ ॥ ਇਹ ਗੁਰ
 ਬਾਕ ਸਭਾ ਸੁਨਿ ਸਾਰੀ । ਭਈ ਤੁਝਨੀ ਕੁਛ ਨ ਉਚਾਰੀ । ਗੀਵ ਨੀਵ
 'ਬੀਵਨਿ ਚਿਤਵੈਤੇ' ਨਿਜ ਬਧ ਦੇਨੀ ਉਰ ਨ ਚਹੈਤੇ ॥੨੮॥ ਸਮੁਖ ਨਹੀਂ
 ਸਭਿਗੁਰ ਕੇ ਹੋਰੈਂ । ਜਾਨਹਿ—ਮੁਖ ਕੇ ਨਹਿ ਇਤ ਪ੍ਰੇਰੈ' । ਮਰਹਿ ਕੋਨ
 ਦਿਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਵਾਵੈ—। ਧਰਨੈ ਤੁਸ ਨਹਿ ਧੀਰਜ ਪਾਵੈ ॥੨੯॥ ਸਭਿ ਕੇ
 ਮਨ ਕੀ ਸਭਿਗੁਰ ਜਾਨੀ । ਕਿਤਿਕ ਬਾਰ ਮਹਿ ਪੁਨ ਕਹਿ ਬਾਨੀ 'ਸਰਬ
 ਸਭਾ ਫੁਰਮਾਇਸ਼ ਕਾਰੀ । ਅਬਿ ਕਹਿ ਕਰੈਂ ਨ ਬਨਤ ਉਪਕਾਰੀ ॥੩੦॥
 ਦੀਜਹਿ ਬਧ ਦਿਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਵਾਵਹੁ । ਭਲੈ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜਸੁ ਜਗ ਪਾਵਹੁ ।
 ਦੇਪਭਿ ਮਰਤਿ ਉਬਾਰਹੁ ਕੋਇ । ਧਰਹਿ ਧੀਰ ਸੁਭ ਗਤਿ ਲੇ ਸੋਇ' ॥੩੧॥
 ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਦੂਜੇ ਇਮ ਭਯੋ । ਕਿਨਹੁ ਨ ਉੱਤਰ ਮੁਖ ਤੇ ਦਯੋ । ਪੁਰਬ
 ਕਹਤਿ ਸਭਾ ਜਿਮ ਸਾਰੀ । ਤਿਮ ਹੀ ਤੁਝਨਿ ਭਈ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥
 ਸਮੁਖ ਨ ਦੇਖਹਿ ਨੀਚਹਿ ਨੈਨ । ਕੇ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਬੋਲਹਿ ਬੈਨ ?। ਚਹੁ-
 ਦਿਭਿ ਮਹਿ ਗੁਰ ਦਿਛਾਠਿ ਚਲਾਵੈਂ ।—ਕੇ ਬਧ ਦੇਹਿ ਦਾਸ—ਪਤਿਆਵੈਂ
 ॥ ੩੩ ॥ ਏਕ ਘਰੀ ਲਗਿ ਬਿਰ ਸਭਿ ਰਹੇ । ਭੀਸਰ ਬਚਨ ਗੁਰੁ ਪੁਨ
 ਕਹੇ । 'ਭੇ ਸਿੱਖਹੁ ! ਪੁਰਬ ਸਭਿ ਭਾਖਤਿ । ਕਸੈਂ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨਿ ਨਹਿ
 'ਦੁਖ ਦਾ ਸੇਕ । 'ਨੀਵੀ' ਧੋਣ ਕਰਕੇ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪਈ 'ਭਾਵ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਣ ।

ਕਾਖਿਤਿ ॥੨੪॥ ਇਕ ਸੋ ਦੇਧ ਆਪਨੇ ਪ੍ਰਾਨ । ਸਿਯਹਿ ਭੀਨ, ਸਸੁ ਲਹੈ
 ਸਹਾਨ' । ਇਮ ਸੁਨਿ ਭਗਤੁ ਕੋ ਸੁਭ ਛੋਟਾ । ਪੀਛੈ ਬੈਠੈ ਗੁਰ ਦਿਯ
 ਓਰਾ' ॥੨੫॥ ਉਠਿ ਤੂਸਨਿ ਹੀਂ ਨਿਕਸੈ ਬਾਹਰ । ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੋਇ
 ਕਰਿ ਅਹਾਰ । ਸੀਵਣ ਨਾਮ, ਆਇ ਕਰਿ ਭੇਰੈ । ਆਸਭਰਨ ਕਰਿ
 ਬਿਲਨਿ ਚੰਡੀ ॥੨੬॥ ਉਪਰ ਪੌਢੈ ਬਦਨ ਆਭਾਇ।ਕਿਹ ਸੋ ਕੀਨਸਿ
 ਨਹਿ ਸਿਧਾਇ । ਸਰਬ ਸ਼ਰੀਰ ਬਸਤੁ ਤੇ ਢਾਂਪਿ । ਚਾਹਸਿ ਪ੍ਰਾਣ ਬ੍ਰਜਾਯਿਥੈ
 ਆਪ ॥੨੭॥ ਗੁਰ ਬਚ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਅਨੰਦ । ਚਿਤ ਮੈਂ ਚਾਹਤਿ ਭਯੋ
 ਬਿਲੰਦ ।—ਸਿਯਨਿ ਬੁਠ ਜਗ ਮਹਿ ਸਚ ਮਰਨ ॥ ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਸਭਿ ਸਿਰ
 ਪਰਨ ॥੨੮॥ ਅਬਿ ਭਨਿ ਲਗਹਿ ਸਕਾਰਬ ਮੇਰੇ । ਇਸ ਤੇ ਅਪਰ ਭਲੈ
 ਨਹਿ ਹੋਰੇ—। ਇੰਤਜਾਇਕ ਮਨ ਕਰੇ ਬਿਚਾਰਾ । 'ਧੰਨ ਸੁ ਸੀਵਣ ਸਭਾ
 ਮਥਾਰਾ' ॥੨੯॥ ਨਿਜ ਸੀਵਣ ਸੀਵਣ ਇਯ ਦਾਨ' । ਗੁਰ ਬਚ ਤੇ ਪਦ
 ਲਹੈ ਮਹਾਨ । ਬੁਝਣਿਨ ਆਪਨੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਾਰੇ । ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਮਹਿ
 ਪਹੁੰਚੈ ਬਿਨ ਬਾਰੇ ॥੩੦॥ ਇਭ ਸੀਵਣ ਸੰਬਿ ਸੀਵਣ ਬ੍ਰਜਾਯੈ' ਗੁਰੁ ਪੈਰ
 ਸਿਸ ਤੁਝਣਿਨ ਜਾਗੈ । ਉਠੈ ਸੀਵ ਕਰਿ' ਦਿਗ ਪਿਛ ਮਥਾ । ਲੋਕ
 ਬਿਲੋਕਤਿ ਹੈ' ਦਿਗ ਬ੍ਰਾਹਮਣ' ॥੩੧॥ ਵੇਰਾ ॥ ਬੁਝੈ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ ਹੀ ਰਿਦੈ
 ਰਹੈ ਬਿਸਮਾਇਸੁਧ ਅੰਤਰ ਪਹੁੰਚੀ ਭਯੋ ਜਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ ॥੩੨॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਠ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਾਮ' ਦਾ ੧੭ਵਾਂ ਅੰਕ ਹੈ ।

੧੮. [ਸ਼ਬਦ ਚੰਡ ਲੋਕਣ ਦੀ ਕਥਾ] ।

ਵੇਰਾ ॥ 'ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਪੁਰਨ ਪ੍ਰਭੂ' ਨਰ ਕਹਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ । 'ਰਾਮਚੰਦ
 ਕੇ ਪੈਰ ਸਿਮ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਿੱਪੁ ਸੁਭ ਜਾਹਿ' ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸੁਨੀ ਕਥਾ
 ਮਹਿ' ਇਸ ਲੇ ਗਯੋ । ਅਪਿਕ ਬਿਲਾਪ ਰਾਮ ਦਰ ਕਿਯੋ । ਭਬਿ ਰਘੁਬਰ

'ਗੁਰੁ ਜੀ ਦੀ ਨਿਯਾਹ ਦੇ ਉਹਲੇ । 'ਕਵਨੇਭਤੀ ਹੈ । '(ਉਸ) ਸਭਾ ਵਿਚ ਸੀਵਣ (ਇੱਕ)
 ਚੰਡੀਯਾ ਯੋਗ (ਪੁਰਖ) ਸੀ । 'ਆਪਣਾ ਸੀਵਣ ਦਾਣ ਦੇਕੇ (ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੂੰ) ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾਣ
 ਦਿਤਾ । 'ਇਯ ਦਾਣ' ਦੇਹੁਰੀ ਦੀਪਕ ਲਗੇਤਾ । [ਸਿਸ ਸੀਵਣ=ਚੰਡੀ, ਪਾਣੀ, ਪੁੱਤ੍ਰ ਆਦਿ]
 (ਅ) ਸੀਵਣ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੀਵਣ (ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੂੰ) ਦਾਣ ਦਿੱਤਾ । 'ਇਯਰ ਸੀਵਣ ਨੇ ਸਭ
 ਸੀਵਣ ਰਿਆਗਿਆ ਭਾਵ ਬਲਾਫਾ ਕੀਤਾ । 'ਜਿਉਂ ਕੇ ਚਿੱਠ ਖਲੋਤਾ । 'ਬਹੁਤੇ ਲੋਕੀ ਕੋਠ
 ਖੜੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ । 'ਸੀਵਿਆ ਸੀ । 'ਕਥਾ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੁਰਿਅਾਂ ਸੀ ਕਿ' ।

*ਪਾ:-ਜਾਹਿ-ਗਿਆ ਸੀ ।

ਬਹੁ ਕਰੈ ਉਪਾਇ । ਸਿਮ ਨਾਰਦ ਮਨਿ ਦਿਸੈ ਬਡਾਇ ॥ ੨ ॥ ਜਨੈ ਕਰੈ
 ਕਰਿ ਇਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਿਵਾਯੋ* । ਰਾਮ ਚੰਦ ਨਿਜ ਨੇਮ ਨਿਬਾਹਰੈ । ਸੈ ਗਤਿ
 ਭਈ ਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰ । ਇਸ ਸੰਕਟ ਤੇ ਲੀਨਿ ਓਥਾਰਿ ॥ ੩ ॥ ਇਸ ਸੰਬਾਦ
 ਕਰੈਂ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਗੁਰ ਕੀਰਤਿ ਕੈ ਕਰੈਂ ਉਚਾਰੀ । ਸਭਾ ਬਿਓ ਜਬਿ
 ਸੁਧ ਚਲਿ ਗਈ । 'ਬਿੱਪੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੀਵਨੈ' ਸੁਧ ਭਈ ॥ ੪ ॥ ਸੁਨੈ ਅਚਾਨਕ
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ । ਬੁਝੈ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਹੈ ਜਬਿ ਆਇ । 'ਕਿਹੈ ਸਿਖ ਅਪਨਿ
 ਆਰਥਲ ਦੀਨਿ ? । ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਿਨਹੁ ਅਸ ਕੀਨਿ ?' ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਤਿ
 ਸਭਾਸਦ ਬਿਸਮੈ ਭਈ । ਚਪਲ ਬਿਲੋਚਨ ਇਡ ਉਤ ਕਿਏ । ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਨਿਕਟਿ ਪਿਖਹਿ ਸਭਿ ਵੈਸੇ । ਮਰੈ ਕੋਨ-ਬੀਚਾਰਤਿ ਐਸੇ ॥ ੬ ॥ ਪੁਨਹਿ
 ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਗੁਰ ਬੁਝਨਿ ਕੀਨਿ । 'ਕਰੈਂ ਨ ਕਹੈ ਕਿਨ ਜੀਵਨ ਦੀਨਿ ?' ।
 ਭਰੀ ਦਾਰ ਕਰ ਸੋਰਿ ਉਚਾਰਾ । 'ਮਹਾਰਾਜ ! ਨਹਿ ਦੁਤੀ ਸਿਧਾਰਾ ॥ ੭ ॥
 ਇਕ ਜੀਵਨ ਭਗਤੁ ਸੁਤ ਗਯੋ । ਹਰਿ ਕਰਿ ਸੈ ਨਹਿ ਆਵਤਿ ਭਯੋ ।
 ਅਪਰ ਸਭਾ ਸਭਿ ਬੈਠੀ ਆਹੀ । ਬਿੱਪੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਤਿ, ਜੇ ਕਹੈ ॥ ੮ ॥ ਸੈ
 ਰਾਵਰ ਕੇ ਹੁਤੋ ਪਿਛਾਰੀ । ਨਿਕਸਨੈ ਬੁਝਨਿ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ' । ਸੁਨਿ ਗੁਰ
 ਕਹੈ 'ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸੁਧ ਲੀਜੈ । ਤਿਸ ਬਿਲੋਕਿ ਹਮ ਿਗ ਕਹੀਜੈ' ॥ ੯ ॥ ਦੋਰੇ
 ਦਾਸ ਕਾਏ ਦੁਇ ਤੀਨ। ਭੈਰ ਪ੍ਰਥਮ ਜਾਇ ਪਿਖਿ ਲੀਨਾਬਸਤ੍ਰ ਅਛਾਦਤਿ
 ਬੁਨਨਿ ਪਰਜੈ ਹੈ । ਪਿਖਿ ਉਘਾਰਿ: ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਣ, ਮਰਜੈ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ਦੋਰੇ

*ਸੈ ਪਏ ਕਹਿਏ ਏਥੇ ਸਨ । (ਅ) ਜੋ ਪ੍ਰੰਗ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ
 ਹੁਣਕਾ ਸੀ ।

*ਵਾਲਮੀਕੀ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਬਨਬਾਸ
 ਕੱਟ ਵਾਪਸ ਆ ਭਾਝ ਤੇ ਚੋਠੇ ਤਾਂ ਇਕ ਇਠ ਇਕ ਦ੍ਰੁਹਮਣ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ
 ਉਠਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਗੀ ਲੋਕਾਂ ਲਿਖਿਆ : ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਸਾਡੇ ਵੇਖਦੇ ਨਹੀਂ ਮਰਨਾ
 ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ ਸੱਲ ਵੇਖਦੇ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ ਜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਲਨ ਲੜਦੇ ਇਕ
 ਸਿੰਗਲ ਵਿਚ ਗਏ ਉਥੇ ਹਿੰਬੂਕ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਹ ਸੂਦਰ ਹੋਏ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ
 ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਦ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਿਤਾ ।
 ਜਿਸ ਤੋਂ ਦ੍ਰੁਹਮਣ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਜੀਉ ਪਿਆ । ਚੋਤੇ ਹੋਏ ਇਸ ਰਾਮਾਇਣ ਦੀ ਕਥਾ ਦੇ ਲੇਖਕ
 ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਦੇ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਨ, ਦ੍ਰੁਹਮਣ ਵਿਚ ਹੋਏ ਉਹ ਠੀਕ ਨੂੰ ਭਸਤ ਚੰਦਰੀ
 ਦਾ ਸਮ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ । † ਪਸ-ਪਿਖੋ ਉਘਾਰਿ ਦੇਹ ਮਰਜੈ ਹੈ ।

ਯਾਏ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਕਹਾਏ । 'ਜੀਵਨ ਜਾਇ ਅਜੀਵਨ ਲਹਾਏ' । ਬਸਤ੍ਰ
ਅਭਾਇ ਦੇਹਿ ਪਰ ਸਾਰੇ । ਇਸ ਸੁਭ ਹਿਤ ਇਸ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਾਰੇ' ॥੧੧॥
ਸੁਨਤਿ ਰਿਸੈ ਗੁਰ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਏ । 'ਮਮ ਸੁਭ ਹਿਤ ਇਸ ਪੁੰਡ੍ਰ ਜਿਵਾਏ ।
ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣੈ ਕੇ ਮਾਨਹਿ ਨਾਹੀ । ਬੋਲਹਿ ਨਿਕਟਿ ਸਿਪਾਰਥ ਮਾਂਹੀ' ॥੧੨॥
ਇੰਡ੍ਰਾਇਕ ਬਚ ਭਨੇ ਘਨੇਰੇ । ਪਠੈ ਦਾਸ ਪੁਨ ਫਿਸ ਕੇ ਝੇਰੇ । 'ਹੋਇ
ਪੁੰਡ੍ਰ ਇਸ ਕੇ ਲੇ ਆਵਹੁ । ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਜਾਇ ਸਭਿ ਸੁਧ ਕੇ ਪਾਵਹੁ' ॥੧੩॥ ਹੁਣੈ
ਬਿਰਾਭ ਕੁਛੁਕ ਭਰਿ ਮਿਲੇ । ਬੁਝੈ ਸਕਲ ਜਾਇ ਕਰਿ ਭਲੇ । 'ਗੁਰੁ
ਹਕਾਰਭਿ ਸੁਭ ਇਸ ਜੋਇ । ਇਹਾ ਕਿਧੈ ਘਰ ਮਹਿ ਜੇ ਹੋਇ ॥੧੪॥ ਸ਼ੀਘ੍ਰ
ਚਲਹੁ ਲੇ ਕਿਧੈ ਹਕਾਰਹੁ । ਗੁਰ ਸੇਂ ਮਿਲਿ ਪੁਨ ਇਸ ਸਸਕਾਰਹੁ' ।
ਦਾਸਨਿ ਸੇਂ ਬਿਰਾਭ ਚਲਿ ਆਏਠਾਏ ਹੋਇ ਹਜ਼ੂਰ ਬਤਾਏ ॥੧੫॥ 'ਬਰਖ
ਅਭਰਦਾਸ ਕੇ ਇਹ ਭਯੋ । ਅਥਿ ਕੇ ਇਨ ਮੁਕਲਾਵਾ ਲਿਯੋ । ਅਥਿ ਲੇ ਪੁੰਡ੍ਰ
ਨ ਜਨਮੈ ਕੋਇ । ਗਰਭਵਤੀ ਇਸ ਕੇ ਘਰ ਜੋਇ ॥੧੬॥ ਗੁਰ ਦਰਸਨ
ਹਿਤ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ । ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਭੇ ਬੁਰਭ ਸਮਾਏ' । ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ
ਸੁਨਤਿ ਪੁਨ ਕਹੈ । 'ਜੇ ਇਸ ਤ੍ਰਿਸਾ ਕਰਭ ਸੇਂ ਅਹੈ ॥ ੧੭ ॥ ਸੰਤਦਾਸ
ਭਿਸ ਨਾਮ ਰਖੀਜੈ । ਅਧਿਕ ਬੰਸ ਬੁਝਿ ਹੋਇ ਜਨੀਜੈ । ਜਨਮਹਿ ਪੁੰਡ੍ਰ
ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਿ ਪਾਰੋ । ਇਕ ਭੇ ਹਮ ਕਰਿ ਦੇਹਿ ਹਜ਼ਾਰੋ' ॥੧੮॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬੰਸ
ਫੈਲਹਿ ਜਗ ਮਾਂਹੀ । ਬ੍ਰਧੈ ਅਧਿਕ ਦੁਸਰ ਜਿਮ ਨਾਹੀ' । ਉਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ
ਕਰਿ ਬਰ ਦੀਨੈ । ਸੇ ਅਥ ਜਾਹਰ ਜਗ ਮਹਿ ਚੀਨੈ ॥ ੧੯ ॥ ਭਗਤੁ ਸੁਭ
ਗੋਰਾ ਬਭ ਜੋਇ । ਭਾਹਿ ਬੰਸ ਬੀਸਕ ਨਰ ਸੋਇ । ਸੰਤਦਾਸ ਜੇ ਜੀਵਨ
ਕੇਰਾ । ਭਿਸ ਕੇ ਬੰਸ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਹੋਰਾ ॥ ੨੦ ॥ ਭੀਨ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਿ ਨਾਹਿ
ਸਮਾਵੈ' । ਬਹੁਰ ਅਯਾਹੀ ਬਧਤੋ ਜਾਵੈ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਰ ਗੁਰੁ ਉਥਾਰਾ ।
ਜਗਤ ਪ੍ਰਸੰਧ ਦੇਖਿ ਲਿਹੁ ਸਾਰਾ' ॥੨੧॥ ਪੁਨ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਸਕਾਰਾ
ਜਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੀਨਿ ਉਪਕਾਰਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਧੰਨ ਸਿੱਖ ਭੀ ਧੰਨੇ ।
ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਬਾਕ ਦਾਸ ਜਿਨ ਮੰਨੇ ॥ ੨੨ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਸੁ ਕੀਰਤਿ
ਬੁਲੀ । ਘਰ ਘਰ ਮਨਹੁ ਮਾਲਤੀ ਫੁਲੀ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨਿ ਐਸੇ ਭਈ ।

'ਭਾਵ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ । 'ਇੰਨਾ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਕੇ ਵੀ (ਉਸ ਦਾ ਵੰਸ਼) ਸਮਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ' ।

*ਇਹ ਯਲ ਇਥੇ ਕਵਿ ਜੀ ਅਪਣੀ ਮੱਖੀਂ ਵੇਖੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਪਣੇ ਸਮੇਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸੁਭ ਲਈ ਆਪਣੇ ਭਲ ਦੇਖ ਲਏ ।

ਪਾਤਿ ਮਰਾਲਨਿ ਜਨੁ ਉਭਗਈ॥੨੩॥ ਕਿਧੈ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਜਗਤ ਬਿਥਾਰੀ।
ਸੁਸਨ ਚਕੋਰਨਿ ਕੇ ਸੁਖਕਾਰੀ। ਇਜ ਅਨੰਦ ਭਾ ਨੰਦਨ ਜੀਯੋਮਨਹੁ
ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਯੋ ॥ ੨੪ ॥ ਇਮ ਬਾਸੇ ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ।
ਕਰਹਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਕੇਤਿਕ ਬਾਸੁਰ ਬਹੁਰ ਬਿਤਾਏ। ਦਾਸ
ਉਧਾਰਤਿ ਹੈਂ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੨੫ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਵਹਿਰ ਕੂਪ ਗੁਰ ਕੇਰਾ।
ਸ਼ਕਰ ਗੰਗ ਸਿਹ ਪੁੰਨਕਾ ਹੋਰਾ॥ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜਾਮਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਏਪਿਖਿ
ਰਮਣੀਕ ਥਾਨ ਬਿਤੁ ਬਏ ॥੨੬॥ ਸੋਚ ਬਨਾਨ ਕਰਨੈ ਹਰਖਾਏ। ਬੈਠਿ
ਬਹੁਰ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ। ਹੁਤੇ ਬਿੱਧ ਜੇ ਨਿਕਰਿ ਨਿਹਾਰੇ। ਡਿਨ ਬੁਝਨਿ
ਹਿਤ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੭ ॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਗੁਰ ਬਥੇ ਹਮਾਰੇ। ਜਗ ਪਰ
ਸਿਨਹੁ ਕੀਨਿ ਉਪਕਾਰੇ। ਸਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਕੂਪ ਲਗਾਯੋ। ਫਲ
ਬਿਸਾਲ ਇਬਨਾਨ ਬਤਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਸੋ ਤੁਮ ਸਾਨਤਿ ਹਮਹਿ ਬਤਾਵਹੁ।
ਮਹਿਮਾ ਮਹਾ ਮਹਾਨ ਸੁਨਾਵਹੁ’। ਪੁਰਿ ਜਨ ਬਿੱਧੁ ਜੁ ਬੈ ਤਿਸ ਕਾਲਾਜੋ
ਸਾਨਤਿ ਸਤਿ ਕੂਪ ਹਵਾਲਾ॥੨੯॥ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਅਯਾਸ ਪਾਇ। ਬੋਲੈ
ਹਾਥ ਸੋਰਿ ਸਿਰ ਨਾਸਇ ‘ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਤੁਮ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਬੂਝ ਭਵਿੱ-
ਖਜ ਲਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਮੀ! ॥੩੦॥ ਤੁਮ ਆਗੇ ਹਮ ਕਹਾ ਬਿਚਾਰੇਜੋ ਬੀਤਨੈ
ਬਿਰਥਾਤ ਉਚਾਰੇ’। ਸੋਤਿਕ ਗੁਪਤ ਬਿਦਭਿ ਹੈ ਬਾਤ। ਕਰ ਬੰਦਰੀ ਫਲ
ਸਮੈ ਬੱਖਯਾਤ ॥ ੩੧ ॥ ਤਉ ਆਪ ਨੇ ਬੁਝਨਿ ਕੀਨੀ। ਕਰੈਂ ਉਚਾਰਨਿ
ਸਿਮ ਪਿਖਿ ਚੀਨੀ’। ਪੁਰਬ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਉਪਕਾਰੀ। ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ
ਬਸਾਯਹੁ ਭਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਪੁਨ ਇਕ ਦਿਨ ਆਏ ਇਸ ਥਾਨ। ਬੈਠੇ
ਗੁਰਿਰ ਲਗਾਇ ਦਿਵਾਨਾਪਾਵਨ ਬਲ ਕੇ ਹੋਰਿ ਬਿਚਾਰਾ—ਲਾਗਿ ਇਹਾ
ਉਦਪਾਨ’ ਉਦਾਰਾ॥੩੩॥ ਇਸ ਪੁਰਿ ਸੰਗਤਿ ਨਿਤ ਹੀ ਆਵੈ। ਗੁਰ ਬਲ
ਦਰਸਹਿ ਉਰ ਹਰਖਾਵੈ। ਇਹਾ ਬਨਾਨਹਿ ਹੁਇ ਤਨ ਪਾਵਨ ॥ ਯਾਤੇ
ਕਰਹਿ ਕੂਪ ਲਗਵਾਵਨਿ—॥ ੩੪ ॥ ਕਹਨੈ ਤਬਹਿ—ਆਨਹੁ ਮਿਛਰਾਨ।
ਬਹੁ ਨਤ ਸਿਰ ਉਚਵਾਇ ਮਹਾਨ—। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੁਕਮ ਮਸਿਦ ਪਯਾਨੇ।
ਪੁਰਿ ਤੇ ਮੋਲ ਲੀਨਿ ਭਹਿ ਆਨੇ ॥੩੫॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਆਗੇ ਧਰਜੈ।

‘ਪਵਿੱਤ੍ਰਾ ਵਾਲਾ। ‘ਹੱਥ ਤੇ (ਧਰੇ) ਬੈਠ ਵਾਹੁ। ‘ਦਖੀ (ਤੇ) ਜਾਣੀ ਹੈ। ‘ਖੁਹ।

‘ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੰਗ ਸਰ ਵੀ ਹੈ। ਪੰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਠਰੇਤਮ ਇਸ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਣ
ਦਾ ਸਿਭ ੧੬੫੬ ਵੰਦੇ ਹਨ ।

ਕਾਰੀਗਰਨਿ ਹਕਾਰਨਿ ਕਰਨੇ। ਭਾਈ ਬਿਧ ਤੇ ਭਥਿ ਅਰਦਾਸ। ਕਰਵਾ-
ਇਵ ਕਾਰਜ ਹੁਇ ਰਾਸ॥੨੬॥ ਸਭਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿ ਕਰਿ।
ਮੂਰਤਿ ਹਰਿਰ ਧਿਆਨ ਕੇ ਉਰ ਧਰਿ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਮਸਤਕ ਟੇਕਾ।
ਉਠੇ ਆਪ ਭਥਿ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕਾ॥ ੨੭॥ ਕਰ ਮਹਿ ਕਸੀ ਧਾਰਿ ਕਰਿ
ਖਰੇ। ਪੁਰਬ ਟੱਕ ਲਗਾਵਨਿ ਕਰੇ। ਪੁਨ ਸੰਗਤਿ ਦਰਸਨ ਜੋ ਆਇ।
ਸਭਿ ਕੋ ਮਹਿਮਾ ਕਹੈ ਸੁਨਾਇ॥ ੨੮॥—ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਰਜ ਕਰੇ।
ਪੁਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਜੋ ਉਰ ਧਰੇ—ਰਹੈ ਸੰਗ ਜੋ ਸਿੱਖਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਰ ਕਰਨਿ
ਕੋ ਲਗੇ ਅਸੇਸ॥ ੨੯॥ ਜੋ ਜੋ ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਕੋਈ। ਕੁਪ ਕਾਰ ਤੇ
ਪੁਰਨ ਹੋਈ। ਭਏ ਅਨੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਰੇ। ਸੇਵਹਿ ਭਾਉ ਰਿਦੈ ਬਹੁ ਧਾਰੇ
॥੩੦॥ ਖਨਜੇ ਕਾਸੇ ਭਭਭਿਨ ਜਲ ਭਾਈ। ਪੁਨ ਕਾਸਰ ਕੋ ਚਕ ਘਰਿ-
ਵਾਈ। ਬਹੁ ਨਰ ਲਾਇ ਉਭਾਰਨੇ ਬਰੇ। ਉਪਰ ਮਹਿਲ ਨੀਵ ਕੋ ਧਰੇ*
॥੩੧॥ ਦੁਨਾ ਅਪਰ ਈਰਕਾ ਧਰਿਧਰਿਚਿਨਿਚਿਨਿਉਚ ਉਭਾਇਲ ਕਰਿ
ਕਰਿ। ਬੰਦ ਨਰਨਿ ਤਹਿ ਸੇਵ ਕਮਾਈ ਕਾਰੀਕਰਾਨ ਰਚੀ ਰਤੁਰਾਈ
॥ ੩੨॥ ਭਰੇ ਉਭਾਰਨੇ ਕਰਨੇ ਉਪਾਇ। ਪਿਖਿ ਆਏ ਬਲ ਦੀਨਿ
ਰਿਕਸੇ। ਉਪਰ ਤੇ ਪੁਨ ਮਨ* ਬੇਧਵਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਭਥਿ ਮਹਿਮਾ
ਗਾਈ॥ ੩੩॥—ਗੰਗਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹਮਰੁ ਇਤ ਆਨਾ। ਪਾਵਨ ਕੀਨਿ ਲਾਇ
ਉਦਪਾਨਾ। ਜਿਮ ਇਮਨਾਨ ਸੁਰਸਰੀ ਕੇਰਾ। ਮਿਠਹਿ ਬੰਦ ਆਪ,
ਪਾਵਨ ਫੇਰਾ—॥੩੪॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਇਤ ਕਰਤਿ ਸਨਾਨੇ। ਕਈ ਬਾਰ ਸ੍ਰੀ
ਬਦਨ ਬਖਾਨੇ। ਯਾਂਤੇ ਮਾਹਮਾ ਯੁਤ ਉਦਪਾਨ*। ਕਰਹਿ ਸੰਗਤਾਂ ਆਨਿ
ਸਨਾਨ॥ ੩੫॥ ਭਥਿ ਕੋ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਨਾਥ। ਕੁਪ ਕਰਾਸਹੁ
ਮਹਿਮਾ ਸਾਥ*। ਸ੍ਰੀ ਹਰਰਾਇ ਸੁਨਾਤ ਹਰਖਾਇ। ‘ਪੰਨ ਪੰਨ’ ਬਕਤਾ

*ਕਹੀ। *ਮੰਦਾ ਕੀਤਿਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। *(ਉਸ ਚੰਕ) ਉਠੇ ਨੀਂਹ ਧਰਕੇ ਉਠੇ ਮਹਿਲ
(ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਨੇਕੀ)। ਖੁਹ ਵਿਚ ਦੀ ਪੱਕੀ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਮਹਿਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। *ਮਠ।
*(ਮਾਨੇ) ਗੰਗਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। *ਖੁਸ਼ਕੋ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

*ਖੁਹ ਮਹਿਮਾ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਲ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਤੇ ਮੁੱਢਤਾ ਲਈ ਕੰਗਾ ਦਾ ਪਾਣੀ
ਇਕ ਰੁਪਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ; ਕਬੀਰ ਜੀ ਬੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਏ ਮਨ ਨੂੰ ‘ਜੇਸੇ ਗੰਗਾ ਨੀਰ’
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਕਤ ਗੰਗਾ ਦਾ ਅਰਥ ਨਰਡਨ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸ਼ੰਕਰ ਜੀਸਾ ਮਿੱਠਾ ਤੇ ਗੰਗਾ
ਜੇਸਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਪ੍ਰਤਿ ਗਾਏ ॥੪੬॥ ਉਠਿ ਕਰਿ ਆਏ ਪੁਨ ਨਿਜ ਡੇਰੇ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੁਪਤਿ
ਇਸਬੇਰੇ। ਸਵਾਸਾਮ ਤੇ ਜਾਗੁਨਿਕਰੈ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ। ਆਇ ਸਭਿਧਰੈ ॥੪੭॥

ਇਹੀ ਹੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖਮ ਵਿਖੇ ਭਾਸਿ ਭਾਸੇ 'ਗੁਪ' ਪ੍ਰੰਤੂ ਭਾਨਨੇ ਭਾਸ ਖਾਣ ਭਾਸੀ ਖੰਡੁ ॥ ੧੮ ॥

੧੮. [ਰਾਮਗਾਇ ਬਾਬਤ ਧੀਰਮਲ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ]।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਰਾਮਗਾਇ ਪਾਤੀ ਲਿਖੀ ਧੀਰਮਲ ਕੇ ਸਾਥ । ਅਪਨੀ ਮਹਿਮਾ
ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ ਜਿਮ ਬੀਤੀ ਸਭਿ ਗਾਥ ॥੧॥ ਚਪਈ ॥ 'ਸੁਨਿ ਤਾਯਾ ਜੀ !
ਇਹ ਬਿਪਰੀਤ । ਜਨੇ ਮੈਂ ਕਰੀ ਲਖਹੁ ਸੁਭ ਰੀਤਿ । ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਮਹਿ
ਅਵਰੀਗ* ਭੀਰ । ਮਿਲਨਿ ਹੇਤੁ ਕਿਸਹੁ ਨ ਧਰਿ ਧੀਰ ॥੨॥ ਠਟਕ ਰਹੇ
ਲਖਿ ਕੂਰ ਬਝੇਰਾ । ਮਾਨਹਿ ਗੁਰ ਨ ਸਾਧ ਕਿਸ ਬੇਰਾ* । ਅਜਮਤ ਜੁਤਿ
ਕੇਤੇ ਮੈਰਿਵਾਏ । ਬਿਦਤਿ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਨਹਿ ਗੁਪਤਾਏ ॥ ੩ ॥ ਅਲਪ
ਆਰਥਲ ਤਿਸ ਦਿਨ ਮੇਰੀ । ਆਇਸੁ ਮਾਨੀ ਗੁਰ ਪਿਤ ਕੇਰੀ । ਬਿਨ ਸੇਸੈ
ਬਜਾਰੀ ਕਰਿ ਲੀਨਿ । ਸਤਿਗੁਰ ਬਚ ਪਰ ਨਿਬਰਾ ਕੀਨਿ ॥ ੪ ॥ ਮਰਨਿ
ਆਇ ਕੋ ਭਯ ਨਿਰਵਾਰਾ । ਹੁਕਮ ਮਾਨਿ ਮਾਰਗ ਪਗ ਛਾਰਾ । ਪਹੁੰਚੈ
ਜਾਇ ਬੁਰਕ ਪੁਰਿ ਬੀਰ । ਜਹਾਂ ਸੰਤ ਦੇਹੀ ਮਤਿ ਨੀਚ ॥ ੫ ॥ ਪੁਰਬ
ਕੀਨਹਿ ਕਪਟ ਬਝੇਰਾ । ਛਾਂਗ* ਜਿਵਾਵਨਿ ਕੋ ਤਬਿ ਪ੍ਰੇਰਾ । ਖਾਲ ਅਸਥਿ
ਮੈਂ ਸਾਂਭ ਸੁ ਧਰੇ । ਕਾਜੀ ਸਦਨ ਪਠਨਿ ਪਗ ਕਰੇ ॥੬॥ ਭਈ ਭੋਰ ਹਠ
ਕੀਨਿ ਬਿਸਾਲਾ ।—ਛਾਂਗ ਜਿਵਾਇ ਦੇਹੁ ਇਸ ਕਾਲਾ—। ਅਸਥੀ ਚਰਮ
ਨਹੀਂ ਜੇ ਰਾਖੈ । ਕਹਾਂ ਜਿਵਾਵਨਿ ਪੁਨ ਅਭਿਲਾਖੈ ॥੭॥ ਬਿਗਰ ਸੁ ਪਰਤਿ*
ਬੁਰਕ ਮਦ ਮੱਤਾ । ਸਭਿ ਜਾਨਹਿ ਦੁਰਮਤਿ ਚਵਗੱਤਾ । ਬਹੁਰ ਛਹਿਰ
ਪੋਛਿਛ ਕੋ ਪਠਿ ਕਰਿ । ਪਹਿਰ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਪਰਹਰਿ ॥੮॥ ਇਸ
ਤੇ ਆਇ ਕਹਾਂ ਲੋ ਕਹੀਅਹਿ । ਸਗਰੇ ਜਗਤ ਬਿਦਤਿ ਹੀ ਲਹੀਅਹਿ ।
ਜਨੇ ਜਨੇ ਕਰਿ ਹਜ਼ਰਤ ਅਪਨਾਯੇ । ਰਸ ਰਾਖਨੇ ਜਸੁ ਸਭਿ ਪਰ ਛਾਯੇ ॥
੯॥ ਅਨਿਕਭਾਤਿ ਕੀ ਕਰਿ ਚਤੁਰਾਈ। ਕਰਮਾਤ ਬਹੁਮਤਿ* ਵਿਖਰਾਈ।
ਦੁਬਟ ਸਭਾ ਅਵਰੀਗ ਕੀ ਸਾਰੀ । ਬਹੁ ਬਾਰੀ ਬਹੁ ਕੀਨ ਬਿਗਾਰੀ

*ਅਭਿਲਾਖੈ। "ਕਿਸੇ ਨ ਧਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਧਾਰਿਆ ਅੰਨ੍ਹੇਗਭੇਬ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਣ ਦਾ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ)। "ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਾਧ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਠਹੀਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ" ਬਕਰਾ। "ਬਹੁਤੀ ਭੁੱਖੀ ਨਾਲ।

*ਪਾ:—ਬਿਗਰ ਪਰੇਤ । ਿਪ:—ਬਹੁਮਤ=ਸਤ=ਸਤਜ=ਸੁਕਤੀ । ਬਹੁ=ਬਹੁਤ (੮)
ਬਹੁਮਤ=ਬਹੁਤੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਸੁਕਤੀਆਂ । (ਸ) ਵਿਸਪ੍ਰਤਿ । ਵਿ=੨, ਸਪ੍ਰਤਿ=੨੦] =੨੨ ।

॥ ੧੦ ॥ ਨਿਜ ਮਤਿ ਬਲ ਕਰਿ ਸਕਲ ਦਬਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਜਸੁ
 ਬਿਦਭਾਏ। ਭਨਕ ਬਾਭ ਪਰ ਪਿਛਾ ਰਿਸਾਏ। ਜੇ ਨਹਿ ਕਰਤਿ ਸਭਾ
 ਬਿਗਾਰਾਏ॥੧੧॥ ਕਹਿ ਭੇਸੈ—ਨਿਜ ਮੁਖ ਨ ਦਿਖਾਵਹੁ। ਚਹਹੁ ਰਹਹੁ
 ਕੈ ਕਹੂੰ ਸਿਧਾਵਹੁ—। ਉਚਤ ਨਹੀਂ ਗੁਰਤਾ ਕੈ ਜਾਨਾ। ਬਿੰਦ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਮੇ
 ਪਰ ਠਾਨ॥੧੨॥ ਸਤਿਗੁਰ ਮਮ ਪਿਤ ਭ੍ਰਾਤ ਭੁਹਾਰੇ। ਅਬਿ ਲੋ ਕੁਛ ਨਹਿ
 ਪਰਜੈ ਬਿਗਾਰੇ। ਲਖੁ ਸੁਤ ਕੀ ਚਾਹਤਿ ਬਛਿਆਈ। ਅਰਪਹਿਰੇ ਜਗ
 ਕੀ ਗੁਰਿਆਈ॥੧੩॥ ਆਪ ਕਰਹੁ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਆਛੇ। ਹੀ ਨ ਬਿਖੇਰਾ
 ਇਨ ਤੇ ਪਾਛੇ। ਯਾਤੇ ਜਥਾ ਜੋਗ ਫਿਝ ਬਨੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਸਭਿ ਜਗ ਆਛੀ
 ਭਨੈ॥੧੪॥ ਹੋਰਹੁ ਪੁਰਬ ਬਛੇ ਹਮਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਮਤਿ ਭਾਰੇ।
 ਲਾਇਕ ਜੇਠੇ ਸੁਤ ਨ ਬਿਚਾਰਾ। ਇਯੋ ਅਲਪ ਕੋ ਨਿਜ ਅਧਿਕਾਰਾ॥
 ੧੫॥ ਆਪ ਅਭਤ ਫਿਝ ਤੋ ਕਰਿ ਆਏ। ਪੀਛੈ ਅਧਿਕ ਉਪਦ੍ਰਵ ਭਏ।
 ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੁਸ਼ਰਨਿ ਘਰ ਜਾਇ। ਤਜੈ ਸਰੀਰ ਖੇਦ ਕੋ ਪਾਇ॥
 ੧੬॥ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕੀਨੇ ਦੁਖਦ ਉਪਾਉ। ਸੁਖ ਸੇ ਬੈਠਨਿ ਦਿਯ ਨ ਕਦਾਉ।
 ਬਿਦਤ ਜਗਤ ਮਹਿ ਲਖਹੁ ਕਹਾਨੀ। ਸੇ ਅਬਿ ਰੀਤਿ ਪਿਤਾ ਗੁਰ ਠਾਨੀ
 ॥ ੧੭ ॥ ਕਜਾ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਸਮਸਰ ਨਹੀਂ ? ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਕਟਿ ਬਿਦਤ
 ਜਹਿ ਕਹੀ। ਸਮਰਥ ਹੋ ਸਭਿ ਜਤਨ ਬਨਾਵਨਿ। ਕਰਨ ਬਿਖੇਰਾ ਜਜੈ
 ਮਨ ਭਾਵਨਿ॥੧੮॥ ਦਾਈ ਨੇਤੀ ਕਹੁ ਲੇ ਸੰਘ। ਕਰਹੁ ਸੰਘਾਦ
 ਉਚਾਰਿ ਪ੍ਰਸੰਗ।—ਕਜੈ ਨਿਜ ਘਰ ਮਹਿ ਚਹਹੁ ਬਿਖੇਰਾ। ਜਿਮ ਪ੍ਰਿਥੀਏ
 ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਕੋਰਾ॥੧੯॥ ਗੁਰਤਾ ਲੇਨ ਅਹੈ ਮਮ ਦਾਵਾ। ਅਲਪ ਪੁੱਤ੍ਰ
 ਭਿਮ ਚਹਹੁ ਬਨਾਵਾ—। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਨਿਜ ਪਾਤੀ। ਪਠੈ
 ਦੁਤ ਸੁਲਭਤਿ ਜਿਸ ਛਾਤੀ॥੨੦॥ ਸੇ ਲੇ ਪੀਰਮੱਲ ਫਿਕ ਆਯੋ ਮਸਤਕ
 ਏਕਨਿ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਨਾਯੋ ਤੁਮਰੇ ਪਰ ਧਰਿਕਰਿ ਬਿਸਵਾਸਾਦਈ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ
 ਭੇਜੈ ਪਾਸਾ॥੨੧॥ ਬੋਲਿ ਪਠੀ ਆਸੈ ਸਭਿ ਜਾਨਾ ਹਿਤੁ ਆਪਨੋ ਕਰਿ
 ਬਹੁ ਮਾਨ ਅਪੀਰਮੱਲ ਦੇ ਧੀਰ ਬਛੇਰੀ। ਰਾਖੈ ਨਿਕਟਿ ਦੁਤ ਤਿਸ ਬੇਰੀ॥
 ੨੨॥ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਭਾ ਨੇਤੀ ਸੰਗ ਬਰਨਨਿ ਕੀਨੋ ਸਕਲ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਜਥਾ
 ਜੋਗ ਜੇ ਹੋਵਤਿ ਬਾਤਾਤੋ ਨਹਿ ਹੋਇ ਸਕਹਿ ਉਤਪਾਤ॥੨੩॥ ਫਿੰਤ ਅਨੁ-
 (ਫਿੰਤ ਤਨਕ ਬਰ) ਜੇ ਮੇਂ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਸਭਾ ਵਿਕਾਸ ਦੇਈ (ਜੇਰੀ ਨੂੰ) ਿਰਗੁ ਜੀ ਨੇ
 ਮੇਰੇ ਕਹਿ ਘੋਸ਼ਿਤ ਹੈ।

ਚਿਤ ਬਨਹਿ ਦੁਖਦਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ ਦੇਹੁ ਸਮੁਝਾਈ ਜੇਸਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਲੇ
 ਅਧਿਕਾਰੀ । ਮਹਾਂ ਸੁਮਤਿ ਜੁਤਿ ਲੇਹੁ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਜਿਨ ਕੀਨੋ
 ਅਵਰੰਗ ਅਨੁਸਾਰੇ । ਅਵਰਨਿ ਕੀ ਕਜਾ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੇ । ਇਮ ਸਮੁਝਾਇ
 ਮਾਤ ਕੋ ਭਲੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ ਨਿਕਟ ਪੁਨ ਚਲੇ ॥ ੨੫ ॥ ਹੁਤੇ ਇਕਾਕੀ
 ਹੋਰੇ ਸਾਇਸਤਿਗੁਰ ਸਾਦਰ ਲਏ ਬਿਠਾਇਨੇਈ ਜਨਨੀ ਗਿਰਾਉਚਾਰੀ
 'ਆਪ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸਕਲ ਮਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਬਲ ਆਰਥਲ ਮਹਿ ਨਿਜ
 ਗੁਨ ਤੇ । ਲਿਏ ਰਿਝਾਇ ਪਿਤਾਮਾ ਮਨ ਤੇ । ਜਿਸ ਤੇ ਉਚਿਤ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਤਿ
 ਬਜਾਰੇ । ਗੁਰਬਾ ਤੁਮਹਿ ਦਈ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ੨੭ ॥ ਯਾ ਤੇ ਕਹਿਓ ਬਨਹਿ
 ਨ ਕੋਈ । ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਹੁ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸੋਈ । ਤੁਮਰੇ ਥਥੇ **ਭ੍ਰਾਤ ਭੀ**
 ਆਯੋ । ਕਹਨਿ ਹੋਤੁ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਬਨਿ ਆਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ
 ਸੁਨਤਿ ਪੁਨ ਭਾਖਾ । 'ਕਹਹੁ ਜਥਾ ਉਰ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ । ਇਕ ਜਨਨੀ
 ਦੁਸਰ ਬਭ ਭ੍ਰਾਤਾ । ਤੁਮਰੇ ਸੁਨਿ ਹੈਂ ਸਰਬ ਬਿਭਾਤਾ' ॥ ੨੯ ॥ ਧੀਰਮੱਲ
 ਬੋਲਨੇ ਭਿਹ ਸਮੇ । 'ਜਿਮ ਆਲੀ ਹੁਇ ਸੈ ਕਹਿੰ ਤੁਮੇ । ਦੀਰਘ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
 ਬਿਚਾਰਨਿ ਕਰੇ । ਪਰਬ ਕੇ ਪਸੰਗ ਚਿਤ ਧਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ
 ਜਿਮ ਕੀਨਿਭਾਏ ਉਪਦ੍ਰਵ ਪਾਛੇ ਪੀਨ । ਲਘੁ ਸੁਭ ਕੋ ਨਿਜ ਬਲ ਬੈਠਾਯਾ
 ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕੀਨੋ ਦ੍ਰੋਭ ਉਦਾਰਾ ॥ ੩੧ ॥ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਲਗਿ ਢਿਗ ਤੁਰਕੇਸ਼ ।
 ਕਰਤੋ ਰਹਨੇ ਪੁਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੋ ਕਛਰ ਉਪਾਵਨਿ । ਨਿਸ
 ਇਨ ਕੀਨੋ ਜਤਨ ਬਨਾਵਨਿ ॥ ੩੨ ॥ ਲਘੁਤਾ ਅਪਣੀ ਨਾਹਿਨ ਚੀਨੀ ।
 ਅਧਿਕ ਸ਼ਰੀਕੇ ਮਹਿ ਮਤਿ ਭੀਨੀ । ਰਿਸ ਹੀ ਝਗਰੇ ਮਹਿ ਮਰਿ ਗਯੋ ।
 ਨਹੀਂ ਮੇਲ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸੰਗ ਕਿਯੋ ॥ ੩੩ ॥ ਸੋ ਬਿਧਿ ਮੈਂ ਨੀਕੇ ਕਰਿ ਜਾਨੀ ।
 ਸਦਨ ਆਪ ਕੇ ਹੁਇ ਭਿਮ ਠਾਨੀ* । ਉਚਿਤ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਤਜਾਕਨਿ
 ਕਰਨੇ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਾਥ ਸੁਭ ਜਿਨ ਧਰਨੇ ॥ ੩੪ ॥ ਕਾਰਜ ਘਰ ਕੇ ਸਕਲ
 ਸੁਧਾਰੇ । ਕਰਿ ਚਤੁਰਾਈ ਜਸੁ ਵਿਸਭਾਰੇ । ਸੰਗਤ ਬੰਦ ਆਪਣੀ ਕੀਨੀ
 ਸਿਭ ਕਿਭ ਤੇ ਪੂਜਾ ਬਹੁ ਲੀਨੀ ॥ ੩੫ ॥ ਸਰਬ ਭਾਇ ਤੇ ਭਾ ਸਮਰੰਘ ।
 ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਹੱਥ । ਜੋ ਤੁਮ ਗੁਰਤਾ ਦੇਹੁ ਨ ਭਾਈ । ਭਨ ਕੇ ਅਭ
 ਹੋਇ ਸੁਖ ਨਾਹੀ ॥ ੩੬ ॥ ਵਧਹਿ ਸਪਰਧਾ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਬਿਖੇ । ਲਘੁ ਸੁਭ

*ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣੀ ਠਣ ਗਈ ਹੈ । (ਅ) ਠਾਨੀ—(ਮੈਂ) ਸਮਝੀ ਹੈ । *ਦੀਰਘ ।

*ਪ੍ਰਥਮ—ਹੁਇ ਤੁਮ ਠਾਨੀ—ਆਪ ਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ।

ਬੈਸ ਅਲਪ ਕੇ ਪਿਥੈ। ਗੁਰਤਾ ਕੇ ਬਿਗਾਰ ਸਭਿ ਦੇ ਹੈ। ਬਲ ਕੇ ਕਰਹਿ
ਆਪ ਹੀ ਲੈ ਹੈ ॥ ੩੭ ॥ ਕਰੈ ਪੁੱਤ੍ਰਨਿ ਮਹਿ ਦੇਖ ਓਪਾਵਹ। ਅਨਬਨ
ਰਚਹੁ, ਕਬਟ ਮਹਿ ਪਾਵਹੁ। ਘਰ ਬਿਗਾਰਹਿ ਬਹੁ ਪਰਹਿ ਬਿਖੇਰਾ। ਇਸ
ਮਹਿ ਕਹਾ ਭਲੈ ਤੁਮ ਹੋਰਾ? ॥ ੩੮ ॥ ਜੇਬਟ ਕੇ ਜਗ ਗੁਰੁ ਬਨੀਸੈ। ਲਖੁ
ਤਿਸ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰਿ ਕਰੀਸੈ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਪੀਛੇ ਇਮ ਸੁਖ ਹੋਇ। ਪੁਨ
ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਓਤਪਾਤ ਨ ਕੋਇ? ॥ ੩੯ ॥ ਆਸੈ ਮਾਤ ਭ੍ਰਾਤ ਕੀ ਬਾਤ। ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਗਇ ਸੁਨੀ ਸਭਿ ਭਾਤਿ। ਕਹਿਬੇ ਕਹੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਕਰਿ ਤਜਾਰ।
ਸਥਾ ਸੋਗ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਤਾਰ* ॥ ੪੦ ॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸ੍ਰੀ ੧੦। ਐਸੁ ੨੦।
ਘੋਰ ਮੌਤ ਰਹਿਨਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਲਪ ਤਮ ਉਨਮਿਤੀ ਘੋਰ ॥ ੧੮ ॥

੨੦. [ਗੁਰ ਜੀ ਦਾ ਉੱਤਰ। ਵਾਪਸ ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਆਉਣਾ।]

ਦੇਹਗ ॥ 'ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ। ਭ੍ਰਾਤਾ। ਸੁਬਿੱਤ' ਇਹ ਨਹਿ ਕਿਸ ਕੇ ਹਾਥ। ਕਰੈ
ਉਪਾਇ ਨ ਪਾਪਤੀ ਦਾਤਾ ਇਕ ਜਗ ਨਾਥ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਭਿ ਕੇ
ਬਝੇ ਆਇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ। ਪਰਖਤਿ ਗੁਨਨਿ ਗਜਾਨ ਮਨਿ ਮਾਨਿਕ। ਜਿਨ
ਤੇ ਪਰੇ ਅਪਰ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਮਹਤਿ ਮਹਤਿ ਮਹੀਆਨਹਿ ਸੋਈ* ॥ ੨ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਕਰੀ ਸਰਬ ਸਿਰ ਧਰੈ। ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰੇ ਮਾਨਜੇ ਕਰੈ। ਸਭਿ
ਬਿਧਿ ਸੁਭ ਸੁਭ ਲਾਇਕ ਹੁਤੇ। ਨਹਿ ਆਇਸੁ ਇਕ ਮਾਨੀ ਕਿਤੇ* ॥ ੩ ॥
ਸੇ ਲਖਿ ਦੇਖ, ਦਾਸ ਕੇ ਦੀਨੀ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਗੁਰਤਾ ਰਬਿ ਕੀਨੀ। ਦਾਸੁ
ਦਾਤੁ ਦੁਗ ਸੁਭ ਭਏ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੇ ਲਾਇਕ ਲਖਿ ਲਏ ॥ ੪ ॥ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਸਾਥ ਮਤਸਰੀ। ਨਹੀਂ ਸਰਲਤਾ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰੀ। ਅੰਤ ਸਮੈ
ਨਹਿ ਲਾਇਕ ਜਾਨੇ। ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰੇ ਅਪਨਿ ਸਥਾਨੇ* ॥ ੫ ॥ ਤਿਮ ਸ੍ਰੀ
ਅਮਰਦਾਸ ਸੁਭ ਪਰਖੇ। ਨਹਿ ਆਗਾ ਕੇ ਫੁਨਿ ਮਨ ਹਰਖੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਰਮਾਨ। ਮਤਸਰ ਆਇਕ ਦੋਬਨ ਜਾਨਿ ॥ ੬ ॥ ਨਿਜ
ਸਥਾਨ ਪਰ ਆਪ ਬਿਠਾਏ। ਕਹਿ ਸਭਿਹਿਨ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ। ਤਿਨ ਕੇ
ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਜੇਬਟ ਨੰਦ। ਨਿਜ ਮਤਿ ਕੇ ਚਿਤ ਗਰਬ ਬਿਲੇਦ ॥ ੭ ॥ ਆਖ
ਭਰੇ ਨਹਿ ਆਨਤਿ ਕਾਹੁ। ਦਰਬ ਬਟੋਰਜੇ ਬਹੁ ਨਿਜ ਪਾਹੁ। ਚਿਤ ਮਹਿ
ਚਾਤੁਰਤਾ ਜਗ ਕੋਰੀ। ਸੁਮਤਿ ਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੰਤੋਖ ਬਡੋਰੀ ॥ ੮ ॥ ਤਿਸ ਪਰ

*ਭਾਵ ਗੁਰੁ ਜੀ। 'ਸੁਵਿਤ=ਭਲੇ, ਹੋਰ'। 'ਵਭਿਆਂ ਦੇ ਵਡਿਆਂ' ਤੋਂ ਵੀ ਵਡੇ ਹਨ ਉਹ।

*ਇਕੋ (ਇਹ ਦੋਸ਼) ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਕਿਸੇ ਨੇ। 'ਭਾਵ ਗੱਦੀ ਨਾ ਚਿੱਤੀ।

*੫੫:- ਕ੍ਰਿਤਿ ਕਾਰ=ਸਾਧੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਹਾਰ।

ਸਬਦ ਬਨਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਧਰਜੈ ਗਿੰਥ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਚਹੁ ਪੀੜੀ
ਮਹਿ ਆਇ ਜੁਗਾਦੀ । ਕਰਹਿ ਬਖੀਲੀ ਜੋ ਬਨਿ ਬਾਦੀ ॥ ੯ ॥ ਹਲਤ
ਪਲਤ ਮਹਿ ਤਿਹ ਮੁਖ ਕਾਰਾ । ਕਹੂੰ ਨ ਆਵਰ ਲਹੈ ਕੁਜਾਰਾ ॥ ਜੋ ਹੋਵਹਿ
ਗੁਰ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਸੇਵਾ ਆਇ ਧਰਹਿ ਗੁਨ ਭਾਰੀ ॥ ੧੦ ॥ ਸੈ ਲਾਇਕ
ਗੁਰਤਾ ਕੀ ਬਨਹਿ । ਮਤਸਰ ਆਇ ਹੰਕਾਰਹਿ ਹਨੈ । ਰੀਤਿ ਆਇ ਤੇ
ਇਹੁ ਚਲਿ ਆਈ । ਹਮ ਕਜੋਹੂੰ ਨਹਿ ਨਈ ਬਨਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਰਾਮਰਾਇ
ਹਮ ਭੇਜਨਿ ਕੀਨਿ । ਬਚਨ ਸ਼ਕਤਿ ਦੀਰਘ ਤਿਸ ਦੀਨਿ । ਕਰੀ ਸ
ਕਰੀ ਅਪਰ, ਹਮ ਮਾਨੀ* । ਕਰਮਾਤ ਨਿਤ ਦਈ ਮਹਾਨੀ ॥ ੧੨ ॥ ਨਿਭੈ
ਹੁਭੈ ਸਭਿ ਤੇ ਕਿਸ ਬਲੀ । ਬਿਨ ਭੀ ਜਾਨਿ ਲੀਨਿ ਬਿਧਿ ਭਲੀ । ਤਉ
ਸੁਨਹੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ॥ ਦੋਹਰਿ ਲੋਕਨਿ ਸਿਰ ਧਰਿ ਮਾਨੀ ॥ ੧੩ ॥ ਜਥਾ
ਜੋਗ ਕੀ ਬਰਨਨਿ ਕਰੀ । ਜਿਸ ਮਹਿ ਗਰਬ ਰੀਤਿ ਪਰਹਰੀ । ਪਠਜੈ
ਸਲੋਕ, ਅਰਥ ਕੋ ਬੁਝਾ । ਗੁਪਤ ਬਿਦਭ ਜਿਸ ਕੋ* ਸਭਿ ਸੁਝਾ ॥ ੧੪ ॥
ਕਰਨਿ ਤੁਰਕੜੇ ਕੇਰ ਖੁਸ਼ਾਮਦ । ਜਾਨਿ ਦਰਬ ਕੀ ਤਿਸ ਤੇ ਆਮਦ ।
ਅਰਥ ਬਿਪਰਜੈ ਕੀਨਿ ਸੁਨਾਵਨਿ । ਹਮ ਕੋ ਭਈ ਨ ਇਹ ਮਨਭਾਵਨ ॥
੧੫ ॥ ਹੁਭੈ ਸਮਰਥ ਸਰਬ ਕੁਛ ਕਰਿਥੈ ॥ ਨਹੀਂ ਭਰੋਸ ਅਪਨਿਬਲ ਧਰਿਥੈ* ।
ਤਉ ਵੇਖੀਅਹਿ ਅਧਿਕ ਸਮਾਜਾਭਯੋ ਤਿਸੀ ਕੋ ਜਨੁ ਬਨ ਰਾਜਾ* ॥ ੧੬ ॥
ਕਿਸ ਬਾਤ ਕੀ ਕਮੀ ਨ ਭਾਹੀ । ਬਨਜੈ ਪੁਸ ਬਭ ਜਗ ਕੋ ਮਾਹੀ । ਅਹੈ
ਭਵਿਖਸਤ ਮੈਂ ਬਭ ਹੋਰਾਪਹੁੰਦੈ ਗੁਰਤਾ ਕਿਸੁ ਨਿਕੇਤ* ॥ ੧੭ ॥ ਭਾਵੀ ਰਚੀ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜਥਾ । ਹੁਈ ਚਹੈ ਸਾਰੀ ਸੋ ਤਥਾ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਬਸ ਨਹਿ ਕਿਸ
ਹੂੰ ਕੇਰਾ । ਬਿਥਾ ਕਰੈ ਬਲ ਜਤਨ ਬਭੇਰਾ* ॥ ੧੮ ॥ ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਭ੍ਰਾਤਾ
ਗੁਰ ਬੈਨ । ਨਹੀਂ ਭਈ ਚਿਤ ਮੈਂ ਕਿਮ ਚੈਨ । ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਬਹੁਰ
ਉਚਾਰੀ । ਰਾਮਰਾਇ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਜਥਾ ਜੋਗ ਉੱਤਰ ਗੁਰ
ਦੀਨੇ । ਸੋ ਮਤਿ ਨਹੀਂ ਮਾਨਿਥੋ ਕੀਨੇ* । ਤਉ ਕਹਤਿ ਹੀ ਰਹੈ ਹਮੇਸ਼ ।

*ਹੋਰ ਜੋ ਕੀਤੀ ਸੋ ਕੀਤੀ, ਅਸਾਂ ਮੰਨ ਲਈ । *ਭਾਵ ਰਾਮਰਾਇ ਨੂੰ । *ਨਹੀਂ ਧਰਿਆ ਸੁ ।
*ਤਾਂ ਬੀ ਵੇਖ ਲਓ (ਉਸਦੇ ਪਾਸ) ਬਢੇਰਾ ਸਮਾਜ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ (ਸਮਾਜ) ਨਾਲ ਉਹ ਮਾਨੇ
ਰਾਜਾ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ । *ਭਵਿਖਤ ਵਿਚ ਬੜੇ ਕਠਨ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ) ਗੁਰਿਆਈ
ਨੇ ਕਿਸੇ (ਹੋਰ) ਘਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ । (ਨਾਵੇਂ ਤੇ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰਾਂ ਵਲ ਤੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥਿਆਂ ਵਲ
ਇਛਾਚਾ ਹੈ) । *ਰਾਮ ਰਾਇ ਬਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਬਿਆਰਥ ਕਰਦਾ ਹੈ । *ਸੋ ਸਲਾਹ
ਨਾ ਮੰਨੀ ।

ਇਹੁ ਗੁਰਤਾ ਜੋ ਪੁੱਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼^੧ ॥੨੦॥ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਨਿ ਜਾਨਿ ਗੁਨ
ਖਾਨੀ । ਰਾਮਗਇ ਕੀ ਉਪਮ ਮਹਾਨੀ । ਪੱਖੀ ਭਏ, ਠਰਤਿ ਨਹਿ ਟਾਰੇ।
ਚਢਨਿ ਚਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਚਾਰੇ ॥੨੧॥—ਅਹੈ ਅਨੁਚਿਤ^੨ ਨ ਰੁਚਿਤ ਜੁ
ਚਿਤ ਮੈਂ । ਤਿਸ ਕੇ ਬਨਿ ਪੱਖੀ ਹੁਇ ਹਿਤ ਮੈਂ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਤਿ
ਬਿਚਾਰਤਿ ਨਾਹੀ॥੩॥ ਨਾਨਕ ਘਟਤਾ ਜਿਸ ਮਾਂਹੀ—॥੨੨॥ ਬੀਚ ਜਾਮਨੀ
ਚਿਤਵਤਿ ਰਹੇ । ਪ੍ਰਾਤਿ ਸੌਚ ਮੱਸਨ ਚਿਤ ਚਹੇ । ਬਿਦਤਿ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ
ਸੁਨਤਿ ਉਚਾਰੀ । ਏਦਭਿ ਇਹੁ ਬਜਾਇ ਹੈ ਤਜਾਰੀ ॥ ੨੩ ॥ ਜੀਨ
ਸੁਰੰਗਨਿ ਪਰ ਅਬਿ ਪਾਵਹੁ । ਦਿਵਸ ਨ ਚਢਹਿ, ਚਢਨਿ ਉਤਲਾਵਹੁ^੩।
ਇਮ ਕਹਿ ਅਪਨੇ ਬਸਤੁ ਅਨਾਏ । ਕਰਾਚੋਲ ਤਰਕਸ਼ ਗਰ ਪਾਏ॥੨੪॥
ਸੋ ਪਲਾਨਿ ਕੋ ਜਾਮਾ ਫਥੈ । ਸੁਖਮ ਅਧਿਕ ਦਿਪਹਿ ਤਨ ਸਭੈ । ਕਟ
ਸਨ ਦਿਢ ਲਪੇਟ ਪਠ ਲੀਨਿ । ਜੇਵਰ ਸਿਰਾ ਜ਼ਿਥਾਇਬ^੪ ਕੀਨ ॥੨੫॥
ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਚੰਚਲ ਬਲ ਬਾਜੀ । ਆਵਤਿ ਮਨਹੁ ਕਰੇ ਨਰ ਬਾਜੀ ।
ਚਾਮੀਕਰ ਕੋ ਜੀਨ ਸੁਹਾਵਾ । ਸਰਤਿ ਨਗਨ ਕਨ ਤੇ ਦਮਕਾਵਾ ॥੨੬॥
ਮਾਰ ਝੂਠ ਕੋ ਮਿਲ ਤੁਤਕਾਲਾ। ਤੁਰੰਗ ਅਰੁ ਢਨਿ ਭਏ ਉਤਾਲਾ। ਏਦਭਿ
ਉਚੀ ਧੁਨਿ ਧੁੰਕਾਰਾ । ਚਢਨਿ ਗੁਰੁ ਸਭਿ ਕੇ ਸੁਤ ਝਾਰਾ ॥ ੨੭ ॥ ਚਮੁ
ਚਮਾਰ ਤੁਤਫਿਨ ਹੁਇ ਆਈ । ਜ਼ਰੀ ਨਿਛਾਨ ਝੁਲਤਿ ਅਗੁਵਾਈ ।
ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ ਕੇ ਮਾਰਗ ਚਾਲੇ । ਫਾਂਦਤਿ ਬੀਰਨਿ ਤੁਰੰਗ ਬਿਸਾਲੇ॥੨੮॥
ਬਾਈ ਸਹਸ ਸੈਨ ਸਮੁਦਾਈ । ਚਲੀ ਧੁਲ ਚਢਿ ਨਭ ਪਰ ਛਾਈ। ਉਲੀਪਿ
ਪੰਥ ਕੋ ਕੋਸ ਕਿਤੇਕ । ਉਤਰਿ ਪਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜਲਪਿ ਬਿਬੇਕ ॥੨੯॥ ਸਕਲ
ਬਹੀਰ ਸਿਵਰ ਕਹੁ ਘਾਲਾ । ਤ੍ਰਿਣ ਕਾਸ਼ਟ ਕੋ ਮੰਚਿ ਉਤਾਲਾ । ਖਾਨ ਪਾਨ
ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਸ਼ੂਮ ਨਿਰਵਾਰਨੈ ਬਸਿ ਤਿਸ ਬਾਈ ॥੩੦॥ ਸੌਚ

‘ਬਭਾ’ । ‘ਯੋਰਮਲ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ’ ਸੋ ਅਯੋਗ ਹੈ । ‘ਇਨ ਠਾਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿਓ (ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ)
ਵਿੱਤੀ ਚੜ੍ਹ ਚਲੋ ।’ ਫਥਾਉ ।

*ਪ੍ਰਿਥੀਆ, ਯੋਰਮਲ; ਰਾਮਗਇ ਅਜੇ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਨਿਜ
ਐਸ਼ੁਰਜ ਦਾਤੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਗੁਰਤਾ ਸੀ ਆਤਮ ਪਦ ਤੇ ਨਿਜ ਮੁਖ ਚਾਰ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੀ
ਰਖਿਆ ਤੇ ਉੱਧਰ ਦੀ ਸ਼ਿੰਮੋਵਾਰੀ ਦਾ ਫੰਮ ਤੇ ਧੁਰੇਂ ਮੁਕਰਰ ਹੋਈ ਛਾਤ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਚੇਣ ਦੁਖੀ ਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੇਪਰਵਾਹ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਸੀ,
ਦਹ ਦਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪਾਨੀ ਤੇ ਇਮਲਾਕੀ ਕਮਾਲ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਮੀਲਾਹ ਹੈ ।

ਸਨਾਨ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਕਰੇ । ਤੁਰਨ ਬੀਨ ਤੁਰਗ ਪਰ ਧਰੋਤੀਗ ਮੋਇੰ ਡਥਿ
 ਕੀਨਸਿ ਭਜਾਰੀ । ਗੁਰੁ ਚਹੀ ਸਿਵਕਾ ਅਸਵਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥ ਤਡਛਿਨ
 ਆਇ ਅਰੁਢਤਿ ਭਏ । ਚਮ੍ਹੁ ਸਹਿਤ ਮਗ ਰਾਮਨਤਿ ਭਏ । ਇਮ ਦਿਨ
 ਪ੍ਰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਾਲੇ । ਪੰਥ ਉਲੰਘਿ ਗਏ ਜਿਸ ਕਾਲੇ ॥ ੩੨ ॥ ਪੁਨ
 ਸਤ੍ਰਦ੍ਰਵ ਸਲਿਛਾ ਅਗੁਵਾਈ । ਗਨ ਜਲ ਜੰਤੁਨਿ ਕੇ ਜੁਝਿ ਆਈ । ਬਿਰੇ
 ਉਤਰ ਕਰਿ ਭੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਕੇਵਰ ਕੋ ਹਕਾਰਿ ਭਡਕਾਲਾ ॥ ੩੩ ॥ ਸੁੰਦਰ
 ਨਈ ਨਾਉ ਅਨਵਾਈ । ਪ੍ਰਭੁ ਅਰੁਢ ਜਲ ਪਰ ਚਲਿਵਾਈ । ਪਰਲੇ ਪਾਰ
 ਉਤਰਿ ਬਿਰ ਹੋਏ । ਪੁਨ ਚੰਦ ਚਮ੍ਹੁ ਆਇ ਸਭਿ ਕੋਏ ॥ ੩੪ ॥ ਗੁਰੁ ਅਰੁ-
 ਢਤਿ ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ । ਸੁਭਟ ਸਗਲ ਗਮਨੰਤਿ ਪਿਛਾਰੀ । ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ
 ਸੁਧ ਗੀ ਸਭਿ ਭਵਨੁ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰਭੁ ਆਗਵਨੁ ॥ ੩੫ ॥ ਸੁਨਿ
 ਸੁਨਿ ਮੰਗਲ ਨਾਨਾ ਸਾਜੀ । ਨੌਬਤ ਪੁਰੀ ਪੈਰ ਪਰ ਬਾਜੀ । ਧੁਪ ਧੁਖਾਵਤਿ
 ਦੁਲਨ ਮਾਲਾ । ਕਰੀ ਮਾਰਜਨ ਕਰੀ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩੬ ॥ ਕਰਿ ਛਿਰ-
 ਕਾਵਨਿ ਧੁਰ ਦਬਾਈ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਹੋਵਤਿ ਸਮੁਦਾਈ । ਸਭਿ ਕੇ ਉਰ
 ਅਨੰਦ ਭਰਿ ਆਏਦਰਸਨ ਕੋ ਹਿਯਰੇ ਲਲਚਾਈ ॥ ੩੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
 ਸ ਦਾਸ ਅਗਾਉ । ਮਿਲੇ ਨਿਮੇ ਨਰ ਗਨ ਧਰਿ ਭਾਉ । ਬੁਝੀ ਕੁਝਲ ਗੁਰੁ
 ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੀ । ਕਰੀ ਬਤਾਵਨਿ ਭਿਨ ਭਨ ਮਨ ਕੀ ॥ ੩੮ ॥ ਸੁੰਦਰ
 ਸਦਨ ਬਿਰਾਜੇ ਜਾਇ । ਪੁਰਿ ਜਨ ਪਰਵਾਰੇ ਸਮੁਦਾਇ । ਆਇ ਡਿਹਾਵਲ
 ਬਹੁ ਬਰਭਾਯੇ । ਸਭਿਨਿ ਅਨੰਦ ਕਰੇ ਮੁਖ ਪਾਯੇ ॥ ੩੯ ॥ ਸੋਢੀ ਸੁਰਜਮਲ
 ਭੇ ਆਇ । ਮਿਲੇ ਆਇ ਧਰਿ ਧਰਿ ਅਹਿਲਾਦ । ਸਭਾ ਜੋਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਸਭਿਕਾਰੇ । ਕਿਛਿਕ ਸਮੇਂ ਬਿਰਿ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
 ਉਛੀਕਾ ਸੁਹਾਏ । ਬੰਦਹਿ ਸੁਭਟ ਹੋਰਿ ਸਮੁਦਾਏ । ਨਿਜ ਕਲ ਬਿਰਭਾ
 ਕਰਨਿ ਨਿਹਾਰੇ । ਗੁਨ ਗਨ ਧੀਰਜ ਆਇ ਉਦਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਭਯੋ ਸਪੁਤ
 ਮਰਮ ਪ੍ਰਿਯ ਪਿਤ ਕੋ । ਕਰਤਾ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਹਿਤ ਕੋ । ਬਸਤਿ ਭਏ
 ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ ਆਇ । ਸਪਤਮ ਸਾਹੁ ਗੁਰੁ ਹਰਿਰਾਇ ॥ ੪੨ ॥

੨੧. [ਚੁਰਬਾਈ ਮਹਿਮਾ । ਸਿੱਖੀ ਜਾਸਾ ਤੁਇਆ ਦਾ ਵਾਕ] ।

ਬੋਹਗਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਾਤਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਇਸ ਬਿਧਿ ਸਮੇਂ ਬਿਭਾਇ ।

‘ਭੇਬ ਪਿੰਡ ਕੇ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ (ਪਰ)’ । ‘ਗਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ’ । ‘ਗੋਈ ਬਿਥ’ ।

ਸਿਖਜਨਿ ਕੋ ਸੁਖ ਦੇਤਿ ਹੈ ਦੁਸ਼ਟਾਨਿ ਦੁਖ ਸਮੁਦਾਇ॥੧॥ ਚੰਪਈ॥ ਏਕ
ਦੁਨੈਸ ਮਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ। ਬੰਠੇ ਰੁਚਿਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਮਹਾਨਾ। ਸਮੇਂ ਅਰਾਮ
ਕਰਨ ਕੋ ਜਾਨੇ। ਪੌਢਿ ਗਏ ਸੁਪਤੈ ਸੁਖ ਸਾਨੇ॥੨॥ ਸੁਖਮ ਬਸਤ੍ਰ ਉਪਰੇ
ਭਾਨਾ। ਕੁਛ ਸਿਖ ਹੁਭੇ ਅਲਪ ਭਿਸ ਬਾਨਾ। ਕਿਤਿਕ ਸਮੇਂ ਜਬਿ ਏਵ
ਬਿਭਾਏ। ਕਿਸੁ ਦੇਸ ਤੇ ਦੁਇ ਸਿਖ ਆਏ॥੩॥ ਉਰ ਬਰਧਾ ਧਰਿ ਬਬਦ
ਸੁ ਗਾਵਤਿ। ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਨਿਬੇ ਉਪਜਾਵਤਿ। ਸੁੰਦਰ ਸੁਰ ਤੇ ਰਾਗ
ਬਸਾਵੈ। ਗਨ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਗਾਇ ਰਿਝਾਵੈ॥੪॥ ਦਰਬਨ ਹਿਤ ਆਏ
ਦਰਬਾਰ। ਸੁਪਤੈ ਜਾਨੈ ਗੁਰੁ ਉਦਾਰ। ਉਰ ਮੈਂ ਕਰੈਂ ਬਿਚਾਰ ਬਿਸਾਲਾ।
-ਗਾਵਹਿ ਬਬਦ ਕਿ ਨਹਿ ਇਸ ਕਾਲਮਾਪਾ। ਸੁਪਿ ਪੁਨਿ ਜਾਗਹਿ ਕੋਪਹਿ
ਨਾਹੀ। ਹਮਰੀ ਨਿੰਦਾ ਇਨੁ ਉਚਰਾਹੀ-। ਕਹਹਿ ਪਰਸਪਰ 'ਸਤਿਗੁਰ
ਸਦਾ। ਤੁਰੀ ਅਵਸਥਾ ਮਹਿ ਜਦ ਕਦਾ॥੫॥ ਭੀਨ ਅਵਸਥਾ ਸਾਖੀ ਰੂਪ'।
ਜਨੈਂ ਜਲ ਕਮਲ ਅਲੇਪ ਅਨੁਪ। ਸੁਨਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਆਨੰਦ ਧਰੈਂ।
ਹਮ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਆਪਨੀ ਕਰੈਂ॥੬॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਗਾਵਨ ਲਾਗੇ।
ਸੁਰੈ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਉਰ ਅਨੁਰਾਗੇ। ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਗੇ।
ਕਰੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰਾ ਸਿਹਜਾ ਭਜਾਗੇ॥੭॥ ਹਰਬਰਾਇ ਜਬਿ ਨਿੰਦਾ ਭਜਾਗੀ।
ਪਾਠੀ ਚੇਰ ਗੋਭ ਪਰ ਲਾਗੀ। ਤਜਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਕੋ ਉਠੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਜਾਨੁ
ਲਗੈ ਉਤਰਿਬੇ ਕਾਲਾ॥੮॥ ਪਾਠੀ ਚੇਰ ਸੁ ਦਾਸਾਨ ਹੋਗੇ। ਕਰ ਧਾਰ
ਮਰਦਨਿ ਥੀਨ ਘਨੇਰੀ। ਪੁਨ ਕਰ ਜੋਰੇ ਪੁਛਾਨੇ ਲਾਗੇ। ਸ਼ੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੁਮ
ਕਿਸ ਬਾਧ ਜਾਗੇ॥੯॥ ਬਚਨ ਆਪ ਕ ਬਬਦ ਬਨੇ ਹੋਂ। ਨਰ ਭਾਰਾਨਿ
ਹਿਤ ਸੁਖਦ ਭਨੇ ਹੋਂ। ਸੰਕਾਨ ਕਿਸ ਕੀ ਰਾਵਰ ਧਰੀਂ?। ਕਾਜ ਕਵਨ
ਸ਼ੀਘ੍ਰਾ ਕਰੀ॥੧੦॥ ਹਰਬਰਾਇ ਅਬਿ ਅੰਸੇ ਜਾਗੇ। ਪਾਠੀ ਚੇਰ ਗੋਭ ਮਾਂਹੋਂ
ਲਾਗੇ'। ਸੁਨਿ ਕਾਰ ਸ਼ੀ ਹਰਿਗਾਇ ਉਚਾਰੇ'। 'ਸੁਨਹੁ ਸਿੱਖਾ ਰੁਮ ਹੋ ਮਮ
ਪਜਾਰੇ॥੧੧॥ ਗੁਰ ਅਨਭੀ ਬਿਚ ਬਾਨੀ ਰੂਪ'। ਯਾਕੀ ਮਾਂਹਮ ਆਮਤ ਅਨੁਪ
ਭਵ ਅਗਨੀ ਸਾਗਰ ਕਹੁ ਚਰਨਾ'। ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖਾਨ ਕੋ ਸੁਖ ਕਰਨੀ
॥੧੨॥ ਪਾਠਕਰਿਦੈ ਬਿਕਾਰਨਿ ਹਰਨੀ। ਹਰਨਾ ਤਿਸਨਾ ਸਿੰਘਨਿ ਬਰਨੀ'।

“ਏ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰੂਪ ਹਨ” ਅਵਸਥਾ। “ਘਬਰਾ ਵਾਲੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ” (ਮੰਜੇ ਦੀ) ਬਾਧੇ ਦੀ। “ਤੇ
ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਬਾਧੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ, ਭਾਵ ਬਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ”। ਸਾਰ ਮੇ ਅੱਗ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ
ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਦੇ (ਤਾਤਲਹਾਰ) ਬੋਧੀ ਹੈ। “ਹਰਨੀ (ਰੂਪ) ਤਿਸਨਾ ਨੂੰ (ਮਾਰਨ ਲਈ) ਬੇਰਨੀ ਰੂਪ
ਹੈ। ਸਿੱਖ, ਵਰਤ-ਵੰਗ, ਭਾਤ, ਭੇਦ, ਅੱਖਰ, ਗੁਣ, ਜਸ, ਰੂਪ, ਮੇਲ, ਕੇਸਰ, ਚਿੱਕੂ ਆਦਿ।

ਬਰਨੀ ਗੁਰ ਦੁਖ ਤਰੁ ਕੋ ਕਰਨੀ। ਕਰਨੀ ਗਜਾਨ ਅਗਨਿ ਕੋ ਅਰਨੀ
॥੧੪॥ ਜੋ ਸਿਖ ਗੁਰਬਾਨੀ ਭੈ ਕਰੈ। ਬਿਨ ਪ੍ਰਯਾਸ ਭਵ ਸਾਗਰਤਰੈ। ਗੁਰਬਾਨੀ
ਮਹਿਮਾ ਮਹੀਯਾਨੇ। ਜੋ ਮਿਰਯਾਦਾ ਹਮ ਨਹਿ ਠਾਨੇ ॥੧੫॥ ਤੋ ਸਿਖ ਭੈ ਨ
ਕਰੈ ਗੋ ਕੋਈ। ਬਿਨ ਭੈ ਕਰੇ ਬ੍ਰੇਖ ਨਹਿ ਹੋਈ। ਗੁਰਬਾਨੀ ਕੋ ਭੈ ਹਮ ਧਰਿ
ਕੈ। ਤਸਜੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬੀਘੁਤਾ ਕਰਿਕੈ ॥੧੬॥ ਜੋ ਸਿਖ ਹੈ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਕਮਾਵੈ।
ਸ਼ਬਦ ਕਮਾਇ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਵੈ। ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਭਨ ਮੈਂ।
ਤਿਹ ਗੁਰਬਾਨੀ ਭੈ ਨਹਿ ਮਨ ਮੈਂ ॥ ੧੭ ॥ ਬਿਨ ਭੈ ਭਗਤਿ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਇ। ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਨ ਗਜਾਨ ਅਵਿਲੋਇ। ਗਜਾਨ ਬਿਨਾ ਮੁਕਤੀ
ਕਿਮ ਪਾਇ। ਮੁਕਤਿ ਬਿਨਾ ਨ ਅਨੰਦ ਸਮਾਇ ॥ ੧੮॥ ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ
ਸਿੰਘਲ ਦੇਹੀ। ਗੁਰਬਾਨੀ ਭੈ ਤੇ ਸੁਖ ਲੇਹੀ। ਬਿਨ ਭੈ ਭਗਤਿ ਨ ਜਗਤ
ਡਰਾਵੈ। ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਹ ਸਗ ਜੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥ ੧੯॥ ਜੋ ਗੁਰ ਭਗਤਿ ਸੁ
ਸਿਖ ਹੈ ਮੇਰਾ ਗੁਰਬਾਨੀ ਭੈ ਤਿਸੈ ਘਨੇਰਾ। ਜਿਨ ਭੈ ਅਦਬ ਨ ਬਾਨੀਧਾਰ
ਜਾਨਹੁ ਸੋ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਹਮਾਰਾ ॥੨੦॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਉਪਦੇਸ਼।
ਲਖੈ ਮਹਾਤਮ ਸ਼ਬਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੰਦਤਿ ਕਰ ਬੰਦਿ। ਸਿਰ
ਧਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਪਦ ਅਰਬੰਦ ॥੨੧॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕਰੁਨਾ ਕਰੀ ਅਹਿ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਰ ਇਹੀ ਉਚਰੀ ਅਹਿ। ਹੁਇ ਗੁਰਬਾਨੀ ਕੋ ਭੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ।
ਜਿਸ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਦਰ ਜਾਪਤਿ ॥ ੨੨ ॥ ਲਗਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ
ਮਥਾਰਾ। ਇਸ ਤੇ ਹੁਇ ਹਮਰੇ ਨਿਸਤਾਰਾ। ਬਸਹੁ ਰਿਦੇ ਮਹਿਮਾ ਇਸ
ਕੋਰੀ। ਕਰਹਿ ਬੰਦ ਕਰਮਨਿ ਕੀ ਬੋਰੀ ॥੨੩॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
ਰਾਇ। ਦੀਨਸਿ ਬਰ ਬਾਨੀ ਭੈ ਭਾਇ। 'ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਾਹ ਮਨ

‘ਦੁਖ ਰੂਪ ਇੰਡ ਨੂੰ ਹਾਤਨੀ ਵਤ ਕਰੁ ਜੀ ਨੇ ਵਰਨਨ ਠੀਤੀ ਹੈ।’ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਰਨੀ (ਲਕੜੀ ਵਤ) ਹੈ। [ਅਰਨੀ—ਉਹ ਲਕੜੀ ਦਾ ਧੀੜ ਜਿਸ ਤੋਂ ਯੋਗੀ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਖਾਲੀਦੀ ਹੈ]। ‘ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਦੀ ਗਿਲੀ ਇਹ (ਉਪਰ ਬੰਨ੍ਹੀ) ਹੈ—(ਉ ਬਿਨਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ, ਭਗਤੀ ਬਿਨਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਮੁਕਤੀ ਬਿਨਾ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ, ਪਹਿਲਾ ਰੁਣ ਕਾਰਨ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕਾਰਜ)। (ਅ) ਕਾਰਨ ਤੇ ਕਾਰਜ (ਦੀ ਕੰਡਲੀ ਦਾ ਵਰਿਆ) ਇਹ (ਸਿਰ ਤੇ ਇਕ) ਸੰਗਲ ਹੈ। (ੲ) ਕਾਰਨ (ਅਗਿਆਨ) ਕਾਰਜ (ਸੰਸਾਰ) ਦੇਵੇਂ ਗਿਲ (ਬੰਧਨ) ਹਨ। ‘ਬਾਣੀ ਦੇ ਭੈ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ।

*ਪਾ:—ਸੋ ।

†ਗੁਰਬਾਕ ਹੈ:—ਬਿਨੁ ਭੈ ਭਗਤੀ ਡਰਨ ਕੋਮੇ ॥ [ਗਿਆਨ ੨੦ ੫]

ਲਾਗਾ। ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਸੇਵਤਿ ਜਾਗਾ॥ ੨੪॥ ਮਨ ਜਾਗੇ ਕੀ ਇਹੀ
ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਪ੍ਰਿਯ ਲਾਗਹਿ ਉਰ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਨੀ। ਧੈਨ ਸਿੱਖ ਜਿਨ ਕੇ ਉਰ
ਭਾਈ। ਸਮ ਸਲਿਤਾ ਮਨ ਮੀਨ ਬਨਾਈ॥ ੨੫॥ ਪਰਮ ਸਿੱਖ ਜਿਨ ਕੇ
ਮਨ ਕਾਨਨ^੧। ਬਿਚਰਹਿ ਨਿਭ ਗੁਰ ਸਬਦ ਪਚਾਨਨ^੨। ਭਾਰੇ ਭਰਮ^੩
ਭਿਰਜੈ ਨਰ ਭੈਲਹਿ। ਗੁਰਬਾਨੀ ਭਾਰੀ^੪ ਸੰਗ ਖੋਲਹਿ॥ ੨੬॥ ਭਕਤਿ ਵਿਰਾਗ
ਕਸਾਨ ਗੁਨ ਘਨੇ। ਪ੍ਰਵਿਸਹਿ ਕੋਸ਼ਠ, ਸੇ ਤਬਿ ਚੁਨੇ^੫। ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਨੀ
ਏਦਨ ਬਾਵਨ। ਮਨ ਦਾਸਨਿ ਭਰੁ ਕਰਹਿ ਸੁਖਾਵਨ^੬॥ ੨੭॥ ਜਿਸ
ਕੇ ਭਾਗ ਪੁਰਬਲੇ ਜਾਗਹਿ। ਗੁਰਬਾਲੀ ਤਿਸ ਮੀਠੀ ਲਾਗਹਿ। ਬਿਨਾਂ
ਭਾਗ ਤੇ ਲਖਹਿ ਨ ਕੋਈ। ਕਿਮ ਕਲਿ ਬਿਖੈ ਪਾਇ ਗਤਿ ਸੋਈ^੭॥ ੨੮॥

ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਦਾਸਨਿ ਕੀ ਸ਼੍ਰੇਯ ਚਹਤਿ ਵਿਸ਼ੇਸਾਇਕ
ਇਨ ਚੇਚਲ ਚਵੇ ਤੁਰੰਕ। ਘਏ ਵਹਿਰਿ ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ॥ ੨੯॥
ਚਲਤਿ ਚਲਤਿ ਮੈਸੇ ਬਲ ਪਾਏ। ਹੁਤੇ ਉਤੰਗ ਦੇਖਿ ਮਨ ਭਾਏ। ਉਚੇ
ਪਰਬਤ ਤਿਸ ਕੇ ਭਾਰ। ਪਹੁੰਚੇ ਭਹਿ ਲੇ ਸੰਗਤਿ ਭੀਰ॥ ੩੦॥ ਬਲ ਅਗੁੰਦ
ਤਿਸ ਸਤਿਗੁਰ ਠਾਵੇ। ਸਿਖ ਭੀ ਖਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਗਾਵੇ। ਚਿਰੰਕਾਲ ਜਬਿ ਬੀਤਿ
ਤਹਾ। ਸੰਗਤ ਭਈ ਬਿਸਮ ਉਰ ਮਹਾ॥ ੩੧॥ ਭਕਤਿ ਚਰਨ ਸਭਿ ਕੇ ਹੁਇ
ਘਈ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਬਿ ਬੁਝਾਤਿ ਭਈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਸੇਵਕ
ਸ਼੍ਰੇਯ ਦੇਤਿ ਹੈ ਸੁਆਮੀ॥ ੩੨॥ ਕੋਨ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਈਹਾ ਖਰੇ? ਨਹਿ ਫੁਲਵਾਰੀ
ਫੁਲਨਿ ਖਿਰੇ। ਸੈਲ ਨਿਕਰਿ ਹੈਂ, ਸੈਲ ਨ ਆਨ^੮। ਜਿਸ ਕੇ ਦੇਖਤਿ
ਰੂਪਾ ਨਿਧਾਨ॥ ੩੩॥ ਖਰੇ ਹੋਨਿ ਕੇ ਕਾਰਨ ਔਰ। ਨਹਿਨ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹਮ
ਇਸ ਠੰਗ ਯਾਤੇ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਬਿਸਮਾਇ। ਕਹਿ ਅਰਜੀ, ਮਰਜੀ ਜਿਮ
ਪਾਇ॥ ੩੪॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ। ਸੁਨਹੁ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਸਮੁ-
ਦਾਇ। ਜਗ ਭਾਰਨ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਬਾਬਾ। ਖੰਡ ਪਖੰਡਨਿ ਸ਼ੇਰ ਭਰਾਬਾ॥ ੩੫॥
ਭਰਜੈ ਜਹਾਜ ਤਿਨਹੁ ਜੋ ਭਾਰਾ। ਪਰਜੈ ਭ੍ਰਮਰ ਮਹਿ ਭ੍ਰਮਤਿ ਉਦਾਰਾ^੯।

^੧ਮਨ ਰੂਪੀ ਬਨ ਵਿਚ। ^੨ਗੁਰ ਸਬਦ ਰੂਪੀ ਨੇਰ। ^੩ਭਰਮ ਰੂਪੀ ਨੇਦਰ। ^੪ਭੰਨੀ। ^੫ਨੇਦਰ
ਖੁਹਲ ਕੇ) ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਵੜੇ ਤਾਂ ਭਲਤੀ, ਵਿਰਾਗ, ਕਸਾਨ ਆਦਿ ਬਹੁਤੇ ਗੁਣ ਚੁਣੇਗਾ। ^੬ਦਾਸ
ਏ ਮਨ (ਰੂਪੀ) ਬਿੱਛ ਨੂੰ (ਬਾਨੀ ਰੂਪੀ ਦੰਦਨ) ਸੁਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਸੁਰੰਧਰਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।
^੭ਪਹੁੰਚੇ ਜੋ ਲੋਕ ਹੈ ਦੇਰ (ਕੋਠੀ) ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵ ਕੋਈ ਇਕ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾਸਤਾ
ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ। ^੮ਬਾਗ਼ਾ ਭਰਮਾਵਾ ਹੋਇਆ (ਸਿਖਾਂ ਦਾ) ਜਹਾਜ ਤੰਬਰ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ।

ਘਾਟ ਪਹੁੰਚਿਓ ਮਗ ਫੁਟਿ ਗਯੋ। ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੁਇ ਨਸਾਰੈ ਭਯੋ॥੩੬॥ ਜੁਦੇ
ਜੁਦੇ ਸਗਰੇ ਹੁਇ ਗਏ। ਪਰੇ ਭਵਰ ਕੋ ਅਵਘਟ ਲਏ। ਕੋ ਦਹ ਪੰਥ ਪਰੇ
ਬਹਿ ਜਾਤੇ। ਕੋ ਕੋ ਕੰਠੇ ਆਨਿ ਲਗਾਤੇ॥੩੭॥ ਆਪ ਆਪ ਹੁਇ ਸਭਿ
ਕੋ ਗਏ। ਤਿਸ ਕੋ ਹਮ ਅਥਿ ਦੇਖਤਿ ਭਏ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਚਨ ਭਯੋਕਰ
ਗੁਰ ਕੇ। ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਉਰ ਤਬਿ ਬਹੁ ਧਰਕੇ॥੩੮॥ ਭਏ ਦੀਨ ਭਨਿਤੀ
ਪੁਨ ਬਿਨਤੀ। 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ! ਭਈ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਬਿਨਤੀ। ਭੇਵ ਨ ਪਾਇ
ਸਕੈ ਕਜਾ ਆਸੈ। ਸਮੁਝਾਵਹੁ ਇਹ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸੈ॥੩੯॥ ਜਿਮ ਦਾਸਨਿ
ਏ ਸਮੁਝੀ ਜਾਇ। ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਹੁ ਹਮਹੁ ਬਝਾਇ'। ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ
ਸੁਨਿ ਕੇ ਮੁਸਕਾਏ। 'ਭੇ ਸਿੱਖਹੁ! ਬੁਝਹੁ ਇਸ ਭਾਏ॥੪੦॥ ਸਿਖ ਸੇਵਕ
ਅਥਿ ਭੁਲ ਗਏ ਹੈਂ। ਬਲ ਭੁਲਾਵਨੀ ਬਿਥੈ ਪਏ ਹੈਂ। ਅਰਥ ਲੋਭ ਕੇ ਬਸੀ
ਪਰੇ ਹੈਂ। ਪਾਖੰਡਨਿ ਕੀ ਪੁਜ ਕਰੇ ਹੈਂ॥੪੧॥ ਕਾਚੇ ਪਾਚੇ' ਗੁਰੁ ਕਹਾਵੈ।
ਭਨਕ ਸਿੱਧਿ ਜਗ ਮੈਂ ਦਿਖਰਾਵੈ। ਕਾਚੀ ਮਤਿ ਕੇ ਹੁਇ ਤਿਨ ਪਾਛੇ।
ਚਲਹਿ ਕੁ ਮਗ ਨਹਿ ਪਾਪਤਿ ਆਛੇ॥੪੨॥ ਸਤਿ ਮਤਿ ਤਨਾਗਹਿ ਤਹਿ
ਅਨੁਰਾਗਹਿ'। ਕਾਚੇ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਲਾਗਹਿ। ਤਜਿ ਕਰਿ ਭਗਤਿ
ਕੁਮਾਰਗ ਚਲੇ। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਪਤਿ ਹੁਇ ਭਲੇ॥੪੩॥ ਜਿਸ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰ
ਕਰਹਿ ਮੁਖ ਜਾਪ। ਪੁਨ ਨਿੰਦਹਿ ਤਿਨ ਮੁਰਖ ਆਪ। ਇਮ ਜਹਾਜ ਭੌਰੀ
ਪਰ ਫੁਟੈ। ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਭਾ, ਜਥਿਹੀ ਫੁਟੈ'॥੪੪॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰਬਾਕ
ਸਿੱਖ ਬਿਸਮਾਏ। ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਧਰਿ ਮੰਨ ਬਿਤਾਏ। ਬਹੁਰ ਸਮੁਝਿ ਕਰਿ
ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ। ਬੋਲੀ ਸੰਗਤਿ ਛੋਰਿ ਸੰਤਾਪ॥੪੫॥ 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭ ! ਤੁਮ ਹੋ
ਬਖਸ਼ਨਹਾਰੇ। ਭਵਜਲ ਤੇ ਨਿਜ ਸਿੱਖਜ ਉਧਾਰੇ। ਬਲ ਕਸੂਤ ਸੰਗਤਿ
ਮਹਿ ਭਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਜੁ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਿਯੋ॥੪੬॥ ਨਿਜ ਜਹਾਜ ਕਬਿ
ਮੇਲੇ ਇਹੈ? ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਕੈ ਇਸ ਬਿਧਿ ਰਹੈ? ਤੁਮਰੇ ਨਾਮ ਲਾਜ ਤੁਮ ਹੀ
ਕੋ। ਕਰਹੁ ਕਿ ਨਹਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਨੀਕੈ?॥੪੭॥ ਭਗਤਿ ਖਜਾਨੇ ਬਖਸ਼ਹੁ
ਸਦਾ। ਗਈ ਬਹੋਰਤਿ ਹੋ ਜਦ ਕਦਾ। ਸਰਬ ਭਾਤਿ ਸਮਰੱਥ ਗੁਸਾਈ'।

*ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਰਾਹੋਂ ਏਥੇ ਗਿਆ ਹੈ। *ਪ੍ਰਮਿਤਘੋਰ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਮੇਥਾ ਰਾਹ ਲਿਆ
ਹੈ। *ਕੋਈ ਭਾ ਮੇਥੇ ਰਾਹ ਪੈ ਕੇ ਦੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। *ਧਨ ਦੇ ਲੋਭ ਵੇ। *ਕੋਚੇ ਪਿੱਲੇ। * (ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਜੀ ਦੀ) ਮਤ ਭੰਡ ਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਵੰਦਿਆਂ) ਦੀ ਮਤ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

*ਪਾ:--ਵਿਸ਼ਾਯ।

ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ਸੁ ਜਿਤ ਕਿਤ ਠੇਰੇ। ਸਹਭ ਮਸੰਦਨਿ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ।
 ਪਹੁੰਚੇ ਕੀਰਤਿਪੁਰੀ ਹਕਾਰੀ॥੫॥ ਚਹੂੰ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਆਈ।
 ਸੰਦਰ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ ਲਜਾਈ। ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਅਵਸਰ ਪਾਇ।
 ਦਰਸਹਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ॥੬॥ ਆਪ ਜਾਇ ਲੰਗਰ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।
 ਕਰੈ ਅਹਾਰ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹੀ। ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਪੰਗਤਿ ਬੈਠਾਇ। ਨਿਜ
 ਕਰ ਤੇ ਸਭਿ ਕੇ ਤਿਪਤਾਇ॥੭॥ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਸਾਲਾ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਵਹਿ ਬਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਰਿਖਿ ਕੈ ਪੁਰੇ ਦੇਤ ਸੇਧਾਰਜੈ*। ਸੰਗਤਿ
 ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਚਾਰਜੈ॥੮॥ “ਅਸ ਕਾਰਜ ਜਥਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨ ਪਰੈ। ਪੁਰੈ
 ਭਗਤ” ਜੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਹਿ ਕਰੈ। ਤਿਸ ਪਰ ਕਥਾ ਪੁਗਤਨ ਸੁਨੀਅਹਿ। ਪੈਮ
 ਬਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਗੁਨੀਅਹਿ॥੯॥ ਏਹਾ॥ ਮਧੁਕੋਟਭ ਕੇ ਦੇਹਿ ਤੇ ਉਪਜੈ
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲ। ‘ਪੁੰਧ’ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕੇ ਭਯੋ ਮਹਾਂ ਸਰੀਰ ਕਰਾਲ॥੧੦॥
 ਬੋਧਈ॥ ਮਹਦ ਤਾਪ ਕੇ ਤਪ ਬਹੁ ਕੀਨਸਿ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਮੁਖ ਕਛੁ ਨ
 ਲੀਨਸਿ। ਏਕ ਚਰਨ ਪਰ ਠਾਂਵੈ ਰਹੈ। ਬਾਨੀ ਜੀਤ*† ਨ ਕਬਿਹੂੰ ਕਰੈ
 ॥੧੧॥ ਉਰਧ ਬਾਹੁ, ਬਿਨਾ ਅਲੰਬ। ਸੰਕਟ ਸਹੇ ਸਰੀਰ ਕਦੰਬ*। ਮਨ
 ਬਿਰ, ਰੋਕਿ ਰਿਖੀਕਿਨਿ ਸਾਰੀ। ਰਹਿਤ ਅਚਲ, ਭਾ ਪੈਨ ਅਹਾਰੀ॥੧੨॥
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਤਪ ਤਪੇ ਘਨੇਰੇ। ਲੇ ਦੇਵਨਿ ਤੇ ਬਰ ਬਹੁਤੇਰੇ। ਮਹਾਂ ਬਾਹੁ
 ਬਲਵਾਨ ਮਹਾਨਾ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਦੌਰਤਿ ਮਨ ਅਭਿਮਾਨਾ॥੧੩॥ ਲੀਨਸ
 ਜੀਤ ਸੁਰਨਿ ਕੇ ਬਾਨ। ਕੇ ਨਹਿ ਅਰਕਹਿ ਰਣ ਮੈਦਾਨ। ਮਹਾਂ ਭਯੰਕਰ
 ਦਾਤੁ ਬਿਸਾਲਾ। ਲੋਚਨ ਲਾਲ ਕਰਾਲ ਸੁ ਕਾਲਾ॥੧੪॥ ਰਹਜੈ ਬਿਸਨੁ
 ਕੇ ਖੋਜਤਿ ਸੋਈ। ਜਹਿ ਜਹਿ ਸੁਨਹਿ ਜਾਇ ਬਲ ਸੋਈ। ਨਹਿ ਪਾਯੋ
 ਨਹਿ ਕੀਨਿ ਲਰਾਈ। ਅਪਰ ਦੇਵ ਕਜਾ ਤਿਹ ਅਗੁਵਾਈ॥੧੫॥ ਸਭਿ
 ਭਾਸੇ ਭੈ ਭੀਤ ਸੁ ਹੈ ਕੈ। ਕਿਨਹੂੰ ਜੁੱਧ ਨ ਕੀਨਿ ਬਿਰੈ ਕੈ। ਮਹਾਂ ਗਰਬ
 ਕੇ ਧਰਿ ਧਰਿ ਉਰ ਮੈਂ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਧਾਇ ਸੁਰਨਿ ਕੇ ਘਰ ਮੈਂ॥੧੬॥
 ਸਕਲ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਕੇ ਜੀਤਨਿ ਕੀਨਸਿ। ਜਿਤ ਕਮਨੈ ਤਿਤ ਤ੍ਰਾਸਨਿ

*ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ। *ਬਾਨੀ ਜਿਤ ਭਾਵ ਮੋਨੀ ਹੋ ਗਿਆ। *ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ।

*ਉਤ੍ਰਿਕ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਰਾਜਾ ਵਿਰਦਸ਼ਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿ ‘ਪੁੰਧ’ ਨਾਮੇ ਰਾਕਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰੇ,
 ਉਹ ਰਾਕਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਅਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ‘ਕੁਵਲਯਾਸ਼ਵ’ ਵਲ ਘੋਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ‘ਪੁੰਧ’
 ਰਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਇਹ ਕਥਾ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ‘ਯਰਵੰਸ਼’ ਤੋਂ ਲਈ ਜਾਪਈ ਹੈ।

†ਪਾ:—ਜੀਤ।

ਭੀਨਸਿ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਕਾਇਜੈ ਸੁ ਕਰਿਕੈ। ਸੁਮਤਿ ਹੋਇ ਸੁਪਤਿ ਜੋ ਧਰ
 ਪਰਿ ਕੈ ॥੧੭॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਸੋ ਪੋਢੀ ਰਹੈ। ਸੁਪਤਿ ਪਰੈ ਨਹਿ ਜਾਗਨਿ
 ਲਹੈ। ਉਪਰ ਪਰੀ ਮਿਥਕਾ ਬਿੰਦ। ਨਿਪਜੇ ਤਰੁਵਰੁ ਅਨਿਕ ਬਿਲੇਦ ।
 ॥੧੮॥ ਇਕ ਸੰਮਤ ਮਹਿ ਲੈ ਇਕ ਸਾਸ। ਉਭਤਿ ਧੁਲ ਸਿਸ ਤੇ ਚਹੁ
 ਪਾਸ। ਆਮਨਹਿ ਕੰਕਰ ਸਹਿਤ ਅੰਧਰੀ। ਦੇਖਨਿ ਕੋ ਅਛਾਇ ਇਸ ਬੇਰੀ।
 ੧੯॥ ਸਭਿ ਸੀਵਨਿ ਕੋ ਪੀੜਨ ਕਰਿਹੀ। ਜਬਹਿ ਨਾਸਕਾ ਸਾਸ ਉਸਰਿਹੀ।
 ਭੁਮਚਲ ਤਬਿ ਹੋਇ ਬਿਸਾਲਾ। ਭਗਮਕ ਭੋਲਤਿ ਮਹਦ ਕਰਲਾ ॥੨੦॥
 ਕੋਤਿਕ ਬਿੰਦ ਉਖਰਿ ਗਿਰ ਪਰੈ। ਅਧਿਕ ਪੈਨ ਜਬਿ ਸਾਸ ਨਿਕਰੈ।
 ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਆਛਾਦਨ ਹੋਵਾ। ਲਖਨੈ ਪਰੈ ਨਹਿ ਜਬਿ ਕੋ ਸੋਵਾ ॥੨੧॥
 ਜਹਾ ਨਾਸਕਾ ਬਿਵਰੈ ਮਹਾਨਾ। ਸੈਲ ਕੰਦਰਾ ਕੋਰ ਸਮਾਨਾ। ਅਪਰ
 ਸਰੀਰ ਜੁ ਸਕਲ ਬਿਸਾਲਾ। ਪਰਨੈ ਪੈਨ ਤੇ ਸਿਕਤਾ ਜਾਲਾ ॥੨੨॥ ਭਨ
 ਕੋ ਚਿੰਨ ਨ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਈ। ਅਸੈ ਮਿਥਕਾ ਬਹੁ ਲੀਨਿ ਦਬਾਈ।
 ਨਿਕਸਾਹਿ ਪੈਨ ਨਾਸਕਾ ਜਹਿਵਾ। ਜਨਹਿ ਲੋਕ ਕੰਦਰਾ ਤਹਿਵਾ ॥੨੩॥
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋ ਦੇਖ ਬਿਸਾਲਾ। ਪਰਨੈ ਅਛਾਦਨੈ ਦੇਹਿ ਕਰਲਾ ਅਸੁਮ
 ਭਹਾ ਉਭੈਕ ਮੁਨੀ ਕੋ। ਬਿਬਨੁ ਭਯਤਿ ਭਪ ਭਪਤਿ ਨੀਕੋ ॥੨੪॥
 ਪੰਚਾਕਾਨ ਕੋ ਭਪਹਿ ਮਹਾਨਾ। ਹਿਮ ਰਿਤੁ ਜਲ ਮਹਿ ਕੰਠ ਪਮਾਨਖਲ
 ਫੁਲਨਿ ਕਹੁ ਕਰਹਿ ਅਹਾਰਾ। ਸਿਮਰਹਿ 'ਬਿਬਨ ਬਿਬਨੁ' ਇਕ ਸਾਰਾ
 ॥੨੫॥ ਹੋਯੋ ਰਿਦਾ ਭੁੱਖ ਸਿਸ ਕੋਰਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਪ ਭਪੇ ਘਨੇਰਾ।
 ਸਮ ਦਮ ਸਹਿ ਅਨਸੁਯਕ ਸਾਰੇ। ਜੀਤੇ ਸਭਿ ਬਿਕਾਰ ਨਹਿ ਬਾਰੇ ॥੨੬॥
 ॥ ਮਹਾ ਸਿਤੀਦੇ ਧੀਰਸਦੇਤਾ। ਧਰਮ ਆਭਮਾ, ਬੇਦ ਪਠੇਤਾ। ਮਨਿਨ
 ਬੀਲ, ਬੁਧਿਵਾਨ ਮਹਾਨਾ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸਰਲ ਆਇਕ ਗੁਨ ਨਾਨਾ ॥
 ੨੭॥ ਰੋਕਿ ਬਾਧੁ ਕੋ ਲਾਇ ਸਮਾਧਾ। ਕਰਤਿ ਅਰਾਧਨਿ ਬਿਬਨੁ ਅਗਾਧਾ।
 ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਲਾਲ ਸੁਭ ਲਲਿਤ ਬਿਸਾਲਾ। ਪਾਵਨ ਪਰਮ ਚਰਨ ਦੁਤਿ
 ਜਾਲਾ ॥੨੮॥ ਜੇਘ ਜੁਗਲ ਇਕ ਸਮ ਸਨੁ ਕੋਲਾ। ਪੀਤ ਬਸਤ੍ਰ ਸੋਭਤਿ
 ਭਨ ਮੇਲਾ। ਆਪਤ ਭਾਤੀ ਬਾਹੁ ਬਿਸਾਲਾ। ਸ਼ਬਤ੍ਰ ਪਰੇ ਉਰ ਪਰ ਬਨ-

'ਭਾਵ ਲੋਕੀ ਤੇ ਭੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 'ਨੱਕ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ, ਚੋਰੀਆਂ। 'ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਖੜਾਂ
 ਸਮਾਨਾ 'ਦੇਤ। 'ਪੰਜ ਧੁਨੀਆਂ 'ਦੀਰਘ ਰਹਿਤ' ਠਗਿ ॥ ਨ ਗਿਆ, 'ਕੋਮਲ ਲਾਲ (ਚਲਨ)।

ਮਾਲਾ ॥੨੬॥ ਨੂਪਰ^੧ ਛੁੱਦੁ ਘੀਰਕਾ^੨ ਕੁੰਡਲ । ਬਸਮਲ ਬਰਨ ਸੁਭਤਿ
 ਮੁਖ ਮੰਡਲ। ਮੁਕਟ ਉਤੰਗ ਸੀਸ ਪਰ ਭਾਜੇ^੩। ਮਿਚਕ ਚਿੱਕਨ ਚਿਕਰ^੪
 ਬਿਰਾਜੇ ॥ ੩੦ ॥ ਅਸ ਸਰੂਪ ਕੋ ਧਰਿ ਕੋ ਧਯਾਨ। ਨਿਸ਼ਚਲ ਬੈਠਹਿ
 ਮੁਨੀ ਮਹਾਨ। ਉਰ੍ਹ^੫ ਤਪਜੋ ਤਪ ਜਬਿ ਧਰਿ ਧੀਰ। ਮੁਨਿ ਮਨ ਕੀ
 ਲਖਿ ਪ੍ਰਭੁ ਗੰਭੀਰ ॥ ੩੧ ॥ ਮਹਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਆਏ। ਰਿਖਿ
 ਉਤੰਕ ਆਸ਼੍ਰਮ ਜਿਸ ਥਾਏ। ਦੇਖਤਿ ਦਰਸਨ ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ। ਕਰੀ ਝੰਡ-
 ਵਤਿ ਮੁਨਿ ਤਤਕਾਲ ॥ ੩੨ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਦੇਖਾ। ਤਪ
 ਸਾਧਨ ਫਲ ਪਾਇ ਅਸ਼ੇਖਾ। ਰਿਖਿ ਉਤੰਕ ਕੋ ਉਰ ਕੀ ਜਾਨੀ। ਪੁਰਸੋਤਮ
 ਪ੍ਰਭੁ ਸਮਿਤ^੬ ਬਖਾਨੀ ॥ ੩੩ ॥ ‘ਹੁਇ ਬਿਬੇਕ ਸੱਤਾਸਤਿ ਕੇਰ। ਪਾਵਹਿ
 ਗਯਾਨ ਆਤਮਾ ਹੇਰਿ। ਪਦਵੀ ਪਰਮ ਪਾਇ ਹੈਂ ਮੋਰੀ। ਚਰਨ ਪਰਾਇਨ
 ਬੁਧਿ ਬਰ ਭੋਰੀ ॥ ੩੪ ॥ ਤਵ ਤਪ ਮਹਿ ਜੋ ਬਿਘਨ ਕਰੀਤਾ। ਡਿਸ ਕੋ
 ਬਨਵਿ ਆਪ ਮੈਂ ਹੀਤਾ। ਸੁਰ ਬਰ ਲਬਧਿ ਦੇਂਤ ਜੋ ਅਹੈ^੭। ਇਸ ਬਿਧਿ
 ਕਰੇ ਮਿੱਤੁ ਕੋ ਲਹੈ ॥ ੩੫ ॥ ਕੁਲ ਇੱਖਾਕ ਬਿਖੈ ਜੋ ਰਾਜਾ। ਧਰਮ
 ਆਤਮਾ ਅਧਿਕ ਸਮਾਜਾ। ਇਸ ਮਾਰਨਿ ਹਿਤ ਪ੍ਰੇਰਹੁ ਜਾਇ। ਦੀਜਹਿ
 ਧੀਰਜ ਤਿਹ ਬੰਧਵਾਇ ॥੩੬॥ ਦੇਤ ਸਰੀਰ ਅਕਾਰ ਮਹਾਨ। ਪ੍ਰਭੂਮ ਭੋਜ
 ਬਿਖੈ ਬਲਵਾਨ। ਭੁ ਪਾਲਕ ਤਿਸ ਕੇ ਨ ਸਮਾਨ। ਈਖਦੇ ਚਿਜ ਤਾਹਿ
 ਅਗੁਵਾਨਾ ॥ ੩੭ ॥ ਯਾਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਿਸੈਂ ਤਿਸ ਮਾਹੀ। ਭੋਜ ਚਿਜ ਤੇ ਹੈ
 ਉਤਸਾਹੀ। ਨਿਪਤਿ ਸਰੂਪ ਧਾਰਿ ਕੈ ਆਪੀ। ਰਚੈਂ ਜੁੱਧ ਹਿਤ ਤਵ ਰਿਪੁ
 ਖਾਪੀ ॥੩੮॥ ਸੁਰ ਗਨ ਕੋ ਕੀਰਕ ਬੁਰਿਆਰੀ। ਨਰ ਤਨ ਬਨਿ ਮੈਂ ਲਿਉਂ
 ਅਰਿ ਮਾਰੀ। ਇਸ ਤਨ ਤੇ ਨਹਿ ਮਾਰਨਿ ਬਨੇ। ਅਭੈ ਹੋਨਿ ਕੋ ਬਰ ਲਿਯ
 ਘਨੇ’ ॥ ੩੯ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗੋਸਾਈਂ। ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ ਭਏ
 ਤਿਸ ਥਾਈਂ। ਰਿਖਿ ਉਤੰਕ ਨੇ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਜਾਨੀ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ
 ਬਿਸ਼ਨੁ ਬਖਾਨੀ ॥੪੦॥ ਤਪ ਫਲ ਲਬਧਿ^੮ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵਾਲੋਚਨ ਗੋਚਰ
 ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇਵਾ। ਹਰਖਤਿ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸਥਾਨ। ਨਯਰ ਅਯੁੱਧਾ ਕੋ

^੧ਝੰਡੀ ਮਾਲਾ। ^੨ਭਾਜਨਾ। ^੩ਭਾਜੀ। ^੪ਝੋਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। [ਸੋਸ:, ਕ੍ਰਾਦੁ=ਚਮਕਣਾ]। ^੫ਕਾਲੇ
 ਕੇਸ ਚਮਕੀਲੇ। ^੬ਬਨਵਿ। ^੭ਮੁਸਫਾ ਕੇ। (ਅ) ਸਹਿਤ ਮਿਰਜਾਣਾ ਦੇ (ੲ) ਸ਼ਾਂਤੀ ਠਾਲ।
^੮ਵਿਵਤਿਆਂ ਦਾ ਵਰ (ਜਿਸ ਨੂੰ) ਲੱਭਿਆ ਹੈ (ਜੇਸ ਜੋ) ਇੰਤ ਹੈ ਭਾਵ ਉੱਧੁ। ^੯ਵੇਗਾ ਜਿਹਾ।
^{੧੦}ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਲੱਭ ਕੇ (ਉਹ ਰਿਖੀ)। ^{੧੧}ਪਾ—ਕੁਚਿਰ।

ਸਮੁਹਨਾ ॥ ੪੧ ॥ ਧਰਮ ਆਤਮਾ ਮੁਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪੀ । ਜਿਨ ਰਿਖੀਕ ਬਹੁ
ਤਪ ਭੇ ਤਾਪੀ । ਹਤਨਿ ਲਾਲਸਾ ਦੇਂਤ ਬਝੋਰੀ । ਤਿਹ ਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਕੀ ਬਿਧਿ ਹੋਰੀ ॥ ੪੨ ॥ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਸੁਭਾ ਨਿਭੇ ਭਾਗੀ । ਭਾਗੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ' ਭਾਗੇ 'ਪ੍ਰਸਾਦ' ਪ੍ਰਸਾਦ
ਕਰਨੇ ਭਾਗੇ ਦੁਹਿ ਮਿਸਰੀ ਮੇਰੇ ॥ ੨੨ ॥

੨੨. [ਹਿੰਦੂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ] ।

ਏਹਗਾ ॥ “ਗਮਨਜੋ ਮੁਨੀ ਉਤੰਕ ਮਗ ਪੁਰੀ ਅਯੋਧਯਾ ਜਾਇ । ਦਾਰਪਾਲ
ਸੇਂ ਤਿਹ ਕਹਜੇ ‘ਨਿਪ ਕੋ ਦੇਹੁ ਜਨਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥—ਮੁਨੀ ਉਤੰਕ
ਆਇ ਬਿਤ ਦਾਰੇ । ਮਿਲਿਬੋ ਚਹਿਤਿ ਤੁਮਹਿ ਇਕ ਬਾਰੇ—’ । ਸੁਨਤਿ
ਤੁਰਤ ਹੀ ਅੰਤਰ ਗਯੋ । ਮੁਨਿ ਆਗਵਨਿ ਜਨਾਵਤਿ ਭਯੋ ॥ ੨ ॥ ਮਹਿ-
ਪਾਲਕ ਸੁਨਿਰਿਖਿ ਕੀਸੁਧ ਕੋਉਨਜੋ ਝਟਤਿ ਕਰਿਕੈ ਸੁਪਿਬੁਧਿ ਕੋਕਰਿ
ਧਾਰਿ ਪੁਸਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਚਲਿ ਆਯੋ ਤੁਰਨ ਨਿਜ ਦਾਰ ॥ ੩ ॥ ਕਰਿ
ਬੇਦਨ ਪਾਦਾਰਘਾ ਦੀਨਸਿ । ਆਦਰ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੋ ਬਹੁ ਕੀਨਸਿ ।
ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਸਭਾ ਮੈਂ ਆਨਜੋ ਪ੍ਰਬਨ ਅਨਾਮੈ ਨੰਮਿ ਬਖਾਨਜੋ ॥ ੪ ॥ ‘ਬਝੋ
ਭਾਗ ਮੇਰੇ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ । ਦੀਨਸਿ ਦਰਸ ਬਿਘਨ ਗਨ ਘਾਤੀ । ਆਵਨਿ
ਸਫਲ ਆਪਨੋ ਕਰੀਏ । ਨਿਜ ਆਗਵਨ ਸੁ ਹੋਤੁ ਉਚਰੀਏ’ ॥ ੫ ॥
ਸੁਨਤਿ ਮੁਨੀ ਨੇ ਨਿਜ ਭਿੱਪ੍ਰਾਇ । ਮਹਿਪਾਲਕ ਕੋ ਦੀਨਿ ਜਨਾਇ ‘ਹਿੰਦੂ
ਦੇਂਤ ਬਰ ਪਾਇ ਮਹਾਲਾ । ਮੁਨਿ ਸੁਰ ਕੰਠਕ ਨਿਤ ਦੁਖ ਦਾਨਾ ॥ ੬ ॥
ਤਿਹ ਹਤਿਬੋ ਕੋ ਕਰਿ ਉਤਸਾਹੁ । ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਤੂੰ ਛੱਤ੍ਰਜਨਿ ਮਾਂਹੁ । ਨਿਜ
ਬਲ ਸੰਸੇ ਕੋ ਨ ਬਿਚਾਰਹੁ । ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਕਤਿ ਲੇ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰਹੁ ॥ ੭ ॥ ਜਸੁ
ਬਿਸਾਲ ਦੀਜਹਿ ਅਬਿਨਾਸੀ । ਬਿਦਤਹਿ ਜਗਤ ਮਹਦ ਬਲ ਰਾਸੀ’ ।
ਅਭੈ ਦਾਨ ਦੀਜਹਿ ਸਭਿ ਲੋਕ । ਹਤਹੁ ਓਜ ਕਰਿ ਕੈ ਰਿਪੁ ਰੋਕ ॥ ੮ ॥
ਜੀਵਤਿ ਬੀਵਹੁ ਕੀਰਤਿਵੇਤਿ । ਪੁਨ ਅਪਵਰਗਾ ਪਾਇ ਹੋ ਅੰਤ । ਛੱਡੀ
ਕੁਲ ਕੋ ਧਰਮ ਵਿਚਾਰਿ । ਲਘੁ ਦੀਰਘਤਾ ਰਿਦੇ ਨ ਧਾਰਿ ॥ ੯ ॥ ਬਹੁਤ
ਭਾਂਤਿ ਕੋ ਗੁਨ ਗਨ ਪਾਵੈਂ । ਅਤਿ ਉੱਤਮਤਾ ਤਵ ਕਰ ਆਵੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ
ਕੋ ਰੂਪ ਮਝਾਰ । ਹੋਇ ਏਕਤਾ ਅਨੰਦ ਉਦਾਰ ॥ ੧੦ ॥ ਤਪ ਤਾਪਜੋ ਸੇਂ
ਦੀਰਘ ਜਬੈ । ਲੋਚਨ ਗੋਚਰ ਭੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤਬੈ । ਤਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਜੇ ਮੈਂ ਚਲਿ
ਆਯੋ । ਚਹਤਿ ਦੇਂਤ ਕੋ ਨਾਸ ਕਰਾਯੋ’ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਮਹਿਪਾਲ ਬਿਸਾਲ

‘ਸਮੁਹਨੇ’ । ‘ਭਾਗ ਚਰਨ ਧੋਏ’ । ‘ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਦੀ ਪੁਰ ਨਿਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ’ । ‘ਬਲ ਦਾ ਪ੍ਰੀਤ
ਹੈ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟੋਂਗਾ’ । ‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ’ । *ਪ੍ਰਾ—ਬਿਚਾਰੀਏ ।

ਅਨੰਦਾ। 'ਮੈਂ ਜਾਨਨੇ ਮੁੜ ਹੈ ਰੁਨ ਬੰਦਾ। ਇਕ ਤੋਂ ਧਰਮ ਜੰਗ ਕੋ ਮੇਰਾ
ਦੁਤਿਯ ਮੁਨੀਬਰ ! ਕਹਿਬੋ ਤੇਰਾ॥੧੨॥ ਤਿਤੀਏ ਜਗਤ ਨਾਥ ਕੇ ਸਾਥ।
ਹੁਇ ਇਕਤਾ ਜਿਹ ਬੰਦਹਿ ਮਾਥਾ। ਛੁਟਹਿ ਕਲੇਸ ਅਸੇਸ ਦੁਰਾਧਰ'।
ਮੈਂ ਬਝਭਾਗ ਲਖੋਂ ਹੇ ਮੁਨਿਵਰ !' ॥੧੩॥ ਇਮ ਭੁਪਤਿ ਕਰਿ ਕੈ ਉਤ-
ਸਾਹੁ। ਭਯੋ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਬਹੁ ਬਾਹੁ'। ਨੰਦਨਿ ਹੁਤੋਂ ਇਕੀਸ ਹਜ਼ਾਰ।
ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰ ਸਗਰੇ ਭੇ ਤਜਾਰ ॥੧੪॥ ਛੁਹਨਿ' ਏਕ ਅਨੀਕਨਿ' ਚਲੀ।
ਗਜ ਬਾਜਨਿ ਰਥ ਕਰਿ ਕਲਮਲੀ'। ਧੁਸਾ' ਪਤਾਕਾ' ਬਸਤ੍ਰਨਿ' ॥
ਛੋਰੇ। ਬਾਦਤਿ ਬਾਸ ਉਠੇ ਬਝ ਘੋਰੇ ॥ ੧੫॥ ਕਰਿ ਕੈ ਮੰਗਲ ਅਨਿਕ
ਪ੍ਰਕਾਰ। ਨਿਕਸਜੋ ਨਿਪਤਿ ਆਪਨੇ ਦਾਰਾ। ਭਏ ਸਹਾਇਕ ਸੁਰ ਕਨ
ਸਾਰੇ। ਚਹਿਤਿ ਜੁੱਧ ਮਹਿ ਧੁੰਧੁ ਮਾਰੇ ॥ ੧੬॥ ਚਾਪਨਿ ਅਪਨਿ ਟੇਕਾਰ
ਕਰੰਤੋ। ਬਾਣ ਨਿਖੰਗਨਿ ਮਾਂਹ ਭਰਿਯੰਤੋ। ਚੰਦ੍ਰਾਸ' ਨਿਰਮਲ ਚਮਕੰਤੋ।
ਕਠ ਸੋਂ ਕਸਹਿ ਸੁਰ ਬਲਵੰਤੋ ॥ ੧੭॥ ਬਿੱਪ੍ਰ ਜਿਤੋਂਦੀ ਬੇਦਨ ਬੇਤਾ'।
ਆਬਿਖਬਾਦ ਕਹੈ 'ਬਨਿ ਜੇਤਾ' ॥ ਗਜ ਬਾਜੀ ਸਮੇਦਨ ਦੁਤਿ ਭਾਰੀ।
ਸਭਿ ਸਜਾਇ ਕਰਿ ਪਾਖਰ' ਭਾਰੀ ॥ ੧੮॥ ਸਮੇਦਨ ਫੇਰਹਿ ਹਯਨਿ
ਕੁਦਾਵਹਿ। ਲਰਿਬੇ ਕੋ ਜੋਧਾ ਉਤਸਾਵਹਿ। ਭਿੰਡਪਾਲ', ਤੋਮਰ, ਅਸਿ ਧਾਰੇ।
ਪਾਂਸੀ', ਮੁਦਗਰ ਗਹਿ ਕਰ ਭਾਰੇ ॥ ੧੯॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਹਿ ਰਣ
ਰਜਾਰੀ। ਨਿਕਸਜੋ ਭੁਪਤਿ ਪੁਰਿ ਕੇ ਦਾਰੀ। ਬਹੁ ਜਾਬੁਨਦ ਰਝਨ
ਮੰਗਾਏ। ਭਿੰਡਕਨਿ' ਦਏ ਦਾਨ ਮਨ ਭਾਏ॥੨੦॥ ਸਭਿਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਜੋ
ਮਹਿਪਾਲ। ਦੈਤ ਦਿਸ਼ਾ ਕੇ ਮਾਰਗ ਚਾਲਾ। ਤੁਰਗੀ ਦੰਦਭਿ ਗੋਮੁਖ' ॥
ਬਾਜੇ। ਪਟਹਿ ਵੇਲ ਰਵ ਸੁਨਿ ਭਟ ਗਾਜੇ ॥੨੧॥ ਬਿਨ ਅਤੰਕ ਤੋ ਤਪੀ
ਉਤੰਕ। ਲਿਯੋ ਸੰਗ ਨਿਪ ਗਮਜੋ ਨਿਸ਼ੰਕ। ਸਗਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਾਥ ਹੀਲੀਨੇ।
ਚੌਂਪ ਅਸੁਰ ਸੋਂ ਲਰਿਬੇ ਭੀਨੇ ॥ ੨੨॥ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਤਿ ਨਿਵੇਸੁ' ॥
ਨਿਪਾਲਾ। ਸਭਿਨਿ ਸੇਭਾਰਤਿ ਮਾਰਗ ਚਾਲਾ। ਬਿਮਨ' ਸੁਭਟ ਨਹਿ ਸੈਨਾ
ਮਾਂਹੀ। ਨਿਪ ਹਿਤ ਅਪਨਿ ਪ੍ਰਾਨ ਅਰਪਾਹੀ ॥ ੨੩॥ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ

'ਕਠਨ ਘਟੇ ਵੰਢੇ। 'ਬਜ਼ਾਅੰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ, ਮਹਾਵਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਦਦਗਾਰ ਬਹੁਤੇ ਹੋਣ।

'ਖੂਹਣੀ। 'ਸੇਨਾ। 'ਫਿਰ ਕਰਦੀ। 'ਵਡਾ ਫੰਡਾ। 'ਛੋਟੀ ਫੰਡੀ 'ਤਲਵ ਰਾ' 'ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤਰ

'ਜਯ ਵਾਲੇ ਬਣੇ। 'ਕਾਠੀਆਂ' ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰੋ.ਫੀਆਂ ਮਿਸ਼ਾ, ਵਿੰਦਪਾਲ। 'ਵਾਹੀਆਂ

'ਮੰਗਤਿਆਂ ਨੂੰ। 'ਰਣਮੰਗੇ। 'ਵੇਰਾ। 'ਉਦਾਪ, ਭਾਵ ਕਸਬਿਰ। 'ਪਾਸ-ਛਲਦੇ।

ਬਾਹਨ ਗਨ ਨਾਨਾ । ਅਲੰਕਾਰ ਪਹਿਰੇ ਦੁਭਿਵਾਨਾ । ਉਤਸਾਹਤਿ ਜੋਧਾ
ਗਨ ਚਲੈਂਕਹਤਿ 'ਦੈਤ ਕੋ ਹਮ ਦਲ ਮਲੈ' ॥੨੪॥ ਸਿਕਤਾ ਸਾਧਰ ਕੋ
ਬਿਸਤਾਰਾ । ਕਿਤ ਜੋਜਨ ਲੈ ਪੁਲਨ ਉਦਾਰਾ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਸੁਪਤਨੈ ਦੈਤ
ਕਰਾਲਾ । ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੋ ਦੇਹਿ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੫ ॥ ਰਿਖਿ ਉਤੰਕ ਨੇ ਭੇਤ
ਜਨਾਵਾ । 'ਇਹ ਉਤੰਗ ਬਲ' ਜੋ ਦ੍ਰਿਸਟਾਵਾ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਦੈਤ ਦਬਨੈ
ਪਾਰੇ ਰਹਨੈ । ਚਿਰੰਕਾਲ ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਲਹਨੈ ॥ ੨੬ ॥ ਤਬਿ ਸੈਨਾ ਕੋ ਭਟ
ਮਿਲਿ ਸਾਰੇ । ਸਗਰੀ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੇਂ ਜਬਿ ਟਾਰੈਂਕਰੈਂ ਪ੍ਰਹਾਰ ਉਠਹਿ ਤਬਿ
ਏਹੀ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ ਆਪਨਿ ਤੇਹੀ' ॥ ੨੭॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਭੂਪ ਸਿਵਰ
ਕਰਿਵਾਯੋਸਭਿ ਸੈਨਾ ਕੋ ਤਹਾ ਪਠਾਯੋਕਸੀ' ਕੁਦਾਲੈ' ਨਾਲ ਬਿਸਾਲੇ ।
ਅਨਹਿ ਤਹਾ ਮਿਲਿ ਕੈ ਭਟ ਜਾਲੇ' ॥ ੨੮ ॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਚਾਵਹਿ
ਰੋਰਾ । ਕੁਦਹਿ ਕਿਲਕਹਿ ਖੋਦਹਿ ਠੋਰਾ । ਸਵਾਧਾਨ ਹੁਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾ-
ਰਹਿ । ਕਰੇ ਓਸ ਕੋ ਪੈਰ ਪ੍ਰਹਾਰਹਿ ॥੨੯॥ ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ
ਟਾਰੈਂ । 'ਪਿਖਹਿ ਅਸੁਰ ਕੋ ਅਬਿ ਹਮ ਮਾਰੈ' । ਸਪਤ ਦਸੋਸ ਬੀਤੇ ਇਸ
ਭਾਤੀ । ਕਰਤਿ ਜਤਨ ਕੋ ਸ਼ਤ੍ਰੁਨਿ ਘਾਤੀ ॥ ੩੦ ॥ ਪਿਖਜੈ ਸਰੀਰ ਦੈਤ
ਕਹੁ ਕਾਰਾ । ਲੀਨਿ ਸੁਸ ਬਹੁ ਪੈਨ ਨਿਕਾਰਾ । ਨਰ ਅਨੇਕ ਉਝ ਗਏ
ਗਗਨ ਮੈਂ । ਪਰੇ ਸੁਦੁਰ ਜਾਇ ਕਿਤ ਬਨ ਮੈਂ ॥ ੩੧ ॥ ਸ਼ਬਦ ਕੁਲਾਹਲ
ਅਤਿਸੈ ਹੋਵਾ । ਪਰਜੈ ਅਸੁਰ ਕੋ ਤਨ ਜਬਿ ਸੋਵਾ । ਅੰਗ ਹਲਾਵਨਿ ਕੀਨਿ
ਤਦਾਈ । ਉਠਜੈ ਦੈਤ ਦਾਰੁਨਤਾ ਛਾਈ ॥ ੩੨ ॥ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਤਨ ਪਰ ਤੇ
ਸੁ ਉਤਾਰੀ । ਪੁਨਹਿ ਬਾਹਨੀ ਬਝੀ ਨਿਹਾਰੀ । ਮਚਜੈ ਰੋਰ ਸੈ ਸੁਨਿ ਕਰਿ
ਕਾਨ । ਮਹਾਂ ਕਾਯਾ ਹੋਯਹੁ ਸਵਾਧਾਨ' ॥ ੩੩ ॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਸ ਇੰਦ੍ਰ
ਭਾਣਿ ਭਾਣੇ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ' ਪ੍ਰੀਤ ਕਾਨਨ ਰਾਮ ਭੋਗਿਓਲੀ ਅੰਸੁ ੨੪ ॥

੨੪. [ਉਧੁ ਬੋਧ ਕਥਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ "ਸੁਨਤਿ ਕੁਲਾਹਲ ਕਰਨ ਮਹਿ" ਜਾਗਜੈ ਅਸੁਰ ਸੁਚੇਤ । ਸੈਲ
ਸਸੰਗ ਉਤੰਗ ਜਜੈ ਸਭਿ ਅਵਨੀ ਜਨੁ ਕੇਤ' ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ

'ਕਿਤਨੋ ਜੋਜਨ ਤਕ ਬਨੀ ਬਟੋਤੀ ਸੀ । 'ਉੱਚਾ ਬਾਉਂ । 'ਕਹੀਆ । 'ਰੀਦਾਏ, ਕੋਤੀ । 'ਸਾਏ ।
'ਵੱਡੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ । 'ਛੋਨਾਂ ਵਿਚ । 'ਉੱਚੀ ਦੇਵੀ ਸਹਤ ਪਹਾੜ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ
ਦਾ ਮਾਨੋ ਬੰਡਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਚਾ ਉਹ ਦੈਤ ਸੀ) । (ਅ) ਪਹਾੜ ਵਰਗੇ
ਦੈਤ ਦੇ ਮਿੱਥ ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । (ੳ) ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਮਨੋਂ ਬੰਡਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਕਾਰ ਠਾਂਢੇ ਬਡ ਦੰਤ । 'ਉਤਸਾਹੀ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਮਿ, ਸੁਰ ਜੈਤ' । ਫਿਤ ਤੇ
ਨਿਪਤਿ ਸਥਿਤਿ ਭਾ ਸਨੈਦਨ । ਜਗ ਕੰਟਕ ਕੋ ਰਹਿਤਿ ਨਿਕੰਦਨ॥੨॥
ਸੁਤ ਗਨ ਸਹਤ ਬਾਹਨੀ ਸਾਰੀ । ਸਸਤੁ ਅਸਤੁ ਧਾਰੇ ਤਨ ਭਾਰੀ । ਦੰਤੁ
ਬਧਨਿ ਕੀ ਕਾਖਵਾਨ* । ਫੈਰਨਿ ਕਰੇ ਮਹਾਂ ਖਰ ਬਾਨ ॥ ੩ ॥ ਦੇਖਤਿ
ਪ੍ਰੰਧੁ ਬਦਨ ਮੁਸਕਾਨਜੈ । ਦਾਰੁਨ ਮਹਿਦੈ ਬਾਕ ਬਖਾਨਜੈ* । 'ਭੋ ਭੋ ਭੂਪ!
ਕਵਨ ਤੂੰ ਆਹੈ ? । ਮਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਕੋ ਤੂੰ ਨਹਿ ਲਹੈ ? ॥ ੪ ॥ ਏਕ ਗੁਸ
ਭੀ ਹੋਇ ਨ ਮੇਰਾ । ਕਜਾ ਤੂੰ ਠਾਂਢੇ ਮੁਕੁ ਬਡੇਰਾ । ਸੁਪਤਿ ਸ਼ੈਰ ਬਨੈ ਆਨਿ
ਜਗਾਵਾ । ਮੈਂ ਸਗਰੇ ਸੁਰ ਕੰਟਕ ਪਲਾਵਾ ॥ ੫ ॥ ਕੋ ਨਹਿ ਅਟਕਜੈ ਸੋਹਿ
ਅਗਾਰੀ । ਮਮ ਭਰ ਤੀਨ ਲੋਕ ਮਹਿ ਭਾਰੀ । ਤੈਂ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਜਾਨਜੈ
ਨਾਹੀ । ਅਨਿ ਪਰਜੈ ਜਮ ਕੇ ਮੁਖ ਮਾਂਹੀ' ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਤਿ ਨਿਪਤ ਨਹਿ
ਧੀਰਜ ਫੋਰਾ । ਕਹਨੈ ਬਾਕ 'ਜੇ ਮੈਂ ਬਲ ਬੋਰਾ । ਤਉ ਧਰਮ ਛੱਡੀ ਕੋ ਮੇਰਾ
ਕਰਿਹੈ ਸੰਘਰ ਘੋਰ ਘਨੇਰਾ ॥ ੭ ॥ ਦੋਵ ਅਧੀਨ ਹਾਰ ਅਰੁ ਜੀਤ' । ਅਸ
ਕਹਿ ਕਰਿ ਧਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਸੁ ਚੀਤ । ਸਸਤੁ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਆਇਸੁ ਦੀਨਿ । ਫੁਟੇ
ਤੀਰ ਤੀਖਨ ਬਨ ਲੀਨਿ ॥ ੮ ॥ ਨਿਪ ਕੋ ਸੁਤਨਿ ਅਗਾਰੀ ਘੋਰਾ । ਮਹਾਂ
ਸਸਤੁ ਫੋਰੇ ਇਕ ਬੋਰਾ । ਬਾਨ ਅਨੇਕ ਬਡੇ ਬਰਖਾਏ । ਪਰਘ*, ਤਸੀਠੀ*,
ਤੋਮਰ* ਛਾਏ ॥੯॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਹਾਰ ਗਾਦਾ ਕੇ ਕੀਨਿ । ਸਿੰਗ ਖਜਰਾ ਤੇ ਕਰ
ਖਰ ਲੀਨੇ* । ਬਾਦਿਤ ਸਿੰਘ ਅਨੇਕ ਬਜਾਏ ਮਚਨੈ ਕੁਲਘਲ ਰਣ
ਅਧਿਕਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਕਰਨੈ ਪ੍ਰੰਧੁ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਬਡੇਰੇ । ਸਸਤੁ ਲਗੇ, ਤਨ ਧਸੈ
ਘਨੇਰੇ । ਕੋ ਪਾਇਨਿ ਤੇ ਪਕਰਿ ਬਗਾਯੋ* ਕੋ ਗਹਿ ਕੋ ਅਵਿਨੀ ਪਠਕਾਯੋ
॥ ੧੧ ॥ ਕੋ ਪਾਇਨਿ ਸੋਂ ਦਪਰ* ਗਿਰਾਏ । ਕਿਤਿਕ ਧਕੇਲਤਿ ਪ੍ਰਾਨ
ਨਸਾਏ । ਕੇਤਿਕ ਕੋ ਭੁਖਨਿ ਕਰਿ ਲੀਨਸਿ । ਕਿਸਹੂੰ ਗਹਿ ਗਹਿ ਪੀਸਨਿ
ਕੀਨਸਿ* ॥ ੧੨ ॥ ਕੇਤਿਕ ਕੋ ਪਕਰਨੈ ਪਗ ਚੀਰਨੈ । ਕਰਦਮ ਆਮਿਖ
ਚੁਧਿਰ ਬਿਥੀਰਨੈ । ਗਗਨ ਗਰਦ ਸੋਂ ਛਾਦਨੈ ਸਾਰਾ । ਪਕਰਿ ਪਕਰਿ ਭਰ
ਚੀਰਤਿ ਭਾਰਾ* ॥੧੩॥ ਇਮ ਪਰਬਿਰਤਨੈ ਜੰਗ ਬਿਲੀਦਾ । 'ਮਾਰ ਮਾਰ'
*ਉਤਸਾਹਵਾਲਾ, ਬਲੀ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ । *ਭਾਵ ਦੰਤ ਨੂੰ । *ਇੱਛਾਵਾਲ । *ਕਜਾ
ਭਿਆਨਕ ਵਾਕ ਉਚਾਰਿਤਸ । *ਲੋਹੇ ਦੀ ਗਦਾ । ਲੋਹੇ ਮੱਛਿਆ ਤੋੜਾ । ਗੋਤਾਸਾ । *ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ
ਦੇ ਜੁਧ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਅਸਤੂ । ਇਕ ਪਕਾਰ ਦਾ ਗੋਵੇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ਭਰਕੇ ਵੇਰੀ ਤੇ
ਸੋਂਟਦੇ ਸਨ । ਇਹ ਚਮੜੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਲਿੰਨ ਹਥ ਲੇਮਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । *ਭਾਲੇ ਵਰਕਾ ਇੱਕ
ਹਥਿਆਰ । ਨੋੜਾ । *ਠਾਲ ਹੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਿੱਖੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੋਕੇ (ਵਾਰ ਕੀਤੇ) । (ਅ) ਠਾਲ
ਹੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤੇ ਤਿੱਖੇ (ਤੀਰ ਲੀਤੇ) । *ਦਰਜ਼ਕੇ । *ਪੀਰ ਦਿੱਤਾ । *ਚੀਰ ਸਿੱਟੇ

ਬੋਲਹਿ ਭੁਟ ਬਿੰਦਾ। ਕੰਭਕਰਨ ਜਿਮ ਦੁਸਰ ਭਯੋ। ਖਰੋ ਦੈਤ ਰਿਸ
ਜਿਸ ਕੇ ਭਯੋ ॥੧੪॥ ਇਮ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਜਬਿ ਕੀਨਿ ਮਹਾਨਾ। ਰਾਸਪੁੱਤ੍ਰ ਗਹਿ
ਆਪੁਧ ਨਾਨਾ। ਜਿਮ ਗਿਰ ਪਰ ਕੇ ਬਿਹੰਗ ਸਿਧਾਰੈਂ। ਪਹੁੰਚਹਿ ਨਿਕਟਿ
ਬਸਤ੍ਰ ਕਨ ਮਾਰੈਂ ॥੧੫॥ ਮਚੈ ਰੋਰ ਕਛ ਸੁਨੈ ਨ ਕਾਨਾ। ਭਯੋ
ਗਗਨ ਮਹਾਂ ਗਨ ਬਾਨਾ। ਦੈਤ ਸਰੀਰ ਬਿਖੈ ਪਰਵੇਸ਼ਿ। ਸਥਾ ਸਰਪ ਗਿਰ
ਬਰਹਿੰ ਬਿਸੇਸ਼ੇ ॥੧੬॥ ਚਮਕਹਿ ਬੰਦੁਹਾਸ ਲਗਿ ਅੰਗਹਿ। ਜਨੁ ਭਜਿਤਾ
ਪਸਤੀ ਗਿਰ ਸ਼ਿੰਗਹਿ। ਪਰਘੰ ਸ਼ਕਤਿ ਤੋਮਰ ਬਛ ਭਾਲੇ। ਹਤਹਿ
ਬਾਰ ਇਕ ਦੈਤ ਕਰਾਲੇ ॥੧੭॥ ਧੰਧੁ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਅਧਿਕ ਉਮਾਹਾ। ਸੁਭਟਨਿ
ਮਾਰਤਿ ਬਹੁ ਰਲ ਮਾਹਾ। ਬਿਰਨ ਅਧਾਰੀ ਹੋਵਨਿ ਦੇਤਿ। ਜਿਤ ਕਿਤ
ਹਤਿ ਹਤਿ ਭੁਟ ਰਲਏਤ ॥੧੮॥ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਵੇਰ ਲਯਾਯੋ। ਮਹਾਂ
ਬ੍ਰਾਸ ਰਲ ਮਹਿ ਉਪਜਾਯੋ। ਦੁਧਤਿ ਲਿਪਤਿ ਤਨ ਨਿਕਸਹਿ ਧਾਰਾ।
ਜਨੁ ਗਿਰ ਗੋਰੁ ਕੋਰ ਪੁਨਾਰਾ ॥੧੯॥ ਗਰਜਤਿ ਗਰੁਓ ਮਿਘ ਸਮਾਨਾ।
ਸੰਘਾਰਤਿ ਸੁਭਟਨਿ ਗਹਿ ਪਾਨਾ। ਘਾਇਲ ਪਰੇ ਕਿਤਿਕ ਭਰਵਾਵੈ।
ਕਿਤੇ ਗਗਨ ਮਹਿ ਉਡੇ ਬ੍ਰਮਾਵੈ ॥੨੦॥ ਪੈਰਨਿ ਸੇਂ ਦਲਮਲ ਬਹੁ ਗੋਰੇ।
ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਕਰਤਿ ਹਤਹਿ ਪਿਖਿ ਨੇਰੇ। ਹਾਥਨਿ ਸੇਂ ਹਾਥੀ ਗਹਿ ਮਾਰਹਿ।
ਸੰਦਨ ਕੇ ਸੰਦਨ ਪਰ ਭਾਰਹਿ ॥੨੧॥ ਗਹੈ ਬੁਰੰਗ ਉਤੰਗ ਬਗਾਵੈ।
ਨਹਿ ਆਗੇ ਕੇ ਠਹਰਨਿ ਪਾਵੈ। ਬਹੁਤ ਕਏ ਮਰਿ ਕੋਤਿਕ ਰਹੇ। ਮਹਾਂ-
ਬੀਰ ਨੇ ਸੋ ਭੀ ਦਹੇ ॥੨੨॥ ਨਿਪ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਇਕੀਸ ਹਜ਼ਾਰ। ਕ੍ਰੋਧ ਧੰਧੁ ਨੇ
ਦਏ ਸੰਘਾਰ। ਸਾਠ ਸਹੰਸੁ ਸਗਰ ॥੨੩॥ ਕੇ ਸੁਤ ਜਿਮ। ਕਪਲ ਮਹਾਂ ਮੁਨਿ
ਦਹੇ, ਹਰੇ ਤਿਮ ॥੨੪॥ ਨਿਪ ਸੁਤ ਤੀਨ ਸ਼ਿਸ਼ ਰਹਿ ਜਬੈ। ਆਪ ਕ੍ਰੋਧ
ਕੇ ਧਰਿ ਕਰਿ ਤਬੈ। ਰਲ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਭਾ ਸਵਧਾਨਾ। ਗਹੈ ਹਾਥ ਮਹਿ
ਚਾਪ ਮਹਾਨਾ ॥੨੫॥ ਕੰਚਨ ਕਵਚ ॥ ਸਜਾਇ ਸਰੀਰ। ਗਯੋ ਦੈਤ ਕੇ
ਅੰਗੁ ਸਧੀਰ। ਕਮਲਾਪਤਿ ਤਿਹ ਛਿਨ ਚਲਿ ਆਏ। ਨਹਿ ਆਪਾ ਕਿਸ-
ਹੂੰ ਦਰਸਾਏ ॥੨੬॥ ਭਏ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਭੁਪ ਕੇ ਤਨ ਮੈਂ। ਜਿਸ ਤੇ ਬਛ ਉਤ-

ਬਹੁਤੇ ਬਨਾਂ ਨਾਲ। ਪਹਾੜ ਵਿਚ ਬੜਾ ਜਾਣ। ਤਲਵਾਰਾਂ। ਮਾਨੋਂ ਬਿਜਲੀ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ। ਗੰਢਾਸੇ। ਬਰਫ। ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿਖਤੇ। ਰੋਰੀ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦਾ ਮਾਨੋਂ
ਪੁਨਾਲਾ ਹੈ। ਰਬ ਤੇ ਰਬ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਕਪਲ ਮਹਾਂ ਮੁਨੀ
ਨੇ (ਜਿਵੇਂ) ਮਾਰੇ ਸਠ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਸ਼ੇਸ਼ੇਅ। *ਪਾਪ-ਪਗ।

ਸਾਹਜੈ ਮਨ ਮੈਂ। ਅਤਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਅਧਿਪਤਿ^੧ ਕੇ ਹੋਵਾ। ਦੈਤ ਓਜ ਕੇ
 ਈਖਦ ਜੋਵਾ^੨॥ ੨੬॥ ਤਜੇ ਬਾਣ ਅਨਗਨ ਰਿਪੁ ਹੋਤਾ। ਬੀਧਜੈ ਦੈਤ
 ਰੁਧਿਰ ਬਹੁ ਗੋਤਾ^੩। ਕ੍ਰੋਧਿ ਧੰਧੁ ਨੇ ਸੈਲ ਉਖਾਰਾ। ਹਿਤ ਸੰਘਾਰਨਿ ਨਿਪ
 ਪਰ ਭਾਰਾ॥ ੨੭॥ ਆਵਤਿ ਗਿਰ ਪਿਖਿ ਓਸ ਸੰਭਾਰਾ^੪। ਸਰ ਅਥ ਚੰਦ੍ਰ-
 ਕਾਰ^੫ ਨਿਕਾਰਾ। ਤਾਨ ਧਨੁਖ ਤੇ ਸਮੁਖ ਪਹਾਰਾ। ਅਰਧ ਪੰਥ ਮਹਿ ਗਿਰ
 ਕਟਿ ਭਾਰਾ॥ ੨੮॥ ਅਨਿਕ ਬਰੋਵਰ ਧੰਧੁ ਬਥਾਵੈ। ਸਭਿ ਕੇ ਕਾਟਤਿ
 ਨਿਪਤਿ ਗਿਰਾਵੈ। ਦੁੰਦ ਸੁੰਧ ਹੋਵਨਿ ਜਥਿ ਲਾਗਾ। ਭਜਹਿ ਨਹੀਂ ਦੋਨਹੂੰ
 ਤਬਿ ਆਗਾ॥ ੨੯॥ ਲੈ ਇਕ ਸਿਲਾ ਭੂਪ ਪਰ ਆਵਾ। ਢਿਗ ਹੁਇ ਮਾਰਨਿ
 ਹਿਤ ਲਲਚਾਵਾ। ਕਰਿ ਲਾਘਵਤਾ^੬ ਨਿਪ ਨੇ ਭਾਟਾ। ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ਤੇ
 ਤਿਹ ਕਰ ਕਾਟਾ॥ ੩੦॥ ਸਹਤ ਸਿਲਾ ਕਰ ਧਰਨੀ ਪਰਜੈ। ਧੰਧੁ ਅਧਿਕ
 ਕ੍ਰੋਧ ਮੈਂ ਬਰਜੈਦਤਿਯ ਹਾਥਕੇ ਤਲ ਕੇ ਮਾਰਾ^੭। ਹਧਨਿ ਸਹਤ ਸਾਰਥਿ^੮
 ਸੰਘਾਰਾ॥ ੩੧॥ ਪੁਨ ਚੁਰਨ ਹੀ ਫਿਲ ਬਥਾਵਾ। ਆਵਤਿ ਨਿਕਟਿ ਨਿਪਤ
 ਦਿਸ਼ਟਾਵਾ। ਮਾਰ ਭੁਲਾਚ^੯ ਰਜੀ ਤਬਿ ਸਨੀਦਨ। ਖਰਜੈ ਧਰਾ ਤਲ ਸੋਭ
 ਨਿਕੀਦਨ॥ ੩੨॥ ਪਰਜੈ ਫਿਲ ਰਥ ਚੁਰਨ ਕੀਨਸਿਧਾਇ ਭੂਪ ਲਲਕਾਰੈ^{੧੦}
 ਦੀਨਸਿਪੁਨਹਿ ਖਜਗ ਕਰਿਜੋਰ ਚਲਾਵਾ। ਦੁਸਰ ਕਰਕੇ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਵਾ
 ॥ ੩੩॥ ਹੂੰ ਧੰਧੁ ਦ੍ਰੋਹਾਥ ਬਿਹੀਨ। ਸੁਵਤਿ ਰੁਧਰ ਦਾਟੁਣਤਾ ਲੀਨ^{੧੧}। ਨਿਪ
 ਪਰ ਮੁਖ ਪਸਾਰ ਕਰਿ ਆਯੈ। ਬੱਸ ਪਾਤੀ ਕੇ ਸਮ^{੧੨} ਗਰਜਾਯੈ॥ ੩੪॥
 ਅਧਿਪਤਿ ਧਨੁਖ ਧਾਰਿ ਕੇ ਚੁਰਨ। ਸਰਨਿ ਸਾਥ ਮੁਖ ਕੀਨਸਿ ਪੁਰਨ^{੧੩}।
 ਆਯਹੁ ਜਥਿ ਹੂੰ ਨਿਕਟਿ ਕਰਾਲਾ। ਦਿਵ ਨਰਿੰਦ ਹੂੰ ਕਰਿ ਤਤਕਾਲਾ
 ॥ ੩੫॥ ਖਜਗ ਸੰਗ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਛੇਦਾ। ਗਿਰਜੈ ਮਹੀਤਲ ਮਹਿਦ ਸ
 ਬੇਦਾ^{੧੪}। ਕਿਤਿਕ ਦਬੇ ਤਿਸ ਤਨਕੇ ਤਰੇ। ਲਗੇ ਧਕੇਲਾਕੇਤਿਕ ਮਰੇ॥ ੩੬॥
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਥਿ ਧੰਧੁ ਮਾਰਾ। ਨਿਰਮਲ ਰਜ ਤੇ ਭਾ ਨਭ ਸਾਰਾ।
 ਇੰਤਰੀਦਕ ਉਤਪਾਤ ਜੁ ਅਹੈ। ਸਰਬ ਨਾਭ ਤੇ ਜਗ ਸੁਖ ਲਹੈ॥ ੩੭॥
 ਸੁਰ ਸਭਿ ਭੂਪਤ ਕੇ ਢਿਗ ਆਏ। ਮਧੁਰ ਗਿਰਾ ਕਹਿ ਆਇਖ ਆਏ।

^੧ਰਾਮੇ ਦਾ। ^੨ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਭੋਨਾ। ^੩ਭਿੰਗਾ। ^੪(ਰਾਮੇ ਨੇ) ਬਲ ਸਿਧੀਲਿਆ। ^੫ਅੱਧੇ ਚੰਦਰਮਾ
 ਦੀ ਭਕਲ ਦਾ ਤੀਰ। ^੬ਚੁਰਤੀ ਕਰਕੇ। ^੭ਭਲਾਵਾਰ ਨਾਲ। ^੮ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਮਾਰੀ (ਦੇਂਤ ਨੇ)।
^੯ਰਥਚਾਹੀ। ^{੧੦}ਭਾਲ। ^{੧੧}ਭਾਵ ਬੜਾ ਭਰਾਉਣਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ^{੧੨}ਬੱਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਂਗ।
^{੧੩}ਤੀਰ। ਨਾਲ ਹੂੰ ਭਲਾ ਦਿਤਾ। ^{੧੪}ਦੁਖ ਸਹਿਣ। ^{੧੫}ਪਸ-ਗਿ ਭਾਲ। ^{੧੬}ਪਸ-ਸਾਥ

‘ਮਹਾਂ ਦੁਬਟ ਕੀਰਕ’ ਤੋਂ ਮਾਰਾ। ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੋ ਕੀਨਿ ਸੁਖਾਰਾ
 ॥੩੮॥ ਅਥਿ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਮਹਾਨ।—ਪ੍ਰੰਪੁਮਾਰ—ਪ੍ਰਕਾਟਹਿ ਬਲਵਾਨ॥
 ਅਧਿਕ ਸੁਜਸੁ ਲੋਕਨਿ ਮਹਿ ਲਏਰਣ ਤੇ ਬਚਿ ਸੁਤ ਤ੍ਵੈ ਤਵ ਰਹੇ॥੩੯॥
 ਤਿਨ ਤੇ ਚਲਿ ਹੈ ਬੀਸ ਅਗਾਰੀ। ਜਿਸ ਮਹਿ ਰਾਮਚੰਦ ਭੁਜ ਭਾਰੀ।
 ਕਮਲਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਅਵਤਾਰਾ। ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਨੋ ਤਵ ਤਨ ਮਹਿ ਜੁ ਉਦਾਰਾ॥
 ੪੦॥ ਜਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਕੋ ਅਥਿ ਪਾਇ ਮਾਰਨੈ ਦੈਤ ਹੁਤੋ ਬਡ ਕਾਇ*।
 ਇਮ ਕਹਿ ਦੇਵ ਸਰਬ ਹੀ ਗਵਨੇ। ਭੂਪਤਿ ਗਯੋ ਆਪਨੇ ਭਵਨੇ॥੪੧॥
 ਤਬਿ ਤੇ ‘ਪ੍ਰੰਪੁਮਾਰ’ ਇਹ ਨਾਮ। ਜਗ ਮਹਿ ਬਿਦਤ ਭਯੋ ਅਭਿਰਾਮ*।
 ਰਾਮਾਇਨ ਆਦਿਕ ਇਤਿਹਾਸ। ਲਿਖਨੈ ਨਾਮ ਤਿਹ ਕਵਿਨਿ ‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼’
 ॥੪੨॥ ਇਹ ਸਭਿ ਕਥਾ ਗੁਰੁ ਹਰਿਰਾਇਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਦਈ ਸੁਨਾਇ
 ‘ਅਪਰਨਿ’ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁਇ ਮਾਰਾਭਗਤ ਉਤੰਕਹਿ* ਕਾਜ ਸੁਧਾਰਾ†
 ॥ ੪੩ ॥ ਇੰਬੁਜਾਇਕ ਲਖਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਡਿਆਈ। ਜਪਹੁ ਨਾਮ ਹੁਇ ਅੰਤ
 ਸਹਾਈ॥ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਛੁਟਹੁ ਫੇਰਾਅਵਲਪਦਵੀਲੋਹਬਡੇਰ*॥੪੪॥

ਨਿੱਠੇ ਸ੍ਰੀ ੬੮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਸ ਅੰਕਿ ੧੦ ਭਾਗਿ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਕਾ’ ਪ੍ਰੰਪੁਮਾਰ ਨਾਮ ਅਭਿਰਾਮੀ ਅੰਕੁ ॥ ੨੫ ॥

੨੫. [ਕਥਾ ਦੇ ਛੇ ਸੌ ਘੋੜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਥਾ]।

ਚੋਪਈ ॥ ‘ਅਥਹਿ ਕਥਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀ ਅਰੁ ਗੁਰ ਮਾਨਨਿ ਕੇਰ। ਸੁਨਹੁ
 ਪ੍ਰੰਮ ਕਰਿ ਉਰ ਧਰਹੁ ਲਿਹੁ ਕੱਲਜਾਨ ਬਡੇਰ* ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬਿਸੁ-

*‘ਦੁਖਦਈ’। *‘ਵੱਡੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ’। *‘ਕਵੀਆਂ ਨੇ’। *‘ਦੋਰ ਭਾਸ਼ ਲਾਜੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ’। *‘ਰਖੀ
 ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ’। *ਪਾ:—ਜਸੁ ਧਾਮ। *ਕਵਿ ਸੀ ਦਾ ਆਸ਼ਯ

ਇਸ ਕਥਾ ਤੋਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਅਨੁਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੈ, ਪਰ
 ਕਥਾ ਪੌਰਾਣਕ ਹੈ, ਜੋ ਗਾਲਬਨ ਉਸ ਸਮਾਨੇ ਦੇ ਹੋਏ ਸਾਕਿਆਂ ਦੇ ਅਭਜੇਕਤੀ ਵਰਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ
 ਚਿਕ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਿੰਦ ਦੇ ਅਸਲੀ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਰਾਖਾ ਤੇ ਦਸਤੂ
 ਸੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਆਰਯ ਕਾਲ ਦੇ ਹਮਲਾ ਆਵਰੀ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੰਗ ਤੇ ਘੋਲ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ
 ਨੂੰ ਅਸੀਆਂ ਕਥਾਂ ਸੁਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਾਹਨੂੰ ਪੈਣੀ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਆਪ ਉਹ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਹੋਕੇ
 ਪ੍ਰੰਪੁਮਾਰ ਭਗਤ ਵੱਡਲਤਾ ਵਰਤਦੇ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਥਾ ਕਵਿ ਲਿਖਿਤ ਮਾਮਧਰੀ ਚਾਹੀਏ।

ਚੋਪਈ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਇੰਝੇ ਇਕ ਵੇਰ ਵੇਰਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ
 ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਠ ਇਹ ਹੈ—ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਗੁਰੁ ਕੀ ਦੇਵਨਾ ਦੇਖੇ ਹਿਤ ਮੁਨਿ ਦੇਕ। ਮਹਾਂ ਜਤਨ ਕੇ
 ਕਲਤਿ ਭਾ ਸਿਕਣ ਸਹੇ ਅਨੇਕ ॥ ੨ ॥

ਮਿੱਤ੍ਰ ਮਹਾਂ ਮੁਨਿ ਰਾਯਾ । ਕਰਿ ਰੁਪ ਜਿਸ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਪਦ ਪਾਯਾ । ਤਿਸ
ਕੋ ਸਿਖ ਗਾਲਵ ਰਿਖਿ ਭਯੋ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁ ਲਯੋ ॥੨॥ ਗੁਰ
ਸੰਗ ਕਹਨੇ 'ਦੱਡਲਾ ਲੀਜੈ । ਚਹਹ ਸੁ ਆਗਿਆ ਮੇ ਕਹੁ ਦੀਜਹਿ' ।
ਬਿਸੁਮਿੱਤ੍ਰ ਬਖਾਨੈ ਬੈਨਾ 'ਦਫਨਾ ਲੈਨ ਚਾਹਿ ਮੁਖ ਹੀ ਨਾ ॥੩॥ ਕਹਨੇ ਵੈਨ
ਕੋ ਤੇ ਕਰਿ ਭਾਇਯਾਂਤੇ ਹਮ ਨੇ ਲੀਨਸਿ ਪਾਇ' । ਗਾਲਵ ਨੇ ਪੁਨ ਬਾਕ
ਬਖਾਨਾ । 'ਬਿੰਦਨਾ ਨਿਰਲਹਿ ਬਿਨ ਦਿਯ ਦਾਨਾ ॥ ੪ ॥ ਯਾਂਤੇ ਉਚਿਤ
ਉਚਾਰਨ ਅਹੈ' । ਅਰਪੈ ਦਫਨਾ ਜਨੈ ਤੁਮ ਲਹੈ । ਬਿਨਾ ਦਿਯੇ ਮਹਿ
ਯਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ । ਇਹੁ ਆਇਸੁ ਜੈਸੇ ਚਿਤ ਭਾਵੈ' ॥ ੫ ॥ ਬਿਸੁਮਿੱਤ੍ਰ
ਹਰਾਵਨਿ ਕੀਨਸਿ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਰਜਨੈ ਹਿਤ ਭੀਨਸਿ । ਗਾਲਵ ਨਹਿ
ਮਾਨੀ ਸੈ ਬਾਤ । 'ਲਿਹੁ ਲਿਹੁ ਦਫਨਾ' ਕਹਿ ਬੱਖਜਾਤ ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ
ਕੋਸਕ ਨੇ ਰੂਧ ਬਧਾਵਾ । ਤਿਹ ਅਸਥਿਤ ਲਖਿ ਬਾਕ ਅਲਾਵਾ 'ਸ਼ਜਾਮ
ਕਰਨ ਰਨ ਸਸੀ ਸਮਾਨਾ' । ਉੱਜਲ ਬਰਨ, ਮਹਿਦ ਬਲਵਾਨਾ ॥ ੭ ॥
ਰੁਚਿਰ ਅਸਥ ਸਭਾ ਬਾਸੀ ਐਸੇ । ਦੇਹੁ ਲਜਾਇ ਕਰਿ, ਬੋਲਤਿ ਜੈਸੇ' ।
ਇਕ ਸੁਨਿ ਕੈ ਗਾਲਵ ਦੁਚਿਤਾਈ' । ਬਿਨ ਉਪਾਇ ਏ ਅਧਿਕ ਉਪਾਈ'
॥੮॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਸੈਚਤਿ ਅਕੁਲਾਵਾ । ਕਿਤੁ ਤੇ ਲਜਾਵਹੁ, ਗੁਰੁ ਅਲਾਵਾ
। ਬਿਨ ਦੀਨੇ ਮੁਖ ਮਰਿਬੋ ਨੀਕਾ । ਕੈਸੇ ਪੁਰੋਂ ਮਨੋਰਥ ਜੀ ਕਾ ॥ ੯ ॥
ਕਿਸ ਭਲ ਮੇਂ ਅਥਿ ਬੇਜਨਿ ਜਾਵੈ' । ਅਸ ਤੁਰੰਗ ਕੀ ਸੁਧ ਨਹਿ ਪਾਵੈ—
ਭਯੋ ਬਿਹਾਲ ਬਿਸਾਲ ਮੁਨੀ ਜਬਿ । ਬਿਨ ਭਾਸੁਤ ਨੇ ਜਾਨਿ ਰਿਦੇ ਭਬਿ ॥
੧੦॥ ਹੁਏ ਮਿੱਤ੍ਰ ਮੁਨਿ ਕੋ, ਰਬਿ ਆਯੋ । ਬਿਹਬਲ ਕੋ ਲਖਿ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ
। 'ਭੋ ਗਾਲਵ ! ਕਜੇਂ ਬਜਾਕੁਲ ਹੋਵਾ । ਕੈਨ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਨ ਜੋਵਾ ?
॥ ੧੧ ॥ ਤੋਹਿ ਸਖਾ ਮੇਂ ਆਵਾ ਪਾਸ । ਨਿਸ ਕਾਰਜ ਕੋ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ।
ਜਿਥੀ ਸਮਰਥ ਮੋਹਿ ਮੇਂ ਹੋਹਿ । ਪੁਰਨ ਕਰਵਿ ਮਨੋਰਥ ਤੋਹਿ ॥ ੧੨ ॥
ਇਹ ਪੁਰਬ ਇਸ਼ਿ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ । ਉਤਮ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦੇਵਤਾ ਬਾਸਤਿ ਇਤ

'ਇਹ ਰਸਾਰਥੀ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿਸੁਮਿੱਤ੍ਰ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ੀ ਪ੍ਰਵਚਨ
ਕੀਤਾ । 'ਕਹਿਣੇ ਯੋਗ ਹੀ (ਦਲ ਦੀ ਅਸੰਗਿਆ) । 'ਵਿਸੁਮਿੱਤ੍ਰ ਨੇ । 'ਕਾਲੇ ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ
ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਵਾਲੇ । 'ਅੱਠ ਸੌ । 'ਚਿੰਤਾ । 'ਉਪਾਧ ਨਾ ਲੱਭਣ ਕਰਕੇ (ਦੁਚਿਤਾਈ)
ਕਹੁਤ ਉਪਾਈ । 'ਗਲੂਣ ਨੇ ।

ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਮੁਖ ਅਹੈ^੧। ਪੁਰਬੋਦੈ ਰਵਿ ਪੁਰਬ ਕਹੇ^੨ ॥ ੧੩ ॥ ਇਥ
 ਦੱਛਣ ਸਮ ਕੇ ਇਸਥਾਨ। ਦੁਾਰ ਪਡਾਲਨਿ ਕੇ ਮਗ ਜਾਨਿ^੩। ਅਨਿਕ
 ਗਨਨਿ ਤੇ ਸੰਸੁਤਿ^੪ ਏਹ। ਬਹੁਤ ਭਾਂਡਿ ਕੀ ਸ਼ੋਭਾ ਲੇਹਿ ॥ ੧੪ ॥ ਪੱਛਮ
 ਇਸ਼ਾ ਬਰੁਣ ਤੇ ਪਲਾਤਿ^੫। ਸਹਿ ਰਵਿ ਅਸਭਹਿ ਕਮਹਿ ਉਭਾਲਤਿ^੬।
 ਇਤ ਉੱਤਰ ਇਸ਼ਿ ਬਹੁ ਗੁਨਵੰਤੀ। ਸਿਭ ਕੁਬੇਰ ਕੀ ਪੁਰੀ ਬਸੀਤੀ ॥
 ੧੫ ॥ ਸਿਭ ਚਾਹਿਤ ਭਿਭ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ। ਪਹੁੰਚਾਵੈ ਚਾਹਹੁ ਸਿਭ
 ਜਾਨਾ^੭। ਮੁਨਿ ਗਾਲਵ ਨੇ ਕਾਰਜ ਕਹਯੋ। 'ਗੁਰ ਨੇ ਅਸੁ ਸਮੂਹ' ਕੇ
 ਚਹਯੋ ॥ ੧੬ ॥ ਸ਼ਾਮ ਕਰਨ ਤਨ ਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾਕਰ^੮। ਅਸ ਚੁਰੰਗ ਕਹੁ
 ਹੈ ਕਿਸ ਕੇ ਘਰ ? ਹੋਹਿ ਆਠ ਸੈ ਗਿਨਤੀ ਮਾਹਿ। ਕਿਤ ਤੇ ਮੈ ਲਜਾਵੈ
 ਮਗ ਜਾਹਿ ॥ ੧੭ ॥ ਜੇ ਗੁਰ ਦਫਨਾ ਦਈ ਨ ਜਾਇ। ਤੋ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨ ਧਰੋ
 ਨਹਿ ਕਾਇ। ਮਰਨ ਨੀਕ, ਜੀਵਨ ਧਿਕ ਮੇਰਾ। ਆਨ ਪਰਜੈ ਅਸ
 ਕਬਰ ਬਝੇਰਾ^੯ ॥ ੧੮ ॥ ਬਿਨਤਾ ਸੁਭ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ। ਨਿਜ ਪਰ
 ਮੁਨਿ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਲੀਨਿ। ਉਭ ਕਰਿ ਬਿਚਰਜੈ ਬਹੁਤ ਸਥਾਨ।
 ਚਹਿਤਿ ਮਿਥੁ ਕੇ ਸਿਕਰ ਹਮਨਿ ॥ ੧੯ ॥ ਫਿਰਤਿ ਫਿਰਤ ਸਹਿ ਭੁਪ ਜੁਸਾਤੀ^{੧੦}।
 ਤਹਾ ਪਹੁੰਚੈ ਪਡਿਖਕ ਜਾਤੀ^{੧੧}। ਮੁਨਿ ਨੇ ਜਾਇ ਜਾਚਨਾ ਕੀਨਿ।
 'ਹੇ ਮਹਿਪਾਲ ! ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਬੀਨ ! ॥ ੨੦ ॥ ਦੇਹੁ ਚੁਰੰਗ ਆਠ ਸੈ ਮੇਹਿ।
 ਗੁਰਦਫਨਾ ਹਿਭ ਜਾਚੈ ਤੋਹਿ'। ਸੁਨਤਿ ਜੁਸਾਤੀ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਮੈ'
 ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਮਖ^{੧੨} ਦਾਨਾ ॥ ੨੧ ॥ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਕੀਨੈ ਦਾਨ। ਅਬਿ
 ਘਰ ਮਹਿ ਕੁਛ ਦਿਭਤਿ ਪਰਾ ਨ। ਜੇ ਤੁਝ ਕੇ ਮੈ ਦੇਵਨਿ ਕਰੈ। ਪੁਰਬ
 ਮਨੋਰਥ ਬਿੰਤਾ ਹਰੈ ॥ ੨੨ ॥ ਅਬਿ ਇਕ ਕੰਨਜਾ ਹੈ ਘਰ ਮੇਰੇ ਲੇਹੁ, ਮਨੋਰਥ
 ਪੁਰਵੇ ਤੇਰੇ। ਜਿਸ ਮਹਿਪਾਲਕ ਕੇ ਇਹ ਦੇਹੁ। ਪਲਟੇ^{੧੩} ਅਸੁ ਆਠ ਸੈ
 ਲਾਹੁ ॥ ੨੩ ॥ ਬਹੁ ਗੁਨਵੰਤ ਸਰੂਪ ਮਹਾਨਾ। ਜਗ ਮੈ ਜਿਸ ਕੇ ਨਹਿੰਨ
 ਸਮਾਨਾ^{੧੪}। ਸੁਨਤਿ ਜੁਸਾਤੀ ਤੇ ਇਹ ਬਾਤ। ਲਈ ਤਪੋ ਧਨ ਨੇ^{੧੫} ਹਰਖਾਤਿ।

^੧ਇਥ ਯੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੈ। (ਅ) ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪੁਰਬ ਇਸ਼ਾ (ਬਲ ਯੀ) ਚਰਤੀ ਦਾ ਮੁਖ
 ਹੈ। ^੨ਪਹਿਲੇ ਪੁਰਜ (ਦਿੱਖਣ) ਉਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਇਸ਼ਾ ਨੂੰ) ਪੁਰਬ ਇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ
 ਹਨ। ^੩ਪਡਾਲਣ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਾ ਚਾਹ। ^੪ਸਹਿਤ। ^੫ਬਰੁਣ ਤੇ ਪਲਾਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਬਰੁਣ
 ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ^੬ਤੁਝਦਾ ਹੈ ਭੇਤੀ ਜਾਕੇ। ^੭ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਬੰਡ। ^੮ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧੇ। ^੯ਨਸ਼ਾ
 ਹੈ ਰਾਜੇ ਦਾ ਯਾਜਤੀ। ^{੧੦}ਅਗ ਜਾਤੀਦਾ ਪਤੀ ਭਾਵ ਗੁਰੂ। ^{੧੧}ਯੋਗ। ^{੧੨}ਬਦਲੇ ਵਿਚ। ^{੧੩}ਤਪੋਧੀ ਨੇ।

॥੨੪॥ ਗਰੁੜ ਆਪਨੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਾ ਮੁਨਿ ਕੰਨਯਾ ਲੈ ਆਨ ਪਧਾਰਾ
ਗਯੋ 'ਅਯੁੱਧਯਾ' ਨਗਰ ਮਝਾਰੀ। ਪੁਨ ਭੁਪਤਿ ਕੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਵਾਰੀ॥੨੫॥
ਮਹਿਪਾਲਕ ਕੇ ਜਾਇ ਬਖਾਨਾ। 'ਭੋ ਨਰਿੰਦ੍ਰ! ਮੁਝ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਾਨਾ।
ਇਹ ਕੰਨਯਾ ਦਾਰਾ ਹਿਤ ਲੇਵਹੁ। ਬ੍ਰਾਹਮ ਕਰਨ ਅਸੁ ਅਠ ਸੇ ਦੇਵਹੁ
॥੨੬॥ ਬਰ ਸੁਮੱਧਯਾ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪਾ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਪਾਵੇ ਬਲੀ ਅਨੂਪਾ। ਤੋਹਿ
ਜੋਗ ਲੋਚਨ ਬਿਸਥਾਰਾ। ਅੰਗ ਮਨੋਹਰ ਤਨ ਸੁ-ਕੁਮਾਰਾ॥੨੭॥ ਤਬਿ
ਨਰਿੰਦ੍ਰ ਨੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਸੁਨਹੁ ਭਪੋਧਨ ਤੇਜ ਨਿਧਾਨਾ। ਦੇ ਬਤਿ
ਤੁਰੰਗ ਨਿਕਟਿ ਮੁਝ ਤੇ ਸੋਭਮ ਕੋ ਅਤਿ ਬਾਛਤਿ ਹੈਂ ਜੈਸੇ॥੨੮॥ ਅਪਰ
ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਵਿਗ ਕੋਈ। ਆਪ ਬਿਲੋਕਿ ਲੇਹੁ ਬਲ ਜੋਈ'। 'ਭੋ ਮਹਿ-
ਪਾਲ! ਲੇਹੁ ਇਹ ਕੰਨਯਾ। ਜਾਹਿ ਸਮਾਨ ਆਨ ਨਹਿੰ ਧੰਨਯਾ' ॥ ੨੯ ॥
ਇਸ ਮਹਿੰ ਏਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਪਜਾਇ। ਹੁਇ ਮਹਾਤਮਾ ਗੁਨ ਸਮੁਦਾਇ। ਦੇ
ਬਤ ਤੁਰੰਗ ਸੁ ਕੰਨਯਾ ਦੇਹੁ। ਮੈ ਕਹੁ ਫੇਰਿ ਆਪ ਭਬਿ ਦੇਹੁ॥੩੦॥ ਇਮ
ਸੰਕੇਤ ਕਰਿ ਕੰਨਯਾ ਦੇ ਕੈ। ਮੁਨਿ ਗਮਨਯੋ ਬਨ ਤਪ ਹਿਤ ਕੈ ਕੈਨ੍ਹਿਪਤਿ
ਭਾਰਜਾ ਕਰਿ ਘਰ ਰਾਖੀ। ਮੈਥੁਨ ਕੀਨਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥ ੩੧ ॥
ਕੇਤਿਕ ਸਮਾਂ ਬਿਤੇ ਇਸ ਭਾਤੀ। ਗਰੁੜ ਧਰਨੇ ਕੰਨਯਾ ਬੱਖਜਾਤੀ। ਬਹੁਰੇ
ਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸੂਤਾ ਭਈ। ਬਹੁ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤਨ ਨਿਰਮਈ ॥੩੨॥ ਸਮੇ ਜਾਨਿ
ਕੈ ਗਲਵ ਆਵਾ। 'ਇਹੁ ਕੰਨਯਾ' ਨਿਪ ਸਾਥ ਅਲਾਵਾ। ਦਿਪਤਿ ਤੇਜ
ਮੁਨਿਵਰ ਕੋ ਜਾਨਾ। 'ਲਿਹੁ ਅਸੁ ਕੰਨਯਾ' ਰੂਪ ਬਖਾਨਾ ॥ ੩੩ ॥ ਮੁਨੀ
ਭਨਯੋ 'ਯਹਿ ਤੁਰੰਗ ਹਮਾਰੇ। ਸੋ ਮਮ ਪੋਹਰ' ਰਹੇ* ਤੁਮਾਰੇ। ਜਬਿ ਸਭਿ
ਕਾਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਇ। ਤੋਹਿ ਸਦਨ ਤੇ ਲੈ ਹੋਂ ਆਇ' ॥੩੪॥ ਇਮ ਕਹਿ
ਕੰਨਯਾ ਕੋ ਲੈ ਸਾਥ। ਗਮਨਯੋ ਮੁਨਿ ਤਕ 'ਕਾਬੀ' ਨਾਥ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਪਹੁੰ-
ਚਯੋ ਪੁਰਿ ਜਾਈ। ਮਿਲਿ ਨਰਿੰਦ੍ਰ ਸੇਂ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ ॥ ੩੫ ॥ 'ਭੋ ਪ੍ਰਭੁ
ਦਿਵੇਦਾਸ' ਸੁਨਿ ਬਾਤੀ। ਇਹੁ ਕੰਨਯਾ ਬਡ ਗੁਨ ਬੱਖਜਾਤੀ। ਹੇਤੁ
ਭਾਰਜਾ ਇਸ ਕੋ ਲੇਹੁ। ਖਟ ਬਤ ਤੁਰੰਗ ਮੋਹਿ ਕੋ ਦੇਹੁ॥੩੬॥ ਦਿਵੇਦਾਸ
ਨੇ ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨਾ। 'ਦੈਬਤ ਹਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਕਾਨਾ। ਉੱਜਲ ਰੰਗ
ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੈਸੇ। ਹੇ ਮੁਨਿਬਰ! ਮੁਝ ਤੇ ਲਿਹੁ ਅੰਸੇ' ॥੩੭॥ ਭਨਯੋ ਭਪੋਧਨ
'ਚੰਨੇ ਨਤਰਾ ਵਾਲੀ। 'ਤੇਜ ਦੇ ਖਚਨੇ। 'ਰਿਖੀ ਬੋਲਿਆ। 'ਪੰਨਤਾ ਯੋਗ। 'ਜਿਸ ਦੇ ਤਨ
ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰਤਾ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ। 'ਘੋੜੇ ਤੇ ਕੰਨਿਆਂ। 'ਅਮਾਨਤ। 'ਨਾਮ ਰਾਜਾ ਦਾ।

*ਪਾਮ-ਸੇ ਸਭਿ ਵੀਹ ਰਹੀ।

‘ਜੇ ਇਮ’ ਲੋਹਾਇਕ ਸੁਤ ਜਨਹਿ ਪੁਨਹਿ ਮੁਖ ਦੇਹੁ’। ਇਮ ਸੰਕੇਤ ਕਰਿ
 ਮੁਨਿ ਬਰ ਯਾਏ। ਭੁਪ ਬਿਸਾਲ ਕੇ ਸਾਧਿਓ ਭਯੋ ॥ ੩੮ ॥ ਦਿਵੇਦਾਸ
 ਦਾਰਾ ਕਰਿ ਤਾਹਿ। ਮੈਥੁਨ ਕੀਨਸਿ ਆਨੰਦ ਮਾਹਿ। ਜਬਿ ਸੰਮਤਸਰ
 ਏਕੈ ਬਿਤੀਤਾ। ਭਯੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਡ ਬਲੀ ਅਭੀਤਾ ॥ ੩੯ ॥ ਨਾਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ‘ਦਨੁ’
 ਜਗ ਬੱਖਜਾਤੀ। ਬਡ ਉਤਸਾਹੀ ਹਰੇ ਅਰਾਤੀ। ਏਕ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗਾ
 ਸੁਰਲੋਕ। ਜੁੱਧ ਸੁਰਨਿ ਸੇਂ ਕੀਨਿ ਅਰੋਕ ॥ ੪੦ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਸਮੇਤ ਅਮਰ
 ਸਮੁਦਾਏ। ਏਕ ਬਾਨ ਸੇਂ ਜਿਨ ਮੁਰਛਾਏ। ਇਮ ਸੂਤਿ ਮਹਿ ਇਸ ਕੇ
 ਇਤਿਹਾਸਾਦਿਵੇਦਾਸ ਅਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥ ੪੧ ॥ ਲੇਖਿ ਸੰਕੇਤ ਪੁਨਹਿ
 ਮੁਨਿ ਆਵ। ‘ਇਹੁ ਕੰਨਜਾ’ ਨਿਪੁ ਸਾਬ ਅਲਾਵ। ਦ੍ਰੈ ਸੁਤ ਹਯਤਿਸ
 ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਸਮੇਤ। ਅਰਪੇ ਭੁਪਤਿ ਨੇ ਸਚ ਹੋਤੁ ॥ ੪੨ ॥ ਮੁਨਿ ਨੇ ਭਨਯੋ
 ‘ਤੁਰੰਗ ਘਰ ਰਾਖੇ। ਮੈਂ ਲੈਹੋਂ ਜਬਿ ਹੋ ਅਭਿਲਾਖੇ’। ਇਮ ਕਹਿ ਕੰਨਜਾ ਲੈ
 ਕੇ ਸੰਗ ਗਾਲਵ ਗਮਨਯੋ ਤਪੀ ਉਤੰਗ ॥ ੪੩ ॥ ਯਾਏ ‘ਉਸੀਨਰ’ ਭੁਪਤਿ
 ਪਾਸ। ਕੰਨਜਾ ਕੀ ਬਿਧਿ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਗਾਸ। ਨਿਪੁ ਨੇ ਭਨਯੋ ‘ਦੇਇ ਸੁਤ
 ਹਯ’ ਹੈ’। ਇਕ ਸੁਤ ਕੇ ਉਪਾਇ ਪੁਨ ਦਿਯ ਹੈ’ ॥ ੪੪ ॥ ਪੁਰਬ ਸਮ
 ਸੰਕੇਤ ਮੁਨੀ ਕਰਿ। ਗਮਨਯੋ ਪੁਨ ਬਨ ਕੇ ਭੁਪ ਹਿਤ ਧਰਿ। ਗਾਲਵ ਕੇ
 ਕਮਨੇ, ਨਰਨਾਥ ਮਿਲਤਿ ਭਯੋ ਤਿਸ ਕੰਨਜਾ ਸਾਬ ॥ ੪੫ ॥ ਸੰਮਤ ਏਕ
 ਬਿਤੀਤਯੋ ਜਬੈ। ਧਰਮਾਤਮ ਸੁਤ ਉਪਜਯੋ ਤਬੈ। ਨਾਮ ‘ਭਿਵੀ’ ਜਿਸਕੋ
 ਜਗ ਭਯੋ। ਹੋਤੁ ਕਪੋਤ’ ਦੇਹਿ ਨਿਜ ਦਯੋ ॥ ੪੬ ॥ ਪੁਨ ਮੁਨਿਬਰ ਤਿਸ
 ਵਿਗ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਨਿਜ ਸੰਕੇਤ ਕੇ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ। ਸੁਨਿ ਨਿਪੁ ਨੇ ਨਿਜ
 ਧਰਮ ਬਿਚਾਰਾ। ਸਹਿਤ ਤੁਰੰਗਮ ਦੀਨਸਿ ਦਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥ ਤਿਹ ਛਿਨ
 ਬਿਨਤ-ਸੁਤ ਕੇ ਦੇਖਾ। ਗਾਲਵ ਸੇਂ ਕਹਿ ਬਾਤ ਅਸੇਖਾ। ‘ਇਹ ਸਭਿ
 ਖਰ ਸੈ ਹੁਤੇ ਤੁਰੰਗ। ਅਪਰ ਨ ਛਿਤ ਮਹਿ ਇਨ ਸਮ ਅੰਗ ॥ ੪੮ ॥ ਸਭਿ
 ਹਯ ਲੋਹੁ ਖਸਰ ਬਤ ਚਾਰੁ’। ਇਹ ਕੰਨਜਾ ਲੈ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰਿ। ਦ੍ਰੈ ਸੁਤ
 ਅਸੁ ਹਿਤ’ ਗੁਰ ਕੇ ਦੇਹੁ। ਪੁਰ ਮਨੋਰਥ ਨਿਜ ਕਰਿ ਲੋਹੁ’ ॥ ੪੯ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪੁਰਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਸ ੧੦ ਦੇ ‘ਭਾਗ ਲੇਖਣ ਸ੍ਰੀ ਯੋਗਿਨੀ’ ਪ੍ਰੰਗਤ ਅਠਵੇਂ ਅੰਸ ਪੰਚ ਵਿਸ਼ੀ ਯੋਗ ॥ ੨੫ ॥

‘ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਗਾਲਵ ਦੇ ਸੇਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ)। ‘ਇਕ ਵਾਰੁ। / ਸੰਸ., ਸੰਵਤਰ-ਸਾਲ,
 ਵਾਰੁ। ‘ਦੇ ਸੇਂ ਘੋੜਾ। ‘ਕਬੂਤਰ’ ਸੇਂ ਸੁਹਣੇ ਘੋੜੇ। ‘ਦੇ ਸੇਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ (ਇਹ ਕੰਨਜਾ)।

੨੬. [ਗਲਬ ਦੀ ਵੰਟਾ । ਰਧਾ ਜਜ਼ਬੀ] ।

ਏਹਗ ॥ “ਬਿਨਤਾਸੁਤ ਮੁਨਿ ਕੇ ਪੁਤੀ ਬੋਲਨੈ ਬਹੁਰ ਸੁ ਗਾਥ । “ਜਿਮ
ਖਟ ਸਤ” ਇਹ ਤੁਰੰਗ ਬੇ ਉਚਰੈ ਸੇ ਤੁਥ ਸਾਥ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਗਾਧੀ
ਨਾਮ ਭੁਪ ਬਲਿ ਮਹਾਬਿਸਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿਸ ਅਹਾ ਤਿਸ ਕੀ ਸੁਭਾ ਮਹਾ
ਗੁਨਵੰਤੀ । ਸੁੰਦਰ ਰੁਪ ਸੁਮਤਿ ਜਸੁਵੰਤੀ ॥ ੨ ॥ ਭ੍ਰਿਗੁ ਸੁਤ ਮੁਨਿ
ਰਿਚੀਕ” ਭਹਿ ਗਯੋ । ਗਾਧੀ ਸਾਥ ਕਹਤਿ ਇਮ ਭਯੋ ।—ਭੋ ਮਹਿਪਾਲ !
ਬਾਕ ਸੁਨਿ ਲੇਹਾ ਅਪਨੀ ਕੰਨਜਾ ਮੁਖ ਕੇ ਦੇਹਾ ॥ ੩ ॥ ਹੇਤੁ ਭਾਰਜਾ ਸਾਚਨਿ
ਕਰੀ । ਸੁਤ ਉਪਜਾਵੈ ਮਨਸਾ ਧਰੀ । ਭਜਹੁ ਸਿਆਨਪ ਕਰਹੁ ਨ ਕੋਈ
ਮਮ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪੁਰਹੁ ਸੋਈ—॥ ੪ ॥ ਧਰਮਾਤਮ ਗਾਧੀ ਨਰ ਨਾਥ । ਸੁਨਤਿ
ਕੀਨਿ ਮਨ ਚਿੰਤਾ ਸਾਥ—ਮਮ ਪੁਤੀ ਕੰਨਜਾ ਬਧ ਬੋਰੀ । ਬਿੱਧ ਮੁਨੀਸਰ
ਕਿਮ ਇਹ ਜੋਰੀ” ॥ ੫ ॥ ਨਹਿ ਜਿ ਦੇਉ ਮੁਨਿ ਰਿਸ ਤੇ ਭਰੈ । ਜੇ ਦੇਵੈ
ਅਸ ਚਿੰਤਾ ਜਰੈ । ਕੋਨ ਉਪਾਇ ਬਿਚਾਰਨਿ ਕਰੈ । ਜਿਸ ਤੇ ਇਹ ਸੀਕਰ
ਬਭ ਭਰੈ—॥ ੬ ॥ ਉਰ ਬਿਚਾਰਿ ਕੈ ਨਿਪਤ ਬਖਾਨਾ ।—ਭੋ ਤਪੁਧਨ” !
ਸੁਨਿਯੈ ਦੇ ਕਾਨਾ । ਸ਼ਜਾਮ ਕਰਨ ਉੱਜਲ ਭਨ ਰੰਗ । ਲਜਾਵ ਅਸ਼ਰ
ਸਤ” ਦੇਵ ਤੁਰੰਗ ॥ ੭ ॥ ਪੁਨ ਇਹ ਕੰਨਜਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੀਜੈ । ਪ੍ਰਥਮੇ ਅਸੁ
ਐਸੇ ਮੁਖ ਦੀਜੈ—ਮੁਨਿ ਰਿਚੀਕ ਸੁਨਿਕੈ ਨਿਪ ਬੰਨ । ਗਮਨਜੈ ਤੁਰਤ
ਵਰੁਣ ਕੇ ਐਨ ॥ ੮ ॥ ਅਪਨਿ ਮਨੋਰਥ ਭਹਿ ਪ੍ਰਗਠਾਵਾ ।—ਸੁੰਦਰ ਅਸੁ
ਲੇਖੇ ਹਿਭ ਆਵਾ । ਬਿਨਾ ਲਿਏ ਮਮ ਸਰੈ ਨ ਕਾਜਾ । ਇਏ ਬਿਨਾ ਨ
ਬਨਹਿ, ਜਲਰਾਜਾ ।—॥ ੯ ॥ ਅਗਨਿ ਸਮਾਨ ਤਪੋਧਨ” ਹੋਰਾ । ਦਿਨਕਰ
ਨਜਾਈਂ ਤੋਜ ਬਢੇਰਾ । ਅਸ਼ਟਸਹਸ ਅਸੁ” ਬਰਨ ਬਿਚਾਰ । ਕਰਿ ਦੀਨੈ
ਮੁਨਿ ਕੇ ਸੰਗਾਰ ॥ ੧੦ ॥ ਲੇ ਤੁਰੰਗ ਨਿਪ ਕੇ ਢਿਗ ਆਯੋ ।—ਇਹੁ
ਕੰਨਜਾ—ਅਸ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ । ਪੁਨ ਗਾਧੀ ਪੁੱਤੀ ਨਿਜ ਦੀਨੀ । ਹਯ ਲੇ
ਕਰਿ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨੀ ॥ ੧੧ ॥ ਸੇ ਇਹ ਤੁਰੰਗ ਧਰਾ ਬਿਸਤੀਰੇ ।
ਲੀਨੇ ਭੁਪਨਿ ਮੋਲ ਗੀਭੀਰੇ । ਦ੍ਰੋਸਤ ਮਰੈ, ਨਹੀਂ ਕਰ ਆਏ ।
ਖਸ਼ਟ ਸਹਸ ਤੈਂ ਲੀਨਸਿ ਪਾਏ ॥ ੧੨ ॥ ਦ੍ਰੋ ਸਤ ਸੇ ਆਏ ਨਹਿ ਪਾਨ ।
ਇਹੁ ਕੰਨਜਾ ਤਿਨ ਪਲਟੇ ਥਾਨ । ਅਪਰ ਸੋਚ ਸਭਿ ਭਜਾਗਨਿ ਕਰੀਏ ।

“ਭੋ ਸੇ । “ਠਾਮ ਹੈ । “ਜੋਗੀ (ਬਣੇਗੀ) । “ਤਪੋਧੀ । “ਅੱਠ ਸੇ ਘੋੜੇ । “ਸੁਧਜ । “(ਦਿਨ੍ਹਾ ਵਿਚੋਂ)
ਵੇ ਸੇ (ਘੋੜੇ) ਮਰ ਕਏ ।

ਲੇ ਆਸ ਕੀਨਾ ਸਿਧ ਸਿਧੀਏ ॥੧੩॥ ਬਿਨਤਾਸਤੁ ਤੇ ਸਨਿ ਮਨਿਕਾਨਾ।
 ਬਿਸੁਮਿਤੁ ਹੁਤੈ ਜਿਸ ਬਾਨਾਪਹੁੰਚੈ ਜਾਇ ਬੰਦਨਾ। ਕੀਨਸਿ ਗਰਦਫਨਾ।
 ਆਸ ਕੀਨਾ ਦੀਨਸਿ ॥ ੧੪ ॥ ਖਬਰ ਸਹਸ ਕੋਸਕੁ ਹਧ ਲੀਨਿ।
 ਕੀਨਾ ਲਈ ਬਾਰਸਾ ਕੀਨਿ। ਤਿਸ ਨੇ ਦੇਕ ਪੁੱਤੁ ਉਪਜਾਵਾ। ਨਾਮ
 'ਅਰਿਸ਼ਟ' ਜਾਹਿ ਕੋ ਗਾਵਾ ॥ ੧੫ ॥ ਤਿਸ ਕੀਨਾ ਤੇ ਭੇ ਸਤ ਚਾਰ।
 ਮਹਾਬਲੀ ਆਰੁ ਮਹਾ ਉਦਾਰ। ਚਾਰਹੁ ਨਈਮਖਾਰ ਮਹਿ ਆਏ। ਅਨਿਕ
 ਭਾਤਿ ਕੇ ਜੋਕਸ ਰਚਾਏ ॥੧੬॥ ਤਿਨ ਜਨਨੀ ਕੋ ਪਿਤਾ ਜਸਾਤੀ। ਬਡ
 ਧਰਮਾਤਮ ਭਾ ਬੱਖਜਾਤੀ। ਨਿਜ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਬਲ ਕਰਿ ਮਹਾ। ਪਹੁੰਚੈ
 ਸੁਰਗ ਬਿੰਦੁ ਸੁਰ ਜਹਾ ॥ ੧੭ ॥ ਉਪਜਾਏ ਰਿਦੈ ਹੰਕਾਰ ਮਹਾਨਾ।—ਕਿਤ
 ਹੁੰ ਮੋਹਿ ਸਮਾਨ ਨ ਆਨਾ। ਬਡ ਸਦੱਛਨਾ ਮਖੰਗਨ ਕਰੋਇਵ ਨ ਕਿਸ
 ਬੁਪਤਿ ਤੇ ਸਰੇ—॥ ੧੮ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੰਕਾਰ ਉਦਾਰ। ਕਰਤਿ ਭਯੋ
 ਸੁਰਲੋਕ ਮਸਾਰਾ। ਤਹਿ ਬਾਸੀ ਸਗਰੇ ਅਨੁਖਾਏ। ਅਧਿਕ ਪਿਕਾਰਤਿ
 ਕ੍ਰੋਧ ਬਧਾਏ ॥ ੧੯ ॥ 'ਹੋਹੁ ਪਤਿਤ ਤੂੰ ਆਧੋ' ਸਭਾਨਾ। ਇਹਾ ਰਹਨਿ ਕੇ
 ਉਚਿਤ ਨ ਜਾਨਾ। ਪੁਰਖ ਹੰਕਾਰੀ ਸੁਰਗ ਨ ਰਹੈ। ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੇ ਨਿਤ
 ਬਸਿ ਆਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਆਧੋ ਇਕ ਦੂਤ। ਪਠੈ ਉਤਾਇਲ
 ਕਰਿ ਪੁਰਹੁਤਾ। ਭਨੈ ਆਨ 'ਭੋ ਬੁਪ ਜਸਾਤੀ। ਸੁਰਪਤਿ ਕਹੀ ਗਿਰਾ
 ਸੁਖ ਕਾਤੀ' ॥੨੧॥ ਗਿਰਹੁ ਉਤਾਇਲ ਕਰਹੁ ਨ ਦੇਰੀ। ਸੁਨਿ ਮਹਿਪਾਲਕ
 ਚਿੰਤ ਬਝੇਰੀ। ਸੁਸ਼ਕ ਗਈ ਹੈ ਫੁਲਨਿ ਮਾਲਾ। ਬਦਨ ਗਯੋ ਮੁਰਬਾਇ
 ਬਿਸਾਲਾ ॥੨੨॥ ਬੁਝੈ ਬੋਕ ਸਿੰਧੁ ਮਹਿ ਭਾਰੀ। ਦੀਨ ਮਨੇ ਹੁਇ ਗਿਰਾ
 ਉਚਾਰੀ। 'ਨਿਬਰੇ ਕਰੈ ਜਿ ਮੇਰੇ ਪਰਨਾ'। ਇਮ ਕੀਨੈ ਜਿਮ ਕਰਵਿ
 ਉਚਰਨਾ ॥ ੨੩ ॥ ਪੁਰਖ ਬਡੇ ਪੁੰਨਾਤਮ ਜਹਾ। ਸਤਿਸੰਗੀ ਸਾਧੂ
 ਮਨ ਮਹਾਅਨਸੂਯਕ ਮਦ ਮਾਨ ਬਿਹੀਨ। ਸਮ ਦਮ ਜੁਤਿ ਸਤਿਸੰਧਿ
 ਪਈਨ ॥ ੨੪ ॥ ਤਿਨ ਮਸਾਰ ਮੁਖ ਗੋਰਨਿ ਕਰੀਅਹਿ। ਮੇ ਪਰ ਇਹ
 ਉਪਕਾਰ ਸੁ ਧਰੀਅਹਿ। ਸੁਨਿ ਕੈ ਗੋਰ ਦੀਨਿ ਤਿਸ ਤਹਾ। ਨਈਮਖਾਰ

'ਵਿਸੁਮਿਤੁ ਨ'। 'ਠੀਮਖਰ, ਤੀਰਥ, ਜੋ ਅਵਧ ਵਿਖੇ ਸੀਤਾਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ [ਸਿਸ, ਨੇਮਿਖਾਰਜ]। 'ਭਾਵ ਰਾਖਾ। 'ਯਗ'। 'ਠੀਕੇ'। 'ਇੰਦਰ ਨੇ'। 'ਸਖ ਦੇ ਕੋਟਕ ਵਧੀ'। 'ਪਠਨਾ'—ਛੇਗਣਾ। 'ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ'। 'ਦੀਰਖ ਰਹਿਤ'। 'ਸਮ ਦਮ ਅਯੋ ਗੁਣ'।
 ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਤਿ ਨੂੰ ਨਿਬਰਨ ਵਾਲੇ।

ਮਹਿ ਦੋਹਿਤ^੧ ਸਹਾ ॥੨੫॥ ਚਾਰਹੁ ਬਿਖੈ^੨ ਗਿਰਨਿ ਲਗਿ ਜਥੈ । ਜਨਨੀ
ਪਿਤਾ^੩ ਬਿਲੋਕਤੈ ਭਥੈ । ਮਹਾ ਦਖਿਤਿ ਰੱਖਸਕ ਸਿਸ ਨਾਹੀ । ਕਰਤਿ
ਪਥਾਰ ਸੋਕ ਬਛ ਮਾਂਹੀ ॥੨੬॥ ਚਤੁਰ ਦੋਹਿਤੈ ਤਿਹ ਛਿਨ ਮਿਲੈ । ਚਿਤ
ਮੈ ਚਾਹਿਤ ਹੈ ਸੋ ਭਲੈ । ਨਿਸ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਬਲ ਕਰਿ ਸਾਰੈ । ਕਹਨੈ
'ਸਾਹ ਸੁਰਲੋਕ ਮਝਾਰੈ' ॥ ੨੭ ॥ ਚਤੁਰ ਦੋਹਿਤੈ ਕੋ ਲੇ ਪੁੰਨ । ਭਯੋ
ਜਸਾਈ ਭੁਪਤਿ ਧੰਨ । ਸਾਦਰ ਪੁਨ ਪਹੁੰਚਨੈ ਸੁਰਲੋਕ । ਬਾਸ ਕਰਨੈ
ਸਖ ਭੋਗਿ ਅਸੋਕ ॥੨੮॥ ਇਮ ਗਰ ਦਛਨਾ ਗਾਲਵ ਦੀਨਿ । ਗੁਰੁ
ਓਪਾਸਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸ ਕੀਨਿ । ਦਰਲਭ ਹਯ ਜਨੈ ਕਰੈ ਲੇ ਆਯੋ । ਅਪਨੈ
ਆਪ ਮਹਦ ਸਫਲਾਯੋ ॥੨੯॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾ । ਜਨਹਿ
ਸਿੱਖ ਭੋਵ ਜਿਨ ਲਹਾਸਦਾ ਗਰਨਿ ਕੋ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਸੰਨ । ਕਰੁਨਾ ਪਾਇ
ਕਹੈ 'ਗੁਰ ਧੰਨ' ॥੩੦॥ ਗਰ ਸਮ ਅਪਰ ਹਿਰੁ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਕੋਟ ਜਨਮ
ਕੋ ਦੁਖ ਹਤਿ ਜੋਈ । ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਆਇ ਰੁਨ ਧਰਿ ਕੋ । ਗੁਰ ਸਿਵਹਿ
ਹੀਕਾਰ ਨਿਵਰਿਠੈ ॥੩੧॥ ਗੁਰ ਸੇਵੇ ਨਰ ਬਨ ਸਫਲਾਵੈ । ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਪਦ
ਉਦੈ ਪਾਵੈ । ਗੁਰੁ ਬਛੋ ਸਭਿ ਬਿੰਦਾ ਦਾਤਾ । ਚਾਰ ਸੁਗਨਿ ਮਹਿ ਜਿਨ
ਕਿਨ ਯਾਤਾ ॥੩੨॥ ਸਭਿ ਗੁਰ ਮਹਿ ਜੋ ਦੇ ਬਹੁਮ ਚਾਹਾ । ਸੋ ਬਿਸਾਲ
ਜਾਨਹੁ ਸੁਖਦਾਤਾ । ਜਿਨ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਰਿਝਾਏ । ਸਗਲੇ ਭਖ ਸਪ ਕੇ
ਫਲ ਪਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਬਰਖ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਸਿਕਰ ਨਾਨਾ । ਸੀਤ ਉਬਨ ਰਪ
ਭਪਨਿ ਮਹਾਨਾ । ਉਰਧ ਬਾਹੁ ਇਕ ਪਗ ਠਾਂਢੇ । ਚੰਦਾਇਣ^੪ ਨਖ ਸਿਖ
ਜੋ ਬਾਢੇ ॥ ੩੪ ॥ ਅਪਰ ਕਹਾ ਲਗਿ ਭਪ ਕੋ ਚਿਨੀਅਹਿ । ਹੋਮ ਦਾਨ
ਮਖ ਕਰਿਬੈ^੫ ਜਨੀਯਹਿ । ਧਰਾ ਦਾਨ ਤੀਰਥ ਕੋ ਨੇਬੈ^੬ । ਗਜ ਬਾਸੀ ਗਨ
ਦਾਨ ਕਰੈਬੈ ॥੩੫॥ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਕੋ ਸਮ ਕੁਛ ਨਾਹੀ । ਬੋਸਨਿ ਕਰਹੁ ਸਕਲ
ਛਿਤ ਮਾਂਹੀ । ਹੀਕਾਰਾਇਕ ਕਰਨਿ ਬਿਕਾਰ । ਇਯੋ ਜੁਸਾਇ ਸੁਰਗ
ਭੇ ਰਹਿ ॥੩੬॥ ਸੁਖ ਨਾਸਕ ਇਨ ਗਨ ਕੋ ਜਾਨਹੁ । ਯਾਂਤੇ ਭੁਲ ਨ
ਮਨ ਮਹਿ ਠਾਨਹੁ । ਕਰਹੁ ਭਗਤਿ ਸਤਿਨਾਮ ਜਪੀਜੈ । ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਕੋ
ਭਭਪਰ ਬੀਸਹਿ ॥੩੭॥ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ । ਜਨਮ
ਮਰਨ ਕੋ ਕਸਟ ਮਿਠਾਇ । ਰਿਖਿ ਉਤੈਕ ਕੋ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੈ । ਕਹਨੈ

^੧ਦੋਹੜੇ । ^੨ਚਾਰਾਂ (ਦੋਹੜਿਆਂ) ਵਿੱਚ । ^੩ਠਾਠੇ ਨੂੰ । ^੪ਵਲਤ ਦਾ ਭਾਸ਼ । ^੫ਸਿੱਖਾ ਦਾ ਭੇ ਯੋਗ
ਕਰਨਾ । ^੬ਨੁਸ਼ਾਹਤੀ ।

ਸੁਨਨੈ ਬਡ ਦੈਂਤ ਸਿਧਾਰਨੈ ॥੨੮॥ ਸਭਿ ਜਗ ਕੈ ਸੁਖ ਤਬਿ ਉਪਜਾਯੈ ।
ਦੈਤ ਕਰਤਿ ਉਤਪਾਤ ਮਿਠਾਯੈ ॥ ਵਿੰਨਾਇਕ ਗੁਰ ਭਨੈ ਪ੍ਰਸੰਗਾ ॥
ਮਹਿਮਾ ਹੋਰੁ ਮਹਾਂ ਸਭਿਸੰਗਾ ॥ ੨੯ ॥

‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹੁਸ’ ਪੁੰਨ-ਕਾਵਯ ਹਮ ਅਵਤਾਰਿਯੀ ਯੋਗੁ ॥ ੨੮ ॥

੨੭. [ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿ ਬੰਨ੍ਹਿਠ ਕਮਲ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਧ ਕੇ ਬੰਸ ਸਪੁੰਤ੍ਰੁ ਜੋ ਬੰਡਾ ਨਾਮ ਸਗਾਨਾ ॥ ਨਿਸ ਸੁਤ
ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਲਿਏ ਸੁਠਤਿ ਕਥਾ ਸੁਖ ਮਾਨਿ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਸਕਲ ਦੇਸ ਕੇ
ਧਨੀ ਮਸਿੰਦ । ਸਭਿ ਇਕਠੇ ਬਿਚ ਸਭਾ ਬਿਲੀਦ । ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਨਾਵੈ
ਜਹਿ ਕਹਾ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਨਿ ਪਹੁਚੇ ਤਹਾ ॥ ੨ ॥ ਬਿੰਦ ਸੰਗਤਾ ਆਨੀ

‘ਕਹਿ ਸੁਣਕੇ । ‘ਕਮਲਕਾਨ, ਗਿਆਨੀ ।

‘ਕਵਿ ਜੀ ਦੇਵਾਂਤ ਅਤੇ ਦੋਹਰਾ ਕਥਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਾਜਤਾ ਸਨ, ਇਹ ਕਾਜਤ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਲਾਭਾ ਬੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੁਤ
ਵਿੱਦਿਆ ਤੋਂ ਨਾਵਾਕਤ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਬੀਅਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ
ਹਮੇਸ਼ੀਤੀ ਦਸ਼ਾ ਬੀ ਵਿਚਾਰ ਬੀਲ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਾਲਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ
ਦੱਖਣਾ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਵਾਦ ਵੰਡ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਕੀਹ ਖੁਲ੍ਹੀ ਸੀ । ਬਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਤੇ ਹੋਠ ਰਾਜ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਲੋਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਪਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਤੇ
ਘੋੜੇ ਲੋਭ ਦੀ ਖਾਤਰ ਉਸਨੂੰ ਦਰ ਵਰ ਰੁਲਾਉਣਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਹਤ ਸੀ ॥ ਅੰਤਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਕਈਆਂ ਦੀ ਬਨ ਚੁੱਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰਿਫ਼ ਤੋਂ ਹਲਕੇ ਦੋਰਾਂ ਕਿਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜੀਬ ਕੁਰਦੇਵਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੋਸੀਆਂ ਕਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਹਰਿਗੋਬਿ ਜੀ ਸਿਧਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣਾ ਮੰਕਦੇ ਸਨ, ਸੁਰਜ ਨੂੰ ਹਨੇਰਾ ਮੰਨ ਲੈਣੇ ਤੁੱਲ ਹੋਵੇਗਾ ।
ਵਿਗਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾ ਆਉਂਦੇ, ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਕਵਯੋਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ।
ਸਤਿਗੁਰੋਕਤੀਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਥਨਾਂ ਤੋਂ ਅੰਤਿ ਉੱਚੀਆਂ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਮੋਹੁਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਹਨ ਪਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਸੋਭ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।
ਪਸੁਆਂ ਤੇ ਭੰਗਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਬੀਲਵੀਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣ ਨੂੰ ਵਿਹਤ
ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ । ਹਾਂ ਇਕ ਰਿਤਿਹਾਸਕ ਕੀਮਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਇਹ ਖਿਆਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਰਾਜ ਕੁਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਇਮਲਾਕ ਪੁੱਤ੍ਰ
ਉਤਪਤੀ ਤੋਂ ਹੋਠਾਂ ਸਨ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਯੂਠਲੀ ਮੋਗਸਕਲੇਸ਼ ॥ ਅਰਾਈਠ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦ
ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਥੀ ਲੋਕੀ ਬੀਲ ਯਤਮ ਵੰਡਾ ਬੀਲ ਯਤਮ ਦਾ ਰੁਆਬਣਾ ਠਹੀਂ ਸਮਥਿਆ
ਜਾਂਦਾ, ਤਿਵੇਂ ਦੇ ਸੋ ਕਾਲੇ ਕੰਠ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਵੰਡ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਬਦਲੇ ਬੀਲ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬੀ
ਕੀਮਤੀ ਸਮਥਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । ਉਹ ਪਾਰਾਧਰ ਨੇ ਬੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੱਲਾਂ ਕਲਜੁਕ
ਲਈ ਵਰਜਿਤ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ।

ਸੰਗ । ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਚਿਤ ਧਰੋਂ ਉਮੰਗ ਸੁਨਹਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਹਾਏ ।
 ਧਰਹਿ ਰਿਦੇ ਮਹਿ, ਸੁਖ ਉਪਜਾਏ ॥੩॥ ਜਿਨ ਕੇ ਹੋ ਪੁਰਖ ਬਡਭਾਗ ।
 ਸੋ ਰੰਗੇ ਗੁਰ ਕੇ ਅਨੁਰਾਗ । ਕੀਰਤ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਭੀਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਦੀਰਘ
 ਦੇਗ ਬਨਹਿ ਜੁਗ ਕਾਲਾ ॥ ੪ ॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਹਾਰ ਬਨੀਤੇ । ਸਕਲ
 ਅਚਹਿ ਮਿਲਿ ਮਨ ਭਾਵੀਤੇ* । ਕੇਤਿਕ ਦਯੋਸ ਬਾਸ ਤਹਿ ਕੀਨਿ । ਗੁਰ
 ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਖੈ ਹੁਇ ਲੀਨ ॥੫॥ ਅਪਰ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ । ਸੁਨਹਿ
 ਮੇਲ ਚਲਿ ਆਇ ਅਨੰਦ । ਭੇਰੇ ਪਰੇ ਪੁਰਹਿ ਚੌਫੇਰ । ਦਰਸਨ ਦਿਨ
 ਮਹਿ ਦੇਂ ਇਕ ਬੇਰ ॥੬॥ ਜਿਸ ਤੇ ਹੁਇ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੱਲਜਾਨਾ ਉਪਦੇਸ਼ਹਿ
 ਗੁਰ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਹੋਇ ਰਹਜੇ ਜੈਕਾਰ । 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ
 ਗੁਰ' ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਾ ॥੭॥ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰਨਿ—ਕੜਾ ਗੁਰ ਮਰਜੀ । ਕਿਯ
 ਸੰਗਤਿ ਇਕਠੀ ਹੁਇ ਗਰਜੀ । ਕਹਾਂ ਕਰਹਿਰੇ, ਕਹਾਂ ਸੁਨਾਵੈ—। ਇਮ
 ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬਾਕ ਅਲਾਵੈ ॥ ੮ ॥ ਵੇਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ
 ਜੀ ਤਖਤ ਦੇਨਿ ਚਿਤਵੀਤਿ । ਬਡੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਜਾਗਨਿ ਕਰਜੇ, ਲਾਇਕ
 ਨਹੀਂ ਲਖੀਤਿ ॥੯॥ ਚੋਖਈ ॥ ਦੇਹ ਅੰਤ ਕੋ ਸਮਾਂ ਪਹੁਚਾ । ਦਿਯੋ ਚਹਤਿ
 ਹੋਂ ਨਿਜ ਪਦ ਉਚਾ । ਫਮੀ, ਸਧੀਰ, ਅਭੀਰ, ਗਹੀਰਾ ਸਭਿ ਸੰਤੋਖੀ ਸ਼ਾਂਤਿ
 ਸਰੀਰ ॥੧੦॥ ਅਜਰ ਜਰਹਿ ਚਾਹਹਿ ਦਿਖਰਾਵੈ । ਸਦਾ ਅਭੋਲ ਅਤੋਲ
 ਅਲਾਵੈ । ਲਘੁ ਸੁਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਚਾਰਾ । ਸਰਬ ਸਹਾਰਹਿ ਗੁਰਤਾ
 ਭਾਰਾ ॥ ੧੧ ॥ ਅਵਿਚਲ ਫਮਾ ਮਨਹੁ ਮਨ ਛੋਨੀ । ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਰਿਦਾ ਬਰ
 ਬਾਨੀ ਨੋਨੀ ॥ ਕਮਲ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤਿ ਆਨਨ* ॥ ਸੁਭ ਗੁਨ ਪੂਰਨ ਜਿਨ
 ਸਮ ਆਨ ਨ* ॥ ੧੨ ॥ ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਮ ਕਿ ਸੁਨਿ ਹੋਂ ਕਾਨਨ* । ਦੁੱਖ
 ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਕੋ ਸਿੰਘ ਜਿਮ ਕਾਨਨ* । ਤਖਤ ਬਿਠਾਵਨਿ ਕਰਿ ਅਭਿਲਾਖਾ ।
 ਬਾਕ ਸਮੀਪੀ ਸਿਖ ਸੋਂ ਭਾਖਾ ॥੧੩॥ ਬੇਦੀ ਤੇਹਨ ਭੱਲਜਨਿ ਬੈਸਾ ਸਕਲ
 ਹਕਾਰਹੁ ਸੁਭ ਜਨ ਹੋਸਾ ਕੁਲ ਭਾਈ ਬੁੰਦੇ ਬੁਲਵਾਵਹੁ । ਜੇ ਕੀਰਤਪੁਰਿ
 ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਹੁ ॥ ੧੪ ॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਜੇ ਬਡੇ ਮਸੰਦ । ਦਰਸਹਿ
 ਸਗਰੇ ਅਲਪ ਬਿਲੰਦ । ਸਭਿ ਛੋਰਨਿ ਮਹਿ ਸੁਧ ਪਹੁਚਾਵਹੁ । ਦਰਸਨ
 ਕਰਨਿ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਆਵਹੁ* ॥੧੫॥ ਇਮ ਆਸ਼ੀ ਲਾਖ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰਾ ।
 ਸੁਭ ਨਰ ਸਭਿ ਛੋਰਨਿ ਮਹਿ ਫੇਰਾ । ਬਹੁ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਆਈ ।

ਮਨ ਭਾਵਦੇ ਮੰਗ* ਫੁੱਲ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੰਈ* ਕੰਠੀ* 'ਜਿਵੇਂ' ਦੁਖ ਰੂਪੀ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਨੂੰ ਬਠ ਦਾ ਮੇਲ

ਸੁਨਿਸੁਨਿ ਦਰਸਹੇਤੁ ਲਲਚਾਈ॥੧੬॥ ਸੁਭਰ ਚਮੁਕੇ ਆਯੁਧ ਧਰਿਧਰਿ।
 ਬਾਰੇ ਸੁਖਮ ਸੁੰਦਰ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਦੇਖ ਬਿਦੇਸਨਿ ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ। ਲੇਕਰਿ
 ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਬਿਲੰਦ ॥ ੧੭ ॥ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰੇ।
 ਸਭਿਨਿ ਅਨ ਸਭਿਗੁਰ ਪਰਵਾਰੇ। ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ ਨਮੋਂਕਰਿ ਪਾਇਨਿ।
 ਅਰਪਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਾਇਨ॥੧੮॥ ਖੜੇ ਮੇਵੜੇ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ।
 ਸੰਗਤਿ ਬੈਠਹਿ ਸਭਿਗੁਰ ਪਾਸ। ਮੇਲ ਬਿਲੰਦ ਮਿਲਨੈ ਜਥਿ ਆਇ।
 ਬੈਠੇ ਸੁਭਰ ਹੁਤੇ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੯ ॥ ਬ੍ਰੀ ਢਲ ਤਬਿ ਸਭਿਗੁਰੁ ਮੰਗਾਵਾ।
 ਲਘੁ ਸੁਭ ਸਭਿ ਕੇ ਬੀਚ ਬਿਠਾਵਾ। ਦੋਰਦਾਰ ਕੋ ਕਿਯ ਫੁਰਮਾਵਨਿ। ਇਨ
 ਪਰ ਕੀਸਹਿ ਚਮਰ ਬੁਲਾਵਨਿ ॥ ੨੦ ॥ ਸਭਿਨਿ ਦੇਖਿਤੇ ਸਭਿਗੁਰ
 ਉੱਠੇ। ਦੇਨਿ ਹੇਤੁ ਗੁਰਤਾ ਉਰ ਤੁੱਠੇ। ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਮਾ ਕਰਿ ਤਿਹ ਸਮੇਂ।
 ਨਾਲਿਯੋਰ ਅਰਪਨੈ ਤਬਿ ਨਮੋਂ॥੨੧॥ ਪੁਨ ਸਭਿਹਿਨਿਕਹੁ ਆਇਸੁਦਾਈ।
 'ਜਗ ਗੁਰਤਾ ਅਬਿ ਇਨਹੂੰ ਲਈ। ਸਰਬ ਉਪਾਇਨ ਉਠਿ ਅਰਪੀ-
 ਸਹਿ। ਹਮ ਸਮ ਜਾਨਿ ਬੰਦਨਾ ਕੀਸਹਿ॥੨੨॥ ਮਲਿਕ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕਹਿ
 ਕੋਰਾ। ਢਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਿਹ ਭਾਉ ਘਨੇਰਾ। ਸਕਲ ਭਾਉ ਕਰਿਬੇ ਸਮਰੋਂ।
 ਭੀਸਨ ਘੋੜਨ ਇਨਹੂੰ ਕੇ ਹੱਥ ॥੨੩॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਉਠੇ ਮਸੰਦ ਅਨੇਕਾ
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ। ਅਰਪਨਿ ਲਗੇ ਉਪਾਇਨ ਸਾਰੇ।
 ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਸੁ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਉਤਸਾਹ ਬਿਸਾਲਾ।
 ਨਮੋਂ ਸਕਲ ਕੀਨਸਿ ਤਿਹ ਕਾਲਾ। ਚਮਰ ਚਾਰੁ ਦੋਰਤਿ ਚਹੂੰ ਚਰ।
 ਅਨਿਕ ਭਯੋ ਸੰਖਨਿ ਕੇ ਸ਼ੋਰ ॥੨੫॥ ਦਰ ਪਰ ਬਾਜਿ ਉਠੇ ਬਾਦਯਾਨੇ।
 ਮੰਗਤ ਜਨ ਧਨ ਪਾਇ ਮਹਾਨੇ। ਗਾਵਹਿ ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਘਨੇ। ਸੁਨਹਿ
 ਸੁ ਹਿਤ ਕਰਿ ਕਲਮਲ ਹਨੇ ॥ ੨੬ ॥ ਮੰਗਲ ਵਸਤੁ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ।
 ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ ਮਹਿ ਕਰਤਿ ਉਦਾਰਾ। ਅਧਿਕ ਤਿਹਾਵਲ ਆਇ ਹਜ਼ੂਰ।
 ਬਾਂਠਤਿ ਸਭਿਨਿ ਨਿਕਟਿ ਅਰੁ ਦੂਰ ॥ ੨੭ ॥ ਤਖਤ ਗੁਰੁ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
 ਬਿਠਾਏ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਕੀਨੇ ਅਧਿਕ ਬਧਾਏ। ਬਲਮਲ ਬਮਕਤਿ ਬੁਲਾਤਿ
 ਬੀਛਾ। ਭਈ ਬੰਦੁਕਨਿ ਬਲਖ ਪ੍ਰਚੰਡਾ॥੨੮॥ ਪੁਜਨੀ ਮਹਿ ਧੋਸੇ ਪੁੰਕਾਰੇ।
 ਬਾਸ ਉਠੇ ਜੈਕਾਰ ਉਚਾਰੇ। ਇਮ ਲਘੁ ਸੁਭ ਕੇ ਗੁਰਤਾ ਦੇ ਕੇ। ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਕਰਨੈ ਉਤਸਾਹ ਬਧੈ ਕੇ ॥ ੨੯ ॥ ਤਜਾਗਾਨ ਕੀਨਸਿ ਬਝੇ ਚੁ ਭਾਤ।
 ਖਪੜੇ। ਹਿੰਦੀ ਸਭਾ-ਅੰਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਗੋਸ਼ਿਅੰ ਤਕ ਲੇਖਾ ਜਾਏ।

ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਭਾ ਬੱਖਸਾਤ। ਦਿਵਸ ਆਗਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਧੀਰ।
 ਭਸਿਥੇ ਕੋ ਭਏ ਤਜਾਰ ਸਰੀਰ॥੩੦॥ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਬਾਹਗਲਿਪ-
 ਵਾਇਵ ਤੁਰਨ ਕਰਿ ਆਹਰ। ਸਕਲ ਸੁਰੀਧੈ ਸੀਚਨਿ ਕਰੀ। ਗਾਵਹਿ
 ਸ਼ਬਦ ਅਧਿਕ ਧੁਨਿ ਭਰੀ॥੩੧॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਪਹੁੰਚੀ ਪਾਸ।
 ਕਰਤਿ ਅਨੇਕ ਖਰੇ ਅਰਦਾਸ। ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਪਾਠ। ਹੋਤਿ ਬੇਦ
 ਧੁਨਿ ਕੇ ਬਹੁ ਠਾਠ॥੩੨॥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗੁਨ ਕਹੈ।—ਜਗਤ
 ਉਧਾਰਨਿ ਕੇ ਹਿਤ ਅਹੈਨਿਜ ਇੱਛ। ਤੇ ਤਨ ਧਰਿ ਅਪਨੇ ਕਰਹਿ ਕਦਾ-
 ਚਿਤ ਦਰਸ ਸੁ ਸੁਪਨੇ॥੩੩॥ ਕਲਮਲ ਕਸ਼ਟਨਿ ਤੇ ਹੁਇ ਮੋਚਨ। ਜੇ
 ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਪਿਖਹਿ ਬਿਲੋਚਨ। ਤਿਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬਰਨੈ ਕੋਨ। ਜਾਇ
 ਸਮਾਵਹਿ ਆਨੰਦ ਭੋਨ॥੩੪॥ ਜਿਮ ਘਨ ਅਪਨੇ ਤਨ ਬਿਦਤਾਵੈ ਜਲ
 ਬਰਸਾਇ ਸਿਧਾਰੈ ਬਰਤਾਵੈ ਸਭਿ ਜਗ ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਕਰੇਤਾ। ਪੋਖਤਿ
 ਹੀ ਬਹੁ ਤਪਤ ਮਿਟੈਤਾ॥੩੫॥ ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਜਗ ਬਜਾਕੁਲ ਦੇਖਿ
 । ਬਿਸਯ ਤਪਤ ਤੇ ਤਪਹਿ ਵਿਸ਼ੇਖ। ਪਰਹਿ ਪਾਪ ਮਹਿ ਪੁਨ ਪੁਨ ਲਾਗੇ
 । ਪਰਹਿ ਨਰਕ ਮਹਿ ਮਹਿਦ ਅਭਾਗੇ॥੩੬॥ ਤਿਨ ਪਰ ਦਯਾ ਕਰਨਿ ਕੇ
 ਕਾਰਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਹਿ ਸਰੀਰਨਿ ਧਾਰਨਿ। ਲਾਖਹੁ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕਹੁ
 ਸੁਖ ਦੀਨੋਹਲਤਪਲਤ ਦੇ ਉਜਲਕੀਨੇ॥੩੭॥ ਇਨਕੇ ਸਮ ਦਾਤਾ ਕਿਤ
 ਹੋਰੇ। ਦੇਵਨ ਆਇਕ ਬੰਦ ਘਨੇਰੇ। ਅਲਪ ਸੁਖਨਿ ਕੇ ਹੋ ਸਭਿ ਦਾਨੀ
 । ਦੁਖ ਮਿੱਸੂਤ ਨੱਸੂਰ ਪਹਿਚਾਨੀ॥੩੮॥ ਹਰਖ ਨ ਸੋਕ ਨ ਰਾਗ ਨ ਦੋਸ਼ੇ।
 ਸਦਾ ਅਲੋਪ ਕਮਲ ਜਲ ਜੈਸੇ। ਹੰਡ, ਮਮਤਾ ਲੋਭ ਨ ਮੋਹੁ। ਮਾਨ
 ਨ, ਲੋਭ ਨ, ਕਾਮ ਨ ਕ੍ਰੋਹੁ॥੩੯॥ ਰਿਦਾ ਏਕ ਰਸ ਪਰਮ ਪੁਨੀਤਾਸਤਿ
 ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਸੁ ਚੀਤ। ਦਰਸਨ ਦੁਰਲਭ ਲੇਹੁ ਦਰਸ ਕਰਿ। ਕਰ
 ਜੋਰਹੁ ਬੰਦਹੁ ਪਦ ਸਿਰ ਧਰਿ॥੪੦॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਉਚਰਤਿਗੁਰਗੁਨਕੋ।
 ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਬਦਨਿ ਕੀ ਧੁਨਿ ਕੋ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਨ ਹਰਿਰਾਇ

‘ਜਿਸ ਠਾਠ ਨਾਲ ਵੇਦ ਧੁਨੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇ ਸੁਰ ਬੰਨ੍ਹੇ ਪਾਠ
 ਹੁੰਦੇ ਸਨ। (ਅ) ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਲਾਈਏ ਕਿ ਠਾਠ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਵੇਦ ਤਦੋਂ
 ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਮੱਗ੍ਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਨ ਨਹੀਂ ? ਹੁਣ ਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁਕੰਮਲ ਵੇਦ ਸਰਮਨੀ ਤੋਂ
 ਮੰਗਾਏ ਹਨ, ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੇਦ ਤੇ ਵੇਦ ਪਾਠੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭਦੇ ਸਨ ? ਠੰਢਕ।
 ‘ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ (੪੫ ਅਤੇ) ਠਾਠ ਹੋਣ ਵਾਲ (੪੬) (ਗਿਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ) ਸਮਾਏ

। ਇਮ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕਏ ਸਮਾਇ ॥ ੪੧ ॥ ਕੁਸ ਬਿਸਤਰ ਬਿਸਤਾਰਨਿ
ਕੀਨਸਿ । ਆਸਤਰਨ ਭਸਵਾਇ ਸੁ ਦੀਨਸਿ । ਤਿਸ ਪਰ ਪੈਵੇ ਸਹਜ
ਸੁਭਾਇ । ਬਦਨ ਜੋਤਿ ਦੁਨੀ ਦਿਪਤਾਇ ॥ ੪੨ ॥ ਭਰੇ ਅਨੰਦ ਬਿਲੇਦ
ਬਿਲੋਚਨ । ਸਿੱਖ ਪਿਖਹਿ ਕਰਿ ਸੋਚ ਬਿਮੋਚਨਿ । ਮਹਿਲਾ ਸਭਿਨਿ ਕਰਜੈ
ਦਰਸਨ । ਬੇਦਹਿ ਚਰਨ ਗਈ ਬਚ ਮੰਨਿ ॥ ੪੩ ॥ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰ ਦੇਹਿ
ਪਰ ਤਾਨਾ । ਬਿਤਿ ਸੈਕੋਚਿ ਕੀਨਿ ਇਕ ਥਾਨਾ । ਅਨੰਦ ਆਤਮਾ ਮਹਿ
ਸਮਾਏ । ਜਿਮ ਜਲ ਮਹਿ ਦੀਜੈ ਜਲ ਪਾਏ ॥ ੪੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਥ
ਮਿਲਿ ਗਏ ਪੁਰਬ ਕੋ ਸਰੀਰ ਭਜਿ ਦਏ । ਤਿਸ ਛਿਨ 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰ'
ਹੋਵਾ । 'ਲਿਖੈ ਲਾਭ ਦਰਸਨ ਸਿਨ ਜੋਵਾ' ॥ ੪੫ ॥ ਸਕਲ ਜਥਾਵਤ
ਬਿਧਿ ਕਰਿਵਾਈ । ਆਇ ਬਨਾਨ ਕਰਨਿ ਸਮੁਦਾਈ । ਸਿੱਖਨਿ ਬਹੁਤ
ਉਠਾ ਏ ਬਿਮਾਨ । ਮਿਲੇ ਸੰਬੁਹ ਸ਼ਬਦ ਕਰਿ ਥਾਨ ॥ ੪੬ ॥ ਜਾਇ ਚਿਤਾ
ਪਰ ਪੁਨ ਪੋਢਾਏ । ਜਬ ਚੰਦਨ ਤੇ ਸਭਿ ਦਿਸ਼ਛਾਏ । ਅੰਤਰ ਧਰਾਨ ਦੇਹ
ਹੁਇ ਗਈ । ਪੀਛੇ ਪਾਵਕ ਪਰਜੁਲਤਈ ॥ ੪੭ ॥ ਕਾਸ਼ਟ ਜਰੇ ਭਸਮ ਤਿਸ
ਥਾਵਾ । ਬੀਨਤਿ ਫੁਲ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਪਾਵਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ! ਦੇਤਿ ਸੁਖਦਾਸਾ ।
ਕਹਾ ਆਪ ਕਰਿ ਗਏ ਤਮਾਸਾ ॥ ੪੮ ॥ ਸਿੱਖਸ ਸੁਭਟ ਸੰਗਤਿ ਬੈਰਾਗੇ ।
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗੁਰ ਗੁਨ ਅਨੁਰਾਗੇ । ਪੁਨਹਿ ਪਰਸਪਰ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਕੈ ।
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਰੂਪ ਨਿਹਰਿਕੈ ॥ ੪੯ ॥ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਤਿ ਭੇ ਪਾਸ ।
ਤਿਸੀ ਗੀਤ ਹੋਵਤਿ ਅਰਦਾਸ । ਬੈਠਿ ਸੁਹਾਵਤਿ ਭੇ ਗੁਰ ਆਈ । ਨਾਨਾ
ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਬਿਰਭਹਿ ਸ਼ਾਈ ॥ ੫੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਗਤ ਗੁਰ ਭਏ ਦੇਸ
ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਬਿਦਤਏ । ਸਰਬੋਤਮ ਕੇ ਤਖਤ ਬਿਰਾਜੇ । ਜਿਨ ਦਰਸਨ
ਭੇ ਸੈਕਟ ਭਾਜੇ ॥ ੫੧ ॥ ਅਪਰ ਜਿ ਸੋਈ ਸੰਗਤਿ ਸਿਰ ਜੇ । ਕਰਤਿ
ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੁ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਰਜੇ । ਜਥਾ ਸੁਹਾਵਤਿ ਹੈਂ ਉਛ ਬੰਦ । ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਪੁਰਨ ਚੰਦ ॥ ੫੨ ॥

੨੮. [ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਈਰਖਾ] ।

ਦੇਹਾ ॥ ਅਸ਼ਟਮ ਤਨ ਧਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤਖਤ ਬਿਰਾਜੇ ਦੀਹ । ਮੁਰਤਿ
ਅਲਪ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਰਿਦਾ ਗੁਣ, ਬਚ ਲੀਹ ॥ ੧ ॥ ਸੈਯਾ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੁਰਤ
'(ਦਾ) ਵਿਭਾਵਨਾ ।' ਸਿੱਖਾਂ ਵਲਤੋਂ ਕਛੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ) ਸੋਚਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । 'ਬਾਲਵਿੱਤੀ' ਹੋਰ
ਸੋਚੀ ਤੇ ਜੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਮੁਖੀ ਸੇ । 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' (ਵਰਗੇ) [ਸਿਸ਼ ਲੇਖਕ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ] । (ਅ) ਬਰਨ
ਪ੍ਰਭਾਨੇ ਹਨ । [ਪੀਸਾ, ਡੀ. ਪੀ. ਡੀ. ਪੀ. ਪ੍ਰਭਾਨੇ] ।

ਮਾਧੁਰੀ ਮੁਰਤੀ, ਪੁਰਤਿ ਕਾਮਨਾ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ । ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਰੂਪ ਧਰੇ ਪ੍ਰਭੂ
ਪੁਰਬ, ਆਠਮ ਦੇਹ ਸੁ ਨੌਤਨ^੧ ਕੀ । ਜੌਂ ਮਹਿਪਾਲਕ ਪੋਸਿਸ਼ ਕੇ ਤਜਿ,
ਪੈ ਪਹਿਰੈ ਹਿਤ ਭਾਂਤਨ ਕੀ^੨ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤਥਾ ਦੁਤਿ ਪਾਵਤਿ
ਸੰਗਤਿ ਪੀਤਿ ਕਰੇ ਮਨ ਕੀ ॥ ੨ ॥ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਇ ਤੇ ਜੌਂ ਨਿਸ਼ਚਾ
ਮਨ, ਤੌਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਮਹਾਂ ਰਸ ਹੋਵਾ । ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਕੇ ਆਪ ਨਾਸ਼ਨਿ
ਕੇ ਦਰਸੈਨ ਦਿਖਾਇ, ਭਲੇ ਦੁਖ ਖੋਵਾ । ਪਰ ਪੌਤ੍ਰ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੇ,
ਗੁਰਤਾ ਕਹੁ ਭਾਰ ਸਹਾਰਿ ਖਰੋਵਾ । ਗਠ ਮੇਲ ਮਸੰਦ ਬਿਲੈਦ ਮਿਲੇ
ਜਿਮ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ, ਸਭੈ ਤਿਮ ਜੋਵਾ ॥ ੩ ॥ ਨਿਜ ਪਾਸ ਕਰੈਂ ਅਰਦਾਸ
ਤਿਸੀ ਬਿਧਿ, ਪਾਇਨਿ ਪੰਕਜ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈਂ । ਗਠ ਆਠਿ ਉਪਾਇਨ
ਕੇ ਅਰਪੈਂ, ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਆਪ ਅਨੇਕ ਉਠਾਵੈਂ । ਸਮੁਦਾਇ ਸਦਾ ਮਨ
ਬਾਂਛਤਿ ਪਾਵਤਿ ਜੌਂ ਧਰਿ ਭਾਵਨਾ ਕੇ ਡਿਗ ਆਵੈਂ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ
ਬਹੁ ਸ਼ੋਧ ਕਰੈਂ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਗਿਆਨ ਕੇ ਭੇਦ ਜਠਾਵੈਂ ॥ ੪ ॥ ਕਾਥਿ ॥ ਦੁੱਖ
ਹਰਿ ਲੋਭਿ, ਸਿਖਬਾਂਛਤਿ ਕੇ ਦੇਭਿ ਗੁਰ, ਸੱਤਜਨਾਮ ਹੋਤੁ ਲਾਇ ਚੇਰਨਾ^੩
ਚਿਤਾਵਈ^੪ । ਮਨ ਕੇ ਬਿਕਾਰ ਠਾਸ ਕਰੈਂ ਏਕ ਬਾਰ ਗਠ ਧੀਰਸ
ਧਰਮ, ਦਯਾ ਗੁਨ ਕੇ ਬਧਾਵਈਂ । ਸਮਤਾ, ਸੰਤੋਖ ਸੋ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰਿਦੈ
ਬਾਸ ਸਿੱਖੀ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੀਕੇ ਸੁਗਮ ਬਤਾਵਈਂ । ਜਾਨਿ ਸਿੱਖ ਆਪਨੋ,
ਹਰਤਿ ਭੀਨ ਤਾਪਨੋ, ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਤਪ ਤਾਪਨੋ ਸੁ ਫਲ ਮਹਾਂ ਪਾਵਈਂ ॥ ੫ ॥
ਆਇ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੇ ਬਿਸੇਸ ਭੇਦ ਦੇਸ ਨਿਜ, ਦਰਸ ਅਸੇਸ ਲੇ, ਕਲੇਸਨਿ
ਬਿਨਾਸਤੇ । ਪਸਰਜੈ ਸੁਜਸੁ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਸਭਿ ਲੋਕ ਕਰੈਂ—ਬਾਲਕ ਸਰੂਪ
ਰੋਜ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ—। ਧਰਾ ਸਿੰਧੁ ਮੇਖਲਾ ਸਕਲ ਬਾਨ ਮਾਨੈਂ ਮਨ,
ਆਨਤਿ ਮਨੋਤ ਕੇ ਮਨੋਰਥ ਕੇ ਵਾਸਤੇ^੫ । ਭੀਰ ਆਸ ਪਾਸ ਤੇ ਨ ਤਜਾਕੈਂ
ਸੁਖ ਆਸ ਤੋਂ, ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਬਿਲਾਸ ਤੇ ਭਗਤ ਮੈਂ ਹੁਲਾਸਤੇ ॥ ੬ ॥ ਗੁਰੁ
ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਦਤਿ ਭਏ ਪੁਰਿ ਪੁਰਿ, ਸੰਗਤਿ ਅਨੇਕ ਇਕ ਆਵਹਿ ਇਕ
ਜਾਤਿ ਹੈ । ਕੀਰਤਿ ਕਰਤਿ, ਦਖ ਹਰਤਿ ਦਰਸ ਕਰਿ, ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ

^੧ਠਵੀਨ (ਸਰੀਰ ਧਰਿਆ) । ^੨ਫਿਰ, ਹੋਰ । ^੩ਹਿਤ ਕਰਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ । ^੪(ਵਿਚ) ਪ੍ਰੇਮ ।
^੫ਤੁਧੀ ਵਿਖੇ । ^੬ਜਾਏ ਕਰਾਂਵਦੇ ਹਨ । ^੭ਸਮੁੰਦਰ ਠਾਲ ਘੇਰੀ ਹੋਈ ਯਤਨੀ ਦੇ ਸਭ ਬਾਵਾਂ
ਵਿਚ ਮਨ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ (ਪੂਰਨਾ) ਵਾਸਤੇ ਮਨੋਤਾਂ ਲੈਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ।
^੮ਸੁਖ ਦੀ ਆਸਾ ਵਿਚ ਭੀਸ਼ ਕੋਲੋਂ ਹਟਦੀ ਠਹੀਂ ।

ਕੋ ਉਰ ਉਪਜਾਤਿ ਹੈ । ਜੇਵਰ ਜਰਾਵ ਜਰਨੈ ਸਾਹਰ ਜਕਤ ਜੋਤਿ ਜੋਬ
 ਦੇ ਅਜਾਇਬ ਜਬਰ ਜਾਨੈ ਜਾਤਿ ਹੈ । ਰਾਜਨ ਅਵਦਾਤ ਹੈ^੧, ਅਨੰਦ
 ਉਮਗਾਤ ਹੈ, ਬਿਲੇਵ ਸਭਿ ਭਾਤਿ ਹੈ, ਮਨਾਵੈ ਸਭਿ ਜਾਤਿ ਹੈ^੨ ॥ ੭ ॥
 ਵੇਧਾ ॥ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਬੀਤਤਿ ਭਯੋ ਗੁਰਤਾ ਲਘੁ ਸਤੁ ਦੀਨਿ । ਰਾਮ-
 ਗਇ ਬਝ ਪੁੱਤ ਸੁਨਿ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਮਨ ਦੀਨ ॥ ੮ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ‘ਦੇਖੋ ਕਹਾ
 ਇਹ ਬਾਤ ਭਈ, ਪਹਿਲੇ ਮੁਝ ਕੋ ਬਹੁ ਦੇ ਬਝਿਆਈ । ਮਾਥ ਪੈ ਹਾਥ
 ਧਰਨੈ ਹਿਤ ਸਾਥ ਕਰਨੈ ਸਮਰੱਥ, ਲਖਨੈ ਸਮੁਦਾਈ। ਕੀਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸ਼ਕਤੀ
 ਬਝ ਦੀਨਿ—ਜਥਾ ਕਹਿ ਬਾਕ ਭਥਾ ਹੁਇ ਜਾਈ—। ਆਪ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਮੋਹਿ
 ਪਠਨੈ ਇਤ ਸੰਗਤਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸੰਗ ਰਲਾਈ ॥ ੯ ॥ ਮੈਂ ਪੁਰਿ ਆਇਕੈ ਸਾਹੁ
 ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲਨੈ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਕੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ । ਰਾਖਨੈ ਭਲੈ ਰਸ ਰੰਗ
 ਇਹਾ, ਧਨ ਲੀਨੈ ਸਮੂਹ ਸਦਾ ਸੁਖ ਭਾਰੇ। ਆਪਨੋ ਦੀਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਖਾਇ
 ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਰੀਤ ਮਹਾ ਬਿਸਤਾਰੇ । ਸੇਵਕ ਸਿੱਖਸ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਕਰੇ ਗੁਰ
 ਕੀਰਤਿ ਕੇ ਬਿਬਰਾਇ ਅਪਾਰੇ’ ॥ ੧੦ ॥ ਬਹਿਲੋ ਕੁਲ ਕੋ ਗੁਰਦਾਸ ਹੁਤੇ
 ਕਰ ਜੋਰਿ ਕੇ ਬਾਕ ਕਹਨੈ ਸਮੁਝਾਈ । ‘ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਕਨੈ ਰੁਮ ਜੇਬਰ
 ਨੰਦਨ ! ਆਪ ਗੁਰੁ ਨੇ ਦਈ ਬਝਿਆਈ । ਜਗ ਮੈਂ ਸਮੁਦਾਇ ਭਏ
 ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਆਵਤਿ ਭੇਟ ਤੇ ਤੋਟ ਨ ਕਾਈ । ਇਸ ਤੇ ਬਹੁ ਕਯਾ ਚਿਤ
 ਮੈਂ ਅਬਿ ਚਾਹਤ ਮਾਨੈਂ ਮਨੋਤ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਜੋ ਸਗਰੋ
 ਜਗ ਕੇ ਅਬਿ ਮਾਲਿਕ ਨੌਰੰਗ ਸਾਹ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਤਾਂ ਸੰਗ ਰਾਵਰ
 ਕੋ ਬਹੁ ਮੇਲ ਸਭਾ ਮਹਿ ਜਾਤਿ, ਲਗੈ ਜਿਸ ਕਾਲਾ । ਸਾਦਰ ਦੇਤਿ
 ਬਝਾਈ ਬਝੀ ਨਿਤ ਬੁਝਨਿ ਬੋਲਨਿ ਹੋਤਿ ਰਸਾਲਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ
 ਕੇਰ ਮਨੰਦ ਬਿਠਾਵਤਿ ਉਚ ਜਹਾਂ ਨਰ ਜਾਲਾ ॥ ੧੨ ॥ ਦੇਤਿ ਅਜਾਇਬ
 ਹੀ ਫੁਰਮਾਇਸ਼ ਜੋ ਦੁਸਪ੍ਰਾਪਤ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ^੩ । ਸੋ ਅਰਪੈ ਤੁਮ ਕੋ
 ਧਰਿ ਭਾਉ ਰਹੋ ਬਿਚ ਭੇਰੇ ਹੀ ਆਪ ਪਠਾਵੇ । ਕੌਨ ਕਰੈ ਕਿਨਤੀ ਧਨ ਕੀ
 ਜਬਿ ਕੇ ਪੁਰਿ ਆਇ ਹੋ ਰੋਜ ਚਢਾਵੇ । ਆਜ ਕਮੀ ਤੁਮ ਕੋ ਕੁਛ ਨਾਹਿਨ
 ਸਾਹੁ ਸਦਾ ਉਰ ਕੋ ਹਰਖਾਵੈ ॥ ੧੩ ॥ ਜੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਹੈਂ ਜਗ ਮੈਂ ਬਿਦਤਨੈ
^੧ਸੁਧ ਗਿਆਨ (ਸਰੂਪ) ਹੈਨ । ^੨ਸਭ ਸ਼ਾਤਾਂ ਮੰਨਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ^੩ਅਚਰਜ ਤੋ ਕਠਨਤਾ ਨਾਲ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਜੋ ਹਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਤੁਸਾਡੀ ਫੁਰਮਾਇਸ਼ (ਕਰਨ
 ਨਾਲ ਹੀ) ਵੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । (ਅ) ਜੋ ਅਜੀਬ ਹਨ, ਕਠਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਫੁਰਮਾਯਸ਼ ਨਾਲ ਬੀ
 ਹੋਈਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਦੇਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਭਿ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾ ਪਦ ਪਾਏ। ਹੋਵਤਿ ਆਪ ਹੀ ਗਾਈ ਵਾਈ ਸਥਿ ਦੇ
ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਗ ਸਾਹੁ ਪਠਾਏ। ਦੇਖਹੁ ਕੜੇਂ ਨ ਬਿਚਾਰਿ ਭਲੇ ਤੁਮ ਆਇਸੁ
ਪਾਇ ਜਬੈ ਇਤ ਆਇਕੜਾ ਤਬਿ ਥੇ ਅਥਿ ਕੈ ਸੇ ਭਏ, ਸਭਿ ਰੀਤਿਕੇਦੀਹ
ਸਮਾਜ ਬਧਾਏ' ॥੧੪॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ ਕੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲ ਸੁਨੇ ਬਚ ਧੀਰਜ
ਕੇ ਜੁ ਕਹੇ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਯੋ ਨ ਤਉ ਮੁਰਝਾਇ ਰਹੈ ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਲਹੇ।
'ਭੈ ਗੁਰਦਾਸ। ਉਚਾਰਤਿ ਜੋਗ ਤਥਾਪਿ ਸੁਨੇ ਉਰ ਮੋਰ ਵਹੇ। ਆਪ
ਗੁਰੁ ਪਿਤ ਨੇ ਇਤ ਉਰ ਪਠਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ਅਵੇਸ਼ ਚਹੇ ॥੧੫॥ ਜੇ ਇਤ
ਉਰ ਨ ਆਵਤਿ ਮੈਂ ਤਬਿ ਸਾਹੁ ਰਿਸੈ ਰਿਪੁ ਦੀਹ ਸਮਾਨ। ਬਿੰਦ ਅਨੀਕ
ਪਠਾਵਤਿ ਵੇਰ ਬਝੋ ਸਿਹ ਉਸ ਰਿਦੇ ਗਰਬਾਨ। ਪੀਰ ਫਕੀਰਨਿ ਸੋ
ਬਿਗਰੈ ਇਹ ਠਾਨਤਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਬਾਈ ਮਹਾਨ॥ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰੈ ਨਹਿ ਡਾ ਗਹਿ
ਲੇਤਿ, ਬਝੋ ਪੁਨ ਤਾੜਤ ਜੜੇਂ ਅਨਜਾਨਾ ॥ ੧੬ ॥ ਜੇ ਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ
ਜਾਤਿ ਚਮ੍ਹੁ ਤਬਿ ਕੜਾ ਕਰਤੇ ਨਹਿ ਹੋਤਿ ਉਪਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨੇ ਪ੍ਰਣ
ਧਾਰਜੇ ਹੁਤੇ-ਸੁ ਮਲੇਛ ਕੈ ਪਾਸ ਨ ਜਾਹਿ ਕਦਾਈ। ਨਾ ਦਰਸੈ ਤਿਸ
ਆਨਨ ਕੋ ਅਪਨੇ ਦਰਸੈਨ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਈ-। ਬੰਠਨਿ ਬੰਲਨਿ ਕੜੇਂ
ਬਨਿ ਹੈ ਸਥਿ ਯੋ ਅਭਿਲਾਖ ਰਿਦੇ ਮੈਂ ਉਠਾਈ ॥ ੧੭ ॥ ਕੌਸ ਹਜ਼ਾਰ
ਦੇ ਉਪਰ ਸੋ ਪੁਨ ਰਾਜ ਕਰੈ ਇਹ ਸਾਹੁ ਚੁਗੱਤਾ। ਬਾਈਸ ਲਾਖ ਚਮ੍ਹੁ
ਸੰਗਿ ਹੈ ਬਲਵਾਨ ਬਝੋ ਸੋ ਹੀਕਾਰ ਮੈਂ ਮੱਤਾ। ਪੀਰ ਦੁਗੁਨ ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ
ਤੋਪ ਸਕੋਪ ਚਵੇ ਕਰਿ ਲੋਚਨ ਰੱਤਾ। ਤੈਸੇ ਪਰਾਸ ਹਜ਼ਾਰ ਜਮਰੇ ਹੈ
ਛੁਟੇ ਤੇ ਛੋਨੀ ਮਹਾ ਧਮਕੱਤਾ ॥੧੮॥ ਕੌਲ ਅਰੈ ਇਹ ਸੰਗ ਲਰੈ ਸਭਿ
ਦੇਸ਼ ਭਰੈ ਭਰ ਦੇਤਿ ਹੈ ਹਾਲਾ। ਭੁਪਤਿ ਜੋ ਰਜਪੁਤ ਹੁਤੇ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ
ਗਏ ਦਬਿ, ਦੇਖਿ ਕਰਾਲਾ। ਦੋਹੀ ਫਿਰੈ ਇਸ ਕੀ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ, ਦੇਸ਼
ਬਿਲੋਕਤਿ ਦੇਤਿ ਨਿਕਾਲਾ। ਬਾਦ ਕਰੈ ਹਠ ਧਾਰਿ ਬਝੋ ਗੁਰ ਪੀਰ ਤੇ
ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਨ। ਕਿਸ ਕਾਲਾ ॥੧੯॥ ਸਾਹਜਹਾ ਜਬਿ ਸਾਹੁ ਹੁਤੇ ਤਿਹ ਸੰਗ
ਬਿਰੋਧ ਭਯੋ ਗੁਰ ਕੋ। ਸੰਗ ਭਯੋ, ਬਲ ਧਾਰਿ ਬਝੋ ਹਥਿਆਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰੈ
ਅਰਿ ਕੋ। ਆਨਿ ਲਰਜੇ ਦਲ ਭੀਰ ਸੁਧਾਸਰ, ਪਾਇ ਫਤੇ ਸੁ ਦਯੋ ਭਰਕੋ।
ਜੰਗਲ ਬੀਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਭਏ ਪੁਨ ਦੇ ਹਧ ਲੇ ਕਿਧ ਸੰਘਰ ਕੋ ॥ ੨੦॥ ਸ੍ਰੀ

੧(ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ) ਤਾੜਦਾ ਹੈ ਅਨਜਾਨੀ ਵਾਂਗੂੰ। ੨'ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਪ। ੩'ਭਾਵ ਫੇਵੇਂ
ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ। ੪'ਜੰਗ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਰਲ ਕੀਨਸਿ ਪੈਂਦੇ ਕੇ ਸੰਗ ਅਨੇਕ ਸੰਘਾਰੇ। ਸਾਹਜਹਾ ਕਰਿ
 ਟਾਲ ਰਹਾ, ਹਠ ਨਾਹਿ ਕਰਜੇ ਹਟਿ ਗਾ ਸਿਮ ਹਾਰੇ। ਈ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੋਧੇ
 ਮਹਾਂ ਸਿਨ ਕੇ ਬਡ ਭੀਲਬਡੇ ਬਲ ਧਾਰੇ। ਈਨ ਬਡੀ, ਉਤਸਾਹ ਬਡੇ, ਨਿਸ
 ਬੈਰ ਪੁਜਾਇ ਮਹਾਂ ਰਿਪੁ ਮਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਸਾਹਿਜਹਾ ਤੇ ਬਡੇ ਇਹ ਸਾਹ
 ਬਿਲੀਂਦ ਬਲੀ ਹੁਸਨੀ ਸੁ ਬਨਾਈ। ਪੀਰ ਫਕੀਰਨਿ ਤੇ ਨ ਛਟੈ, ਕਰਿ ਬਾਦ
 ਚਾਹੇ ਤਿਸ ਦੇ ਮਰਿਵਾਈ। ਧਾਰਿ ਰਿਦੇਸਿਦਨਾਹਕ ਦਰਪ ਤੇ 'ਚੈਲ ਪਰੈ ਨ
 ਟਰੈ ਹਠ ਪਾਈ। ਯਾਂਤੇ ਪੁਰੈ ਨਹਿ ਬੈਰ ਇਸੀ ਸੰਗ, ਮੈਂ ਨਹਿ ਆਇ ਸਿ,
 ਕਜੇਂ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ੨੨ ॥ ਐਰ ਅਨੇਕ ਹੁਤੇ ਬਿਘਨ। ਸਭਿ ਦੂਰ ਕਰੇ ਢਿਯਾ
 ਸਾਹੁ ਮੈਂ ਆਯੋ। ਬਾਸ ਕਰਜੇ ਸੁਖ ਸੇ ਪੁਰਿ ਕੀਰਤ', ਸੇਵਕ ਕੇ ਸਮ ਸਾਹੁ
 ਬਨਾਯੋ। ਬਿੰਦ ਲੀਓ ਧਨ ਆਪ ਪੁਜਾਇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਬਹੁ ਬਾਉ
 ਬਧਾਯੋ। ਲਾਯਕੀ' ਯੋਂ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਕਰੀ ਪਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋ ਮੋਹਿ
 ਹਰਾਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਲਖੁ ਨੰਦਨ ਮੈਂ ਗੁਨ ਕੋਨ ਲਖਿ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮੈਂ ਸਿਸ
 ਦੇ ਬਭਿਆਈ। ਹੁਇ ਆਪ ਖਰੇ ਗੁਰਤਾ ਅਰਪੀ ਪੁਨ ਸੇਵਕ ਬਿੰਦਨਿ
 ਪਾਇ ਲਗਾਈ। ਸਭਿ ਪੁੰਜ ਮਸਿਦਨਿ ਕੇ ਕਹਿ ਕੇ ਅਰਪਾਇ ਉਪਾਇਨ
 ਕੇ ਸਮੁਦਾਈ। ਰਿਪੁ ਕੇ ਸਮ ਸਾਨਿ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਜੇ ਮੁਖ, ਐਸ ਬਿਚਾਰਤਿ
 ਮੈਂ ਦੁਖ ਪਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਮੈਂ ਅਬਿ ਕਾਨ ਸੁਨੀਂ ਬਹੁ ਪਾਸ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਬਿੰਦ
 ਹੀ ਆਵਤਿ ਹੈ। ਕਾਬਲ ਐ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਆਦਿਕ ਦੇਸ ਬਿਸਾਲ ਸੁਹਾਵਤਿ
 ਹੈਂ। ਆਗੇ ਮਸਿਦ ਹੀ ਲਜਾਵਤਿ ਸਿਖਜਨਿ ਭੇਰ ਸਮੁਹ ਚਵਾਵਤਿ
 ਹੈਂ। ਭੀਰ ਰਹੈ ਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ ਮੈਂ ਨਿਤ ਕੀਰਤਿ ਉੱਜਲ ਗਾਵਤਿ
 ਹੈਂ ॥ ੨੫ ॥ ਮੋਤੇ ਬਿਸਾਲ ਪੁਤਾਪ ਭਯੋ ਤਿਸ, ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਮੋਹਿ ਨ ਚੈਨ
 ਪਰੈ। ਟੈਨ ਦਿਨਾ ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਬਧੈ, ਅਸਹੋਇ ਨ, ਮੇ ਸਭਿ ਤਜਾਯਾ ਕਰੈਂ।
 ਲੋਕਨਿ ਕੇਰ ਸੁਭਾਵ ਅਹੈ, ਅਵਲੋਕਤਿ ਆਪ ਮੈਂ ਰੀਸ ਧਰੈਂ। ਪੁਜਨ
 ਤਾਹਿ ਨਹੀਂ ਲਗਿ ਜਾਹਿ, ਜੁ ਹੈਂ ਮਮ ਸੇਵਕ ਸੇ ਨ ਟਰੈ ॥ ੨੬ ॥ ਏਹਗਾ ॥
 ਰਾਮਰਾਇ ਓਰ ਈਰਖਾ ਲਖੁ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸੰਗ ਧਾਰਿ। ਚਿਤਵਤਿ ਅਨਿਕ
 ਉਪਾਇ ਕੇ ਨਿਤ ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਮਝਾਰ ॥ ੨੭ ॥ ਐਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਜ ੧੦

ਰਾਮ ੧੦। ਐਸ ੨੮। ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਜ ੧੦। ਐਸ ੨੮।

੧੦੦੦ ਨਾਲ। ੧੦੦ ਮੈਂ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ (ਸਾਹ ਨਾਲ) ਬਣ ਆਉਂਦੀ। ੧੦੦੦ ਪਿਤਾ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ। ੧੦੦ (ਮੈਂ) ਲਾਯਕੀ (ਕੀਤੀ)।

੨੯. [ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਈਰਖਾ]

ਏਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਤਨੂਜ ਤੇ^੧ ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ। ਅਪਰ ਮਸੰਦ
 ਜਿ ਮੁਖਿ ਹੁਤੇ ਕਰਤਿ ਭਏ ਅਰਦਾਸ ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ਫੇਦ। ‘ਕਰੈਂ’ ਤੁਮ
 ਹੋਲ ਕਰਤਿ ਹਹੁ ਉਰ ਮਟਿ, ਚਿਤ ਅਤਿ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਪਛੁਤਾਇ।
 ਸਾਵਧਾਨ ਹੁਇ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਅਪਨੇ ਸੁਜਸੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਧਾਇ। ਸਿਖ
 ਸੇਵਕ ਸਮੁਦਾਇ ਤੁਮਾਰੇ ਸ਼ਟਧਾਲੂ ਸਦ ਹੀ ਚਲਿ ਆਇ। ਪਾਇਨਿ
 ਨਿਮਹਿ, ਉਪਾਇਨ ਅਰਪਹਿ, ਭਰਪਹਿ ਗੁਰਕੀ ਵਸਤੁ ਚਢਾਇ॥੨॥ ਬੰਦ
 ਮਸੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਮਾਂਹੀਕਰਹੁ ਪਠਾਵਨਿ ਸਗਰੇਦੇਸ਼। ਸਿੱਖੀ ਕਉ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ
 ਬਿਸਤਾਰਹਿ ਤੁਮਰੀ ਦਿਸਿ ਕੇ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼।—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਜੇਠੇ
 ਨੇਦਨ ਨਿਮਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਜਿਹ ਚਰਨ ਹਮੇਸ਼। ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਧਨੀ ਸੰਪੂਰਨ
 ਜਿਨ ਮਹਿ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼॥੩॥ ਬਹੁਤ ਬਾਰ ਅਜਮਤ ਦਿਖਰਾਈ,
 ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਅਰੁ ਦਿੱਲੀ ਨਾਥ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਬਿਸਮਤ ਚਿਤ ਹੋਏ,
 ਸਗਲ ਅਜਾਇਬ ਕੀਨਸਿ ਗਾਥ—। ਕੇ ਜਾਨਹਿ ਕੇ ਨਾਹਿਨ ਜਾਨਹਿ
 ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਹਿ ਹਿਤ ਕੇ ਸਾਥ। ਨਿਸ਼ਚਾ ਗਿਰਨਿ ਦੇਹਿੰਗੇ ਕਾਹੁ ਨ,
 ਕਹਿ ਕਹਿ ਆਨਹਿ ਟੇਕਹਿ ਮਾਥ ॥੪॥ ਅਪਰ ਉਪਾਵ ਕਰਹੁ ਜਿਮ ਹਮ
 ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਪ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤ। ਇਸ ਤੇ ਆਦਿਕ ਅਪਰ ਜਿ
 ਸੇਵੀਹੈਂ ਅਨੇਕਜਗ ਮੈਂ ਬੱਖਸਾਤ। ਨਿਜ ਸੰਗਤਿ ਕਹੁ ਬਰਜਨਿ ਕਰਿਯਹਿ
 ਕਿਹ ਸੇਂ ਮਿਲਾਹਿ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ। ਪੀਰਮੱਲ ਹੈ ਚਰਾ ਆਪ ਕੇ
 ਤਿਸ ਤੇ ਭੀ ਬਰਜਹੁ ਕਹਿ ਬਾਤ ॥ ੫ ॥ ਅਪਨੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਹੈਂ ਖੇਤੀ
 ਕਰਹਿ ਕਮਾਈ ਦਰਬ ਚਢਾਇ^੨। ਸਭਿ ਤੇ ਬਰਜਨ ਕਰਹੁ ਬਾਤ ਇਹ
 ਜਿਸਤੇ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਬਧਤੀ ਜਾਇ।—ਬਡੇ ਬਿਰਧੀ ਹਮਰੇ ਸੇਵੀ—ਇਮ
 ਕਹਿ ਸਭਿ ਮਾਂਹਿ ਇਹੁ ਬਿਦਤਾਇ ਬਹੁਰ ਨ ਕਰਹਿ ਮੇਲ ਕਿਹ ਕੇ ਸੰਗ
 ਇਕ ਤੁਮਰੇ ਹੀ ਪੁਜਾਹਿ ਪਾਇ ॥ ੬ ॥ ਪੁਰਬਲੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਰਹਿ ਸਿਖ
 ਅਪਰ ਨਵੀਨ ਹੋਏ ਸਮੁਦਾਇ। ਸੰਗਤਿ ਬਧਹਿ ਰੀਤਿ ਇਮ ਕਰਤੇ ਧਨ
 ਅਨਗਿਨਤ ਚਢਾਵਹਿ ਲਜਾਇ।—ਅਬਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਗੁਰ ਟਿੱਕਨੇ—
 ਇਮ ਕਹਿ ਬਿਸਥਾਰਹਿ ਸਭਿ ਥਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਬਿਕੁੰਠ ਸਿਧਾਰੇ

^੧ਰਾਮਰਾਇ ਤੇ। ^੨ਮੰਦੀਰ ਤੇ ਦਿਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਦੇਖ ਦੇਖ ਅਚਰਜ ਹੋਏ। ^੩ਸਿਖ ਸੰਗਤ
 ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਦਰਬ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤਿਨ ਸਥਾਨ ਭੇ ਤਥਾ ਸੁਹਾਇ ॥ ੭ ॥ ਜੋ ਲਘੁ ਜਾਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਧਿਨਿ
ਕੀ ਝੀਵਰ ਅਰੁ ਕ੍ਰਮਿਯਾਰ ਚਮਾਰ। ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਭਿ ਕਹੁ ਇਹੁ
ਸਿੱਖੀ ਸਕਲ ਆਇ ਤੁਮ ਕਰਹਿ ਜੁਹਾਰ^੧। ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੁਜਸੁ ਸੁਨਾਵਰਿ
ਰਾਵਰਿ ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸਭਿ ਜਗ ਬਿਸਤਾਰ। ਗੁਰਤਾ ਬਿਦਤਹਿ ਤੁਮਰੇ
ਤਨ ਕੋ, ਆਇ ਅਪਾਰ ਸਦਾ ਉਪਹਾਰ^੨॥੮॥ ਬਡੇ ਪੁੱਤ ਬੈਠਤਿ ਹੈ ਗਾਦੀ
ਲਘੁ ਸੁਤ ਰਹਿ ਬਡ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰਿ। ਇਮ ਜਾਨਹਿ ਉੱਚਾਵਚ ਸਗਰੇ^੩,
ਲਖਹਿ ਤੁਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਦਾਰ। ਰਹਿ ਹੈ ਅਲਪ ਸੰਗਤਾ ਜੇਈ
ਹਠ ਕਰਿ ਗਮਨਹਿ ਤਿਨ ਕੇ ਦੁਰਾਕਸਾ ਅਚਰਜ ਹੈ ਜਾਨਿ ਦੇਹੁ ਤਿਨ,
ਗੁਰ ਸੁਤ ਹੈ ਅਰੁਭਾਤ ਤੁਮਾਰ॥੯॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕੇ ਤੈ ਸੁਤ ਗੁਰਤਾ
ਤਖਤ ਏਕ ਹੀ ਲੀਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੇ ਪੁਜਤਿ ਪਾਇਨੇ ਅਰਪਹਿ
ਭੇਟਨਿ ਹੈ ਸਿਖ ਦੀਨਾਪ੍ਰਿਥੀਆ ਮਹਾਂਦੇਵ ਦੇ ਬੇਬ^੪ ਜੁ ਪਿਤ ਨੇ ਤਿਨਕੀ
ਸੰਗਤਿ ਕੀਨਿ^੫। ਸੋ ਸੇਵਕ ਤਿਨ ਕੇ ਹੁਇ ਚਾਲੇ ਅਰਪਤਿ ਵਸਤੂ ਰਹਤਿ
ਅਧੀਨ॥੧੦॥ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰਦਿੱਤਾ ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਤ ਉਪਜਤਿ
ਭੇ ਦੋਇ। ਇਕ ਤੁਮ ਪਿਤ ਅਰੁ ਧੀਰਮੱਲਜ ਹੈ ਗੁਰਤਾ ਉਚਿਤ ਬਡੇ
ਸੁਤਜੋਇਲਘੁ ਕਉ ਸੰਗਤਿ ਪੁਜਤਿ ਹੈ^੬, ਕੁਛ ਰਹਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਬਿਚ
ਸੋਇ^੭। ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਹਤਿ ਰਹਜੇ ਗੁਰਤਾ ਕਹੁ ਕਿਮਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਾਗਨ ਬਿਨ
ਹੋਇ॥੧੧॥ ਤਿਮ ਤੁਮਰੇ ਇਕ ਅਨੁਜ ਸੁ ਜਾਨਹੁ ਕੋਤਿਕ ਸੰਗਤਿ ਰਹਿ
ਤਿਨ ਪਾਸਾਪਿਖਿ ਕਜੇਂ ਤਪਹੁ, ਭ੍ਰਾਤ ਹੈ ਰਾਵਰਿ, ਅਰੁ ਸਭਿ ਮਾਤਾ ਰਹਤਿ
ਅਵਾਸ। ਸੋ ਭੀ ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਜਾਨਹੁ ਬਨਹਿ ਪਠਾਵਨਿ ਧਨ ਕੇ ਰਾਸ
ਸਾਭ ਬਿਧਿ ਕੀ ਸੁਧ ਤੁਮ ਹੀ ਲੀਜਾਹਿ ਕੀਜਹਿ ਮੇਲ ਅਨੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ^੮॥
੧੨॥ ਏਹਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ ਕੇ ਜੇਠੋ ਸੁਤ ਸੁਨਿ ਬਾਤ। ਮਾਨੀ
ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਕਛੁ^੯ ਕਹਤਿ ਭਯ ਬੱਖਜਾਤੰ ॥ ੧੩ ॥ ਸ੍ਰੀਯਾ ਭੇਦ ॥ ‘ਮਲਨਿ

^੧ਨਮਸਕਾਰ। ^੨ਭੇਟਾ। ^੩ਸਾਨੇ ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਜਾਣਨਗੇ। ^੪ਬਾਕੀ। ^੫ਛੋਟੇ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਪੁਜਦੀ ਹੈ। ^੬ਮੇ (ਧੀਰਮੇਲ) ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕੁਛ
(ਸੰਗਤ ਤਿਸ ਨੂੰ ਪੁਜਦੀ ਹੈ)। ^੭ਦੇਵਾਰੀ ਨੇ ਕੁਛ ਨਾ ਮੰਨੀ। (ਅ) ਕੁਛ ਮੰਨ ਲਈ ਤੇ ਕੁਛ ਨਾ
ਮੰਨੀ।

^੮ਮਸੇਦ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਠਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ। ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਨੂੰ
ਕੁਜਾਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦਿਤਾ ਪਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਰ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸੀ।

ਹਮਾਰੇ ਹੋਇ ਨ ਕਿਮ ਹੀ, ਪਰਜੇ ਅੰਤਰੇ ਅਥਹਿ ਬਿਸਾਲ। ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਤ ਨੇ ਜੁ ਕਹੇ ਬਚ, ਸਭਿ ਨੇ ਸੁਨੇ ਹੁਤੇ ਤਿਸ ਕਾਲ। ਯਾਂ ਤੇ
ਮਿਲਹਿ ਨ ਸੰਗ ਮੇਹਿ ਸੇ ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਹਰਕ ਅਚਾਲ। ਤਿਨਹੁ
ਬਭਾਯੋ ਲਖੁ ਸੁਤ ਪੂਜਨਿ, ਭਏ ਰਿਦੇ ਤਿਤ ਬਰਧਾ ਨਾਲ॥੧੪॥ ਪਠਹੁ
ਮਸੰਦਨਿ ਦੇਸਨਿ ਮਾਂਹੀ ਜਿਸ ਸੰਗਤਿ ਪਰ ਜੋ ਚਲਿ ਜਾਇ। ਤਹਿ ਕੀ
ਤਿਹ ਦਸਤਾਰ ਬੰਧਾਵਹੁ, ਦੇਹੁ ਦਰਬ ਮਨ ਅਧਿਕ ਬਧਾਇ। ਸਿੱਖਨਨਿ
ਸਭਿ ਮਹਿ ਰਹਿ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਇਤ ਕੇ ਸੁਜਸੁ ਬਿਸਾਲ ਸੁਨਾਇ।
ਬੰਦੁਬਸਤ ਕਰਿ ਕੇ ਬਿਧਿ ਨੀਕੇ ਲੇ ਆਵਹਿਗੇ ਹਮਰੇ ਥਾਇ॥੧੫॥
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮੀਪ ਨ ਜਾਵਹਿ, - ਖਾਰਜਸਿੱਖੀਤੇ - ਫਰਪਾਇ ਬਰਜਲ
ਕਰਹਿ ਜਾਹਿ ਸਭਿ ਦੇਸਨਿ ਲਖੁ ਬਿਲੰਦ ਕੇ ਦੇਂ ਸਮੁਥਾਇ। ਤਿਮ
ਸਭਿ ਸੋਈ ਗੁਰੁ ਕਹਾਵਹਿ, ਨਹੀਂ ਨਿਕਟਿ ਤਿਨ ਕੇ ਭੀ ਜਾਇ। ਅਪਨੀ
ਸੰਗਤਿ ਰਹੈ ਨਿਰਾਲੀ, ਕਰਹਿ ਕਜਾਹੀ ਭਾਉ ਬਧਾਇ॥੧੬॥ ਇਮ

‘ਦਰਕ।’ ਅਦੋਲ ਹਟਕ (ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਭਰਵੇਂ ਜੋ
ਹਟਕਿਆ ਹੈ ਸੋ ਅਦੋਲ ਹੈ) ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸੰਗਤ ਮੇਰੇ ਠਾਠ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ।
‘ਤਿਸੀ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।’ ‘ਵੇਡੇ ਛੋਟੇ ਨੂੰ।’

*ਪ੍ਰਿਥੀਆ, ਧੀਰਮਲ, ਰਾਮਰਾਇ ਅਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਜੋ ਲਗ ਪਗ ਹਰ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਈ ਦੇ ਖਾਹਸ਼ਮੰਦ ਹੋਏ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਗਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਨ
ਕਈ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇੱਕ ਵੇਰਾ ਕਾਰਨ ਸਵੁਟ ਦਿੱਤਾ ਪੌਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਹ ਲੋਕ ਸਿੱਖੀ
ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਐਸ਼ਰਜ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ
ਲੋਕੇ ਸਾਰੇ ਗੋਈ ਨਸੀਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਬ ਰਸਤੇ ਲਾਉਣਾ ਤੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ
ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਠਾਮ ਨਾਲ ਜੀ ਉਠੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਦਰਜਾ ਦੇਂਦੇ
ਸਨ। ਉਹ ਜਗਤ ਨੂੰ ਮੁਕਤਿ ਦਲ ਵੇਖਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਆਰੇ ਰੱਖਦੇ
ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਪਰ ਖਰਚਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ
ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਭਉ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਸੇ ਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ‘ਗੋਰੀ
ਪੋਦ’ ਕਹਿਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਭਰਵੇਂ ਸੇ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿਰ
ਤੇ ਜ਼ੀਮੇਵਾਰੀ ਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਜ ਐਸ਼ਰਜ ਸਮਝ ਕੇ ਜੋ
ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੇ ਵਰਤਨ ਲਗੇ ਹਨ, ਉਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੁੱਖ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬੰਦਿਆ ਕਿ
ਮਸੰਦ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਸਮਝ ਕੇ ਸਰਕਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਹ
ਮੰਨ ਬੈਠੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹੀ ਆਸਤੀਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਹਾਇ ਰਖਾ ਦੇਈਏ।
ਵੇਖੋ ਵਿਸੇ ਅੰਸੂ ਦਾ ਅੰਕ ੨੭ ਤੇ ੨੧।

ਕਹਿ ਅਨਿਕ ਮਸੰਦ ਪਠੇ ਹੈਂ ਮਾਨ ਦਾਨ ਦੇ ਦਰਬ ਅਪਾਰ। ਸਿਰ ਦਸ-
 ਚਾਰ ਬੰਧਾਵਨਿ ਕਰਿ ਕੈ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਕਰਿ ਧਾਰਿ। ਸਿਹ ਕੋ ਜਹਿ
 ਭੋਜਨੈ ਤਿਹ ਆਖਯਾ ਲਿਖਨੈ 'ਹਮਾਰੇ ਇਹ ਮੁਖਤਾਰ। ਗੁਰ ਮਨੋਤ
 ਹੁਇ ਸੇ ਇਸ ਵੀਜਹਿ, ਕਹੈ ਜੁ ਮਾਨਹੁ, ਹੋਇ ਉਧਾਰ ॥ ੧੭ ॥ ਰਹਹੁ
 ਸਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਇਸ ਕੇ, ਆਵਹੁ ਦਰਬਨ ਕੇ ਸੰਗ ਲੇਯਾਜੈਨ ਆਇ ਧਨ
 ਅਰਪਹਿ ਇਸ ਸਭਿ, ਹਮ ਕੋ ਪਹੁੰਚਹਿ ਗੋ ਜੋ ਦੇਯ। ਗੁਰ ਕੀ ਖੁਬੀ ਹੋਹਿ
 ਤੁਮ ਉਪਰ ਕਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਹਿ ਸੇਯ। ਸਬਦ ਪਠਹੁ ਅਰੁ ਜਨਮ
 ਸੁਧਾਰਹੁ ਨਹਿ ਭਰਮਹੁ ਨਿਜ ਧਰਮ ਗਹੇਯ' ॥ ੧੮ ॥ ਗਹੇ ਹੁਕਮਨਾਵੇ
 ਸਭਿ ਧਾਏ, ਜਾਇ ਸੰਗਤਿਨਿ ਮਹਿ ਧਨ ਲੀਨਿ। ਅਪਰ ਗੁਰੁ ਕੇ ਨੀਦਕ
 ਬਨਿ ਬਨਿ ਅਪਨੇ ਪਰ ਭਰਮਾਇ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਬੁਠ ਬੋਲਨੋ ਕਪਟ ਕਮਾਵਨਿ
 ਜਨੈਂ ਕਨੈ ਦਰਬ ਲੇਹਿ ਲਬ ਭੀਨ'। ਭੋਲੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਬਸਿ ਅਪਨੇ
 ਅਪਰਨਿ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਨਿ ਨਹਿ ਦੀਨਿ ॥ ੧੯ ॥ ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਸੰਗਤਿ ਤੇ
 ਆਵਹਿ ਕੁਛ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਢਿਗ ਦੇਹਿ। ਐਰ ਸਕਲ ਅਪਨੇ ਢਿਗ
 ਰਾਖਹਿ ਭਏ ਧਨੀ ਸਿੱਖਨਿ ਧਨ ਲੇਹਿ। ਪਾਇ ਪਦਾਰਥ ਭਏ ਹੰਕਾਰੀ,
 ਬਝੇ ਅਬਰਧਕ ਲਖਹਿ ਨ ਕੋਹਿ।—ਗੁਰੁ ਬਨਾਵਨਿ ਹਮਰੇ ਬਸ ਹੈ ਜਿਸ
 ਕੋ ਚਾਹਹਿ ਤਿਸਹਿ ਪੁਜੇਹਿ ॥ ੨੦ ॥ ਸਗਲ ਸੰਗਤੀ ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ, ਜਿਸ
 ਢਿਗ ਚਾਹਹਿ ਤਹਿ ਲੇ ਜਾਹਿ। ਨਿਜ ਅਸਤੀਨ ਹਿਲਾਵਨਿ ਕਰਿ ਕੈ
 ਗੁਰੁ ਨਿਕਾਸਹਿ ਦੇਹਿ ਬਿਠਾਇ। ਜੋ ਗੁਰ ਰਹੈ ਅਧੀਨ ਹਮਾਰੇ ਤਿਸ ਹੀ
 ਕੋ ਪੁਜਵਾਵਹਿ ਪਾਇ। ਨਹਿ ਤ ਅਪਰ ਥਾਨ ਲੇ ਗਮਨਹਿ, ਤਿਹ ਘਟਿ
 ਕਰਿ ਦੇ ਐਰ ਬਧਾਇ ॥ ੨੧ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਲਖਿ ਮੁਰਖ ਗਰਬੇ ਨਿਤ
 ਪ੍ਰੀਤ ਚਲਤੇ ਭਏ ਕੁਚਾਲ। ਪਾਨ ਬਾਰਨੀ ਬਾਰਬਧੁ ਰਤਿ', ਲਗੇ ਪਾਪ
 ਮਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਬਿਸਾਲ। ਨਿਰਧਨ ਸਿੱਖਨਿ ਕਹੁ ਦੁਖਦਾਯਕ ਝਿਰਕਾਹਿ
 ਕਹਿ ਕਹਿ ਬੋਲ ਕਰਾਲ। 'ਗੁਰ ਮਾਰਨੋ ਤੂੰ ਦਰਬ ਨ ਦੇਤੇ ਨਿਤ
 ਕੁਟੇਬ ਕਰਤੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥ ੨੨ ॥ ਮੈਂ ਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ ਨਹਿ, ਤੁਮ ਲਿਖ
 ਦਿਹੁ' ਇਮ ਡਰਪਾਇ ਲੇਤਿ ਧਨ ਭੀਨਿ। ਘਰ ਕੀ ਵਸਤੁ ਬਿਕਾਵਹਿ

'ਤਿਸ ਦਾ ਨਾਮ। 'ਲੋਭ ਵਿਚ ਭੁੱਜੇ। 'ਫੋਲੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਹਿਲਾ ਕਰਕੇ। 'ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਤੇ
 ਚੋਸ਼ਾ ਪ੍ਰੇਮੀ।

ਬਲ ਤੇ ਕਰਹਿ ਤੀਰ ਅਰੁ ਅਧਿਕ ਸੁ ਦੀਨ।*ਕਬਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਵਿਗ
ਪਹੁੰਚਹਿ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਰੇ 'ਹਮਹਿ ਦੁਖ ਦੀਨਿ' । ਭਰਪਿ ਮਸੀਦਨਿ ਤੇ
ਨ ਭਨਹਿ ਕੁਛ ਕਹਿਬਾਕਨ ਕੋ ਖਾਤਰ ਕੀਨਿ*॥੨੩॥ਏਹਗ॥ਇਸਬਿਧਿ
ਅਪਨੀ ਸੰਗਤਾਂ ਬਾਠ ਮਸੀਦਨਿ ਦੀਨਿ । ਚੰਦੁਬਸਰੁ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਕਰਿ
ਰਾਖੀ ਸਕਲ ਅਧੀਨ ॥ ੨੪ ॥ ਏਤਿ ਬਡਾਈ ਅਧਿਕ ਨਿਤ ਜੇ ਮਸੀਦ
ਬਿਧਿ ਦੇਸ਼ । ਜਿਮ ਅਧੀਨ ਮੇਰੇ ਰਹੈ ਕਰਤਿ ਉਪਾਇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੨੫ ॥
ਸਿਰੋਪਾਉ ਅਰੁ ਦਰਬ ਬਹੁ ਏਤਿ ਦਾਨ ਸਨਮਾਨ । ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੇ ਦੁਖ
ਦਾਇਕਨਿ* ਨਹਿ ਬਰਸਤਿ ਰਿਸ ਠਾਨਿ॥੨੬॥ਬਿਗਰੇ ਕਾਰ ਗੁਰਨਿ ਤੇ
ਧਰਤਿ ਮਹਾਂ ਹੰਕਾਰਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਸਮੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਨ ਸੁਧਾਰੇ ਮਾਰਿ*॥੨੭॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਯੋਗ ਸਿੰਘੇ ਰਾਮਿ ਰਾਮੇ 'ਰਾਮਰਾਇ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਾਨਨੇ ਰਾਮ ਉਠਾਇਸੀ ਅੰਤੁ ॥ ੨੮ ॥

੩੮. [ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਵੇਸ਼]।

ਏਹਗ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਡ ਸੁਜਸੁ ਸੁਨਹਿ ਨਿਭ ਕਾਨ । ਧੀਰ
ਮਹਾਂ ਗੀਭੀਰ ਹੈ ਕਰਮਾਤ ਮਹੀਯਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਅਨਿਕ ਸੰਗਤਾਂ
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਆਵੈ।ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈਪੁਰ ਕਾਮਨ। ਸਿੱਖਜ
ਅਨੇਕੁ । ਕੋਤਿਕ ਪਾਵਤਿ ਦਾਤ ਬਿਬੇਕੁ ॥ ੨ ॥ ਕੀਰਤਿ ਪਸਰੀ ਪੁਰਿ
ਪੁਰਿ ਘਰ ਘਰ । ਸੀਕਟ ਪਰਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਆਨਿ ਆਨਿ
ਗੁਨ ਅਧਿਕ ਸੁਨਾਵੈ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਰਾਮਰਾਇ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ੩ ॥ ਜਰੀ
ਨ ਜਾਇ ਅਨੁਜ ਬਝਿਆਈ । ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਅਤਿ ਤਪਦਾਈ।
ਜਨੈਂ ਜਨੈਂ ਗੁਨ ਗਨ ਸੁਨਿ ਹੈ ਕਾਨ । ਤਨੈਂ ਤਨੈਂ ਛੋਭ ਰਿਦੈ ਬਹੁ ਠਾਨਿ
॥ ੪ ॥ ਬਸਿ ਨ ਬਸਾਵਹਿ ਚਿਤਵਹਿ ਜਤਨਾ । ਕਿਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ
ਗੁਰਤਾ ਰਤਨਾ । ਸਿੱਖਜ ਮਸੀਦ ਮੇਵਜੇ ਬਿੰਦ । ਸਭਿ ਮਹਿ ਬੈਠੈ ਚਿਤ
ਬਿਲੀਦ ॥ ੫ ॥ ਰਿਦੈ ਬਿਖੇ ਜਿਮ ਗਿਨਤੀ ਕਿਨਤਿ । ਮੁੱਖਜਨਿ ਸਾਥ
ਬਾਕ ਕਹੁ ਭਨਤਿ । 'ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨਿ ਮੈਂ ਨਿਭ ਰਹਜੋਬਿਨਅਧਿਕਾਰ
ਅਨੁਜ ਪਦ ਲਹਜੈ ॥ ੬ ॥ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਆਵਨਿ ਵਿਗ ਸ਼ਾਹੁ । ਨਹਿ

*ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । 'ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਵੇਖੋ ਵਾਲੇ (ਮਸੀਦਾਂ ਨੂੰ) । 'ਮਾਰ ਕਰਕੇ ।

*ਇਹ ਹੈ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਨ, ਛਾਪੇ ਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਹਨ:-ਕਹਿ ਕਰਿ ਜੋਰ ਗਰੀਬਨ ਉਪਰ ਨਹਿ ਤਿਨ ਦੇਖਹਿ
ਯਤ ਤੇ ਹੀਨ । ਮੁਰਖ ਅਪਨਾ ਆਪ ਜਨਾਵਨ ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਕਹੁ ਨਹਿ ਚੀਨ ।

ਕਿਨ ਕੀਨਸਿ ਤਬਿ ਉਭਸਾਹੁ । ਸਭਿ ਤੇ ਅੰਗੁ ਕੀਏ ਮੁਖ ਭੋਜਾ । ਨਾਮ
ਸੁਨੇ ਜਿਸ ਧਰਕ ਕਰੇਜਾ ॥ ੭ ॥ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਕੋ ਬਲ ਕਰਿਕੇ ।
ਅਸਮਝ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਰਿਕੇ । ਕਹਿਥੇ ਸੁਨਿਥੇ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ । ਕਰੀ
ਬਹੁਤ ਮਿਲਿ ਤੁਰਕਨਿ ਰਾਈ ॥ ੮ ॥ ਜਹਿ ਬਾਦੀ ਸਮੁਦਾਇ ਸਦੀਵਾ ।
ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਹੁ ਹੋਕਾਰ ਕਰਿ ਨੀਵਾਰਸ ਰਾਖਯੋ ਬਝ ਨੌਰੰਗ ਸੰਗ । ਤਹਿ
ਬੈਠਕ ਬੁਝ ਲਈ ਉਭੈਗਾ ॥ ੯ ॥ ਨਿਜ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਹੁ ਕਰਿ ਰਾਖਾ । ਨਹੀਂ
ਦਿਯੋ ਬਿਗਰਨਿ, ਹਿਤ ਕਾਂਖਾ^੧ । ਇਭ ਮੁਹਿ ਪਠਯੋ ਰਹਯੋ ਢਿਯਾ ਸ਼ਾਹੁ ।
ਪਿਤ ਜੁਤਿ ਤੇ ਨਚਿਤ ਸੁਖ ਮਾਂਹੁ ॥ ੧੦ ॥ ਆਯਹੁ ਸਮਾ ਲੇਨਿ ਬਝਿ-
ਆਈ । ਮੇਰੇ ਭਯਾਗ ਕਰਯੋ ਰਿਸ ਪਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਿਖੇ ਸਭਿ
ਸਾਜ^੨ । ਹੁਤੋ ਪਿਤਾ ਢਿਯਾ ਜਿਭਿਕ ਸਮਾਜ ॥ ੧੧ ॥ ਗੁਰਤਾ ਕੇ ਸੰਗ ਸਭਿ
ਕਿਛ ਲੀਨਿ । ਸਰਬੋਤਮ ਪਦ ਪਾਵਨ ਕੀਨਿ । ਅਬਿ ਤੋ ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਨ
ਬਨੇ । ਏਕ ਜਤਨ ਆਵਤਿ ਮੁਖ ਮਨੇ ॥ ੧੨ ॥ ਸੋ ਮੈਂ ਕਰਿਹੈ ਠਰੈ ਨ ਕੈਸੇ
ਸੁਨਿ ਤੁਮ ਭਨਹੁ ਆਇ ਚਿਤ ਜੈਸੇ । ਨੌਰੰਗ ਕੋ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਕਰਿਕੇ ।
ਅਨਿਕ ਭੇਦ ਕੇ ਬਾਕ ਉਚਰਿਕੇ ॥ ੧੩ ॥ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਤੇ ਅਧਿਕ ਬਝਾਈ ।
-ਤਿਸ ਢਿਯਾ ਕਰਾਮਾਤ ਅਧਿਕਾਈ । ਕਰਹੁ ਹਕਾਰਨਿ ਲੇਹੁ ਨਿਹਾਰੀ ।
ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੈਂ ਦੇਹਿ ਦਿਖਾਰੀ ॥ ੧੪ ॥ ਕਿਛਿਕ ਕਾਜ ਅਪਨੇ ਸੁਧਰਾਵਉ ।
ਅਸਮਝ ਤੇ ਸੁ ਕਰਹਿ ਤੁਮ ਪਾਵਉ । ਬਸਹਿ ਤੁਮਾਰੇ ਦੇਸਨਿ ਮਾਂਹੀ ।
ਪਠਹੁ ਬੁਲਾਵਨਿ ਆਵਹਿ ਪਾਹੀ ॥ ੧੫ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਕਹਿ ਸ਼ਾਹੁ
ਸਿਖਾਇ ਪਠਹਿ ਦੂਤ ਤੋ ਲਿਉਂ ਬੁਲਵਾਇ । ਜਬਿ ਇਸ ਬਲ ਮੈਂ ਆਵਨਿ
ਕਰਿ ਹੋਤਬਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਬਹੁਤ ਸਿਖਰਿਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਪਾਵੈ
ਭੇਦ^੩ । ਪਰਹਿ ਬੈਰ ਜਿਸ ਤੇ ਦੇ ਬੇਦ । ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਾਵਹੁ ਹੋਰਾ । ਜਬਿ
ਢੀਕੋ ਪਰਿ ਹੈ ਇਸ ਠੋਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਲਘੁਤਾ ਜਹਿ ਕਹਿ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਇ ।
ਕਰਹਿ ਅਸਰਧਾ ਪੁਨ ਸਭਿਕੋਇ । ਨਹੀਂ ਉਪਾਇਨ ਅੰਰਪਨ ਕਰੈ । ਬਹੁਰ
ਮੋਹਿ ਪਰ ਨਿਬਚੈ ਧਰੈ ॥ ੧੮ ॥ ਰਸ ਨਹਿ ਰਹਨਿ ਵੇਹੁ ਸੰਗ ਸ਼ਾਹੁ । ਬਦੀ
ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਤੁਰਕ ਜਿ ਪਾਹੁ । ਕਰਾਮਾਤ ਕੇਤਿਕ ਦਿਖਰਾਵੈ । ਨਿਤਪ੍ਰਭਿ
ਰੀਤਿ ਨਵੀਨ ਸਿਖਾਵੈ ॥ ੧੯ ॥ ਆਇ ਜਿ ਮਿਲਹਿ ਬਿਗਰ ਇਮ ਜਾਇ ।

^੧(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਚਾਹ ਵਾਲਾ (ਰੱਖਿਆ) । ^੨(ਮੈਂ) ਰਿਹਾ । ^੩ਸਾਮਾਨ । ^੪ਫਰਕ
ਪਾ ਵੇਰਾਗਾ ।

ਜੇ ਨਿਸਪਿਤ ਪਰ ਕਰਹਿ ਸੁਭਾਇ । ਕਰੇ ਹਕਾਰਨ ਜੇ ਨਹਿ ਆਵਹਿ। ਸਾਹ
 ਦੂਤ ਫੁਛੇ ਉਲਟਾਵਹਿ ॥ ੨੦ ॥ ਤੋ ਭੀ ਹਮ ਕੋ ਹੈ ਬਿਧਿ ਨੀਕੀ । ਪੁਜਹਿ
 ਭਾਵਨਾ ਹਮਰੇ ਜੀ ਕੀ । ਸਾਹੁ ਕਰਹਿ ਤਬਿ ਜੋਰ ਬਡੇਰਾ । ਰਿਸ ਕਰਿ ਸੈਨ
 ਪਠਾਵਹਿ ਵੇਰਾ ॥ ੨੧ ॥ ਲਰਸੈ ਜਾਇ ਕਿਮ ਇਸ ਕੇ ਸਾਬ । ਅਤਿ ਜੋਰਾ-
 ਵਰ ਦਿੱਲੀ ਨਾਬ । ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਬਨਹਿ ਤਬਿ ਨਾਹੀ । ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼
 ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ ਸਾਹੀ ॥ ੨੨ ॥ ਫੇਰਿ ਜਾਇਗੋ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਕੋ । ਕਰਨੈ ਬਸਾਵਨਿ
 ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ । ਜਿਮ ਮੈਂ ਨਿਕਸਿ ਰਹਨੈ ਅਨ ਠੋਰਾ । ਸੋ ਭੀ ਬਸਹਿ ਹੋਹਿ
 ਤਿਮ ਹੋਰਾ ॥ ੨੩ ॥ ਇਮ ਭੀ ਹੋਇ ਤੁ ਮੁਝ ਕਉ ਨੀਕੀ । ਮਹਿਮਾ ਪਰਹਿ
 ਅਨੁਜ ਕੀ ਵੀਕੀ । ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਭਾਪ ਬਿਧਾਇ ਬਧੇਰਾ । ਅਸਮਤ ਤੇ ਰਸ ਨੌਰੰਗ
 ਕੇਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਦੋਨਹੁ ਖਿਧਿਨਿ ਲਾਭ ਹੈ ਮੋਹੀ । ਹੋਰਾ ਅਨੁਜ, ਕਰੇ ਇਮ,
 ਹੋਹੀ । ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਨੇ ਕਹਨੈ । ਸਕਲ ਮਸੰਦ ਮੋਦੜਨਿ ਲਹਨੈ
 ॥ ੨੫ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਬਾਕਨਿ ਕਹੁ ਸਨਮਾਨਤਿ । ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸਹਿ ਆਇ
 ਬਖਾਨਤਿ । 'ਕੋ ਤੁਮ ਤੇ ਬੁਧਿਵਾਨ ਬਿਸਾਲਾ । ਉਰ ਸਰਬੰਗ ਸਰਬ ਹੀ
 ਕਾਲਾ ॥ ੨੬ ॥ ਹਾਨ ਲਾਭ ਜਸੁ ਅਪਨਸੁ ਦੋਨ । ਯੋਰਾ ਅਰੁ ਹੋਰਾ ਜਗ
 ਹੋਨ । ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਜੋਤਿਕ ਬਢਿਆਈ । ਹਸਰਾਮਲਾ ਜਿਮ ਲਖਹੁ
 ਸਦਾਈ ॥ ੨੭ ॥ ਜਿਮ ਰਾਵਰ ਕੋ ਨੀਕੋ ਹੋਇ । ਤਿਮ ਚਿਛ ਚਾਹਤਿ ਹਮ
 ਸਭਿ ਕੋਇ । ਚਢੇ ਆਪ ਕੇ ਬੰਦੇ ਮਾਹਿ । ਹਾਨ ਲਾਭ ਖੁਸਰੋ ਸੰਗ
 ਪਾਹਿ ॥ ੨੮ ॥ ਅਬਿ ਤੋ ਦੋਨਹੁ ਭਾਉਨਿ ਕੇਰਾ । ਨੀਕੀ ਰੀਤਿ ਸਮਾਜ
 ਘਨੇਰਾ । ਸੁਜਸੁ ਦੁਹਨਿ ਕੋ ਜਗ ਮੈਂ ਫੇਲਾ । ਉੱਜਲ ਜਥਾ ਹਿਮਾਲਯ ਸੈਲਾ
 ॥ ੨੯ ॥ ਜੋ ਬਿਰੋਧ ਬਧਿ ਗਯੋ ਘਨੇਰਾ । ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਕਿਮ ਹੋਵਹਿ ਵੇਰਾ ।
 ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਰਨਿ ਬਨਿ ਆਵਹਿ । ਤੁਮ ਘਰ ਤੇ ਗੁਰਤਾ ਨਹਿ ਜਾਵਹਿ
 ॥ ੩੦ ॥ ਨਾਹਿਤ ਮੋਢੀ ਬਾਛਤਿ ਸਾਰੇ । ਗੁਰਤਾ ਹੋਤੁ ਕਰਤਿ ਉਪਚਾਰੇ ।
 ਬਧੇ ਰੂਧ ਅਸ ਨਹਿ ਹੁਇ ਜਾਇ । ਅਰਪਹਿ ਗੁਰਤਾ ਅਪਰ ਸੁ ਬਾਇ
 ॥ ੩੧ ॥ ਸਾਹੁ ਮਹਾਂ ਬਾਦੀ ਬਿਗਰੇ ਹੈ । ਜੋ ਕਿਛੁ ਬਿਘਨ ਤਹਾ ਹੈ ਜੈ ਹੈ ।
 ਤੁਮਹਿ ਕਲੰਕ ਚਢਹਿ ਨਹਿ ਜੈਸੇ । ਕਰਨੈ ਬਨੈ ਆਪ ਕੋ ਤੈਸੇ ॥ ੩੨ ॥
 ਕਰਹਿ ਬਾਦ ਜਬਿ ਨੌਰੰਗ ਮਹਾਂ । ਲਗਹਿ ਬਿਗਾਰਨਿ ਜੋ ਕਿਛੁ ਤਹਾ ।
 ਕਰਹਿ ਅਜੋਗ ਤੁਰਕ ਗਨ ਕਹੇ । ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਬਸ ਨ ਤੁਮ ਰਹੇ ॥

ਪ੍ਰੋਤਖਾਨਾ ਤੇ ਪਦਮਾਵਤੀਵਾਰਾ ਜਾਗਾ (ਕੀਰਤਪੁਰਬਿਚ) ਵਿਗਾਜ ਕਛਕ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ

॥੩੩॥ ਜਥਾ ਮਤੰਗ ਬਲੀ ਕੀ ਸੁੰਭਾ । ਦੇ ਪਕਰਾਇ ਪਥਮ ਤਿਹ ਡੰਭਾ ।
ਪੁਨਹਿ ਮੁਚਾਵਨਿ ਚਾਹੇ ਕੋਈ । ਕਿਮ ਛੁਟਹਿ ਗਹਿ ਲੀਨਸਿ ਜੋਈ ।
॥੩੪॥ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕੀਜੈ । ਜਿਸ ਤੇ ਲਘੁਰਾ ਅਪਨਿ ਲਖੀਜੈ ।
ਰਾਵਰ ਕੀ ਚਾਹਤਿ ਭਲਿਆਈ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਈ ॥
੩੫॥ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਸੁਨਿ ਕਹੈ । 'ਇਮ ਨ ਹੋਇ ਜਿਮ ਤੁਮ ਮਨ
ਲਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੀਕੀ ਕਰੈਂ ਅਧਿਕ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹਮ ਧਰੈਂ ॥੩੬॥
ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਨੌਰੰਗ ਸਿਖਰਾਵੈਂ । ਏਕ ਬਾਰ ਜਿਮ ਇਹਾਂ ਬੁਲਾਵੈ ।
ਜਥਾ ਸਦਨ ਹਮ ਨਿਕਸੇ ਬੈਸੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਨਾਵੈਂ ਐਸੇ ॥੩੭॥
ਸੋਪਿ ਆਇ ਦਿੱਲੀ ਕਹੁ ਦਰਸੈ । ਬੋਲਨਿ ਤੁਰਕਨਿ ਸਾਥ ਸਪਰਸੈ ॥
ਮੋਹਿ ਸਮਾਨ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਆਇ । ਕੈ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਤੇ ਸੁ ਪਲਾਇ ॥੩੮॥
ਦੋ ਮੈਂ ਕਰਿ ਹੋਂ ਏਕ ਜ਼ਰੂਰ । ਤੋ ਮੇਰੀ ਭਾਵਨ ਹੁਇ ਪੂਰ । ਤੁਮ ਸਜਾਨੇ
ਹੁਹੁ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਿ । ਜੇ ਨ ਕਰੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਾਰ ॥੩੯॥ ਤੋ ਮੇਰੇ
ਨਿਬਢਲ ਬਲ ਅਹੈ । ਜੇ ਨਿਬਢਿਤ ਅਨੁਜ ਮਮ ਰਹੈ । ਗੁਰਤਾ ਥਾਈ
ਕੈ ਅਧਿਕਾਰੈ । ਹੁਤੇ ਸੁ ਮੇਰੇ ਜਾਨਤਿ ਸਾਟੇ ॥੪੦॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੀਨਿ
ਸੋ ਥਾਈ । ਬਹੁਰੈ ਭਏ ਪਰਸਪਰ ਥਾਈ । ਤੋ ਤੁਸਨਿ ਮੈਂ ਕੈਸੇ ਰਹੋਂ । ਜੇ
ਕਰਿ ਦੋਸ ਰਿਦਾ ਨਹਿ ਦਹੋਂ ॥੪੧॥ ਏਹਗਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਕੈ ਮਤੇ
ਦਿੜੁ ਨਿਬਚਾ ਉਰ ਕੀਨਿ । ਅਨੁਜ ਹਕਾਰੋਂ ਬਾਹਿ ਢਿਗ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ-
ਸਿੰਘ ਚੀਨ ॥ ੪੨ ॥ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਭਾ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸਵੀਂ ਭਾਗ 'ਰਾਮਰਾਇ' ਪੁੱਜਾ ਬਚਨਾਂ ਨਾਮ
ਨਿਸ਼ੇਧੀ ਅੰਕ ੩੮ ॥

੩੧. [ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਢੋਲ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਅਨੁਜ ਹਕਾਰਨਿ ਕਾਰਨੇ ਚਿਤਵਹਿ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ । ਪਿਖਹਿ
ਕਹਿਨਿ ਅਵਕਾਸ਼ ਕੋ ਜਬਹਿ ਬਾਹੁ ਢਿਗ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਇਕ
ਦਿਨ ਪੁਨਹਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਾਯੋ । 'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ ਸਮਾਯੋ' । ਬੁਝਨਿ
ਲਗਯੋ ਬਾਹੁ ਸਭਿ ਬਾਤ । 'ਪਿਤਾ ਤਮਾਰੇ ਜਗ ਬੱਖਜਾਤ ॥ ੨ ॥ ਕਿਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋ ਥਾਏ ਸਮਾਇ । ਤੁਮ ਨਹਿ ਮਿਲੇ ਤੀਰ ਤਿਨ ਜਾਇ । ਕਿਮ ਨਹਿ
'ਸੰਤ ਵਿਚ ਡੰਡਾ ਫੜਾ ਦੇਵੇ । 'ਜੇ ਮੈਂ ਢੋਲ ਨਾਲ ਅਪਣਾ ਰਿਦਾ ਨਹੀਂ ਸਥਾਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੱਪ
ਕੀਕੂੰ ਰਹਾਂ, ਭਾਵ ਚੁੱਪ ਰਹਾਂ ਤਾਂ ਢੋਲ ਮੇਰਾ ਰਿਦਾ ਸਾਜ਼ੇਗੀ, ਜੇ ਉੱਦਮ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਉੱਖ ਪੁੱਜੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਠਰੇਗਾ । 'ਕਹਿਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ।

ਗਏ ਕਿ ਸੁਧ ਨਹਿ ਆਈ । ਕੋ ਕਾਰਨ ਤਾ ਕਹਹੁ ਬੁਝਾਈ ॥ ੩॥ ਸਕਲ
 ਸਮਾਜ ਤਿਨਹੁ ਤੇ ਪਾਛੇ।ਕਿਨਹੁ ਸੰਭਾਰੈ ਰਾਖੈ ਆਛੇ । ਕਿਨ ਲੀਨਸਿ
 ਗੁਰਤਾ ਬਰ ਗਾਈ ?।ਤਿਨ ਪਾਛੇ ਤਿਮ ਕੀਨਿ ਆਥਾਈ' ॥੪॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ
 ਰਾਮਗਾਇ ਤਬਿ ਕਹਨੇ ।-ਅਬਿ ਅਵਕਾਸ ਕਹਨਿ ਕਹੁ ਲਹਨੇ-।ਸੁਨਹੁ
 ਬਾਹੁ।ਮੁਝ ਇਤੈ ਪਠਾਯੋ।ਪਿਤ ਆਇਸੁ ਤੇ ਮੈਂ ਚਲਿ ਆਯੋ ।੫॥ ਅਧਿਕ
 ਸਮਾਜ ਮੋਹਿ ਸੀਗਿ ਭੇਜਾ।ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਾਖਨੇ-ਸਭਿ ਲੋਜਾ-।ਜਬਿ ਕੇ ਹਮ
 ਆਏ ਤੁਮ ਪਾਸ । ਭਏ ਸਿੱਖਜ ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ ਰਾਸ॥੬॥ ਮਿਲਨਿ ਆਪ ਕੇ
 ਸਾਥ ਘਨੇਰਾ।ਅਛਮਤ ਪਤਾ ਪੁਨਹਿ ਬਹੁ ਹੋਰਾ।ਯਾਤੈ ਡਾ ਸਮਾਜ ਅਧਿ-
 ਕਾਈ।ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਨਿਤ ਬਧਹਿ ਸਵਾਈ॥੭॥ ਦੇਸਨਿ ਮਹਿ ਸਿੱਖੀ ਬਿਸ-
 ਤਾਰੀ।ਦਰਸਹਿ ਆਇਪ੍ਰੰਜ ਨਰਨਾਰੀ॥ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ ਆਨਚਵਾਵੈਂ।
 ਗ਼ਨੀ ਗ਼ਰੀਬ ਦਰਬ ਅਰਪਾਵੈਂ ॥੮॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਿਤਾ ਸੁਨੀ ਸੁਧ ਸਾਰੀ ।
 -ਭਯੋ ਸੁਚੇਤ ਸਮਾਜ ਸੰਭਾਰੀ-। ਮੁਝ ਕੋ ਸਮਰਥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਜਾਨਾ ।
 ਲਘੁ ਸੁਤ ਜਾਨੈਂ-ਅਹਿ ਆਯਾਨਾ-॥ ੯ ॥ ਅਪਨਿ ਸਮਾਜ ਤਿਸੀ ਕਉ
 ਦੀਨਾ । ਨਿਕਟਿ ਰਹਿਨ ਤੇ ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਚੀਨਾ । ਤਹਿ ਤੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ
 ਸਮੁਦਾਈ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੀ ਤਿਹ ਬਾਹੁ ਗਹਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਕਾਰਨ ਭਯੋ
 ਅਪਰ ਭੀ ਜੋਇ । ਰਿਸ ਜਿਮ ਕਰੀ ਸੁਨਾਵੈਂ ਸੋਇ । ਸਾਥ ਆਪ ਕੇ ਮੇਲ
 ਹਮਾਰਾ । ਭਯੋ ਅਧਿਕ ਹੀ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਭਾਰਾ ॥ ੧੧ ॥ ਜਨੈਂ ਜਨੈਂ ਤੁਮ
 ਫੁਰਮਾਇਸ਼ ਕੀਨਸਿ।ਅਛਮਤ ਬਲ ਤੇ ਤਨੈਂਕਰਿ ਦੀਨਸਿ।ਪਿਤਾ ਸਮੀਪ
 ਜਾਤਿ ਸੁਧ ਸਾਰੀ । ਤਿਨਹੁ ਬਾਤ ਨਹਿ ਨੀਕ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ਸੁਨਿ
 ਸੁਨਿ ਰੂਧ ਭਏ ਇਮ ਭਾਖਾ ।-ਸ਼ਾਹੁ ਸਾਥ ਜੇ ਅਸ ਰਸ ਰਾਖਾ।ਬਾਰ ਬਾਰ
 ਅਛਮਤ ਦਿਖਰਾਵਤਿ । ਜੋ ਬਿਧਿ ਅਨਬਨ ਦੁਲਭ ਬਨਾਵਤਿ ॥ ੧੩ ॥
 ਦੀਨ ਪਦਮਨੀ ਅਸੁ ਦਰਿਆਈ।ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਜੋ ਅਪਰ ਬਨਾਈ।ਇਹ
 ਆਛੀ ਨਹਿ ਕੀਨਸਿ ਤਾਹਿ । ਜਿਮ ਭਾਖਹਿ ਤਿਮ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਹਿ ॥
 ੧੪ ॥ ਹੋਖਹੁ ਜਿਸ ਕੇ ਅਸ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਆਇਸੁ ਮਾਨਿ, ਸਕਹਿ ਨਹਿ
 ਠਾਰੀ । ਤੋ ਤਿਸ ਪਾਸ ਰਹਹੁ ਹਿਤ ਕਰਿ ਕੋਹਮਰੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵਹੁ
 ਢਿਰਿ ਕੈ ॥੧੫॥ ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪੀ ਰਹਹੁ ਸਦੀਵਾ।ਉਤ ਬਸਿ,ਆਇ ਨ ਇਤ
 ਕੀ ਸੀਵਾ । ਲਾਗਹਿ ਨਹੀਂ ਸੁ ਬਦਨ ਹਮਾਰੇ । ਕਰਾਮਾਤ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਜੁ
 'ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । 'ਉਸੇ ਯਸੇ ਵੇਸ, ਇਸ ਤਰਫ਼ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਵਣਾ ।

ਦਿਖਾਰੇ—॥੧੬॥ ਪਠਸੈ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮੁਖ ਪਾਸ। ਸੁਨਿ ਤਬਿ ਤੇ ਮੈਂ ਤਜਾਰੀ
ਆਸ। ਕਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਉਰ ਗਯੋ ਨ ਭੀਰ।—ਰਿਸ ਤੇ ਸੁਪ ਨ ਦੇਹਿ ਅਭੀਰ—॥
੧੭॥ ਲਗੇ ਸਮਾਵਨਿ ਕੋ ਜਿਸ ਕਾਲਾ। ਲਘੁ ਸੁਤ ਕੋ ਗਾਈ ਬੈਠਾਲਾ।
ਸਭਿ ਸਿਖ ਸਿਗਤਿ ਚਰਨੀ ਪਾਇ। ਸੌਂਪਿ ਸਮਾਜ ਸਗਲ ਅਧਿਕਾਇ ॥
੧੮॥ ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ ਜਿ ਅਪਰ ਅਸ਼ੋਭੀ। ਸੇ ਬਿਚਰਤਿ ਗਨ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ
ਸਭਿ ਕੋ ਤਿਸ ਕੋ ਪਾਇ ਲਗਾਇ। ਨੀਕੀ ਗੀਤਿ ਸੌਂਪਿ ਸਮੁਦਾਇ॥੧੯॥
ਲਘੁ ਸੁਤ ਕੋ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਕੀਨਿ। ਅਪਨੀ ਕਰਮਾਤ ਸਭਿ ਦੀਨਿ।
—ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਸੋਂ ਮਿਲੇ ਨ ਜਾਇਨਹਿ ਦਰਸਹੁ, ਨਹਿ ਨਿਜ ਦਰਸਾਇ।
੨੦॥ ਅਸ਼ਮਤ ਕਤਹੁ ਲਗਾਵਹੁ ਨਾਂਹੀ। ਕਰਹੁ ਛਪਾਵਨਿ ਅਪਨੇ ਮਾਂਹੀ।
ਕਹੈ ਕੋਇ, ਕੈਸਿਹੁ ਬਨਿ ਜਾਇ। ਧੀਰਜ ਧਰਹੁ ਧਰਾ ਸਮਤਾਇ—॥੨੧॥
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਿ ਬਹੁ ਸੀਖਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤੇ ਸੁਤ ਕੋ ਦੀਖਾ।
ਪਿਤ ਮਹਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ। ਸਭਿ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਗਏ ਸਮਾਇ ॥੨੨॥
ਰਾਵਰਿ ਨਿਕਰਿ ਆਵਨੋ ਕਿਯੋ। ਤਿਸ ਤੇ ਮੁਖ ਢਲ ਐਸੇ ਭਯੋ। ਜੋ ਸਭਿ
ਬਿਧਿ ਤੇ ਮਮ ਅਧਿਕਾਰ। ਸੋ ਲਘੁ ਭ੍ਰਾਤਾ ਨੋ ਸੰਭਾਰਾ ॥੨੩॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ
ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ ਬੈਨ। ਬੋਲੈ ਬਾਹੁ ਚਪਲ ਕਰਿ ਨੈਨ। ‘ਤੁਮ ਕਹੁ, ਕਹਹੁ
ਕਹਾਂ ਪਰਵਾਹੁ ?। ਸਰਬ ਸਮਾਜ ਅਧਿਕ ਹੈ ਪਾਹੁ ॥ ੨੪ ॥ ਤੁਮ ਇਤ
ਦਿਸ਼ ਕੋ ਗੁਰ ਬਨਿ ਰਹੋ। ਸਿੱਖਜਨਿ ਤੇ ਭੇਟੈਂ ਗਨ ਲਹੋ। ਹਮਰੇ ਨਿਕਰਿ
ਰਹਹੁ ਹੋ ਜਾਵਤ। ਸਰਬੋਤਮ ਦਿੱਲੀ ਬਸਿ ਤਾਵਤ ॥੨੫॥ ਪੁਨ ਜੋ ਦੇਸ
ਤੋਹਿ ਲਗਿ ਨੀਕਾ। ਜਹਾਂ ਹਰਖ ਬਿਰਧਾਵਹਿ ਜੀਕਾ। ਤਹਿ ਸਥਾਨ ਆਫੈ
ਬਨਵਾਇ। ਦੋ ਹੋਂ ਗ੍ਰਾਮ ਜਗੀਰ ਲਗਾਇ ॥ ੨੬ ॥ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਇ
ਬਾਸ ਤਹਿ ਕਰੀਅਹਿਰੈ ਜਿ ਮਨੋਰਥ ਮੇਹਿ ਉਚਰੀਅਹਿ। ਸਭਿ ਮੈਂ ਪੂਰਨ
ਕਰਵਿ ਤੁਮਾਰੇ। ਬਾਛਤਿ ਲੀਜਹਿ ਨਿਕਰਿ ਹਮਾਰੇ ॥ ੨੭ ॥ ਧਾਰਤਿ
ਕਰਮਾਤ ਕਹੁ ਭਾਰੇ। ਜੋ ਜੋ ਕਾਰਜ ਕਹੇ ਸੁਧਾਰੇ। ਤੁਝ ਪਰ ਮੈਂ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਮਹਾ ਹੋਂ। ਚਹੈ ਬਾਸ ਕਰਵਾਇ ਤਹਾਂ ਹੋਂ ॥੨੮॥ ਤਿਸ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਨਹਿ
ਬਨਿ ਦਿਲਗੀਰਸੇ ਭੀ ਅਹੈ ਤੁਮਾਰੇ ਬੀਰ। ਨਿਜ ਸਿਗਤਿ ਤੇ ਸੋ ਪੁਜਵਾਵੈ।
ਨਹਿ ਭੇਰੇ ਕੁਛ ਕਾਜ ਗਵਾਵੈ ॥ ੨੯ ॥ ਅਲਪ ਆਰਥਲ ਮਹਿ ਸੋ ਅਹੈ।
‘ਭਿਰਭੇ (ਸੁਪ ਗੁਰੂ ਜੀ)। ‘ਜਰੇ। ‘ਧਰਤੀ ਦੇ ਭੁੱਲ। ‘ਚੰਚਲ। ‘ਸਰਬ ਤੋ ਉੱਤਮ ਦਿੱਲੀ
ਸਹਿਰ ਦਿਖ ਬਸੇ ਭੇਟੇ ਗੀਕ। ‘ਜਿਥੇ ਬਾਹੇ।

ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ ਕਿਤ, ਨਿਜ ਘਰ ਰਹੈ ਕੁਝੋ ਈਰਖਾ ਤਿਹ ਸੰਗ ਕਰਨੀ ।
 ਕਰਨੀ ਨੀਕ, ਲੇਹੁ ਉਰ ਧਰਨੀ ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨੇ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਬਾਕ ਭਲੇਰੇ ।
 ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ । ਐਹਿ ਨਹੀਂ ਰੰਚਕ ਪਰਵਾਹੁ । ਸੰਗਤਿ
 ਬੰਦ ਦੇਸ ਮਮ ਪਾਹੁ ॥ ੩੧ ॥ ਬਹੁਰ ਮੇਲ ਹੈ ਸਾਥ ਤੁਮਾਰੇ । ਸਭਿ ਜਹਾਨ
 ਕੇ ਸ਼ਾਹੁ ਉਦਾਰੇ । ਪਠਹੁ ਵਰਥ ਅਰੁ ਵਸਤੂ ਨਾਨਾ । ਜੇ ਬਹੁ ਦੁਰਲਭ
 ਜਗ ਕਹੁ ਜਾਨਾ ॥ ੩੨ ॥ ਆਜ ਕਮੀ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹਿ ਕੋਊ । ਜਿਮ ਚਿਤ
 ਚਹਤਿ ਕਰਤਿ ਹਾਂ ਸੋਊ । ਉਭੈ ਬਾਤ ਅਸਮੰਜਸ ਅਹੈ । ਜਿਨ ਚਿਤਵਤਿ
 ਚਿਤ ਚਿਤਾ ਦਹੈ :— ॥ ੩੩ ॥ ਇਕ ਤੋ ਮੈਂ ਗਾਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ । ਲਘੁ ਭਾਤਾ
 ਨੇ ਸੋ ਸੰਭਾਰੀ । ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਸੰਗ ਹੀ ਲੀਨਸਿ । ਅਜਮਤਿ ਜੁਤਿ ਪਿਤ
 ਸੰਗਤਿ ਦੀਨਸਿ ॥ ੩੪ ॥ ਕੀਨਸਿ ਮੁੜ ਤੋ ਅਧਿਕ ਬਡਾਈ । ਸਰਬ
 ਮਸੰਦ ਲਗਾਇਸਿ ਪਾਈ । ਇਹ ਜੋ ਕਰੀ ਅਜੋਗ ਜਦਾਪੀ । ਇਸ ਪਰ ਬਸ
 ਨ ਬਸਾਇ ਤਦਾਪੀ ॥ ੩੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਆਪ ਅੱਛਤ ਜੋ ਦਈ । ਨਹਿ
 ਸਮਰਥ ਕੋ, ਤਿਸ ਉਲਠਈ । ਹੋਨਹਾਰ ਸੋ ਬੀਤ ਗਈ ਹੈ । ਪਰਾਲਬਧ
 ਸੁਭ ਤੋ ਸੁ ਲਈ ਹੈ ॥ ੩੬ ॥ ਦੁਤਿਯੇ ਸੁਨਹੁ ਜੁ ਤੁਮ ਢਿਗ ਆਵਨਿ । ਇਸ
 ਮਹਿ ਦੋਸ਼ ਕਰਹਿ ਅਰਪਾਵਨਿ । ਕਹੇ ਆਪ ਕੇ ਹਮ ਕੁਛ ਕੀਨਾ । ਅਜਮਤ
 ਬਲ ਤੋ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਚੀਨਾ ॥ ੩੭ ॥ ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਸ਼ਾਹੁ ਕਰਨੈ ਫੁਰਮਾਵਨਿ ।
 ਰਜੋਂ ਰਜੋਂ ਅਜਮਤ ਕਿਯ ਦਿਖਰਾਵਨਿ । ਪਠਨੋ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਹੀ
 ਕਾਮ । ਕਰੋਂ ਨ ਕੋਸੇ, ਹੈ ਗੁਰ ਨਾਮੁ ॥ ੩੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਿਤਾ ਕਹਤਿ
 ਕੁਛ ਬੋਰਾ । ਅਬਿ ਬਿਸਤ੍ਰਿਤਿ ਸਕਲ ਦਿਸ਼ਿ ਓਰਾ । ਬੰਦ ਮਸੰਦ
 ਸੰਗਤਾ ਮਾਹੀ । ਨਿਤ ਕਹਿ ਕਹਿ ਦੋਸ਼ਨਿ ਅਰਪਾਹੀ ॥ ੩੯ ॥ ਮੇਲ ਸ-
 ਦੋਸ਼ ਉਚਾਰਿ ਤੁਮਾਰੇ । ਅਪਸਸੁ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਹੁ ਬਿਸਤਾਰੇ । ਇਹ ਮੇਰੇ
 ਉਰ ਜਰੀ ਨ ਜਾਈ । ਹਮ ਤੁਮ ਦੋਨਹੁ ਕੋ ਲਘੁਤਾਈ ॥ ੪੦ ॥ ਯਾਤੇ ਅਬਿ
 ਲਿਹੁ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਾ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨਹਿ ਜਗ ਸਾਰਾ । ਪਠਹੁ ਦੂਤ
 ਕੋ ਤਿਨ ਕੇ ਪਾਸ । ਕਰਹੁ ਹਕਾਰਨਿ ਅਪਨਿ ਅਵਾਸ ॥ ੪੧ ॥ ਮੈ ਤੇ
 ਸਹਸ ਗੁਨੀ ਅਜਮਤ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਗਾਦੀ ਪਰ ਬਿਤ ਹੈ । ਜਿਮ ਚਿਤ
 ਚਹੁ ਤੁਥਾ ਬਨਿਵਾਵਹੁ । ਏਕ ਬਾਰ ਦੋਲੀ ਮੰਗਵਾਵਹੁ ॥ ੪੨ ॥ ਪੁਨ
 ਪੰਕਸ ਲਈ । 'ਕਠਨ, ਦੁਬਿਧਾ ਵਾਲੀ, ਅਜੋਗ ।' (ਕਿਉਂਕਿ) ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੀ
 ਨਾਮ ਹੈ, ਭਾਵ ਦਤਿਅਥੀ ਹੈ ।

ਕਹਿਬੇ ਤੇ ਸਭਿ ਹਟਿ ਰਹੈ । ਹਮ ਸਮ ਆਯਹੁ ਤਿਸ ਕਹੁ ਲਹੈ । ਸੋ ਪਿ
ਭਨਹਿ ਨਹਿ ਸੰਗਤਿ ਮਾਹੁ । ਮੁਹਿ ਸਮ ਮਿਲਹਿ ਆਇ ਤੁਮ ਪਾਹੁ ॥੪੩॥
ਇਹ ਮੇਰੇ ਉਰ ਕਰਕ ਬਿਸਾਲ ਨਿਸ ਦਿਨ ਪੀੜਤਿ ਜਿਮ ਨਟਸਾਲ ।
ਹਾਥ ਆਪ ਕੇ ਕਰਿਬੇ ਐਸੇ । ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ 'ਭਾਖੈ ਜੈਸੇ' ॥੪੪॥
ਅੰਤ੍ਰ ੩੨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਤਾ ਜਿੰਨੇ ਵਾਕਿ ਹਨ 'ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਗਣਿ' ਪ੍ਰੰਗਤ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ੍ਰਿੰਗੀ ਅੰਤ੍ਰ ੩੨ ॥

੩੨. [ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਗਣਿ ਜੀ ਦੀ ਵੈਸਤਾ] ।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜੇਸਠ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੇ ਕਰਿ ਮਤਸਰ ਮਨ ਮਾਂਹਿ । ਨਿਜ ਸਮ
ਕਰਿਬੇ ਅਨੁਜ ਕਹੁ ਕਹੀ ਬਾਹੁ ਕੇ ਪਾਹਿ ॥੧॥ ਥੋਪਈ ॥ ਸੁਨਿ ਨੌਰੰਗ ਨੇ
ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਾ ।—ਇਨ ਮਤਸਰ ਕਰਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ । ਆਰਥਲਾ ਹੈ
ਅਲਪ ਤਿਨਹੁ ਕੀ । ਰਹਨਿ ਮਾਤ ਵਿਗ ਬੈਸ ਜਿਨਹੁ ਕੀ ॥ ੨ ॥ ਕਿਮ
ਆਵਹਿ ਹਮ ਕਰਹਿ ਹਕਾਰਨਿ । ਨਹਿ ਨਿਕਸੈ ਘਰ ਤੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ।
ਭ੍ਰਾਤਪਨੇ ਮਹਿ ਅਧਿਕ ਸਰੀਕਾ । ਕਰਹਿ ਦ੍ਰੋਭ, ਨਹਿ ਚਾਹਹਿ ਨੀਕਾ
॥੩॥ ਜਿਮ ਹੋਯਹੁ ਹੈ ਸਦਨ ਹਮਾਰੇ । ਰਾਜ ਕਰਨੇ ਨਿਜ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਮਾਰੇ ।
ਤਿਮ ਸਗਰੇ ਜਗ ਮੈਂ ਬਰਤਾਰਾ । ਹੋਤਿ ਸਰੀਕੇ ਮਹਿ ਦੁਖ ਭਾਰਾ ॥ ੪ ॥
ਭੈਸੀ ਰੀਤਿ ਇਨਹੁ ਮਹਿ ਬਈ । ਮਮ ਸਮ ਲਘੁ ਨੇ ਗਾਦੀ ਲਈ । ਤਿਨ
ਪਠਿ ਦੂਤ ਹਕਾਰੈਂ ਜਬੈ । ਰਿਸ ਕਰਿ ਸੁਪ ਨ ਕੁਛ ਕਹਿ ਰਬੈ ॥੫॥ ਪ੍ਰਥਮ
ਹਕਾਰੈ ਇਹ ਚਲਿ ਆਯਹੁ । ਅਜਮਤ ਜੁਭਿ ਕਰ ਇਤਹਿ ਪਠਾਯਹੁ ।
ਜੋ ਹਮ ਚਹਤਿ ਸਕਲ ਕਰਿਵਾਯਹੁ । ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਨੀਕੇ ਪਠਿਆਯਹੁ
॥ ੬ ॥ ਅਬਿ ਜੇਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਰ ਹਕਾਰਹਿ । 'ਬਾਹੁ ਦ੍ਰੋਭ ਕਉ ਠਰਹਿ'
ਬਿਚਾਰਹਿ । 'ਬਡੇ ਭ੍ਰਾਤ ਜੇ ਪਹੁੰਚੈ ਪਾਸ। ਮਮ ਅਧੀਨ ਪੁਨ ਰਹਿ ਕਯਾ
ਆਸ'—॥੭॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਉਰ ਨੌਰੰਗਕਹੈ 'ਕਯਾਕਹਿ ਬਾਤ ਬੁਲਾਵਨਿ
ਚਹੈ। ਅਜਮਤ ਹੋਰਨਿ ਕੋਰ ਹਕਾਰਨ। ਸੋਤੁਮ ਕੀਨਸਿ ਪ੍ਰਥਮ ਦਿਖਾਰਨਿ
॥੮॥ ਆਬ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੀ ਦੂਤ ਪਠਨਿ ਹੈ । ਲਘੁ ਬਯ ਆਵਨਿ ਤਿਨਹੁ
ਕਠਨ ਹੈ। ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ ਹਹੁ ਦੇਉ। ਅਬਿ ਅਜਮਤ ਮਹਿ ਸਮਸਰ
ਹੋਉ' ॥ ੯ ॥ ਕਿਧੈਂ ਸੁ ਲਘੁ ਗਾਦੀ ਪਰ ਠੀਕਾ । ਤੁਮ ਤੇ ਹੈ ਹੈ ਅਧਿਕ
'ਮੇਰੇ ਤੁਲ (ਤੁਸਾ ਪਾਸ) ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਤਿਸ (ਸ੍ਰੀ ਯਕਫਿਸ਼ਠ ਜੀ) ਨੂੰ ਬੀ ਜਾਣਨਗੇ ।
'ਭੀਰ ਜੀ ਬਰਛੇ ਦੀ ਨੇਕ ਜੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਵੇ । [ਸੀਸ, ਲਮੁ ਬਲਜ] ।
'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦ੍ਰੋਭ ਕਰਦਾ ਹੈ' (ਇਹ) ਵਿਚਾਰਨਗੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ) । 'ਵਿਰ ਮੇਰੇ ਗੋਚਰੀ ਕੀ ਆਸਾ
(ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ) ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ । 'ਬਹੁਤ ਕਰਮਾਤਾ ਵਿਚ ਚਿਥੇ ਜਿਹੇ ਹੋਵੇਗੇ ।

ਬਧੀਕਾ* । ਲਘੁ ਬਧ ਤੇ ਸਥਿ ਹੋਇ ਬਿਸਾਲਾ । ਕਰਹਿ ਹਕਾਰਨਿ ਕੋ ਤਿਸ
ਕਾਲਾ ॥੧੦॥ ਅਬਿ ਤੋ ਅਨੁਚਿਤ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੋ* । ਪਠਿਕੈ ਦੁਤ ਨ ਨਿਕਟਿ
ਹਕਾਰੋ* । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਤਬਿ ਕਹਯੋ । ‘ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਤੁਮ ਨੀਕੇ
ਲਹਯੋ ॥ ੧੧ ॥ ਹੋਤਿ ਹਕਾਰਨਿ ਕੀ ਜੁਗ ਬਾਤੀ । ਗਰਬਤਿ ਕਰਿ, ਕੈ
ਬਲ ਬੱਖਜਾਤੀ* । ਸੋ ਨਹਿ ਆਛੀ ਬਿਘਨ ਪਰਤਿ ਹੈ । ਦੇਤਿ ਸਾਪ ਕੋ ਕ੍ਰੋਧ
ਕਰਤਿ ਹੈ* ॥੧੨॥ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨਿ ਬੁਲਾਵਨਿ ਕਰਨੋ । ਇਹ ਨੀਕੋ ਪੁਰ-
ਸੋਤਮ ਬਰਨੋ । ਇਮ ਕਰਤੇ ਸਭਿ ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸਹਿੰਨਿਤਪਤਿ ਮੰਗਲ
ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ ॥ ੧੩ ॥ ਯਾਤੇ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਨਿ ਐਸੇ । ਸੋ ਆਵਹਿ
ਅਰੁ ਸੁਖ ਹੁਇ ਜੈਸੇਕਰਿ ਸਨਮਾਨ ਹਕਾਰਹੁ ਤਾਹੁ । ਦਰਸਹੁ ਪਰਸਹੁ
ਬੈਸਹੁ ਪਾਹੁ* ॥੧੪॥ ਤਿਸ ਛਿਨ ਨਿਪ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ* । ਸੁਨਿ ਬਿਤਾਂਤ
ਸਭਿ ਕਹਯੋ ਬੁਝਾਈ । ‘ਇਹੁ ਜੁ ਬਾਤ ਗੁਰ ਸੁਤ ਨੇ ਕਹੀ । ਸੋ ਹਮ ਨੇ
ਮਨ ਆਛੀ ਲਹੀ ॥੧੫॥ ਪੂਰਬ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਸ ਭਇਉ । ਇਨ ਕੋ ਬਝੋ

*ਬਹੁਤ ਵਧੀਕ ਹੋਵੇਗਾ । *ਸੱਦਕ ਦੀ ਗਲ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾ ਤਾਂ ਹੋਕਾਰ ਕਰਕੇ
ਭਾਵ ਹੋਆ ਬਾਕੇ, ਜਾ ਪ੍ਰਗਟ ਬਲ ਦਿਖਾ ਕੇ । *‘(ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੱਦਿਆ) ਕ੍ਰੋਧ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ, (ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਓਹ ਸਮਰਥ ਹਨ) ਸੁਖ ਦੇ ਏਕਰੇ ।

*ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਤਾਂ ਦਰਸਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ‘ਸਵਾਈ’ ਇਸ ਜੈ ਸਿੰਘ
ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਠਹੀਂ ਸੀ । ਇਹ ਜੈ ਸਿੰਘ ਅੰਬਰ ਸ਼ਹਿਰ (ਜੈ ਪੁਰ ਰਿਆਸਤ) ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
ਇਹ ਮਾਹਜਰਾਂ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ ਸੀ, ਤੇ ‘ਮਿਰਜ਼ਾ ਰਾਜਾ’ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਰੱਖਦਾ ਸੀ । ਮੌਰੇਗਜ਼ੇਬ
ਪਾਸ ਬੀ ਇਸ ਨੇ ਇੱਜ਼ਤ ਪਾਈ । ਸੇਵਾ ਜੀ ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਓਸ ਨਾਲ
ਮੁਲਾਹ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ੧੨ ਕਿਲੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੁਮਕੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਦੋਂ ਹੀ ਸੇਵਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁਮਕ ਨਾਲ ਬੀਜਾਪੁਰ ਤੇ ਫਤੇ ਪਾਈ ਸੀ । ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ,
ਜੋਧ, ਤੇ ਨੀਤੀਵੇਤਾ ਸੀ । ਇਹ ੧੭੨੩ ਸੰਮਤ ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹੋ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪਰ ਬੀ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਸੀ ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਪੁਲੋਕ ਗਮਨ ਚੇਤ ਸੰਮਤ ੧੭੨੧ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜੈ ਸਿੰਘ
ਸਵਾਈ ਇਸੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਅੰਬਰ ਤੋਂ ਬਦਲਕੇ
ਰਾਜਧਾਨੀ ਜੈ ਪੁਰ ਵਸਾਕੇ ਵੇਬੇ ਆਈ ਸੀ । ਇਹ ੧੭੫੫ ਸੰਮਤ ਬਿ: ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਗੋਈ
ਬੈਠਿਆ ਤੇ ੧੭੬੬ ਸੰਮਤ ਬਿ: ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਮੋਇਆ । ਇਹ ਜਯੋਤਸ਼ੀ ਬੀ ਸੀ, ਦਿੱਲੀ ਦਾ
ਜੰਤੂ ਮੰਬਰ, ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਇਸੇ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਸਾਹਿ ਵਿਗ ਅਇਉ । ਜਹਾਂਗੀਰ ਪਤਿਸਾਹੁ ਬਿਸਾਲਾ । ਬਡੇ ਆਪ ਕੇ ਸੁਭ
 ਮਗ ਚਾਲਾ ॥੧੬॥ ਤਿਨਹੁ ਹਕਾਰੇ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸਰ
 ਧਨ ਪਾਨੀ । ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਬਡ ਰਸ ਕੋ ਰਾਖਾ । ਬਾਹੁ ਜੋਰਿ ਕਰ ਤਿਨ
 ਸੇਂ ਭਾਖਾ ॥੧੭॥—ਮੋਹਿ ਨਾਮ ਕੀ ਢੋਰਹੁ ਮਾਲਾ । ਜਿਸ ਤੇ ਸੈਕਟ ਕਟਹਿ
 ਕਰਾਲਾ—। ਕਹੇ ਨਜ਼ਮੀ ਕੇ ਇਮ ਕੀਨਿ । ਦੁਰਗ ਗੁਲਿਯਰ ਪਠਿਥੇ
 ਕੀਨਿ ॥੧੮॥ ਜਹਾਂ ਕੈਦਖਾਨਾ ਬਹੁਤੇਰਾ । ਸਭਿ ਬਧ ਕੈਦੀ ਤਹਾਂ ਬਸੇਰਾ ।
 ਸੁਨਤਿ ਬਾਹੁ ਕੀ ਬਿਨੈ ਪ੍ਰਸੀਸੇ । ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਦੁਰਗ ਜਾਇ ਜਪੁ ਕੀਸੇ ॥੧੯॥
 ਜੇ ਰਜਪੁਤ ਕੈਦ ਮਹਿ ਤਹਾਂ । ਅਸਨ ਬਸਨ ਸਭਿ ਕੇ ਦਿਯ ਤਹਾਂ ।
 ਪੁਨਾਹ ਬਲਾਏ ਕਰਿ ਚਲੀਸਾ । ਕਹਿ ਮੁਚਵਾਏ ਸਕਲ ਮਹੀਸਾ
 ॥੨੦॥ ਸਭਿ ਰਜਪੁਤਨਿ ਮੈਂ ਬਿਰਤਾਂਤ । ਅਬਿ ਲੋ ਕਹੈਂ ਸੁਨਹਿ ਬੱਖਜਾਤ ।
 ਪੁਰਸੋਤਮ ਜੇ ਹੈਂ ਸਗ ਮਾਹੀਂ । ਬਿਨੈ ਸੁਨਤਿ ਹੀ ਬਸਿ ਹੈ ਜਾਹੀਂ ॥੨੧॥
 ਤਿਮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਇਹ ਬੰਸ । ਕਜੋਂ ਨ ਪ੍ਰਸੰਨਹਿ ਕਰੇ ਪ੍ਰਸੰਸ ।
 ਆਵਹਿਗੇ, ਨਹਿ ਬਿਲਮ ਲਗਾਵਹਿ । ਕਰਿ ਸਨਮਾਨ ਜਿ ਆਪ
 ਬਲਾਵਹਿ ॥੨੨॥ ਇਮ ਜੇ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ ਕਹਜੈ । ਸੁਨੈ ਬਾਹੁ ਮਨ
 ਨੀਕੇ ਲਹਜੈ । ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਮਹਿ—ਇਸ ਕੇ ਹਾਥ । ਕਰਹਿ ਹਕਾਰਨਿ
 ਬਿਨਤੀ ਸਾਥ ॥੨੩॥ ਜੇ ਰਿਸ ਹੋਇ ਤ ਇਸ ਪਰ ਹੋਇ । ਜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ, ਦਰ-
 ਸਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ—। ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਨੌਰੰਗ ਭਨਿਯੋ । ਭੇ ਜੇ ਸਿੰਘ
 ਸਵਾਈ ! ਸੁਨਿਯੋ ॥੨੪॥ ਆਛੀ ਬਾਤ ਕਹੀ ਇਮ ਕਰਹੁ । ਤੁਮਹਿ ਬੁਲਾ-
 ਵਨਿ ਉਦਮ ਧਰਹੁ । ਅਪਨੋ ਪਠੀਅਹਿ ਨਰ ਪਰਧਾਨ । ਜੋ ਲਜਾਵੈ ਬਹੁ
 ਬਿਨੈ ਬਖਾਨਿ ॥੨੫॥ ਜਿਸ ਤੇ ਰਿਸ ਨ ਕਰਹਿ ਸੁਨਿ ਕੈਸੇ । ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ
 ਲਗਿ ਆਨਹਿ ਜੈਸੇ । ਕਰਹੁ ਪਠਾਵਨਿ ਸਭਿ ਅਸਵਾਰੀ । ਅਪਰ ਸਕਲ
 ਬਿਧਿ ਕੀਜਹਿ ਤਜਾਰੀ ॥੨੬॥ ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਪਰ ਹੁਇ ਆਰੁਢਿ । ਬਾਲ
 ਬੈਸ ਜਿਨ ਆਸੈ ਗੁਢ । ਦੇਹੁ ਪਠਾਇ ਉਪਾਇਨ ਨਾਨ । ਹਮਰੀ ਦਿਸਿ
 ਕੋ ਲਿਹੁ ਪਰਵਾਨਾ ॥੨੭॥ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਜਿਮ ਚਲਿ ਆਵੈਂ । ਤਿਮ
 ਕਰੀਅਹਿ ਪੁਨ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈਂ । ਬਹੁ ਸਨਮਾਨ ਸਾਥ ਅਨਵਾਵਉ ।
 ਰਚਿਰ ਉਪਾਇਨ ਪ੍ਰਥਮ ਪਠਾਵਉ ॥੨੮॥ ਨਿਜ ਦਿਸਿ ਤੇ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ
 ਯਨੁਪ ਬਡ ਲੋਥ ਵਿਚ ਧਰਨ ਵਾਲੇ । ਯੋਥ ਜੋੜ ਕੇ । ਫੁਡਵਾਏ । ਰਾਜੇ । ਮਨ ਬੰਡਤ
 (ਅਸਵਾਰੀ) ਉਤੇ ।

ਲਿਖੀਅਹਿ ।—ਆਪ ਆਇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਦਿਖੀਅਹਿ । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ
 ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੈ । ਹਮਰੁ ਮੋਦ ਰਿਪਜਾਵਨਿ ਕੈ ਕੈ ॥ ੨੯ ॥ ਕਰਹੁ ਸਨਾਥ
 ਦਾਸ ਮੁਹਿ ਜਾਨਹੁ—। ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਲਿਖਿਓ ਤੁਮ ਠਾਨਹੁ। ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ
 ਤੇ ਜੈ ਪੁਰਿ ਰਾਜਾ । ਕਹਤਿ ਭਯੋ ‘ਮੈ ਕਰਿਹੋਂ ਕਾਜਾ ॥੩੦॥ ਜਿਤਿਕ ਸੇਵ
 ਮੁਖ ਤੇ ਬਨਿ ਜੈ ਹੈ। ਤਿਤਿਕ ਭਲੇ ਸਭਿਗੁਰ ਕਰਿ ਦੇ ਹੈ। ਇਕ ਤੋ ਕਹਨਿ
 ਆਪ ਕੋ ਭਇਉ । ਦੁਤਿਯ ਸੇਵ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਲਇਉ ॥ ੩੧ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ
 ਕਰਹਿਗੇ ਬਰ ਕੋ ਦੇ ਹੈਂ । ਯਾਂਤੇ ਹਮ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਰਿਝੈਂ ਹੈਂ । ਆਇ ਆਪ
 ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਜਰੁਗਸੁਨਜੈ ਸੁ ਤਿਨ ਦੇਖੇ ਦੁਖ ਦੁਰ’ ॥੩੨॥ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ
 ਤਿਨਹੁ ਕੋ ਅਹੈ । ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ ਜਹਾਂ ਕਹਿੰ ਕਹੈ’ । ਇਮ ਬਿਤਾਂਤ
 ਭਾ ਸਭਾ ਮਝਾਰ । ਠਹਿਰੀ ਠੀਕ ਹਕਾਰਨਿ ਕਾਰ’ ॥ ੩੩ ॥ ਉਠਨੈ ਸ਼ਾਹੁ
 ਅੰਤਹ ਪੁਰਿ ਗਇਉ । ਅਪਰ ਸਰਬ ਦੁਰਗਹਿ ਨਿਕਸਇਉ। ਆਪ ਆਪਨੇ
 ਪਹੁੰਚੇ ਡੇਰੇ । ਚਵਿ ਚਵਿ ਸਿਵਕਾ ਸੁਭਤਿ ਬਧੇਰੇ ॥੩੪॥ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ
 ਕਹਿ ਨੀਕਾ । ‘ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਸੁਭ ਟੀਕਾ’ । ਕੋ ਕਹਿ ‘ਆਛੈ ਨਹਿ
 ਇਨ ਕੀਨਾ । ਅਨੁਜ ਸੰਗ ਦੇਸ ਜੁ ਰਚਿ ਲੀਨਾ ॥ ੩੫ ॥ ਦਈ ਪਿਤਾ
 ਨੇ ਜਿਸ ਬਛਿਆਈ । ਸੋਂਪਨੈ ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਸਮੁਦਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਜਿਨ ਬਾਲਕ । ਤਿਨ ਦੁਤੀ’ ਕੀਨਸਿ ਤਤਕਾਲਕ
 ॥੩੬॥ ਸ਼ਾਹੁ ਸਿਖਾਯਹੁ—ਇਹਾਂ ਹਕਾਰਹੁ । ਕਰਾਮਾਤ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿ ਨਿਹਾ-
 ਰਹੁ—। ਅਥਿ ਲੋ ਬਾਲਿਕ ਰੂਪ ਸਹਾਈ। ਇਸ ਕੋ ਸਾਥ ਨ ਚਹਿ ਖੁਟਿਆਈ
 ॥੩੭॥ ਦਈ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰੀ । ਹਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹ ਤੇ ਬਲਧਾਰੀ ।
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਰਿਦੇ ਰਿਸ ਆਈ ।—ਆਇ ਨ ਹਮ ਕੋ ਮੁਖ ਦਿਖਲਾਈ—
 ॥ ੩੮ ॥ ਇਸ ਮਹਿੰ ਦੋਸ਼ ਤਿਨਹੁ ਕੋ ਕਹਾਂ । ਜਿਨ ਸੋਂ ਦੇਸ਼ ਰਚਤਿ ਹੈ
 ਮਹਾਂ । ਫਰਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਇਨ ਫਰਨਿ ਨ ਦੀਨਾ । ਠੀਕ ਹਕਾਰਨਿ ਕੋ ਮਤਿ
 ਕੀਨਾ ॥ ੩੯ ॥ ਅਜਮਤ ਮਹਿੰ ਪੁਰਨ ਜੁਗ ਭਾਈ । ਮਿਲੇ ਪਰਸਪਰ
 ਜਬ ਇਕ ਥਾਈ । ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਤਬਿ ਕਜਾ ਹੁਇ ਜਾਇ । ਕਿਸ ਬਿਧਿ
 ਕੋ ਮੁਖ ਬਚ ਨਿਕਸਾਇ ॥ ੪੦ ॥ ਕਹਨੈ ਨਿਫਲ ਹੋਵਹਿ ਨਹਿ ਕੈਸੇ ।
 ਲੱਛ ਹਤਸਿ ਅਭਿਆਸੀ ਜੈਸੇ’ । ਪਨੁ ਬਿੰਦਨਾ’ ਜਿਨ ਭਲੇ ਕਮਾਈ ।

‘(ਮੈਂ ਇਹ) ਸਫਿਆਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਾਲ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹਨ । ‘ਸੋਂਦਣੇ ਦਾ ਕੰਮ ।

‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁਗਲੀ । ‘(ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ) ਅਭਿਆਸੀ ਜਿਵੇਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡਦਾ ਹੈ ।

‘ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿਧਾ ।

— ੬ ਸਤ੍ਰੁ

ਦੁਖਹਿ ਨਹੀਂ ਬਾਨ ਗਨ ਘਾਈ ॥ ੪੧ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਸੂਬੇ ਕਹੈ
ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਬਿਧਿ ਜਾਨਿ । ਗੁਰ ਸੁਤ ਪਹੁੰਚੈ ਸਿਵਰ ਨਿਜ ਓਰ ਅਨੰਦ
ਕਹੁ ਠਾਨਿ ॥ ੪੨ ॥

ਇਹ ਦੋ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਨ। ਰਾਜੇ 'ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ' ਪੁਸਤਕ ਬਲਨਠੇ
ਨਾਮ ਉਦਿ ਤਿਸਲੀ ਯੋਗ ॥ ੩੩ ॥

੩੩. [ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਜੇ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੁਖ ਗਿਆ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਸੀਖ ਸਿਖਾਈ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਮਤੇ ਠੀਕ ਠਹਿਰਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੁਤ ਪਹੁੰ-
ਚੈ ਸਿਵਰ ਬੈਠੈ ਬਿਰ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬਹਿਲੈ ਕੇ ਗੁਰਦਾਸ
ਜਿ ਆਇਕ । ਕਹਿਤਿ ਭਯੋ ਸਭਿ ਸੋ ਅਹਿਲਾਇਕ । 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ
ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੇ । ਪਰਨ ਭਯੋ ਮਨੋਰਥ ਸਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁ ਸ਼ਾਹੁ
ਹਕਾਰੇ । ਨਿਪ ਜੈ ਸਿੰਘ ਬੀਚ ਕੋ ਭਾਰੇ । ਅਬਿ ਆਵਹਿਗੋ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ
ਮੈਂ । ਸੁਖ ਸੋ ਬੈਸ ਰਹੈ ਜੋ ਘਰ ਮੈਂ ॥ ੩ ॥ ਬਿਘਨ ਅਨੇਕ ਪਾਇ ਹੋਇਹਾਂ ।
ਬਿਗਰਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਜਾਇ ਗੋ ਕਹਾਂ । ਸ਼ਾਹ ਬੁਲਾਏ ਜੋ ਚਲਿ ਆਯਹੁ । ਕਰਜੇ
ਨੇਮ ਪੁਣ ਸੋ ਬਿਨਸਾਯਹੁ ॥ ੪ ॥—ਨਹਿ ਮਲੇਛ* ਕੋ ਦਰਬਨ ਪਾਉਂ ।
ਅਪਨੇ ਦਰਬਨ ਤਿਸ ਨ ਦਿਖਾਉਂ—। ਕਰੀ ਪ੍ਰਤੱਯਾ ਇਸ ਬਿਧਿ ਜੋਇ ।
ਆਵੇ ਇਝੈ ਬਿਨਸਿ ਹੋ ਸੋਇ ॥ ੫ ॥ ਸੰਗਤਿ ਸਗਲ ਮਸੰਦਨਿ* ਜਾਨੀ ਪੈਜ*
ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਬੈਠਿ ਜੁ ਠਾਨੀ ।—ਕਹੈ ਕੂਰ-ਜਾਨਹਿਗੋ ਸਭੈ* ।—ਇਹ
ਕੈਸੇ ਗੁਰ ਭਾਖਹਿ ਭਬੈ* ॥ ੬ ॥ ਬਿਗਰ ਜਾਇਗੀ ਪੁਨਿ ਗੁਰਿਆਈ । ਤਜ-
ਗਹਿ ਸਰਧਾ ਨਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ਇਮ ਇਤ ਕੇ ਆਵਨਿ ਮਹਿ ਦੇਸ਼ਾਤਿਨਬਰ
ਕੋ ਛੁਰਿ ਜਾਇ ਭਰੋਸੁ ॥ ੭ ॥ ਜੁ ਕੁਛ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਹੈ ਬਨਾਈ ॥ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ
—ਇਹ ਕੂਰ ਕਹਾਈ*—। ਜੇ ਇਸ ਪੈਜ ਛੁਟਨਿ ਤੇ ਭਰਹਿ ॥ ਨਹੀਂ ਆਇਬੋ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ । *ਜੇ ਨਿਯਮ ਪੁਰਬਕ ਪੁਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਟੁੱਟੇਗਾ । *ਸਾਰੇ ਮਸੰਦਾ
ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੇ । *ਪ੍ਰਤੱਯਾ । *ਸਾਰੇ ਜਥ ਲੇਖਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝੂਠ ਕਿਹਾ ਸੀ । *ਤਦ
ਆਖਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕਾਹਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ । *('ਲੋਕੀ') ਮੰਨਣਗੇ ਨਹੀਂ ('ਬਹਿਣਗੇ ਕਿ') ਇਹ
ਝੂਠ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ।

*ਮਲੇਛ ਪਦ ਦੇ ਅਮ ਅਰਥ ਮੇਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਰਤਾਉ
ਕੂਰਕ ਆਦਿਕਾਂ ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਿੰਦ
ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ । ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦ ਦੇ ਲੋਕ ਸੱਭਾ ਸਨ, ਤੇ ਸੁਫ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤਦੋਂ
ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਾਸੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਘਟ ਸੱਭਾ ਸਨ ਜਾਂ ਅਸੱਭਾ ਸਨ,
ਮਲੇਛ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਇਥੇ ਮਲੇਛ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਮੌਰੀਕਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ
ਦੂਸਰੇ ਮਤ ਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਇਆਂ ਦੀ ਯੋਲਾਦ ਸੀ ।

ਦਿੱਲੀ ਕਰਹਿ॥੮॥ ਤੋ ਬਸਿਓ ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ ਅਪਨੋ । ਹੋਵਹਿ ਨਹੀਂ ਬੀਚ
 ਭੀ ਸੁਪਨੋਅਪਰ ਬਾਨ ਜੈਬੋ ਕਹੁ ਹੋਇ ਨਾਨਿਪ ਆਇਕ ਰਖਿ ਸਕਿ ਹੈ
 ਕੋਇ ਨ॥੯॥ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਹੋਹਿ ਲਰਨਿ ਕੀ ਜਬੈਫੋਰਿ ਦੇਸ ਕਹੁ ਗਮਨਹਿ
 ਤਬੈ । ਜੰਗਲ ਕੇ ਬਲ ਜੋ ਜਲਹੀਨ ।-ਜਾਇ ਨ ਸਕੈ ਸੈਨ-ਇਮ
 ਚੀਨ॥੧੦॥ ਤਹਿ ਕੋ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਕਰਿ ਹੈ । ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ ਤੋ ਬਸਤਿ
 ਨਿਕਰਿ ਹੈ । ਅਧਿਕ ਸਮਾਜ ਬਿਰਾਜਹਿ ਜੋਇ । ਤਿਸ ਬਲ ਪਹੁੰਚਿ
 ਬਿਨਾਸੀ ਹੋਇ॥੧੧॥ ਇਕ ਤੋ ਭਰਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਤੋ ਲੋਕ । ਮਿਲਹਿ ਨ, ਹੋਹਿ
 ਸਭਿਨਿ ਮੈਂ ਰੋਕ । ਦੁਭੀਏ ਜੰਗਲ ਦੇਸ ਮਝਾਰ । ਨਰ ਰਹਿ ਦੁਖੀ ਨ
 ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਬਾਰਿ॥੧੨॥ ਬਸਨਹਾਰ ਜੋ ਜਲ ਨਹਿ ਪਾਵਹਿ॥ਕਹਿ ਤੋ ਪਾਨ
 ਕਰਹਿ ਜੋਜਾਵਹਿ॥ਰੋਸ ਹਜ਼ਾਰਹੁਆਵਹਿ ਜੈਸੇ॥ਜੰਗਲਦੇਸ ਨ ਪਹੁੰਚਹਿ
 ਤੈਸੇ॥ ੧੩॥ ਹਟਤਿ ਹਟਤਿ ਸੰਗਤ ਰਹਿ ਜਾਇ । ਕੋਨ ਕਸਟ ਯੁਤਿ
 ਦਰਸਨ ਪਾਇ । ਪੁਨਹਿ ਮੋਹਿ ਗੁਰਤਾ ਬਿਦਤਾਵੈ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੇ
 ਚਲਿ ਆਵੈ॥੧੪॥ ਧਨੀ ਮਸੈਦਨਿ ਕੋ ਧਨ ਦੇਹੈ । ਸਿਰੇਪਾਉ ਬਖਸ਼ੀਸ਼
 ਕਰੈ ਹੈ । ਬਹੁ ਸਨਮਾਨਹਿ ਆਵਨ ਜਾਨੈ । ਤਿਸ ਤੋ ਹਟਿ ਇਤ ਹੀ ਕੋ
 ਮਾਨੈ॥੧੫॥ ਸਭਿ ਮਾਨਵ ਸੁਖ ਕੇ ਬਸਿ ਅਹੈ । ਪਹੁੰਚਹਿ ਤਹਾਂ ਜਹਾਂ
 ਬਹੁ ਲਹੈ । ਇਹ ਉਪਾਇ ਅਬਿ ਮੈਂ ਕਰਿ ਆਵਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨਹਿ
 ਕਿਮ ਬਨਿ ਜਾਵਾ॥ ੧੬॥ ਮੁਝ ਮਨ ਮੈਂ ਨਿਬਚੈ ਅਸ ਪਾਵਤਿ । ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਇਤ ਆਵਤਿ । ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕਹੁ ਪਰਹਰੈ । ਕਹਜੈ
 ਬਾਕ ਕੋ ਪਾਲਨਿ ਕਰੈ॥੧੭॥ ਦੋਨੋ ਬਿਧਿਨਿ ਮੋਹਿ ਗੁਨ ਹੋਇ । ਆਵਹਿ
 ਕਿਧੈਂ ਨ ਆਵਹਿ ਸੋਇ । ਇਮ ਨਿਜ ਲੋਕਨਿ ਮਹਿ ਕਹਿ ਬਾਤੀ॥ਭਰਨੈ
 ਹਰਖ ਕੁਛ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ॥ ੧੮॥ ਹੋਨਹਾਰ ਕਹੁ ਜਾਨਹਿ ਨਾਹੀ ।
 ਲਖਹਿ ਕਿ-ਗੁਰਤਾ ਹੁਇ ਮੁਝ ਪਾਹੀ-। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੁਪਤੇ ਰਾਤੀ॥
 ਸੁਖ ਸੈਂ ਬਿਤੀ ਸੁ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤੀ॥੧੯॥ ਉਠਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ ਰਾਜਾ ।
 ਕਹਜੈ ਸ਼ਾਹੁ ਚਿਤਵਤਿ ਸੋ ਕਾਜਾ । ਨਿਤ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕੀਨਿ ਸੁਭ ਰੀਤ ।
 ਬੈਠਨੈ ਨਿਜ ਆਸਨ ਮੁਦ ਚੀਤ॥੨੦॥ ਏਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਕਾਰਨਿ ਕਰਜੈ ।
 ਸਨਮਾਨਤਿ ਬਹੁ ਬਾਕ ਉਚਰਜੈ । ਬਿੱਧ ਸੁਸ਼ੀਲ ਅਧਿਕ ਬੁਧਿਵਾਨਾ ।

‘ਰੋਸਣ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੇ ।’ ਸਭ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ । ‘ਜਲ ।’ ‘ਜਿਵੇਂ’ (ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਵਿਚ) ਰੋਸ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ‘ਬਹੁਤ (ਸੁਖ)’ । ‘ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਜ ਚਿਤਵਲਾ ਹੈ ।

ਨੀਕੇ ਸਕਲ ਰੀਤਿ ਤੇ ਜਾਨਾ ॥੨੧॥ 'ਹੁਕਮ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਹਮ ਪਰ ਹੋਵਾ।
 -ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਲਿਹੁ ਜੋਵਾ॥ਸਾਦਰ ਤਿਨ ਕਹੁ ਲੇ ਕਰਿ ਆਵਹੁ।
 ਜੁਤਿ ਅਸੁਵਾਰੀ ਅਥੈ ਸਿਧਾਵਹੁ-॥ ੨੨ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸਨੈਦਨ ਗਨ ਨਗ
 ਜਰੇ। ਬਲੀ ਬਾਹੁ' ਜਿਸ ਜੋਰਨਿ ਕਰੇ। ਬਰੀਦੋਜ ਜਗਮਗ ਚਮਕੰਤਾ।
 ਅਸ ਉਛਾਰ ਉਪਰ ਦੁਤਿਵੰਤਾ ॥੨੩॥ਰੁਚਿਰ ਪਾਲਕੀ ਮੁਕਰ ਜਰਾਉ'।
 ਲੇਹੁ ਕਹਾਰ ਸੰਗ ਸਮੁਦਾਉ। ਹਿਤ ਮਾਤਨਿ ਕੇ ਲੀਜਹਿ ਡੋਰੇ। ਜੇਕਰਿ
 ਸਾਥ ਆਇੰ ਇਤ ਓਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਜਿਤਿਕ ਹੁਇੰ ਸਾਥ।
 ਉਚਿਤ ਦੇਹੁ ਅਸੁਵਾਰੀ ਪਾਥ'। ਸੰਗ ਤੁਫੰਗਮ ਕੁਛ ਲੇ ਜਾਹੁ। ਅਪਰ
 ਉਪਾਇਨ ਅਰਪਹੁ ਪਾਹੁ ॥ ੨੫ ॥ ਦਰਬ ਪਟੇਬਰ ਅਰੁ ਪਸ਼ਮੰਬਰ।
 ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੇ ਬਹੁ ਬਰ ਅੰਬਰ। ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਹੁ ਸਭਿ ਰੀਤਿ।
 ਬਿਨਤੀ ਭਨਹੁ ਠਾਨਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤਿ॥੨੬॥ਸ਼ਾਹੁ ਦਿਸ਼ਾ ਤੇ ਅਰੁਦਿਸ਼ਮੇਰੀ'।
 ਕਰਹੁ ਬੰਦਨਾ ਬਿਨੈ ਬਢੇਰੀ।-ਏਕ ਬਰ ਚਲਿ ਦਰਬਨ ਦੀਜਹਿ।
 ਸੰਗਤਿ ਪੂਰ ਮਨੋਰਥ ਕੀਜਹਿ-॥੨੭॥ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀਨ ਉਰ ਹੋਕੀ।
 ਆਵਹਿ ਨਿਜ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਕੇ। ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਤੇ ਸੇ ਬਿਧਿ ਕਰੀਏ।
 ਗਮਨਹੁ ਤਿਤੇਬਿਲਮਪਰਹਰੀਏ'॥੨੮॥ਇਮਰਾਜਾਜੈਸਿੰਘਸਵਾਈ॥ਨੀਕੀ
 ਬਿਧਿ ਭਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਦਈ ਉਪਾਇਨ ਰੁਚਿਰ ਮਹਾਨ। ਕਰਜੋ
 ਪਠਾਵਨਿ ਨਿਜ ਪਰਧਾਨ॥੨੯॥ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਾਰਗ ਚਲਿ ਪਰਜੋਪਸ਼ਚਮ
 ਦਿਸ਼ਿ ਮੁਖ ਸਨਮੁਖ ਕਰਜੋਜਿਮਜਿਮ ਜੈਸਿੰਘ ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ॥ਪਠਿ ਨਰ
 ਲੇਤਿ ਰਹਜੋ ਸੁਧ ਸਾਰੀ ॥੩੦॥ ਚਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਚਿਤਵੰਤਾ।-ਆਇ
 ਕਿ ਨਹਿ ਸੋ-ਗਟੀ ਗਿਨੰਤਾ।-ਜੈ ਪੁਰਿ ਨਾਥ ਭਾਉ ਬਹੁ ਕਰਜੋ।ਅਧਿਕ
 ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਬਾਕ ਉਚਰਜੋ॥੩੧॥ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੁਖਨ ਬਿਤ ਬਹੁ ਭੇਜਾ॥ਅਸਵਾਰੀ
 ਆਦਿਕ ਅਰੁ ਸੇਜਾ। ਸੁਮਤਿਵੰਤਿ ਨਰ ਧਨੀ ਮਹਾਨਾ। ਪਠਜੋ ਲੇਨਿ
 ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ ਥਾਨਾ॥੩੨॥ਅਧਿਕ ਭਾਉ ਹੋਰਹਿ ਨਿਪ ਕੇਰਾ।ਰੁਚਿਰ ਭੇਰ
 ਅਰੁਦਰਬ ਘਨੇਰਾ॥ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮੀਪੀਜੇਈ॥ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਹਰਖਹਿਰੀ
 ਸੇਈ ॥ ੩੩ ॥ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬਹੁਤ ਬਾਰਿ ਗੁਨ ਨੀਕੇ। ਲੇ ਆਵਹਿਰੀ
 ਦਿਸ਼ਿ ਦਿੱਲੀ ਕੇ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਕਰਹਿ ਪੱਖ ਤਿਨ ਕੇਰਾ। ਸ਼ਾਹੁ ਪਾਸ ਕਹਿ
 ਸੁਜਸੁ ਘਨੇਰਾ॥੩੪॥ ਮੁਝ ਤੇ ਅਧਿਕ ਭਾਉ ਕਰਿਵਾਵਹਿ। ਮੇਰੇ ਕਾਜ ਨ
 'ਬਲਵਲ ਘੋੜੇ'ਭੀਸਿਆਂ ਨਾਲ ਜਗੀ ਹੋਈ।'ਰਸਤੇ ਲਈ ਜੋਗਸਵਾਈ ਦਿਓ'ਭੋਮੋਰੀਵਲੋ'।

ਕੁਝ ਬਿਗਰਾਵਹਿ* । ਇਕ ਦੁਇ ਅਪਰ ਹੋਹਿ ਦਿਸਿ ਭਾਂਹੀ । ਜੇ ਨਰ ਜਾਹਿ
ਸਾਹੁ ਕੇ ਪਾਹੀ ॥੩੫॥ ਇਤ ਕੋ* ਬਡ ਮਰਾਤਬਾ ਜੋਇ। ਆਇ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾ-
ਰਹਿ ਸੋਇ। ਇਹ ਤੋ ਰੀਤਿ ਨ ਨੀਕੀ ਬਨਹਿ । ਤਿਨਹੁ ਮਿਲੈ ਅਰੁ ਜਸ ਕੋ
ਭਨਹਿ* ॥੩੬॥ ਕਰਮਾਤ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁ ਬਿਲੈਦ । ਆਇ ਕਰਹਿ ਨਹਿ ਮਮ
ਜਸੁ ਮੰਦ । ਨਹਿ ਆਵਹਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ । ਅਰੁ ਨਹਿ ਜਾਹਿ ਸਾਹੁ ਕੇ
ਪਾਹੀ ॥ ੩੭ ॥ ਛਰ ਭਾਗਹਿ ਜੰਗਲ ਦਿਸਿ ਜਾਇ । ਇਹੀ ਬਾਤ ਨੀਕੀ
ਬਨਿ ਆਇ । ਇਤ ਆਵਨ ਮਹਿ ਸੰਸੈ ਮਹਾਂ । ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਹੁੰਜੈ ਹੈ ਕਹਾਂ-
॥ ੩੮ ॥ ਏਹਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਤ ਚਿਤ ਬਿਖੈ ਗਨਤੀ ਗਿਨਹਿ ਅਪਾਰ
। ਰਹਿ ਸਚਿੰਤ,-ਕਿਮ ਹੋਇ ਹੈ ਅਨੁਜ ਸਾਬ ਬਿਵਹਾਰ-॥੩੯॥

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਜੀ ਦੇ 'ਨਿਪੁ ਜੇ ਸਿੰਘ ਠਰ ਭੋਭਠ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਅੰਸੁ ੩੪ ॥ ੩੫ ॥

੩੪. [ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪਾਸ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਰਧਾਨ ਪੁੱਜਾ]।
ਏਹਾ ॥ ਜੈਪੁਰਿ ਪਤਿ ਪਰਧਾਨ ਨਿਜ ਪਠਨੈ ਪਰਨੈ ਮਗ ਮਾਂਹਿ । ਸਨੈ ਸਨੈ
ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮ ਲੰਘਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਨਿ ਉਮਾਹਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ
ਮੈਂ ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਈ । ਕਰਨੈ ਸਿਵਰ ਜੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਫਿਰਾ
ਜਬਿ ਸੁਧਿ ਹੋਈ* । ਭੋਜਨ ਪਠਨੈ ਦੇਗ ਕੋ ਜੋਈ ॥ ੨ ॥ ਅਪਰ ਲਈ
ਸੁਧਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਜੇਤਿਕ ਬਿਵਹਾਰ । ਕਰੀ ਬਿਤਾਵਨਿ
ਸੁਖ ਸੋ ਰਾਤੀ । ਸੁਪਤਿ ਉਠੈ ਜਬਿ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ॥੩॥ ਸਕਲ ਸੋਜ ਸੁਤਿ
ਕੀਨਿ ਬਨਾਨ । ਪੋਸਿਸ ਪਹਿਰੀ ਰੁਚਿਰ ਮਹਾਨ । ਪੁਨਹਿ ਪਠਨੈ ਇਕ
ਨਰ ਗੁਰ ਪਾਸ । ਕਰ ਜੋਰੇ ਭਾਖਤਿ ਅਰਦਾਸ ॥੪॥ 'ਬਡ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ
ਸਵਾਈ । ਜੈ ਪੁਰਿ ਕੋ ਪਤਿ ਬਿਦਤਿ ਮਹਾਈ । ਅਵਰੰਗਸਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਨਿਤ
ਰਹਿਈ । ਅਨਿਕ ਨਰਨ ਕਾਰਜ ਨਿਰਬਹਿਈ ॥ ੫ ॥ ਤਿਸ ਨਿਪੁ ਨੈ
ਭੋਜਨੈ ਪਰਧਾਨ । ਨਿਸ ਆਸਹੁ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਬਾਨ । ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਕੀ ਸੁਧਿ
ਬਹੁਤੇਰੀ । ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਹੋਈ ਸਭਿ ਹੋਰੀ ॥੬॥ ਅਬਿ ਰਾਵਰ ਕੇ ਦਰਸਨ
ਹੋਤੁ । ਬੁਝਨਿ ਭੋਜਨੈ ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ । ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਭੁਮਾਰੀ ਜਬੈ ।
ਕਰਹਿ ਸਫਲਤਾ ਅਪਨੀ ਤਬੈ* ॥੭॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਜਾਨ ॥
ਅੰਬਰਜਾਮੀ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਾ । 'ਪਾਛਲ ਪਹਿਰ ਦਿਵਸ ਕੇ ਆਵਹੁ ।

*ਨਾਂ ਕੁਝ ਬਿਗਰਾਵ ਦੇਵੇ । *ਭਾਵ ਮੇਰੀ ਤਰਫ ਦਾ । *ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ
ਨੂੰ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਿਲ ਪਵੇ ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਸ ਉਚਾਰੇ ।

*ਪਾਸ-ਸੁਧ ਜੰਗ ਗਈ ।

ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਹੁ ਦਰਸਨ ਪਾਵਹੁ ॥੮॥ ਦੂਰ ਪੀਥ ਤੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ ।
 ਬਿਸਰਾਮਹਿ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਖ ਪਾਏ' । ਫਰੀਦਾਰ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਸੈ' ।
 ਸਗਰੋ ਜਾਇ ਸੁਨਾਯਹੁ ਤਿਸੈ ॥ ੮ ॥ ਭਯੋ ਦਿਵਸ ਕੋ ਪਾਛਲ ਜਾਮ ।
 ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ ਅਭਿਰਾਮ । 'ਸਭਾ ਲਗਾਵਨਿ ਕੇ ਹਿਤ ਤਜਾਰੀ ।
 ਕਰਹੁ ਸ਼ੀਘ ਬਡ ਫਰਸ ਸੁਧਾਰੀ ॥੧੦॥ ਅਪਰ ਸਮਾਜ ਬਨਾਵਹੁ ਨੀਕ ॥
 ਪਿਖਤਿ ਹੋਇ ਹੁਲਸਾਵਨ ਜੀ ਕਾ' । ਸੁਨਿ ਸੇਵਕ ਸਮੁਦਾਇ ਸਿਧਾਏ ।
 ਸਭਾ ਸਦਨ ਸੁੰਦਰ ਸੁਧਰਾਏ ॥੧੧॥ ਤਨਜੇ ਚੰਦੋਵਾ ਬਾਲਰ ਛਰੀ । ਜਰੀ
 ਨਗੋਂ ਤੇ ਸੋਭਤਿ ਖਰੀ' । ਖਰੀ ਚੋਬ ਚਿੱਤ੍ਰਤਿ ਮੈਂ ਚਾਰੁ' । ਚਾਰ ਓਰ
 ਬਮਕਤਿ ਗਚਕਾਰ' ॥ ੧੨ ॥ ਸੁੰਦਰ ਫਰਸ ਮਖਮਲੀ ਹੋਵਾ । ਹਰਖ
 ਉਪਾਵਤਿ ਜਿਨ ਜਿਨ ਜੋਵਾ । ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਸਰਬ ਹੀ ਬਨਜੇ । ਚਹੁੰਦਿਸਿ
 ਸਦਨ ਸੁਦੁਤਿ ਤੇ ਸਨਜੇ ॥੧੩॥ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਜਾਰ ਜਬਿ ਜੋਯੇ । ਸ੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੁ ਆਵਨਿ ਹੋਯੇ । ਸੁੰਦਰ ਬੀਚ ਪ੍ਰਯੋਕ ਭਸਾਵਾ । ਉੱਜਲ
 ਆਸਤਰਨ' ਸੋਂ ਛਾਵਾ ॥ ੧੪ ॥ ਸੋਜਬੰਦ ਗੁੰਫੇ ਜੁਤਿ ਛਰੀ । ਉਪਰ ਆਇ
 ਬਿਰਾਜੇ ਹਰੀ । ਭਾਟ ਨਕੀਬ ਬਢਾਵਤਿ ਜਸੁ ਕੋ । ਆਏ ਸੁਭਟ ਸਿਪਰ
 ਗਹਿ ਅਸਿ ਕੋ ॥੧੫॥ ਬਿੰਦ ਮਸੇਦ ਮੇਵਜੇ ਠਾਵੇ । ਜੋ ਅਰਦਾਸ ਕਰਹਿ
 ਸੁਖ ਬਾਵੇ । ਚਵਰਦਾਰ ਲੇ ਚਵਰ ਖਰੇ ਹੋਂ । ਪਹਿਰੇ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਬੇਸ ਖਰੇ
 ਹੋਂ ॥੧੬॥ ਚਾਰਹੁ ਓਰ ਚਲਾਵਹਿ ਕਰ ਤੇ । ਵੇਰਤਿ ਚਵਰ ਹੋਸ ਜਨੁ
 ਚਰਤੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਰਾਜਤਿ ਬੈਸੇ । ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਕੀ ਮੂਰਤਿ
 ਜੈਸੇ ॥ ੧੭ ॥ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਅੰਗ ਸੁ-ਕੁਮਾਰਾ । ਬਿੱਧ ਬਿਧਿ ਕੇ ਮਹਿਦ
 ਉਦਾਰ' । ਰਚਿਰ ਰਕਤ ਚਰਣਾਂਬੁਜ ਸੋਹੇ । ਜਿਨਹੁਂ ਹੋਰਿ ਜੋਗੀ ਜਨ
 ਮੋਹੇ ॥੧੮॥ ਸੁਖਮ ਬਸਤੁ ਗਰੇ ਮਹਿ ਜਾਮਾ । ਤੁੰਗ ਸਿਕੰਧ ਦੁਕੂਲ
 ਭਿਰਾਮ ॥ ਜਰੇ ਜਰਾਵਨਿ ਕੁੰਡਲ ਕਰਨ' * । ਕਰਨਿ' ਕਟਕ ਹਾਟਿਕ' ਸੁਭ
 ਬਰਨ ॥ ੧੯ ॥ ਸਿਰ ਪਰ ਚੀਰਾ ਚਿੱਤ੍ਰਤਿ ਰੰਗ । ਤਿਸ ਪਰ ਸੋਭਤਿ

'ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਦਾ) ਤਾਤਪਰਯ । 'ਠਗਾ ਠਾਲ ਜਥੀ ਹੋਈ ਚੰਗੀ ਸੋਭ ਰਹੀ ਹੈ । 'ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ
 ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਹਣੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਖੜੀਆਂ ਹਨ । 'ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਜੜਤਕਾਰੀ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ ।

(ਅ) ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ (ਕੁਛ ਦੂਰੀ ਤੇ) ਉੱਨੇ (ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਅਧਿ) ਸੋਭਾਇਮਾਨ ਹਨ । 'ਵਿਛਾਵਣਾ ।

'(ਪਰੰਤੂ) ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਨ ਤੇ ਬੜੇ ਉਦਾਰ ਹਨ । 'ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ । 'ਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ । 'ਹਥਾਂ
 ਵਿੱਚ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ । * ਇਹੇ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੁ ੪੫ ਅੰਕ ੨੭ ਤੇ ਰਾਸ ੧੦ ਅੰਸੁ ੧੨

ਅੰਕ ੧੮ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਜਿਗਾ ਉਤੰਗ । ਜਰਜੇ ਜਰਾਉ ਦਮਕਤਿ ਹੀਰੇ । ਕੋਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਬਿਧਿ
 ਚੀਰੇ ॥ ੨੦ ॥ ਸ਼ਾਰਦ ਚੰਦ ਸਪੁਰਨ ਬਦਨ । ਹੋਤਿ ਚਾਂਦਨੀ ਮੁਸਕਤਿ
 ਰਦਨ^੧ । ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੋਰ ਬਿਲੋਚਨ ਜੋਰਾ^੨ । ਮਨਹੁ ਨਿਹਾਰਤਿ ਚਾਰ
 ਚਕੋਰਾ ॥ ੨੧ ॥ ਸਰਬ ਸਭਾ ਜਬਿ ਪੂਰਨ ਭਈ। ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਤੇ ਦੁਤਿ
 ਮਈ । ਗਾਵਹਿ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਧੁਨਿ ਪਾਏ । ਹੋਤਿ ਨਿਹਾਲ ਜਿਨਹੁ ਮਨ
 ਲਾਏ ॥ ੨੨ ॥ ਨਿਪੁ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨਰ ਭੋਜਨੇ ਜੋਇ । ਤਿਹ ਛਿਨ ਕਰਜੇ
 ਹਕਾਰਨਿ ਸੋਇ । ਨੌਬਤ ਬਾਸਤਿ ਦੁਾਰ ਅਗਾਰੀ । ਆਇ ਤਹਾ ਬੰਦਨ
 ਕਹੁ ਧਾਰੀ ॥ ੨੩ ॥ ਸਗਲ ਉਪਾਇਨ ਆਗੇ ਧਰਿ ਕੈ । ਨੰਮੀ ਹੋਇ ਭਾਉ
 ਉਰ ਕਰਿਕੋ।ਸ਼ੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਆਇ ਹਜ਼ੂਰਾ । ਕੀਨਿ ਬਿਲੋਕਨ ਦਰਸਨ
 ਰੁਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਸੁੰਦਰ ਪਹਿਰੇ । ਸਤਿਨਿ ਬੀਚ ਬੈਠੇ
 ਚਿਤ ਠਹਿਰੇ^੩ । ਆਨਿ ਆਨਿ ਸੰਗਤਿ ਦਰਸਿਤੀ । ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਭੋਟਨਿ
 ਅਰਪਿਤੀ ॥ ੨੫ ॥ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਵਤਿ । ਹਿਤ ਅਰਦਾਸਨਿ ਅੰਗੁ
 ਖਰੋਵਤਿ । ਨਰ ਨਾਰੀ ਪਿਥਿ ਹੋ ਬਲਿਹਾਰੀ । ਅਨਿਥ ਦੇਸ ਕੇ ਕਰਹਿ
 ਜੁਹਾਰੀ^੪ ॥ ੨੬ ॥ ਗੁਰ ਸਮਾਜ ਕੇ ਪਿਥਿ ਪਰਧਾਨਾ । ਹਰਖ ਭਰਜੇ
 ਜੋਰਤਿ ਜੁਗ ਪਾਨਾ । ਧਰ ਪਰ ਧਰਿ ਸਿਰ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਬੈਠੇ ਸਨਮੁਖ
 ਸਰਧਾ ਭੀਨ ॥ ੨੭ ॥ ਪਾਨ ਬੰਦਿ ਪੁਨ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ । 'ਜੈ ਪੁਰਿ
 ਮਹਿ ਜਿਸ ਕੀ ਰਜਧਾਨੀ । ਨਾਮ ਨਿਪਤ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ । ਸ਼ਾਹਿ
 ਸਮੀਪੀ ਰਹੈ ਸਵਾਈ ॥ ੨੮ ॥ ਤਿਨ ਅਰਜੀ ਕਰ ਜੋਰਿ ਗੁਜਾਰੀ ।
 ਨਮਸਕਾਰ ਪਦ ਪਦਮ ਉਚਾਰੀ । ਗਾਵਹਿ ਦਰਸਨ ਭਰਨਿ^੫ ਮਨਿੰਦ ।
 ਅੰਧਕਾਰ ਗਨ ਕਸ਼ਟ ਬਿਲੋਦ ॥ ੨੯ ॥ ਕਰਤਿ ਲਾਲਸਾ ਰਿਦੇ ਮਹਾਨੀ ।
 -ਦੀਜਹਿ ਆਇ ਦਰਸ ਇਸ ਥਾਨੀ । ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਭਾਰੀ ।
 ਕਰਹੁ ਨਿਹਾਲ ਆਪ ਇਕ ਥਾਰੀ-॥੩੦॥ ਕਾਰਨ ਔਰ ਏਕ ਇਸ ਮਾਂਹੂ ।
 ਜੈ ਸਿੰਘ ਨਿਪੁ ਅਵਲੋਕਨੇ ਪਾਹੂ^੬ । ਕਹੁ ਜੈ ਸ਼ਾਹੁ ਅਵਰੰਗ ਨੇ ਐਸੇ ।
 -ਗੁਰੁ ਹਕਾਰਹੁ ਜੈਸੇ ਕੈਸੇ-॥੩੧॥ ਸ਼ਾਹੁ ਲਿਖਾਇ ਪਠਨੇ ਪਰਵਾਨਾ^੭ ।
 ਇਮ ਕਹਿ ਨਵੀਸੀਦ ਦਿਧ ਪਾਨਾ । ਲੇ ਕਰਿ ਪਠਨੇ ਸੁਨਾਯੇ ਗੁਰ ਕੋ ।
 ਆਸੈ ਲਖਨੇ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਉਰ ਕੇ ॥ ੩੨ ॥ ਅਰੁ ਭੁਪਤਿ ਕੀ ਬਿਨੈ ਪਛਾਨੀ ।

^੧ਹੋਸ ਰਹੇ (ਮੁਖ ਦੇ) ਦੰਦਾਂ ਤੋਂ । ^੨ਨੌੜੀ ਦਾ ਜੋੜਾ । ^੩ਠਹਿਰੇ ਚਿਤ ਨਾਲ । ^੪ਬੰਦਨਾ । ^੫ਸੂਰਜ ।

^੬(ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਦੇਖਕੇ ।

ਦੁਤੀ ਜੋਤੀ ਭ੍ਰਾਤ ਬਖਾਨੀ। ਕਾਰਨ ਸਕਲ ਜਾਨਿ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਿਨਹੁੰ ਗਾਮ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੩ ॥ ਸੰਧਾ ਲਗਿ ਸਭਿ ਸਭਾ ਮਝਾਰੇ।
ਦਰਸਨ ਦੇਤਿ ਬਿਰੇ ਸਖ ਧਾਰੇ। ਗਾਵਤਿ ਸਬਦ ਭੋਗ ਸਬਿ ਪਰਮੈਕਿਯ
ਅਰਦਾਸ ਮੇਵੜੇ ਖਰੜੇ ॥ ੩੪ ॥ ਉਠਿ ਸਤਿਗੁਰ ਗਮਨੇ ਨਿਜ ਮੰਦਿਰ।
ਬੈਠੇ ਸੇਜ ਮਨੋਹਰ ਅੰਦਰ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਕਰੇ ਨਿਜ ਬਾਨ। ਪਹੁੰਚੇ ਨਰ
ਸਮੇਤ ਪਰਧਾਨ ॥ ੩੫ ॥ 'ਰਾਮਰਾਇ ਮਤਸਰ ਕੋ ਧਰਿ ਕੈ। ਕੀਨਸਿ ਦੁਤੀ
ਸ਼ਾਹੁ ਸਿਖਰਿ ਕੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਕਾਰੇ'। ਕੀਰਤਪੁਰਿ
ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ* ਬਿਸਤਾਰੇ ॥ ੩੬ ॥ 'ਨਹਿੰ ਕੀਨੀ ਇਹ ਨੀਕੀ ਬਾਤ। ਅਨੁਸ
ਸਾਬ ਦੇਸੀ ਬੱਖਾਤ। ਲਰਕਾਪਨ ਮਹਿ ਅਹੈ ਸਰੀਰ। ਕਰੈ ਹਕਾਰਨਿ
ਨੌਰੰਗ ਭੀਰ ॥ ੩੭ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਮਹਾਂ ਬਾਦੀ ਰੁਖਦਾਈ। ਹਠ ਬਿਲੀਦ ਜੋ
ਕਰਤਿ ਸਦਾਈ। ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਕਰਾ ਕਹਹਿ ਇਨਹੁੰ ਕੋ। ਦੇਖਕ ਭ੍ਰਾਤਾ
ਨਿਕਰਿ ਜਿਨਹੁੰ ਕੋ ॥ ੩੮ ॥ ਸੰਤ ਫਕੀਰ ਗਹਿਤਿ ਜੋ ਘਨੇ। ਬਹਿਸ
ਤਿਨਹੁੰ ਸੋ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਹਨੇ। ਕਰਤਿ ਨਹੀਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭ੍ਰਾਸ। ਮਹਾਂ ਮੂਢ
ਚਹਿ ਬਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ' ॥ ੩੯ ॥ ਇਮ ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਮੈਂ ਬਹੁ ਕਹੈ। ਨਹੀ ਬਾਤ
ਇਹ ਨੀਕੀ ਲਹੈ। ਅਨਬਨ ਅਹੈ ਸੁ ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਲਘੁ ਬਧ
ਸਤਿਗੁਰ, ਦੁਸ਼ਟ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ੪੦ ॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਰਚ ਪ੍ਰਭਾਸ ਸੁਰਸ ਲਿਖੇ ਦਾਨਿ। ਅਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਰਾਮਨ' ਪੰਥਿ ਕਾਨਨੇ ਨਾਮ ਬਲਿ ਹਿੰਦੀ ਅੰਤੁ ॥ ੩੯ ॥

੩੫. [ਪਰਧਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ]।

ਬੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨੈ ਮਸਿਦਨਿ ਮੇਵਰਨਿ ਪ੍ਰਚਰ ਭਯੋ ਬਿਰਤਾਂਤਾਸ਼ੀ ਜਨਨੀ
ਤੇ ਆਇ ਸਭਿ ਕਰਤਿ ਚਿੰਤ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਈ ॥ ਜੈਤ੍ਰਿਕ ਮੁੱਖ
ਹੁਤੇ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ। ਸਭਿ ਇਕੱਠੁ ਹੋਏ ਧ੍ਰਿਤ ਧਰਿ ਕੇ। ਕੇਤ੍ਰਿਕ ਕਰੇ
ਹਕਾਰਨਿ ਆਏ। ਕਿਤ੍ਰਿਕ ਆਪ ਹੀ ਗੇ ਤਿਸ ਬਾਏ ॥ ੨ ॥ ਪਹੁੰਚੇ ਸ੍ਰੀ
ਮਾਤਾ ਕੇ ਪਾਸ। ਨਮੋਂ ਕਰਹਿ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਪ੍ਰਕਾਸ। ਬੈਠੇ ਬਿੰਦ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ
ਬਖਾਨੇ। 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਕਾਰਨਿ ਠਾਨੇ ॥ ੩ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਬਡੇ ਬਾਦੀ ਹਠ
ਕਰੈ। ਨੌਰੰਗ ਸ਼ਾਹੁ ਸ਼ਰਾ ਕੋ ਪੁਰੇ ਰੋਕਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਅਸ਼ਮਤ ਚਾਹੇ। ਨਤੁ
ਨਿਜ ਮਤ ਮੈਂ ਲਜਾਇ ਉਮਾਰੇ' ॥ ੪ ॥ ਪ੍ਰਠ ਭ੍ਰਾਤਾ ਤਹਿ ਮਤਸਰ ਭਰਨੈ।
ਜਿਨ੍ਹੈ ਬੁਲਾਵਨਿ ਕੋ ਮਤ ਕਰਨੈ। ਮਿਲਿ ਤਿਨ*, ਘਾਠ ਅਨੇਕ ਰਚਤਿ
'ਫੈਲਿਆ। 'ਆਪਣੇ ਮਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਦਾ ਹੈ। 'ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਭਾਵ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੰਦਰ
ਨਾਲ) ਮਿਲਕੇ।

*ਪਾ—ਇਹ ਬਿੰਦ।

ਹੈ । ਅਨਸ ਬਛਾਈ ਦੇਖਿ ਭਰਤਿ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬੈਸ ਲਘੁ
 ਤਿਨ ਕੀ । ਤਹਿ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਹਿਨ ਜਿਨ ਕੀ । ਪਿਤਾ ਧੀਰ ਬੈਰੁਨ
 ਸਿਧਾਏ । ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਸੁਖਦਾਏ ॥ ੬ ॥ ਇਹ ਅਸਮੀਜਸ ਹੈ ਸਭਿ
 ਬਾਤ । ਹੁਇ ਤਹਿ ਰਹਾਂ, ਨ ਜਾਨੀ ਜਾਤਿ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਚਲਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਆਏ । ਬਾਲ ਆਰਬਲ ਧੀਰ ਬਿਧਾਏ ॥ ੭ ॥ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਸਭਿ ਹੈ
 ਕਰਿ ਠਾਢੇ । ਨਿਮਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦ ਪੰਕਜ ਬਾਂਢੇ । ਸਤਿਕਾਰਤਿ ਬਿਚ ਸਭਿ
 ਰੇ ਬੈਸੇ । ਸੋਭਤਿ ਗਜਾਨ ਮੁਰਤੀ ਜੈਸੇ ॥ ੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਨਨੀ ਬੂਝੇ ਸਤਿ ਭਾਇ
 ‘ਹੁੰਦੈ ਆਪ ਕੇ ਕਿਮ ਉਪਜਾਇ ? । ਭ੍ਰਾਤਾਂ ਨੇ ਬਹੁ ਧਾਰਿ ਸ਼ਰੀਕਾ ।
 ਸੁਜਸੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲਗਹਿ ਨ ਨੀਕਾ ॥ ੯ ॥ ਸ਼ਾਹਿ ਸਿਖਾਇ ਹਕਾਰਨਿ ਕਰੇ ।
 —ਮਮ ਸਮ ਮਿਲਹਿ—, ਦ੍ਰੋਸ ਕੇ ਧਰੇ ॥ ਬਨਹਿ ਜਾਇਬੋ ਤਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰ । ਨਤੁ
 ਬਧਿ ਜਾਇ ਬਖੇਰੇ ਭੂਰ ॥ ੧੦ ॥ ਨੌਰੀਗ ਕੇ ਨਰ ਫੁਛੇ ਜਾਹਿ । ਦੁਸ਼ਟ ਤਬੈ
 ਰਿਸ ਹੈ ਮਨ ਮਾਂਹਿ । ਰਿਦੇ ਹੰਕਾਰਹਿ ਜੋਰ ਕਰੇਗੇ । ਲਸਕਰ ਪਠਹਿ,
 ਬਿਰੋਧਧਰਹਿਗ ॥ ੧੧ ॥ ਬਿਗਾਰ ਜਾਇ ਪੁਨ ਸੁਧਰਹਿ ਨਾਹੀ । ਬੁਰਾ ਕਰਤਿ
 ਜਿਸ ਬੈਸਹਿ ਪਾਹੀ ॥ ਕਠਨ ਬਨੀ, ਕਿਮ ਕਰਹਿ ਸੁਧਾਰਨਿ ? । ਜਿਸ
 ਤੇ ਹੁਇ ਅਨੰਦ ਕੇ ਕਾਰਨ ॥ ੧੨ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਜਾਨਾ ।
 ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । ‘ਨਹਿ ਮਲੇਛ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇ ਹੈਂ ।
 ਹੁਇ ਸਮੀਪ ਤਿਸ ਕੇ ਨਹਿ ਲੈ ਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥ ਇਹੀ ਨੇਮ ਪਿਤ ਕੀਨਿ
 ਹਮਾਰੇ । ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਮ ਭੀ ਉਰ ਧਾਰੇ ॥ ਨਿਜ ਬਚ ਪਿਤ ਜਿਮ ਕਿਯ
 ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਨਿ । ਤਿਮ ਹਮ ਕਰਹਿ ਨ ਹੁਇ ਹੈ ਟਾਰਨਿ ॥ ੧੪ ॥ ਅਟਲ
 ਸੁਮੇਰ ਫਲਹਿ ਨਹਿ ਜੈਸੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕ ਅਚਲ ਨਿਤ ਤੈਸੇ । ਬਿਘਨ
 ਪੈਨ ਤੇ ਕਿਮ ਚਲਿ ਪਰੈ । ਸਦਾ ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ ਜੇ ਢਰੈ ॥ ੧੫ ॥ ਅਚਲ
 ਬਾਕ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਰੁਸੇ ਮਸੰਦ ਰੁ ਮਾਤ ਬਿਸਾਲਾ । ‘ਪਿਤਾ
 ਸਮਾਨ ਨੇਮ ਜੇ ਧਾਰਜੇ । ਤੈ ਅਬਿ ਸਭਿ ਹੂੰ ਕਾਜ ਬਿਗਾਰਜੇ ॥ ੧੬ ॥
 ਸਭਿਨਿ ਜੋਰਿ ਕਰ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ । ‘ਤੁਮ ਸਰਬੰਗਜ ਸਕਲ ਗੁਨਖਾਨੀ ।
 ਜਥਾ ਹੋਇ ਸਭਿ ਹੂੰ ਕਹੁ ਨੀਕੀ । ਬਾਤ ਆਪ ਕੀ ਪਰਹਿ ਨ ਢੀਕੀ ।
 ॥ ੧੭ ॥ ਕਰਨੀ ਕਾਰ ਤਥਾ ਤੁਮ ਬਨਿ ਹੈ । ਮਾਤ ਆਪ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਗਿਨਿ

‘ਸੁਜਾਨਾ ਹੈ । ‘ਕਠਨ । ‘ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ । ‘ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਆਕੇ ਮਿਲਨਿ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ)
 ਇਹ ਹੈ ਪਰਦਾ ਹੈ । ‘ਬੁਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਿਸ ਪਾਸ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ।

ਹੈ । ਕਰੀਅਹਿ ਸਭਿ ਕੋ ਸੁਖ ਉਪਜਾਵਨਿ । ਇਮ ਇੱਛਾ ਕੋ ਠਟਹੁ ਪੁਜਾ-
 ਵਨ ॥੧੮॥ ਜੇ ਨ ਕਰਹੁ ਗੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾਨ । ਬਾਦੀ ਨੌਰੰਗ ਦੁਸ਼ਟ ਮਹਾਨ ।
 ਬਿਗਰ ਪਰਹਿਗੋ ਕਰਹਿ ਕੁਚਾਲੀ । ਇਹਾਂ ਪਠਾਵਹਿ ਸੈਨ ਬਿਸਾਲੀ ॥੧੯॥
 ਪਰਹਿ ਬਿਰੋਧ ਲਰਨਿ ਕਹੁ ਭਾਰੀ । ਨਰਿ ਠਹਿਰਜੈ ਕਿਮ ਜਾਇ ਅਗਾਰੀ ।
 ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਰਾਜ ਤਿਸੀ ਕੋ । ਰਹਿਨ ਦੇਤਿ ਆਕੀ ਨ ਕਿਸੀ ਕੋ ॥
 ੨੦॥ ਸੁਨਿਕੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਭਿਨਿ ਤੇ । ਧੀਰਜ ਕੋ ਸਮੇਤ ਬਚ ਭਨਤੇ
 ‘ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੀਕੀ ਕਰਿ ਹੈਂ । ਸਕਲ ਰੀਤਿ ਕੇ ਕਾਜ ਸੁਧਰਿ ਹੈ’ ॥
 ੨੧॥ ਇਮ ਕਹਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਆਏ । ਜਹਿ ਦਰਸਹਿ ਸੰਗਤਿ
 ਸਮੁਦਾਏ । ਜੈਸਿੰਘ ਨਿਪੁ ਕੋ ਦੂਤ ਹਕਾਰਜੈ । ਸਾਦਰ ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਬਿਠਾਰਜੈ ।
 ॥੨੨॥ ਕਹਨੇ ਤਾਂਹਿ ਸੇਂ ‘ਹਮ ਪ੍ਰਣ ਏਹੀ ਦਰਸਨ ਦੇਹਿ ਤੁਰਕ ਨਹਿ ਲੇਹੀ ।
 ਕੋਨ ਕਾਜ ਹੈ ਸਾਥ ਹਮਾਰੇ । ਜਿਸ ਤੇ ਪਠਿ ਕਰਿ ਦੂਤ ਹਕਾਰੇ ॥੨੩॥ ਪਿਤਾ
 ਹਮਾਰੇ ਕੀ ਜਿਮ ਰੀਤਿ ਹੈ ਸੋ ਸਹੀ, ਨ ਹੋ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤਿ । ਅੰਤ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਬਾਹਨੇ
 ਨੇਮਾ ਤੇ ਸੇ ਹਮ ਕਰਿ ਹੈਂ ਸਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ॥੨੪॥ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਅਸਮਤ ਚਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ।
 ਤਿਸ ਹਿਤ ਗਯੋ ਭ੍ਰਾਤ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੁ । ਜਿਮ ਜਿਮ ਨੌਰੰਗ ਚਾਹਤਿ ਦੇਖਾ ।
 ਕਰਾਮਾਤ ਤਿਮ ਕੀਨਿ ਵਿਸ਼ੇਖਾ ॥ ੨੫ ॥ ਅਬਿ ਲਗਿ ਨਿਕਟਿ ਬਾਹੁ ਕੇ
 ਰਹੈ । ਕਹਿ ਅਵਲੋਕਹਿ ਜਿਮ ਉਰ ਰਹੈ । ਬਿਨਾ ਕਾਜ ਤੇ ਗਮਨਿ ਹਮਾਰੇ ।
 ਕਿਮ ਹੋਵਹਿ ਨਿਜ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੇ’ ॥੨੬॥ ਬਾਕ ਸੁਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰੇ ।
 ਨਿਪੁ ਮੰਤ੍ਰੀ ਬੋਲਨੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ । ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਨਿਹੋਰਨਿ ।
 ‘ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੁਮ ਕੋ ਕੁਛ ਲੋਰ ਨ ॥ ੨੭॥ ਸਭਿ ਜਗ ਮੰਗਤ ਕੇ ਤੁਮ
 ਦਾਤਾ । ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਘਰ ਬਖਸ਼ਾਤਾ । ਭੀਨ ਲੋਕ ਤੁਮਰੇ ਬਸਿ ਅਹੈਂ ।
 ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੇ ਬਸਿ ਰਾਵਰ ਰਹੈਂ ॥੨੮॥ ਯਾਂਤੇ ਨਿਪੁ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ । ਸਹਿਤ
 ਪ੍ਰੇਮ ਕਿਯ ਬਿਨੈ ਬਛਾਈ ।—ਮੇਂ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਠਾਨਿ ਕੈ ਆਵਹੁ । ਕਰਹੁ
 ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵਹੁ ॥ ੨੯ ॥ ਮੇਂ ਕਹੁ ਦਾਸ ਆਪਨੋ ਜਾਨਹੁ ।
 ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਰਿਦੈ ਨ ਆਨਹੁ । ਜਬਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰ ਪ੍ਰਵਿਸਹੁ ਜਾਇ ।
 ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ਦਰਸਨ ਪਾਇ ॥੩੦॥ ਕਰਹੁ ਆਪ ਫੁਰਮਾਵਨਿ ਜੈਸੇ ।
 ਹਮ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਰਤਹਿ ਤੈਸੇ । ਮਿਲੋ ਸ਼ਾਹੁ ਸੇਂ ਜੇ ਰੁਚਿ ਹੋਇ । ਜੇ ਨ ਰੁਚਹਿ
 ਤੋ ਫਿਕਰ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੧ ॥ ਮੇਂ ਫਿਗ ਸ਼ਾਹੁ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕਰੀ । ਸ੍ਰੀ
 ‘ਯੇਉ’ ਇੱਛਾ ਪੁਰਨ ਕਰੇ । ‘ਬੇਲਤੀ’ ।

ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਜਾਇ ਹੈਂ ਪੂਰੀ। ਸੋ ਰਾਵਰ ਕੇ ਬਸੀ ਪਛਾਨਹੁ^੧। ਮਮ ਡੇਰੇ
 ਮਹਿ ਆਵਨਿ ਠਾਨਹੁ ॥ ੩੨ ॥ ਮਿਲਿਓ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਹੁ ਮਹਾਨ। ਹਠ
 ਨਹਿ ਕਰਹਿ, ਸ਼ਾਹੁ ਲਿਯ ਜਾਨਿ^੨। ਕਰਤਿ ਬਾਰਤਾਲਾਪ ਘਨੇਰੇ। ਕਹਿ
 ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜਿਸ ਬੇਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਤਬਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਬੋਲਤਿ ਮੈਂ ਲਹਜੇ।
 ਕੋਮਲ ਹਠ ਬਿਹੀਨ ਹੀ ਰਹਜੇ^੩। ਤਉ ਭਾਤ ਭੁਮਰੇ ਬਹੁ ਕਹਜੇ। ਤਬਹਿ
 ਹਕਾਰਨਿ ਕੋ ਚਿਤ ਚਹਜੇ ॥ ੩੪ ॥ ਹਮ ਨਿਤ ਜਾਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਪਾਸ।
 ਕਰਹਿ ਆਪ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਰਾਸ। ਅਲਪ ਆਰਥਲ ਬਿਖੈ ਸ਼ਰੀਰ। ਗੁਨ
 ਮਹਿ ਮਹਿਦ ਆਇ ਜੇ ਧੀਰ ॥ ੩੫ ॥ ਜੈ ਹਠ ਹੋਰਹਿ ਨੌਰੰਗ ਕੋਰਾ।
 ਨਿਕਟਿ ਮਿਲਜੇ ਚਹਿ, ਫੇਰ ਸੁਫੇਰਾ^੪। ਮੈਂ ਹੋ ਬੀਚ ਨਿਵਾਰਨਿ ਕਰੋ^੫।
 ਭੁਮਰੇ ਹਿਤ ਮਹਿ ਨਿਤ ਅਨੁਸਰੋ^੬ ॥ ੩੬ ॥ ਹਿੰਦੁ ਜਨਮ ਧਰਮੰਗਜ ਸਦਾ ਹੋਂ
 । ਬਿਪ੍ਰੈ ਕਰੋਂ ਨ ਆਪ ਕਦਾ ਹੋਂ। ਜੇ ਕਰਿ ਪਿਖਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਹਠ ਕਰਤਾ।
 ਚਹਤਿ ਨਿਰਾਲੇ, ਬੀਚ ਨ ਪਰਤਾ^੭ ॥ ੩੭ ॥ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਮੈ ਜਾਨਜੋਂ ਜਬੈ।
 ਦੂਤ ਪਠਜੇ ਭੁਮਰੀ ਦਿਸਿ ਤਬੈ। ਰਾਵਰ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤਾ ਬਹੁ ਕਹਜੇ। ਯਾਤੇ
 ਭੁਮਹੁ ਅਨਾਵਨ ਚਹਜੇ ॥ ੩੮ ॥ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵਿਸਹੁ ਇਕ ਬਾਰੀ।
 ਹੁਇ ਹੈਂ ਸਭਿ ਭੁਮਰੇ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਮਿਲਨਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਜੇ ਨਹਿ ਚਾਹੈ।
 ਰਹਹੁ ਸਦਨ ਮਮ, ਜਾਹੁ ਨ ਪਾਹੈ ॥ ੩੯ ॥ ਮਿਲਨਿ ਅਮਿਲਨਿ ਜਥਾ
 ਭੁਮ ਉਰ ਮੈਂ। ਕਰਹਿ ਤਬ, ਆਵਹੁ ਇਸ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਹਿ ਹੈ
 ਪਤਿ ਮੇਰੀ। ਦਰਸ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਹੁ ਬਡੇਰੀ—॥ ੪੦ ॥ ਇਮ ਜੈ ਸਿੰਘ
 ਮਹੀਸ ਮਹਾਨਾ। ਬਿਨੈ ਕੀਨਿ ਮਨ ਪ੍ਰੇਮ ਬੰਧਾਨਾ। ਅਬਿ ਰਾਵਰ ਕੋ
 ਜਿਮ ਚਿਤ ਆਵੈ। ਕਰਹੁ ਕਾਰ ਤਿਮ ਸਭਿ ਹਰਖਾਵੈ^੮ ॥ ੪੧ ॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਸ। ਅੰਤਿ ਰਸਿ ੧੦। ਅੰਸੁ ੩੬। ਪੰਥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੰਤੁ ॥ ੩੫ ॥

੩੬. [ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਣਾ]।

ਬੋਹਗਾ॥ ਇਮ ਨਿਪ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੂਤ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਨੈ ਸਭਿ ਕਾਨ। ਭਗਤ ਵਡਲ
 ਨਿਜ ਬਿਰਦ ਕੇ ਸਭਿਗੁਰ ਸਿਮਰਨਿ ਠਾਨਿ ॥੧॥ ਚੰਪਈ॥ ਬਿਨੈ ਸ ਪ੍ਰੇਮ
 ਭੋਰ ਕੇ ਸਾਥ। ਬੰਧਮਾਨ ਹੋਵਤਿ ਜਗ ਨਾਥ। ਅੰਚਨੈ ਫਿਰਤਿ ਭਗਤ ਕੇ
^੧ਸੇ (ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤੱਯੋਗ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ) ਆਪ ਦੇ ਵੱਸ ਜਾਣੇ। ^੨(ਜੈ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ (ਆਪ ਦੀ
 ਪ੍ਰਤੱਯੋਗ) ਜਾਣ ਲਈ ਤਾਂ ਹਠ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ^੩ਹਠ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਕੋਮਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ^੪ਫੇਰ
 (ਉਸਨੂੰ) ਹਟਾ ਦਿਆਂਗੇ। ^੫(ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ) ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਮੈਂ ਟਾਲ ਦਿਆਂਗਾ। ^੬(ਮੈਂ) ਨਿਰਾਲਾ ਰਹਿੰਦਾ
 ਵਿਚ ਠਾਂ ਪੈਂਦਾ। ^੭(ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ) ਮਿਲਨਾ, ਨਾ ਮਿਲਨਾ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸਿੰਗ। ਤਨਾਗ ਨ ਸਕਹਿੰ ਸਦਾ ਇਕ ਰੰਗ ॥ ੨ ॥ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਜਗ
ਗੁਰ ਰਹਿ ਮੋਨ। ਕੇਸਰੀ ਦਿਯੋ ਨ ਉਤਰ ਕੋਨ। ਪੁਨਹਿ ਭਵਿਖਸਤ
ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੀ। ਹਇਹੈ ਜਥਾ ਈਸ ਗਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੩ ॥ ਸੋ ਬਿਚਾਰ
ਕਰਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਨੀਕੋ। ਚਲਿਥੋ ਚਹਯੋ ਸੁ ਦਿਸਿ ਦਿੱਲੀ ਕੇ। ਤਿਸ ਦਿਨ
ਪੁਨ ਜੇ ਮੁਖਰ ਮਸੰਦ। ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ ਸੁਮਤਿ ਬਿਲੇਦ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿਹਿਨਿ
ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਯੋ। ‘ਗਮਨਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕਥੇ ਚਿਤ ਲਹਯੋ’। ਪਰਲ
ਅਭੋਲ ਹਮਾਰੇ ਏਹੀ। ਦਰਸਨ ਤੁਰਕ ਦੇਹਿ ਨਹਿ ਲੇਹੀ ॥ ੫ ॥ ਨਿਪੁ ਜੈ
ਸਿੰਘ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਘਨੇਰੀ। ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਿ ਬਝੇਰੀ। ਤਿਸਕੋ ਭਾਉ
ਨ ਢੇਰਯੋ ਜਾਇ। ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ ॥ ੬ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਦੁਤ
ਨ ਛੁਛੈ ਢੇਰਹਿ। ਉਚਿਤ, ਜਾਇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਹੋਰਹਿ। ਕੇਸਿਹੁ ਬਨਹਿ
ਤਹਾ ਸਭਿ ਸਹੀਐ। ਸੇਵਕ ਕੋ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਰਬਹੀਐ ॥ ੭ ॥ ਇਮ
ਸੁਨਿ ਕੈ ਮਸੰਦ ਸਮੁਦਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾਇ ਭਏ ਹਰਖਾਏ। ‘ਮਨ ਬਾਛਤਿ
ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਭਇਉ। ਰਹਯੋ ਸੁਤ, ਇਸਬਿਰਤਾ ਲਇਉ’ ॥ ੮ ॥ ਜੈ
ਨਹਿ ਜਾਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਬਝ ਬਾਦੀ। ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਕਯਾ ਕਰਤਿ, ਪ੍ਰਮਾਦੀ।
ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਬਸਿਥੇ ਮਹਿ ਤਬੀ। ਸੇਸੈ ਹੁਤੈ, ਕਹਤਿ ਬਿਧ ਸਬੀ ॥ ੯ ॥ ਅਬਿ ਰਸ
ਰਹਯੋ, ਪੁਰੀ ਗਮਨੈ ਹੋ। ਤਹਿ ਭੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨਿਪੁ ਸੁਰਿਝੈ ‘ਹੈ’ ॥ ਏਤਨਾਇਕ
ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਹਿ ਕਹਿ। ਚਿਤ ਬਿਰ ਭਏ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਲਹਿ ਲਹਿ
॥ ੧੦ ॥ ਠਹਿਰੀ ਠੀਕ ਗਮਨ ਕੀ ਏਵ। ਸਰਬ ਸਰਾਹਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ।
ਮਸਲਤ ਕਰਤਿ ਸੁ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਯੋ। ਤਨਾਰੀ ਕਰਨਿ ਹੋਤੁ ਹਿਤ ਲਾਯੋ
॥ ੧੧ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਕੀਨਿ ਇਸ਼ਨਾਨ। ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੁਖਨ ਪਹਿਰੇ
ਨਾਨ। ਸਭਾ ਬੈਠਿ ਬੁਲਵਾਯਹੁ ਦੁਤ। ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਏ ਸਪੁਤ
॥ ੧੨ ॥ ‘ਕਹਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਪੁ ਕੋ ਤੋ ਨਾਨ। ਯਾਤੇ ਗਮਨ ਕਰਨਿ ਹਮ

‘ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਾ ਦਿਤਾ।’ ‘ਕੇਸਾ ਚਿਤ ਵਿਚ (ਤੁਸਾਂ) ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ।’ ‘ਯੇਗਾ ਹੈ ਕਿ
ਜਾਕੇ।’ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ) ਸੁਤ ਰਹਿਆ (ਤੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦਾ) ਟਿਕਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਹੇਗਾ।
‘ਰਾਜਾ ਬੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ।’ (ਅ) ਅੰਤਿ ਬੀ ਅਰਥ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋਵੇਗਾ—ਰਾਜੇ ਨੂੰ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਗੇ। (੮) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਹ ਰਾਜੀ ਕਰੇਗਾ। (੯)
(ਕੋਈ ਮੁਸਕਲ ਪਈ ਹਾਂ) ਰਾਜਾ ਸੁਰਖੇ ਹੋ—ਮੁਲਕਾਵੇਗਾ।

ਮਾਨਾ । ਪੁਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਮਿਲਿ ਹੈ ਜਬੈ^੧ । ਬਿਨਤੀ ਸਹਿਤ ਨ ਕੁਛ ਕਹਿ
 ਤਬੈ^੨ ॥ ੧੩ ॥ ਮਿਲਹਿ ਨ ਭੁਰਕ ਸਾਥ ਭਹਿ ਕਥਿਹੂੰ । ਹਮ ਇਹ ਬਾਤ
 ਕਹਤਿ ਲੇ ਅਥਿਹੂੰ । ਇਮ ਪੁਰਖ ਲਿਖਿ ਪਠਿ ਪਰਵਾਨਾ^੩ । ਸੁਮਤਿਵੰਤਿ
 ਭੁਪਤਿ ਪਰਧਾਨਾ ॥ ੧੪ ॥ ਤਬਿ ਕਰ ਜੋਰੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ । ‘ਸੁਨਹੂੰ ਗੁਰੂ
 ਜੀ ! ਮਹਦ ਉਦਾਰਾ । ਨਿਪ ਕੀ ਏਕ ਹਕਾਰਨਿ ਕਾਰ’ । ਚਾਹਤਿ ਤੁਮਰੇ
 ਕਰਜੈ ਦਿਦਾਰ ॥ ੧੫ ॥ ਪੁਨ ਰਾਵਰ ਕੇ ਰਹਿ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਨਹਿ ਕੈਸਿਹੂੰ
 ਹੋਵਹਿ ਭਕਰਾਰੀ^੪ । ਇਹ ਤੋ ਪ੍ਰਥਮ ਮਤੋ ਤਿਸ ਕੇਰਾ । ਮਨ ਕਰਿ ਲਖਹੁ
 ਆਪਨੇ ਚੇਰਾ ॥ ੧੬ ॥ ਲਿਖਿ ਪਠਿਹੋਂ ਅਥਿ ਕਹੇ ਭੁਮਾਰੇ । ਦ੍ਰਿਢ
 ਮਤ ਹੁਇ ਹੈ ਜਥਾ ਉਚਾਰੇ । ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਭੁਪਤਿ ਕਹੁ ਸਾਨਹੁਹਿਤ ਕਰਤਾ
 ਨਿਤ ਬੁਧਿ ਮਤਾ^੫ ਮਾਨਹੁ^੬ ॥ ੧੭ ॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਰਜੀ ਲਖਿਕੈ
 ਪਠਜੈ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਕਲ ਹੀ ਲਿਖਿਕੈ । ‘ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਨਿ ਭੈ ਭਜਾਰ ।
 ਮਿਲਹੁ ਇਨਹਿ ਜਬਿ, ਰਹੁ ਅਨੁਸਾਰਿ ॥ ੧੮ ॥ ਜਨੈਂ ਮਨ ਹੋਇ, ਸੁ ਮੁਖ
 ਰੇ ਕਹੀਐ । ਜੋ ਮੁਖ ਕਹਹਿ ਸੁ ਮਨ ਬਿਰ ਰਹੀਅਹਿ। ਸਭਿ ਘਟ ਘਟ ਕੇ
 ਸਾਦਨ ਹਾਰੇ । ਹੋਰਹਿ ਕਪਟ ਤ ਸੂਖ ਉਚਾਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਅਪਨੇ ਭਲੇ
 ਜਾਨੀਅਹਿ ਸੇਸੇ । ਇਨ ਕੇ ਸਾਥ ਬਰਤੀਅਹਿ ਤੈਸੇ । ਸਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਜੋ
 ਤੁਮ ਪੁਨ ਠਾਨਾ । ਲਜਾਵਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਇਸਥਾਨਾ ॥ ੨੦ ॥ ਤੋਹਿ
 ਭਾਗ ਤੇ ਪੁਰਨ ਭਇਉ । ਕੋ ਦਿਨ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚਹਿ ਸੰਗ ਲਇਉ’ ।
 ਇੰਦ੍ਰਾਇਕ ਲਿਖਿ ਭੇਜੈ ਨਿਪ ਪਹਿ। ਪਠਿ ਕਰਿ ਹਰਖ ਭਯੋ ਅਤਿ ਉਰ
 ਮਹਿ ॥ ੨੧ ॥ ਜਬਿ ਕੋ ਪਠਜੈ ਹਕਾਰਨਿ ਗੁਰ ਕੋ। ਮਿਟਜੈ ਨ ਫਿਕਰ ਭੁਪ
 ਕੋ ਉਰ ਕੋ । ਨਿਸਚੈ ਜਾਨਜੈ ਆਵਹਿ ਇਹਾ । ਜਨੁ ਜਲ ਮਿਲਜੈ ਚਹਿਤਿ
 ਭਰੁ ਮਹਾ^੭ ॥ ੨੨ ॥ ਅਧਿਕ ਤਿਹਾਵਲ ਕੇ ਬਨਵਾਇ। ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਦੀਨਿ
 ਬੰਢਵਾਇ । ਬਧੀ ਲਾਲਸਾ ਹੋਰਨਿ ਕੇਰੀ। ਮਿਲੇ ਨੀਰ ਜਨੁ ਲਤਾ^੮ ਬਡੇਰੀ
 ॥ ੨੩ ॥ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨਿਕਬਿਖੁਰਿ ਆਵਹਿ। ਬਾਰਬਾਰ ਲਿਖਪੰਤ੍ਰ ਪਠਾਵਹਿ।
 ਬਿਨੈ ਲਿਖੀ ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰ ਪਾਸ । ਅਧਿਕ ਬਧਾਵਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੨੪ ॥
 ਨਿਪ ਕੋ ਦੂਤ ਨਿਕਟਿ ਨਿਤ ਜਾਇ । ਚਲਿਨ ਹਿਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇ ।
^੧ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਿਆਂ ਜਦੋਂ (ਗਾਜਾ) ਮਿਲੇ (ਸਾਨੂੰ) ... । ^੨ਨਾਂ ਕਟੇ (ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਬਾਬਤ) ।
^੩ਗਾਜਾ ਦਾ ਸੱਦਣੇ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ^੪ਬਕਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ^੫ਬੁਧੀਵਾਨ । ^੬ਅਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ
 ਬਿੰਨ ਨੂੰ ਮਾਨੇ ਜਲ ਮਿਲਿਆ । ^੭ਵਲ ।

ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿਕੇ ਕਹਿ ਬੈਨਾ^੧ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖਦੈਨ^੨॥੨੫॥
 ਸਭਿ ਅਸਵਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੀ। ਰਚਿਰ ਪਾਲਕੀਨਗ ਗਨ ਜਰੀ। ਸੀਛਤਿ^੩
 ਹੈਂ ਕਹਾਰ ਜਿਸ ਲਾਗੇ। ਚਲਹਿ ਉਠਾਇ ਜਾਹਿ ਜਨੁ ਭਾਗੇ॥੨੬॥
 ਸੁੰਦਰ ਸੰਦਨ ਸਕਲ ਸੁਹਾਵਨਿ। ਮਖਮਲ ਕੋ ਉਛਾਰ ਕਿਯ ਪਾਵਨਿ।
 ਜ਼ਰੀਦੋਜ ਚਮਕਾਹਿ ਸਿਤਾਰਿਜਨੁ ਅਸਮਾਨ ਬਿਖੈ ਦੁਤਿ ਭਾਗੇ॥੨੭॥ ਚਾਰ
 ਚੱਕ੍ਰ^੪ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗੰਭੀਰ। ਜਨੁ ਘਨੁ ਘੋਖਤਿ^੫ ਸਹਤ ਸਮੀਰ^੬। ਬਲੀ
 ਤੁਰੰਗ ਸੰਗ ਜਿਸ ਲਾਗੇ। ਸਹਿਤ ਬਿਭੂਖਨ ਜਿਨ ਦੁਤਿ ਜਾਗੇ॥੨੮॥
 ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਸੰਗਤਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼। ਹੋਹਿ ਆਗਮਨਿ ਭੀਰ ਵਿਸੇਸ਼। ਯਾਤੇ
 ਭਜਾਰ ਭਏ ਰਹਿ ਜਾਇ। ਇਮ ਬਾਸੁਰ ਕੁਛ ਦਏ ਬਿਭਾਇ॥੨੯॥
 ਨਹਿ ਅਵਕਾਸ ਚਲਨਿ ਕੋ ਪਾਵੈ। ਦੌਰ ਦੌਰ ਇਕ ਦੁਇ ਨਰ ਆਵੈ।
 ਆਇ ਆਇ ਸੇ ਕਹੈ ਅਗਾਉ। 'ਗੁਰ ਸੀ ! ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਮੁਦਾਉ॥੩੦॥
 ਹਮ ਦਸ ਕੋਸ ਛੇਰਿ ਕਰਿ ਆਇਕੋ ਕਹਿ ਬੀਸ ਕੋਸ ਪਰ ਛਾਏ^੭। ਕੋ ਭਿਨ
 ਤੇ ਪੀਛਿ ਬਹੁ ਆਵਤਿ। ਸਿੱਖਸ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਭੇਟਨਿ ਲਜਾਵਤਿ॥੩੧॥
 ਕੋ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਚਲਿ ਆਇਕੋ ਪਸ਼ਚਮ ਤੇ ਦਰਸਨ ਚਾਇਉ^੮। ਰ
 ਪੁਰਬ ਦੇਸ਼ ਘਨੇਰੇ। ਚਲੇ ਆਇ, ਕੋ ਗਿਨਹਿ ਬਡੇਰੇ॥੩੨॥
 ਨਿਪ ਕੋ ਦੂਤ ਕਹਤਿ ਹਿਤ ਭਜਾਰੀ। ਪਠਹਿ ਦੂਤ, ਉਤ ਸੰਗਤਿ ਭਾਰੀ।
 ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਭੀਰ ਸੁ ਹੋਹਿ ਨਵੀਨ। ਦਰਸਹਿ ਦਰਸਨ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਬੀਨ॥੩੩॥
 ਇਮ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਡ ਗਏ ਹੈਂ। ਦੂਤ ਕਹੇ ਪੁਨ ਭਜਾਰ ਭਏ ਹੈਂ। ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰਿਦੇ ਪਿਆਏ। ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ ਤੇ ਪੁਨ ਨਿਕਸਾਏ॥੩੪॥
 ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਚਾਲੇ ਸਮੁਦਾਏ। ਰਹਿਯ ਜਿ ਵਸਤੁ ਬਿੰਦ ਉਠਾਏ। ਤੇਬੁ
 ਗਨ ਕਨਾਤ ਸ਼ਮਿਆਨੇ। ਲਾਏ ਉਸ਼ਟਰ^੯ ਭਾਰ ਸੁ ਪਜਾਨੇ॥੩੫॥ ਕੁਛਕ
 ਸੰਨ ਗਮਨੀ ਗੁਰ ਸੰਗ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਮਹਿ ਸੁਭਤਿ ਸੁਰੰਗ। ਭਯੋ ਕੂਚ
 ਧੌਂਸਾ ਧੰਕਾਰਜੇ। ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਮ ਦਲ ਸਿੰਘਾਰਜੇ॥੩੬॥ ਢਰਰਾ ਛੁਟਜੇ
 ਚਾਰੁ ਨੀਸਾਨ। ਚਲਜੇ ਅਗਾਉ ਸੁਭਤਿ ਮਹਾਨਾਛੁਛਾ। ਕਰਿ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ
 ਚਾਲੇ। ਲੀਨਸਿ ਸੰਗ ਸਮਾਜ ਬਿਸਾਲੇ॥੩੭॥ ਨਹੀਂ ਆਵਨੋ ਪੁਨ
 ਇਸ ਥਾਨੇ। ਇਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਹੀ ਉਰ ਮਹਿ ਜਾਨੇ। ਅਪਰ ਕੌਨ ਗਤਿ
^੧ਸਿਖੇ ਹੋਏ। ^੨ਢੇਰਾਂ ਪਹੀਆਂ। ^੩ਗੱਜਦਾ ਹੈ ਬੱਦਲ ਮਾਠੇ। ^੪ਵਾਧੂ ਠਾਲ। ^੫ਟਕੇ ਹੋਏ
 ਹਨ। ^੬ਉਧਰ ਭਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੂਤ ਭਿਜਦੀ ਹੈ। ^੭ਉਠ। ^੮ਪਾ:-ਭੀ ਸਤ।

ਜਾਨਹਿ ਗੁਰ ਕੀ॥ਜਿਸ ਲਖਿ ਚਲੇ ਤੁਰਕ ਦਿਸਿ ਪੁਰਿ ਕੀ॥੩੮॥ਨਿਪੁ ਕੋ
ਦੂਤ ਸੰਗ ਤਬਿ ਚਾਲਾ । ਕੀਨਿ ਸਪੁਰਨ ਕਾਜ ਬਿਸਾਲਾ । ਉਰ ਮੈਂ ਚਰਖ
ਭਰਜੇ ਗੁਰ ਧਰਾਵਤਿ । ਪੁਰਬ ਦਿਸਿ ਮੁਖ ਕਰਿ ਮਗ ਜਾਵਤਿ ॥ ੩੯ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦਿੱਖੇ ਚਲਾਮਿ ਤਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਾਮਨ' ਪੁਸਤਕ ਬਾਨਣੇ ਭਾਮ ਖਸਟ ਹਿੰਸਰੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੬ ॥

੩੭. [ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ] ।

ਏਹਗ ॥ ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਿਵਰ ਕੋ ਕੀਨਿ । ਨਿਸਾ ਬਸੇ
ਬਿਸਾਮ ਕੋ ਪੁਨ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਕੋ ਚੀਨ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ਚਲਿਏ ਕਹੁ ਤਯਾਰ ਜਬਿ
ਭਏ । ਲੰਮੇ ਦੇਸਨਿ ਕੋ ਸਿਖ ਆਏ । ਮਸਤਕ ਟੇਕਤਿ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ ।
'ਗੁਰ ਜੀ! ਸੰਗਤਿ ਆਵਤਿ ਭਾਰੀ॥੨॥ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਸਿਖ ਜੇ ਘਰ ਜਾਤੇ
। ਤਿਨਹੁ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕੀਨੀ ਬਾਤੇ' ।—ਸਤਿਗੁਰ ਹੈਂ ਤਿਆਰ ਉਤ ਜਾਨੇ—।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮਾਰਗ ਅਧਿਕ ਪਯਾਨੇ ॥ ੩ ॥ ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਭਏ ਜਹਿ ਗਮਨਜੋਂ
ਜਾਈ । ਦਰਸ ਲਾਲਸਾ ਰਿਦੈ ਬਧਾਈ । ਇਸਤੀ ਪੁਰਖ ਬਿਧ ਰਨ ਬਾਲਾ
ਆਵਤਿ ਚਾਲੇ ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਬਿਸਾਲਾ॥੪॥ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਹਮ ਕੋ ਪਠਨੇ ਅਗਾਰੀ॥
ਦਰਸ ਦੇਹੁ ਗੁਰ ਬਿਰਤਾ ਧਾਰੀ । ਨਿਸ ਸੰਗਤਿ ਪਰ ਕਰੁਨਾ ਕੀਜੈ ।
ਮਗ ਬਿਸਾਲ ਆਏ ਲਖਿ ਲੀਜੈ ॥ ੫ ॥ ਚਲਤਜੋਂ ਮਿਲਨੈ ਜਾਇ ਨਹਿ
ਕਜੈਂਹੀ । ਉਤਲਾਵਤਿ ਚਾਲਤਿ ਮਗ ਜਨੈਂਹੀ॥ਸੰਗਤਿ ਬਕਤਿ ਜਾਨਿ ਬਿਰ
ਰਹੀਅਹਿ । ਬਿਰਦ ਸਹਾਇਕ ਸੇਵਕ ਲਹੀਅਹਿ' ॥੬॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਗੁਰੁ ਗਤਿ ਦਾਨੀ । ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਬਿਨੈ ਮਹਾਨੀ ।—'ਭਏ ਬਕਤਿ
ਬਿਰਤਾ ਕਹੁ ਧਾਰੇ । ਦੇਤਿ ਕਾਮਨਾ ਸੰਗਤਿ ਪਜਾਰੇ' ।—॥ ੭ ॥ ਤਿਹਨਾ
ਰਾਖਜੋ ਸਿਵਰ ਮੁਕਾਮਾਬਾਲ ਆਰਬਲ ਗੁਨ ਗਨ ਧਾਮ । ਅਗਲੇ ਦਿਵਸ
ਸੰਗਤਾਂ ਆਈ॥ ਤ੍ਰਿਖਤਿ ਧੋਨੁ ਜਨੁ ਜਲ ਹਿਤ ਧਾਈ॥੮॥ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ
ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ॥ਦਰਸਹਿ ਸੰਗਤਬੰਦਨਠਾਨਿ॥ਅਨਿਕਉਪਾਇਨ ਕੋਅਰ-
ਪਾਵੈਂ॥ਹੁਇ ਠਾਢੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਵੈਂ॥੯॥'ਅਮਕੀ ਮੋਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ' ।
ਕੋ ਕਹਿ'ਕਰੇ ਬਿਘਨ ਗਨ ਦੂਰੀ'॥ਕੋ ਕਹਿ'ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ ਸੁਤ ਦੀਜੈ'।
ਕੋ ਕਹਿ'ਮਮ ਧਨ ਧਾਮ ਭਰੀਜੈ' ॥ ੧੦ ॥ ਕੋ ਕਹਿ 'ਤਨ ਕੋ ਕਸ਼ਟ

‘ਤੁਰਕ ਦੀ ਪੁਰੀ (ਦਿੱਲੀ) ਵਲ ।’ (ਸੰਗਤ ਦੀ ਬਿਨੈ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝੀ ਸੀ ਇਹ
ਸੀ:—) ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪਿਆਰੇ (ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀਓ ।) (ਸੰਗਤ) ਬੰਨੀ
ਹੋਈ ਹੈ (ਆਪ) ਠਹਿਰ ਜਾਓ । ‘(ਮੇਰੇ) ਸਾਰੇ ਵਿਘਨ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ।

ਬਿਦਾਰੁ ਕੀ ਕਹਿ ਬੰਨ੍ਹ ਕਲ ਨਿਰਵਾਰਹ । ਅਨਿਕ ਕਾਮਨਾ ਇਸ ਤੇ
 ਆਇ ਸਾਚਿ ਬੁਰ ਤੇ ਉਚ ਅਹਿਲਾਇ ॥ ੧੧ ॥ ਪਰਿਧਰਿਰਿਦੈ ਕਾਮਨਾ
 ਜੈਸੀ । ਦਰਸਹਿ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਹਿ ਤੈਸੀ । ਸੋਭਨਾਮ ਕਹ ਸਾਚਿ
 ਕੋਈ । ਪਦਪੰਕਜ ਪੇਸੀ ਉਰ ਜੈਈ ॥ ੧੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਤਿ
 ਦੇਖਿ । ਦਾਸਨਿ ਬਖਸਿ ਦੇਖਿ ਅਸਿਖ । ਜਾਕਾ ਜੋਗ ਦੀਨੈ ਸਿਰੁਪਾਇ ।
 ਪਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਧਰਹਿ ਉਰ ਭਾਇ ॥ ੧੩ ॥ ਸੰਗਤਿ ਬਿਦਾ ਕੀਨਿ ਸਮੁਦਾਇ ।
 ਸਾਦਰ ਸਤਿ ਕੋ ਰਖਿ ਕਹਿ ਭਾਇ । ਆਪ ਗੁਰ ਪੂਰਬ ਮੁਖ ਕੀਨ ।
 ਪਰਚਨਿ ਹਿਭ ਪੁਰਿ ਮਾਰਗ ਲੀਨ ॥ ੧੪ ॥ ਤਿਸ ਦਿਨ ਕਾਮਨੈ ਗਏ
 ਅਗਾਰੀ । ਕੀਨਹੁ ਸਿਵਰ ਨਿਸਾ ਸੁਖ ਭਾਰੀ । ਖਨ ਪਾਨ ਕਹਿ ਸੁਪਤੈ
 ਸਤਿ ਹੁੰ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਬਜਾਏ ਤੇ ਭਥਿਹੁੰ ॥ ੧੫ ॥ ਮਾਰਗ ਚਲੇ ਜਾਹਿ
 ਸਮੁਦਾਈ । ਜਗ ਬੁਰ ਕੋ ਬੰਦਹਿ ਸਿਭ ਸਾਈ । ਤਿਸ ਦਿਨ ਪੁਨਹਿ ਸਿੱਖ
 ਕੁਛ ਆਏ । ਬੰਦਤਿ ਪਾਇਨਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ ॥ ੧੬ ॥ ਕਾਬਲ ਅਰੁ
 ਪਸ਼ੋਰ ਕਸ਼ਮੀਰ । ਇੰਬਰਾਦਿਕ ਦੇਸਨਿ ਨਰ ਭੀਰ । ਸੰਗਤਿ ਆਵਤਿ
 ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ । ਦਰਸਨ ਰਾਵਹਿ ਚਾਹਿ ਉਦਾਰ ॥ ੧੭ ॥ ਲਾਘਵ
 ਕਰਤਿ ਪੰਥ ਮਹਿ ਆਵਤਿ । ਸੁਨੀ ਹੁਮਾਰੀ ਸੁਧਿ ਉਚ ਜਾਵਤਿ । ਯਾਤੈ
 ਮਾਰਗ ਚਲਹਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਇਕ ਦਿਨ ਟਿਕੋ, ਮਿਲਹਿ ਹੁਮ ਨਾਲਾ
 ॥ ੧੮ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਨਿ ਕੀਨਿ ਮੁਕਾਮੁ । ਲਖਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਪੇਮ
 ਭਿਰਾਮੁ । ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਭਨ ਦਰਸਨ ਦੇਨ । ਕਰੁਨਾ ਭਰੇ ਰਸੀਲੈ
 ਨੈਨ ॥ ੧੯ ॥ ਇਵਸ ਆਗਲੈ ਸੰਗਤਿ ਆਈ । ਗਾਵਹਿ ਬਖਸ ਪੇਮ
 ਅਧਿਕਾਈ । ਬਜਹਿ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਸਰਾਰ ਦੁਤਾਰੇ । ਪਾਇ ਰਾਗ ਪੁਨਿ ਉਚ
 ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੦ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ । ਬੁਲਤਿ ਬੈਠਾ ਕਮਕ
 ਮਹਾਨ । ਚਵਰ ਦੁਰਾਵਤਿ ਚਾਰੁ ਬੰਦੇਵਾ । ਬਾਸਤਿ ਨੌਬਤ ਨਾਦਤਿ
 ਹੋਵਾ ॥ ੨੧ ॥ ਅਰਪਨਿ ਲਗੇ ਉਪਾਇਨ ਬਿੰਦ । ਦਰਬ ਚਵਾਯਹੁ ਭਯੋ
 ਬਿਲੇਦਾਹਾਬ ਜੋਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਕਾਮਨ ਸਗਲ ਕਰੀਏ
 ॥ ੨੨ ॥ ਜਾਕਾ ਜੋਗ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿ ਕਈ । ਸੰਗਤ ਕਉ ਬਿਦਾਇਯੀ
 ਦਈ । ਅਪਰ ਕਹੈ ਕਹਿ ਲਗਿ ਬਿਵਹਾਰ । ਸਤਿਗੁਰ ਅਰੁ ਸਿੱਖਨਿ
 ਕੀ ਕਾਰ ॥ ੨੩ ॥ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਰਗ ਚਲਿ ਪਰੇ । ਇਕ ਦੁਇ

'ਕ੍ਰਿਪਾ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ । 'ਭਾਵ ਇਨ੍ਹੀ ਦਾ । 'ਉਡੀਕ । 'ਕਾਮਨਾ, ਮਨੋਰਥ ।

ਇਵਸ ਅਗਾਰੀ ਤੁਰੈ।ਚਲਤਿ ਚਲਤਿ ਆਏ ਤਿਸ ਥਾਏ।ਜਹਿ ਪੰਜੋਖਰਾ
ਗ੍ਰਾਮ ਸੁਹਾਏ ॥ ੨੪ ॥ ਡੇਰਾ ਕਰਜੇ ਆਇ ਕਰਿ ਜਬੈ । ਸਿੱਖ ਬਿਦੇਸੀ
ਪਹੁੰਚੈ ਤਬੈ । ਖਰੇ ਹੋਇ ਅਰਦਾਸ ਉਚਾਰੀ । ‘ਗੁਰ ਜੀ । ਸੰਗਤਿ
ਆਵਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੫ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹਾਂ ਮੁਕਾਮ ਕਰੀਜੈ । ਪੁੰਮੀ
ਸਿੱਖਜਨਿ ਦਰਸਨ ਦੀਸੈ’। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ।—ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ
ਸੰਗਤਿ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਹਮ ਕੋ ਗਮਨਤਿ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਧਾਵਹਿ ।
ਮਾਰਗ ਬਿਖੈ ਸ਼ੁਮਤਿ ਅਕੁਲਾਵਹਿ । ਧਾਤੋ ਕੁਛ ਉਪਾਇ ਅਸ ਕੀਜੈ ।
ਸਭਿ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕਹਿ ਬਾਕ ਬਿਰੀਜੈ—॥ ੨੭ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਕੋ
ਦੂਤ । ਆਯੋ ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਪੂਤ’ । ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਬੀਸੈ ਪਾਸ ।
ਹਾਥ ਬੀਦਿ ਬੋਲੈ ਅਰਦਾਸ ॥ ੨੮ ॥ ‘ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਤੇ ਜਬਿ ਨਿਕਸਾਏ ।
ਕੇਤਿਕ ਇਵਸ ਮੁਕਾਮ ਬਿਤਾਏ।ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹੁੰਚਹਿ ਕਬਿ ਜੈ ਕੈ।ਮਗ
ਮਹਿ ਇਹੁ ਬਹੁ ਕਾਲ ਬਿਤੈ ਕੈ ॥ ੨੯ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਕੀ ਗਨ ਸੰਗਤਿ
ਆਵੈ । ਸਭਿ ਦਰਸਨ ਚਿਤ ਚਾਹਤਿ ਧਾਵੈ । ਕਰਹੁ ਉਪਾਉ ਆਪ ਕੋ
ਐਸੇ । ਮਗ ਮਹਿ ਬਹੁ ਦਿਨ ਬਿਤਹਿ ਨ ਜੈਸੇ’। ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ
ਨੇ ਧੀਰਜ ਦੀਨੈ।‘ਇਮ ਹੀ ਕਰਹਿ ਜਬਾ ਤੁਮ ਚੀਨੈ’ । ਉਤਰੈ ਹੁਤੋ
ਜਹਾਂ ਸਭਿ ਭੋਰਾ। ਤਹਿ ਸਿਕਤਾ ਥਲ ਸੁੰਦਰ ਹੋਰਾ ॥ ੩੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ
ਚਲਿ ਤਿਸ ਥਲ ਬੈਸੇ । ਖੇਲਨਿ ਲਗੇ ਅਪਰ ਸਿਸ ਜੈਸੇ’ । ਸਹਿਤ
ਬਿਬੂਖਨ ਕੌਮਲ ਹਾਥ । ਸੁਭ ਕੰਚਨ ਕੋ ਹੀਰਨਿ ਸਾਥ ॥ ੩੨ ॥ ਸਿਕਤਾ
ਲਗੇ ਸਕੇਲਨਿ ਰਾਸ । ਪਸਰੈ ਪਰੈ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚਹੁ ਪਾਸ।ਇਤ ਉਤ ਹਾਥ
ਚਲਾਇ ਚਲਾਇ । ਕਰਜੇ ਵੇਰ ਉਚੈ ਤਿਸ ਥਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ
ਨਿਜ ਕਰ ਸੋ ਪ੍ਰੇਰਤਿ । ਇਕ ਸਮ ਕਰਜੇ ਦਾਸ ਗਨ ਹੋਰਤਿ । ਜਾਨਹਿ
ਬਾਲਕ ਲੀਲਾ ਕਰਿਹੀਂ । ਕੋ ਬੈਠੋ ਕੋ ਖਰੇ ਨਿਹਰਿਹੀ ॥ ੩੪ ॥ ਸਿਕਤਾ
ਵੇਰ ਲਾਇ ਗੁਰ ਕਹੈ । ‘ਜੋ ਸਿਖ ਹਮ ਕੋ ਹੋਰੈ ਚਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਥਾਨ
ਲਗੇ ਚਲਿ ਆਇ । ਕਰਹਿ ਭਾਵਨਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ॥ ੩੫ ॥ ਲਜਾਇ
ਉਪਾਇਨ ਜੋ ਹਮ ਕਾਰਨ । ਅਰਪਹਿ ਇਹਾਂ ਹੋਹਿ ਦੁਖ ਟਾਰਨਿ । ਖਰੇ
ਹੋਇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਵੈ । ਸੋ ਨਰ ਹਮਰੇ ਪਾਸ ਪੁਚਾਵੈ ॥ ੩੬ ॥ ਨਿਸ਼ਚਾ
ਧਰਹਿ ਇਹਾਂ ਲਗਿ ਆਇ । ਆਗੈ ਧਰਹਿ ਨਹੀਂ ਪੁਨ ਪਾਇ’ । ਜੋ ਹਮ
ਪਵਿਤ੍ਰ । ‘ਰੇਤ । ‘ਯੋਗੀ ਬਾਝਕੀ ਵਾਜ । ‘ਚਰਨ, ਪੇਰ ।

ਦਰਸਨ ਲਾਭ ਬਿਸਾਲੇ । ਇਸ ਬਲ ਦਰਸੇ ਲਹਹਿ ਸੁਖਾਲੇ ॥ ੩੭ ॥
 ਹਮਰੀ ਆਗਾ ਕਉ ਇਮ ਜਾਨੈ । ਇਸ ਬਲ ਤੇ ਨਹਿ ਅੰਗ ਪਯਾਨੈ ।
 ਜਿਮ ਹਮ ਸੇਂ ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ । ਤਿਮ ਇਸ ਬਲ ਤੇ ਫਲ ਕੋ ਪਾਇ'
 ॥ ੩੮ ॥ ਗਨ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਖ ਦੈਬੇ ਕਾਰਨ । ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਕੀਨਿ
 ਉਚਾਰਨਿ । ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤਹਿ ਖਰੇ ਕਰਾਇ। ਕੁਛਕ ਸਿੱਖ ਤਿਸ ਬਾਨ
 ਟਿਕਾਇ ॥ ੩੯ ॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬਿ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨੀ । 'ਧੰਨ ਧੰਨ'
 ਕਹਿ ਸਭਿ ਨਰ ਬਾਨੀ । ਤਿਸ ਦਿਨ ਕਰਿ ਮੁਕਾਮ ਤਹਿ ਰਹੇ । ਕਰਹਿ
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੱਖਨਿ ਦੁਖ ਦਹੇ ॥ ੪੦ ॥ ਤਬਿ ਸੰਗਤਿ ਗਨ ਪਹੁੰਚੀ ਆਇ ।
 ਦੇਖਤਿ ਸਿਵਰ ਰਿਦੇ ਹਰਖਾਇ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਕਰੇ
 ਨਿਹਾਲ ਦਰਸ ਦੇ ਸਾਮੀ ॥ ੪੧ ॥ ਭਾਉ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਸੰਗਤਿ ਕੇਰਾ ।
 ਰਾਖੈ ਗੁਰ ਮੁਕਾਮ ਨਿਜ ਭੇਰਾ । ਪਾਛਲ ਪਹਿਰ ਲਗਾਇ ਦਿਵਾਨ । ਬੈਠੇ
 ਸਤਿਗੁਰ ਸੁੰਦਰ ਬਾਨ ॥ ੪੨ ॥ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਦਰਸਨ ਦੀਨਸਿ। ਪੁਰਿ
 ਕਾਮਨ। ਸਿੱਖਨਿ ਕੀਨਸਿ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਪੁਰਬਲੀ ਰੀਤਿ । ਸਕਲਕਰੀ
 ਹਰਖਾਇ ਸੁ ਚੀਤ ॥ ੪੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦਰਸਨ ਦੇ ਗਨ ਭੇਟ ਲੇ ਬਾਛਤਿ
 ਸਿੱਖਨਿ ਪਾਇ। ਭਈ ਬਿਦਾਸੰਗਤਿ ਤਹਾਂਚਿਤ ਮਹਿਮੋਦਬਢਾਇ ॥ ੪੪ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ੩੮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਰਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਰਸੇ 'ਸੰਗਤਿ ਟਿਕਾਨ' ਪੁੰਨ ਕਥਾਏ ਆਮ ਸਭਾ ਵਿੱਚੀ ਘੋਰ ॥ ੩੭ ॥

੩੮. [ਧੀਵਰ ਤੋਂ ਗੀਤਾ ਦੇ ਅਰਥ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਲ ਬਿਭਾਈ ਜਾਮਨੀ ਭਈ ਪੁਨਹਿ ਪਰਭਾਤ । ਕਰਿ ਸਨਾਨ
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਾਹਤਿ ਪੰਥ ਪ੍ਰਯਾਤ' ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਤਜਿ ਪੰਜੋਖਰੇ ਗਾਮ
 ਮਸੰਦ । ਅਟਕਹਿ ਸੰਗਤਿ ਇਹਾਂ ਬਿਲੰਦਾਗੁਰ ਕੋ ਬਾਕ ਸੁਨਾਵਹਿ ਸੋਨ।
 ਆਗੈ ਗਮਨ ਕਰਹਿ ਨਹਿ ਕੋਨ ॥ ੨ ॥ ਇਸ ਬਲ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਹੰਟ
 ਜਾਇ । ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਅਹੈ ਰਜਾਇ' । ਇਮ ਸਿੱਖਨਿ ਸੇਂ ਕਹਿ ਗੁਰ
 ਚਾਲੇ । ਸਜੇਦਨ ਪਰ ਆਰੂਢ ਸੁਖਾਲੇ ॥ ੩ ॥ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ਸੰਗ ਜਿਸ
 ਲਾਗੇ । ਗਤਿ ਚੰਚਲ ਜਨੁ ਚਲਿ ਹੈਂ ਭਾਗੇ । ਅਪਰ ਸੁਭਟ ਅਰੁ ਮਹਾਂ
 ਮਸੰਦ । ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸੁਭਤਿ ਉਤੰਗ ॥੪॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਛੇ ਲਗਿ
 ਚਾਲੇ । ਦਿਨ ਮਹਿ ਗਮਨਹਿ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲੇ । ਸਿਵਰ ਕਰਹਿ ਜਾਮਨਿ ਕੋ
 ਪਾਇ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਕੈ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੫ ॥ ਸੁਖ ਸੇਂ ਸੁਖਤਹਿ ਨਿਸਾ

'ਗਹੇਚੱਲਫਾ ।

ਗੁਜ਼ਾਰਹਿ । ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨ ਪੰਥ ਸਮਾਰਹਿ^੧ । ਗਮਨਹਿ ਮਾਰਗ ਇਸੀ
ਪ੍ਰਕਾਰੇ । ਏਕ ਨਗਰ ਤਬਿ ਆਇ ਅਗਾਰੇ ॥ ੬ ॥ ਕਰਨੇ ਸਿਵਰ ਤਹਿ
ਉਤਰਿ ਪਰੇ ਹੈਂ । ਵਾਹਨ ਪਾਏ ਜੀਨ ਖਰੇ ਹੈਂ । ਤਹਿ ਇਕ ਪੰਡਿਤ
ਬਿਦਯਾ ਘਨੀ।ਬੁੱਧੀ ਬਡ ਹੰਕਾਰ ਸੇਂ ਸਨੀ^੨ ॥੭॥ ਇਕ ਤੋ ਬਿੱਦਯਾ ਕਹੁ ਮਦ
ਭਾਰੀ । ਬਿੱਪ੍ਰ ਜਾਤਿ ਮਦ ਰਿਦੇ ਮਝਾਰੀ । ਅਪਨੇ ਸਮ ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ
ਕਾਹੂ । ਜੋ ਸਬਿੱਦਯ ਬਾਦਹਿ ਸੰਗ ਤਾਹੂ^੩ ॥ ੮ ॥ ਬਿਜੇ ਕਰਹਿ ਬਹੁ ਮਾਨ
ਘਟਾਵਹਿ । ਬਿੱਦਯਾ ਬਲ ਤੇ ਮਦ ਉਪਜਾਵਹਿ।ਸਹਜ ਸੁਭਾਇਕ ਸੇਂ ਤਹਿ
ਜਾਇ । ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਰੇ ਉਤਰਾਇ ॥੯॥ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸੇਂ ਤਬਿ ਬੁਝਨਿ
ਲਾਗਾ । ‘ਉਤਰਨੇ ਆਨਿ ਕੌਨ ਇਸ ਜਾਗਾ ? । ਕਿਸ ਬਲ ਤੇ ਆਯੋ
ਕਿਤ ਜਾਤਿ ? । ਕੌਨ ਨਾਮ ਹੈ ਕਹੁ ਸਭਿ ਬਾਤ ?’ ॥ ੧੦ ॥ ਕਹਨੇ
ਸਿੱਖ ਨੇ ‘ਸਤਿਗੁਰ ਅਹੈਂ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਮ ਜਗ ਕਹੈਂ।ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
ਗਾਈ ਪਰ ਬਿਤ ਹੈਂ । ਹਰਿ ਅਵਤਾਰੇ ਸੁਭਤਿ ਸਮ ਚਿਤ ਹੈਂ’ ॥੧੧॥ ਸੁਨਿ
ਸਹਿ ਸਕਨੇ ਨ, ਖੁਨਸਨੇ ਮਾਨੀ । ਮਦ ਸੇਂ ਅੰਧਾ ਬੁੱਧਿ ਹਿਰਾਨੀ^੪ । ਕਹਿ
ਦਿਜ ‘ਭੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਨੇ । ਧਰ ਅਵਤਾਰੇ ਸਰਬ ਜਗ ਜਾਨੇ ॥ ੧੨॥
ਤਿਨ ਤੇ ਭੀ ਨਿਜ ਨਾਮ ਬਡੇਰਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਖਾਇ ਬਿਖੇਰਾ^੫ ।
ਤਿਨਹੁ ਕਰੀ ਗੀਤਾ ਸੁਭ ਗ੍ਰੰਥ । ਜਿਹ ਪਠਿ ਸੁਨਿ ਨਰ ਚਲਹਿ ਸੁ ਪੰਥ
॥ ੧੩ ॥ ਤਿਹ ਬਲੋਕ ਕੈ ਅਰਥ ਮਹਾਨੇ । ਇਨ ਤੇ ਸੇ ਪਿ ਨ ਜਾਹਿ
ਬਖਾਨੇ । ਨਾਮ ਧਰਾਵਨਿ ਅਹੈ ਸੁਖੈਨ । ਤਿਨ ਕੇ ਗੁਨ ਸੁਭ ਕਿਸ ਮਹਿ
ਹੈ ਨ ॥ ੧੪ ॥ ਜੋ ਸਾਰਥ ਇਹ ਨਾਮ ਧਰਾਵਹੁ । ਕਰਿ ਗੀਤਾ ਕੇ ਅਰਥ
ਸੁਨਾਵਹੁ । ਨਾਹਿ ਤ ਕੂਰ ਕਹਨਿ ਇਨ ਕੇਰੋਹਮ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਕਹਿਬੈ
ਤੇਰੇ^੬ ॥੧੫॥ ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖ ਕਹਿ ‘ਰਹੁ ਤੂੰ ਖਰੋਮੇਂ ਅਬਿ ਜਾਇ ਬੁਝਿਬੈ
ਕਰੇਂ । ਗੁਰ ਸਮਰਥ ਹੈਂ ਸਭਿ ਹੀ ਭਾਂਤਿ । ਦੇਂ ਉੱਤਰ ਜੋ ਬੁਝਹਿ ਬਾਤ’
॥ ੧੬ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸਿੱਖ ਗਯੋ ਗੁਰ ਪਾਸ । ਸਿਰ ਨਿਵਾਇ ਕੀਨਸਿ
ਅਰਦਾਸ । ਦਿਜ ਕੀ ਕਹਿਵਤ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ।‘ਖਰੋ ਅਹੈ’, ਕਿਮ ਕਹੈਂ
ਬੁਝਾਈ’ ॥ ੧੭ ॥ ਮੁਸਕਨਾਵਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਨੇ । ‘ਬਿੱਪ੍ਰ ਅਸਰਧਕ
^੧ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ । ^੨ਦੇ ਸਮੇਤ । ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ । ^੩ਜੇ (ਬੀ) ਵਿਦਵਾਨ (ਮਿਲੇ) ਤਿਸ ਨਾਲ
ਬਗਾੜਦਾ ਸੀ । ^੪ਹਿਰੀ ਗਈ, ਮਾਰੀ ਗਈ । ^੫ਫੇਲਾ ਰਖਿਆ ਨੇ । ^੬(ਬ੍ਰਹਮਣ) ਖੜਾ ਹੈ ।
^੭ਕੀਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਥਾਵਾਂ । (ਅ) ਸਮਥਾਓ (ਉਸ ਨੂੰ) ਕੀ ਕਹਾਂ ? ^੮ਪਾ:-ਕਹਿ ਬਹੁਤੇਰੇ ।

ਸੇ ਹਮ ਲਹਜੈ । ਚਹਿਤ ਜਿ ਉੱਤਰ ਵੈਬੇ ਤਾਂਹੀ । ਕਰਹੁ ਹਕਾਰਨਿ
ਹਮਾਰੇ ਪਾਹੀ ॥ ੧੯ ॥ ਜਿਮ ਚਿਤ ਚਹਿ ਤਿਮ ਦੇਹੁ ਬੁਝਾਈ । ਤਰਕਤਿ
ਮਹਾਂ ਮੂਢ ਕੀ ਨਜਾਈਂ । ਬੁੱਧਿ ਬਿਲੋਚਨ ਨਿਰਮਲ ਚਾਗਹੋਤਿ ਮੋਤੀਆ
ਦੁਖ ਹੋਕਾਰੈ ॥ ੨੦ ॥ ਅਪਨਿ ਆਪ ਕੋ ਲਖਨਿ ਬਿਸਾਲ । ਇਹੀ ਅੰਧ
ਹੋਵਨਿ ਸਭਿ ਕਾਲ । ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨ ਆਵਹਿ ਸੁਭ ਗੁਨ ਬਿੰਦ । ਮਗ ਪ੍ਰਭੁ
ਮਿਲਨਿ ਸੁ ਦੁਰ ਬਿਲੰਦ ॥ ੨੧ ॥ ਇਹ ਦੁਖ ਹਤਨਿ*, ਬੈਦ ਸਤਿਗੁਰ
ਹੈ । ਐਖਧਿ ਬਾਕ ਬਸਾਇ ਜਿ ਉਰ ਹੈ*।ਬਿੱਪੁ ਜਾਤਿ ਉਰ* ਬਿੰਦਨਾ ਮਦ
ਹੈ । ਯਾਂਤੈ ਅਧਿਕ ਅੰਧ ਦੁਇ ਗਦ ਹੈ*॥੨੨॥ਸੋ ਇਸ ਕੋ ਦੁਖ ਹਤਹਿ*,
ਬੁਲਾਵਹੁ । ਸਿਖ ਉਪਕਾਰ ਕਰਤਿ, ਬਿਦਤਾਵਹੁ* । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗਯੋ
ਬਿੱਪੁ ਸੋ ਭਾਖਾ । ‘ਗੁਰ ਦਿਗ ਚਲਹੁ ਬੁਝਿ ਅਭਿਲਾਖ॥੨੩॥ ਸਭਿ ਤੁਝ
ਕਾਹਬੋ ਜਾਇ ਸੁਨਾਯੋ। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ’। ਇਮ ਸੁਨਿ
।ਬਿੱਪੁ ਚੌਪ ਕਰਿ ਚਾਲਾ। ਸੰਸੇ ਪ੍ਰਸਨ ਬਿਚਾਰਿ ਬਿਸਾਲਾ॥੨੪॥ ਗਰਬਤਿ
ਬੈਠਨੈ ਜਾਇ ਨਜੀਕਾ । ਪਿਖਿ ਬੈਲੇ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਟੀਕਾ*ਕਹੁ ਦਿਜਬਰ ।
ਕਨਾ ਬੁਝਨੈ ਚਹੈ’ । ਬਿਦਤ ਬਤਾਵਹੁ ਜਿਮ ਚਿਤ ਅਹੈ’ ॥ ੨੪ ॥ ਦਿਸ
ਤਬਿ ਕਹਨੈ ‘ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ । ਰਿਦੇ ਜਿਨਹੁ ਕੇ ਗਜਾਨ ਉਦਾਰ ।
ਬ੍ਰਹਮਗਜਾਨ ਮਧ ਗੀਤਾ ਕੀਨਸਿਸਿਹ ਪਠਿ ਸੁਨਿਕੈ ਲੇ ਸਭਿਚੀਨਸਿ॥
੨੫॥ਭਿਨ ਨਾਮਨਿ ਤੇ ਤੁਮ ਅਧਿਕਾਯੋ।ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਮ ਰਖਵਾਯੋ।
ਪੁਨ ਗੁਰ ਕਾਈ ਪਰ ਬਿਤ ਅਹੈ । ਗੁਰੁ ਨਾਮ ਅਪਨੈ ਜਗ ਲਹੈ ॥ ੨੬ ॥
ਗੀਤਾ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਸਨ ਬਛ ਮਿਰੇ । ਉੱਤਰ ਦਿਹੁ, ਤੁਮ ਸੁਨੈ ਬਡੈਰੇ’ । ਜੋ
ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਨਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਅਰਥ ਕਰਹੁ ਜੋ ਲੋਵੈ ਚੀਨ ॥ ੨੭ ॥
ਸਾਰਥ ਜਾਨੈ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰੈ । ਨਾਹਿ ਤ ਨੀਕੇ ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰੈ’ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਨਤਿ ਬਚ ਕਹਨੈ । ‘ਬਾਈ ਬਿੱਪੁ ਜਾਤਿ ਕੋ ਲਹਜੈ ॥ ੨੮ ॥ ਜੋ
ਕੀਰ ਹਮ ਤੁਝਿ ਅਰਥ ਸੁਨਾਵਹਿ । ਤਉ ਕਲਪਨਾ ਅੰਨਕ ਉਠਾਵਹਿ।
ਧਨੀ ਪੁਰਖ ਇਹ, ਭਾਗ ਬਲੀ ਹੈ । ਕਿਨਹੁ ਪਛਾਏ ਭਾਂਤਿ ਭਲੀ ਹੈ॥੨੯॥

*‘(ਬੱਧੇ ਨੂੰ) ਹੋਕਾਰ ਰੂਪੀ ਮੋਤੀਆਂਬੰਦ ਇਕ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ‘ਗੁਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ‘ਰਿਦੇ
ਵਿਚ ਜੋ ਬਚਨ ਵਸਾਵਟੇ ਹਨ ਇਹ ਦਵਾਈ ਹੈ । *ਦੇ ਟੋਕ ਹਨ (ਭਾਤ ਦਾ ਤੇ ਵਿਦਯਾ ਦਾ
ਮਦ)। *ਨਾਸ਼ ਕਰੀਏ । *(ਤੁਸੀਂ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਿਖ(ਸਦਾ) ਉਪਕਾਰ ਕਰਦੇ
ਹਨ (ਜਦੋਂ ਲਿਆਓ ਉਸ ਦਾ ਚੁੱਖ ਰੂਰ ਕਰੀਏ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬੀ ਉਪਕਾਰ ਹੋਵੇ) । *ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ
ਸੁਭੀਏ ਹੋ ।
*ਪਾਮ-ਮਥ ।

॥ ਪ੍ਰਥਮ ਪਠੀ ਹੁਇ ਗੀ ਕਿਸ ਪਾਸਾਇਮ ਜਾਨਹਿ, ਨਹਿ ਹੁਇ ਬਿਸੁਆਸ
ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਰ ਇਮ ਕੀਜੈ । ਆਪ ਨਗਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪਿਖੀਜੈ
॥ ੩੦ ॥ ਸੋ ਅਪਠਤਿ ਹੁਇ ਮੁਢ ਬਿਸਾਲਾ । ਡਿਹ ਬੁਲਾਇ ਆਨਹੁ
ਇਸ ਕਾਲਾ । ਸੋ ਉੱਤਰ ਦੇ ਹੈ ਤੁਝ ਚਾਹਤਿ । ਜਿਨ ਬੁਝਨਿ ਹਿਤ ਨੀਤ
ਉਮਾਹਤਿ ॥ ੩੧ ॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿਗੁਰ ਕੋ ਬਾਕ ਰਸੀਲਾ । ਬਿੱਪੂ ਭਯੋ ਮਦ
ਭੋ ਕੁਝ ਢੀਲਾ । ਯਾਯੋ ਨਗਰ ਮਹਿ ਧੀਵਰ ਹੋਰਾ । ਘਰ ਘਰ ਨਿਤ ਜਲ
ਦੇਇ ਘਨੇਰਾ ॥ ੩੨ ॥ ਮਹਾਂ ਮੁਢ ਬੋਲਿਬ ਨਹਿ ਜਾਨੈ । ਪੇਟ ਭਰਨਿ ਲੋ
ਕਾਰਜ ਠਾਨੈ । ਕਾਰੇ ਬਰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਫਾਰੈ । ਜਿਨ ਪਢਤੇ ਨਰ ਨਹੀਂ
ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਆਪ ਪਢਨਿ ਤੋ ਜਾਨਹਿ ਕਹਾਂ । ਬਹੁ ਕੁਰੁਪ ਮਤਿ
ਮੁਰਖ ਮਹਾਂ । ਡਿਹ ਗਹਿ ਬਾਂਹ ਗਯੋ ਸਮੁਝਾਈ । ਇਕ ਕਾਰਜ ਮੇਰੇ ਕਰਿ
ਆਈ ॥ ੩੪ ॥ ਘਟਿਕਾ ਚਾਰਿਕ ਮਹਿ ਪੁਨ ਆਵਹੁ । ਅਪਨੋ ਕਾਜ
ਕਰਨਿ ਲਗਿ ਜਾਵਹੁ । ਇਮ ਕਹਿ ਸੰਗ ਲਿਖੇ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਜਹਿ ਸ੍ਰੀ
ਸਭਿਗੁਰ ਬੈਠਿ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ੩੫ ॥ ਡਿਹ ਬਿਠਾਇ ਬੈਸਨੈ ਕਰਿ ਚਾਉ ।
ਬਿਸਮਤਿ ਚਾਹਤਿ ਪਿਖਨਿ ਪ੍ਰਭਾਉ । ਚਿਤਵਤਿ ਪ੍ਰਭਨ ਰਿਦੇ ਬਡ ਗਾਢੇ ।
—ਇਹ ਧੀਵਰ ਕੀ ਬੁਧਿ ਕਿਮ ਬਾਢੇ— ॥ ੩੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਾਨਿ
ਮਨ ਕੋਰੀ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਧੀਵਰ ਦਿਸਿ ਹੋਰੀ । ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਬਾਕ
ਬਖਾਨਾ । ‘ਬਿੱਪੂ ਮਨੋਰਥ ਜਿਮ ਉਰ ਠਾਨਾ ॥ ੩੭ ॥ ਸੋ ਤੋ ਬੁਝਨਿ ਕਰਿ
ਕੈ ਅਥਿ ਹੂੰ । ਬਿਕਤਿ ਕੋ ਉੱਤਰ ਇਹੁ ਸਭਿ ਹੂੰ । ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਿ ਨੀਕੇ
ਯਾਕੋ । ਸੁਧੋ ਹੋਇ ਸੁਨਤਿ ਮਨ ਬਾਕੋ’ ॥ ੩੮ ॥ ਦੇਯਾ ॥ ਬਾਸਤ੍ਰੰਗਜ
ਧੀਵਰ ਬਨੈ ਸੁਰਬਾਨੀ ਕਹਿ ਭਾਗਿਕ ਸਮਿਨ ਬਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੂਤਿ ਦਿਜ !
ਕਹੁ ਪੁਰਬ ਮੁਖ ਪਾਹਿ ॥ ੩੯ ॥ ਭੋਯਾਈ ॥ ਇੰਡਨਾਦਕ ਸੁਰ ਗਿਰਾ
ਬਖਾਨਾ । ਜਨੈ ਸਬਿੰਦਨ ਹੈ ਬੁਧਿ ਮਹਾਨੀ । ਬੇਕਾ ਪ੍ਰਭਨ ਬਿੱਪੂ ਮਨ
ਜੇਈ । ਕਰਹਿ ਆਪ ਪੁਨ ਉੱਤਰ ਦੇਈ ॥ ੪੦ ॥ ਬੇਕਾ ਦਸਕ ਹਤੀ ਦਿਸ
ਮਨ ਮੈ । ਡਿਨ ਬੀਸਕ ਭਾਖੀ ਡਿਹ ਡਿਨ ਮੈ । ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ ਸੁਭਰ ਸਭਿ
ਜੇਵਗਿਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਬਿਸਮਤਿ ਚਿਤ ਹੋਵਤਿ ॥ ੪੧ ॥ —ਇਹ ਬਡ ਪਠਤਿ
ਬੇਦ ਕਾ ਬਾਤ । ਤਨ ਮਲੀਨ ਕੋ ਜਾਤਿ ਸਨਾਤ ॥ ਨਹਿ ਦਿਸਬਰ ਕੋ

‘ਭੋਯਾਈ’ । ‘ਪਟੇ ਹੋਏ’ । ‘ਟੇਕਾ’ । ‘ਬਾਸਤ੍ਰੰਗਜ’ । ‘ਸਮਿਨ’ । ‘ਕਿਸ ਬਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ
ਪ੍ਰਬੂਤੀ ਹੈ ? ਹੋ ਕ੍ਰਮਮਤ ਕਹੁ ਮੈਂ ਤੋ ਪੀਘੋ’ । ‘ਦਿਵਦਲ’ । ‘ਭੋਯਾ’ ।

ਬੋਲਨਿ ਦਿਯੋ । ਸੁਨਤਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਤੁਸਨਿ ਭਯੋ ॥੪੨॥ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਸਨ ਭੀ
ਕਛੁ ਉਚਾਰਾ । ਬਿੰਦਸਾ ਮਦ ਜਿਸ ਬਡੋ ਅਫਾਰਾ—। ਜਾਗੋ ਪੁਰਬ ਭਾਗ
ਬਿਸਾਲਾ ਭਯੋ ਨੰਮਿ ਮਨ ਤੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥੪੩॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਪਰਜੇ
ਅਗਾਰੀ॥ ਕਰੀ ਬੀਝੋਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਭਾਰੀ॥ ਬੋਲਨੋ 'ਮਹਿਮਾ ਲਖੀ ਅਨੂਪ । ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਰੂਪ ॥ ੪੪ ॥ ਭੇਦ ਨ ਫੁਰਤਿ ਮੋਹਿ ਮਨ ਮਾਹੀ॥
ਵਹੀ ਜੋਤਿ ਤੁਮ ਹੋ ਅਨ ਨਾਹੀ॥ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੇ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰਹੁ । ਧਾਰਹੁ
ਕਰੁਨਾ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਹੁ' ॥੪੫॥ ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਨੂਪਾ 'ਉ'ਤਮ
ਸਾਭੀ ਤੁਮ ਦਿਸ ਰੂਪ । ਪੁਨ ਸਬਿੰਦਸ ਕਜੋ ਅਨੁਚਿਤ ਠਾਨਹੁ ।
ਸਿਮਰਨ ਸੱਤਿਨਾਮ ਮਨ ਮਾਨਹੁ' ॥ ੪੬ ॥ ਸੁਨਿ ਦਿਸ ਨੇ ਗਰ ਸੂਤ
ਉਤਾਰਾ* । 'ਮੈਂ ਭਾ ਸਿੱਖਰ ਰਾਵਰੇ ਦੁਆਰਾ । ਨਹੀਂ ਜਾਤਿ ਕੋ ਮਦ ਮੁਝ
ਰਹਜੇ । ਏਕ ਆਸਰੇ ਤੁਮਰੋ ਗਹਜੇ' ॥ ੪੭ ॥ ਪੁਨ ਗੁਰ ਨੇ ਬਰਜਜੇ
'ਤਿਮ ਰਹੀਅਹਿ'। ਸਿਮਰਹੁ ਸੱਤਿਨਾਮ ਕਾਤਿ ਚਹੀਅਹਿ' । ਨਹੀਂ ਦਿਸ
ਮਾਨੇ ਬਾਰੇਬਾਰੀ । ਕਹੈ 'ਗਹੀ ਮੈਂ ਬਰਨ ਤੁਮਾਰੀ' ॥ ੪੮ ॥ ਤਬਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ । ਪਾਹੁਲ ਲਈ ਭਯੋ ਅਨੁਸਾਰੇ ।
ਪਰਮਾਰਥ ਮਗ ਨਦਰੀ ਆਯੋ । ਗੁਰੁ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ੪੯ ॥

*ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । *ਗਲੇ ਤੋਂ ਜਨੇਊ ਲਾਹੁ ਖੋਟਿਆ । *ਪਾ:-ਪੁਨਿ ਉਚ ਉਚਾਰਾ ।

†ਬ੍ਰਹਮਾਨ ਦਾ ਗਲੇ ਤੋਂ ਸੂਤ ਉਤਾਰਨਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿ ਗੁਰੁ ਠਾਠਕ ਦੇਵ ਸੀ ਤੇ
ਜਨੇਊ ਬਾਬਤ ਆਸਾ ਵਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਕਥਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਜਨਮ ਦਾ ਸਿਸਕਾ
'ਗੁਰ ਦੀਖਜਤ' ਹੋਣਾ ਸੀ, ਗਰਵਾਕ ਬੀ ਹੈ 'ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਜਨਮੇ ਕਾਵਨੁ ਮਿਟਾਇਆ' ॥ ਇਸ
ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਸਮਝਦੇ ਸਨ । ਜਨੇਊ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਠਿਠਾਠੀ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ । ਇਸ ਦਾ ਉਤਾਰਨਾ ਕੋਈ ਪੁੰਠ ਕਰਮ ਸੀ ਜਾ ਨਹੀਂ ਬੇਜ ਤਲਬ ਹੈ, ਪਰ
ਇਸ ਵਾਕਿਆ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਧਾਰਨ ਦੀ ਆਵੇਸ਼ਕਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫੰਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਦੀਖਜਤ ਹੋਣਾ ਇਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਸੀ ਸਿੱਖੀ ਮਾਰਗ
ਵਿੱਚ । ਨਾਕਿ ਇਸ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਤ ਉਤਾਰਦੇ ਸਨ, ਸਿੱਖ
ਉਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬੁਲਮ ਰਵਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਤੁਰਕ ਬਾਲਮੀ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ
ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਨਾਹੀ ਇਸ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਸਨ ਕਿ ਜੇਵੇਂ ਪਹਿਨਣਾ ਸਿੱਖੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ
ਦਰਜ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਦਾ ਇਹੋ ਫੁਲਾ ਹੈ ।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਦੀਖਜਤ ਹੋਣਾ, ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਅਮੂਲ ਸਮਝ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਜਨੇਊ
ਵਾਹੂ ਤੇ ਬਹੁਲ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਦੀਖਜਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ ।

ਇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਭਾਸ਼ ਕਿੰਛੇ ਦਸਮ ਭਾਸੇ 'ਇਸ ਤੋਂ ਪੁਰੋਂ ਕਾਨਨੋਂ ਨਾਮ ਅਠਹਿੰਗੀ ਆਉ ॥ ੩੮ ॥

੩੮. [ਵਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ]।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਜਬਿ ਭੇਰੇ ਤੇ ਵਹਿਨ ਭਾ ਧੀਵਰ ਤਿਸ ਛਿਨ ਮਾਂਹਿ । ਪੂਰਬ ਸਮ
ਮਤਿ ਮਹਿ ਬਨੈ ਗਜਾਤਾ ਕਛੁ ਨ ਭਾਂਹਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸਤਿਗੁਰ
ਸੁਸਮੁ ਜਾਨਿ ਦਿਜ ਸੋਊ : ਜਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਗਜਾਨ ਦਿੜ੍ਹੁ ਹੋਊ । ਸਿੱਖਜ
ਬਨੈ ਨਿਜ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰਾ । ਹੈ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਜਗ ਫਿਰੈ ਸੁਖਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਿਸਾ ਭਹਿ ਦਸਿ ਕੈ । ਪ੍ਰਾਤੀ ਭਏ ਭਜਾਰ ਕਠ ਕਸਿ ਕੈ ।
ਵਿੱਲੀ ਕੇ ਮਗ ਮਹਿ ਪੁਸਥਾਨੇ । ਪਾਛੈ ਸੈਨਾ ਸਕਲ ਪਯਾਨੇ ॥ ੩ ॥ ਧੌਂਸਾ
ਧੀਕਾਰਤਿ ਅਗਵਾਏ । ਹੈ ਭਿ ਜਾਤਿ ਨਕੀਬ ਸੁਹਾਏ । ਸਿਵਕਾ ਪਰ
ਅਰੁਢ ਗੁਰ ਚਾਲੇ । ਦੁ ਦਿਸਿ ਵੇਰਤਿ ਚਮਰ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੪ ॥ ਬਸਤ੍ਰ
ਬਿਭੁਖਨ ਪਹਿਰੇ ਸੋਹਨਿ । ਹਾਥ ਛਰੀ ਵੇਰਤਿ ਮਨ ਮੋਹਤਿ। ਮਾਰਗ ਮਹਿ
ਹੋਰਤਿ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਬਾ ਕ ਰੂਪ ਹੋਤਿ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਏਕ ਦਿਵਸ
ਮਗਿ ਚਲਿਥੋ ਰਹੈ । ਧੀਪ ਦੂਤ ਆਨਿ ਭਬਿ ਕਹੈ । 'ਲਿਖ ਸੁਧਿ ਸਿੰ
ਅਬਿ ਪਠੈ' ਅਗਾਰੀ । ਸੁਹਿ ਨਿਪਤ, ਹੈ ਹਰਖਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਰਾਵਰ
ਕੇ ਆਵਹਿ ਅਗਵਾਈ । ਵਰ ਰਾਖਹਿ ਅਧਿਕ ਬਡਾਈ । ਬਡ ਸਮਾਜ
ਸੋ ਪੁਰੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ । ਦੁ ਆਹਿ ਤੁਮ ਕੇ ਸਿੱਖਜ ਅਸ਼ੋਸ਼ਹਿ' ॥ ੭ ॥ ਸੁਨਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਬਚ ਵਰਮਾਯੋ । 'ਮਤ ਹਮਰੇ ਜਿਮ ਤੁਮ ਲਖਿ ਪਾਯੋ । ਤੈਸੇ
ਭਹਾ ਜਾਇ ਤੁਮ ਭਾਯੋ । ਪੁਨ ਪੂਰਨ ਕੇ ਉਰ ਅਭਿਲਾਖੋ' ॥ ੮ ॥ ਤੁਰਕੇ ਸੁਰ
ਸੋ ਮਿਲਹਿ ਨ ਜੈਸੇ । ਉਚਿਤ ਕਰਨਿ ਕੋ ਤੁਮ ਹੈ ਤੈਸੇ । ਆਪ ਜਾਇ
ਸਮੁਥਾਵਹੁ ਰਾਜਾ । ਹਮ ਆਵਤਿ ਲੈ ਮਿਲਹੁ ਸਮਾਜਾ ॥ ੯ ॥ ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ
ਕੋ ਵੇਹੁ ਸੁਨਾਈ । ਮੁੱਖਜ ਮਸੰਦ ਮਿਲਹਿ ਸਭਿ ਆਈ' । ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ
ਆਇਸੁ ਜਬਿ ਦੀਨਸਿ । ਦੂਤ ਭਜਾਰ ਹੈ ਚਲਿਥੋ ਕੀਨਸਿ ॥ ੧੦ ॥ ਪੰਥ
ਬਿਸਾਲ ਉਲੰਘਿ ਉਤਾਲ । ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੈ ਆਨੰਦ ਨਾਲ । ਜਾਇ
ਮਿਲੈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ । ਸਕਲ ਹਕੀਕਤ ਕਥਤਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ੧੧ ॥
'ਮਹਾਰਾਜ ! ਸੁਨਿ ਮੇਰੀ ਬਾਤ । ਰਾਵਰਿ ਭਾਗ ਮਹਦ ਬੱਖਸਾਤ । ਬਹੁਤ
ਬਾਰ ਪੂਰਬ ਪਭੀਆਯੋ । ਜਨਬਨ ਕਾਰਜ ਭੀ ਬਨਿ ਜਾਯੋ ॥ ੧੨ ॥
ਇਤ ਆਵਨਿ ਕੋ ਜਿਨਹੁ ਨ ਆਸੈ । ਕਿਮਹੁ ਨ ਮਾਨਹਿ, ਕਥੈ
ਪ੍ਰਕਾਸੈ' । ਸੋ ਤੁਮ ਨਾਮ ਸੁਨਤਿ ਚਲਿਆਏ । ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਜੈ ਹੋਤਿ
'ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਥੀ ਕਿਵੇ' ਨਹੀ' ਸੀ ਮੰਦੈ ।

ਸਹਾਇ॥੧੩॥ਨਹਿ ਆਵਨਿ ਕਹੁ ਕਾਰਨ ਭਾਰੀ । ਸੁਨਹੁ ਆਪ ਮੈਂ ਕਰਹੁ
ਉਚਾਰੀ ।—ਨਹਿ ਮਲੈਛੁ ਕੋ ਦਰਸਨ ਲੇਨਾ । ਨਿਕਟਿ ਸਾਇ ਆਪਨੈ
ਨਹਿ ਦੇਨਾ—॥੧੪॥ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀਓ ਪ੍ਰਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ । ਦੇਹਿ ਅੰਤ ਲੋ ਸੈ
ਨਿਬਹਾਇ । ਗਾਈ ਬੈਠਿ ਇਨਹੁ ਪ੍ਰਨ ਕੀਨਾ । ਪਿਤ ਸਮ ਬਹੈਂ ਨਿਬਾਹੁ
ਪ੍ਰਬੀਨ॥੧੫॥ ਕਿਮਹੁ ਕਰਹਿ ਇਉ ਆਵਤਿ ਨਾਹੀ । ਸਾਇ ਪਵਿਸਤਿ
ਸੰਗਲ ਮਾਂਗੀਮੈਂ ਕੁਮਰੀ ਇਸਿ ਤੇ ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਮ:—ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਚਾਹਿ
ਨਿਸ ਫਿਮ ॥ ੧੬ ॥ ਬਧਿ ਬਾਰਿ ਨਿਪ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ । ਪੁਰਹੁ ਪੈਸ ਮੈਂ
ਕਥਾ ਬਖਾਨੀ । ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਸਭਿ ਮੈਂ ਕਰਿ ਆਪਹੁ । ਦੀਨਬੰਧੁ ਕੁਮ
ਬਿਰਦ ਸਦਾਯਹੁ ॥੧੭॥ ਏਕ ਵਾਰ ਪੁਰਿ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵਹੁ । ਪ੍ਰਨ ਚਿਤ
ਚਾਹੁ ਭਥਾ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ । ਮਿਲਨਿ ਸ਼ਾਹੁ ਸੈਂ ਰਾਵਰਿ ਮਰਜੀ । ਹਮ
ਨਹਿ ਕਹੈਂ ਬਹੁਰ ਕੁਛ ਆਰਜੀ—॥ ੧੮ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਬਹੁ ਕੀਨਸਿ
ਬਿਨਭੀ । ਸੁਨਭਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਸਿ ਦੀਨਸਿ ਗਿਨਭੀ॥ਦਾਸ ਸਮਨ ਜਾਨਿ ਕਰਿ
ਆਏ । ਸਿਨ ਵਿਭਾ ਨਿਭ ਪਹੁੰਚਹਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੯ ॥ ਸੰਗਭਿ ਦੇਸ
ਬਿਦੇਸ ਹਜ਼ਾਰਨਿ । ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਆਨਹਿ ਉਪਹਾਰਨਿ । ਦਰਬ ਪਦਾਰਥ
ਕੋਰ ਅਥਾਰ । ਅਰਪਹਿ ਪਦ ਪੰਕਜ ਸਿਰ ਧਾਰਿ ॥ ੨੦ ॥ ਚੜ੍ਹਰ ਕੁੰਠ ਕੋ
ਸਥਰੇ ਦੇਸਮਾਨਹਿ ਜਿਨ ਕੋ ਲਖਹਿ ਵਿਭਿਭਾ ਸਭਿ ਕੀ ਕਰਹਿ ਕਾਮਲਾ
ਪੂਰੀ । ਬਾਲਿਕ ਮੁਰਭਿ ਮਾਧੁਰ ਰੂਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਕਹੈਂ ਕਹਾਂ ਲਖਿ ਚੁਨ
ਚਿਨ ਬੇਰੇ । ਲਬਦ ਸਿੰਧੁ ਲਘੁ ਗੁਨੀ ਬਡੇਰੇ॥ਬਡੇ ਭਾਗ ਰਾਵਰ ਕੇ ਭਏ ।
ਆਇ ਜਿਸੀ ਤੇ ਦਰਸਨ ਦੇਏ ॥੨੨॥ ਰਹਹੁ ਸਦਾ ਆਇਸੁ ਅਨੁਸਾਰੀ
ਬਿਪੁ ਹੋਹੁ ਨ, ਬਨਿ ਹਿਭਕਾਰੀ । ਬ੍ਰਾਭਾ ਰਾਮਰਾਇ ਸਮ ਭੁਲਾ॥ਸੈ ਅਜ
ਮਭ ਕੇ ਸਿੰਧੁ ਬਿਸਾਲ॥੨੩॥ਲਖਿ ਪਰੰਭਿ ਪੀਰਜ ਸਮ ਧਰਨੀ । ਮਹਾਂ
ਗੰਭੀਰ ਜਿਨਹੁ ਕੀ ਕਰਨੀ । ਭੋਰ ਹੋਭਿ ਅਗਵਾਉ ਚਲੀਏ । ਸਾਦਰ ਦੇ
ਉਪਹਾਰਨਿ ਮਿਲੀਏ॥੨੪॥ਰਹਹੁ ਨੰਮਿ ਬਾਂਭਭਿ ਚਿਤ ਲੀਜਹਿ । ਸਹਿਭ
ਪ੍ਰੇਮ ਬਹੁ ਸੇਵਾ ਕੀਜਹਿ । ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਭਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ । ਸੰਗਭਿ

‘ਕਿਸੇ (ਜਤਨ ਦੇ) ਕੀਤਿਆਂ ਵਿਧਾ ਨਹੀਂ ਅਥਵਾ ਸੀ । ‘ਮੈਂ ਸਭ (ਬਾਰ) ਕਰ ਅੰਦਰ
ਹਾਂ । ‘ਭਾਵ, ਸਾਰੀ (ਸਿਫਤ) । ‘(ਜੇ ਕਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ) ਪਦ
(‘ਗੁਣਾਂ ਦੇ) ਸਮੁੰਦਰ’ ਕੀ ਭੇਦਾ ਹੈ (ਉਹ) ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਡੇ ਕੁਝੀ ਹਨ । ‘ਸਰੋਵਰ ਫੁੱਲ ਹੈ ।
‘ਅਸਥਾਨ ਸਥਾਨ । ‘ਸਭਿਆਂ ਪੈਦਾ ਹੈ ਕਿ ।

ਮਿਲੀ ਜਥਾ ਮਗ ਆਈ ॥੨੫॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਰਾਜਾ ਹਰਖਤਿ ਭਇਉ ।
 ਬੰਦਹਿ ਮਨ ਕਰਿ ਸ਼ਰਧਾ ਲਇਉ । ਖਿਰਜੈ ਕਮਲ ਸਮ ਬਦਨ ਬਿਸਾਲਾ ।
 ਕਰਜੈ ਸਮਾਜਤਾਰ ਤਤਕਾਲ ॥੨੬॥ ਭਈ ਪ੍ਰਤਿ ਨਵਿ ਚਲਜੈ ਅਗਾਉ ।
 ਗੁਰੁ ਸਰੂਪ ਪਿਖਨਿ ਕਉ ਚਾਉ । ਅਧਿਕ ਸੈਨ ਚਵਿ ਚਲੀ ਪਿਛਾਰੀ ।
 ਮਿਲੈ ਜਾਇ ਦੈ ਕੋਸ ਅਗਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥ ਨਗਨ ਚਰਨ ਕਰਿ ਭਜਿ
 ਅਸਵਾਰੀ । ਨੰਮ੍ਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਿਵਕਾ ਬੁਥਹਿ
 ਬੰਢਾਈ । ਬੁਝੀ ਸਕਲ ਕੁਸਲ ਨਿਪੁ ਭਾਈ ॥੨੮॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਨਿਪੁ ਸਕਲ
 ਉਚਾਰੀ । ਗੁਰ ਅਸੰਦੁਸ਼ੁ ਤੈ ਚਵਿ ਅਸਵਾਰੀ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨਤਿ ਪੁਰਿ
 ਚੋਰਾ । ਪਿਖਤਿ ਪਰਸਪਨ ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਬੋਰਾ ॥ ੨੯ ॥ ਪੁਨ ਮੰਦ ਲੈ ਸੰਗਤਿ
 ਸਾਰੀ । ਮਿਲੈ ਆਇ ਦੇ ਦੇ ਉਪਹਾਰੀ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਹੁ ਸਮੇਧੈ ਕਰਿ
 ਨੀਕੀ । ਬੀਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਪੁਰਿ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ॥੩੦॥ ਜੈਸਿੰਘ ਪੁਰਾ* ਹੁਤੋ ਜਿਸ ਬਾਨ
 । ਜੈਸਿੰਘ ਲੈ ਭਹਿ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨ । ਜਿਸ ਜਿਸ ਬੀਬੀ ਜਾਤਿ ਚਲੇ ਹੈ ।
 ਇਸ ਇਸ ਮਹਿ ਨਰ ਹੋਨਿ ਖਲੇ ਹੈ ॥ ੩੧ ॥ ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਅਰੁ ਬੰਦਨ
 ਠਾਨਹਿ । ਵੇਖਿ ਪਰਸਪਦ ਸੁਜਸੁ ਬਖਾਨਹਿ । ਜੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਪ੍ਰਥਮਾਏ*
 । ਇਨ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤਾ ਦੇ ਅਬਿ ਆਏ ॥ ੩੨ ॥ ਗੁਰ ਚਾਈ ਪਰ ਇਸਥਿਤ
 ਵੇਹੀ । ਅਸਮੇਧ ਧਰਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀਹੀ । ਬਾਲ ਆਰਥਲ ਬੁਧਿ
 ਚੀਝੀਰ । ਧੀਰਨ ਧੀਰ ਸੁ ਪੀਰਨਿ ਪੀਰ* ॥ ੩੩ ॥ ਗਰੀ ਬਛਾਰਨਿ ਮਹਿ
 ਚਲਿ ਜਾਤੇ । ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਨਰ ਬੋਲਤਿ ਜਾਤੇ । ਬਡੀ ਭੀਰ ਜੁਤਿ ਚਮਚ
 ਵਰਾਵਤਿ । ਮੰਦਮੰਦ ਸਿਵਕਾ ਗਮਨਾਵਤਿ ॥੩੪॥ ਗਮਨਤਿ ਜਥਿ ਚੋਰਾ
 ਨਿਕਟਾਯਹੁ । ਜੈ ਸਿੰਘ ਭੂਪ ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਆਯਹੁ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰ

*ਸਿੰਘੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਈ ਮੰਝਤ ਮਿਲੀ ਸੀ । *ਉਪਰੋਕਤ । *ਪਹਿਲੇ ਆਏ ਸੇ ।

*ਸਿੰਘੇ ਹੁਣ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਾ ਈਕਲਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਾਕ ਸੀ,
 ਵਿਚ ਈਕਲਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਥਾਂ ਜਥਾਕੇ ਅੱਠਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਠਾਉ ਉਥੇ ਦਿਤਾ
 ਸੀ । ਬਾਕ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਾ ਕਾਇਮ ਹੈ । ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆ
 ਗਿਆ ਹੈ । ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਸ ਦਾ ਚੋਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਕਲ ਦੇ ਬਸਤੀ
 ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾ ਆਖਦੇ ਸਨ । ਹੁਣ ਇਹ ਬਸਤੀ ਵਿਸਰਸਨ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ
 ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ 'ਜੈ ਸਿੰਘ ਰੋਡ' ਇਕ ਸੜਕ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੇਤੂ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ
 ਈਕਲਾ ਸਾਹਿਬ ਭਾਵ ਇਹ ਬਸਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਕਲਰਕਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁਆਰਟਰ ਇਸੇ ਬਸਤੀ ਦੀ
 ਥਾਂਵੇਂ ਬਣੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਥਮ-ਚਲ ।

ਉਤਾਰੇ । ਚਲਨੈ ਸੰਗ ਲੇ ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ ॥ ੩੫ ॥ ਮੰਦਰ ਸੁਖਦ ਖਸ਼ਟ
 ਰਿਤੁ ਮਹੀਆ । ਚਾਰ ਪ੍ਰਸੰਕ ਝਸਾਯੋ ਭਹੀਆ । ਆਸਤਰਨ ਬਝ ਬਿਸਦ
 ਬਿਛਾਵਾ । ਰੁਚਿਰ ਚੇਦੋਵਾ ਬੰਧਿ ਭਨਾਵਾ ॥ ੩੬ ॥ ਸਾਦਰ ਭਹਾਂ ਜਾਇ
 ਬੈਠਾਰੇ । ਨਿਕਟਿ ਸਬਿਤ ਭਾ ਬੰਦਨ ਧਾਰੇ । ਹਰਖ ਕਰਨਿ ਕਹੁ ਆਪਸ
 ਮਾਂਹਿ । ਰੁਚਿਰ ਬਾਰਡਾਲਾਪ ਕਰਾਹਿ ॥ ੩੭ ॥ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੈ ਕਹਨੈ
 ਮਸੰਦ । ਸੋ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਇਕਠੀ ਬੰਦ । 'ਸਫਲ ਬਿਲੋਚਨ ਕਰਿ
 ਹਹੁ ਕਾਲੀ' । ਇਮ ਮਰਜੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਸਾਲੀ' ॥ ੩੮ ॥ ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ
 ਪੁਰਿ ਕੈ ਸਿਖ ਜੋਈ । ਕਰਿ ਕੈ ਬੰਦਨ ਭਹਿ ਤੇ ਭੋਈ । ਆਪ ਆਪਨੈ
 ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ । 'ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਹੈ' ਫੇਰ ਸਕਾਰੇ' ॥ ੩੯ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਰਸ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਤ ਪੁਰਿ ਪ੍ਰਵਿਸਤ' ਪੰਨਾ ੩੮ ਤੋਂ ੪੦ ਤੱਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥ ੩੯ ॥

੪੦. [ਛਿੱਤੀ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਜਾਇ । ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕੀ
 ਸੇਵ ਕਰਿ ਹਰਖਨੈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਰਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ
 ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰੇ । ਕਰੀ ਜਾਮਨੀ ਸੰਨ ਸੁਖਾਰੇ । ਉਠਡਿ ਭਏ ਪੁਨ ਬਡੀ
 ਸਕਾਰੇ' । ਸਫਲਸੇਧ ਜੁਤਿ ਮੰਜਡਿਬਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਜੈਪੁਰ ਨਾਥ ਸੁ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਪਾਏ
 ਚਹਿਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਵਿਗ ਮਥਰ ਬਤਾਏ । ਪ੍ਰਥਮ ਆਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਮੀਪ ।
 ਪਦ ਪਰ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ਮਹੀਪ ॥ ੩ ॥ 'ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਮੈ ਚਾਹੁਇ ਜਾਯੋ ।
 ਨਮੋ ਹੋਰੁ ਰਾਵਰ ਕੇ ਆਯੋ । ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸੁਧਿ ਕਹਿ ਦੇਹੋ' । ਨੀਮ੍ਹੇ
 ਭੂਤ ਬਲੇ ਭਿਸ ਕੇਹੋ' ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਿਸ ਕਹਨੈ ਬੁਝਾਈ । 'ਹਮਰੋ
 ਮੇਲ ਨ ਬਨਹਿ ਕਦਾਈ । ਇਮ ਕਹਿਬੋ ਸੁਨਿਬੋ ਤੁਮ ਕਰਨ ॥ ਤੁਰਕੇ ਸੁਰ
 ਸੰਗ ਬਨਹਿ ਨ ਅਰਨਾ' । ੫ ॥ ਤੋਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਹਮ ਰਲਿ ਆਏ ।
 -'ਕਰਨੋ ਪੁਨ ਕੋ-ਦੂਤ ਸੁਨਾਏ-ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪ ਰਾਖਿਯੋ ਪਤਿ ਕੋ । ਚਲਿ
 ਇਕ ਬਾਰ ਕੀਜੀਏ ਹਿਤ ਕੋ'-॥ ੬ ॥ ਇੰਤਜਬਦਿਕ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਵ ਆਸ਼ੈ ।
 ਮਿਲੈ ਆਇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਿਯਾਸੈ' । ਨਾਹਿ ਤ ਕਿਮਹੁ ਨ ਆਵਨ ਹੋਇ ।
 ਕਰਿਓ ਪੁਨ ਹਮ ਪੁਰਹਿ ਸੋਇ ॥ ੭ ॥ ਤੁਰਕ ਵਰਸ ਲੇਨੋ ਨਹਿ ਦੇਨ ।
 ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ੁ ਜਾਨਹੁ ਕਬਹੂੰ ਚਲੇ ਨਾ ॥ ਨਿਜ ਨਿਸਚੈ ਹਮ ਨੈ ਕਹਿ ਦੀਨਸਿ
 'ਕਲ ਨੂੰ । 'ਕੜੀ ਸਵੇਰੇ । 'ਵਾਹ ਪੇਣਾ' (ਭੋਰੀ ਵਲੋਂ) ਦੂਤ ਨੇ (ਸਾਨੂੰ) ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਪ੍ਰਭ
 (ਆਪਣਾ ਪੁਰਾ) ਕਰਨਾ, (ਪਰ) ਇਕ ਵਾਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਪਤ ਰਖਾ । ਇਹ, ਤੇ ਹਿਤ ਕਰਕੇ
 ਚਲ ਚਲੇ । 'ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ।

। ਤੂੰ ਬੁਧਿਵਾਨ ਲੋਹੁ ਮਨਿ ਚੀਨਸਿ ॥ ੮ ॥ ਇਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ੁ ਮਤਿ ਸੁਨਿ ਕੈ
 ਗੁਰ ਕੇਰਾ । ਸੋਚਤਿ ਸੈਸਿੰਘ ਰਾਵ ਘਨੇਰਾ । ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਸ਼ਾਹੁ ਢਿਗ
 ਗਯੋ । ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤਿ ਭਯੋ ॥੯॥ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਕਹਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ ।
 ‘ਮੇ ਸੰਗ ਰਾਵਰ ਨੇ ਵੁਰਮਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪੁਰੀ ਮਹਿ ਲਜਾਵਹੁ ।
 ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕਉ ਦਰਸ ਕਰਾਵਹੁ ॥ ੧੦ ॥ ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਧਨੀ
 ਬਡੇਰੇ । ਉਤਰੇ ਆਇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਮੇਰੇ ॥ ਆਗੇ ਮਰਜੀ ਦੁਹ ਦਿਸਿ ਜੈਸੀ ॥
 ਕਰਿਬੈ ਬਿਖੇ ਆਇ ਹੈ ਤੈਸੀ ॥ ੧੧ ॥ ਸਭਾ ਬਿਖੇ ਮੈਂ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਕਹਨੈ ।
 ਤਿਮ ਪੂਰਨ ਭਾ ਆਨੰਦ ਲਹਨੈ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਨੇ ਇਕ ਉਮਰਾਵਾਦੇ ਕੁਛ
 ਦਰਬ ਪਠਨੈ ਤਿਸ ਬਾਂਵ ॥੧੨॥ ‘ਜਾਵਤ ਦੇਹੁ ਬੰਦਗੀ ਕਰਿਕੈ । ਬਹੁਰੋ
 ਬੁਝਨੈ ਬਿਨੈ ਉਚਰਿਕੈ । ਦਰਸਨ ਪਰਸਨਿ ਕਰਿਬੈ ਕਬੈ । ਮਿਲਨਿ ਹੋਹਿ
 ਤੁਮ ਭਾਖਹੁ ਜਬੈ’ ॥ ੧੩ ॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਢਿਗ ਗਯੋ ॥ ਅੰਤਰ
 ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਵਤਿ ਭਯੋ ॥ ਪਠਨੈ ਸ਼ਾਹੁ ਨੇ ਅਪਨਿ ਮੁਸਾਹਬ । ਆਯੋ ਰਹਤਿ
 ਨਿਕਟਿ ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ’ ॥੧੪॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਨਨੈ ਜਬਿ ਆਵਾ ॥ ਆਗੇ
 ਅਪਨਿ ਕਨਾਤ ਤਨਾਵਾ । ਸੁਭਟਨਿ ਗਨ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਯੋ । ਵਹਿਰ
 ਕਨਾਤ ਸੁ ਦਿਯੋ ਬਿਠਾਯੋ ॥ ੧੫ ॥ ਮਹਾਂ ਮਸਿਦ ਮੇਵਰੇ ਖਰੇ । ਸੰਗਤਿ ਕੀ
 ਅਰਦਾਸਨਿ ਕਰੇ ॥ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਕੇ ਸਿਖ ਸਭਿ ਆਵੈ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਭੈਟਨਿ
 ਅਰਪਾਵੈ ॥ ੧੬ ॥ ਪਵਹਿ ਰਬਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਸ-ਰਾਗ । ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ
 ਜਿਨ ਬਡਭਾਗ । ਚਵਰਦਾਰ ਲੇ ਚਵਰ ਵੁਰਾਵਤਿ । ਸਿਖ ਦਰਸਹਿ ਮਨ
 ਮੋਦ ਉਪਾਵਤਿ ॥੧੭॥ ਤਿਹ ਛਿਨ ਅੰਤਰ ਆਨਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾ ॥ ਪਠਨੈ ਮੁਸਾਹਿਬ
 ਜੋ ਤੁਰਕੇਸ਼ਾ । ਸੁਭਤ ਸਭਾ ਮਹਿ ਕਹਿ ਬੈਠਾਰਾ । ਮਸਤਕ ਟੇਕਨਿ
 ਮੁਖਹੁ ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੮ ॥ ਅਪਨਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ । ਦਰਬ
 ਪੁਚਾਯਹੁ ਧਰਨੈ ਅਗਾਰੀ । ‘ਇਹ ਜਾਵਤ ਹਿਤ ਤੁਮ ਕਉ ਦੀਨਾ । ਅਰ
 ਚਾਹਤਿ ਹੈ ਦਰਸਨ ਲੀਨਾ ॥ ੧੯ ॥ ਜਿਮ ਰਾਵਰ ਕੀ ਹੋਇ ਰਜਾਇ ।
 ਤਨੈ ਮੈ ਕਹੈ ਸ਼ਾਹੁ ਸੰਗ ਜਾਇ’ । ਬਿਤ ਕਨਾਤ ਕੇ ਅੰਤਰ ਅਹੇ । ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਸੁਨਿ ਕਹੇ ॥ ੨੦ ॥ ‘ਬਡੈ ਭ੍ਰਾਤ ਹਮਰੇ ਸਭਿ ਲਾਇਕਾ ।
 ਜਿਮ ਚਾਹਤਿ ਤਿਮ ਅਜਮਤ ਦਾਇਕਾ ॥ ਨਿਤ ਪਹੁੰਚਤਿ ਹੈ ਢਿਗ ਸ਼ਾਹੁ ।
 ਜਿਮ ਬੁਝਤਿ ਉਤਰ ਦੇ ਪਾਹੁ ॥ ੨੧ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ ।
 ਤਿਨ ਕੋ ਬਰਡਹਿ ਹੁਕਮ ਬਿਚਾਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੋ ਇਮ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰਨ ॥

ਭਲੇ ਹੋਨਿ ਹਿਤ ਸੀਖ ਸਿਖਾਰਨ^੧ ॥ ੨੨ ॥—ਬਡੇ ਭ੍ਰਾਤ ਮਤਿਵੇਲ
 ਭੁਮਾਰਾ । ਕਯੋ ਪੁਰੀ ਮਹਿ ਬਾਹੁ ਹਕਾਰਾ । ਲਾਯਕ ਕੋ ਲਖਿ ਤਿਸਹਿ
 ਪਠਾਯੋ । ਕਰਾਮਾਤ ਮਹਿ ਅਧਿਕ ਬਨਾਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਜਥਾ ਬਾਹੁ ਚਾਹੈ ਚੀ
 ਹੋਰਾ । ਸੋ ਦਿਖਾਇ ਹੈ ਸੁਘਰ ਬਡੇਰਾ । ਭੁਮ ਨੇ ਭਹਿ ਪਹੁੰਚਨਿ ਕੀ ਚਾਹੁ ।
 ਨਹਿ ਕਰਨੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮਾਂਹੁ ॥ ੨੪ ॥ ਕਿਸੀ ਹੇਤੁ ਕਰਿ ਦਿੱਲੀ
 ਜਾਵਹੁ । ਸਿਖ ਸੀਕਤਿ ਕੋ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵਹੁ । ਤਉ ਬਾਹੁ ਸੰਗ ਮੇਲ ਜੁ
 ਕਰਨਾ । ਇਹ ਨ ਮਨੋਰਥ ਕਰਹੁ ਅਚਰਨਾ ॥ ੨੫ ॥ ਏਕ ਸਥਲ ਹੋਵਨਿ
 ਜੁਗ ਭ੍ਰਾਤ । ਮਤਸਰ ਉਪਜਹਿ ਉਰ ਬੱਖਜਾਤ । ਅਪਰ ਸਖਾ ਨਹਿ ਭ੍ਰਾਤ
 ਸਮਾਨ । ਜੋ ਕਰਿ ਹਿਰਦੈ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨ ॥ ੨੬ ॥ ਬਾਇ ਪਨੈ ਮਹਿ ਮੁਖਰਾ
 ਅਹੋਰਾਮ ਲਖਨ ਆਦਿਕ ਜਾਬ ਕਹੈ ਸਹਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਜਹਿ ਜੁਗ ਭਾਈ ।
 ਦੁਲਭ ਬਾਤ ਸੋ ਭੀ ਬਨਿ ਜਾਈ ॥ ੨੭ ॥ ਦੁਈਏ ਸੁਨਹੁ ਭ੍ਰਾਤ ਸਮ ਬੈਰੀ ।
 ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਬੋਟੇ ਸਿਰ ਪੇਰੀ । ਦਸਮੁਖ^੨ ਭ੍ਰਾਤ ਬਡੀਖਨ ਭਯੋ ।
 ਬਾਲੀ ਅਰ ਸੁਗੋਵ ਜੁ ਬਿਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਦਾਰਸ਼ਕੋਹ ਬਾਹੁ ਕੋ ਭ੍ਰਾਤਾ ਬੁਰਿ-
 ਆਈ ਇਨ ਕੀਨਿ ਬੱਖਜਾਤ^੩ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਜਗ ਭਏ ਅਨੇਕਾਗਿਨਹਿ
 ਸਭਿਨਿ, ਕੋ ਕਰਹਿ ਬਿਬੇਕ ॥ ੨੯ ॥ ਜੋ ਨਹਿ ਮਰਤਿ ਕਿਸੁ ਕੋ ਮਾਰੇ ।
 ਸੋ ਭ੍ਰਾਤਾਨ ਭਲ ਕਰਿ ਸੰਘਾਰੇ—ਇਮ ਲਖਿ ਕਰਿ ਉਰ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ ।
 ਮਿਲਨਿ ਬਾਹੁ ਸੋਂ ਕਹਿ ਹਰਕਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਇਤੀ ਸ਼ਕਤਿ ਹਮ ਪਰਾਹੰਨ
 ਕੇਸੇ । ਪਿਤਾ ਬਾਕ ਰਾਜ ਬਰਤਹਿ ਜੈਸੇ । ਕਹਯੋ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਦਿਓ ਬਡ
 ਮਾਨਾ । ਜਿਮ ਸੁਮੇਰ ਨਹਿ ਕਬਹੂੰ ਪਯਾਨਾ ॥ ੩੧ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਜਾਨਿ ਲੈ ਬਚ
 ਮਾਹਿ ਰਹਿ ਹੋਂ । ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਮਾਨਤਾ ਲਹਿਹੋਂ । ਇਹ ਆਸ਼ੇ ਹਮਰੇ ਉਰ
 ਕੋਰਾ । ਕਹਹੁ ਬਾਹੁ ਸੋਂ ਇਮਹੁ ਬਡੇਰਾ ॥ ੩੨ ॥ ਇਹ ਸਭਿ ਬਾਤ ਦੇਹੁ
 ਸਮੁਝਾਈ—ਪਿਤ ਆਇਸੁ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਸਦਾਈ—^੪ । ਸੁਨਿ ਉਮਰਾਉ
 ਬਾਕ ਚੀਤੀਰ । ‘ਬੈਸ ਅਲਪ ਮਹਿ ਬੁਧਿ ਬਰਬੀਰ ॥ ੩੩ ॥ ਦੀਰਘ ਦਰਸੀ
 ਮਹਦ ਮਹਾਨੇ । ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਚਾਨੇ । ਨਾਹਿ ਤ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ
 ਕੋ ਸਗ । ਕੋ ਨਹਿ ਚਾਹਤਿ ਸਹਿਤ ਉਮੰਗ ॥ ੩੪ ॥ ਜਿਸੁ ਚਿਗ ਜੇਬੋ

^੧ਸਾਡੇ ਭਲੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਣ ਹਿਤ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ । ‘ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਹੁਣ
 ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।— ‘ਰਾਵਨ । ‘ਇਸ ਬਾਹ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ
 ਨਾਲ ਭੁਇਆਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਮਹਦ ਬਝਾਈ । ਤਿਸ ਕਰਿਬੈ ਕਉ ਨਹਿ ਲਲਚਾਈ । ਆਜ ਜਗਤ
ਮਹਿ ਕੋਇ ਨ ਐਸੇ । ਹਿਤ ਕਰਿ ਬਾਹੁ ਹਕਾਰਹਿ ਕੈਸੇ ॥ ੨੫ ॥ ਨਹਿ ਮਾਨੈ
ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਰਹੈ । ਇਨ ਕੇ ਸਮ ਏਹੀ ਇਕ ਅਹੈ । ਹਿੰਦੂ ਬੁਰਕ ਪੀਰ
ਗੁਰ ਹੋਈ । ਕਹੈ ਬਾਹੁ, ਨਹਿ ਅਟਕਹਿ ਕੋਈ ॥ ੨੬ ॥ ਕਰਿ ਤਰੀਫ
ਉਮਰਾਉ ਬਝੇਰੀ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੰਦੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ਬਿਸਮਯ ਹੋਇ ਗਮਨਿ
ਕੋ ਠਾਨਾ । ਰਿਦੇ ਬਝਾਈ ਗੁਨਤਿ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੭ ॥ ਜਾਇ ਬਾਹੁ ਸੇਕ
ਕੀਨਿ ਸਲਾਮ । ਕਹੀ ਹਕੀਕਤ ਗਾ ਜਿਸ ਕਾਮ 'ਕਰੀ ਆਪ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ
ਘਨੇਰੀ । ਭਨੀ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਅਪਨਿ ਬਝੇਰੀ ॥ ੨੮ ॥ ਪਿਤ ਆਇਸੁ ਹਮਰੇ
ਗਿਰ ਜੈਸੀ । ਚਲੇ ਨ ਬਿਘਨ ਬਾਹੁ ਬਹਿ ਕੈਸੀ' । ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਭਿ
ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ । ਜਿਮ ਭਾਤਨਿ ਕੀ ਹੋਤਿ ਸਦਾਈ ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਨਿ ਨੌਰੰਗ
ਸਮੁਝੈ ਮਨ ਮਾਹੀ ।—ਇਹ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤਿ ਲਖਿ ਪਾਹੀ ॥ ਬਝੇ ਭਾਤ ਕੋ
ਆਸੈ ਕਹਾ । ਕਹਿ ਬੁਲਵਾਇ ਮਤਸਰੀ ਮਹਾ ॥ ੩੦ ॥ ਤਉ ਭਿਮਾ ਜੁਤਿ
ਇਨ ਕੀ ਬਾਨੀ । ਨਹੀਂ ਦੇਸ ਕੀ ਬਿਧਿ ਕਿਮ ਠਾਨੀ । ਅਰ ਗਾਈ ਪਰ
ਬੈਠੈ ਜੋਈ । ਅਜਮਤ ਬਿਖੇ ਅਧਿਕਤਾ ਹੋਈ ॥ ੩੧ ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਰੁਚਿ
ਕੋ ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਵਨਿ । ਮੁਝ ਕੋ ਨੀਕ ਨ ਕਰਵਿ ਅਵਾਹਨ—ਇਮ ਸਮੁ-
ਝੈ ਨੌਰੰਗ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕੈ । ਹੋਯੋ ਤੁਸਨਿ ਰਿਦੇ ਬਿਚਰਿ ਕੈ ॥ ੩੨ ॥

ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਹਿੰਦਿ ਦਾਸਿ ਰਾਮੇ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਪ੍ਰੀਤ ਕਲਨੇ ਨਾਮ ਅਭਾਰਿਸਰੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੦ ॥

੪੧. [ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਕੇ ਰਾਮਗਾਇ ਦੀ ਏਰਖਾ । ਸੁਘ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਾ ਆਇ ਉਪਾਇਨ ਲਜਾਇ । ਦਰਸਨ
ਪਰਸੈ ਗੁਰੂ ਕੋ ਚਹੈ ਕਾਮਨਾ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਤਨ ਕੇ ਚੋਰੀ ਤਪ,
ਦ੍ਰਿਗ, ਖਾਸਾ । ਮਹਿਮਾ ਸੁਨਤਿ ਜਾਹਿ ਗੁਰ ਪਾਸੀ । ਧਰਾਹਿ ਰਿਦੇ ਸਰਧਾ
ਸੁਖਰਾਸੀ । ਦਰਸਤਿ ਰੁਜ ਗਨ ਤੁਰਤ ਬਿਨਾਸੀ ॥ ੨ ॥ ਗੁਰ ਸਿੱਖਜਾਨ
ਕੇ ਜਬਿ ਦੁਖ ਗਏ । ਅਪਰ ਸਮੀਪ ਤਿਨਹੁ ਸੁਨਿ ਲਏ । ਰੁਜ ਪੀੜਤਿ
ਤਨ ਸੰਕਟ ਪਾਏ । ਸੁਨਤਿ ਸੁਜਸੁ ਗੁਰ ਸਰਨ ਸਿਧਾਏ ॥ ੩ ॥ ਦ੍ਰਿਗ ਤੇ
ਦਿਖਹਿ ਨ ਦਰਸਨ ਜਾਵਦ । ਅਨਕ ਰੀਤਿ ਰੁਜ ਪੀੜਹਿ ਤਾਵਦ ।
ਓਰੁ ਮੁਖਾਰਖਿੰਦ ਜਬਿ ਦਰਸੈ । ਤਾਤਕਾਲ ਹੁਇ ਆਵਤਿ ਹਰਸੈ ॥ ੪ ॥
ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਘਰ ਘਰ ਕੀਰਤ ਫੁਲੀ । ਮਨਹੁ ਮਾਲਤੀ ਬਿਗਸਤਿ ਫੁਲੀ ।

ਅਲੰਕਾਰ, ਸੁਖ ।

ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪਹੁੰਚਤਿ ਹੈਂ ਰੁਜਵਾਰੇ* । ਭਰੀ ਭੀਰ ਰਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦੁਾਰੇ
 ॥੫॥ ਹੋਹਿ ਰੋਗ ਕੋ, ਦੋਖ ਬਿਨਾਸੇ । ਜਿਮ ਤਮ ਤੋਮ ਤਰਨਿ ਕੇ ਪਾਸੇ* ।
 ਦਰਸਨ ਸਫਲ ਹੋਤਿ ਗੁਰ ਕੇਰਾ । ਪਸਰੈ ਪੁਰੀ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਬਡੇਰਾ ॥ ੬॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਸਭਾ ਸੁਭਟ ਗਨ ਕੇਰੀ॥ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਯੁਤਿ ਸਜਤਿ ਘਨੇਰੀ
 । ਮਹਾਂ ਮਸੰਦ ਧਨੀ ਦਿਸਿ ਏਕ । ਬੈਠਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਅਨੇਕ ॥
 ੭॥ ਖਰੇ ਮੇਵਰੇ ਹੁਇ ਅਰਦਾਸ । ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਸਿਖ ਠਾਵੇ ਪਾਸ । ਕੋ
 ਮਾਂਗਹਿ 'ਸਿਮਰਨਿ ਸਤਿਨਾਮੁ' । ਕੋ ਜਾਚਤਿ 'ਸੁਖ, ਸੁਤ, ਧਨ, ਪਾਮ' ॥੮॥
 ਕੋ ਮਨ ਤੇ ਹੀ ਮਾਂਗਨਿ ਕਰੇ । ਕੋ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਉਚਰੇ । ਸਤਿਗੁਰ
 ਬਜਾਪ ਰਹੇ ਸਭਿ ਮਾਂਹਿ । ਜਾਨਹਿ ਸਭਿ ਕੀ, ਦੇਂ ਪੁਨ ਤਾਂਹਿ* ॥ ੯ ॥
 ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਰੁਜਗਨਕੋ ਭੇਰਾ॥ਪੁਰਿ ਤੇ ਉਠਿ ਗਮਨਜੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ॥ਜੁਰ
 ਆਇਕ ਰੁਜ ਕਹਿ ਲੈ ਕਹੈ* । ਨਹੀਂ ਸਥਿਰਤਾ ਤਿਸ ਬਲ ਲਹੈ ॥੧੦॥
 ਜਹਿ ਕਹਿ ਮਿਲਿ ਨਰ ਨਾਰਿ ਕਹੀਤੇ । 'ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਇਨ ਪੁਰਿ ਦੁਖ
 ਹੀਤੇ । ਬਡੋ ਭ੍ਰਾਤ ਸਭਿ ਅਸ਼ਮਤ ਲਾਇਕ । ਤਉ ਦਿਖਾਇ ਤੁਰਕ ਗਨ
 ਨਾਇਕ ॥੧੧॥ ਇਹ ਤੋ ਸਭਿ ਦੀਨਨਿ ਕੇ ਦਾਨੀ । ਦਰਸਨ ਦਿਖੇ ਦੋਖ
 ਦੁਖ ਹਾਨੀ' । ਇਤਨਾਇਕ ਜਸੁ ਭਨਤਿ ਸੁਨਤਿ ਹੈਂ । ਮਾਂਹਿਮਾਂ ਸਭਿ ਤੇ
 ਅਧਿਕ ਗੁਨਤਿ ਹੈਂ ॥੧੨॥ਗੁਰ ਸਿਮਰੇ ਪੁਨ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਹੁ । ਕਰਤਿ
 ਬਾਰਤਾਲਾਪ ਜਿ ਪਾਹੁ॥ਸੁਜਸੁ ਬਖਾਨੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰਾ॥ 'ਪੁਰਿ ਤੇ ਨਾਸ਼
 ਕੀਨਿ ਰੁਜ ਭੇਰਾ ॥ ੧੩ ॥ ਮਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ ਸੁਖ ਸਾਗਰ । ਬਯ ਲਘੁ
 ਬੁਧੀ ਬ੍ਰਿਧ, ਬਡ ਨਾਗਰ । ਸਰਬਲੋਕ ਜਸੁ ਪਾਵਨ ਕਹੈ* । ਧਨੀ ਰੋਕ
 ਜਿਨ ਕੋ ਸਮ ਅਹੈ* ॥ ੧੪ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਜੇਠੇ ਗੁਰ ਤਾਤ । ਨਾਮ ਸੁ
 ਰਾਮਰਾਇ ਬੱਖਜਾਤ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਨੁਜ ਸੁਜਸੁ ਸੁਖ ਨਾਹੀ । ਜਬਾ
 ਬਿਲੋਕਿ ਦੇਖ ਬ੍ਰਿਹਮਾਂਹੀ* ॥੧੫॥ਸਭਾ ਮਝਾਰਆਇ ਸੋ ਗਯੋ॥ਜਬਾਜੋਗ
 ਤਹਿ ਬੈਠਤਿ ਭਯੋ । ਅਨੁਜ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨੈ ਜਸੁ ਕੇਰਾ । ਮਤਸਰ
 ਪਾਵਕ ਜੁਲਤਿ ਬਡੇਰਾ ॥ ੧੬ ॥—ਮਮ ਕੀਰਤਿ ਤੇ ਹੁਇ ਅਧਿਕਾਈ ।
 ਸੁਨਹਿ ਬਾਹੁ ਮੁਖ ਤੇ ਫਿਰਿ ਜਾਈ॥ਹਟੈ ਨ ਆਵਨਿ ਤੇ, ਚਲਿ ਆਯੋ ।
 *ਰੋਗੀ । *ਜਿਵੇਂ ਗਾਫ਼ਾ ਅੰਧੇਰਾ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪਾਸ (ਗਿਆਂ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) । *ਤਿਸ ਨੂੰ (ਮਨ
 ਭਾਂਡਤ) ਦੇਂਦੇ ਹਨ । *ਜਿਵੇਂ ਦੇਵ ਦੇਖ ਕੇ (ਬਿਰਹਣੀ) ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ (ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ) ।

* ਪਾ:—ਜਨੇਂ ਪਿਖਿ ਸਸਿ ਬਿਰਹਨ ਦੁਖ ਪਾਹੀ ।

ਗੁਰਗਾਈ ਪਾਇ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥੧੭॥ ਸਾਹੁ ਸਮੀਪ ਰਹਨਿ ਕੈ ਚਾਹਤਿ।
ਲੰਨਿ ਬਛਾਈ ਦਰਬ ਉਮਾਹਤਿ । ਮਝ ਸਮ ਹੋਇ ਕਿ ਹੁਇ ਅਧਿਕਾਈ
। ਕਰਮਾਤ ਕੁਛ ਦੇਹਿ ਦਿਖਾਈ ॥ ੧੮ ॥ ਅਬਿ ਲੋ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਮਮ
ਬਛਿਆਈ । ਹੁਤੀ ਬਿਸਾਲ ਬਧਤਿ ਅਧਿਕਾਈ । ਤਿਹ ਰੋਕਨਿ ਕਹੁ ਇਹ
ਚਲਿ ਆਏ । ਅਪਨਿ ਪੁਛਾਵ ਬਿਲੀਏ ਦਿਖਾਏ ॥ ੧੯ ॥ ਇਹ ਤੋ ਸੋ ਤੇ
ਜਰੀ ਨ ਜਾਇ । ਦੇ ਹੋਂ ਸ੍ਰਾਪ ਦੇਹੁ ਬਿਨਸਾਇ । ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਚਲਨੈ
ਨਹਿ ਕੋਈ । ਬੁਰੀ ਕਰਤਿ ਭਲ ਹੋਵਤਿ ਸੋਈ ॥ ੨੦ ॥ ਇਹ ਬੁਲਾਯਹੁ
ਥਾਸ ਬਿਗਾਰਨਿ । ਸੋ ਨ ਭਯੋ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਸੁਧਾਰਨਿ । ਸਾਹੁ ਸਮੀਪੀ
ਤਿਹ ਜਸੁ ਕਰੈ । ਅਪਰਨਿ ਕੀ ਕਜਾ ਗਿਨਤੀ ਆਹੈ ॥ ੨੧ ॥ ਮੁਝ ਤੇ
ਕਰਹਿ ਬਛੈ ਅਧਿਕਾਰਮਮ ਜਸੁ ਹੁਇ ਹੈ ਅਲਪ ਅਕਾਰ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ
ਫਿਰ ਜਾਵਹਿ ਸਾਰੇ । ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਅਪਨਿ ਮਝਾਰੇ ॥ ੨੨ ॥ ਯਾਤੇ
ਇਨ ਕੈ ਰਹਨਿ ਨ ਨੀਕੋ । ਇਸ ਤੋ ਬਧਹਿ ਮੋਹਿ ਦੁਖ ਜੀਕੋ—। ਇੰਤਜ-
ਦਿਕ ਨਿਭ ਗਈ ਗਿਨਤੀ । ਜਬਿ ਕੇ ਪੁਰਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਦੁਖ ਹੀਤਾ ॥ ੨੩ ॥
ਸਾਹੁ ਸਮੀਪ ਸੁਨਤਿ ਜਸੁ ਸੁੰਦਰਾਜਰ ਬਰ ਗਯੋ ਰਿਦੇ ਕੇ ਅੰਦਰਾਕਹਨਿ
ਲਗਨੈ ਸਭਿ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ । ਸਿਹ ਰੁਮ ਕੀਰਤਿ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥
੨੪॥ ਬਾਲਕ ਬਧ ਮਹਿ ਬਿਘਨ ਬਿਸਾਲੇ । ਆਇ ਸੀਤਲਾ ਕਰਤੀ ਕਾਲੇ ।
ਇਨ ਤੇ ਉਬਰਨਿ ਦੁਸ਼ਤਰ ਅਹੈ । ਬਛੇ ਹੋਨਿ ਪੁਨ ਪਾਛੇ ਲਹੈ ॥ ੨੫ ॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ਥਾਸ ਸੀਤਲਾ ਕੋ ਅਹੈ ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੇ ਆਇਕਿਮ ਉਬਰੈ ਜਬਿ
ਨਿਕਸਿ ਹੈ ਸਮਾ ਭਯੋ ਨਿਕਟਾਇ ॥ ੨੬ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਨਹੀਂ ਸੀਤਲਾ ਨਿਕਸੀ
ਆਗੇ । ਅਬਿ ਨਿਕਸੈ ਤੋ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਭਯਾਰੀ । ਜਬਿ ਉਬਰਹਿ ਤਬਿ ਜੀਵਨ
ਆਸਾ । ਤੋ ਲਗਿ ਨਹਿ ਤਿਨ ਕੋ ਬਰਵਾਸਾ ॥ ੨੭ ॥ ਨੌਰੰਗ ਸਹਿਤ ਸੁਨਤਿ
ਬਿਸਮਾਏ ।—ਦ੍ਰੋਸ ਅਨੁਜ ਸੋ ਸ੍ਰਾਪ ਅਲਾਏ । ਹਮ ਸੋ ਨਹਿ ਮਿਲਿਬੈ ਤਿਸ
ਚਾਹੁ ॥ ਤਉ ਦੁਖਹਿ ਛੋਭਤਿ ਮਨ ਮਾਹੁ ॥ ੨੮ ॥ ਅਲਪ ਆਰਥਲ ਛਿਮਾ
ਕਰਤਿ ਹੈ । ਇਹ ਜੇਠੋ ਹੋਰਵਤਿ ਧਰਤਿ ਹੈ । ਲਖੀ ਜਾਇ ਇਨ ਮਹਿ
ਬਿੱਪ੍ਰੀਤ । ਹੋਰਵ ਅਰੁ ਰੀਝੀਰ ਜੁ ਚੀਤ ॥ ੨੯ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਸਭਿ ਰਿਦੇ

“ਮੇਰੇ ਜਸ ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਛੋਟਾ ਹੋ ਜਾਵੇ । (ਅ) ਮੇਰਾ ਜਸ ਥੋੜਾ ਤੇ (ਅ+ਕਾਸ਼=) ਬਿਅਰਥ
ਹੋ ਜਾਵੇ । “ਦੁਖ ਦੁਖ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ । “ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । “ਖਾਣਾ । “ਭਾਵ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਹ ਨਹੀਂ । “ਹੋਲਾਪਨ । “ਇਨ੍ਹਾਂ (ਦੋਹਰੇ) ਵਿਚ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਪ੍ਰੀਤੀ (ਉਲਟਤਾ)
ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ, (ਇਕ ਦੇ ਚਿਤ) ਹੋਲਾਪਨ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਰੀਝੀਰਤਾ ।

ਬਿਚਾਰਤਿ। ਸੁਨਿ ਕੈ ਨੈਰੰਗਸਾਹੁ ਉਚਾਰਤਿ। 'ਕਜੈਂ ਤੁਮ ਰਿਸਹੁ ਭਾਤਿ ਫਿਰਾ
 ਜਾਨੈ' । ਹਮ ਸੰਗ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਸੋ ਮਾਨੈ॥ ੩੦ ॥ ਪੂਰਬ ਕਹਤਿ ਅਵਾਹਨਿ
 ਭਾਂਹੀ। ਅਬਿ ਕਜੈਂ ਦੁਖਹੁ ਆਵਤਜੈਂ ਪਾਹੀਹੋਹੁ ਸੁਖੀਲ ਕਰਹੁ ਨਿਜ ਮੇਲਾ।
 ਆਪਸ ਮਹਿ ਨਹਿ ਕਹੈ ਦੁਹੇਲਾ॥ ੩੧ ॥ ਤੁਮ ਦੋਨਹੁ ਕੈ ਨਿਵਲ ਨ ਬੈਨ।
 ਕਹੈ ਸੁ ਹੋਇ ਦੁਖ ਕੈ ਸੁਖ ਬੈਨ । ਅਬਿ ਰਿਸ ਕਰਿ ਬੋਲਹੁ ਜਿਮ ਆਪ।
 ਉਚਰਹਿ ਸੋਪਿ, ਪਰਹਿ ਸਿਭਾਪ ॥ ੩੨ ॥ ਛਿਮਾ ਕਰੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦੋਉ।
 ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਮਾਨਹਿ ਸਭਿ ਕੋਉ । ਹਿੰਦੁਨਿ ਮਹਿ ਤੁਮ ਸੁਜਸੁ ਬਿਸਾਲ।
 ਅਰਪਹਿ ਧਨ ਕੋ ਬਰਧਾ ਨਾਲ॥ ੩੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਗਾਇ ਪੁਨ ਕਹਜੈ।
 'ਪਿਤ ਕੋ ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਭਿਨ ਲਹਜੈ । ਦ੍ਰੋ ਬਿੰਸਤ ਬਤ' ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ।
 ਬਹੁਤ ਸਮਾਜ ਅਪਰ ਭਿਨ ਸੰਗ ॥ ੩੪ ॥ ਸਜੈਦਨ ਭਿਵਕਾ ਬਾਹਨ
 ਘਨੈ । ਸਦਨ ਸਮੱਗੀ ਕੋ ਸਭਿ ਗਿਨੈ । ਅਨਿਕ ਪਦਾਰਥ ਪਿਤ ਕੋ ਲੀਨੈ।
 ਮੁਝ ਕੋ ਸਭਿ ਤੋ ਖਾਰਜ ਕੀਨੈ ॥ ੩੫ ॥ ਅਬਿ ਦਿੱਲੀਪੁਰਿ ਸੰਗਤਿ ਸੇਵਕ
 ਸਭਿ ਕੋ ਆਨਿ ਬਨੈ ਗੁਰਦੇਵ। ਅਪਰ ਕਹਾ ਲਯ ਕਹੈ ਘਨੈਰੇ ।
 ਨਹਿ ਐਸੁਰਸ ਚਾਹਤੋ ਮੇਰੇ ॥ ੩੬ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧ ਸੋ ਮੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ।
 ਅਬਿ ਲੋ ਜਹਿ ਕਹਿ ਕਰਤਿ ਸਿਭਾਰ। ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਾਹੁ ਸਭਾ ਸਭਿ
 ਕਹਿਈ । 'ਤੁਮ ਜੇਠੇ ਕੋ ਛਿਮਾ ਸੁ ਚਹਿਈ' ॥ ੩੭ ॥ ਸਭਿ ਨੋ ਕਹਿ ਨੀਕੇ
 ਸਮੁਝਾਯੋ । ਮਤਸਰ ਕਰਤਿ ਨ ਕਿਸ ਕੋ ਭਾਯੋ । ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਇਮ ਭਾ
 ਬਿਰਭਾਂਤ । ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਸਭਿ ਨਿਜ ਘਰ ਜਾਇ ॥ ੩੮ ॥ ਪਸਰੈ
 ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਜਹਿ ਕਹਿ ਭਾਖਤਿ । ਦੋਨਹੁ ਪੱਖਨਿ ਕਹੁ ਸਿਖ ਰਾਖਤਿ।
 ਕੋ ਕਹਿ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਡੇਰੇ। ਬਿਭ ਆਈ ਪਰ ਗੁਨ ਬਹੁਤੇਰੇ॥ ੩੯ ॥
 ਛਿਮਾ ਆਇ ਭਿਨਹੂੰ ਮਹਿ ਪਈਅਤਿ । ਕਰਮਾਤ ਮਹਿ ਅਧਿਕ
 ਲਖਈਅਤਿ' । ਕੋ ਕਹਿ 'ਰਾਮਗਾਇ ਬਡ ਨੰਦ । ਕਰਮਾਤ ਦਿਖਰਾਇ
 ਬਿਲੀਦ' ॥ ੪੦ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਿਖ ਬਗਰਾ ਪਾਈ । ਭਾਖਹਿ ਲਘੁਭਾ
 ਅਰੁ ਬਭਿਆਈ । ਤਉ ਗੁਰੁ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਨ। ਉਦੈ ਹੋਤਿ ਨਿਭ
 ਭਾਨੁ ਸਮਾਨ॥ ੪੧ ॥ ਨਿੰਦਕ ਸਮ ਉਲੁਕ ਦੁਖ ਪਾਵਤਿ । ਸਿੱਖ ਭਾਮਰਸ
 ਬਿਕਸਿ ਸੁਹਾਵਤਿ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਹੋਤਿ ਬਡੀ ਬਭਿਆਈ । ਇੰਤਜਾਇਕ

‘ਭਰਾ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਜਾਣਕੇ ।’ ‘ਭੁਖਦਾਈ (ਵਾਕ) ਠਾ ਕਹੋ ।’ ‘ਬਾਈ ਸੋ ।’ ‘ਸਾਹ ਦੀ ਸਭਾ ।’ ‘ਸਿੱਖ
 ਰੋਖਦੇ ਹਨ ।’ ‘ਕੇਵਲ ।’

ਗੁਨ ਲਖਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪੨ ॥ ਭਰੀ ਭੀਰ ਰਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾਰੇ ।
ਹੋਹਿ ਅਰੁਜਾ ਆਨਹਿ ਉਪਹਾਰੇ । ਬੰਦਹਿ ਬੋਲਹਿ ਬਡਿ ਬਡਿਆਈ ।
ਜਪਹਿ ਨਾਮ ਦਰਸਹਿ ਸੁਖ ਪਾਈ ॥ ੪੩ ॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਸਮਿ
ਰਾਮੇ 'ਰਾਮਰਾਇ' ਪੰਜ ਬਾਣਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਬਰਾਹਮਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ॥ ੩੧ ॥

੩੨. [ਰਾਮਰਾਇ ਬਾਬਤ ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ] ।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਅਗਲੀ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਜਬਿ ਸੈਰ ਸਮੇਤ ਬਨਾਨ । ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਨ ਦਰਸਨ ਸੁਖ ਖਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਆਇ ਗੁਰਬਖਸ਼
ਮਸੰਦ ਬਿਲੇਦ । ਅਰੁ ਪੁਰਿ ਕੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਬੰਦ । ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ
ਦਰਸਨ ਕਉ ਆਏ । ਕਰਿ ਜੋਰਹਿ ਪਗ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥ ੨ ॥ ਦਰਸਨ ਪਰ
ਹੋਵਤਿ ਬਲਿਹਾਰੀ । ਉਰ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਕਰਿ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਬਾਲ ਆਰਥਲ
ਮਾਧੁਰ ਮੂਰਤਿ । ਦਿਪਤਿ ਬਿਭੂਖਨ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤਿ ॥ ੩ ॥ ਚਪਲ ਬਿਲੋਚਨ
ਬੋਲਤਿ ਬਾਤੀ । ਦੰਤ ਪੰਕਤੀ ਹੀਰਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀ । ਜਿਸ ਦਿਸਿ ਦੇਖਤਿ
ਦ੍ਰਿਗਨਿ ਚਲਾਏ । ਰੁਜ ਹਰਿ, ਜਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਰਖਾਏ ॥ ੪ ॥ 'ਪੰਨ ਗੁਰੁ
ਗੁਰ ਪੰਨ' ਉਚਾਰੈ । 'ਸੁਖਦ ਸੁਖੀਲ ਸਿੱਖ' ਹਿਤਕਾਰੈ । ਤਿਸ ਛਿਨ ਮਹਿ
ਗੁਰਬਖਸ਼ ਮਸੰਦ ਬੋਲੈ ਬਾਕ ਹਾਥ ਜੁਗ ਬੰਦਿ ॥ ੫ ॥ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਿਦਤਿ
ਬਿਲੇਦ ਬਿਭਾਤਿ । ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਕਰਤਿ ਪਰਸਪਰ ਬਾਤ । ਨੌਰੰਗ ਸਾਹੁ
ਸਭਾ ਮਹਿ ਕਾਲੀ । ਜ਼ਿਕਰ ਆਪ ਕੇ ਭਯੋ ਬਿਸਾਲੀ ॥ ੬ ॥ ਬਡੇ ਭਾਤ
ਤੁਮਰੇ ਤਹਿ ਗਯੋ । ਤਿਨ ਭੀ ਕਹਨਿ ਸੁਨਨਿ ਬਹੁ ਕਿਯੋ । ਹੁਰੋ ਬੀਚ
ਤਹਿ ਜੇਪੁਰਿ ਨਾਥ । ਸੁਨੀ ਹੋਇਗੀ ਸਗਲੀ ਗਾਥ ॥ ੭ ॥ ਜਬਾ ਜੋਗ ਸੋ
ਕਹੈ ਸੁਨਾਇ । ਸੁਨੀ ਸੁਨਾਈ ਕਹੀਅਹਿ ਕਾਇ । ਏਵ ਬਾਰਤਪਲਾਪ
ਕਰੰਤੋ । ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਧੀਰਜਵੰਤੋ ॥ ੮ ॥ 'ਜਿਮ ਭਾਲਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇਰਾ
ਹੋਇ ਅਵੱਸ਼, ਫਿਰੈ ਨਹਿ ਫੇਰਾ । ਕਿਸ ਕੀ ਸਜਾਨਪ ਚਲਿ ਹੈ ਨਾਰੀ ।
ਪਚਹਿ ਸਿਆਨੇ ਬੁਧਿ ਬਲ ਮਾਹੀ ॥ ੯ ॥ ਅੰਗੀਕਾਰ ਸਭਿਨਿ ਕਹੁ
ਸੋਈ । ਜਿਮ ਰਜਾਇ ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਹੋਈ । ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਇ
ਹਰਖਹਿ ਹੋਰਿ ਭਗਤ ਜਨ ਜੋਇ ॥ ੧੦ ॥ ਬੇਮੁਖ ਦੋਸ਼ ਅਰੋਪਹਿ
ਹਰਿ ਮੇਂ । ਲਖਹਿ ਆਪ ਕੇ ਆਛੇ ਉਰ ਮੇਂ । ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਸੁਧਾਰੈ ਚਾਹਤਿ
ਭਾਲੈ ਮਾਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਉਮਾਹਤਿ ॥ ੧੧ ॥ ਸਤਿਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਹਿ ਸਦਾ ।

'ਅਰੋਗ' । 'ਹੀਰਾ' ਵਾਕ ਮੋਢੇ ਰਹੀ ਹੈ । 'ਕੱਲ੍ਹ' । 'ਬਹੁਤਾ ਕਹਿਣਾ ਲਫਜ਼ਾਂ ਕੀਤਾ' ।
'(ਅਸੀਂ) ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਕਾਯਨੁ ਕਰੀਏ ।

ਤਨ ਹੀਤਾ ਕਉ ਭਜਾਗਹਿ ਤਦਾਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਇਸ ਲੋਕ ਮਝਾਰਾਪੁਨ
ਪਹੁੰਚਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਦੁਆ ॥੧੨॥ ਪਰਮਾਰਥ ਕਹੁ ਸਦਾ ਸਿਭਾਰਤਿ ।
ਇਸ ਜਗ ਲਾਗਿ ਜਨਮ ਨਹਿ ਹਾਰਤਿ । ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਤਿਸ
ਰਹੈ । ਇਮ ਸੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤਟ ਲਹੈ ॥੧੩॥ ਚਤੁਰ ਘਟੀ ਬੀਤੀ ਇਸ
ਭਾਂਤਿ । ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਕੀ ਕਹਿ ਬਾਤਾਇਤਨੇ ਮਹਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ।
ਆਇ ਨਿਕਟਿ ਨਿਸ ਗੀਵ ਨਿਵਾਈ ॥ ੧੪ ॥ ਬੈਠਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋਰ
ਸਮੀਪ । ਸਭਿਨਿ ਬਿਲੋਕਜੋ ਮਹਾਂ ਮਹੀਪਤਬਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਹਾਥ ਕੋ ਜੋਗਿ
ਬੋਲਜੋ ਅਵਲੋਕਤਿ ਨਿਪ ਓਰ ॥੧੫॥ ਪ੍ਰਿਥੀਨਾਥ ਜੀ ! ਸਾਹੁ ਸਭਾ ਕੀ ।
ਕਹਹੁ ਬਾਰਤਾ ਸੁਨੀ ਤਹਾਂ ਕੀ । ਕਿਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਯਹੁ ਗੁਰ ਕੋਰਾ । ਸਬਿ
ਬੈਠਜੋ ਗੁਰ ਨੰਦ ਬਝੇਰਾ ॥ ੧੬ ॥ ਸਕਲ ਪੁਰੀ ਮਹਿ ਘਰ ਘਰ ਲਹਜੋ ।
ਕਿਨਹੂੰ ਕਿਮ ਕਿਨਹੂੰ ਕਿਮ ਕਹਜੋਜਥਾ ਜੋਗ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਤਿਹਾਰੋਤਬਿ
ਹਮ ਨਿਬਥੈ ਕਰਿ ਓਰ ਧਾਰੋ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਜੋ ਸਭਾ ਮਹਿ ਰਾਵਰ ਸਭੈ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਕਹੋ ਤਿਮ ਅਬੈ । ਸੁਨਤਿ ਰਾਉ ਲੀ ਦੀਰਘ ਸੁਸਸਿਰ
ਧੁਨਿ ਕੀਨਸਿ ਬਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੧੮ ॥ ‘ਕਹੋਂ ਕਹਾਂ ਕੁਛ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ।
ਨਾਹਕ ਦ੍ਰੋਸ ਬਿਸ਼ੇਸ ਉਪਾਇ । ਮੈਂ ਢਿਗ ਸਾਹੁ ਅਪਰ ਉਮਰਾਵ । ਕਰਤਿ
ਸਰਾਹਨਿ ਇਨਹੂੰ ਸੁਭਾਵ ॥ ੧੯ ॥ ਰਾਮਰਾਇ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਆਏ ।
ਸੁਨਤਿ ਸੁਸਸੁ ਗੁਰ ਓਰ ਬਿਸਮਾਏ । ਪੁਰਬ ਚਹਤਿ ਹੀਨਤਾ ਕਰੀ । ਝਈ
ਬਝਾਈ ਜਾਇ ਨ ਜਰੀ ॥ ੨੦ ॥ ਚਹਤਿ ਨ ਸਾਹੁ ਇਨਹਿ ਬੁਲਵਾਏ ।
ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿ ਤਾਹਿ ਅਨਾਏ । ਆਵਤਿ ਪੁਨਹਿ ਦ੍ਰੋਸ ਕੋ ਠਾਨ । ਬੈਠਿ
ਸਭਾ ਮਹਿ ਬਾਕ* ਬਖਾਨ ॥ ੨੧ ॥—ਖਾਜ ਸੀਤਲਾ ਕੋ ਸਿਸ ਅਹੋਗੁਰਤਾ
ਕਹਾਂ ਕਰਹਿ, ਮ੍ਰਿਤੁ ਲਹੈ—ਇਤਨਾਇਕ ਬੋਲਜੋ ਦੁਖ ਪਾਇ । ਇਨ ਕੀ
ਮਹਿਮਾ ਜਰੀ ਨ ਜਾਇ’ ॥ ੨੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਛੋਭ ਬਖਾਨੈ । ‘ਜੋ
ਨਹਿ ਕਹੈ ਤ ਕੁਛ ਨਹਿ ਜਾਨੈ’ । ਯਾਂ ਤੇ ਹਮ ਭੀ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹੈ । ਅਪਨਿ
ਕਹਿਨਿ ਕੋ ਜਿਮ ਫਲ ਲਹੈ ॥੨੩॥ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਸੋ ਹਮ ਨਹਿ ਮਿਲਿ ਹੈਂ।

*ਸਾਰ ਸਾਗਰ (ਨੂੰ ਤਰਕੇ) ਕੋਢੇ ਜਾ ਲਗਾਇ ਹੈ ।

*ਪਾ:—ਸ੍ਰਾਪ ।

†ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਨਾ ਆਖੀਏ ਤਾਂ ਜਾਣਨਗੇ ਕਿ ਕੁਛ ਠੀਕ ਹੈ, ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
ਓਹ ਤੇ ਲੋਕੀ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਦੀ ਦੇ ਗਏ ਹਨ,
ਇਨਾਂ ਵਿਚ ਅਤਮ ਬਲ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਠੀਕ ਹੈ ।

ਕਰੈ ਮਭਸਰ ਜਾਲਾ ਸੋ ਜਲ ਹੈ । ਯਾਏ ਜਬਿ ਲਗਿ ਜੀਵਤਿ ਰਹੈ । ਤਨ
ਮਨ ਤੇ ਜਲਨੈ ਬਹੁ ਲਹੈ ॥ ੨੪ ॥ ਢਿਭ ਚਾਹਤਿ ਸੇਤਤਿ ਬਹੁ ਮੇਰੀ ।
ਪੁਜਹਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਫਲਹਿ ਬਝੇਰੀ । ਹਾਰਹਿ ਕਰਤੋ ਬਜਾਹ ਉਪਾਇ ।
ਤਉ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਹੁ ਕਿਮਹੁ ਨ ਪਾਇ ॥ ੨੫ ॥ ਰਹੈ ਅਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਸੁਰਤਿ ਜੀਵਹਿ ।
ਸੁਖ ਸੇਤਤਿ ਕੋ ਕਬਹੁ ਨ ਥੀਵਹਿ । ਅਵਗਤਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਇ ਹੈ ਐਸੇ ।
ਜਿਸ ਤੇ ਜਾਨਿ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਕੈਸੇ ॥ ੨੬ ॥ ਅਵਰਨਿ ਕੀ ਇਹ ਮ੍ਰਿਤੁ
ਬਝਾਵੈ । ਨਿਜ ਮ੍ਰਿਤੁ ਬਿਖੈ ਗਜਾਨ ਬਿਸਰਾਵੈ । ਤੀਨਹੁ ਸੁਪ ਹਮਾਰੇ
ਸਹੈ । ਮਿਟਹਿ ਨ ਕਿਮਹੁ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਹੈ ॥ ੨੭ ॥ ਹਮਾਰੇ ਜੀਵਨ
ਮਰਨ ਸਮਾਨ* । ਤਨ ਇਹ ਨਾਸਵੈਤ ਪਹਿਚਾਨ । ਜੋ ਜਨਮੈ ਸੋ ਨਿਸਚੈ
ਮਰਿਹੈ । ਮੁਰਖ ਜਿਯਨਿ ਆਸ ਕਹੁ ਕਰਿਹੈ ॥ ੨੮ ॥ ਹਮ ਸੁਨਿ ਸੁਪ
ਫਿਮਾ ਕਹੁ ਕਰਤੋ* । ਲਖਿ ਕਰਿ ਸਿੱਖਨ ਨ ਬਰਧਾ ਧਰਤੋ ।—ਇਨ ਮਹਿ
ਸਮਰਥ ਜੇ ਨਹਿ ਐਸੇ । ਭਲੇ ਕਰਹਿ ਪਰਲੋਕ ਸੁ ਕੈਸੇ—॥ ੨੯ ॥ ਇਮ
ਬਿਚਾਰਿ ਹਮ ਅਪਨਿ ਪ੍ਰਭਾਵ । ਕਹਿ ਕਰਿ ਕੀਨਸਿ ਕੁਛਕ ਦਿਖਾਵ । ਦੁਹ
ਸੁਭਾਵ* ਨਿਜ ਭੂਤਹਿ ਕੇਰਾ । ਅਰੁ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਦਿਖਸਿ ਬਝੇਰਾ ॥ ੩੦ ॥
ਅਪਨੇ ਕਾਰਨ ਹਮ ਨਹਿ ਕਹੜੇ* । ਦਿਯੋ ਸੁਪ ਇਹ ਦ੍ਰੋ ਬਿਧਿ ਲਹੜੇ* ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨਿਪ ਜੇ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ । ਅਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਆਦਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥
੩੧ ॥ ਕਰਹਿ ਸਤੁਤਿ ਬਹੁ* ਤੁਮ ਗੰਭੀਰ । ਧੀਰਜਵੰਤਨਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਧੀਰ ।

*ਐਲਾਦ । *ਪੁਜਨੀਕ ਹੋਵੇਗੀ । *ਜੇ ਫਿਮਾ ਨੂੰ (ਧਰਨ) ਕਰਦੇ ਤਾਂ । *ਕਰਤਾ ਸੁਭਾਵ ।

*ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਸ਼ਿ ਹੋਕੇ ਸੁਪ ਨਹੀਂ
ਇਤਾ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਰੀਮ ਵਾਚ ਕੇ ਭਵਿੱਖਜਤ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬੀ
ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਹਨ । ਇਕ ਇਹ ਕਿ ਲੋਕੀ ਆਖਦੇ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਬਲ ਕੋਈ
ਨਹੀਂ ਲੱਖਦਾ, ਇਸ ਦਾ ਉਲ੍ਹਾਮਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੂਸਰੇ
ਸਿੱਖਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਤੋਂ ਬਿਠਾਏ ਗਏ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀਨ ਮੰਨ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਸ਼
ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਆਤਮ ਬਲਹੀਨ ਸਭੀ ਪੁਲੇਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਵੇਂ
ਕਰੇਗਾ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਸ਼ਰਧਾ ਰਹਿਤ ਹੋਕੇ ਠਾਮ ਬਾਣੀ ਸਾਧਨ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿ
ਜਾ ਕੇ ਪੁਲੇਕ ਵਿਗਾੜੇਗੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸਾਂ ਆਪਣਾ ਕੁਛਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸਿਆ
ਹੈ, ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ੋਭਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਗਤ ਦੇ ਭਲੇ ਤੇ ਗੁਰ ਕਾਦੀ ਦੀ ਸੇਤਾ ਦੀ ਖਾਤਰ ।
ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਭੀ ਤੇ ਬਦਲੀ ਲੋਭ ਦੀ ਅਕਾਖਣ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

ਲਖਿਯਤਿ ਜਾਹਰ ਕਲਾ ਤੁਮਾਰੀ । ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ॥
 ੩੨॥ ਤੁਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗਾਇ ਸਪੁਤ।ਜਾਨਤਿ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕੀਮਤਿ ਪੁਤ।
 ਕੋ ਰਾਵਰ ਕੀ ਸਮਤ। ਕਰਿ ਹੈ । ਉਡਗਨ ਸਸਿ ਕਿਮ ਰਵਿ ਸਮਸਰ ਹੈ'
 ॥ ੩੩ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਆਦਰ ਕਰਿ ਸਾਰੇ । ਮਹਿਮਾ ਭਾਖਤਿ ਅਪਰ
 ਅਪਾਰੇ । ਲੈ ਆਗਜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਵੇਰ । ਜੈ ਸਿੰਘ ਉਠੈ ਸੁ ਦਰਬਨ
 ਹੇਰਿ ॥ ੩੪ ॥ ਗਯੋ ਬਾਹੁ ਕੀ ਸਭਾ ਮਝਾਰੇ । ਪਹੁੰਚੈ ਨਿਕਟਿ ਬਿਨਾ
 ਹਠਕਾਰੇ' । ਸਿਰ ਨਿਵਾਇ ਭਹਿ ਸਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾ । ਹੁਤੇ ਜਹਾਂ ਉਮਰਾਵ
 ਅਬੇਸਾ ॥ ੩੫ ॥ ਕਜੇਹੂੰ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਾਏ । ਮਹਦ ਸੁਜਸੁ ਕਹਿ ਕਰਿ
 ਬਿਦਭਾਏ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਨਾਵਤਿ ਗਾਥਾ।ਸੁਨਤਿ ਸ਼੍ਰੋਨ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ
 ਨਾਥਾ ॥੩੬॥ ਤਿਸ ਪਾਛੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜਿ ਆਇ । ਦੁਹਿਦਿਸ਼ਿ ਸ੍ਰਾਪ ਸੁਨੇ
 ਬਿਸਮਾਦ । ਹਹਿਰਤਿ' ਰਿਦੈ ਨ ਆਛੀ ਮਾਨੇ । ਸਫਲ ਬਚਨ ਦੁਹ
 ਬ੍ਰਾਤਨਿ ਜਾਨੇ ॥ ੩੭ ॥—ਬਰਬਾਦ ਨ ਹੁਇ ਗੁਰਤਾ ਗਾਵੀ । ਸਿੱਖਜ
 ਮਸੰਦਨਿ ਗਨ ਅਹਿਲਾਦੀ'—। ਪਸਰੀ ਬਾਤ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਹੋਈ । ਨਮੋ
 ਕਰਹਿ ਗਮਨੇ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥ ੩੮ ॥ ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਕੈਸੇ ਹੁਇ ਜਾਇਓਭਾਤ
 ਪਰਸਪਰ ਬਾਦ ਉਠਾਇੰਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰੇ।ਜਿਨ ਕੋਚਲਿਤ
 ਅਨਿਕ ਗੁਨ ਰੂਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਏਹਾ ॥ ਸਭਿ ਤੇ ਭਏ ਇਕਾਤ ਪੁਨ ਸਹਿਜ
 ਸਮਾਧਿ ਸੁਹਾਇ।ਕਵਿ ਸੰਤੋਖਸਿੰਘ ਬੰਦਨ। ਸਤਿਗੁਰਕੇ ਸੁਗਪਾਇ॥੪੦॥

ਸਿਧਿ ਸ੍ਰੀ ੩੯ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੁਖਸ-ਪ੍ਰਿੰਥਿ ਚਲੀ। ਯਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਨੰਦ ਨਾਮ ਬੈਠਾਈਲੀ ਯੇਹੁ ॥ ੪੨ ॥

੪੩. [ਸਹਿਸ਼ਾਦਾ ਭੇਟਾ ਲੋਕੇ ਆਇਆ]।

ਏਹਾ॥ਬਾਹੁ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸੁਜਸੁ ਸੁਨਿ'ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਸਾਲ।ਕਰਾਮਾਤ
 ਸਾਹਿਬ ਧਨੀ ਦਰਬਨ ਤੇ ਦੁਖਰਾਲ' ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਕਹਤਿ ਬਾਹੁ ਮਨ
 ਖੁੰਮ ਬਢਾਈ'।ਸੁਨੀਏ ਭੋ ਜੈਸਿੰਘ ਸਵਾਈ। ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਮੇਲ ਕਿਮ ਹੋਇ
 ਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਚਹਿ ਕੈ ਨਹਿ ਸੋਇ' ॥੨॥ ਸੰਮ ਸਰੂਪ' ਆਰਥਲ ਬਾਲ।
 ਉਰ ਗੰਭੀਰ ਸਧੀਰ ਬਿਸਾਲ। ਏਕ ਬਾਰ ਮਿਲਿਬੋ ਕਹਿ ਲੀਜਹਿ। ਤਿਨ
 ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਯੁਤਿ ਠਹਿਰੀਜਹਿ' ॥ ੩ ॥ ਜੈਪੁਰਿ ਨਾਥ ਕਹਤਿ ਕਰ ਜੋਰੇ ।

'ਪਵਿੱਤ੍ਰ' । 'ਬਿਨਾ ਰੋਕੇ' । 'ਕੰਥ ਗਏ' । 'ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮਸੰਦਾ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ (ਗੱਦੀ) ।

'ਪਸੰਦ ਹੋਕੇ (ਸਾਡਾ ਮੇਲ) ਓਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਠਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ' । 'ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਤ (ਪਿਆਰਾ) ਰੂਪ

‘ਕਿਸਹੂੰ ਪਠਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਓਰੈ । ਮੈਂ ਗਮਨੈਂ ਸੰਗ ਬੁਝਹਿ ਜਾਈ । ਜਿਮ
ਹੁਇ ਮਰਜੀ, ਦੇਹਿ ਬਤਾਈ ॥੪॥ ਮਿਲਿਬੋ ਠਹਿਰਹਿ ਤੋ ਚਲਿ ਆਵਹਿ।
ਨਹਿਤ ਰਾਵਰ ਤਹਾ ਸਿਧਾਵਹਿ । ਬਰਤਹਿ ਨਿਜ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ।
ਬੋਲਿਬ ਮਹਿ ਚਾਤੁਰ ਮਤਿ ਭਾਰੀ’ ॥੫॥ ਲਾਖਹੁ ਸੰਗਤਿ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈ
ਕੌਸ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਤੋ ਚਲਿ ਆਵੈ । ਕਹੈ ਆਨਿ-ਹਮ ਸੰਕਟ ਪਰਜੋਤਿਸ
ਬਲ ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਜੈ ॥੬॥ ਭਏ ਸਹਾਇਕ ਤਹਿ ਤਤਕਾਲਾ
ਘਾਟਿ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਕਿਯੋ ਸੁਖਾਲਾ-। ਕੋ ਕਹਿ-ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਪੀਨਾ ।
ਭਏ ਮੋਹਿ ਪਰ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸੇਨਾ-॥ ੭ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਭਾਖਤਿ ਅਰਦਾਸ ।
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੁਰਹਿ ਆਸ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨਿ ਮਹਿਮਾ ਭਾਰੀ । ਹੋਤਿ ਸੁਨੀ
ਅਰੁ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੮ ॥ ਕਹੇ ਆਪ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕੀਨਾ । ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਿ ਮੈਂ
ਨਰ ਪਠਿ ਦੀਨਾ । ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ ਬਿਨੈ ਸਮੇਤਾਹੇਤ ਅਵਾਹਨ ਪਠੀ
ਨਿਕੋਤ ॥ ੯ ॥ ਮੋਹਿ ਦੂਤ ਕਰਿ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਆਨੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਹਿਤ
ਅਧਿਕਾਇ’ । ਕਹਿਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ‘ਕਹੁ, ਕਿਸੈ ਪਠਾਵੈ’ । ਹਮ ਭੀ ਬਹੁ ਉਪਹਾਰ
ਚਵਾਵੈ’ ॥ ੧੦ ॥ ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਸਜਾਦਾ ਆਯੋ । ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੇਖਿ ਕਰਿ ਉਰ
ਹਰਖਾਯੋ । ਅੰਕ ਲੇਖ ਕਰਿ ਕਹਨੇ ਲਛਾਇ । ‘ਤੁਮ ਹੀ ਗਮਨਹੁ ਗੁਰ
ਨਿਕਟਾਇ’ ॥੧੧॥ ਜਿਮ ਬਾਲਿਕ ਬਯ ਅਹੈ ਤਿਹਾਰੀ । ਤਿਮ ਗੁਰ ਹਿੰਦੁਨਿ
ਕੀ ਇਕ ਸਾਰੀ । ਏਕ ਰਕੇਬੀ ਭਰਹੁ ਜਵਾਹਰਾਇਕ ਮਹਿ ਧਾਰਿ ਦੀਨਾਰ
ਸੁ ਜ਼ਾਹਰ ॥੧੨॥ ਅਰਪਹੁ ਜਾਇ ਭਲਾ ਨਿਜ ਜਾਚਹੁ । ਹਿਤ ਕੇ ਬਾਕ
ਕਹਿਨ ਮਹਿ ਰਾਚਹੁ ਹਮਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਠਹਿਰਾਵਹੁ । ਜੇ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ,
ਏਵ ਅਲਾਵਹੁ ॥੧੩॥-ਅਪਨੈ ਸ਼ਬਦ ਦੇਹੁ ਲਿਖਵਾਇ-। ਸੇ ਆਨਹੁ
ਲਿਖਿ ਹਮਹੁ ਦਿਖਾਇ’ । ਸੁਨਤਿ ਸਜਾਦਾ ਹੋਯਹੁ ਤਜਾਰ । ਬਹੁਤ ਮੇਲ
ਕੇ ਲੇ ਉਪਹਾਰ ॥੧੪॥ ਗਮਨੈਂ ਸਾਥ ਕਿਤਿਕ ਉਮਰਾਵਬਿਸਤ੍ਰ ਬਿਭੁਖਨ
ਰੁਚਿਰ ਬਨਾਵ । ਚਲਨੈਂ ਸੰਗ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ । ਬੁਲਤਿ ਨਕੀਬ ਸੁ
ਬਾਜੈ ਬਜਾਈ ॥ ੧੫ ॥ ਨਰ ਧਨਾਢ ਅਰੁ ਬੁੱਧਿ ਬਿਸਾਲੇ । ਇਲਮ ਬਿਖੈ
ਕਾਮਲ ਸੰਗ ਚਾਲੇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਪੁਰਿ ਬਿਖੈ ਸਜਾਦਾ । ਗਮਨਤਿ ਦੇਤਿ
ਸਭਿਨਿ ਅਹਿਲਾਦਾ ॥ ੧੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਿਕਟਿ ਸੁਪਿ ਗਈ ।
‘(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਤੇ ਭਾਰੀ ਸੁਧੀਮਾਨ ਹਨ । ‘ਵਾਜੇ’ । ‘ਭਾਵ’ ਜੈ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇ
ਮਹਲੇ ਤੋ ਹੈ ।

ਆਇ ਬਜਾਦਾ ਭੇਟਨਿ ਲਈ' । ਤਤਛਿਨ ਕਹਿ ਕਨਾਤ ਭਨਵਾਈ ।
 ਅਨਿਕ ਬਰਨ ਕੇ ਵਰਸ ਭਸਾਈ ॥੧੭॥ ਬਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਿ ਕੈ ਬਿਧਿ
 ਨਾਨਾ । ਬੈਠੇ ਅਨਿ ਸੁਭਟ ਬਲਵਾਨਾ । ਬਿੰਦ ਮਸਿੰਦ ਮੇਵਜੇ ਆਏ ।
 ਚਵਰਦਾਰ ਲੇ ਚਵਰ ਦੁਰਾਏ ॥੧੮॥ ਕਰੀ ਕਨਕ ਰੂਪੇ ਸੁਠ ਛਰੀ' ।
 ਛਰੀਦਾਰ'ਕਰਿ ਪੰਕਤਿ ਖਰੀ।ਖਰੀ ਸਭਾ ਆਲਸ ਪਰਹਰੀ'ਹਰੀ ਮਨਹੁ
 ਲਖਿ ਸੋਝਨਿ ਕਰੀ' ॥੧੯॥ ਸਬਦ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵਹਿ ਰਾਗਾਰਾਗ'ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ
 ਜਿਸਭੇਜਾਗੋ । ਤਿਸਛਿਨ ਆਇ ਬਜਾਦਾ ਗਇਉ । ਵਹਿਰ ਕਨਾਤ ਸੁ
 ਨੀਮੀ ਭਇਉ' ॥੨੦॥ ਕਨਕ' ਰਕੇਬੀ ਦੋਨਹੁ ਆਗੇ।ਮੁਹਰ ਜਵਾਹਰ ਜੋਤਿ
 ਸੁ ਜਾਗੇ।ਗਹੀ ਮੇਵਜੇ ਹਾਥ ਪਸਾਰਿ।ਕਰਿ ਉਚੀ ਅਰਦਾਸ ਉਚਾਰਿ॥੨੧॥
 ਸਾਦਰ ਸਭਿ ਉਮਰਾਵ ਸਮੇਤ । ਸਥਿਤ ਬਜਾਦਾ ਬੀਚ ਨਿਕੋਤ । ਸਿਰ
 ਨਿਵਾਇ ਸਭਿ ਬੈਠਤਿ ਭਏ । ਜੈਪੁਰਿਨਾਥ ਅਗਾਉ ਕਿਏ ॥ ੨੨ ॥ ਕਰੀ
 ਬੰਦਗੀ ਸਾਹੁ ਦਿਸਾ ਤੇ । ਬਹੁਰੇ ਕਹੀ' ਮਿਲਿਨਿ ਕੀ ਬਾਤੇ:-'ਹਜ਼ਰਤ
 ਰਿਦੈ ਲਾਲਸਾ ਅਹੈ'ਜਿਸ ਤੇ ਰਾਵਰਿ ਦਰਬਨ ਲਹੈ ॥ ੨੩ ॥ ਇਸੀ ਹੋਤੁ
 ਕਰਿ ਪਠਜੇ ਬਜਾਦਾ । ਜੋ ਨਿਤ ਦੇ ਪਿਤ ਰਿਦ ਅਹਿਲਾਦਾ।ਜੈਪੁਰਿ ਨਾਥ
 ਸਾਥ ਬਹੁ ਕਹੀ ਬੀਚ ਪਾਇ ਆਵਾਹਨਿ ਚਹੈ' ॥੨੪॥ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਾਨ
 ਮਿਲਿਬੇ ਕੇਰ । ਮਗ ਮੁਦਾਇ ਕੇ ਚਲਤਿ ਬਢੇਗ ਤੁਮ ਸਮ ਕੇ ਦਰਸਨ
 ਕੇ ਚਾਹਤਿ । ਸਰਾ ਬੀਚ ਦਿਨ ਰੇਨ ਉਮਾਹਤਿ ॥ ੨੫ ॥ ਕਹੈਂ ਕਹਾ ਲਾਗਿ
 ਸਾਹੁ ਬਢਾਈ । ਰਾਖਤਿ ਸਾਥ ਪਾਸ ਉਘਰਾਈ'।ਨਹੀਂ ਦੇਭ ਕੋ ਮਾਨਹਿ
 ਨਿਮੋ' । ਤੁਮ ਕੋ ਬਡ ਲਖਿ ਭੇਜੇ ਹਮੇ' ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਬੋਲਜੇ
 ਕਰ ਜੋਰਿ । 'ਸਾਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਤਾ ਤੁਮ ਓਰ । ਪ੍ਰਥਮ ਲਾਲਸਾ ਮੇਲ ਕਰਨਿ
 ਕੀ । ਬੈਠਿ ਨਿਕਟਿ ਮੁਖ ਸਬਦ ਸੁਵਨ ਕੀ ॥੨੭॥ ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜੇ ਤੁਮ
 ਉਰ ਚਾਹੇ । ਤੋ ਹਜ਼ਰਤ ਕਰਿ ਮਿਲਿਨਿ ਉਮਾਹੇ । ਜੋ ਰਾਵਰ ਕਹੁ ਨੀਕੀ

'ਹੱਥ' ਵਿਚ ਮੰਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਸੁਹਣੀਆਂ ਚੋਬੀ । 'ਚੋਬਦਾਰ' । 'ਭਾਬ ਸਾਧਧਲ' ਹਾਥੀ ਰੂਪ
 ਵੇਰੀਆਂ ਲਈ ਮਾਨੇ (ਦਿਹ) ਸ਼ੇਰ (-ਸਭਾ) ਲਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । (ਅ)ਸਭਾ ਲਖ ਰਹੀ ਹੈ (ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਨੂੰ) ਏਰ ਰੂਪ, ਵੇਰੀ ਰੂਪ ਹਾਥੀਆਂ ਲਈ । 'ਪ੍ਰੇਮ' ਭਾਤ ਦੇ ਬਾਹਰੇ ਹੀ ਨੀਮੀ ਭੁਤ ਹੋਇਆ ।
 'ਸੰਨ ਦੀ' । 'ਉਮਰਾਵਾਂ ਨੇ ਕਹੀ' । 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੀ ਵਿਚ ਲਾਲਸਾ ਹੈ (ਮਿਲਨ ਦੀ) ।
 'ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ' ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । 'ਪਸ=) ਝੁਠ ਨੂੰ ਉਘਾੜ ਕੇ ਸੱਚ
 ਨੂੰ ਰਖਦਾ ਹੈ ।

ਨਾਹਿਨ । ਕਾਰਨ ਆਪਨੇ ਨੇਮ ਨਿਬਾਹਿਨਿ ॥ ੨੮ ॥ ਤੋ ਨਿਜ ਮੁਖ ਤੇ
 ਸਬਦ ਸੁਨਾਵਹੁ । ਬੀਚ ਪਾਰਸੀ ਕੇ ਲਿਖਵਾਵਹੁ । ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਹੈ
 ਸ਼ਾਹ । ਮਿਲਿਥੇ ਸਮ ਜਾਨਹਿ ਮਨ ਮਾਂਹੁ ॥ ੨੯ ॥ ਮੁਝ ਪਰ ਹੁਕਮ ਸ਼ਾਹ
 ਕੇ ਐਸੇ । ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮਿਲਿ ਹੈਂ ਜੈਸੇ । ਤੁਮਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਬਰਤੀ ਜਾਇ
 ਜਿਮ ਉਰ ਮੇਂ ਤਿਮ ਕਹੈ ਸੁਨਾਇ ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਭਿਨਿ
 ਬਖਾਨੈ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਇਮ ਮਤੋ ਸੁ ਮਾਨੈ । ਸਹਤ ਸ਼ਜ਼ਾਦੇ ਸਭਿ
 ਕਹਿ ਲੀਨਸਿ । ਤਬਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਉਤਰ ਦੀਨਸਿ ॥ ੩੧ ॥ 'ਨਹਿ
 ਮਿਲਿਥੇ ਕੇ ਕਾਰਨ ਜੇਈ । ਕਹਿ ਕਰਿ ਪਠੈ ਸ਼ਾਹ ਢਿਗ ਤੇਈ । ਪ੍ਰਥਮ
 ਲਿਖੈ ਸੁਨਿ ਸਕਲ ਬਿਤਾਂ ॥ ਪੁਨ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਿਥੇ ਕਜਾ ਬਾਤ ॥ ੩੨ ॥
 ਬਿਨਾ ਮਿਲਿਨਿ ਤਾ ਕਿਤਿਕ ਬਿਕਾਰ । ਮਿਲੈ ਹੋਤਿ ਕਜਾ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰ
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਲਖਿ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ । ਸ਼ਾਹੁ ਨ ਮਿਲਹੁ-ਕੀਨਿ ਹਰਕਾਰੇ
 ॥ ੩੩ ॥ ਸੋ ਕਹਿਥੇ ਹਮਰੇ ਮਨ ਨਾਲ । ਉਲੰਘੁ ਨ ਸਕਹਿ ਕਿਮਹੁ ਕਿਸ
 ਕਾਲ । ਸ਼ਾਹੁ ਮਹਾਂ ਮਤਿਵਾਨ ਸੁਜਾਨਾ । ਅਸੁ ਬਿਤੰਤ ਸਭਿ ਲਖਹਿ
 ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਘਰੁ ਕੇ ਸਬਦ ਲਿਖੀਜੈ । ਪਠਹੁ ਬਿਚਾਰਹੁ ਰਿਦੈ
 ਧਰੀਜੈ । ਚਲਹੁ ਪੰਥ ਤਿਸ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੋ ਕਸਰ
 ਮਿਟਾਵਹੁ ॥ ੩੫ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰਾ । ਨਵੀਸੀਦ
 ਸੁਨਿ ਲਿਖਿਥੇ ਤਜਾਰਾ । ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੋਰ ਬਨਾਯੋ । ਬੀਚ ਪਾਰਸੀ
 ਕੇ ਲਿਖਵਾਯੋ ॥ ੩੬ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ:-

ਕਿਆ ਖਾਧੇ ਕਿਆ ਪਿਧੇ ਹੋਇ ॥ ਜਾ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥ ਕਿਆ ਮੇਵਾ
 ਕਿਆ ਘਿਉ ਗੁੜ ਮਿਠਾ ਕਿਆ ਮੇਵਾ ਕਿਆ ਮਾਸੁ ॥ ਕਿਆ ਕਪੜ ਕਿਆ ਸੇਜ
 ਸੁਖਲੀ ਕੀਜਹਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ ॥ ਗਿਆ ਲਸਕਰੇ ਕਿਆ ਠੇਢ ਖਵਾਸੀ
 ਆਵੈ ਮਹਲੀ ਵਾਸੁ ॥ ਨਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਸਚੇ ਟੇਲ ਵਿਣਾਸੁ ॥ ੨ ॥

ਚੋਪਈ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਸਬਦ ਲਿਖਾਯੋ । ਬਿਨ ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਰਾਗ
 ਜਨਾਯੋ । ਸਭਿਤੁ ਸੁਨਿਹੁਇ ਬਾਕ ਸੁਨੰਤੋ ਗਿਰਾਮਪੁਰ ਤੇ ਪੰਨਭਨੇਤੋ ॥ ੩੭ ॥
 ਵਯੋ ਸ਼ਜ਼ਾਦੇ ਕੋ ਸਿਰੁਪਾਇ । ਮਧੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀਨਿ ਮੰਗਵਾਇ । ਸਾਦਰ
 ਤਬਿ ਰੁਖਸਦ ਕੋ ਕਰੋ । ਨਿਕਸੇ ਉਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਰੋ ॥ ੩੮ ॥ ਗਏ ਸ਼ਾਹ ਢਿਗ

‘ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ । ‘ਫਸਦਾਰ । ‘ਦੋਰੀ ਬਰਦਾਰ । ‘ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਨਾਸ ਰੂਪ ਕਰ ।

ਬੈਠੇ ਜਾਇ । ਸਭਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਹਿ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ । ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਯੋ ਲੋ ਕਰ
ਮਹਿ ਸ਼ਾਹੁ । ਪਠਨਿ ਲਗਯੋ ਚਿਤ ਧਾਰਿ ਉਮਾਹੁ ॥੩੯॥—ਸੋਤਿਨਾਮ ਕੀ
ਮਹਿਮਾ ਮਹਾ । ਬਿਨ ਸਿਮਰੈ ਬਿਸਯੈ ਸੁਖ ਕਹਾ । ਮਿਥਯਾ ਸਭਿ ਜਗ ਕੀ
ਬਭਿਆਈ । ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਨਹਿ ਬਿਰਤਾ ਪਾਈ—॥ ੪੦ ॥ ਹਰਖਯੋ ਉਰ
ਅਵਰਿਗ ਲਖਿ ਸਾਈ । ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਿਖੈ ਬੁਧਿ ਰਾਚੀ । ਨਹਿ ਆਵਨ ਕੋ
ਹੋਤੁ ਸੁਨਾਯੋ ।—ਰਿਸਯੋ ਭ੍ਰਾਤ ਮਤਸਰ ਤਪਤਾਯੋ—॥ ੪੧ ॥ ਸਭਿ ਗੁਨ
ਮਹਿ ਗੌਰਵ ਪਹਿਚਾਨੇ ।—ਬਾਲ ਬੈਸ ਬੁਧਿ ਬਲੀ ਮਹਾਨੇ । ਇਨ ਸੋ ਮੇਲ
ਕਰਨਿ ਹਠ ਧਰਿ ਕੈਨਹਿ ਨੀਕੀ ਮੁੜ ਲਗੀ—ਬਿਚਰਿਕੈ ॥੪੨॥ ਵੇਹਗਾ ॥
ਪੁਨ ਮਿਲਿਬੈ ਕਹੁ ਸ਼ਾਹਿ ਨੇ ਹਠ ਕਰਿ ਭਾਖਯੋ ਨਾਹਿ । ਮਨ ਮੈਂ ਅਸ
ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਯੋ, ਕਹਯੋ ਨ ਅਪਰੈ ਪਾਹਿ ॥ ੪੩ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਭਾਸ਼ ਦਿਖਾਏ ਗਏ
ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ' ਪ੍ਰੰਗ ਬਲਨੇ ਰਾਮ ਵਿਚਾਰੀਯੋ ਘੋਰੁ ॥ ੪੪ ॥

੪੪. [ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਪ੍ਰੀਖਾ] ।

ਵੇਹਗਾ ॥ ਏਕ ਦਿਵਸ ਤੁਰਕੇਸ਼ ਕਹਿ ਜੈ ਪੁਰਿ ਨਾਥ ਕਿ ਸਾਥ 'ਬਾਲ ਬੈਸ
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਿਮਹਿ ਹਿੰਦੁ ਪਦ ਮਾਥ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਅਪਰ ਲੋਕ
ਜੁਤਿ ਤੁਮ ਭੀ ਕਹਯੋ ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਬਡ ਲਹਯੋ । ਸੁਜਸੁ ਸੁਨਾਵਤਿ
ਹੈ ਸਭਿ ਕੋਈ । ਇਕ ਤੇ ਸੁਨਿ ਦੁਸਰ ਸੁਧਿ ਹੋਈ ॥ ੨ ॥ ਕਹਾ ਕਹੀ
ਹੈ ਸਭਿਹਿਨਿ ਬੀਚ । ਵੇਖਾ ਵੇਖੀ ਉਚ ਰੁ ਨੀਚਾ ਤੁਮ ਭੀ ਕਥਿ ਪਰਖਯੋ
ਕੈ ਨਾਹਿ ? ਪਤਾ ਲੀਨਿ ਕੋ ਇਕ ਬਿਧਿ ਕਾਹਿ ? ॥੩॥ ਜੈ ਪੁਰਖ ਪਰਖਯੋ
ਨਹਿ ਕਥੈ । ਉਚਿਤ ਪਤਾ ਲੈਬੈ ਕਹੁ ਅਬੈ । ਜਿਮ ਅਜਮਤ ਕਾਮਲ ਪਹਿ-
ਚਾਨਹੁ । ਸਹਿਤ ਨੇਮ੍ਰਿਤਾ ਤੈਸੇ ਠਾਨਹੁ' ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਬੋਲਯੋ
ਕਰ ਜੋਰਿ । 'ਬੁਡ ਦੁਰਥਾਕ ਨ ਕਹਿ ਮੁੜ ਓਰ । ਅਸ ਪੁਰਖਨਿ ਕੋ ਪਰ-
ਖਨਿ ਕਰਨੋ । ਲਘੁ ਸਰਪਨਿ ਸੋ ਖੇਲਨਿ ਬਰਨੋ' ॥ ੫ ॥ ਜਿਨ ਕੋ ਭੁਸੇ
ਨ ਬਨੈ ਉਪਾਇ । ਮਤਿ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਉਬਰਿ ਨ ਪਾਇ' । ਤਉ ਆਪ ਕੋ
ਕਹਿਬੈ ਕਰਿ ਕੈ । ਸਰਧ ਦਾਸਨਿ ਸੱਦਸ ਧਰਿਕੈ ॥ ੬ ॥ ਰਚੈ ਬਿਧੀ ਕੋ
ਪੁਜਨਿ ਕਰਿ ਹੋ । ਪੁਨ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਨਿਕਟਿ ਉਚਰਿਹੋ' । ਕਹਤਿ ਸ਼ਾਹੁ

'ਬਿਚਾਰਕੇ । 'ਇਕਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਇਕ ਪਤਾ (ਫੁੰ) ਭੀ ਲਿਆ ਹੈ ? 'ਐਸਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ
ਹੈ ਕਿ ਵੋਟੇ ਸੋਪਾ ਠਾਲ ਖੇਲਨ ਤੁੱਲ (ਖਤਰਨਾਕ) ਹੈ । 'ਵੱਡਾ ਬੁਧੀਮਾਨ ਭੀ ਕੋਈ ਬਚਾ
ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।

ਯੋਮਲਿਥੇ ਫਲ ਜੋਈ । ਪਰਖਨਿ ਤੇ ਮੈਂ ਪੈਹਰੁ ਸੋਈ ॥ ੭ ॥ ਇਮ ਕਹਿ
ਸੁਨਿ ਕੈ ਜੈਪੁਰਿ ਠਾਥ । ਆਪਹੁ ਸਦਨ ਸੰਦੇਹਨਿ ਸਾਥ ।—ਮੇਰ ਕਰੇ
ਨਹਿ ਪਰਹਿ ਕੁਢੇਰੀ । ਸੁਖ ਚਾਹਤਿ ਦੁਖ ਆਇ ਨ ਘੋਰੀ—॥੮॥ ਏਕਾ ॥
ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਜਾਨਿ ਕੈ ਮਿਲੀ ਕਾਮਨੀ ਆਇ । ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿਦ
ਕੈ ਅੰਦਰ ਸੋਜ ਬਸਾਇ ॥੯॥ ਬੋਧਈ ॥ ਨਿਜ ਰਮਨੀ ਸੰਗ ਸਕਲ ਜਨਾਈ ।
ਕਥਾ ਗੁਰਨਿ ਕੀ ਜਥਾ ਸੁਨਾਈ । ਤਿਨ ਕੇ ਪਰਖਨਿ ਕੀ ਬਿਧਿ ਕਰਨੀ ।
ਬਾਲ ਆਰਬਲ ਤਨ ਦੁਤਿ ਧਰਨੀ ॥੧੦॥ 'ਗੁਰ ਅੰਤਰਿਪੁਰ ਅਠਹਿ
ਕਾਲੀ । ਪੁਜਹਿ ਪਦ ਦਿਖ ਲੇਹੁ ਸੁਖਾਲੀ । ਮਿਲਹਿ ਬਮੁਹ ਸਕਲ
ਰਣਵਾਸ ॥ ਸਭਿ ਕੀ ਪੁਰਾਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਆਸ ॥੧੧॥ ਜੇਵਰ ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ
ਜਰੇ । ਜਗਮਗ ਜੇਬ ਨਿਨਹੁ ਕੀ ਕਰੇ । ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ ਲਰਕਤੀ ਲਾਰ'
। ਅਲੰਕਾਰ ਸਭਿ ਪਹਿ ਾਹੁ ਨਾਹਿ ॥ ੧੨ ॥ ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੇ ਬਰ ਬਡ
ਅੰਬਰ । ਅਨਿਕ ਰੰਗ ਬਾਰਦ ਜਿਮ ਅੰਬਰ । ਸਦਿਸ ਦਾਮਨੀ ਦਮਕਹਿ
ਬੀਚ । ਰੰਗ ਮਹਿਲ' ਮਹਿ ਰੰਧਨਿ ਸੀਚਿ' ॥੧੩॥ ਸਭਿ ਬੈਠਹਿ ਸਿੰਘਾਰ
ਬਨਾਇ । ਬਸਤੁ ਬਿਰੂਖਨ ਬਪੁਖ' ਸੁਹਾਇ । ਸਭਿ ਰਾਨੀ ਮਹਿ ਮੁੱਖਜ
ਮਹਾਨੀ । ਮਮ ਮਨ ਕੀ ਪਜਾਰੀ ਪਟਰਾਨੀ । ॥ ੧੪ ॥ ਲੇਹੁ ਮੇਰ ਪਰ
ਮਲਿਨ ਪੁਰਾਨ । ਠਹਿ ਸਿੰਗਾਰ ਸਜਹੁ ਬਿਧਿ ਨਾਨ । ਸਭਿ ਕੇ ਪਾਏ
ਕੌਨ ਮਝਾਰ । ਬੈਠਿ ਰਹਹੁ ਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਧਾਰਿ' ॥੧੫॥ ਕਰਹੁ ਮਨੋਰਥ
ਮਨ ਮਹਿ ਐਸੇ ।—ਜਿਮ ਉਰ ਗੁਰ ਜੋ ਸਾਨਤਿ ਤੇਸੇ' । ਤੋ ਮਮ ਅੰਕ
ਬੈਠਹੈ' ਆਇ ॥ ਦੇਉਂ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਪਰਿ ਪਾਇ'—॥੧੬॥ ਭਈ ਭੈਰ ਤੇ
ਇਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕੀਜਹਿ । ਪਰਿ ਸਰਧਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸੀਜਹਿ । ਬਡੇ ਭਾਗ
ਅਬਿ ਭਏ ਤਿਹਾਰੇ । ਸਫਲ ਜਨਮ ਹੁਇ ਗੁਰੁ ਨਿਹਾਰੇ' ॥ ੧੭ ॥ ਅੰਤ
ਇਮ ਕਹਿ ਕੈ ਦੇਪਤਿ ਸੋਏ । ਸੁਖ ਸੋ ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਬਿ ਹੋਏ । ਰੰਗ ਮਹਲ
ਨੀਕੇ ਸੁਧਰਾਯੋ । ਮੁਕਰ ਮੁਰਤਨਿ ਬਿੰਦ ਸੁਹਾਯੋ' ॥ ੧੮ ॥ ਰੰਗਦਾਰੁ
ਬਰ ਤੁੰਗ ਅਟਾਰੀ ॥ ਭੀਤਨਿ ਚਮੀਕਰ ਲਿਪਕਾਰੀ ॥ ਤੁਰਵਚੁ ਫੁਲ ਫਲਾਨਿ
'ਸੀਸੀਆ' (ਵਾਲੇ ਚਿਤ) ਨਾਲ । 'ਇਸਤ੍ਰੀ' । 'ਨਾਲ' । 'ਕਤਾਰ' । 'ਰਣਵਾਸ' । 'ਪੁਸ਼ਪੁਆ'
'ਕਿਸਕਾ ਕੇ' । 'ਸਰੀਰ' । 'ਹੈਠਾਂ ਨਜਰ ਪਾ ਕੇ' । 'ਜੇ ਗੁਰੁ ਸੀ ਉਦੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ' (ਕਿਸੇ
ਦੇ) ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੈ । 'ਭਾਵ' ਜੋ ਗੁਰੁ ਸੀ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਤੇ' । 'ਤੀ' ਮੇਰੀ ਬੋਲੀ
ਵਿਚ ਆ ਬੈਠਣ । 'ਪੈਰੀ ਪੈਰੇ' । 'ਬੀਤਿ ਤੇ ਮੁਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ' । (ਅ) ਬੀਤਿ ਵਿਚ
ਜਾਨੀਆਂ ਮੁਕਤੀ ਨਾਲ ।

ਸੋ ਲਿਖੇ । ਬਿੰਦ ਬਿਹੰਗਮ ਕਰਿ ਤਿਨ ਬਿਖੇ ॥ ੧੯ ॥ ਰੁਚਿਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ
ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਾਏ । ਸੋਦਿਸ਼ ਅਰਸ਼ ਫਰਸ਼ ਭਸਵਾਏ । ਜਹਿ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ
ਤਨੇ ਬਿਤਾਨਾ^੧ । ਜਰੀਦਾਰ ਝਾਲਰ ਝਲਕਾਨਾ ॥ ੨੦ ॥ ਬਿਚ ਚੰਦਨ
ਚੌਂਕੀ ਰਚਿ ਚਾਰੁ । ਰਚਨਾ ਚਿੱਤ੍ਰ ਰਚੀ ਦਿਸਿ ਚਾਰੁ^੨ । ਫਰਸ਼ ਮਖਮਲੀ
ਮੋਤਿਨਿ ਲਰੀਲਰਕਤਿ ਰੁਚਿਰ ਬਿਰਾਜਤਿ ਖਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਝੋਂਬੇ^੩ ਝੂਲਤਿ
ਦੁਹਿਦਿਸਿ ਜ਼ਰੀ ॥ ਬਝ ਉਪਧਾਨੁ^੪ ਧਰਨੈ ਮ੍ਰਿਦੁ ਭਰੀ ॥ ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਸੁਠਿ
ਰਚਨ ਰਚਾਈ । ਜਿਸ ਦੇਖਤਿ ਮਨ ਰਹਿ ਬਿਰਮਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਬਹੁਤ ਮੇਲ
ਕੇ ਦਿਪਤਿ ਜਵਾਹਰ । ਨਿਕਸਾਏ ਸੁ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਬਾਹਰ । ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ
ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੇ । ਆਰੈ ਸਤਿਗੁਰ ਹੇਤੁ ਧਰਨਿ ਕੇ ॥ ੨੩ ॥ ਸਰਬ ਤਨਾਰ
ਵਸਤੁ ਕਰਿਵਾਇ । ਘਰ ਲਜਾਵਨਿ ਹਿਤ ਚੌਪ ਬਢਾਇ । ਸੰਦਰਤਾ
ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਧਰਾਈ । ਜੇਪੁਰਿ ਪਤਿ ਜੇ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਜਾਨੀ । ਹੇਤੁ ਪਰਖਿਬੇ ਜਸ ਕ੍ਰਿਤ ਠਾਨੀ । ਅਤਿ
ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਚਿਤ ਮਹਿ ਹੋਏ । ਲੇਤਿ ਅੰਤਮਨਕੁਮਤਿ ਪਰੈਏ^੫ ॥ ੨੫ ॥ ਹਮਜੇ
ਚਾਹਤਿ ਵਸਤੁ ਛਪਾਈ । ਸੋ ਚਿਤ ਬਾਛਤਿ ਇਹੁ^੬ ਬਿਦਤਾਈ^੭ । ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ
ਸੰਤ ਜੁ ਲਖਹਿ ਭਲੀ ਨ । ਤਿਮ ਕਰਿਬੇ ਮਹਿ ਇਨ ਮਤਿ ਭੀਨ ॥ ੨੬ ॥
ਕੁਛ ਤੇ ਕੁਛ ਕਰਤਾ ਧਰਿ ਚਾਉ^੮ । ਸੋ ਜਗ ਮਹਿ ਦਿਖਰਾਇ ਪ੍ਰਭਾਉ^੯ ।
ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਬਸ ਕਰਿਬੇ ਹੇਤੁ । ਅਨਿਕ ਘਾਤ ਰਚਿ ਧਨ ਹਰਿ ਲੇਤਿ ॥ ੨੭ ॥
ਅਸ ਅਜਮਤਵਾਨਨਿ ਬਿਰਮਾਏ^{੧੦} । ਨਹਿ ਪਰਲੋਕ ਗਤੀ ਲਖਿ ਪਾਏ ।
ਦੋਨਹੁ ਭੂਲਤਿ ਹੈ ਪ੍ਰਭੁ ਪੀਯਾ । ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਅਰੁ ਲੇ ਸੀਥਾ^{੧੧} ॥ ੨੮ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਘਰਿ ਨਹਿ ਇਹ ਨੀਕੀ^{੧੨} । ਜਿਸ ਤੇ ਹੁਇ ਕੱਲਜਾਨ ਨ
ਜੀ ਕੀ । ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕਰਿ ਦਿਖਲਾਵਨਿ । ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕਰ
ਨਰ ਬਿਰਮਾਵਨਿ ॥ ੨੯ ॥ ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਕਰਨੀ ਬਿਧਿ ਨਾਹਿ ਨ । ਕਰਮਾਤ

^੧ਅਸਮਾਨ ਵਰਗੇ । ^੨ਫੰਦੇਏ । ^੩ਝਾਥੇ ਪਾਸੀ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ । ^੪ਝੋਂਬੇ ।
^੫ਤਕੀਆ (ਜੋ ਸਿੰਘ) ਮਨ ਦੀ ਕੁਮਤ ਵਿਚ ਪਰੋਤਾ ਸਾਡਾ ਅੰਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ^੬ਝਾਥ ਜੋਸਿੰਘ । ^੭ਜਾਹਰ
ਕੀਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਰਨਾ । ^੮ਚਾਉ ਧਰਕੇ ਕੁਛ ਤੋਂ ਕੁਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਚੇਟਕੀ ਲੋਕ । ^੯ਸੋ
ਜਗਤ ਵਿਚ (ਅਪਣਾ) ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਖਾਵੇ ਹਨ । ^{੧੦}ਮੇਸੇ ਕਰਮਾਤੀਏ (ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ) ਫਰਮਾਉਂਦੇ
ਹਨ । ^{੧੧}ਮੇਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਲੋਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ । ^{੧੨}ਝਾਥ ਕਰਮਾਤ ਦੱਸਣੀ ਦਿਖਲਾਵੇ ਲਈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਨ ਲਈ ।

ਇਖੋਰਾਵਹਿ ਕਾਹਿ ਨਾਇਕ ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਦੂਸਰ ਚਾਹੈ। ਪੁਨ ਕਾਰਿ ਹਰਿ
 ਕਿਸ ਕਿਸ ਕੇ ਪਾਹੈ ॥ ੩੦ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਕੋ ਜਾਨੈ। ਨਹਿ
 ਆਵਨਿ ਦਿੱਲੀ ਕਹੁ ਮਾਨੈ। ਇਸ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਨਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਅਥਿ ਕਿਮ
 ਕਟਹਿ ਕੁਮਤਿ ਬਿਚਲਾਏ ॥ ੩੧ ॥ ਨਹਿ ਦੀਰਘ ਦਰਸੀ ਮਤਿਮੰਦ।
 ਨਹਿ ਚਾਹਤਿ ਘਰਲੋਕ ਅਨੰਦ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨਿ ਬਿਸਰਾਏ। ਪ੍ਰਭੁ
 ਮਾਯਾ ਅਤਿ ਪ੍ਰਬਲ ਭੁਲਾਏ ॥ ੩੨ ॥ ਸੇਵਾ ਸੰਤਨਿ ਕੀ ਸੁਭ ਕਰਿ ਕੈ।
 ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣੈ ਮੀਠੈ ਚਿਤ ਧਰਿ ਕੈ। ਹਉਮੈ ਤਜਿ ਸਿਮਰਨਿ ਹਰਿਨਾਮੁ। ਇਮ
 ਕਰਿ ਮਿਲਹਿ ਨਹੀਂ ਦੁਖ ਧਾਮ* ॥ ੩੩ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਜਿ ਬਿਖ ਗਹਿਬੈ
 ਦੌਰਹਿ। ਰੋਪਿ ਬੰਬੂਰੈ, ਕਲਪਤਰੁ ਤੋਰਹਿ। ਅਤਿ ਅਮੋਲ ਕਰ ਭਾਰਹਿ
 ਹੀਰਾ। ਵਰਕ ਬਿਹਾੜਹਿ ਸੁਭ ਮਤ ਕੀਰਾ— ॥ ੩੪ ॥ ਇਤਨਾਇਕ
 ਸੋਚਤਿ ਗਨ ਸੋਚਨਿ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਸੋਚ ਬਿਮੋਚਨ। ਨਿਪ ਕੋ ਆਵਨਿ
 ਸਮੇ ਪਛਾਨਿ। ਇਕ ਘਰ ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ॥ ੩੫ ॥ ਸਰਬ ਨਰਨਿ
 ਕੋ ਤਜਾਗਯੋ ਸੰਗਿ। ਭਏ ਇਕਾਕੀ ਗੁਰ ਇਕ ਰੰਗ। ਸਿਹਜਾ ਸੁੰਦਰ
 ਅੰਦਰ ਘਰ ਕੇ। ਮ੍ਰਿਦੁ ਭਾਸਵਾਇ ਪੋਢਿਬੈ ਕਰਿ ਕੈ ॥ ੩੬ ॥ ਸੁਖਮ ਬਿਸਦ
 ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਲੈਕੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਰਤਾ ਨਿਜ ਕੇ ਕੈ। ਗਤਿ ਲੋਕਨ ਕੀ
 ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰਨਿ। ਬਿਨ ਸੁਧ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਪਾਰ ਨ ॥ ੩੭ ॥ ਬਿਸ਼ੇ
 ਬਿਹਾਰਨਿ* ਫਸੇ ਬਿਸਾਲਾਜਾਇ ਨਰਕ ਪਕਰੇ ਜਮ ਜਾਲਾ। ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ
 ਜਨਮਨਿ ਅਰੁ ਮਰਨੇ। ਮਤਿ ਮੁਰਖ ਨਹਿ ਕਰਿਬੈ ਹਰਨੇ ॥ ੩੮ ॥
 ਚਾਹਤਿ ਹੈਂ ਅਭਮਤ ਕਹੁ ਦੇਖਾ। ਅਪਨੋ ਲਖਹਿ ਨ ਕਾਜ ਬਿਸ਼ੇਖਾ—
 ਸਦਨ ਕਪਾਟ ਅਸੰਜਤਿ ਕਰੇ*। ਅੰਤਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁ ਬਿਰੇ ॥ ੩੯ ॥
 ਲੋਕ ਨਿਕਟਿ ਤੇ ਸਕਲ ਹਰਾਏ। ਬੈਠੇ ਦੂਰ ਜਾਇ ਸਮੁਦਾਏ। ਤਿਨ
 ਕਪਾਟ ਕੀ ਸਿਖਲ ਭੇਰਿ*। ਅੰਤਰ ਇਕੇ ਰਹੇ ਤਿਸ ਬੇਰ ॥ ੪੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
 ਜੈਪੁਰਿ ਪਤਿ ਹਰਖਤਿ ਸੁ ਚਿਤ ਕਰਿ ਇਕਠੇ ਰਣਵਾਸ। ਚਹਤਿ ਲਜਾ-
 ਇਬੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੀਮਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦਾਸ ॥ ੪੧ ॥ ਅੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਖਾ ਹੋਇ
 ਭਾਗਿ ਭਾਗੇ ॥ ਅੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭਾਗਿ ਭਾਗਿ ॥ ਅੰਤ ॥ ੪੨ ॥

*ਇਕ ਦੇਖ ਕੇ (ਚਿਤ) ਦੂਸਰਾ ਚਾਹੇਗਾ (ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੀ ਦਿਖਾਓ) । *ਲਗਾ ਕੇ ਕਿੱਕਰ ।
 *—ਹੀਰਾ ਹੋਵੇਂ ਸੌਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । *ਸੁਭ ਮਤਿ ਤੋਂ ਕੰਗਾਲ ਛਾਵ ਮੁਰਖ । *ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
 (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) । *ਬਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਬਿਵਹਾਰੀ ਵਿਚ । *ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ । *ਫੁੰਡੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ।
 *ਪ੍ਰਥਮ—ਸਭੀ ਸੁਖ ਧਾਮ ।

੪੫. [ਜੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲੇਣ ਆਯਾ]।

ਦੇਹਯਾਦਿਵਸ ਦੁਪਹਿਰੇ ਵਰਜੇ ਜਾਬਿ ਸਕਲ ਭਯਾਰ ਕਰਿਵਾਇਜੈ ਸਿੰਘ
 ਛਿਡ ਪਤਿ ਤਜਿ ਸਦਨ ਨਿਕਸਜੇ ਵਹਿਰ ਸੁ ਆਇ ॥ ੧ ਚੌਪਈ ॥
 ਸਿੰਘ ਪੈਰ ਮਹਿ ਆਇ ਬਿਰਜੇ ਹੈ। ਮੁਜਰੇ^੧ ਨਰ ਪਰਧਾਨ ਕਰਜੇ ਹੈ। ਤਿਸ
 ਤਿਸ ਥਲ ਪਰ ਸਕਲ ਹਟਾਏ। ਸਾਦਰ ਸੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬੈਠਾਏ॥੨॥ ਏਕਾਕੀ
 ਆਖੀ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿਵਰ ਕਰਾਯੋ। ਆਨਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਜੇ
 ਪੈਰ ਮਝਾਰੇ। ਸਭਿ ਆਗੇ ਉਠਿ ਖਰੇ ਨਿਹਾਰੇ॥੩॥ ਜੈਪੁਰਿ ਨਾਥ ਅਚਾਨਕ
 ਆਵਨਿ। ਲੋਕ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭੇ ਬਿਸਮਾਵਨ। ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਨ ਮਾਨਵ
 ਭੀਰ। ਸਭਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਨਹਿ ਚੀਰ ॥ ੪ ॥ ਕਜੇ ਆਯੋ ਅਬਿ-ਗਠੀ
 ਕਿਨੈਤੇ। ਕਿਧੈ ਬਾਹੁ ਇਹ ਪਠਜੇ ਤੁਰੈਤੇ-ਇਤ ਉਤ ਦੇਖਤਿ ਦ੍ਰਿਗਨਿ
 ਚਲਾਇ। ਕਿਸ ਥਲ ਪਿਖੇ ਨ ਗੁਰ ਸੁਖਦਾਇ ॥ ੫ ॥ ਸਿੱਖਜਨਿ ਸਾਥ
 ਨਾਥ ਜੈਪੁਰਿ ਕੇ। ਬੁਝਨਿ ਕਰੇ ਉਤਾਇਲ ਕਰਿਕੋ। ਕਹਾਂ ਬਿਰਾਜੇ ਸੁਖਦ
 ਹਜ਼ੂਰ। ਭੈਰੋ ਬਿਖੈ ਕਿ ਗਮਨੇ ਦੂਰ॥੬॥ ਨਿਸ ਥਲ ਨਹੀਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮੁਖ
 ਆਇ। ਤੁਮ ਨਜਾਰੇ ਕਿਮ ਭੇ ਸਮੁਦਾਇ^੨। ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਜਨਿ ਸਭਿ ਕਹਜੇ
 ਬੁਝਾਈ। ‘ਇਸ ਘਰ ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੋ ਜਾਈ ॥੭॥ ਏਕਾਕੀ ਹੁਇ ਸਕਲ
 ਹਟਾਏ। ਕੁਛ ਸਤਿਗੁਰ ਘਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਏ। ਕਰਿ ਨਿਰਨੈ ਗਮਨਜੇ ਤਿਸ
 ਘਰ ਕੋ। ਜਾਤਿ ਬਿਚਾਰਤਿ ਸੰਸੇ ਉਰ ਕੋ ॥ ੮ ॥-ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਇਮ
 ਕੁਰ ਹੋਏ। ਮੁਖ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਿਨ ਲਖਿ ਸਭਿ ਕੋਏ। ਮੈਂ ਅਬਿ ਕਰਿ ਕੈ ਸਰਬ
 ਪ੍ਰਸਾਦਕਰੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਭਿਨ ਰਿਦੇ ਉਦਾਰ ॥੯॥ ਮਮ ਘਰ ਆਇ ਅਨੰਦਤਿ
 ਰਹੈ। ਤੋ ਕੱਲਜਾਨ ਹਮਾਰੀ ਅਹੈ-। ਨਿਕਟਿ ਕਪਾਟਨਿ ਕੇ ਜਬਿ ਘਯੋ
 ਹਾਥਨਿ ਸਾਥ ਹਲਾਵਤਿ ਭਯੋ ॥੧੦॥ ਸਿੱਖਲ ਭਿਰੀ ਜਾਨਿ ਬਿਰ ਰਹਜੇ
 । ਏਹੁ ਹਕਾਰਨਿ ਕੇ ਭਬਿ ਕਹਜੇ। ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਕਰਹੁ ਕਪਾਟ ਹਟਾਵਨਿ।
 ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਇਹੁ ਦਰਸਨ ਪਾਵਨ’ ॥ ੧੧ ॥ ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਬਾਰ ਹਕਾਰਨਿ
 ਕਰੇ। ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਨ, ਮੈਨਤਾ ਧਰੇ। ਉਚੀ ਦੋਬ ਹਾਂਕ ਹਕਾਰੀ। ‘ਗੁਰ ਜੀ
 ਕਰਹੁ ਕਪਾਟ ਉਘਾਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ਜੈ ਪੁਰਿਪਤਿ ਮੈਂ ਦਾਸ ਭੁਮਾਰ। ਸ਼ਰਨ
 ਆਪ ਕੀ ਮਮ ਆਧਾਰ। ਮੈਂ ਅਲਪੰਗਜ ਭੁਲ ਕੁਛ ਹੋਈ। ਤੁਮ ਸਰਬੰਗਜ
 ਛਿਮਹੁ ਅਬਿ ਸੋਈ ॥ ੧੩ ॥ ਅਪ ਕਰਹੁ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਐਸੇ। ਸੁਤ ਸੇਂ

^੧ਨਮਸਕਾਰ।

ਕਹਤਿ ਪਿਤਾ ਹਿਤ ਸੈਸੇ। ਜੋ ਹਮ ਤੋ ਕੁਛ ਬਿਗਰਤਿ ਕਾਮੀ। ਦਾਸ ਜਾਨਿ
ਕਰਿ ਰੋਕਹੁ, ਸੁਆਮੀ !' ॥ ੧੪ ॥ ਇੱਝਨਾਇਕ ਜਾਬਿ ਭਾਖੀ ਬਿਨਤੀ। ਸੁਨਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਤਜਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਗਿਨਤੀ। ਸਿਖਲ ਛੋਰਿ ਕਪਾਠ ਉਘਾਰੇ।
ਪੁਨ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਬਲ ਦੁਤਿਵਾਰੇ॥੧੫॥ ਜੋ ਪੁਰਿ ਪਤਿ ਪਵੇ ਸਤ ਬਿਭਯੋ। ਅੰਤਰ
ਹੋਇ ਦਰਸ ਗੁਰ ਲਯੋ। ਨੀਚੇ ਕਰੇ ਬਿਲੋਚਨ ਬੈਸੇ। ਉਪਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕੀਨਿ
ਨਹਿ ਕੈਸੇ॥੧੬॥ ਨਿਪ ਬੈਦਨ ਕਰਿ ਬਿਤ ਭਾ ਪਾਸ। ਜੋ ਰਤਿ ਹਾਥ ਭਨਤਿ
ਅਰਦਾਸ। ਤਰੇ ਭਸਾਵਨਿ ਕੁਛ ਨਹਿ ਕਰਜੇ। ਬੈਨਿ ਦੀਨ ਹੁਇ ਬਚਨ
ਉਚਰਜੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ! ਕਿਮ ਚਿੰਤ ਮਝਾਰੇ ? ਕੇ ਕਾਰਨ ਭਾ
ਕਰਹੁ ਉਚਾਰੇ ? ਮੇਰੇ ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਜਾਨਹੁ। ਸਭਿ ਪਰ ਮੁਖ ਤੇ ਹੁਕਮ
ਬਖਾਨਹੁ॥੧੮॥ ਅੰਤਹ ਪੁਰ ਮੈਂ ਦਾਸੀ ਗਨ ਹੈਂ। ਕਰਹਿ ਸਰਬ ਸੇਵਾ ਚਹਿ
ਮਨ ਹੈਂ। ਸੈਨਾ ਕੋਸ਼ ਦੇਸ਼ ਸਮੁਦਾਇ। ਸਕਲ ਆਪਕੋ ਲਖਹੁ ਸਦਾਇ॥੧੯॥
ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਜੁਤਿ ਮੈਂ ਹੋਂ ਦਾਸ। ਚਹਹੁ, ਕਹੀਜਹਿ ਸੈ ਮਮ ਪਾਸ*। ਕੋ
ਕੁਕਾਜ ਦਿਹੁ ਤਨਕ ਜਨਾਇ*। ਸਭਿ ਤਜਿ ਤਿਸ ਕੋ ਕਰੋਂ ਉਪਾਇ॥੨੦॥
ਸ਼ਾਹੁ ਸੰਗ ਰਾਖਜੇ ਰਸ ਰੰਗ। ਉਤ ਕੀ ਚਿੰਤ ਨ ਕਰਹੁ ਨਿਬੰਗ। ਸਭਿ ਕੇ
ਕਾਰਜ ਆਪ ਪੁਜਾਵਹੁ। ਅਪਨੇ ਨੀਕੋ ਕਰੋਂ ਨ ਬਨਾਵਹੁ ॥ ੨੧ ॥ ਹਮਰੇ
ਮਹਿ ਕਾ ਸ਼ਕਤਿ ਗੁਸਾਈਂ ! ਜੋ ਰਾਵਰ ਕੇ ਹੋਇ ਸਹਾਈ। ਕੇਵਲ ਦਾਸ
ਦੇਨਿ ਬਝਿਆਈ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕੁਛ ਦਿਹੁ ਫੁਰਮਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਅਬਿ
ਮਿਲਿਥੇ ਕਹੁ ਸ਼ਾਹੁ ਨ ਚਾਹਤਿ। ਤੁਮਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਬਿਖੈ ਉਮਾਹਤਿ। ਜੇ ਕਰਿ
ਮੁਖ ਤੇ ਭਯੋ ਬਿਗਾਰੇ। ਛਿਮਹੁ ਆਪ ਦਿਹੁ ਬੁੱਧਿ ਉਦਾਰੇ* ॥ ੨੩ ॥ ਲੇਨਿ
ਨ ਦੇਨਿ ਨ ਦਰਸਨ ਤੁਰਕਾ। ਪੁਜੋ ਨੇਮ ਇਹ, ਕੀਨਿ ਜੁ ਧੁਰ ਕਾ'।
ਇੱਝਨਾਇਕ ਸੁਨਿ ਕੈ ਨਿਪ ਬੈਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਠਾਏ ਨੈਨ ॥ ੨੪ ॥
ਬੁਪਤਿ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਹਜੇ। 'ਗੁਰ ਸੇਤਨਿ ਜੁ ਛਪਾਵਨਿ ਚਹਜੇ। ਸੋ
ਜਗ ਕੇ ਨਰ ਚਹਿ ਬਿਦਤਾਵਨਿ। ਪਰ ਪੁੰਜੀ ਕਹੁ ਕਰਿ ਦਰਸਾਵਨਿ ॥
੨੫ ॥ ਕੋ ਅਪਨੇ ਧਨ ਦੇਹਿ ਦਿਖਾਈ*। ਕਰਿ ਉਪਾਇ ਸਭਿ ਲੇਹਿ
ਦੁਰਾਈ। ਪਰ ਧਨ ਕੋ ਦੇਖਨਿ ਕੇ ਕਾਰਨ। ਕਰਹਿ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਜੋ

*ਕੰਮ। *ਸਖੀਆਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ। *(ਜੇ) ਵਸਤੂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ
ਸੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਰੋ। *ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਚੋਟਾ ਹੋਵੇਗਾ ਹੈ ਰਤਾ ਮਾਣੂ ਜਣਾ ਦਿਓ। *ਕੋਛ ਆਪਣਾ
ਧਨ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।
*ਪਾਪ-ਉਚਾਰੇ।

ਉਪਚਾਰਨਿ॥੨੬॥ਧਨੀ ਨ ਆਛੇ ਮਨਹਿ ਭਾਹੀ । ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੁਇ ਦੁਖ
 ਤਿਸ ਨਾਹੀ॥ ਕਹਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੁਝਨੇ ਗਾਇਤਉ ਠਟੀ ਬਿਧਿ ਕੇ ਚਿਤ
 ਢਾਇ ॥ ੨੭ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਅਰਥ ਗੁਫ਼ਾਰੀ । ‘ਸਭਿ ਅੰਤਹਿਪੁਰ ਜੋ
 ਮਮ ਨਾਰੀ । ਚਾਵਰ ਕੇ ਦਰਬਨ ਕੇ ਬਾਛਹਿ।ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸੁਜਸੁ ਸਭਿਨਿ
 ਤੇ ਆਛਹਿ ॥ ੨੮ ॥ ਬਹੁ ਭਜਾਰੀ ਕਰਿ ਕੇ ਰਣਵਾਸ । ਮੈਂ ਬਿਲੋਕਿ ਆਯੋ
 ਬੁਧ ਪਾਸ । ਹੋਹਿ ਅਵੱਗਯਾ ਛਮਾ ਕਰੀਜੈ । ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਨਿਜ ਬਿਰਦ
 ਰਖੀਜੈ ॥ ੨੯ ॥ ਦਰਸ ਦੇਖਿਓ ਚਾਹ ਬਿਸ਼ੇਖਨਿ । ਸਭਿ ਹੀ ਕਰਹਿ
 ਪੰਥ ਕਉ ਦੇਖਨਿ । ਪੁਰਨ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਬਸਿ ਹੋ । ਅਪਰਨਿ ਕੇਰ ਸ਼ਿਰੋ-
 ਮਲਿ ਲਸ ਹੋ ॥ ੩੦ ॥ ਚਰਣਾਂਬੁਜ ਕੇ ਪਾਇ ਨਿਕੇਤ । ਮੁਖ ਕੇ ਸਭਿ
 ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ । ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਦੀਨਾਨਾਥ । ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਹੁ ਸ-
 ਕਰੁਨਾ ਹਾਥ ॥ ੩੧ ॥ ਅਪਨੋ ਜਾਨਿ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰੀਅਹਿ । ਬਿਘਨ ਅਨੇ-
 ਕਨਿ ਕੋ ਪਰਿਹਰੀਅਹਿ । ਜਥਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਿਜ ਪਿਤਾ ਅਕਾਰੀ । ਕਰਹਿ
 ਅਵੱਗਯਾ ਸੁਮਤਿ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਰਉ ਪਿਤਾ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਠਾਨਹਿ ।
 ਅਵਗੁਨ ਜਾਨਿ ਰਿਦੈ ਨਹਿ ਆਨਹਿ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਜਾਨਹੁ ਮੋਹੀ ।
 ਤੋ ਹਮਰੇ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਭਲ ਹੋਹੀ ॥ ੩੩ ॥ ਅਵਗੁਨ ਮਨ ਮਹਿ ਕੋ ਨ
 ਚਿਤਾਰਹੁ । ਪਿਤਾ ਸਮਾਨ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਹੁ । ਅਬਿ ਰਣਵਾਸਹਿ ਪੁਰਹੁ
 ਆਸਾਮੈਂ ਦੇ ਕਰਿ ਆਯੋ ਭਰਵਾਸਾ ॥ ੩੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਨੇ ਬਚ
 ਦੀਨਾਦੇਰਜੋ ਜਾਇ ਨ ਬਾਕ ਪ੍ਰਬੀਨਾਜੈਪੁਰਿਨਾਥ ਕੀਨਿ ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ
 ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਜੀ ਗੁਰ ਗਿਨਤੀ ॥ ੩੫ ॥ ਹੋਏ ਭਜਾਰ ਚਲਨਿ ਕਹੁ
 ਸਾਥ । ਭਰਨੇ ਹਰਖ ਹੋਰਤਿ ਨਰ ਨਾਥ । ਵਾਹਰ ਆਇ ਬੈਠੇ ਗੁਨ ਖਾਨੀ ।
 ਦਾਸਨਿ ਤੋ ਮੰਗਵਾਇਵ ਪਾਨੀ ॥ ੩੬ ॥ ਕਰ ਅਰੁ ਚਰਨ ਪਖਾਰਨਿ
 ਕਰੇ । ਬਦਨ ਪਖਾਰਨੇ ਅੰਜੁਲ ਭਰੇ । ਸਾਥ ਰੁਮਾਲ ਪੌਛਿਓ ਕੀਨਿ।ਸਿਰ
 ਚੀਰਾ ਬੰਧੈ ਦੁਇ ਭੀਨ ॥ ੩੭ ॥ ਉਪਰ ਸਿੰਦਰ ਜਿਗਾ ਸੁਧਾਰੀ । ਕੰਚਨ
 ਮਯ ਹੀਰਨਿ ਮੁਲ ਭਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਸੁਭ ਸਾਜੇ । ਬਰ ਸਰੂਪ
 ਤੋ ਰਤਨ ਬਿਰਾਜੇ ॥ ੩੮ ॥ ਅਤਿ ਸੁਖਮ ਅੰਬਰ ਕੇ ਜਾਮਾ । ਗੋਰਾ ਲਗਜੇ

‘ਜੋ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ‘(ਪਰ ਜੋ) ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਵੇ (ਭਾਵ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਦੇਖਣ ਦੇ
 ਚਾਹ ਨਾ ਰਖੇ) ਤਿਸਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ‘ਭਰਨ ਕਵਲ । ‘ਮੋਹਰਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ।
 ‘ਭਾਵ ਰਾਖੀਆਂ ਵੀ ।

ਦੁਕੁਲ ਭਿਰਾਮਾਪਨਹੀ ਪਾਇਨਿ ਪਾਇ ਭਲੇਰੀ। ਸੁੰਦਰ ਸਜਤਿ ਸ ਜਰੀ
ਘਨੇਰੀ ॥੪੯॥ ਹਾਥ ਗਹੀ ਫੁਲਨਿ ਕੀ ਛਰੀ । ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੀ ਸੋਭਤਿ
ਖਰੀ । ਭਏ ਤਜਾਰ ਚਲਿਥੇ ਕਹੁ ਸਾਥ । ਦੇਖਤਿ ਹਰਖਨੇ ਜੈਪੁਰਿਨਾਥ ॥
੪੦ ॥ ਸਭਿ ਸੇਵਕ ਤਹਿ ਬਰਜਨਿ ਕਰੇ । ‘ਸਾਥ ਨ ਚਲਹੁ ਰਹਹੁ ਇਤ
ਥਿਰੇ’ । ਆਪ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸਿਧਾਰੇ । ਤਿਸ ਮੂਰਤਿ ਪਰ ਕਵਿ
ਬਲਿਹਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਅੰਤ ੪੫।

੪੬. [ਪਟਰਾਣੀ ਪਛਾਣੀ]।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਹੋਇ ਤਜਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਕਸੇ ਭੇਰਾ ਛੇਰਿ । ਸੰਗ ਨਰੀਦ
ਅਨੰਦ ਯੁਤਿ ਚਲਿ ਅੰਤਿਹਿ ਪੁਰਿ ਓਰ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਣੀ ॥ ਸਾਦਰ ਬੋਲਤਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਥ। ਨਗਨ ਪੈਰ ਗਮਨਤਿ ਨਰ ਨਾਥ। ਸਿੰਘ ਪੈਰ ਜਥਿਹੁ ਚਲਿ
ਆਏ । ਹੋਰਤਿ ਉਠੇ ਲੋਕ ਸਮੁਹਾਏ ॥ ੨ ॥ ਰਾਜੇ ਕੋ ਸਭਿ ਮੁਸਰੋ ਕਰੇ ।
ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਰ ਧਰੇ । ਬੰਦਤਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਤੇ ਪ੍ਰਵਿਸਾਏ ।
ਅੰਤਰ ਗਏ ਸਦਨ ਸੁਧਰਾਏ ॥ ੩ ॥ ਪਿਖਨੇ ਚੌਕ ਚੌਕੋਨ ਸੁ ਚਾਰੁ । ਚਾਰਹੁ
ਦਿਸਿਘਰ ਬਨੇ ਉਦਾਰੁ। ਪੁਨਸੋਪਾਨਨਿ ਪਰਆਰੁਢੇ ਮੰਦ ਮੰਦ ਸ਼ੀਗਰਗਨ
ਗੁਢੇ ॥ ੪ ॥ ਫੁਲ ਛਰੀ ਕੋ ਚਪਲ ਕਰੀਤੇ । ਕਥਹਿ ਕ੍ਰਮਾਇ ਉਤੰਗ ਉਠੀਤੇ ।
ਮੰਦਿਰ ਸੁੰਦਰ ਅੰਦਰ ਗਏ। ਚਿੱਤ੍ਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਜਹਾ ਬਹੁ ਕਿਏ ॥ ੫ ॥ ਉਪਬਨ
ਲਿਖਨੇ ਫੁਲ ਫਲ ਨਾਨਾ । ਕੇਹਰਿ, ਕਰੀ, ਕੁਰੰਗ ਮਹਾਨਾ । ਕੀਰ, ਕਬੂ-
ਤਰ, ਕੋਕਿਲ, ਕੋਕੀ । ਮਿਰ, ਖਰ, ਸੁੰਦਰ ਬਰਨ ਅਨੇਕੀ ॥ ੬ ॥ ਅਧਿਕ
ਉਤੰਗ ਸਿਖਰ ਜਿਨ ਕੋਰੇ । ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ ਕਲਸ ਬਡੇਰੇ । ਮਨਹੁ ਸਰਦ
ਰਿਤੁ ਕੇ ਘਨ ਸੋਹੀ। ਬਿਸਦ ਬਰਨ ਹੋਰਤਿ ਮਨ ਮੋਹੀ ॥ ੭ ॥ ਅਧਿਕ ਬਿਲੇਦ
ਸਦਨ ਇਕ ਮਾਂਹੀ । ਤਨਨੇ ਚੇਦੋਵਾ ਬਹੁ ਦੁਤਿ ਜਾਂਹੀ। ਜਰੀਦਾਰ ਬਾਲਰ
ਲਰਕੀਤੀ । ਰੋਸਮ ਕੀ ਭੋਰੀ ਜਿਸ ਅੰਤੀ ॥ ੮ ॥ ਚੌਕੀ ਚੇਦਨ ਕੀ
ਤਿਹ ਤਰੇ । ਤਿਸ ਸਨਮੁਖ ਨਿਪ ਨੇ ਗੁਰ ਕਰੇ । ਰਿਦੇ ਠਟੀ ਬਿਧਿ
ਅਜਮਤ ਹੋਰਨਿ। ਮੁਖ ਤੇ ਬੈਠਨਿ ਹਿਤ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਰਨਿ ॥ ੯ ॥ ਤਨ ਸੁਮੱਧਮਾ,
ਪੰਕਜ ਨੇਨੀ । ਕੀਰ ਨਾਸਕਾ, ਕੋਕਿਲ ਬੈਨੀ । ਦੁਤਿ ਕਮਨੀਯਾ

‘ਜਰੀ ਸਹਤ । ‘ਨਮਸਕਾਰ । ‘ਪੜੀਆ । ‘ਹਾਥੀ । ‘ਉਤੇ । ‘ਕੋਕਿਲ । ‘ਮੇਰ । ‘ਜਿਸ ਦੇ
ਸਿਰੇ ਤੇ । ‘ਜੋਬਨ ਭਰੇ ਸਰੀਰ [ਸੋਸ, ਮੱਧਮਾ=ਮੱਟਿਆਰ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ।
ਸਮਧਮਾ=ਸੁੰਦਰ ਲੋਕ ਵਾਲੀ] । ‘ਤੰਤੋ ਵਤ ਨਾਸ ਵਾਲੀਆ । ‘ਸੋਭਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੋਹਰ
ਹੈ [ਸੋਸ, ਕਮਨੀਯਾ] ।

ਸਿੰਕਰੇ ਕਾਮਨਿ^੧ । ਬੈਠੀ ਦੇਹ ਧਰੇ ਜਨੁ ਦਾਮਨਿ^੨ ॥੧੦॥ ਬਰਨ ਬਰਨ
 ਕੇ ਅੰਬਰ ਬਰ ਹੈ। ਤੁਰਨ ਛਬੀਲੀ ਗਨ ਤਨ ਧਰਿ ਹੈ। ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ
 ਮੋਲ ਬਢੇਰੇ। ਪਹਿਰੇ ਬੈਠੀ ਨਾਰਿ ਚੁਫੇਰੇ ॥੧੧॥ ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ ਸੁ ਹੀਰਨਿ
 ਸਰੇ । ਚਾਮੀਕਰ^੩ ਸੁੰਦਰ ਬਹੁ ਘਰੇ । ਬਿਨਾ ਪਟੈਬਰ ਝੀਯ ਨ ਕੋਈ ।
 ਬਿਨਾ ਜਰਾਉ ਨ ਭੂਖਨ ਹੋਈ^੪ ॥੧੨॥ ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ ਬਿਖੈ ਸਮਾਨ ।
 ਬਨਿ ਬੈਠਜੇ ਰਣਵਾਸ ਮਹਾਨ । ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਨਿ ਸੁਠ ਪਟਰਾਨੀ। ਮਲਿਠ
 ਬੈਸ ਕਰ ਇੱਛਾ ਠਾਨੀ ॥੧੩॥—ਸਰਬ ਗਜਾਤ ਉਰ ਜੇ ਗੁਰ ਸਾਮੀ। ਸਭਿ
 ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਤੋ ਉਛੀਕ^੫ ਮਮ ਬੈਠਹਿ ਆਈ । ਪਿਖਿ
 ਅਜਮਤ ਸਿੰ ਪਰਿਹੋਂ ਪਾਈ—॥੧੪॥ ਕਰੇ ਮਨੋਰਥ ਅਸ ਮਨ ਲੋਨੇ। ਬਿਨ
 ਆਸਨ ਬੈਠੀ ਵਿਚ ਕੋਨੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਖੇਲਨਿ ਹੋਤੁ ਖਿਲੋਨੇ । ਅਸੁ^੬
 ਘਰਿਵਾਇ ਰਖੇ ਇਗ ਤੋਨੇ^੭ ॥੧੫॥ ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ ਪੰਚ ਬਨਾਏ^੮ । ਹੀਰਨਿ
 ਮੁਕਤਾ ਬੰਦ ਸਰਾਏ । ਪੰਚ ਰਸਤ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਘਰੇ । ਜਨੁ ਕੁਦਰਿ
 ਅਸਵਾਰਨਿ ਡਰੇ ॥੧੬॥ ਪੰਚਮੁੱਤਕਾ ਕੇ ਕਰਿਵਾਏ। ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿਕੇ ਰੰਗ
 ਲਗਾਏ । ਬਸਤੁਨਿ ਸਾਥ ਅਛਾਦਨਿ ਕਰੇ ।—ਮਿਲੇ ਦੇਖ ਹੋਂ—ਵਿਗਨਿਜ
 ਧਰੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬਿ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਵੇਸੁ । ਸਮੁਖ ਬਿਲੋਚਨ ਕਰੇ
 ਅਬੇਖੁ। ਇੰਦੀਬਰ ਜਨੁ ਸੁੰਦਰ ਬਨੀ^੯ । ਅਰਕ^{੧੦} ਬਿਲੋਕੇ ਬਿਕਸੀ ਘਨੀ
 ॥੧੮॥ ਏਕ ਬਾਰ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਰ ਜੋਰੇ । ਕਰੀ ਬੈਦਨਾ ਸਭਿ ਗੁਰ
 ਓਰੇ । ਨਿਪ ਆਇਸੁ ਤੋ ਬਾਲ ਕੁਲੀਨ^{੧੧} । ਨਿਜ ਨਿਜ ਬਲ ਬਿਤ ਰਹੀ
 ਉਠੀ ਨ ॥੧੯॥ ਨਿੰਮਿ ਹੋਇ ਹੋਰਤਿ ਗੁਰ ਸੁਰਤਿ। ਸੁੰਦਰ ਮਿਦੁਲ ਮਨੋਹਰ
 ਮੁਰਤਿ । ਬੈਠੀ ਅਬਲਾ ਸਭਿ ਧਰਿ ਮੋਨ । ਪੁਰਨ ਭਰਜੇ ਭੈਨ ਚਹੁਕੋਨ
 ॥ ੨੦ ॥ ਇਸਤ੍ਰਿਨਿ ਮਹਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਵਿਸੇ ਜਾਈ । ਫੁਲਫਰੀ ਨਿਜ ਹਾਥ
 ਉਠਾਈ। ਨਿਕਰਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਹਨੀ। ਨਹਿ ਪਟਰਾਨੀ^{੧੨} ਮੁਖ ਇਮ
 ਝਨੀ ॥੨੧॥ ਪੁਨ ਦੁਸਰ ਕੇ ਸੀਸ ਲਗਾਈ । ‘ਨਹਿ ਇਹ’, ਪੁਨ ਤੀਸਰ
 ਸਿਰ ਲਾਈ । ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸਭਿ ਕੇ ਸਿਰ ਮਾਰੇ^{੧੩} । ‘ਨਹਿ ਪਟਰਾਨੀ’

^੧ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । ^੨ਮਨੋਂ ਬਿਜਲੀ ਸਰੀਰ ਧਰੀ ਬੈਠੀ ਹੈ । ^੩ਸੋਨਾ । ^੪ਭਾਵ ਗਹਿਰੇ ਸਾਰੇ ਜਥਾਉ
 ਸਨ । ^੫ਗੋਈ । ^੬ਘੋੜੇ । ^੭ਓਸ ਨੇ । ^੮ਪੰਜ (ਘੋੜੇ) ਸੈਣੇ ਦੇ ਬਰਥਾਏ ਸਨ । ^੯ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ।
^{੧੦}ਮਾਨੋ ਕਬਲਾਂ ਦੀ ਸੁਹਣੀ ਬਕੀਚੀ ਹੈ । ^{੧੧}ਸੁਰਜ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ । ^{੧੨}ਕੁਲੀਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ।

ਮੁਖਹੁ ਉਚਾਰੈ ॥ ੨੨ ॥ ਸਭਿਨਿ ਉਲੰਘਿਓ ਸਾਭਿ ਅਗਾਰੀ। ਮੁਖ ਤੈ
ਕਹੈ ਸੀਸ ਪਰ ਮਾਰੀ। ਅਬਲਾ ਘਨੀ ਸਿੰਘਨੀ ਬੈਸੀ। ਗਮਨਤਿ ਅੰਗੂ
ਕਰਤਿ ਬਿਧਿ ਤੈਸੀ ॥ ੨੩ ॥ ਫੁਲ ਫਰੀ ਦਾਹਨ ਕਰ ਮਾਹੀ। ਤ੍ਰਿਯ ਪਰ
ਬਾਮ ਟਿਕਾਵਤਿ ਜਾਹੀ। ਉਲੰਘਿ ਉਲੰਘਿ ਸਗਰੈ ਰਣਵਾਸੈ। 'ਨਹਿ
ਪਰਗਨੀ' ਮੁਖਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸੈ ॥ ੨੪ ॥ 'ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੁਖਨ ਆਸਨ ਆਛੈ'। ਕਹਿ
ਇਮ ਤਨਾਗ ਚਲੇ ਤ੍ਰਿਯ ਪਾਛੈ। ਬਿਸਮਹਿਜੈ ਪੁਰਿ ਨਾਥ ਬਝੇਟੈ। ਪਾਛੈ ਚਲਨੈ
ਜਾਤਿ ਗੁਰ ਹੋਰੈ ॥ ੨੫ ॥ ਸਭਿ ਅਬਲਾ ਮਨ ਮਾਨਿ ਅਚੈਛਾ। ਪ੍ਰਗਟ
ਕਰਤਿ ਗੁਰ, ਕੀਨਿ ਸੁ ਦੰਭਾ। ਪਰਗਨੀ ਸਭਿ ਕੈ ਪਸ਼ਚਾਤੀ। ਬੈਠੀ
ਮਲਿਨ ਬੈਸ ਹਰਖਾਤੀ ॥ ੨੬ ॥ ਭੋਨ ਕੋਨ ਮਹਿ ਮੋਨ ਮਹਾਨੀ। ਆਸਨ
ਹੀਨ, ਆਸ ਗੁਰ ਠਾਨੀ। ਚਲਤਿ ਚਲਤਿ ਤਿਸ ਨਿਕਟਿ ਪਹੁੰਚੈ। ਉਨ
ਪਿਘਲਿ ਨੈਨ ਕਰਿ ਉਚੈ ॥ ੨੭ ॥ ਉਤਲਾਵਤਿ ਗੁਰ ਭਹਿ ਚਲਿ ਗਏ।
ਦਾਰ ਮਹੀਪ ਸਮੀਪੀ ਭਏ। ਖਰੇ ਹੋਇ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਨੀ। 'ਸਭਿਨਿ
ਬਿਰੋਮਣਿ ਤੂੰ ਪਰਗਨੀ' ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸੁਨ ਉਰ ਭਈ ਪ੍ਰਮੋਦ। ਕਹਿ
ਪਦ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਠਾਰੇ ਗੋਦ। ਬਿਸਮਭ ਹੁਇ ਅਸਮਭ ਬਭ ਜਾਨੀ। 'ਸਭਿਗੁਰ
ਪੈਨ' ਬਖਾਨੀ ਬਾਨੀ ॥ ੨੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਿ:- 'ਤੂੰ ਉਤਮ ਰੀਯ। ਇਹਾ
ਬੈਠਿਬੈ ਉਚਿਤ ਨ ਬੀਯ'। ਸੁਭ ਆਸਨ ਸੁਭ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੁਖਨ। ਧਰਿਬੈ
ਜੋਗ ਸਦੀਵ ਅਦੁਖਨ ॥ ੩੦ ॥ ਮਹਾਂਰਾਜ ਕੀ ਤੂੰ ਪਰਗਨੀ। ਕਹਾ ਕਪਟ
ਕਰਿਬੈ ਬਿਧਿ ਠਾਨੀ। ਉਠਿ ਕਰਿ ਸੁਭ ਆਸਨ ਬਿਭ ਹੁਜੈ। ਗੁਰ ਸੰਤਨਿ
ਸੋਂ ਨਹਿ ਫਲ ਪੁਜੈ ॥ ੩੧ ॥ ਇਸ ਕੋ ਫਲ ਤੁਮ ਕੋ ਹੁਇ ਬੁਝੈ। ਸੁਖਦ
ਸੰਤਤੀ ਸੋਂ ਨਹਿ ਫਰੈ'। ਅਸ ਕਹਿਤਨੈ ਮਹਿਖੀ ਕਰਿ ਜੋਰੈ। ਧਰੀ ਭੇਟ
ਖੇਲਨਿ ਗਨ ਘੋਰੈ ॥ ੩੨ ॥ 'ਤੁਮ ਨਿਤ ਰੁਚਿ ਕਰ ਇਨ ਸੋਂ ਖੇਲਤਿ।
ਚਾਹੁ ਬਿਭੁਖਨ ਹਿਤ ਕਰਿ ਮੇਲਤਿ'। ਪੰਕਤਿ ਕਰਹੁ ਖਰੀ ਇਕਸਾਰ।
ਪਰਚਤਿ ਰਹੁ ਹੋਰਤਿ ਬਹੁ ਬਾਗ ॥ ੩੩ ॥ ਮੈਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੁਭਾਵ।
ਹੇਤੁ ਆਪ ਕੈ ਇਹ ਕਰਿਵਾਵ। ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਕਰੁਨ। ਕਰੀਅਹਿ।

‘ਖੋਬੇ ਪਾਸਿਓ’। ‘ਕਹਿਓ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਆਸਨ ਚੀਰੀ ਹਨ (ਪਰ ਪਟਕਾੜੀ ਨਹੀਂ)’। ‘ਘਰ
ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਮੁਲੈਂ ਚੁੱਪ ਚਾਪ, ਜਿੰਨੇ ਬੈਠੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਸ ਠਾਢੀ ਹੋਈ ਹੈ।
‘ਰਾਜੇ ਦੀ ਚਿਸਤ੍ਰੀ’ ਹੈ। ‘ਇਥੇ ਬੇਠਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ’। ‘ਪੁੱਜਦਾ ਨਹੀਂ ਫਲ’।
‘ਸੁਖਦਾਈ ਉਲਾਹ ਨਾਲ ਫਟੇਗੀ ਨਹੀਂ’। ‘ਪਟਕਾੜੀ ਨੇ’। ‘ਪੰਕਤਿ’ ਹੈ।

ਸੁਖਦਾਈ ਮੁਖ ਬਾਕ ਉਚਰੀਆਹਿ ॥੨੪॥ ਸੁਨਿ ਮਹਿਖੀ ਤੇ ਗੁਰੁ ਨ ਬੋਲੀ।
ਜੇਪੁਰਿਨਾਥ ਤਬੈ ਉਰ ਹੋਲੀ।—ਸਰਸ ਸੁਭਾਇਕ ਜਿਮ ਇਹ ਕਹੈ। ਸੇ
ਸਭਿ ਹੋਇ ਨਿਫਲ ਨਰਿ ਰਹੈ ॥੨੫॥ ਸਿਤਭਿ ਸੁਖਦ ਨ ਹੋਇ ਤਿਹਾਰੈ*।
ਕੁਛਕ ਕੋਪ ਤੇ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰੈ। ਬਿਨੈ ਭਨੈ ਅਬਿ ਬਖਸ਼ਹਿ ਮੋਹੀ*। ਜਿਸ
ਤੇ ਭਰਭਿ, ਭਈ ਗਤਿ ਉਚੀ—॥ ੨੬ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਭੁਪਤਿ ਕਰਿ ਤਬੈ।
‘ਗੁਰ ਸੀ ਬੈਠਹੁ ਚੌਕੀ ਅਬੈ। ਹਮ ਮਤਿਮੰਦ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਜਾਨਿ।
ਰਾਵਰਿ ਮਹਿਸਾਂ ਮਹਾਂ ਮਹਾਨ ॥੨੭॥ ਬੁਲ ਪਰੀ ਕਹੁ ਬਖਸ਼ਨਿ ਹਾਰੇ। ਹਮ
ਸੇ ਪਤਿਭਨਿ ਕਰਹੁ ਉਧਾਰੈ’। ਅਸ ਕਹਿ ਨਿਪਤ ਉਛੈਥ* ਉਚਾਰੈ।
ਚੰਦਨ ਚੌਕੀ ਪਰ ਬੈਠਾਏ ॥੨੮॥ ਸਭਿ ਰਣਵਾਸ ਆਇ ਤਹਿ ਖਰਜੈ। ਭੀ
ਉਦਬਿਗਨ ਹੋਰਿ* ਨਿਪ ਭਰਜੈ। ਸਭਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਗਾਰੀ ਖਰੀ। ਭੀਤਿ
ਭੀਤਿ ਬਿਨਤੀ ਮੁਖ ਰਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ‘ਹਮ ਸੇਵਕ ਸਭਿ ਕੇ ਤੁਮ ਸ੍ਰਾਮੀ।
ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ ਸਭਿ ਅੰਤਰਸਾਮੀ। ਮਹਿਮਾ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ਤੁਮਾਰੀ। ਧਰਜੈ
ਦੇਹਿ ਗੁਰ ਪਰਉਪਕਾਰੀ’ ॥ ੩੦ ॥

ਪੁੰਨਾ ਕਾਨੰਡ ਨਾਮ ਸਿਰਸੀਏ ਪੰਨਾ ॥ ੩੬ ॥

੩੭. [ਰਸਮ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ]।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਸਭਿ ਅਬਲਾ ਕੇ ਸਹਿਤ ਨਿਪ ਭਰਜੈ ਬਾਕ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰਾਪ*। ਚਹਤਿ
ਪੁਨਹਿ ਕਰਿ ਅਨੰਦ ਕੋ, ਭਯੋ ਬੁਰੈ ਫਲ ਪਾਪ* ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਤ੍ਰਸਤਿ
ਭੁਪ ਨੇ ਪਾਗ ਉਤਾਰੀ। ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਰ ਧਰੀ ਅਗਾਰੀ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਹੁਇ
ਦੀਨ ਮਹਾਨ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਿਤ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ ॥ ੨ ॥ ‘ਬਭਿਅਨਿ ਕੀ
ਇਹ ਬਡ ਬਭਿਆਈ। ਬਖਸ਼ਹਿ ਦਾਸ ਬੁਲ ਜੇ ਜਾਈ। ਦੇਕ ਬਾਰ ਜੇ
ਅਪਨੈ ਕਰਿਹੀਂ। ਨਹਿ ਅਵਗੁਨ ਭਿਨ ਕੋਰ ਨਿਹਰਿਹੀਂ ॥੩॥ ਸਾਗਰ ਨੇ
ਬਭਵਾਨਲ ਧਾਰੀ। ਜਲ ਨਾਸਹਿ ਭਜਿ ਨਹੀਂ ਨਿਕਾਰੀ*। ਚੰਦ ਮੋਲ ਨੇ*
ਚੰਦ ਧਰਜੈ ਸਿਰ। ਸਹਿਤ ਕਲੰਕ, ਨ ਕੀਨਸਿ ਪਰਹਰਿ* ॥ ੪ ॥ ਤੈਸੇ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਵਿਲੋਕਹੁ। ਅਵਗੁਨ ਦੇਖਿ ਕੋਪ ਕਹੁ ਰੋਕਹੁ। ਹਿਤ ਕੀ
‘ਤੇ ਹੋਇਆ। ‘ਭਾਵ ਹੁਣ ਮੈ ਬਿਨੈ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ਾ ਲਵਾ। ‘ਗੋਈ। ‘ਉਲਾਸ ਹੋਈਆ
ਦੇਖਕੇ। ‘(ਪਤੀਆ ਲੇਣ ਕੁਪੀ) ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਬੁਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ‘(ਜਲ ਦਾ) ਜਲਣਾ
ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ (ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧ) ਨਿਕਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ‘ਮੌਢੇ ਤੇ ਚੰਦ ਧਰਜੇ ਵਾਲੇ
ਭਾਵ ਸਿਰਜੀ ਨੇ। ‘(ਚੰਦ) ਕਲੰਕ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

*ਅਸ ਤ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਇਸ ਸ੍ਰਾਪ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਚ ਨਾਲ
ਪਟਰਾਈ ਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖਜਾ ਦੇਹੁ ਅਗਾਰੀ।ਚਰਣਾਂਮ੍ਰਿਤ ਲੈਬੋ ਇਛ ਧਾਰੀ॥੫॥ ਸਿੱਖਜ ਆਪਨੋ
 ਕਰਹੁ ਗੁਸਾਈ । ਸਫਲ ਹੋਇ ਕਾਯਾਂ ਨਰ ਪਾਈ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਬੋਲੇ ਮਹਿ ਧੀਰ । ‘ਭੋ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ ਬੀਰ ! ॥੬॥ ਨਿਬਚਲ ਨਿਬਚੇ
 ਨਿਤ ਚਿਤ ਜਿਨ ਕੇ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੁਖਦਾਇਕ ਤਿਨਕੇ । ਅੰਗ ਸੰਗ
 ਰਹਿ ਸਦਾ ਸਹਾਈ । ਹਲਤ ਪਲਤ ਮਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਹਿਤ ਦਾਈ ॥ ੭ ॥ ਸੰਸੇ
 ਗੁਸਤ ਜਿਨਹੁ ਕੇ ਮਨ ਹੈਂ । ਕਬਹਿ ਅਸਰਧਾ ਬਠੰਧਾ ਜਨ ਹੈਂ । ਨਿਜ
 ਉਚੇ ਲਖਿ ਕਰਹਿ ਹੰਕਾਰਜਿਮ ਅਵਨੀ ਬਲ ਤ੍ਰਿਗ ਉਦਾਰ ॥ ੮ ॥ ਪ੍ਰੇਮ
 ਨੀਰ ਜਹਿ ਠਹਿਰਹਿ ਨਾਹੀ ਸੇਵਾ ਕ੍ਰਿਪਿ ਕਿਮ ਭਹਿ ਉਪਜਾਹੀ । ਸ੍ਰੇਸ਼
 ਢਲਨਿ ਤੋ ਪਈਅਹਿ ਕਹਾਂ । ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਨੰਦ ਨ ਸੁਪਨੇ ਤਹਾਂ ॥ ੯ ॥
 ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਕਹੀਐ ਤੁਝ ਸਾਥਾਸਮੁਝਿ ਦੇਖਿ ਚਿਤ ਮਹਿ, ਨਰ ਨਾਥ ! ।
 ਸੁਨਿ ਨਿਪ ਕੁਛ ਲਜਾਇ ਦ੍ਰਿਗ ਨੀਚੇ ਜਲ ਸੇਂ ਭਰੇ ਧਰਾ ਕਹੁ ਸੀਚੇ ॥
 ੧੦॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸਭਿ ਜਨ ਕੇ । ਅੰਤਰ ਬਸਹੁ ਸੰਗ ਹੁਇ ਮਨ
 ਕੇ । ਚੇਹਹੁ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਿ ਜਿਸ ਜੀ ਕੇ । ਤਿਸਹਿ ਪੈਥ ਇਖਰਾਵਹੁ
 ਨੀਕੋ॥੧੧॥ ਜਨੋਂ ਕਨੋਂ ਕਰਿ ਕੈ ਇਹੁ ਕੱਲਜਾਨਾਦੋਸ ਨ ਚਿਤਹੁ ਆਪਨੋ
 ਜਾਨਿ । ਜਥਾ ਪਿਤਾ ਨਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਛਾਨ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਚਾਹਤਿ
 ਕਲਿਆਨ ॥੧੨॥ ਪਾਛਲ ਦੋਸ ਭਿਮਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੇ । ਨੀਕੋ ਬਚਨ ਕਰਹੁ
 ਤਿਹ ਵੇਰੇ । ਆਗੇ ਕੋ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਪਾਵਹੁ । ਚਰਣਾਂਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਚਰਨੀ
 ਲਾਵਹੁ ॥ ੧੩ ॥ ਬਿਨੈ ਸੁਨਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਉਚਾਰੀ । ‘ਸੰਤਤਿ ਹੁਇ ਕੁਲ
 ਚਲਹਿ ਰੁਮਾਰੀ । ਤਉ ਬੈਸ ਤਵ ਮਹਿ ਅਸ ਹੋਇ ਕਿਤਿਕ ਪੁਸ਼ਤ ਮਹਿ
 ਲਖੀਅਹਿ ਸੋਇ ॥ ੧੪ ॥ ਰਾਜ ਕਰਹਿ ਤੁਥ ਕੁਲ ਮਹਿ ਰਾਨੀ । ਮੁੱਖ
 ਹੋਇ ਬਰਤੈ ਰਜਧਾਨੀ।ਨਿਜ ਮਹਿਖੀ ਮੁਖਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਇਸ਼ਿ ਤੋਹਮਰੀ
 ਅਜਮਤ ਪਰਖਤਿ ਜਿਸ ਤੇ ॥ ੧੫ ॥ ਹੋਇ ਭਨਕ ਫਲ ਯਾਤੇ ਤੋਹੀ ।
 ਅਪਰ ਸਰਬ ਬਿਧਿ ਕੈ ਸੁਖ ਹੋਹੀ । ਹਮਰੀ ਸੇਵ ਕਰੀ ਸਭਿ ਛਾਡੀਯਾਤੇ
 ਸੁਖ ਲਹਿ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ ॥ ੧੬ ॥ ਬਧਹਿ ਤੇਜ ਹੁਇ ਨਾਮ ਬਡੇਰੇ ।
 ਭੋਗਹੁ ਰਾਜ ਸੁਜਸੁ ਬਹੁਤੇਰੇ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈਂ ਸਹਾਇਅੰਖੀ
 ਘਰੀ ਨ ਦੇਖਨਿ ਪਾਇ ॥ ੧੭॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਨੇ ਸੁਨਿ ਬੈਨ ਅਮੋਲੇ । ਹਰਖ
 ‘ਮਨੁਖ ਸਰੀਰ ਪਇਆ ਹੈ ਇਹ ਸਫਲ ਹੋਏ । ‘ਕਦੇ ਅਸਰਧਾ ਤੁੰਦੀ ਹੈ ਕਦੇ ਸਰਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋ
 ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ‘ਸੇਵਾ ਰੂਪੀ ਖੇਤੀ । ‘ਉਕਤਿ ਰੂਪੀ ਫਲ । ‘ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ । ‘ਪਛਰਾਢੀ ।

ਭਰਜੈ ਨਿਪੁ ਭਯੋ ਅਡੋਲੇ। ਤਤਛਿਨ ਪਾਵਨ ਜਲ ਮੰਗਵਾਇ। ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਾ ਪਾਇ ॥ ੧੯ ॥ ਪਾਵਨ ਪੰਕਜ ਪਾਦ ਪਖਾਰੇ^੧।
ਰਕਤ^੨ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਮੰਜੂਲ^੩ ਦੁਤਿਵਾਰੇ। ਅਧਿਕ ਭਾਵ ਤੇ ਪੀਵਨਿ ਕੀਨਸਿ।
ਜੁਗਲ ਬਿਲੋਚਨ ਕੋ ਕਰਿ ਝੀਨਸਿ^੪ ॥ ੨੦ ॥ ਬਹੁਰੇ ਕਰਜੈ ਚਵਾਵਨਿ
ਸੀਸ। ਭਯੋ ਸਿੱਖਜ ਸੈ ਪੁਰੀ ਅਧੀਸ^੫। ਪੁਨ ਪਾਛੇ ਦੀਨਸਿ ਪਟਰਾਨੀ।
ਕਰਜੈ ਪਾਨ ਬਹੁ ਫੁੰਚ ਹਰਖਾਨੀ ॥ ੨੧ ॥ ਤਿਸ ਪਾਛੇ ਸਗਰੇ ਰਣਵਾਸ।
ਚਰਣਾਂਮ੍ਰਿਤ ਲੇ ਹਰਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਪੁਨ ਰਾਜੇ ਧਰਿ ਭੇਟ ਜਵਾਹਰ। ਜੋਤਿ
ਸਗਹਿ ਜਗਮਗ ਜਿਨ ਛਾਹਗਾ ॥ ੨੨ ॥ ਬੀਦਿ ਪਦਾਰਥੀਦ ਕਰ ਬੀਦੇ। ਕ੍ਰਿਤ
ਕ੍ਰਿਤ ਮਾਨਜੈ ਰਿਦੈ ਅਨੀਦੇ। ਪੁਨ ਪਟਰਾਨੀ^੬ ਭੇਟ ਚਵਾਈ। ਚਰਨ ਕਮਲ
ਪੈਰ ਸਿਰ ਕੋ ਛਾਈ ॥ ੨੩ ॥ ਬਹੁਰ ਭਾਰਜਾ^੭ ਸਭਿ ਨਿਪ ਕੋਰੀ। ਧਰੀ
ਆਨਿ ਦੀਨਾਰ ਅਨੇਰੀ। ਰਿਦੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਹੁਇ ਬਲਿਹਾਰੀ। 'ਪੈਨ
ਪੈਨ ਗੁਰ ਪੈਨ' ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਦੁਇ ਅਟਿਕ। ਬਾਸੁਰ ਜਥਿ ਰਹਜੈ।
ਹਿਤ ਭੋਜਨ ਕੇ ਭੁਪਤਿ ਕਹਜੈ। ਲੋਹਜ ਆਇਕ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ^੮। ਕੰਚਨ
ਥਾਲ ਪਰੋਸਿ ਅਹਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਖਟ ਰਸ ਕੇ ਬਿੰਜਨ ਅਨਵਾਇ। ਨਿਜ
ਹਾਥਨਿ ਕਰਿ ਧਰੇ ਬਨਾਇ। ਕਰਹਿ ਭਾਉ ਸੇਂ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੇਵਾ। ਜਮੈ
ਸੁ ਪ੍ਰਸਿਨ ਹੋਇ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥ ੨੬ ॥ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸ੍ਰਾਦ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ।
ਕਰਹਿ ਪਰੋਸਨਿ ਬਿਬਿਧ ਅਹਾਰਾ। ਸੀਤਲ ਨੀਰ ਸੁਰੀਧ ਬਕੋਰਾ। ਨਿਜ
ਕਰ ਭਰਿ ਕਰਿ ਦੇਤਿ ਕਟੋਰਾ ॥ ੨੭ ॥ ਭੁਪ ਭਾਵਨਾ ਭੂਰ ਭਲੇਰੀ। ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬੁੱਧ ਉਰ ਹੋਰੀ। ਕਰਜੈ ਅਹਾਰ ਸ੍ਰਾਦ ਜਿਸ ਅਨੰ। ਮਧੁਰ
ਸਨਿਘਧ ਸੁਗੰਧਹਿ ਸਨੇ ॥ ੨੮ ॥ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਇ ਗੁਰ ਹਾਥ ਪਖਾਰੇ।
ਨਾਗ੍ਰਬੇਲ^੯ ਨਿਪ ਕੀਨਿ ਅਗਾਰੇ। ਇਲਾ^{੧੦} ਆਇ ਜਿਹ ਸਾਥ ਮਿਲਾਈ।
ਲੇ ਕਰਿਮੁਖ ਮੈਂ ਪਾਇ ਚਥਾਈ ॥ ੨੯ ॥ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰਨੇ ਨਿਪ^{੧੧} ਦਸਤਾਰ
ਇਕ ਦਿਸਿ ਤੇ ਨਿਜ ਕਰ ਮੈਂ ਧਾਰਿ। ਕੀਨਿ ਬੀਧਾਵਨਿ ਕਰੁਨਾ ਠਾਨਿ।
ਕਹਿ ਬਚ ਮਧੁਰ ਕਰਜੈ ਸਵਧਾਨ ॥ ੩੦ ॥ ਅਪਨੀ ਸਿੱਖੀ ਬਖਸ਼ਨਿ
ਕਰੀ। ਪੁਰ ਭਾਵਨਾ ਨਿਪ ਕੀ ਕਰੀ। ਦੀਨਹੁ ਸਕਲ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਲਾਸਾ।

^੧ਪਵਿਤ੍ਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਪੈਰੇ। ^੨ਲਾਲ। ^੩ਉੱਜਲ। ^੪ਭੇੜਣਾ ਭੀੜਾ। ^੫ਰਾਜਾ। ^੬ਪਟਰਾਨੀ
ਨੇ। ^੭ਦਿਸਤੀਆਂ। ^੮ਲੋਹਜ, ਚੰਦ, ਚੰਦ, ਚੰਦ, ਚੰਦ। ^੯ਪਲ। ^{੧੦}ਇਲਾਚੀਆਂ [ਸੀਸ, ਏਲਾ]।
^{੧੧}ਗਾਇਨੀ।

ਹਲਭ ਪਲਭ ਰਖਿ ਗੁਰ ਭਰਵਾਸਾ ॥ ੩੦ ॥ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਨਿਕਸੈ ਤਸਿ
 ਮੋਨ । ਦੇਖਤਿ ਸਭਿ ਨਰ ਬੰਦਤਿ ਐਨ^੧ । ਫੁਲ ਛਰੀ ਕਹੁ ਹਾਥ ਮਥਾਯਾ
 ਚੰਦਲ ਕਰਤਿ ਚਲਤਿ ਸੁਖ ਸਾਰ ॥ ੩੧ ॥ ਆਇ ਆਪਨੇ ਸਿਵਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੀ
 । ਇਮ ਪੂਰੇ ਨਿਪ ਕਾਸ ਅਸੇਸੇ । ਅਪਨਿ ਭਾਰਜਾ ਸੇਂ ਮਿਲਿ ਪਾਛੇ ਅਜ-
 ਮਭ ਕੀ ਬਾਝਨਿ ਕਹਿ ਆਛੇ ॥ ੩੨ ॥ ‘ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਯਾਪ ਰਹੇ ਸਭਿਗੁਰ
 ਹੋ’ । ਜਾਨ ਜਾਤਿ ਜੋ ਠਾਨਤਿ ਉਰ ਹੋ^੨ । ਛਪੀ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਕੋਨ
 ਮਥਾਰੀ । ਬੈਠੀ ਮਲਿਨ ਬੇਸ ਕੋ ਧਾਰੀ ॥ ੩੩ ॥ ਮਨ ਕੀ ਠਠੀ ਜਾਨਿ
 ਕਰਿ ਸੋਈ । ਗਏ ਉਲੰਘਤਿ ਤ੍ਰਿਯ ਸਭਿ ਕੋਈ । ਦੁਖ ਉਡੈਕ ਮਹਿ ਬੈਠੇ
 ਜਾਈ ।—ਮਹਿਖੀ^੩ ਤੂੰ—ਕਹਿ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ ॥ ੩੪ ॥ ਧੀਨ ਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ
 ਅਜਮਭ ਕੇ । ਸਭਿ ਬਲ ਰਾਖੇ ਦਾਸਨਿ ਪਛਿ ਕੇ^੪ । ਇਮ ਗੁਰ ਪਾਛੇ
 ਸਭੁਤਿ ਬਖਾਨੀ । ਬੁਪਤਿ ਮਹਿਖੀ ਅਰੁ ਸਭਿ ਰਾਨੀ ॥ ੩੫ ॥ ਅਪਨੇ
 ਸੇਵਕ ਨਿਪਤਿ ਬੁਲਾਏ । ਸਕਲ ਉਪਾਇਨ ਕਰਿ ਇਕਠਾਏ । ਰਚਿਰ
 ਜਵਾਹਰ ਅਰੁ ਦੀਨਾਰ । ਪਸਮੰਬਰ ਪਾਟੇਬਰ ਚਾਰੁ ॥ ੩੬ ॥ ਗੁਰ ਭੇਰੇ
 ਮਹਿ ਸਕਲ ਪਠਾਏ । ਲੋ ਕੋਬਪ ਨੇ ਨਿਕਰਿ ਰਖਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਭੇਰੇ
 ਬਿਖੇ ਬਿਰਾਜੇ । ਜਿਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸਭਿ ਆਪ ਭਾਜੇ ॥ ੩੭ ॥ ਆਵਹਿ
 ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ । ਬੰਦਤਿ ਨਾਨਾ ਸੁਖ ਕੋ ਮੰਗਤ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ
 ਬਹੁਰ ਉਪਾਇਨ ਆਨਹਿ । ਪਾਵਨ ਪੀਕਸ ਪਾਇਨਿ ਮਾਨਹਿ ॥ ੩੮ ॥
 ਇਕ ਸਭਿਗੁਰ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਹੁ ਵਾਤਾ । ਮੋਖ ਲੇਤਿ ਜਿਨ ਮਨ ਪਦ
 ਰਾਤਾ ਸੰਤਨ ਨਾਮ ਦੇ ਪੰਥ ਬਝਾਵਹਿ । ਰਜਾਯ ਬਿਕਾਰ ਸਾਰੁ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ
 ॥ ੩੯ ॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਸਭਿਗੁਰ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੀ । ਕੀਨਸਿ ਕਾਯਾ ਰਜਾਯਨਿ
 ਰਜਾਰੀ । ਹੋਨਹਾਰ ਕੇ ਸਮੇ ਪਛਾਨਿ । ਚਾਹਿਤਿ ਹੋਯਹੁ ਅੰਤਰ ਧ੍ਯਾਨ ॥ ੪੦ ॥

ਜਿਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖਸ ॥ ੪੦ ॥

੪੮. [ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਲੋਕ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ । ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ] ।

ਵੇਹਕਾ ॥ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਨੇ ਸਭਿਗੁਰੂ—ਨਿਪ ਅਜਮਭ ਲਖਿ ਲੀਨ । ਕਰਹਿ
 ਬਿਦਤਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਬਿਖੇ ਬਾਹੁ ਆਇ ਲੇਂ ਚੀਨ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਦੁਰਕੀਸੁਰ
 ਸੰਗ ਮਿਲਹਿ ਨ ਕੈਸੇ । ਨੇਮ ਨਿਬਾਹਨਿ ਕਰਿ ਹੋਂ ਅਸੇ । ਸੁਨਹਿ ਬੁਪ ਤੇ

^੧ਧਰਤੀ ਤੇ । ^੨ਜੋ ਚਿੰਤ ਵਿਚ ਧਰੀਏ ਮੈ ਜਾਣ ਜਾਇ ਹਨ । ^੩ਪਟਰਾਣੀ । ^੪ਦਾਸ ਦੀ ਸਭ
 ਤਾਂ ਪਛ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ।

ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਕਰੈ । ਮਿਲਿਥੇ ਹੋਤੁ ਜਤਨ ਕੇ ਧਰੈ ॥੨॥ ਦੁਤੀਏ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸ੍ਰਾਪ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ । ਜਿਸ ਕੇ ਮੁਖ ਮਹਿ ਭੁਰ ਕੇ ਬਾਸਾ । ਕਹਿਥੇ ਸਾਚ ਬਨਹਿ ਭਿਸ
ਕੇਰਾ । ਰਿਦੈ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਭੇਰਾ ॥ ੩ ॥ ਜਿਸਥੇ ਮਤਸਰ ਰਿਸ ਤੇ
ਆਇਉਪਜਹਿ ਉਰ ਮਹਿ ਠਾਨਹਿ ਬਾਦਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਭਾਰੀ
ਗੁਰਿਆਈ ਸੇ ਪਾਇ ਉਦਾਰੇ ॥੪॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬਝੇ ਹਮਾਰੇ । ‘ਹੋਹਿ
ਗੁਰੂ’ ਇਹ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ— ਇੱਛਾਦਿਕ ਕਾਰਨ ਬਹੁ ਜਾਨਿ।ਚਾਹਿਓ
ਚਿਤ ਪੁਲੋਕ ਕੇ ਜਾਨਿ॥੫॥ ਸ੍ਰੀ ਰਸਨੀ ਕਰਿ ਬਾਸ ਬਿਤਾਈ।ਜਾਮ ਰਹੀ ਤੋ
ਉਠੇ ਗੁਸਾਈਂ । ਸੋਚ ਸਨਾਲੇ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਈ । ਕੀਰਤਨ ਸੁਨਤਿ ਦਾਸ
ਵਿਗ ਪਾਤੀ ॥ ੬ ॥ ਤਨ ਮਹਿ ਤਪ ਤਬਿ ਹੀ ਹੁਇ ਆਵਾ । ਪਰੇ ਪ੍ਰਯੋਕ
ਬਦਨ ਅਲਸਾਵਾ । ਮਾਝਹਿ ਜਾਇ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੀਨੇ । ਅਤਿਸੈ ਚਿਰ
ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਭੀਨੇ ॥ ੭ ॥ ਕਹਹਿ ਭਈ ‘ਤੁਮ ਦਰਸਨ ਕਰੇ । ਰੋਗ
ਅਨੋਕਨਿ ਕੇ ਪਰਹਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਈ ਪਰ ਆਪ । ਜਗ ਕੇ ਨਾਸਹੁ
ਪਾਪ ਸੰਤਾਪ ॥ ੮ ॥ ਸੰਗਤਿ ਕੋਰਿ ਭਰੋਸਾ ਧਰੈ । ਕਸ਼ਟ ਦੁਹੂੰ ਲੋਕਨਿ
ਕੇ ਹਰੈ । ਕਹਾਂ ਖੋਲ ਇਹ ਆਪ ਉਪਾਯੇ । ਜਿਸ ਕੇ ਦੇਖੇ ਭਰਮ ਉਪਾਯੇ’
॥ ੯ ॥ ਇੱਛਾਦਿਕ ਭਾਖਹਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ । ਭਈ ਸਚਿਤ ਚਹਿਤ ਸੁਤ
ਛੇਮ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹੈ ਤਿਹ ਸਮੈ । ‘ਤਜਾਰੀ ਕਰਹੁ ਵਹਿਰ ਹਮ
ਗਮੈ’ ॥ ੧੦ ॥ ਭੋਰਾ ਅਪਰ ਬਾਨ ਹੀ ਕਰੈ । ਇਹਾਂ ਨ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਕੇ
ਧਰੈ । ਸੁਨਤਿ ਦਾਸ ਵਾਹਿਨ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ । ਸਮੇਦਨ ਸਿਵਕਾ ਸੁਖ
ਅਸਵਾਰੀ ॥੧੧॥ ਆਨਿ ਦਈ ਸੁਧ ‘ਭੇ ਸਭਿ ਤਜਾਰੇ।ਖਰੇ ਪੌਰ ਪਰ ਸਾਜ
ਸੁਧਾਰੇ’ । ਤਤਭਿਨ ਸੁਨਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰੋਗਮਨੇ* ਚਰਨ ਕਮਲ ਜਿਨ
ਰੁਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਭਾਇ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸਰਬ ਸਰੀਰਾ । ਨਿਕਸੇ ਪੌਰ, ਸੰਗ ਜਿਨ
ਭੀਰਾ।ਸਿਵਕਾ ਪਰ ਹੋ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰਾਲੇ ਆਇਸੁ ਧਰਿ ਕੰਧ ਕਹਾਰ ॥੧੩॥
ਜਹਾਂ ਜੋਗ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੰਦਰ।ਪੁਸ਼ਹਿ ਲੋਕ ਕਾਲਕਾ।ਮੰਦਰਾਏ ਆਗਾ

‘ਖਿਆਲ । (ਅ) ਹਠ । ‘ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜੀ ਗੁਰੂ ਹੋਣਗੇ । ‘ਤਾਪ ।

*ਜਿਸ ਥਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਭੋਰਾ ਸੀ ਇਥੋਂ ਖੋਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਠਾਮੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਬਿਦਮਾਨ ਹੈ । ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਤਦੋਂ ਲੋਧਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਜੋ ਸਿੰਘ ਏਥੇ ਨਾਮ
ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੜਕ ਤੇ ਭਾਵਣੀ ਦੀ ਸੜਕ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ ।

†ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ‘ਯੋਗ ਮਾਯਾ ਦਾ ਮੰਦਰ, ਕਾਲਕਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ।

[ਯਾਦੋ ਤੁਮ ਭੀ ਯਾਦੋ ਪੰਥੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ]

ਬਿੰਤ ਓਰ ਚਲਾਏ । ਪੀਛੇ ਆਇ ਦਾਸ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੪ ॥ ਸਨੈ ਸਨੈ
ਚਲਿਵਾਇ ਕਹਾਰ । ਪਹੁੰਚੇ ਦੇਵੀ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਤੁਮਾਰਿ ਪਲਕੀ ਅੰਤਰ
ਬਰੇ । ਪੈਰ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ ਕਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਮਾਨਵ ਰਹੈ ਨਹੀਂ ਤਹਿ
ਕੋਇ। ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਇਕਾਕੀ ਹੋਇ। ਬੈਠੇ ਜਾਮ ਲੈ ਅੰਤਰ ਬਿਰੋਧਾਕ ਬਿਲਾਸ
ਕਛੁ ਤਹਿ ਕਰੇ ॥ ੧੬ ॥ ਇਤਿ ਸੈ ਸਿੰਘ ਸੁਨੀ ਸਭਿ ਬਾਡੀ । 'ਗੁਰ ਚਰਿ
ਗਏ ਵਹਿਰ ਕਿਸ ਭਾਡੀ' । ਨਿਜ ਪਰਧਾਨ ਪਠੈ ਸਹਿਸਾਹੀ । ਆਖਹੁ

ਖੈਦ ਕੀਤੀ ।

‘ਭਾਡੀ’ (ਪਿਛੇ ਪੈਂਦੇ ਦੀ ਥਾਂ) ਦਾ ।

‘ਜੇ ਪੁਰੇ’ ਜਾਂ ‘ਜੇ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇ’ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤੋੜੇ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਸੰਦਰ ਬੰਗਲਾ
ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ : ਸੀ ਠਹਿਰੇ ਸਨ, ਲਾਜਪਤ ਅੱਠ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਬੁਤਬ
ਦੀ ਲਾਠ ਦੇ ਠੇਢੇ ਵਜ਼ ਹੈ, ਲੋਹੇ ਦੀ ਲੱਠ ਤੋਂ ੨੬੦ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਕਰੀਬਨ ਵਿੱਥ ਹੈ, ਬਿਚਕਾਹੇ
ਸ਼ਕਤ ਬੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਠਾਂ ਭਾਂ ਬਾਲਿਕਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਠਾਂ ਹੀ ਸੀਤਲਾ ਦਾ । ਏਥੇ ਲੋਕੀ
ਸੀਤਲਾ ਪੂਜਨ ਬੀ ਠਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਠਾਂ ਹੀ ਮਾਸ ਬਰਾਬ ਦਾ ਫੇਕ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਕਪੜੀ ਬਾਜੀ
ਜਾਂ ਸੁਆਲਾ ਜੀ ਦੇ ਦੁਬਰਾ ਮੰਦਰ ਵਾਂਗ ਬਕਰੇ ਬਾਜੀ ਠਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ । ਇੱਥੇ ਮਠਿਆਈ
ਤੇ ਫੁਲ ਆਦਿ ਫੇਟਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੰਦਰ ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ।

ਜਾਪਦਾ ਮੇਰੁ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੰਦਰਲੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਦਾ (ਗਾਲਬਨ
ਮੰਦਰ ਪੁਰ ਦਾ) ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ । ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਦੇ ਪੰਛਰਾਤ ਕੁਛ ਕੁਛ ਬਾਹਰ ਦਿੱਸਦੇ
ਹਨ । ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਸ਼ਹਾਦੁੱਦੀਨ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ
ਪਤਿੰਦ੍ਰਿਯ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿੰਘਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਸਭ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ
ਬੇਟੀ ਏਲਾ ਬੁਝਾਨੀ ਬੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਜੀ ਹੈ । ਗਾਲਬਨ ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਸਿੰਘਤਾ ਦੇ ਸਤੀ ਹੋਣ
ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਛਰਾਤ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ‘ਸਿੰਘਤਾ ਮਾਤਾ’ ਜਾਂ ‘ਸਿੰਘਤਾ ਮਾਈ’ ਸੀ, ਫਿਰ ਬਦਲਦਾ
ਬਦਲਦਾ ‘ਜੋਗ ਮਾਯਾ’ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਵੱਸਣੇ ਲਈ
ਮੰਦਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ‘ਜੋਗ ਮਾਯਾ’ ਜਸੋਧਾ ਦੀ ਬੇਟੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ
ਭੈਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੰਸ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਬਿਜਲੀ ਬਣ ਕਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰ ਮੁਗਲ
ਸਭਾਇ ਪਾਸ ਚੱਠੇ ਤੇ ਘਰ ਦੇਖੇ ਆ ਰਿੰਗਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਇੰਦਰ ਪੁਸਤ ਬਣਨ
ਵੇਲੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਦੇਕੇ ਇਹ ਮੰਦਰ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ
ਦੇ ਰਣਵਸ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਠਵੇਂ ਸਿਰੇ ਬਣਵਾਇਆ । ਪਰ ਜੇ ਮੰਦਰ ਹੁਣ ਖਰਾ
ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ੧੮੨੭ ਈ: ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ । ਇਕ ਬੜਾ ਹੈ
ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਅਚਲਚੱਕ ਜੀ’ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਘੋਸ਼ਣੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਬੜਾ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ਔਸਦੇ
(ਜਦੀ ਦੂਜ ਦੀ ਜਾਂਦੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਭਾਗ)

ਭੀਰ ਸੰਗ ਨਰ ਭਾਗੀ ॥ ੧੭ ॥ ਖਰੇ ਰਹਜੇ ਮੀਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ। ਧਰਿ
ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ—ਨਿਕਸਹਿ ਜਾਹਰ—। ਆਏ ਅਪਰ ਲੋਕ ਸਿਖ ਜੇਈਦਰਸਨ
ਹੋਭੁ ਭੀਰ ਕਰਿ ਤੋਈ ॥ ੧੮ ॥ ਸਕਲ ਉਛੀਕਤਿ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈਂ। ਸਨੇ
ਸਨੇ ਚਲਿ ਨਰ ਬਹੁ ਆਵੈਂ। ਫਰੇ ਦੁਖਹਿਰੇ ਨਿਕਸੇ ਜਬੈ। ਨਿਕਰਿ ਹੋਇ
ਦਰਸੇ ਗੁਰ ਸਬੈ ॥ ੧੯ ॥ ਕਰ ਬੀਦਹਿ ਅਭਿਬੀਦਨ ਠਾਨਹਿ। ਕੀਰਤਿ
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਖਾਨਹਿ। ਨਿਕਰਿ ਹੋਇ ਨਿਪਕੇ ਪਰਧਾਨਕਰੀ ਬੀਦਨਾ
ਜੋਰਤਿ ਪਾਨ ॥ ੨੦ ॥ ਪੁਨ ਰਾਸੇ ਕੀ ਨਮੋ ਬਖਾਨੀ। ‘ਰਾਵਰਿ ਕਮਨ
ਸੁਨਜੈਂ ਸਬਿ ਕਾਨੀ। ਹੁਇ ਸਚੀਤ ਮੁਹਿ ਤੁਰਤ ਪਠਾਯੋ। ਉਤਲਾਵਤਿ ਹੀ
ਮੈਂ ਚਲਿ ਆਯੋ ॥ ੨੧ ॥—ਨਿਜ ਤਬਰੀਫ਼ ਕਹਾ ਲੇ ਚਾਲੇ—। ਇਮ ਸੰਸੀ
ਕੀਨਸਿ ਮਹਿਪਾਲੀ’। ਸੁਨਿ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਖਾਨਾ। ‘ਭੀਰ ਕਰਹਿ
ਵਹਿਰ ਕਿਸ ਬਾਨਾ ॥ ੨੨ ॥ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇਨਿ ਕੀ ਤਹਿ ਭੀਰ। ਆਵਨ
ਜਾਨੈ ਰਹੈ ਵਹੀਰ। ਕੁਛਕ ਫਰਕ ਪੁਰਿ ਤੇ ਕਰਿ ਜਾਇ। ਬਿਚਹਿ ਰਹਾ
ਪਿਖਿ ਸੰਦਰ ਭਾਇ ॥ ੨੩ ॥ ਬਾਸ ਕਦੀਮੀ ਹਮਰੇ ਹੋਇ। ਐਸੇ ਬਾਨ ਖੋਜ
ਹੈ ਕੋਇ। ਭੇਵ ਨ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪਰਧਾਨ ਬਖਾਨੀ
॥ ੨੪ ॥ ‘ਮੁਕਕੇ ਨਿਪ ਕੀ ਆਇਸੁ ਅਹੈ। ਚਲੈਂ ਸੰਗ ਜਹਿ ਤੁਮ ਚਿਛ
ਚਹੈ। ਕਰਹੁ ਬਿਲੋਕਨ ਜਿਸ ਦਿਸ ਮਾਹੀ। ਬਿਰਹੁ, ਅਨੰਦ ਰਿਦਾ

‘ਕਿਧਰ ਅਪਣੇ ਬਦਰਸ ਆਪੇ ਨੂੰ ਲੇ ਚਲੇ ਹੋ[ਅਗਾ, ਤਬਰੀਫ਼—ਬਦਰਸ ਕਰਨਾ]।

‘ਚੁਛਕ ਪਿਛੇ ਪੈਣੇ ਕੀ ਕਾਥੀ ਦੁਖ।

ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਕੀ ਮੀਦਰ ਦੀ ਯੋਤਕ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਪੁਜਾਰੀ ਭੈਣ ਆ ਕੇ
ਸਤੀ ਹੋਣ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਅਚਲਕ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਨੇ
ਰੋਕ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਰਾਦ ਕਿਰਾਦ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਜਾ ਵਿਚ
ਭੇਜ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਨ। ਹੋਸਕਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪੁਜਾਰੀ ਦੇ ਯਾਚਨਾ ਕਰਨੇ ਪਰ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਸੀ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣੇ
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਕਵਾ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਵਾਕਿਆ ਦੀ ਯਾਦ ਇਉਂ ਰਹਿ ਕਦੀ ਹੋਵੇ ਤੇ
ਕਦੀ ਸੀ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤ ਵਿਗੜ ਵਿਗੜ ਕੇ ਜੋਉਂ ਮੱਘੀ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਯੋਗ ਮਾਯਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਯੋਗ ਦੀ ਬਕਤੀ, ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਭੇਣ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ
ਯੋਗੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਯੋਜ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਕਲ ਸਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੀਤਲਾ ਯਾ
ਕਾਲੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਤਿਕਾਰ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਥੇ ਜਗਾ ਅਨਿਸਚਿਤ ਹੈ।

ਹਇ ਜਾਹੀਂ ॥ ੨੫ ॥ ਤਹਾ ਕਰਹ ਬਿਸਰਾਮ ਸਖਾਰੇ । ਪਹੁਚਹਿ ਪੁਨ
ਸਮਾਸ ਜੇ ਸਾਰੇ । ਇਮ ਕਹਿ ਸਨਿ ਕਰਿ ਤੈ ਅਸਵਾਰ । ਸ਼ਿਵਕਾ ਲਈ
ਉਠਾਇ ਕਹਾਰ ॥ ੨੬ ॥ 'ਪਾਇਨਿ ਸੇਗ, ਸੇਗ ਪਰਧਾਨ । ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਓ
ਹੀ ਕਰਹਿ ਪਧਾਨ' । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਾਤਨਿ ਬਤਰਾਵਤਿ । ਸੁੰਦਰ ਬਲੰ ਜਹਿ,
ਸਾਤਿ ਬਤਰਾਵਤਿ ॥ ੨੭ ॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਸ਼ਿਵਕਾ ਮਗ ਚਾਲੇ । 'ਸੁਨਹੁ ਗੁਰੁ
ਜੀ ਬਾਨ ਬਿਸਾਲੇ । ਜੋਗ ਆਪ ਕੈ ਮੇਂ ਮਨ ਜਾਨਾ । ਰਹੇ ਬਿਰਾਸ ਆਪ
ਤਿਸ ਬਾਨਾ ॥ ੨੮ ॥ ਤਟ ਜਮਨਾ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਧਰਮਨਿਪ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸੁ ਝੋਰਾ
ਕਰਾ' । ਸਕਲ ਤੋਪਖਾਨਾ ਤਹਿ ਰਹੈ । ਕਿਤਿਕ ਚਮ੍ਹੰ ਭੀ ਬਿਰਤਾ ਗਹੈ
॥ ੨੯ ॥ ਜੇ ਰਾਵਰ ਕੇ ਅੰਤ ਪਸਿੰਦੇ । ਕਰਹੁ ਬਿਲੋਕਨਿ ਲਹਹੁ ਅਨੰਦ ।
ਪੁਰਿ ਕੀ ਇਸ਼ਿ ਦੌੜਣ ਮਹਿ ਜਾਨੈ । ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਤਹਾ ਪਧਾਨੈ' ॥
੩੦ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨਿ ਘਰਿ ਤਿਸ ਤੇ ਮਾਨੀ 'ਗਮਨਹੁ ਤਹਾ' ਕਹੀ ਮੁਖ
ਬਾਨੀ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਮਗ ਚਾਲਿਹੋਤੁ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੋ ਬਲ
ਛਾਲੇ' ॥ ੩੧ ॥ ਬਹੁ ਮਾਨਯ ਸਭਿ ਚਲਤਿ ਪਿਛਾਰੀ । ਆਇ ਤਹਾ ਭਬਿ
ਧਰਾ ਨਿਹਾਰੀ । ਤੋਪਾ ਧੰਦ ਖਰੀ ਨਿਪ ਕੋਈ । ਲਿਕਟਿ ਡਿਨਹੁ ਕੇ
ਚਮ੍ਹੰ ਬਝੀ ॥ ੩੨ ॥ ਤਿਨ ਤੇ ਪਰੇ ਬਾਨ ਸੁਭ ਹੋਰੇ । ਕਰਜੇ ਬਿਲੋਕਨਿ
ਲਾਇਕ ਭੋਰੇਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਗੁਰ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ । 'ਇਸ ਬਲ ਉਭਰਾਹ
ਸਿਵਰ ਹਮਾਰਾ' ॥ ੩੩ ॥ ਕਹਿ ਸ਼ਿਵਕਾ ਭਿਹ ਠਾ ਉਤਰਾਈ । ਖਰੇ ਹੋਇ
ਹੋਰੀ ਸਭਿ ਜਾਈ' । ਸਜਾਮਲ ਜਲ ਪਵਾਹ ਜਹਿ ਜਮਨਾ । ਪਾਵਨ ਕਰਨਿ,
ਕਲੁਖਨਿ ਦਮਨਾ' ॥ ੩੪ ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਤੀਰ ਤੀਰ ਸਭਿ ਜਾਈ' । ਖਰੀ
ਦੁਰਬਾ ਅਵਨੀ ਭਾਈ । ਤਹਾ ਪ੍ਰਯੋਕ ਭਸਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਆਸਰਰਨ
ਤੇ ਛਾਇ' ਸੁਦੀਨਿ ॥ ੩੫ ॥ ਦਾਸਨਿ ਸਾਥ ਕਹਜੇ ਭਭਕਾਲਾ । 'ਅਪਨੋ ਜੇ
ਸਮਾਸ ਹੈ ਜਲਾ' । ਲੇ ਆਵਹੁ ਤੁਮ ਸਭਿਹੀ ਜਾਇ । ਸ਼ਮਿਧਾਨਾ 'ਅਭਿ
ਦੇਹੁ ਲਗਾਇ' ॥ ੩੬ ॥ ਸੁਨਿ ਆਗਾ ਦਾਸਨਿ ਤਿਮ ਕਰਜੇ ਢਿਓ ਪਰਧਾਨ
ਹੁਤੋ ਜੋ ਖਰਜੇ । ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਵਨਿ ਕੀਨਾ । 'ਮਹਿਪਾਲਕ ਸੰਗ ਕਹੈ

'ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਨੌਰੇ ਨੌਰੇ ਹੋਏ ਪਰਪਾਠ ਪਿਛਲ ਹੀ ਠਾਲ ਰੁਝ ਪਿਆ । 'ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
'ਰਾਜੇ ਜੋ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੋਏ ਨੇ (ਟਿਕਾਣਾ) ਕੀਤਾ ਹੈ । 'ਭਲਾ, ਚੰਗਾ । (ਅ) ਭਾਵਨਾ । 'ਸਭ ਕਾ ।
'ਪ੍ਰਥਮ ਨਾਸ਼ਕ । 'ਕੀਓ ਕੀਓ ਸਾਰੇ ਜਾਤਿ । 'ਯੋਗਲ ਘਾਹ । 'ਫਲ । 'ਸਭਾ । 'ਤੰਤ੍ਰ ।

ਪ੍ਰੀਤਨਾ ॥੮੭॥ ਬਲ ਪਸੰਦ ਹਮਰੇ ਇਹੁ ਆਵਾ। ਸਰਬ ਸਿਵਰ ਕੋ ਚਹੁ
ਲਗਾਵਾ। ਅੰਤਰ ਹੁਭੈ ਬਾਨ ਬੁਭ ਸੇਸਾ। ਇਹੀ ਬੀ ਲਖਹੁ ਆਪਨੇ ਤੇਸਾ
॥ ੮੮ ॥ ਹਮ ਇਉਂ ਤੇ ਨਹਿ ਕਰਹੁ ਅੰਦੇਸ਼ਾ। ਸਮਨਾ ਤਰ ਰਮਣੀਕ
ਵਿਸੇਸ਼ਾ। ਸੁਨਿ ਪਰਧਾਨ ਜਾਨਿ ਕਿਧ ਬੇਰਾ। ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਗਮਨਨੈ
ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੮੯ ॥ ਅਪਰ ਦਾਸ ਵਸਤੁ ਹਿਤ ਲੈਬੈ। ਕਾਏ ਤੁਰਤ ਮਝਾ
ਸੁਪਿ ਦੇਬੈ। ਕਹਨੈ ਜਾਇ ਬਾਹਰ ਕਿਧ ਬੇਰਾ। ਆਏ ਲੈਨਿ ਸਮਾਜ
ਬਡੈਰਾ ॥ ੯੦ ॥ ਮਰਛੀ ਜਾਨਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੀ ਬੁਝੈ। ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰਿ
ਕਰਿ ਸਬੈ। ਸਰਬ ਸਿਵਰ ਕੋ ਸੰਗ ਲਵਾਇ। ਮਾਝਾ ਕਾਈ ਗੁਰੁ
ਸਿਸ ਭਾਇ ॥੯੧॥ ਭਪ ਸਮੇਝ ਬਨ ਜਾਇ ਬਿਲੋਕਾਤੁ ਸੁਨਿ ਬੈਠੀ ਹੋਇ
ਸਬੈਕਾ। ਸਿਭਕ ਸੰਗ ਨਰ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਨਿਸ ਬੇਰ
ਲਗਾਏ ॥੯੨॥ ਬੁਝ ਸਮਿਧਾਨੈ ਗਨ ਬਾਨੈ। ਖਰੀ ਕਨਾਝ ਬਨਾਝ ਮਹਾਨੈ
। ਰੋਸਮ ਕੀ ਭੁਭੈ ਗਨ ਸੰਦਰ। ਲਗਨੈ ਪਟੇਬਰ ਚਿੰਤੁਭਿ ਅੰਦਰ ॥੯੩॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਭਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਭਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਭਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਭਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਭਾ ॥ ੯੪ ॥

੪੯. [ਸਲੀਭ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ]।

ਦੇਹਕਾ ॥ ਨਿਪ ਸੈ ਸਿੰਘ ਉਠਿ ਭੁਭ ਕੋ ਭਾਹੁ ਸਮੀਪ ਸਿਧਾਇ। ਸਾਥ
ਅਚਾਇਬ ਦੇਖਿ ਕੈ ਪਹੁੰਚਨੈ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਨੌਰੰਗ ਦਿਗ
ਅਵਲੋਕ ਨਰੋਸ਼ਾ। ਬੁਝੀ ਗੁਰ ਕੀ ਗਾਥ ਵਿਸੇਸ਼ਾ। ਕਿਮ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕੈ
ਪਹਿਚਾਨੈ। ਬੈਸ ਇਆਨੈ ਪਰਮ ਸੁਸਾਨੈ ॥੨॥ ਕਰਾਮਾਝ ਬੁਝ ਪਰਖਨਿ
ਕਰੀ। ਅਹੈ ਕਿ ਨਹਿ ਬਝ ਬਕਤੀ ਧਰੀ। ਰਹੈ ਸਮੀਪ ਪਿਖਭਿ ਅਰੁ
ਬੈਲਨਿਕੋਬਿਕ ਭਾਰ ਕਰਨੈ ਤੈਂ ਤੋਲਨਿ ॥੩॥ ਸੁਨਿ ਮਹਿਪਾਲਕ ਹਾਥਨਿ
ਬੰਦ। ਕਹਨੈ ਕਿ ਅਹੈਂ ਅਡੋਲ ਬਿਲੋਦ। ਕੋ ਸਮਰਥ ਜੋ ਪਰਖਹਿ ਭਾਰਾ
ਮਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਸਧੀਰ ਉਦਾਰ ॥ ੪ ॥ ਪਟਰਾਨੀ ਮੈਂ ਕੋਨ ਬਿਠਾਈ ਅਪਰ
ਭਲੇ ਬਲ ਮੈਂ ਸਮੁਦਾਈ—ਜੇ ਅੰਤਰਸਾਮੀ ਗੁਰ ਅਹੈਂ ਮਹਿਖੀ ਅੰਕ ਜਾਇ
ਕਰਿ ਬਹੈਂ—ਅਪਾ। ਇਮ ਚਿਤਵਡਿ ਕਰਿ ਕੈ ਸਭਿ ਭਜਾਰੀ। ਆਇ ਕੀਨਿ
ਮੈਂ ਬਿਨੈ ਅਯਾਰੀ—ਹਮ ਤੇ ਪਤਾ ਚਹੈ—ਮਨ ਜਾਨਿਆ ਤੇ ਰੁਖ ਫੇਰਨਿ ਕੋ
ਠਾਨਿ ॥੫॥ ਭਉ ਹੋਇ ਨੰਮ੍ਰੀ ਬਹੁ ਭਾਤੀ। ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੀਰਤਿ ਕੀ ਕਾਨਿ

‘ਟਿਓ, ਲੁਭਾਓ।’ ਜੋਰ ਵਸਤੇ। ‘ਠਾਠ ਲੋਕੇ (ਅ) ਲਵਾਏ।

ਬਾਤ॥ਲੇ ਗਮਨਨੇਂ ਮੀਦਰ ਰਣਵਾਸਾਜਥਿ ਪਹੁੰਚੈ ਸਭਿ ਤ੍ਰੀਯਨਿ ਪਾਸ॥
 ੭ ॥ ਫੁਲ ਛਰੀ ਸਿਰ ਧਰਿ ਕਹਿ ਬਾਨੀ ।-ਨਹਿੰ ਭੁਪਤਿ ਕੀ ਇਹ
 ਪਰਰਾਨੀ-।ਸਗਰੀ ਨਾਰਿਉਲੰਘਤਿ ਗਏਬੈਠੀ ਜਹਾਂ ਮਲਿਨ ਪਰ ਲਿਏ
 ॥ ੮ ॥ ਧਰੇ ਮਨੋਰਥ ਇਮ ਉਰ ਮਾਂਹੀ । ਮੇ ਬਿਨ ਅੰਕ ਨ ਬੈਠਹਿੰ ਕਾਂਹੀ॥
 ਸੇ ਮਨ ਜਾਨਿ ਗਏ ਤਿਸ ਘਸ ।-ਇਹ ਪਰਰਾਨੀ-ਬਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੯ ॥
 ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਅੰਕ ਤਰਕਾਲ॥ਭਈ ਬਿਸਮ ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਬਾਲਾ ਪਰਖਨਿ
 ਕੀ ਬਿਧਿ ਸਗਰੀ ਜਾਨੀ । ਕੁਛਕ ਕੋਪ ਤੇ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ ॥ ੧੦ ॥ ਸੁਨਿ
 ਹਮ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਖਸ਼ਾਈ । ਇਮ ਅਜਮਤ ਕਾਮਲ ਪਡਿਆਈ'।ਸੁਨਿ
 ਨੌਰੰਗ ਮਨ ਸਾਚੀ ਜਾਨਿ । 'ਭੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ! ਮੇਲ ਮਮ ਠਾਨਿ ॥੧੧॥ ਜਨੇਂ
 ਕਰੇਂ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਕਰਿਵਾਵਹੁ । ਅਜਮਤ ਤਿਨ ਕੀ ਭਬਹਿ ਦਿਖਾਵਹੁ॥
 ਨਿਜ ਇਥਿ ਤੇ ਕਹਿ ਕੇ ਬਹੁ ਗੀਤਿ । ਕੀਜਹਿ ਬਿਰਮਾਵਨ ਸੁਭ ਚੀਤ'
 ॥੧੨॥ ਭਬਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਕਹਨੇਂ ਕਰ ਜੋਰਿ'ਕਰੇਂ ਨ ਕਰੇਂ ਮੇਂ ਰਾਵਰਿ ਲੰਰ
 । ਪੁਰਬ ਬਹੁਤ ਬਾਰ ਮੇਂ ਭਾਖਾ । ਮਿਲਿਨਿ ਤੁਮਾਰੀ ਜਸ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥
 ੧੩ ॥ ਅਬਿ ਭੀ ਜਤਨ ਕਰੇਂ ਕਹਿ ਬਿਨੈ।ਸਥਾ ਮਿਲਨਿ ਰਾਵਰ ਕੇ ਬਨੇ'।
 ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਕੇ ਭੁਪਤਿ ਆਯੋ । ਬੰਠਿ ਸਦਨ ਪਰਧਾਨ ਬੁਲਾਯੋ ॥
 ੧੪ ॥ 'ਕਹੁ ਸਾਤਗੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਬੁਝਾਇ । ਜਾਏ ਵਹਿਰ ਕਿਮ ਸਿਵਰ
 ਲਗਾਇ । ਮੇ ਪਰ ਕੋਪ ਨਹੀਂ ਹੁਇ ਗਏਢਿਗ ਤੇ ਦੁਰ ਸਿਧਾਰਤਿ ਭਏ'
 ॥ ੧੫ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪਰਧਾਨ ਬਖਾਨੇ । 'ਸਦਾ ਪ੍ਰਸਿਨ ਪਰਹਿੰ ਸੇ ਜਾਨੇ ।
 ਨਹਿੰ ਰਿਸ ਕੀ ਕੁਛ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ । ਮੈਂ ਤਿਨ ਸੰਗ ਰਹਨੇ ਅਗਵਾਈ ॥
 ੧੬ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਕਏ ਦੇਵੀ ਕੇ ਮੀਦਰਾਕੇਡਿਕ ਕਾਲ ਰਹੇ ਬਿਤ ਅੰਦਰ'।
 ਨਿਕਸੇ ਤੁਮਰੀ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਈ।ਸਵਕ ਸੰਗ ਹੁਤੇ ਸਮੁਦਾਈ॥੧੭॥ਤੁਮਰੀ
 ਰਪਨਿ ਕੇ ਅਸਥਾਨ । ਪਿਖਿ ਜਮਨਾ ਜਲ ਹਰਖ ਮਹਾਨ । ਮੁਖ ਸੰ

*ਇੱਕ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਸਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਚੋਪਈ ਚਾਪੁ ਹੈ, ਜੋ ਲਿਖਤੀ
 ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਇਉਂ ਹੈ:-ਤਹਿੰ ਕਿਸ ਸਥਾ ਬਚਨ ਕਰ ਧੁਨੀ । ਸੁਖਮ ਸੀ
 ਕਛੁ ਮੇਂ ਭੀ ਸੁਨੀ । ਲਗੀ ਕਿਵਾਰ ਉਪਾਏ ਖਿਕਸੇ । ਵਹਿਰ ਏਕਲੇ ਫਿਰਤੇ ਨਿਕਸੇ ।

ਇਸਤੋਂ ਸ਼ੱਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਚਾਪੁ ਰੁਕਾ ਅਖੇਪਕ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ
 ਜੇਕਰ ਮਾਯਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਸਾਫ਼ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰੁਕਾਈ ਕੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਸਤਾਖੇਪ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇ ।

ਕਹਨੋ-ਭੀਰ ਬਹੁ ਅੰਤਰ^੧ । ਆਇ ਜਾਇ ਨਰ ਅਨਿਕ ਨਿਰੰਤਰ॥੧੮॥
 ਇਹਾਂ ਰਹਨਿ ਮਹਿ ਹਰਖ ਹਮਾਰੇ । ਮਹਿਪਾਲਕ ਸੇਂ ਦੇਹੁ ਉਚਾਰੇ । ਨਹੀਂ
 ਅੰਦੋਸ਼ਾ ਕੀਜਹਿ ਕੈਸੇ । ਸੈਸੇ ਤਹਾਂ ਇਹਾਂ ਹਮ ਤੈਸੇ॥੧੯॥ ਸੁਨਹੁ ਪਰੰਤੂ
 ਲਖਨੈ ਨਹਿ ਜਾਈ । ਜਿਨਹੁ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਰੁਜਹਿ^੨ ਨਸਾਈ । ਤਨ
 ਮਹਿ ਜੁਰ^੩ ਤਿਨ ਕੇ ਹੁਇ ਆਵਾ । ਅਸਟ ਜਾਮ ਇਕ ਸਮ ਦਰਸਾਵਾ॥
 ੨੦॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਰਬ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ । ਰਾਜੇ ਕਰੀ ਬਿਤਾਵਨਿ ਰਾਤਿ।
 ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤੇ ਸੋਚ ਬਨਾਨਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮੀਪ ਪਯਾਨਾ ॥
 ੨੧॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਰਨਿ ਕੀ ਭੀਰ ਘਨੇਰੀ॥ ਸੁਭਟਨਿ ਪੰਕਤਿ ਚਲਹਿ ਅਗੇਰੀ॥
 ਗੁਰ ਕੋ ਸਿਵਰ ਜਬਹਿ ਦ੍ਰਿਸਟਾਯੋ । ਵਾਹਨ ਤਨਾਗਿ ਚਰਨ ਤੇ ਆਯੋ
 ॥ ੨੨ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਖਬਰ ਅਪਨੀ ਪਹੁੰਚਾਈ । ਫਰਸ਼ਾਇਕ ਤਨਾਗੀ
 ਕਰਿਵਾਈ । ਹਾਥ ਜੋਰ ਕਰਿ ਪੈਰ ਅਗਾਰੀ॥ ਨਿਮ੍ਹਿ ਹੋਇ ਅਭਿਬੰਦਨ ਧਾਰੀ
 ॥ ੨੩ ॥ ਅੰਤਰ ਤਬਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁਇ ਗਯੋ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਪਰ ਹੋਰਤਿ ਭਯੋ।
 ਬਸਤ੍ਰ ਅਛਾਦਤਿ ਤਨ ਪਰ ਸਾਰੇ । ਨਿਪ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਬਦਨ ਉਘਾਰੇ॥੨੪॥
 ਨਿਮ੍ਹਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਨਮੋ ਅਗਾਰੀ । ਬੈਠਨੈ ਰਾਵ ਨਰਨਿ ਹਟਕਾਰੀ ।
 ਔਰ ਪੈਰ ਪਰ ਰੋਕੇ ਰਹੇ । ਦਰਸਨ ਦੇਖਤਿ ਨਿਪ ਬਚ ਕਹੇ ॥੨੫॥ ‘ਸ੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕੈਸੇ ਪਰੇ ? ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਨ ਬੈਠਨਿ ਕਰੇ’ । ਇਕ ਦੁਇ
 ਨਿਕਟਿ ਦਾਸ ਜੇ ਅਹੋਪ੍ਰਭੁ ਰੂਸਨਿ ਤੇ ਤਿਨ ਪੁਨ ਕਹੇ॥੨੬॥ ‘ਪ੍ਰਥਮ
 ਤਾਪ ਤਨ ਮਹਿ ਅਧਿਕਾਈ । ਆਜ ਸੀਰਲਾ ਵਈ ਦਿਖਾਈ । ਬੋਰਾ
 ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ ਮੁਖ ਆਪ । ਚਵਨੋ ਅਧਿਕ ਅਥਿ ਭੀ ਤਨ ਤਾਪ’॥੨੭॥ ਹਾਥ
 ਬੰਦਿ ਮਹਿਪਾਲ ਬਖਾਨੇ । ‘ਮਹਾਰਾਜ ਕੈਸੀ ਕ੍ਰਿਤ ਠਾਨੇ । ਦਰਸ ਆਪ ਕੋ
 ਨਾਸਹਿ ਰੋਗ । ਭਏ ਨਬਾਰ ਗਨ ਲੋਗ ਅਰੋਗ ॥ ੨੮ ॥ ਕਜਾ ਲੀਲਾ
 ਦਿਖਰਾਵਨਿ ਲਾਗੇ । ਤੁਮਰੇ ਨਾਮ ਲੇਤਿ ਦੁਖ ਭਾਗ॥ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਪੁਰਨ
 ਸਮਰੱਥ । ਭੀਜਨ ਗਜਨ ਆਪ ਕੇ ਹੱਥ ॥ ੨੯ ॥ ਦਰਸਨ ਚਹੇਂ । ਬ੍ਰਿੰਦ
 ਨਰ ਨਾਰੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਿ ਅਗਾਰੀ । ਸਾਵਧਾਨ ਬਨਿ
 ਬੈਠਹੁ ਆਪ॥ ਹਰਹੁ ਸ਼ਕਤਿ ਤੇ ਤਾਪ ਸੀਤਾਪ॥੩੦॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ
 ਰੂਪ । ਜਿਨ ਕੇ ਗੁਨ ਗਨ ਅਧਿਕ ਅਨੂਪ । ਤਿਸ ਗਾਵੀ ਕੇ ਮਾਲਿਕ
 ਆਪ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੇ ਦਾਤਾ ਬਰ ਸ੍ਰਾਪ’॥ ੩੧ ॥ ਨਿਪ ਤ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿ-
^੧(ਸਭਿ) ਅੰਤਰ ਬਹੁਤ ਭੀਰ ਹੈ । ^੨ਰੋਗ । ^੩ਤਾਪ । ^੪ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾਸਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ।

ਗੁਰ ਕਹੈ। 'ਜਿਸ ਕਿਸ ਜਗ ਸਰੀਰ ਕੋ ਲਹੈ। ਸੁਖ ਦੁਖ ਸੰਗ ਸਦਾ
ਹੀ ਰਹੈ। ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸੰਤ ਸਭਿ ਕਹੈ ॥ ੩੨ ॥ ਹੋਨਹਾਰ ਨਹਿ ਮਿਟਹਿ
ਕਦਾਈ। ਜੋ ਸਭਿ ਕੇ ਸਿਰ ਬੀਤਤਿ ਆਈ। ਰਾਮਚੰਦ ਕੀਨਸਿ ਬਨਬਾਸ।
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਚੰਦ ਕੋ ਬੰਸ ਬਿਨਾਸ ॥ ੩੩ ॥ ਚੰਦ ਕਲੰਕਤਿ, ਸਾਧਰ ਖਾਰ।
ਰੁਦ੍ਰ ਹਲਾਹਲ ਕੋ ਗਲ ਧਾਰ। ਕੌਨ ਕੌਨ ਗਿਨੀਅਹਿ ਸਮਰੱਥ।
ਸਕਲ ਚਲੇ ਭਾਵੀ ਕੇ ਹੱਥ ॥ ੩੪ ॥ ਜਿਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਠਾਨੈ।
ਰਿਦੇ ਅਨੰਦ ਧਾਰਿ ਸੋ ਮਾਨੈ। ਇਹ ਸਿਤਨਿ ਕੋ ਮਤ ਹੈ ਸਾਚਾ। ਸ੍ਰੀ
ਨਾਨਕ ਬਿਚ ਸਬਦ ਉਬਾਰਾ ॥ ੩੫ ॥ ਜਥਾ ਜੋਗ ਈਸੁਰ ਸਭਿ ਕਰਤਾ।
ਮੂਢ ਅਸਾਨ ਭਰਕ ਤਿਸ ਧਰਤਾ। ਭੋਗਹਿ ਬਹੁਰ ਗੁਨਾਹੀ ਹੋਇ। ਭਾਲੇ
ਕੋ ਨ ਮਾਨਿ ਹੈ ਜੋਇ ॥ ੩੬ ॥ ਯਾਤੇ ਸੁਨਹੁ ਨਰੈਸੁਰ ! ਧਰੀਏ*। ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣ
ਕੋ ਭਰਕ ਨ ਕਰੀਏ। ਈਸੁਰ ਕੀ ਮਰਜੀ ਮਾਂਹ ਚਾਲੇ। ਹਰਖ ਸਹਤਿ
ਮਤਿ ਸੇਤ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਨਿ ਭੂਪਾਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਰ। ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਤਿ
ਭੂਸ਼ਨਿ ਧਾਰਿ। -ਕਹਾਂ ਕਹਨਿ ਸਰਬਗਨਿ ਸੰਗ। ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਹਿ ਸੁ
ਅਪਨਿ ਉਮੰਗ- ॥ ੩੮ ॥ ਬੈਠੈ ਰਹੈ ਸੁ ਕੋਤਿਕ ਕਾਲ। ਦੇਖਿ ਗੁਰੁ ਤਨ
ਚਿੰਤ ਬਿਸਾਲਾ-ਹਜ਼ਰਤ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਬਨਿ ਆਵੈਜਾਬ ਲੈ ਬੈਠਿ ਨ ਸਭਾ
ਲਗਾਵੈ- ॥ ੩੯ ॥ ਕਰਨਿ ਉਪਾਏ ਅਨੇਕੇ ਭੀਤ। ਦਾਸਨਿ ਸਾਥ ਕਹੀ
ਬਹੁ ਬਾਤ। ਅੰਤਰ ਮਾਤਾ ਪਰਦੇ ਮਾਂਹਿ। ਮਸਤਕ ਟੋਕ ਪਠੈ ਨਰ-
ਨਾਹਿ ॥ ੪੦ ॥ ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਲੇ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿਉਠੈ ਨਰੈਸੁਰ ਕਰਨਿ
ਪਸਾਨ। ਵਹਿਰ ਪੈਰ ਪਰ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕੈ। ਰਮਨਨ ਨਿਜ ਵਾਹਨ ਪਰ
ਚਰਿਕੈ ॥ ੪੧ ॥ ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਪਹੁੰਚੈ ਆਇ। ਨਾਨਾ ਰਸ ਕੇ ਭੋਜਨ
ਖਾਇ। ਅਵਰੰਗ ਨਿਕਰਿ ਜਾਇ ਸਭਿ ਗਾਈ। ਪ੍ਰਥਮ ਦੇਹਿ ਜੂਰ* ਸੋਂ ਹੁਇ

*ਸਿਵਜੀ। *ਬਹਿਰ। *ਕਹਿਆ ਹੈ। *ਬੁਣੇ ਤੇ ਧਰਨ ਕਰੇ। *ਰਾਜੇ ਨੇ। *ਤਾਪ।

*ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਭਾਣੇ ਜਾ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਛੁਟ
ਕਿਸੇ ਭਾਵੀ ਨੂੰ ਅਪ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੰਨਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇਕੇ ਭਾਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਲਤਾ
ਦੇਸਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਦੇ ਵਾਕ ਮਹਾਨ
ਉੱਚੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੩੪ ਅੰਕ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਹੁਕਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ ਅਟਿਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਇੱਥੇ ਅੰਕ ੩੨, ੩੩, ਵਿਚ ਬੀ ਭਾਵੀ ਦੇ
ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਚਾ ਹੀ ਲਾਉਣੇ ਠੀਕ ਰਹਿਣਗੇ।

ਆਈ ॥ ੪੨ ॥ ਅਬਹਿ ਸੀਤਲਾ ਦਈ ਦਿਖਾਈ ਪੈਵਿ ਰਹੇ ਗੁਰ ਪਿਖੇ ਸੁ
ਜਾਈ' । ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਚਿਤ ਮਹਿ ਲਖਿ ਆਪ—ਬਿਦਤਨੈ ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ
ਸਾਪ—॥ ੪੩ ॥ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਕਹਨੈ ਤਿਹ ਸਮੇ । 'ਸੁਧਿ ਲਿਹੁ ਨਿਤ,
ਦਿਹੁ ਸਭਿ ਪੁਨ ਹਮੇ' । ਬਹੁਰ ਅਪਰ ਪਰਸੰਗ ਚਲਾਏ । ਸ਼ਾਹੁ ਸਭਾ ਸਭਿ
ਹੀ ਬਿਸਮਾਏ ॥ ੪੪ ॥

ਪੰਥੀ ਕੀ ਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖੀ ਨਿੰਧੇ ਕਾਨ੍ਹਿ ਕਾਨ੍ਹੇ 'ਸੀਤਲਾ ਦਿਖਾਈ' ਪੁੰਥੀ ਕਾਨ੍ਹਿ ਕਾਨ੍ਹੇ
ਕਾ ਕਾਨ੍ਹਿਕੀ ਕੰਧ ॥ ੪੨ ॥

੫੦. [ਸੀਤਲਾ ਨਿਕਲੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਇਸੁ ਕੀਨਸਿ ਦਾਸ । 'ਸਿਖ
ਸੰਗਤਿ ਵਿਗਾ ਦੁਰ ਕੇ ਆਇ ਨਹੀਂ ਕੋ ਪਾਸ ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਜੋ ਬਹੁਰ ਹੀ
ਚਹੀਅਹਿ ਆਇ । ਸੋ ਬੁਝਹਿ ਪੁਨਰਪਿ ਪ੍ਰਵਿਸਾਇ' । ਬੰਦੁਬਸਤ ਸਭਿ
ਹੀ ਕਰਿ ਦੀਨਿ । ਨਿਕਾਟ ਨਹੀਂ ਕੋ ਪਹੁੰਚਹਿ ਚੀਨ ॥ ੨ ॥ ਤਨ ਪਰ
ਨਿਕਸੇ ਗਨ ਬਿਸਫੋਟ' । ਸਘਨ ਅਧਿਕ ਕੋ ਦੋਰਘ, ਛੋਟ' । ਅਰੁਨ ਬਰਨ
ਸਕਰੇ ਹੁਇ ਆਯੋ । ਸੋਜਾ ਕੁਛੁਕ ਦੇਹਿ ਦ੍ਰਿਸਟਾਯੋ ॥੩॥ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਅਧਿਕ
ਅਧਿਕ ਹੀ ਭਯੋ । ਭਰਿਬੋ ਬਿਸਫੋਟਨਿ ਹੁਇ ਆਯੋ । ਜੋ ਸੁਧਿ ਲੈਬੋ ਆਇ
ਮਸਿੰਦ । ਕੋ ਸੰਗਤਿ ਨਰ ਕਿਯੋਂ ਬਿਲੇਦ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਅਬਰ ਵਹਿਰ ਹੀ
ਦੇਤਿ । ਸਤਿਗੁਰ ਪੈਢੇ ਬੀਚ ਨਿਕੇਤ । ਸ਼ਾਹੁ ਹਮੇਸ਼ ਪਠਹਿ ਉਮਰਾਵ । ਅਰੁ
ਆਵਤਿ ਨਿਤ ਜੈਸਿੰਘ ਰਾਵ ॥ ੫ ॥ ਸਭਿ ਤੇ ਉਦਾਸੀਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਰਿਕੇ ।
ਪੈਢੇ ਰਹੇਂ ਬੁਝਨੀ ਧਰਿ ਕੇ । ਜਾਨੈ ਸਭਿਨਿ ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਮ ਭਯੋ ।—ਰਾਮ-
ਰਾਇ ਜੈਸੇ ਬਚ ਕਿਯੋ ॥ ੬ ॥ ਸੋ ਅਬਿ ਸਾਰ ਹੋਇ, ਨਹਿ ਠਰੈ । ਨਹਿ ਭ
ਕਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਪਰੈਂ । ਜਿਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਤੇ ਮਿਰਿ ਜਾਇ । ਆਇ
ਸੀਤਲਾ ਰੁਜ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੭ ॥ ਸਿਖ ਆਦਿਕ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਨਰ ਘਨੇ ।
ਕੀਰ ਕਰਿ ਦਰਸ ਰੋਗ ਸਭਿ ਹਨੇ । ਰਿਦੇ ਭਾਵਨਾ ਜੋ ਧਰਿ ਆਏ । ਸਭਿ-
ਹਿਨਿ ਕੇ ਰੁਜ ਗੁਰੁ ਗਵਾਏ ॥੮॥ ਭਿਨ ਕੇ ਤਨ ਕੋ ਕਯਾ ਦੁਖ ਗ੍ਰਾਸੇ ਕਿਮ
ਭਮ ਭੋਮ ਭਰਨਿ ਕੇ ਪਾਸੇ' ?—। ਮਿਲਾਹੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪੈਰ ਜਿ ਆਵਹਿ । ਇਸ
ਬਿਧਿ ਆਪਸ ਬਿਖੇ ਸੁਨਾਵਹਿ ॥ ੯ ॥ 'ਬੈਸ ਅਲਪ ਗੁਰਤਾ ਅਬਿ ਪਾਈ
ਨਹਿ ਆਗੈ ਸੇਭਤਿ ਉਪਜਾਈ । ਦਾਸ ਨਹੀਂ ਅਸ ਲਾਇਕ ਕੋਈ । ਪੁਨ
ਗਵਾਈ ਪਰ ਕੋ ਗੁਰ ਹੋਈ ? ॥ ੧੦ ॥ ਜੇਬਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨ ਪਦ ਇਹ ਪਾਇ ।
'ਓਹ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੇ ਫੇਰ ਮੇਲਿ ਆਵੇ । 'ਭਲੇ । 'ਕੋਈ' ਛੋਟਾ । 'ਸੁਰਜ ਦੇ ਕੋਲ ਗਾਯਾ ਹੋਇ
ਯਿਥੇ' ? ।

ਖਾਰਜ ਕਰਨੈ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗਇਓਤੁ ਬਾਰਤੁ । ਜਾਨੀ ਪਰੈ^੧ ਜੇ ਸਿਖਸਿਗਤ
 ਪਸਾ ਕਰੈ ॥੧੧॥ ਸਭਿ ਮਹਿ^੨ ਪਰ ਜੈ ਹੈ ਅਸ ਰੋਰਾ ।—ਕੋ ਅਬਿ ਗੁਰੁ, ਬਾਸ
 ਕਿਸ ਠੋਰਾ ?—। ਅਦਭੁਤ ਗਤਿ ਸੀ ਸਭਿਗਾਰ ਕੋਰੀ । ਕੋ ਲਖਿ ਸਕਹਿ
 ਅਰੀਮ ਘਨੇਰੀ^੩ ॥ ੧੨ ॥ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ । ਮਿਲਿ ਆਪਸ
 ਮਹਿ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੀ । ‘ਰਾਮਰਾਇ ਬਿਨ ਸੰਤਤਿ ਰਹੈ । ਇਹ ਗੁਰੁ ਸਾਪ
 ਸਾਥ ਹੀ ਲਹੈ’ ॥ ੧੩ ॥ ਜਾਇ ਪੋਰ ਪਰ ਨਮੋਂ ਕਰੀਤੇ । ਲੇ ਲੇ ਸੁਧਿ
 ਨਿਜ ਧਾਮ ਸਿਧੀਤੇ । ਚੇਤ ਮਾਸ ਪਾਛਲਿ ਪਖ ਮਾਹੀਗਾਏ ਪੰਚਮੀ ਕੋ ਗੁਰ
 ਚਾਹੀ ॥੧੪॥ ਬਿਦਤ ਸੀਤਲਾ ਦਿਨ ਮਸ਼ਟੀ ਕੋ । ਛੋਟ ਬਡੀ ਬਿਸਫੋਰ
 ਭਰੀ ਕੋ । ਦਿਵਸ ਤੋਦਸੀ ਲੋ ਭਰਿ ਆਈ । ਸੇਵਹਿ ਦਾਸ ਨਿਕਟਿ ਜੈ
 ਜਾਈ ॥੧੫॥ ਹੋਤਿ ਅੰਬੀਭੇ ਗਤਿ ਪਿਖਿ ਮਨਕੀ । ‘ਹੇ ਗੁਰਾ! ਕਹਾ ਦਿਸਾ
 ਕਿਸ ਤਨ ਕੀਦੁਖ ਸੁਖ ਸਭਿਹਿਨ ਕੋ ਤੁਮ ਹਾਥਾਸਭਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਰਥ
 ਜਗਨਾਥ’ ॥ ੧੬ ॥ ਮਾਤੁ ਜਾਇ ਅਵਲੋਕਨਿ ਕਟੈਲਖਹਿ ਗੁਰੁ ਗਤਿ
 ਚਿੰਤਾ ਧਰੈ । ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰਾ ਪੁਨ ਬਾਲਿਕ ਸੋਇਆਰੀ ਸੰਤਤਿ ਭਈ ਨ ਕੋਇ
 ॥ ੧੭ ॥ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਦੁਖ ਪਾਇ ਬਿਚਾਰੀ । ਅਧਿਕ ਬਿਸਰਤਿ ਸੰਸੈ ਧਾਰੀ
 ‘ਹੇ ਸੁਤ ! ਕਜੈ ਨ ਬਨਹੁ ਅਹਿਲਾਦੀ । ਤੁਮ ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਈ
 ॥ ੧੮ ॥ ਕਜਾ ਇਹ ਦਾਬਾ ਅਰੰਭਨਿ ਕੀਨਿ । ਸਭਿਗਾਰ ਕੋ ਘਰ ਅਨਦ
 ਬਿਹੀਨਾਆਪ ਅਲੰਬ ਸੰਗਤਾ ਕੋਰੀਚਹੁੰਦਿਸਿ ਕੀ ਚਲਿ ਆਇ ਘਨੇਰੀ
 ॥ ੧੯ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀ ਜਾਚਤਿ ਹੀਂ ਛੋਮ । ਦੇਤਿ ਆਪ ਜਿਹ ਬਰਧਾ
 ਨੇਮ^੪ । ਨਿਜ ਤਨ ਦਿਸਿ ਕਜੈ ਦੇਖਤਿ ਨਾਹੀ । ਅਜਹੂੰ ਬਾਲ ਆਰਥਲ
 ਮਾਹੀ ॥ ੨੦ ॥ ਪੁਰਬ ਤੇ ਬੈਠਤਿ ਚਲਿ ਆਈ^੫ । ਲਾਇਕ ਬਨੇ ਪਾਇ
 ਗੁਰਿਆਈ^੬ । ਅਸ ਨਹਿ ਕਰਹੁ, ਮਿਟਹਿ ਗੁਰ ਗਾਈ । ਸੋਈ ਸਭਿ ਸ਼ਰੀਕ
 ਸੋ ਬਾਈ^੭ ॥ ੨੧ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਤਜਿ ਤੁਮਰੇ ਘਰ ਆਈ । ਕਰਹੁ ਜੋਗਤਾ

^੧ਬੀਤ ਗਈ ਗਲ ਜਾਣ ਪੈਂਦੀ ਹੈ (ਭਾਵ ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀ ਉਤੇ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿ
 ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਰੂਪ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਰਟ ਜਾਣਾ ਕਰਿਆ ਸੀ) । ^੨ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਪੁਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ
 ਹੈ (ਤਿਨਾਂ) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ । ^੩(ਇਹ) ਨੇਮ ਹੈ (ਆਪ ਦਾ ਕਿ) ਨਿਜ ਨੂੰ ਬਰਧਾ ਹੈ ਆਪ ਉਸਨੂੰ
 ਦੇਂਦੇ ਹੋ (ਛੋਮ ਆਇ) । ^੪ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ (ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਚੌਥੌਈ) ਚੋਠਵੇਂ ਨਾਲ (ਰੋਈ
 ਬਾਇਮ) ਟੁਰੀ ਆਈ ਹੈ । ^੫‘ਤੁਸੀਂ’ (ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ) ਲਾਇਕ ਹੋਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਪਾਈ ਹੈ ।
^੬‘ਹੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਤੁ ਧਨ ।

ਜੀਵਨ ਪਾਈ^੧। ਦੇਖਿ ਬਰੀਰ ਮਾਤ ਇਮ ਕਹੈਭਈ ਦੀਨ ਓਰ ਬਰਤਿ
 ਅਹੈ ॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਦੇ ਜਨਨੀ ਕੋ ਧੀਰ
 ਬਿਸਾਲਾ। ‘ਰਚੀ ਬਿਧਾਤੇ ਹੋਨੀ ਸੋਇ। ਮਿਟੈ ਨ ਕਰੇ ਉਪਾਇ ਸਿ ਕੋਇ
 ॥੨੩॥ ਜੇ ਨਹਿ ਹੋਨੀ, ਬਨਹਿ ਸੁ ਨਹੀ। ਕਰਹਿ ਸ ਜਤਨ ਸਕਲ
 ਬਲ^੨ ਮਾਂਹੀ^੩ ਸਾਚੀ ਸ਼੍ਰੀਨਾਨਕ ਕੀਯਾਈ। ਸੰਗਤਿ ਬਿਖੈ ਸਦੀਵ ਅਥਾਈ
 ॥੨੪॥ ਅਬਚਲ ਨੀਵ ਅਹੈ ਗਰ ਕੋਰੀ। ਰਹੈ ਸਦਾ ਇਢੁ ਸਖਦ ਬਡੇਰੀ।
 ਤੂੰ ਮਮ ਮਾਤ ਨ ਇਮ ਬਨਿ ਆਵੈ ਸਮ ਅਪਰਨਿ ਕੇ ਮੋਹ ਉਪਾਵੈ ॥੨੫॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਮਰਗੀ ਮਹਿ ਬਹੁ ਨਿਭ ਰਾਜੀ। ਜਗ ਰਚਨਾ ਜਾਨਹੁ ਅਸ ਪਾਜੀ^੪।
 ਬਿਰ ਨ ਰਹੈ ਨਿਭ ਬਿਨਸਨਹਾਰੀ। ਇਸ ਮਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਮਤਿ ਨਹਿ
 ਧਾਰੀ ॥੨੬॥ ਹਰਿਚੇਦੋਰੀ^੫, ਜਿਮ ਘਨ ਛਾਯਾ। ਸੁਪਨਾ, ਜਿਮ ਬਾਜੀਗਰ
 ਮਾਯਾ^੬। ਇਨਹਿ ਸਾਚ ਲਖਿ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿਢ ਕਹੈ। ਕਰਾ ਸੁ ਪਾਨੀ ਨਿਜ ਕਰ
 ਲਹੈ^੭ ॥੨੭॥ ਬਿਨਸਹਿ ਕੋ ਆਰੀ ਕੋ ਪਾਛੇ। ਇਸ ਮਹਿ ਮੁਰਖ ਬਿਰਤਾ
 ਥਾਛੇ। ਬਲਜੈ ਸਾਭਿ ਜਿਮ ਨਈ ਪ੍ਰਵਾਹੁ। ਭਰਜੈ ਰਹਹਿ ਦਿਖਿਯਤਿ
 ਬਿਧ ਭਾਹੁ ॥੨੮॥ ਉਪਜਨਿ ਬਿਨਸਨਿ ਕਾਰ ਹਮੇਸ਼। ਸਭਿ ਕੇ ਸੀਸ
 ਠਟੀ ਸਗਭੇਸ਼। ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਧੀਰਜ ਧਾਰਹੁ। ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰਿਤ ਸਮੁਥਿ
 ਸੋਕ ਨਿਰਵਾਰਹੁ^੮ ॥੨੯॥ ਸੁਨਤਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੇ ਬਾਕਨਿ ਮਾਤਾ। ਚਖਿ
 ਜਲਸਾਤਨ ਤੇ ਜਲ ਜਾਤਾ^੯। ਬੁਝਨਿ ਭਈ ਨ ਬੋਲੀ ਫੇਕਹੋਰਤਿ ਸੁਤ
 ਰਨ ਸੋਚ ਬਡੇਰ ॥੩੦॥ ਔਰੰਗ ਕੋ ਨਰ ਸੁਧਿ ਕੋ ਆਵੈ। ਬਹੁਰ ਜਾਇ
 ਅਹਿਵਾਲ ਸੁਨਾਵੈ। ‘ਅਧਿਕ ਸੀਤਲਾ ਕੇ ਬਿਸਫੋਟ’^{੧੦}। ਪਿਲਪਿਲ ਕਰਤਿ
 ਬਡੇ ਕੋ ਛਟ’ ॥੩੧॥ ਸੁਨਤਿ ਬਾਹੁ ਨਿਸਚੈ ਮਨ ਜਾਨਾ।—ਬਿਨਸਹਿ
 ਤਨ ਜਿਮ ਸੁਪ ਬਖਾਨਾ। ਕਹਨੈ ਨ ਬਿਰਥਾ ਇਨ ਕੋ ਜਾਤਿ। ਪਰਖਜੈ
 ਕਈ ਬਾਰ ਸਭਿ ਭਾਇ—॥੩੨॥ ਅਪਨਿ ਸਭਾ ਮਹਿ ਕੋਤਿਕ ਬਾਰਾ।
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੋ ਬਦਨ ਉਚਾਰਾ। ਜੇ ਪੁਰਿ ਨਾਥ ਸਾਥ ਬਹੁ ਬਾਰੀ। ਬੁਝਿ
 ਬਾਰਤਾ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥੩੩॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਸੇਦ ਬਿਲੰਦ ਸਚੰਤ। ਮਿਲਿ

^੧(ਆਪਣਾ) ਜੀਵਨ ਪਾਏ ਭਾਵ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹਿਕੇ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ (ਕੁਰਿਆਈ) ਕਰੇ। ‘ਚਾਹੇ
 ਸਾਚੇ ਬਲ ਬਿਧ (ਹੋਕੇ ਕੋਈ) ਜਤਨ ਕਰੇ। ‘ਬਨ’। ਪਾਲਵਾਲੀ^੨। ‘ਰੰਘਰ ਨਗਰੀ, ਅਥਾਹ ਦੀ
 ਇਕ ਕਲਪਤ ਨਗਰੀ। ‘ਬਾਜੀਗਰ ਵੀ ਮਾਂਇਆ। ‘ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ‘ਨੇਤ੍ਰ ਕਵਲੀ
 ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਚਲਿਆ ਜਾ ਲਿਹਾ ਹੈ। ‘ਭਯਲੇ।

^੩ਪਾਸ—ਬਿਧ।

ਮਿਲਿ ਬਹੁ ਬਿਚਾਰ ਬਿਰਤੀਤ ।—ਗੁਰਤਾ ਆਈ ਨਹਿ ਮਿਟਿ ਜਾਇਹਮ
 ਅਲੰਬ ਜਿਸ ਕੇ ਸਮੁਦਾਇ— ॥ ੩੪ ॥ ਸਿਰਤਿ ਮਿਲਹਿ ਸੁਨਤਿ ਪਛੁਤਾ-
 ਵਹਿ ।—ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਪੁਨ ਦਰਸਨ ਪਾਵਹਿ । ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਸਿੰਘਣਿ
 ਦਾਨੀ । ਜੋ ਜਾਚਹਿ ਸਭਿ ਪੁਰਨਿ ਠਾਨੀ ॥ ੩੫ ॥ ਮੰਦ ਭਾਗ ਬਹੁ ਭਏ
 ਹਮਾਰੇ । ਜਿਸਤੇ ਗੁਰ ਨਹਿ ਪਰਹਿ ਨਿਹਾਰੇ । ਜਿਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਪਾਵਨ
 ਕਰੈ । ਜਨਮ ਅਨੇਕ ਪਾਪ ਪਰਹਰੈ— ॥ ੩੬ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਭਿਹਿਨਿ
 ਮਹਿ ਰੋਰਾ । ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਭਯੋ ਅਨਿਕ ਹੀ ਠੋਰਾ । ਰਾਮਰਾਇ ਮੁਨਿ ਕੇ
 ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ । ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਨਹਿ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੭ ॥ ਭਾਭ ਪਰਸਪਰ
 ਜੀ ਬਚ ਕਹੈ ਕੇ ਸਮਰੋਥ ਹਠਾਵਨਿ ਚਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸੋਭਿ ਅਪਾਰਾ
 ਕੀ ਨਹਿ ਪਾਇ ਸਕਹਿ ਤਿਹ ਪਾਰਾ ॥ ੩੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾ
 ਸਮਰੋਥ । ਸਕਲ ਬਾਰਭਾ ਜਿਨ ਕੇ ਹੋਥ । ਅੰਘੀਕਾਰ ਭਏ ਬਚ ਕਰੇਜੇ
 ਜੋ ਭਾਭਾ ਕਰਿ ਬੈਰ ਉਚਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਬਹੁ ਕਾਰਨ ਤਿਸ ਮਹਿ ਮਨ
 ਜਾਨੈ ।—ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਭੋਗ ਬਹਾਦਰ ਠਾਨੀ । ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਖ ਹੀ ਪੰਥ ਚਲਾਵਨਿ
 ਚਲ ਭੁਰਕਨਿ ਕੀ ਜਰਾ ਨਸਾਵਨਿ ॥ ੪੦ ॥ ਬਾਕ ਪਿਛਾਮਿ ਪਿਛ ਸਫ-
 ਲਾਈ ਹਮ ਭਨ ਭਜਹਿ ਸਕਲ ਬਨਿਆਇ—ਗੁਰ ਸਰਬੋਤਮ ਬਿਸਾਲ
 ਉਦਾਸ । ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਭਿ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੪੧ ॥ ਚਾਹਤਿ ਤੇ ਸਰੀਰ
 ਕੇ ਬਜਾਗਨਿ । ਦੇ ਕਰਿ ਦਰਸ ਸਿੰਘ ਅਨੁਚਾਗਨਿ । ਕਾਰਨ ਕਰਨ
 ਆਪ ਸਭਿ ਜਾਨੈ । ਨਰ ਅਜਾਨ ਕਾ ਤਿਨਹੁ ਬਖਾਨੈ ॥ ੪੨ ॥

ਸਿਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ੨੬੫ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਗ ੧੦ ਸ੍ਰੀ ੫੯ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭਿ ਕਾਮਨਾ ਸਿੰਘਣਿ ਦਾਨੀ ॥ ੫੦ ॥

੫੯. [ਸਿਰਤਿ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਚੇਤ ਚਰਚਦਸਮੀ ਭਈ ਚਾਹਤਿ ਤੇ ਪਰਲੋਕ । ਬਜਾਕੁਲ ਭਨ
 ਕੀ ਦਯਾ ਬਹੁ ਦੇਖਤਿ ਦਾਸ ਸਸ਼ੋਕ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸੇਵਾ ਹੋਤੁ ਦਾਸ
 ਜੋ ਨੇਰੇ । ਨੇਤ੍ਰ ਉਘਾਰਿ ਤਿਨਹੁ ਦਿਸਿ ਹੋਰੇ । ਕਰੇ ਹੁਕਮ ਹਮ ਚਲਹਿ

‘ਭਾਵ ਬਾਭਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਦਾਸ ਸਫਲਾ
 ਹੋਵੇ ।’ ‘ਚੇਤ ਦੀ ਦੇਵਸ ।

‘ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵੇਪਈ ਵਾਧੂ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠ ਕਿਸੇ
 ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਜਿਸਦਾ ਪਾਠ ਇਹ ਹੈ—‘ਜਦਿ ਹਮ ਗੁਰ ਸੂਖ
 ਨਿਚਲਾਵੈ’ । ਜਿਸ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਕੇ ਅਦਬ ਘਟਾਵੈ’ । ਦੁਹੀ ਬ੍ਰਿਸਨ ਮਿਰਥਾਵਾ ਰਾਹੈ’ ।
 ਯਾਤੇ ਸੂਖ ਸੁ ਅੰਘੀਕਾਰੈ’ ।

ਪੁਲੋਕ । ਜੇ ਦਰਸਨ ਕਾਂਖੀ ਸਭਿ ਲੋਕ ॥ ੨ ॥ ਹੈ ਮਸਿਦ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿ
ਮਾਲਾ^੧ । ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਬਿਖੈ ਸਭਿ ਕਾਲਾ । ਤਿਸ ਤੇ ਆਇਕ ਅਪਰ
ਜਿ ਅਹੈ । ਅਰੁ ਸਿਖ ਸਿਗਭਿ ਦਰਸ ਜਿ ਚਹੈ ॥ ੩ ॥ ਤਿਨ ਸਭਿਹਿਨਿ
ਕੋ ਆਨਿ ਹਕਾਰਿ । ਪਾਵਹਿ ਦਰਸ ਆਨਿ ਦਰਬਾਰ^੨ । ਸੁਨਹਿ ਬਿਲੋਚਨ
ਦਾਸਨਿ ਭਰੇ । ਭੁਭੁਭਿਨ ਅੱਸੁ ਬੰਦ ਗਿਰ ਪਰੇ ॥ ੪ ॥ ਮਾਤਾ ਆਇਕ
ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ । ਸਮਦਾਇਨਿ ਕੋ ਸ਼ੋਕ ਉਪਾਇ । ਪੁਨ ਗੁਰਬਖਸ਼
ਹਕਾਰਨਿ ਕਰਜੇ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨੇਬੁਨਿ ਮਹਿ ਜਲ ਭਰਜੇ ॥ ੫ ॥ ਅਪਰ
ਸਿੱਖ ਸਿਗਭਿ ਬੁਲਿਵਾਏ । ਦਰਸਨ ਕੋ ਕਾਰਨ ਚਲਿ ਆਏ । ਰਿਦੈ
ਬਿਸਰਹਿ ਮੁਖ ਮੁਰਬਾਏ । ਭੁਭੁਭਿਨ ਠਾਨਿ ਪਹੁੰਚਿ ਤਿਸ ਥਾਏ ॥ ੬ ॥ ਸੈਸਿੰਘ
ਆਇ ਅਪਰ ਨਰ ਘਨੇ । ਉਭਲਾਵਤਿ ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਸਨੇ । ਸਕਲ ਆਨਿ
ਪਹੁੰਚੇ ਸਬਿ ਪੋਰ । ਭਈ ਭੀਰ ਬਿਰ ਭੈ ਤਿਸ ਠੋਰ ॥ ੭ ॥ ਅੰਤਰ ਸਤਿਗੁਰ
ਨਿਕਟਿ ਜਨਾਯਹੁ । ‘ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਜੈ ਪੁਰਿ ਕੋ ਪਤਿ ਆਯਹੁ । ਬੰਦ
ਮਸਿਦ ਸਿਗਭਾ ਸਾਰੀ । ਆਨ ਬਿਰੀ ਸਭਿ ਪੋਰ ਅਗਾਰੀ’ ॥ ੮ ॥ ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਚਾਰਾ । ‘ਵਰਸ ਭਸਾਵਹੁ ਬਿਬਿਧਿ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ।
ਆਨਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਦੇਹੁ ਬਿਠਾਇ । ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪਾਇ’
॥ ੯ ॥ ਰਾਮੋ ਮਿਵਜਾ ਆਇਸੁ ਲੋਕੇ । ਅੰਤਰ ਸਕਲ ਹਕਾਰਨਿ ਕੈ ਕੈ ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਭਇ ਹੈ ਸਵਧਾਨਾ । ਬੰਠੇ ਦਰਸਨ ਦੇਨਿ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ੧੦ ॥
ਪਿੱਖ ਗੁਰਬਖਸ਼ਹਿ ਜੈਪੁਰਿਨਾਥ । ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਅੰਤਰ ਗਹਿ ਤਿਸ ਹਾਥ ।
ਇਨ ਦੋਇਨ ਤੇ ਪੀਛੈ ਸਾਰੇ । ਆਨਿ ਬਰੇ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਧਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਗੁਰ
ਭਨ ਪਿਖਜੈ ਬੰਦ ਬਿਸਫੋਟਾ । ਭਰੇ ਸਰਬ ਦੀਰਘ ਕੋ ਛੋਟ । ਕਰ ਬੰਦਹਿ
ਬੰਦਨ ਕੋ ਧਾਰਹਿ । ਕੇਚਿਤ ਹੋਰਿ ਹੋਤਿ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥ ੧੨ ॥ ਜਥਾ ਉਚਿਤ
ਬੰਠੇ ਧਰਿ ਮੈਨ । ਕਰਹਿ ਬਿਲੋਕਨ, ਬੋਲਹਿ ਕੋਨ । ਜੈਪੁਰਿ ਪਤਿ ਕੋ ਰੁਖ
ਲਖਿ ਕਰਿਕੈ । ਕਹਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨੇਮਿਤਾ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ੧੩ ॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਆਪ ਸਰਬੰਗਜ । ਕਜਾ ਕਹਿ ਸਕਹਿ ਜਿ ਨਰ ਅਲਪੰਗਜ । ਤਉ ਆਪਨੇ
ਹਿਤ ਚਿਤ ਚਹੈ । ਸਮਰੱਥਨਿ ਢਿਗ ਬਿਨਤੀ ਕਹੈ’ ॥ ੧੪ ॥ ਆਰੀ
ਭਏ ਸਪਤ ਗੁਰ ਜੋਇ । ਦਾਸ ਕਿਧੋਂ ਲਾਇਕ ਸੁਭ ਕੋਇ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ
ਤੇ ਸਮਰਥ ਤਿਸ ਕਰਿਕੈ । ਗੁਰਤਾ ਗਾਦੀ ਪਰ ਬੰਠਰਿਕੈ ॥ ੧੫ ॥ ਸਕਲ

^੧ਗੁਰਬਖਸ਼ ਮੱਲ ।

ਪਾ-ਸਮਦੇਥ ਪ੍ਰਭੂ ਪਹਿ ਬਿਨਤੀ ਅਹੈ ।

ਸੰਗਤਾ ਆਇ ਮਸੰਦ। ਕਰ ਗਹਿਵਾਇ ਦਾਸ ਜੇ ਬੰਦ। ਬਹੁਰ ਚਹੈ
ਪਰਲੋਕ ਪਯਾਨ। ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਜਨ ਗਨ ਦੁਖਹਾਨ॥ ੧੬॥ ਜੇ ਪੁਰਿ
ਨਾਥ ਸਹਿਤ ਇਸ ਬੇਰੀ। ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਹੂੰ ਸੰਗਤਾ ਕੇਰੀ। ਸਭਿ ਦਾਸਨਿ
ਪਰ ਕਰੁਨਾ ਕਰੀਏ। ਭੋਗਹੁ ਬਪੁ ਕੋ ਦਰਸ ਦਿਖਰੀਏ॥ ੧੭॥ ਭਰੁਨ
ਹੋਇ ਸੰਤਤਿ ਉਪਜਾਵਹੁ। ਬਨਹੁ ਉਚਿਤ ਜਬਿਹੂੰ ਲਖਿ ਪਾਵਹੁ। ਅਪਨੇ
ਥਾਨ ਬਿਠਾਵਨਿ ਕੀਜੈ। ਪੁਨ ਪੁਲੋਕ ਜਾਨੇ ਮਨ ਦੀਜੈ॥ ੧੮॥ ਮ੍ਰਿਤੁ
ਸੁਝੈਦੁ ਤੁਮ ਹੋ ਸਮਰੱਥ^੧। ਤਨ ਧਾਰਨਿ ਤਨਾਗਨਿ ਨਿਜ ਹੱਥ। ਯਾਤੇ
ਸਭਿ ਕੋ ਕਹਿਥੈ ਬਨੈ। ਰਚਹੁ ਤਥਾ ਜਿਮ ਬਾਛਹੁ ਮਨੈ॥ ੧੯॥ ਅਪਰਨਿ
ਕੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕਿਮ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਜੇ ਅਭਿਲਾਖਹੁ ਸਕਹੁ ਜਿਵਾਇ। ਇਹ
ਕੁਛ ਨਈ ਨਹੀਂ ਹਮ ਕਹੀ। ਗੁਰਪਾਰ ਮਹਿ ਨਿਤ ਹੋਵਤਿ ਰਹੀ॥ ੨੦॥
ਕੋਨ ਕੋਨ ਹਮ ਕਰੈਂ ਬਤਾਵਨਿ। ਜੇਤਿਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੀਨਿ ਜੀਵਾਵਨ।
ਬਿਦਤੁ ਜਗਤੁ ਮੈਂ ਛਪੀ ਨ ਕੋਇ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਰ ਹੋਇ॥ ੨੧॥
ਅਨਿਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜੇ ਦਏ ਜਿਵਾਇ। ਨਿਜ ਜੀਵਨ ਮੈਂ ਸੇਸ ਕਾਇ।
ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਮਹਿ ਤੁਮ ਆਹੈਂ। ਅਸਮੰਜਸ ਲਖਿ ਸਭਿ ਹਮ ਕਹੈਂ^੨
॥ ੨੨॥ ਸੁਨੀ ਬਾਰਤਾ ਸਭਿਗੁਰ ਸਾਰੀ। ਅਪਰ ਸਭਾ ਸਭਿ ਤੁਸਨਿ ਧਾਰੀ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਦੇਖਤਿ ਮੁਖ ਪਦਮ^੩। ਅਜਮਤ ਲੈ ਬਖਸ਼ਨਿ ਕੋ ਸਦਮ^੪
॥ ੨੩॥ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨਤੀ ਤੇ ਕਰਾ ਭਨਹਿ—। ਸਗਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਇਸ
ਬਿਧਿ ਗੁਨਹਿ। ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ ਬਚਨ ਪੁਨ ਭਨਾਏ। ਮੋਨ ਠਾਨਿ ਸਭਿਹਿਨਿ
ਰਬਿ ਸੁਨਾਏ॥ ੨੪॥ ‘ਜਥਾਜੇਯ ਸੰਗਤਿ ਕਿਯ ਅਰਜੀ। ਤਉ ਸੁਨਹੁ
ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਰਜੀ। ਹਮਰੇ ਭਨ ਭਨਾਗਨਿ ਬਹੁ ਕਾਰਨਾ। ਆਛੈ ਨਹੀਂ ਜਿ
ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨਿ॥ ੨੫॥ ਗੁਰ ਗਾਈ ਅਵਚਲ ਜਗ ਮਾਂਹੀ। ਵਧਹਿ
ਪ੍ਰਭਾਪ ਮਿਠਹਿ ਕਿਮ ਨਾਹੀ। ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਸੰਗਤਿ ਪਾਵਹਿ। ਲ ਗੁਰ ਤੇ
ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਵਹਿ॥ ੨੬॥ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਭਿ ਕੇਰਾ। ਜੋ ਹਮਰੇ
ਚਹਿ ਦਰਸਨ ਹੋਰਾ। ਸੋ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਹੋਰਨਿ ਕਰੈ। ਪਾਪਨਿ ਗਨ ਕੋ
ਬਭਛਿਨ ਹਰੈ॥ ੨੭॥ ਹਮ ਸੋ ਬਾਝ ਕਰਨਿ ਕੋ ਚਾਹਹਿ। ਪਠਹਿ
ਸੁਨਹਿ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਉਮਾਹਹਿ। ਭਿਸ ਮਹਿ ਕਹਨੈ ਜੁ ਕਰਹਿ ਕਮਾਵਨਿ।

^੧(ਸਮ ੩) ਮੇਤ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਝੋ ਹੋ ਤੇ (ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਸਮਰੱਥ ਹੋ। ^੨ਮੁਖ ਕਵਲ।
^੩ਕਰਮਤ ਤਕ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਘਰ ਹੋ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੇ ਮਨ ਪਾਵਨਾ ॥੨੮॥ ਹੋਹਿ ਕਾਮਨਾ ਸਿਖ ਕੈ ਕੋਈ ।
 ਬਿਖਾਨ ਪਰਹਿ ਕੈ ਸਿਕਟ ਹੋਈ। ਸਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਾਇਤਤਫਿਨ
 ਸਭਿਗੁਰ ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ ॥ ੨੯ ॥ ਸਰਧਾਲੂ ਕੋ ਸਭਿ ਕਿਛ ਆਹੈ ।
 ਹੋਹਿ ਅਸਰਧਕ ਕਿਮਹੁ ਨ ਲਹੈ । ਤਨ ਸਦੀਵ ਬਿਰ ਹੋਇ ਨ ਕੋਇ ।
 ਰਿਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ ਕੋ ਲਿਹੁ ਜੋਇ ॥ ੩੦ ॥ ਨਿਤ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਮਸਤਕ
 ਟੇਕਹੁ । ਹਨਹੁ ਬਿਕਾਰਨਿ ਪਾਇ ਬਿਬੇਕਹੁ। ਇਮ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਭਿਗੁਰ
 ਕੀ ਬਾਨੀ । ਸਭਿਨਿ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਬਹਿ ਪਾਨੀ ॥ ੩੧ ॥ ਗੁਰ ਜੀਵਨ
 ਕੀ ਆਸ ਬੁਕਾਈ । ਦੁਰਲਭ ਦਰਸ ਨਹੀ ਪੁਨ ਪਾਈ । ਪੁਨ ਜੈ ਸਿੰਘ
 ਕਹਨੈ ਕਰ ਜੋਰੈ । 'ਸਾਹ ਚਹਿ ਤੁਮ ਬਰਨ ਨਿਹੋਰੈ' ॥੩੨॥ ਮਿਲਿਬੇ ਕੀ
 ਲਾਲਸ ਹੀ ਰਹੀ । ਤਾਂਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ । ਮੁਖ ਸੋਂ ਕਹਤਿ ਰਹੈ
 ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਸੋਂ ਰਾਵਰ ਕੀ ਮਰਜੀ ਧਾਰੀ ॥ ੩੩ ॥ ਅਬਿ ਕਾ ਹੁਕਮ
 ਕਹੈ ਵਿਗ ਸਾਹੁ । ਬੁਝਹਿ ਜਬਹਿ ਜਾਇ ਹੋਂ ਪਾਹੁ' । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
 ਰਾਵ ਸੋਂ ਕਹਨੈ । 'ਇਸ ਵਿਗ ਭਾਤ ਹਮਾਰੈ ਰਹੈ' ॥ ੩੪ ॥ ਮਨ
 ਭਾਵਤਿ ਅਸਮਤ ਦਿਖਲਾਈ । ਜਿਮ ਭਾਖੈ ਭਿਮ ਹੀ ਕਰਿਦਾਈ। ਸਾਢੇ
 ਰੋਂ ਸੈ ਵਾਰ ਬਿਲੀਦ । ਕਰਮਾਤ ਹੋਰੀ ਬਿਧਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ॥ ੩੫ ॥ ਅਪਰ ਕਹਾ
 ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਚਾਹਤਿ । ਮਿਲਿਬੇ ਹਿਤ ਜੋ ਬਹੁਤ ਉਮਾਹਤਿ। ਦੁੜੀ ਬਾਤ
 ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਵਨਿ । ਬਿਨ ਸਿਕਟ ਰਹਿ ਆਨੰਦ ਪਾਵਨ ॥ ੩੬॥ ਤਿਸ
 ਹਿਤ ਸਬਦ ਪਠਾਵਨਿ ਕਰੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਯਥਾ ਉਚਰੈ । ਕਰਹਿ
 ਕਮਾਵਨਿ ਸੁਭ ਗਤਿ ਪਾਵੈ । ਬਿਨਾ ਕਮਾਏ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ ॥ ੩੭ ॥ ਹਮ
 ਸੋਂ ਮਿਲਨਿ ਕਾਸ ਹੋਂ ਦੋਇ । ਪੁਰਬ ਹੀ ਪ੍ਰਪਤਿ ਤਿਹੁ ਸੋਇ । ਅਪਰ
 ਤੀਸਰੇ ਕਾਸ ਨ ਕੋਈ । ਜਿਸ ਤੇ ਮੇਲ ਹਮਾਰੈ ਹੋਈ ॥ ੩੮ ॥ ਇਹੀ
 ਬਾਰਤਾ ਕਹੀਅਹਿ ਜਾਇ । ਸਿਮਰਹੁ ਸੰਤਿਨਾਮੁ ਸੁਖ ਪਾਇ । ਸੰਤਨਿ
 ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਿ ਆਰਨਾ । ਤਿਨ ਕੋ ਕਹਨੈ ਆਪ ਸਿਰ ਸਰਨਾ' ॥੩੯॥
 ਇਮ ਕਹਿ ਮੇਨ ਧਰੀ ਗੁਨ ਖਾਨੀ । ਉਠੈ ਰੂਪ ਤਬਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ ।
 ਗਮਨੈ ਨੈਰੀਕ ਕੋ ਵਿਗ ਗਯੋ । ਸਰਬ ਬ੍ਰਿਡਾਤ ਸੁਨਾਵਤਿ ਭਯੋ ॥੪੦॥
 ਰਬਹਿ ਸਾਹੁ ਬੋਲੈ ਨਿਪ ਸਾਥ । 'ਰਾਖਹੁ ਸੁਧਿ ਤੁਮ ਜੇਪੁਰ ਨਾਥ। ਤਨ
 ਕੋ ਤਜਹਿ ਆਨ ਸੁਧਿ ਢੀਜੈ । ਮੇ ਬਿਨ ਕਹੇ ਚਾਹੁ ਨਾਹਿ ਕੀਜੈ ॥ ੪੧ ॥

ਪਾ ਲਵੈ । 'ਸਾਧਕ' ।

ਨਿਸ ਕੈ ਦਿਨ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕਾਲ । ਤਨ ਤਨਾਰੀ ਸੁਧਿ ਦੇਹੁ ਉਡਾਲ' ।
ਇਤੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਾਹੁ ਢਿਗ ਬਯੋਜੈ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਘਰ ਕੈ ਚਲਿ ਗਯੋ॥੪੨॥
ਸੁਧਿ ਹਿਤ ਅਪਨੇ ਮਨੁਜ ਪਠਾਏ । ਕਹਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਆਹੁ ਉਡਲਾਏ'
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਨ ਭਯੋ ਬਿਤੰਤ । ਸੰਧਯਾ ਸਮੇਂ ਭੁਭੁਕਾਵੈਤ ॥ ੪੩ ॥
ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੁਆਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ 'ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾਧਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਅੰਕ ੫੨ ॥

੫੨. [ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼]।

ਵੇਹਕਾ ॥ ਸੂਰਜ ਅਸਤਮੈ ਪ੍ਰਾਂਚ* ਦਿਸਿ ਭਾ ਸੰਧਯਾ ਕੈ ਕਾਲ' । ਆਇ
ਜਾਇ ਸਿਖ ਪੁਰੀ ਤੇ ਦਰਸਤਿ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਬਿੰਦੁ ਮਸੰਦ
ਬਿਰੇ ਸਭਿ ਆਇ । ਜੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਆਇ ਮੁਖਿ ਗਾਇ । ਅੰਤਰ ਵਹਿਰ
ਭੀਰ ਬਹੁ ਹੋਈ । ਧਰੇ ਸ਼ੋਕ ਬੈਲਤਿ ਨਹਿ ਕੋਈ ॥ ੨ ॥ ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ
ਵਹਿਰ ਬਿਰ ਹੋਇ । ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਸਿਮਰਤਿ ਸਭਿ ਕੋਇ । ਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ
ਕੇ ਸਿਖ ਸਜਾਨੇ । ਗੁਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਉਰ ਬਿਸਮਾਨੇ ॥੩॥ ਸਭਿ ਗੁਰਬਖਸ਼
ਸੰਗ ਮਿਲਿ ਕਹਨੈ ਅਥਿ ਮਿਲਿ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕੋ ਲਹਨੈ । ਸਮ ਕਹਨਿ
ਕੋ ਲਖਿ ਮਨ ਮਾਹੀ । ਬੁਝਹੁ ਸਕਲ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਾਹੀ ॥੪॥ ਜਥਿ ਹੁਇ
ਜੈ ਹੈ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ । ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਰਤਿ ਰਹਹੁ ਮਹਾਨਾਹੀ ਸੰਦੇਹ ਹੋਇ
ਜਿਸ ਭਾਤਿ । ਸੁਨਿਯਹਿ ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਬੱਖਜਾਰ' ॥ ੫ ॥ ਜਥਾ ਕਰਨਿ
ਅਰਦਾਸ ਅਧਾਰੀ । ਮਿਲਿ ਸਭਿਹੂੰ ਤਿਮ ਭਲੇ ਬਿਚਾਰੀ॥ਤਬਿ ਗੁਰਬਖਸ਼
ਭਲੇ ਸਮੁਝਾਯੋ । ਜਿਮ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਹਨਿ ਬਨਿ ਆਯੋ ॥ ੬ ॥ ਠਹਿਰਨੈ
ਮਭ ਜਿਮ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇਰਾ । ਕਹਿਬੇ ਹਿਤ ਅਕੋਰ ਸੇ ਪ੍ਰੇਰਾ । ਭਯੋ
ਸੰਗ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਖ ਸਜਾਨੇ । ਗੁਰ ਮ੍ਰਿਜਾਦ ਜੇ ਚਹਤਿ ਮਹਾਨੇ ॥ ੭ ॥
ਆਲੇ ਸਭਿਗੁਰ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੇ । ਕੁਝ ਕੋ ਅਸਤਰਨ ਛਿਤ ਭਾਰੇ ।

*ਸੂਰਜ ਭੁਭੁਕਾ ਗਿਆ, ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਮਿਲਿਆ ਪੈ ਗਈ ।

*ਇਥੇ ਪਦ ਪ੍ਰਾਂਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਅਰਥ ਹਨ 'ਪੂਰਬ' ਕਿਸੇ ਲਿਖਤੀ ਨਸਖੇ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਹੈ 'ਸੂਰਜ ਅਥਨੇ ਅਧਾਰੀ ਦਿਸਿ' ਇਸਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਦੱਖਣ । ਸੂਰਜ ਨਾ ਪੂਰਬ ਭੁਭੁਕਾ ਹੈ ਨਾ ਦੱਖਣ । ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਦਾ ਦਰਸਤ ਪਾਠ ਜੋਉਂ ਸੀ 'ਸੂਰਜ ਅਥਨੇ ਅਪ੍ਰਾਂਚ ਦਿਸ' । ਅਪ੍ਰਾਂਚ ਠਾਮ ਪੱਛੇ ਦਾ ਹੈ । ਸੋ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਾਲ ਅਪ੍ਰਾਂਚ ਦਾ ਪ੍ਰਾਂਚ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਜਾਂ ਅਸਤਰਾਅ [ਅਸਤਿ+ਅਪ੍ਰਾਂਚ] ਪਾਠ ਹੋਵੇ ਜਿਸਤੋਂ ਅਥਨੇ ਪ੍ਰਾਂਚ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਲਾ ਲਿਆ ।

ਦਾਸਨਿ ਸੋ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਰਿਵਾਵੈ । ਸੁਨਤਿ ਬਿਲੋਚਨ ਜਲ ਦ੍ਰਿਗ ਛਾਵੈ ॥
 ੮ ॥ ਘਟਿਕਾ ਚਾਰ ਬਿਝੀਝਨਿ ਕਰੇ । ਤਬਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਅੰਗੁ ਹੁਇ ਖਰੇ ।
 ਸਭਿ ਕੇ ਹਿਤ ਕੀ ਬੁਝ ਅਰਦਾਸ । ਕਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੯ ॥
 ਪ੍ਰਥਮ ਲੀਏ ਸਭਿ ਗੁਰ ਕੇ ਨਾਮ । ਜਿਨ ਕੇ ਸੁਜਸੁ ਜਥਾਭ ਅਭਿਰਾਮ ।
 'ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਬਿਨੈ ਸੁਨੀਜੈ । ਬਿਰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਜ ਕੀਜੈ
 ॥ ੧੦ ॥ ਸਪਤਮ ਸਭਿਗੁਰ ਭ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ । ਸੁਤ ਤਜਿ ਬਛੋ ਨ ਉਚਿਤ
 ਲਖਾਇ । ਅਪਨੇ ਬਦਨ^੧ ਲਗਾਯਵ ਨਹੀਂ । ਗੁਰਤਾ ਦੇਨੀ ਤੋ
 ਕਿਤ ਰਹੀ ॥ ੧੧ ॥ ਦੁਮ ਕੋ ਨਿਜ ਅਸਥਾਨ ਬਿਠਾਏ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ
 ਉਚਿਤ ਜਾਨਿ ਹਰਖਾਏ । ਕਿਤਿਕ ਮਾਸ ਸੁਭ ਸੰਮਤ^੨ ਬੀਤੇ । ਜਬਿ ਕੇ
 ਜਗਤ ਗੁਰੁ ਦੁਮ ਕੀਤੇ ॥ ੧੨ ॥ ਬੁਝਿ ਕੀ ਸੰਘਤ ਸਰਬ ਸਮਾਲੀ^੩ ਸਿੱਖੀ
 ਰੀਤਿ ਭਲੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੀ^੪ ਚਹਤਿ ਭਏ ਅਬਿ ਅੰਤਰ ਧਨਾਨ^੫ ਨਹੀਂ ਬਿਠਾਏ
 ਕੋ ਨਿਜ ਥਾਨ ॥ ੧੩ ॥ ਅਬਿ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੀ ਬਿਸੁਰਤਿ । ਨਹਿਨ
 ਬਿਲੋਕਹਿਓ ਦੁਮ ਮੁਰਤਿ । ਰਾਵਰ ਨੇ ਕਿਸ ਕੇ ਲਝ ਲਾਈ । ਰੀਤਿ
 ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁਅਨਿ^੬ ਚਲਿ ਆਈ ॥ ੧੪ ॥ ਕਰਹੁ ਆਪ ਭੀ ਤਿਨਹੁ ਸਮਾਨ ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਰਹੈ ਜਹਨਾਜੇ ਨਾ ਕਰਹੁਗੇ ਪੁਰਬ ਰੀਤਿ । ਜਾਨੀ ਪਰਹਿ
 ਸੁ ਹੁਇ ਬਿਪਰੀਤ ॥ ੧੫ ॥ ਬਿਚਲ ਜਾਇਗੀ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ । ਕੇਚਿਤ
 ਹੁਇ ਮੀਲਨਿ ਅਨੁਸਾਰੀ^੭ । ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਮਾਨਹਿ ਕੋਈ । ਕੋ ਸਿਖ
 ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ ਹੋਈ ॥ ੧੬ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਸੋਢੀ ਜੇ ਔਗਲੇ ਬਿਰਮਾਇ^੮
 ਆਪਨੀ ਠੋਰ । ਬਿਨ ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਬਿਰ ਕੋਇ ਨ । ਜਬਾ ਨਿਪਤਿ
 ਬਿਨ ਸੈਨਾ ਹੋਇਨ ॥ ੧੭ ॥ ਰਹੈ ਨ ਜਬਿ ਭਾਈ ਕੋ ਮਲਿਕਾਧਨ ਹਿਤ^੯
 ਅਪਰ ਬਨਹਿ ਤਤਕਾਲਕ । ਬਕਤਿ ਹੀਨ ਜੇ ਹੁਇ ਗੁਰ ਔਰਾ ਆਪਸ
 ਬਿਧਿ ਪਾਇ ਬਝ ਰੋਰਾ ॥ ੧੮ ॥ ਜਾਨੇ ਸਮਝਹਿ ਭਬਿ ਹਰਿ ਜਾਇਦਿਮ
 ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਜਥਾਹਿ ਬਿਲਾਇ^{੧੦} । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਤੇ ਆਇਕ ਭਏ । ਜਗ ਮਹਿ
 ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਇਢ ਕਿਏ ॥ ੧੯ ॥ ਸੋ ਨਹਿ ਬਿਨਸਹਿ ਜਿਮ ਜਗ ਮਾਹੀ ।
 ਉਚਿਤ ਕਰਨਿ ਕੇ ਹੋ ਬਿਧਿ ਭਾਹੀ^{੧੧} । ਨਹਿ ਬ ਭੋਲ ਜਾਇਗੀ ਸੰਗਤਿ ।
 ਬੈਠਨਿ ਲਗਹਿ ਅਪਰ ਕੀ ਪੰਥਤਿ ॥ ੨੦ ॥ ਜੋ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਆਪ ਨੇ
 'ਮੁਖ । 'ਦੇ ਬਰਸ । 'ਗੁਰੂਆ ਤੋ । 'ਅਧੀਨ । 'ਭਰਮਾ ਨਿਛਰੀ । 'ਯਤ ਲਈ । 'ਜਥਾ
 ਤੋ ਦੁਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ । 'ਉਸ ਬਿਧੀ ਦੇ ਕਠਨ ਜੇਕ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ।

ਭਨਜੈ। ਸੋ ਸਗਰੇ ਸਿੱਖਨਿ ਹੂੰ ਸੁਨਜੈ। ਲਿਖਿ ਲੈ ਹੈਂ ਅਬਿ ਸੋਢੀ ਸਾਰੇ। ਬੈਠਹਿ
 ਮਾਨੀ ਗੁਰ ਹੁਇ ਭਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਯਾਂਤੋ ਸੰਗਤਿ ਕਿਸੈ ਲੜ ਲਾਵਹ।
 ਗੁਰਤਾ ਉਚਿਤ ਸਾਂਹਿ ਲਖਿ ਪਾਵਹ। ਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਈ।
 ਇਮ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤਿ ਅਗੁਵਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਸਥਾ ਜੋਗ ਸਾਨੀ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। —ਗੁਰੁ ਹੋਇ ਸੋ ਛਪੈ
 ਨ ਕੈਸੇ। ਬਿਦਤਹਿ ਗਗਨ ਚਢੇ ਰਵਿ ਜੈਸੇ ॥ ੨੩ ॥ ਤਉ ਰੀਤਿ ਪੁਰਖ
 ਗੁਰ ਕੇਰੀ। ਹਮ ਕੋ ਕਰੀ ਚਹਿਯ ਇਸ ਬੇਰੀ—। ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ
 ਨਿਰਨੈ ਲਹਜੈ। ਬੋਲੇ ‘ਜਥਾਜੋਗ ਬੁਧ ਕਹਜੈ ॥ ੨੪ ॥ ਪੈਸੇ ਪੰਚ ਨਲੇਰ
 ਮੰਗਾਵਹੁ। ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਵਹੁ। ਭਾਰੀ ਗੁਰ ਬਿਦਤਹਿ
 ਜਗ ਮਾਂਹੀ। ਜਿਸ ਤੇ ਜੋਤੀ ਗੁਰ ਦੁਰੈ ਸਾਂਹੀ ॥ ੨੫ ॥ ਸਿੱਖ ਹਸਾਰਹੁ,
 ਲਾਖਹੁ, ਕੋਰ। ਉਪਰਹਿੰਗੇ ਜਿਸ ਕੀ ਲੈ ਓਟ। ਧਰਹਿ ਧਰਾ ਸਮ ਪੀਰਜ
 ਭਾਰੀ। ਸਸਿ ਸੁਰਜ ਸਮ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਸਿੱਖੀ ਦਿਵ ਮੈਸੀ ਜਗ
 ਕਰੈ। ਜੇ ਬਿਮੁਖ ਸਭਿ ਪੈਰੀ ਪਰੈ। ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਭਿਨਿ ਪਰ ਛਾਵੈ ਕੁਛ
 ਤੇ ਕੁਛ ਕਰਿ ਕੈ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਚਨ ਸੁਹਾਏ।
 ਸੁਨਤਿ ਜਿ ਸਗਰੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ। ਧਾਇ ਗਯੋ ਆਨਜੈ ਤਤਕਾਲਾ। ਪੈਸੇ
 ਪੰਚ ਨਰੇਲ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੮ ॥ ਕੰਚਨ ਬਾਰ ਬਿਖੇ ਧਰਿ ਦੀਨਿ। ਚੰਦਨ
 ਪੁਸ਼ਪ ਧੁਪ ਹੁਭ ਕੀਨਿ। ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਈ। ਜਿਸ ਮਹਿ
 ਸਜਾਨੈ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੯ ॥ ਹਾਥਨਿ ਜੋਰਿ ਨਾਥ ਗੁਰ ਆਥੀ। ਨਮੋ
 ਕਰਹਿ ਕੋ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਘ੍ਰਿਤ ਕੀ ਜਰਹਿ ਮਸਾਲ ਅਗਾਰੀ। ਅਪਰ
 ਸੁਰੀਧਨਿ ਬਹੁ ਮਹਿਕਾਰੀ ॥ ੩੦ ॥ ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਜਬੈਚਿਤ ਸਾਰੈ। ਬੈਠੇ
 ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਗੁਰ ਪਰਵਾਰੇ। ਧਰੇ ਮੋਨ ਸਭਿ ਹੋਰਨਿ ਕਰੈ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਗੁਰ
 ਸਿਮਰਨਿ ਧਰੈ ॥ ੩੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਰਸ ਕਹੁ ਦਾਨ। ਦੀਨਹੁ, ਕੀਨਿ
 ਜਨਨ^੧ ਕਲਜਾਨ। ਤਜਨੈ ਪ੍ਰਮੀਕ ਤਰੇ ਗੁਰ ਭਏ। ਕੁਛ ਕੋ ਆਸਤਰਨ
 ਬਿਰ ਬਿਏ ॥ ੩੨ ॥ ਕੰਚਨ ਬਾਰ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿਵਾਯੋ। ਦੇਖਿ ਦਾਹਿਨੈ
 ਹਾਥ ਉਠਾਯੋ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਮਨਿੰਦ ਕਮਲ ਕੋ ਜੋਇ। ਪ੍ਰੇਰਨ ਕਰਨੈ
 ਪਿਖਹਿ ਗਨ ਸੋਇ ॥ ੩੩ ॥ ਪੈਸੇ ਪੰਚ ਉਠਾਵਨਿ ਕਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਵਲ ਸਾਥ

^੧ ਕਿਸੇ ਦੇ। ^੨ ਵਪ। ^੩ ਚੰਦ। ^੪ ਜਿਥੇ ਉਚਿਤ ਸੀ ਭਾਵ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ। ^੫ ਦਸਾਂ ਵੀ।

ਹਾਥ ਮਹੁ ਥਰੇ । ਕੀਨਿ ਮੰਡਲਾਇਓ ਤੈ ਬਾਰੀ । ਧਰਨੈ ਸੁ ਧਨਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਧਾਰੀ ॥ ੩੪ ॥ ਲੰਪਨ ਕਰੀ ਬੁਧ ਸਹਿ ਪਾਵਨਾਨਿਸ ਕਰ ਤੇ ਭਰਿ ਕਰਿ
ਫਿਕਾਰਨਿ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ । ਨਿਭੁ ਉਘਾਰਿ ਕਰੀ ਮੁਖ
ਧਾਨੀ ॥ ੩੫ ॥ 'ਬਾਬਾ ਬਸਹਿ ਸਿ ਚਾਮ ਬਕਾਲੇ । ਬਨਿ ਗੁਰ, ਸਿਧਾਇ
ਸਕਲ ਸਮਾਲੇ' । ਇਮ ਸੁਨਾਇ ਸੰਤਿਹਿਨਿ ਸੋ ਕਹਨੈ । ਸਿਖਨਿ ਉਚ
ਨਿਭਾਏ ਭਯਿ ਲਹਨੈ ॥ ੩੬ ॥ —ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਨੀਲਸਿ ਭਿਸ ਬੈਰਾ।—ਭਉ
ਲਖਨੈ ਸਭਿ—ਗੁਰ ਬਝੇਰਾ । ਬਿਦੁਬਰਿ ਆਪ ਭਪਨੈ ਨਹਿ ਰਹੈ—। ਇਸੇ
ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਕੋਇ ਨ ਕਹੈ ॥ ੩੭ ॥ ਸਭਿ ਕੀ ਇਛਾ ਪੁਰਨ ਕਰੀਕੀਐ
ਨਿਵਾਰਿ ਨੰਮੂਰਾ ਧਰੀ । ਨਮੋ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਆਇ ਮਸਿਦ । ਧਰੇ ਸੋਕ
ਉਚ ਅਧਿਕ ਆਨੰਦ ॥ ੩੮ ॥ ਕਰਨੈ ਹੁਕਮ ਸਭਿਗੁਰ ਫਿਰਾ ਦਾਸਅਧਿ
ਸਿਧਾਇ ਕੀ ਪੁਰਨ ਆਸ । ਕਹੈ ਸਭਿਨਿ ਸੋ ਪੈਰ ਆਗਾਰੀ । ਬਿਰਹੁ ਕਰਹੁ
ਸਭਿਨਾਮ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੯ ॥ ਪਠਹਿ ਸੁਨਹਿ ਇਕ ਚਿਥ ਕੁਰ ਬਾਨੀ ।
ਜਾਗਨਿ ਕਰਹਿ ਹੋਇ ਸਵਧਾਨੀ । ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਇ ਰਥਾਈ ਸੀਇ । ਕਰਹਿ
ਸਪੇਸ ਕੀਰਤਨ ਸੀਇ ॥ ੪੦ ॥ ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਕਾਏਏ ਸਭਿਨਾਮ । ਨਹਿ
ਏ ਬੋਲਹਿ ਬਿਰਹਿ ਸੁ ਧਾਮ । ਅਧਿ ਹਮ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਲੋਕ ਪਾਧਨਾਧਨਹਿ
ਇਕੀਕੀ ਨਿਸ ਅਸਥਾਨਾ' ॥ ੪੧ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਸਭਾ ਸਭਿ
ਸੰਤਿਉਠਿ ਉਠਿ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਦਇਨਮੋ ਕਰਹਿ ਦਰਬਨ ਏ ਦਇਆ

‘ਹੋਏ ਰੋਗਕਾਰ ਭਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕੀਤਾ । ‘ਭਾਵ ਧਿਆਨ ਬਿੰਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੀ ।

‘ਇਹ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਕਿ ‘ਗੁਰੁ ਯੋਗ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਵਾਕ ਕਹੇ ਹਨ ਉਹ
ਅਭਿਸ਼ਚਿਤ ਹਨ, ਸਭ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਿਹਾ’ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਬਕਾਲੇ ਬਿੰਬ ਤੋਂ ਕੋਈ
ਹੋਰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹਿੰਦੇ, ਅਰ ਕੋਈ ਯੋਗ ਸਨਬੀਯੋ ਗੁਰੁ ਪਰਿਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ
ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਜੋ ਚਿਤ੍ਰ ਤੇ ਬਿੰਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਬਾ ਆ ਫੁੱਕੇ-ਫਿਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਜ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਬਾਬੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾਂ ਜੀ ਦੇ ਡਿਰਾਉ ਵਸਦੇ ਸਨ । ਸਾਕ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਤੇ ਆਗੇ ਗੁਰ ਬਨਨ
ਕਰਕੇ ਤੇ ਵੇਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਾਬੇ ਹੋਏ ਗੁਰ ਪਦ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਕਰ ਨਾਲ ਵਰੇ ਹੋਏ ਹੋਣ
ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ‘ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ’ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਵਾਕ ਸੁਣਕੇ ੨੨ ਮੰਜੀਆਂ
ਲਾਭੇ ਸੋਝੀ ਉਥੇ ਬਰਤਾਪੁਰ ਕੋਠੇ ਆਇ ਕਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਕਰੇਂ ਜਾ ਬੈਠੇ ਸਨ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪ
ਨੇ ਵਾਕ ਕਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਸਿਰਫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਜ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬਾ
ਕਹਿਲਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਸਦੇ ਸਨ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਸਦਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਬਾਬਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸਕੇ । ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਰਿਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਅਭਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ।

ਜਿਨ ਕੇ ਮਸਤਕ ਭਾਗ ਵਿਸੇਖ ॥੪੨॥ ਅਪਰ ਕਾਮਨਾ ਜੈ ਜੈ ਧਰੀ ਪੂਰਨ
ਕੀਨਿ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਘਰੀ ॥ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਜੁਤਿ ਬਿਛੁਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ॥ ਸੋਕ ਬਿਛਲ
ਦੀਨਾ ਬਝ ਉਰ ਤੇ ॥੪੩॥ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਇ ਪੈਰ ਪਰ ਬਿਰੈ । ਸੰਤਿਨਾਮ
ਏ ਸਿਮਰਨਿ ਕਰੈ । ਲਗੇ ਰਬਾਬੀ ਕਿਰਤਨ ਕਰਿਬੈ । ਜਿਹ ਸੁਨਿਬੈ
ਸਭਿ ਕਲਮਲ ਹਰਿਬੈ ॥ ੪੪ ॥

ਪੜ. [ਸੋਚਖੰਡ ਪਯਾਨ] ।

ਬੋਧਾ ॥ ਇਸ ਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਕਰਤੇ ਗੁਰੁ ਕਹਨਿ ਸੁਨਨਿ ਬਿਸਤਾਰ । ਬੀਡ
ਗਈ ਅਧ ਜਾਮਨੀ ਚਹੈ ਪੁਲੋਕ ਪਧਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਅੰਤ ਸਮਾਲਖਿ
ਜਨਨੀ ਆਈ । ਦੇਖਤਿ ਪੁੰਨ ਥਾਡੈ ਮੁਰਝਾਈ । ਅੱਝ ਬਿਲੋਚਨਿ ਤੇ
ਬਹੁ ਭਾਰਹਿ । ਸੰਕਟ ਸੋਕ ਰਿਦੈ ਬਹੁ ਧਾਰਹਿ ॥੨॥ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੁ
ਸਮਰੋਧ । ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਟੇਕਹਿ ਪਦ ਮੋਢ ॥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭਿ ਮਨ ਕੇਰੀ
ਬਝ ਤੇ ਲਘੁ, ਲਘੁ ਕਰਹਿ ਬਝੇਰੇ ॥੩॥ ਭਜਾਗਨਿ ਧਰਬੈ ਕਰਨਿ ਸਰੀਰ ।
ਜਿਨ ਕੇ ਹੈ ਅਧੀਨ ਉਰ ਧੀਰਾਮਹਿਮਾ ਸੁਭ ਕੀ ਜਾਨਤਿ ਸਾਰੀ ॥ ਰਾਗਾਤਾ
ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਕੀ ਭਾਰੀ ॥੪॥ ਬੂਝ ਭਵਿਖਜਤ ਮਹਿ ਗਤਿ ਹੋਇ । ਸਭਾਰੀ
ਜਾਨਤਿ ਹੈ ਮਨ ਸੋਇ । ਨਿਤ ਸਰਬੰਗ ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਿ ਭਾਰੀ । ਜਿਨ
ਕੀਰਤਿ ਜਗ ਬਹੁ ਬਿਸਤਾਰੀ ॥੫॥ ਨਿਕਰਿ ਬੈਠਿ ਮੁਖ ਕਮਲ
ਬਿਲੋਕਾ । ਸਦਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਤਿ ਕਬਹੂੰ ਨ ਸੋਕਾ । ਭਈ ਦੀਨ ਮੁਖ ਬੋਲੀ
ਬਾਨੀ । 'ਸੁਨਹੁ ਪੁੰਨ ! ਤੁਮ ਗੁਨ ਗਨ ਖਾਨੀ ॥੬॥ ਕਹੈ ਕਹਾ ਮੈਂ ਬਾਝ
ਬਨਾਈ ? । ਆਰੀ ਕਹੀ ਸੁ ਆਪ ਹਠਾਈ ॥ ਗੁਰਭਾ ਆਇਕ ਦੈਬੈ ਕਾਰ ।
ਕਰੀ ਸਰਬ ਹੀ ਭਲੇ ਸੁਧਾਰਿ ॥੭॥ ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਪੁੰਨਾ ਹੂੰ ਕਿਸ ਜੀਵੈ । ਤੁਮਹਿ
ਬਿਲੋਕੇ ਆਨੰਦ ਭੀਵੈ । ਪਤਿ ਪਾਏ ਕੁਝ ਸੋਕ ਨ ਕੀਨਿ ॥ ਹਰਖੀ ਪਿਖਿ
ਗੁਰਭਾ ਤੁਮ ਲੀਨਿ ॥੮॥ ਆਪ ਕਰਹੁ ਪਰਲੋਕ ਪਯਾਨਾ । ਮੈਂ ਬੂਰਤਿ
ਕਰਿ ਸੋਕ ਮਹਾਨਾ । ਬਝੇ ਭਾਗ ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਆਈ । ਤੁਮ ਜਨਮੇ
ਅਭਿ ਭਈ ਬਧਾਈ ॥੯॥ ਅਬਿ ਭੁਝੈ ਦੁਖ ਸਿੰਧੁ ਮਝਾਰੈ । ਕੋ ਕੇਵਰ ਹੁਇ
ਪਾਰ ਉਭਾਰੈ । ਤੁਮ ਬਿਨ ਦੈਬਿ ਜਿਯੈਂ ਨ ਕੀਸੇ । ਜਲ ਤੇ ਬਿਛੁਰੀ ਮਝਰੀ
ਸੈਸੈ ॥ ੧੦ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਮਾਝਾ ਬਚ ਕਹੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਸੁਨਤਿ ਦਾਸ

‘ਨਿਮਣੈ । ਉਦਯ । ‘ਮਝਾ । ‘ਸਭੋਭ । ‘ਸਰੀਰ ਦਾ ਧਰਨ ਕਰਨਾ ਜਾ ਤਿਆਗਣ ਕਰਨਾ ।

‘ਪੁੰਨ ਗਹਿਤ । ‘ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਰਿਭਾਸਿ ਜੀ ਦੇ ।

ਦੁਖ ਲਹੇ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਲੋਕਿ ਦੁਖਾਰੀ। ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਧੀਰ
 ਉਚਾਰੀ॥੧੧॥ 'ਭਨ ਜਾਨਹੁ ਸਭਿ ਬਿਨਸਨ ਹਾਰੋਇਸੋ ਏ ਕਰੈ ਅਭਿਸ਼ੈ
 ਦੁਖ ਧਾਰੇ। ਰਹੀ ਕਿਛਿਕ ਬਾਕੀ ਬਯਾ'ਤੇਰੀ ?। ਭਨ ਭਜਿ ਪਹੁੰਚਹਿ
 ਸੁਖ ਬਹੁ ਹੋਰੀ॥ ੧੨॥ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਲੇਸ਼ ਨ ਜਹਾ। ਮਮ ਪਿਛ
 ਨਿਕਟਿ ਪਹੁੰਚਹਿ ਭਹਾ। ਇਮ ਕਹਿ ਮਾਯਾ ਮੋਹ ਮਿਠਾਯਹੁ। ਜਨਨੀ
 ਮਨ ਮਹਿ ਯਜਾਨ ਉਪਾਯਹੁ॥੧੩॥ ਭਈ ਮਗਨ ਕੁਛ ਆਇ ਨ ਬਾਨੀ
 ਲਖਿ ਸੁਭ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾ ਮਹਾਨੀ। ਆਰਧ ਰਾਤਿ ਉਪਰ ਇਕ ਘਰੀ।
 ਚਢਨਿ ਹੋਤੁ ਗੁਰ ਬਜਾਰੀ ਕਰੀ॥੧੪॥ ਕਿਛਿਕ ਦਾਸ ਵਿਕ ਮਾਭ ਨਿਹਾ-
 ਰਹਿ। ਫੁਲਨਿ ਹੋਇ ਸਚਿਰਤਾ ਧਾਰਹਿ। ਬੋਲਤਿ ਕੋਮਲ ਬਾਕ ਸੁਹਾਈ
 ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਪਰ ਕਰ ਸੇਂ ਪਰ ਪਾਏ॥ ੧੫॥ ਲਿਯੋ ਅਭਾਇ, ਭਿਨਕ ਮਹਿ
 ਪਯਾਨੀ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮਾਨੇ। ਬ੍ਰਹਮਾਇਕ ਨਾਰਦ ਮੁਨਿ
 ਸਾਥ। ਸਕਲ ਦੇਵ ਧੁਤਿ ਦੇਵਨਨਾਥ॥ ੧੬॥ ਗੁਰ ਆਯਾਨ ਜਾਨਿ
 ਸਭਿ ਆਏ। ਬਾਇਓ ਦੁਇਭਾ ਆਇ ਬਜਾਏ। ਪੁਸ਼ਪਨਿ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ
 ਅਨੰਦਤਿ। ਧੁਪ ਧੁਖਾਵਤਿ ਗੁਰ ਕੋ ਬੰਦਤਿ॥ ੧੭॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨ
 ਕੇ ਉਭਸਾਹੁ। ਰਚਹਿ ਦੇਵ ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮੰਹੁ। ਚੰਦ ਬਿਬਾਨ ਪਰ ਗੁਰੁ
 ਪਯਾਨੇ। ਮਲੀਅਨਿ ਮੁਕਤਾ ਯਨ ਲਰਕਾਨੇ॥੧੮॥ ਦੇਵਬਧੁ ਨਾਚਾਰ
 ਅਯਾਈ। ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਹੋ ਅਨਿਕ ਬਧਾਈ। ਕਿੰਨਰ ਯੰਧੂਬ ਮਿਲਿ
 ਸਮੁਦਾਯਾ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਹਿ ਅਨੰਦ ਬਡ ਛਾਯਾ॥ ੧੯॥ ਪਹੁੰਚੇ ਪ੍ਰਭੁ
 ਬੈਰੁੰਠ ਸਥਾਨ। ਅਭਿ ਅਨੰਦ ਮਹਿ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ। ਸੁਰ ਸਭਿ ਨਿਜ
 ਨਿਜ ਥਾਨ ਸਿਧਾਏ। ਕੀਰਤਿ ਕਰਤਿ ਗੁਰਨਿ ਕੀ ਜਾਏ॥ ੨੦॥ ਜਥਿ
 ਭਨ ਭਜਾਯੋ ਜਨਨੀ ਜਾਨਾ। ਦਾਸਨਿ ਸੇਂ ਭਥਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ ਦੇਖਹੁ
 ਸਭਿਗੁਰ ਕੀ ਅਥਿ ਦੇਹਿ। ਪੂਠ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ ਮਨ ਏਹ॥ ੨੧॥ ਭਾਬ
 ਉਘਾਰਿ ਮੁਖ ਦਾਸ ਨਿਹਾਰਾ। ਜਬਾ ਪ੍ਰਭੁ ਲੋਲਤਿ ਕਮਲ ਉਦਾਰਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ
 ਚਿੰਨ੍ਹ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣ ਨ ਆਵਤਿ। ਅਪਰ ਪ੍ਰਭਾ ਭਿਮ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵਤਿ
 ॥੨੨॥ ਬਹੁਰੇ ਬਦਨ ਅਭਾਇਨਿ ਕਰਨੈ। ਸਭਿ ਕੇ ਦਿਕ ਪੁਰਨ ਜਲ
 ਵਰਨੈ। ਰੁਦਿਤਿ ਭਏ ਜਥਿ ਅੰਤਰ ਸਾਰੇ। ਵਹਿਰ ਪੈਰ ਪਰ ਸੁਨੀ ਪੁਕਾਰੇ
 ॥੨੩॥ ਜਾਨਨੈ ਸਭਿਨਿ ਸਮਾਵਤਿ ਭਏ। ਅਪੀਨ ਪੁਰੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ।
 'ਅਭੁ। 'ਅਭੁ। 'ਅਭੁ। 'ਦਸੇ ਪੈਸੇ। 'ਮੰਡੀ। 'ਅਪਸਰਾ। 'ਚੰਦ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿਮਰਤਿ ਸੋਭਿਨਾਮ ਸਹਿ ਸੋਕਾ । ਹੁਤੇ ਪੈਰ ਪਰ ਸੋਭਿਕ ਲੋਕਾ ॥੨੪॥
 ਸੁਨਿ ਜੈਸਿੰਘ ਕੇ ਦੂਤ ਸਿਧਾਰਨੈ । ਜਾਇ ਪਾਸ ਤਿਸ ਭੈਰ ਉਚਾਰਨੈ ਨਿਪ
 ਸੁਨਿ ਸੋਕ ਬਿਸਾਲ ਉਪਾਏ । ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗੁਰ ਗੁਨ ਪਛਤਾਏ ॥
 ੨੫॥ ਛਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਸੁਧਿਭਬਿ ਪਹੁੰਚਾਈ । 'ਸਾਮ ਜਾਮਨੀ ਭੀਨ ਬਿਤਾਈ' ।
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁਧਿ ਭਰੀਏ ਪੁਨ ਕਰੀ । 'ਮੈਂ ਆਵੈ ਚਲਿ ਕਰਿ ਜਿਸ ਘਰੀ
 ॥ ੨੬ ॥ ਭਬਿ ਕਰਨੈ ਸਸਕਾਰ ਸਰੀਰ । ਬਾਲ ਗੁਰੁ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਧੀਰ' ।
 ਨਿਪ ਕੇ ਆਨਿ ਸਕਲ ਸਮੁਝਾਈ । 'ਛਾਹੁ ਆਪ ਸੋ ਇਮ ਫੁਰਮਾਈ'
 ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਗਏ ਭੁਭਕਾਲ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੁਤੇ ਬਿਸਾਲ ।
 ਜਾਇ ਪੈਰ ਪਰ ਬੈਠਨੈ ਸੋਇ । ਆਇ ਅਪਰ ਬੈਠਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ
 ॥੨੮॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਸੁਨਨੈ ਪੁਰਿ ਸਾਰੇ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਭਾ ਮਿਲ ਉਦਾਰੇ ।
 ਦੇਦਨ ਲੇ ਲੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕੋਇ । ਤਿਲ ਅਰੁ ਘਿੱਤ ਘਨੇ ਲੇ ਸੋਇ ॥ ੨੯ ॥
 ਅਨਿਕ ਸੁਰੀਧਨਿ ਲਜਾਵਨਿ ਕਰੈ । ਸੋਕ ਬਿਸਾਲ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁ ਧਰੀ ਭਈ
 ਭੀਰ ਨਰ ਮਿਲੇ ਹਥਾਰੇ । ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਚਲੇ ਆਇ ਦੁਖ ਧਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥
 ਬੈਠਹਿ ਸਿਮਰਹਿ ਗੁਰ ਗੁਨ ਘਨੇ । 'ਕਸ਼ਟ ਅਨਿਕ ਦਰਸਨ ਤੇ ਹਨੇ ।
 ਸਬਿ ਕੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਭਏ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ । ਭਬਿ ਤੇ ਨਾਸੈ ਰੋਗ ਅਸ਼ੇਸ਼' ॥ ੩੧ ॥
 ਜੈਪੁਰਿਨਾਥ ਆਇ ਸਭਿ ਕਹੈ । 'ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਭੁ ਲਹੈ' ।
 ਕੋਚਿਤ ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਨਿੰਦਹਿ । 'ਮਠਸਰ ਧਰਤਾ ਬਹੁ' ਉਰ ਬਿੰਦਹਿ ॥
 ੩੨ ॥ 'ਛਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਕਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਹਕਾਰੇ । ਪੁਰਿ ਪ੍ਰਵਿਸਿ ਪਿਖਿ ਸਾਪ
 ਉਚਾਰੇ । ਇਨਹੁ ਨ ਚਹਨੈ ਛਾਹੁ ਸੋ ਮੇਲਾ । ਦਰਸਨ ਵੀਨਿ ਨ ਲੀਨਿ
 ਸੁਹੇਲਾ' ॥ ੩੩ ॥ ਕਹੈ ਪਿਛਾ ਕੇ ਮਹਿ ਇਹ ਰਹੇ । ਦੇਨੀ ਕਰਮਾਭ ਨਹਿ
 ਚਹੇ । ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਨੇ । ਧੀਰ ਗੰਭੀਰ ਅਭੀਰ ਸੁਸਾਨੇ ॥
 ੩੪ ॥ ਨਿਜ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਨਹਿ ਚਲੇ' ਗੁਸਾਈਂ । ਨਹਿ ਮਿਲਿਥੇ ਕੀ ਲਖੀ
 ਬਝਾਈ । ਧਨ ਪੂਜਾ ਕੀ ਚਾਹ ਨ ਕੋਈ । ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਦਾਸਨਿ ਹੋਈ'
 ॥ ੩੫ ॥ ਇੰਦ੍ਰਸਾਇਕ ਗੁਨ ਬਰਨਨ ਕਰੇ । ਸ਼ੀਲ ਸਰੂਪ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੁਭ
 ਧਰੇ । ਭਈ ਪੈਰ ਆਗੇ ਬਹੁ ਭੀਰ । ਭਜਹਿ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਸਿਖ ਨੀਰ ॥
 ੩੬ ॥ ਅੰਤਰ ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਘਨੇਰੇ । ਰੋਦਤਿ ਉਪਜਨੈ ਸੋਕ ਬਝੇਰੇ । ਸੁਭ
 ਕੈ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗੁਨ ਭਾਰੀ । ਦੁਖੀ ਹੋਤਿ ਅਭਿਸ਼ੇ ਮਹਿਭਾਰੀ ॥੩੭॥
 'ਸਮਝੈ ਯਤ । 'ਨਾ ਦਰਸਨ ਕੀਤਾ ਨਾ ਸੁਭਾ ਦਰਸਨ ਦਿਤਾ । 'ਹਰੇ । 'ਯਤ-ਕੈ ।

ਤਸਾਰੀ ਕਰਨਿ ਲਈ ਸਸਕਾਰਨਿ। ਨਿਕਟਿ ਸਬਲਾਭਕਰਨੈ ਨਿਹਾਰਨਿ।
ਸਕਲ ਸਮਿੱਥੀ ਲੈ ਪਹੁੰਚਾਈ । ਬਾਹੁ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਜੈਪੁਰਿ ਰਾਈ* ॥ ੩੮॥
ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਇਕ ਨਰ ਭਹਿ ਆਯੈ । ਨਿਪੁ ਸੋ ਸਕਲ ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਸੁਨਾਯੈ
। ਆਵਤਿ ਬਾਹੁ ਦੇਰ ਨਹਿ ਕੋਈ॥ ਅਸਵਾਰੀ ਵਿਗ ਪਹੁੰਚਨਿ ਹੋਈ* ॥ ੩੯॥
ਜਿਹੁ ਭੀ ਵਰ ਪ੍ਰਭਾ ਸੁਭਾ ਸਿੰਘੇ ਲਾਮ ਹੀ ਭੀ ਚਲਿਯਾਨ ਪ੍ਰਭਾ ਲਾਮ ਪ੍ਰਭਾ ਲਾਮ ਤੇ ਲਾਮ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾ ਲਾਮ ਭੀ ਪ੍ਰਭਾ ਲਾਮ ਭੀ ॥ ੫੪॥
੫੪. [ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਹੁ ਬਨਾਨ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਕਰਿ ਪੋਥਿਬ ਪਹਿਰਿ ਨਵੀਨ । ਪਿਖਣਿ
ਚਲਨੈ ਚਿਤ੍ਰਵੇਤ ਚਿਤ੍ਰ-ਦਰਸੈ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੧॥ ਚੋਖੀ ॥ ਜਿਯਤਿ ਮੇਲ
ਨਹਿ ਮੈ ਸੰਗ ਕਰਨੈ। ਕਹਿ ਬਹੁ ਰਹਨੈ ਅਧਿਕ ਹਠ ਧਰਨੈ । ਅਥਿ ਸਰੁਪ
ਮੈਂ ਦੇਖੋਂ ਜਾਈ॥ ਅਜਮਤ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਬਿਧਿ ਕਾਈ-॥੨॥ ਏਵ ਬਿਚਾਰਤਿ
ਤੁਰਨ ਆਯੋਭੀਰ ਸੰਕਰੇ ਨਰ ਕੀ ਲਜਾਯੋਹਰਨਿ ਹੇਤੁ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਆਵੈ।
ਬਾਹੁ ਪਿਛਾਰੀ ਚਲਿ ਉਤਲਾਵੈ* ॥ ੩ ॥ ਆਇ ਪੌਰ ਪਰ ਉਤਰਨੈ ਭਬਿਹੂ।
ਦੇਖਤਿ ਉਠੇ ਆਇ ਨਿਪੁ ਸਭਿਹੂ । ਨੰਮ੍ਰਿ ਹੋਇ ਸਠਮਲ ਕਰੇਤੇ । ਭਈ
ਭੀਰ ਬਹੁ ਕੋ ਹਟਕੀਤੇ ॥੪॥ ਜੈਸਿੰਘ ਸੰਗ ਬੁਝਿ ਬਿਰਤੀਤਾ॥ ਅੰਤਰ ਬਰਨੈ
ਪਿਅਨਿ ਉਮਕੀਤਾ* । ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਕੋ ਇਮ ਕਰਨੈ-ਨਹਿ ਮਿਲਿਬੇ ਕੋ
ਹਠ ਬਹੁ ਧਰਨੈ ॥੫॥ ਸਿੱਖੁਆ ਦੀਨਸਿ ਬਡੇ ਹਮਾਏਸੈ ਹਮ ਨੇਮ ਨਿਬਾਹਨੈ
ਸਾਰੇ। ਜੀਵਤਿ ਜਾਵਤ ਭਾਵਤ ਰਹਨੈ॥ ਅਥਿ ਸੈ ਮਿਟੈ ਦਰਸ ਕੋ ਲਹਨੈ॥੬॥
ਕਿਸ ਉਪਾਇ ਤੇ ਨੇਮ ਨ ਰਹੈ । ਪਿਤਾ ਸੀਖ ਕੋ ਸਿਸ ਬਿਧਿ ਕਹੈ । ਕਜਾ
ਅਜਮਤ ਕੋ ਕਰਹਿ ਦਿਖਾਵਨਿ । ਦੇਖਿ ਲੇਉਂ ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਪਾਵਨ* ॥
੭ ॥ ਇਮ ਚਿਤ੍ਰਵਤਿ ਸਭਿ ਲੋਕ ਹਟਾਏ । ਏਕਲ ਪ੍ਰਵਿਸਨੈ ਅੰਤਰ ਜਾਏ
। ਮਾਝ ਆਇ ਦਾਸੀ ਗਨ ਦਾਸ । ਤਤਛਿਨ ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਅਪਰ ਅਵਾਸ* ॥
੮ ॥ ਖਰੇ ਰਹਨੈ ਇਕ ਸੇਵਕ ਭੀਰ । ਫੂਲਨਿ* ਭਜਤਿ ਬਿਲੋਚਨ ਨੀਰ ।
ਨਹੀਂ ਹਟਾਇ ਸਕਹਿ ਭਬਿ ਕੋਇ। ਤੁਰਕੇ ਸੁਰ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਜੋਇ ॥ ੯ ॥
ਜਨਨੀ ਮਨ ਮਹਿ ਕੁਛਕ ਬਿਚਾਰੈ-ਨਹਿ ਸਮਰੱਥ ਭਈ ਹਟਕਾਰੈ ।
ਤਤਛਿਨ ਆਇ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕਰੇ । ਬਸਤ੍ਰ ਅਛਾਦਤਿ ਭਨ ਪਰ ਪਰੇ-॥

*ਜੇਪੁਰ ਦਾ ਲਾਮ ਚਿਤ੍ਰਕਦਾ ਹੈ ਕਾਦਰਹੁ ਨੂੰ । *ਅਸਵਾਰੀ ਪਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ । *ਦੇਖਣਾ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਚੰਦਾ । *ਅੰਤਰ । *ਹੋਰ ਅਰਥ ਵਿਚ । *ਭੱਯ ।

੧੦ ॥ ਠਾਢੇ ਭਯੋ ਜਾਇ ਵਿਗ ਝਾਹੁ ।—ਪਿਥੋਂ ਬਦਨ—ਇਸ ਠਟਿ ਮਨ
ਮਾਹੁ । ਕਹੁੰ ਦਾਸ ਸੋ ਨਿਕਟਿ ਸਿ ਠਾਢੇ । ‘ਬਸਤੁ ਟਾਰਿ ਇਨ ਕੋ ਮੁਖ
ਕਾਢੇ ॥ ੧੧ ॥ ਮੁਖ ਕੋ ਦਰਸਨ ਦੇਹ ਕਰਾਈ । ਆਯਹੁ ਇਸ ਕਾਢਨ
ਉਤਲਾਈ’ । ਸੁਨਿ ਸੇਵਕ ਅਵਰੰਗ ਵਿਗ ਹੈ ਕੈ । ਬਸਤੁ ਗਹਨੇ ਕਰ,
ਬੰਦਨ ਕੈ ਕੈ’ ॥ ੧੨ ॥ ਸਥਿ ਉਥੈ ਕਰਿ ਲਗਨੇ ਦਿਖਾਵਨਿ ਕਿਸਤੇ ਕਰਨੇ
ਨ ਜਾਇ ਹਟਾਵਨਿ । ਜਥਿ ਨੌਰੰਗ ਭਿਤ ਦਿਸ਼ਟਿ ਲਗਾਈ ਪਰਾ ਦਰਜ
ਦੀਰਘ ਲਖਿ ਪਾਈ ॥ ੧੩ ॥ ਸਭਿਗੁਰ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਸ਼ਟਾਵੈ । ਦੀਰ
ਦਰਜ ਮਹਿ ਦਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਵੈ ਤਹਾਂ ਭਯਾਨਕ ਅਭਿ ਕੁਛ ਦੇਖਾ । ਦੇਖਤਿ
ਉਪਜਨੇ ਕੰਪ ਵਿਸ਼ੇਖਾ ॥ ੧੪ ॥ ਦੰਤ ਗਏ ਮਿਲਿ ਕਹਨੇ ਨ ਜਾਈ ।
ਭਯੋ ਸਬੰਭ ਅਚਲ ਕੀ ਨਜਾਈ’ । ਜੜੀ ਭੂਤ ਐਸੇ ਹੁਇ ਥਾਯੇ’ । ਵਿਦੈ
ਗਨ ਸਰੀਰ ਬਿਰ ਭਯੋ’ ॥ ੧੫ ॥ ਆਇ ਘੁਮੇਰੀ ਗਿਰਿਬੇ ਚਾਹੀ । ਬਿਰ-
ਬਲ ਹੋਤਿ ਜਾਤਿ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ । ਬਿਖਰੇ ਜਾਹਿ ਅੰਗ ਬਰਿਆਈ’ ।
ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ ਬਿਰਨੇ ਨ ਜਾਈ ॥ ੧੬ ॥ ਬਾਹੁ ਦੇਕ ਹੀ ਬਾਰ ਪਸਾਰੀ
ਠਿਕਟਿ ਦਾਸ ਗੁਰ, ਤਿਸ ਪਰ ਭਾਰੀ । ਪਰਨੇ ਭਾਰ ਫੂਰਨੇ ਪਠ ਕਰ ਭੇ।
ਹੋਇ ਝਾਹੁ ਦਿਸ਼ ਕਿਰਤਿ ਸੰਭਰਤੇ’ ॥ ੧੭ ॥ ਛਾਦਨੇ ਸਭਿਗੁਰ ਕੋ ਤਨ
ਜਬੈ । ਭੈ ਬਿਨ ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਕੁਛ ਤਬੈ ਸੁਧਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੁਰਨ ਰਬਿ ਚਲਾ ।
ਨਿਕਸਨੇ ਵਹਿਰ ਜਹਾਂ ਨਰ ਜਾਲਾ ॥ ੧੮ ॥ ਜੈਸੀਘ ਮਿਲਨੇ ਅਗਾਉ
ਹੋਇ । ਦੇਖਤਿ ਮੁਖ ਕੋ ਬਿਸਮਨੇ ਸੋਇ । ਅਧਿਕ ਅਧੀਰਜ ਦਿਗ ਜਲ
ਚਲਾ । ਬੋਲਨੇ ਜਾਇ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੧੯ ॥ ਪਿਖਨੇ ਕਹਾਂ ਨਹਿ
ਜਾਇ ਬਤਾਯਹੁ । ਭਰਤਿ ਰਿਦਾ ਬਿਹਬਲ ਦਿਸ਼ਟਾਯਹੁ । ਪੁਨ ਉਮਰਾਵ
ਅਪਰ ਚਲਿ ਆਏ । ਤਿਨ ਕੰਧੇ ਪਰ ਹਾਥ ਠਿਕਾਏ ॥ ੨੦ ॥ ਕਰੀ
ਹਕਾਰਨਿ ਸੁਖ ਅਸਵਾਰੀ । ਗਮਨੇ ਦੁਰਗ ਦਿਸ਼ਾ ਭਰ ਪਾਰੀ । ਨਹਿ
ਕਿਸਰੀ ਸੋ ਕਛੁ ਜਨਾਈ । ਆਵਤਿ ਲਾਜ ਨ ਜਾਇ ਬਤਾਈ ॥ ੨੧ ॥ ਜਿਮ
ਸੰਘਰ ਮਹਿ ਖਸਗ ਚਲੰਤੇ । ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਨਿਕਸਤਿ ਅੰਗ ਕਟੇਤੇ । ਕਾਤੁਰ
ਤ੍ਰਾਸ ਪਾਇ ਕਰਿ ਭਾਜੇ । ਨਹਿ ਨਿਸ ਦਸ਼ਾ ਕਹਤਿ ਜਿਮ ਲਾਜੇ ॥ ੨੨ ॥

‘ਹੋਥ ਨਾਲ ਬਸਤੁ ਵਜਿਆ ਬੇਦਨਾਂ ਕਰਕੇ । ‘ਦਰਸ, ਭੇਜ । ‘ਭਾਰੀ । ‘ਬੰਭ ਕੋ ਰਕ ਗਿਆ
ਜਿਵੇਂ ਪਰਬਤ । (ਅ) ਬੰਮੇ ਵਾਂਗੂ ਅਹਿਲ ਹੋਗਿਆ । ‘ਐਉਂ ਜਗੁ ਹੋਗਿਆ । ‘ਭਯਾ ਸਾਰੇ
ਇੰਦਰੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਪਥਰਾ ਗਏ । ‘ਜ਼ੋਰੇ ਜ਼ੋਰੀ । ‘ਝਾਹ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹੋਕੇ ਡਿੱਗਏ (ਝਾਹ ਨੂੰ
ਸਿੱਖ ਨੇ) ਝਾੜਿਆ ।

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਕਹ ਦੀਵਾਰ^੧। ਇਖਹਿ ਜੁ ਕਰੀ ਨ ਸਾਇ ਉਚਾਰ।
 ਤਿਸ ਤੁਝਨਿ ਹਇ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਵਾ। ਭੈ ਤੇ ਅਤਿ ਸੈਕਟ ਕੋ ਪਾਵਾ॥੨੩॥
 ਨਹਿ ਕਿਸ ਆਗੇ ਕਬਹੂੰ ਓਚਾਰੀ। ਕਹੈ ਕਹਾ, ਨਹਿ ਬੁੱਧਿ ਮਝਾਰੀ।
 ਤਿਸ ਪੀਛੇ ਜੈਸੀਘ ਤੇ ਆਇ। ਕਰਨਿ ਲਗੇ ਸਭਿ ਜਿਮ ਮਿਰਸਾਦਾ॥੨੪॥
 ਰੋਦਤਿ ਮਾਤਾ ਸਕਲ ਬਝਾਵੈ^੨। ਦੋਰਤਿ ਦਾਸ ਸਕਲ ਸੋ ਲਜਾਵੈ। ਮਿਲਿ
 ਸਭਿਹੂੰ ਕਰਿਵਾਇ ਸਨਾਨ। ਸੀਚਿ ਸੁਰੀਧੈਂ ਬਿੰਦ ਮਹਾਨ ॥ ੨੫ ॥ ਬਸਤ੍ਰ
 ਨਵੀਨ ਰਚਿਰ ਪਹਿਰਾਏ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਭਲੇ ਬਿਵਾਨ ਬਨਾਏ। ਤਿਸ ਪਰ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪੈਦਾਯਹੁ। ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਫੁਲ ਮਾਲ ਲਰਕਾਯਹੁ ॥ ੨੬ ॥
 ਧੂਪ ਧੁਖਾਵਤਿ ਅਨਿਕ ਪਕਾਰੇ। ਕੰਧ ਉਠਾਇ ਮੰਦ ਸਿਧਾਰੇ। ਬਥਦ
 ਰਬਾਥੀ ਗਾਵਤਿ ਸਾਤਿ। ਸਿਮਰਤਿ ਸੋਤਿਨਾਮ ਸੁਖਦਾਤ ॥੨੭॥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
 ਕੁਇਰ ਜਨਨੀ^੩। ਮਨ ਗਜਾਨ। ਤਉ ਸ਼ੋਕ ਉਪਜੀਤਿ ਮਹਾਨ। ਗੁਨ
 ਸਪੁਤ ਕੇ ਸਿਮਰਿ ਬਿਸਾਲੇ। ਅਤਿ ਸਨੇਹ ਤੇ ਦਿਗ ਜਲ ਚਾਲੇ ॥ ੨੮ ॥
 ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ ਸ਼ੋਕ। ਰੁਦਤਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਸੰਗਤਿ ਲੋਕ। ਜਿਸ
 ਬਲ ਕੋ ਤਿਲੋਖਰੀ^੪ ਨਾਮ। ਨਿਕਟਿ ਵਹੈ ਜਮਨਾ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੨੯ ॥
 ਤਹਿੰ ਚੰਦਨ ਕੇ ਭਾਰ ਗਿਰਾਏ। ਤਿਲ ਘ੍ਰਿਤ ਆਇ ਲਜਾਇ ਸਮੁਦਾਏ।
 ਸ਼ੋਕ ਬਿਸਾਲ ਸਮੇਤ ਬਿਵਾਨ। ਕਰਨੈ ਉਤਾਰਨਿ ਸੈ ਤਿਸ ਥਾਨ ॥ ੩੦ ॥
 ਆਇ ਮੰਦ ਚਿਖਾ ਰਚਿ ਕਰਿ ਕੈ। ਸੰਦਲ^੫ ਬਿੰਦ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਧਰਿ ਕੈ।
 ਪੁਨ ਉਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੈਦਾਏ। ਜੋਂ ਤਿਲ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਇ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩੧ ॥
 ਲਾਬੁ ਤਬਿ ਲਗਾਇ ਤਤਕਾਲਾ। ਪੁਨਰਪਿ^੬ ਕੀਨਸਿ ਕ੍ਰਿਆਕਪਾਲਾ^੭।
 ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਸਕਲ ਤਿਸ ਥਾਨਾਗਮਨੇ ਜਮਨਾ ਕਰਨਿ ਸਨਾਨ॥੩੨॥
 ਗੁਰ ਕੀਰਤਿ ਕੋ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰਿ। ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਸਿਮਰਤਿ ਸੁਖਕਾਰ।
 ਸਭਿ ਮੋਜਨ ਕਰਿ ਕੈ ਚਲਿ ਆਏ। ਜਹਾਂ ਬਸਨਿ ਕੋ ਥਾਨ ਸੁਹਾਏ॥੩੩॥
 ਪੁਰਿ ਤੇ ਨਰ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਆਵੈਂ। ਬੈਠਹਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਾਵੈਂ। 'ਬਾਲਿਕ
 ਬਧ ਤੇ ਬਛੇ ਨ ਹੋਏ'। ਅਧਿਕ ਅੰਦੁਤਾ ਸਭਿਹਿਨਿ ਜੋਏ ॥ ੩੪ ॥

^੧ਕਹਿ ਕਹਿ ਦੀਵਾਰ—ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਫ਼ ਪਹਾੜ ਪਰ ਇਕ ਫੀਰ ਹੈ,
 ਉਸਦੇ ਪਾਰ ਜੇ ਤੋਕੇ ਸੋ ਹੌਸੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੋਸ਼ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। 'ਸਭ (ਕੁਝ) ਵੱਸੀ
 ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਮਾਤਾ ਦੇ। 'ਚੰਦਨ। 'ਫਿਰ। 'ਕਪਾਲ ਫਿਰਾ। *ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੋਹਰੇ
 'ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ' ਤੇ ਅੱਧ ਕੁ ਮੀਲ ਪਰੇ ਇਹ ਕਿਰੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਇਰ ਗੁਰ ਜਨਨੀ ਪਾਸ । ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਥਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੰਦ
 ਭਾਗ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਜਾਨੇ । ਜਿਨ ਸਮੀਪ ਤੇ ਗੁਰੁ ਸਿਧਾਨੇ ॥੨੫॥ ਬੁਝਤਿ
 ਗੁਰਨਿ ਬਾਰਭਾ ਸਾਰੀ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਇਰ ਤਿਨ ਪਾਸ ਉਚਾਰੀ । 'ਇਨ ਕੇ
 ਪਿਥ ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਥਾਸੇ' ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ ਕਰਿ ਆਸੇ ॥ ੨੬ ॥ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਮੋਹਿ ਵਰ ਦੀਨਿ । ਭਥਿ ਤੇ ਮੈਂ ਗੁਰ ਪਾਰਨਿ ਕੀਨ । ਸ੍ਰਾਵਣ ਵਧੀ ਦੋਸ
 ਦਸਮੀ ਕੇ । ਹੁਭੋ ਨਭੰਤ੍ਰ ਪੁਨਰਬਸ ਨੀਕੇ ॥ ੨੭ ॥ ਸੰਮਤ ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸੇ ਅਰੁ
 ਤੇਰੀ । ਸਸਿਸੁਤਵਾਰ ਹੁਭੋ ਬਿਸ ਬੇਰਾਸਾਏ ਸਪਤ ਘਰੀ ਦਿਨ ਚਰਨੇ
 ਭਥਿ ਮੁਖ ਤੇ ਦਿਨ ਜਨਮ ਸੁ ਧਰਨੇ ॥ ੨੮ ॥ ਪਤਿਪਾਲਾ ਪੁਨ ਕਰਿਬੇ
 ਲਾਯੀ । ਸਭਿ ਤੇ ਜਾਨਿ ਆਪ ਬਝਭਾਗੀ । ਜਿਮ ਜਿਮ ਦੇਹ ਬਿਧਤਿ ਮੁਖ
 ਸੁੰਦਰਾਧੀਰਜ ਖਿਮਾ ਆਇ ਗੁਨ ਮੰਦਰ ॥੨੯॥ ਭਿਮ ਭਿਮ ਪਿਤ ਸਤਿਗੁਰ
 ਦਿਨ ਕੇਰੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਠਾਨਿਤੇ ਰਹੇ ਬਡੇਗੰਜਬਿ ਤੇ ਰਾਮਰਾਇ ਚਲਿ ਆਯਗੁ
 ਨਿਜ ਕਰਤੂਤ ਇਹਾਂ ਬਿਦਯਾਯਗੁ ॥ ੩੦ ॥ ਖਿਮਾ ਨ ਧੀਰਜ, ਅਜਰ
 ਨ ਸਰਨ । ਬਡੇ ਗੁਰਨਿ ਬਚ ਬਿੰਪ੍ਰੇ ਕਰਨਿ । ਸਕਲ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਰਿਦੈ
 ਬਿਚਾਰੀ ।—ਬਡ ਸੁਭ ਨਹਿ ਥਾਏ ਅਧਿਕਾਰੀ—॥ ੩੧ ॥ ਪੁਨ ਮਮ ਸੁਭ
 ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਿਸੇਸ਼ । ਜਾਨੈਂ ਪਾਰਹਿ ਭਾਰ ਅਸੇਸ਼* । ਅੰਤ ਸਮਾ ਜਬਿ
 ਅਪਨਿ ਨਿਹਾਰਾਇਨ ਕੇ ਅਪਨੇ ਬਾਨ ਬਿਠਾਰਾ ॥੩੨॥ ਪੰਚ ਬਰਖ ਦੁਇ
 ਮਾਸ ਬਿਠਾਏ । ਦਿਨ ਉਨਤੀਸ ਬੈਸ ਕੇ ਭਏ । ਸਮਾ ਬਿਚਾਰਨਿ ਕਰਿਕੈ
 ਨੀਕਾ । ਮਮ ਸੁਭ ਕਹੁ ਦੀਨਹੁੰ ਸੁਭ ਠੀਕਾ ॥ ੩੩ ॥ ਆਪ ਗੁਰੁ ਬੈਕੁੰਠ
 ਸਿਧਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੋਭਿ ਸਭਿ ਪਾਏ । ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਕਛੁ ਨਾਹਿ
 ਨ ਭਾਨੀ। ਸੇ ਸਿਖ ਗਜਾਨੀ ਸਭਿਹਿਨਿ ਜਾਨੀ ॥੩੪॥ ਰਾਮਰਾਇ ਮਤਸਰ
 ਕੇ ਧਾਰਿ । ਦੁਭੀ ਬਾਹੁ ਸਮੀਪ ਉਚਾਰਿ । ਜਨੋਂ ਕਨੋਂ ਕਹਿ ਇਹਨਾਂ
 ਬੁਲਿਵਾਏ । ਸਕਰੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੀ ਮਨਾਏ ॥ ੩੫ ॥ ਦੇਖਿ ਪ੍ਰਭਾਉ ਸੁਪ
 ਭਥਿ ਕਹਨੇ । ਸਮ ਚਿਤ ਮਮ ਸੁਭ ਸੇ ਸਭਿ ਸਹਨੇ। ਦੁਇ ਬਰਖ ਅਰੁ ਪੰਚ
 ਮਹੀਨੇ । ਦਿਨ ਉਨੀਸ ਗੁਰਤਾ ਪਦ ਲੀਨੇ ॥੩੬॥ ਅਥਿ ਮੋਕਹੁ ਦੁਖ ਦੇ
 ਕਰਿ ਗਏ । ਨਿਸਥਾਸੁਰ ਸਿਮਰੇਂ ਸੁਖ ਭਏ' । ਇਮ ਕਹਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਇਰ
 ਗੁਰ ਮਾਤਾ । ਰੁਦਿਤਿ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਜਲ ਜਾਤ ॥੩੭॥ ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ
 ਬਜਾਕੁਲ ਹੋਈ । ਧੀਰ ਬੇਧਾਇ ਬੀਧਿ ਕਰ ਦੇਈ' ਹੇ ਮਾਤਾ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ
 'ਸੋਭੇ' ਨਭੰਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ । 'ਸੇ' ੧੭੧੩ । 'ਬੁਝਾਏ' ੫੫—ਜਨਹਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਰ ਏਸ ।

ਸਮਰੱਥ । ਤਨ ਤਜਾਗਨਿ ਰਾਖਨਿ ਜਿਨ ਹੱਥ ॥ ੪੮ ॥ ਕਛੂ ਨ ਕਹਿਬੈ
ਤਿਨ ਕੋ ਬਨੈ ਗੁਰ ਸਰਬੰਗ ਸੁ ਅਭਮਤ ਸਨੈ । ਕਹਾ ਸੋਕ ਤਿਨ ਕੋ ਅਬਿ
ਕਰੀਅਹਿ । ਪਰਮ ਧਾਮ ਨਿਜ ਗਏ ਬਿਚਰੀਅਹਿ ॥ ੪੯ ॥ ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ
ਸੀਸ ਕੁਲੀਕ । ਦੇ ਕਰਿ ਤਜਾਗੈ ਦੇਹਿ ਨਿਸ਼ੀਕ । ਮਸਤਕ ਟੇਕਨਿ ਹਮਰੈ
ਬਨੈ । ਬੈਠਿ ਬੈਠਿ ਗੁਰ ਕੋ ਗੁਨ ਭਨੈ ॥ ੫੦ ॥ ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਜਹਿ ਕਹਿ
ਹੋਇ । ਸਿਮਰੇ ਹਾਸਰ ਸਭਿ ਦਿਨ ਸੋਇ । ਇਮ ਕਹਿ ਧੀਰਜ ਦੇ ਸਭਿ
ਗਏ । ਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਜੇ ਸਿਖ ਆਏ ॥ ੫੧ ॥

ਪ੫. [ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੰਮਤ ਸੱਤ੍ਰਾ ਸੈ ਬਿਤੇ ਪੁਨ ਉਪਰ ਇਕ ਬੀਸ । ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਚੇਦਸ
ਹੁਤੀ ਵਾਰ ਨੰਦ ਰਜਨੀਸ਼ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਲ ਬਯ
ਧਾਰੇ । ਬਹੁ ਕਾਰਨ ਕੋ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੇ । ਪਰਮ ਧਾਮ ਬੰਕੁੰਠ ਪਧਾਰੇ । ਜੋ
ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਬਹੁ ਪਧਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਪੁਨ ਬੀਤੇ ਸਬਿਹਾ ਮਿਲੇ
ਮਸਿਦ ਆਇ ਸਿਖ ਸਭਿਹਾ ਪੁਸ਼ਪ ਬੀਨਿਬੇ ਕਾਰਨ ਗਏ । ਸੋਕਾ ਕੁਲ ਗੁਰ
ਸਿਮਰਤਿ ਭਏ ॥ ੩ ॥ ਦੇਖ ਰਹੇ ਕੁਛ ਹਾਥ ਨ ਆਏ । ਭਸਮ ਸਕੇਲਤਿ
ਸਭਿ ਬਿਸਮਾਏਤਰਨਿ ਤਨੁ ਜਾ ਨੀਰ ਮਥਾਰੀ । ਸਕਲ ਮੇਲ ਕਰਿ ਬੰਦਨ
ਧਾਰੀ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਪੁਨ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਬੈਠਤਿ ਬੋਲਤਿ ਸੋਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਇਕ ਦੁਇ ਥਾਰੀ ਜੈ ਪੁਰਿ ਨਾਥ । ਬੈਠਜੈ ਆਇ ਬੇਦਿ ਕਰਿ ਹਾਥ ॥ ੫ ॥
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਇਰ ਕਹੁ ਬੰਦਨਿ ਕੀਨਿ । ਕਹਿ ਬਹੁ ਰੀਤਿ ਧੀਰ ਉਰ ਦੀਨਿ ।
ਗੁਰ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਅਭਿਸ਼ੇ ਪਧਾਰੇ । ਦਰਸਨ ਦੇਤਿ ਅਨਿਕ ਦੁਖ ਠਾਰੇ ॥
੬ ॥ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਘਰ ਘਰ ਕੀਰਤਿ ਹੋਈ । ਹਿੰਦੂ ਯਮਨ ਨਿਵੇਂ ਜਿਨ ਦੋਈ ।
ਮੇਰਨਿ ਸ੍ਰਾਪ ਕੁਛ ਕੋ ਕਹੈ । ਹੁਤੇ ਸਮਰਥ ਭਉ ਭਨ ਸਹੈ ॥ ੭ ॥
ਮਿਲਨਿ ਸਾਹੁ ਸੇਂ ਭਨਜੇਂ ਘਨੇਰੇ । ਰਾਖੀ ਧੀਰ ਅਭੀਰ ਬਡੇਰੇ । ਪੈਨ ਗੁਰੁ
ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਜਾਨ । ਅਜਰ ਸਰਨ ਮਹਿ ਕੋ ਨ ਸਮਾਨ ॥ ੮ ॥ ਗੁਰ
ਸਿੱਖੀ ਹਿਤ ਅਭਮਤ ਕੀਨਿ । ਅਪਰ ਹੋਰੁ ਕਰਿ ਕਜੈਂਹੁ ਨ ਦੀਨਿ । ਬਲ
ਸਹਿਤ । ੧. ਸ੍ਰੀ: ੧੭੨੧ । ੨. ਬੁੱਧਵਾਰ । [ਰਜਨੀ+ਈਸ਼+ਨੰਦ=ਰਜ ਦੇ ਈਸ਼ੁਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ
ਪੁੱਕ-ਬੁਧ] । ੩. ਭੁਲ ਚੁਣਨ ਲਈ । ੪. ਸੋਕ ਨਾਲ ਬੇਦਿ । ੫. ਸੁਜਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ (=ਜਮਣਾ) ਦੇ
ਜਲ ਵਿੱਚ । ੬. ਮੁਸਲਮਾਨ । ੭. ਭਰਾ ਦੇ ਕਹੇ ਸ੍ਰਾਪ ਦੇ ਮੇਟਨ ਨੂੰ ਆਪ ਸਮਰੱਥ ਸੇ ਪਰ ।
੮. ਕੁਛ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਰਮਾਤ ਕੀਤੀ ।

ਇਤਨੋ ਸਿਮ ਚਹੀਂ ਸੁ ਕਰੈਂ । ਤਉ ਨ ਆਇਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਪਰਹਰੈਂ॥੯॥ ਤਿਨ
ਹਿਤ ਕਹਾਂ ਸੋਕ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਸੁਭੋ ਧਰਨਿ ਤਨ, ਆਇ, ਸੁ ਜਾਵੈ॥ ਕਾਰਨ
ਕਰਿਬੈ ਬਿਖੈ ਸੁਭੈਦੈ । ਸਦਾ ਗਜਾਨ ਸੇਂ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ॥ ੧੦॥ ਹੋਹਿ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਦੇਹਿ ਕੱਲਜਾਨ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਬੰਧਨ ਹਾਨਿ । ਪਤਿ ਸੁਭ ਕੇ
ਗੁਨ ਸਿਮਰਤਿ ਰਹੀਅਹਿ । ਤਨ ਕੇ ਅੰਤ ਮਿਲਨਿ ਕੋ ਚਹੀਅਹਿ॥੧੧॥
ਸਕਲ ਸੰਗਤਾ ਅਹੈਂ ਤੁਮਾਰੀ । ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ । ਜਹਿ
ਸੁਖ ਦੇਖਹੁ ਤਿਹਨਾ ਰਹੀਅਹਿ । ਕੁਛ ਕਾਰਜ ਹੁਇ ਮੋਕਹੁ ਕਹੀਅਹਿ
॥ ੧੨ ॥ ਤੁਮਰੇ ਨੰਦਨ ਕੋ ਮੈਂ ਦਾਸ ਤਿਮ ਅਪਨੈ ਜਾਨਹੁ ਨਿਰਜਾਸ॥
ਕਰ ਜੋਰੇ ਤੇਵਾ ਮਹਿ ਖਰੋਨਿਸ ਲਖਿ ਆਗਾ ਮੇ ਪਰ ਕਰੇ॥੧੩॥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਕੁਇਰ ਗੁਰ ਮਾਤਾ ਤਬੈ । ਮਹਿਪਾਲਕ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਬੈ । ਕੁਛ
ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ । ‘ਉਰ ਸਰਧਕ ਗੁਰ ਸੇਵਕ ਭਾਰੀ॥ ੧੪ ।
ਤੋਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਇਤ ਗੁਰ ਆਏ । ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਮੁਦਾਏ ।
ਸਭਿਹਿਨਿ ਭਾਉ ਕਰਜੈ ਬਹੁਤੇਰਾ । ਬਝੈ ਗੁਰਨਿ ਸਮਸਰ ਸਭਿ ਹੋਰਾ ॥
੧੫ ॥ ਅਬਿ ਮਮ ਰਹਿਨਿ ਬਨਹਿ ਨਹਿ ਈਹਾ ਕੀਰਤ ਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚਨਿਕੀ ।
ਪੀਹਾ॥ ਕੇਰਿਕ ਦਿਵਸ ਬਾਸ ਇਸ ਬਾਨ । ਪੁਨ ਅਭਿਲਾਖੈ ਕਰਨਿ
ਪੰਯਾਨ’ ॥੧੬॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹਤਿ ਭਯੋ ਨਰਗਈ । ‘ਸਰਬ ਗੁਰਨਿ ਤੇ
ਸਿਮ ਵਲਿ ਆਈ । ਨਿਸ ਗਾਈ ਪਰ ਪ੍ਰਥਮ ਬਿਠਾਏ । ਬਹੁਰ ਬਿਕ੍ਰਿਤ
ਬਸਨਿ’ ਪਧਰਾਏ॥੧੭॥ ਸੋ ਗਤਿ ਇਨ ਤੇ ਕਿਮ ਬਨਿਆਈ । ਕਿਸ ਕੋ
ਈਨਿ ਸਗਤਿ ਗੁਰਿਆਈ ? ਅਬਿ ਜਿਸਕੋ ਦੋਸਹਿ ਉਪਹਾਰ’ । ਸਰਬ
ਸਮਾਜ ਆਇ ਦਸਤਾਰ’ ॥੧੮॥ ਬਿਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਮਸੰਦ ਅਥਾਉ । ਤਿਹ
ਸੋ ਇਮ ਬੁਝੈ ਜਬਿ ਰਾਉ । ਤਬਿ ਸਗਰੋ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਖਾਨਾ । ‘ਸਭਿ
ਸੰਗਤਿ ਵਿਗ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ ॥੧੯॥ ਪੌਢੇ ਚਹਿਤ ਪੁਲੋਕ ਪਧਾਰੇ । ਤਬਿ
ਸਿੱਖਨਿ ਮਿਲਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ—ਆਪ ਸਮਾਵਨਿ ਲਗੇ ਸੁਭੈਦਾਕੈ ਬੈਠਹਿ
ਅਬਿ ਗੁਰ ਮਸਨੰਦ’ ? ॥ ੨੦ ॥ ਕਿਸ ਆਗੈ ਹਮ ਮਸਤਕ ਟੇਕਹਿ । ਕੋ
ਉਪਦੇਸ਼ਹਿ ਦਾਸ ਬਿਬੇਕਹਿ । ਪੁਰਬ ਭੀਤਿ ਗੁਰਨਿ ਕੀ ਜੋਈ । ਕਿਮ
ਕੀਨਸਿ? ਕੈ ਮਿਰਹੈ ਜੋਈ?—॥੨੧॥ ਇਤਨਾਦਿਕ ਸੁਨਿਉਨਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ
‘ਲੁਭਾਕ ਯੇ ਸਚੀਰ ਧਰਕੇ ਅਥਿੰਦੇ ਤੇ ਜਾਏ ਹਨ ।’ ਸੁਭੈ॥ ‘ਤਿਨੋ ਕਰਕੇ ਭਾਵ ਪੱਕ
ਅਪਣਾ ਦਾਸ ਜਾਏ ।’ ਇਠਾ । ‘ਵੱਸਣ ਲਈ ।’ ਭੇਟਾ । ‘ਕੁਛ ਕਾਈ ਉੱਤੇ ।’

ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਦੇਖੋ ਸਿੱਖ ਇਕੈਠੇ—ਗੁਰੁ ਗ੍ਰਿਹ ਹੈ—ਪ੍ਰਥਮ ਬਖਾਨਾ—ਸੋਭਿ
ਨਾਮ ਮਹਿਮਾ ਮਹਿਯਾਨਾ—॥੨੨॥ਪੈਸੇ ਪੰਚ ਨਲੇਰ ਮੰਗਾਏ। ਗਹਿ ਕਰ
ਧਰਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ। ਬੋਲੇ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ ਬਿਸਾਲੇ।—ਬਾਸਹਿ
ਬਾਬਾ ਬੀਬ ਬਕਾਲੇ—॥੨੩॥ਨਾਮ ਉਚਾਰਨਿ ਕਰਨੈ ਨ ਕਿਸ ਕੋ।ਸੁਨਤਿ
ਰਹੇ ਦੇਖਤਿ ਮੁਖ ਦਿਸ਼ ਕੋ।ਪੁਨ ਪੈਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਤ੍ਰਿਨ ਸਮ ਤਨ
ਤਜਾਗਨੈ ਭੁਭਕਾਲਾ॥੨੪॥ਗੁਰਮ ਬਕਾਲਾ ਨਿਰਨੈ ਹੋਵਾਕੋ ਗੁਰ ਬਪਜੈ,
ਨ ਸੰਸ ਖੇਵਾ ਨਹਿ ਕਿਸ ਹੂੰ ਤੇ ਜਾਨੈ ਕਯੋ।ਪੁਨ ਗੁਰ ਬੁਝਿ ਨ ਉਂਤਰ
ਲਯੋ॥੨੫॥ਬਉ ਸੁਨਹੁ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨਾਥ।ਬਨੈ ਦੁ ਗੁਰ ਹੁਇ ਅਜਮਤ
ਸਾਬ।ਸੁਰਜ ਸਮ ਨਹਿ ਭਪਹਿ ਕਦਾਈ।ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਲੇ ਖੋਜਿਗੁਸਾਈ॥
੨੬॥ਬਹੁ ਨਿਕੋਤਹੈਂ ਭਹਿ ਸੋਢੀਨਾ।ਬਾਸੈ ਸਭਿਗੁਰ ਬੀਸ ਪ੍ਰਬੀਨ*।ਗੁਰਤਾ
ਕਹੁ ਕਾਰਜ ਸਬਿ ਪਰੇ।ਆਪਾ ਬਿਦਤ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈਂ॥੨੭॥ਰਾਮਰਾਇ
ਉਰ ਮਝਸਰ ਧਾਰੀ।ਇਹ ਨ ਰਹਨੈ ਗੁਰਤਾ ਅਪਿਕਾਰੀ।ਸਭਿਗੁਰ
ਪਿਤ ਨੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨੈ।ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਬਿਦਤਿ ਉਚਰਨੈ॥੨੮॥ਬੈਰ
ਭਾਵ ਕੋ ਇਹ ਫਲ ਹੋਵਾ।ਗੁਰਤਾ ਪਦ ਨਿਜ ਘਰ ਤੇ ਖੋਵਾ।ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਸੁਭ ਹਰਿਗਾਇ।ਸਭਿ ਸੁਭ ਭਸਿ ਗੁਰਤਖਤ ਬਿਠਾਇ॥੨੯॥
ਤਿਨਹੂੰ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਟਿਕਾਈ।ਰਾਮਰਾਇ ਕਰਿ ਬਾਦ ਘਵਾਈ।ਸੋਢੀ
ਅਬਿ ਸ਼ਰੀਕ ਗੁਰ ਹੋਇ।ਤਿਸ ਮਾਨਹਿ ਸਿਖ ਜੇ ਸਾਭ ਕੋਇ॥੩੦॥
ਕਜਾ ਅਬਿ ਹਾਥ ਆਇ ਹੈ ਤਾਕੇ।ਦੇਖਿ ਅਨੁਜ ਕੋ ਮਝਸਰ ਜਾਕੋ।ਨਹਿ
ਸਜਾਨਨਿ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਗੀਭਿ।ਜਿਨ ਜਿਨ ਸੁਨੀ ਸੁ ਭਨੀ ਅਨੀਤ॥
੩੧॥ਪ੍ਰਥਮ ਪਿਤਾ ਕੇ ਸਾਬ ਬਿਗਾਰੀ।ਪੁਨ ਸੁਭ ਹਤਿ ਮਾਤਹਿ ਦੁਖਕਾਰੀ।
ਸੁਨਿ ਮਸੈਦ ਤੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ਰਾਉ।ਕਹਨੈ 'ਬਿਮਾਤਨਿ ਭ੍ਰਾਤ ਸੁਭਾਉ'
॥੩੨॥ਅਜਮਤ ਮਹਿ ਸਮਰਥ ਬਲਵੰਤੇ।ਪਿਤ ਗਾਦੀ ਪਰ
ਬਿਰਨਿ ਚਹੀਤੇ।ਹੋਨਹਾਰ ਕਤਿ ਮਿਠਹਿ ਨ ਕੀਸੇ।ਕਰਨੈ ਪਰਸਪਰ
'(ਸੁਰਜ ਮਲ ਅੰਦ ਸਾਰੇ)ਪੌੜੁ ਭਭਕੇ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਠਾਏ ਸਨ।'ਮਝੇਏ ਭਗਵਾਂ ਦਾ ਬਿਹ
ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੋਵਾ ਹੈ।

*ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪਰਿਮਲ ਅੰਦਕ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਅੰਦਕ ਕਥਾ ਤੋਂ ਇਹ
ਵਾਕ ਸੁਭਕੇ ਗੱਦੀਆਂ ਲਾਕੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਸਨ।(ਦੋਖੇ ਮੰਸੂ ਪੜ੍ਹ ਮੰਕ ੧੩ ਤੇ ੩੨) ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸ੍ਰੀ ਦਾ ਬਾਬਾ ਲੋਗਨ ਵਾਲਾ ਸੋਢੀ ਚਿਥੇ (ਉਸ ਵਲੇ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵਾਕ ਹੋਇਆ
ਹੈ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਕ ਕਥਾਵਤ ਸੀ ਦੇ।

ਬੋਲਨਿ ਐਸੇ ॥ ੩੩ ॥ ਨਿਪ ਕਰ ਜੋਰਿ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇਂ ਭਾਖਾ 'ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਕਰਹੁ ਮੁਖ
ਬੋਲਨਿ ਭਿਲਾਖਾ' ਅਭਿਬੰਦਨ ਕਰਿ ਉਠਨੈ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ਪਿਖਿ ਮਾਤ੍ਰਾ ਭਬਿ
ਆਸਿਖ ਦੀਨਾ ॥ ੩੪ ॥ 'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਆਵਹਿ ਰੁਮ ਬੀਤ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਹਾਇਕ ਨੀਤ । ਸਾਹੁ ਸਭਾ ਮਹਿ ਪਤਿ ਰਹਿ ਆਵੈ । ਮਨੋ
ਕਾਮਨਾ ਭਰ ਤੇ ਪਾਵੈ' ॥ ੩੫ ॥ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਗਮਨਨੈ ਮਹਿਪਲਾ । ਲੇ
ਜਨਨੀ ਭਬਿ ਸ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਲਾ ਸੁਤ ਕੋ ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਿ ਕੁਛ ਰੋਈ ਰਸਾਨ
ਪਾਇ ਪੁਨ ਧੀਰਜ ਹੋਈ ॥ ੩੬ ॥ ਕੇਤਿਕ ਬਾਸੁਰ ਬਾਸਾ ਕੀਨਿ । ਸਭਿ
ਸੇਭਤਿ ਪਿਖਿ ਭਾਉ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਸੇਵਾ ਠਾਨਹਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਆਇ
ਕਰਹਿ ਭਿਮ ਹੀ ਦਰਬਾਰ ॥ ੩੭ ॥

ਪ੬. [ਮਸਿਓਂ ਦਾ ਵੇਰ । ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਲ] ।
ਦੇਹਗ । ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਜਬੈ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਅਸੇਸ । ਆਇ ਸਿਗਤਾ
ਚਹੁੰਦਿਸਨਿ ਲੇ ਉਪਹਾਰ ਵਿਸੇਸ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦਿੱਲੀ
ਮਹਿ ਜਾਨਹਿ । ਸ੍ਰਮ ਬਭ ਧਾਰਿ ਆਇਬੋ ਠਾਨਹਿ । ਅਧਿਕ ਬਕਤਿ
ਹੁਇ ਪਹੁੰਚੈਂ ਜਬੈ । 'ਗੁਰ ਬਿਕ੍ਰੰਠ ਗੇ' ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਬੈ ॥ ੨ ॥ ਦੀਰਘ
ਸ੍ਰਾਸ ਲੇਤਿ ਰੁਦਨੈਤੇ । 'ਭਾਗ ਬਿਹਾਨ ਨ ਗੁਰ ਦਰਸੰਤੈ । ਅਧਿਕ ਮੇਲ
ਹਮ ਖਰਚਨ ਕੀਨਿ ਵਸਤੁ ਅਸਾ ਦਬ ਭਹਿ ਤੇ ਲੀਨਿ ॥ ੩ ॥ ਅਰਪਹਿ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨਭਾ ਲੇਹੈਂ । ਭਈ ਨਿਫਲ ਅਬਿ ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਹੈ' । ਰਿਦੇ
ਬਿਸੁਰਤਿ ਦੁਖਿ ਸਿਖ ਸਾਰੇ 'ਆਇ ਦੁਰ ਨਾਹ ਗੁਰੁ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੪ ॥ ਕਿਸ ਤੇ
ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵੈ' । ਕਿਸ ਆਰੀ ਹਮ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ' । ਸਕਲ ਛਰੀਕ
ਜਿ ਸੇਵੀ ਅਹੈਂ । ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਦੋਹੀ ਨਿਤ ਰਹੈਂ ॥ ੫ ॥ ਪ੍ਰਥਮੇ ਪ੍ਰਿਥਇ
ਬੈਰ ਕਮਾਯੋ । ਚਿਤਵਤਿ ਬੁਰਾ ਪੁਲੈਕ ਸਿਧਾਯੋ । ਧੀਰਮੱਲ ਤੇ ਆਦਿਕ
ਐਰ । ਗੁਰ ਬਨਿ ਰਹੇ ਆਪਨੀ ਠੰਰ ॥ ੬ ॥ ਗੁਰੂ ਬੰਸ ਮਹਿ ਇਕ ਇਹ
ਜਨਮੈ । ਸਹਸ ਗੁਨੇ ਘਰ, ਨਹਿ ਗੁਨ ਮਨ ਮੈ । ਗੁਰ ਸਮ ਅਸਮਤ ਤੋ
ਕਿਭ ਪਈਯਤਿ । ਚਹੈਂ ਮਨੈਭ ਇਹੀ ਇਕ ਲਈਯਤ ॥ ੭ ॥ ਰਾਮਰਾਇ
ਗੁਰ ਕੋ ਸੁਭ ਜੋਠਾ । ਨਹਿ ਗੁਰਭਾ ਗਾਈ ਪਰ ਬੈਠਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ
'ਭਾਗ ਗੁਰਸੇਸ ਬਿਚ ਇੱਕ ਜਨਮ ਲੈਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਦਿਨ (ਧੀਰਮੱਲ ਆਦਿਕ) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ।
'(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲੋਂ) ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਘੱਟ ਹਨ, ਮਨ ਵਿਚ (ਕੀਤੀ) ਗੁਣ ਨਹੀਂ । 'ਇਕ ਦਿਹੀ
ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੋਭਾ ਲਗੀਏ ।

ਆਪ ਵਰਮਾਏ ।—ਹਮਰੇ ਸਿਖ ਤਿਸ ਨਿਕਟਿ ਨ ਜਾਏ—॥ ੯ ॥ ਕਰੀ ਜੁ
ਬਾਡ, ਅਹੈ ਬਖਸਾਈ । ਤਿਸ ਵਿਗ ਨਹਿ ਪਹੁੰਚਹਿ ਕਿਸ ਭਾਈ । ਗੁਰ
ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਹੋਇ ਸਿ ਖਾਰਜ । ਮਿਲਹਿ ਜਾਇ ਸੇ ਬਨੈ ਅਨਾਰਜ ॥ ੯ ॥
ਗੁਰ ਕੇ ਵਾਕ ਉਲੰਘਹਿ ਜੋਇ । ਕਿਮ ਸਿੱਖੀ ਤਿਸ ਕੇ ਬਿਰ ਹੋਇ ।
ਇਤਨਾਇਕ ਬੋਲਹਿ ਸਿਖ ਸਜਾਨੈ । ਸੁਖਮ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰ ਮਹਾਨੈ ॥੧੦॥
ਲਏ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਫਿਰ ਜਾਏਂ । ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਕਿਸ ਨਹਿ ਅਰਪਾਏਂ ।
ਕੋਭਿਕ ਅਪਨੈ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ।ਸਤਿਗੁਰ ਕੋਨ, ਨ ਨਿਰਨੈ ਧਾਰੇ ॥੧੧॥
ਕੋਚਿਤ ਸੁਨਹਿ ਬਕਾਲੇ ਮਾਹਿ । ਖੋਜਨਿ ਹੋਤੁ ਭਹਾ ਚਲਿ ਜਾਹਿ । ਸਤਿ
ਸੋਢੀਨਿ ਬਿਖੇ ਬਿਦਤਾਈ ।—ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗਿਰਾ ਇਮ ਗਾਈ ॥੧੨॥
ਗੁਰੁ ਬਕਾਲੇ ਮਹਿ ਬਿਦਤਾਵੇਂ—। ਸੰਗਤਿ ਚਲੀ ਹਜ਼ਾਰੇਂ ਆਵੇ । ਲਘੁ
ਦੀਰਘ ਸੋਢੀ ਜਹਿ ਕਹਾ । ਕੀਨਸਿ ਬਾਸ ਜਾਇ ਕਰਿ ਭਹਾ ॥ ੧੩ ॥
ਦਰਬ ਲੰਭ ਤੇ ਉਰ ਬਿਰਮਾਏ । ਗੁਰ ਬਨਿ ਜਾਇ ਬਕਾਲੇ ਆਏ । ਹਰਖ
ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਬਾਡ ਬਨਾਵੇਂ।ਬਿੰਦੁ ਮਸੰਦਨਿ ਕੋ ਅਪਨਾਵੇ ॥੧੪॥ਅਧਿਕ
ਮੋਲ ਕੀ ਪੋਥਿਐ ਦੇਤਿ । ਜਨੈਂ ਕਨੈਂ ਕਰਿ ਬੁਲਵਾਇ ਨਿਕੇਤ । ਦਰਬ
ਦੇਨਿ ਕੋ ਕਹੈਂ ਬਿਸਾਲਾ । ਬਨਹਿ ਦੀਨ ਭਿਨ ਅੰਗੁ ਕੁਢਾਲਾ ॥ ੧੫ ॥
‘ਮਮ ਮਹਿਮਾ ਕਹੁ ਸੰਗਤਿ ਮਾਹਿ ।—ਇਹ ਗੁਰ ਅਹੈ ਅਪਰ ਕੋ ਨਾਹਿ—।
ਜਨੈਂ ਕਨੈਂ ਕਰਿ ਇਤ ਕੋ ਲੇ ਆਵਹੁ । ਚਵਾਹ ਜੁ ਧਨ ਆਪੇ ਤੁਮ ਪਾਵਹੁ
॥ ੧੬ ॥ ਜੋ ਇਭਨੇ ਮਹਿ ਰਾਜੀ ਨਾਹਿਨ । ਸਾਭ ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਹਮੈਂ ਕੁਝ
ਚਾਹ ਨ । ਜੋ ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਦੇਵਨਿ ਕਰੇ।ਸੋ ਹਮ ਬਰਤਹਿਗੋ ਨਿਜ ਘਰੇ’
॥ ੧੭ ॥ ਬਨਹਿ ਮਸੰਦਨਿ ਕੋਰ ਅਧੀਨ । ਕਹਿ ਇੰਤਜਾਇ ਬਾਕ ਹੁਇ
ਦੀਨ । ਕਰਹਿ ਜਭਨ ਗਨ ਕੋ ਇਸ ਗੀਤਿ । ਬਨਨਿ ਗੁਰੁ ਹਰਖਤਿ
ਚਹਿ ਚੀਤ ॥ ੧੮ ॥ ਖਰਚਹਿ ਦਰਬ ਸੁ ਪੁਰਬ ਘਰ ਕੇ । ਦਾਡ ਆਇ
ਪਠ ਵਸਤੁ ਬਰਕੇ’ । ਦੀਨ ਭਏ ਸੋਢੀ ਇਮ ਜਬੈ । ਗਰਬੇ ਬਹੁ ਮਸੰਦ
ਗਨ ਭਬੈ ॥ ੧੯ ॥ ਨਿਬਚੈ ਕਰਿ ਜਾਨੀ ਇਮ ਗਾਥਾ । ‘ਗੁਰੁ ਬਨਾਵਨਿ
ਹਮਰੇ ਹਾਥਾ । ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ ਪੋਤੇ ਬਹੁ ਨਾਡਾ’ । ਜੋ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਹਿ

‘ਅਨ+ਅਰਜ=ਨ। ਸ੍ਰੋਤ, ਗੁਰਾ’ ਅਪਣਾ ਪੱਖੀ ਬਣਾਂਵਦੇ ਹਨ। ਵਸਤੂ ਅਦਿ ਸ਼੍ਰੋਤ ਵਸਤੂ
ਨੂੰ। ‘ਪੋਤੇ’। (ਅ), ਵਹੁਣੇ। *ਇਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸੋਢੀ ਗੁਰ
ਪਾਠ ਤੇ ਨੂੰ ਕਏ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਦੇ ਅੰਕ ੩੭ ਦੀ ਟੁਕ।

ਸਭਿ ਭਾਤੀ । ੨੦॥ ਤਿਸ ਵਿਗ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਲੈ ਜੈ ਹੈਂ। ਦਰਬ ਅਕੋਰਨਿ
ਕੋ ਅਰਪੇ ਹੈਂ । ਜਿਸ ਕੋ ਨਹਿ ਦੇਖਹਿ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਤਿਸ ਤੇ ਕਰਹਿ
ਹਰਾਵਨਿ ਸਾਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਬੈਠਜੋ ਰਹੈ ਕਛੂ ਨਹਿ ਸਰੈ । ਸਭਿ ਸੋਢੀ ਹਮ
ਭੈ ਭਥਿ ਭਰੈਂ । ਜਿਸ ਹਮ ਚਾਹੈ ਗੁਰੁ ਬਨਾਵੈਂ । ਬਨੈ ਗੁਰੁ ਕੋ ਤੁਰਤ
ਹਟਾਵੈਂ ॥ ੨੨ ॥ ਮਿਲਹਿ ਮਸੰਦ ਪਰਸਪਰ ਕਹੈ । ‘ਤੋ ਇਸ ਬਿਧਿ
ਹਮ ਆਛੀ ਅਹੈ । ‘ਕਰਹਿ ਨਮੁਨਾ ਸੋਢੀ ਕੋਇ । ਬੈਠਜੋ ਰਹੈ ਅਪਨਿ
ਘਰ ਸੋਇ ॥ ੨੩ ॥ ਲੇਨਿ ਦੇਨਿ ਸਭਿ ਹਮਰੇ ਹਾਥ’। ਸੰਚਹੁ ਧਨ, ਬੁਧਾਭਹੁ
ਸੁਖ ਸਾਥ’ । ਇਮ ਨਿਰਭੈ ਹੁਇ ਬਿਚਰਨਿ ਲਾਗੇ । ਜਿਸ ਕੋ ਪਿਆਹਿ
ਦੀਨ ਨਿਜ ਆਗੇ ॥ ੨੪ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਜਾਹਿ ਲੈ ਸੰਗਤਿ । ਮਹਿਮਾ
ਕਹੈ ਬੈਠਿ ਵਿਚ ਪੰਗਤਿ । ‘ਅਥ ਇਸ ਕੋ ਵਿਗ ਹੈ ਗੁਰਿਆਈ । ਪੁਰਹੁ
ਕਾਮਨਾ ਲਗਿ ਕਰਿ ਪਾਈ’ ॥ ੨੫ ॥ ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕੋ ਕਾਰ ਉਪਦਸ਼ ।
ਲੈ ਸਿੱਖਨਿ ਤੇ ਦਰਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼*। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰੋਗਾਂ ਪਰਿ ਗਇਓ। ਸਭਿ
ਬਿਵਹਾਰ ਬਿਪਰਜੈ ਭਇਓ ॥ ੨੬ ॥ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜਿਸ ਬੁਪਾਲਮ ਛਪਿ
ਕਰਿ ਬੈਠਹਿ ਬਨੈ ਨਿਰਾਲਾ । ਪ੍ਰਸਾ ਬਿਖੇ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਠੋਰਾ । ਉਚਿਤ
ਅਨੁਚਿਤ ਪਰਹਿ ਬਭ ਰੋਗਾ ॥ ੨੭ ॥ ਜਥਾ ਪੁਰੋਦਰ* ਅੰਦਰ ਤੋਇ* ।
ਕਮਲ ਨਾਲਕਾ* ਮਹਿ ਬਿਰ ਹੋਇ । ਛਪ ਕਰਿ ਰਹਨੈ ਨ ਜਾਨਨੈ ਕਾਹੂੰ ।
ਪਰਜੈ ਰੋਗਾਂ ਸਭਿ ਦੇਵਨ ਮਾਹੂੰ ॥ ੨੮ ॥ ਤਿਸ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਘਰ ਮੇਂ ਹੋਵਾ ।
ਨਹਿ ਕਜੇ ਹੂੰ ਨਿਰਨੇ ਕਰਿ ਜੋਵਾ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਝੁਲੀ ਢਿਰ ।
ਗੁਰੁ ਨ ਜਾਨਹਿ, ਸੰਸੈ ਧਰੈ ॥ ੨੯ ॥ ਬਚਿ ਬਕਾਲ ਮੰਜੀ ਲਾਇ । ਗੁਰ
ਬਾਈਸ ਭਏ ਮੁਦ ਪਾਇ । ਆਪ ਆਪ ਕ ਬਭੇ ਕਹਾਵਾਂ ਸੰਗ ਸਰੀਕਾਨ
ਦੋਹ ਕਮਾਵੈਂ ॥ ੩੦ ॥ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ‘ਕਹਾਂ ਸ ਜਾਨੈ’ ? ‘ਕਹਾਂ ਸਕਾਤਿ
ਅਪਰਾਨ ਮਾਹੈ’ ਠਾਨੈ । ‘ਮੇਂ ਗੁਰ ਬਨਨ ਪਾਇ ਗੁਰਿਆਈ । ਅਪਰ

*ਭਾਸ਼ ਕਿਸੇ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਠਮੁਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਗੁਰੁ ਬਨਾ ਵੇਈਏ ਜੋ ਅਪਣੇ ਘਰ ਬੈਠਾ ਰਹੇ ਤੇ ਲੋਭ ਦੇਣ
ਸਭ ਸਾਡੇ ਹੋਭ ਰਹੇ । *ਉਲਟ । *ਇਵ੍ਰ । *ਜਲ । *ਅੰਦਰ ਦੇ ਛਪ ਜਾਣ ਤੇ ਜੋ ਅਥਰਾਹਟ
ਦੇਖਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈ, ਉਸ ਅਥਰਾਹਟ ਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੈ । ਵਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਾ ਇਕੋ
ਅੰਗ ਲਈਦਾ ਹੈ । *ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । *ਰੋਗਾਂ ਵਿਚ ਕਿੱਥ
ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ? (ਇਹ ਗਲ) ਪੱਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਇਹ ਗਲ ਮਨ ਵਿਚ ਪੱਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

*ਪਾ—ਸਿਖਨਿ ਤੇ ਦੂਜ ਹਦਹਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । *ਇੱਥੇ ਕੇਵਲ ਰੋਈ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ
ਵਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਵਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕੋ ਅੰਗ ਲਈਦਾ ਹੈ । *ਪਾ—ਕਿਸੇ ।

ਲੋਭ ਹਿਤ ਕਹਿ ਪੁਜਵਾਈ ॥੨੧॥ ਧੀਰਮੋਲ ਤੇ ਆਇਕ ਬੰਦ । ਨਿਸ
ਘਰ ਬਜਾਏ ਰਿਦੇ ਅਨੇਦਾਬਸੇ ਆਇ ਕਰਿ ਬੀਚ ਬਕਾਲੇ ॥ ਬਿਸਤਾਰਹਿ
ਪਾਖੰਡ ਬਿਸਾਲੇ ॥੨੨॥ ਧਨ ਕੀ ਬਿਭੂ ॥ ਜਿਤਿਕ ਜਿਸ ਪਾਹੀ । ਸੰਗਤਿ
ਕੋ ਨਿਕਾਸਿ ਦਿਖਰਾਹੀ ॥ ਭੁੰਦੇ ਸਿੱਖ ਦੇਖਿ ਬਿਰਮਾਵੇ ॥ ਆਨਿ ਦਰਬ
ਕੋ ਭੇਟ ਚਦਾਵੇ ॥੨੩॥ ਤਿਨ ਕੋ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦੇਖਿ ਦਿਲਾਸਾ । ‘ਪੁਰਨ
ਕਰਹਿ ਸਕਲ ਭੁਮ ਆਸਾ । ਮੇ ਬਿਨ ਗੁਰ ਸੋਈ ਨਹਿ ਕੋਊ । ਕਬਹਿ
ਨ ਮਿਲਹੁ ਕਹਹਿ ਕਿਮ ਸੋਊ’ ॥੨੪॥ ਇਮ ਧਨ ਲੋਭ ਦੇਖਿ ਸਿਖ
ਸਜਾਨੇ । ਕਰਮਾਭ ਛੁਛੇ ਪਹਿਚਾਨੇ । ਹਟਕ ਰਹੇ, ਨਹਿ ਮਿਲਿਬੋ ਠਾਨਹਿ ।
ਗੁਰ ਕੋ ਗੁਨ ਜਾਨੇ । ਭਉ ਮਾਨਹਿ ॥੨੫॥ ਕਹੈ ਪ੍ਰਸੰਘ ਕਹਾ ਲਗਿ
ਔਰਾ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਸੋਡਿਕ ਰੋਰਾ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚੰਦਾ
ਸਦਾ ਲੋਤਿ ਰਸ ਗਜਾਨਾਨੈਦ ॥੨੬॥ ਨਹੀ ਅਪਨਪੈ ਕਰਹਿ ਲਖਾਈ ।
ਘਰ ਅੰਤਰ ਬਿਰ ਰਹਹਿ ਗੁਸਾਈ ॥ ਮਾਭ ਨਾਨਕੀ ਸਭਿ ਮਨ ਜਾਨੀ ।
ਸਿਮਰਤਿ ਭਰਤਾ ਕੀ ਬਰ ਬਾਨੀ ॥੨੭॥—ਸੈ ਅਥਿ ਸਮਾ ਪਹੁਚੈ ਆਈ ।
ਮਮ ਸੁਭ ਕੋ ਹੁਇ ਹੈ ਗੁਰਿਆਈ—ਘਰ ਅੰਤਰ ਬੈਠਹਿ ਨਿਭ ਹੋਰਹਿ ।
ਬਿਦਤਨਿ ਹੇਤੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਹਿ ॥੨੮॥ ਅਪਰ ਸੋਈਅਨਿ ਕੀ
ਪਿਖਿ ਗਾਥਾ । ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰ ਆਤਮਜਾ ਸਾਥਾ । ‘ਗਾਈ ਕੇ ਮਾਲਿਕ
ਭੁਮ ਬਨਹੁ ਰੋਰਾ ਪਰਜੈ ਸਰਬ ਕੋ ਹਨਹੁ’ ॥੨੯॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ
ਸੁੰਨ । ਇਕ ਰਸ ਬਿਰੇ ਧਰੇ ਮੁਖ ਮੋਨ । ਆਗੈ ਕਥਾ ਕਹੈ ਇਨ ਕੇਰੀ ।
ਜਿਮ ਬਿਦਤਹਿ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਘਨੇਰੀ ॥੩੦॥ ਦਸਮ ਰਾਸਿ ਅਥਿ
ਪੁਰਨ ਕੀਨਿ । ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਚਿਤ ਦੀਨਿ । ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ
ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਰ ਜੀਰ । ਬਾਰੇਬਾਰ ਨਿਹੋਰਿ ਨਿਹੋਰਿ ॥੩੧॥

ਗਿਣਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਯੋਗ ਜਿੰਦੀ ਚਲੀ। ਜਨੀ ਜਦੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾਵਾ। ਭਾਖਾਵਾ ‘ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਪ੍ਰੀਤ’ ਬਲਦੇ
ਤਮ ਭਨ ਪੰਚਸਤੀ ਅੰਸ਼ ॥ ੫੬ ॥ ਚਲੀ ਰਾਸ ਨਿਪਾਏ ਮਸਤ ਹੁਰ ਮਯਾ ॥

॥ ਦਸਮੀਂ ਰਾਸਿ ਸਮਾਪਤਿ ਹੋਈ ॥

‘ਬਿਭੂ’ । ‘ਪੁੱਤ੍ਰ’ । ‘ਠਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕਰਕੇ’ ।

*ਬਹਰੇ ਆਕੇ ਵੇਸੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਬਕਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵਸਦੇ; ਕਵਿ ਜੀ ਆਪ
ਦੱਸਦੇ ਹਨ ।

॥ ਰਾਸਿ ਰਜਾਰਵੀ ਚੱਲੀ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ਓ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥
ਅਬ ਇਕਾਦਸ਼ਮੀ ਰਾਸਿ ਲਿੱਖਸਤੈ ॥

ਅੰਸ ੧. [ਮੰਗਲ । ਬਕਾਲੇ ਸੇਵੀ] ।

੧. ਇਸ੍ਰ ਦੇਵ—ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ—ਮੰਗਲ ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸਮਾਨ ਇਕ ਨਿਰਗੁਨ ਸਰਗੁਨ ਮਾਹਿ ।
ਰਜਾਨਾਇਕ* ਗੁਨ ਈਸ਼ ਕੇ ਜੀਵ ਬਿਥੈ ਇਹ ਨਾਹਿ ॥ ੧ ॥

{	ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ=ਸਤਿ ਚਿਤ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ; ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਪੂਰ: ਅਧਯ: ੧ ਅੰਕ ੩ ਦੇ ਪਦ ਅਰਥ । ਨਿਰਗੁਨ=ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਿਆਨਾਇ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਮੁਰਾਦ ਜੀਵ ਤੋਂ ਹੈ । ਸਰਗੁਨ=ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਿਆਨਾਇਕ ਗੁਣ ਹਨ । ਮੁਰਾਦ ਈਸ਼ਰ (ਮਾਇਆ ਸਬਲ) ਤੋਂ ਹੈ ।
---	---

ਅਰਥ—ਗਿਆਨਾਇਕ ਗੁਣ ਈਸ਼ਰ ਵਿਚ ਹਨ; (ਤਤਿ ਉਹ) ਸਰਗੁਨ ਹੈ । ਜੀਵ ਵਿਚ
 ਇਹ (ਗਿਆਨਾਇ ਗੁਣ) ਨਹੀਂ ਹਨ, (ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ) ਨਿਰਗੁਨ ਹੈ, (ਪਰ)
 ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ (ਸ ਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਵਿਚ) ਇਕ
 ਸਮਾਨ (ਵਿਆਪਕ) ਹੈ, (ਉਸ ਸਤਿਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮੇਰੀ
 ਠਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ) ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—ਨਿਰਗੁਨ ਤੇ ਸਰਗੁਨ ਵਿਚ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਇਕ ਸਮਾਨ (ਸਮਾ) ਰਿਹਾ
 ਹੈ । (ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ) ਰਜਾਨਾ ਆਇਕ ਗੁਣ ਈਸ਼ਰ ਵਿਚ ਹਨ, ਜੀਵ ਵਿਚ ਇਹ
 ਨਹੀਂ ਹਨ ।

੨. 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ' ਮਿਰਯਾਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ ।

ਸ੍ਰੇਯਾ॥ ਗੁਨਮੰਦਿਰ ਸੁੰਦਰ, ਦੇਹ ਪ੍ਰਭਾ† ਸਮਪਾਰਦ, ਚੰਦ੍ਰਕਰੰਦ, ਸੁਚੰਦਨ।
 ਬਰ ਬੰਦਨ ਬਿੰਦੁ ਸੁਭਾਲ ਪੈ ਤੇਂਦੁਲ ਚੰਦ ਕਲਾ ਵਿਚ ਜਨੈਂ ਮਹਿ ਨੰਦਨ।
 ਕਰ ਬੰਦਿ ਕਰੈਂ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕੇ ਅਰਵਿੰਦ ਮਨਿੰਦ ਅਨੰਦ ਮਲਿੰਦਨਿ।
 ਕਰ ਬੇਨੁਵਤੀ! ਮੁਖਦੇਹੁ ਮਤੀ, ਲੁਭ ਸਾਰਸਤੀ ਦੁਖ ਦੰਦ ਨਿਕੰਦਨ! ॥੨॥

*ਪਾ:—ਰਜਾਨਾਨੰਦ ।

† ਇਹ ਪਦ ਦੇਹੁਰੀ ਦਾ ਪਦ ਰੱਖ ਕੇ ਅਰਥ ਬਰੀਏ ਤੇ

ਇਉਂ ਬਣੇਗਾ—ਤੀਰੀ ਸੁੰਦਰ ਦੇਹ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮੰਦਰ ਤੇ ਇਹ ਈ (ਪ੍ਰਭਾ) ਸੇਵਾ ।

ਪੁਰਾ=ਪੋਰਾ ।

ਦੀਵਕ ਦੰਦ=ਦੰਦ ਦੀ ਚਾਲਣੀ ।

ਬੰਦਨ=ਸਿਧੂਰ ।

ਟਿੰਦੁ=ਤਿਲਕ ।

ਤੰਦੁਲ=ਚਾਵਲ ।

ਮਹਿਨੇਦਣ=ਪੁਰਖੀ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਾਜ ਮੰਗਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਲਿੰਦਨਿ=ਭੋਰਿਆਂ ਨੂੰ । ਕਰ ਏਨੁ ਵਤੀ=ਦੱਬ ਵਿਚ ਵੀਣਾ (ਧਰਨੇ) ਵਾਲੀ । ਅਪਾਲ ਵਿਚ ਵੇਣੁ ਨਾਮ ਬੰਸਰੀ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੀਣਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਅਰਥ—(ਤੂੰ ਸਾਰੇ) ਕੁਣੀ ਦਾ ਸੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਹੈ (ਭੋਰੀ) ਦੇਹ ਦੀ ਸੋਭਾ ਪਾਰੇ ਚਾਂਡ (ਉੱਜਲ) ਹੈ, ਬੰਦਨਾਂ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ (ਬਤ ਸੀਤਲ) ਹੈ, ਤੇ ਏਨ (ਸਮਝ ਸੁਰੀਧਿਤ) ਹੈ । ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ ਉੱਥੇ ਸਿਧੂਰ ਦੀ ਸ੍ਰੋਸਟ ਇੰਨੀ ਵਿਚ ਚਾਵਲ (ਭੋਰੀ ਖੋਰ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ) ਜਿਵੇਂ ਮੰਗਲ ਵਿਚ ਬੰਦਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ । (ਮੈਂ) ਹੋਥ ਜੋਥ ਤੇ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਕਵਲਾਂ ਵਾਂਗ (ਆਪਣੇ ਕਵੀ ਰੂਪ) ਭੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ (ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ) । ਹੈ ਹੋਥ ਵਿਚ ਬੀਣਾ (ਧਰਨੇ) ਵਾਲੀ । ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੇਦਰ ਵਾਲੀ ਸਰੋਸ਼ੁਤੀ । ਮੇਨੂੰ ਸੁਭ ਮਤਿ ਦੇਹੁ (ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਕਥਨ ਕਰੀ) ।

੨. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਦੇਹਕਾ ॥ ਪਸਰਨੈ ਜਸ ਦਸ ਦਿਬਨਿ ਮੈਂ ਸਦਾਸੁ ਸੁਮਨਸ ਸੇਤੁ ।

ਅਸਮਤ* ਜੁਤਿ ਸੀਤਨੈ ਜਗਤ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਦੇਤਿ ॥ ੨ ॥

{ ਸਦਸ=ਬਤ, ਬਰਗਾ । ਸਮਨਸ=ਖੁੱਲ । ਸੇਤ=ਚਿੱਟੇ ।
ਅਸਮਤ=ਬਦਰਗੀ । ਕਰਮਾਤ* [ਮੁ, ਅਸਮਤ=ਬਦਰਗੀ] । }

ਅਰਥ—ਚਿੱਟੇ ਦੁੱਲਾਂ ਬਰਗਾ (ਉੱਜਲ) ਜਸ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਦਸੇਂ ਇਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਕਰਮਾਤ (ਯਾ ਬਦਰਗੀ) ਨਾਲ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ (ਐਸੇ) ਸੁਖ ਦਾਤੇ ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ) ।

੪. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਅਜਰ ਜਰਨ, ਧੀਰਜ ਧਰਨਿ, ਧਰਨਿ ਮਨੀਦ, ਅਮੰਦ ।

ਸ੍ਰੀ ਮੰਗਦ ਪਦ ਪਦਮ ਕੇ ਨਮਹਿ ਮੁਕੰਦ ਅਨੰਦ ॥ ੪ ॥

{ ਧਰਨਿ=ਧਰਨ ਵਿਚ । ਧਰਨਿ=ਧਰਤੀ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ।
ਅਮੰਦ=ਜੋ ਮੰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਤਪਰ, ਸ੍ਰੋਸਟ । ਪਦਮ=ਕਵਲ ।
ਮੁਕੰਦ ਅਨੰਦ=ਅਨੰਦ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਾਤਾ । }

ਅਰਥ—ਜੋ ਧੀਰਜ ਧਰਨ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਤੋਲ ਹਨ ਤੇ ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰਨ ਵਿਚ (ਸਦਾ)

*ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪਦ ਕਰਮਾਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ।

ਤਤਪਰ ਹਨ, ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਅੰਤ ਦੇ ਢਾਂਚਾ ਹਨ । (ਜੇਸੇ) ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਅੰਗ ਦੇਵ
ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ ਮੇਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

੫. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਭਾਨੁ ਸਮਾਨ ਸੁ ਰਾਗਨ ਵਿਵਿ, ਹਾਨਿ ਤਿਮਰ ਅੰਗਾਨ ।
ਅਜਮਤਿ ਦਾਨੀ ਅਨਿਕ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫ ॥

{ ਭਾਨੁ—ਸੁਰਜ । ਤਿਮਰ—ਅੰਧੇਰਾ ।
ਅਜਮਤਿ—ਕਰਮਾਤ, ਬਜ਼ੁਰਗੀ । ‘ਅਜਮਤਿ ਦਾਨੀ’ ਤੋਂ ਇਥੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਬਾਈ
ਮੰਜੀਆਂ ਅਨਿਕ ਵਲ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪ ਨੇ ਅਜਮਤ ਦਾਨ ਦੇਖੇ
ਕੁਰਮੁਖ ਬਣਾਇਆ । }

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ (ਆਪਣਾ) ਗਿਆਨ ਸੁਰਜ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ (=ਅਚੋਟ),
ਹੈ, (ਤੇ ਦੁਸਰਿਆਂ ਦੇ) ਅੰਗਾਨ (ਰੁਪੀ) ਅਨੇਰੇ ਨੂੰ ਠਾਢ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਅਤੇ
ਅਨੇਕਾਂ ਦੇ ਅਜਮਤ ਦਾਨ ਹਨ, (ਜੇਸੇ) ਸੁਜਾਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ
ਉਪਰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ।

੬. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਸੋਈ ਕੁਲ ਸਮ ਗਗਨ ਮੈਂ ਬਿਦਤੈ ਭਾਨੁ ਮਨੀਦ ।
ਰਾਮਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੰਦੋਂ ਪਦ ਅਰਵੀਦ ॥ ੬ ॥

ਅਰਥ—ਸੋਈ ਕੁਲ ਰੁਪੀ ਅਜਾਬ ਬਿਭ (ਜੋ) ਸੁਰਜ ਵਾਂਗੂ ਪ੍ਰਗਟੇ (ਮੈਂ ਜੇਸੇ) ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
(ਗੁਰੂ) ਰਾਮਦਾਸ (ਜੀ ਦੇ) ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ (ਪਰ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

੭. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਦਾਸਨਿ ਕੀ ਢਾਸਨਿ ਕਟੈਂ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ।
ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਬਰਜਨਿ ਕੁਮਤਿ ਤਿਨ ਪਦ ਪਦਮ ਪ੍ਰਣਾਮ ॥ ੭ ॥

{ ਬਰਜਨ—ਬਰਜਣ ਵਾਲੇ । ਭਾਵ ਨਾਭ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ।
ਕੁਮਤਿ—ਦੁਰਯੋਧੀ, ਮੁਰਖਤਾ । }

ਅਰਥ—(ਜੋ ਬਰਜਨ ਤ) ਦਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਮਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ
ਹਨ (ਤੇ ਜੇਹੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸੇਕ ਦੀਆਂ ਢਾਧੀਆਂ ਕੱਟ ਵਿੰਦੇ ਹਨ । (ਜੇਸੇ) ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ)
ਅਰਜਨ (ਦੇਵ ਜੀ) ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ (ਮੈਂ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

੮. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਜੋਧਾ ਕ੍ਰੋਧਹਿ ਜੁੱਧ ਮਹਿ, ਰਿਦਾ ਸਚਿਤ* ਬ੍ਰਹਮ ਕਸ਼ਾਨ।
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਪਦ ਬੰਦਨ ਸਿਰ ਤੇ ਠਾਨਿ ॥ ੮ ॥

ਅਰਥ—(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਹਿਰਦਾ ਸਚਿਤ (ਦ੍ਰਿੜ) ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਚ (ਪ੍ਰੰਤੂ) ਚੁੱਧ ਵਿਚ
(ਜੋ) ਹੋਵੇ ਰਸੀ ਜੋਧਾ ਹੋ ਜਾਏ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ) ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ
(ਅਪਣੇ) ਸੀਸ ਤੇ ਟਿਕਾਏ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—ਦੁਸਰੀ ਸਤਰ ਦਾ—ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਰ ਟਿਕਾਏ
ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵ—ਇਥੇ ਕਹਿ ਜੀ ਇਕ ਕਟਾਖਸ ਵਿਚ ਮੀਠੀ ਪੀਠੀ ਦਾ ਭੁੱਤ ਖੋਹਲਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ
ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਕਸ਼ਾਨ ਵੱਸਣੀ ਠੀ ਕੇਵਲ, ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰਸ ਦੇ ਸਦਾ
ਸੰਬੰਧ ਹੋਣ ਦਾ ਤੇ ਸੁਭਾਵ ਭੂਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਅੰਦਰ
ਬ੍ਰਹਮ ਕਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਸਿਰਦੇਵ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਰ ਰਸ—ਜਿਸਦਾ ਸਥਾਈ
ਭਾਵ ਉਤਸਾਹ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬੀ. ਐਚੀ ਲੰਬੀ ਰੋਧ ਹੈ ਜੋਕਿ ਹੋਵੇ ਰਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ
ਹੈ—ਕਿਵੇਂ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦਾ ਚਿੰਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਚੁੱਧ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਹੋਵੇ
ਰਸੀ ਰੰਗ ਸਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਚੁੱਧ ਦੇ ਉਦੀਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਰਸ ਦਾ ਭਾਵ ਉਪਜਾਇ
ਹੈ, ਇਉਂ ਉਪਜਿਆ ਰੋਧ ‘ਸਥਾਈ’ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ‘ਸਿਧਾਂਤੀ’ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਿਪਰਾ ਅਚਿੰਦਾ ਤੇ
ਚਿਪਰਾ ਦੂਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਵਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਉਤਸਾਹ
ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹਨ।

੯. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਕਰੇ ਰੰਗ ਰਾਜਾ ਅਧਿਕ ਅਥਿ ਲੋ ਬਿਦਤਿ ਪ੍ਰਭਾਪ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਹਰਦਾ ਪਾਪ ਕਲਾਪ ॥ ੯ ॥

{ ਅਧਿਕ=ਵੱਧੇ। ਅਧਿਕ ਰਾਜਾ ਕਰੇ=ਵੱਧੇ ਰਾਜੇ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। }
{ (ਅ) ਬਹੁਤਿਆਂ (ਕਰੀਬੀ) ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। }

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ (ਅਪਣੇ ਮੁਮੋਖੁ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ
ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਹਵਾ (ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਮਾਯਕ ਬੁਝਾਂ ਵਾਲੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ) ਰੰਗਾਂ
ਤੋਂ ਵੱਧੇ ਰਾਜੇ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜ ਤਕ (ਜਗਤ ਵਿਚ) ਪ੍ਰਭਾਪ ਪ੍ਰਕਟ ਹੈ।

ਭਾਵ—ਕਲਾਪ ਦੇ ਲੱਭਵੇਂਦਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜੇ

*ਪ੍ਰਸਾਦ-ਸ਼ਾਸਤਰ।

ਭਲਾਇਆ, ਦੁਲਕੇ ਰਜੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਹੋਰ ਜਗੀਰਦਾਰ, ਮਾਫੀਦਾਰ, ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਵਰਾਂ
ਠਾਠ ਹੋਏ ਸੇ।

੧੦. ਇਸੁ ਗੁਰੂ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ-ਮੰਗਲੁ।

ਬਾਲ ਬੈਸ ਬਿਧ ਰਜਾਨ ਮਹਿ ਸਮਰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ।

ਪਦ ਅਰਵਿੰਦਨਿ ਬੰਦਨਾ ਮੁਕਤਿ ਪਾਇ ਜਿਨ ਸੇਵ ॥ ੧੦ ॥

ਅਰਥ-ਸਮਰੱਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ (ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ) ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਪਰ ਮੇਰੀ
ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਜਾਂਹੇ ਓਹ) ਉਮਰਾ ਵਿਚ
ਬਾਲ ਹਨ (ਪਰ) ਰਜਾਨ ਵਿਚ ਬਿੱਧ ਹਨ।

ਬਾਵ-ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬਾਲਿਕ ਅਥੇਤ ਤੇ ਨਿਰਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ
ਨੂੰ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਕੁਛ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਬਾਲ ਉਮਰ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਧਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਰਹੰਸ ਜੀ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਾਲਕਪਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ
ਨੂੰ ਚਾਹਿਤ ਹਨ। ਅਥੇਤਤਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਰਜਾਨ ਬਿੱਧ ਹਨ, ਨਿਰਬਲਤਾ ਦੇ
ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਪਰਮ ਸਮਰੱਥ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਵਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਵਰਗੀ
ਦੁਬਲਾ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਦਾਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਦਾਤੇ ਹਨ ਤੇ ਸਫਲ ਸੇਵਕ ਹਨ, ਭਾਵ
ਜਗੀਰਦਾਰ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਉਮਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਨੋਰੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

੧੧ ਇਸੁ ਗੁਰੂ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ-ਮੰਗਲੁ।

ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਤਰੁ ਮੂਲ ਕੇ ਰਾਖਯੋ ਧਰਨਿ ਮਬਾਰ।

ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤ੍ਰਿਣ ਸਮਾਨ ਭਨ ਭਾਰਿ ॥ ੧੧ ॥

ਅਰਥ-(ਸ੍ਰੀ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂਕੇ ਵਤ (ਆਪਣੇ) ਸ੍ਰੀਰ ਨੂੰ ਤਸਿਕੇ
ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ (ਰੁਪੀ) ਬਿੱਛ ਦੀ ਸਜ਼ ਨੂੰ (ਉਘਾੜਨ ਬਚਾਕੇ) ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ
(ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬੰਦਨਾ ਹੈ)।

੧੨. ਇਸੁ ਗੁਰੂ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ-ਮੰਗਲੁ।

ਸਦਾ ਸੁਭੰਦ ਅਨੰਦਮਯ ਦਾਸਨਿ ਬਿੰਦ ਮੁਕੰਦ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੰਦੋਂ ਜੁਗ ਕਰ ਬੰਦਿ ॥੧੨॥

ਅਰਥ-ਸਦਾ ਸੁਤੰਤਰ, ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ (ਆਪਣੇ) ਸਾਰੇ ਦਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ
ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੇਂ ਹੋਏ ਜੋੜਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਥਿ ਬਰਨੈਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾਥਾ, ਰਾਸਿ ਇਕਾਦਸ਼ ਮਹਿ।

ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਜਥਾ ਸੁਭ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਯ ਆਹਿ ॥੧੩॥

ਅਰਥ—ਪੁਰ ਮੇਂ ਕਮਾਨੀਂ ਰਾਸ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ
ਕਥਾ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਸੁਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ—
ਸੂਚਨ—ਯਾਦਗੀਂ ਰਾਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਮੰਗਲਾ ਵਿਚ ਹਰ ਦੂਸਰੇ ਦੇਹੇ ਵਿਚ ਤੇ ਦੋਹੇ
ਥਾਈਂ ਹਰ ਦੋਹੇ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ
ਦੇਹਿਆਂ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਦਾ ਯੋ ਭਾਵ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ੩ ਵਿਚ ਠਹੀਂ ਪਰ ੪ ਵਿਚ
ਨਮਸਕਾਰ ਲਿਖੀ ਹੈ, ੫ ਵਿਚ ਠਹੀਂ ਤੇ ੬ ਵਿਚ ਹੈ, ਸੱਤ ਤੇ ਅੱਠ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ
ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿੱਚ ਠਹੀਂ ਤੇ ਦਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਯਾਰਾਂ ਵਿਚ ਠਹੀਂ ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ,
ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ।

[ਕਥਾ ਅੰਤ]

ਬੋਧਈ ॥ ਸੰਗਤਿ ਭੋਲਹਿ ਕਹੇ ਮਸੰਦ । ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖ-
ਕੰਦ । ਕਿਸ ਵਿਚਾ ਅਪਨੀ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਵੈਂ । ਸਜਾਨੇ ਸਿੱਖ ਅਧਿਕ ਦੁਖ
ਪਾਵੈਂ ॥ ੧੪ ॥ ਬੀਚ ਬਕਾਲੇ ਰੋਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਉਤਰਹਿ ਆਨਿ ਸੰਗਤਾ
ਜਾਲਾ । ਸੇਧ ਮਸੰਦ ਲਏ ਜਿਭ ਜਾਵੈਂ । ਬਿਨ ਅਨੰਦ ਸੋਢੀ ਪੁਜਾਵੈਂ ॥
੧੫ ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਮੇਲ ਅਹੈ ਜਿਹ ਸਾਥ । ਭਹਿ ਲੇ ਜਾਇ ਸੁਨਾਵਹਿ ਗਾਥਾ ।
ਇਹ ਗੁਰ ਪੁਰਨ ਅਜਮਰਦੀਤਾ । ਪੁਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਜੋ ਚਿਤਵੀਤਾ ॥ ੧੬ ॥
ਅਬਿ ਕਾਈ ਖਰ ਇਸ ਕੋ ਜਾਨਹੁ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਧਨ ਇਹੁ ਸਨਮਾਨਹੁ ।
ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੁ ਬਾਛਤਿ ਪਾਵਹੁ । ਨਿਸਦਿਨ ਮਨ ਮਹਿ ਚਰਨ ਮਨਾਵਹੁ ॥
੧੭ ॥ ਕਹੈ ਮਸੰਦਨਿ ਕੇ ਲਗਿ ਕਰਿ ਕੈ । ਅਰਪਹਿ ਵਸਤੁ ਧਨ
ਗਨ ਧਰਿ ਕੈ । ਭਉ ਅਨੰਦ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ । ਪੁਰਹਿ ਨ ਮਨ ਕੀ
ਕਾਮਨ ਕੋਈ ॥ ੧੮ ॥ ਦੇ ਕਰਿ, ਰਿਦੇ ਬਿਸੁਰਤਿ ਚੋਰਿ ਦੁਸਰ ਕੋ ਪੁਜਤਿ
ਨਰੈ, ਹੋਰਿ । ਆਪਸ ਮਹਿ ਸਿਖ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਕਹੈ । ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ,
ਨ ਨਿਚਨੈ ਲਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ਕਹੈ ਮਸੰਦਨਿ ਕੇ ਹਮ ਦੇਹਿ । ਗੁਰੁ ਕੋਝੀ
ਨਹਿ ਰਖਹਿ ਨਿਕੇਤ ॥ ਅਜਮਰ ਦੁਭਿ ਹਮ ਲਖਹਿ ਨ ਕੋਈ ਕਬਹੂੰ ਨ
ਕੀਨਸਿ ਕਾਮਨ ਹੋਈ ॥ ੨੦ ॥ ਇਸ ਸੋਢੀ ਸਭਿ ਆਇ ਬਕਾਲੇ । ਬੈਠੇ
ਮੰਗੀ ਪਾਇ ਬਿਸਾਲੇ । ਸਿੱਖਨਿ ਕਹੁ ਬਿਰਮਾਵਨਿ ਕਰੈਂ । ਦਰਬ ਲੇਨਿ

‘ਸੋਢੀ ਪੁਜਾਵੈਂ ਹਨ ਤੇ (ਸੰਗਤ) ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ‘ਦੁਖੇ (ਸੋਢੀ) ਨੂੰ (ਦਰ) ਪੁਰਸ
ਪੁਜਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ‘ਭਾਰ ਨਿਸਚਾ ਠਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਗੁਰੁ ਕੋਰ ਹੈ । ‘ਅਸਾਂ ਗੁਰੂ (ਨਮਿਤ
ਭੀਤੀ ਅਧਿਆ ਵਿੱਚੋਂ) ਕੋਝੀ ਹੀ ਅਰ ਠਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਸੰਦ ਦੇ ਆਖੇ ਦੇ
ਦੁੱਖੇ ਹਾਂ । ‘ਕੋਝੀ ਹੋਈ ਕਦੇ ਕਾਮਨਾ (ਪੁਰਾ) ਠਹੀਂ ਹੋਈ ।

ਕੀ ਆਸਾ ਧਰੈ ॥ ੨੧ ॥ 'ਦਾਸਨਿ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਾਲ । ਕੈਨ ਕਰਹਿ,
 ਬਨਿ ਹੈਂ ਤਬਿ ਸਜਲ'। ਗੁਰ ਕੇਹਰਿ ਬਿਨ ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਪਾਸ ਸਾਂਗ
 ਕੋ ਲਗਿ ਨਿਬਹਾਵੈ ॥ ੨੨ ॥ ਸਿਮ ਨਟ ਚੱਕਰਤਿ ਬਨਿ ਜਾਇ । ਕੋ
 ਆਇਸੁ ਮਾਨਹਿ ਹਿਤ ਲਾਇ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਨ, ਸੁਰ ਆਇਕ ਸਾਰੇ ।
 ਕੋ ਆਗਾ ਮਾਨਹਿ ਅਨੁਸਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥ ਏਹਾ ॥ ਭੋਗਬਹਾਦਰ ਧਰਮ
 ਪੁਜੈ ਧੀਰਜ ਧਰਨਿ ਮਨਿੰਦ । ਗੋਪ ਰਹੈਂ ਬੁਛ ਕਹੈਂ ਨਹਿ ਮੁਖ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਅਰਬਿੰਦ ॥ ੨੪ ॥ ਬੇਪਈ ॥ ਅੰਤਰ ਬਿਤੀ ਅਨੰਦ ਸੇ ਮਾਡੀਕਿਸਹੂੰ ਨਹਿ
 ਕਿਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਜਾਤੇ । ਕਬਿ ਕਬਿ ਰੁਰੰਗ ਅਰੁਦਿ ਸਿਧਾਵੈਂ । ਤਬਿ ਕੋਈ
 ਸਿਖ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੫ ॥ ਨਹਿ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨੈਂ ਮਨ ਮਾਹੀ । ਸਤਿ
 ਸੋਢੀਨਿ ਸਮਾਨ ਲਖਾਹੀ । ਸਦਾ ਇਕੰਤ ਗੁਰੁ ਭਗਵੰਤ । ਨਹੀਂ ਲਖਾਵਹਿ
 ਅਪਨਿ ਮਤੰਤ ॥ ੨੬ ॥ 'ਧੀਰਮੱਲ ਕੇ ਬਡ ਬਿਸਭਾਰਾ । ਗੋਪ ਬੁਰੁ
 ਇਤ ਧੀਰ ਮਥਾਰਾ' । ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਇਮ ਜਬਹੂੰ ਬਿਤਾਯਹੁ । ਸਿੱਖਨਿ
 ਗਨ ਜਹਿ ਕਹਿ ਛਹਿਕਾਯਹੁ ॥ ੨੭ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਗੁਰ ਕੀ ਹੁਤੀ ।
 ਸਤਿ ਬਿਧਿ ਮਹਿ ਸੇ ਨੀਕੀ ਮਤੀ । ਬਹੁਤ ਬਿਤਾਤ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਹੋਰਾ ।
 ਈਰਘ ਦਰਸਾ ਸੁਜਸੁ ਬਝੇਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੀ ਦਾਰਾ
 ਜਾਨਤਿ ਆਸੈ ਜਬਾ ਉਦਾਰਾ । ਖਿਮਾ ਆਇ ਗੁਨ ਗਨ ਕੇ ਭਵਨੁ। ਨਿਬ
 ਪ੍ਰਸੰਨ ਅੰਤਰ ਬਿਤਿ ਰਵਨੁ ॥ ੨੯ ॥ ਲੱਛਨ ਹੋਤਿ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਜੈਸੇ। ਸਰਬ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨਤੀ ਭੈਸੇ । ਪਾਤ ਪੋਤ੍ਰਾ ਪਰਪੋਤ੍ਰਾ ਹੋਇ । ਸਿਮ ਗੁਰਚਾ
 ਥਾਈ ਪਰ ਜੋਇ ॥ ੩੦ ॥ ਸੋ ਨਿਜ ਸੁਭ ਮਹਿ ਦੇਖਤਿ ਸਾਰੇ ।—ਬਿਦਤਹਿ
 ਨਹਿ—ਇਮ ਬਹੁਤ ਬਿਚਾਰੇ' । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਪਤਿ ਕੇਰਾ । ਪ੍ਰਥਮ
 ਸੁਨੈਂ ਬਚ ਕਹਨੇ ਬਝੇਰਾ ॥ ੩੧ ॥ 'ਰੁਵ ਸੁਭ ਹੋਹਿ ਗੁਰੁ ਜਗ ਭਾਰੀ ।
 ਸਿਸ ਕੇ ਸੁਭ ਜਨਮਹਿ ਜਸੁ ਕਾਰੀ' । ਸਿਮਾਰ ਸਿਮਰਿ ਇਮ ਮਾਤਾ ਮਨ
 ਮੈਂ । ਚਿੰਤਾ ਬਸੀ ਹੋਤਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ॥ ੩੨ ॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸੈਸੇ ਮਹਿ
 ਭੋਲਤਿ। ਬਿਰਤਾ ਲਹੈ ਨ ਕੋ ਕੁਛ ਭੋਲਤਿ। ਬਹੁ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਇਕ ਦਿਨ
 'ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੇਲੇ ਗੋਇਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, (ਸਹਾਇਤਾ ਗੁਰੁ ਬਿਨ) ਭੋਲ-ਭਰੇ ।
 'ਧਰਮ ਹੀ ਜਿਸਦਾ ਭੈਣਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਧਰਮ ਭੈਣਾ ਹੈ । 'ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਬੜਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰ
 ਰਖਿਆ ਹੈ, ਇਧਰ ਜੋ ਗੁਰੁ ਹੈ ਸੋ ਗੁਪਤ ਹੈ ਤੇ ਧੀਰਜ ਬਿੰਬ (ਦਿਸਾਇਤ) ਹੈ । 'ਸਿੱਖ ਸਮੂਹ ਠਾਠੇ
 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ । 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ । 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ।
 'ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇਕੁ ਬਹੁਤ ਬਿਚਾਰਦੀ ਹੈ ।

ਮਾਝਾ। ਗਈ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਨਿਕਟਿ ਸੁਖ ਰਾਤਾ ॥੩੩॥ ਬੈਠਿ ਸਮੀਪ ਮਾਧੁਰੀ
 ਥਾਨੀ। ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਵਹਿ ਸੁਮਤਿ ਮਹਾਨੀ। 'ਹੇ ਸੁਤ! ਕੁਮ ਸਭਾ ਗੁਰੁ
 ਅਵਤਾਰਾਮੇ' ਜਾਨਤਿ ਨੀਕੇ ਨਿਰਧਾਰਾ ॥੩੪॥ ਸਮ ਸੁਰਜ ਕੁਮ ਦਰਸਨ
 ਬਿਨਾ। ਸਭਿ ਮਹਿ ਸੀਸੇ ਤਮ ਭਾ ਘਨਾ। ਨਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਿਬਧੈ ਕੇ
 ਖਾਵੈ। ਉਭ ਸਰੀਕ ਕੁਮਰੇ ਦਿਪਤਾਵੈ ॥੩੫॥ ਧੀਰਮੱਲ ਅਥਿ ਚੰਦ ਮਨਿੰਦਾ।
 ਅਪਨੈ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਲੰਦ। ਨਹਿ ਬਿਕਸਤਿ ਹੈ ਸਿਖ ਅਰਥਿੰਦ।
 ਜਿਨ ਮੇਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੁਖ ਮਕਰੀਦਾ ॥੩੬॥ ਸਿਧ ਸਿਧਾਤਾ ਤਿਨ ਕੇ ਬਿੰਦ। ਕਿਮ
 ਸੁਖ ਪਾਇ ਮਨਿੰਦ ਮਲਿੰਦ। ਚਕਵੇ ਸੇਭ ਬਿਰਹ ਭੇ ਦੁਖੀ। ਬਿਨ ਕੁਮ
 ਦੇਖੇ ਹੋਹਿ ਨ ਸੁਖੀ ॥੩੭॥ ਰਜਨੀ ਪਰੀ ਦੁਰਨਭਾ ਭੋਹਿ। ਸਿੱਖੀ ਮਗ
 ਕਿਮ ਖਾਲਬੋ ਹੋਹਿ। ਗੁਰੁਭਾ ਗਾਈ ਸਜੈਦਨ ਮਹਾ। ਸੁਰਜ ਆਪ ਅਰੁਧਹੁ
 ਭਰਾ ॥ ੩੮ ॥ ਪਾਇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਪ ਕੇ ਭਲੇ। ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਸਿੱਖੀ
 ਮਗ ਚਲੇ। ਕਿਮ ਕੁਮ ਕਹੁ ਐਸੇ ਬਨਿ ਆਇ। ਲਾਖੇ ਨਰਨਿ ਅਲੰਬ
 ਸਦਾਇ ॥੩੯॥ ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਕੇ ਬੈਨ ਸੁਹਾਏ। ਬੰਦਨ ਕੀਨਸਿ ਗ੍ਰੀਵ
 ਨਿਵਾਏ। ਨਹਿ ਕੇ ਉੱਤਰ ਕੇਸੇ ਦੀਨਸਿ। ਅੰਤਰ ਬਿਭੀ ਏਕਰਸ
 ਲੀਨਾਸ ॥੪੦॥ ਜਾਨੇ ਨਾਨਕੀ ਸੁਤ ਕੇ ਮਨ ਕੀ। ਨਹੀਂ ਕਾਮਨਾ ਜਿਨ
 ਪ੍ਰਗਟਨਿ ਕੀ। ਰਿਦੇ ਅਨੇਕ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰਤਿ। ਗੁਰੁ ਬਨਿ ਬੈਠਹਿ
 ਤਿਮ ਉਰ ਧਾਰਤਿ ॥ ੪੧ ॥

੨. [ਭਾਈ ਕ੍ਰਮੀਆ ਤੇ ਦੁਰਭਾ ਦਾਸ ਬਛਾਲੇ ਆਏ]।

ਏਹਕਾ ॥ ਨਿਜ ਨੰਦਨ ਕੇ ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਕਰਤਿ ਅਨੇਕ ਉਪਾਇ। ਚਿਤ
 ਮਹਿ ਮਤਿ ਠਹਿਰਾਇ ਕਰਿ ਉੱਦਮ ਭੇ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥
 ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਿਵਹਾਰ ਚਿਤਾਰਾ। ਇਕ ਸਿਖ ਕੇ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ।
 ਕਹਿ ਤਿਸ ਭੇ ਪੱਤ੍ਰੀ ਲਿਖਵਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਅੰਸ ਬੁਲਵਾਈ ॥੨॥
 ਗ੍ਰੀਆ ਸਿੱਖ ਰਹੈ ਤਿਸ ਥਾਨ। ਤਿਸ ਫਿਰ ਪਠੀ ਪੱਕ੍ਰਿਕਾ ਜਾਨਿ।—ਸੇ

'ਨਿਬਧਾ ਕੁਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਾਵਦਾ। 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੁਖ ਰੂਪ ਹਸ। 'ਅਪਣੇ ਡਿਪਣੇ
 ਕਰਕੇ। '(ਜਿਵੇਂ) ਗੁਰੁ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠਨ ਤਿਵੇ'। 'ਗੁਰਿਆਈ ਵਿਦਤ ਕਰਨ ਲਈ) ਅਪਣੇ
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ (ਸਮਝਾਵਨ) ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਚਿਤ ਵਿਚ (ਦਿਹ) ਸੁਮੱਤੀ ਨਿਬਧੇ
 ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਭਾਵ ਤਿਵੇ' ਪਾਤਸ਼ਾਹ
 ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਭਾਵ।

ਸੇ ਆਇ ਕਰੈ ਮਮ ਨੀਕਾ । ਸਮਝਾਵਹਿ ਹਿਤ ਬਾਕ ਬਿਲੀਦ ॥ ੩ ॥
 ਮਾਨਹਿ ਕਹੈ, ਪਗਠ ਸਗ ਹੋਇਦਰਸਨ ਕਰਹਿ ਆਨਿ ਸਭਿ ਕੋਇ—
 ਗਮਨੈ ਸਿਖ ਲੈ ਗੋਇੰਦਵਾਲ । ਉਲੰਘੈ ਮਾਰਗ ਸਗਲੋ ਚਲਿ ॥ ੪ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗਰ ਅਮਰਦਾਸ ਕੋ ਅੰਬ । ਜਾਇ ਬਿਲੋਭੇ ਸਨ ਸਭ ਹੀਸਾ ਮਸਤਕ
 ਟੇਕਿ ਪੰਤ੍ਰਿਕਾ ਦਈ । ਭਨੀ ਬਾਰਤਾ ਸੇਸੇ ਭਈ ॥ ੫ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਮੱਖੜ
 ਦਾਰਕਾ ਦਾਸ । ਲੀਨਿ ਪੰਤ੍ਰਿਕਾ:—‘ਹਮਰੇ ਪਾਸਾਲਿਖੈ ਸ ਤੇਗਬਹਾਦਰ
 ਮਾਤਾ’—‘ਭੁਮ ਉਪਕਾਰੀ ਸਭਿ ਸਭ ਦਾਤਾ ॥ ੬ ॥ ਮਾਨਨੀਯ ਸਗ ਕੇ
 ਗੁਨਖਾਨੀ । ਉਸਲ ਮਸਤਕ ਸਭ ਬਰ ਦਾਨੀ । ਠਠਹ ਮਿਸਾਦ ਗੁਰੂ
 ਘਰ ਕੋਰੀ । ਕਰੈ ਭੁਮਾਰੇ ਕੋਇ ਨ ਫੇਰੀ ॥ ੭ ॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਮਹਾਨ
 ਇਸ ਬਾਨ । ਬਡੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅੰਸ ਸਜਾਨਿ । ਅਬਿ ਸੋਈ ਕਲ ਮਹਿ ਬਡ
 ਰੋਗ । ਭੁਮਹਿ ਬਨਹਿ ਆਵਨਿ ਇਸ ਠੋਗ ॥ ੮ ॥ ਉਚਿਤ ਬਾਰਤਾ ਇਨ
 ਮਹੁ ਕੀਜਹਿ । ਗਰਬਾ ਗਾਈ ਸੁੰਨ ਪਿਖੀਜਹਿ । ਮਨਿ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਸੇਸੇ
 ਮਹਾ । ਭੁਮਤਿ ਇਤਹਿ ਉਤਿ ਲਾਖਹੁ ਇਹਾ ॥ ੯ ॥ ਬਿਨ ਮਲਾਹ ਜਿਮ
 ਭਰੀ ਭੁਮੰਤੀ । ਨਿਪਤ ਦੁਰੇ, ਨਹਿ ਚਮੁ ਬਿਰੰਤੀ । ਭਥਾ ਸੰਗਤਾ
 ਬਹੁ ਅਕੁਲਾਈ । ਕਰਿ ਭੇਰੇ ਉਭਰੀ ਸਮਦਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ‘ਨਿਰਨੈ ਗੁਰੂ
 ਹੋਹਿ’ ਇਮ ਚਾਹੈ । ਹਿਤ ਦਰਸਨ ਕੇ ਰਿਦੈ ਓਮਾਰੈ । ਮਮ ਸਤ ਨਹਿ
 ਨਿਕਸਹਿ, ਰਹਿ ਘਰੇ । ਨਹਿਨ ਸਨਾਇ ਅਪਨਿਪੈ ਬਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਆਪਣੇ
 ਆਇ ਕਰਿ ਸਕਲ ਨਿਹਾਰਹੁ । ਰਿਦੈ ਅਨੁਚਿਤੈ ਉਚਿਤ ਬਿਚਾਰਹੁ ।
 ਕਰਹੁ ਸਥਾਪਨਿ ਮਿਟਿ ਹੈ ਰੋਗਪਰਖਹੁ ਨਿਸ ਹੋਰਾ ਅਰੁ ਗੋਰਾ—’ ॥ ੧੨ ॥
 ਪਠਤਿ ਦਾਰਕਾਦਾਸ ਹੁਲਾਸੈ । ਹਿਤ ਚਲਿਓ ਕਹੁ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸੋਭਾਈ
 ਗਜੀਆ ਸਿੱਖ ਪੁਰਾਤਨ । ਜਾਨਤਿ ਗੁਰੂ ਘਰਾ ਕੀ ਸਭਿ ਬਾਤਨਿ ॥ ੧੩ ॥
 ਤਿਹ ਕੋ ਲੈ ਕਰਿ ਸੰਗ ਸਿਧਾਏ । ਅਪਰ ਭ੍ਰਾਤ ਭ੍ਰਿਤ ਲੈ ਸਮਦਾਏ ।
 ਜਾਇ ਪ੍ਰਹੁਦੇ ਨਿਕਟਿ ਬਕਾਲੇ । ਗਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਪਗ ਨਹਿ ਚਾਲੇ ॥ ੧੪ ॥
 ਖਰੇ ਬਿਚਾਰਤਿ ਚਿਤ ਉਪਜਾਵੈ ।—ਸੇ ਘਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜਾਵੈ ।

‘ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ।’ ਕਿਹਾ ਮੰਨ ਜਾਵੇਗਾ । ‘ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਡਿਘਿਆ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ
 ਮਾਤਾ ਨੇ ।’ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਠਾਉਣਾ ਠਹੀਂ ਕਰਦਾ । ‘ਦਾਸ ।’ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਫੜਨ ਨੂੰ
 ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ । *ਪਾ:—ਆਇ । †ਪਾ:—ਫਿਕ ।

ਧੀਰਮੱਲ ਮਾਨੀ ਮਨਸੀ ਹੈ । ਅਪਨਿ ਆਪ ਜੋ ਬਡਾ ਕਰੈ ਹੈ ॥੧੫॥ ਜੋ
ਕਰਿ ਧੀਰਮੱਲ ਕੇ ਜਾਇ । ਬਿਨਾ ਜੋਗਤਾ ਇਹ ਲਖਿ ਪਾਇ । ਹਮ ਕੋ
ਦੋਨਹੁ ਸਦਨ ਸਮਨ-ਬੈਠਿ ਰਹੇ ਇਮ ਗਿਨਤੀ ਠਾਨਿ ॥੧੬॥ ਕੋਤਿਕ
ਕਥਾ ਬਿਤਾਇ ਤਹਾ ਸ । ਬੋਲੈ ਤਬਹਿ ਦਾਰਕਾ ਦਾਸੁ ਭੈ ਗਯੋਆ । ਉ
ਸਿੰਘ ਪੁਰਾਨੇ । ਅਧਿਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਜਾਨੇ ॥੧੭॥ ਕਿਸੁ ਵਸਤੁ
ਕੀ ਬਿਨਤਿ ਨ ਕਰੀਅਹਿ । ਜਪੁ ਮਹੁ ਲਿਖੈ ਸੁ ਰਿਦੈ ਬਿਚਰੀਅਹਿ ।
—ਅਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ ॥ ਆਪੇ ਅਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ—॥
॥੧੮॥ ਤੇਯ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੁ ਹੈ ਸਾਚੇ । ਕੋਨ ਹਰਾਇ ਸਕਹਿ ਤਿਹ ਕਾਚੇ
ਕਿਸੁ ਤੇ ਬਾਖੈ ਜਾਇ ਨ ਸੋਇ । ਆਪੇ ਆਪ ਕਰੈ ਸੋ ਹੋਇ ॥੧੯॥ ਤਜਿ
ਬਿਨਤੀ ਬਿਨ ਕੇ ਅਰ ਬਲੀਅਹਿ ਪੁਰਬ ਪਹੁੰਚਿ ਨਾਨਕੀ ਮਿਲੀਅਹਿ ।
ਦੇਵ ਪਰਸਪਰ ਮਝ ਕੋ ਕਰਿ ਕੈ । ਗੁਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਹਰਖ ਸੁ ਧਰਿ ਕੈ ॥੨੦॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਘਰੇ । ਜਾਇ ਨਾਨਕੀ ਦਰਸਨ ਕਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
ਅਮਰ ਅੰਸ ਕੋ ਜਾਨੇ । ਦੇਖਤਿ ਉਠੀ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨੇ ॥੨੧॥ ਝਾਈ
ਕਜੀਏ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਗੁਰਸਿਖ ਕੋ ਅਸਿਖ ਬਹੁ ਦੀਨਿ । ਸਾਦਰ ਬੈਠਿ
ਕਾਏ ਹਰਖਾਇ । ਕੁਛਲ ਪਾਸਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਾਇ ॥੨੨॥ ਗਜੀਏ
ਕੀਸ਼ਿ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸੁ । ਜੇ ਗਰ ਪ੍ਰਕਟਹਿ ਰੁਮਹੁ ਅਵਾਸਸਤਿ ਸੀਯਤਿ
ਥਨ ਕੋਤਿਕ ਦਿਹੋ* । ਕਰਹੁ ਅਚਾਵਨਿ ਮਾਭਾ* ਕਹੋ* ॥੨੩॥ ਜਨਨੀ
ਕੋ ਸੁਨਿ ਮਨ ਹਰਖਾਨਾ । ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇਵਨਿ ਕੋ ਮਾਨਾ । ਗਜੀਏ ਧਾਰਿ
ਅਨੰਦਬਿਲੰਦ । ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਹਾਥ ਦੇ ਬੰਦਿ ॥੨੪॥ ਭਖਿ ਗੁਰੁ ਅੰਸੁ

*ਭੱਖਾ ਕਰੇਗਾ । *ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਧਨ ਕਿਤਨਾ ਦਿਓਗੇ ?

*ਗਜੀਆ ਜੀ ਕਛਚਗੇਯ ਸਿੰਘ ਹਨ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਨਾਲ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਬਚਨ
ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਣਾ ਮਨਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ
ਕਿੰਨਾ ਧਨ ਦਿਓਗੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀਹ ਖੁਆਰੇਗੇ । ਗਜੀਆ ਜੀ ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ,
ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਨ ਅਜੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਤੇ ਜੇ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਬੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ
ਲਈ, ਅਖਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੱਟ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇਸਾਂ । ਅਰ-
ਥਾਤ ਜਿਥੇ ਜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕੋਈਆਂ ਯਾ ਦੋ ਪੰਜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਈਏ ਹਨ ਤਿਥੇ ਮਾਤਾ
ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਰਕਮ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਅਖੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਕਰ-
ਮਿਖ ਦੇ ਬਚਨ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਨਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ।

ਦੁਰਕਾ ਦਾਸ । ਕੁੰਕਮ ਨਾਲੀਏਰ ਲੈ ਪਾਸਿ । ਗੁਰਮੁਖ ਚਾਈਆ ਨਿਜ
ਸੰਗ ਲੀਨਿ । ਗਮਨੇ ਸੀ ਗੁਰ ਸਹਾ ਅਸੀਨ ॥ ੨੫ ॥ ਪਿਖਿ ਚਾਰ ਅਮਰ
ਅੰਬ ਹਰਖਾਏ । ਖਰੇ ਹੋਇ ਮਿਲਿ ਭੈਠ ਲਗਾਏ ਸਭਿ ਗਿਹ ਕੁਝਲ ਬੁਝਿ
ਥੈਠਾਏ । ਆਦਰ ਕਰਿ ਬਚ ਮਧੁਰ ਸਹਾਏ ॥ ੨੬ ॥ ਪਿਖਿ ਦੁਰਕਾਦਾਸ
ਅਨੰਦੇ । ਉਸਤਤਿ ਕੀਨਸਿ ਗੁਰੁ ਬਿਲੰਦੇ । 'ਤੁਮ ਜਗ ਭਾਰਨ ਕਾਰਨ
ਆਏ । ਛਪ ਕੇ ਬੈਠਨਿ ਕਿਮ ਇਹ ਛਾਏ' ॥ ੨੭ ॥ ਅਥਹਿ ਸਿੰਘਾਸਨਿ
ਸਜਹੁ ਬਿਸਾਲ । ਦੇਹੁ ਦਰਸ ਜਗ ਕਰਹੁ ਨਿਹਾਲ' । ਇਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ
ਬਿਨੈ ਬਝੇਰੀ । ਕੁੰਕਮ ਤਿਲਕ ਕਰਜੈ ਤਿਸ ਬੈਰੀ ॥ ੨੮ ॥ ਪੁਜਾ ਭੈਰ
ਨਾਲੀਅਰ ਧਰਜੈ । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੁਭ ਨਹੀਂ ਉਚਰਜੈ । ਕਿਡਿਕ ਸਿੱਖ
ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਹੋਰੀ । ਪਰੇ ਚਰਨ ਧਰਿ ਭੈਰ ਘਨੇਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਮਾਝ ਨਾਨਕੀ
ਭਈ ਅਨੰਦ । ਜਾਚਕ ਦੇ ਕਰਿ ਦਰਬ ਬਿਲੰਦੇ' । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਜਾਵਤਿ
ਬਲਿਹਾਰੇ । ਸੁਭ ਸੋਭਾ ਕੇ ਅਧਿਕ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖ
ਬਰਧਾ ਜਿਨ ਆਈ ਕੇਡਿਕ ਆਵਤਿ ਗੁਰੁ ਬਰਨਾਈ ਧਨੀ ਮਸੰਦ ਮਹਾਂ
ਅਭਿਮਾਨੀ । ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਮਹਿਮਾ ਅੰਯਾਨੀ ॥ ੩੧ ॥ ਯਾਏ ਦੇਸ ਬਿਦੇ-
ਸਨਿ ਸੰਗਤਿ । ਲਹੀ ਨ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਰੰਗਤ । ਸਕਲ ਮਸੰਦਨਿ ਦਿਸਾ
ਨਿਹਾਰੈ' । -ਜਿਸ ਦਿਸਿ ਹੁਇ ਇਹ ਸੁਜਸੁ ਉਚਾਰੈ ॥ ੩੨ ॥ ਸੋ ਗੁਰੁ ਹੋਵਤਿ
ਹਮ ਭਿਹ ਮਾਨੈ' । ਅਰਪਨਿ ਸਰਬ ਉਪਾਇਨ ਠਾਨੈ' - ਗਾਮ ਬਕਾਲੇ
ਕੇ ਚਹੁ ਫੇਰੇ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਪਰੇ ਸੰਗਤਾ ਭੈਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਜੈ ਜੈ ਜਿਸ ਜਿਸ
ਦੇਸ ਮਸੰਦ ਸੰਗਤਿ ਭਹਿ ਭਹਿ ਤਿਸਹਿ ਮਿਲੇ' ਪਰਖਹਿ ਗੁਰੁ ਨਮਿਤ
ਸਭਿ ਮਾਂਹੀ' । ਭਰਮਤਿ ਭੁਲੇ ਭਟਕਾ ਖਾਹੀ ॥ ੩੪ ॥ ਕੇਡਿਕ ਦਿਵਸ
ਦੁਰਕਾ ਦਾਸ । ਬਸਤਿ ਭਯੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ । ਬੋਲਹਿ ਕਥਿ ਕਥਿ
ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਥ । ਸਾਰ ਅਸਾਰ ਸੁਨਾਵਹਿ ਨਾਥ ॥ ੩੫ ॥ ਨਾਹਿ ਤ ਮੋਨ
ਰਹਹਿ ਗੁਰੁ ਸਦਾ । ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਰਾਗ ਕਥਹਿ ਜਦ ਕਦਾ । ਬ੍ਰਹਮਯਾਨ ਕੇ
ਤਰਨਿ' ਸੁਹਾਇ । ਭਗਤਿ ਕਿਰਨ ਜਿਸ ਪਰ ਪਰਿ ਜਾਇ' ॥ ੩੬ ॥
ਭਰਮ ਭਿਮਰ ਕੇ ਭਰਤ ਬਿਨਾਸਹਿ । ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਕਾਸਹਿ ।

'ਭਾਵ ਮੰਗਣਿਆਂ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇਣਿਆ । 'ਮਿਲਦੀ ਹੈ । 'ਕੁਰੂ ਲਈ ਸਾਰ (ਸੋਢੀਆਂ) ਵਿੱਚ
ਪ੍ਰੀਤਿਆ ਕਰਦੇ ਚਿਹਦੇ ਹਨ । 'ਸੁਖਜ । 'ਜਿਸ ਤੇ ਪੈ ਜਾਵੇ । *ਪਾ-ਭਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦਰਬ ਬਿੰਦੁ ਕੇ ਲੈ ਕੇ । ਸਰਬ ਦਾਰਕਾ ਦਾਸਹਿ ਦੇ ਕੇ ॥੨੭॥
ਸਾਦਰ ਬਿਦਾ ਕਰਨੇ, ਘਰ ਥਾਏ । ਗੜੀਆ ਗੁਰੁ ਵਿਗ ਰਹਿਤੇ ਭਯੋ।ਪੁਨ
ਸ੍ਰੀ ਭੋਗਬਹਾਦਰ ਦਸਲ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਿਛਿਕ ਬਿਭਾਯਹੁ ਕਾਲ॥੨੮॥
ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖਮ ਮੰਤ੍ਰੇ ਵਿਚਲੀ ਭਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਭਾਸਣ ਲਿਖ ਦੁਆਰਾ ਭਾਸ ਅਧਾਰੀ ਪੁੰਨ ਭਾਸਣ ਕਰ
ਦੀਓ ਮੰਤ੍ਰ ੩ ॥ ੨॥

੩. [ਮੱਖਣ ਸ਼ਬਦ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਗੁਰਬਾ ਮਹਿ ਰੋਗ ਪਰਨੈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਸਕਲ ਸਿੱਖਜ
ਸੰਗਤਿ ਰਿਦੈ ਚਹਿਤਿ ਗੁਰੁ ਬਿਦਰਾਇ ॥ ੧ ॥ ਭੋਪਣੀ ॥ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹੁ
ਏਕ ਸਿਖ ਭਾਗੁ । ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਕੋ ਮਹਦ ਅਧਾਰ । ਕਰਿ ਸੋਦਾ ਬਹੁ ਚਦਨੈ
ਜਹਾਸ । ਅਨਿਕ ਵਸਤੁ ਲੈ ਬਲਸਨਿਯ ਕਾਸ ॥ ੨ ॥ ਏਸ਼ਾਤਰ ਮਹਿ
ਬੇਦਨੈ ਸਾਧਿਓਹਿ ਕੀ ਵਸਤੁ ਖਰੀਦ ਕਰਾਇ । ਧਰਿ ਜਹਾਸ ਪਰਹਰਨੈ
ਬਹੋਰ । ਬੀਚ ਸਮੁੰਦੁ ਜਹਾ ਜਲ ਘੋਰ ॥ ੩ ॥ ਫੁੰਗ ਭਰੰਗ ਬਿਲੀਦੁ
ਉਛਾਲੈ। ਸੀਵ ਕਰੋਰਨਿ ਜੁਝਿ ਬਰਣਾਲੈ। ਬੇਗ ਪ੍ਰਭੰਜਨੈ ਕੋ ਬਹੁ ਪਾਇ
ਚਲਨੈ ਜਹਾਸ ਉਛਨੈ ਜਨੁ ਜਾਇ ॥ ੪ ॥ ਗਮਨੈ ਮਾਰਗ ਕੇਤਿਕ ਸੋਇ
ਪ੍ਰੇਰਕ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰੇਰਤੇ ਜੋਇ। ਇਛਨੈ ਮਹਿ ਚਲਿ ਪੈਨ ਕੁਢੇਰੀ। ਵਿਧੈ
ਗਤਿ ਜਹਾਸ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰੀ ॥ ੫ ॥ ਰਾਪੁ ਨਿਕਟਿ ਹੁਝੋ ਬਝ ਬਾਰੂ। ਨਹਿ
ਮਨੁੱਖ ਜਹਿ, ਪਿਖਿਯ ਉਸਾਰੂ। ਬਿਬਸ ਜਹਾਸ ਪ੍ਰੇਰਕਨਿ ਭਇਉ।
ਬਲ ਕਰਿ ਰਹੇ ਸਬੰਧ ਨ ਗਇਉ ॥ ੬ ॥ ਅਧਿਕ ਬੇਗ ਬਾਧੁ ਕੋ ਪਾਇ ।

‘ਬੜੀਆ ਉੱਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ । ‘ਕੋਈ ਜੀਵਾਂ ਸਹਿਤ ਸਮੁੰਦਰ [ਵਟੁਣਾਲਜ=ਬਰੁਨ ਵੇਵਤਾ ਦਾ
ਘਰ ਭਾਵ ਸਮੁੰਦਰ] । ‘ਹਵਾ । ‘ਮਲਾਹ ਦੇਖਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਟੇਰਦੇ ਹਨ । ‘ਉਲਟੀ ਵਾਯੂ,
ਬਾਦਮੁਖਾਲਿਫ । ‘ਰੇਣੇ ਦਾ । ਉਜੜ ਹੀ ਦਿੱਸਦੀ ਸੀ । ‘ਮਲਾਹਾਂ ਤੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਬੇਵਸਾ ਹੋਗਿਆ।

‘ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਮਾਇਆ ਭੋਟਾ ਆਈ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਚਕੀਏ ਦੇ ਅਰਦਾਸੇ ਤੇ ਤਿਲਕ ਵੇਣ ਤੋਂ ਕੁਰੂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ, ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੋਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣੇ । ਅਗੇ ਚੋਖੇ ਹਨ ਕਿ ਗੜੀਆ
ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਟਿੱਕ ਗਏ ਹਨ ।

† ਭਾਖੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨੀ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਤ੍ਰਿਪੀਥ ਖਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਬਾਬਤ ਮੇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।—ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ
ਜ਼ਿਲੇ ਜੇਹਲਮ ਟਾਂਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੈਲ ਤੇ ਕਈ ਬੇੜੇ ਉਸਦੇ
ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਸਨ । ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਚਾਰ ਪਿੰਡ ਕੁੰਦਨ ਪੁਰ, ਰਾਜੇ ਵਾਲਾ
ਆਦਿਕ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਪਰਗਣੇ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਮਨੋਂ ਤਨੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਦਕੀ
ਸਿੱਖ ਹਨ ।

‡ ਪਾਠ—ਬਾਤਿਜ ।

ਸਿਕਤਾ ਬਲ ਪਰ ਗਾ ਅਰਕਾਇਪੁਨ ਸਾਕਰ ਕੀ ਲਗੀਂ ਤਰੀਗ। ਕੁਛਕ
ਗਯੋ ਚਵਿ ਜਹਿ ਬਲ ਤੁੰਗ ॥ ੭ ॥ ਮੱਖਣ ਆਸਚਰਜ ਮਨ ਮਾਨਾ। ਚੰਤ
ਪਰਾਇਣ ਭਏ ਮਹਾਨਾ। ਨਰਨਿ ਉਪਾਇ ਕੀਨਿ ਬਹੁਤੇਰਾ। ਬੁਧਿ ਕਰਿ
ਕੈ ਅਰੁ ਓਸ ਘਨੇਰਾ ॥ ੮ ॥ ਸਿਕਤਾ ਠਾਰਹਿ ਕਾਸ਼ਟ ਭਲ ਤੇ। ਤਉ
ਨ ਹਾਲਤਿ ਭਾ ਤਿਸ ਬਲ ਤੇ। ਭਯੋ ਨਿਰਾਸ ਜਤਨ ਕੇ ਕਰਿਬੇ। ਉਪਜੀ
ਏਕ ਆਸ ਤਜਿ ਸਰਬੈ ॥ ੯ ॥—ਅਥਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੀ ਬਨਹਿ ਸਹਾਈ। ਨਹਿ
ਅਪਰਨਿ ਕੀ ਗਤਿ ਜਿਹ ਥਾਈਂ। ਸਿਮ ਜਮਲੋਕ ਮਹੀ ਭਯਦਾਯਕ।
ਤਹਿ ਏਕਲ ਕੇ ਹੋਹਿ ਸਹਾਯਕ—॥੧੦॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖ ਨਿਸ਼ਚੈ
ਧਰਿਕੇ। ਕਰ ਪਗ ਨੀਰ ਪਖਾਰਨਿ ਕਰਿਕੇ। ਜੋਤੀ ਰੂਪ ਗੁਰੁ ਕੋ ਧਰਾਨਾ।
ਅਚਲ ਠਾਵਿ ਭਾ ਅੰਜੁਲ ਠਾਨਿ ॥ ੧੧ ॥ ‘ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮ ਨਿਰਾਸ ਕੀ
ਆਸ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਦੁਪਦਸੁਤਾ ਭਾਜਿ ਕਰਿ ਸਰਬਾਸ਼ੀ’।
ਯਹਨੈ ਤੁਮਾਰੋ ਜਬਿ ਇਕ ਆਸ਼ੀ ॥ ੧੨ ॥ ਤਬਿ ਤੁਮ ਤੁਰਤ ਗੋਪਤਾ’
ਕੀਨਸਿ। ਸਭਾ ਬੀਚ ਬੀਜਾ’ ਰਖਿ ਦੀਨਸਿ। ਖਿਲਤਿ ਦੁਰਤਿ’ ਜੁਧਿਸ਼-
ਠਰ ਰਾਉ। ਸਿਮਰਨੈ ਤੁਮਰੋ ਨਾਮ ਨ ਕਾਉ ॥ ੧੩ ॥ ਨਹਿ ਸਹਾਇਤਾ
ਤਿਸ ਕੀ ਕਰੀ। ਬਿਪਨ ਜਾਨਿ ਲਗਿ ਬਿਪਤਾ ਪਰੀ’। ਸਿਮਰਨਿ ਤੇ
ਨਿਤ ਹੋਤਿ ਸਹਾਈ। ਰਾਵਰਿ ਬਿਰਦ ਸਨਾਤਨ ਗਾਈ ॥੧੪॥ ਮੈਂ ਸਦੀਵ
ਕੋ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੋ। ਅਥਿ ਜਹਾਜ ਕੋ ਪਾਰ ਉਡਾਰੋ’। ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
ਧੀਰ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਰਬ ਸਧੀਰ ॥ ੧੫ ॥ ਨਹੀਂ ਜਨਾਵਨਿ ਆਪਾ
ਕਰਿ ਹੀਂ। ਸਹਜ ਸੁਭਾਇਕ ਸਮਝਾ ਧਰਿ ਹੀਂ। ਕੋ ਇਕ ਨਾਮ ਰੂਪ ਕੋ
ਜਾਨੈ। ਕਹਨਿ ਮਿਲਿਨਿ ਕੀ ਕਰਹਿ ਨ ਸਯਾਨੈ ॥੧੬॥ ਨਿਜ ਬਝਿਆਈ
ਕੁਛ ਨ ਜਨਾਵੈਂ। ਕਰਹਿ ਭਯਾ ਸਿਮ ਨਹਿ ਬਿਦਤਾਵੈਂ। ਸਿਖ ਮਨ
ਕੀ ਲਖਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਡਿਹ ਸਹਾਇਤਾ ਚਹਿ ਕਰਿ ਸੁਆਮੀ ॥੧੭॥ ਰਿਦੈ
ਬਿਚਾਰਤਿ—ਜੇ ਨ ਕਰੈਂ ਅਥਿ। ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁ ਘਟੈ ਭਥਿ।
ਹੋਨਿ ਸਹਾਇਕ ਹੀ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਸਿਖ ਸਰਧਾ ਅਧਿਕਾਵੈ—॥
੧੮॥ ਪਹੁੰਚੇ ਨਿਮਖ ਬਿਖੈ ਗੁਰੁ ਪੁਰੇ। ਕਰਨਿ ਸਿੱਖ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰੂਰੇ।
‘ਰੋਤਾ ਟਮਲੇ ਹਠ (ਜਹਾਜ ਦੀ) ਲੱਕੜ ਦੇ ਹੇਠ’। ‘ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਛੱਡ ਕੇ’। ‘ਜੱਥੇ
ਜੋੜਕੇ ਅਚੱਲ ਖੜੋ ਗਿਆ’। ‘ਰੱਖਿਆ’। ‘ਲੱਜ’। ਪਤ। ‘ਦੁਆ’। ‘ਬਲਬਾਸ ਮਿਲਣ ਤਕ
ਭੀ ਬਿਪਤਾ (ਸਹਿਣੀ) ਪਈ’।

ਮੱਖਲ ਸ਼ਾਹ ਕੀਨਿ ਅਰਦਾਸ। ਚਿਤਵਤਿ-ਦਰਬ ਦੇਉਂਗੋ ਰਾਸ-॥੧੯॥
 ਇਮ ਬਿਨਡੀ ਭੁਨਿ ਕੀਨਿ ਉਪਾਇ। ਸੁਮਤਿ ਜਿ ਮਾਨਵ ਬਲ ਕੋ ਲਾਇ
 ਆਪਸ ਮਹਿ ਦੈ ਕਰਿ ਲਲਕਾਰਾ। ਦਿਯੋ ਜਹਾਜ ਧਕਾਇ ਉਦਾਰਾ ॥
 ੨੦ ॥ ਨਰਨਿ ਬਹਾਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜਾਇ। ਸਿਖ ਜਹਾਜ ਕੋ ਦਿਯੋ ਚਲਾਇ
 ਕਹੈ ਲੋਕ 'ਹਮ ਅਸ ਬਲ ਲਾਯੋ। ਅਟਕਨੇ ਤੋਰ ਜਹਾਜ ਚਲਾਯੋ'॥੨੧॥
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਮੱਖਲ ਰਿਏ ਬਿਚਾਰਾ।-ਪ੍ਰਥਮ ਰਹੇ ਪਚਿ ਸਰੀ ਨ ਕਾਰਾ।
 ਕਿਤਿਕ ਦਯੋਸ ਕਰਿ ਰਹੇ ਉਪਾਇ। ਅਪਨੇ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਬਲ ਕੋ ਲਾਇ ॥
 ੨੨ ॥ ਜਬਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਗਾਰੀ। ਹੋ ਨਿਰਾਸ ਬਿਨਡੀ ਉਚਾਰੀ।
 ਤਬਿ ਜਹਾਜ ਚਲਿ ਪਰਜੇ ਝੁਰੀਤਾ। ਇਹ ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਨਵਿ ਬਿਰਤੀਤਾ ॥
 ੨੩ ॥ ਜਾਨਹਿ ਕਯਾ ਇਹ ਲੋਕ ਗਵਾਰਾ। ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀਨਸਿ
 ਉਪਕਾਰਾ। ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਜੁ ਕ੍ਰਿਤਘਨੀ ਹੋਇ*। ਮਹਾਂ ਕਸ਼ਟ ਲਹਿ
 ਲੋਕਨਿ ਦੇਇ॥੨੪॥ ਜਿਤਨੇ ਜਗਤ ਬਿਖੇ ਅਪਰਾਧੂ। ਸਾਭਨਿ ਪ੍ਰਸਚਿਤ
 ਭਾਖਤਿ ਸਾਧੂ*। ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਕੋ ਨ ਕਹੈ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋਇ*। ਕਸ਼ਟ ਕਲਪ
 ਭਰ ਪਾਵਹਿ ਸੋਇ ॥ ੨੫ ॥ ਇਹ ਤੋਂ ਨਰ ਸਾਮਾਨਨਿ ਬਾਤੀ*। ਅਰੁ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋ ਬਡ ਦੁਖ ਹਾਤੀ। ਇਨ ਤੇ ਬਨਹਿ ਕ੍ਰਿਤਘਨੀ ਸੋਇ। ਕੋ*
 ਜਾਨਹਿ ਤਿਨ ਕੋ ਕਯਾ ਹੋਇ ॥ ੨੬ ॥ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਹੈਂ ਅਪਕਾਰੀ*।
 ਛੁਰਹਿ ਨ, ਸੰਕਟ ਪਾਵਹਿ ਭਾਰੀ। ਇਹ ਮਾਨਵ ਅਜਾਨ ਕਯਾ ਜਾਨੈ*।
 ਮੈਂ ਤੋਂ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਲਹੈਂ ਮਹਾਨੈ-॥੨੭॥ ਏਵ ਬਿਚਾਰਤਿ ਚਲਨੇ ਜਹਾਜੁ।
 ਗੁਰੁ ਪੁਰਹਿ ਨਿਭ ਸਿੱਖਾਨਿ ਕਾਜੁ। ਪਹੁੰਚਨੇ ਆਨਿ ਆਪਨੇ ਬਾਨੁ। ਲੀਨਸਿ
 ਵਸਤੁ ਉਤਾਰਿ ਮਹਾਨੁ ॥ ੨੮ ॥ ਸੋਦਾ ਸਕਲ ਬੇਚਿਬੋ ਕਰਨੇ। ਬਹੁਤ ਲਾਭ
 ਤਿਸ ਪਾਲੇ ਪਰਜੇ*। ਆਇ ਜਾਇਬੇ ਬੇਪ* ਜਿ ਦੇਇ। ਕਰਨੇ ਬਨਜ
 ਅਧਿਕੈ ਧਨ ਹੋਇ ॥੨੯॥ ਭਾਯੋ ਧਨਾਵ ਸਿੱਖਜ ਤਬਿ ਭਾਰਾ। ਰਾਖੇ ਨੌਕਰ
 ਅਪਨੇ ਦੁਾਰਾ। ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਪਰ ਅਧਿਕ ਲੁਭਾਯੇ। ਸਿਮਰਹਿ ਬਾਰਿ
 ਬਾਰਿ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ਰਹਿ ਨ ਸਕਨੇ ਚਹਿ ਦਰਸਨ ਦੇਖਾ।

*ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੀਤੀ (ਮਿਹਰ) ਦਾ ਜੋ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਕੀਤਾ ਨਾ ਜਾਣ। *ਸਭ ਅਪ੍ਰਾਧ
 ਦਾ) ਪ੍ਰਾਇਸਚਿਤ (ਨਿਵਿਰਤੀ ਦਾ ਉਪਾਇ) ਸੋਫਟ ਲੋਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। *ਕ੍ਰਿਤਘਨ (ਦੀ ਅਪ੍ਰਾਧ
 ਨਿਵਿਰਤੀ ਦਾ ਉਪਾਇ) ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ। *ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਨਾਲ
 ਕ੍ਰਿਤਘਨਤਾ ਦਾ) ਬਰਾ ਹੈ। *ਦੇਖੀ। ਇਥੇ ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਤਘਨੀ ਤੋਂ ਹੈ। *ਪੱਲੇ ਪਿਆ। *ਮਯ
 ਨੁਦਾਗਰੀ ਦਾ। *ਪ੍ਰਥਮ-ਮੈਂ।

ਚਲਨੈ ਪੀਥ ਲ ਮੋਜ ਬਿਸੇਖਾ॥ ਸੇਵਕ ਨੌਕਰ ਰਖਿ ਸਮੁਦਾਇ। ਮਦ੍ ਦੇਸੈ
ਕੈ ਸਨਮੁਖ ਆਇ॥੩੧॥—ਦਰਸੈ ਗੁਰੂ—ਪ੍ਰਤੀਖਨਿ ਕਰੇ। ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਮੁ
ਸਦਾ ਉਰਧਰੈ॥ ਪੁਰਬ ਦੇਸ ਪੀਥ ਬਡ ਜਾਨ॥ ਬਸਹਿ ਨਿਸਾ ਦਿਨ
ਕਰਹਿ ਪਯਾਨ॥੩੨॥ ਕਾਨਨ ਦੇਸ ਨਗਰ ਮਗ ਮਾਂਹੀ। ਦੇਖਤਿ ਆਇ,
ਬਿਰਹਿ ਕਿਤ ਨਾਂਹੀ। ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਆਇ ਜਿ ਸਲਿਤਾ। ਬਡੇ ਗੋਭੀਰ
ਨੀਰ ਜਿਨ ਚਲਤਾ॥੩੩॥ ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਸਕਲ ਉਲੰਘਤਿ ਆਵਾ। ਗੁਰ
ਦਰਸਨ ਕੇ ਉਰ ਲਲਚਾਵਾ। ਲੀਨਿ ਸਰਬ ਪਰਵਾਰ ਸਿੰਗਾਰੈ॥ ਸੁਤ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੁਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰੈ॥੩੪॥ ਸੰਗ ਪੀਥ ਸੈ ਨੌਕਰ ਔਰ। ਪਾਵਤਿ
ਭੈਰੋ ਨੌਰ ਸੁ ਨੌਰ। ਆਯੁਧ ਧਰੇ ਸਾਥ ਭਟ ਭੀਰੁ। ਆਵਤਿ ਮਾਰਗ
ਚਲੇ ਬਹੀਰ॥੩੫॥ ਦਰਬ ਕੋਝ ਜਿਹ ਸੰਗ ਬਿਸਾਲਾ। ਦਰਸ ਨਿਰੰਤਰ
ਆਵਤਿ ਚਾਲਾ। ਪਹੁੰਚੈ ਨਿਕਟਿ ਤਬਹਿ ਗੁਰ ਦੇਸ। ਪਜਾਰੀ ਸਿੱਖੀ
ਜਾਹਿ ਵਿਸੇਸ॥੩੬॥

੪. [ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਬਕਾਲੇ]।

ਦੇਹਾ॥ ਮਾਰਗ ਆਇ ਉਲੰਘ ਕੈ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਬਿਸਾਲਾ ਦੇਸ ਬਿਖੈ ਸੁਨਿਬੋ
ਕਰਨੈ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰੁ ਗੁਰੂ ਚਾਲ॥੧॥ ਭੋਪਈ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਸ਼ਨ
ਬਾਕ ਜਿਮ ਕਹਨੈ। ਕਿਨਹੂੰ ਗੁਰੂ ਰੁਪ ਨਹਿ ਲਹਨੈ। ਬੀਚ ਬਕਾਲ ਗੁਰੂ
ਕਹਾਵੈ। ਦੈ ਬਿਸਤ ਗਾਈ। ਨ ਪੁਜਾਵੈ॥੨॥ ਨਭ ਮਹਿ ਸੂਰ ਨ ਪ੍ਰਗਟਾਹ
ਸਾਵਦ। ਉਭਗਨ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ ਤਾਵਦ। ਯਾਂਤੇ ਲਖੀਯਤਿ ਹੈ
ਇਸ ਭਾਇ। ਆਬ ਲੋ ਗੁਰੂ ਨ ਭਾ ਬਿਦਤਾਇ॥੩॥ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਸੁਨਤਿ
ਸੈਦੇਹ। ਮਨਸ ਸੈਸੈ ਮਾਨ ਅਛੇਹ॥—ਬਹੁ ਧਨ ਲਾਭ ਬਨਜ ਤੇ ਆਵਾ।
ਭਿਹ ਦਸੰਧ ਕੇ ਮੈਂ ਨਿਕਸਾਵਾ॥੪॥ ਉਦਧਿ ਜਹਾਜ ਅਟਕ ਜਥਿ
ਗਾਇਉ। ਤਹਾ ਸਹਾਇਕ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇਉ। ਤਬਿ ਮਨ ਤੇ ਮੈਂ ਦਰਬ
ਘਨੇਰਾ। ਅਰਪਨਿ ਚਹਨੈ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਪੇਰਾ॥੫॥ ਬਹੁਤ ਬਿੱਤ ਅਬਿ
ਲਜਾਵਨਿ ਕੀਨਾ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੋਟ ਚਹੈ ਮੈਂ ਦੀਨਾ। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ
ਸਕਵਿ ਪਛਾਨ। ਭੈ ਹਰਿ ਕ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ॥੬॥ ਕੇਹਰਿ ਵਸਤੁ

ਪੰਜਾਬ। (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ) ਨਾਮ ਨੂੰ ਭਿਰੇ ਵਿਚ ਧਰਕੇ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ। *ਠਲ। *ਗੁਰੂ ਜੀ
ਨ ਚਲਾਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। *ਮਨ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਮਿਸਾ ਮੰਨਿਆ।

ਕਰੀ ਕਹੁ ਦੇਨਿ^੧। ਕਿਮ ਪੁਨ ਚਹਿ ਤਿਨ ਤੇ ਫਲ ਲੈਨਿ। ਹੋਵਹਿ ਨਿਸਚੈ
ਗੁਰੁ ਨ ਜਾਵਤ । ਅਸਮੰਜਸ ਧਨ ਅਰਪਨਿ ਡਾਵਡ ॥ ੭ ॥ ਕੋਨ
ਸਥਲ ਮਹਿ ਖੋਜੈ ਗੁਰ ਕੇ । ਹੋਇ ਮਨੋਰਥ ਪੁਰਨ ਉਰ ਕੇ । ਗੁਰ ਹਰਿ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਅਨੁਸਾਰਾ । ਚਹਿਯ ਬਕਾਲੇ ਗ੍ਰਾਮ ਮਝਾਰਾ ॥ ੮ ॥ ਗੁਰੁ
ਬਚਨ ਪਰ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਨੀ । ਬਿਧਿਨਿ ਇਹ ਉਤਮ ਗਤਿ ਬਰਨੀ। ਹੋਇ
ਜਿ ਸਿੱਖਜ ਅਸ਼ਰਧਾਵਾਨ । ਨਹਿ ਸਿੱਖੀ ਫਲ ਲਹਿ ਸੁਨਿਦਾਨ^੨ ॥ ੯ ॥
ਸ਼ਰਧਾ ਸਿੱਖੀ ਮੂਲ ਮਹਾਨੀ । ਬਿਨ ਸ਼ਰਧਾ ਸਿੱਖੀ ਹੁਇ ਹਾਨੀ । ਬਿਨ
ਮੂਲ ਰੇ^੩ ਮੁਕਤਿ ਜਿ ਫਲ ਹੈ । ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਤਿ ਕਿਸ ਬਲ ਹੈ ॥
੧੦॥ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਰ ਧਰਿ ਉਪਦੇਸ਼ । ਪਾਇ ਅਚਲ ਸੁਖ ਤਜਹਿ ਕਲੇਸ਼
। ਗੁਰ ਬਚਨ ਪਰ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਯਾਤੇ। ਮੈਂ ਖੋਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਇ ਜਾਤੇ ॥੧੧॥
ਬਿਨ ਗੁਰੁ ਮਿਲੇ ਜਿ ਹਟਿਕੈ ਗਵਨੂੰ^੪ । ਹੋਇ ਬਿਅਰਥ ਦੇਸ ਆਗਵਨੂੰ
। ਕਰਮ ਹੀਨ ਰਹਿ ਸੈਕਠ ਭਵਨੂੰ । ਸਤਿਗੁਰ ਇਖਾਵ ਜਨਾਵਹਿ
ਕਵਨੂੰ^੫ ?-॥੧੨॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਾਰਿ ਮਾਨਸ ਦੀਨ^੬ । ਰਿਦੈ ਅਰਾਧਹਿ
ਪਗ ਮਨ ਲੀਨ । ਤਰਕ ਅਨਕ ਕੇ ਰਿਦੈ ਉਠਾਇ । ਪੰਥ ਬਕਾਲੇ
ਗਮਨਤਿ ਜਾਇ ॥੧੩॥-ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਹਿ ਮਿਲਹਿ ਗੁਸਾਈ^੭ । ਜੇ ਅਥ
ਲੈ ਨਹਿ ਨਿਜ ਬਿਦਤਾਈ^੮ । ਅਪਰ ਸਿੱਖ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਜਿਮ ਜਾਇ ।
ਇਹ ਬਿਧਿ ਮੇ ਤੇ ਨਹਿ ਬਨਿ ਆਇ ॥ ੧੪ ॥ ਨਿਸਚੈ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਕਹੁ
ਕਰਿ ਕੇ । ਪਾਇਨ ਪਾਸ ਉਪਾਇਨ ਧਰਿਕੈ । ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿ ਬਾਕ
ਉਦਾਰਾ । ਕਰੈ ਜਨਮ ਕੇ ਸਫਲ-ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਸਤ੍ਰੰਦ੍ਰਵ ਸਲਿਤਾ
ਉਲੰਘਿ ਬਿਪਾਸਾ । ਪਹੁੰਚਨ ਜਾਇ ਬਕਾਲੇ ਪਾਸਾ । ਵਹਿਰ ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ
ਕਾਨਸਿ ਡੇਰਾ । ਸੋਜ ਸੰਭਾਰਿ ਧਰੀ ਡਿਸ ਬੇਰਾ ॥੧੬॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁਧਿ ਭੀ
ਸਭਿਸੇਵੀਨਾਨਿਜਾਨਸ ਮਨੁਖਪਠਾਵਨਿ ਕੀਨਿ। ਭੋਜਨ ਅਨਿਕਪ੍ਰਕਾਰ
ਪੁਚਾਏ । ਸਨਮਾਨਹਿ ਸਾਭ ਬਿਧਿ ਹਰਖਾਏ ॥ ੧੭ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸ਼ਾ
ਮਸੇਦ ਮਹਾਨਾ । ਉਪਦੇਸਹਿ ਕਾਹ ਕਹਿ ਪੱਖਾਨਾ^੯ । ਅਜਮਤ ਮਹਿ

^੧ਮੇਰਾ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹਥੀ ਨੂੰ ਦੇਣੀ । ^੨ਅੰਤ ਨੂੰ । (੮) ਨਾਦਨ=ਪ੍ਰਦਾਨ । ^੩ਸ਼ਰਧਾ ਰੁਪੀ ਮੂਲ ?
^੪ਮੁਖ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਵਾ । ^੫ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ (ਅਰਥ ਕੇ) ਫੌਣ ਪ੍ਰਯਟ ਬਰੇਗਾ ।
(੮) ਦੇਖੀਏ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਅਪਣਾ ਆਪ) ਕਿਸ ਨੂੰ ਜਨਾਵਣਗੇ । ^੬ਦੀਨ ਮਨ=ਉਦਾਸ ।
^੭ਦਲੀਲਾਂ । ^੮ਬਾਸਾ । (੯) ਅਪਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਗੱਲ । (੧੦) ਦਲੀਲਾਂ ।

ਪੂਰਨ ਗੁਰੁ ਏਹੀ । ਸੋਢੀ ਬਜਰਬ ਨਾਮ ਨਿਜ ਲੇਹੀ ॥ ੧੮ ॥ ਅਪਰ
ਆਇ ਤਿਸ ਘਾਟ ਬਤਾਵੈ । 'ਹਮ ਜਿਸ ਵਿਗ ਸੇ ਗੁਰ ਅਧਿਕਾਵੈ' ।
ਪਠੇ ਮਸੰਦ ਅਪਰ ਸੋਢੀਨਿ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸ਼ਾ ਭੁਮਾਇ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੯ ॥
ਇਕ ਕੋ ਕਮੀ ਬਤਾਵਹਿ ਦੁਸਾ । ਚਿਤ ਰਾਹਤਿ ਸਭਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪ੍ਰਸਾ
ਧਨ ਕੋ ਲੋਭ ਧਰਹਿ ਉਪਦੇਸ਼ਹਿ ।—ਹੈ ਹਮ ਮਨਤਾ ਦੇਸ ਅਸੇਸ਼ਹਿ—
॥ ੨੦ ॥ ਧੀਰਮਲ ਕੋ ਹੁਤੋ ਮਸੰਦ । ਪੁੰਛਟਾ ਧਨਾਇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਲੇਦ ।
ਸੋਪਿ ਆਇ ਸਨਮਾਨ ਕਰੀਤਾ ਅਧਿਕ ਸਤੁਤਿ ਅਪਨੀ ਉਚਰੀਤਾ ॥ ੨੧ ॥
'ਧੀਰਮਲ ਕੇ ਘਰ ਗਰਿਆਈ । ਹੁਤੀ ਇਨਹੁ ਕੀ, ਇਨ ਕੇ ਆਈ ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਗੋਵਿੰਦ ਅਨੰਦ । ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸੁਤ ਭਿਨਹਿ ਬਿਲੇਦ ॥ ੨੨ ॥
ਮਹਾ ਪ੍ਰਭਾਪੀ ਅਸ਼ਮਤ ਭਾਰੀ । ਚਿਤ ਜੋ ਰਹਤਿ ਕਰਤਿ ਸੋ ਕਾਰੀ । ਪਿਤ
ਪ੍ਰਿਯ ਸਰਬ ਗੁਨਨਿ ਕਹੁ ਖਾਨੀ । ਸੋਢੀ ਅਪਰ ਨ ਜਾਹਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ੨੩ ॥
ਏਕ ਬਾਰ ਇਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਿਲੇਕਿ । ਦਿਯੋ ਜਿਵਾਇ ਸੁ ਕੀਨਿ ਅਸੇਕ ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਿਤ ਗੁਰ ਬਰਜਨਿ ਕੀਨਸਿ ।—ਇਮ ਨਹਿ ਕਰਹੁ ਪੁਤ੍ਰ
ਭਾਤਿ ਚੀਨਸਿ—॥ ੨੪ ॥ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਪੁਨ ਬੀਤ ਗਯੋ ਹੈ । ਬਿੱਤ
ਅਖੇਰਹਿ ਚੀਤ ਦਯੋ ਹੈ । ਅਨਿਕ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰੈ । ਦਰਸਨ ਦੇ ਦੇ
ਸਿੱਖ ਉਧਰੈ ॥ ੨੫ ॥ ਗੁਰਤਾ ਉਚਿਤ ਜਿ ਗੁਨ ਹੈ ਸਾਰੇ । ਸਭਿ ਪਈਅਤਿ
ਜਿਨ ਕੋਰ ਮਝਾਰੇ । ਸਿੱਖਸ ਸਮਹ ਵਰਸਿਬੇ ਆਵੈ । ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ
ਬਾਂਛਤਿ ਪਾਵੈ ॥ ੨੬ ॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਬਿਖੈ ਭਏ ਸਭਿ ਲਾਯਕ । ਮਸਤਕ
ਦੀਪਤਿ ਜੋਤਿ ਸੁਭਾਯਕ । ਇਕ ਦਿਨ ਬਿਚਰਤਿ ਕਰਤਿ ਅਖੇਰਾ । ਧੇਨੁ
ਮਰੀ ਪਰੀ ਕਹੁ ਹੋਰਾ ॥ ੨੭ ॥ ਹੁਤੀ ਸਬਤਸਾ, ਸੁੰਦਰਘਨੀ । ਦੇਖਤਿ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੋ ਸਨੀ । ਨਿਜ ਅਨੁਚਰ ਸੋ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ—ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਕਹਿ ਫਿਰਕਹੁ ਬਾਰੀ ॥ ੨੮ ॥ ਅਲਪ ਸਬਤਸਾ, ਦੇਹੁ ਜਿਵਾਇ—
ਸੁਨਿ ਸੇਵਕ ਕੀਨਸਿ ਤਿਸ ਭਾਇਬੋਲਤਿ ਉਠੀ ਧੇਨੁ ਭਤਕਾਲਾ । ਧੰਨਜ
ਧੰਨਜ ਸਭਿ ਕਹਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੨੯ ॥ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਸੁਨਿ ਬਾਤ ।
ਕੀਨਸਿ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਨਿ ਤਾਤਾ । ਕਹਜੇ—ਤੁਮਹਿ ਇਹ ਰੀਤਿ ਨ
ਆਛੀ । ਬਰਜਸੇ ਹੁਤੋ ਸਿਮਰਿ ਗਤਿ ਪਾਛੀ ॥ ੩੦ ॥ ਇਹ ਰਹਿਬੇ ਕੀ ਰੀਤਿ

‘ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਕੇ ਤਿਸਨੂੰ ਘੱਟ ਵੱਸਦਾ ਹੈ । ‘ਮੋਟਾ । ‘ਵੱਡੇ ਵਾਲੀ । ‘ਦਾਸ । ‘ਜਲ ।
‘ਪੁੱਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ।

ਨ ਤੋਹੀ। ਫਨਮ ਮਰਨ ਜਗ ਭੈ ਨਿਭ ਹੋਹੀ। ਤੁਮ ਨੈ ਸਕਲ ਯਾਨ ਇਮ
ਕਰਨੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਉਂ ਏਭ ਨਹਿ ਬਰਨੀ—॥ ੩੧ ॥ ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ ਤੇ
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਚਾਲੇ। ਮਿਲੇ ਨ ਬੋਲਨਿ ਕਿਯ ਕਿਸ ਨਾਲੇ। ਤਜੈ ਸ਼ਰੀਰ
ਹੋਇ ਏਕਾਂਤ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਿਤ ਕੀ ਮਾਨੀ ਬਾਤ ॥੩੨॥ ਅਥਿਲੈ ਤਿਨ ਕੇ
ਜੋ ਇਸਯਾਨ। ਕਰਹਿ ਅਰਧਨਿ ਬਾਛਾ ਠਾਨਿ। ਕਰਿਹੀ ਪੁਰਨ ਸੈ
ਤਤਕਾਲਾ। ਇਮ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਭਯੋ ਬਿਸਾਲਾ ॥੩੩॥ ਤਿਨ ਤੇ ਸੁਤ ਉਪਜੈ
ਸੁਭ ਦੋਇ। ਗੁਰੁ ਹਰਿਗਇ ਪੀਰਮਲ ਸੋਇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
ਬਿਚਾਰੀ। ਗੁਰੁਤਾ ਦਈ ਨ ਪੁਛਨਿ ਚਾਰੀ ॥੩੪॥ ਲਾਧਕ, ਸੁਤ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ
ਬਿਚਾਰੇ। ਹਰਿਗਇ ਨਿਜ ਬਲ ਬੈਠਾਏਪੋਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸਕਲ ਚਨਭਾਰੀ।
ਲਖਿ ਨਿਜ ਅਇਸ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
ਦਿਨ ਏਕ। ਗਏ ਬਾਗ ਮਹਿ ਸਹਿਤ ਬਿਬੇਕ। ਕਰਤਿ ਸੋਲ ਢਲਨਿ ਕੀ
ਸਾਤੇ। ਖਿਰੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਦਰਸਾਤੇ ॥ ੩੬ ॥ ਉਪਬਨਾ ਬਿਖੇ ਬਿਰਾਜੈ
ਸਾਇ। ਸੰਤ ਪਿਤਾਮੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਇ। ਗਏ ਤਹਾ ਕੋ ਕੁਛਕ ਪਿਛਾਰੀ।
ਸਿਵਕ ਕਿਤਿਕ ਸਿੱਖਜ ਸਿਗਾਰੀ ॥ ੩੭ ॥ ਗਰ ਮਹਿ ਜਾਮਾ ਸਿਹ ਸੋ ਪਾਲੇ।
ਸੁਖਮ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁਭਤਿ ਸਭਿ ਚਾਲੇ। ਮਗ ਕੇ ਨਿਕਰਿ ਕੁਸਮ ਇਕ
ਖਰੇ। ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ ਭੋਰ ਕੋ ਖਿਰੇ ॥ ੩੮ ॥ ਜਾਮੇ ਸੰਗ ਅਰਕਿ ਸੋ ਟੂਟਾ।
ਬਿਨਾ ਕੁਸਮ ਤੇ ਰਹੈ ਸੁ ਬੂਟਾ। ਮਿਲੇ ਪਿਤਾਮੇ ਸੋ ਪੁਨ ਆਇ। ਟੂਟ
ਗਏ ਸੁਮਨਸ ਸਿਸ ਬਾਇ ॥ ੩੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨਿਹਾਰਾ।
ਸਤਿਹਿਨਿ ਸੋ ਇਮ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ—ਇਹਾ ਹੁਤੋ ਇਕ ਫੁਲ ਬਿਸਾਲਾ।
ਕਿਸਨੇ ਤੋਰ ਲੀਨਿ ਇਸ ਕਾਲਾ?—॥ ੪੦ ॥ ਦਾਸਨਿ ਭਨਜੋ ਬੀਦਿ ਸੁਭ
ਹਾਥਾ—ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਇ ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਸਾਥਾਉ ਭਜੈ ਬਾਧੁ ਤੇ, ਲਾਗਿ ਸੁ ਟੂਟਾ
ਨਹੀਂ ਅਪਰ ਤੇ ਜਾਨਜੋ ਟੂਟਾ—॥੪੧॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਏ।
—ਜਿਨਹੁ ਬਸਤ੍ਰ ਏਤੋ ਗਰ ਪਾਏ। ਸੋ ਸੰਭਾਰਿ ਕੈ ਕਜੋ ਨਹਿ ਚਲਿ ਹੈ।
ਇਤ ਉਤ ਬਾਧੁ ਤੇ ਜੋ ਹਲਿ ਹੈ—॥੪੨॥ ਤਬਿ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਇ ਸੁ ਮਾਨਿ।
ਜਾਮਾ ਪਹਿਰਤਿ ਹੁਤੇ ਮਹਾਨ। ਹਾਥਨਿ ਸੋ ਸੇਕੋਚਿ ਚਲੀਤੇ। ਬਾਕ
ਪਿਤਾਮੇ ਕੋ ਬਰਤੀਤੇ ॥ ੪੩ ॥ ਜਬਿ ਲੈ ਦੇਹ ਧਰਜੈ ਸਭ ਮਾਹਿ। ਚਲਤਿ
ਬਸਤ੍ਰ ਕਰ ਫੋਰਜੋ ਨਹਿ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਭ ਰਹਿ ਅਨੁਮਾਰਾ।

‘ਚਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ। ‘ਬਾਧਾ। ‘ਸਵੇਰ ਦਾ।

ਨਿਰਥਾਹਨੈ ਗੁਰੁਤਾ ਕਹੁ ਬਾਰਾ ॥੪੪॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਟਿਕੇ ਪਛਾਤੀ ।
 ਤਿਨ ਕੀ ਭਈ ਲਖਹੁ ਸੇ ਬਾਤੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ਪਾਛੇ ਪਹੁੰਚੀ
 ਗੁਰੁਤਾ ਇਨ ਘਰ ਆਵੇ* ॥ ੪੫ ॥ ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ ਛੇਕ ਸੁਦੀਨਾ । ਨਹਿ
 ਗੁਰੁਤਾ ਕੇ ਲਾਇਕ ਚੀਨਾ । ਗੁਰੁ ਹਰਿਰਾਇ ਸਹਿਤ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ । ਪਹੁੰ-
 ਚਤਿ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਅਨੰਦ ਘਨ ॥੪੬॥ ਧੀਰਮੱਲ ਬਿਨ ਅਪਰ ਨ ਕੋਈ ।
 ਗੁਰੁਤਾ ਕੀ ਲਾਯਕ ਹੁਇ ਜੋਈ । ਯਾਤੈ ਸੁਣਿ ਹੋ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ । ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ
 ਹੈ ਇਨ ਕੇ ਪਾਹ ॥੪੭॥ ਸੋਗ ਮਾਨਿਬੇ ਜਾਨਹੁ ਸੋਇ । ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ
 ਹੋਇ । ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਜਾਨਿ । ਧੀਰਮੱਲ ਹੈ ਗੁਰੁ ਮਹਾਨ ॥੪੮॥
 ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮੇ ਗੁਰੁ ਜਿਸ ਕੇਰੇ । ਭ੍ਰਾਤ ਭਤੀਜਾ ਗੁਰੁ ਬਡੇਰੇ । ਤਿਨ ਸਭਿ-
 ਹਿਨਿ ਤੇ ਇਹ ਪਛਾਤੀ ॥੪੯॥ ਗੁਰੁ ਜਗ ਮਹਿ ਬੱਖਜਾਤੀ ॥ ੪੯ ॥ ਇਸ
 ਪੀਛੀ ਤੇ ਪੁਰਬ ਜੋਈ । ਤਿਨੋ ਨ ਪਹੁੰਚਤਿ ਗੁਰੁਤਾ ਕੋਈ । ਯਾਤੈ ਕਰਿ
 ਬਿਚਾਰ, ਉਰ ਮਾਂਹਿ । ਗੁਰੁ ਲਖਿ ਪੁਜਹੁ ਇਨਹਿ ਉਮਾਂਹਿ ॥ ੫੦ ॥

ਇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਭਾ ਖਿੰਦਿ ਵਿਸਾਖੀ ॥੪੯॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਾਗ ਪੰਚ ਅਠਨ ਭਾਗ ਚਾਰਹੇ ਅੰਤ ॥ ੪ ॥

੫. [ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਬਕਾਏ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਵਸ ਪਠੇ ਸੁ ਨਰ ਸੋਢੀਨਿ । ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਕਹਤਿ ਮਹਾਤਮਨਿ ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਮਹਿ ਲੀਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਭਈ
 ਨਿਸਾ ਤਬਿ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ । ਗਿਨਹਿ ਗਰੀ ਅਨਗਨ ਮਨ ਮਾਂਹਿ—ਕਜਾ
 ਕਰਤੋਬਜ ਸੋਹਿ ਕਹੁ ਅਹੈ। ਇਹ ਸਭਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸਿ ਕੋ ਚਹੈ ॥ ੨ ॥
 ਗੁਰੁ ਪੂਰਨ ਕੀ ਅਸ ਨਹਿ ਬਾਤੀ। ਜੋ ਸਭਿ ਜਗ ਦਾਤਾ ਬੱਖਜਾਤੀ । ਸਭਿ
 ਕੇ ਜਾਏ ਦੇਵਤਿ ਜੋਇ। ਤਿਸ ਕੀ ਦਸਾ ਸੁ ਅਸ ਕਸ ਹੋਇ ॥੩॥ ਧਨ ਹਿਤ
 ਮੇ ਪਹਿ ਮਨੁਜ ਪਠਾਏ । ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਬਾਤ ਬਨਾਏ । ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਉਸਤਤਿ ਕਹਿ ਹਿਤ ਪਾਇ । ਹੁੰਡੀ ਨਿਧਨ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਭਾਇ ॥ ੪ ॥ ਮਮ
 ਧਨ ਜੋ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਨਹਿ ਜਾਇ । ਅਸਮੰਜਸ ਮੁਝ ਕੋ ਬਨਿਆਇ । ਭਏ
 ਸਹਾਇਕ ਸਾਗਰ ਮਾਂਹਿ। ਭਏ ਧਨੀ ਤਿਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੁ ਪਾਹਿ ॥੫॥ ਪਹੁੰਚੈ ਭੇਟ
 ਨ ਤਿਨ ਕੇ ਪਾਹੀ । ਇਸ ਤੇ ਬਡੇ ਦੋਸ਼ ਕੋ ਆਹੀ। ਮੁਝ ਤੇ ਜਾਨੈ ਪਰੈ ਨ
 ਕੋਈ । ਦਰਸਨ ਕਰੈ ਦਰਬ ਦਿਉ ਸੋਈ ॥੬॥ ਕੋਣ ਜੁਗਤ ਤੇ ਗੁਰ ਕੋ
 ਪਾਵੈ । ਕਹਿ ਨਿਜ ਮਨ ਕੀ ਅਸ ਪੁਰਾਵੈ । ਆਵਨਿ ਸਫਲ ਹੋਹਿ ਤਬਿ

*ਨਿਰਥਾਹਨ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੁੰਡੀ ਵਾਂਗੂ । *ਅਧੋਗਾ ।

*ਪਾਸ-ਸਾਥੇ ।

ਸਿਰਾ । ਦਰਬਨ ਕਰਿ ਪਰਸੈ ਗਰ ਪੈਰਾ—॥ ੭ ॥ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਤਿ ਇਮ
 ਵਰਿ ਆਈ ।—ਦਇ ਦਇ ਮੁਹਰ ਦੇਉਂ ਸਭਿ ਭਾਈ । ਅਪਨ ਉਪਾਇਨ
 ਆਪ ਜਿ ਸਾਚੈ*। ਤਿਸ ਕੋ ਮੈਂ ਜਾਨੈ ਗੁਰ ਸਾਚੈ॥੮॥ ਤਿਨ ਕੋ ਹੀ ਪੁਸ਼ਨਿ
 ਬਨਿ ਆਵੈ । ਗਭ ਜਹਾਜ ਕੀ ਕਹਿ ਸੁ ਜਨਾਵੈ । ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਉਪਾਇ
 ਨ ਦੁਸਾ । ਪਾਵੈ ਗੁਰੁ ਕਰੈ ਪਗ ਪਸਾ—॥ ੯ ॥ ਇਮ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਕੈ
 ਓਰ ਮਹੀਆ । ਪਰਜੈ ਸੇਜ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਲਹੀਆ । ਸਬਿ ਪੁਛਾਤਿ ਹੋਈ
 ਉਠਿ ਕਰਿਕੈ । ਮੇਂਜੈ ਸਭਿਗੁਰੁ ਰਿਦੈ ਸਿਮਰਿਕੈ* ॥੧੦॥ ਪਹਿਰੇ ਬਸਤ੍ਰ
 ਨਵੀਨ ਸਰੀਰ । ਕੁਛ ਧਨ ਲੈ ਸਿਰਾ ਕਰਿ ਛੁਟ ਛੀਰ । ਬਰਜੈ ਬਕਾਲੇ ਮਹਿ
 ਤਬਿ ਜਾਇ । ਪ੍ਰਥਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਗਾ ਆਇ॥੧੧॥ ਧੀਰਮਲ ਕੇ ਹੁਤੇ
 ਜੁ ਪਾਸ । ਖਰੇ ਕਰਾਇ ਤਹਾ ਅਰਦਾਸ । ਪੰਚ ਅਸ਼ਰਫੀ ਦੇ ਨਿਜ ਹਾਥ ।
 ਰਿਦੈ ਅਰਾਧਹਿ ਸਭਿਗੁਰ ਨਾਥ॥੧੨॥ ਪੁਨਹਿ ਧੀਰਮਲ ਕੇ ਵਿਗਾ ਆਇ
 ਦੋਇ ਅਸ਼ਰਫੀ ਧਰੀ ਬਨਾਇ । ਬੈਠਿ ਗਯੈ ਦੋਨਹੂੰ ਕਰ ਜੋਰੈ । ਹਿਰਦੈ
 ਅੰਤਰ ਗੁਰੁ ਨਿਹੋਰੈ* ॥ ੧੩ ॥—ਸਰਬ ਬਿਰੋਮਣਿ ਜੇ ਤੁਮ ਬੀਜੈ ।
 ਅਪਨੀ ਵਸਤ੍ਰ ਮੋਹਿ ਤੇ ਲੀਜੈ। ਭਏ ਸਹਾਇਕ ਜੇ ਤੁਮ ਜਾਇ । ਮੈਂ ਵਿਗਾ
 ਬੈਠਜੈ ਦੇਹੁ ਬਝਾਇ॥੧੪॥ ਸਰਬ ਬਰੀਰਨਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਸਹਿ ਸਿਮਰੈ
 ਤਹਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਮੀ—। ਰਿਦੈ ਬਿਖੇ ਕਹਿ ਰਹੈ ਘਨੇਰਾ ।—ਦੇ ਕੁਛ ਪਤਾ
 ਮੋਹਿ ਇਕ ਬੇਰ—॥ ੧੫ ॥ ਬਛ ਮਸਨੰਦ ਬਿਛਾਵਨਿ ਕੀਨਸਿ । ਕੁਸ
 ਉਪਧਾਨੁ* ਆਸਰੈ ਲੀਨਸਿ । ਕੰਚਨ ਦੇਂਡ ਜਰਾਉ ਜਰੇ । ਗਹੈ ਸਮੁਖ
 ਜਿਸ ਕੇ ਨਰ ਖਰੇ ॥੧੬॥ ਰਵਿ ਸਮ ਬਿਜਨਾ* ਰਮਕ ਬਿਸਾਲਾ। ਦੁਰਤਿ
 ਰਮਰ ਖਾਰਹੁ ਦਿਬਿ ਚਾਲਾ । ਨਰ ਅਨੇਕ ਕਰ ਜੋਰਿ ਖਰੇ ਹੈਂ । ਅਨਿਕ
 ਕਾਮਨਾ ਬਿਨੈ ਕਰੇ ਹੈਂ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਪਹਿਰੇ । ਬੈਠਜੈ
 ਹਰਖਮਾਨ ਮਨ ਠਹਿਰੇ । ਮੱਖਣਛਾਹੁ ਦਿਸਾ ਮੁਖ ਕਰਿਕੈ । ਕੁਛ ਉਦ-
 ਬੇਗ* ਰਿਦੈ ਕਹੁ ਧਰਿਕੈ ॥ ੧੮ ॥ ਬੋਲਜੈ ਧੀਰਮਲ ਤਿਸ ਬੇਰੈ । ‘ਗੁਰੁ
 ਘਰ ਕੇ ਤੁਮ ਸਿੱਖ ਬਝੇਰੈ। ਪਾਇਨ ਪਾਸ ਉਪਾਇਨ ਦੇਤੇ । ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਖੁਸ਼ੀ ਸੁਭ ਲੇਤੇ’ ॥੧੯॥ ਤਬਿ ਹੀ ਸਿਰੋਪਾਉ ਬਹੁ ਮੇਲੇ। ਦੀਨਸਿ ਆਨਿ
 ਮੇਵਜੇ ਬੋਲੇ । ਇਮ ਜਾਨੀ ਤਿਨ ਸਭਿ ਮਨ ਮਾਹਿ ।—ਬਹੁਤ ਭੋਟ ਪੁਨ

*ਜੇ ਆਪੇ ਮੰਗਣ । *ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ । *ਸਰਹਾਣਾ । *ਪੰਖਾ । *ਘਬਰਾਹਟ ।

*ਪੁਖ—ਬਿਚਰਿਕੈ ।

ਆਨਹਿ ਪਾਹਿ ॥ ੨੦ ॥ ਅਥਿ ਤੋ ਮਸਤਕ ਟੇਕਨਿ ਆਯੋਪਨ ਦੇ ਹੈ ਧਨ
 ਜੋਤਿਕ ਲਜਾਯੋ। ਹੈ ਇਹੁ ਬਝੋ, ਦੀਨ ਕੁਛ ਬੋਰਾ। ਰਹਿ ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ
 ਅਰਪਿ ਹੈ ਔਰਾ—॥੨੧॥ ਯਾਤੋ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਮਧੁਰ ਗਿਰਾ ਕਹਿਉਪਦੇਸ਼ਹਿ
 ਧਨ ਹਿਤ ਜਿਮ ਦੇ ਇਹ। ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹੁ ਚਹਤਿ ਬਹੁ ਸੋਈ।—ਪਤਾ
 ਜਹਾਜ ਕੇਰ ਦੇ ਕੋਈ—॥ ੨੨ ॥ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਤਿ ਭਾ ਇਸ ਭਾਇ—ਇਹੁ
 ਤੋ ਸਭਿ ਤੇ ਬਝਾ ਕਹਾਇ। ਦੇਸ ਅਨੇਕਨਿ ਕੇ ਨਰ ਆਵੈ। ਇਸ ਕੋ
 ਚਰਨਨਿ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵੈ ॥ ੨੩ ॥ ਗਾਈ ਦਿਯ ਜਬਿ* ਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ।
 ਇਸ ਕੋ ਮਾਨ ਰਾਖਨੇ ਭਾਇ। ਕਿਤਿਕ ਦੇਸ ਸਿਖਨਿ ਕੇ ਦੀਨਿ। ਸੇ
 ਮਾਨਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੨੪॥ ਗੁਰੁ ਹੁਤੇ ਜਬਿ ਬਿਦਤ ਸਰੀਰ। ਤਬਿ
 ਭੀ ਬਹੁਤ ਜੁ ਮਾਨੁਖ ਭੀਰ। ਦੇ ਦੇ ਭੈਰ ਉਪਾਸਨਿ ਕਰਿਹੀਂ। ਐਸੁਰਜ
 ਬਿਖੈ ਬਡੇ ਭਰਪੁਰ ਹੀ॥੨੫॥ ਮੋਹਿ ਨ ਦੀਨਸਿ ਪਤਾ ਜਹਾਜਾਸਰਿਤਾਪਤਿ
 ਮਹਿੰ ਰਾਖਸਿ ਲਾਜ। ਕਰੈ ਨ ਅਮਾਨਤ ਅਪਨੀ ਲੀਨਿ। ਕਰੈ
 ਕਾਜ ਮੁਝ ਕੋ ਲਖਿ ਦੀਨ ॥ ੨੬ ॥ ‘ਗੁਰੁ ਇਹੀ, ਲੀਨਸਿ ਗੁਰਿਆਈ’।
 ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕਿਮ ਮਮ ਠਹਿਰਾਈ। ਯਾ ਉਸਤਤਿ ਕੋ ਕਰਤਿ ਘਨੇਰੇ
 । ਨਾਹਿ ਪਰਤ ਪਰਤੀਤ ਮੁ ਮੇਰੇ ॥ ੨੭ ॥ ਮਮ ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹਿ
 ਜਾਨੀ। ਤਹਿ ਸਹਾਇ ਕੀ, ਕਿਮ ਲਿਉਂ ਮਾਨੀ। ਗੁਰਤਾ ਮਾਹਿ ਸੇਸੇ
 ਇਸੁ ਮਾਹੀ। ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਮੁਖ ਪਰ ਨਾਹੀ—॥ ੨੮ ॥ ਭਯੋ ਦੀਨ ਮਨ
 ਮਖਣਸ਼ਾਹਪੁਰ ਮਨੋਰਥ ਹੋਯਹੁ ਨਾਹ। ਮਧੁਰ ਗਿਰਾ ਬੋਲੈ ਕਰ ਜੋਰੀ।
 ‘ਆਇਸੁ ਇਹੁ ਦਰਸਾਉਂ ਬਹੋਰੀ’ ॥ ੨੯ ॥ ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਉਠੀਨ ਭਾ
 ਤਜਾਰ। ਧੀਰਮੱਲਜ ਨਿਜ ਹਾਥ ਪਸਾਰਿ। ਮਧੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾਯੋ ਕਹਿ ਬੈਨ।

*ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ। *ਇਹ ਮੇਰਾ ਨਿਸਚਾ ਕਿਵੇਂ ਬੱਝੇ। *ਉਥੇ ਸਹਾਇਤਾ (ਇਸਨੇ) ਕੀਤੀ ਹੈ
 ਇਹ (ਮੈਂ) ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂ।

*ਇਸ ‘ਜਬ’ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਸੀਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਲਈ
 ਕਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਇਸਨੂੰ ਕਈ ਬਾਬਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ
 ਤੇ ਇਸਦੀ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਦੇ ਹੋਇਆ ਪੂਜਾ ਬੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸੇ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਠੀਕ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ
 ਇਹ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ, ਸੇ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਹਾਜ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੁ ? ਕਿਉਂ ਕਿ
 ਅੰਕ ੨੭ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਨੇਰੇ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਤ
 ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

‘ਗੁਰੁ ਸਹਾਇ ਤੁਮਹਿ ਦਿਨੁ ਰੈਨ’ ॥ ੩੦ ॥ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਨਿਕਸਜੈ ਤਿਸ
 ਭੋਰੇ। ਅਪਰ ਜਾਇ ਸੇਈ ਸਭਿ ਹੋਰੇ । ਜੁਗ ਜੁਗ ਮੁਹਰ ਅਗਾਰੀ ਧਰਿ ਕੈ।
 ਸਭਿ ਕੇ ਪਾਇਨ ਬੰਦਨ ਕਰਿਕੈ ॥ ੩੧ ॥ ਬਾਂਛਾ ਕਰਤਿ ਰਿਦੇ ਮਹਿ
 ਧੀਰ :-ਦੇਹਿ ਪਤਾ ਕੋ ਜਲਧਿ ਗੰਭੀਰ’ । ਮੇ ਤੋ ਲੇਹਿ ਅਮਾਨਤ ਆਪਾਜੈ
 ਗੁਰਤਾ ਕੋ ਧਰੈ ਪ੍ਰਸਾਦ-॥ ੩੨ ॥ ਨਹਿ ਕਿਨਹੂੰ ਇਹ ਬਾਤ ਜਨਾਈ :-
 ਹਮ ਸਹਾਸ ਭਵ ਦੀਨਿ ਲੰਘਾਈ-। ਸਾਦਰ ਸੇਈ ਸਭਿ ਬੈਠਾਵੈਂ। ਸਹਿਭ
 ਬਨੈਗਾ ਨਿਜ ਸਭੁਭਿ ਸੁਨਾਵੈਂ ॥ ੩੩ ॥ ਬਾਕ ਖੁਬੀ ਕੇ ਕਹੈਂ ਘਨੇਰੇ ।
 ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੇ ਮੋਲ ਬਝੋਰੇ । ‘ਹਮਰੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਤੂੰ ਭਾਰਾ। ਗੁਰੁ ਦੀਨਸਿ
 ਤੁਝ ਦਰਬ ਉਦਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੀਤਾ । ਸਾਧ ਸਾਧ
 ਤੁਝ ਬਝ ਬੁਧਿਵੰਤਾ । ਦਰਸਨ ਕਰਨਿ ਦੂਰ ਤੇ ਆਯੋ । ਸਭਿ ਪਰਿਵਾਰ
 ਸੰਗ ਹੀ ਲਜਾਯੋ’ ॥ ੩੫ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਮੁਖ ਮਧਰ ਬਚੈਨਾ । ਕਹਿ ਕਰਿ
 ਸਿਖ ਕੋ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਸੰਨਾ । ਅਪਰ ਗੀਤ ਸਭਿਗੁਰੁ ਕੀ ਸੇਈ । ਸਰਬ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਤਿ ਹੈਂ ਭੋਈ ॥ ੩੬ ॥ ਸਿਮ ਬਨ ਮਹਿ ਮ੍ਰਿਗਪਤਿ’ ਦੁਰ ਰਹੀ।
 ਸਭਿ ਮ੍ਰਿਗ ਬਨਪਤਿ’ ਬਨਿ ਬਨਿ ਕਹੈਂ । ਤਬਾ ਗੀਤ ਸਭਿ ਕਰਤਿ ਗੁਰੁ
 ਕੀ । ਨਹਿ ਪਰੇਤੁ ਸਿਖ ਆਸ ਪੁਰੁ ਕੀ’ ॥ ੩੭ ॥ ਕੇਹਰਿ ਕਰਮ ਕੇਹਰੀ
 ਕਰੈ । ਅਪਰ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਤ ਕਿਮ ਨਹਿ ਸਰੈ । ਇਮ ਮਨਾਇ ਕਰਿ ਸਭਿ
 ਸੇਈਨਿ । ਦੁਇ ਦੁਇ ਮੁਹਰ ਅਰਪਨਾ ਕੀਨਿ ॥ ੩੮ ॥ -ਅੰਤ੍ਰਜਾਮਤਾ
 ਕਿਸਹੂੰ ਨਾਹੀ-। ਮੱਖਣ ਨਿਬਰੈ ਕਿਯ ਮਨ ਮਾਹੀ । ਤਬਿ ਚਲਿ ਗਯੋ
 ਆਪਨੇ ਭੋਰੇ । ਦੀਨ ਮਨਾ ਹੁਇ ਰਹਨੈ ਬਝੋਰੇ ॥ ੩੯ ॥ -ਅਬਿ ਕਰਤਬ
 ਕਿਮ ਹੈ ਮੁਝ ਨੀਕਾ । ਕਹਾ ਕਰਵਿ ਮੈਂ ‘ਗੁਰੁ ਨ ਠੀਕਾ’ । ਮੈਦ ਭਾਗ ਮੈਂ
 ਅਪਨਿ ਨਿਹਾਰਾ । ਗਮਨ ਪੰਥ ਬਝ ਨਿਛਲਨੈ ਸਾਰਾ ॥ ੪੦ ॥ ਸਭਾ ਕੇਹਰੀ
 ਕਦਰ ਮਾਹਿ । ਜਬਾ ਘਟਾ ਮਹਿ ਰਵਿ ਦੁਰ ਜਾਹਿ । ਮਹਾਰਾਜ ਸਿਮ
 ਰਹਿ ਰਲਵਾਸੈ । ਛਪੇ ਗੁਰੁ ਤਿਮ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੪੧ ॥ ਸਭਿਗੁਰੁ ਦਰਸਨ
 ਸਾਰ ਸਰਬ ਕੋ । ਨਹਿ ਪਾਯਹੁ ਨਹਿ ਦਿਯੋ ਦਰਬ ਕੋ-। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਚਿਤਵਡਿ ਦੁਚਿਤਾਈ । ਦੁਤਿਯ ਸਰਬਰੀ’ ਸਰਬ ਬਿਤਾਈ ॥ ੪੨ ॥

ਅੰਟਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਖਮ ਵਿਖੇ ਵਿਸਾਖੀਓ ਭਾਸ਼ੇ ‘ਅੰਤ੍ਰਜਾਮਤਾ ਉਪਾਧਿਤ ਦੇਵਿ’ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਥੀ ਘੋਰੁ ॥ ੫ ॥

‘ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਖਮ’ (ਦੀ ਗਲ) ਦਾ । ‘ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ’ । ‘ਸਰ’ । ‘ਪਰ ਸਿਖ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ
 ਦੀ (ਗਲ, ਠਹੇਂ ਕਰਵੇ) । ‘ਠੀਕ (ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ) ਗੁਰ (ਕੋਢ ਹੈ) (ਮੈਂ ਨਿਰਭੇ) ਨਹੀਂ ਕਰ
 ਸਕਿਆ । ‘ਪ੍ਰਸੰਨੀ ਰਬ’ ।

੬. [ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ] ।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਸਕਲ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਬਿਦਤ ਭੀ—ਮੱਖਣ ਸਿਖ ਇਕ ਆਇ। ਦਈ
ਉਪਾਇਨ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਜੋ ਸੋਈ ਗੁਰੁ ਬਾਇ—॥ ੧ ॥ ਬੋਧਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
ਚੰਗ ਬਹਾਦਰ ਮਾਤਾ । ਨਾਮ ਨਾਨਕੀ ਜਗ ਬੱਖਸਾਤਾ । ਪਤਿਬਰਤਾ
ਧਰਮਾਤਮ ਰੂਪਾ । ਰਚਿਰ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਗੁਣਨਿ ਅਨੂਪਾ ॥੨॥ ਮਧੁਰ ਭਾਸਣੀ,
ਦੀਰਘ ਦਰਸਾ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਨਾਨ ਪਰਾਇਣ ਹਰਸਾ । ਪ੍ਰਿਯ ਪੁੱਤ੍ਰਾ, ਮਨ
ਮ੍ਰਿਦੁਲ, ਕੁਲੀਨਾ । ਸਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਪਰਮ ਅਦੀਨਾ ॥ ੩ ॥ ਤਿਸ ਵਿਗ
ਗਏ ਦਾਸ ਤਬਿ ਦੋਰੇ । ਬੈਠੇ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਘਰ ਠੋਰੇ । ਕਹਜੇ ਜਾਇ ‘ਹੇ
ਦੀਰਘ ਮਾਤਾ ! ਇਕ ਸਿਖ ਆਯੋ ਗੁਰੁ ਜਸੁ ਕਸਾਤਾ ॥੪॥ ਧਨੀ ਮਹਤ
ਬੁਧਿਵੰਤ ਘਨੇਰਾ । ਕਲ ਸੰਧਾ ਕਿਯ ਬਾਹਰ ਭੋਰਾ । ਸਾਥ ਮਨੁੱਖਨਿ ਕੋ
ਸਮੁਦਾਯਾ । ਆਜ ਗ੍ਰਾਮ ਅੰਤਰ ਚਲਿ ਆਯਾ ॥ ੫ ॥ ਪੁਰਬ ਗਯੋ ਧੀਰ-
ਮਲ ਭੋਰੇ । ਸੁਜਸੁ ਮਸੀਦ ਕਹੈ ਤਿਹ ਪ੍ਰੇਰੇ* । ਸਪਤ ਅਸਰਫੀ* ਭੁਗ
ਚਵਾਇ । ਦ੍ਰੈ ਦ੍ਰੈ ਸਭਿਨਿ ਸੋਚਯਨਿ ਬਾਇ ॥੬॥ ਬੁਝੈ* ਸੰਗ ਮਸੀਦ ਸਿ
ਹੋਰੇ ।—ਪਹੁੰਚੀ ਭੈਰ ਸਭਿਨਿ ਵਿਗ ਮੋ ਤੇ—ਨਹੀਂ ਜਨਾਯੋ ਬਾਨ ਤੁਮਾਰੇ ।
ਤਬਿ ਸਿਖ ਗਯੋ ਵਹਿਰ ਧਨਵਾਰੇ ॥੭॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਆਪ ਕੇ ਵਹਿਰ ਨ ਬੀਸੇ† ।
ਕ੍ਰਿਤ ਨ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਸੋਈ ਜੈਸੇ । ਕਿਮ ਆਵਹਿ ਧਨ, ਸਿਖ ਨਹਿ
ਜਾਨਹਿ । ਮਿਲਹਿ ਸਿ ਬੋਲਹਿ ਤਿਨ ਹੂੰ ਮਾਨਹਿ ॥੮॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਮਾਤ
ਗਈ ਸੁਤ ਪਾਸ । ਪਉਢੇ ਹੁਤੇ ਉਠੇ ਸੁਖਰਾਸ । ਇਕ ਦੁਇ ਸਿੱਖਜ ਦਾਸ
ਬਿਤ ਭੀਰ । ਪਿਖਜੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੇ ਰਿਦਾ ਗੰਢੀਰ ॥੯॥ ਤਉ ਸ਼ਰੀਕ ਕ੍ਰਿਤ* ਕੋ
ਦੇਖਿ । ਕਹਜੇ ‘ਪੁੱਤ੍ਰ ! ਹੇ ਬੁੱਧਿ ਬਿਸੇਖਾਬੈਠਹੁ ਵਹਿਰ ਦਿਖਾਵਹੁ ਆਪ ।
ਕਰਹੁ ਮਸੀਦਨਿ ਸਿੰਗ ਮਿਲਾਪ ॥੧੦॥ ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਕੀ ਇਹ ਗਾਈ ।
ਕਰਹੁ ਗੰਢਿ ਸਿਮ ਹੋ ਗੁਰੁ ਆਈ । ਦਰਸਨਿ ਦੇਹੁ ਉਪਾਇਨ ਲੋਹੁ ।
ਬੈਠਹੁ ਬੋਲਹੁ ਸਹਤ ਸਨੋਹੁ ॥ ੧੧ ॥ ਦੂਰ ਦੇਸ ਤੋ ਸਿਖ ਚਲਿ ਆਯੋ ।

*ਮਿਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ । †ਪ੍ਰਸੰਨ ਰੂਪ । *ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਅਤਮਾ ਵਾਲੀ । *ਮਸੀਦ ਤਿਸ (ਸਿੱਖ)
ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣ ਵਾਸਤੇ (ਯੋਰ ਮੱਲ ਦਾ) ਜਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । * (ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਨੇ) ਪੁਛਿਆ । *ਜੈ
(ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ) ਮਿਲਦਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ (ਹੋ ਸਿੱਖ) ਮੰਨਦੇ ਹਨ । *ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ।

*ਹੇ ਯੋਰ ਮੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੋਚੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਤੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ । [ਭਾ: ੪:]
੭੭ ੭੮ ਅਭਿ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਕੰਮ ੧੨ ਤੇ ੧੩ ।

†ਪਿਆਰ-ਵਰਤਿ ਕਿਹੁ ਭੈਸੇ ।

ਸਭਿ ਗੁਰਬੰਸਹਿ ਦਰਬ ਚਵਾਯੋ। ਤੁਮ ਭੀ ਵਹਿਰ ਹੋਤਿ ਢਿਗ ਆਵਤਿ।
 ਸਭਿ ਕੇ ਸਮ ਪਿਖਿ ਧਨ ਅਰਪਾਵਤਿ ॥ ੧੨ ॥ ਹੇ ਸੁਤ ! ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ
 ਗੁਸਾਰਾ ਆਇ ਵਹਿਰ ਤੇ ਹੋਤਿ ਅਹਾਰਾ ਕਰਹਿ ਸ਼ਰੀਕ ਈਰਖਾ ਸਾਰੇ।
 -ਹਮ ਗੁਰੁ ਹਮ ਗੁਰੁ-ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੇ ॥ ੧੩ ॥ ਦੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਬਹੁ ਕਰਨਿ
 ਉਪਾਇ। ਜਜੇ ਜਜੇ ਲੇਹਿ ਮਸੇਦ ਮਿਲਾਇ। ਜੋ ਮਸੇਦ ਮਿਲਿ ਨਿਸ
 ਪਖ ਧਾਰੈ। ਦੇਸਨਿ ਸੰਗਤਿ ਲਜਾਇ ਸੰਗਾਰੈ ॥ ੧੪ ॥ ਅਰਪਾਵਹਿ ਧਨ
 ਤਿਨ ਕੇ ਪਾਸ। ਬਹੁ ਬਡਿਆਇ ਕਰਹਿ ਅਰਦਾਸ। ਧਨੀ ਸ਼ਰੀਕ ਹਮਾਰੇ
 ਬਏ। ਐਸ਼ਰਜ ਅਧਿਕ ਸਭਿਨਿ ਢਿਗ ਬਿਏ ॥ ੧੫ ॥ ਪਾਛਲਿ ਰੀਝਿ
 ਝਜਾਗ ਇਹੁ ਝਾਤ। ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੇ ਬਰਤਹੁ ਬੱਖਯਾਤ। ਅੰਤਰ ਬੈਠੀ
 ਲਖਹਿ ਨ ਕੋਈ। ਕਿੰਮ ਪੁਜਹਿ ਤੁਮ ਕੇ ਸਿਖ ਜੋਈ ॥ ੧੬ ॥ ਤੁਮਰੇ
 ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮੇ ਜੈਸੇ। ਕਰਹੁ ਅਚਰਨ, ਨੀਕਿ ਬਿਧਿ, ਤੈਸੇ। ਨਰਨਿ
 ਬਿਖੇ ਕਰਹਿ ਨ ਬਿਵਹਾਰਾ। ਡਿਹ ਕੇ ਕਹਹਿ-ਏਹ ਮਠਵਾਰਾ- ॥ ੧੭ ॥
 ਹੇ ਸੁਤ ਯਾਤੈ ਬੈਠਹੁ ਬਾਹਰ। ਬੋਲਹੁ ਮਿਲਹੁ ਹੋਹਿ ਜਗ ਜਾਹਰਪਿਖਹੁ
 ਸ਼ਰੀਕ ਕਰਤਿ ਕ੍ਰਿਤ ਜੈਸੇਦਰਬ ਉਪਾਵਹਿ ਜੈਸੇ ਕੈਸੇ ॥ ੧੮ ॥ ਅਪਾਨ
 ਆਪ ਕੇ ਬਝੋ ਕਹਾਹਿ। -ਹਮ ਹੈ ਗੁਰੁ-ਕਹਹਿ ਸਭਿ ਮਾਹਿ। ਪਿਤਾ
 ਪਿਤਾਮਾ ਮਹਤ ਤੁਮਾਰਾ। ਤਿਨਹੁ ਥਾਨ ਨਿਜ ਲਖਹੁ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੯ ॥
 ਜਨਨੀ ਗਿਰਾ ਸੁਨੀ ਕਰਿ ਮਨ। ਨਹਿ ਉਤਰ ਦੀਨਾਸਿ ਬਿਧਿ ਕੰਨ।
 ਹੁਝੇ ਸਮੀਪਿ ਸਿੱਖਜ ਅਰੁ ਦਾਸ। ਜੇਰੇ ਹਾਥ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ॥ ੨੦ ॥
 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੀ ! ਸਭਿ ਲਾਯਕ ਆਪ। ਤੁਮਰੇ ਸਭਿ ਤੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ।
 ਸਿੱਖਜਨਿ ਦੇਹੁ ਦਰਸ, ਨਿਸਭਾਰਹੁ। ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਹਿਤ ਬਾਕ ਉਚਾਰਹੁ
 ॥ ੨੧ ॥ ਰੋਰਾ ਪਰਜੇ ਬੀਚ ਗੁਰਿਆਈ। ਤੁਮ ਛਿਪ ਰਹੇ ਨ ਜਾਨੇ ਜਾਈ।
 ਕਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਸਿੱਖਨਿ ਪੂਰੀ। ਆਵਹਿ ਦਰਬ ਅਰਪਿ ਹੋਂ ਭੂਰੀ ॥ ੨੨ ॥
 ਜਬਾਹ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਜ ਸੁ ਆਵਾ। ਬੇਟੈਂ ਸਭਿ ਸੋਢੀਨਿ ਚਢਾਵਾ। ਤੁਥ
 ਮੰ ਚਹਨੇ ਜਾਉਂ ਤਿਸ ਪਾਸ। ਕਰੋਂ ਆਪ ਕੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੨੩ ॥
 ਭੀਰ ਨਰਨਿ ਕੀ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ ਮਾਹਿ। ਬਿੰਦ ਮਸੇਦ ਅਨੰਦਤਿ ਤਾਹਿ।

‘ਤਿਏ’ (ਆਪ) ਏਨੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰੋ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਛਪੇ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਕੇ ਦਰਬਨ ਦਿਓ।
 ‘ਕਮਲਾ’। ‘ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਨ ਤੇ ਦੇਵ ਕਹਿ ਰਹੇ ਧਨ ਕਿ ‘ਹਮ ਗੁਰੂ
 ਹੈ’ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਹੋ ਤੇ ਦੇਵ ਭਖਦੇ ਹੋ।

ਪਹੁੰਚੈ ਗਯੋ ਨ ਵਿਗਾ ਭਬਿ ਮੋਹੀ । ਨਿਕਸਨਿ ਵਹਿਰ ਗਾਮ ਤਿਸ
 ਹੋਹੀ ॥ ੨੪ ॥ ਦੇਖਿ ਸੁ ਮੈਂ ਹਟਿ ਰਹੈ ਪਿਛਾਰੀ । ਅਪਰ ਨ ਸਧਿ ਕਿਨ
 ਤਿਸੈ ਉਚਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਨੰਦ । ਆਖਯੋ ਤੇਗਬਹਾਦਰ
 ਚੰਦ ॥ ੨੫ ॥ ਸੋ ਆਵਤਿ, ਜਬਿ ਇਮ ਸਨਿ ਲੇਡੀਰਾਵਰਿ ਪਾਸ ਉਪਾਇਨ
 ਦੇਤੋ । ਕੋਭਿਕ ਵਿਵਸ ਰਹੈ ਜੇ ਫਿਰੀ । ਤੈਹਮ ਜਾਇ ਸਨਾਵਹਿ
 ਤਹੀ ॥ ੨੬ ॥ ਸੋ ਸਿਖ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਬਿਸਾਲਾ । ਆਇ ਬਿਲੋਕਹਿਰੀ
 ਤਤਕਾਲਾ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਸਨਿ ਕੈ । ਬਰਜਨਿ ਕੀਨਸਿ
 ਬਾਕਨਿ ਭਨਿ ਕੈ ॥ ੨੭ ॥ ਹਮ ਕੋ ਜ਼ਾਹਰ ਚਾਹਰ ਕਰੈ । ਪਨ ਨ
 ਮਨੋਰਥ ਇਹ ਉਰ ਧਰੈ । ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਇਮ ਕਰਿ ਹੈ ਕਾਰਾ । ਤਿਹ ਮੁਖ
 ਹੁਇ ਦਰਗਹਿ ਮਹਿ ਕਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਯਾਤੇ ਤੁਸ਼ਨਿ ਪਿਖਹੁ ਤਮਾਸ਼ਾਜਿਮ
 ਹੁਇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਬਿਲਾਸਾ । ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖਸ ਉਪਜੈ ਉਰ ਤੁਸਾ ।
 ਭਯੋ ਮੈਨ ਕੁਛ ਮੁਖ ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥ ੨੯ ॥ ਸਨਨੀ ਚਿੰਤ ਮਾਨ ਉਠਿ ਆਈ ।
 ਸੁਤ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਨਤਿ ਅਰਗਾਈ । ਬਡਬੈਰਾਗਵਾਨ ਸੁਤ ਜਾਨੈ । ਰਿਦਾਪਰਮ
 ਬਯਾਕੁਲਤਾ ਠਾਨੈ ॥ ੩੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਾਕ ਭਾ ਲਿਖੈ ਕਿਭਿਕ
 ਸੁਨਿ ਕਾਨ । ਅਬਿ ਮੱਖਣ ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਮਿਲਿਐ ਕਰਵਿ ਬਖਾਨ ॥ ੩੧ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘੇ ਲਿਖਾਇਓ ਤਾਏ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮਾਤਾ' ਪੰਥ ਭਰਨੈ ਨਾਮ ਆਟਮ ਅੰਸੁ ॥ ੬ ॥

੭. [ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਚਿੰਤਮਾਨ ਚਿਤ ਮਹਿ* ਅਧਿਕ ਮਨ ਰੋ ਕਸ਼ਟ ਬਿਸਾਲ । ਜਾਮ
 ਜਾਮਨੀ ਜਾਗਿ ਕੈ ਕਰਿ ਸਨਾਨ ਬਿਧਿ ਨਾਲ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਜਪੁਜੀ
 ਆਦਿਕ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਨੀ । ਪਠਿ ਪਠਿ ਦਰਸ ਕਾਮਨਾ ਠਾਨੀ ।—ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਨਹਿ ਬੁਠੇ । ਮਿਟਹਿਨਹੀ, ਹੁਇ ਅਪਰ ਅਪੁਠੇ ॥ ੨ ॥ ਰਵਿ*
 ਸੀਤਲ, ਨਿਸਪਤਿ* ਤਪਤਾਵੈ । ਪਵਨ ਟਿਕਹਿ, ਨਿਜ* ਮੇਰੁ ਹਿਲਾਵੈ ।
 ਅਚਲਾ ਚਲਹਿ*, ਸਿੰਧੁ ਸੁਕ ਜਾਈ । ਹਿਮ ਸਮ ਪਾਵਕ* ਤੇਜ ਬਨਾਈ ॥

*ਨਾਮ । *ਗਾਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰੇ ਸੋਢੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਰ
 ਬੋਝੇਗਾ । *ਚੋਪ ਹੋ ਗਈ । *ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਿੰਤ ਵਿੱਚ । *ਹੈਰ ਗਲੀ ਭਾਵੇਂ ਪੱਠੀਆਂ
 ਹੋ ਜਾਣ । *ਸੁਰਜ । *ਦੇਵਮਾ । *ਅਪੁਠੇ ਆਪ ਨੂੰ । *ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਚੱਲ ਪਏ । (ਅ) ਅਚਲਾ
 ਚਲਹਿ—ਪਰਤ ਤੁਰ ਪੈਣ । * ਬਰਫ ਅੰਗ ਵਾਂਗ । *ਪਾ—ਪਾਵਨ ਨਿਕਟ ਨਿਜ ।

੩ ॥ ਉਭਰਨ^੧ ਰੋਹ ਉਲਟੇ ਢਿਰਿ ਧਾਵੈ^੨ । ਨਿਜ ਮਿਰਜਾਦਾ ਜਗਤ
ਨਸਾਵੈ^੩ । ਤਉ ਨ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਇ ਬਚ ਕੂਰਾ । ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਦੇਨਿ ਬਰ
ਸੁਰਾ ॥ ੪ ॥ ਕਹੈ 'ਬਕਾਲੇ ਮਹਿ ਗੁਰੁ ਰਹੈ । ਬਾਬਾ ਨਾਮ' ਬਾਕ ਤਿਨ
ਯਹੈ । ਯਾਤੇ ਮੈਂ ਜਾਨਵਿ ਕਾਤਿ ਐਸੇ । ਹੈ ਅਪਰਾਧ ਮਹਿ ਮਹਿ ਕੈਸੇ ॥੫॥
ਜਿਸ ਤੇ ਮਝ ਨਹਿ ਦਰਸਨ ਦੀਨਸਿ ॥ ਅਪਨੇ ਆਪ ਛਪਾਵਨਿ ਕੀਨਸਿ ॥
ਚਿਨ ਦੇਖੇ ਮੈਂ ਹਟਿ ਰੈ ਜਾਵੈਂ । ਮਨਮੁਖਤਾ ਪਦਵੀ ਕੈ ਪਾਵੈਂ ॥ ੬ ॥
ਸਿੱਖਜਨਿ ਬਿਖੈ ਬਿਦਤ ਹੈ ਐਸੇ । 'ਮੱਖਣ ਗੁਰੁ ਨ ਦਰਸੈ ਕੈਸੇ' । ਮੁਖ
ਪਾਛੈ ਕਬਹੂੰ ਗੁਰੁ ਸੂਰ । ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਹਿਓ ਜਗਤ ਜ਼ਰੂਰ ॥ ੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਹੁਇ ਸਾਚਾ । ਮੈਂ ਪਰੇਤੁ ਸਿੱਖੀ ਮਹਿ ਕਾਚਾ । ਯਾਤੇ ਖਾਨ
ਪਾਨ ਤਜਿ ਕਰਿ ਕੈਸੇ ਬੈਠੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਮਰਿਕੈ^੪ ॥੮॥ ਨਿਜ ਸੁਆਮੀ ਕੋ
ਦਰਸਨ ਪਾਵੈਂ ॥ ਨਹਿ ਤ ਅਪਨੇ ਪਾਨ ਨਸਾਵੈਂ^੫ । ਆਪਨਿ ਸਾਥ ਸੁਨਹੀ
ਬਖਾਨਾ^੬ । ਨੇਮ ਬਿਖਾਦਮਾਨਿ ਮਨ ਠਾਨਾ^੭ ॥ ੯ ॥ ਭਈ ਭੋਰ ਬੈਠੈ
ਨਿਜ ਭੋਰੇ । ਮਨ ਮਹਿ ਗਿਨਤੀ ਕਰਤਿ ਘਨੇਰੇ । ਇਵਸ ਚਦੈ ਕੇਤਿਕ
ਜਬਿ ਹੋਰ । ਨਰ ਸੋਵਨਿ ਰੇ ਪਹੁੰਦੇ ਫੇਰ ॥ ੧੦ ॥ ਚਹੁਇਸਿ ਮਹਿ ਬੈਠੇ
ਡਬਿ ਆਇ । ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਕੀ ਬਾਤ ਬਨਾਇ । ਮੱਖਣ ਕੇ ਓਰ ਲਗਹਿ
ਨ ਕੋਈ । ਮਹਾ ਬਿਖਾਦਮਾਨ ਮਨ ਹੋਈ ॥ ੧੧ ॥ ਕਹਤਿ ਪਰਸਪਰ
ਬਾਕ ਘਨੇਰੇ । ਬੈਠੈ ਬਿਤੀ ਕਿਤਿਕ ਜਬਿ ਦੇਰੇ ॥ ਮੱਖਣ ਬਾਹ ਦੀਨ ਮਨ
ਕਹੈ । 'ਅਪਰ ਭਿ ਸੋਈ ਕੋ ਇਕ ਰਹੈ ॥੧੨॥ ਜਿਸ ਢਿਗ ਮੈ ਤੇ ਭੋਰ
ਨ ਗਈ । ਅਪਨਿ ਆਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨਹਿ ਦਈ । ਹੋਇ ਜਿ ਕੋਇ ਬਤਾਵਹੁ
ਮੋਹੀ । ਮਮ ਆਗਮਨ ਸਫਲਤਾ ਹੋਹੀ' ॥੧੩॥ ਸੁਨਤਿ ਮਸੇਦ ਮੇਵਕਨਿ
ਸਾਰੇ । ਕਰਿ ਬਿਚਾਰਿ ਕੋ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ । 'ਕਿਤਿਕ ਰਹਤਿ ਬੇ ਬੀਚ
ਬਕਾਲੇ' । ਆਇ ਵਹਿਰ ਤੇ ਕਿਤਿਕ ਬਹਾਲੇ ॥ ੧੪ ॥ ਸੁਰਜਮੱਲ ਕੀ
ਸੰਤਤਿ ਆਇ । ਸਭਿਨਿ ਭੋਟ ਦੇ ਸਹਿ ਮਿਰਜਾਦ । ਇਕ ਗੁਰੁ ਹਰਿ-
ਗੁਬੀਦ ਕੋ ਨੇਦ । ਆਖਯ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚੰਦ ॥੧੫॥ ਜਿਸ ਕੋ ਸੁਧਿ ਨਹਿ
'ਤਾਰੇ' । 'ਸਭ ਦੀ ਅਪਨੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਜਗ ਤੋ ਨੋਸ ਜਾਵੇ' । 'ਆਪਣੇ (ਮੇਰੀਆਂ) ਠਾਢ
ਨਹੀਂ ਬਿਹਾ' । 'ਜੱਖ ਵਾਲਾ ਨੇਮ ਮਨ ਚਿਤ ਧਰਿਆ' । (ਅ) ਬਿਖਾਦ ਮਨ ਹੋਵੇ (ਅੰਤ ਨੀ
ਡਕਰ ਦਾ) ਮਨ ਵਿਚ ਨੇਮ ਭਰ ਲਿਆ । *ਪਾ। ਬਿਚਾਰਿ ਕੇ

† ਬਕਾਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿਵਾ ਕੁਰੂ ਤੇ
ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੋਈ ਵਾਕ ਸੁਣਕੇ ਬਕਾਲ ਆਏ ਸਨ ।

ਜਗ ਬਿਵਹਾਰੈ। ਸੁਨਹਿ ਨ ਕਿਸ ਤੇ ਨਹਿਨ ਉਚਾਰੈ। ਜਗ ਇਕਾਓ
 ਬਾਇ ਤਹਿ ਰਹੈ। ਮਸਤ ਸੁਭਾਇ ਸਦਾ ਜਿਸ ਆਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ਬਦਨ
 ਅਛਾਦਨੈ ਪਰਨੈ ਰਹਤਿ ਹੈ। ਲਿਨਿ ਦੇਨ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨ ਲਹਤਿ ਹੈ। ਨਹਿਨ
 ਕਦਾਚਿਤ ਕੋ ਤਿਹ ਮਾਨਹਿ* ॥ ੧੭ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਭੀ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ। ਕਹਾ ਅਪਰ ਕੀ ਹੈ ਤਿਹ
 ਮਾਹੀ। ਰਹਿ ਨ ਸਕਹੁ ਦੇਖੇ ਬਿਨ ਤਾਹੀ। ਤੋ ਤੁਮ ਪਿਖਹੁ ਜਬਾ ਗਤਿ
 ਆਹੀ* ॥ ੧੮ ॥ ਤਿਨ ਤੇ ਫੁਲਵਾ* ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ। ਕੁਛਕ ਭਯੋ ਮਨ ਮਹਿ
 ਉਤਸਾਹ। ਦਹਨ ਬਿਲੋਚਨੈ ਫਰਕਨਿ ਲਾਗਾ। ਮਨਹੁ ਅੰਕੂਰ ਉਪਾਵਨਿ
 ਲਾਗਾ ॥ ੧੯ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਕਹਨੈ 'ਚਲਵਿ ਤਿਨ ਪਾਹੀ। ਦੇਹਿ ਉਪਾਇਨ
 ਰਖ ਦਰਸਾਹੀ'। ਬਜਾਰੀ ਕਰੀ ਗਮਨ ਕੇ ਕਾਰਨਿ। ਧੀਰਮੱਲਨ
 ਨਰ ਕਿਸ ਹਟਕਾਰਨਿ ॥ ੨੦ ॥ 'ਤੁਮ ਕੋ ਉਚਿਤ ਨ ਤਿਨ ਪਹਿ ਜਾਨੈ।
 ਜਿਹ ਸੁਭਾਵ ਪਰਮੱਤਿ ਮਹਾਨੈ'। ਮਿਲਹਿ ਤੁਮਹਿ ਕੈ ਮਿਲਿ ਹੈ ਨਾਹੀ।
 ਲਘੁ ਕੋ ਬਠ ਮਹਿ ਪਰਨੈ ਰਹਾਹੀ ॥ ੨੧ ॥ ਮਾਨ ਅਮਾਨ ਸਮਾਨ ਜਿਸੁ ਕੇ।
 ਰਾਗ ਨ ਦ੍ਰੋਸ ਨ ਮੋਹ ਤਿਸੁ ਕੇ। ਗੁਰਤਾ ਗੀਤਿ ਨਹੀ ਕੁਛ ਜਾਨੈ। ਗੁਰ
 ਹੋਨਿ ਤੋ ਕਹਾ ਪਛਾਨੈ* ॥ ੨੨ ॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਨਰ ਸੋਚੀਨਿ। ਇਸੀ
 ਬਾਕ ਕੋ ਪੁਜਨਿ ਕੀਨਿ*। 'ਜੋ ਤੁਮ ਕਹੀ ਜਥਾਰਥ ਏਹੁ। ਉਚਿਤ ਨ
 ਗੁਰਤਾ ਕੋ ਬਿਧਿ ਕੇਹੁ' ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਨਿ ਮੱਖਣ ਕੁਛ ਮਨ ਨਹਿ ਆਨੀ।
 ਚਹਤਿ ਦੇਖਿਬੈ ਸੀਸੈ ਹਾਨੀ। ਲੋ ਕਰਿ ਸੰਗ ਨਰਨਿ ਕੀ ਭੀਰ। ਚਲਨੈ
 ਪਰਸਿਬੈ ਗੁਰੁ ਗੀਭੀਰ ॥ ੨੪ ॥ ਸਭਿ ਸੋਚਨਿ ਕੇ ਮਾਨਵ ਸਾਥ। ਗਮਨਨੈ
 ਮੰਦ ਮੰਦ ਪਗ ਪਾਥ*। ਬਰਕਹਿ* ਰਿਦੈ-ਹੋਹਿ ਗੁਰੁ ਏਹੀ। ਮੋਹਿ
 ਜਿਆਵਹਿ* ਜਾਨਿ ਸਨੇਹੀ* ॥ ੨੫ ॥ ਨਾਹਿਤ ਮੋਹਿ ਮਰਨਿ ਅਬਿ ਆਯੋ। ਪੁਰਬ
 ਪਰਣ ਨ ਮਿੱਥਾ ਗਾਯੋ-। ਜਬਹਿ ਭੀਰ ਸੋ ਪਹੁੰਚਨੈ ਆਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
 ਸੁਵਣ ਪਰੀ ਧੁਨਿ ਜਾਈ ॥ ੨੬ ॥ ਪਠਨੈ ਦਾਸ ਰੋਕਨਿ ਤਿਨ ਕੇਗਕਹਨੈ
 ਸਾਭਨਿ ਸੋ ਆਗੋ ਘੋਰ। 'ਮੱਖਣਸ਼ਾਹੁ ! ਸੁਨੋ ਗੁਰੁ ਬੈਨ। ਬਾਨ ਕੁਸ਼ਾਦੈ*
 ਅੰਤਰ ਹੈ ਨ ॥ ੨੭ ॥ ਮਿਲਨਿ ਲਾਲਸਾ ਸੇ ਤੁਝ ਉਰ ਮੇਂ। ਹੋਹਿ ਇਕਾਕੀ
 ਪ੍ਰਵਿਸਹੁ ਘਰ ਮੇਂ। ਅਦਬ ਸਾਥ ਤੁਸ਼ਨਿ ਮੁਖ ਧਾਰੈ। ਤਿਨ ਰਜਾਇ ਤੇ*
 'ਨੈਦੀ ਉਸਨੈ ਕਰੇ ਬਾ ਨਹੀ ਮੰਠਦਾ ਪਿਆ।' ॥ ੨੮ ॥ 'ਬਹੁਤ ਮਸਤ। ਬਹੁਤ ਰੋਧ ਵਾਲਾ
 [ਮੈਂ, ਪਰਿਅਰਜ]।' ॥ 'ਪ੍ਰੇਤਾ ਕੀਤੀ।' ॥ 'ਲਾਹ।' ॥ 'ਦਲੀਲ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਸੋਚਦਾ ਹੈ।' ॥ 'ਜਿਵਾਵਣ।'
 'ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਾਣਕੇ।' ॥ 'ਉਲੂਖ।'
 *ਪਸ-ਇਮ।

ਸਾਇ ਨਿਹਾਰੈ” ॥੨੮॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਕੋ ਠਾਵੇ ਕਰਿਕੇ । ਆਪ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੈ
ਅੰਤਰ ਘਰ ਕੇ । ਜਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਇਕਾਕੀ ਅਹੈ । ਅੰਤਰ ਬਿੱਤਿ ਸਦਾ
ਹੀ ਰਹੈ ॥ ੨੯ ॥ ਰਿਦੈ ਵਿਚਾਰਤਿ ਨੀਕੇ ਜੋਵਾ ।—ਆਇ ਸਮੇ ਬਿਦਤਨਿ
ਕੋ ਹੋਵਾ । ਭਾਰੀ ਮਹਾਂ ਪੋਟੈ ਹੈ ਜੋਇ । ਬਨਿ ਆਈ ਸਿਰ ਧਰਨੀ
ਸੋਇ ॥ ੩੦ ॥ ਅਬਿ ਜੈ ਇਸ ਕੋ ਪਤਾ ਨ ਦੇ ਹੈ । ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ
ਭਬਿ ਜੈ ਹੈ । ਸ਼ਰਧਾ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਨਹਿ ਰਹੈ ।—ਨਹਿ ਗੁਰ ਪੁਰਨ—ਯੈ
ਸਭਿ ਕਹੈ ॥ ੩੧ ॥ ਮਨਿ ਕਰਿ ਕੈ ਇਨ ਸਭਿ ਪਤਿਯਾਏ । ਕਿਸ ਹੂੰ ਤੇ
ਨ ਮਨੋਰਥ ਪਾਏ । ਜਿਸ ਗਤਿ ਕੋ ਲਖਿ ਕੀਨ ਸਹਾਇ । ਅਟਕਨੈ
ਪੋਤੈ ਸੁ ਪਾਰ ਲੰਘਾਇ ॥ ੩੨ ॥ ਸੋ ਗਤਿ ਅਬਹਿ ਆਨਿ ਕਰਿ ਹੋਈ ।
ਬਿਨਾ ਕਿਯੋ ਤੇ ਸਰੈ ਨ ਜੋਈ । ਸ਼ਰਧਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਪਰਿਪਾਨ
ਭਜਨਿ ਲੈ ਸਾਹਸੈ ਇਨ ਕਰਿ ॥ ੩੩ ॥ ਜੇ ਨ ਬਤਾਵਹਿਰੇ ਇਸ ਭਾਈ ।
ਹੁਇ ਨਿਰਾਸ ਕੋ ਸੰਕਟ ਪਾਈ । ਇਕ ਤੋ ਦਰਬ ਲਜਾਇ ਬਹੁਤੇਰਾ ।
ਦੁਖੀਏ ਆਸਹੁ ਦੂਰ ਬਝੇਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਤਿਤਿਯੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ
ਭਾਰੀ । ਚਤੁਰਬ ਪੁਲ ਕੋ ਠਟੈ ਬਿਚਾਰੀ । ਬਿਨਾ ਕਹੈ ਅਸਮੰਜਸ ਹੋਇ
ਯਾਂਤੇ ਪਤਾ ਕਹੈ ਇਸ ਸੋਇ—॥ ੩੫ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਗਾ ਮੱਖਣਸਾਹ ।
ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਬੰਦਿ ਕਰ ਭਾਂਹਿ । ਦੁਇ ਦੀਨਾਰ ਅਗਾਰੀ ਧਰੀ । ਸੋਊ
ਰਿਦੈ ਕਾਮਨਾ ਕਰੀ ॥੩੬॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚੰਦ । ਕਹਨੈ ਤਿਸੈ
“ਹੈ ਸਿੱਖ ਬਿਲੇਦ ! ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਜੋ ਅਹੈ ਉਪਾਇਨਾਸੈ ਦੀਸਹਿ, ਨਹਿ

“ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸ਼ਾ ਠਾਲ ਜਾਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ” ਪਿੱਛੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਪਰਖੇ ਹਨ। ਭਵ ਕਿ ਸਿੱਖ
ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਾਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ ਬਾਹੁੜੀ ਕਰਨੀ, ਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ
ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਉਲਾਮਾਂ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗਤੀ ਲਖਕੇ ਇਸਦਾ ਫਸਿਆ ਜਹਾਜ਼
ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ । “ਜਹਾਜ਼ ।” ਭਾਵ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗਤੀ ਹੁਣ ਆ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਨਹੀਂ
ਦੱਸਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੱਖ ਪੁਣ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਮਰੇਗਾ ਆਇ, ਜੇ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । “ਹੈਸਲਾ ।
“ਪਿੱਛੇ ਨਿਰਾਸ ਤੇ ਸਿੰਕਟ ਕਰੇ ਹਨ । ਜੇ ਨਿਰਾਸ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
ਮੈਂ ਜੋ ਧਨ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿਸਨੂੰ ਚੜਾਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੱਛੇ ਪੁਣ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ
ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਧਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਦੂਸਰੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹੈ
ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਸਿੰਕਟ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸਨੇ ਜੋ ਪੁਣ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਜੇ ਨਾਂ ਲੱਭਾ
ਤਾਂ ਉਸ ਮੁਸਥ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੱਕ ਆਪਣੇਗਾ । “ਉਹੋ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਹੋਰੀ ਸੁੱਖਣ। ਵਖੀ ਰਕਮ
ਆਪ ਮੰਗੇਗਾ ।

ਰਾਖਹੁ ਆਇਨ^੧ ॥ ੩੭ ॥ ਸਾਗਰ ਸਮੇ ਜਹਾਜ ਲੰਘਾਵਨਿ । ਤਹਿ ਜੋ
ਕੀਨਿ ਸੇਕਲਪ ਉਠਾਵਨਿ । ਅਰੁ ਦਸੈਂਧ ਗੁਰੁ ਕੋ ਹੇ ਸੇਤਾ । ਅਰਪਨਿ
ਦਰਬ ਕਰਹੁ ਅਬਿ ਤੇਤਾ ॥ ੩੮ ॥ ਸਿੱਖੀ ਮਹਿ ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਤ ਰਾਖਹੁ । ਗੁਰ
ਹਾਜਰ ਸਦ ਜਹਾ ਭਿਲਾਖਹੁ^੨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਸੁਨਤਿ ਸਿਖ ਸੋਇ। ਭਯੋ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੰਦੇਹਨਿ ਖੋਇ ॥ ੩੯ ॥ ਗਰ ਜਾਮੇ ਕੀ ਤਨੀ ਭਰਾਕੀ^੩ । ਭਏ ਰੁਮੰਚ
ਰਿਖੀਕਨਿ ਬਾਕੀ^੪ । ਦੇਖੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਨਕਰ ਭੂਲਾ^੫ । ਬਰ ਅਰਬੰਦ
ਮਨੀਏ ਭੂਲਾ^੬ ॥ ੪੦ ॥ ਗਦਗਦ ਗਿਰਾ ਨ ਬੋਲਨੈ ਗਇਉ । ਰੁਕੇ
ਕੰਠ ਪਰਿਪੂਰਨ ਭਇਉ । ਨੇਤ੍ਰਨਿ ਬਿਖੈ ਅੱਸੂ ਭਰਿ ਆਏ । ਦਸਾ ਦੇਖਿ
ਮਨ ਰਹਿ ਬਿਸਮਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ਸਨਮ ਰੰਕ ਜਿਮੈ ਨਵਨਿਧਿ ਪਾਈ। ਬਦਨ
ਉਮੰਗ ਅਰੁਨਤਾ^੭ ਛਾਈ । ਕਿਤਿਕ ਬੇਰਿ ਟਿਕ ਗਯੋ ਅਭੋਲਾ । ਚਖਨਿ
ਪਲਕ ਮੁਖ ਬਾਕ ਨ ਬੋਲਾ ॥ ੪੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਹਿਮਾ ਗਰੁਵੀ ਜਾਨੀ ।
ਮਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਿ ਮਤਿ ਮਸਤਾਨੀ । ਪੁਰਬ ਰਿਦਾ ਸੁੱਧ ਜਿਸ ਕੇਰਾ। ਪੁਨਹਿ
ਦਰਸ ਪਿਖਿ ਰਾਗ^੮ ਬਡੇਰਾ ॥ ੪੩ ॥ ਜਨੈਂ ਅਤਿ ਸੁੰਤ ਬਸਤ੍ਰ ਹੁਇ ਕੋਈ ।
ਰੰਗਰੇਜ^੯ ਲੇ ਰੰਗਹਿ ਸੋਈ । ਗੁੜਾ ਰੰਗ ਬਿਮਲ ਅਤਿ ਆਵੇ । ਜਿਸ
ਕੀ ਸਮਤਾ ਅਪਰ ਨ ਪਾਵੇ ॥ ੪੪ ॥ ਤਨੈਂ ਮੱਖਣ ਮਨ ਰੰਗਨੈ ਰਾਗ^{੧੦} ।
ਹਲਤ ਪਲਤ ਮਹਿ ਭਾ ਬਛਿਭਾਗ । ਪੁਰਨ ਚੰਦ ਮਨੀਏ ਨਿਹਾਰੇ। ਚਖ^{੧੧}
ਚਕੋਰ ਤਬਿ ਭਏ ਬਿਚਾਰ ॥ ੪੫ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਰਸ ਦਰਸਨ ਜੇਵਾ । ਰਿਦ
ਅਰਬੰਦ ਪ੍ਰਭੁਲਜਤਿ ਹੋਵਾ । ਸਾਧਨਿ ਸਾਧਤਿ ਸਿਧਿ ਲੈ ਜੈਸੇ^{੧੨} । ਧਰਿ
ਅਨੰਦ ਕੋ ਬੈਠਨੈ ਤੈਸੇ ॥ ੪੬ ॥

ਅੰਤਰਿਮਾ ਫੰਨਿ ਪ੍ਰਾਚ ਬਲਨੈ ਰਾਮ ਸਪਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧ ॥

੮. [ਗੁਰੁ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਟਨਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੱਖਣ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਰਿਦੈ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਦੋਇ । ਨਮਸਕਾਰ
ਕਰਿ ਪੁਨਹੁ ਪੁਨ ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਹਰਖਤਿ ਸੋਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ‘ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਪੁਰਨ ! ਕਰਿ ਦਯਾ । ਸਾਗਰ ਪਤਾ ਸੁ ਰਾਵਰ ਦਯਾ । ਨਯੋ ਜਨਮ
ਹੋਵਤਿ ਭਾ ਮੋਰਾ । ਕਰਨੈ ਨਿਵਾਰਨਿ ਸਿਕਟ ਘੋਰਾ ॥ ੨ ॥ ਸਕਲ ਜਗਤ

^੧ਘਰ । ^੨ਤਣੀਆਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ (ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ) । ^੩ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਠਹਿਰ ਗਈਆਂ । ^੪ਸੁਰਸ
ਤੁੱਲ । ^੫ਘਿਰ ਗਿਆ । ^੬ਲਾਲੀ । ^੭ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਇਆ । ^੮ਲਲਾਚੀ । ^੯ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ । ^{੧੦}ਨੇਤਰ ।
^{੧੧}ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਵੇਂ (ਸਾਧੂ) ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ ।

ਪੁਰਨ ਧਨ ਧਾਨ^੧। ਸਭਿ ਕੇ ਭਰਤਾ ਆਪ ਮਹਾਂਨ। ਦੇ ਅਹਾਰ ਸਭਿ ਕੇ
ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਹੁ। ਕੋਟ ਅਨੰਤ ਸੁ ਜੀਵ ਸੰਭਾਰਹੁ ॥੩॥ ਮੁਖ ਤੇ ਧਨ ਨ ਚਹੈ
ਹੈ ਨਾਥ। ਕਰੈ ਜਿਆਵਨਿ ਇਸ ਮਿਸ ਸਾਥ^੨। ਸਭਿ ਤੇ ਬਢੇ ਭਾਗ
ਹੈਂ ਮੇਰੇ। ਪੁਰ ਮਨੋਰਥ ਦਰਸਨ ਹੋਰੇ ॥ ੪ ॥ ਦੁਸ਼ਕਰ^੩ ਸਾਧਨ ਸਾਧਤਿ
ਜੈਸੇ। ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਮੇਰੀ ਗਤਿ ਤੈਸੇ। ਬਢੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਬਹਜੈ।
ਚਹੁਇਸਿ ਤੇ ਅਲੰਬ ਨਹਿ ਲਹਜੈ^੪ ॥ ੫ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਨੌਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਇ। ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਜਾਨੈਂ ਸੋਇ। ਜਿਮ ਸ਼ੰਤ ਕੇ ਬਸਿ ਕੇ ਪਰਜੈ।
ਛੁਟਹਿ ਰਾਜ ਲੇ, ਤਿਮ ਦੁਖ ਹਰਜੈ ॥੬॥ ਜਥਾ ਜੀਵੈ ਕੇ ਗਹਿ ਲੇ ਜਾਹੀ।
ਜਮ ਕਿੰਕਰ ਭਾਜਹਿ ਦੁਖ ਮਾਂਹੀ। ਪਾਯੈ ਚਹੈ ਨਰਕ ਮਹਿ ਸੋਇ।
ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਰਗ ਦੇਹਿ ਜਿਮ ਕੋਇ ॥ ੭ ॥ ਜਥਾ ਗਯੈ ਨਰ ਕੇ ਪਰਦੇਸ।
ਪਰਜੈ ਉਜਾਰ ਭ੍ਰਮਤਿ ਸ-ਕਲੇਸ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਬਿਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਮਾਨ।
ਘਰ ਪੁਚਾਇ ਤਿਹ, ਮੈਂ ਤਿਮ ਜਾਨਾ ॥ ੮ ॥ ਦੀਨ ਜਾਨਿ ਦੀਨਸਿ ਤੁਮ
ਦਾਨਾਭਯੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੈਂ ਪਾਯਹੁ ਪ੍ਰਾਨਾਹੁ ਤੇ ਗੁਪਤ ਮਮ ਕਾਰਨ ਕਰਿਕੈ।
ਭਯੋ ਪ੍ਰਗਟ ਤੁਮ ਆਪ ਉਚਰਿਕੈ ॥ ੯ ॥ ਇਹ ਜਸੁ ਮੇ ਕਹੁ ਦੀਨਿ
ਬਿਸਾਲਾ। ਹੈਂ ਮਮ ਭਾਗ ਬਢੇ ਇਸ ਕਾਲਾ। ਅੰਤਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਆਪ ਨਿਤ
ਰਹੋਬਹਮਾਨੰਦ ਸਦਾ ਉਰ ਲਹੈ ॥੧੦॥ ਚੋਦਹਿ ਲੋਕ ਪਤੀ ਗੁਨ ਖਾਨੀ।
ਮੁਖ ਨਿਸ਼ਚਾ ਦੀਨਸਿ ਕਹਿ ਬਾਨੀ। ਸਭਿ ਤ ਛਪੇ ਰਹੇ ਨਹਿ ਜਾਨੈ।
ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੁਭਾਇ ਦਿਖਾਇ ਨ ਆਨੈ^੫ ॥ ੧੧ ॥ ਇਕ ਮੇ ਕਹੁ ਨਿਜ ਪਤਾ
ਬਭਾਵਾ। ਅਪਰ ਸੁ ਨਹੀਂ ਭੇਵ ਤੁਮ ਪਾਵਾ। ਯਾਂਤੇ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮੇਹੀ।
ਸਭਿਗੁਰੁ ਕਰੁਨਾ ਨਿਜ ਪਰ ਜੋਹੀ ॥ ੧੨ ॥ ਧੀਨ ਸਰੂਪ ਆਪ ਕੇ ਅਹੈ।
ਸਿਖ ਸਰਬੱਤ ਆਸਰੋ ਲਹੈ। ਏਕ ਸ਼ਰਨ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੀ ਰਾਵਰ। ਤੁਮ
ਭਜਿ ਭ੍ਰਮਹਿ ਸਿ ਨਰ ਜਗ ਬਾਵਰ^੬ ॥ ੧੩ ॥ ਇੰਡਜਾਇਕ ਕਹਿ ਬਾਕ
ਘਨੇਰੇ। ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਹੋਤਿ ਦਰਸ ਗੁਰੁ ਹੋਰੇ। ਅਤੁਲਤ ਹਰਖ ਰਿਦੈ ਭਰਿ
ਆਵਾ। ਉਠਤਿ ਬੋਰਿ ਪੁਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਾ ॥ ੧੪ ॥ ਚਰਨ ਸਪਰਸ਼ੈ ਦ੍ਰੈ
ਕਰ ਸਾਥ। ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਦਰਸੇ ਨਾਥ। 'ਪੁਨ ਮੈਂ ਦਰਸੈ' ਬਾਕ
^੧ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਧਨ ਤੇ ਅੰਠ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਨ (ਕਰਨਹਾਰ ਵੇ)। ^੨ਆਪ ਨ ਮੇਥੋਂ ਯਥਾ ਨਹੀਂ
ਮੰਗਿਆ, ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਮੇਨੂੰ ਜਿਵਾਲ ਦਿਆ ਹੈ। ^੩ਕਠਨ। ^੪ਜਿਸਨੂੰ ਆਸਰਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ
ਹੁੰਦੇ। ^੫ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ। ^੬ਅਮਲੇ।

ਬਖਾਨੋ। 'ਅਬਹਿ ਨ ਡੋਲੋਂ ਧੀਰਜਠਾਨੋ'॥੧੫॥ ਨਿਕਸਨੋ ਨਲਿ ਆਯੋ ਨਿਜ
 ਡੇਰੇ । ਕਿਸਹੂੰ ਸੋਂ ਨ ਕਹਨੋ ਤਿਸ ਬੇਰੇ॥ ਨਿਜਨਿਜ ਡੇਰਨਿ ਸਕਲ ਪਠਾਏ
 ਏਕਾਕੀ ਹਰਖਤਿ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ੧੬ ॥ ਨਿਜ ਕਰਤੱਬਜ ਚਿਤਵਿ ਕਰਿ
 ਆਛੇ । ਅਪਨਿ ਨਰਨਿ ਸੋਂ ਬੋਲਨੋ ਪਾਛੇ । 'ਸੀਵਨਿਹਾਰ' ਚਤੁਰ ਲੈ
 ਆਵੇ । ਹੂੰ ਦੁਇ ਤੀਨ ਸੁ ਛਿੱਪ੍ਰੇ ਬੁਲਾਵੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਖਮ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁ ਤੋਸ਼ੇ
 ਖਾਨੇ । ਕਰਹੁ ਸਿਵਾਵਨਿ ਤੂਰਨ ਠਾਨੇ । ਬਹੁ ਪਾਲੇ ਕੋ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ।
 ਕਰਹੁ ਸੁ ਤੂਰਨਤਾ ਸੰਗ ਸੋਇ॥੧੮॥ ਸਰਬ ਬਸਤ੍ਰ ਕਰਿ ਲੇਵਹੁ ਤਜਾਰੁ ।
 ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੋ ਹੋਇ ਜੁ ਚਾਰੁ । ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਗਰੀ ਨਿਸਾ ਮਝਾਰੀ । ਬਹੁਤ
 ਮੋਲ ਕੀ ਕੀਜਹਿ ਤਜਾਰੀ' ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਿ ਸੇਵਕ ਤੂਰਨ ਹੀ ਧਾਯੋ ।
 ਚਹਿਯੈ ਵਸਤੁ ਸੁ ਸਗਰੀ ਲਜਾਯੋ॥ ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਨਿਕਾਸੇ॥ ਸੀਵਨਿ
 ਲਗੇ ਬੈਠਿ ਨਰ ਪਾਸੇ ॥ ੨੦ ॥ ਸਰਬ ਸਰਵਰੀ' ਕੋਰ ਬਿਤਾਈ । ਕਰਿ
 ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਚਿ ਸੁੰਦਰਤਾਈ । ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੁਰਤ' ਮਹਿ ਉਠਿ ਕਰਿਕੈ॥ ਮੱਖਣ
 ਸ਼ਾਹ ਹਰਖ ਉਰ ਭਰਿਕੈ ॥ ੨੧ ॥ ਮੱਜਨ ਆਇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਿ ਸਾਰੀ । ਗੁਰ
 ਬਾਨੀ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਚਾਰੀ॥ ਜਿਤੋ ਨੇਮ ਸੋ ਪਠਿ ਕਰਿ ਆਛੇ॥ ਜਪਜੀ ਪ੍ਰਬਮ
 ਸੁਖਮਨੀ ਪਾਛੇ॥ ੨੨॥ ਉੱਜਲ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਪਹਿਰੀ ਫੇਰ॥ ਪੁਨਹਿੰਤਿ ਹਾਵਲ ਕੀਨਿ
 ਘਨੇਰ॥ ਸੁਚ ਸੰਜਮ ਪਠਤਜੈ ਗੁਰ ਗਿਰ॥ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਤਯਾਰ ਬਹੁਕਰ॥ ੨੩॥
 ਮੇਵੇ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਵਾਏ । ਨਿਜ ਦਾਸਨਿ ਤੇ ਲਿਖ ਉਠਿਵਾਏ॥ ਮੁਹਰ
 ਪੰਚ ਸੈ ਗਿਨਿ ਕੈ ਲੀਨਿ । ਜੋ ਗੁਰ ਕੇ ਹਿਤ ਸੰਚਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੨੪ ॥ ਪੁਨ
 ਉਠਿਵਾਇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਨਵੀਨ॥ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹੁ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਸੁਭਟਨਿ ਭੀਰ
 ਸੰਗ ਲੈ ਚਲਨੋ । ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਿ ਵਲਨੋ ॥ ੨੫ ॥ ਚਹਿਤ
 ਰਿਦੈ ਬਿਦਤਾਵਨਿ ਗੁਰ ਕੋ॥ ਗਿਨਹੁ ਮਨੋਰਥ ਭਾਖਨੋ ਉਰ ਕੋ । ਜੋ ਸੰਗਤਿ
 ਬੁਲੀ ਸਭਿ ਥਾਇੰ । ਕੋ ਕਿਸ ਕੋ ਕਿਸ ਲਾਗਹਿ ਪਾਇ ॥ ੨੬ ॥ ਜਾਨਿ
 ਜਾਨਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ । ਪੂਜਹਿ ਦੇਹਿ ਵਰਥ ਤੇ ਆਦੀ । ਗੁਰੁ ਨ
 ਨਿਸ਼ਚੈ ਕੀਨਸਿ ਕੋਇ॥ ਚਾਹਤਿ ਸਭਿ, ਇਕ ਪੂਰਨ ਹੋਇ' ॥ ੨੭ ॥ ਕੋਤਿਕ
 ਸਿੱਖਨ ਉਪਾਇਨ ਭਾਰੀ । ਅਰਪਨਿ ਕਾਰਨ ਗੁਰੁ ਅਗਾਰੀ । ਰਾਖੀ ਪਾਸ,
 ਨ ਦੀਨਸਿ ਕਾਂਹਿ ।—ਪ੍ਰਗਟਹਿ ਤਬਿ ਦੈਹੈ ਗੁਰ ਪਾਹਿ—॥ ੨੮ ॥ ਇਸ
 'ਦਰਜ਼ੀ । 'ਫੇਤੀ । 'ਗਤ । 'ਸੂਰਜ ਉਏ ਹੋਣ ਤੋਂ ੪ ਘੰਟੀ ਪਹਿਲੋਂ ਦਾ ਸਮਾਂ । 'ਭਾਵ,
 ਗੁਰੂ ਇੱਕੋ ਹੋਵੇ (ਪਰ ਉਹ ਹੋਵੇ ਜੋ) ਪੂਰਨ (ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ) ।

ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਸੰਗਤਿ ਘਨੀ । ਉਤਰੀ ਹੁਤੀ ਜੁ ਸੰਸੈ ਸਨੀ ।—ਗੁਰੁ ਬਕਾਲੇ
ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਾਵੈ—। ਇਸੀ ਬਾਕ ਪਰ ਮਤੀ ਟਿਕਾਵੈ ॥ ੨੯ ॥ ਸਿੱਖ ਸੈਂਕਰੇ
ਬੀਚ ਬਕਾਲੇ । ਉਤਰੇ ਜਹਿ ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲੇ।ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਛਨਿ—ਗੁਰੁ
ਬਿਦਤਾਵੈ । ਦੇਹਿ ਉਪਾਇਨਿ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈ—॥ ੩੦ ॥ ਸਿੱਖਨਿ ਪਰ
ਹੋਵਨਿ ਉਪਕਾਰੀ । ਚਿਤਵਤਿ ਮੱਖਣ ਰਿਦੈ ਮਝਾਰੀ।ਗੁਰ ਘਰ ਸਨਮੁਖ
ਗਮਨਜੇ ਜਾਇ । ਸਕਲ ਉਪਾਇਨ ਸੰਗ ਲਵਾਇ ॥੩੧॥ ਸਿੱਖਜ ਬਹੁਤ
ਅਰੁ ਅਏ ਮਸੰਦ । ਗਮਨਤਿ ਭਯੋ ਨਰਨਿ ਕਹੁ ਬੰਦ । ਆਪਸ ਮਹਿ
ਬੋਲਤਿ ਬਹੁ ਰੀਤੀ । ‘ਕਿਸ ਢਿਗ ਜਾਇ ਅਥਹਿ ਜੁਤਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ॥ ੩੨ ॥
ਏਕ ਬਾਰ ਤੋ ਸਭਿ ਕੇ ਪਾਸ । ਜਾਇ ਜਾਇ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ । ਅਥਿ
ਇਨ ਲੀਨਿ ਉਪਾਇਨ ਭਾਰੀ । ਜਿਸ ਕੋ ਅਰਪਹਿ ਪੁਜਿ ਅਗਾਰੀ’॥੩੩॥
ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸਿ ਸੁਧਿ ਭੁਰਤਿ ਪਠਾਈ । ‘ਤੋਜਾਰੀ ਕਰਿ ਬੈਠਹੁ
ਅਗੁਵਾਈ’ । ਸਭਿ ਕੇ ਉਰ ਪ੍ਰਤੀਛਨਾ ਜਾਗੀ ।—ਹਮ ਢਿਗ ਆਵਹਿਗੇ
ਅਨੁਗਾਰੀ—॥ ੩੪ ॥ ਧੀਰਮੱਲਜ ਮਸਨੰਦ ਛੁਸਾਇ ਬਡ ਉਪਧਾਨੁ ਧਰੇ
ਮੰਗਵਾਇ । ਦਾਸ ਚਮਰ ਲੈ ਕੇ ਭਾ ਠਾਢੇ । ਸਰਬ ਭਾਤਿ ਜਿਸ ਐਸ਼ਰਜ
ਬਾਢੇ ॥ ੩੫ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਕਤਿ ਅਪਰ ਸੋਢੀਨ । ਬਨਿ ਬਨਿ ਬੈਠਹਿ
ਸੋਜ ਨਵੀਨ । ਕਰਹਿ ਬਿਛਾਵਨਿ ਕੇਰ ਛੁਸਾਵਨਿ । ਨਿਜ ਪਾਛੇ ਉਪਧਾਨੁ
ਧਰਾਵਨਿ ॥ ੩੬ ॥ ਅੰਗੁ ਮੇਵਜੇ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨੇ । ਦੁਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
ਬੰਧਾਨੇ।ਸਭਿ ਗਾਦੀਕੇ ਢਿਗ ਨਰ ਜੋਈ।ਕਰੈ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਬੈਠੇਤੇਈ॥੩੭॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਮ ਕਿੱਥੇ ਦਸਮ ਰਾਸੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਬਿਦਤ ਹੋਵਨਿ’ ਪੁੱਛ ਕਲਨੇ ਨਾਮ ਅਛਟਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੯॥

੯. [ਗੁਰੁ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ] ।

ਦੇਹਗ ॥ ਸਾਗਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਮਗਨ ਹੋ ਮੱਖਣ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦ । ਭੇਵ ਨ ਕਿਸ
ਜਨਾਵਈ ਸੰਗ ਨਰਨਿ ਕੇ ਬੰਦ ॥ ੧ ॥ ਭੋਪਈ ॥ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੋ
ਸਨਮੁਖ ਆਵਾ । ਦਾਸ ਹੁਤੋ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਗਾਵਾ । ‘ਸਿਖ ਇਹ ਪੂਰਨ
ਸਰਧਾਵਾਨ । ਆਯੋ ਚਲਿ ਕੇ ਦੁਰ ਮਹਾਨ’ ॥੨॥ ਸਿਦਕ ਆਪ ਕੇ ਸੁਤ
ਪਰ ਹੋਵਾ । ਪੂਰਬ ਆਇ ਪਤਾ ਕੁਛ ਜੋਵਾ । ਅਥਿ ਬਿਦਤਾਵਨਿ ਚਾਹਤਿ
ਗੁਰ ਕੋ । ਸੰਸੈ ਦੁਰ ਕਿਯੋ ਇਨ ਉਰ ਕੋ ॥ ੩ ॥ ਪਰਸੋਂ ਹਮ ਬੈਠੇ ਗੁਰ

‘ਹੋਕੇ । (ਅ) ਲਦਵਾਏ । ‘ਡਬੀਆ । ‘ਬਸੀ ਦੂਰ ਤੋ ।

ਪਾਸ।ਇਸ ਸਿਖ ਕੀ ਗਤਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।ਸੀ ਗੁਰ ਨੇ ਜਾਇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਸ
 -ਹਮ ਕੋ ਜੋ ਬਿਦਤਾਇ ਮਹਾਨਾ ॥ ੪ ॥ ਤਿਹ ਵਰਗਹਿ ਮੈਂ ਹਇ ਮੁਖ
 ਕਾਰੇ-। ਉੱਗ ਸੁਪਾਇਸ ਭਾਂਤਿ ਚਿਰਾਰੇ । ਇਸ ਬਚ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸਿਖ ਕੋ
 ਨਾਹੀ।ਯਾਂਤੇ ਕਹੈਂ ਜਾਇ ਮੈਂ ਪਾਹੀਂ ॥੫॥ ਬਿਗਰਹਿ ਰਾਜ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਧਿ
 ਪਾਇ । ਤੋ ਸੁਜਾਨ ਕਰਿ ਲੇਤਿ ਉਪਾਇ।ਅਪਨਿ ਭਲੇ ਕੋ ਆਵਤਿ ਧਾਈ।
 ਅਸ ਨਹਿ ਬਨਹਿ ਬੁਰੇ ਹਇ ਜਾਈ ॥ ੬ ॥ ਇਸ ਪਰ ਕਹੈਂ ਸ ਇਹ
 ਉਪਕਾਰ । ਸੁਨਹਿ ਸਿ ਸੁਧਿ, ਕਰਿ ਲੇਹਿ ਬਿਚਾਰ' । ਅਸ ਮਨ ਠਾਨਿ
 ਸਮੁਖ ਤਿਸ ਗਇਉ।ਕਰਮੈ ਇਕਾਂਤ ਕਹਤਿ ਸਭਿ ਭਇਉ ॥ ੭ ॥ 'ਜੇ ਤੂੰ
 ਦਰਸ ਕਰਨ ਹੀ ਜਾਇ' । ਨਮੋ ਕਰਹੁ ਭੁਲਨਿ ਕਰਿ ਆਇ । ਜੇ
 ਚਾਹਤਿ ਹੈ' ਗੁਰੁ ਬਿਦਤਾਵੈਂ । ਸਗਰੀ ਸੰਗਤਿ ਇਤੇ ਬੁਲਾਵੈਂ ॥੮॥ ਜਸੁ
 ਪਾਵਨ ਪਾਵਨਿ ਕੀ ਕਾਂਖਾ । ਗੁਰੁ ਬਿਦਤਾਵਹਿ ਸਭਿ ਮਹਿ ਭਾਖਾ । ਇਮ
 ਗੁਰੁ ਬਚ:-ਬਿਦਤਾਵਹਿ ਜੋਇ । ਮੁਖ ਵਰਗਹਿ ਸੁ ਕਾਰੇ ਹੋਇ-॥ ੯ ॥
 ਨਿਜ ਮੁਖ ਤੇ ਪਰਸੈਂ ਅਸ ਭਾਖੈ । ਅਬਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਿ ਅਭਿਲਾਖੈ।
 ਇਸ ਬਚ ਕੋ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਉਪਾਇ । ਨਤੁ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਲੇਹੁ ਬਖਸਾਇ' ॥
 ੧੦ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਮੱਖਨ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰ ।-ਹੋਇ ਸਵਲ ਜੋ ਗੁਰੁ ਚਿਰਾਰ।
 ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਮੈ ਚਾਹਤਿ ਮੈਂ ਇਨ ਕੋ । ਦਰਸੇ ਭਲਾ ਹੋਇ ਜਿਨਿ ਕਿਨ ਕੋ
 ॥ ੧੧ ॥ ਇਹ ਬਹੁਤਨਿ ਕੋ ਅਤਿ ਕੱਲਜਾਨਾ । ਇਕ ਅਨਿਸ਼ਟ ਮੁਝ ਕੋ
 ਇਮ ਜਾਨਾ।ਯਾਂਤੇ ਮੈਂ ਹੋਵੈਂ ਉਪਕਾਰੀ।ਸਵਲ ਭਿ ਕਹੈਂ ਜੁ ਗੁਰੁ ਚਿਰਾਰੀ
 -॥ ੧੨ ॥ ਪੂਰਬ ਗਯੋ ਨਾਨਕੀ ਭੀਰ । ਬਰਜਿ ਸੰਗ ਤੇ ਸਗਰੀ ਭੀਰ ।
 ਕੁਛ ਧਨੁ ਧਰਿ ਕੈ ਮਸਤਕ ਟੇਕਾ । ਬੈਠੀ ਮਾਭਾ ਸਹਿਤ ਬਿਬੇਕਾ ॥੧੩॥
 ਸਾਦਰ ਸਿਖ ਕੋ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ।ਬਹਰ ਉਠੈ ਮੱਖਣ ਤਿਸ ਬਾਏ।ਸਤਿਗੁਰ
 ਕੋ ਲੰਗਰ ਜਿਸ ਘਰ ਮੈਂ । ਤਹਿ ਤੇ ਲੈ ਕਾਰਸ ਨਿਜ ਕਰ ਮੈਂ ॥ ੧੪ ॥
 ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਪਰ ਸਰਬ ਲਗਾਈ । ਗਯੋ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਸਰਧ ਬਧਾਈ।ਦਾਰੇ
 ਅੰਦਰ ਜਬਿ ਪ੍ਰਵਿਸਾਯੋ । ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਵਮੇ ਦਰਸਾਯੋ ॥੧੫॥ ਪੀਚਾਂਮ੍ਰਿਤ
 ਜਿਹ ਕਰਮੈ ਅਗਾਰੇ । ਅਪਰ ਉਪਾਇਨ ਲੀਨਿ ਸੰਗਾਰੇ । ਜਾਇ ਨਮਹਿ
 ਕੀਨਸਿ ਗੁਰੁ ਤਾਂਈ । ਧਰਮੈ ਤਿਹਾਵਲ ਕਰਿ ਅਗਵਾਈ ॥ ੧੬ ॥ ਪੁਨ

ਕਠਨ ਸਰਾਪ । ੨(ਸਿਖ ਦੇ) ਪਾਸ ਜਾਣ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਦਿਆਂ । ਇਕ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੁੱਖ ਹੈ ।

ਨੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ।

*ਪਾ:-ਮੁਖ ।

ਦੀਨਾਰ ਭੇਟ ਧਰਿ ਦੀਨਸਿ । ਪੋਸਿਐ ਰੁਚਿਰ ਦਿਖਾਵਨਿ ਕੀਨਸਿ।ਬਿਨੈ
ਸਹਿਤ ਗੁਰੁ ਸੇਂ ਕਹਿ ਬਾਨੀ । 'ਹੇ ਧੀਰਨ ਮਹਿ ਧੀਰ ਮਹਾਨੀ' ॥ ੧੭ ॥
ਅਬਿ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿ ਪੋਸਿਐ ਪਾਇ । ਬੈਠੋ ਸਭਾ ਹੋਹੁ ਪ੍ਰਗਟਾਇ।ਸਿੱਖਜਨਿ
ਕੋ ਕੱਲਜਾਨ ਬਿਚਾਰਹ । ਸਾਗਰ ਸੰਸੈ ਪਾਰ ਉਤਾਰਹੁ ॥ ੧੮ ॥ ਸਗਰੀ
ਸੰਗਤਿ ਭੂਲੀ ਫਿਰੈ । ਨਹੀਂ ਕਿਸੁ ਪਰ ਨਿਬਢਾ ਕਰੈ । ਮਹਿਮਾ ਤੁਮ ਨਹਿ
ਸਕਹਿ ਪਛਾਨਿ । ਛਪੇ ਆਪ ਹੋ ਹੇ ਗੁਨਖਾਨਿ ! ॥ ੧੯ ॥ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ
ਕੋ ਦਰਬਨ ਦੀਸਹਿ । ਅਪਨੈ ਆਪ ਜਨਾਵਨਿ ਕੀਸਹਿ' । ਮੱਖਣ
ਦਿਖਿ ਮੁਖ ਗੁਰੁ ਉਚਰੈ । 'ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਿ ਤੇ ਨਹਿ ਤੁ ਟਰੈ ॥ ੨੦ ॥
ਕਰੈ ਅਕਰਨ ਅਪਨਿ ਮੁਖ ਕਾਰਾ । ਲੋਕਨਿ ਲੱਸਾ* ਸਕਲ ਨਿਵਾਰਾ ।
ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਕੋ ਭਾਰੀ ਭਾਰ । ਮੁਖ ਕਾਰੋ ਕਰਿ ਲੀਨਿ ਉਤਾਰ ॥ ੨੧ ॥
ਗੁਰੁਤਾ ਪੋਟ ਉਠਾਵਨਿ ਪੀਨ । ਸੇ ਹਮਰੇ ਮਹਿ ਅਰਪਨਿ ਕੀਨਿ । ਸ੍ਰੀ
ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਈ ਇਹੈ । ਚਾਰਹੁ ਦਿਸਾ ਨਮਤਿ ਜਿਸ ਅਹੈ" ॥ ੨੨ ॥
ਸਿੰਧ ਮੇਖਲਾ ਅਵਿਨੀ ਜਿਤੀ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨਹਿ ਤਿਤੀ ।
ਮੇਰੁ ਆਦਿਕ ਜਿਤਿਕ ਪਹਾਰਾ । ਜਹਾ ਕਹਾ ਸਿੱਖੀ ਬਿਸਥਾਰਾ ॥ ੨੩ ॥
ਸਾਗਰ ਬਿਖੈ ਦੀਪ ਹੈਂ ਜੇਈ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਘਰ ਕੇ ਪੁਸ਼ਕ ਤੇਈ । ਜਿਤਿਕ
ਸੀਵ ਨਵਖੰਡਨਿ ਮਾਂਹੀ । ਅਰਪਹਿ ਭੇਟ ਗੁਰੁ ਪਗ ਪਾਹੀ ॥ ੨੪ ॥ ਹੋਨਿ
ਸਹਾਇਕ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇਰ । ਯਾਂਤੇ ਪੋਟ ਪੀਨ' ਤੂੰ ਹੋਰਿ । ਕਰਹਿ ਅਸੁਯਾ
ਸੋਢੀ ਸਾਰੇ । ਪਿਖਹਿ ਪਰਸਪਰ ਹੈ ਰਿਸਵਾਰੇ ॥ ੨੫ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਜਾ
ਚਹਿ ਕਰਿਵਾਈ । ਕਰਹਿ ਆਪਨੀ ਅਧਿਕ ਬਝਾਈ । ਠਾਨਹਿ ਦੋਸ
ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ । ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕ ਲੋ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਗੁਰ ਕੇ ਬੰਸ
ਬਿਖੈ ਜਨਮਾਏ । ਆਪਸ ਮਹਿ ਮਤਸਰ ਤਪਤਾਏ । ਕਰੈ ਖੁਵਾਵਨਿ
ਸਬਿਖਾ ਅਹਾਰਾ" । ਯਾਂਤੇ ਗੁਰੁਤਾ ਪੋਟ ਉਦਾਰਾ" ॥ ੨੭ ॥ ਦੁਰਕ ਬਿਰੋਧੀ
ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੇਰੇ । ਅਪਨੇ ਜੋਰ ਜਨਾਇ ਬਡੇਰੇ । ਕਰਾਮਾਤ ਚਾਹਤਿ ਹੈਂ
ਦੇਖਾ । ਕੋ ਦਿਖਰਾਵਹਿ ਬੁੱਧਿ ਬਿਸੇਖਾ ॥ ੨੮ ॥ ਨਰ ਕੀ ਭਾਂਤਿ ਆਪ
ਦਿਖਰਾਵਹਿ । ਹਰਿ ਵਰਗਹਿ ਕਜਾ ਮੁਖ ਦਿਖਰਾਵਹਿ । ਨਹਿ ਸੰਤਨ ਮੈਂ
ਮੈਸੀ ਬਾਂਤਿ । ਜਿਨ ਕੇ ਸਦਾ ਬਸਤਿ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤਿ ॥ ੨੯ ॥ ਗੁਰੁਤਾ ਪੋਟ
ਪੁਨਿਉਂਚੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ । 'ਪੰਡ ਭਾਰੀ ਹੈ । 'ਚਹਿਰ ਵਾਲਾ ਖਾਣਾ (ਬੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ
ਲਈ) ਖੁਵਾਇਆ ਨੇ । *ਪਾ:-ਲੋਕ ਲਾਜ-ਕੁਲ ਲਾਜ । †ਪਾ:-ਸੁਬਕ ।

ਇਸੀ ਤੇ ਭਾਰੀ।ਬਡ ਸਮਰਥ ਜੁਤਿ ਸਕਿਯਾ ਸਹਾਰੀ। ਪ੍ਰਗਟਹਿ ਤੋ ਤੁਝ
ਕੋ ਕਜਾ ਹੋਇ* । ਪੂਰ ਮਨੋਰਥ ਭਯੋ ਸੁ ਜੋਇ ॥ ੩੦ ॥ ਦਰਸਨ ਕਰੇ
ਉਪਾਇਨ ਦੀਨਿ । ਸਿਖੀ ਕੋ ਨਿਰਥਾਹਿਨ ਕੀਨਿ।ਉਰ ਅਪਨੇ ਕੱਲਜਾਨ
ਬਿਚਾਰ।ਗਮਨਹੁ ਅਪਨੇ ਦੇਸ ਮਝਾਰ* ॥੩੧॥ ਸੁਣਿ ਮੱਖਣ ਦੇ ਹਾਥਨਿ
ਬੰਦਿ।ਸਹਿਤ ਨੰਮਿਤ। ਬਿਨੈ ਬਿਲੰਦਾ ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ਹਿਤ ਉਪਕਾਰੀ* ।
ਮਧੁਰ ਸੁਲੱਛਨ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ* ॥ ੩੨ ॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਕੋ
ਧਰਿ ਕੈ।ਇਸ ਬਲ ਹੀ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਿ ਕੈ।ਆਵਹਿ ਸਿੱਖ ਉਪਾਇਨ
ਦੇਹਿ । ਰਹਤਿ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਮਹਦ ਸੇਦੇਹਿ ॥ ੩੩ ॥ ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ
ਤਿਨ ਤੋ* ਕੋਈ । ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਜੇ, ਲਹੈ ਨ ਸੋਈ । ਤਰਕ ਕਰਹਿ ਅਪਨੇ
ਮਨ ਮਾਂਹੀ । ਸ਼ਰਧਾ ਸੁਖਦ ਧਰਹਿ ਤਬਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੪ ॥ ਮਹਿਮਾ ਸਿੱਖੀ
ਕੀ ਹੁਇ ਹੋਰੀ । ਸਭਿ ਸਿਰਮੌਰ ਬਡੀ ਬਡ ਗੋਰੀ* । ਇਸ ਕੋ ਆਪ
ਬਧਾਵਨਿ ਕਰੀਏ । ਯਾਂਤੇ ਬਿਦਤਨਿ ਕੋ ਅਨੁਸਰੀਏ’ ॥ ੩੫ ॥ ਜੇ ਕਰਿ
ਕਹਹੁ* ਰਹੈ ਇਸ ਰੀਤਿ।ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਚੀਤ। ਤਹਿ ਭੀ ਸਿਖੀ
ਹਿਤ ਨਿਰਥਾਹ । ਬਾਂਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰਹੁ ਉਮਾਹ ॥੩੬॥ਇਹ ਭੀ ਸਿੱਖਜਨਿ
ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ । ਸਭਿਨਿ ਮਨੋਰਥ ਯਾਮੈ ਰਾਖਾ । ਅਪਰ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਹੁ
ਜੈਸੇ । ਹਰਖਤਿ ਕਰਹੁ ਸਿੱਖਜ ਗਨ ਤੈਸੇ* ॥੩੭॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ
ਸਤਿ ਕਰੀਅਹਿ । ਬੈਠਿ ਸਭਾ ਮਹਿ ਦਰਸ ਦਿਖਰੀਅਹਿ । ਬਿਦਤਹੁ
ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਇਸ ਭਾਂਤੀ । ਜਥਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪੂਰਨ ਰਾਤੀ* ॥੩੮॥ ਸਿੱਖਜਨਿ
ਕੋ ਕਰਿਬੈ ਕੱਲਜਾਨ । ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਮਹਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਿਤ ਜਾਨ* ।

*ਸਕਦਾ ਹੈ । *ਤੈਨੂੰ (ਹੋਰ) ਕੀਹ (ਲਾਭ) ਹੋਵੇਗਾ । *ਸਾਰੀ ਸੰਗਤਿ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਲਈ ।
*ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ (ਮੱਖਣ ਨੇ) ਉਚਾਰੀ । (ਅ) ਦੁਹਾਂ ਸੱਤਰਾਂ ਦਾ ਅਰਥ
ਇਉਂ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ:—ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਸਾਰੀ
ਸੰਗਤਿ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਲਈ ਉਚਾਰੀ ਸੀ। *ਭਾਵ ਹੋਰ ਸੇਵੀਆਂ ਤੋਂ । *ਭਾਰੀ । *ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ (ਦੇ
ਖਿਆਲ) ਨਾਲ ਅਨਕਲਤਾ ਕਰੇ । *ਭਾਵ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਛਿਪੇ) ਰਹੀਏ (ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ)
ਇੰਤ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਰੀ ਚਲਾਂਗੇ ਤਦ—(ਅਗੇ ਦਲੀਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ) ਇਹ ਬੀ ਸਿਖੀ
ਦੇ ਦਿੱਤ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ (ਕਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ) ਜੋ ਪੂਰੀ ਕਰੇ । *ਪੂਰਨਮਾ ਦੀ ਰਾਤ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗੂ ।
*ਭਾਵ, ਜੇ (ਸਿੱਖ) ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਹਨ । [ਸੰਸਾਰ, ਵਿਕ੍ਰਮ-ਮੰਡਾ] ।

ਅਜਰਜਰਨ ਗਨਦਸਟਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਨਹੀਂ ਜਨਾਵਨਿ ਸਕਤਿ ਤਹਾਂਹੀ*
 ॥੪੯॥ ਹਰਖ ਸੋਕ ਮਾਨ ਰ ਅਪਮਾਨ। ਸੁਖ ਦੁਖ ਮਹਿ ਬਿਤ ਬਿਤੀ ਸਮਾਨ।
 ਇੱਤਨਾਇਕ ਜੋ ਗਰਵੋ ਭਾਰ। ਤਮ ਉਰ ਪਰ ਜਿਮ ਫਲ ਕਿ ਹਾਰ* ॥
 ੪੦॥ ਇਸੀ ਭਾਰ ਕੋ ਸੰਕਟ ਪਾਇ। ਸੋੜ ਤੁਮਾਰਨਿ ਸਿਰ ਵਥਿ ਜਾਇ
 ਪੇਸ਼ਿਸ਼ ਪਹਿਰਹੁ ਆਪ ਨਵੀਨ। ਬੈਠਹੁ ਦੇਹੁ ਵਰਸ਼ ਦੁਖ ਹੀਨ* ॥
 ੪੧॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਭਨੰਤ। ਰਹਿ ਸਭਿਸਿੱਖਨਿ ਗੁਰਦਿਖੰਤ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚੰਦ। ਸਦਾ ਮਗਨ ਜੋ ਬਹਮਾਨੰਦ ॥ ੪੨ ॥
 -ਸੰਗਤਿ ਸਕਲ ਸਹਤਿ ਬਛ ਚਾਹ। ਜਿਸ ਮਹਿ ਮੁੱਖ ਸੁ ਮੁੱਖਲਸਾਹ।
 ਪੂਰਨ ਕਰਨੀ ਹੀ ਬਨਿ ਆਇ-। ਇਮ ਤਿਸ ਛਿਨ ਅਪਨੇ ਉਰ ਲਜਾਇ॥
 ੪੩ ॥ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਬੋਲੇ ਗਨਖਾਨੀ। 'ਹੋ ਮੁੱਖਣ ! ਮਾਨੀ ਤੁਵ ਬਾਨੀ।
 ਦੂਰ ਦੇਸ ਤੇ ਸਰਧਾ ਧਰਿਰੈ। ਆਯੋ ਮਾਰਗ ਸੁਮਤਾ ਕਰਿ ਕੈ ॥ ੪੪ ॥
 ਬਿਨੈ ਨੀਮ੍ਰਿਤਾ ਸਹਤ ਉਪਾਇਨ। ਆਨਤਿ ਭਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਆਇਨ*।
 ਕਹੈ ਜਿ ਤੇਰੈ ਅਬਿ ਨਹਿ ਕਰੈ। ਅਪਨੇ ਬਿਖੈ ਖੇਟਤਾ ਧਰੈ* ॥੪੫॥-ਮੈਂ
 ਸਿੱਖ ਮੰਦ ਚਾਹ ਜੋ ਮੰਦ*। ਨਹਿ ਪੂਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖਕੰਦ-। ਅਸ ਮਨ
 ਜਾਨਿ ਬਹੁਰ ਪਛੁਤਾਵੈ। ਚਿੰਤਾ ਬਸਿ ਕਲੇਸ਼ ਕੋ ਪਾਵੈ ॥ ੪੬ ॥ ਨਿਜ
 ਭਗਤਨਿ ਸੁਖ ਦੇਵਨਿ ਕਾਰਨਿ। ਸੈਸੈ ਅਪਦਾ ਮਹਦ ਬਿਦਾਰਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ
 ਆਪ ਧਰਹਿ ਅਵਤਾਰ। ਨਿਜ ਦਾਸਨਿ ਕੇ ਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ॥ ੪੭ ॥
 ਮਹਦ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰਹਿ ਬਨਾਇ*। ਹਰਿ ਤੇ ਹਰਿਜਨ ਬਾਛਾ ਪਾਇ। ਤਿਮ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਅਹੇ। ਪੂਰਨ ਕਰਹਿ ਸਿੱਖ ਜੋ ਚਹੈ ॥ ੪੮ ॥ ਪ੍ਰੇਮ
 ਭੈਰ ਤੇ ਬੰਧਨਿ ਹੋਇ। ਕਿਰਤ ਕਰਹਿ ਜਿਮ ਬਾਛਹਿ ਸੋਇ*। ਇਮ ਗੁਰੁ
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਮਾਨੀ। ਅਤਿ ਅਨੰਦਤਾ ਮੁੱਖਣ ਠਾਨੀ ॥ ੪੯ ॥ ਗੁਰੁ
 ਆਗਸ਼ ਲੈ ਮੁੱਖਣ ਸਾਹ। ਮੁਖ ਧੋਯੋ ਲੇ ਜਲ ਕਰ ਮਾਂਹੁ। ਗੁਰੁ ਗਿਰਾ ਅਰੁ

*ਉਨ੍ਹਾਂ (ਦਸਟਾਂ) ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਜਨਾਇਕ। *ਇਹ ਭਾਰੇ ਭਾਰ ਤੁਹਾਡੀ ਫਤੀ ਤੇ ਫੁੱਲ
 ਦੇ ਹਾਰ ਵਾਂਗੂ ਹਨ। *ਘਰ। * (ਤਾਂ ਤੂੰ) ਆਪਣੇ ਵਿਖੇ ਇਹ ਕਸਰ ਮੰਨੇਗਾ ਕਿ.....। *ਮੈਂ
 (ਮੰਦ=) ਮਾੜੇ ਸਿੱਖ ਦੀ (ਮੰਦ=) ਸਧਾਰਣ ਇੱਛਾ। (ਅ) ਮੈਂ (ਮੰਦ=) ਮਾੜੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਜੋ ਚੰਗੀ
 ਇੱਛਾ ਸੀ.....। [ਜੋ ਮੰਦ=ਜੁ+ਅਮੰਦ=ਜੋ ਚੰਗੀ ਸੀ]। * (ਦਾਸ ਦੇ) ਭਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ
 ਲਈ ਉਹ ਅਗਾਧ ਹਨ) ਸੰਵਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ).....।

*ਪਦ-ਜਲ ਮਹਿ ਰਹਿਨੀ ਭੀਜਬੈ ਠਾਂਹੀ।

ਇੱਛਾ ਜੀ ਕੀ'। ਪੁਰਨ ਕੀਨਿ, ਮਾਨਿ ਮਨ ਨੀਕੀ ॥ ੫੦ ॥ ਨਿਜ ਹਾਥਨਿ
 ਮਹਿ ਬਸਤ੍ਰ ਜੁ ਧਾਰੇ। ਪਹਿਰਾਵਨਿ ਹਿਤ ਉਠੈ ਸੁਧਾਰੇ। ਜਾਮਾ ਸੁਖਮ
 ਦੀਰ ਜੁ ਚਾਰੁ। ਗਰ ਮਹਿ ਪਾਯੋ ਗੁਰੁ ਉਦਾਰ ॥ ੫੧ ॥ ਸੁੰਦਰ ਦੀਰਘ ਬਰ
 ਦਸਤਾਰ। ਸਿਰ ਪਰ ਬੈਧਨਿ ਕੀਨਿ ਸੁਧਾਰਿ। ਉਪਰ ਮਹਦ ਚਾਦਰਾ
 ਲੀਨਿ। ਸਿੱਖ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਨ ਕੀਨਿ ॥ ੫੨ ॥ ਵਹਿਰ ਸਬੰਝਲਾ ਹੁਤੋ
 ਬਿਲੇਦਾਤਹਾ ਆਇ ਬੈਠੈ ਸੁਖਕੰਦਾਤਿਹ ਛਿਨ ਮੱਖਣ ਚਢੈ ਅਟਾਰੀ।
 ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਸੇਂ ਉਚ ਉਚਾਰੀ ॥ ੫੩ ॥ 'ਭੁਲੀਏ ਸੰਗਤਿ ! ਸੁਨਹੁ ਸੁ
 ਕਾਨ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਲੱਧਾ ਮਹਦ ਮਹਾਨ। ਸੰਸੈ ਭਰਮ ਰਿਦੈ ਕੋ ਭਜਿ ਕੈ।
 ਜਨਮ ਸੁਧਾਰਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਭਜਿ ਕੈ' ॥ ੫੪ ॥ ਮਨ ਉਤਸਾਹੁ ਬਧੈ ਜਿਸ
 ਕੇਰੇ। ਰਹੈ ਨ ਗਯੋ ਕਹੈ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। ਉਮਗਿ ਉਮਗਿ ਕੈ ਅਧਿਕ
 ਪੁਕਾਰੇ। ਹੁਇ ਅਨੰਦ ਅਤਿ, ਸਿੱਖਨ ਹਕਾਰੇ ॥ ੫੫ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਮਹਿ ਮੁਖ
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੈ। 'ਭੁਲੀ ਸੰਗਤਿ ! ਗੁਰੁ ਇਹ ਅਹੈ'। ਜਹਿ ਲੈ ਸੁਨੈ ਬਾਕ
 ਤਿਸ ਕੇਰਾ। ਆਵਹਿ ਧਾਵਹਿ ਬਿਸਮ ਘਨੇਰਾ ॥ ੫੬ ॥ ਪਸਰੀ ਬਾਤ
 ਸਰਬ ਹੀ ਗ੍ਰਾਮ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਆਇ ਭਜਿਕਾਮ। ਉਤਰਿਆਪ ਪੁਨ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਸ। ਖਰੈ ਤਿਹਾਵਲ ਕਿਯ ਅਰਦਾਸ ॥ ੫੭ ॥ ਆਇ ਸਭਾ
 ਜਥਿ ਪੁਰਨ ਹੋਈ। ਦਰਸਹਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਮਹਿ ਸਭਿ ਕੋਈ। ਸਭਿ ਮਹਿ
 ਮੱਖਣ ਬਾਹ ਸੁਨਾਇ। 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਜੋ ਗਾਇ ॥ ੫੮ ॥—ਬਾਬਾ
 ਅਹੈ ਬਕਾਲੇ ਮਾਂਹਿ—। ਭਯੋ ਸਾਚ ਸੇ ਹੋ ਗੁਰੁ ਯਾਹਿ। ਪਛਾ ਜਹਾਜ ਬਤਾ-
 ਵਨਿ ਕੀਨਿ। ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ ਸਭਿ ਲਖਿ ਲੀਨਿ ॥ ੫੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
 ਪਿਤਾਮਹਿ' ਏਹੁ। ਬਾਬਾ ਕਹਨਿ ਪਛਾ ਇਨ ਦੋਹੁ'। ਇਤ ਉਤ
 ਭਰਮਹੁ ਨਹਿ ਭਜਿ ਗੁਰ ਕੋ। ਪੁਰਹੁ ਦਰਸ ਮਨੋਰਥ ਉਰਕੋ ॥ ੬੦ ॥
 ਆਵਨਿ ਸਫਲੇ ਭਯੋ ਤੁਮਾਰਾ। ਪੁਜਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੈਰ ਉਦਾਰ'। ਜਿਸ
 ਪੁਕਾਰ ਪਰਖੇ ਸਭਿ ਬਾਈ। ਮੱਖਣ ਸਭਿ ਕੇ ਸੁਨਤਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ੬੧ ॥

ਅੰਸੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਖਮ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਪਦਮੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਜ ਬਾਹਾਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਲਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੮ ॥

੧੦. [ਸੇਵੀਆਂ ਦੀ ਈਰਖਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਨਰ ਆਇ। ਦੀਰਘ
 'ਗੁਰੁ ਵਾਕ (ਕਿ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਾਂਗੇ) ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ
 (ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦੇਣਾ ਹੈ)। 'ਬਾਬਾ'। 'ਬਾਬਾ'। 'ਬਾਬਾ' ਕਹਿਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ
 ਪਤਾ ਲੱਭਾ ਸੀ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ)।

ਦਰਸਨ^੧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੈਂ ਦਰਸ ਦਿਖਾਇ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬਸਤੁ ਬਹੁਤ
 ਜਿਨ ਮੋਲ ਉਦਾਰੇ । ਧਰੀ ਅਸਰਈ^੨ ਗੁਰੁ ਅਗਾਰੇ । ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸਿਖ
 ਚੌਪ ਕਰੰਤੇ । ਅਨਿ ਉਪਾਇਨ ਨਿਜ ਅਰਪੰਤੇ ॥ ੨ ॥ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕੇ
 ਲਾਜਾਇ ਕਰਾਇ । ਕੋ ਅਰਪਤਿ ਹੈ ਬਸਤੁ ਸੁਹਾਇ । ਕਿਤਿਕ ਰਸਤਪਣ
 ਲਾਜਾਇ ਚਵਾਵਹਿ । ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਕੈ ਲੇ ਅਰਪਾਵਹਿ ॥ ੩ ॥ ਭਈ ਭੀਰ
 ਬਹੁ ਨਰ ਕੀ ਆਇਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਬਦਨ ਦਰਸਾਇ । ‘ਜੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੈ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰੀ । ਸਭਿ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਅਧਿਕ ਬਛੇਰੀ ॥ ੪ ॥ ਸ਼ੀ ਨਾਨਕ
 ਕੀ ਜੋਇ ਉਦਾਰਾ । ਅਬਿ ਤਿਸ ਕੇ ਤੁਮ ਅਹੈ ਅਧਾਰਾ^੩ ਸਿੱਖਨਿ ਸਕਲ
 ਕਾਮਨਾ ਜੋਈ । ਤਿਨ ਕੇ ਨਿਰਥਾਹਕ ਤੁਮ ਹੋਈ ॥ ੫ ॥ ਦੂਰੇ ਰਹੇ
 ਨਹਿ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵਾ । ਕਿਮ ਛਪਿ ਸਕਹਿ ਭਾਨੁ ਉਦਤਾਵਾ । ਕਰਹੁ
 ਉਧਾਰਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਰਨਿ । ਲਹੈਂ ਅਨੰਦ ਦਰਸ ਤੁਮ ਹੋਰਨਿ’ ॥ ੬ ॥
 ਇਮ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬਹੁ ਭੋਭ ਚਵਾਵਹਿ । ਬਿਨੈ ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ ਸੁਨਾਵਹਿ
 । ਕੋਇਕ ਸਿੱਖ ਕਹੈ ਤਿਨ ਮਾਂਹੀ । ਜਿਨ ਕੇ ਰਿਦੈ ਅਬਰਧਾ ਨਾਹੀ
 ॥ ੭ ॥ ‘ਕਰਮ ਅਨੰਦਤ ਸਭਿ ਇਨ ਕੇਰੇ । ਮਹਾਂ ਭਾਗ ਸੰਤੋਖ ਘਨੇਰੇ ।
 ਸਮ ਦਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਧੁਰ ਬਚੇਨਾ । ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮਹਿ ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥ ੮ ॥
 ਸਹਿਨ ਸ਼ੀਲ, ਮਨ ਰਾਗ ਨ ਦ੍ਰੋਭ । ਸਦਾ ਜਿਤੀਏ, ਭੁਹ ਨ ਕਲੇਸ ।
 ਗੁਰਤਾ ਉਚਿਤ ਜਿਤਿਕ ਬਛਿ ਆਈ । ਇਨ ਮਹਿ ਸਭਿ ਪਈ ਅਤਿ ਭਲਿ-
 ਆਈ ॥ ੯ ॥ ਇਕ ਸੁਭਾਵ ਇਨ ਧਾਰਨਿ ਮੋਨ । ਯਾਂਤੇ ਗਯੋ ਸਮੀਪ
 ਨ ਕੋਨ । ਭੇਦ ਨ ਪਾਇ ਸਕਯੋ ਇਨ ਕੋਇ । ਉਦਾਸੀਨ ਸਭਿ ਤੇ ਨਿਤ
 ਜੋਇ ॥ ੧੦ ॥ ਇਨ ਕੋ ਪਿਤਾ ਬਲੀ ਭੁਜ ਭਾਰੀ । ਜਿਨ ਸਮਾਨ ਨਹਿ
 ਅਪਰ ਅਕਾਰੀ^੪ । ਸੁੰਦਰ ਸੁਭ ਸਰਬੰਗ ਬਿਲੀਦ । ਮਹਿਦ ਚੁੱਧ ਜੈਤਾ
 ਰਿਪੁ ਖਿੰਦ ॥ ੧੧ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗੁਰਿੰਦ ਸੁਖਕੰਦ । ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਭ ਗੁਨ
 ਧਰਹਿ ਮਾਨੰਦ^੫ । ਦੀਰਘ ਦਰਸਨ ਬਦਨ ਸੁਹਾਵਾ । ਵੀਹ ਸਮੱਲੁ ਸਰਲ^੬
 ਬਨਾਵਾ ॥ ੧੨ ॥ ਛਪੇ ਰਹੇ ਨਹਿ ਆਪ ਜਨਾਯੋ । ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕਿਨਹੂੰ
 ਸਿਖ ਪਾਯੋ । ਸਿਖ ਸ਼ਰਧਾ ਹਿਤ ਪਤਾ ਬਡਾਵਾ । ਸਾਗਰ ਬਿਖੈ ਜਹਾਜ
 ਲੰਘਾਵਾ ॥ ੧੩ ॥ ਯਾਂਤੇ ਬਾਹਰ ਭਏ ਜਹਾਨ । ਕਰਹਿ ਅਨਿਕ ਸਿੱਖਨਿ
 ‘ਭਾਵ ਲੀਅਰੇ ਸਰੀਰ ਵਾਏ । ‘ਮੋਹਰਾ । ‘ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ । ‘ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
 ਜੀ ਵਾਛ । ‘ਦਾਸੁ ਭਾਰੀ ਤੇ ਲੰਮਾ ।

ਕੱਲਜਾਨ' । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਗਤਿ ਦਰਸੰਤੀ । ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਬਸਤ੍ਰਨਿ
 ਅਰਪੰਤੀ ॥ ੧੪ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਭੀਰ ਭਈ ਬਹੁ ਆਇ । ਬੰਦਹਿ ਪਾਇਨਿ
 ਸੀਸ ਠਿਕਾਇ । ਮੱਖਣੁ ਦੋਇ ਚਮਰ ਜੋ ਲਜਾਵਾ । ਦੁਹਿਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ
 ਭੁਭ ਰੀਤਿ ਬੁਲਾਵਾ ॥ ੧੫ ॥ ਸਿੱਖਜਨਿ ਸਾਥ ਬਾਰਤਾਲਾਪ । ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਕਰਤਿ ਦਿਪਤਿ ਪਰਤਾਪ । ਸਭਿ ਸੋਢੀ ਕੋ ਨਰ ਭਹਿ ਆਏ । ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ
 ਮਨ ਅਨਖੈ ਬਢਾਏ ॥ ੧੬ ॥ ਜਨੈਂ ਜਨੈਂ ਬਹੁਤ ਉਪਾਇਨ ਆਵੇ ।
 ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ਸਤੁਤਿ ਸੁਨਾਵੇ । ਦਰਬ ਅਗਾਰੀ ਬਿੰਦੁ ਦਿਸਾਵੇ । ਭਜੈਂ
 ਭਜੈਂ ਮਤਸਰ ਅਧਿਕ ਉਪਾਵੇ ॥ ੧੭ ॥—ਇਸ ਕੋ ਮਾਨਤਿ ਹੁਤੈ ਨ ਕੋਇ ।
 ਗੁਰੁਤਾ ਉਚਿਤ ਨ ਕੈਸੇ ਸੋਇ । ਮਿਲਹਿ ਨ ਬੋਲਹਿ ਕਾਹੂੰ ਸੰਗ । ਸਮ
 ਉਨਮੱਤ, ਨਹੀਂ ਸੁਧਿ ਅੰਗ ॥ ੧੮ ॥ ਸਭਿਨਿ ਛੋਰਿ ਇਹ ਗੁਰੁ ਬਨਾਵਾ ।
 ਜਿਸ ਕੋ ਲਖਜੈ ਨ ਜਾਇ ਸੁਭਾਵਾ । ਇਹ ਮੱਖਣ ਨੇ ਦੇਖ ਬਨਾਯੋ । ਸਭਿ
 ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੋ ਲਜਾਇ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੧੯ ॥ ਇਸ ਕੋ ਕਹਤਿ ਹੁਤੈ
 ਮਠਿਵਾਨਾ' । ਦੇਖਜੈ ਯਾਤੇ ਮਹਤ ਅਜਾਨਾ । ਅਪਰ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਕੀਨਿ
 ਅਨਾਦਰ । ਹੁਤੈ ਸਦੀਵ ਸੁ ਉਚਿਤੈ ਆਦਰ ॥ ੨੦ ॥ ਧੀਰਮੱਲ ਤੇ ਆਇ
 ਮਹਾਨਾ । ਜਿਸ ਕੋ ਮਾਨਹਿ ਸਕਲ ਜਹਾਨਾ । ਭਿਨਕੇ ਹੋਵਤਿ ਇਸ
 ਢਿਗ ਆਇ । ਧਰਹਿ ਉਪਾਇਨ ਪੂਜਹਿ ਪਾਇ ॥ ੨੧ ॥ ਕਥੈ ਅਨੀਭ
 ਸਹਾਰਹਿ ਸੋਇ । ਇਮ ਤੋ, ਚਹੈ ਸੁ ਗੁਰੁ ਸੋ ਹੋਇ—। ਅਸ ਕਹਿ
 ਨਿੰਦਕ ਬਹੁਤ ਰਿਸਾਏ । ਜਾਇ ਸਭਿਨਿ ਸੋਢੀਨਿ ਜਨਾਏ ॥ ੨੨ ॥
 'ਬਨੈ ਬਨਾਏ ਸਭਿ ਤੁਮ ਰਹੋ । ਅਬਿ ਤੇ ਆਗੈ ਭੇਟ ਨ ਚਹੋ । ਨਹਿ ਕੋ
 ਆਵੈ ਪਾਸ ਤੁਮਾਰੇ । ਦਰਬ ਨ ਅਰਪਹਿ ਕਬਹਿ ਅਗਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਕੋ ਨੰਦ । ਸਭਿ ਤੇ ਲਘੁ, ਪਦ ਚਹੈ ਬਿਲੇਦ । ਤਿਸ ਤੇ
 ਬਝੈ ਚਾਰ ਸੁਭ ਆਨ । ਭਿਨ ਕੋ ਬੀਸ ਸੁ ਗੁਨੀ ਮਹਾਨ ॥ ੨੪ ॥ ਸਭਿਨਿ
 ਉਲੰਘਤਿ ਬੈਠਜੈ ਸੋਇ । ਭੋਗ ਬਹਾਦਰ ਮਸਤ ਸੁ ਹੋਇ । ਅੰਤਰ ਗਤਿ
 ਮੱਖਣ ਮਿਲਿ ਗਯੋ । ਮਹਾ ਪਖੰਡ ਉਠਾਵਨਿ ਕਿਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਕੈ ਤੇ ਮਿਲਿ
 ਕੈ ਕਰਹੁ ਮਿਜਾਦਾ । ਨਹਿ ਤ ਭਯੋ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਜਜਾਦਾ' । ਸੁਨਤਿ
 ਸਭਿਨਿ ਸੋਢੀਨਿ ਬਿਚਾਰਾ । 'ਕਥਿ ਨ ਉਠਾਵਹਿ ਗੁਰਤਾ ਭਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥

'ਗੁੱਸਾ । 'ਭਾਵ ਮੇਖਣ ਛਾਹ ਨੂੰ । 'ਅਕਲ ਵਾਲਾ । 'ਕਿਵੇ' । 'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੇ ਚਾਹੇਗਾ
 ਮੈ ਗੁਰੂ ਹੋ ਬੈਠੇਗਾ ।

ਲੇਨਿ ਦੇਨਿ ਕੀ ਅਕਲ ਨ ਕੋਈ । ਬੋਲਿਥਿ ਕੀ ਸਾਮਰਥ ਨ ਹੋਈ ।
 ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੋ ਦੇਖੋ ਉਪਦੇਸ਼ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕੋ ਲਖਹਿ ਨ ਲੇਸ਼ ॥ ੨੭॥
 ਧਰੇ ਮੋਨ ਘਰ ਬੈਠਜੇ ਰਹੈ । ਜਗ ਬਿਵਹਾਰ ਕਥੈ ਸੋ ਲਹੈ । ਇਕ
 ਮੱਖਨ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਦੇਖਿ । ਸੰਗਤਿ ਦੀਨਸਿ ਭੇਟ ਅਜੇਖ ॥ ੨੮॥ ਸਥਿ
 ਇਹ ਚਲਜੇ ਜਾਇ ਨਿਜ ਦੇਸ਼ । ਦੇਸ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਨਹਿ ਲੇਸ਼ । ਸਭਿ
 ਹਠਿ ਜੇਹੈ, ਜਾਇ ਨ ਕੋਈ । ਜਾਨਿ ਜਾਇ ਜੈਸੇ ਇਹ ਹੋਈ ॥ ੨੯॥
 ਅਥਿ ਮੱਖਣ ਕੋ ਕਹਿਬੈ ਕਰਿ ਕੈ । ਪਰਖੇ ਬਿਨ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਧਰਿਕੈ ।
 ਦਈ ਉਪਾਇਨ, ਮਾਨਜੇ ਇਹੀ । ਏਕ ਬਾਰ ਹੀ, ਪੁਨ ਹੂੰ ਨਹੀ ॥ ੩੦॥
 ਇਕ ਤੋ ਇਮ ਕਹਿ ਭੂਬਨਿ ਠਾਨੀ । ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧੀ ਇਕ ਭਿਨਹੀ ਬਖਾਨੀ ।
 ‘ਬੇਮਿਰਜਾਦ ਬਾਤ ਨਹਿ ਆਏ । ਭਯੋ ਅੰਗੂਣੀ’ ਸਭਿ ਕਰਿ ਪਾਏ ॥ ੩੧॥
 ॥ ਕਿਸ ਭ੍ਰਾਤਾ ਕੋ ਭੈ ਨਹਿ ਮਾਨਜੇ । ਸਭਿ ਧਨ ਆਪ ਲਏ ਗਰਬਾਨਜੇ ।
 ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਕਥਿ ਸਿਖ ਕੋ ਲਜਾਵੈ । ਜੋ ਅਜਾਨ ਇਕ ਨਿਕਟਿ
 ਚਵਾਵੈ ॥ ੩੨॥ ਸਭਿ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਕੇ ਢਿਗ ਸੀ ਦੇਸ । ਭਾਗ ਸਮਾਨ ਆਪਨੇ
 ਲੇਖੈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਕੋ ਕਹੈ । ਗੁਰੂ ਬਕਾਲੇ ਮਹਿ ਸਿਖ ਚਹੈ ॥
 ੩੩॥ ਯਾਂਤੋ ਅਹੈ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਜੋਈ । ਲਨਿ ਉਚਿਤ ਭੇਟਨਿ ਸਭਿ ਭੋਈ ।
 ਗੁਰੂ ਇਹ, ਨਾਮ ਨ ਕਿਸ ਕੋ ਲੀਨਾ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁ
 ਦਾਨਾ ॥ ੩੪॥ ਪੁਰਬ ਆਏ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਇ । ਲਜਾਏ ਅਲਪ ਉਪਾਇਨ
 ਭਾਇਕਿਸ ਨੇ ਕੇਇ ਕਿਸੀ ਨੇ ਕੋਈ । ਦਰਸ ਪਰਸ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਸੋਈ ॥
 ੩੫॥ ਇਹ ਸਿਖ ਲਜਾਯੋ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲਾ । ‘ਦੈਬੋ ਚਹਿਯ ਸਭਿਨਿ ਇਕ
 ਸਾਲਾ’* । ਇਸ ਢਿਗ ਕਥੈ ਰਹਨਿ ਧਨ ਦੇ ਹੈ । ਨਿਰਬਲ ਤੋ ਸਭਿ ਹੀ
 ਹਰਿ ਲੇਹੈ ॥ ੩੬॥ ਅਧਿਕ ਅਸੁਯਕ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਾ । ਕਰਤਿ ਪਰਸਪਰ
 ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ । ਕੈਤਿਕ ਮਤਸਰ ਬਹੁ ਭਪਭਾਏ । ‘ਧੀਰਮੋਲ ਕੀ ਸ਼ਰਨ
 ਸਿਧਾਏ ॥ ੩੭॥ ਜਿਸਕੋ ਸੰਗ ਨਰਨਕੋ ਬਿੰਦਾਚਹੈ ਸੁ ਕਰੈ ਸਮਾਜ ਬਿਲੇਦ ।
 ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਏਕਲ ਢਿਗ ਕੀਸੇ ਰਹਨਿ ਦੇਹਿ ਅਸਮੰਜਸ ਐਸੇ ॥ ੩੮॥
 ਜੇ ਕਰਿ ਧੀਰਮੋਲ ਢਿਗ ਹੋਇ । ਇਹ ਰਾਖਨਿ ਕੋ ਸਮਰਥ ਸੋਇਤਿਨਕੋ
 ਅੰਸੂਰਜ ਵੰਤ ਬਿਸਾਲਾ । ਸਦਾ ਸੁ ਮਾਨਹਿ ਮਾਨਵ ਜਾਲਾ ॥ ੩੯॥ ਭ੍ਰਾਤ
 ਭਤੀਜਾ ਗੁਰੂ ਇਸ ਕੋਰਾ ਆਇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸੁਭ ਭੇਰੇ । ਇਮ ਮਸਲਤ
 *ਕਿਵੈ । *ਅਗੂ, ਅਗਾਊ । *ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ । *ਹਿੰਸਾ ਬਰਾਬਰ ਦਾ । *ਇਕ ਸਾਰ, ਇਕੋ
 ਢਿਗ ।
 *ਪ੍ਰਥਮ-ਸੰਗਤਿ ਸ ਮਾਲਾ ।

ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਪਾਸ । ਸੋਢੀ ਕਿਤਿਕ ਮਸਿਦ ਸੁ ਦਾਸ ॥ ੪੦ ॥ ਜਾਇ
ਸਰਬ ਬਿਰਤੰਤ ਸੁਨਾਯੋ । 'ਕੜਾ ਕੀਨਸਿ ਜੋ ਮੱਖਣ ਆਯੋ । ਸਾਰ ਕਿ
ਬੁਠ ਨਰਨਿ ਕੇ ਸੰਗ । ਕਹਿ ਭਰਮਾਏ ਕੀਨਿ ਕੁਢੰਗ' ॥ ੪੧ ॥

ਨਿਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਲਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕਾਦਸ਼ ਭਾਸ਼ੇ 'ਸਭਿ ਸੋਢੀ ਕੀਨਸਿ ਕੜਾ' ਅੰਤਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾਸ ਮੇਰੇ ॥ ੧੦ ॥

੧੧. [ਧੀਰਮੱਲ ਵਲੋਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਚੋਟ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਧੀਰਮੱਲਜ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਜਬਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਨਰ ਜਾਇਚਿਤੁ
ਤੁਰ ਮਤਸਰ ਮਹਤ ਚਿਤਵਤਿ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਇਕ
ਮਸਿਦ ਤਬਿ ਜੋਰੇ ਹਾਥ । ਬਾਖਤਿ ਧੀਰਮੱਲ ਕੇ ਸਾਥਤਿਸ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ
ਹੁਤੋ ਉਦਾਰਾ । ਜਿਸ ਬਸਿ ਲੈਨ ਦੇਨਿ ਬਿਵਹਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਹੁਤੋ ਪੁਸ਼ਟ
ਸੋ ਧਨੀ ਬਝੇਰਾ । ਮਾਨਹਿ ਜਿਸ ਕੇ ਕਹਜੇ ਘਨੇਰਾ । ਸਭਿ ਮਹਿ ਜਿਸ ਕੇ
ਬਾਕ ਪ੍ਰਮਾਨ । ਧੀਰਮੱਲਜ ਅਨੁਸਾਰੀ ਜਾਨਿ ॥ ੩ ॥ ਸ਼ੀਹਾ ਨਾਮ ਤਿਸੀ
ਕੋ ਆਹੀ । ਗੁਰ ਸੇਂ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਰਹੈਲੋਭੀ ਕੁਟਿਲ ਕਠੌਰ ਮਹਾਨਾ
ਦੁਸ਼ਟ ਮੁਢ ਸੁਭ ਪੰਥ ਅਜਾਨਾ ॥ ੪ ॥ 'ਸੁਨਹੁ ਗੁਰੁ ! ਤੁਮ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ।
ਮਹਿਮਾ ਰਾਵਰਿ ਜਾਇ ਬਿਲਾਤਿ । ਨਿਕਟਿ ਆਪ ਕੇ ਤਿਨਹਿ ਪੁਜਾਯੋ ।
ਨਹਿ ਕਿਸ ਤੇ ਲਘੁ ਭੀ ਭਰਪਾਯੋ ॥ ੫ ॥ ਜਬਿ ਕੇ ਸਿੱਖ ਮਾਨਿ ਹੈਂ ਆਪੀ'।
ਆਯੋ ਇਤੋ ਨ ਦਰਬ ਕਦਾਪੀ । ਏਕ ਜਾਮ ਸੇ ਨਿਕਸਜੈ ਬਾਹਰ । ਸਭਿ
ਮਹਿ ਅਜਹੁ ਭਯੋ ਨਹਿ ਜਾਹਰ ॥ ੬ ॥ ਸਿਤਿਕ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ਧਨ
ਆਵਾ । ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿ ਹੋਹਿ ਚਢਾਵਾ । ਸੈਨ ਸਕੇਲਹਿ ਬਿੰਦ ਸੁਖਾਰੇ।
ਐਸ਼ਰਜ ਬਧਹਿ, ਘਰਹਿ ਤੁਮ ਸਾਰੇ ॥ ੭ ॥ ਸ਼ੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਹਰਿਰਾਇ।
ਤਿਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਕਿ ਸਮ ਬਨ ਜਾਇ । ਕਛੁ ਉਪਾਇ ਨ ਚਲਹਿ
ਤੁਮਾਰੇ । ਛਾਇ ਜਾਇ ਸਭਿ ਪਰ ਬਲ ਭਾਰੇ ॥ ੮ ॥ ਅਬਿ ਤੇ ਲਘੁ ਹੈ
ਬਨਹਿ ਉਪਾਇ । ਜਿਮ ਚਾਹਹੁ ਤਿਮ ਕਰਹੁ ਬਨਾਇ । ਨਹੀਂ ਦਾਸ, ਭਟ,
ਚਾਕਰ ਨਾਹੀ । ਕੇ ਗਹਿ ਲੋਹੁ ਰਖਹੁ ਨਿਜ ਪਾਹੀ ॥ ੯ ॥ ਕੇ ਦਿਹੁ ਤ੍ਰਾਸ
ਨ ਨਿਕਸੈ ਬਾਹਰ । ਕਿਧੋਂ ਸਿਘਾਰਹੁ ਹੋਇ ਨ ਜਾਹਰ । ਕੇ ਅਬਿ ਦਰਬ
ਛੀਨ ਲਿਹੁ ਤਾਹੀ । ਆਗੇ ਕੇ ਦਿਹੁ ਤੇ ਉਪਜਾਹੀ ॥ ੧੦ ॥ ਕਿਧੋਂ ਆਪਨੇ
ਦਾਸ ਪਠਾਵਹੁ । ਦਰਬ ਜਿਤੋ ਤਿਹਠਾ ਠਹਿਰਾਵਹੁ । ਸਭਿ ਲੋਕਨਿ ਕੀ
ਬਰਜਹੁ ਭੀਰ । ਆਈ ਜਿਤਿਕ ਉਪਾਇਨ ਭੀਰ ॥ ੧੧ ॥ ਸਭਿ ਸੇਗਤਿ
ਜਬਿ ਭੋਰਨਿ ਜਾਵੈ। ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ ਉਠਾਇ ਸੁ ਲਜਾਵੈ'। ਦਰਬ ਆਸ ਕੇ
'ਵੱਡਾ'। 'ਆਪਨੂੰ'।

ਜੇ ਤਿਹ ਪਾਸ । ਰਹੈ ਤੁ ਤੁਮ ਕੋ ਉਪਸਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ॥੧੨॥ ਵਹਿਰ ਉਪਾਇਨ
ਘਰ ਤੇ ਜਾਵਤੈ । ਲੋਨਿ ਉਪਾਇ ਚਿਤਹੁ ਤੁਮ ਤਾਵਤ । ਬਹੁਰ ਨ ਤੁਮਰੇ
ਕਰ ਸੋ ਆਵੈ । ਲੋ ਕਰਿ ਕਿਤਹੂੰ ਰੁਪਤ ਛੁਪਾਵੈ ॥ ੧੩ ॥ ਚਾਕਰ ਰਾਖਿ
ਹੋਹਿ ਪੁਨ ਗਾਵੈ । ਨਿਕਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸੁ ਕਿਮ, ਜੇ ਕਾਵੈ । ਜਿਮ ਲਘੁ ਜਰ
ਤਰੁ ਕੀ ਸੁ ਉਖਾਰਹਿ । ਬਡੋ ਹੋਇਗੋ ਕੋਨ ਉਪਾਰਹਿ ॥੧੪॥ ਨਿਜ ਹਿਤ
ਬਾਤ ਕਰਹੁ ਅਬਿ ਹੋਇ । ਬੀਤੇ ਬਨਹਿ ਉਪਾਇ ਨ ਕੋਇ । ਇਮ ਸੁਨਿ
ਧੀਰ ਮੱਲ ਨੋ ਕਹਰੈ । 'ਤਿਸ ਕੇ ਤੋ ਧਨ ਲੋਭ ਨ ਲਹਰੈ ॥੧੫॥ ਜੇ ਤਿਸ
ਪਾਸ ਅਚਾਨਕ ਆਵਾ । ਸੋ ਤਜਾਗਨਿ ਨਹਿ ਮੋ ਕਹੁ ਭਾਵਾ । ਇਤੋ ਦਰਬ
ਕਿਮ ਦੇਵੈ ਜਾਨਿ । ਜਿਸ ਧਨ ਕੇ ਨਹਿ ਕਛੁ ਸਮਾਨ ॥ ੧੬ ॥ ਅਬਿ
ਤੋ ਗੁਰ ਹਿਤ ਜਿਤਿਕ ਉਪਾਇਨ । ਉਚਿਤ ਆਵਬੋ ਹਮਰੇ ਆਇਨ ।
ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਜੇ ਜਾਨਤਿ ਭੇਵ । ਪਸਹਿ ਮੋਹਿ ਜਾਨਿ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ੧੭ ॥
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ ਅਨੁਸ ਮੈਂ ਅਹੋ । ਤਿਨਹੁ ਅਛਤ ਭੀ ਨਿਤ ਬਹੁ ਲਹੋ ।
ਅਬਿ ਤਿਨ ਤੇ ਫਿਰਿ ਕੋ ਗਰਿਆਈ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਮੁਖ ਘਰ ਬਛਿਆਈ
॥ ੧੮ ॥ ਮੱਖਣ ਸਿੱਖ ਬਿਦੇਸੀ ਜੋਇ । ਇਸ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਲਖੈ ਨ ਸੋਇ ।
ਨਿਜ ਮਤਿ ਤੇ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਬਨਾਵਾ । ਕਿਮ ਤਿਹ ਹੋਨਿ ਦੇਹਿ ਹਮਦਾਵਾ ॥੧੯॥
ਇਕ ਪਟੈਤੁ ਮੁਖ ਦਿਤਾ ਹੋਇ । ਮੱਖਣ ਸਾਬ ਮਨੁਜ ਬਹੁ ਜੋਇ । ਨਹਿ
ਵਿਰੋਧ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਕਰੈ । ਤੋ ਆਛੀ ਬਿਧਿ ਰਿਦੈ ਬਿਚਰੈ ॥ ੨੦ ॥ ਸੋ ਤੋ
ਗੁਰ ਕੋ ਸਿੱਖ ਕਹਾਵੈ । ਕਿਮ ਹਮ ਸੋਂ ਉਰ ਦੋਹ ਬਧਾਵੈ । ਗੁਰ ਹਿਤ ਭੇਠ
ਹੁਤੀ ਸੋ ਦੀਨਸਿ । ਅਪਨਿ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਨ ਕੀਨਸਿ ॥੨੧॥ 'ਹਮ ਭ੍ਰਾਤਾ
ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਸੁਰਚਾਇ । ਬੀਚ ਕਹਨਿ ਤਿਹ ਨਹਿ ਬਨਿ ਆਇ । ਯਾਤੈ
ਰੁਚਹਿ ਮੋਹਿ ਮਨ ਮਾਹੀ । ਦਰਬ ਫੀਨ ਕਰਿ ਆਨਹਿ ਪਾਹੀ ॥ ੨੨ ॥
ਇਮ ਸੁਨਿ ਪੁਨਹਿ ਮਸੰਦ ਬਖਾਨਾ । 'ਕਾਰਜ ਕਰਨਿ ਅਲਪ ਭੀ ਜਾਨਾ
ਤਉ ਉਤਸਾਹੁ ਅਧਿਕ ਕੋ ਕਰੈ । ਜਿਸਤੇ ਸਭਿ ਸਖੈਨ ਹੀ ਸਰੈ ॥ ੨੩ ॥
ਜੇ ਅਖੰਡ ਮਿਗ ਕੋ ਹੁਇ ਤਜਾਰੇ । ਕਰਹਿ ਸਮਾਜ ਸੇਰ ਕੋ ਭਾਰੇ । ਸੋ

‘ਘਰ ਤੋ ਬਾਹਰ ਭਾਵ ਮੇਲਨ ਵਿਚ ਜਦ ਤਕ ਭੇਟਾ ਪਈ ਹੈ । ‘ਉਸ ਧਨ ਨੂੰ ਵੱਡਾ
ਮੰਨੋ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ, ਭਾਵ ਖੋਹ ਲੇਣਾ ਚਾਹੀਏ । (ਅਸੀਂ) ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਦੇਈਏ ? ‘ਕੋਈ
(ਬੀਚ) ਜਿਸ ਧਨ ਦੇ ਬਗਾਬਰ ਨਹੀਂ । ‘ਸਾਢੇ ਘਰ । ‘ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਭਰਾ ਹਾਂ ਆਪੇ ਵਿਚ ਕੁਝ
ਪਏ ਕਰਾਏ, ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਦਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੈਲਣਾ (ਦਖਲ ਦੇਣਾ) ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ।

ਬੁਧਿਵਾਨ ਗਿਨੈ ਨਰ ਜਾਇ। ਨਿਜ ਐਸੁਰਜ ਕੋ ਲੇਹਿ ਬਧਾਇ॥੨੪॥
 ਉਦਮ ਕਰਨਿ ਭੋਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਜਿਸਤੇ ਗੁਰਤਾ ਉਤਮ ਪਾਵੈ।
 ਮਾਰਨਿ ਉਚਿਤ ਤਿਸੈ ਕੋ ਮਾਰਿ। ਬੰਧਨ ਉਚਿਤ ਕੈਦ ਮਹਿ ਭਾਰਿ॥੨੫॥
 ਤੁਥ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਬਿ ਬਧਹਿ ਬਿਲੇਦ। ਜਬਾ ਦੁਸ ਤੇ ਪੁਰਨ ਚੰਦਾਜੈ ਕਾਰਜ
 ਬੁਧਿ ਤੇ ਹੁਇ ਆਵੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਨਰ ਤਿਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਪਾਵੈ ॥ ੨੬ ॥ ਜਹਿ
 ਬਲ ਤੇ ਕਾਰਜ ਸਰ ਜਾਇ। ਤਹਾ ਕਰਹਿ ਨਹਿ ਦੇਰ ਲਗਾਇ। ਬਲ
 ਅਰੁ ਬੁਧਿ ਦੇਨਹੁ ਤੁਮ ਮਾਹੀ। ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਲਖਿ ਹੈ ਉਤਸਾਹੀ ॥ ੨੭ ॥
 ਅਬਿ ਮੈਂ ਕਹੈਂ ਕਰਹੁ ਸੋ ਬਾਝ। ਪਾਵਹੁ ਦਰਬ ਆਪ ਜਿਸ ਭਾਤਿ। ਪੁਰਨ
 ਕਰਹੁ ਆਪਨੀ ਚਾਹੁ। ਸਸਤੁ ਬੰਧਾਵਹੁ ਜੇ ਭਠ ਪਾਹੁ ॥ ੨੮ ॥ ਰਾਖਹੁ
 ਤਹਾ ਜਸੁਸ ਲਗਾਇ। ਜਬਿ ਮੱਖਣ ਭਹਿ ਤੇ ਉਠਿ ਜਾਇ। ਤਤਭਿਨ
 ਜਾਹਿ ਤਹਾ ਭਠ ਸਾਰੇ। ਲੇਹਿ ਅਚਾਨਕ ਧਨ ਵਬੁ ਭਾਰੇ॥੨੯॥ ਖਰਭਰਾਟ
 ਪਰਿ ਹੈ ਭਿਨ ਮਾਹੀ। ਭਪਕ ਭਾਕ ਹਠਿ ਹੈਂ ਭਬਿ ਭਾਹੀ। ਨਿਤ ਕੀ
 ਕਲਹਾ ਦੇਹੁ ਮਿਠਾਇਬਹੁਰ ਨ ਬੈਠਹਿ ਆਪ ਪੁਜਾਇ॥੩੦॥ ਇਕ ਮਰਿ
 ਗਏ ਸਰਬ* ਭੈ ਪਾਵੈ। ਪੁਨ ਸੰਯਤਿ ਤੁਮਰੇ ਢਿਗ ਆਵੈ। ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਕੀ
 ਪੁਜਾ ਪੁਨ ਪਾਇ। ਲੇਹੁ ਬਾਹਨੀ ਬਿੰਦ ਬਨਾਇ ॥ ੩੧ ॥ *ਬੋਝ, ਸਹੀਸ੍ਰ
 ਅਯੁਭਿ, ਸੁ ਲੱਭ। ਆਇ ਦਰਬ*, ਨਹਿ ਰਹਿ ਪ੍ਰਤਿਪੱਛ*। ਕਰਹੁ ਖਰੀਦ
 ਅੰਸੁ ਸਮੁਦਾਇ। ਚਵਹੁ ਸੈਨ ਜੁਝਿ ਆਪ ਸੁਹਾਇ ॥ ੩੨ ॥ ਰੁਚਿਰ
 ਮੰਤਰ ਕਰਹੁ ਅਸਵਾਰੀ। ਮੇਘ ਅਭੰਬਰ ਪਾਇ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ*। ਛਿਤ ਮਹਿ
 ਤੁਮਰੇ ਭਾਇ ਪ੍ਰਤਾਪ। ਭਰਹਿ ਭ੍ਰਾਤ ਢਿਗ ਆਵਹਿ ਆਪ॥੩੩॥ ਚੁਰਕੇਸੁਰ
 ਸੋ ਸੰਧਿ* ਕਰੀਜੈ। ਬਹੁ ਮੋਲੀ ਵਸਤੁ ਦੇ ਦੋਸੈ। ਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇ
 ਕਰਿ ਨੀਤ। ਅਪਰ ਕਰਹੁ ਜਿਮ ਭਾਵਤਿ ਚੀਤ ॥ ੩੪ ॥ ਨਿਸ਼ਕੰਠਕ*
 ਤੁਮ ਹੈ ਕਰਿ ਢੇਰੀ। ਭੋਗਹੁ ਮਾਯਾ ਸੋਜ ਘਨੇਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪਰਚਾਪ
 ਬਿਸਾਲਾ। ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਸਿੱਖੀ ਚਾਲਾ ॥ ੩੫ ॥ ਅਧਿਕ ਅਜਾਇਬ
 ਵਸਤੁ ਲਯਾਵੈ*। ਸਕਲ ਆਨਿ ਤੁਮ ਕਹੁ ਅਰਪਾਵੈ*। ਭਰਹਿ ਖਜਾਨੇ
 * (੧) ਮਾਰਨ ਜੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦਿਓ ਉਸਨੂੰ। * ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਸੇਵੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਨ ਰਹੇ ਹਨ।
 * ਸੰਕਸ਼ੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਧਨ ਜੋ ਆਵੇਗਾ। [ਸੋਸਾ, ਅਯੁਤ=੧੦੦੦੦]
 * ਉਲਟ ਪੱਖੀ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੋਂ ਹੈ। * ਜੋ ਹਥੀ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਕਿ ਛਤਰ ਵਾਲੀ
 ਅੰਭਾਲੀ ਪਾਏ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਹੋਵੇ [ਸੋਸਾ, ਮੇਘਭੰਬਰ=ਵੱਡਾ ਵੀਹੋਆ (ਅ) ਛਤਰ। ਛਤਰ ਵਾਲੀ
 ਅੰਭਾਰੀ। (੩) ਬਿਸਾਲੀ। (੪) ਬੰਦਲ ਰੱਜਣਾ। (੫) ਘਟਾ ਵੇਲਾਵ। * ਮਿਲ। * ਛਿਰਭੇ।

ਮਾਧਾ ਸਾਥ । ਨਰਨਿ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਬਨਿ ਹੈਂ ਨਾਥ ॥ ੭੬ ॥ ਇਸ ਕੋ
ਮਾਰਨਿ ਹੀ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਨਹਿ ਤੁ ਇਹ ਕੰਟਕ ਬਧਿ ਜਾਵੈ ॥ ਇਸ ਮਸਿੰਦ
ਨੈ ਮਸਲਤ ਦੀਨਸਿ । ਧੀਰਮੋਲ ਨੇ ਮਾਨਿ ਸੁ ਲੀਨਸਿ ॥ ੭੭ ॥ ਤੁਸਨਿ
ਠਾਨਿ ਬਿਚਾਰਨਿ ਲਾਗਾ ।—ਕੜਾ ਕਰਤੱਬਜ ਮਹਿ ਹਿਤ ਪਾਗਾ ॥
ਮਾਰਨਿ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹਤਿ ਜੈ ਏਹੀ । ਮੁਖ ਕੋ ਨੀਕੋ ਲਗਹਿ ਨ ਕੋਹੀ ॥ ੭੮ ॥
ਪਿਤਾ ਬੁਝਾ ॥ ਹਮਰੇ ਸੇ ਆਹੈ । ਭੋਗ ਬਹਾਦਰ ਆਖਯਾ ॥ ਕਹੈ ॥ ਦੋਸ ਨਹੀ
ਕੁਝ ਤਿਸ ਨੇ ਕੀਨਾ । ਮਸਤ ਸੁਭਾਵ ਬਿਹਾਰ ਬਿਹੀਨਾ ॥ ੭੯ ॥ ਨਹੀ
ਪਰਸਪਰ ਬੋਲਿਬਿ ਕਾਹੁ ਸਦਾ ਰਹੈ ਬੈਠੈ ਘਰ ਮਾਂਹੀ ॥ ਭੈ ਮਸਿੰਦ ॥ ਤਿਸ
ਹਤਨੇ ਕੋਰਾ । ਨਹਿ ਉਠਸਾਹ ਹੋਤਿ ਹੈ ਮੇਰਾ ॥ ੮੦ ॥ ਅਪਰ ਬਾਝ ਤੈ
ਸਥਾ ਬਖਾਨੀ । ਸੈ ਭੈ ਕਰਨੀ ਬਨਹਿ ਮਹਾਨੀ । ਸੁਭਟ ਸਨੱਧ ਬੰਧ ਕਹੁ
ਕਰਿ ਕੈ । ਜਾਹੁ ਤਹਾ ਤੂੰ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ੮੧ ॥ ਸਰਬ ਉਪਾਇਨ ਦਰਬ
ਸਮੇਰਾ । ਬਿਨਾ ਬਿਲਮ ਹਰਿ ਲਿਹੁ ਹੈ ਸੇਤਾ । ਤੁਮ ਕੋ ਬਰਸਨਿ ਹਾਰ
ਨ ਕੋਈ । ਨਿਭੈ ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਨਹੁ ਸੋਈ ॥ ੮੨ ॥ ਜਬਿ ਮੱਖਨ ਕਮਨਹਿ
ਨਿਜ ਭੈਰੇ । ਨਰਨਿ ਭੀਰ ਹੋਵਹਿ ਨਹਿ ਨੇਰੇ । ਦਿਨ ਮੱਧਾਨ ॥ ਕਾਲ
ਜਬਿ ਆਵੈ । ਹਿਤ ਅਹਾਰ ਕੇ ਸਕਲ ਸਿਧਾਵੈ ॥ ੮੩ ॥ ਤਬਿ ਲਗਿ
ਤੁਸਨਿ ਧਾਰੇ ਰਹੈ । ਬੇਦ ਨਰਨਿ ਮਹਿ ਕਿਮ ਨਹਿ ਕਹੈ ॥ ਸੁਨਿ ਮਸਿੰਦ
ਜੀਹਾ ਰਿਸ ਕਰਿ ਕੈ । ਧੀਰਮੋਲ ਸੋ ਕਹਤਿ ਉਚਰਿਕੈ ॥ ੮੪ ॥ ਗੁਰੂ
ਬਨਾਵਨਿ ਜੋ ਇਸ ਕਾਲਾਹਾਥ ਮਸਿੰਦਨਿ ਕੋ ਸੁ ਬਿਸਾਲ । ਜਿਸਕੋ ਕਾਦੀ
ਦੇਹਿ ਬਿਠਾਇ । ਸਿੱਖਨਿ ਤੇ ਰਿਸ ਲੇਹਿ ਪੁਜਾਇ ॥ ੮੫ ॥ ਸੰਯਤਿ ਸਭਿ
ਮਸਿੰਦ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਚਹੈ ਲਿਜਾਵੈ ਤਿਸੇ ਅਗਾਰੀ । ਜਿਸੀ ਦੇਸ ਮੈਂ ਹੈ ਸੁ
ਮਸਿੰਦ । ਤਿਸ ਪਸਚਾਤ ਸੁ ਹੈਂ ਨਰ ਬਿੰਦਾ ॥ ੮੬ ॥ ਕੋ ਮਸਿੰਦ ਤੁਮ ਤੇ ਚਿਰਿ
ਜਾਵੈ । ਮਿਲਹਿ ਜਾਇ ਕੈ ਤਹਿ ਪੁਜਾਵੈ । ਅਨਿਕ ਉਪਦ੍ਰਵ ਜੀਵਤਿ
ਕਰੈ । ਨਿਬਕੰਟਕ ਹੁਇ ਹੈਂ ਜੋ ਮਰੈ ॥ ੮੭ ॥ ਜੇ ਤੁਮਰੀ ਸਲਾਹਿ ਨ
ਐਸੇ । ਹਮ ਤੋ ਨਹੀਂ ਮਿਟਹਿਗੇ ਕੈਸੇ ॥ ਜਿਸ ਮਹਿ ਸੰਸਾ ਸਦਾ ਨਿਹਰੀਏ ।

‘ਮੇਰੇ ਹਿਤ ਲਈ ਕਿਸ ਕਰਤੱਬ ਵਿਚ (ਇਹ ਮਸਿੰਦ ਮੈਨੂੰ) ਲਬੇੜਨ ਲੱਗਾ ਹੈ, (ਅ) ਮੇਰੇ
ਹਿਤ ਲਈ (ਮੈਨੂੰ) ਇਸ ਕਰਤੱਬ ਵਿਚ ਅਨੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ [ਪਾਰਨਾ, ਚਾਸਣੀ
ਚਾਕੂਨੀ, ਲਬੇੜਨਾ, ਅਨੁਕਤ ਹੋਣਾ, ਲੱਗਣਾ] । ‘ਸਲਾਹ । ‘ਚਾਚਾ । ‘ਠਾਮ । ‘ਦੁਪਹਿਰ ।
‘ਜੇ (ਉਹ) ਮਰ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੇਵਕਫ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ ।

ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰੇ ਤਿਸ ਪਰਹਰੀਏ ॥੪੯॥ ਨਾਹਿ ਤ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰੰਤਾ ।
ਘਾਤ ਪਾਇ ਕਰਿ ਦਾਵ ਚੁਕੰਤਾ^੧ । ਤੁਝ ਸ਼ਰੀਕ ਇਹ ਜਥਿ ਅਧਿਕਾਰੈ ।
ਪੁਨ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ ॥ ੪੯ ॥ ਕਹੈ ਤੁਮਾਰੇ ਤੇ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ।
ਹਮ ਨਹਿ ਚੁਕਹਿਗੇ ਲਖਿ ਘਾਤ । ਨਿਤ ਕੋ ਬਗਰਾ ਦੇਹਿ ਚੁਕਾਇ ।
ਸਭਿ ਕੋ ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਜਾਇ ॥ ੫੦ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਰੇ ਬਿਨਾ, ਗੁਰਿ-
ਆਈ । ਹੋਹਿ ਨਹੀਂ ਤੁਮ ਘਰ ਠਹਿਰਾਈ।ਇਹ ਬਝ ਕੰਟਕ ਦੇ ਹੋਂ ਟਾਰਿ
। ਅਪਰ ਸਰਬ ਹੋਂ ਤੁਮ ਅਨੁਸਾਰਿ^੨ ॥ ੫੧ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਮਸੈਦ ਮੰਤ੍ਰ ਇਮ
ਕਰਜੈ । ਲੋਭ ਦਰਬ ਕੋ ਬਹੁ ਉਰ ਧਰਜੈ । ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਕਹਨੈ ਨ
ਮਾਨਾ । ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਆਪਹਿ ਜਿਮ ਜਾਨਾ ॥ ੫੨ ॥ “ਤੁਮ ਗੁਰ ਗਾਈ
ਪਰ ਬਿਤ ਰਹੈ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਭੇਵ ਨ ਭੁਭ ਲਹੈ । ਨੀਤਿ ਜਾਨਿਓ
ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਇ । ਫਲ ਬਲ ਧਰੇ ਲਖਤਿ ਬਿਧਿ ਸੋਇ^੩ ॥ ੫੩ ॥

ਜਿਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੂਕਸ਼ਮ ਸ੍ਰੀ ਬਿਨਾਇਕ ਵਾਸਿ ੧੧ ਤੇ ਐਸੁ ੧੨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਝਾਨੈ ਤਮ ਬਿਨਾਇਕਸੇ ਐਸੁ ॥ ੧੧ ॥

੧੨. [ਧੀਰਮੱਲ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧ] ।

ਬੋਹਰਾ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਮਸੈਦ ਹਕਾਰਿ ਕਰਿ ਦੁਰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਚਿਤਵਨੈ ਪਾਪ^੪ । ਗੁਰ
ਵਿਗ ਲਾਇ ਸਸੁਸ ਕੋ ਸਬਿਤ ਭਜਾਰ ਹੈ ਆਪ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਣੀ ॥ ਮੱਖਣ-
ਸ਼ਾਹਿ ਸਮੀਪ ਗੁਰੁ ਕੇ । ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਸਕਲ ਪੁਰੁ ਕੇ । ਕਹਤਿ ਭਯੋ
‘ਮੁਝ ਕਿਯੋ ਨਿਹਾਲ । ਦੈ ਲੋਕਨਿ ਦਿਯ ਅਨੰਦ ਬਿਸਾਲ’ ॥ ੨ ॥ ਚਰਨ
ਸਪਰਸ਼ਤਿ ਕੋਮਲ ਹਾਥ । ਸਹਜ ਬਾਝ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਾਥ।‘ਸੰਗਤਿ ਦਿਯੋ
ਦਰਸ ਬਿਤ ਆਪ । ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਦਾਪ ਖਾਪਿ ਪਰਤਾਪ’ ॥ ੩ ॥ ਨਹਿ ਅਬਿ
ਕਾਲ ਛਪਨਿ ਕਹੁ ਰਾਵਗਿਛਤ੍ਰ ਤੁਮਾਰੇ ਸੀਸ ਫਿਰਾਵਰਿ^੫। ਸਭਿ ਸਿੱਖ-
ਨਿ ਕੇ ਵਾਲੀ ਹੋਵਹੁ । ਬਨਹੁ ਸਹਾਇ ਦਾਸ ਦੁਖ ਖੋਵਹੁ ॥ ੪ ॥ ਬਿਨਾ
ਆਸਰੇ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ । ਇਤ ਉਤ ਬੇਜਤਿ ਗੁਰ ਕਹੁ ਹਾਰੀ । ਧੀਰ
ਇਲਾਸਾ ਸਿੱਖਨਿ ਦੇਹੁ । ਦਰਸ ਕਰਾਵਹੁ ਭੇਟੇ ਲੋਹੁ ॥ ੫ ॥ ਉਪਦੇਸ਼ਹੁ
ਲਖਿ ਕਰਿ ਅਧਿਕਾਰੀ । ਇਮ ਮਹਿਮਾ ਹੁਇ ਜਕ ਬਿਸਤਾਰੀ^੬। ਇੰਡ੍ਰਾ-
ਦਿਕ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ । ਬੈਠਾਰੇ ਵਰਸਤਿ ਗਨ ਦਾਸ ॥ ੬ ॥ ਇਸ

‘ਨਹੀਂ ਤੀ ਉਸਨੂੰ ਪਛਤਾਰਿਣਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦਾਉ ਲੇਖ ਗਿਆ ਤੇ ਵੀ ਘਾਉ ਕਰਨੇ ਚੁਕ
ਸਾਏ । ‘ਮਸੈਦ ਬੋਲਿਆ । ‘ਖੋਟੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਮਸੈਦ ਨੇ ਪਾਪ ਚਿਤਾਵ ਕੇ ਸੋਇਆ
(ਸਸੁਸ ਨੂੰ) । ‘ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤੇ ਪੈਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰੇ । ‘ਧੀਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਰਿ ਗੁਰ ਪੂਰਾ । ਕਰਤਿ ਭਏ ਸਿਮ ਕਹਿ ਬਚ ਰੂਰਾ । ਭੇਦ ਜਾਮ
ਜਥਿ ਦਿਵਸ ਚੜ੍ਹੈ ਹੈ । ਗੁਰ ਅਰੁ ਸੰਗਤਿ ਅਨੰਦ ਬਢ੍ਹੈ ਹੈ ॥੭॥ ਮੱਖਣ
ਉਠੈ ਬੀਦਨਾ ਕੀਨਸਿ । ਵਸਤੁ ਸਕਲ ਕੋ ਸੌਂਪ ਸੁ ਦੀਨਸਿ । ਹਰਖਤਿ
ਹੈ ਗਮਨੈ ਨਿਜ ਭੇਰੇ । ਕਰਤਿ ਬਾਰਡਾਲਾਪ ਘਨੇਰੇ ॥ ੮ ॥ ਨਿਜ
ਸਾਥਨਿ ਸੋ ਸਕਲ ਬਭਾਈ ਸਥਾ ਕਾਮਨਾ ਅਪਨੀ ਪਾਈ 'ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ'
ਤੇ ਜਸੁ ਮੈਂ ਪਾਏ । ਮੋਹਿ ਬਹਾਨੇ ਜਗ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ॥ ੯ ॥ ਆਵਨਿ ਦੂਰ
ਸਫਲ ਭਾ ਮੇਰਾ । ਸਹਿ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਹੋਰਾ । ਖੁਸ਼ੀ ਅਧਿਕ ਸਭਿ
ਬਿਧਿ ਕੀ ਹੋਈ । ਨਿਜ ਸਮਾਨ ਮੈਂ ਲਖੋਂ ਨ ਕੋਈ ॥੧੦॥ ਕਹਤਿ ਪਰਸ-
ਪਰ ਭੇਰੇ ਆਏ । ਭੋਜਨ ਬੈਠਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਪਾਏ । ਨਿਜ ਸਿਹਜਾ ਪਰ ਪੋਇ
ਰਹੈ ਹੈ । ਕਿੰਚਤ ਨਿੰਦਾ ਅਨੰਦ ਲਹੈ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਪੁਨ
ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ । ਲੇ ਲੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸਰੂਪ ਨਿਹਾਰੀ । ਸਾਰਿ ਭਏ ਨਿਜ ਭੋਰਨਿ
ਮਾਂਹਿ । ਸਤਿਗੁਰ ਸਤੁਤਿ ਬਦਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਹਿ ॥ ੧੨ ॥ ਆਏ ਜਥਾ ਸੁਖ
ਹਰਖਤਿ ਸਾਰੇ । ਪੂਰਨ ਭਏ ਮਨੋਰਥ ਭਾਰੋਸਹਿ ਕਹਿ ਗੁਰ ਬਿਦਤਨਿ
ਕੀ ਬਾਤ । ਪਰਸਾਇ ਭਈ ਮਹਦ ਅਵਿਦਾਰ ॥ ੧੩ ॥ ਘਟੀ ਚਤਰ ਲੈ
ਰਿਕ ਗੁਰ ਰਹੇ । ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੇਜ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਲਹੇ । ਬਹੁਰ ਉਠੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਭਗਵਾਨ । ਕਹੈ 'ਦੁਰੰਗਨਿ ਕੋ ਅਥਿ ਆਨਿ' ॥ ੧੪ ॥ ਸੁਨਤਿ ਦਾਸ ਨੇ
ਰੁਚਿਰ ਬਨਾਈ । ਸਰਬ ਅੰਗ ਤੇ ਕਿਯ ਉਸਲਾਈ । ਰੁਚਿਰ ਜਾਨ ਕੋ
ਪਾਵਨ ਕੀਨਸਿ । ਕਵਿਕਾ ਲੇ ਕਰਿ ਮੁਖ ਮਹਿ ਦੀਨਸਿ ॥ ੧੫ ॥ ਭੋਰ
ਸਾਥ ਬੰਧਨਿ ਕਰਿ ਲਜਾਵਾ ॥ ਸ੍ਰੀਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਜਨਾਵਾ ॥ ਉਠੇ ਸੇਜ
ਭਸਿ ਬਾਹਰ ਆਏ ਚੋਖੀ 'ਬਜਵਾ' ਨਿਕਟਿ ਅਨਾਏ ॥ ੧੬ ॥ ਪਾਇ ਰਕਾਬ
ਪਾਇ ਆਰੋਹੈ ॥ ਗਹਿ ਬਾਗ ਆਗਲ ਮਗ ਜੋਹੈ ॥ ਸਹਿਰ ਆਏ, ਗੁਰ ਭਾਯਾ
ਹਰਿਉਤਰ ਪਰੇ ਹਿਭ ਬੇਠਨਿ ਕੋਰ ॥ ੧੭ ॥ ਕਿਤਿਕ ਸਿੱਖਜ ਤਹਿ ਪਹੁੰਚੇ
ਜਾਇ । ਦਰਸਨ ਦਰਸਹਿ ਅਨੰਦ ਬਢਾਇ । ਗੁਰਗਾਦੀ ਨਿਸਚੇ ਅਥਿ
ਭਈ । ਸਤਿਹਿਨਿ ਕੀ ਸਿਸੈ ਮਤਿ ਗਈ ॥ ੧੮ ॥ ਇਮ ਮਨ ਜਾਨਿ ਜਾਨਿ
ਚਿਗ ਆਵੈ । ਸਫਲਹਿ ਜਨਮ ਦਰਸ ਕੋ ਪਾਵੈ । ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਖੈ ਸਭਿ
ਸੇਵਨ ਪਾਸ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਭਾਖਹਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੧੯ ॥ ਤਬਹਿ ਜਸੁਸ

‘ਭੋਰੀ’ । ‘ਕਹਿਏ’ । ‘ਉੱਜਲ’ । ‘ਲਗਾਮ’ । ‘ਘੋੜੇ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਤ ਅਥਵਾ ਰੋਗ’ । ‘ਤਬ ਖੜੋਥੇ’ ।
‘ਘੋੜੀ’ । ‘ਰਕਾਬ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਨ ਪਾਏ ਰਹੇ’ । *ਪਾਪ-ਬੰਧਨ ਮੋਢਨ ਕਰ ਲੇ ਆਵਾ ।

ਧੀਰਮਲ ਕੋਰਾ। ਬਰਨਨ ਕੀਨਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਬਡੇਰਾ। ‘ਗਏ ਵਹਿਰ, ਸਿਖ
 ਭਹਿ ਭੀ ਆਏ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਪ ਦਸਹੁ ਦਿਬਿ ਛਾਏ’ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਤਿ
 ਧੀਰਮਲ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਾ। ਨਿਜ ਮਸਿੰਦ ਸੇਂ ਬਾਕ ਓਚਾਰਾ। ‘ਇਹ ਤੋ
 ਬਧਾਧ ਅਸਾਧ ਹਮਾਰੇ। ਟਰਹਿ ਨਹੀਂ ਕਜੈਹੂੰ ਬਿਨ ਮਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਜਿਭ
 ਕਿਭ ਬਿਦਤ ਬਾਰਤਾ ਭਈ।-ਗੁਰਡਾ ਕੀ ਘਾਈ ਇਨ ਲਈ-। ਤੁਜੈ
 ਤੁਜੈ ਦੇਖ ਬਿਦੇਬਨਿ ਜਾਵੈ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਕਰੇ ਨਰ ਭਹਿ ਆਵੈ’ ॥ ੨੨ ॥
 ਅਸ ਨ ਹੋਹਿ ਇਹ ਗੁਰ ਹੁਇ ਜਾਈ। ਹਮਰੀ ਪੁਸਾ ਪਰਹਿ ਪਿਛਾਈ’।
 ਸੁਨਿ ਮਸਿੰਦ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦੀਨੈ। ‘ਕਜੈ ਪਛੁਤਾਇ ਮਨਹੁ ਬਲ ਹੀਨੈ ?’ ॥
 ੨੩ ॥ ਮੈਂ ਜਸੁਸ ਰਾਖੇ ਤਹਿ ਲਾਇਸਿਥ ਸਮੇ ਲੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਘਾਇਸਕਲ
 ਵਸਤੁ ਕੋ ਆਨਹਿ ਛੀਨ। ਸੋ ਤੁਮ ਤੇ ਸਭਿ ਹੀ ਬਿਧਿ ਹੀਨੈ’ ॥ ੨੪ ॥
 ਅਸ ਤੋ ਫਿਕਰ ਧਾਰਿ ਹਮ ਰਹੈਂ। ਭਲੇ ਆਪ ਕੋ ਜਿਮ ਹੁਇ, ਚਹੈਂ ਨਹਿ
 ਤੈ ਅਬਿ ਜਸੁਸ ਜੋ ਆਵਾ।-ਵਹਿਰ ਗਯੋ-ਤਿਨ ਆਨਿ ਸੁਨਾਵਾ ॥ ੨੫
 ॥ ਜੇ ਹਮਰੇ ਵਿਗ ਮਗ ਕੋ ਆਇ’। ਬਿੰਦ ਤੁਫੇਰੀਂ ਦੇਂ ਚਲਿਵਾਇਓਕ
 ਗੁਲਕਾ ਲਾਗੇ ਮਰਿ ਰਹੈ। ਬਹੁਤ ਲਗੇ ਕਜੈਂ ਜੀਵਨ ਲਹੈ’ ॥ ੨੬ ॥ ਇਮ
 ਕਹਿ ਤਜਾਰ ਸੁਭਰ ਕੁਛ ਕਰੇ। ਕਮਿ ਕੈ ਕਮਰ ਭਏ ਤਹਿ ਖਰੇ। ‘ਜਬਿ
 ਆਵਹਿ ਇਭ ਦਿਬਿ ਲਿਹੁ ਦੇਖਿ। ਹਤਹੁ ਤੁਫੇਰੀਂ ਮਿਲਹੁ ਅਬੇਖ ॥ ੨੭
 ॥ ਭਾਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਹਨਹੁ ਬਨਾਇ। ਨਹਿ ਜੀਵਤ ਜਿਮੋ ਘਰ ਕੋ ਜਾਇ’।
 ਦੁਬਰ ਮਸਿੰਦ ਸੁ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਐਸੇ। ਧੀਰਮਲ ਕੋ ਵਿਗ ਹੁਇ ਬੈਸੇ ॥ ੨੮
 ॥ ਕਹਤਿ ਭਯੋ ਮੈਂ ਸੁਨੀ ਦੁਪਹਿਰੇ। ਨਿੰਦਾ ਬਸਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਠਹਿਰੇ।
 ਗਯੋ ਨ ਮੈਂ ਤਬਿ ਕੀਨਿਬਿਚਾਰਾ-ਪਰਹਿ ਰੋਰ ਅਬਿ ਦਿਵਸਮਝਾਰਾ ॥ ੨੯
 ॥ ਕੋ ਜਾਨੈ ਜੋ ਕਜਾ ਹੁਇ ਜਾਇ-। ਯਾਂਤੇ ਸਮੇ ਸੁ ਲੀਨਿ ਬਚਾਇ। ਇਹ
 ਤੁਫੇਰਾ ਜਿ ਲਗੇ ਨ ਕੋਇ। ਪੁਨ ਪਹੁੰਚਹਿ ਘਰ ਮਹਿ ਜਹਿ ਹੋਇ’ ॥ ੩੦
 ॥ ਇਮ ਕਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਬੈਠਿ ਮਿਲਿ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਉਡੀਕਹਿ ਪੰਥਹਿ ਲਹੇ।
 ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਭੋਗ ਬਹਾਦਰ। ਬਜ਼ਵਾ ਪਰ ਓਢੇ ਸਿਰ ਚਾਦਰ ॥ ੩੧ ॥
 ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਆਵਨਿ ਕਰਿ ਹੀਂ। ਹਾਥ ਬਿਖੇ ਬਾਗਾਨਿ ਉਲਾਰਿਹੀਂ।
 ਤੇਜ ਤੁਰਕਾਨਿ ਹੋਤਿ, ਬੰਭਾਵਤਿ। ਦੇ ਦੇ ਧੀਰਜ ਪੰਥ ਚਲਾਵਤਿ ॥ ੩੨ ॥
 ‘ਮਯਾ ਹੈ।’ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਭਾਵ ਜੇ ਭਾਮਾ ਵੇਛੇ ਮਾਨ ਦੀ ਤਜਵੀਥ ਪਸੇਦ ਨਹੀਂ ਤਾਂ। ‘ਜੇ
 ਰਸਤੇ (ਜੀਵਿਆਂ) ਗੁਰੂ ਰੋਗਬਧਾਯ) ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ’”।

ਸੁਖਮ ਇਕ ਕਰ ਬਿਖੈ ਰੁਮਾਲ। ਮੰਦ ਮੰਦ ਗਮਨਤਿ ਸੁਖ ਚਾਲ।
 ਸਬਹਿ ਗੁਮ ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਗੁਰ ਆਇ। ਛੁਟੀ ਕੁੰਦਗੀਂ ਸਬਦ ਉਠਾਇ ॥੨੩॥
 ਰੁਪਕ ਤਜਾਕ ਅਚਾਨਕ ਸੁਨਿ ਕੈ। ਤੇਸ ਕੁੰਦਗਨਿ ਭੀ ਭਰ ਗੁਨਿ ਕੈ।
 ਭਬਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਗ ਉਠਾਈ। ਦੇਖਤਿ ਤਿਸ ਦਿਸਿ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ
 ॥ ੨੪ ॥ ਏਹਕਾ ॥ 'ਭਲੇ ਧੀਰਮਲ ਭਲੇ ਜੀ, ਭਲੇ ਧੀਰਮਲ ਧੀਰ' ॥
 ਬਹੁਤ ਬਾਰਿ ਬੋਲੇ ਬਦਨ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਨੀ ਕਹੀਰ ॥ ੨੫ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਮੰਦ
 ਦੁਰਾਇ' ਕੁੰਦਗਨਿ ਚਲੇ। ਬੋਲਤਿ 'ਭਲੇ ਧੀਰਮਲ ਭਲੇ'। ਅਪਨੇ
 ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸੈ ਜਾਇ। ਉਤਰਿ ਸੇਜ ਪਰਿ ਰਹੇ ਸੁਹਾਇ ॥ ੨੬ ॥

ਅੰਸੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਤ। ਇਹਿ ਸਿਧਾਨਤਿ ਭਨੇ 'ਧੀਰਮਲ' ੨ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰੰਤੂ ਭਲੇ ਤਮ ਕੁੰਦਗਨਿ ਖੰਡੁ ॥ ੧੨ ॥

੧੩. [ਧੀਰਮਲ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੀ ਚੋਲੀ ਤੇ ਲੁੱਟ]।

ਏਹਕਾ ॥ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਿਤਹਿ ਕੁਕਰਮ ਕੋ ਜਬਾ ਧੀਰਮਲ ਕੀਨਿ^੧। ਸੋਢੀ
 ਅਪਰ ਕਿਤੇਕ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ ਬੁਧਿ ਮਹਿ ਭੀਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਤਉ ਕਰਤਿ
 ਸਭਿਹਿਨਿ ਪਰ ਦਾਯਾ। 'ਠਾਨਹਿ ਕ੍ਰੋਧ ਜਿ ਲੋਭੀ ਮਾਯਾ। ਅੰਤਰ ਅੰਧੇ
 ਕਮਾਨ ਬਿਹੁਨੇ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਉਨੇ ॥ ੨ ॥ ਤਾਪ ਈਰਖਾ
 ਅਪਿਕ ਤਪਾਏ। ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਮ ਬਿਨ ਕਜੈ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਸਿੱਖਜਨਿ ਸ਼੍ਰੇਯ ਹੋਤੁ
 ਹਮ ਹੋਏ। ਸਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਮੁਰਖ ਮਤਿ ਜੋਏ-॥ ੩ ॥ ਜਾਨਿ ਭਵਿੱਖਜਰ
 ਕੋ ਬਿਰਤਾਂਤ। ਬੈਠੇ ਮੈਨ ਧਰੇ ਉਰ ਭਾਂਡਿ। ਪਿਖਿ ਜਸੁਸ ਨੇ ਏਕਲ ਲਹੇ।
 ਕੋ ਇਕ ਦਾਸ ਪਾਸ ਜਿਨ ਅਹੇ ॥੪॥ ਗਯੇ ਉਡਾਇਲ ਕਰਤਿ ਬਿਲੇਦ।
 ਧੀਰਮਲ ਅਰੁ ਜਹਾ ਮਸੰਦ। ਸੁਧਿ ਦੀਨਸਿ 'ਏਕਾਕੀ ਅਹੇ'। ਆਨਿ
 ਵਹਿਰ ਤੇ ਅਬਿ ਹੀ ਬਹੇ' ॥੫॥ ਤਬਿ ਮਸੰਦ ਲੇ ਕਰਿ ਭਰ ਬਿੰਦਾ। ਚਲਤੈ
 ਭਏ ਕੁਸੋਨ' ਬਿਲੇਦ। ਛੀਕ ਦਾਹਿਨੇ ਦਿਸਿ ਮਹਿ ਹੋਈ। ਸਨਮੁਖ
 ਪੈਨ ਪੁਰ ਮੁਖ ਕੀਈ ॥ ੬ ॥ ਬਾਮ ਬਿਲੋਚਨ ਵਰਕਨਿ ਲਾਗਾ। ਘਰ
 ਫੁਰਜੇ ਇਕ ਆਵਤਿ ਆਗਾ। ਧੀਰਮਲ ਤਬਿ ਕੀਨਿ ਹਰਾਵਨਿ। 'ਠਹਿਰ,
 ਘਟੀ ਇਕ ਮੈਂ ਕਰਿ ਜਾਵਨਿ' ॥ ੭ ॥ ਨੀਕੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਹੋਈ।
 ਬਨਹਿ ਬਿਪਰਜੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਈ^੨। ਦ੍ਰਿਸ ਨਹਿ, ਵਹਜੈ ਜਾਇ ਮਨ ਮੇਰਾ।

^੧ਥੋੜਾ ਏਕਾਕੀ। ^੨ਭਾਵ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਧੀਰਮਲ ਦੇ ਕੁਕਰਮ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਇਹ
 ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ:- 'ਕੁਛ ਨ'। '(ਤੁਭ) ਠਹਿਰ ਜਾ, ਇੱਕ ਘੜੀ ਮਕਰੋਂ ਜਾਵੀਂ।
 'ਬੀਬੀ ਉਲਟੀ (ਜਲ ਜੋ ਹੋ ਪਈ ਤੇ ਮੁੜਕੇ) ਕੀਈ ਕਹੇ ਨਾ (ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਿਸ ਵੇਲੇ
 ਕਿਸੇ ਨਾ ਏਕ ਲਿਆ)।

^੩ਪਾਸ-ਕਲਨ ਫੋਢੀ।

ਹਤਿ ਹੋਵਤਿ ਉਤਸਾਹ ਬਛੋਰਾ॥੯॥ਰਿਦੇ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਾਰਜ ਕਰਨੈ॥
 ਤਿਹ ਐਸੁਰਜ ਨ ਹੋਵਤਿ ਹਰਨੈ॥ ਧੀਰਮੱਲ ਕਹਿ 'ਧੀਰ ਧਰੀਸੈ। ਕੋਨ
 ਸਹਾਇਕ ਤਿਹ ਪਰਖੀਜੈ'॥ ੯॥ ਸਨਿ ਮਸੇਦ ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਬਾਤ।
 ਅਹਨਿ ਲਗਜੈ 'ਤੁਮ ਕਜੈਂ ਬਰਪਾਤਿ। ਮੱਖਣ ਸਿੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਝੋਰਾ। ਕਿਸ
 ਨਹਿ ਬੋਲਨਿ ਦੇਉ ਉਚੇਰਾ॥ ੧੦॥ ਅਪਰ ਨ ਤਹਾ ਸਹਾਇਕ ਕੋਈ।
 ਕਿਹ ਸੋ ਮਿਲਹਿ ਨ ਬੋਲਹਿ ਸੋਈ॥ ਨਿੱਤ ਰਹਤਿ ਉਨਮੱਤ ਮਹਾਨਾ।
 ਨਹਿ ਸਨੇਹ ਕਿਸ ਹੂੰ ਸੋ ਠਾਨਾ॥ ੧੧॥ ਤੁਮ ਨਿਚਿੰਤ ਬੈਠੇ ਰਹੁ ਝੋਰ।
 ਸਕਲ ਭਾਰ ਇਹ ਹੋ ਸਿਰ ਮੇਰੇ। ਕਾਰਜ ਸੁਧਰੈ ਤੋ ਹੁਇ ਤੇਰਾ। ਥਿਕਰੈ
 ਹਮ ਮਰਿ ਹੈਂ ਤਿਸ ਬੇਰਾ॥ ੧੨॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸਨਧਬੱਧ ਭੁਟ ਹੋਰਿ।
 ਅਪਨਿ ਸਾਥ ਹਿਤ ਲੀਨਸਿ ਟੋਰ। ਸੋ ਤਫੰਗ ਲਛ ਹਤਨੇ ਹਾਰ॥ ਡਿਹ
 ਸੋਂ ਭਨਜੈ ਸਮੀਪ ਹਕਾਰਿ॥ ੧੩॥ 'ਜਬਹਿ ਨਿਕਟਿ ਹੁਇ ਤਿਨ ਕੋ
 ਜਾਇ। ਹਤਹੁ ਤਾਕ ਕਰਿ ਤੁਪਕ ਬਨਾਇਹੁਇ ਸੁ ਪਿਛਾਰੀ, ਸਭਿ ਸਹਿ
 ਲੇਹਿ'। ਏਕ ਬਾਰ ਤਿਹ ਕੋ ਹਤਿ ਦੇਹਿ॥ ੧੪॥ ਸਿੰਗ ਪਚੀਸਕ ਭੁਟ ਲੋ
 ਚਲਜੈ। ਕੋਤਿਕ ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਗਨ ਮਿਲਜੈ ਤੁਝਨਿ ਠਾਨੇ ਗਮਨ ਕਰੀਤੀ
 ਚਲਤੇ ਤੂਰਨ ਕਦਮ ਓਠੀਤੇ॥ ੧੫॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ
 ਏਕਹਿ ਬਾਰਿ ਪਰੇ ਅਰਗਾਇ। ਕੋਤਿਕ ਹੁਤੇ ਸੁ ਮਾਨਵ ਪਾਸ। 'ਕਜਾ ਹੈ
 ਕਜਾ ਹੈ' ਕਰਹਿ ਅਵਾਸ॥੧੬॥ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਆਨਿ ਪਰੇ ਹੀ॥ ਐਸਕ
 ਪੈਰ ਮਝਾਰ ਬਰੇ ਹੈਂ। ਹਬੋਹਬੀ ਗਹਿ ਲੀਨਸਿ ਕੋਈ। ਰੋਰ ਮਚਜੈ ਦੋਨਹੁ
 ਦਿਸਿ ਤੋਈ॥੧੭॥ ਸਮੁਖ ਭਏ ਕੋਤਿਕ ਤਬਿ ਹੋਰੇ। 'ਹਤਹੁ ਬੰਦੁਕ' ਮਸੇਦ
 ਸੁ ਟੋਰੇ। ਤਤਛਿਨ ਤਿਸ ਨੇ ਤਾਕ ਚਲਾਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿਰ ਕਹੁ ਚਲਿ
 ਆਈ॥੧੮॥ ਕਰ ਹੁੰਕਾਰ ਦੀਨਿ ਸੋ ਟਾਰੀ॥ ਮਸਤਕ ਚਾਠਤਿ॥ ਗਿਰੀ
 ਅਗਾਰੀ। ਕੁਛਕ ਚਰਮ ਗੁਲਕਾ ਨੇ ਫਾਰਾ। ਰੁਧਿਰ ਅਲਪ ਸਰਵਜੈ ਤਿਸ
 ਬਾਰਾ॥੧੯॥ ਦੇਖਿ ਦਾਸ ਤੇ ਮਾਨਿ ਘਨੇਰੇ। ਹਾਹਕਾਰ ਕੀਨਿ ਬਹੁਤੇਰੇ।
 ਕਿਤਿਕ ਤਰਸਿ॥ ਕਰਿ ਦੂਰ ਹਰਾਏ। ਕੋਤਿਕ ਗਹਿ ਕਰਿ ਦਾਸ ਬਿਠਾਏ
 ॥੨੦॥ ਸਭਿ ਦੀਨਾਰ ਜੁ ਧਰੀ ਅਗਾਰੀ। ਲਈ ਉਠਾਇ ਵਸਹੁ ਕਨ
 'ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ'। 'ਸਹਾਰਾ ਕਰੇ ਤੇ ਪਹਿਲੋ ਪਰਖ ਲਓ ਕੋਣ ਕੋਣ ਉਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।
 'ਭਾਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ। 'ਸੋ (ਸੁਰਮ) ਬੰਦੁਕ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਝੁੰਡਣ ਚਾਹੇ। 'ਸਹਿ ਲਵਾਰੇ।
 '(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰ ਕੇ ਗੋਲੀ ਫੇਕ ਦਿਤੀ। 'ਭਾਸ਼ ਹੁਪਕੇ। 'ਤਸਨਾ ਕਢਕੇ।

ਸਾਰੀ । ਰੇਤਿਕ ਕੋ ਕਰਤਲ ਤੇ ਮਾਰਾ । ਖੜਗ ਮੁਛਟ ਤੇ ਕੋਇ ਪ੍ਰਹਾਰਾ
 ॥੨੧॥ ਜੋ ਮੁਖ ਬੋਲਹਿ ਮਾਰਹਿ ਬਾਹੀ ਕਰਤਿ ਆਪਨੋ ਬਲ ਗਰਬਾਹੀ ।
 ਵਸਤੁ ਸਦਨ ਕੀ ਪੁਰਬ ਜੋਈ । ਕਰਿ ਬਲ ਛੀਨ ਲੀਨਿ ਸਭਿ ਤੋਈ
 ॥ ੨੨ ॥ ਬਸਤੁ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਜੋ ਆਏ । ਬੰਧੇ ਭਾਰ ਤੁਰਤ ਉਠਾਏ ।
 ਸੰਖ ਚਮਰ ਸਭਿ ਹਰੇ ਡਿਨਹੁ ਨੇ । ਪਾਪ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰਨੇ ਜਿਨਹੁ ਨੇ
 ॥੨੩॥ ਭਬਿ ਦੁਰਮਤਾ ਕਹਤਿ ਮਸੀਦ । 'ਗੁਰਤਾ ਕੋ ਭੁਲਾਇ ਮਸਨੈਦਾ
 ਬੈਠਿ ਗਯੋ ਤੁਝ ਕਿਨੈ ਬਿਠਾਯੋ ਪੀਰਮੋਲ ਤੇ ਨਹਿ ਭਰਪਾਯੋ' ॥੨੪॥
 ਬਿੰਦ ਮਸੀਦ ਨ ਤੁਝ ਵਿਛ ਆਏ । ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰਤਾ ਲੇਤਿ ਜਮਾਏ ।
 ਬੋਲਨਿ ਮਿਲਨੇ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ ਬਨਨਿ ਗੁਰੁ ਕਿਮ ਚਹਿ ਚਿਤ ਮਾਹੀ ?
 ॥੨੫॥ ਲੋਭ ਦਰਬ ਕੋ ਧਾਰਿ ਘਨੋਰਾ । ਮੋਖਣ ਮਿਲਨੇ ਧਨਾਢ ਬਡੋਰਾ ਨਿਜ
 ਘਰ ਮਹਿ ਬਿਤ ਮੰਤ੍ਰ ਪਕਾਵਾ । ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਹੋਰ ਮਚਾਵਾ ॥ ੨੬ ॥
 ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਹੁਠੀ ਉਪਾਇਨ ਜੋਇ । ਕਪਟ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਲੀਨੀ ਸੋਇ ।
 ਦੁਮ ਸਮੀਪ ਸੋ ਕਿਮ ਰਹਿ ਸਕਿ ਹੈ ਜਿਮ ਮਿਥਲੇ ਜਿਹ ਕੋਹਰਿ ਭਕਿ ਹੈ
 ॥ ੨੭ ॥ ਮਹਾ ਯਗੀਬ ਦੀਨਠਾ ਸਾਧ । ਕਿਮ ਸੋ ਬਨੈ ਸਿਖਨਿ ਕੋ ਨਾਥਾ
 ਤੁਝ ਤੇ ਛੀਨਹਿ ਹੈ ਜਬਿ ਐਸੇ ਪੁਨਹਿ ਤ੍ਰਸਣ ਲੇ ਕੋਇ ਨ ਕੈਸੇ ॥੨੮॥
 ਗੁਰਤਾ ਪੀਰਮੋਲ ਕੀ ਹੋਇ । ਕਬੈ ਪੁਜਾਵਹਿ ਆਨ ਜਿ ਕੋਇ । ਕ੍ਰਿਤ
 ਅਨਜਾਨ ਪਨੇ ਕਿਯ ਦੇਈ । ਯਾਤੇ ਬਈ ਸਾਸਨਾ ਡੇਈ ॥ ੨੯ ॥ ਬਹੁਰ
 ਕਰਹੁ ਜੋ ਟਰਹੁ ਨ ਟਾਰੇ । ਹਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਹੁਇ ਜਾਇੰ ਰੁਮਾਰੇ । ਅਬਿ ਕੋ
 ਜੀਵਤਿ ਜਗ ਮਹਿ ਰਹੈ । ਹਿਤ ਕੋ ਬਾਕ ਲਖਹੁ, ਮੈਂ ਕਹਨੈ ॥ ੩੦ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਮਾਭ । ਨਾਮ ਨਾਨਕੀ ਜਗ ਬੱਖਸਾਤਾ । ਸੁਨਿ
 ਮਸੀਦ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਬਧਾਵਾ । ਤਰਸਤਿ ਅਧਿਕ ਕਹਤਿ ਗੁਰ ਦਾਵਾ ॥ ੩੧ ॥
 'ਮਮ ਸੁਤ ਕੋ ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮੇ । ਲੇਤਿ ਉਪਾਇਨ ਚਹੁਦਿਬਿ ਧਾਮੇ ।
 ਕੌਨ ਹੋਇ ਦੁਮ ਹਮਹਿ ਹਟਾਵੇ । ਬਿਨਾ ਕਾਜ ਨਿਜ ਬੈਰ ਲਯਾਵੇ ॥੩੨॥
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਬੇਖ । ਕੌਨ ਹਟਾਵਹਿਗੋ ਕਰਿ ਦ੍ਰੋਖ ।
 ਪੀਰਮੋਲ ਕੋ ਧਾਮ ਨ ਗਾਏ । ਤਿਸ ਕੋ ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨ ਭਾਏ ॥੩੩॥ ਸੈਕਰਤਾਰ

‘ਚਪੇੜਾ ਮਾਰਕੇ । ‘ਭਾਵ ਤੁਸਾਡਾ ਲੈਣਾ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਫੇਰ ਦੇ ਤੁਝਦਿਆਂ ਕੋਈ ਤੇ ਹਰਕ
 ਲੈ ਲਵੇ । ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਆਂਗੇ । ‘ਕਿਵੇ’ । ‘ਤੁਝ ਕੇ ।

ਪੁਰੇ ਤੇ ਆਯੋ । ਥੀਰ ਬਕਾਲੇ ਦੇਭ ਕਮਾਯੋ । ਜੇ ਗੁਰਤਾ ਤਿਸ ਕੇ
 ਵਿਗ ਆਈ । ਕਰੋ ਨਿਜ ਗੁਮ ਨ ਬਿਖੈ ਪੁਜਾਈ ॥ ੩੪ ॥ ਲੋਭ ਅਗਨਿ
 ਤੇ ਤੁਬਹਿ ਜਰਾਵਾ । ਧੀਰਮੱਲ ਘਰ ਲਾਗਿਸਿ ਦਾਵਾ^੧ । ਜਹਿ ਕਹਿ
 ਓਰਹੁ ਹੇਤੁ ਧਨ ਚਾਹਨਿ। ਨਿਜ ਗੰਢੀਰਤਾ ਕੋ ਕਰਿ ਦਾਹਨਿ॥੩੫॥ ਹਮ
 ਬੈਠੇ ਨਿਜ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ । ਤੁਛਨਿ ਧਾਰੇ ਕਰਹਿ ਗੁਝਾਰਾ । ਜੇ ਸਿਖ
 ਆਵਹਿ ਦੇਹਿ ਓਪਾਇਨ। ਤੁਮ ਕਰੋ ਆਵਹੁ ਹਮਰੇ ਆਇਨ^੨॥੩੬॥ ਹਮ
 ਤੁਮਰੇ ਵਿਗ ਜਾਇ ਨ ਕਬੈ ਦਰਬ ਚਵਾਇ^੩ ਸਿਖਨ ਜੇ ਸਬੈ। ਅਥਿ ਜਬਰੀ
 ਕਰਿ ਆਨਿ ਪਰੇ ਹੋ । ਜਨੋ ਬਿਖ^੪ ਪੀ ਕਰਿ ਆਪ ਮਰੇ ਹੋ ॥ ੩੭ ॥
 ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਪੈਰ ਗਰੁ ਘਰ ਕੋ ਜਾਨਿ^੫ । ਉਚੇ ਕੋ ਢਹਿ ਜਾਇ ਗੁਮਨ । ਬੁਰਾ
 ਹੋਨਿ ਤੁਮਰੇ ਵਿਗ ਆਵਾ । ਜਿਸਤੇ ਐਸੇ ਗਰਬ ਜਨਾਵਾ ॥ ੩੮ ॥ ਦਰਬ
 ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਹੀ ਘਰ ਮਾਂਹੀ^੬ । ਤਉ ਨ ਦੁਤੀਓ ਦੇਖਿ ਸਕਾਹੀ^੭ । ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਘ
 ਨਾਨਕ ਜਗਤੋਸ਼ । ਫਲ ਦੇ ਤੁਮ ਕੋ ਕਸਟ ਬਿਸ਼ੇਸ਼॥੩੯॥ ਜੇ ਕਰਿ ਮੋਹਿ
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੇ ਭਾਲ । ਗੁਲਕਾ ਲਗਤਿ ਮਰਤਿ ਭਤਕਾਲ । ਭਬਿ ਕੋ ਹੋਵਤਿ
 ਹਾਲ ਤੁਮਾਰੇ ? ਕਿਯੋ ਕੁਕਰਮ ਮਹਾ ਹੋਤਾਰੇ ? ॥ ੪੦ ॥ ਇੰਡਨਾਇਕ
 ਕਹਿ ਬਾਰੇ ਬਾਰੀ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਦੁਖਿਤਿ ਪੁਕਾਰੀ । ਭਾਲ^੮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ
 ਪੈਂਡਨਿ ਕਰਜੇ ਨੀਰ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਬਹੁ ਵਰਜੇ ॥੪੧॥ ਨਯੋ ਜਨਮ ਨਿਜ
 ਸੁਭ ਕੋ ਜਾਨਾ । ਤਪਤ ਰਿਦਾ ਦੁਖ ਪਾਇ ਮਹਾਨਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੋਗ ਬਹੁ
 ਦਰ ਕਹਜੋ ਧਨ ਮਹਿ ਇਹ ਕੁਕਰਮ ਹੀ ਲਹਜੇ॥੪੨॥ ਯਾਤੋ ਹੋ ਜਨਨੀ
 ਇਹੁ ਜਾਨਿ । ਤਿਨ ਘਰ ਪਰਿਹੈ^੯ ਕਸ਼ਰ ਮਹਾਨ । ਧਨ ਕੇ ਤਜਾਗਨਿ
 ਹੀ ਸਖ ਹੋਇ । ਲੋਨਹਾਰ ਲਹਿ ਸਿਕਟ ਸੋਇ^{੧੦} ॥ ੪੩ ॥ ਇਮ ਧੀਰਜ
 ਸੋ ਬੈਠੇ ਰਹੇ । ਜਨਨੀ ਕੋ ਬਰਜਨ ਹਿਤ ਕਹੇ । ਸੋ ਮਸੰਦ ਕਰਿ ਓਜ
 ਘਨੇਰਾ । ਵਸਤੁ ਸਰਬ ਲੇ ਦਰਬ ਬਝੇਰਾ ॥ ੪੪ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਰਿ
 ਕਰਿ ਉਰ ਮੈਂ । ਪਹੁੰਚਜੋ ਧੀਰ ਮੱਲ ਕੋ ਘਰ ਮੈਂ । ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ ਆਪ
 ਦਿਖਾਈ । ਬਹੁ ਦੀਨਾਰ ਧਰੀ ਅਗਵਾਈ ॥ ੪੫ ॥ ਹੋਰਤਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਘਨੇਰਾ ਹੇਮ ਸੁ ਕੰਕਨ^{੧੧} ਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। 'ਸਾਧ ਸਾਧ' ਕਹਿ ਦਿਯੇ ਮਸੰਦ^{੧੨}।

^੧ਦਾਵਾ ਅਗਨੀ । ^੨ਘਰ । ^੩ਛਹਿਰ । ^੪ਗੁਰੁ ਘਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ ਨੀਵਾਂ ਹੈ । ^੫(_ਹਭੇ)
 ਘਰ ਵਿਚ। ^੬ਮਸਤਕ । ^੭ਪਵੰਗਾ । ^੮ਸੋਨੇ ਦ ਕੜੀ । ^੯ਝਾਵ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਮਸੰਦ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ।

ਲੈ ਕਰਿ ਹਰਖਜੋ ਰਿਦੇ ਬਿਲੇਦ ॥ ੪੬ ॥ ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੰਤਰ ਵਿਖੇ ਸਿਖਾਇਤਾ ਹੋਏ
'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੰਤਰ' ਦੇ ਹੋਰ ਦੁਸਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੰਤ ਹਨ। ਸੰਮਤ ੧੧ ॥

੧੪. [ਧੀਰਮਲ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਵਸਤੁ ਸਕਲ ਕੇ ਦੇਖਿ ਕੇ ਧੀਰਮਲ ਆਨੰਦਾਕੀਚਨ ਕੇ ਕੀਕਨ
ਦਿਖੇ ਹਰਖਤਿ ਲਿਖੇ ਮਸਿੰਦ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬੂਝੇ ਤੇ ਸਗਰੇ ਬਿਰਤਾਂਤ
ਕਹੈ ਮਸਿੰਦ 'ਸੁਨਹੁ ਸਭਿ ਥਾਤ । ਪਰਾਲਬਧ ਤੇ ਜੀਵਤ ਰਹੈ । ਚਲੀ
ਤੁਪਕ ਭਬਿ ਨੀਕ ਨ ਲਹੈ' ॥ ੨ ॥ ਹਲੇ ਹਾਥ ਚਾੜ੍ਹਤਿ ਗਈ ਭਾਲ' ।
ਤਿਨ ਜਨਨੀ ਆਈ ਭਭਕਾਲ । ਤਿਸ ਨੇ ਰੱਛਾ ਕਰਿ ਸਭਿ ਭਾਤੀ ।
ਜੀਵਤ ਰਹੈ ਨ ਹੋਸਹੁ ਹਾਤੀ ॥੩॥ ਨਹਿ ਪਰੰਤੁ ਆਰੋ ਪੁਨ ਕਰੋਇਮ
ਕਰਿਬੇ ਤੇ ਭੈ ਬਹੁ ਧਰੇ । ਨਿਸਚੈ ਜਾਨਹੁ ਗੁਰਤਾ ਤੇਰੀ।ਜਹਿ ਕਹਿ ਲੇਹੁ
ਭੇਟ ਬਹੁਤੇਰੀ ॥ ੪ ॥ ਤੇਰਾਬਹਾਦਰ ਕਜਾ ਹਮ ਆਰੋ।ਸਭਿ ਸੋਈ ਲਰਿਬੇ
ਤੇ ਭਾਗੇ । ਤੁਮ ਸਮਾਨ ਨਹਿ ਦੂਸਰ ਕੋਈ । ਉਦਮ ਕਰਿ ਹੈ ਗੁਰ
ਹੈ ਸੋਈ ॥੫॥ ਇਸ ਪਕਾਰ ਜੇ ਦਿਵ ਤੁਮ ਰਹੋ । ਨਿਹਸੈਸੈ ਗੁਰਤਾ ਕਹੁ
ਲਹੋ । ਜਬਾ ਸਕਤਿ ਨਿਜ ਸਿਨ ਬਨਾਵਹੁ।ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਸਦਰਸ ਰਹਾ-
ਵਹੁ ॥ ੬ ॥ ਸੁਭਟ ਬਸਤੁ ਕੇ ਧਰਨੇ ਹਾਰੇ । ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਮ ਤਰ ਅਸ-
ਵਾਰੇ । ਹੁਤੇ ਸਹੱਸ ਅਢਾਈ ਸੋਇ । ਸਮੁਖ ਸੱਤੁ ਕੇ ਬਸਤੀ' ਜੋਇ ॥੭॥
ਜਿਹਨ ਚਲਹਿ ਭਜਾਰ ਸਭਿ ਰਹੈ' । ਰਿਪੁ ਬੋਲਵਾਨ ਤੁਰਤ ਹੀ ਕਹੈ।
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਅਨੁਜ ਤੂੰ ਅਹੈ।ਤਿਨ ਕੀ ਸਮਝਾ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਲਹੈ॥੮॥
ਆਇ *ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੁਝ ਭੀਰ । ਇਹੀ ਅਧਿਕਤਾ ਲਖਹੁ ਗੰਭੀਰ' ।
ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਈ ਬੈਸ।ਮਿਲਿ ਹਮ ਸੇਂ ਕਰਿ ਅਨੰਦ ਹਮੈਬ' ॥ ੯ ॥
ਸੁਨਿ ਕੇ ਧੀਰਮਲ ਹਰਖਾਵਾ:-'ਗੁਰ ਗਾਈ ਪਰ ਹਮਰੇ ਦਾਵਾ।ਨਿਹਸੈਸੈ
ਇਹ ਸਭਿ ਹੀ ਜਾਨੈਂ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਉਪਾਇਨ ਆਨੈਂ ॥੧੦॥ ਤੂੰ ਮਸਿੰਦ
ਲਾਯਕ ਕੇ ਮੇਰੇ' । ਸੁਮਤਿਵੇਤ ਦੀਰਘ ਨਰ ਹੋਰੇ' । ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਸਗਰੇ
ਬਿਰਤਾਂਤ।ਨੀਕੀ ਗੀਤ ਤੋਹਿ ਬੱਖਜਾਤ॥੧੧॥ਦੇਸਬਿਦੇਸਨਿਕੇਜੁ ਮਸਿੰਦਾ
ਕੇਤਿਕ ਲਘੁ ਹੈ' ਕਿਤਿਕ ਬਿਲੇਦ।ਲਾਖਹੁ ਧਨ ਕੇ ਦੇਵਨ ਹਾਰੇ।ਦੇਸਨਿ

*ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ (ਮਸਿੰਦ) । *ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਸਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । *ਭਾਵ ਗੋਲੀ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਫੁਟ ਕੇ
ਲੰਘ ਗਈ । *ਬਸਤੁ ਪ੍ਰਾਚੀ । *ਭਾਰੀ *ਮੇਰੇ ਲਾਇਕ ਦਾ ਹੈ । *ਤੂੰ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ । (ਅ) (ਤੂੰ)
ਸਿਆਣਾ ਹੈ (ਤੂੰ) ਬਜੇ ਲੋਕ ਤਿੰਨੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਤਜਰਬੇ ਕਾਰ ਹੈ) । (ੳ) ਭਾਵ ਅਸਾਂ ਕਈ
ਦਾਨੇ ਤੋਂ ਹਨ ਪਰ..... । *ਇਸ ਵੇਲੇ 'ਅੰਦ' ਪਦ ਵਰਤਣਾ ਕਲਮ ਉਥਾਈ ਹੈ ।

ਸਿੱਖਜ ਤਿਨੈ ਅਨੁਸਾਰੇ ॥੧੨॥ ਨਿਜ ਮਤਿ ਕਰਿ ਤਿਨ ਲੇਹੁ ਮਿਲਾਇ ।
 ਕਿਹ ਸਨਮਾਨਹੁ ਕਿਹ ਧਨ ਦਾਇ । ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਕਰਿ ਇਹੀਉਪਾਇ ।
 ਕਰਤਿ ਰਹਹੁ ਜਿਸ ਤੇ ਸਭਿ ਆਇ ॥੧੩॥ ਤਿਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਜ ਪੁਨ
 ਆਵੈ । ਦਰਬ ਉਪਾਇਨ ਅਧਿਕ ਚਵਾਵੈ । ਨਿਹਸਿਸੈ ਪੁਨ ਅਨੰਦ
 ਕਰੀਜੈ । ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸੁਖ ਬਰਤੀਜੈ ॥ ੧੪ ॥ ਇਮ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਰਿ
 ਕਰਿ ਘਨੀ । ਧੀਰਮੱਲ ਆਪਸ ਮਹਿ ਭਨੀ । ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਮਨਭਾਵਤਿ
 ਕਰਿਹੀ । ਦੁਰਜਨਤਾ ਅਰੁ ਗਰਬਨਿ ਧਰਿਹੀ ॥ ੧੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ-
 ਬਹਾਦਰ ਚੰਦ । ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮਹਿ ਸਦਾ ਅਨੰਦ । ਆਵਨ ਜਾਨੇ ਦਰਬ
 ਸਮਾਨ । ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਜਿਨ ਕੇ ਉਪਜਾ ਨ ॥੧੬॥ ਇਕ ਰਸ ਨਿਤ ਉਰ
 ਧੀਰਜਵੰਤ । ਮਹਿਦ ਜਿਤਿ ਦੈ ਗੁਨਨਿ ਮਹੇਤਾ ਬਡ ਉਦਾਰ, ਤੇਜ^੧, ਬੁਧਿ-
 ਵਾਨ । ਛਿਮਾਵੰਤ, ਉਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਹਾਨ ॥ ੧੭ ॥ ਸਰਲ ਚਿੰਤਨ ਨਿਸ਼-
 ਕਪਟ ਸਦੀਵੇ । ਮਹਾਂ ਮੋਹ ਮਦ ਲੇਭ ਨ ਬੀਵੇ। ਜਥਾ ਪ੍ਰਥਮ ਆਸਨ ਪਰ
 ਬੈਸੈ । ਮਨ ਉਦਬੇਗ ਬਿਨਾ^੨ ਰਹਿ^੩ ਤੇਸੇ ॥ ੧੮ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਅਤਿ
 ਦੁਖ ਪਾਯੋ । ਅੱਸੂ ਬੇਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬਹਾਯੋ । ‘ਹੇ ਸੁਤ ! ਕਜੈ ਤੁਮ ਚੇਤਤਿ
 ਨਾਹੀ। ਰਹਹੁ ਬੈਠਿ ਆਲਸ ਕੇ ਮਾਹੀ ॥ ੧੯ ॥ ਤਵ ਸ਼ਰੀਕ ਸਭਿ ਬਿਧਿ
 ਬਿਵਹਾਰਾ । ਕਰਤਿ ਸਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹਮਾਰਾ । ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ਨਿਤ
 ਲੇਤੇ । ਭੁੰਬਤਿ^੪ ਆਪ, ਨ ਦੁਸਰ ਦੇਤੇ ॥੨੦॥ ਕਰਹਿ ਕਪਟ ਕੇ ਅਨਿਕ
 ਉਪਾਯਾ । ਜਜੋਂ ਕਜੋਂ ਹਰਹਿ ਅਪਰ ਤੇ ਮਾਯਾ। ਉਤਸਵ ਬਜਾਹ ਆਇ ਜੋ
 ਕਰਿਹੀ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਹਮ ਕੋ ਲਖ ਉਚਰਿਹੀ ॥੨੧॥ ਲਖਹਿ ਨਿਲਾਇਕ
 ਬੁੱਧਿ ਬਿਹੀਨਾ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਤਉ ਛਿਮਾ ਤੁਵ ਕੀਨਾ । ਅਬਿ ਤਿਨ ਨੋ
 ਕਜਾ ਕੀਨਸਿ ਏਹੀ । ਮਹਾਂ ਕੁਕਰਮ ਮੰਦਮਤਿ ਜੇਹੀ ॥੨੨॥ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ^੫
 ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਨ ਕੋਈ । ਜਿਸ ਤੇ ਸਭਿ ਨਿਰਬਾਹਨ ਹੋਈ । ਦੁਸਟ
 ਆਤਮਾ ਜੇਹਤਿ ਜਾਵੈ^੬ । ਦਰਬ ਹੋਤੁ ਬਡ ਪਾਪ ਕਮਾਵੈ ॥੨੩॥ ਤੋ ਮੇਰੀ
 ਗਤਿ ਕਹੁ ਕਜਾ ਹੋਤੀ । ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮੈਂ ਦੀਨ ਉਦੋਤੀ । ਅਬਿ ਲੋ ਪੋਤ੍ਰ
 ਨਹੀਂ ਮਮ ਹੋਵਾ । ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਜੋਵਾ ॥ ੨੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ
 ਰੱਛਾ ਕੀਨਸਿ । ਹਤੀ ਤੁਢੰਗ ਨਿਫਲ ਕਰਿ ਦੀਨਸਿ । ਬਰਜਨਹਾਰ
 ੧. ਏਕੈ । ੨. ਏਕਾਧ ਧਰਦਾ ਹੈ । ੩. ਧਨ ਦਾ ਆਵਣਾ ਜਾਣਾ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ।
 ੪. ਤੇਜ ਵਾਲੇ । ੫. ਅਭਰਾਹਟ ਬਿਛਾਂ । ੬. ਰਹੇ । ੭. ਭੋਗਦੇ ਹਨ । ੮. ਉੱਦਮ, ਬਡ । ੯. ਜੇ ਮਾਰ
 ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ।

*ਪਸ-ਜੋਤਾ ।

ਇਨਹਿਨਹਿ ਕੋਈਧਨ ਭੁਜਬਲ ਤੇ ਗਰਬਤਿਜੋਈ॥੨੫॥ਇੰਤਜਾਦਿਕ
ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਿਰਲਾਪ । ਲੋਚਨ ਤੇ ਫੋਰਤਿ ਬਹੁ ਆਪ^੧ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਨੈ
‘ਮਾਤ ! ਪਰਿ ਧੀਰ । ਦੇਖਿ ਅਨੁਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਿ ਪੀਰ’ ॥ ੨੬ ॥
ਜਬਰੀ ਕਰਤਿ ਗਰਬ ਧਰਿ ਜੋਇ । ਤਿਨ ਪਰ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਹੋਇ ।
ਸਭਿ ਐਸ਼ੁਰਜ ਹਰਹਿਛਿਨ ਮਾਂਹੀਹੋਹਿ ਦੀਨ, ਦੁਖ ਭੈ ਬਛਿ ਪਾਂਹੀ॥੨੭॥
ਸਭਿ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ । ਦੇਖਿ ਕਰਮ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਾਤਾਰ ।
ਜਿਨਹੁ ਅਲੰਬ ਕਰਨੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇਛਿਨਿ ਕੋ ਕ੍ਰਾਸ ਨ ਕਿਨਹੂੰਹੋਇ॥੨੮॥
ਜਗਤ ਨਾਥ ਕੇ ਆਸ ਭਰੋਸਾ । ਟਿਕਹਿ ਪੁਰਖ ਧਾਰਹਿ ਸੋਤੋਸਾ । ਦੁਖ
ਸੁਖ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਮਾਂਹੀ । ਕਮਲਾਕੰਤ ਦੇਖਿ, ਅਨ ਨਾਂਹੀ’ ॥ ੨੯ ॥
ਇਹ ਅਜੋਗਤਾ ਕੀਨਸਿ ਜੋਇ । ਪਿਖਿ ਜਨਨੀ ! ਨ ਚਿੰਤ ਕਰਿ ਕੋਇ’ ।
ਹਤੋ ਦੇਵ ਨੇ ਸੋ ਇਸਕਾਲਾ । ਪਰਹਿ ਆਪਦਾ ਤਿਨਹਿ ਬਿਸਾਲਾ ॥੩੦॥
ਹੁਇ ਅਧੀਨ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਆਇਬੀਜਾ^੨ । ਸਹਿਤ ਕ੍ਰਾਸ ਕੋ ਪਾਇ । ਬਿਨ
ਅਪਰਾਧ ਆਇ ਜੋ ਪਰੇ । ਧਨ ਹਿਤ ਪਾਪ ਕਰਤਿ ਨਹਿ ਝਰੇ ॥ ੩੧ ॥
ਮੁਢ ਲੋਭ ਤੇ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਨਾਂਹੀ । ਬਹੁ ਦੁਰਾਤਮਾ ਸਾਸਨ ਪਾਂਹੀ’ । ਅਰੁ
ਜੋ ਤੋਹਿ ਮਨੋਰਥ ਮਾਰਾ । ਦੇ ਕਰਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਬੱਖਸਾਤਾ ॥ ੩੨ ॥ ਪੀਰ-
ਮੱਲ ਸੰਮਤ’ ਜੁ ਮਸੀਦ । ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਅਜੋਗ ਬਿਲੀਦ । ਲੋਭ ਲਗੇ
ਕੀਨਸਿ ਤਿਨ ਐਸੇ । ਮਤਲਬ ਬਛਿਸ ਕਹੁ ਗ੍ਰਾਸਹਿ ਜੋਸੇ’ ॥੩੩॥ਹਿੰਸਕ^੩
ਜਬਿ ਐਂਚੇ, ਹੁਇ ਬਾਹਰ । ਅਧਿਕ ਦੁਖੀ ਮ੍ਰਿਹੁ ਪਾਵਹਿ ਜ਼ਾਹਰ । ਜਮੈਂ
ਬਟਪਾਰ’ ਧਨੀ ਮਗ ਜਾਤੇ । ਛੀਨਹਿ ਤਿਨਹਿ ਤਾਸ ਉਪਜਾਤੇ ॥ ੩੪ ॥
ਨਿਪ ਕੀ ਸੈਨ ਆਨਿ ਪੁਨ ਪਰੋਘੋਰ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਦਿਵ ਕਰਿ ਪਰੋਲੋਹਿ
ਦਰਬ ਅਰੁ ਆਯੁਧ ਹਰੇ’ । ਬੰਧਨ’ ਲਹੈ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਝਰੇ’ ॥ ੩੫ ॥
ਅਸ ਕੁਕਰਮ ਕਰਿ ਸੁਖ ਨਹਿ ਪਾਵੈਂ । ਅਪਜਸ ਸੰਚਹਿ ਉਰ ਪਛੁਤਾਵੈਂ ।
ਅਬਿ ਤੂੰ ਛਿਮਾਕਗਨਿ ਭਲਿਮਾਨਿਛਮੀ’ ਸਹਾਇ ਹੋਇ ਭਗਵਾਨ॥੩੬॥
ਬਹੁ ਅਪਮਾਨ ਰੁ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੋ ਪਾਵੈਂ । ਧਨ ਕੇ ਲੋਭ ਦੁਸ਼ਟ ਲਲਚਾਵੈਂ ।
^੧ਪਾਣੀ ਭਾਵ ਅੰਤਰ । ^੨ਪੀੜਾ ਨਾ ਮੰਨ । ^੩ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਰਨ ਪ੍ਰਧੰਤ ਦੁੱਖ ਸੁਖ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ^੪ਹੇ ਮਾਤਾ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ । ^੫ਏਨਾ । ^੬ਦੇਭ
ਪਾਉਣਗੇ । ^੭ਸਲਾਹੀ । ^੮ਮੱਛੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁੰਝੀ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਵੇ । [ਸਃ, ਵਡਿਸ-ਏਸੀ,
ਕੁੰਝੀ] । ^੯ਭਾਵ ਮੱਛੀ ਦਾ ਝਿਕਾਈ । ^{੧੦}ਰਾਹਮਾਰ । ^{੧੧}ਕੇਦ । ^{੧੨}ਖਿਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ।
^{੧੩}ਪਾ-ਪੀੜਾ ।

ਬਝੈ ਮਨੁਸ ਦੁਰਜੋਧਨ ਆਇ । ਲਗੇ ਲੋਭ ਤਜਾਗੀ ਮਿਰਜਾਇ ॥ ੩੭ ॥
 ਸਭਿ ਹੀ ਅਪਦਾ ਪਾਵਤਿ ਰਹੇ।ਸੁਖ ਕੇ ਚਹਤਿ ਕਸ਼ਟ ਕੇ ਲਹੇ।ਧੀਰਮੱਲ
 ਕੇ ਭਾਗ ਨ ਲੀਨਸਿ^੧ । ਹਮ ਨੇ ਕੁਛ ਲਾਲਚ ਨਹਿ ਕੀਨਸਿ ॥ ੩੮ ॥
 ਆਯੋ ਸਿੱਖਜ ਭਾਵਨੀ ਸਾਥ । ਅਰਪੀ ਵਸਤੁ ਜੋਰਿ ਜੁਗ ਹਾਥ । ਨਹੀਂ
 ਹਕਾਰਨਿ ਚੁੰਦੇ ਗਏ । ਆਪਹਿ ਆਇ ਉਪਾਇਨ ਦਏ ॥ ੩੯ ॥ ਯਾਂਤੇ
 ਹਮਰੇ ਦੋਸ਼ ਨ ਕੋਈ । ਜਿਸ ਕੇ ਦਿਖਤਿ ਰੋਸ ਜੁਝਿ ਹੋਈ^੨ । ਇਸ ਤੇ
 ਚਹੀਅਤਿ ਅਥਿ ਹੀ ਕਾਲ^੩ । ਹੋਹਿ ਅਨਾਦਰ ਕਸ਼ਟ ਬਿਸਾਲ^੪ ॥ ੪੦ ॥
 ਇਮ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬਾਕ ਕਰੰਤੇ । ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਜਨਨੀ ਜੁਝਿ ਚਿੰਤੇ ।
 ਕਿਝਿਕ ਸਿੱਖ ਭਹਿੰ ਦੇਖਨਿ ਕਰਜੇ । ਹਾਹਾਕਾਰ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਪਰਜੇ॥੪੧॥
 ‘ਧੀਰਮੱਲ ਧਨ ਤੇ ਗਰਬਾਵਾ । ਕਰਤਿ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰਤਾ ਦਾਵਾ । ਜੇ
 ਕਰਿ ਕਰਮਾਤ ਮਹਿ ਪੂਰਾ । ਕਰੈ ਨਹਿ ਸਿੱਖਜ ਬੁਲਾਇ ਹਦੂਰਾ ॥੪੨॥
 ਮਨ ਖੰਚਹਿ ਅਪਨੇ ਮਹਿ ਲਾਵਹਿ । ਜਿਸ ਤੇ ਸਭਿ ਹੀ ਭੇਟ ਚਢਾਵਹਿ ।
 ਇਹ ਅਜੋਗਤਾ ਕੀਨਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਪਰ ਘਰ ਮਹਿ ਬਰਿ^੫ ਧਰੀ ਕੁਚਾਲਾ
 ॥ ੪੩ ॥ ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ ਲੁਠਿ ਕਰਿਲੀਨਿ । ਕਿਨਹੂੰ ਨਹਿਨ ਬਰਜਨਿ
 ਕੀਨਿ । ਇਮ ਜੇ ਹੋਇ, ਨਿਬਲ ਰਹਿ ਨਾਂਹੀ । ਸਬਲ^੬ ਸੰਘਾਰਹਿ ਛੀਨ
 ਲਿਜਾਹੀ^੭ ॥ ੪੪ ॥ ਇਮ ਕਹਿਤੇ ਕੇਤਿਕ ਮਿਲਿ ਗਏ । ਸਿੱਖਜ ਸਸ਼ੋਕ
 ਦੁਖਿਤ ਮਨ ਭਏ । ਨਹਿ ਅਜੋਗਤਾ ਸਕਹਿ ਸਹਾਰੀ । ‘ਕਰੀ ਬੁਕ੍ਰਿੰਤ
 ਧੀਰਮਲ ਭਾਰੀ॥੪੫॥ਕਰਾ ਹਮ ਕਰਹਿ ਸਮਰਥ ਬਿਹੀਨ।ਗੁਰੁ ਅਵਰਜਾ
 ਦੇਖਨਿ ਕੀਨਿ । ਤਿਹ ਸਮੀਪ ਮਾਨਵ ਸਮੁਦਾਇ । ਧੀਰਮੱਲਜ ਹਮ
 ਬਸਿ ਨਹਿ ਆਇ ॥ ੪੬ ॥ ਮੱਖਣ ਸਾਥ ਪੰਚ ਸੈਨਰ ਹੈਂ । ਸੇ ਜੇ ਕਰਹਿ
 ਮਨੋਰਥ ਉਰ ਹੈਂ।ਸੇ ਪਲਟਾ ਨਿਜ ਗੁਰ ਕੇ ਲੇਹਿ । ਜਥਾ ਗਰਬ ਕੇ ਫਲ
 ਡਿਸ ਦੇਹਿ’ ॥ ੪੭ ॥ ਇਮ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਦੇ ਸਿਖ ਦੋਰੇ । ਹੁਤੋ ਵਹਿਰ
 ਉਤਰੈ ਜਿਸ ਠੋਰੇ । ਜਾਇ ਤਹਾ ਸੁਧਿ ਸਕਲ ਬਡਾਈ । ਜਥਾ ਧੀਰਮੱਲ
 ਕਿਯ ਜਬਰਾਈ ॥ ੪੮ ॥

ਭਾਮ ਚੰਦਰੀ ਅੰਸ਼ ॥੧੪ ॥

੧੫. [ਮੱਖਣ ਬਾਹ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ] ।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਪੌਦ੍ਰੇ ਹੁਤੋ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਮੱਖਣ ਸਿੱਖਜ ਬਿਸਾਲ । ਉਚੇ ਬਾਕ
^੧.....ਹਿੰਸਾ (ਅਸਾਂ) ਨਹੀਂ ਲਿਆ । ^੨ਗੁੱਸੇਵਾਨ ਹੋਇਆ (ਧੀਰਮੱਲ) । ^੩ਅੱਜ ਯਾ ਕੋਲ ਹੀ ।
^੪ਵਜ਼ਕੇ । ^੫ਬਲਵਾਨ ਮਾਰਕੇ ਖੋਹ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਨਯੇ । ^੬ਸੇ, ਜੇ ਦਿਲ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ,
 ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ^੭ਪਾਮ-ਅਸਾਲ ।

ਪੁਕਾਰਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸੋ ਤਤਕਾਲ ॥ ੧ ॥ ਭੋਪਈ ॥ ‘ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ! ਪਰੇ ਹੋ ਕਹਾ।
 ਭਯੋ ਬਿਘਨ ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਮਹਾ। ਜੋ ਤੈਂ ਦਰਬ ਜਾਇ ਅਰਪਾਵਾ। ਅਰੁ
 ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੋ ਜਿਤਿਕ ਚਵਾਵਾ’ ॥ ੨ ॥ ਧੀਰਮੱਲਜ ਸੁਨਿ ਕੈ ਅਨਖਾਯੋ
 ਕਰਤਿ ਅਸੂਯਾ ਲੋਭ ਬਧਾਯੋ। ਸੇਧ ਮਸੇਦ ਕਿਤਿਕ ਦੇ ਸੂਰ’। ਪਠਿ
 ਦੀਨੈ ਕਰਿ ਰਿਦੈ ਗ਼ਰੂਰ’ ॥ ੩ ॥ ਸੋ ਚਲਿ ਆਇ ਕੁਕਰਮ ਕਮਾਵਾ।
 ਸਨਮੁਖ ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਪਕ ਚਲਾਵਾ। ਛੁਇ ਲਿਲਾਰ’ ਗਿਰ ਪਰੀ ਅਗਾਰੀ।
 ਨਿਜ ਅਭਮਤ ਕਰਿ ਬਚੇ, ਬਿਚਾਰੀ’ ॥ ੪ ॥ ਰੁਮ ਜੋ ਦਰਬ ਦੀਨਿ ਸੋ
 ਲੀਨਾ। ਅਪਰ ਸਮਾਜ ਖਸਿਟਨਿ ਕੀਨਾ। ਬਾਸਨ ਹੁਤੇ ਰਸੈਈ ਕੇਰੇ।
 ਇੱਤਨਾਇਕ ਲੇ ਵਸਤੁ ਘਨੇਰੇ ॥ ੫ ॥ ਕਰਿ ਅਪਮਾਨ ਬਾਕ ਦੁਰ ਕਹੇ’
 ਨਹੀਂ ਤੁਸ ਦੁਸਰ ਕੋ ਲਹੇ। ਮਨ ਛਾਵਤਿ ਕਰਿ ਕੈ ਸਭਿ ਬਾਡਾਚਹਿਤਿ
 ਹੁਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਘਾਤ ॥ ੬ ॥ ਹੋਤੀ ਨਿਕਟਿ ਨ ਜੇਤਿਨ ਮਾਤਾਜਿਯਤਿ
 ਨ ਰਹਨਿ ਦੇਤਿ ਕਿਸ ਛਾਤਿ। ਤਰਜਿ ਤਰਜਿ ਕਰਿ ਬਰਜਿ ਹਰਾਏ।
 –ਕੈਨ ਅਹੋ ਰੁਮ ਕਿਝ ਤੇ ਆਏ?– ॥ ੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੀ ਦਾਰਬ
 ਦੀਰਘ ਦਰਸਨ ਤੇਜ ਉਦਾਰਾ। ਰੱਛਾ ਸੁਤ ਕੀ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰੀ। ਜਬਿ
 ਲੈ ਵਿਗ, ਤਬਿ ਲੈ ਤਹਿ ਖਰੀ’ ॥ ੮ ॥ ਸਭਿ ਵਸਤੁ ਲੇ, ਕਰਿ ਅਪਮਾਨਾ।
 ਗਏ ਨਿਭੈ ਹੁਇ ਅਪਨੇ ਥਾਨਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਧੀਰ। ਤੁਝ ਤੇ
 ਆਗੇ ਸਦਾ ਗੀਭੀਰ ॥ ੯ ॥ ਨਹੀਂ ਅਵੱਗਯਾ ਕਾਊ ਕੀਨਸਿਪਤਿ ਸਮੇਤ’
 ਨਿਜ ਘਰ ਸੁਖ ਭੀਨਸਿ। ਤੈਂ ਅਥਿ ਆਇ ਗੁਰੁ ਬਿਦਭਾਵਾ। ਅਧਿਕ
 ਦਰਬ ਅਰਪਨੈ ਅਰਪਾਵਾ’ ॥ ੧੦ ॥ ਯਾਤੇ ਬਿਘਨ ਭਏ ਸਮੁਦਾਇ। ਜੋ
 ਅਥਿ ਤੁਝ ਕੋ ਦਏ ਸੁਨਾਇ। ਕਾਰਨ ਕਸ਼ਟ ਦੇਨਿ ਕੋ ਹੋਵਾ। ਭਲੈ ਆਇ
 ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਜੈਵਾ’ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਮੱਖਣ ਕੇ ਭਯੋ ਬਿਖਾਦ’। ਹਤਿ
 ਹੋਵਤਿ ਭਾ ਉਰ ਅਹਿਲਾਦ’। –ਕਿਸ ਕੋ ਗਹਜੈ ਧੀਰਮਲ ਓਟਾ। ਕੀਨਸਿ
 ਕਰਮ ਜਾਹਿ ਅਸ ਖੋਟਾ ॥ ੧੨ ॥ ਧਰਿ ਮੁਰਖਤਾ’ ਕਿਨੈ ਨ ਹੋਟਾ’। ਪਰਹਿ
 ਅਥਹਿ ਜਿਸ ਕੇ ਘਰ ਟੋਟਾ’। ਇਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਕਿਮ ਬਸਿ ਹੋਂ ਬਾਸ’।

‘ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜਿਤਨਾ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਸੀ’ ਸੂਰਮੇ। ‘ਘੁਮੰਡ’ ਮੱਖਣ। ‘ਵਿਚਾਰ ਲੇ’ ਦੁਰਵਾਕ ਕਹੇ ਹਨ।
 ‘ਖੜੀ ਰਹੀ (ਮਾਤਾ)’। ‘ਇੱਛਤ ਨਾਲ’। ‘(ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ) ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਵਾਇਆ’। ‘ਦੁੱਖ’।
 ‘ਭਾਵ ਦਿਲ ਉਦਾਸ ਯੋਗਿਆ’। ‘ਮੁਰਖਤਾ ਧਾਰਨ ਲਗੇ ਨੂੰ’। ‘ਕਿਸੇ ਨੇ ਨੀ ਰੋਕਿਆ’।
 ‘ਖਾਟਾ’। ‘ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ (ਲੋਕੀ) ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀੜ੍ਹੇ ਵੱਸਣਗੇ’।

ਭੀਨਹਿ ਨਿਬਲਨਿ ਸਬਲ ਹੁਲਾਸੀ॥੧੩॥ ਮਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤੋ ਨਿਰਬਲ
ਨਾਹੀ । ਚਿਤ ਕਰਿ ਜਿਸ ਕੇ ਹੁਇ ਪਖ ਮਾਹੀ । ਸਗਰੀ ਅਵਨੀ ਕੋ ਪਤਿ
ਹੋਨੈ । ਇਸ ਜੈਸੇ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕੋਨ ॥੧੪॥ ਤੱਦਪਿ ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰ
ਕਰਵੀ* । ਹੋਵਤਿ ਓਜ ਅਵੱਗਯਾ ਜਰਵੀ* । ਨਹੀਂ ਜਨਾਯੋ ਅਪਨੈ
ਆਪ । ਜਿਨ ਮਹਿ ਸਮਰਥ ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਤਾਪ ॥ ੧੫ ॥ ਭੀਨ ਲੋਕ ਮਹਿ
ਕੋਇ ਨ ਐਸੇ । ਸਮਝਾ ਧਰਹਿ ਗੁਰੁ ਬਿਤ ਜੈਸੇ । ਸਭਿ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਇਹ
ਅਧਿਕਾਈ । ਅਸਰ ਜਰਨ ਜੋ ਰਿਦੈ ਬਸਾਈ ॥ ੧੬ ॥ ਅਸ ਨਰ ਕੋਨ
ਅਹੈ ਜਗ ਮਾਹੀ । ਹੋ ਅਤਿ ਬਲੀ, ਜਨਾਵਹਿ ਨਾਹੀ* । ਇਕ ਸਤਿਗੁਰ
ਬਿਨ ਅਪਰ ਨ ਬੀਚੈ* ਅਪਨਿ ਹਾਨਿ ਕੋ ਕੋ ਚਹਿ ਕੀਚੈ ? ॥੧੭॥ ਅਬਿ
ਜੋ ਬਿਘਨ ਗੁਰੁ ਘਰ ਹੋਵਾ । ਸਰਬ ਦੋਸ ਮੇਂ ਅਪਨੈ ਜੋਵਾ । ਸੋ ਤੋ ਰਹੈ
ਹਰਾਇ ਬਧੇਰੇ* । ਮੇਂ ਬਿਦਭਾਏ ਸਭਿ ਪ੍ਰਤਿ ਟੇਰੇ॥੧੮॥ ਜੇ ਅਸ ਬਿਘਨ
ਬਿਨਾਸੈਂ ਨਾਹੀ । ਮਹਾਂ ਦੋਸ ਢਲ ਹੈ ਮੁਖ ਮਾਹੀ । ਨਿਜ ਬਲ ਤੇ ਮੇਂ
ਸਕੋਂ ਸੁਧਾਰੀ* ਜੇ ਬਲਵਾਨ ਮੋਹਿ ਕੋ ਮਾਰੀ॥੧੯॥ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਇ ਕਿਰਤਾਰਥ
ਜਾਨੈ* । ਅਬਿ ਮੇਂ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਨ ਮਾਨੈ—ਇਸ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਆਇਸੁ
ਈਨਿ । ‘ਸੁਭਰਹੁ ਏਨਹੁ, ਬਿਲਮ ਕਰੈਂ ਕੀਨਿ ॥ ੨੦ ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਨ
ਹਮ ਮਗ ਚਲਿ ਆਏ। ਕਈ ਕੋਸ ਲੋ ਸੰਕਟ ਪਾਏ। ਸੋ ਕਾਰਜ ਬਿਗਰਤਿ
ਅਬਿ ਜਾਤੈ । ਗਹਹੁ ਸਸਤ੍ਰ ਭੀਡਨ ਰਿਪੁ ਘਾਤੈ ॥ ੨੧ ॥ ਜੇ ਮੁਖ ਸੋਂ ਕੋ
ਕਰਹਿ ਲਰਾਈ । ਆਯੁਧ ਹਤਹੁ ਬਿਜੈ ਲਿਹੁ ਪਾਈ । ਧਰਮ ਹੋਤੁ ਕਰਿ
ਜੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵਹੁ । ਸੁਰਗ ਨਿਸੰਸੈ ਸੁਖ ਸੋਂ ਜਾਵਹੁ’ ॥ ੨੨ ॥ ਤੁਰਨ ਕਰੇ
ਭਜਾਰ ਨਰ ਸਾਰੇ। ਚਲਜੇ ਆਪ ਉਦਬੇਗਹਿ ਧਾਰੇ। ਸਿਪਰ ਖੜਗ ਨਿਜ
ਕਰ ਮਹਿ ਲੀਨਸਿ । ਗੁਰੁ ਅਵੱਗਯਾ ਤੇ ਰਿਸ ਭੀਨਸਿ ॥ ੨੩ ॥ ਗ੍ਰਾਮ
ਨਜੀਕ ਜਥੈ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਸੁਨਜੇ ਰੋਰ ਜੋ ਨਰਨਿ ਮਚਾਯੋ । ਹਾਹਕਾਰ
ਕਰਹਿ ਤਹਿ ਕੋਈ । ‘ਮਹਾਂ ਜੁਲਮ ਕੀਨਸਿ’ ਕਹਿ ਸੋਈ॥੨੪॥ ‘ਮਹਤ
ਭਯੋ ਉਤਪਾਤ ਬਕਾਲੇ। ਸੋਢੀ ਬੰਦ ਸਰੀਕ ਬਿਸਾਲੇ। ਗਾਵੀਪਤਿ ਅਬਿ
ਰਹਜੇ ਨ ਕੋਈ। ਸਭਿ ਭਗਰਤਿਹੈ,—ਹਮ ਗੁਰ ਹੋਈ—॥੨੫॥ ਅਜਮਭਵੰਤ

*ਬਲਵਾਨ ਜੇ ਨਿਰਬਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ (ਲੁੱਟ) ਲੈਣ ਤਾਂ । *ਮਾਲਕ ਹੈ ਜਾਵੇਗਾ । *ਭਾਰੀ ।
*ਬਲ ਹੀਨਿਆਂ ਅਪਮਾਨ ਸਹਿ ਲਿਆ । *ਅਤਿ ਬਲਵਾਨ ਹੀਨਿਆਂ, ਫੇਰ ਨਾ ਜਣਾਵੇ ?
*ਦੁਸ਼ਾ । *ਘਬਰਾ, ਜੋਸ਼, ਕਾਹਲੀ । *ਪਾ—ਬਧੇਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਬਨਿ ਜੈ ਹੈ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਕੂਰੈ ਗਿਰ ਪੈ ਹੈ^੧। ਗਯੋ ਗੁਮ ਮਹਿ, ਗੁਰ
 ਕੋ ਦਾਸ। ਸਕਲ ਕਹੀ ਮੱਖਣ ਕੇ ਪਾਸ^੨॥ ੨੬॥ ਸੁਨਤਿ ਛੋਭ ਦੁਨੈ
 ਹਇ ਆਯੋ। ਤਿਸ ਕੋ ਅਪਨੈ ਸੰਗ ਰਲਾਯੋ। 'ਜਿਸ ਮਸਿੰਦ ਨੇ ਦੋੜੀ
 ਕਰੀ। ਤਿਸ ਕੋ ਇਹ ਦਿਖਾਇ ਇਕ ਬਿਰੀ'^੩॥ ੨੭॥ ਇਮ ਕਹਿ ਐਓਕ
 ਜਾਇ ਪਰਜੈ ਹੈ। ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਬਝ ਰੋਰ ਕਰਜੈ ਹੈ। ਡੇਰੇ ਬਿਖੇ ਪਵੇਬਜੈ
 ਜਾਇ। ਸਭਿ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਲਯੋ ਦਬਾਇ॥ ੨੮॥ ਜੋਧਾ ਹੁਤੇ ਪੰਚ ਸੈ ਸੰਗ।
 ਜਿਨਹੁ ਉਠਾਏ ਖੜਗ ਉਡੰਗ। ਮੱਖਣ ਉਠੈ ਕਹਜੈ ਪੁਕਾਰ। 'ਨਹਿ
 ਪੁਰਬ ਹੀ ਕਰਹ ਪੁਹਾਰ॥ ੨੯॥ ਧੀਰਮੱਲਜ ਕੋ ਮਾਨਵ ਜੋਈ। ਕਰਹਿ
 ਸਸਤ੍ਰ ਹਤਿ ਪੁਬਸੈ ਕੋਈ। ਤੋ ਸਭਿ ਆਯੁਧ ਦੇਵ ਪੁਹਾਰੋ। ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ
 ਨਜਾਰੇ ਕਰਿ ਝਾਰੋ॥ ੩੦॥ ਇਹ ਭੀ ਜਾਨਹਿ, ਐਸੀ ਕਰੋ। ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ
 ਗਹਿ ਲਿਹੁ ਨਹਿ ਝਰੋ। ਲੁਟ ਲੇਉ ਇਨ ਕੋ ਸਭਿ ਝੋਰਾ। ਜੋ ਐਸੁਰਜ
 ਲੈ ਰਹੇ ਘਨੇਰਾ॥ ੩੧॥ ਜੋ ਕਰਿ ਆਗੇ ਹਾਥ ਉਠਾਵਹਿ। ਕਿਧੋਂ ਕਟਕ
 ਕੋ ਬਾਝ ਸਨਾਵਹਿ। ਇਕ ਤੇ ਦੇ, ਦੇ ਤੇ ਕਰਿ ਚਾਰ। ਐਸੇ ਕੀਜਹਿ
 ਖੜਗ ਪੁਹਾਰ॥ ੩੨॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੰਗ ਕਰੀ ਇਨ ਜੈਸੀ। ਚਹਿਯਤਿ ਹੁਤੀ
 ਕਰਨਿ ਅਬਿ ਭੈਸੀ। ਭਦਪਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੁਲ ਮਹਿ ਭਯੋ। ਯਾਤੈ ਜੀਵਤ ਅਬਿ
 ਰਹਿ ਗਯੋ॥ ੩੩॥ ਧੀਰ ਮੱਲਜ ਕੋ ਕੁਛ ਨ ਕਹੀ। ਸੰਗਹੋ ਮਸਿੰਦ ਬੰਧਿ ਕਰਿ
 ਲੀਜੈ। ਹਾਥ ਪਿਛਾਰੀ ਕਰਿ ਕੈ ਦੋਇਦਾਮਨਿ ਸਾਥ^੪। ਬਾਂਧਿ ਲਿਹੁ ਸੋਇ
 ॥ ੩੪॥ ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਿ ਉਠਾਵਹੁ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਕੋ ਪਹੁੰਚਾਵਹੁ^੫।
 ਇਮ ਕਹਿ ਮੱਖਣ ਰਿਸ ਉਰ ਭਰਿਕੈ। ਬਦਨ ਬਿਲੋਚਨ ਆਰੁਨ^੬
 ਕਰਿਕੈ॥ ੩੫॥ ਨਿਭੈ ਹੋਇ ਜਿਮ ਕੇਹਰਿ ਝਰ। ਪਿਖਿ ਅਜੋਗਤਾ ਤਪਤਜੋ
 ਭੂਗਹੋਵਨਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਨੀਕ ਮੁਖ ਜਾਨਾ^੭। 'ਪੈਕ ਜੀਵਨ ਲਖਿ ਗੁਰ ਅਪ-
 ਮਾਨ॥ ੩੬॥ ਗੁਰਕੀ ਨੀਦਾ ਸੁਨੀ ਨ ਜਾਇ। ਦੁਸ਼ਟ ਬਾਕ ਜਬਿ ਕਹਿਭਿ
 ਬਨਾਇ। ਪਾਪ ਆਤਮਾ ਕੁਮਤਿ ਅਸਾਧੁ। ਪਿਖਤਿ ਜਿ ਕਰਹਿ ਗੁਰੂ ਅਪ-
 ਰਾਧੁ^੮॥ ੩੭॥ ਸੋ ਕਿਮ ਸਹਜੈ ਜਾਇ ਸਿਖ ਪਾਂਹੀ^੯। ਨੀਕੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਲਖਹਿ

^੧ਜਦ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵਤਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਗੁਰ ਦੇ ਦਾਸ ਨੇ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਾਥੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ।

^੨ਗੱਲੀ ਨਾਲ। ^੩ਲਾਲ। ^੪ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਣੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤੇ ਮੁੱਖ ਜਾਣੀ। (ਅ) ਸੁਰਖਹੋਈ ਜਾਣੀ।

^੫ਜੇ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ) ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਵਗਯਾ ਕਰਦਾ ਤੱਕਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪਾਪ ਆਤਮਾ ਆਦਿ ਹਨ।

^੬ਸਿਖ ਪਾਂਸੈ।

ਮਨ ਮਾਂਹੀ । 'ਤੁਲਾ ਨ ਰੰਚਕ ਸਹਿ ਹੈ ਜੋਇ । ਤੋਲਾ ਧਰੈ ਸਹੈ ਕਿਮ
ਸੋਇ' ॥ ੩੮ ॥ ਬਿਮਲ ਰਿਦਾ ਨਹਿ ਕੁਬਚ ਸਹਿਤ ਹੈ । ਗੁਰ ਅਪਮਾਨ
ਸੁ ਕਥੈ ਲਹਿਤਿ ਹੈ'—। ਛੁਭਤਿ ਹੋਇ ਇਮ ਮੱਖਣ ਸਾਹਤਿਸ ਡੇਰੇ ਪਰ
ਪਰਜੈ ਉਮਾਹ ॥ ੩੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਇੰਝੇ ਵਿਕਾਸਿ ਰਾਮੇ 'ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਰੂਪ' ਯੰਗੁ ਵਲਨੇ
ਨਾਮ ਪੰਚਾਦਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੫ ॥

੧੬. [ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਦਾ ਮਸੰਦ ਨੂੰ ਵੇਖ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਆਵਨਿ ਨਿਜ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਬਿੰਦ ਨਰਨਿ ਕੋ ਜਾਨਿ । ਧੀਰਮੱਲ
ਨੇ ਧੀਰ ਸਭਿ ਕੀਨਸਿ ਬਲ ਜੁਤਿ ਹਾਨਿ' ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥—ਮੱਖਣ ਲਿਯੇ
ਸੈਨ ਕੋ ਆਵਾ । 'ਕਹੈ ਜੁਧ ਮੈ' ਬਾਕ ਅਲਾਵਾ । ਮੰਗਤਿ ਮਹਿ ਨਰ
ਆਯੁਧ ਧਾਰੇ । ਕਰੇ ਸਕੋਲਨਿ ਸਕਲ ਹਕਾਏ—॥ ੨ ॥ ਜਾਨਤਿ ਭਯੋ—
ਮਨੁਜ ਸਮੁਦਾਇ । ਹਮਰ ਭਟ ਬੋਰੇ ਬਿਨ ਪਾਇ' । ਅਪਨੇ ਦੁਰਗ ਨ
ਅਪਨੇਗਾਮੁ* । ਅਪਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਅਪਨੇ ਧਾਮੁ ॥ ੩ ॥ ਬਿਗਰਜਾਇ ਜੇ ਪਰਹਿ
ਲਗਾਈ । ਸਬਲ ਬਿੰਦ ਜੈ, ਨਿਬਲ ਪਲਾਈ । ਮਰਹਿ ਸੁਭਟ ਅਰੁ
ਜੈ ਹੈਂ ਭਾਜੁ । ਨਸਟਹਿ ਕਾਰਜ ਸਕਲ ਸਮਾਜੁ ॥ ੪ ॥ ਯਾਂਤੇ ਭੂਸ਼ਨਿ ਹੀ
ਬਨਿ ਆਵੈ । ਬੈਠੇ ਕੋਇ ਨ ਆਯੁਧ ਘਾਵੈ—। ਨਿਜ ਮਸੰਦ ਸੋ ਬੋਲਜੈ
ਭਬੈ । 'ਹਮ ਕਰਤੱਬਜ ਕਰੈਂ ਕਸਾ ਅਬੈ ॥ ੫ ॥ ਭਾਗੇ ਬਨਹਿ, ਨ ਬਨਹਿ
ਲਗਾਈ । ਸਦਨ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਥਾਈ। ਲਰਹਿ, ਸੁਭਟ ਦਿਖੀਯਤਿ
ਹੈਂ ਬੋਰੇ । ਉਭ ਜੋਧਾ ਗਨ ਭਏ ਸ ਜੋਰੇ ॥ ੬ ॥ ਲਰਿਕੈ ਮਰਿ ਜੈ ਹੈਂ ਸਭਿ
ਆਜ । ਕੈ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸਿ ਪਰਿ ਹੈਂ ਭਾਜ । ਲੁਟਹਿ ਵਸਤੁ ਸਭਿ ਹੋਵੈ
ਰੋਰੇ । ਦੁਸਹਿ ਭਈ ਪਰਹਹਿ ਅਬਿ ਹੋਰੇ ॥ ੭ ॥ ਪਿਖੇ ਕੁਸ਼ਗਨ ਹਟਾਯੋ
ਭੋਹਿ । ਗਯੋ, ਸੁ ਹੋਨਹਾਰ ਹੀ ਹੋਹਿ' । ਸੁਨਤਿ ਮਸੰਦ ਅਨਾਨੇਦ ਮਹਾਂ।
ਕਹਤਿ ਭਯੋ 'ਹੈ ਜਾਨਹਿ ਕਹਾਂ ॥ ੮ ॥ ਮੱਖਣ ਕਰਜੈ ਚਹਤਿ ਜੰਗ ਜੋਇ।
ਇਸੇ ਅਨੁਚਿਤ ਸਭੀ ਬਿਧਿ ਸੋਇ । ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਕੀਨਾ ।

*ਕੈਭੀ ਚੱਤੀ (ਦਾ ਭਾਰ) ਜਦ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦੀ ਤਦ ਤੋਲਾ ਧਰਿਆ ਕੀਕੂੰ ਸਹੇਗੀ ।
ਭਾਵ ਸਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ । *ਜੇ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦਾ । *ਕਿਵੇਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ । *ਭਾਵ
ਪਬਰਾ ਗਿਆ । *ਪਿਰ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਵੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੀਤੀ
ਸਾਭੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ । *ਗਲ) ਬਿਗੜ ਜਾਏਗੀ,
(ਅ) ਲੋਕੀ ਵਿਰਾੜ ਜਾਣਕੇ (ਮੈਂਹੇ ਨਾਲ) । *ਜਿੱਤ ਜਾਣਗੇ । *ਕਠਨ । *ਬੜਾ ਉਦਾਸ ।
*ਸੱਚੀਆਂ ਦਾ ਬਾਹਰੇ ਬਕਾਏ ਆਉਣਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । †ਪਾ—ਬਿੱਤ। ‡ਪਾ—ਲਰਹਿ ।

ਉਚਤਾਨੁਚਿਤ ਨਹੀਂ ਮਨ ਚੀਨਾ ॥ ੯॥ ਤੁਮ ਗੁਰ ਰੂਪ ਭਾਤ ਗੁਰ ਭਯੋ।
ਪੁਨਹਿ ਭਭੀਜੇ ਸੇ ਪਦ ਲਯੋ। ਗੁਰੁ ਗ੍ਰਿਥ ਸਾਹਿਬ ਤੁਮ ਪਾਸ। ਸਾਦਰ
ਦਰਬਨ ਜਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥੧੦॥ ਪੈਪਾਤ ਕਰਿ ਜੇ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ। ਪੁਨਹਿ
ਅਵੱਗਨਾ ਕਰਨੀ ਠਾਨਹਿ। ਬਿਨ ਉਪਚਾਰ ਅਸਾਧ ਜੁ ਬਜਾਧੀ। ਸਿਖ
ਲਖਿ ਹੋਯੋ ਚਹਿ ਅਪਰਾਧੀ ॥ ੧੧ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਜੋਰਾਚਹੀ-
ਅਤਿ ਬਸੀ ਕਰਨਿ ਬਲ ਤੋਰ। ਅਬਿ ਇਹ ਸਮਾਂ ਆਪ ਕੋ ਆਵਾ*।
ਕਰਿ ਜੁ ਸਕਹਿ ਹਮ, ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਵਾ ॥ ੧੨ ॥ ਦਾਮ ਭੇਦ ਕੋ
ਰਹਯੋ ਨ ਕਾਲ। ਦੇਝ ਨ ਉਚਿਤ, ਸੈਨ ਬਝ ਨਾਲ। ਸਾਮ* ਉਪਾਇ
ਬਨਹਿ ਜੇ ਇਹਾਂ। ਹੋਇ ਤ ਕਰਹੁ ਸ਼ੀਖੁ ਬੁਧਿ ਮਹਾਂ ॥੧੩॥ ਭੈ ਆਤੁਰ
ਇਮ ਆਪਸ ਮਾਹੀ। ਬੋਲਤਿ ਹੁਤੇ ਰਹੀ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ। ਸੁਨੈ ਦੁਾਰ ਪਰ
ਰੋਰ ਬਿਸਾਲਾ। ਦਰ ਪਰ ਆਇ ਗਏ ਭਤਕਾਲਾ ॥ ੧੪ ॥ ਇਕ ਇਕ
ਕੋ ਦਸ ਦਸ ਨਰ ਧਾਏ। ਗਹਿ ਗਹਿ ਸਭਿ ਕੋ ਸਸਤੁ ਛਿਨਾਏ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ
ਸਭਿ ਨੈ ਹੁਇ ਦੀਨ। ਇਮ ਕਾਤੁਰ* ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੋਜਿ ਦੀਨਿ ॥ ੧੫ ॥
ਅੰਤਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਸਾਰੇ। ਬਦਨ ਪਰਸਪਰ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਰੇ। ਤਜੀ
ਸਰਬਾ* ਬੁਰੇ ਬਿਸਾਲਾ। ਨਹਿ ਕੁਛ ਸਕਨੈ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥੧੬॥
ਨਹਿ ਭਾਸਨਿ ਕੀ ਭਬਿ ਗਤਿ ਰਹੀ। ਮੁਖ ਤੇ ਬਿਨਤੀ ਜਾਇ ਨ ਕਹੀ।
ਪੁਰਬ ਸਭਿ ਕੋ ਆਸੁਧ ਛੀਨੇ। ਕਿਤਿਕ ਪਲਾਏ* ਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰ ਕੀਨੇ ॥੧੭॥
ਹੁਇ ਤੁਸਨਿ ਤਸਕਰ ਸਮ* ਕੋਈ। ਕਿਤਿਕ ਬੈਠਿਗੇ ਬੀੜਾ* ਖੋਈ।
ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਬਦਨ ਨਿਹਾਰੇ*। ਕਿਤਿਕ ਦੁਰਾਵਤਿ ਵਸਤੁ ਟਾਰੇ* ॥੧੮॥
ਸਭਿ ਕੋ ਸਸਤੁ ਛੀਨ ਕਰਿ ਲੀਨਿ। ਏਕ ਬਾਨ ਬੰਧਵਾਵਨਿ ਕੀਨਿ। ਪੁਨਹਿ
ਵਸਤੁ ਸਗਰੀ ਸੁ ਸੰਭਾਰੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਘਰ ਕੀ ਜੁ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥
ਬਹੁਰੇ ਦਰਬ ਸਰਬ ਕਵਵਾਯੋ। ਤਿਨਹੂੰ ਕੋ ਨਰ ਸਿਰ ਉਚਵਾਯੋ। ਪੁਨ
ਤਿਨ ਭੇਰੇ ਕੀ ਵਬੁ ਸਾਰੀ। ਬੋਧਿ ਭਾਰ ਕਰਿ ਸਕਲ ਸੰਭਾਰੀ। ੨੦ ॥

*ਲਾਏਲਾਸ। *ਸਰਨ ਲੈਣੀ। *ਕਾਇਰ। *ਧੀਰਮੱਲੀਆਂ ਨੇ) ਬਹਾਦਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ।
*ਨੱਸ ਗਏ। *ਚੋਰ ਥਾਂਫ਼। *ਲੱਸ। *ਵਸਤਾਂ ਲੁਕਾ ਲੁਕਾ ਕੇ ਪਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਠਗਰੋਂ
ਚੁਲ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

*ਕਵੀ ਦਾ ਇਥੇ ਕਮਾਲ ਹੈ ਜੋ ਧੀਰਮੱਲ ਦੀ ਆਤਮ
ਨਿਰਬਲਤਾ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਉਘੜ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਤੇ ਇਠਸਾਨੀ ਸੁਮੱਤ ਲਈ ਇਕ
ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਕਿ ਏਟੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬੂਠੇ ਕ੍ਰਸ਼ਾਮਤੀ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਬਹਾਨੇ ਪਾਕੇ ਖਿਸਕਦੇ
ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਲੀਤੀਆਂ ਅਪਣੇ ਸਿਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਹੁਰ ਗ੍ਰਿਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲੀਨਿ। ਸਿਰ ਉਚਵਾਇ ਸਿੱਖਜ ਕੇ ਦੀਨਿ। ਪੁਨ
 ਮਸੰਦ ਕੇ ਗਹਿ ਕਰਿ ਬੰਧਾ। ਜਿਨ ਅਪਮਾਨ ਕੀਨਿ ਮਤਿ ਅੰਧਾ ॥੨੧॥
 ਹਾਹਾਕਾਰ ਸਕਲ ਨਰ ਕਰੈ। ‘ਕਿਯ ਕੁਕਰਮ ਤੈਸੇ ਫਲ ਭਰੈ’।
 ਧੀਰਮੱਲ ਬੋਲੈ ਉਰ ਦੁਖਜ। ‘ਭੇ ਮੱਖਣ! ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖਜ ॥੨੨॥ ਹਮ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬੰਸ ਮਝਾਰ। ਤੈਂ ਕਿਮ ਕੀਨਿ ਸਿ ਇਹ ਅਪਕਾਰ’। ਸਤਿਗੁਰ
 ਝਰ ਨ ਧਰਹਿ ਉਰ ਮਾਂਹੀ। ਇਸ ਕੇ ਫਲ ਦੁਖ ਲਹਿ ਸੁਖ ਨਾਂਹੀ ॥
 ੨੩॥ ਕਰੈ ਅਨਾਦਰ ਹਮਰੇ ਭਾਰੀ। ਵਸਤੁ ਖਸੋਟਿ ਲੀਨਿ ਤੈਂ ਸਾਰੀ।
 ਪੁਨ ਮਸੰਦ ਹਮਰੇ ਗਹਿ ਕਰਿ ਕੈ। ਲਿਯੋ ਗ੍ਰਿਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰ ਧਰਿ ਕੈ ॥
 ੨੪॥ ਹਮ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਸਾਰੇ। ਕਰਹਿ ਪਰਸਪਰ ਬਹੁ ਬਿਵਹਾਰੇ।
 ਲਰਹਿ ਮਿਲਹਿ ਹਮ ਬਾਰਿ ਅਨੇਕ। ਬੋਲੈ ਅਬਿ ਲੈ ਸਿੱਖਜ ਨ ਏਕ’ ॥
 ੨੫॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਮੱਖਣ ਸਾਹਿ ਬਖਾਨਾ। ‘ਧੀਰਮੱਲਜ! ਤੁਮ ਕੁਕ੍ਰਿਤ’
 ਠਾਨਾ। ਕਰਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇ ਏਤੀ ਬਾਤ। ਜਸ ਤੈਂ ਕਰੀ ਮਤੀ ਬੱਖਜਾਰ
 ॥੨੬॥ ਗੁਰ ਤੋ ਸਿਖ ਕੇ ਸਦਾ ਸਹਾਈ। ਦੋਨਹੂੰ ਲੋਕਨਿ ਮਹਿ ਸੁਖਦਾਈ।
 ਕਬਹੂੰ ਕੁ ਸਮਾ ਹੋਇ ਅਸ ਜਾਈ। ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ ਸਿੱਖ ਅਧਿਕਾਈ’
 ॥੨੭॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਚੰਦ। ਸਮ ਰਹਿ ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਜੇ ਦੁੰਦ’।
 ਨਹਿ ਇੱਛਾ ਬੀ ਜਗ ਬਿਦਤਾਏ’। ਮੈਂ ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ ਵਹਿਰ ਬਿਠਾਏ
 ॥੨੮॥ ਨਹੀਂ ਕਰਤਿ ਕੁਛ ਅੰਗੀਕਾਰੇ। ਜਗ ਮਿੱਥਜਾ ਜਿਨ ਕੋਰ ਬਿਚਾਰੇ।
 ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨ ਜਿਨ ਕੇ ਦ੍ਰਿਢ ਹੋਵਾ। ਉਰ ਅਬਿਬੇਕ ਕਟਕ ਕੇ ਖੋਵਾ’
 ॥੨੯॥ ਤਵ ਪਿਤ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤਾ ਬਛਿ ਬਾਨ। ਗ੍ਯਾਨਵਾਨ ਜਿਨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਮਾਨ।
 ਸ਼ਾਂਤਿ ਜਿਤੋਂਦੈ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਕੇ ਕੁਖਨ ਚੀਨ ॥੩੦॥
 ਤਿਨ ਕੀ ਕਰੀ ਅਵੱਗਯਾ ਭਾਰੀ। ਹਤੀ ਤੁਪਕ, ਚਾਹਸਿ ਚਿਤ ਮਾਰੀ।
 ਬਛ ਅਪਰਾਧ ਕੀਨਿ ਮਤਿ ਹੀਨੇ! ਗੁਰ ਕੇ ਬੰਸ ਬਿਖੇ ਤੁਝ ਚੀਨੇ
 ॥੩੧॥ ਫੇਰਿ ਦੀਨਿ, ਨਹਿ ਕੀਨਿ ਸੰਘਾਰ। ਉਚਿਤ ਮਾਰਥੇ ਹੁਤੋ ਬਿਚਾਰ’।
 ਇਮ ਕਹਿ ਸਭਿ ਵਖੁ ਕੀਨਿ ਅਗਾਰੀ। ਆਏ ਸਤਿਗੁਰ ਸਦਨ ਮਝਾਰੀ
 ॥੩੨॥ ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ ਆਨਿ ਧਰਿਵਾਈ। ਸੋਂਪੀ ਜਹਾਂ ਨਾਨਕੀ ਮਾਈ॥

‘ਤੁਰਾ ਕੰਮ।’ ‘ਓਟਾ ਕੰਮ।’ (ਕਦੇਕੁ ਸਮੇਂ ਪਏ ਤੇ) ਸਿੱਖ ਬੀ (ਅਧਿਕਾਈ=ਵੱਡੇ ਦੇ
 ਭਾਵ) ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਹਾਈ ਆ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ‘ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ।’ ‘ਇਲੈ’ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਨਿਰਾ
 ਨਾਏ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।

ਪੋਸਿਸ਼ ਆਇ ਧੀਰਮਲ ਕੋਰੀ । ਆਨਿ ਧਰੀ ਤਹਿ ਪੋਟੈ ਘਨੇਰੀ ॥੩੩॥
 ਦਰਬ ਸਰਬ ਗੁਰ ਆਗ ਧਰਜੇ । ਸਰਬਸ ਅਪਰ ਨਿਵੇਦਨ ਕਰਜੇ । ਸ੍ਰੀ
 ਗ੍ਰਿਥ ਕਰਿਵਾਯਹੁ ਛੇਰਾ । ਆਯੋ ਮੱਖਣ ਸਿੱਖ ਬਡੇਰਾ ॥੩੪॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ
 ਕੈ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ । ਮੁਖ ਦੇਖੋ-ਰਹਿ ਏਕ ਸਮਾਨੀ-। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦਰਬ ਨ
 ਹਰਖ ਭਯੋ ਹੈ । ਸੋਕ ਨ ਚਿਤ ਮਹਿ ਸਰਬ ਗਯੋ ਹੈ ॥੩੫॥ ਇਕਰਸ
 ਰਿਦਾ ਦੇਖਿ ਗੁਰ ਕੋਰਾ । ਉਪਜੈ ਰਿਦੇ ਅਨੰਦ ਘਨੇਰਾ ।-ਸ਼ਿਵ ਮੂਰਤਿ
 ਆਨਨ ਬਿਗਸਾਨਾ । ਮਨਹੁ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਿ ਕਮਲ ਮਹਾਨਾ ॥੩੬॥ ਕਰੁਨਾ
 ਭਰੇ ਬਿਲੋਚਨ ਰੂਰੇ । ਆਸਨ ਪਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਪੂਰੇ । ਦੀਰਘ ਦਰਬਨ
 ਆਯੁਤ ਛਾਤੀ । ਲਾਂਬੀ ਭੁਸਾ ਧਰੇ ਉਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ॥੩੭॥ ਸਗਰੀ ਦੀਰਘ
 ਦੇਹਿ ਸੁਹਾਵੇ । ਸੇਤ ਬਸਤ੍ਰ ਨਿਰਮਲ ਛਬਿ ਛਾਵੇ । ਸਗਰੇ ਸਦ ਗੁਨ ਸਦਨ
 ਮਹਾਨਾ । ਬੈਠੇ ਮਹਾਂ ਬਿਰਾਜਤਿ ਬਾਨਾ* ॥੩੮॥

ਭਿਖਾਰਿ ਰਸਿ 'ਧੀਰਮਲ ਕੋ ਰੋਰਾ ਕੁਟਨ' ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨਨ ਨਾਮ ਖੋਲਸਮ ਅੰਸੁ ॥ ੧੬ ॥

੧੭. [ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਰਜਣਾ] ।

ਏਹਗਾ॥ਸਗਲ ਵਸਤੁ ਕੋ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ।ਮੁਖ ਮੱਖਣ
 ਕੀ ਵਿਸ਼ਾ ਕਰਿ ਬੂਝਨਿ ਕੀਨਿ ਹਵਾਲ ॥ ੧ ॥ਚੋਪਈ॥‘ਸਭਿ ਵਸਤੁ ਕੈਸੀ
 ਇਹ ਲਜਾਏ ? ਕਰਹਿ ਰੋਰ ਕਜੋਂ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ ? ਤੈਂ ਅਬਿ ਸੰਝ ਪਈ
 ਕਿਮ ਆਵਾ ? ਆਯੁਧ ਬੰਧੇ ਮੁਖ ਵਰਸਾਵਾ’॥੨॥ਸੁਨਿ ਮੱਖਣ ਹਰਖੀਤਿ
 ਬਖਾਨਾ । ‘ਜਿਨ ਤੁਮਰੋ ਕੀਨਸਿ ਅਪਮਾਨਾ । ਮਹਾਂ ਮੰਦਮਤਿ ਨਿੰਦਕ
 ਪਾਪੀ । ਦੁਸ਼ਟ ਦੁਰਾਤਮ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪੀ ॥ ੩ ॥ ਤਿਸ ਮਸੇਦ ਕੋ ਬੰਧਨ
 ਕਰਜੋ । ਧੀਰਮਲ ਕੋ ਨਿਕਟਿ, ਨ ਹਰਜੋ’† । ਵਸਤੁ ਤੁਮਾਰੀ ਲੁਟਿ ਜਿ
 *ਪੜ੍ਹਾ । *ਅਰਪਨ । *ਕਲਜਾਨ ਸੁਰੂਪ । *ਚੌੜੀ । *ਉਸ ਮਸੇਦ ਨੂੰ (ਜੋ) ਧੀਰ ਮਲ ਦੇ ਕੋਲ
 ਸੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ (ਜਾਨੋਂ) ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ।

ਆਪ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਵਾਰਾ ਅਉਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਮਾਈ ਮੇ ਧਨੁ ਪਾਇਓ ਹਰਿਨਾਮੁ ॥ ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਧਾਵਨ ਤੇ ਫੁਟਿਓ ਕਰਿ ਚੇਠੇ
 ਬਿਸਰਾਮੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਤਨ ਤੇ ਭਾਗੀ ਉਪਜਿਓ ਨਿਰਮਲ
 ਗਿਆਨੁ ॥ ਲੋਭ ਮੋਹ ਏਹ ਪਰਸਿ ਨ ਸਾਕੇ ਗਹੀ ਭਗਤਿ ਭਗਵਾਨ ॥ ੧ ॥ ਜਨਮ
 ਜਨਮ ਕਾ ਸੰਸਾ ਚੁਕਾ ਰਤਨੁ ਨਾਮੁ ਸਬ ਪਾਇਆ ॥ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸਕਲ ਬਿਨਾਸੀ ਮਨ
 ਤੇ ਨਿਜ ਸੁਖ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ ॥ ੨ ॥ ਜਾਕਉ ਹੇਤ ਦਇਆਲੁ ਬਿਰਪਾ ਨਿਧਿ
 ਮੇ ਗੋਬੰਦ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੀ ਸੰਪੇ ਕੇਉ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ॥ ੩ ॥

†ਪਾ:-ਨਿਹਰਯੋ ।

ਲੀਨਸਿ । ਤਿਨ ਤੇ ਮੈਂ ਛੀਨਸਿ ਦੁਖ ਦੀਨਸਿ॥੪॥ ਰਾਵਰ ਕੇ ਅਪਰਾਧੀ
ਆਨਜੈਂ । ਜਿਸ ਨੇ ਆਇ ਕੁਕਰਮ ਕਮਾਨਜੈਂ । ਗੁਰ ਕੁਲ ਤੇ ਉਪਜੈ
ਲਖਿ ਕਰਿਕੈ । ਹਤਜੈ ਨ ਧੀਰ ਮੱਲ ਹਮ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ੫ ॥ ਮੁਖ ਦੇਖਤਿ
ਅਪਰਾਧ ਤੁਮਾਰੇ । ਕੋਇ ਜਿ ਕਰਹਿ ਦੁਰਾਤਮ ਭਾਰੇ । ਐਸੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾ-
ਰਨਿ ਕਰਿ ਹੋਂ । ਮਾਰਨਿ ਕਰੋਂ, ਕਿ ਲਰਿ ਕੈ ਮਰਿ ਹੋਂ ॥੬॥ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚੀ
ਜਬਿ ਹੀ ਮੁਖ ਡੇਰੇ । ਤਬਹਿ ਦੋਰ ਮੈਂ ਆਇ ਅਦੇਰੇ॥ਧੀਰਮੱਲਜ ਕੇ ਦੋਸ਼
ਬਡੇਰਾ । ਮੈਂ ਇਮ ਲਖਿ ਕੈ ਲੂਟ੍ਰੇ ਡੇਰਾ ॥ ੭ ॥ ਆਨੀ ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ
ਤੁਮਾਰੀ । ਅਰੁ ਤਿਨ ਕੀ ਛੀਨਸਿ ਗਹਿ ਸਾਰੀ । ਆਪ ਸਕਲ ਸੰਭਾਰਹੁ
ਏਲੇ । *ਕਰਹਿ ਅਨਾਦਰ ਰਿਪੁ ਨਿਰਬਲੇ ॥ ੮ ॥ ਆਨਿ, ਸਦਨ ਮਹਿ
ਸਰਬ ਸੁ ਲੀਨਾ* । ਤਿਨ ਕੋ ਕੁਛ ਅਪਕਾਰ ਨ ਕੀਨਾ* । ਬਿਨ ਕਾਰਨ ਤੇ
ਕਿਯ ਅਪਰਾਧੇ । ਯਾਂਤੇ ਮੈਂ ਆਨਜੈਂ ਤਿਸ ਬਾਂਧੇ ॥ ੯ ॥ ਜਬਹਿ ਦੁਸ਼ਟ
ਤੁਮਰੇ ਘਰ ਆਏ । ਮੋ ਢਿਗ ਕਜੈਂ ਨਹਿ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਏ । ਸਭਿ ਕੋ ਤਤਛਿਨ
ਬਿਧਨ ਕਰਤੋ । ਕਰਤਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜੇ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਹਰਿਤੋ ॥ ੧੦ ॥ ਅਪਨੀ
ਵਸਤੁ ਦਰਬ ਯੁਤਿ ਲੀਜੈ । ਤਿਨ ਕੀ ਆਨੀ ਰਾਖਨਿ ਕੀਜੈ । ਪੁਨ ਆਗੇ
ਜੇ ਹੋ ਮਤਿਵਾਨਾ । ਕਬਿ ਨ ਕਰਹਿ ਕੋਈ ਅਪਮਾਨਾ* ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਬਾਕ ਪ੍ਰਬੀਨਾ* ਮੱਖਲ ਸਾਹਿਕਹਾਂ ਤੈਂ ਕੀਨਾ* । ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ
ਕੇ ਬਸਿ ਹੋ ਸੋਈ । ਆਨਿ ਕੁਕਰਮ ਕਰਜੈ ਤਿਨ ਜੋਈ ॥ ੧੨ ॥ ਹਮ ਤਿਨ
ਸਮ ਨਹਿ ਕਰਿਬੋ ਚਾਹੈਂ । ਜਾਨਹਿ ਮਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਤਿਸ ਮਾਂਹੇ । ਜਨਮ ਮਰਨ
ਜਗ ਬਾਰੰਬਾਰੀ । ਦੇਤਿ ਕਾਮਨਾ*, ਹੋ ਨ ਉਥਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥ *ਕਾਮ
ਮੂਲ ਹੈ ਸਕਲ ਬਿਕਾਰੇ । ਕਾਮ ਬਿਨਾਸਹਿ ਸੁਮਤਿ ਬਿਚਾਰੈ । ਪੁਨ ਇਹ
ਬਿਨਾ ਉਪਾਇ ਨਸੰਤੈ* । ਜਨਮ ਮਰਨ ਜੋ ਦੇਤਿ ਅਨਿਤੈ ॥ ੧੪ ॥

* (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ) ਦੁੱਖ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖੱਸ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ । *ਫੜਕੇ । *ਵੇਤੀ ।
*ਜਿਸ ਵੇਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਨਾਦਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਬਲ ਕਰਕੇ (ਆਨਿ=) ਲੈ
ਆਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਬ (ਸੌਜ ਉਸ ਤੋਂ) ਲੈਕੇ ਘਰ ਆਂਦੀ ਹੈ । (ਅ) ਅਨਾਦਰ ਕਰਕੇ ਵੇਰੀ
ਨਿਰਬਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਲੀਤਾ ਸੀ ਸਾਰਾ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ । * (ਤੁਸਾਂ) ਕੋਈ (ਉਸ
ਠਾਲ) ਖੁਰਾ ਠਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ । *ਤੁਸਾਂ ਹੀ (ਜਨਮ ਮਰਨ) ਦੇਂਦੀ ਹੈ । *ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ
ਮੂਲ ਕਾਮਨਾ ਹੈ, ਸੁਮਤਿ ਵਾਲੇ (ਇਹ ਗਲ) ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਾਮਨਾ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ
ਇਹ (ਵਿਕਾਰ) ਬਿਨਾ ਉਪਾਏ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿੱਖਜ ਮਹਾਨਾ । ਸਦ ਗੁਨ ਧਰਿ, ਜਿਸਤੇ ਸੁਭ ਜਾਨਾ ॥
 ਧੀਰਮਲ ਕੀ ਵਸਤੁ ਸਰਬਾ । ਫੇਰਿ ਦੇਹੁ ਤਿਨ ਢਿਗ ਯਤਿ ਦਰਬਾ ॥੧੫॥
 ਜੋ ਹਮਰੇ ਢਿਗ ਧਨ ਅਰਪਾਯੋ । ਸਭਿ ਦੇਵਹੁ ਤਿਸ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਾਯੋ ।
 ਮਨ ਉਦੇਗ ਕੋ ਨਿਬਲ ਕਰੀਜੈ* । ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਇਹ ਸਭਿ ਤਿਸ ਦੀਜੈ ॥੧੬॥
 ਬਹੁਰੇ ਤੁਝ ਨੀਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਹਿ । ਲਖਹੁ ਸੁਭਾਸੁਭ*, ਤਜਹੁ ਕਲੇ-
 ਸਹਿ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਨਿ ਸੁਫਲ ਹੁਇ ਜਾਵੈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਬਿਰਤਾ
 ਪਾਵੈ* ॥੧੭॥ ਸੁਨਿ ਮੱਖਣ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ । 'ਜਿਨਹੁ ਕੀਨਿ ਅਪਮਾਨ
 ਮਹਾਨਾ । ਪ੍ਰਾਣਾਂਤਕ ਲੋ ਕਰਿ ਅਪਰਾਧੁ । ਕੁਮਤੀ, ਦੁਸ਼ਟ, ਕਠੋਰ,
 ਅਸਾਧੁ ॥੧੮॥ ਤਿਨ ਪਰ ਮਿਦੁਲ ਛਿਮਾ ਬਹੁ ਕਰਨੀ । ਨੀਤਿ ਬਿਖੇ ਇਹ
 ਨੀਕ ਨ ਬਰਨੀ । ਛਮੀ ਪੁਰਖ ਕੇ* ਕਾਜ ਉਦਾਰਾ । ਨਸ਼ਟ ਹੋਤਿ*, ਜਿਮ
 ਅਗਨੀ ਪਾਰਾ ॥੧੯॥ ਤਿਸ ਕੋ ਸਕਲ* ਕਰਹਿ ਅਪਰਾਧਾਡਰ ਕੋ ਫੇਰਿ,
 ਦੇਤਿ ਹੈਂ ਬਾਧਾ ।—ਦਾਰਿਦ੍ਰੀ ਅਰੁ ਆਲਸਕਾਰੀ—। ਇਮ ਅਪਕੀਰਤਿ
 ਹੁਇ ਬਿਸਤਾਰੀ ॥ ੨੦ ॥ ਕਰਿ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਛਰਪਾਵੈਂ । ਜਸ
 ਕਿਯ ਤਸ ਫਲ ਜੇ ਨਹਿ ਪਾਵੈਂ । ਪੁਨਹਿ ਕਰਨਿ ਕੋ ਹੈ ਉਤਸਾਹੀਭੀਰੁ
 ਲਖੈਂ, ਅਪਰ ਸੋ ਪ੍ਰਾਹੀ ॥ ੨੧ ॥ ਦੇਡ ਉਚਿਤ ਹੀ ਨਿਤ ਅਪਰਾਧੀ* ।
 ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਮਿਰਜਾਵਾ ਬਾਧੀ । ਦੇਖਹੁ ਰਾਮਚੰਦ ਬਡ ਧੀਰ । ਨੀਰਧ ਕੋ
 ਗੰਭੀਰ ਅਭੀਰ ॥ ੨੨ ॥ ਅਸ ਆਸੈ ਲਖਿ ਓਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ* ਜਿਸ ਤੇ ਅਤਿ
 ਚਿਤਵਨ ਚਿਤ ਤ੍ਰਾਸਾ । ਹੁਇ ਭੈ ਭੀਤ ਉਪਾਇ ਬਤਾਇਵ । ਸਕਲ
 ਕਟਕ ਕਪਿ* ਪਾਰ ਲੰਘਾਇਵ ॥੨੩॥ ਜੇ ਨ ਛਿਮਾ ਤਨਾਗਤਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ।
 ਨਹਿ ਕਾਰਜ ਕਿਮ ਹੋਤਿ ਸੁਖਾਲਾ । ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚਤੁਰ ਬਲਵਾਨਾ ।
 ਸਭਾ ਕੇਰਵਨਿ ਕੀ ਜੁ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੪ ॥ ਬੈਠਨੈ ਬੀਚ ਛਿਮਾ ਕਰਿ
 ਰਹੈ । ਦੁਰਜੋਧਨ ਬਡ ਪਦ ਕੇ ਲਹੈ । ਤੇਜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਪਨਿ ਬਿਦਤਾਵਾ ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਅਪਨੋ ਆਪ ਬਚਾਵਾ ॥ ੨੫ ॥ ਇਮ ਅਛਿਮਾ ਮਹਿ ਗੁਨ
 ਬਹੁ ਰਹੈ । ਛਿਮਾਵਾਨ ਬਾਧਾ* ਬਡ ਸਹੈ । ਅੰਕੁਿਤ ਕਾਜ, ਅਪਜਸੁ ਬਿਸ-
 *ਮਨ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰੇ । *ਡਲਾ ਤੇ ਖੁਰਾ । *ਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਦੇ ।
 *ਵਿਨਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । *ਭਾਵ ਛਮੀ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਾਥੇ । *ਅਪ੍ਰਾਧੀ ਸਦਾ ਦੇਡ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ ।
 *ਇਹ ਆਸਾ ਲਖ ਕੇ (ਕਿ ਦੇਡ ਉਚਿਤ ਹੀ ਨਿਤ ਅਪ੍ਰਾਧੀ) ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਜੋ ਡੂੰਘਾ ਹੈ ਤੇ
 ਕਾਇਰ ਨਹੀਂ, ਡਾਂਟਿਆ [ਓਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ—ਬਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ, ਡਾਂਟਨਾ] । *ਬੰਦਗੀ
 ਦਾ ਦਲ ਸਾਥਾ (ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ) ਖਾਧ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ । *ਦੁੱਖ ।

ਤਾਰਨਿ^੧ । ਦੋਸ ਛਿਮਾ ਮਹਿ ਕਰੇ ਉਚਾਰਨਿ॥੨੬॥ ਜੇ ਤੁਮ ਰਹਹੁ ਛਿਮਾ
ਕਹੁ ਧਾਰੀ । ਸਭਿ ਹੀ ਕਰਹਿ ਅਵੱਗਯਾ ਭਾਰੀ । ਦੁਸ਼ਟ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨਿ
ਨਿਤ ਚਾਹੈ । ਰੁਕਹਿੰ ਦੰਢ ਕੋ ਤੁਸ ਧਰਾਹੈ^੨ ॥ ੨੭ ॥ ਨਹਿ ਤ ਕਰਹਿ
ਸਭਿਨਿ ਅਪਕਾਰ^੩ । ਦੇਹਿ ਪੁਜਾ ਕੋ ਕਸ਼ਟ ਅਪਾਰ । ਦੰਢ ਤਾਸ ਤੇ
ਅਪਨਿ ਮਿਜਾਵਾ । ਰੁਕੇ ਰਹੈ^੪, ਨਹਿ ਲਹੈ ਬਿਸਾਵਾ^੫ ॥੨੮॥ ਕੜੈ ਤਮ
ਦੁਸ਼ਟ ਅਵੱਗਯਾ ਸਹੈ ? ਅਬਿ ਹੋ ਪੁਛੋ ! ਮੋਹਿ ਸੋ ਕਹੈ । ਨਿਜ ਸਿਖ
ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਇਮ ਬੈਨ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਜੁਤਿ ਸੁੰਦਰ ਨੈਨ ॥ ੨੯ ॥
ਧੀਰਮਲਜ ਕੀ ਵਸਤੁ ਹਟਾਵਨਿ । ਸਰਬ ਦਰਬ ਕੋ ਤਿਸੈ ਦਿਵਾਵਨਿ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਅਪਨਿ ਭੁੱਪਾਇ^੬ । ਕਹੈ ਚਹਤਿ ਸੁਭ ਮਤ ਦਰਸਾਇ
॥੩੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਦਗੁਨ ਸਗਰੇ ਗਯਾਨ ਯੁਤਿ ਰਿਦਾ ਸਦਨ ਜਿਨ ਕੇਰ।
ਸਿਖ ਕੋ ਕਰਨ ਨਿਹਾਲ ਪੁਨ ਬੋਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਫੇਰ ॥ ੩੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
‘ਭੇ ਮੱਖਣ ਸਿਖ ! ਕਾਨ ਦੇ ਸੁਨਹੁ, ਬਿਕਾਰ ਜਿ ਬਿੰਦ । ਉਪਜਤਿ ਹੈ
ਨਰ ਕੇ ਰਿਦੈ ਸੰਕਟ ਦੇਤਿ ਬਿਲੰਦ ॥ ੩੨ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਸੁਖ ਕੋ ਚਾਹਤਿ
ਜਿਨਹੁ’ ਕਰਤਿ ਹੈ । ਤਿਨ ਹੀ ਤੇ ਬਝ ਕਸ਼ਟ ਪਰਤਿ ਹੈ । ਅਜਿਤੋਂਦੀ
ਜਬਿ ਪਿਖਹਿ ਕਿ ਸੁਨਿ ਹੈ^੭ । ਕਾਮ ਉਪਾਵਤਿ ਉਰ ਤਤਛਿਨ ਹੈ ॥੩੩॥
ਤਿਯ ਕੋ ਚਹਨਿ ਕਹਤਿ ਹੈਂ ਕਾਮ^੮ । ਸਕਲ ਚਾਹ ਸੋ ਭੀ ਲਖਿ ਨਾਮ^੯ ।
ਧਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਆਇ ਪਦਾਰਥ । ਪਿਖਿ ਸੁਨਿ ਲੇਖੇ ਚਾਹਤਿ ਸਾਰਥ^{੧੦}
॥ ੩੪ ॥ ਜਬਹਿ ਲੈਨ ਹਿਤ ਕਾਮ^{੧੧} ਉਠਾਵਾ । ‘‘ਤਿਹ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ ਜੋ
ਦਰਸਾਵਾ । ਤਬਹਿ ਕ੍ਰੋਧ ਮਨ ਮਾਹਿ ਉਪਾਵੈ^{੧੨} । ਕ੍ਰਿੱਤਾਕ੍ਰਿੱਤ ਨ ਪੁਨ ਚਿਤ
ਆਵੈ^{੧੩} ॥ ੩੫ ॥ ਹੋਇ ਕ੍ਰੋਧ ਬਸਿ ਕਰਤਿ ਕੁਕਰਮ । ਬੁਧਿ ਸਭਿ ਨਾਸਹਿ
^੧ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਨਾ ਸੋਰਨਾ ਤੇ ਅਪਜਸ ਫੈਲਣਾ । ^੨ਦੰਢ ਦਾ ਭੇ ਧਾਰ ਕੇ (ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ)
ਰੁਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੩ਹਾਲੀ । ^੪ਸਚਾ ਦੇ ਭੇ ਕਰਕੇ ਅਪਨੀ ਮਿਰਜਾਵਾ ਵਿਚ ਰੁਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
^੫‘ਵਿਖਾਂਦ ਨਹੀਂ ਲਭਦੇ ਫਿਰਦੇ, ਭਾਵ (ਕਲੇਸ਼) ਪੁਆੜੇ ਨਹੀਂ ਖੜੇ ਕਰਦੇ । ^੬‘ਇਰਾਦਾ’ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
(ਬਿਕਾਰਾਂ) ਨੂੰ । ^੭‘ਅਜਿਤੋਂਦੀ’ (ਅਜਿਸਨੇ ਟਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ) ਜਦ ਦੇਖੇ (ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ
ਯਾ) ਬਾਤਾਂ ਸੁਣੇ (ਉਸ ਦੀਆਂ) । ^੮‘ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਨੂੰ ਕਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੯‘ਸਾਰੇ
(ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ) ਇੱਛਾ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀ (ਕਾਮ ਹੀ) ਜਾਣੋ, ਦੇਖੋ ਭਾਵ ਕਾਮਨਾਂ ਤੋਂ ਹੈ । ^{੧੦}‘ਸੁ ਅਰਥ
ਜਾਣਕੇ ਲਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^{੧੧}‘ਕਾਮਨਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ) । ^{੧੨}‘ਉਸ ਕਾਮਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਠਤਾ ਅਗੇ ਸਦ
ਕੋਈ ਟੋਕ ਲਿੱਸ ਪਵੇ ਤਦ ਮਨ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਦਾ ਹੈ । ^{੧੩}‘ਕਰਨ ਯੋਗ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨ
ਯੋਗ (ਵਿਹਤ ਅਵਿਹਤ) ਫਿਰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਅਰਥਾਤ ਅਵਿਵੇਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਤਜਾਗਹਿ ਧਰਮ । ਜਬਿ ਨਰ ਕੋ ਉਰ ਰੋਧ ਉਪਾਇ । ਕੋ ਅਸ ਪਾਪ ਜੁ
ਕਰਿ ਨ ਸਕਾਇ ॥ ੩੬ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਮਹਾਨੇ । ਕਰਤਿ ਅਵੇ-
ਗਤਾ ਕਛੁ ਨ ਜਾਨੇ । ਜੋ ਹੈ ਅਬਧ, ਬਧਹਿ ਤਿਨ ਤਾਈ^੧ । ਨਿਸ਼ਠੁਰ^੨
ਬਾਕ ਕਹੈ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੭ ॥ ਉਪਜੇ ਰੋਧ ਅਪਰ ਕਜਾ ਕਹਿਨੇ । ਪ੍ਰਾਨ
ਬਿਨਾਸਹਿ ਜਾਇ ਨ ਸਹਿਨੇ^੩ । ਆਨ ਸਮਾਨ ਨ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨ ਕੈ^੪ । ਸੋ ਭੀ
ਕਰਹਿ ਅਜਾਨ ਜਾਨਿ ਕੈ ॥ ੩੮ ॥ ਜੇ ਰੋਧਤਿ ਹੁਇ ਬਸਿ ਨਹਿ ਚਲੇ ।
ਉਰ ਮਹਿ ਤਪਤਹਿ ਕਾਮ ਨ ਮਿਲੇ^੫ । ਤਿਹ ਦੁਖ ਤੇ ਨਹਿ ਕਰਹਿ ਅਹਾਰਾ ॥
ਨਿਸ ਮਹਿ ਨੀਂਦ ਨ ਪਾਇ ਦੁਖਾਰਾ ॥ ੩੯ ॥ ਇਵਸ ਜਾਮਨੀ ਇਮ ਤਪ-
ਤਾਵੇ । ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਸੰਕਲਪ ਉਠਾਵੇ । ਗਿਨਤੀ ਗਿਨਹਿ ਨ ਓਰਕ
ਆਵੇ । ਏਵ ਕਸਟ ਮਹਿ ਬੈਸ ਬਿਤਾਵੇ ॥ ੪੦ ॥ ਮਤਸਰ ਮਹਤ ਅਸੂਯਾ
ਧਾਰੈ । ਇੰਤਜਾਇਕ ਉਪਜਾਇ ਬਿਕਾਰੈ । ਯਾਂਤੇ ਕਾਮ^੬ ਮੂਲ ਮਨ ਜਾਨਿ ।
ਅਪਰ ਬਿਕਾਰ ਕਾਂਡ ਫਲ ਮਾਨਿ^੭ ॥ ੪੧ ॥ ਜਬਹਿ ਮੂਲ ਕੋ ਦੇਹਿ ਉਖੇਰਾ
ਸ਼ਾਖਾ ਪੱਤ੍ਰ ਨ ਫਲ ਹੋ ਫੇਰ । ਇਮ ਅਵਗੁਨ ਉਰ ਤੇ ਪਰਹਰੈ । ਸਦ
ਗੁਨ^੮ ਆਨਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਕਰੈ ॥ ੪੨ ॥ ਕਰਨੀ ਛਿਮਾ ਮਹਾਂ ਤਪ^੯ ਜਾਨ ।
ਛਿਮਾ ਕਰਨਿ ਹੀ ਦੇਬੋ ਦਾਨ । ਛਿਮਾ ਸਕਲ ਭੀਰਥ ਅਸ਼ਨਾਨ । ਛਿਮਾ
ਕਰਤਿ ਨਰ ਕੀ ਕਲਿਆਨ ॥ ੪੩ ॥ ਛਿਮਾ ਸਮਾਨ ਆਨ ਗੁਨ ਨਾਂਹੀ ।
ਯਾਂਤੇ ਛਿਮਾ ਧਰਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੀ । ਸਦ ਗੁਨ ਕੋ ਨਹਿ ਤਜਾਗਨਿ ਕੀਜੈ ।
ਸਦਾ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਇਸਬਿਰ ਕੀਜੈ^{੧੦} ॥ ੪੪ ॥

ਭਾਸੇ 'ਮੋਖਣਾਰ' ਤੇ 'ਕਲਾਨਿ' ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਛਨ ਨਾਮ ਸਪਸ਼ਟਤਮ ਮੇਲੁ ॥ ੧੭ ॥

੧੮. [ਘਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੋਖਣ ਕੋ ਬਹੁ ਬਾਰਿ 'ਧੀਰਮੱਲ' ਜ
ਕੀ ਵਸਤੁ ਸਭਿ ਫੇਰਹੁ^੧ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ
ਤਬਿ ਚਲਿ ਆਈ । ਜਿਸ ਕੇ ਰਿਦੈ ਅਧਿਕ ਰਿਸ ਛਾਈ ।—ਧੀਰਮਲ
ਕੀਨਸਿ ਅਪਰਾਧੁ । ਤਿਸ ਕੇ ਹਿਤ ਚਹਿ ਪੁਨ ਇਹ ਸਾਧੁ ॥ ੨ ॥ ਜੋਗ
ਦੰਡ ਕੋ ਸੱਤੁ ਬਿਸਾਲਾ । ਜ਼ਾਲਾ ਬਮਣੀ^੨ ਹਤਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨਿ

^੧ 'ਜੋ ਮਾਰਨੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ।' ਸਖਤ, ਕੋੜੇ । ^੨ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ
(ਕਿਰਬੀ) ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ । ^੩ ਪ੍ਰਾਣ ਹਾਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਤਾਂ ਹੋਰ (ਕੋਈ ਪਾਪ) ਨਹੀਂ ।
^੪ 'ਚਾਹ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਲ ਵਿਚ ਤਪਦਾ ਹੈ ।' ਕਾਮਨਾਂ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ । ^੫ 'ਟਹਿਣੇ ਤੇ ਫਲ
ਸਮਝ ਲੈ ।' ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣ । ^੬ 'ਬੰਦੂਕ' । ^੭ ਪ੍ਰਾ:—ਮਹਤਮ ।

ਲਗਿ ਕੀਨਿ ਖੁਟਾਈ। ਹਮ ਘਰ ਕੀ ਸਭਿ ਬਸਤੁ ਲੁਟਾਈ—॥ ੩ ॥
 ਇਮ ਅਸਮੰਜਸ ਲਖਿ ਕਰਿ ਆਈ। ਮੱਖਨ ਸਹਿਤ ਉਠੈ ਅਗੁਵਾਈ।
 ਧਾਬ ਜੋਰਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਬੈਠੀ ਮਾਤਾ ਪਰਮ ਸੁ ਸਜਾਨੀ ॥੪॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਪਿਖਿ ਕੈ ਤ੍ਰਸਨਿ ਰਹੇ। ਅਪਰ ਭਿ ਨਹੀਂ ਬਾਕ ਕਿਸਿ ਕਹੋਦੀਰਘ
 ਸੀਤਲ ਸੁਸਨਿ ਲੀਨਸਿ। ਜਲ ਪਰਪੁਲਤ ਬਿਲੋਚਨ ਕੀਨਸਿ ॥ ੫ ॥
 ‘ਭੈ ਮੱਖਣ ਸਿਖ! ਸੁਨੀਅਹਿ ਬਾਤੀ। ਮਮ ਸੁਤ ਸਦਾ ਰਹਤਿ ਇਹ ਭਾਂਤੀ।
 ਭਏ ਪੰਚ ਭ੍ਰਾਤਾ ਬਰ ਬੀਰ। ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਬਿਖੈ ਧਰਿ ਧੀਰ ॥ ੬ ॥ ਬਡੈ
 ਭ੍ਰਾਤ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਭਯੋ। ਸਭਿ ਤੋ ਲਘੁ ਮਮ ਸੁਤ ਜਨਮਯੋ। ਨਹਿ ਬਿਵ-
 ਹਾਰ ਰੁਚਹਿ ਜਿਸ ਕੋਈ। ਬੈਠਹਿ ਨਿਤ ਇਕਾਂਤ ਕੋ ਹੋਈ ॥ ੭ ॥ ਨਹਿ
 ਬੈਲਨਿ ਕਰਤੋ ਕਿਹ ਸੰਗਲੋਨਿ ਦੇਨਿ ਤੋ ਕਹਾਂ ਸੁ ਢੇਗ। ਸਿੱਖਯ ਅਨੇਕ
 ਉਪਾਇਨ ਲਯਾਵਹਿ। ਭਨਹਿ ਬੇਨਤੀ ਗੁਰੂ ਮਨਾਵਹਿ ॥ ੮ ॥ ਇਸ
 ਕੋ ਭ੍ਰਾਤ ਸਰਬ ਬੁਧਿਵੇਤੇ। ਲੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸਭਿ ਸੋ ਬਰਤੈਤੇ। ਬਹੁਤ ਮੋਲ
 ਕੋ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਪਹਿਰੈਂ। ਸਿੱਖਯਨਿ ਬਿਖੈ ਪੁਜਾਵਹਿ ਠਹਿਰੈਂ ॥੯॥ ਹੈ ਜਿਸ
 ਉਚਿਤ ਬਰਤ ਹੈਂ ਤੈਸੇ। ਅਨਿਕ ਮਨੁਜ* ਸੰਗੀ ਰਹਿ ਜੈਸੇ। ਬਹੁਤ ਮੋਲ
 ਕੋ ਭੁਖਨ ਧਾਰੈਂ। ਅਪਨਿ ਅਧਿਕਤਾ ਚਹਤਿ ਓਚਾਰੈਂ ॥ ੧੦ ॥ ਪਿਤਾ
 ਪਾਸ ਤੋ ਅਪਨਿ ਬਡਾਈ। ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਭੇ ਬਿਧਿਨਿ† ਬਨਾਈ। ਤਰੁਲ
 ਤਰੰਗਨਿ ਪਰ ਆਰੋਹੈਂ। ਸਸਤੁ ਸਜਾਇ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਸੋਹੈ ॥ ੧੧ ॥
 ਪਿਤ ਕੋ ਸਾਥ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਜਾਹਿ। ਭਨਹਿ ਸੁਨਹਿ ਬਿਦਤਹਿ ਸਭਿ
 ਮਾਂਹਿ। ‘ਸਵਤਨ ਸੁਤ ਅਰੁ ਨਿਜ ਸੁਤ ਚਾਲ। ਮਮ ਮਨ ਹੋਵਤਿ ਦੇਖਿ
 ਬਿਹਾਲ’ ॥੧੨॥ ਨਿਸ ਬਾਸਤੁ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਰਹੈਂ। ਕਿਸੁ ਸੰਗ ਕੈਸੇ ਨਹਿ
 ਕਹੈਂ। ਅਪਨੇ ਭਾਗ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਮੰਦ। ਸਵਤਨਿ ਸੁਤ ਕੋ ਲਖੈ ਬਿਲੇਦ
 ॥ ੧੩ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਯੋਸ ਬੀਤਹਿ ਘਰ ਮਾਂਹਿ। ਕਬਿ ਕਬਿ ਜਾਹਿ ਪਿਤਾ
 ਨਿਜ ਪਾਹਿ। ਸਭਿ ਤੋ ਲਘੁ ਅਪਨੇ ਸੁਤ ਦੇਖਿ। ਗੀਤਿ ਸ਼ਾਂਤਿਕੀ ਰਿਵੈ
 ਅਸ਼ੋਖ ॥੧੪॥ ਚਾਰਹੁ ਸੁਤ ਤੋ ਪਿਖਿ ਲਘੁ ਮੇਰਾਕਰਤਿ ਭਏ ਸਨਮਾਨ

*ਕਿਸੇ ਨੇ। †ਭਰੇ ਹੋਏ। ‡ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ। †ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਰਹਿਣ। ‡ਬਿਧੀਆਂ
 ਬਣਾ ਕੇ। †ਸੌਂਕਣਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀ ਗੀਤੀ ਦੇਖਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਬੇਹਾਲ
 ਹੋਵੇ ਸੀ। ‡(ਜਦ) ਬੀਤ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ। †ਪੂਰੀ।

*ਪ:-ਜਨਮ।

†ਪ:-ਬੰਧਨ।

ਬਡੇਰਾ । ਚਰਨ ਉਠਾਇ ਬਿਠਾਵਨਿ ਕੀਨਸਿ । ਮੁਖ ਤੋ ਬੋਲਿ ਅਧਿਕ
ਹਿਤ ਦੀਨਸਿ ॥੧੫॥ ਦੇਖਿ ਪੁੱਤ ਪਰ ਪਿਤਾ ਸਨੇਹਮਨ ਮੇਰੇ ਭਾ ਹਰਖ
ਅਛੇਹੁ ॥ ਕਿਤਿਕ ਬੇਰ ਬੈਠੇ ਉਠਿ ਆਵਾਨਹੀਂ ਪੁੱਤ ਮਮ ਕਛੁ ਅਲਾਵਾ
॥੧੬॥ ਆਵਤਿ ਕੀ ਦਿਸਿ ਦੇਖਤਿ ਰਹੇ । ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਲੋਚਨ ਮੈਂ ਲਹੇਇਸੀ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬਹਿ ਜਬਿ ਗਇਉ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਿਕ ਹੀ ਭਇਉ ॥
੧੭॥ ਕਈਬਾਰ ਮੈਂ ਦੇਖਨਿ ਕੀਨਿਤਿ ਤੋਂ ਮਮ ਮਨ ਮੀਸੈ ਭੀਨ । ਏਕ
ਦਿਵਸ ਪਿਖਿ ਜਗ ਗੁਰ ਬੈਸਾਹਾਬ ਜੋਰਿ ਮੈਂ ਬੁਝੇ ਐਸੇ ॥੧੮॥—ਮਮ ਸੁਤ
ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ ਬਿਵਹਾਰਨਹੀਂ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਬੋਧਿ ਉਦਾਰ । ਨਹਿ ਬੋਲਹਿ
ਨਹਿ ਕਿਸ ਤੇ ਸੁਨਿ ਹੋਕੇ ਕਾਰਜ ਕਿਹੁ ਭਾਇ ਨ ਬਨਿ ਹੈ ॥੧੯॥ ਸਰਬ
ਭਾਇ ਮਹਿ ਭੋਰੁ ਸੁਭਾਉ । ਨਹੀਂ ਸੁਜਾਨ ਪਛਾਨ ਨ ਕਾਉ । ਇਕ ਪਰੇਤੁ
ਐਸੇ ਸੁਖ ਹੋਵਾ । ਤੁਮਰੇ ਢਿਗ ਮੈਂ ਆਵਤਿ ਜੋਵਾ ॥ ੨੦ ॥ ਚਾਰਹੁ ਪੁੱਤਨਿ
ਭੇਇਸ ਕੇਰ । ਕਰਤੇ ਹੋ ਸਨਮਾਨ ਬਡੇਰਾਗੁਰਦਿੱਤਾ, ਸੂਰਜ ਮੇਲ ਜੋਇ
ਅਨੀਗਾਇ ਤੀਸਰ ਸੁਤ ਸੋਇ ॥ ੨੧ ॥ ਅਟਲਰਾਇ ਚਾਰਹੁ ਮਤਿਵਾਨ ।
ਇਨ ਕੋ ਅਸ ਨ ਕਰਹੁ ਸਨਮਾਨ ਮਮ ਸੁਤ ਕੋ ਸਾਦਰ ਬੈਠਾਈਸੀ ਮੁਖ
ਤੋ ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਬਡਾਈ ॥੨੨॥ ਕੋ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮਹਿ ਸਮੁਝਾਵਹੁ । ਨਿਤ
ਸੀਸੈ ਹੁਇ ਰਿਦੇ ਮਿਟਾਵਹੁ—। ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਗ ਗੁਰ ਮੁਕਲ ਅਗਤੀ ॥
ਦੀਰਘ ਬਾਹੁ ਆਸਤ ਛਾਤੀ ॥੨੩॥ ਕਮਲ ਪੁੱਤ ਬਿਸਤਿਰਤਿ ਬਿਲੋਚਨ ।
ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਮੋਰਤਿ ਚਿਤ ਸੋਚਨਿ ਸਰਬ ਨਰਨਿ ਤੇ ਦਹਿਬਿਸਾਲਾਕੋਨ
ਕਰੈ ਸਮਤਾ ਤਿਨ ਨਾਲ ॥ ੨੪ ॥ ਕਹਤਿ ਭਏ ਪਿਖਿ ਮੁਖ ਕਰ ਜੋਰੀ ॥
—ਇਸ ਕੀ ਸੁਨਹੁ ਬਾਰ, ਮਤਿ ਭੋਰੀ ! ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਇਹ ਹੁਇ ਬਡ
ਭਾਗ । ਜਿਸ ਕੋ ਰਿਦੇ ਦੇਖ ਨਹਿ ਰਾਗ ॥ ੨੫ ॥ ਇਸ ਕੋ ਸੁਤ ਪੁਰਸੋਤਮ
ਹੋਇ । ਜਿਸਕੀ ਸਮਤਾ ਕਰਹਿ ਨ ਕੋਇ । ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਬਡ ਬਧਹਿ
ਪ੍ਰਤਾਪ । ਕਰਤਾ ਦੁਸ਼ਟ ਮਲੋਛਨਿ ਖਾਪ ॥੨੬॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੋ ਜਸ
ਚੰਦ । ਚੰਦ ਨ ਸਮ ਉਜਲਾਇ ਬਿਲੰਦ ॥ ਰੱਛਾ ਕਰਹਿ ਧਰਮ ਕੀ

ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) । ਬਹੁਤ । ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ । ਭੋਲਾ । (ਮੁਗਲਾਂ) ਨੂੰ ਮਾਰਨ
ਵਾਲੇ । ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਦੇਖਕੇ । (ਪਰ) ਚੰਦ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜਸ ਦੇ) ਤੁੱਲ ਨਹੀਂ (ਗੁਰੂ
ਜਸ ਚੰਦ ਤੋਂ ਬੀ) ਬਹੁਤ ਉੱਜਲਾ ਹੈ । ਕਟਾਖਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਦਾ ਜਸ ਮੂਲੋਂ ਨਿਰਮਲ ਹੈ। (ਅ) ਚੰਦਨਿ—ਚਾਂਦਨੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨਗੇ ।

ਧਰਨੀ^੧। ਧਰਨੀ ਕੀਰਤਿ ਕਰਿ ਹੈ ਕਰਨੀ^੨॥੨੭॥ ਅਵਨੀ ਅਖਿਲ, ਆਪ-
ਨਿਧ ਅੰਬਰ^੩। ਅੰਬਰ ਲਗਿ ਜਸੁ ਕਥਹਿ ਸੁਰੰਬਰ^੪। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ
ਨਾਮ ਉਦਾਗ। ਉ^੫ਜਲ, ਕਰਹਿ ਜਗਤ ਬਿਸਤਾਰਾ^੬॥੨੮॥ ਯਾਂਤੇ ਇਨ
ਕੋ ਆਦਰ ਘਨੋ। ਕਰਤਿ ਸਭਿਨਿ ਤੋ ਕੀਰਤਿ ਸਨੋ^੭—। ਇਸ ਕੇ ਪਿਤ
ਅਸ ਸਾਚ ਉਥਾਰੀ। ਕਰਵਿ ਪ੍ਰਤੀਛਨ ਰਚਿ ਸੈ ਰਾਚੀ॥ ੨੯॥ ਮੈਂ ਬਯ
ਤੋ ਅਬਿ ਬਿਰਧਾ ਭਈ। ਕਬਿ ਸੁ ਸਮਾ ਇਸ ਸੁਤ ਜਨਮਈ। ਤਿਨ ਕੋ
ਬਾਕ ਹੋਇ ਸਦ^੮ ਸਾਰੇ। ਸੋਤ੍ਰ ਸਿਧ^੯ ਨਿਤ ਸਤਿ ਮਹਿ ਰਾਚੇ॥ ੩੦॥
ਇਕ ਤੋ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਖਾਨਾ। ਦੁਤਿਯ ਕਹੈ ਮੱਖਣ! ਸੁਨਿ ਕਾਨਾ।
ਅੰਤ ਸਮੈਂ ਮਹਿ^{੧੦} ਮੈਂ ਤਿਸ ਕਾਲ। ਨਿਜ ਦਿਸ਼ ਤੋ ਹੋਇ ਦੀਨ ਬਿਸਾਲ
॥ ੩੧॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਆਰੀ ਖਰੀ। ਖਰੀ ਰੀਤਿ^{੧੧} ਮੈਂ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ।
ਕਰੀ^{੧੨} ਸੰਤ ਜੈਸੇ ਭੁਜਦੰਡ। ਦੰਡ ਜੁ ਦੇਤਿ ਸੰਤੁ ਗਨ ਖੰਡਿ॥੩੨॥—ਹੈ
ਪ੍ਰਭੁ! ਮੋਹਿ ਗਤੀ ਕਰਾ ਹੋਇ?। ਮਮ ਸੁਤ ਲੱਖਹਿ ਬਿਹਾਰ ਨ ਕੋਇ
ਆਪ ਬਿਨਾ ਕੋ ਹਮਰੋ ਨਾਥ?। ਜਿਨ ਕੇ ਪੱਖੀ ਕੋਇ ਨ ਸਾਥ॥੩੩॥ ਕਿਸ
ਕੋ ਹਮ ਅਲੰਬ ਹੋਇ ਜੀਵਹਿ?। ਜਬਿ ਨਿਰਾਸਰੇ ਤੁਮ ਤੋ ਬੀਵਹਿ। ਗੁਰ-
ਦਿਤੇ ਕੋ ਸੁਤ ਹਰਿਰਾਇ। ਗੁਰ ਗਾਈ ਪਰ ਦਏ ਟਿਕਾਇ॥ ੩੪॥ ਪੁੱਤ੍ਰ
ਸਰਲ^{੧੩} ਕੀ ਮੈਂ ਹੋ ਮਾਤਾ। ਜਿਸ ਬਿਵਹਾਰ ਕਛੂ ਨਹਿ ਜਾਤਾ। ਗਵਰ
ਅਬਿ ਬਿਕੰਠ ਚਹਿ ਜਾਨੋ। ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਬਿ ਸਦਾ ਮਹਾਨੋ—॥ ੩੫॥ ਤੇਰਾ
ਬਹਾਦਰ ਕੋ ਪਿਤ ਸੁਨਿ ਕੈ। ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ ਮੋਹਿ ਬਚ ਭਨਿ ਕੈ—ਨਹਿ
ਚਿੰਤਾ ਕਰਿ ਭ੍ਰੰ ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ। ਸਭਿ ਗੁਨ ਕੀ ਨਿਧਿ ਹੈ ਤੁਵ ਤਾਤ॥੩੬॥
ਅਪਰ ਥਾਨ ਫਿਰ ਕਰਿ ਗੁਰਿਆਈ। ਪੁਨ ਆਵਹਿ ਤੁਝ ਘਰ ਬਭਿਆਈ।
ਸਭਿ ਹੀ ਨਮਹਿ ਤੋਹਿ ਢਿਗ ਆਇ। ਕੋਇ ਨ ਕਰਿ ਸਕਿ ਹੈ ਸਮਝਾਇ
॥ ੩੭॥ ਨਿੰਦਕ ਮਤਸਰ ਕਰਿ ਪਛੁਤਾਵਹਿ। ਜੈ ਪੁਜਹਿ ਸਭਿ ਬਾਂਛਤਿ
ਪਾਵਹਿ—। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਮੁਖ ਹਰਖਾਵਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੇਖੇ
ਸੁਖ ਪਾਵਾ॥ ੩੮॥ ਮਮ ਸੁਤ ਪਿਤ ਕੋ^{੧੪} ਜੈ ਅਸ ਬੈਨ। ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਤੀ-
ਧਰਤੀ ਤੇ। ਧਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਕਰੋਗੀ; ਭਾਵ ਲੋਕੀਂ ਜਸ ਕਰਨਗੇ।
^{੧੫}ਉਹ ਕੀਰਤੀ ਫੈਲ ਜਾਏਗੀ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਤੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਉਤੇ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ। [ਆਪ
ਨਿਧਿ=ਸਮੁੰਦਰ]। ^{੧੬}ਅਕਾਸ਼ ਭਾਵ ਸੂਰਗ ਤਕ ਜਸ ਬਹਿਦਰੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦੇਵਤੇ। (ਅ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ
ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਮਹਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂ ਤਕ ਜਸ ਕਰਨਗੇ। [ਅੰਬਰ=ਮਹਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂ। (ਅ), ਅੰ=
ਵਿਸ਼ਨੂ। ਬਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਮਹਾਂ।)] ^{੧੭}(ਜੇ ਅਗੇ ਹੀ) ਉਦਾਗ ਉੱਜਲ ਹੈ, (ਉਸਨੂੰ) ਜਗਤ ਵਿਚ
ਫੈਲਾਏਗਾ। ^{੧੮}ਸਹਿਤ। ^{੧੯}ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਸੱਤ ਹੋਵੇ। ^{੨੦}(ਫੈਲੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਅੰਤ ਸਮੇਂ। ^{੨੧}ਚੀਰੀ
ਕਰਾਂ। ^{੨੨}ਹਾਥੀ ਦੇ। ^{੨੩}ਸਿੱਧੇ ਸਾਧੇ। ^{੨੪}ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ। *ਪਾ:—ਸ਼ਤ।

ਛਨ ਮੈਂ ਦਿਨ ਰੈਨ। ਅਬਿ ਸਾਚ ਸੇ ਹੋਵਨਿ ਲਾਗਾਤਉ ਮੋਹਿ ਸੁਤ ਦਿਵ
ਬੈਰਾਗਾ ॥ ੩੯ ॥ ਧੀਰਮੋਲ ਤੇ ਆਦਿ ਸ਼ਰੀਕਾ। ਕਰਤਿ ਦੈਸ ਨਹਿ
ਭਾਵਹਿ ਨੀਕਾ। ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨਿ ਲਗਿ ਕਰਤਿ ਖੁਟਾਈ। ਜੁਲਾ ਬਮਲੀ
ਕਹਿ ਚਲਿਵਾਈ ॥ ੪੦ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਹਿਤ, ਬਾਤਨਿ ਹੋਰਿ। ਫੇਰਹਿ
ਕੋਨ ਕਹੈਂ ਬਹੁ ਬੇਰ*। ਧੀਰਮੋਲ ਕੋ ਬਡੇ ਸਮਾਜ। ਸਰਬ ਸਮਿੱਧ* ਤਾਂਹਿ,
ਘਰ ਆਜ ॥ ੪੧ ॥ ਹਮਰੇ ਜੋਤਿਕ ਅਹੈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ। ਸੋ ਨੀਕੇ ਤੈਂ ਦ੍ਰਿਗਨਿ
ਨਿਹਾਰਾ। ਤਉ ਸੰਤੋਸ਼ ਸਹਿਤ ਸੁਤ ਮੇਰਾ। ਫਿਰਵਾਵਤਿ* ਕਹਿ ਦਰਬ
ਘਨੇਰਾ ॥ ੪੨ ॥ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਨਿ ਲਗੀ ਤਿਨ ਘਰ ਕੋ। ਚਹੈਂ ਦਰਬ
ਨਿਤ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਨ ਉਰ ਕੋ। ਸਿਮ ਇਹ ਕਹੈਂ ਮਾਨਿਬੈ ਸੈਉ ਚਲਹਿ ਨਹੀਂ
ਬਸ ਹਮਰੇ ਕੋਉ* ॥ ੪੩ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਜਨਨੀ ਵੇਰਤਿ ਲੋਚਨ। ਅਸਮੰਜਸ
ਲਖਿ ਕਰਤੀ ਸੋਚਨ। ਮਮ ਸੁਤ ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਹਿ ਭਲੇਰਾ। ਧਨ ਮਦ
ਤੇ ਸੋ ਕ੍ਰਿਤ ਆਘ ਕੇਰਾ* ॥ ੪੪ ॥ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿ ਜਨਨੀ ਨੋ ਤਬਿ ਠਾਨਾ।
ਮਮ ਸੁਤ ਬਚੈ-ਇਹੀ ਬਡ ਜਾਨਾ। ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਸੁਨਿਤੈ ਗੁਰ ਧਾਮ*।
ਬੀਤੀ ਤਬਹਿ ਜਾਮਨੀ ਸਾਮ* ॥ ੪੫ ॥

*ਅਰਥ ਨਾਨਕੀ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ੪੦੪੪ ਤਕ ਚਲੇ ਗਏ। ਪੰਨਾ ੧੯ ॥

੧੯. [ਧੀਰਮੋਲ ਦੀਆਂ ਬੀਬਾਂ ਮੋੜੀਆਂ]।

ਵੇਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਕੇ ਬਾਕ ਕੋ ਦੁਰਿਤਾ ਮੱਖਣ ਜਾਨਿ। ਬਹੁਰ ਕਹਜੈ*
ਨਹਿ ਦੋਰ ਕਰਿ ਜਾਹੁ ਧੀਰਮੋਲ ਬਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਫੇਰਹੁ* ਵਸਤੁ
ਜਿਤਿਕ ਤਿਨ ਕੇਰੀ। ਨਿਜ ਧਨ ਕੋ ਭੀ ਦੀਜਹਿ ਵੇਰੀ*। ਚੋਚਲ ਲਛਮੀ
ਬਿਰ ਨ ਰਹਤਿ ਹੈ। ਆਏ ਸੁਖ ਚਿਤ, ਗਈ ਦਹਤਿ ਹੈ* ॥ ੨ ॥ ਲੋਭੀ
ਇਸ ਹਿਤ ਪਾਪ ਅਨੇਕ। ਕਰਤਿ ਕਰਤਿ ਮਿਤੁ ਲਹਿ ਅਬਿਬੇਕ।
ਜਨੈ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਖੈ ਤਿਮ ਇਹ ਰਹੈ। ਸਬਦ ਬਿਖੈ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਹੈਂ:- ॥ ੩ ॥

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਪਦ ੫। ਅਛਲ ਛਲਾਈ ਨਹ ਛਲੇ ਨਹ ਘਾਉ ਕਟਾਰਾ
ਕਰਿ ਸਕੈ ॥ ਜਿਉ ਸਾਹਿਬੁ ਰਾਖੈ ਤਿਉ ਰਹੈ ਇਸੁ ਲੋਭੀ ਕਾ ਜੀਉ ਟਲ ਪਲੈ ॥ ੧ ॥

*ਉਡੀਕਦੀ ਹਾਂ। *(ਉਸ ਦੀਆਂ ਖੁਟਿਆਈ ਵਾਲੀਆਂ) ਗੱਲਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਭੀ ਉਸਦਾ ਹਿਤ ਹੀ
(ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)। *(ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਕੋਨ ਮੋੜੇ (ਅਸੀਂ ਤਾਂ) ਬਬੇਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। *ਸਮਿੱਧੀ, ਵਿਭੂਤੀ।
*ਮੁੜਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। *ਉਹ ਧਨ ਦੇ ਹੋਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। *ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ।
*ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ। *(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਕਿਹਾ। *ਮੋੜ ਦਿਓ। *ਜਾਣ (ਵੇਲੇ ਚਿਤ
ਨੂੰ) ਸਜ਼ਦੀ ਹੈ। *ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਡਿਮਾ, ਵੇਰਾਗ ਤੇ ਤਿਆਗ ਦੀ ਅਵਧੀ ਸਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਥੋਪਈ ॥ ਛਲ ਤੇ ਛਲੀ ਨ ਜਾਵਹਿ ਮਾਯਾ । ਆਦਿ ਕਟਾਰ ਨ ਆਯਧ
 ਘਾਯਾ ॥ ਤਉ ਨਰਨਿ ਕੇ ਮਨ ਟਲਪਲੈ* ।-ਹਮ ਕੋ ਸਭਿ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਮਿਲੈ-
 ॥੪॥ ਸੰਚਨਿ, ਪਾਲਨਿ, ਨਾਸ ਮਝਾਰ । ਦੁਖ ਦਾਯਕ ਧਨ ਕੋ ਨਿਰਧਾਰ
 ਭੋ ਮੱਖਣ ! ਕਜੋਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰੈਂ । ਦੋਹੁ ਧੀਰਮੱਲ ਉਰ ਦੁਖ ਹਰੈ ॥੫॥ ਲੱਭੀ
 ਧਨ ਤੇ ਸੁਖ ਕੋ ਚਾਹੈ । ਨਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਤਿਨ ਕੇ ਉਰ ਦਾਹੈ । ਅਪਰ
 ਬਿਚਾਰ ਕਰਹੁ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਆਨੀ ਵਸਤੁ ਦੀਜਿਯਹਿ ਸੋਈ' ॥੬॥ ਗੁਰ
 ਬਚ ਸਿੰਖਲ ਤੇ ਰੁਕ* ਗਇਓ । ਮੱਖਣ ਮਨ ਕੁੰਜਰ' ਤਬਿ ਭਇਓ ।
 ਕਹਨਿ ਲਗਯੋ 'ਭੋ ਗੁਰਹਿ ਰਜਾਇ । ਹਮਰੋ ਬਸ ਨ ਚਲਹਿ ਕਿਸ ਭਾਇ
 ॥ ੭ ॥ ਰਾਵਰਿ ਬਾਕਨਿ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਮਤੋ ਹਮਾਰ' ।
 ਗੁਰ ਜਨਨੀ ਕੇ ਦੇਖਤਿ ਤਹਾਂ । ਨਿਜ ਭਿੱਤਸਨਿ ਸੋਂ ਮੱਖਣ ਕਹਾ ॥੮॥
 'ਧੀਰਮੱਲ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਾਵਹੁ । ਦਰਬ ਵਸਤੁ ਦਿਹੁ, ਪੁਨਹਿ ਸੁਨਾ-
 ਵਹੁ ।-ਇਮ ਜਾਨਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬਡਿਆਈ । ਬੁਰੇ ਕਰਤਿ ਸੋ ਠਟਹਿ
 ਭਲਾਈ ॥੯॥ ਬਹੁਰ ਨਹੀਂ ਕਿਮ ਕਰਨੀ ਰਾਗਦੁਰਚਾਰਨਿ ਸੋਂ ਮਸਲਤ
 ਧਾਰਿ' । ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਤੇ ਇਮ ਭਈ । ਵਸਤੁ ਅਪਰਾਧੀ ਕਹੁ ਦਈ
 ॥ ੧੦ ॥ ਭਲੀ ਭਈ ਨਹਿ ਆਯੁਧ ਚਾਲੇ । ਚਲਤਿ ਜਿ, ਨਹਿ ਪਾਯਤ
 ਕਿਤ ਭਾਲੇ' । ਜੀਵਤਿ ਰਹਯੋ ਦਰਬ ਪੁਨ ਪਾਯਾ । ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
 ਦਾਯਾ' ॥ ੧੧ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਪਠੇ ਸੁ ਮੱਖਣ ਸਾਹ । ਵਸਤੁ ਅਖਿਲ ਸੋਂਪਿ
 ਕਰਿ ਤਾਂਹਿ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਇਮ ਵਸਤੁ ਫਿਰਵਾਇ । ਪੈਛੇ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੇਜ ਪਰ
 ਜਾਇ ॥੧੨॥ ਤਬਿ ਮੱਖਣ ਉਠਿ ਬੰਦਨਿ ਕਰਿ ਕੈਸੋਂਪਤਿ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾ-
 ਰਨਿ ਕਰਿ ਕੈ । ਅਖਲ ਦਈ ਵਸਤੁ ਜਬਿ ਫੋਰਿ' ਪੁਨਹਿ ਗ੍ਰਿਥ ਸਾਹਿਬ
 ਜੀ ਹੋਰਿ ॥ ੧੩ ॥ ਦਿਯੋ ਨ ਚਹਤਿ ਅਮੋਲਕ ਜਾਨਿ ।-ਰਹੈ ਗੁਰੁ ਫਿਰਾ-
 ਇੱਛਾ ਠਾਨਿ ।-ਤਿਹ ਫਿਰਾ ਹੋਨਿ ਅਜੋਗ-ਪਛਾਨਿ ।-ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ
 ਰਹਿ-ਉਚਿਤ ਸੁ ਮਾਨਿ ॥ ੧੪ ॥ ਗੁਰ ਜਨਨੀ ਸੋਂ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਾਹੀ । 'ਇਹ
 ਸਮਾਨ ਦੂਸਰ ਕੁਛ ਨਾਹੀ । ਨਹਿ ਫੇਰਹੁ ਐਸੇ ਮਤ ਮੇਰਾ । ਨਿਜ ਘਰ
 ਮਹਿ ਕਰਿਵਾਵਹੁ ਭੇਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਗੁਰੁ ਨ ਪੂਛੈ, ਕਹਹੁ ਨ ਕੋਈ । ਇਸ

*ਬਾਵ ਨਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਈਂ ਤੋਂ ਟਾਲਦੀ ਤੇ ਪਲਟਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ । 'ਸੀਗਲ । 'ਹਾਥੀ ।

*ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ । *ਤਾਂ ਤੂੰ ਢੁੰਡਿਆ ਨਾ ਲੱਭਦਾ । 'ਮੋਹਰ ਹੈ । 'ਮੋੜ ।

*ਪਾ:-ਪ੍ਰੇਰਕ ।

†ਪਾ:-ਭੋ ਗੁਰ ਹਰਿ ਜਾਇ ।

ਦਰਸਨ ਪਰਸੇ ਸੁਖ ਹੋਈ। ਏਵ ਮਤੈ ਕਰਿ ਸਦਨ ਰਖਾਯੋ। ਨਹਿ ਬਹੁ
 ਤਨਿ ਕੇ ਪਾਸ ਬਤਾਯੋ ॥ ੧੬ ॥ ਲੋ ਕਰਿ ਸਰਬ ਵਸਤੁ ਕੋ ਦਾਸ। ਅਰਪੀ
 ਜਾਇ ਧੀਰਮਲ ਪਾਸ। ਕਹਿਵਤ ਮੋਖਣ ਕੀ ਸੁ ਸੁਨਾਈ। ਸਤਿਗੁਰ
 ਕੀ ਕਰੁਨਾ ਸੁ ਬਤਾਈ ॥ ੧੭ ॥ ਬਾਨ ਬਾਕ ਤੇ ਬੀਧਨ ਹੋਵਾ। ਧੀਰਮਲ
 ਉਚੇ ਨਹਿ ਜੋਵਾ। ਧਰੇ ਲੋਭ, ਧਨ ਤਜਮੈ ਨ ਜਾਈ। ਸਹੈ ਨ ਓਰ ਬਾਕ
 ਜਿ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੧੮ ॥ ਭੂਸ਼ਨਿ ਰਹਮੈ ਧਾਰ ਕਰਿਜਦਾ। ਲੀਨਸਿ ਵਸਤੁ
 ਮਸਿਦਨਿ ਤਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਕੋਰੀ। ਬਡ ਬਹਾਦਰੀ ਲਖਿ
 ਤਿਸ ਬੈਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਜਾਨਿ ਜਾਨਿ ਬਡ ਏ ਬਡਿਆਈ। ਲੱਜਮਤ ਹੋਤਿ,
 ਸਹੀ ਨਹਿ ਜਾਈ। ਅਪਨੋ ਭੀ ਹਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਮਾਂਹੀ। ਤਉ ਦੁਖਦ ਲਖਿ
 ਹਰਖਤਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੨੦ ॥ ਆਇ ਦਾਸ ਜੋ ਦੇ ਦੇ ਜਾਹਿ। ਲੋ ਮਸਿਦ ਸੋ
 ਰਾਖਹਿ ਪਾਹਿ। ਨਹਿ ਬਿਲੋਕਨੋ ਕਿਸ ਦਿਸਿ ਕਰਿਹੀ। ਲੱਜਾ ਧੰਡੀ
 ਮਨਹੁ ਅਥਿ ਮਰਿਹੀ ॥ ੨੧ ॥ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਤਿ ਭਾ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ—ਗੁਰਤਾ
 ਕੇ ਗੁਨ ਇਹ ਬੱਖਸਤ। ਮੈਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਨਿ ਤਿਨ ਐਸੇ। ਪਾਨ ਹਾਨਿ
 ਹੁਇ ਜਾਵਹਿ ਜੈਸੇ ॥ ੨੨ ॥ ਸੋ ਅਪਰਾਧ ਚਿਤਮੈ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਪਨ
 ਕੀਨਸਿ ਜਿਮ ਮਮ ਹਿਤ ਹੋਈ। ਹਰਿ ਕਿਸ ਮਹਿ ਐਸੇ ਗੁਨ ਨਾਂਹੀ।
 ਜਸ ਗੁਰ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਮਾਂਹੀ ॥ ੨੩ ॥ ਗੁਰਤਾ ਉਚਿਤ ਨ ਕੋਸੇ ਹੋਇ?।
 ਧੀਨ ਧੀਨ ਤਿਨ ਸਮ ਨਹਿ ਕੋਇ। ਅਪਨੋ ਦਰਬ, ਵਸਤੁ ਮਮ ਸਾਗੀਫੇਰਿ
 ਦੀਨਿ, ਅਵਗੁਨ ਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਤਿ ਹੁਤੇ ਬਿੱਛਨਿ ਕੀ ਰੀਤਿ।
 ਸਿਤਨਿ ਬਿਥੈ ਬਸਤਿ ਹੈ ਮੀਤ। ਅਪਕਾਰੀ ਪਰ ਹੈ ਉਪਕਾਰੀ। ਸੋ ਅਥਿ
 ਨੀਕੀ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰੀ—॥ ੨੫ ॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਛੁਤਾਵਹਿ।
 ਅਪਨਿ ਆਪ ਕੋ ਧਿਕਹਿ ਮਨਾਵਹਿ। ਸਰਬ ਵਸਤੁ ਕੋ ਲੋਧ ਮਸਿਦ।
 ਪਿਖਮੈ ਧੀਰਮਲ ਦੁਖੀ ਬਿਲੀਦ ॥ ੨੬ ॥ ਗੀਵਾ ਕੋ ਉਚੀ ਨ ਉਠਾਵੈ। ਨਹਿ
 ਸਨਮੁਖ ਕਿਹੁ ਲੋਭ ਲਗਾਵੈ। ਇਮ ਮਨ ਜਾਨਿ ਧੀਰ ਕੋ ਦੋਨਿ। ਕਹਮੈ
 ਮਸਿਦ ਫੁਲਾਵਨਿ ਫੋਨ ॥ ੨੭ ॥ 'ਕੜੇਂ ਤੁਮ ਦੀਨ ਮਨੇ ਹੁਇ ਰਹੇ?।
 ਅਪਨਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਪ ਨਹਿ ਲਹੇ। ਬਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਛਾਨਿ ਤੁਮਾਰੇ। ਨਿਜ
 ਕੋ ਲਾਮੁਤਾ ਬਿਥੈ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਦਰਬ ਸਹਿਤ ਵਸਤੁ ਦੇ ਦੀਨਸਿ।

‘ਵੀਨਿਆਂ ਗਿਆ। ‘ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲਗਾ। ‘ਕਿਵੇਂ ਨ ਹੋਵਣ? ‘ਪ੍ਰਿਕਾਰ
 ਮਨਾਵਦਾ ਹੈ। ‘ਬੱਗ (ਵਤ) ਫੁਲਾਉਣ ਲਈ।

ਅਪਨੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਇਮ ਚੀਨਸਿ। ਤੁਮਰੇ ਸਦਨ ਬਿਖੇ ਗੁਰਿਆਈ।
 ਨਹਿ ਕਿਸ ਹੂੰ ਤੇ ਛਪਹਿ ਛਪਾਈ ॥ ੨੯ ॥ ਗੁਰ ਧਰਿਰਾਇ ਅਨੁਜ ਤੂੰ
 ਅਹੈ। ਨਿਜ ਭ੍ਰਾਤਾ ਕੀ ਸਮਤਾ ਲਹੈ। ਦੈ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸ਼ਤ ਅਸਵਾਰ। ਹੁਤੇ
 ਸਾਥ ਨਿਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਧਾਰਿ ॥ ੩੦ ॥ ਐਸੂਰਜ ਮਹਿ ਘਰ ਬਡੇ ਤੁਮਾਰਾ।
 ਜ਼ਾਹਰ ਜਗਤ ਜਾਨਤੋ ਸਾਰਾ। ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਹਰਿ ਗਵਿੰਦ ਜੀ ਆਪੀ। ਤੁਮਰੇ ਘਰ
 ਕੇ ਗੁਰਤਾ ਥਾਪੀ ॥ ੩੧ ॥ ਦੋਸ਼ ਅਨੇਕ ਗਿਨੈ ਨਹਿ ਜਾਇ। ਪੂਜਤਿ ਰਹੇ
 ਉਪਾਇਨ ਲਾਇ। ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਇਕ ਸਿਖ ਪਰਦੇਸੀ। ਕਿਸ ਅਜੋਗਤਾ
 ਮੂਢਨਿ ਜੈਸੀ ॥ ੩੨ ॥ ਤਉ ਚਰਾ ਤੁਮ ਤੇਗਬਹਾਦਰ। ਲਖਹਿ ਆਪ ਕੇ
 ਘਰ ਕੇ ਆਦਰ। ਤੁਮ ਤੇ ਉਨ ਆਪ ਕੇ ਜਾਨਾ। ਅਖਿਲ ਉਪਾਇਨ ਕੇ
 ਅਰਪਾਨਾ ॥ ੩੩ ॥ ਕਿਧੋਂ ਤੁਮਾਰੇ ਤੋ ਡਰਪਾਵਾ। ਬਾਤ ਭਵਿੱਖਸਤ ਮਹਿ
 ਚਿਤ ਲਾਵਾ। ਪਰਦੇਸੀ ਮੱਖਣ ਚਲਿ ਜਾਇ। ਕੇਚਿਤ ਬਾਸਰ ਇਹਾਂ
 ਬਸਾਇ ॥ ੩੪ ॥ ਪੁਨਹਿ ਇਕਾਕੀ ਮੈਂ ਰਹਿ ਜਾਵੈ। ਤਦਾ ਸਹਾਇਤ ਕਿਸ
 ਕੀ ਪਾਵੈ-। ਤੁਸ ਭਵਿੱਖਸਤ ਕੋਰ ਬਿਚਾਰਾ। ਦੀਨਸਿ ਵਸਤੁ ਅਰ ਧਨ
 ਸਾਰਾ ॥ ੩੫ ॥ ਹਰਖਹੁ ਕਰਿ ਉਤਸਾਹੁ ਬਡੇਰਾ। ਚਿੰਤ ਕਰਨਿ ਕੀ ਨਹਿ
 ਇਹ ਬੇਰਾ। ਮਿਲਹਿ ਤੋਹਿ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਬਡਿਆਈ। ਬ੍ਰਹਮਿ ਸਮ੍ਰਿਧ ਸੈਨ
 ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਹੁ ਦਰਬ ਸਮੇਤਾ। ਗੁਰਤਾ ਬਿਰਤਾ ਤੋਹਿ
 ਨਿਕੇਤਾ। ਧਰਿ ਧੀਰਜ ਅਸ ਬਾਤਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਹੋਹਿ ਦੀਨ ਉਚਿਤੀ ਤੁਝ
 ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੭ ॥ ਜੇ ਉਤਸਾਹ ਗੇਰ ਇਮ ਦੇਵੈ। ਕੋਇ ਨ ਆਇ ਤੋਹਿ ਪਗ ਨਵੈ
 ਸਿਕਲ ਪਦਾਰਥ ਅਬਿ ਘਰ ਆਏ। ਦੇਹੁ ਲੋਹੁ ਮਨ ਮੋਦ ਬਢਾਏ* ॥ ੩੮ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕਿੰਦੇ ਰਿਵਾਜਿ ਰਾਸਿ 'ਚੀਨਸਿ ਸੇ ਮਸੰਦ ਭਾਵੇ' ਅਯੋਗ ਚਰਨਨੇ ਨਾਮ ਏਕ ਉਠ ਬਿਸਲੀ ਅੰਸੁ ੧੧੮।

੨੦. [ਧੀਰਮੱਲ ਦੀ ਵਾਪਸੀ]।

ਏਹਕਾ ॥ ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਕੇ ਬਾਕ ਕੇ ਧੀਰਮੱਲ ਲਘੁਪੀਰ*। ਕੁਛਕ ਦੀਨ
 ਮਨ ਹੋਇ ਕੈ ਕਹਨੋ ਪਾਇ ਪਰ ਪੀਰ* ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ 'ਭੁ ਮਸੰਦ। ਤੈਂ
 ਭਨਜੋ ਬਨਾਇ। ਜੇ ਉਹ ਚਹਿਤ ਮੋਹਿ ਮਰਿਵਾਇ। ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਸ ਪੰਚ ਸੈ
 ਪਾਓਟ। 'ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਦੀ ਗਲ ਸੋਚੀ ਹੈ ਕਿ। 'ਸਮਿੱਗੀ।
 'ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੋਸਲਾ ਕਰਕੇ। 'ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੀੜਾ ਪਾਕੇ (ਕਿਹਾ)।

*ਧੀਰਮੱਲ ਦਾ ਮਨ ਸਚਾਈ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਮਾਇਆ ਕਿਵੇਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ
 ਤੇ ਕੁਸੰਗੀ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਸਾਰਥੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਦੇ ਹੋ ਰਹੀ ਸੁਮਤੀ ਕਿਵੇਂ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੀ
 ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇੱਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਕਮਾਲ ਨਾਲ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਅਵਸਥਾ
 ਤੇ ਜਗਤ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਦਰਸਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚੇ ਕਵੀ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਨਰ ਹੈਂ। ਅਸ ਮੱਖਣ ਅਬਿ ਰਹਿ ਅਨੁਸਰਿ ਹੈਂ ॥੨॥ ਤਿਸ ਰਜਾਇ ਕੋ
ਪਾਇ ਕਰੀਤਾ^੧। ਯਾਂਤੀ ਬਚਨੇ ਮੋਹਿ ਨਹਿ ਹੀਤਾ^੨। ਪੂਰਬ ਭੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਿਤ
ਸੈਇ। ਕਬਹੂੰ ਕੁਕਰਮ ਕੀਨਿ ਨਹਿ ਕੋਇ ॥ ੩ ॥ ਅਬਿ ਭੀ ਕਰਿ ਨਹਿ
ਸਕਹਿ ਖੁਟਾਈ^੩। ਮੁਝ ਮਨ ਮੈਂ ਇਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਆਈ। ਅਥਵਾ ਤੋਹਿ
ਕਹਯੋ ਜਿਸ ਭਾਂਤੀ। ਹੁਈ ਹੋਇਗੀ ਤੈਸਿਹੁ ਬਾਤੀ ॥ ੪ ॥ ਤਉ ਸੁਨਹੁ
ਮੋਕਹੁ ਦੁਖਦਾਈ^੪। ਭਯੋ ਬਿਗਾਰ ਜਿ ਨਹਿ ਸੁਧਰਾਈ^੫। ਪਤਿ ਮਹਿ
ਰਖਣਾ^੬ ਅਸ ਪਰ ਗਇਉ। ਜਿਸ ਤੇ ਪੂਰਬ ਸਮ ਨਹਿ ਭਇਉ ॥ ੫ ॥
ਅਪਜਸੁ ਬਿਬਰਹਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੁਰਹਿ ਕਿਮ
ਨਾਂਹੀ। ਸੋਢੀ ਬੰਦ ਸ਼ਰੀਕ ਹਮਾਰੇ। ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਹਸਹਿ ਉਦਾਰੇ
॥ ੬ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਮੇਰੀ ਭਨਹਿ ਖੁਟਾਈ। ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੀ ਭਲਿਆਈ
ਕਿਮ ਬੈਠੋਂ ਮੈਂ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ। ਹੋਵੋਂ ਲੱਜਿਤਿ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੭ ॥
ਜੇ ਰਹਿਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਮਹਿ। ਅਸ ਬਿਨਪਤੀ^੭ ਹੋਤਿ ਤਿਹਠਾਂ ਨਹਿ।
ਨਿਜ ਨਿਕੋਤ ਰਹਿ ਸਜਸੁ ਸਮੇਤ। ਆਵਹਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਹੇਤੁ
॥ ੮ ॥ ਅਨਗਨ ਚਲੀ ਉਪਾਇਨ ਆਵਹਿਨਿਜ ਘਰ ਮਹਿ ਸਭਿ ਬਿਧਿ
ਸਖ ਪਾਵਹਿ। ਕੋਤਿਕ ਮਿਲਤਿ ਜਿ ਮੱਖਣ ਜੈਸੇ। ਪਿਖਨਿ ਸਮੁੱਥ ਨ ਹੈ
ਤਿਹ ਕੈਮੋ^੮ ॥ ੯ ॥ ਤੈਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਘਨੇਰ। ਇਹਾਂ ਆਨਿ
ਕਰਿਵਾਯਹੁ ਡੇਰੇ। ਪੁਨਹ ਚਲਯੋ ਛੀਕਤਿ^੯ ਮੈਂ ਬਰਜਯੋ। ਨਹਿ ਮਾਨਯੋ,
ਅਪਨੋ ਮਤ ਸਰਜਯੋ^{੧੦} ॥ ੧੦ ॥ ਅਪਜਸੁ ਕੋ ਸੰਕਟ ਮੁਝ ਦੀਨਸਿ। ਤੁਮ
ਅਨੁਸਾਰ ਏਹੁ ਫਲ ਲੀਨਸਿ। ਜਥਾ ਤੁਰੰਗ ਹੋਇ ਮੁਹਤਾਲਾ। ਜਾਹਿ
ਕਮਾਰਗ ਕਰੇ ਪਿਛਾਲਾਂ ॥ ੧੧ ॥ ਬਿਖਰੀ^{੧੦} ਧਰਾ ਗੋਰਿ ਅਸਵਾਰ। ਪੁਨ
ਬਿਬਰਤਿ ਨਿਜ ਇੱਛਾ ਧਾਰਿ। ਤਸ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਕੀਨਸਿ ਬਾਤ। ਪੁਨ ਨ
ਹਾਥ ਆਵਹਿ ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ ॥ ੧੨ ॥ ਮਮ ਚਿਤ ਅਬਿ ਬਿਰਤਾ ਨਹਿ ਰਹੇ।
ਕੁਤੋਂ^{੧੧} ਸ਼ਰੀਕ ਹਾਸ ਕੋ ਸਹਾਂ ਮੈਂ ਤੋ ਇਹਾਂ ਰਾਤਿ ਹੀ ਰਹੀਂ। ਤਿਮਰ ਹੋਤਿ
ਹੀ ਨਿਕਸਨਿ ਚਹੀਂ ॥ ੧੩ ॥ ਨਹਿ ਕਿਸ ਹੀ ਨਿਜ ਮੁਖ ਦਿਖਲਾਵੋਂ।

੧(ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਅਨੁਸਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੨(ਕੰਮ) ਕਰਦਾ ਹੈ (ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ)। ੩ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ। (ਅ) ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਂਦਾ। ੪ਜੇ ਸੁਧਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ੫ਫਰਕ। ੬ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ। ੭ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਮੇਰੀ ਵਲ) ਦੇਖਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ੮ਟੁਰਨ ਵੇਲੇ ਨਿੱਛ ਪਈ ਤੇ। ੯ਤੂੰ ਕੀਤਾ ਅਪਨਾ ਮਤ। ੧੦ਬਿਖਰੀ। ੧੧ਕਿਵੇਂ।

ਅਰਣੈ ਦੈ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਧਾਵੈ । ਅਸ ਲਾਲਚ ਤੈ ਮੋਹਿ ਕਰਾਵਾ । ਜਿਸ ਤੇ
ਪੂਰਬ ਸੁਜਸੁ ਨਸਾਵਾ ॥ ੧੪ ॥ ਅਥਿ ਤੂ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰੀਅਹਿ । ਰਹੀ
ਗਈ ਕੀ ਸੋਈ ਧਰੀਅਹਿ । ਸਭਿ ਕੋ ਭਾਰ ਲੋਹੁ ਬੰਧਵਾਇ । ਡੇਰਾ ਤਜਾਰ
ਕਰਹੁ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਅਪਨੇ ਨਗਰ ਬਿਖੈ ਨਿਤ ਰਹੈ । ਜਹਿ ਸਭਿ
ਬਿਧਿ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਲਹੈ । ਰਹੈ ਜਿ ਗਾਮ ਬਕਾਲੇ ਠੋਗਾਸਰਬ ਸਰੀਕਨਿ
ਮਹਿ ਭਾ ਹੋਗਾ ॥ ੧੬ ॥ ਚਾਹਨਿ ਆਇ ਅਧਿਕ ਬਡਾਈ । ਭਈ ਪ੍ਰਥਮ
ਹੀ ਤੇ ਲਘੁਤਾਈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਮਤਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿਕੈ । ਰਹੈ
ਮਸਿੰਦ ਮੋਨਤਾ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ੧੭ ॥ ਧੀਰਮੱਲ ਤੇ ਸੁਨਿ ਭ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ । ਵਸਤੁ
ਸਹਿਤ ਡੋਰੇ* ਕਿਯ ਤਜਾਰੇ । ਜਾਗ੍ਰਤ ਰਹੇ ਨੀਂਦ ਨਹਿ ਆਈ । ਬੰਧੇ ਭਾਰ
ਧਰੇ ਇਕ ਥਾਂਈ ॥ ੧੮ ॥ ਮੱਖਣ ਕੋ ਨਰ ਦੇ ਦੇ ਜਾਹਿ । ਲੇ ਲੇ ਭਾਰ ਸਕਲ
ਬੰਧਵਾਹਿ । ਅਰਧ ਗਤਿ ਲੋ ਰੋਗ ਰਹੈ । ਪੁਨ ਟਿਕ ਰਹੇ ਥਾਨ ਨਿਜ
ਲਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ਮੱਖਣ ਅਪਨੇ ਜਨ ਸਭਿ ਲੀਨੇ । ਸਿਵਰ ਜਾਇ ਸਿਹਜਾ
ਸੁਖ ਭੀਨੇ । ਨਿਜ ਗੁਰ ਕੋ ਬਦਲਾ ਲੈ ਗਯੋ । ਤਉ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਅਟਪਟ
ਭਯੋ ॥ ੨੦ ॥ ਗੁਰ ਸੁਸ਼ੀਲਤਾ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰਤਿ । ਅਪਰ ਕੌਨ ਇਸ
ਫਿਰਮਾ ਸੁ ਧਾਰਤਿ । ਤਿਨਹੁ ਕੀਨਿ ਦੀਰਘ ਅਪਰਾਧ । ਇਹ ਕੈਸੇ ਬਰਤੈ
ਬਡ ਸਾਧੂ ॥ ੨੧ ॥ ਨਿਜ ਧਨ ਵਸਤੁ ਤਿਸ ਕੀ ਦਈ । ਨਹੀਂ ਬਿਕਿਰਤਾ
ਬੁਧਿ ਕੀ ਭਈ । ਧੀਰਜ ਉਰ ਮਹਿ ਰਹਿ ਇਕਸਾਰਾ । ਨਹਿ ਕੋਈ
ਅਪਰਾਧ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੨੨ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਗੁਣ ਸਹਿਤ ਬਿਬੇਕ । ਮੱਖਣ
ਚਿਤਵਤਿ ਰਿਦੈ ਅਨੇਕ । ਭਯੋ ਨੀਂਦ ਵਸਿ ਮੰਦ੍ਰਿਤ ਨੈਨ । ਨਿਜ ਘਰ
ਪੈਚੈ ਗੁਰ ਸੁਖਦੈਨ ॥ ੨੩ ॥ ਆਪੀ ਗਤਿ ਫਰੀ ਜਬਿ ਆਇ । ਲੋਕ ਗਏ
ਟਿਕ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਇ । ਆਦਿ ਮਸਿੰਦ ਅਪਰ ਮੁਖਿ ਮਾਨਵ । ਧੀਰ
ਮੱਲ ਸੋ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਵ ॥ ੨੪ ॥ ‘ਅਪਨੀ ਵਸਤੁ ਅਖਿਲ ਹੀ ਆਈ ।
ਆਯੋ ਸੰਗ ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਂ । ਸੋ ਨਹਿ
ਦੀਨਸਿ ਰਾਖਨੇ ਤਹਾਂ ॥ ੨੫ ॥ ਜਿਸ ਕੈ ਸਮ ਕੋ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ । ਵਸਤੁ
ਅਮੋਲਕ ਤੁਮਰੇ ਪਾਹੀ । ਜਿਸ ਕੋ ਤਜਨੋ ਨਹਿ ਬਨਿ ਆਇ । ਜੋ ਬਡਿਅਨਿ
ਕੋ ਹਾਥਨਿ ਕਾਇ ॥ ੨੬ ॥ ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ਜਿਹ ਬਡ ਮਾਨਹਿ ।

*ਸੂਰਜ ਚਕ੍ਰਨ ਤੋਂ । *ਚਾਹ ਕਰਕੇ ਆਏ ਸਾਂ । *ਸਾਰੇ ਦਾਸ । *ਬਿਬੇਕ, ਘਬਰਾਇਆ
ਹੋਇਆ । *ਵਿਗਾਜ, ਵਿਕਾਰ । *ਮੁਖੀ ਮਨੁੱਖ । *ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਹੈ । *ਪਾ:-ਡੋਰੇ ।

ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਜਾਨਹਿ। ਜੋ ਕਰੈ ਦੋਵਹਿ ਤਿਹ ਅਨਵਾਵਹੁ^੧।
 ਤਿਸ ਬਿਹੀਨ ਕਿਮ ਘਰ ਕੋ ਜਾਵਹੁ ॥ ੨੭ ॥ ਐਸੀ ਵਸਤੁ ਹਾਥ
 ਨਹਿ ਆਵਹਿ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਬਿਖੈ ਮਹਤਤਾ ਪਾਵਹਿ^੨। ਸੁਨਿ ਕੈ ਧੀਰਮੱਲ
 ਅਨੁਖਾਯੈ। ਮਮ ਘਰ ਤੇ ਤੁਮ ਨੋ ਸੁ ਗਵਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਮਮ ਘਰ ਕਿਮ
 ਆਵੈ ਜੇ ਗਯੋ। ਰਿਪੁ ਬਲਵਾਨ ਪਾਸ ਜੋ ਬਿਖੋ। ਲਰਿਬੇ ਤੇ ਹਮ ਹਾਥ ਨ
 ਆਵੈ। ਜਾਚਨਿ ਤਿਨ ਤੇ ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥ ੨੯ ॥ ਮਾਰਨਿ ਮਰਨ ਬੈਰ
 ਪਰਿ ਗਯੋ। ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਮੈਂ ਕਰਿ ਲਯੋ। ਆਇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹਮ ਪਾਹੀ।
 ਅਸ ਉਪਾਇ ਕੋ ਪਾਯਤਿ ਨਾਹੀ ॥ ੩੦ ॥ ਵਸਤੁ ਦਰਬ ਇਹ ਸਭਿ
 ਕਰ ਆਇ। ਕਹਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਿਤ ਪਾਇ^੩? ਇਹੁ ਤੋ ਕਾਜ ਬੁਰੇ
 ਬਹੁ ਭਯੋ। ਜਿਸ ਕੋ ਨਹਿ ਉਪਾਇ ਕੁਛ ਬਿਖੋ ॥ ੩੧ ॥ ਜੇ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹੈ
 ਇਸਥਾਨ। ਤਉ ਨ ਸੋ ਦੈਰੈ ਮਝ ਆਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਜੀ ਇਹੁ
 ਕੀਨਾ। ਹਮਹਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦੀਨਾ ॥ ੩੨ ॥ ਉਨ ਕੇ ਹਮਰੇ ਹੈਂ ਸੁ
 ਬਡੇਰੇ। ਦਾਵਾ ਕਰਿ ਬੈਠਹਿ ਇਸ ਬੇਰੇ। ਜੇ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇਖ।
 ਨਹਿ ਲਾਲਚ ਕਰਿ ਆਪ ਸੁ ਲੇਖ ॥ ੩੩ ॥ ਤੋਂ ਹਮਰੇ ਕਰ ਆਵੈ ਸੋਇ।
 ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਚਲਹਿ ਨਹਿ ਕੋਇ। ਤਉ ਨ ਮੇਰੇ ਹੋਵਹਿ ਰਹਿਨੋ। ਮਹਾਂ
 ਕਸ਼ਟ ਇਹ ਜਾਇ ਨ ਸਹਿਨੋ ॥ ੩੪ ॥ ਭੋਰ ਹੋਤਿ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਧਾਵੈ^੪।
 ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਮਹਿ ਜਾਵੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਇ ਮਹਾਨੋ। ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਗਾਇ ਤੀਕ ਜਗ ਮਾਨੋ ॥ ੩੫ ॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਮੈਂ ਚਰਨ ਮਨਾਵੈ। ਬਹੁ
 ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਬਰਤਾਵੈ। ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਿਦੇ। ਬਸ ਕਰਿ^੫, ਬੁਧਿ
 ਵੇਚਹਿ ਜਦ ਕਦੇ ॥ ੩੬ ॥ ਦੋਹਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਿਨ ਜਾਚੇ। ਪੁਰਹਿ
 ਕਾਮ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ। ਸ਼ਰਨ ਬਡਨਿ ਕੀ ਬਿਨਾ ਜਿ ਆਨ। ਨਹਿ
 ਉਪਾਇ ਕੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਜਾਨਿ ॥ ੩੭ ॥ ਸੋ ਮੈਂ ਸ਼ਰਨ ਸਭਿਨਿ ਕੀ ਅਹੈ।
 ਤਿਨ ਤੇ ਪੁਰਨ ਕਾਮਨਾ ਚਹੈ। ਜਤਨ ਹੁਤੋ ਇਹੁ ਸੋ ਕਰਿ ਦੀਨਿ। ਅਪਰ
 ਉਪਾਇਨ ਤੇ ਮੈਂ ਹੀਨ^੬ ॥ ੩੮ ॥ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਬਾਰੀ। ਸੋਚਤਿ
 ਸੰਕਟ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਾਰੀ। ਇਮ ਬਿਰਲਾਪਤਿ ਬਹੁਤ ਬਿਸੁਰਤਿ। ਅਚਲ
 ਰਹਤਿ ਜਨੁ ਚਿੱਤ੍ਰੀ ਮੂਰਤਿ ॥ ੩੯ ॥ ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਬੀਤ ਗਈ ਸਭਿ ਰੈਨ।

ਮੰਗਾਵੇ। ਕਿਥੋਂ ਪਾ ਸਕਾਂਗੀ? ਭਾਵ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੇ। ਆਰਿਏ ਵਿਚ
 ਸਹੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ)।

ਪੌਢਿ, ਨਹੀਂ ਤਬਿ ਮੁੰਦੇ ਨੈਨ^੧। ਚਿੰਤਾ ਸਲਿਤਾ ਮਨ ਅਰਬਿੰਦ। ਬਹੁ
ਵਿਰਤਿ ਦੁਖ ਮਾਨਿ ਬਿਲੇਦ^੨॥ ੪੦॥ ਚਤਰ ਘਟੀ ਗਤੀ ਜਬਿ ਰਹੀ।
ਧੀਰਮੱਲ ਨਿਜ ਜਨ ਸੋ ਕਹੀ। ‘ਆਨਹੁ ਅਬਹਿ ਜ ਬਾਹਨ ਮੇਰਾਪਰਹੁ
ਪੰਥ, ਨਹਿ ਕੀਜਹਿ ਦੇਰਾ’॥੪੧॥ ਅਪਨੀ ਵਸਤੁ ਅਖਿਲ ਸੰਭਾਰੀਲੀਨਿ
ਦਰਬ ਮੁਖ ਤੁਸਨਿ ਧਾਰੀ। ਗਮਨੇ ਮਾਰਗ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ। ਚਿਤਹਿ
ਗ੍ਰਿਥ ਜੀ ਰਿਦੇ ਮਝਾਰ॥ ੪੨॥—ਭਲੀ ਬਝਾਈ ਪਾਵਨਿ* ਆਏ। ਹੁਤੀ
ਪ੍ਰਥਮ ਭੀ ਦਈ ਗਵਾਏ—। ਅਧਿਕ ਬਿਸੁਰਤਿ ਨਿਜ ਘਰ ਗਯੋ। ਨਹਿ
ਬਸਿ ਚਲਯੋ ਰਿਦੇ ਪਛੁਤਯੋ॥੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ
ਰਾਸੇ ‘ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਚਵਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਬਿਸਤੀ ਅੰਸੂ॥ ੨੦॥

੨੧. [ਮੱਖਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜੇ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਗ੍ਰਾਮ ਬਕਾਲੇ ਕੇ ਬਿਖੈ ਹੋਈ ਜਬਹਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ। ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਸਿਵਰ
ਪਿਖਿ^੧ ਪਰਯੋ ਛੁਛ, ਗਾ ਗਤ^੨॥ ੧॥ ਚੱਪਣਾ॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਪੇਖਯੋ ਓਠਿ
ਸੋ ਗਯੋ—ਨਹਿ ਰਹਿ ਸਕਯੋ ਖੋਟ ਜਿਨ ਕਯੋ। ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਮੈਂ ਸੰਸੇ
ਜਾਨਾ। ਜਿਸ ਨੇ ਕੂਰ ਕਰਮ ਇਤ ਠਾਨਾ॥ ੨॥ ਕੈਸੇ ਚਰਨ ਟਿਕਹਿ
ਤਿਸ ਕੇਰੇ। ਬਡ ਐਪਰਾਧ ਕੀਨਿ ਸਭਿ ਹੋਰੇ। ਤੁਸਤਿ ਕਰਤਿ ਭਾ ਸੰਸੇ
ਪ੍ਰਾਨ। ਸਮ ਕਾਇਰ ਕੇ ਧੀਰ ਧਰਾ ਨ—॥੩॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਹਿ ਮੱਖਣ
ਜਾਹ। ਰਹਯੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹਾਦਰਸਨ ਦਰਸਹਿ ਪਰਸਹਿ ਚਰਨ
। ਹਰਯੋ ਚਹੈ ਦੁਖ ਜਨਮ ਰੁ ਮਰਨ॥ ੪॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਅਧਿਕ
ਬਧਾਵਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ ਸੁਨਹਿ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਭਗਤਿ
ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼ਹਿ। ਕਟਤਿ ਕਲੇਸ ਅਸੇਸ ਹਮੇਸ਼ਹਿ॥੫॥ ਇਕ ਦਿਨ
ਮੱਖਣਜਾਹ ਬਖਾਨਾ। ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਅਨੰਦ ਨਿਧਾਨਾ। ਗੁਰ ਅਰਜਨ
ਜੀ ਰਚਯੋ ਸੁਧਾਸਰ। ਤਿਨ ਕੇ ਪਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ਯੋ ਜ ਕਰ’॥੬॥ ਤਹਾ ਜਾਨਿ
ਕੀ ਹੈ ਮਮ ਚਾਹੂ। ਮੱਜਨ ਕਰੋਂ ਕਲੁਖ ਗਨ ਦਾਹੂ। ਭਲੋ ਪਰਬ ਅਬਿ
ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਨਿ। ਭਯੋ ਬਿਸਾਖੀ ਕੋ ਇਸ਼ਨਾਨ॥ ੭॥ ਦਰਸਨ ਦਰਸੋਂ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਧਾਮ। ਕਹੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਜਿਸ ਅਭਿਰਾਮ। ਰਾਵਰ ਕੀ ਮੈਂ ਆਇਸੁ
^੧ਲੰਮਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਤਦ ਬੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਲਗੀ। ^੨ਮਨ ਬੂਧੀ ਕਵਲ ਚਿੰਤਾ ਰੂਪੀ ਨਈ ਵਿਚ
ਬੜਾ ਦੁਖ ਮੰਨਕੇ ਰੁਜ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ^੩ਵੇਖਿਆ। ^੪ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ ਹੈ (ਧੀਰਮੱਲ)। ^੫ਜਿਵੇਂ
ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਵ ਰਚਣ ਲਈ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ਿਆ ਸੀ।

*ਪਾ:—ਅਪਨੇ।

†ਪਾ:—ਨਿਸ ਖਿਸ।

ਪਾਇ । ਪੁਨ ਆਵੈ ਸੁੰਦਰ ਦਰਸਾਇ' ॥ ੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਹੈ ਦੂਰ ਕੁਛ
ਨਾਹੀ । ਜਿਸ ਦਰਸਨ ਤੇ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਹੀ । ਹਮ ਭੀ ਗਮਨਹਿ ਚਲਿ
ਦਰਸੈ ਹੈ । ਕਰਹਿ ਸਨਾਨ ਥਾਨ ਸਿਰ ਨਜੈ ਹੈ ॥੯॥ ਚਲਹਿ ਬੇਗ ਇਕਠੇ
ਮਗ ਸਇ । ਮਿਲਹਿ ਆਇ ਪੁਨ ਹਰਖਤਿ ਹੋਇ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਹਿ
ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ । ਉਂਜਲ ਸੁਮਤਿ ਹੋਇ ਬਿਧਿ ਰੂਰੀ' ॥ ੧੦ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਫੁਰਮਾਇ । 'ਤਜਾਰੀ ਕਰਹੁ' ਸੁ ਦੀਨਿ ਰਜਾਇ । ਸੁਨਿ
ਮੱਖਣ ਹਰਖਸੈ ਇਸ ਭਾਇ ।—ਕਾਰਨ ਇਕ, ਦੂ ਕਾਰਜ ਪਾਇ—॥
੧੧ ॥ ਅਪਲੇ ਭਾਗ ਪੈਨ ਮਨ ਜਾਨੇ । ਦਯਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਾਨਿ ਮਹਾਨੇ ।—
ਜਬਿ ਲੋ ਦਰਸਨ ਹੋਵਤਿ ਰਹੈ । ਤਬਿ ਲੋ ਲਾਭ ਅਧਿਕ ਮੁਝ ਅਹੈ—॥੧੨॥
ਭਸੇ ਸੁ ਤਜਾਰ ਕਰ ਕਿਯ ਬੇਰਾ । ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੋ ਆਸਹੁ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ।
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਨਾ ਕੀਨਸਿ । ਦਰਸਨ ਦਰਸਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਭੀਨਸਿ ॥
੧੩ ॥ 'ਗਵਰ ਕਰਹੁ ਅਰੁਢਨਿ ਜਿਸ ਪਰ । ਸੋ ਅਨਵਾਵੈ ਤੁਮ ਰਜਾਇ
ਕਰਿ । ਚਲਹੁ ਉਚਾਵਹਿ ਜਾਹਿ ਕਹਾਰ । ਨਤੁਰ ਤੁਰੰਗਮ^੧ ਬਲੀ
ਉਦਾਰ ॥੧੪॥ ਕੈ ਬਜਵਾ^੨ ਕੀ ਲਿਹੁ ਅਸਵਾਰੀ । ਗਮਹੁ ਪੰਥ ਜਿਸ ਰੀਤਿ
ਸੁਖਾਰੀ । ਗਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਹੈ ਜੈਸੇ । ਤੁਮ ਹਿਤ ਕਰਿਹੈ ਤਜਾਰੀ ਤੈਸ'
॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ' :—'ਜੋ ਬਾਹਨ^੩ ਹੋਵਹਿ ਅਬਿ
ਹਾਦਰ' । ਤਿਸ ਪਰ ਚਲਹਿ ਬਿਚਾਰ ਨ ਕਾਈ' । ਤਬਿ ਮੱਖਣ ਬਜਵਾ
ਮੰਗਵਾਈ ॥੧੬॥ ਸੁੰਦਰ ਜੀਨ ਜਗਾਉ ਪਾਇ । ਸਰਬ ਸਾਜ ਜਿਸ ਉਚਿਤ
ਸੁਹਾਇ' । ਬਰਨ ਸੁੰਤ ਤਨ ਰਜਤ ਸਮਾਨ^੪ । ਧੀਰ^੫ ਤੁਰੰਗਨਿ ਗੁਰਿਰ
ਮਹਾਨ ॥ ੧੭ ॥ ਫੋਰਤਿ ਤੇਜ ਉਠਾਵ ਬਡੇਰਾ^੬ । ਸੁਖਦਾਯਕ ਮਗ
ਗਮਨਤਿ ਬੇਰਾ^੭ । ਮਾਰਗ ਚਲੈ ਬੋਰਈ ਜਾਨੈ^੮ । ਪਹੁੰਚਹਿ ਦੂਰ ਉਲੰਘਿ
ਬਡ ਬਾਨੈ^੯ ॥੧੮॥ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤਿਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਭਏ ਤਜਾਰੀ ਕੀਨਿ ਦਾਸ
ਸੰਗ ਲਏ । ਹੁਤੀ ਤੇਜ ਤੁਰੰਗਨਿ ਗੁਰੁ ਕੋਰੀ । ਸੋ ਬਿਚ ਸਦਨ
^੧ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ । ^੨ਮੁਰਾਏ 'ਇਥ ਪੰਥ ਦੇ ਕਾਜ' ਤੋਂ ਹੈ । ਕਾਰਨ ਇਕ ਹੈ ਸਫਰ ਤੇ ਕਾਰਜ
ਦੋ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਸੰਗਿਥ ਜੀ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ । ^੩ਨਹੀਂ ਤਾਂ
ਘੋੜਾ । ^੪ਘੋੜੀ । ^੫ਬੋਲੀ :—^੬ਅਸਵਾਰੀ । ^੭ਤਿਆਰ । ^੮ਜਿਸਦੇ ਯੋਗ ਹੋਕੇ ਬੈਠ ਰਹੇ ਹਨ ।
^੯ਚੰਦੀ ਵਰਗਾ । ^{੧੦}ਧੀਰਜਵਾਨ । ^{੧੧}(ਕਦਮ) ਵੱਡਾ ਉਠਾਵਈ ਹੈ ॥ (ਅ) ਉਠਾਵ (=ਸੁਹੱਪਣ)
ਬਣਾ ਹੈ । ^{੧੨}ਰਾਹ ਚੱਲਣ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ । ^{੧੩}ਜਾਨੇ= ਪ੍ਰਤੀਤ ਅੰਤ੍ਰਿ ਦੇਂਦੀ ਹੈ
ਕਿ ਬੋਲਾ ਰਾਹ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ । ^{੧੪}ਗਵ ਪੈਂਡਾ ਬਹੁਤ ਮੁਕਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਬੰਧਾਇਵ ਹੋਰੀ^੧॥੧੯॥ ਹੁਤੀ ਧੀਰ ਜੋ ਮੱਖਣ ਦੀਨਿ । ਤਿਹ ਅਰੁਥਿ ਕਰਿ
ਚਲੇ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਗਮਨਜੋ ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਪਿਛਾਰੀ । ਲਿਖੇ ਸੰਗ ਮਾਨੁਖ ਭਟ
ਭਾਰੀ ॥ ੨੦ ॥ ਮਾਰਗ ਗਏ ਉਲੰਘ ਕਰਿ ਸਾਰਾ । ਜਾਇ ਸਧਾਸਰ ਤਬਹਿ
ਨਿਹਾਰਾ । ਹੁਤੇ ਮਸਿੰਦ ਅਗਾਰੀ ਜੋਤੀ । ਗੁਰ ਆਗਮਨ ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਨਿ ਤੋਤੀ
॥ ੨੧ ॥ ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਗਮਨੇ ਡਰਪਾਇ । *ਮਤ ਹਮ ਸਾਥ ਬਿਗਰ ਇਹ
ਜਾਇ । ਦਰਬ ਆਮਦਨ ਦੇਖਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਅਬਿ ਮੋਲੈ ਕੈ ਆਯੋ ਕਾਲਾ ॥
੨੨ ॥ ਰਹਹਿ ਜਿ ਆਪ ਬਿਲੋਕਹਿ ਤਾਂਹੀ । ਹਮ ਤੋ ਪੁਨ ਲੈ ਚੈ ਬਿਧਿ
ਯਾਹੀ । ਮੱਖਣ ਸਿੱਖ ਸੰਗ ਜਿਨ ਅਹੈ । ਹਮ ਸੋਂ ਕਰਹਿ ਜਥਾ ਚਿਤ ਚਹੈ
॥ ੨੩ ॥ ਧੀਰਮੋਲ ਕੈ ਲੂਟ੍ਹੈ ਡੇਰਾ । ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ ਤਿਸ ਤੋ ਨ ਬਡੇਰਾ
ਅਪਰ ਕੌਨ ਸੋਂ ਕਰਹਿ ਭਲਾਈ । ਹਮ ਤੋ ਧਨ ਲੈ ਪਾਇ ਗੁਰਾਈ ॥੨੪॥
ਮਿਲਹੁ ਨਹੀਂ ਕੋ ਜਾਇ ਅਗਾਰੀ । ਛਪੀਅਹਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਨ ਮਝਾਰੀ
ਇਨ ਕੋ ਸਦਾ ਸੁਭਾਵ ਸਿਸੂਤੈ^੨ । ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਕਰਿਹੈ ਕਬਹਿ ਕਿਸੂ ਤੈ^੩ ॥
੨੫ ॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤੋ ਹੁਇ ਬਹਹਿ ਨਿਰਾਲਾ । ਮੋਲ ਨ ਕਿਸ ਮਸਿੰਦ ਕੋ
ਨਾਲਾ । ਗੁਰਤਾ ਇਨ ਕਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ । ਇਹ ਸਭਿ ਬਾਂਤ ਅਬਹਿ
ਬਿਦਤਈ^੪ ॥ ੨੬ ॥ ਨਹਿ ਮਸਿੰਦ ਕੋ ਮਿਲਨੇ ਆਵਾ^੫ । ਅਪਰ ਨ ਕਿਨ
ਹੈ ਦੀਨਿ ਚਢਾਵਾ । ਪ੍ਰਥਮੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਆਯੋ । ਦਰਬ ਸੰਭਾਰਨਿ
ਕੋ ਲਲਚਾਯੋ ॥ ੨੭ ॥ ਅਪਰ ਮਸਿੰਦ ਸਰਬ ਮਿਲਿ ਜਾਇ । ਗੁਰੁਰਾ ਇਨ
ਕੀ ਅਚਲ ਟਿਕਾਇ । ਅਬਿ ਲੈ ਸਭਿਹਿਨਿ ਸੰਸੈ ਅਹਾ । ਗੁਰੁ ਭਯੋ
ਨਿਸ਼ਚੈ ਨਹਿ ਲਹਾ^੬ ॥ ੨੮ ॥ ਹਰਿਗਵਿੰਦ ਗੁਰ ਕੇ ਇਹ ਨੀਦਨ । ਦਾਵਾ
ਰਾਖਤਿ ਉਪਰ ਮਸਿੰਦਨ^੭ । ਇਨ ਸੋਂ ਮਿਲਿਨਿ ਨ ਅਬਿ ਬਨਿ ਆਇਨਹੀ
ਕਠੌਰ ਕਹੈ ਬਚ ਜਾਇ*—॥੨੯॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ।
ਦੁਰੇ ਮੰਦਮਤਿ ਸੰਸੈ ਪ੍ਰਾਹਿ^੮ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਚਾਰੋਂ ਦਾਰ । ਕਰੇ ਅਸੀਜਤਿ^੯
ਸਭਿਨਿ ਕਿਵਾਰ^{੧੦} ॥ ੩੦ ॥ ਹੁਤੈ ਦਰਸਨੀ ਪੌਰ ਬਡੇਰਾ । ਦੇ ਕਪਾਟ

^੧ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਵੇਖੀ । ^੨ਬਲਪਨ ਤੋਂ । ^੩ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ । ^੪ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ । ^੫(ਅਜੇ) ਕੋਈ
(ਹੋਰ) ਮਸਿੰਦ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਬੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ) । ^੬ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਇਆ
ਗਿਆ । ^੭ਮਸਿੰਦਾਂ ਉੱਤੇ ਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਵਾ ਹੈ । ^੮ਕਠੌਰ ਬਚਨ ਨਾਂ (ਕਿਤੇ) ਕਹੇ ਜਾਣ ।
^੯ਸੰਸਾ ਕਹਿਕੇ । ^{੧੦}ਬੰਦ । ^{੧੧}ਤਖਤੋ, ਬੁਹੇ । *ਮਸਿੰਦ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਤਾਰੋ ਪੁਨ ਭੈਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੋਗਥਹਾਦਰ ਸੁਮੀ। ਲਖਿ ਮਸਿਦ ਬਿਧਿ ਅੰਤਰ-
ਜਾਮੀ ॥ ੩੧ ॥ ਗਏ ਤਹਾਂ ਜਬਿ, ਪਿਖਯੋ ਨ ਕੋਈ। ਬੇਮੁਖ ਭਏ-ਜਾਨਿ
ਮਨ ਸੋਈ। ਮੱਖਨ ਸਾਥ ਕਹਯੋ ਇਸ ਭਾਂਤਿ। ‘ਪਿਖਹੁ ਮਸਿਦਨਿ ਕੋ
ਬਿਰਭਾਂਤ ॥ ੩੨ ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੁਇ ਛਪੇ ਸਥਾਨ। ਨਹਿ ਆਏ ਕਰਿਬੇ
ਸਨਮਾਨ। ਧਨ ਕੇ ਲੋਭ ਲਗੇ ਮਤਿਮੰਦ। ਹਮ ਕੋ ਸੁਨਿ ਨਹਿ ਭਏ
ਅਨੰਦ ॥ ੩੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮੰਦਿਰ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ। ਭੇਰਿ ਗਏ ਨਹਿ ਬਾਜਤਿ
ਬਾਜੇ। ਸਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸੁਨਿਯਤਿ ਨਾਂਹੀ। ਕੀਨਸਿ ਕਹਾਂ ਮਹਾਂ ਲਬ
ਮਾਂਹੀ’ ॥ ੩੪ ॥ ਸੁਨਿ ਮੱਖਣ ਬੋਲਯੋ ਗੁਰ ਸੰਗ। ‘ਫੁਰਮਾਵਨਿ ਮੁਖ ਕਰਹੁ
ਨਿਸੰਗ। ਇਨ ਸੋ ਕਰੋ ਧੀਰਮੱਲ ਜੈਸੇ। ਦੇਡ ਉਚਿਤ ਦੁਰਜਨ ਹੁਇ
ਐਸੇ ॥ ੩੫ ॥ ਤੁਮਰੋ ਵਸਤੁ ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਏ। ਕਰਹਿ ਚੁਗਾਵਨਿ ਮਦ
ਉਪਜਾਏ। ਅਬਿ ਤੁਮ ਕੇ ਦੇਖਤਿ ਦੁਰ ਰਹੇ। ਸਨਮੁਖ ਆਇ ਸ ਬਾਕ
ਨ ਕਹੇ ॥ ੩੬ ॥ ਨਹੀਂ ਉਪਾਇਨ ਆਗੇ ਧਰੀ। ਦੀਨ ਹੋਇ ਨਹਿ ਬਿਨਤੀ
ਕਰੀ। ਅਸ ਅਨੀਤਿ ਕਸ ਸਕਹਿ ਸਹਾਰ। ਜਾਵਤਿ ਮਤਿ ਦੀਜਹਿ
ਨਹਿ ਤਾਰ ॥ ੩੭ ॥ ਛਮੀ ਪੁਰਖ ਮਹਿ ਤੁਮ ਪਰਧਾਨ। ਕਰਹੁ ਛਿਮਾ
ਸਭਿ ਦੇਡ ਸਥਾਨ’। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ‘ਸਮੇ ਜਬਿ ਆਵਹਿ। ਦੁਸ਼ਟ ਮੰਦ
ਤਾਜਨ ਕੋ ਪਾਵਹਿ ॥ ੩੮ ॥ ਸਭਿ ਮਸਿਦ ਤੇ ਲੈ ਹੈਂ ਲੇਖਾ। ਪੀੜਹਿ ਨਿਜ
ਦਰਗਾਹ ਬਿਸ਼ੇਖਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਜੀ ਇਕ ਕਾਲ। ਇਨ ਕੋ ਪਿਖਿ
ਕਰਿ ਖੋਟ ਬਿਸਾਲ ॥ ੩੯ ॥ ਦੀਨਹੁ ਸੁਪ-ਰਹਹਿ ਜਰ ਨਾਂਹੀ। ਕਿਸੀ
ਸਮੇ ਮਹਿ ਹੈ ਬਿਨਸਾਹੀ-। ਸਮੇ ਆਇ ਜਬਿ ਪਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਇਨ ਕੋ
ਮੂਲ ਬਿਨਾਸਹਿ ਸੋਇ ॥ ੪੦ ॥ ਧਰੇ ਲੋਭ ਇਹ ਮਰੇ ਅਗਾਰੀ। ਦਯੋ
ਸੁਪ ਇਨ ਜਰੇ ਉਖਾਰੀ’। ਮਰੇ ਹੁਏ ਇਹ, ਕਯਾ ਹਮ ਮਾਰੈਂ। ਸ਼ਰਧਾ
ਹੀਨ ਸਿਦਕ ਉਰ ਹਾਰੈਂ ॥ ੪੧ ॥ ਹਮ ਨਹਿ ਬੁਝ ਕਿਸੁ ਕੋ ਕਰਿਹੀਂ। ਜਸ
ਕੁਕਰਮ ਤਸ ਫਲ ਕੋ ਭਰਿਹੀਂ। ਤੂੰ ਅਬਿ ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਸਰ ਮਾਂਹਿ।
ਜਿਸ ਤ ਅਖਿਲ ਪਾਪ ਬਿਨਸਾਹਿ ॥ ੪੨ ॥ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰੈਂ।

‘ਮਸਿਦ’ ਦੀ ਵਿਧੀ ਭਾਵ ਸਲੂਕ। ‘ਜਦ (ਤਹਾਂ=) ਹਰਿਮੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਕੋਈ (ਮਸਿਦ) ਨਵਰ
ਨਾ ਆਇਆ। ‘ਲੋਭ ਵਿਚ। ‘ਹੀਕਾਰ। ‘ਛਪ। ‘ਜਦ ਤਕ ਤਾਜਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਤ ਨਾ ਦੇਈਏ।
‘ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਡ ਦੇਣ ਜੋਗ ਬਾਵਾਂ (ਭਾਵ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ) ਛਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ‘ਸਜ। ‘ਸਰਾਪ ਦੇਕੇ
ਜ਼ਰਾ ਉਖਾੜੀਆਂ ਹਨ।

ਮਨ ਕੀ ਤਨ ਕੀ ਮਲ ਕੋ ਹਰੈਂ । ਕਰਹੁ ਤਿਹਾਵਲ ਹੁਇ ਅਰਦਾਸ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਤਿ ਉਰ ਕੀ ਆਸ' ॥ ੪੩ ॥ ਅਸ ਕਹਿ ਮੱਖਣ ਕੋ ਤਬਿ
ਛੋਰਾ । ਹਟੇ ਆਪ ਗੁਰ ਉੱਤਰ ਓਰਾ । ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਮਹਿ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਮਾਨ ।
ਸਭਿ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਠਾਨਿ ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੀ ਨਾਮ ਏਕ ਬੀਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੧ ॥

੨੨. [ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਵੱਲੇ]।

ਦੇਹਗ ॥ ਭਈ ਮਸਿੰਦਨਿ ਕੋ ਖਬਰ-ਬਸੇ ਨੈ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਖਰੇ ਹੋਇ
ਹਟਿ ਕੈ ਗਏ ਹਮਰੀ ਹੋਰਿ ਕਚਾਲ-॥ ੧ ॥ ਥਪਈ ॥ ਹਰਖਤਿ ਹੋਇ
ਨਿਕਸਿਪੁਨ ਆਏਲੇਹਿ ਉਪਾਇਨ ਜੋ ਸਿਖ ਲਜਾਏ । ਦਰਬ ਘਨੋ ਦੁਕੂਲ
ਬਹੁ ਮੋਲੋਵਸਤੂ ਅਪਰ ਦੇਹਿ ਸਿਖ, ਸੋ ਲੇ' ॥੨॥ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਮੇਲਾ ਬਡ
ਹੋਵਾ ਮੱਜਹਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਬਰ ਜੋਵਾ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕਰਿਵਾਇ ਲਿਆਵਹਿ ।
ਕਰਿ ਬੰਦਨਿ ਅਰਦਾਸ ਅਲਾਵਹਿ ॥ ੩ ॥ ਮੱਖਣ ਸਿਖ ਕੀਨਸਿ
ਇਸ਼ਨਾਨ । ਅਧਿਕ ਭਾਵਨਾ ਉਰ ਮਹਿ ਠਾਨਿ । ਪਹਿਰੀ ਪੋਸਿਸ਼ ਪੁਨਹਿ
ਨਵੀਨ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕਰਿ' ਸੰਗੋ ਲੀਨਿ ॥੪॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਕੋ ਤਬਿ
ਗਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਨੰਮੀ ਬਹੁ ਭਯੋ । ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਬਾਰੰਬਾਰ । ਪੁਨ
ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇ ਉਦਾਰ ॥੫॥ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਤਬਿ ਵੰਡਵਾਇ । ਇਕਠੋ
ਭੇ ਮਸਿੰਦ ਸਮੁਦਾਇ । ਤਿਨ ਸਭਿ ਕੋ ਪਿਖਿ ਮੱਖਣ ਕਹਯੋ । 'ਤੁਮ ਮਹਿ
ਅਧਿਕ ਖੋਟ ਮੈਂ ਲਹਯੋ ॥ ੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਚਲਿ
ਕਰਿ ਆਏ ਕਰਨਿ ਨਿਹਾਲ । ਤੁਮ ਬੋਮੁਖ ਹੁਇ ਦੁਰੋਘਰਨਿ ਮੈਂ । ਨਹਿ
ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਨਸਿ ਤਿਸ ਛਿਨ ਮੈਂ ॥ ੭ ॥ ਨਹਿ ਸਨਮਾਨ ਕੀਨਿ ਤਿਨ
ਕੋਰਾ । ਇਹ ਕਜਾ ਕੀਨਸਿ ਖੋਟ ਬਡੋਰਾ ? ਛਿਮਾਵਿਤ ਗੁਰ ਕਹੈਂ ਨ
ਕਾਹੂ । ਨਾਹਿ ਤ ਬਿਪਤ ਪਰਤਿ ਤੁਮ ਮਾਹੂ ॥ ੮ ॥ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਜਿ
ਤੁਮ ਤੇ ਭਯੋ । ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰਨਿ ਉਰ ਕਿਛ ਕਿਯੋ । ਤਉ ਆਪਨੀ ਸੰਤਤਿ
ਕੋਰਾ । ਕੀਨਿ ਬੁਰਾ ਲਹਿ ਕਸ਼ਟ' ਬਡੋਰਾ ? ॥ ੯ ॥ ਬਾਕਨਿ ਤੇ ਹੀ ਸੁਖ
ਦੁਖ ਵਾਤਾ । ਅਸ ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਮ ਕਹੈਂ ਨਹਿ ਜਾਤਾ ? ਤੀਖਨ ਬਡ
ਕੁਠਾਰ ਲੇ ਹਾਥ । ਨਿਜ ਪਗ ਹਤਯੋ ਮੁਢਤਾ' ਸਾਥ ॥ ੧੦ ॥ ਅਬਿ ਹੀ

੧(ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ ਵਿੱਚ) ਠਹਿਰੇ ਨਹੀਂ । ੨(ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਪਾਸ) ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਮੁੜ ਗਏ
ਹਨ । ੩(ਹਰਿ ਮਸਿੰਦ) ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ੪(ਕਰਵਾਕੇ) । ੫(ਦੁਖ ਪਾਓਗੇ) । ੬(ਮੂਰਖਤਾ) ।

ਢਲ ਲੋਝੇ ਤੁਮ ਪਾਇ । ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਜਥਾ ਰਜਾਇ^੧। ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ
 ਬੈਲੇ ਧਰਿ ਤਾਸ । ‘ਭੋ ਮੱਖਣ ! ਸੁਨਿ, ਕਹਿ ਤੁਝ ਪਾਸ’ ॥ ੧੧ ॥ ਇਹ
 ਪਰਤਾਪ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਸਾਰਾ^੨। ਸਭਿਹਿਨਿ ਪਰ ਤਿਨ ਕੋ ਉਪਕਾਰਾ। ਰਣ ਜੈ
 ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਕਰੇ ਨਾਸ ਦਲ ਤੁਰਕ ਬਿਲੈਦ ॥੧੨॥ ਤਬਿ ਕੋ
 ਕਰਤਿ ਈਰਖਾ, ਏਹੀ। ਇਹ ਸਤਿ ਬਾਤ ਕਹਤਿ ਹੋਂ ਤੋਹੀ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ
 ਗੁਰੁ ਪੁਨ ਭਏ । ਨਹੀਂ ਸੁਧਾਸਰ ਬਾਸੋ ਕਏ ॥ ੧੩ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੇ
 ਮਲੇਛ ਸਮੁਦਾਇ । ਆਇ ਬਿਗਾਰ ਕਰਹਿ ਇਸ ਥਾਇ । ਇਤਨਾਇਕ
 ਉਰ ਗਈ^੩ ਬਿਚਾਰ । ਨਹੀਂ ਆਇ ਬੈਠੇ ਦਰਬਾਰ ॥੧੪॥ ਇਹ ਅਬਿ ਲੋ
 ਭੋ ਗੁਰੁ ਨ ਨੀਕੇ । ਸਕਲ ਮਸੰਦਨਿ ਕਿਯੋ ਨ ਠੀਕੇ । ਅਰੁ ਸੰਸੇ ਮਹਿ
 ਸਥਾਗੀ ਸੰਗਤਿ । ਨਿਸਚੇ ਕਿਯੋ ਨ ਸਿੱਖਸਨਿ ਪੰਗਤਿ ॥ ੧੫ ॥ ਨਹੀਂ
 ਉਪਾਇਨ ਕਿਤ ਕੀ ਆਈ। ਕੀਰਤਿ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਬਿਬਰਾਈ। ਜਬਿ ਇਕ
 ਆਨ ਹੋਇ ਸਤਿ ਜਾਨ^੪। ਹਮ ਭੀ ਦਾਸ, ਲੇਹਿ ਮਨ ਮਾਨਿ^੫॥੧੬॥ ਸੁਨਿ
 ਮੱਖਣ ਨੋ ਪੁਨ ਸਮੁਝਾਏ । ‘ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਕੋ ਗਾਏ ।—ਬਾਬਾ—
 ਕਹਮੈ—ਬਕਾਲੇ ਮਾਂਹਿ—। ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟੇ ਰੁਕਹਿ ਨ ਕਾਹਿ’ ॥੧੭॥ ਅਪਨੀ
 ਕਥਾ ਸੁ ਅਖਿਲ ਸੁਨਾਇ। ਪੁਨਹਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਡਰ ਉਪਜਾਇ । ‘ਅਬਿ
 ਭੀ ਜਾਹ ਜਾਚਨਾ ਕਰੋ । ਰਿਦੇ ਦੁਸ਼ਟਤਾ ਸਗਰੀ ਹਰੋ ॥੧੮॥ ਗਈ ਬੀਤ
 ਪਰ ਤਉ ਸੰਭਾਰਹੁ । ਕਰ ਜੋਰਹੁ ਅਰੁ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰਹੁ’ । ਇਮ ਸੁਨਿ,
 ਮਿਲੇ ਮਸੰਦ ਬਿਚਾਰਹਿ । ‘ਮੱਖਣ ਕੋ ਨ ਬਾਕ ਤਿਸਕਾਰਹਿ ॥ ੧੯ ॥
 ਮਤਿ ਇਹ ਬਿਗਾਰ ਪਰੈ ਹਮ ਸੰਗ । ਧੀਰਮੱਲ ਸਮ ਕੋਰਹਿ ਨ ਫੇਗ^੬ ।
 ਚਲਹੁ ਵਹਿਰ ਹੀ ਮਿਲਿ ਕੈ ਤਾਂਹਿ । ਕਹਿ ਸੁਭ ਬਾਕ ਲੋਹੁ ਹਰਖਾਹਿ’ ॥
 ੨੦॥ ਕਹੁ ਉਪਾਇਨ ਲੋਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਜਥਾ ਅਹੈ ਗੁਰੁ ਘਰ ਮਿਰਜਾਇ^੭।
 ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਅਖਿਲ ਮਸੰਦ। ਗਮਨੇ ਬਾਹਰ ਲਾਜ ਬਿਲੈਦ ॥੨੧॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ^੮ ਤੇ ਮੁਰਿ ਕੈ। ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਭਹਿ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਰਿਕੈ।
 ਵੈਲਾ ਕਹੈਂ ਤਿਸੀ ਕੋ ਨਾਇ । ਭੀਨ ਕੋਸ ਉਤਰ ਦਿਸਿ ਥਾਇ ॥ ੨੨ ॥

^੧ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਿਥੇ ਰਜਾਇ ਸੀ (ਉਥੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਭਾਵ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਏਥੇ ਨਹੀਂ
 ਮਿਲਿਆ) । ^੨ਤੈਰੇ ਪਾਸ (ਅਸੀਂ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ । ^੩ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ।
^੪ਗਿਣਤੀਆਂ । ^੫ਜਦੋਂ (ਕੋਈ) ਇੱਕ (ਗੁਰੂ ਆਕੇ ਹੋਇਆ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਏਗਾ ।
^੬ਮਲੁਕ । ^੭ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਰ ਲਾਈਏ । ^੮ਦਰਬਾਰ ਮਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ । ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ
 ਤਦੋਂ ਅਜੇ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰਾ ਹੀ ਸੀ । *ਪਾ:—ਜਬ ਇਨ ਮਨ ਹੋਇ ਸਤਿ ਬਾਨ ।

ਤਹਿ ਇਕ ਸਿਖ ਕੇ ਘਰ ਕਰਿ ਡੇਰਾ । ਸੇਵਾ ਕਰਤਿ ਸੁ ਭਾਵ ਬਡੇਰਾ ।
 ਪਰੀ ਨਿਸਾ ਕੀਨਸਿ ਬਿਸਰਾਮੁ । ਜਿਨ ਕੇ ਬਾਕ ਮੋਖ ਕੇ ਧਾਮੁ ॥ ੨੩ ॥
 ਅਗਲੀ ਜਬਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ । ਕਰੀ ਸਕਲ ਤਨ ਕੀ ਸਚਤਾਈ ।
 ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤਬਹਿ ਪ੍ਰਯੋਕ । ਤਬਿ ਮਸੰਦ ਉਰ ਧਰੇ ਅਤੰਕ ॥ ੨੪ ॥
 ਦੀਨ ਮਨੈ ਦੋਨਹੁ ਕਰ ਜੋਰੇ । ਪਹੁੰਚੇ ਵਿਗ ਗੁਰ, ਚਹਤਿ ਨਿਹੋਰੇ* ।
 ਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰਿ । ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ਕਛੁਕ ਅਗਾਰ ॥ ੨੫ ॥
 ਕਹਤਿ ਭਏ 'ਭੈ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋਰਾ । ਰਹੈ ਸੁਧਾਸਰ ਬੀਚ ਬਡੇਰਾ ।—ਕੇ ਗੁਰ
 ਰਹਹਿ, ਕਿ ਨਾਂਹੀ ਇਹਾ—। ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਜਾਹਿ ਬੈਰ ਕਰਿ ਮਹਾ ॥ ੨੬ ॥
 ਪੈਂਦੇ ਕੇ ਸੁਤ ਆਦਿਕ ਆਨਿ । ਜਿਨਹਿ ਗੁਰੁ ਰਣ ਮਹਿ ਕਿਯ ਹਾਨ ।
 ਤਿਨ ਕੇ ਸਨਬੰਧੀ ਜੋ ਅਹੈ । ਸੇ ਪ੍ਰਤੀਛਨਾ ਕਰਤੇ ਰਹੈ ॥ ੨੭ ॥ ਤਿਨ
 ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਤੇ ਹਮ ਡਰਪਾਇ—ਆਇ ਬਿਗਾਰ ਨ ਕੁਛ ਕਰਿ ਜਾਇ—ਹਮ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਤਿ ਹੈਂ ਜੇਤੇ । ਨਿਤ ਗੁਲਾਮ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਤੇਤੇ ॥ ੨੮ ॥
 ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਸਦੀਵ ਤੁਮਾਰੇ । ਰਾਵਰ ਸੁਆਮੀ ਸਦਾ ਸੰਭਾਰੇ† । ਸੁਨਿ ਕੇ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ । ਪਿਖੇ ਮਸੰਦ ਆਇ ਭੈ ਹਾਦਰ ॥ ੨੯ ॥—ਮਨ
 ਖੋਟੇ ਜਿਨ ਕੇ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ । ਮੁਖ ਤੇ ਅਪਰ ਬਨਾਵਹਿ ਬਾਂਤੀ । ਧਨ ਲੋਭੀ
 ਇਹ ਸੁਨ ਸਮਾਨਾ । ਕਰਹਿ ਚੁਰਾਵਨਿ ਭੇਟ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੦ ॥ ਬਹੁਤ
 ਦਿਵਸ ਕੇ ਕਰਹਿ ਕੁਕਰਮ । ਭਏ ਮੰਦਮਤਿ ਬਿਸਰੇ ਧਰਮ† । ਇਨਹਿ
 ਬਿਨਾਸਨਿ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ । ਹੋਹਿ ਅਗਾਰੀ ਪੁਰਖ ਉਦਾਰਾ—॥ ੩੧ ॥ ਇਮ
 ਬਿਚਾਰਿ ਜਗ ਗੁਰ ਸਭਿ ਸੁਆਮੀ । ਬਚਨ ਬਖਾਨਹੈ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । 'ਨਹਿ
 ਮਸੰਦ ਤੁਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ' । ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਗਨ ਤੇ ਅੰਤਰ ਸਰੀਏ† ॥ ੩੨ ॥

*ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ । *ਡਰ । *ਬੇਨਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ । †(ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੂਹ ਕੱਢਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਕਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ । †ਆ ਕਰਕੇ । †ਧਰਮ ਵਿਸਾਰਕੇ ਮੰਦ ਮਤੀ ਹੋਏ ਹਨ । †ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇ) ਮਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋ । †ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਸੜੇ ਹੋਏ ਹੋ ।

*ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਰੋਤਮ ਅਪਣੇ ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿਖੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—
 “ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੋਡ ਬੋਲੇ ਗੁਰਮ ਮੇ ਆਏ ਤਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੀ ਮਾਈਆਂ ਪੁਸ਼ਾਦ ਲਿਕਰ
 ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਆਈਆਂ ਉਨਕੇ ਬਰ ਦੀਆ—‘ਤੁਮਾਰੇ ਮੇਂ ਸਦਾ ਭਕਤੀ ਰਹੇਗੀ’ ।”

†ਇਹ ਸੁਧ ਮੰਦਰ ਦੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ।

ਜਸ ਖੋਟੇ ਮਗ ਕੀਨਿ ਅਲੰਬ^੧। ਤਸ ਫਲ ਪਾਪਤ ਕਸਟ ਕਦੰਬ^੨। ਤੁਮ
ਕੈ ਸੰਤਤਿ ਪਾਇ ਤੁਮਾਰੀ। ਜਿਮ ਗੁਰ ਘਰ ਕੈ ਭੇ ਦੁਰਚਾਰੀ^੩॥੨੩॥ ਇਮ
ਥਹਿ ਠਾਨੀ ਮੋਨ ਗੁਸਾਈ^੪। ਮਿਲਿ ਮਸਿਦ ਗਮਨੇ ਸਮੁਦਾਈ। ਭਯੋ ਸ੍ਰਾਪ
ਦੁਖਦਾਯਕ ਜਿਨ ਕੋ^੫*। ਨਹਿ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਿਮ ਤਿਨ ਕੋ॥੨੪॥
‘ਅੰਤਰ ਸਰੀਏ’ ਸ੍ਰਾਪ ਜੁ ਕਹਯੋ। ਅਬਿ ਲੋ ਤਹਾਂ ਅਹੈ ਹਮ ਲਹਯੋ। ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਬਸਹਿ ਗਾਮ ਤਿਸ ਫੇਰੀ। ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਮੱਖਣ ਕੇਰੀ॥੨੫॥
ਮਗਨ ਸਰਪਾਨੇਦ ਮਹਿ ਬੈਸੇ। ਜਿਨਹਿ ਬਿਕਾਰ ਛੁਯੋ ਨਹਿ ਕੈਸੇ। ਖਾਨ
ਪਾਨ ਕਾਰਿਕੈ ਸੁਭ ਭਾਂਤੀ। ਟਿਕੇ ਸੇਜ ਉਪਰ ਪਸ਼ਚਾਤੀ॥੨੬॥
ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਹਟਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਦੇ ਬਿਸਤੀ ਅੰਸੂ॥੨੨॥ ੨੩. [ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਕਾਲਿਓ ਕੂਚ]।
ਏਹਾ॥ ਮੱਖਣ ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੋ ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ^੬ ਕੀਨਿ। ਪੁਨ
ਥਰਾਇ ਅਰਦਾਸ ਕੋ ਚਲਯੋ ਸੁ ਮੁਤੀ ਪ੍ਰਬੀਨ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਭੰਗ ਬਹਾਦਰ ਜਿਤ ਕੋ^੭। ਗਮਨੇ ਹੁਤੇ ਚਲਯੋ ਤਬਿ ਤਿਤ ਕੋ। ਅਧਿਕ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਬਿਸ ਛਿਨ ਸੇਂ। ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਲਖਿ ਮਨ ਸੇਂ॥੨॥
ਸਚਿਨ ਸ਼ੀਲ^੮ ਜਿਨ ਕੇ ਨ ਸਮਾਨ। ਸਰਬ ਸਕਤਿ ਧਰਿ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨਮ
ਮਗ ਮਹਿ ਇਮ ਠਾਨਤਿ^੯ ਬਡਿਆਈ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਗਾਮ ਗੁਰੂਜਿਸ ਥਾਈਂ
॥੩॥ ਵਹਿਰ ਗਾਮ ਤੇ ਕੀਨਸਿ ਡੇਰਾ। ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਿ ਧਰੀ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।
ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਤੇ ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ। ਮੰਦ੍ਰ ਦੋਸ਼ ਨਰ ਜਾਨਿ ਖੁਟਾਈ^{੧੦}
॥੪॥ ਮਿਲਯੋ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਬੰਦਨ ਧਾਰਾ। ਸਭਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾ ਤਥਾ ਉਚਾਰਾ।

^੧ਜਿਵੇਂ ਖੋਟ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆ ਹੈ। ^੨ਬਹੁਤਾ। ^੩ਗੁਰ ਘਰ (ਦੇ ਹੋਕੇ) ਜਿਵੇਂ ਖੋਟੇ
ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹੋ। ^੪ਪਰਸਣਾ। ^੫ਜਿਸ ਪਾਸੇ। ^੬ਸਹਨ ਦਾ ਸੁਭਾਉ। ^੭ਕਰਦਾ
ਹੋਇਆ। ^੮ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਟਾਈ ਜਾਣਕੋ।

*ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰਾਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਮਸਿਦਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ।
‘ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਅਜਾਣ ਲੋਕ ਸਰਾਪ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਲਾਉਣ
ਦੀ ਉਕਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਮ ਮੰਦਰ ਤੇ ਸਰੋਵਰ
ਦਾ ਸੀ, ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰਾ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੋਂ
ਪਿਆ ਹੈ, ਵਾਕ ਬੀ ਇਹੋ ਹਨ ‘ਮਸਿਦ ਤੁਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ’ ਜਿਸਦੇ ਅਰਥ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਹਰਿ
ਮੰਦਰ ਦੇ ਜੋ ਮਸਿਦ ਹੋ ਤਿਸਨਾ ਅਗਨ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਸੜਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਸ੍ਰਾਪ ਤੋਂ ਉਹ ਸੋਵਧਾਰ
ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਰੀਮੰਦਰ ਦੇ ਸੋਵਕ ਹੋਣ ਤੇ ਲੋਭ ਧਾਰਕੇ ਧਨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨ।

‘ਲੋਭ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਧਨ ਕੋਰੇ । ਬੇਮੁਖ ਭਏ ਕਪਾਟ’ ਸੁ ਭੋਰੇ ॥੫॥ ਅਜਹੁ
ਨ ਸਰਧਾ ਜਿਨ ਕੋ ਭਈ । ਕੋਨ ਗੁਰੂ, ਪਾਰੁਖ ਨਹਿ ਅਈ’ । ਸੇਂ ਤਰ-
ਜਨੈ ਕਰਿ ਸੁਜਸੁ ਉਚਾਰਾ । ਤਬਿ ਮਿਲਿਬੋ ਹਿਤ ਇਤ ਪਗ ਧਾਰਾ ॥੬॥
ਧਨ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਸਥਾਨ ਸੰਭਾਰੋਲੋਭ ਰਿਦੇ ਡਹਿਕਾਇ’ ਉਦਾਰੋਜੇ ਕਰਿ
ਇਲਹੁ ਸਜਾਇ ਨ ਬਨੇ । ਕਰਿ ਹੋਕਾਰ ਅਫਰ ਹੈਂ ਘਨੇ ॥ ੭ ॥ ਤੁਮ
ਤੇ ਸ਼ੇਕਤਿ ਮੈਂ ਅਬਿ ਰਹਜੈ’ । ਤੁਸੈ ਦੇਨ ਕੋ ਨਹਿ ਕੁਛ ਕਹਜੈ’ । ਸੁਨਿ
ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੁਆਮੀ । ਬੋਲੇ ਜਾਨਿ* ਮਸੰਦਨਿ ਖਾਮੀ’ ॥੮॥ ‘ਇਨਹੁ
ਸਜਾਇ ਦੇਨਿ ਕੋ ਭਾਰੀ । ਉਪਜਹਿਗੋ ਇਕ ਪੁਰਖ ਅਗਾਰੀ’ । ਕਰਹਿ
ਤਾੜਨਾ, ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਹਾਨਹਿ । ਜਰਾਂ ਉਖਾਰਹਿ, ਕੋਇਕ ਮਾਨਹਿ’ ॥ ੯ ॥
ਕਰਜੈ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਤਬਿ ਫਲ ਪਾਵੈ’ । ਗੁਰ ਸਿਖ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਨਹਿ ਲਾਵੈ’ ।
ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਖਪਤਿ ਧਾਰੀ’ । ਮੱਖਣ ਗਾ ਨਿਜ ਸਿਵਰ ਮਝਾਰੀ
॥ ੧੦ ॥ ਸੁਪਤਿ ਭਏ ਸੁਖ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਜਾਗੇ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੁਇ
ਆਈ । ਭਏ ਤਜਾਰ ਮਗ ਕਰਨਿ ਪਯਾਨਾ । ਸੰਦਰ ਜੀਨ ਪਵਾਇ
ਕਿਕਾਨਾ’ ॥੧੧॥ ਭਏ ਅਰੁਢਨਿ ਮਾਰਗ ਚਾਲੇ । ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ ਸੁਬੀਚ
ਬਕਾਲੇ । ਡੇਰਾ ਕਰਤਿ ਭਏ ਨਿਜ ਧਾਮ । ਮਿਲੇ ਮਾਤ ਕੋ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਨਾਮ
॥੧੨॥—ਅਨਿਕ ਬਿਘਨ ਤੇ ਸੁਤ ਬਚਿ ਰਾਸੈ—ਯਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਨੇਹੁ ਉਚ
ਭਯੋ । ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮੁਖ ਸਿਰ ਪਰ ਕਰ ਫੇਰਾ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਧਾਰਿ ਮੋਦ
ਘਨੇਰਾ ॥ ੧੩ ॥ ਤੈਸੇ ਮੱਖਣ ਉਤਰਜੈ ਅਪਨਿ । ਡੇਰਾ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਨਿਜ
ਥਾਨ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਕੈ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ । ਸੁਪਣੇ ਤਿਮਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤੋ ਰਾਤੀ
॥੧੪॥ ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਜਾਗਨ ਕਰੋਬਿਧਿ ਤੇ ਸੋਚ ਸੁ ਮੱਜਨ ਕਰੋਬਿਦਤੀ
ਬਾਤ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਦੇਸੁ ।—ਬਿਦਤ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਿਸੇਸੁ ॥ ੧੫ ॥ ਮੰਜੀ
ਅਪਰ ਸੋਢੀਅਨਿ ਲਾਈ । ਲੱਜਿਤਿ ਹੋਤਿ ਗਏ ਨਿਜ ਥਾਈਂ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੋ ਨੰਦ । ਗੁਰਤਾ ਗਾਈ ਬਿਰੇ ਬਿਲੰਦ—॥ ੧੬ ॥ ਕਹੈ
ਪਰਸਪਰ ਸਿਖ ਪੁਰਿ ਗਾਮ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਜਸੁ ਸੁਨਹਿ ਅਕਿਰਾਮ ।

*ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੇ) ਤਖਤੇ । *ਕੋਣ ਗੁਰੂ ਹੈ (ਇਹ) ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । *ਤਜ ਕੇ । *ਇਲ
(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਭਟਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । *ਡੇਰਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । *ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ) ਥਰ । *ਕਚਿਆਈ, ਖੋਟ ।
*ਅਗਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ । *ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮੰਨੇਗਾ ਭਾਵ ਵਿਰਲੇ ਵਿਰਲੇ ਮਸੰਦ ਦੀ ਕਦਰ
ਕਰੇਗਾ, ਜੈਸੇ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ । *ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕੀਤੀ ।
*ਘੋੜੇ ਤੇ । *ਜਾਸ ।

ਨਿਕਟ ਕਿ ਦੂਰ ਦਰਸ ਕੇ ਹੋਤੁ। ਆਵਤਿ ਗਮਨੇ ਤਜੇ ਨਿਕੋਤ ॥ ੧੭ ॥
 ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਲੈ ਆਵਹਿ। ਗ੍ਰਾਮ ਬਕਾਲੇ ਕੀ ਵਿਸਿ ਧਾਵਹਿ।
 ਜਬਿ ਬੈਠਹਿ ਸ੍ਰੀ ਤੋਗਬਹਾਦਰਸਿਗਤਿ ਆਨਿ ਖਰੀ ਹੁਇ ਹਾਦਰ ॥ ੧੮ ॥
 ਦਰਬ ਆਇ ਬਹੁ ਧਰਹਿ ਅਗਾਰੀ। ਬੈਦਨ ਕਰਹਿ ਭਾਉ ਕੋ ਧਾਰੀ।
 ਆਵਨਿ ਲਗੀ ਭੋਟ ਚਹੁ ਚਿਰ। ਮਾਨਹਿ ਸਿੱਖ ਝੁਕੈ ਕਰ ਜੋਰਿ ॥ ੧੯ ॥
 ਸਨਹਿ ਬਿਲੋਕਹਿ ਸੋਢੀ ਸਾਢੇ*। ਜਰਹਿ ਨਹੀਂ, ਉਰ ਜਰਹਿ ਕੁਢਾਰੇ*।
 ਦੋਸ ਉਪਾਵਤਿ ਕਟੁ* ਬਚ ਕਹੈ। ਨਹੀਂ ਮਹਾਤਮ ਗੁਰ ਕੋ ਲਹੈ ॥ ੨੦ ॥
 ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਰਹਿ ਮੱਖਣ ਸਾਹੂ। ਅਪਨੇ ਦੋਸ ਗਮਨ ਕਰਿ ਚਾਹੂ*।
 -ਬਹੁਦਿਨ ਬਿਤੇ ਫੈਰਿ ਘਰ ਆਯੋ। ਪੁਰੀ ਕਾਮਨਾ ਦਰਸਨ ਪਾਯੋ-॥ ੨੧ ॥
 ਚਿਦੈ ਬਿਚਾਰਤਿ ਇਕ ਦਿਨ ਐਸੇ। ਚਲਿ ਆਯਹੁ ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਸੇ।
 ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੈਦਨ ਠਾਨੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਜਨਾਵਤਿ ਬੋਲਯੋ ਬਾਨੀ ॥ ੨੨ ॥
 ਦੂਰ ਅਧਿਕ ਤੇ ਮੈਂ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਬਾਛਤਿ ਰਾਵਰਿ ਦਰਸਨ ਪਾਯੋ।
 ਭੁਯੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਅਬਿ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ। ਹਤਿ ਸੰਸੀ ਭਾ, ਸੀਤਲ ਛਾਂਤੀ ॥ ੨੩ ॥
 ਚਿਰਕਾਲ ਭਾ ਤਜੇ ਨਿਕੋਤ। ਚਲਯੋ ਚਹਤਿ ਤੁਮ ਨਾਮ ਸਮੇਤ*। ਸੁਨਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ। 'ਹਮ ਤੇ ਭੀ ਇਤ ਬਸਮੈ ਨ ਜਾਇ ॥
 ੨੪ ॥ ਤਜਹਿ ਦੋਸ ਹੁਇ ਸਤੁੰਦ੍ਰਵ ਪਾਰ। ਕਹੂ ਕਰਹਿਰੇ ਅਪਨਿ
 ਅਗਾਰ'। ਮਤਸਰ ਇਹਾਂ ਕਰਤਿ ਹੈਂ ਘਨੇ। ਅਸ ਨ ਹੋਇ ਕੋ
 ਜਾਵਹਿ ਹਨੇ* ॥ ੨੫ ॥ ਜਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤਿ ਹੁਇ ਬਿਨਾ ਬਖੇਰੇਤਹਾਂ ਕੁਸ਼ਲ ਹੈ
 ਬਸਿਬੈ ਕੋਰੇ। ਸੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਕੋ ਕਹੋਗ੍ਰਾਮ ਬਕਾਲੇ ਗੁਰਤਾ ਲਹੇ*
 ॥ ੨੬ ॥ ਯਾਂਤੇ ਇਹਾਂ ਬਸਨਿ ਸਭਿ ਚਾਹੈ। ਵਧਹਿ ਦੋਸ ਪੁਨ ਆਪਸ
 ਮਾਂਹੈ। ਆਹੀ ਧੀਰਮੱਲ ਬਹੁ ਕੀਨਿ। ਕਹਾਂ ਲਾਭ ਹੋਯਹੁ ਦੁਖ ਭੀਨ' ॥
 ੨੭ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇ ਤਜਾਰ। ਜਨਨੀ ਸੋਂ ਤਬਿ ਕੀਨਿ
 ਸਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। *ਸਜਦੇ ਹਨ। *ਖੋਟੇ। *ਕੋੜੇ। *ਜਾਣੇ ਦੀ ਚਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। *ਆਪ
 ਭੀ ਇਹਨ ਕੀਤੇ। ਨਾਮ ਸਹਿਤ ਭਾਵ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦੇ ਹੋਏ। (ਅ) 'ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ'
 ਅਖਯੋ ਹੁਣ ਤੁਰਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। *ਘਰ। *ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਭਾਵ
 ਕੋਈ ਬਖੇਰਾ ਵਧ ਕੇ ਲਗਾਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤਕ ਨੌਬਤ ਨਾ ਆਵੇ। *ਸਮਝਦੇ
 ਹਨ) ਕਿ ਬਕਾਲੇ ਪਿੰਡ ਗੁਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

*ਅੰਕ ੧੬ ਵਿੱਚ ਦੋਸ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਸੋਢੀ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਕੇ ਟੁਰ ਗਏ। ਇਥੇ
 ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਉਚਾਰਿ 'ਅਪਰ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਿਥੇ ਅਬਿ ਬਨੈ' ਦੋਸੀ ਦੋਸ ਕਰਤਿ ਇਤ ਘਨੈ
 ॥ ੨੮ ॥ ਇਤਸਾਦਿਕ ਕਹਿ ਕੈ ਸੰਗ ਮਾਤ । ਸੁਪਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਤੀ ਸੁ
 ਰਾਤਿ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਸੌਚ ਸਭਿ ਕੀਨਿ । ਮੌਜਨ ਕਰਨੈ ਪਹਿਰਿ ਪਟ
 ਲੀਨਿ ॥ ੨੯ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਲਖਿ ਸਭਿ ਬਾਤਾ-ਨਹਿ ਰਹਿਬੇ ਕੀ ਮਰਜੀ
 ਤਾਤ'-। ਘਰ ਕੀ ਵਸਤੁ ਸਰਬ ਸੰਭਵਾਈ । ਚਿਰਕਾਲ ਕੀ ਬਸਤਿ ਸੁ
 ਹਾਈ* ॥ ੩੦ ॥ ਨਹਿ ਚਿਤ ਚਹਤਿ ਤਜਾਗਿਬੇ ਗ੍ਰਾਮੁ । ਪਤਿ ਪਾਛੇ ਬਾਸੀ
 ਕਰਿ ਧਾਮੁ । ਤਉ ਜਾਨਿ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਲਚਾਰੀ' । ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਤਿ ਦ੍ਰਿਗੁ
 ਜਲ ਛਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਪਰ ਸੁਭ ਪਾਏ । ਮੱਖਣ ਤਜਾਰ ਭਯੋ
 ਸਹਿਸਾਏ । ਸਭਿ ਦਾਸਨਿ ਸੌ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰੀ । 'ਆਨਹੁ ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ
 ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਅਰੁ ਅਪਣੀ ਜੇਤੀ । ਲੈ ਕਰਿ ਆਵਹੁ
 ਬੇਗ ਸਮੇਤੀ' । ਇਮ ਕਹਿ ਆਨਿ ਮਿਲਜੈ ਗੁਰੁ ਸੰਗ । ਕੀਨਸਿ ਬੰਦਨ
 ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ॥ ੩੩ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ । 'ਚਢਹੁ ਆਪ
 ਨਹਿ ਕਰਹੁ ਅਵਾਰੀ । ਸਲਿਤਾ ਤਰਨੀ ਪਰ ਚਢਿ ਤਰਨੀ' । ਮਿਲਹਿ
 ਆਇ ਸਭਿ, ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਿਨੀ" ॥ ੩੪ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚੰਦ ।
 ਕਹਿ ਬਜਵਾ ਮੰਗਵਾਇ ਬਿਲੰਦ । ਸਜਤਿ ਜੀਨ ਸੁਤਿ ਲੈ ਕਰਿ ਆਵ ।
 ਆਗੇ ਖਰੇ ਦਾਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵਾ ॥ ੩੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਤਬਹਿ ਮਨਾਇ ।
 ਉਠਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਰਾਇਲੇ ਮੱਖਣ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗਨਿ
 ਪਰ ਸੁਭ ਰੰਗ ॥ ੩੬ ॥ ਦਾਸ ਛੋਰਿ ਤਬਿ ਬਾਗ ਗਹਾਈ' । ਮਾਰਗ ਗਮਨ
 ਕੀਨਿ ਅਗਵਾਈ । ਪਾਛੇ ਮੱਖਣ ਚਢਿ ਕਰਿ ਪਸਾਨਾ । ਸੰਗ ਬਿਠਿਕ
 ਅਸਵਾਰ ਸੁਜਾਨਾ' ॥ ੩੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੋ ਭ੍ਰਾਤਾ ਅਹੈ । ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਤਿਸੀ ਕੋ ਕਹੈ । ਸੋ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਹੈ ਅਸਵਾਰ । ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ ਗੁਰ ਕੀ
 ਲਾਰ' ॥ ੩੮ ॥ ਅਪਰ ਦਾਸ ਕੇਤਿਕ ਸੰਗ ਹੋਏ । ਕੇਤਿਕ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਤਿ
 ਜੋਏ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚਾਲੇ । ਪਰਜੈ ਬਹੀਰ ਦਾਸ ਬਹੁ ਨਾਲੇ ॥
 ੩੯ ॥ ਇਕ ਆਗੈ ਇਕ ਪਾਛੇ ਆਇ । ਗਮਨੇ ਇਮ ਉਰ ਸੌਕ ਉਪਾਇ
 'ਖੌਤੁ ਦੀ । 'ਵਸਈ ਜੇ ਹੋਸੀ । 'ਬੇਵਸੀ । '(ਜਿਥੇ) ਨਈ ਤਰਨ ਲਈ, ਭਾਵ ਪਾਰ ਹੋਣ
 ਲਈ ਬੇੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਓਥੇ ਭਾਵ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਹੈ । 'ਸਾਰੇ (ਹੋਰ ਸਾਥੀ) ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੰਭਾਲਕੇ
 ਆ ਮਿਲਣਗੇ (ਪਿੱਛੋਂ) । 'ਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੋਂ ਛੱਡਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਨੂੰ ਵਾਗ ਵਸਾਈ ।
 'ਚਤੁਰ । (ਅ) ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । 'ਨਾਲ । *ਪਾ:-ਸਹਾਈ ।

†ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਪੇਕਾ ਘਰ ਬਕਾਲੇ ਸੀ ।

ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਹਿ—ਗੁਰਤਾ ਗਾਦੀ। ਭਈ ਬਿਦਤ ਸਿੱਖਜਨਿ ਅਹਿਲਾਦੀ
 ॥ ੪੦ ॥ ਤਉ ਸ਼ਰੀਕਾ ਸੇਵੀ ਕਰੈ। ਨਾਹਕ ਬੈਰ ਪਰਸਪਰ ਧਰੈ। ਇਹ
 ਬਝ ਬੇਟੈ ਦੋਤਿ ਦੁਖ ਭਾਰੀ। ਬਸਤਿ ਬਕਾਲੇ ਗਾਮ ਮਝਾਰੀ ॥ ੪੧ ॥
 ਹੋਰਿ ਬੈਰ ਕੋ ਫੋਰਨਿ ਕਰਜੈ। ਅਪਰ ਥਾਨ ਬਸਿਬੈ ਚਿਤ ਧਰਜੈ। ਕਿਸ ਕੋ
 ਸਧਿ ਕਿਸ ਬਲ ਚਲਿ ਜਾਵੈ। ਕਹਾਂ ਬਿਰਹਿ ਨਿਜ ਗਾਮ ਬਸਾਵੈ—॥੪੨॥
 ਇੰਤਜਾਇਕ ਗਿਲਤੀ ਮਹਿ ਦਾਸ। ਗਮਨੇ ਸੰਗ ਸੁ ਰਿਦੈ ਉਦਾਸ। ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਚਲੇ। ਮੱਖਣ ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਗਨ ਭਲੇ॥੪੩॥ ਕੁਛ ਮਗ
 ਉਲੰਘਾਤਿ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ। ਨਦੀ ਬਿਪਾਸਾ ਚਲਿ ਜਿਸ ਥਾਇ ਤਰਨੀ ਪਰ
 ਚਵਿ ਕੈ ਤਟ ਪਾਰ। ਹੋਰੀ ਚਲਹਿ ਬਿਮਲ ਬਹੁ ਬਾਰਿ॥੪੪॥ ਨੌਕਾ ਨਹੀਂ
 ਨਿਕਟਿ ਕੋ ਆਈ। ਇਮ ਬਿਲੋਕਿ ਠਾਂਢੇ ਤਿਸ ਥਾਈਂ। ਸਾਬ ਪਾਛਲੇ
 ਆਵਤਿ ਚਾਲਾ। ਕਰਤਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਖਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ
 ਤੀਨਵਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥੨੩॥ ੨੪. [ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੀ ਜਲ ਵਿਚ ਲਈ]।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਠਾਂਢੇ ਤਰੀ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਪਿਖਤਿ ਪਾਛਲੇ ਸਾਬ—ਆਇ ਮਿਲਹਿ
 ਇਕਠੇ ਸਕਲ—ਉਲੰਘਨਿ ਕੋ ਚਹਿ ਨਾਥ ॥੧॥ ਬੋਝਾ ॥ ਅਲਪ ਵਸਤੁ
 ਕੁਛ ਸਦਨ ਮਝਾਰੀ*। ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਦੀਨਸਿ ਸਾਰੀ*। ਲਘੁ ਤੁਰੰਗਨਿ
 ਪਰ ਧਰਿ ਸੋ ਲਜਾਇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਗੁਰ ਢਿਗ ਚਲਿ ਆਏ ॥ ੨ ॥ ਕੋਤਿਕ
 ਸਿੱਖਜ ਫਕੀਰ ਕਿਤੋਕ। ਮਿਲ ਸੰਗੀ ਭੇ ਜਲਾਧਿ ਬਿਬੇਕ*। ਆਇ ਆਇ
 ਗੁਰ ਢਿਗ ਹੁਇ ਠਾਂਢੇ। ਸਰਧਾਲੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਨ ਗਾਢੇ ॥ ੩ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ
 ਸਿਖ ਸੋ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਨ ਸੀਸ ਉਠਾਯੋ ਦੇਖਤਿ ਗੁਰ ਅਰ
 ਸਿਖ ਤਿਸ ਓਰ। ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਸਕਲ ਕਰ ਜੋਰਿ ॥ ੪ ॥ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
 ਗੁਰੂ ਬਖਾਨਯੋ। 'ਕੌਨ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਆਨਜੋ ਕਿਤ ਲੋ ਜਾਇ', ਅਹੈ
 ਕਿਸ ਪਾਸ? ਬੂਝਹੁ ਇਸ ਕੋ, ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼* ॥ ੫ ॥ ਤਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਗੁਜਰੀ ਕੋ ਭਾਤ। ਸਰਬ ਸੁਨਾਇ ਭਨਯੋ ਸੁ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ। 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਰਜਨ
 ਖੋਟੇ ਹਨ। * (ਨਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਵਸਦੇ ਸਨ। * ਬੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਪਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਤਟ (ਤੇ
 ਖੜੋਕੇ ਬੜੀ) ਤੱਕੀ, ਬਹੁਤ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਚੱਲਦਾ (ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ)। (ਅ) ਐਉਂ ਬੀ
 ਅਨ੍ਹੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:—ਤਟ ਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਪਾਰ ਵੱਲ ਤਰਨੀ (ਲਈ) ਹੋਰਿਆ। * ਭਾਵ ਬੋਝਾ ਕੁਛ ਹੀ
 ਪਰ ਵਿੱਚ ਸੀ। * (ਆਪ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। * ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਏ। * ਕਿਥੇ ਲੈ ਜਾ
 ਰਿਹਾ ਹੈ। * ਭਾਵ (ਸਾਨੂੰ) ਦੱਸੋ।

ਪ੍ਰਥਮ ਲਿਖਾਯੋ । ਧੀਰਮੱਲ ਸੋ ਛਲ ਕਰਿ ਪਾਯੋ ॥ ੬ ॥ ਭੋਰਾ ਲੂਟ ਲੀਨਿ
 ਜਬਿ ਸਾਰੇ । ਤਬਿ ਤੇ ਆਯਹੁ ਸਦਨ ਹਮਾਰੇ । ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਇਸ
 ਕੋਰਾ । ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਪੁੰਨ ਘਨੋਰਾ ॥ ੭ ॥ ਰਾਵਰਿ ਬਡਨਿ^੧ ਬਨਾਯੋ
 ਏਹੀ । ਇਸ ਢਿਗ ਹੁਇ ਪੂਜਾ ਬਹੁ ਲੇਹੀ । ਇਸ ਕਰਿ ਸਰਬ ਸਿੰਗਤਾ
 ਆਵੈ । ਦਰਸਹਿ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ ਚੜਾਵੈ ॥ ੮ ॥ ਯਾਂਤੇ ਆਪ ਨਿਕਟਿ
 ਅਬਿ ਰਹੈ । ਅਪਰ ਥਾਨ ਕੇ ਉਚਿਤ ਨ ਅਹੈ^੨ । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੋਗਬਹਾਦਰ
 ਕਹਯੋ । ‘ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਕੌਨ ਬਿਧਿ ਰਹਯੋ’ ॥ ੯ ॥ ਕਿਨ ਇਹ ਰਾਖਿ ਸਾਥ
 ਨਿਜ ਆਨਯੋ ? ਫੇਰਨਿ^੩ ਕਹਯੋ, ਨਹੀਂ ਸੋ ਮਾਨਯੋ। ਧੀਰਮੱਲ ਕੇ ਨਿਕਟਿ
 ਕਦੀ ਕੋ^੪ । ਅਬਿ ਭੀ ਦੇਬ ਬਨਹਿ ਤਿਸੀ ਕੋ ॥ ੧੦ ॥ ਛੀਨ ਲੇਨਿ ਇਹੁ
 ਉਚਿਤ ਨ ਹਮੈਰਿਵੇ ਬਿਸੁਰਹਿ ਦੁਖ ਸਭਿ ਸਮੈ^੫। ਤਬਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਨਾ-
 ਵਨਿ ਕੀਨਿ । ‘ਮੱਖਣ ਅਰ ਮਾਤਾ ਨਹਿ ਦੋਨਿ ॥ ੧੧ ॥—ਹੁਤ ਪਿਤਾਮੇ
 ਰਾਵਰਿ ਕੋਰਾ^੬ । ਜਿਨਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀਨਿ^੭ ਬਡੇਰਾ । ਯਾਂਤੇ ਵਸਤੁ ਆਪ
 ਕੀ ਅਹੈ । ਜੋ ਗੁਰ ਗਾਦੀ ਪਰ, ਸੋ ਲਹੈ—॥ ੧੨ ॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਥਿ
 ਦਿਯੋ ਨ ਮਾਤਾ । ਉਚਿਤ ਬਿਚਾਰ ਲੇਹੁ, ਸੁਖਦਾਤਾ । ਅਤਿਸੈ ਦੁਖਲਾਭ
 ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ । ਇਹ ਨਹਿ ਦੋਨਿ ਬਨਹਿ, ਗੁਰਸਾਹਿਬ ।’ ॥ ੧੩ ॥
 ਇਤਨੇ ਬਿਖੇ ਨਾਨਕੀ ਆਈ । ਸੁੰਦਰ ਸੰਦਨ ਪਰ ਸੁਖਦਾਈ । ਗੁਜਰੀ
 ਸੰਗ ਚਢੀ ਸੁਭ ਭੋਰੇ । ਝਾਲਰ ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਚਹੀ ਓਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਨਿਕਟਿ
 ਆਇ ਸੁਤ ਕੇ ਬਚ ਸੁਨੇ । ਹਠ ਕਰਿ ਰਹੇ ਹੋਰਿ ਸਿਰ ਧੁਨੈ^੮ ।—ਸੁਤ ਕੋ
 ਹਿਤ ਚਾਹਤਿ ਰਹੈ। ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨਿ ਲਗਿ ਖੋਟੇ ਅਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ਕਹੈ ਬਹਾ ਲੀਨਿ
 ਬਹੁ ਸਮੁਝਾਏ । ਸਰਲ ਸੁਭਾਉ ਨ ਕੁਛ ਲਖਿ ਪਾਏ—। ਸਿੱਖਯਨਿ
 ਸੰਗ ਗੁਰੁ ਪੁਨ ਕਹਯੋ । ‘ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ^੯ ਹਮ ਇਹ ਲਹਯੋ ॥ ੧੬ ॥ ਕੋ ਅਬਿ
 ਗਮਨਹੁ, ਲੋ ਕਰਿ ਜਾਵੇ । ਸੋ ਪੋ ਜਾਇ ਤਿਸੀ ਕੇ ਪਾਹੋ^{੧੦} । ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਨ
 ਰਾਖਨਿ ਕਰੋਸ਼ੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਲੋ ਧਰੋ’ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਯਨਿ ਸਭਿ ਖੋਰੇ
 ਹਾਥ । ਹੋਇ ਨੰਮ੍ਰਿ ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਸਾਥ । ‘ਧੀਰਮੱਲ ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਖੋਟਾਤਿਸ

^੧ਵਡਿਆਂ ਨੇ । ^੨ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ । ^੩ਮੋੜਨਾ । ^੪ਕਦੇ ਦਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਦਾ ।
^੫‘ਚਿੱਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਸਦਾ ਬੁਰਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਧੀਰਮੱਲ । ^੬ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ ਦਾ ਰੱਚਿਆ ।
^੭(ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ) ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ । ^੮(ਜੋ ਸ਼ੋਰ) ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਤਕ । ^੯ਧੀਰਮੱਲ
 ਦਾ ਇਹ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) । ^{੧੦}ਪਾਸ ।

ਕੇ ਦੇਖਨਿ ਤੇ ਬਹੁ ਤੋਢਾ ॥੧੮॥ ਗੁਰ ਨਿੰਦਕ ਬਡ ਪਾਪ ਕਮਾਏ। ਕਹਿ
ਕਰਿ ਤੁਮ ਪਰ ਤੁਪਕ ਚਲਾਏ। ਕਰਹਿ ਸਦਾ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ।
ਉਤਮ ਜਨ ਜਿਸ ਕੀ ਨਹਿ ਪੰਗਤਿ ॥ ੧੯ ॥ ਹਮ ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸਿ ਮੁਖ
ਨਹਿ ਕਰੈਂ। ਮਿਲਿਬੇ ਕੀ ਬਾਂਛਾ ਨਹਿ ਧਰੈਂ। ਰਾਵਰ ਕੋ ਅਪਰਾਧੀ
ਭਾਰੈ। ਹਮ ਬਿਲੋਕਿ ਨਹਿ ਸਕਹਿ ਸਹਾਰੈ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸਭਿ
ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਬਿਨਤੀ। ਮਨ ਮਹਿ ਗਿਨਤਿ ਰਹੇ ਗਨ ਗਨਤੀ।—ਨਹਿਨ
ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹਮ ਰਾਖੈਂ। ਤਿਸ ਫਿਰ ਪਹੁੰਚੈ—ਚਿਤ ਅਭਿਲਾਖੈਂ ॥ ੨੧ ॥
ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਬਰਜਤਿ ਹੋਰਿ। ‘ਹੈ ਸੁਤ ਕੜੇਂ ਹਠ ਕਰਹੁ ਬਡੇਰ’ ਦੁਰ-
ਲਭ ਵਸਤੁ ਅਪਨਿ ਬਡਨਿ ਕੀ। ਬਹੁਰ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਨਿਕ ਜਤਨ
ਕੀ ॥੨੨॥ ਨਹਿ ਦੀਜਹਿ ਨਿਜ ਸਾਥ ਰਖੀਜਹਿ। ਨੀਕੇ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰ
ਲਖੀਜਹਿ। ਰਿਪੁ ਕੋ ਕਛੁ ਤਦਾਰਕਾ ਹੋਇ। ਕਰੀ ਅਵਗਯਾ ਲੇ ਢਲ
ਸੋਇ ॥ ੨੩ ॥ ਅਧਿਕ ਸ਼ਰੀਕਾ ਉਰ ਮਹਿ ਧਾਰਹਿ। ਨਹਿ ਬਝਿਆਈ
ਤਨਕ ਬਿਚਾਰਹਿ। ਅਹੈ ਭੁਤੀਜਾ ਬਡ ਅਹੰਕਾਰਿ। ਨਹਿ ਜਿਸ ਕੇ ਕੁਛ
ਰਹੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ੨੪ ॥ ਕਿਸੀ ਰੀਤਿ ਤੇ ਅਦਬ ਨ ਰਾਖਾ। ਕਰਤਿ ਸਦਾ
ਮਾਰਨਿ ਅਭਿਲਾਖਾ। ਇਮ ਸਨੇਹੁ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਧਰਨਾ। ਕਿਮ ਨ
ਚਿਤਹੁ ਜਿਮ ਦੁਰਮਤ ਕਰਨਾ ॥੨੫॥ ਸੁਨਤਿ ਮਾਤ ਤੇ ਧਰਿ ਮੁਖ ਮੋਨ।
ਚਿਤਹਿ—ਉਪਾਇ ਕਰਹਿ ਅਬਿ ਕੋਨ। ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਤਹਿ ਜਾਇ ਨ
ਕੋਈ। ਲਖਹਿ ਮਹਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਸੋਈ ॥੨੬॥ ਕਰਤਾ ਜਾਨਿ ਕੁਕਰਮਨਿ
ਕੋਰਾ। ਨਹਿ ਚਾਹਤਿ ਸਿਖ ਦਰਸਨ ਹੋਰਾ। ਕਰਹਿ ਪਰਲ, ਤਿਸ ਮੁਖ
ਨਹਿ ਲਾਗਹਿ। ਕਿਮ ਪਹੁੰਚਾਇ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਸ ਆਗਹਿ—॥੨੭॥ ਤਰਨੀ ਕੀ
ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਕਰਤੇ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਕੋ ਰਿਦੇ ਬਿਚਰਿਤੇ। ਜਬਿਨੋਕਾ ਚਲਿਕਰਿ
ਫਿਰ ਆਈ। ਭਏ ਅਰੂਢਨਿ ਤਬਹਿ ਗੁਸਾਈ ॥੨੮॥ ਸਮੇਦਨ ਭੋਰੇ ਨਰ
ਸਮੁਦਾਏ। ਮੱਖਣ ਅੰਦਕ ਤੁਰਤ ਚਲਾਏ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਤਰੀ ਮਝਾਰ।
ਸੁਭ ਬਲ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਧਰਜੇ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੨੯ ॥ ਕਰਨਧਾਰ ਤਬਿ ਪ੍ਰੇਰਨਿ
ਕਰੀ। ਨੀਰ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਚਲਿ ਤਰੀ। ਪਰਲੇ ਤੀਰ ਗਈ ਤਤਕਾਲਾ।
ਉਤਰਿ ਪਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥੩੦॥ ਇਕ ਨਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਕੋ
‘ਕੀਤਿਆਂ ਬੀ। ‘ਰੋਕ; ਏਡ। ‘ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਪੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਚੇਤੇ ਬੀ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
ਹੋ। ‘ਸੋਚਣ ਲਗੇ ਕਿ.....’ ‘ਉਸਦੇ ਪਾਸ। ‘ਮਲਾਯ।

ਉਤਰਜੈ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਉਰੇ ਕੇ । ਬੂਝਨ ਕੀਨੈ, ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨਾ^੧ । 'ਮੈਂ
 ਤਿਸ ਨਗਰ ਬਿਖੈ ਚਲਿ ਜਾਨਾ' ॥ ੩੧ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੈ 'ਕਾਜ ਹਮ
 ਕੀਜੈ । ਏਕ ਸਿਦੇਸ਼ ਧੀਰਮਲ ਦੀਜੈ ।—ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਤੁਮ ਤੇ ਲਿਖੈ । ਸੋ
 ਦਫਿਆਉ ਬਿਖੈ ਧਰਿ ਦਿਖੈ ॥ ੩੨ ॥ ਆਪ ਜਾਇ ਕਰਿ ਲੇਉ ਨਿਕਾਸ ।
 ਪੁਨ ਸਦੀਵ ਤੁਮ ਰਾਖਹੁ ਪਾਸ^{*} । ਹਮ ਨਹਿ ਕੀਨਸਿ ਅੰਗੀਕਾਰ ਜਾਇ
 ਅਗਾਰੀ ਪੰਥ ਮਝਾਰ^੨ ॥ ੩੩ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਹ ਮਾਨਵ ਮਾਨੀ । 'ਮੈਂ ਪਹੁੰ
 ਚਤਿ ਹੀ ਕਰੈ ਬਖਾਨੀ' । ਇਮ ਸਮੁਝਾਇ ਗੁਰੂ ਗਤਿ ਦਾਨੀ । ਹੁਰੈ
 ਗੰਭੀਰ ਬੋਗ ਜਹਿ ਪਾਨੀ^੩ ॥ ੩੪ ॥ ਮੰਜੀ ਕੇ ਸਮੇਤ ਜਲ ਮਾਹਿਕਹਿ ਕਰਿ
 ਭਲੇ ਰਖਾਯਹੁ ਤਾਂਹਿ । 'ਭਲੇ ਸੰਭਾਲਹੁ ਭੋ ਦਰਿਆਇ । ਤੁਝ ਤੇ ਲੇਹਿ
 ਧੀਰਮਲ ਆਇ' ॥ ੩੫ ॥ ਜਲ ਗੰਭੀਰ ਮਹਿ ਜਬਹਿ ਟਿਕਾਏ । ਸਕਲ
 ਬਿਲੋਕਤਿ ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਏ^੪ । 'ਪ੍ਰਥਮ ਕਹਤਿ ਬਿੰਪ੍ਰੀਤ ਬਿਸਾਲਾ । ਰਿਪੁ
 ਕੋ ਚਹਤਿ ਭਲੇ ਸਭਿ ਕਾਲਾ' ॥ ੩੬ ॥ ਵਸਤੁ ਅਮੋਲਕ ਰਖਿਬੇ ਲਾਇਕਾ
 ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਕੇ ਸਦਨ ਸੁਭਾਇਕ । ਕੋ ਤਹਿ ਗਯੋ ਨ, ਅਥਿ ਕਯਾ ਕਰੈ^੫ ।
 ਸਲਿਤਾ ਸਹਿਤ ਬੋਗ ਮਹਿ ਧਰੈ ॥ ੩੭ ॥ ਜਲ ਮਹਿ ਕਾਗਦ ਭੀਗਹਿ
 ਜਬੈ । ਬਚਹਿ ਨ, ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਜਾਹਿ ਗਰ ਤਬਾਕਿਮ ਅੱਖਰ ਸਾਬਤ ਰਹਿ ਜੈ ਹੈ ।
 ਬਿਨਾ ਭੀਤ ਜਿਮ ਚਿੱਤ੍ਰ^੬ ਨ ਪੈ ਹੈ' ॥ ੩੮ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਆਪਸ
 ਮਹਿ ਕਰੈ । ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਕਹੁ ਭੇਵ ਨ ਲਹੈ । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲਿ
 ਪਰੈ ਅਗਾਰੀ । ਮੱਖਣ ਆਦਿਕ ਚਲੇ ਪਿਛਾਰੀ ॥ ੩੯ ॥ ਸਿਖ ਸਰਧਾਲੂ

^੧(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਪੁਛਿਆ ਤੇ ਉਸ (ਸਿੱਖ) ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ । 'ਅਸੀਂ ਰਾਹ ਵਿਚ
 ਅਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । (ਅ) (ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਅਗੇ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਚ
 ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ । ^੨ਹੋਰਨਾਂ ਹੋਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਾਰੇ:—'ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਪੁੱਠੀ ਗਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ
 (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਭਲਾ ਸਦਾ ਮੰਗਦ ਸਨ । ^੩ਭਾਵ ਧੀਰਮਲ ਪਾਸ ਕੋਈ ਲੋਕ
 ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖੋ ਹੁਣ ਕੀ ਕੀਤਾ ਨੇ । ^੪ਕੰਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ।

^੫ਖਿਮਾ, ਤਿਆਗ, ਵੇਰਾਗ ਤੇ ਬੀਤਰਾਗ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਇਹ ਕਮਾਲ ਹੈ । ਆਪ ਦੇ
 ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਇਕ ਉੱਤਮ ਢਲ ਇਹ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਸਾਕੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪੰਥਕ ਖੇਦਾਂ ਤੇ
 ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੀੜ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਪਈ ਰਹੀ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ । ਨਹੀਂ
 ਤਾਂ ਕੀਹ ਜਾਣੀਏ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਦੀਆਂ ਲੁੱਟਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਕਿਆਂ ਵੇਲੇ ਨੇ ਮਣ ਰਚਨਾ ਦੀ ਤੇ
 ਦਮਦਮੇ ਦੀ ਬੀੜ ਦੀ ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਵਾਂਗੂੰ ਇਹ ਭੀ ਲੇਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ।

ਤੁਸ਼ਨਿ ਰਹੈ। ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਿਤ ਭਲੇ ਉਰ ਲਹੈ। “ਜੋ ਕਿਛ ਕਰਹਿ ਸੁ
ਆਢੀ ਬਨੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਮਤਿ ਜਾਨਹਿ ਕੋ ਮਨੈ” ॥ ੪੦ ॥ ਕੋਚਿਤ ਕਹੈ
“ਦੁਲਭ ਸੁਭ ਮਹਾਂ। ਬਹੈ ਨਦੀ, ਪੁਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਰਜਨ
ਹਾਥਿ ਕੇਰਾ। ਇਨਹੁ ਕੀਨਿ ਲੋਪ ਸੁਇਸ ਬੇਰਾ” ॥੪੧॥ ਅਸ ਵਸਤੁ ਪੁਨ
ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ। ਕੋਨ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਕਹਿ ਸਮਝਾਵੈ। ਕਰਜੋ ਨਿਫਲ ਜਲ
ਬਿਖੈ ਟਿਕਾਯੋ। ਕਿਤ ਬਹਿ ਜਾਇ, ਕੋਨ ਲੇ ਪਾਯੋ” ॥ ੪੨ ॥ ਪਿਖਤਿ
ਨਾਲਕੀ ਰਿਦਾ ਤਪਾਯੋ। ਨਹਿ ਸੁਤ ਸੋ ਪੁਨ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ। ਮਾਰਗ
ਢਲੇ ਜਾਹਿ ਅਗਵਾਈ। ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਫਕੀਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥੪੩॥ ਸਤਿਗੁਰ
ਬੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮੱਖਣ ਦੇਖਿ। ਧਰੀ ਮੋਨ ਬਿਸਮਾਇ ਬਿਸ਼ਖ। ਕਹਿ ਨ ਸਕਹਿ
ਕੁਛ ਲਖਿ ਸਰਬਰਸ।—ਹਮ ਕਜਾ ਜਾਨਿ ਸਕਹਿ ਅਲਪਰਸ—॥ ੪੪ ॥

ਅੰਸੁ ਦੀ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਇੰਨੇ ਸਿਖਾਵਣੀ ਕੀ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ’ ਚੰਗੇ ਕਾਨਣੇ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਬਿਸਰੀ ਖੰਡ ॥ ੨੫ ॥

੨੫. [ਧੀਰ ਮੱਲ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾਂ ਪੁੱਜਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਗਮਨਹਾਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਤੀ ਨਿਹਾਰਿ। ਉਰ
ਬਿਸਮਜੈ—ਗੁਰ ਕਜਾ ਕਰਜੋ, ਕਾਗਦ ਨੀਰ ਮਝਾਰ। ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬਹੁਰ
ਧੀਰਮਲ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ। “ਜਲ ਤੋ ਲਿਹੁ ਨਿਕਾਸਿ ਬਿਨ ਬਾਰਾ”।
ਜੀ ਅਬਿ ਸਾਬਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹਾਥ। ਤੋ ਅਤਿ ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੨ ॥ ਜੋ
ਨਹਿ ਨਿਕਸਜੈ, ਕੈ ਗਰ ਗਯੋ। ਦੁਲਭ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋ ਬਿਨਸਤਿ ਭਯੋ। ਧੀਰ-
ਮੱਲ ਸੋ ਛਾਨਜੋ ਹਾਸ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਜੋ ਕਿ ‘ਲੇਹੁ ਨਿਕਾਸਿ’—॥ ੩ ॥
ਏਵ ਬਿਚਾਰਤਿ ਮਾਝਗ ਜਾਤੋ। ਕਹਿਬੇ ਕਾਰਨ ਤੋ ਉਤਲਾਤੋ। ਸ੍ਰੋਤਾ !
ਸੁਨਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਕਥਾ। ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਉਚਰੋਂ ਜਥਾ ॥ ੪ ॥ ਸੋ ਨਰ
ਪਹੁੰਚਜੋ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ। ਅਦਭੁਤ ਗਾਥਾ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਿ। ਧੀਰਮੱਲ ਕੇ
ਸਦਨ ਸਿਧਾਯੋ। ਗੁਰੂ ਜਾਨਿ ਤਿਹ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥੫॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿ
ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ। “ਮੈਂ ਆਵਤਿ ਇਤ, ਜਥਾ ਨਿਹਾਰੀ”। ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਗ
ਬਹਾਦਰ ਧੀਰ। ਦੇਖੇ ਨਦੀ ਬਿਪਾਸਾ ਤੀਰ ॥ ੬ ॥ ਕਹੈ ਸਿੱਖ ਸੋ—ਗ੍ਰੰਥ

“ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਤਿ ਨੂੰ ਕੋਣ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। “ਕੋਣ ਪਾ ਸਕੇਗਾ। “ਕਰਤਾਰ
ਪੁਰਿ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ (ਸੁਨੇਹਾਂ) ਸੁਣ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ) ਕ੍ਰਿਤ ਵੇਖਕੇ। “ਛਾਵ
ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ। “ਡੇਰ ਤੋ ਬਿਨਾ। “ਜੇ ਹੁਣ ਸਾਬਤ ਰਹੇ ਤੇ ਲੱਭ ਪਵੇ ਤਾਂ (ਗੁਰੂ ਜੀ)
ਭਾਰੇ ਕਰਾਮਾਤ ਵਾਲੇ ਹਨ। “ਗਲ ਗਿਆ। “(ਧੀਰਮਲ ਨੂੰ) (ਛੇਤੀ) ਕਹਿਣ ਦੇ ਕਾਰਨ
ਕਾਹਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। “ਸਿੱਖੋਂ ਦੀਖਿਆ।

ਲਿਜਾਵਹੁ । ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਪਹੁੰਚਾਵਹੁ—। ਇਤਿ ਆਵਨਿ ਕੋ ਕਿਨਹੁ
 ਨ ਮਾਨੀਤਬਿ ਧਰਿ ਦੀਨਿ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਚ ਪਾਨੀ ॥੭॥ ਮੇ ਸੰਗ ਕਹਯੋ—ਤਹਾਂ
 ਤੂੰ ਜਾਤਿ। ਤਿਨ ਸੋ ਕਹਿ ਦੀਜੈ ਇਹ ਬਾਤਾਸੋ ਪਸੈ ਗ੍ਰੰਥ ਬੀਚ ਵਰੀਆਉ।
 ਆਉ ਨਿਕਾਸਿ, ਪਾਸ ਲੇ ਜਾਉ—॥ ੮ ॥ ਮੈਂ ਗੁਰ ਤੋ ਸੁਨਿ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ।
 ਮੰਜੀ ਸਹਿਤ ਤਹਾਂ ਧਰਿ ਦਯੋ। ਚਲਿ ਤੂਰਨ ਹੀ ਮਾਰਗ ਆਯੋ। ਤਮਰੇ
 ਹਿਤ ਇਹ ਆਨਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੯ ॥ ਬਿਨਾ ਗ੍ਰੰਥ ਝੂਰਤਿ ਮਲ ਧੀਰ।
 ਬਿਤ ਮਹਿ ਪੀਰ ਗਹੀਰ ਅਧੀਰ। ਸੁਨਤਿ ਬਾਤ ਕੋ ਹਰਖ ਉਪਾਯਹੁ।
 ਜਾਨਯੋ ਰਿਦੈ, ਮੋਹਿ ਢਿਗ ਆਯੋ॥੧੦॥ ਬੁਝਨਿ ਲਗਯੋ ਨੀਰ ਮਹਿ ਕੈਸੇ?।
 ਰਹਹਿ ਸਬੂਤ ਸੁ ਪੂਰਬ ਜੈਸੇ। ਕਾਗਤ ਭੀਗ ਜਾਹਿ ਗਰ*ਸੋਈ। ਲੇਹਿ
 ਨਿਕਾਸਿ ਕਾਜ ਕਯਾ ਹੋਈ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਮਸੈਦ ਬੋਲਯੋ ਮਤਿ ਖੋਟਾ।
 ਘੋਇਹ ਕਯਾ ਕਰਯੋ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਹੋਟਾ? ਬਡੇ ਗੁਰਨਿ ਕੀ ਹਾਥਿ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।
 ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮਵਾਨ ਸਮਾਨੀ ॥੧੨॥ ਭਰ ਸੰਗਤਿ ਜਿਹ ਦੇਖਨਿ ਚਹੈ।
 ਵਰਜਨ ਕਰੈ ਪਾਪ ਬਡ ਦਹੈ। ਹਮ ਤੋ ਅਰੁ ਆਪਨਿ ਤੋ ਖੋਯੋ। ਇਸ
 ਮਹਿ ਕੋਨ ਭਲੋ ਨਿਜ ਜੋਯੋ ॥ ੧੩ ॥ ਪੁਨ ਤੁਮ ਸੰਗ ਹਾਸ ਕਰਿ ਭੋਜਾ—
 ਸਲਿਤਾ ਤੋ ਨਿਕਾਸਿ ਕਰਿ ਲੋਜਾ—ਬਡੇ ਕਾਜ ਤਿਨ ਦੀਨਿ ਬਿਗਾਰੀ।
 ਅਬਿ ਕੈਸੇ ਕੋ ਸਕਹਿ ਸੁਧਾਰੀ ॥੧੪॥ ਧੀਰਮੱਲ ਚਿਤਵਨਿ ਚਿਤਵੇਤਾ।
 ਬੋਲਯੋ ਸਭਿ ਮਹਿ ਗੁਰੁ ਬਿਤੰਤਾ। ਆਛੈ ਹੀ ਤੋ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰ। ਤਉ
 ਦੇਖੀਏ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ੧੫ ॥ ਲਘੁ ਬਧ ਤੋ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ। ਬਡੇ
 ਗੁਰੁ ਭੀ ਠਾਨਤਿ ਆਦਰ। ਭੁਲ ਨ ਕਬਿਹੂੰ ਕੂਰ ਬਖਾਨਾ। ਚਹਯੋ ਸਦਾ
 ਮਨ ਸਦ ਗੁਨ ਸਾਨਾ ॥੧੬॥ ਅਬਿ ਭੀ ਪਿਖਹੁ ਬਕਾਲੇ ਮਾਹਿ। ਹਮ ਕੈਸੇ
 ਕੀਨੀ ਸੰਗ ਤਾਂਹਿ। ਸੀਲ ਸਾਧਿ ਤਿਨ ਕੁਛ ਨ ਬਿਚਾਰਾ। ਹਮ ਪਰ
 ਪੁਨ ਕੀਨਸਿ ਉਪਕਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਲੁਟੀ ਵਸਤੁ ਭੋਜੀ ਤਤਕਾਲਾ। ਨਿਜ
 ਪੂਜਾ ਸੰਗ ਦੀਨਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਇਮ ਕਿਸ ਤੋ ਬਨਿ ਆਵਹਿ ਕਾਰ।
 ਯਾਂਤੇ ਲਖੀਯਤਿ ਸਾਧੁ ਉਦਾਰ ॥ ੧੮ ॥ ਭੋਰਾ ਬਹੁ ਸੁਭਾਵ ਜਿਨ ਕੋਚਾ।

*ਧੀਰ ਮੱਲ। *ਭੋਜ ਕੇ ਗਲ ਜਾਣਗੇ। *ਜੇ ਕੱਢ ਵੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕਿਸ ਕੰਮ।

*ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ) ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਕਿਆ ਨਾ?। *ਸਤਿਕਾਰ
 ਸਹਿਤ ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮ ਵਾਲੀ। *ਅਪਣੇ ਕੋਲੋਂ (ਬੀ) ਕੁਆ ਦਿੱਤਾ। *ਸੋਸਟ ਗੁਰਾਂ ਦੇ

ਸੰਯੁਕਤ।

*ਪਾ:—ਫਰ।

ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਬਚ ਨਿਸ਼ਚ ਹੁਇ ਮੋਹਾਹਾਸ ਕਰਨਿ ਸੇਂ ਕਜੋਹੂੰ ਨ ਜਾਨਹਿ ।
 ਪੁਨ ਹਮ ਸੇਂ ਕਿਮ ਕੂਰ ਬਖਾਨਹਿ ॥ ੧੯ ॥ ਜੇ ਅਬਿ ਕਰੀਅਹਿ ਭਲੇ
 ਬਿਚਾਰਹਮ ਤੇ ਹੀ ਸਭਿ ਭਯੋ ਬਿਗਾਰਤਉ ਛਿਮਾ ਧਾਰਨਿ ਉਰ ਕੀਨਿ ।
 ਇਤੋ ਪਦਾਰਥ ਪਠਿ ਜੋ ਦੀਨਿ ॥ ੨੦ ॥ ਚਲਹੁ ਨਦੀ ਕੋ ਅਬਹਿ
 ਨਿਹਾਰਹਿ । ਗ੍ਰਿਥ ਨਿਕਾਸਹਿ ਬਹੁਰ ਸੰਭਾਰਹਿ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਆਦਿਕ
 ਗੁਰ ਸਾਰੇ । ਕੀਨਿ ਮਨਾਵਨਿ ਮੈਂ ਬਹੁ ਵਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਕਰਨਿ ਤਿਹਾਵਲ
 ਮਾਨਯੋ ਘਨੋ । ਭਏ ਸਹਾਇ ਆਇ, ਮਨ ਗਿਨੋਂ ਦੁਰਲਭ ਉਦਮ ਗ੍ਰਿਥ
 ਪਦਾਰਥ । ਜੇ ਕਰਿ ਲਹੈਂ, ਭਏ ਸਭਿ ਸਾਰਥ ॥ ੨੨ ॥ ਮੋਹਿ ਬੰਸ ਮਹਿ ਰਹੇ
 ਬਛਾਈ । ਚਢਹਿ ਅਕੋਰਨ ਕੇ ਸਮੁਦਾਈ । ਤਿਸ ਹੀ ਸੰਗ ਸੁ ਗੁਰਤਾ
 ਗਾਈ । ਬਨਹਿ ਅਬਾਈ, ਝੂਰਹਿ ਬਾਈ ॥ ੨੩ ॥ ਜਥਾ ਰੰਕ ਸੁਰਤਰੁ ਕੋ
 ਪਾਵਹਿ । ਮੋਕਹੁ ਅਸ ਅਨੰਦ ਉਪਜਾਵਹਿ । ਚਲਿਥੇ ਕੀ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿ
 ਲੀਜਹਿ । ਇਸ ਮਹਿ ਸੰਸੈ ਨੈਕ ਨ ਕੀਜਹਿ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਸ਼ੀਹੋਂ
 ਬਚ ਕਹਯੋ । ‘ਬਾਤਨਿ ਤੇ ਅਨੰਦ ਕਿਮ ਲਹਯੋ’ ਤੇਰੇ ਹੀ ਸ਼ਰੀਕ ਸੇਂ ਭਾਰਾ ।
 ਸੁਭ ਗੁਨਵੰਤਾ ਸਿਸਹਿ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਹਾਸੀ ਕਰੀ ਤੋਹਿ ਸੰਗ
 ਅੰਸੇ । ਜਗ ਮਹਿ ਹੋਰਾ ਹੁਇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ । ਖੋਜਹਿ ਜਬਿਹੂੰ ਜਾਇ ਬਿਪਾਸਾ ।
 ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ ਕਰਹਿ ਸਕਲ ਨਰ ਹਾਸਾ ॥ ੨੬ ॥ ਬਿਨਾ ਅਕਲ ਤੇ ਜਾਨਹਿ
 ਤੋਹੀ । ਨਦੀ ਸਬੋਗਾ ਬਿਥੇ ਕਜਾ ਹੋਹੀ । ਬਹਯੋ ਹੋਇ ਗੋ ਜਲ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ।
 ਕੋਝਿਕ ਬਾਨ ਕਰਹਿਗੇ ਟੋਰ* ॥ ੨੭ ॥ ਕਿਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਰਿਵੈ ਬਿਚਾਰੇ ।
 ਦਬਯੋ ਹੋਹਿ ਸਿਕਤਾ ਪਰ ਭਾਰੋ* ਜੇ ਕਦਾਂਚ ਕਰਿ ਆਵਹਿ ਹਾਥ । ਕਾਗਦ
 ਗਰ ਹੋਹਿ ਜਲ ਸਾਥ ॥ ੨੮ ॥ ਉਜਰਾ ਆਪਨੋ ਕਜੋਂ ਤੂੰ ਖੋਵਹਿ । ਨਹਿ
 ਸ਼ਰੀਕ ਕੋ ਆਸੈ ਜੋਵਹਿ । ਪ੍ਰਥਮ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਸਭਿ ਮੋਰੈ । ਕਿਮ ਦੀਨੋ,
 ਸੇ ਲਖਯੋ ਨ ਬੋਰੇ* ॥ ੨੯ ॥ ਮਹਿਮਾ ਸੰਗਤਿ ਬਿਥੇ ਬਧਾਵਨਿ ।
 ਅਪਨੇ ਗੁਨ ਗਨ ਕਰਤਿ ਦਿਖਾਵਨਿ । ਜਿਸ ਕੋ ਲੋਕ ਬਿਲੋਕਿ ਬਿਸਾਲੇ ।
 ਅਰਪਹਿ ਆਨਿ ਪਦਾਰਥ ਜਾਲੇ ॥ ੩੦ ॥ ਆਸੈ ਗੁਫ ਲਖਯੋ ਤੁਮ ਨਾਂਹੀ ।
 ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਹੁ ਸੋਤੁ ਬਚ ਮਾਂਹੀ† । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ ਕਹਯੋ ਮਸੰਦ ।

* ਭਰੋਸਾ ਹੈ । * ਵਿਰੋਧੀ, ਖਗਲਾਉਂਦਾ । * ਵਗਦੀ ਨਦੀ । * ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਥਾਂ ਵਿਚ ਭਾਲ ਕਰੋਗੇ ?

* ਰੇਤ ਦਾ ਉੱਪਰ ਭਾਰ । * ਤਾਕਤ । [ਸੰਸ: ਓਜਸ] । * ਸੇ ਤੂੰ ਬੋਲਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ।

* ਪਾ:—ਜੋਰੇ ।

† ਦੇਖੋ ਕੁਮਤੀਆਂ ਦੀ ਕੁਸੰਗਤ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਮਤਿ ਮਾਰਨ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੀ ਹੈ । ਵਡੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੂਠੇ ਕੁਸੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਏ ।

ਜੋ ਗੁਰ ਨਿੰਦਕ ਹੁਤੇ ਬਿਲੰਦ ॥ ੩੧ ॥ ਰਾਖੈ ਰੋਕਿ ਚਢਨਿ ਨਹਿ ਦਯੈ ।
ਸੋ ਦਿਨ ਇਮ ਬਿਤੀਤ ਕਰਿ ਗਯੈ । ਗੁਰ ਸੋ ਧੀਰਮੱਲ ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ ।
ਸਗਰੀ ਨਿਸ ਮਨ ਮਹਿ ਗਿਨ ਗਿਨਤੀ ॥ ੩੨ ॥ ਉਤਰਹਿ ਚਢਹਿ
ਥਾਟੀ ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਚਵਿਥੇ ਕਹੁ ਤਜਾਰੀ । ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਪਰ
ਨਿਸ਼ਚਾ ਧਰੈ—ਕਰ ਨ ਕਹੈ ਸਦਾ ਸਚ ਰਹੈ—॥ ੩੩ ॥ ਸ਼ੀਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਮਸਿੰਦ
ਹਟਾਵੈ । ਗੁਰ ਮਹਿ ਔਗੁਨ ਕਲਪਿ ਸੁਨਾਵੈ । ਪੁਨ ਮਿਟ ਰਹਹਿ ਸੰਦੇਹ
ਉਪਾਇ । ਚਿਤ ਮਹਿ ਨਹਿ ਇਸਿਬਿਰਤਾ ਪਾਇ ॥ ੩੪ ॥ ਆਠਹੁ
ਜਾਮ ਸਚੀਤ ਬਿਤਾਵੈ । ਚਢਨਿ ਲਗੈ ਤਬਿ ਦੁਸ਼ਟ ਹਟਾਵੈ । ਕਿਤਿਕ
ਦਿਵਸ ਬੀਤੇ ਇਸ ਭਾਂਤੀ । ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਕਰਹਿ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਬਾਤੀ ॥
੩੫ ॥ ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਸਕਲ ਬਿਤੀਤ । ਚਿਤ ਮਹਿ ਅਤਿ ਚਿੰਤਾ
ਚਿਤਵੇਤਿ । ਗੁਰ ਪਰ ਕਰਹਿ ਜਬਹਿ ਵਿਸ਼ਾਸ । ਦੁਸ਼ਟ ਮਸਿੰਦ ਸੁ ਦੇਤਿ
ਬਿਨਾਸਿ ॥ ੩੬ ॥ ਗੁਰ ਜਸੁ ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਸਮਾਨਾਸਿਖ ਮਨ ਸਕਤਾ ਪਰਹਿ
ਜਿ ਆਨ । ਮੁਕਤਾ ਅਨੰਦ ਅਮੋਲਕ ਹੋਇ । ਦਾਰਿਦ ਚਿੰਤਾ ਸਭਿ ਦੇ
ਖੋਇ ॥ ੩੭ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਸਰਪ ਕੇ ਅੰਤਰ ਪਰੈ । ਨਿੰਦਾ ਬਿਖ ਕੇ ਤਤਭਿਨ
ਕਰੈ । ਬੁਰਾ ਕਰਹਿ ਲੋਕਨਿ ਝਸ ਜਾਇ । ਗੁਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਹਿ ਦੇਤਿ
ਭੁਲਾਇ ॥ ੩੮ ॥ ਖੋਟੀ ਮੰਗਤਿ ਰੰਗਤਿ ਹੋਇ । ਕਹਹੁ ਕੌਨ ਬਿਗਰਮੈ
ਨਹਿ ਜੋਇ । ਪ੍ਰਥਮ ਧੀਰਮਲ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪ । ਦੁਖਹਿ ਬਿਲੋਕਹਿ ਗੁਰੁ
ਪ੍ਰਤਾਪ ॥ ੩੯ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਪਿਖਿ ਉਪਜਹਿ ਬਿਸ਼ਾਸ । ਦੁਸ਼ਟ ਮਸਿੰਦ ਸੁ
ਦੇਤਿ ਬਿਨਾਸ । ਇਮ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਜਬਹਿ ਬਿਤਾਏ । ਧੀਰਮੱਲ ਬਹੁ ਚਿੰਤ
ਉਪਾਏ ॥ ੪੦ ॥ ਹਠ ਕੇ ਧਾਰਿ ਚਢਨਿ ਪੁਨ ਚਾਹ ।—ਖੋਜੈ ਏਕ ਬਾਰਿ
ਜਲ ਮਾਂਹ । ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ । ਬਚਨ ਸਾਚਜਿਨ, ਮਾਨਜੈ
ਸਾਦਰ—॥ ੪੧ ॥ ਅਨਿਕ ਜੁਕਤਿ ਕਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਨਾਵੈ । ‘ਕਰੈ ਚੋਰਾ
ਹੁਇ?’ ਚਢਤਿ ਹਟਾਵੈ । ਕਹੈ ਕਿ ‘ਏਕ ਬਾਰਿ ਮੈਂ ਜਾਉਂ । ਗੁਰ ਬਚ
ਮਾਰ ਗੀਬ ਮੈਂ ਪਾਉ’ ॥ ੪੨ ॥

੪੩੬੯ ੪੪੪ ਪੰਛੀਅੰ ਅੰਸੁ ੨੬ ॥

੨੬. [ਧੀਰ ਮੱਲ ਨੂੰ ਬੀੜ ਦਾ ਮਿਲਨਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਠਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਕੇ ਤਜਾਰ ਭਾ ਕਰਿ ਕੈ ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ । ਕੇਵਟ ਬੂੰਦ
‘ਬਿਤੀਤ ਹੋ ਗਿਆ’ ਗਿਣਤੀਆਂ ‘ਮਿਥਕੇ ਜਾ ਬੱਪਕੇ’ ‘ਹਟ ਰਹੇ’ ‘ਟਿਕਾਉ’ ‘ਸਿੱਧੀ ਵਿਚ’
‘(ਜੇ ਉਹ ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੂੰਦ) ਪਵੇ’ । ‘(ਧੀਰ ਮੱਲ ਨੇ) ਕਿਹਾ’ ।

ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਵੇਨਿ ਦਰਬ ਬਹੁ ਮਾਨਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਅਪਰ ਨੀਰ
 ਮਹਿ ਭਰਨੇ ਧਾਰੇ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗੁਨਿ ਤਿਨ ਲੀਨਿ ਹਕਾਰੇ । ਜਾਰ ਬਿੰਦ
 ਏ ਲਯੋ ਮੰਗਾਇ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੇ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਇ ॥ ੨ ॥ ਜੀਨ
 ਪਦ੍ਮੇ ਸੁੰਦਰ ਹਯ ਆਯੋ । ਗੁਰ ਗਨ ਕੋ ਮਨ ਬਿਥੈ ਮਨਾਯੋਨੀ ਮਿ ਸੀਸ
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ । ਇਹੀ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਹੁ ਹਮਾਰੀ ॥ ੩ ॥ ਪੰਚਮ੍ਰਿਤ
 ਬਹੁ ਆਨਿ ਕਰਾਵੈ । ਜੇ ਕਰਿ ਗ੍ਰਿਥ ਜਾਇ ਮੈਂ ਪਾਵੈ । ਇਮ ਮਨੋਤ ਕੋ
 ਮਾਨਿ ਘਨੇਰੀ । ਹਯ ਪਰ ਚਾਢ੍ਹੇ ਸੈਨ ਸੁਭ ਹੋਰੀ ॥ ੪ ॥ ਹਰਖਯੋ ਲਖਯੋ-
 ਕਾਸ ਹੁਇ ਮੇਰੇ । ਜਿਸ ਤੇ ਔਰ ਨ ਭਲੈ ਬਢੇਰੇ- । ਗਮਨਯੋ ਮਾਰਗ ਲੈ
 ਨਕ ਸਿੰਦੂ । ਸਿਧ ਬਿਬਸ ਹੁਇ ਚਲਯੋ ਮਸਿੰਦ ॥ ੫ ॥ ਤਿਸ ਨਰ ਕੋ ਲੈ
 ਸਿਧਿ ਕਰਯੋ ਹੈ । ਆਨਿ ਬਿਪਾਸਾ ਕੂਲ ਖਰਯੋ ਹੈ । ਜਹਿ ਤਿਨ ਥਾਨ
 ਬਝਾਵਨਿ ਕੀਨਾ । ਦੇਖਿ ਤਹਾਂ ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਦੀਨਾ ॥ ੬ ॥ ਤੰਬੂ ਅਰੁ ਕਨਾਤ
 ਲਗਾਵਾਇ । ਤਰਨਹਾਰ ਨਰ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਇ । ਸਭਿ ਕੋ ਦੀਨਸਿ
 ਅਪਿਕ ਦਿਲਾਸਾ । ਕਰਹੁ ਕਾਜ ਪੁਰਵਹੁ ਮਮ ਆਸਾ ॥ ੭ ॥ ਧਨ ਗਨ
 ਵੈਰੋ ਰੇਖਮ ਚੀਰਾਜਬਿਹੂ ਗ੍ਰਿਥ ਲਗਾਇਹੋ ਤੀਰ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਰੇ ਬੀਚ
 ਬਹੁ ਪਾਨੀ । ਪਾਏ ਜਾਰ ਬਿਥਾਰਿ ਮਹਾਨੀ ॥ ੮ ॥ ਖੋਜਨਿ ਲਗੇ ਫਿਰਹਿ
 ਜਲ ਮਾਂਹੀ । ਕੋਵਟ ਬਿੰਦ ਪਾਇ ਸੇ ਨਾਂਹੀ । ਖੋਜਹਿ ਕਰ ਸੈਂ, ਟੁਭਕੀ
 ਮਗਹਿ । ਇਝ ਉਤ ਬਿਬਰਹਿ, ਜਾਰ ਪਸਾਰਹਿ ॥ ੯ ॥ ਫਿਰਹਿ ਮੱਧ ਅਰੁ
 ਵੇਨਹੁ ਈਰ । ਜਹਿ ਬੋਰੋ ਅਰੁ ਦੀਰਘ ਨੀਰ । ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੋ
 ਜਤਨ ਰਚੇਤੋ । ਜਲ ਮੈਂ ਲੈ ਹੁਇ ਕਿਤਿਕ ਫਿਰੇਤੋ ॥ ੧੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
 ਕੋ ਕਿਤਿਕ ਮਨਾਵੈ । ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਿਮ ਗ੍ਰਿਥ ਸੁ ਪਾਵੈ । ਕੇਤਿਕ
 ਜਤਨ ਬਝਾਵਹਿ ਖਰੇ । ਕੇਤਿਕ ਬੁਧਿ ਕਰ ਬਲ ਤੇ ਕਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਧੀਰ
 ਮੇਲ ਬਹੁ ਵੇਤਿ ਦਿਲਾਸਾ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਵਹਿਰੇ ਆਸਾ । ਮੰਜੀ
 ਸਹਿਬਗ੍ਰਿਥ ਜੋ ਪਾਵਹਿ ਇਮ ਨਿਸ਼ਚਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਵਹਿ ॥ ੧੨ ॥ ਅਚਹੁ
 ਤਿਹਾਵਲ ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ । ਕਰੈਂ ਹਮੇਸ਼ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਜਾਇ । ਜਨੈਂ
 ਜਨੈਂ ਭਨੈ ਧੀਰਮਲ ਤਿਨ ਕੋ । ਤਨੈਂ ਤਨੈਂ ਜਥੈਨ ਕਰਹਿ ਤਨ ਮਨ ਕੋ ॥
 ੧੩ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਤਿ ਦੁਤਿਯ ਦਿਨ ਬੀਤਾ । ਚਿੰਤਾ ਹੋਤਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ

੧੩ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਤਿ ਦੁਤਿਯ ਦਿਨ ਬੀਤਾ । ਚਿੰਤਾ ਹੋਤਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ
 ੧੪ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਤਿ ਦੁਤਿਯ ਦਿਨ ਬੀਤਾ । ਚਿੰਤਾ ਹੋਤਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ
 ੧੫ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਤਿ ਦੁਤਿਯ ਦਿਨ ਬੀਤਾ । ਚਿੰਤਾ ਹੋਤਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ

ਚੀਤਾ। ਕਹੈ ਜਿ ਨਰ^੧, ਬੁਲਵਾਯੋ ਪਾਹੀ। ‘ਧਰਤਿ ਗ੍ਰਿਥ ਤੇ ਪਿਖੜੋ ਕਿ
 ਨਾਂਹੀ ? ॥ ੧੪ ॥ ਕੌਨ ਸਥਾਨ ਟਿਕਾਵਤਿ ਲਹਯੈ ?। ਭੁਨੈ ਸੰਬਿਰ ਕੈ
 ਆਗੈ ਬਹਜੈ’। ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਨਹਿ ਬਤਾਵਨਿ ਕੀਏ। ‘ਇਸ ਬਲ ਬਰਜੈ
 ਸਿੱਖ ਸਿਰ ਲੀਏ ॥ ੧੫ ॥ ਮਝ ਵੇਖਤਿ ਹੀ ਤਬਹਿ ਉਤਾਰਾ। ਇਹਾ
 ਇਕਾਯਹੁ ਨੀਰ ਮਝਾਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਫੇਰ। ਨੀਕਿ ਧਰਜੈ
 ਬਿਲੋਚਨ ਹੋਰਿ ॥ ੧੬ ॥ ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਆਗੈ। ਸਰਬ ਲੋਕ
 ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗ ਲਾਗੈ। ਇਹ ਠਾ ਜਬਿ ਨਰ ਕੋਇ ਨ ਖਲਾਯੈ। ਮੈ ਤੁਮਰੀ
 ਦਿਸਿ ਮਾਰਗ ਚਲਾਯੈ ॥ ੧੭ ॥ ਕੈ ਸਿਕਤਾ ਉਪਰ ਕੈ ਫਿਰਾਯੈ। ਕੈ ਜਲ ਬੋਗ
 ਬਹਾਵਨਿ ਕਰਾਯੈ। ਇਸ ਤੋ ਤਰੈ ਔਰ ਖੁਸ਼ਵਾਈਏ। ਮਿਹਨਤ ਕਰੈ ਸੁ
 ਦੁਰਲਭ ਪਾਈਏ ॥ ੧੮ ॥ ਸਲਿਤਾ ਬਿਖੈ ਗ੍ਰਿਥ ਹੋਇਹਾ। ਉਰ ਨਿਸ਼ਚਾ
 ਕੀਜਹਿ ਦਿਓ ਮਹਾ’। ਧੀਰਮੋਲ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰੈ ਕਰੈਹੁ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਬੇਜਤਿ ਹਾਰੈ ॥ ੧੯ ॥ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਨਿਕਸਹਿ ਜਤਨ ਬਤਾਵਹੁ। ਮਮ ਆਕ-
 ਵਨਿ ਇਹਾ ਸਫਲਾਵਹੁ। ਟੁਝਕੀ ਮਾਰਹਿ ਸਿਕਤਾ ਹੋਰਹਿ। ਹਾਥਨਿ ਭੈ
 ਗਹਿ ਜਲ ਯੁਤਿ ਪ੍ਰੇਰਹਿ ॥ ੨੦ ॥ ਕਰਾਯੈ ਇਕਾਵਨਿ ਜਹਾ ਬਤਾਵਹੁ। ਭਿਹ
 ਕੈ ਤਰੈ ਦੁਰ ਖੁਸ਼ਵਾਵਹੁ’। ਸੋ ਨਰ ਬੋਲਾਯੈ ਪੁਨਹਿ ਬਤਾਵੈ। ਜੇ ਤੁਮ ਚਹਹੁ
 ਗ੍ਰਿਥ ਜੀ ਪਾਵੈ ॥ ੨੧ ॥ ਕਹੈ ਢੀਠ ਹੋ ਆਪ ਅਗੈਰੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਰ
 ਮਾਨੈ ਮੇਰੇਹੈ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਤਜਹੁ ਅਹਿਮਤ’ ਕੈ। ਧਰਹੁ ਭਾਇ ਸੁਧਾ ਕਰਿ
 ਚਿਤ ਕੈ ॥ ੨੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਆਦਿਕ ਸੁਖ ਧਾਮ। ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ
 ਲਗਿ ਲਿਹੁ ਨਾਮ। ਸੰਭਿ ਕੀ ਕਰਹੁ ਅਰਾਧਨਿ ਅਬੈ। ਮਨ ਮਹਿ ਮਾਨਿ
 ਮਨੋਤਨਿ ਤਬੈ ॥ ੨੩ ॥ ਅਬਿ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਕਾਜ। ਗੁਰੁ
 ਨਿਬਹਾਰਿ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਜ। ਔਚਕ ਹੋਰਿ ਸਹਾਇਕ ਆਇ। ਤਤਕਿਨ
 ਦੁਲਭ ਗ੍ਰਿਥ ਲਿਹੁ ਪਾਇ’ ॥ ੨੪ ॥ ਧੀਰਮੋਲ ਬਾਨੀ ਸੁਨਿ ਮਾਨੀ। ਕੀਨਿ
 ਸਰਾਹਨਿ ‘ਨੀਕ ਬਖਾਨੀ। ਕੋ ਅਸ ਅਹੈ, ਕਾਜ ਕੇ ਪਰੈ। ਸੁਕਮ
 ਜਤਨ ਤੇ ਸਿੱਖਸ ਨ ਕਰੈ’ ॥ ੨੫ ॥ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੋਇ ਮਨ ਬਾਨੀ। ਪਦ
 ਅਰੁ ਪਾਨ ਪਖਾਰਸਿ ਪਾਨੀ। ਸਰਲ ਰਿਦਾ ਕਰਿ ਹੋਇ ਸਿ ਖਰਜੈ’। ਨੈ
 ਸਨਿਗੁਰ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਾਯੈ ॥ ੨੬ ॥ ਪੰਚ ਬਾਰਿ ਸਭਿ ਲੋ ਕਰਿ ਨਾਮ।

^੧ਜਿਸ ਨਰ ਨੇ (ਆ ਕੇ) ਕਿਹਾ ਸੀ। ^੨ਕੀਤਿਆਂ। ^੩ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ। ^੪ਜਲ ਸਹਿਤ (ਰੇਤ) ਹਟਾਵਦੇ ਹਨ (ਮੇਰੇ ਟੋਭੇ ਆਦਿਕ)। (ਅ) ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਫੜਕੇ ਜਲ ਸਣੇ (ਭਾਵ ਭਿੰਨ ਹੋਏ)। ^੫ਲਈਏ (ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ)। ^੬ਹੰਕਾਰ। ^੭ਸੁਖ ਲੈ ਜਤਨਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ (ਤੇ ਅਮਲ) ਨਾ ਕਰੇ। ^੮ਥੀ ਗਿਆ।

ਕਰ ਕੋ ਜੋਰਤਿ ਕਰਨੋ ਪ੍ਰਣਾਮ । ਆਪਨੋ ਕਾਰਜ ਆਪ ਕਰੀਜੈ । ਪਾਨ
ਨਿਸਾਨੀ ਕੋ ਬਿਦਤੀਜੈ ॥੨੭॥ ਪੰਚ ਹਜ਼ਾਰ ਰਜਤਪਣ ਕੇਰ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ
ਕਰਾਇ ਤਿਨ ਹੋਰਿ* । ਇਮ ਸਭਿ ਮਹਿ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ । ਖਰੇ
ਹੋਇ ਸਲਿਤਾ ਕੇ ਪਾਸ ॥ ੨੮ ॥ ਨਵ ਗੁਰੁਆਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ।
ਸਿਖਰਨੋ ਗ੍ਰੰਥ ਬਹੁਰ ਤਿਹ ਸਮੋ । ਸੋਤਿਨਾਮ ਕੀ ਜਾਗਤਿ ਜੋਤਿ ।
ਚਿਤਵਤਿ ਜਹਿ ਕਹਿ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਤਿ ॥੨੯॥ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਦੇਂ ਤਤਕਾਲ ।
ਤੁਮ ਤੇ ਨਹਿ ਕੋ ਅਪਰ ਬਿਸਾਲ* । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਕਹਿ ਸਿਰ ਧਰਿ ਧਰਨੀ ।
ਪਰਜੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ਼ਰਨੀ ॥ ੩੦ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਬਚ ਨਰ ਮੁਖ
ਢਿਗ ਭੋਜਾ । ਆਇ ਧੀਰਮਲ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਲੇਜਾ । ਸੋ ਬਚ ਪੂਰਨਿ ਕੀਜਹਿ
ਅਬੈ । ਜਿਸਤੇ ਬਿਦਤ ਹੋਇ ਸਥਾ ਸਥੈ* ॥੩੧॥ ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਇਮ ਬਾਕ
ਉਚਾਰੇ । ਬੰਦਨ ਕਰਤਿ ਭਏ ਸਿਖ ਸਾਰੇ । ਪੁਨ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਾਏ ਨਰ ਬਿਚ
ਨੀਰ । ਖਰੇ ਧੀਰਮਲ ਸਰਿਤਾ ਤੀਰਾ ॥੩੨॥ ਟੁਭਕੀ ਮਾਰਿ ਹਾਥ ਜਬਿ ਢੇਰਾ
ਇਤ ਉਤ ਸਿਕਤਾ ਗਨ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਾ* । ਤਬਹਿ ਪੰਥੂਰੇ ਕੋ ਬਡ ਪਾਵਾ ।
ਲਗੈ ਹਾਥ ਜਾਨੈ ਤਬਿ ਪਾਵਾ ॥ ੩੩ ॥ ਨਿਕਸੈ ਜਲ ਤੇ ਵਹਿਰ
ਬਤਾਯੈ । ਯੰਤਿ ਤਸਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪਾਯੋ ਉਪਰ ਸਿਕਤਾ ਕੋਤਿਕ ਪਰੈ ।
ਜਿਸ ਨੇ ਸਕਲ ਅਛਾਦਨਿ ਕਰਨੈ* ॥ ੩੪ ॥ ਸੁਨਿ ਹਰਖੇ ਦੀਰਘ ਤਿਸ
ਕਾਲ । ਤਹਿ ਕੋ ਪਹੁੰਚੇ ਮਾਨਵ ਜਾਲ । ਟੁਭਕੀ ਮਾਰਤਿ ਸਿਕਤਾ ਟਾਰੈ ।
ਗਹੈ ਪੰਥੂਰਾ ਉਰਧ ਉਠਾਰੈ ॥ ੩੫ ॥ ਮਾਨਵ ਚਾਰ ਲਗੇ ਚਹੁ ਓਰੋਗਹਿ
ਕਰ ਮਹਿ ਕੀਨਸਿ ਬਡ ਜੋਰੇ । ਉਪਰ ਕੋ ਨਿਕਾਸਿ ਲੇ ਆਏ । ਦੇਖਤਿ
ਭਏ ਮੁਦਤ ਸਮੁਦਾਏ ॥੩੬॥ ਆਨਿ ਤੀਰ ਪਰ ਜਬਹਿ ਟਿਕਾਵਾ ਸਭਿਨਿ
ਪਹੁੰਚਿ ਤਹਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਾ । ਨਿਚੁਰਤਿ ਨੀਰ ਧੀਰਮਲ ਹੋਰਤਿ* ।
ਹਾਥਨਿ ਸਿਕਤਾ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਹੋਰਤਿ ॥ ੩੭ ॥ ਉਪਰ ਤਿਸ ਕੋ ਪੰਚ ਰਮਾਲ ।
ਦੇਇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਸੁੰਦਰਲਾਲ । ਤੀਨ ਰੁਮਾਲ ਤੂਲ* ਕੇ ਹੁਤੇ । ਖੋਲ੍ਹੈ ਕਰੇ
ਆਪ ਕਰ* ਤਿਤੇ ॥੩੮॥ ਨਿਕਸੈ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਲੋਕਨੋ ਤਬੈ । ਉਪਰ ਜਲ
ਸੋਂ ਭੀਜਨੋ ਤਬੈ । ਸ਼ੁਸ਼ਕ ਬਸਤੁ ਤਬਿ ਤਰੇ ਬਿਛਾਏ ਆਤਪ ਨੀਕੀ ਰੀਤਿ
ਲਗਾਏ ॥ ੩੯ ॥ ਖੋਲਿ ਬਿਲੋਕਨੋ ਸਭਿ ਬਿਸਮਾਏ । ਉਪਰ ਤੇ ਭੀਗੈ

*ਹੱਥਾਂ ਦੀ । *ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ । *ਰੋਤ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ । *ਮਿਲ
ਗਿਆ । *ਫੁੱਲਾਂ । *ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ । *ਕਵਿ ਦੇ ਹੁਬਹੂ ਨਕਸ਼ੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਣ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ ।

ਸਭਿ ਥਾਂਏ^੧ । ਜਹਿ ਲਗਿ ਅੱਖਰ ਹੈਂ ਬਿਰ ਛਿਖਿ । ਪਹੁੰਚੈ ਨੀਰ ਨੋ
 ਤਿਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ॥੪੦॥ ਸਕਲ ਸੁਸ਼ਕ ਜਨੈਂ ਕੇ ਤਜੈ ਅਹਿ । ਦੇਖਤਿ ਰਿਦੈ
 ਅਚੰਭਾ ਲਹੇ । ਜਬਿ ਕੋ ਧਰਮੈ ਦਿਵਸ ਤਬਿ ਗਿਨੇ । ਭੋਦਸ ਬੀਡੈ ਭਿਸ
 ਨਰ ਭਨੇ ॥ ੪੧ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਬਚਾਯੋ । ਨੀਰ ਬਰਨਾ ਪਚ
 ਛਹਨਿ ਨ ਪਾਯੋ । ਬਛ ਉਤਸਾਹ ਕਰਤਿ ਲੇ ਚਾਲੇ । ਬਾਦਿਤ ਕੋ ਬਸਵਾਇ
 ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੪੨ ॥ ਚੌਰ ਢੁਰਤਿ ਚਾਰਹੁ ਦਿਸਿ ਸੋਇ । ਸਿਖ ਬਸਾਇ ਸਬਦ
 ਬਛ ਹੋਇ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੁਸ਼ਪਨਿ ਕੇ ਬਰਖਾਵੈਂ । ਗੰਦਤਿ ਗਨ ਮਾਲਾ ਲਰ
 ਕਾਵੈਂ ॥ ੪੩ ॥ ਧੁਪ ਧੁਖਾਵਤਿ ਚਲਤਿ ਅਗਾਰੀ । ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਸਭਿਨਿ
 ਮਹਿ ਭਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਨਰ ਸਾਰੇ । ਹਿਤ ਆਦਰ ਹੁਇ ਮਿਲੈ
 ਅਗਾਰੇ ॥ ੪੪ ॥ ਪੁਰਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤਿ ਭਯੋ ਉਛਾਹੁ^੨ । ਨਮੋ ਕਰਹਿ ਅਚਰਜ
 ਮਨ ਮਾਂਹੁ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਨਰ ਸਭਿ ਗੀਬ ਕਹਾਨੀ । ਦਿਨ ਭੋਦਸ ਮਹਿ
 ਛਯੋ ਨ ਪਾਨੀ ॥੪੫॥ ਉਤਮ ਸਦਨ ਬਿਖੇ ਲੈ ਗਏ । ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਨਰ
 ਨਾਰੀ ਭਏ । ਦੀਪਮਾਲਿਕਾ ਨਿਸਾ ਮਝਾਰੀ । ਗਰੀ ਬਜਾਰਨਿ ਘਰ ਘਰ
 ਬਾਰੀ^੩ ॥ ੪੬ ॥ ਸਖ ਸੋਂ ਸੁਪਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਪਨ ਚੀਨ । ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਸਰਬ
 ਨੇ ਕੀਨਿ । ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਧੀਰਮੋਲ ਬਹੁ ਕਰੀ । ਬਸਤ ਬਿਛੁਖਨ ਧਨ ਰਿਸ
 ਘਰੀ ॥ ੪੭ ॥ ਕਰਿ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਬਹੁ ਬਰਤਾਯੋ । ਤਿਪਤ ਹੋਇ ਸਤਿਗੁਰ
 ਨਰ ਖਾਯੋ । ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਕਰੈ ਬਖਾਨਿ । ਦਿਨ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ
 ਉਤਸਾਹ ਮਹਾਨ ॥੪੮॥ ਗਰਮੋ ਸੁਪੇਦਾ^੪ ਕਾਗਦ ਸੋਇ । ਅਪਰ ਲਗਾਇ
 ਸਧਾਰਯੋ ਸੋਇ । ਅਬਿਲੋ ਚਿੰਨ੍ਹਤਿ^੫ ਪੱਤ੍ਰੇ ਸਾਰੇ । ਕਹਤਿ ਕਵੀ ਹਮ ਆਪ
 ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੪੯ ॥ ਪੂਜਾ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਹੋਤਿ ਬਡੇਰੀ । ਆਇ ਅਕੋਰ ਧਨਾਇ
 ਘਨੇਰੀ । ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਅਬਿਲੋ ਦਰਸੈ ਗੁਰ ਕਰ ਕੋ ਲਖਿ ਸਭਿ ਕੋ ਹਰੀ^੬
 ॥੫੦॥ ਤਬਿ ਤੋ ਧੀਰਮੋਲ ਕ ਧਾਮ । ਰਹੈ ਗੀਬ ਸਾਹਿਬ ਅਭਿਰਾਮ । ਤਿਸ
 ਕੀ ਕੁਲ ਕੇ ਲੇਤਿ ਅਕੋਰ । ਅਬਹਿ ਖਾਲਸੇ ਕਰਿ ਕੈ ਜੋਰ ॥੫੧॥ ਆਇ
 ਸੁਧਾਸਰ ਲਵਪੁਰਿ ਮਾਂਹੈ । ਰਾਖਹਿ ਗੀਬ ਸੁ ਅਪਨੇ ਪਾਂਹੀ । ਧਨ ਆਵਿਕ
 ਭੇਟਾ ਜੋ ਦੇਸ । ਧੀਰਮੋਲ ਕੇ ਸਗਰੀ ਲੇਯ ॥ ੫੨ ॥ ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਹਿ

^੧ਭਾਵ ਉੱਪਰੋਂ ਜਿਲਦ ਤੇ ਹਾਸੀਆ ਭਿੱਜਗਿਆ । ^੨ਔਖਰਾਂ । ^੩ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ
 ਉਤਸਾਹ ਹੋਇਆ । ^੪ਭਾਲੀ । ^੫ਹਾਸੀਆ । ^੬ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ । ^੭ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਸਤਕਾਰ
 ਸਭ ਕੋਈ (ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ) ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਲੀਨਸਿ ਭੀਨ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਤਿ ਕੋ ਜਾਨਿ ਪ੍ਰਬੀਨ* । ਪੁਨਹਿ ਭਵਿਖਸਤ
 ਕੀ ਸੁਧਿ ਨਾਂਹੀ । ਲੇਹਿ ਪੰਥ ਕੈ ਰਹਿ ਤਿਨ ਪੋਹੀ* ॥ ੫੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕਾਦਸ਼ ਰਾਸਿ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਿਪਾਸਾ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ
 ਘਸਟ ਬਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥੨੬॥ ੨੭. [ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਆਉਣਾ] ।
 ਏਕਾ ॥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਗਾਥਾ ਜਥਾ ਕਥੀ ਸੁ ਮੈਂ ਚਿਤ ਲਾਇ । ਅਬਿ ਪ੍ਰਸੰਗ
 ਨੌਮੇ ਗੁਰੂ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨਦੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
 ਕੋ ਧਰਿ ਕੈ । ਸੋਪਿ ਭਲੇ ਅਰੁ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕੈ । ਜਾਇ ਮਜਲਾ ਉਤਰੇ
 ਨਿਸ ਜਾਨਿ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਸਥਾਨ ॥ ੨ ॥ ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ
 ਸੁਖ ਕਰਿ ਬਿਸਰਾਮ । ਜਾਗੈ ਜਾਮਨਿ ਜਾਨਿ ਸੁ ਜਾਮੁ* । ਸੋਚ ਸਨਾਨ
 ਕੀਨਿ ਗੁਰ ਪੂਰੇ । ਦਾਸਨਿ ਸੁਖਦ ਚਲਿਤ ਜਿਨ ਰੂਰੇ ॥ ੩ ॥ ਆਸਾਵਾਰ
 ਬਥਾਈ ਚਾਵਤਿ । ਸੁਨਹਿ ਸਿੱਖਸ ਸਭਿ ਪਾਪ ਮਿਟਾਵਤਿ । ਸਤਿਗੁਰ
 ਯਾਨ ਲਾਇ ਕਰਿ ਬਿਰੇ । ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮਹਿ ਇਕਤਾ ਕਰੇ ॥ ੪ ॥
 ਬੁਝੀ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਭੋਗ ਤਬਿ ਪਾਯੋ । ਸੁਨਿ ਅਰਦਾਸ ਸੀਸ ਸਭਿ ਨਸਾਯੋ ।
 ਕਸਾਰੇ ਵਾਹਨ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਯੋ । ਭੁੰਰੇ ਅਰੁ ਸੰਦਨ ਅਸੁ* ਭਾਰੀ ॥ ੫ ॥
 ਅਹਿਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਭਿ ਸਸਤ੍ਰ ਲਗਾਏ । ਪ੍ਰਥਮ ਖੜਗ ਸੁੰਦਰ ਗਰ ਪਾਏ ।
 ਈਚਨ ਮੁਸ਼ਟ ਮਹਾਂ ਖਰ ਧਾਰਾ* । ਸਰ ਖਰ* ਭਰਿ ਤਰਕਸ਼ ਗਰ ਧਾਰਾ ॥
 ੬ ॥ ਧਨੁਖ ਹਾਥ ਗਹਿ ਭੇ ਅਸਵਾਰ । ਮੱਖਣ ਸੰਗ ਲੋਕ ਗਨ ਲਾਰ* ।
 ਸਨਿ ਸਨੇ ਚਲਿ ਪੰਥ ਗੁਸਾਈ* । ਕਰਿ ਭੋਗ ਨਿਸ ਆਇ ਬਿਤਾਈ ॥ ੭ ॥
 ਵੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਸੁਧਿ ਹੋਈ । ਬਿਦਤੇ ਗੁਰੂ ਸੁਨਤਿ ਸਭਿ ਕੋਈ । ਲੇ
 ਕਰਿ ਘਰ ਤੇ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ । ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਓਰ ॥ ੮ ॥ ਮਾਫਗ
 ਪ੍ਰਬੀਨ (ਨੌਵੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਤ ਜਾਣਕੇ । ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਜਾਣਕੇ ਜਾਗੇ ।
 *ਪੋਝੇ । *ਤਿੱਖੀ ਧਰ । *ਤਿੱਖੇ ਤੋਰਾਂ (ਨਾਲ) । *ਕਤਾਰ । (ਅ) ਨਾਲ ।

*ਇਹ ਅਧਿਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਛਾਈ ਧੀਰਮਲ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤਨ ਪਾਸ
 ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਸੰਕ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤ ਸਭਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕੋਈ
 ਦੂਰੋਂ ਪੇਸ਼ੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਖਾਸ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤੋਂ ਭੀ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ
 ਹਨ, ਪਰ ਬੜੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਧੀਰਮਲ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਏ
 ਸਨ, ਤਦ ਤੋਂ ਪੰਥ ਨਾਲ ਮਿਲ ਬੀ ਬਣ ਗਿਆ ।

†ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੋਂ ਕੁਛ ਵਾਟ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਰਾਤ ਬਿਸਰਾਮ
 ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਦੁਰਗਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਅਰਾਮ ਕੀਤਾ । ਦੁਹੀਂ
 ਥਾਈਂ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣੇ ਸੁਣੀਏ ਹਨ ।

ਬਿਖੈ ਮਿਲਹਿ ਦਰਸੈਤੇ । ਦਰਬ ਆਇ ਅਨਗਨ ਅਰਪੈਤੀ । ਚਉਦਿਸਿ
 ਤੇ ਚਲਿ ਆਇ ਘਨੇਰੇ । ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪਾਇ ਬਡੇਰੇ ॥ ੯ ॥ ਨਿਰਮਲਿ
 ਮਿਲਹਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਆਇ । ਅਰਪਹਿ ਵਸਤੁਨਿ ਕੋ ਸਮੁਦਾਇ । ਪੰਥ
 ਉਲੰਘਿ ਗਏ ਗੁਰ ਧੀਰ । ਖਰੈ ਜਾਇ ਸਤੰਦ੍ਰਵ ਕੋ ਤੀਰ ॥ ੧੦ ॥ ਕਹਿ ਬਿਖਿ
 ਤਰਨੀ ਤਬਿ ਮੰਗਵਾਈ । ਕਰਨਧਾਰੀ ਆਨੀ ਸਹਿਸਾਈ । ਮੱਖਲ ਸਹਿਤ
 ਪਾਥ ਤਬਿ ਪਰੇ । ਸਗਰੇ ਨਰ ਤੈਸੇ ਜਲ ਤਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਭੇਰ ਕਰੈ ਪਾਰਲੇ
 ਕੂਲੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦੇਵ ਅਨੰਦ ਕੇ ਮੂਲ । ਚਉਤਿ ਆਪਨੋ ਨਗਰ ਬਸਾਈ ।
 ਰਚਿਰ ਸਥਾਨ ਚਿਤਵਿ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ੧੨ ॥ ਪੰਚ ਕੋਸ ਕੀਰਤ ਪੁਰਿ
 ਪਰੇ* । ਤਹਾ ਜਾਇ ਗੁਰ ਭੇਰਾ ਕਰੇ । ਹੁਤੋ ਰਾਜ ਗਿਰਪਤ* ਕਹਿਲੂਕੀ ।
 ਦੂਣ ਪਹਾਰਨਿ ਕੀ ਬਹੁ ਰੂਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਇਤ ਸਤੰਦ੍ਰਵ ਕੋ ਚਲਹਿ ਪ੍ਰਭਾਹੁ ।
 ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਸਦੀਵ ਅਥਾਹੁ* । ਸਿੰਧ ਗਾਮਨੀ* ਸਲਿਥਾ ਮਹਾ ।
 ਬੈਠੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਰਹਿ ਜਲ ਤਹਾ ॥ ੧੪ ॥ ਏਓਸ ਦਿਸ਼ਾ ਮਹਿ ਤ੍ਰਿਭਾ
 ਪਹਾਰਪੂਰਬ ਪਸ਼ਚਮ ਧਾਰ ਉਦਾਗਨਿਕਟਿ ਸਿਖਰ ਪਰ ਨੈਨਾ ਦੇਵੀ* ।
 ਜਗ ਜਨਨੀ ਈਸ਼ੁਰੀ ਅਭੇਵੀ ॥ ੧੫ ॥ ਕਰਨੀ ਬਿਦਭ ਭਵਿੱਖਯਭ ਜਾਨੀ* ।
 ਅਵਿਨੀ ਰਵਨੀ ਪਿਖਿਸ ਮਹਾਨੀ । ਤਿਸ ਬਲ ਮਹਿ ਕੀਨਸਿ ਗੁਰ
 ਭੇਰਾ । ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੇਰਾ ॥ ੧੬ ॥ ਪਰਿ ਅਰੁ ਯਾਮ ਅਪਰ
 ਸੋਢੀਨਿ । ਕਰਹਿ ਸ਼ਰੀਫਾ ਦੇਸੀ ਚੀਨ । ਤਹਿ ਨਿਵਾਸ ਧੈ ਬਧਹਿ
 ਬਿਖਾਵਾਦੇਖਿ ਪਰਸਪਰ ਬੰਧਹਿ ਬਾਢਾ ॥ ੧੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਵ-

*ਮਲਾਹ ਨੇ । *ਪਾਰਲੇ ਕੰਢੇ । *ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ । *ਬਹੁਤ ਭੁੰਘਾ । *ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ।
 *ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ । *ਬਗੜੇ ਬੰਨ੍ਹਣਗੇ ।

*ਇਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੀ ਜੂਹ ਦਾ ਹੀ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਖੀ ਥੀ ਹੈ ਕਿ
 ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਆਪ ਨੇ ਹੀ ਸੁਣੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰ
 ਸਦਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਗੱਦੀ, ਮੁਹਰ, ਭਵਰ ਆਦਿ ਕੁਰਤਾ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਅਰਪਕੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ
 ਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਰੱਖਿਆ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਅਤਿ
 ਸਨੇਹ ਤੇ ਦਇਆ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚਿਤ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਉ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਸੋਢੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ
 ਸ਼੍ਰੀਕੀ ਵਲੋਂ ਵਰਤਾਉ ਵਿਰੋਧ ਵਾਲਾ ਤੋਕਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਕੁ ਮੀਲ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾ ਭੇਡਾ
 ਲਾਯਾ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਗਰ ਬਸਾਯਾ ।   †ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਕੋਈ ਲਿਖਾਨ
 ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈਸੀ । ਦੋਖੋ ਕੁਤ ੩ ਅੰਸੂ ੬ ਅੰਕ ੨੭ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਪਰਿ ਨੇਰੇ । ਤਹਿ ਜੇ ਬਸਿਹੈਂ ਪਰਹਿ ਬਖੇਰੇ—। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ
 ਬਿਚਾਰਾਨਗਰ ਬਸਾਯੈ ਚਹੈਂ ਨਿਆਰਾ॥੧੮॥—ਜਿਮ ਪੂਰਬ ਗੁਰੁ ਜੋਤਿਕ
 ਭਏ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਨਗਰ ਬਸਾਵਨਿ ਕਿਏ । ਤਿਮ ਅਪਨੋ ਹਮ ਅਬਹਿ
 ਬਸਾਵੈਂ । ਪੁਨਹਿ ਸ਼ਰੀਕਾ ਕ੍ਰੈ-ਨ ਕਮਾਵੈ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਖ ਸੋਂ ਬਾਸ ਕਰਹਿ
 ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਮੈਂ । ਮਤਸਰ ਤੇ ਨ ਤਪੈ ਕੋ ਉਰ ਮੈਂ—। ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ
 ਕਾਰਨ ਬਿੰਦੁ । ਬਿਰ ਭਏ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਇੰਦੁ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪੁੰਜ
 ਸੰਗਤਾਂ ਆਵੈਂ । ਧਨ ਸਮੁਦਾਇ ਵਸਤੁ ਅਰਪਾਵੈਂ । ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਆਮ-
 ਦਨੀ ਬਹੁ ਹੋਇ । ਦੇਗ ਕਰਹਿ ਗੁਰੁ ਸਮਿਧੈ ਦੇਇ ॥ ੨੧ ॥ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੋ
 ਮਸੰਦ ਗਨ ਅਹੈਂ । ਗੁਰੁ ਭਏ, ਨਿਸ਼ਚੈ ਜਬਿ ਲਹੈਂ । ਭਾਈ ਬਿਧ ਕੋ ਬੀਸ
 ਪਵਿੱਤਾ । ਪਿਤਾ ਪੁਤ ਝੰਡਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ॥ ੨੨ ॥ ਭੇਟ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ
 ਲਾਯੈ । ਸੁਭ ਦਸਤਾਰ ਦੇਨਿ ਕਹੁ ਆਏ । ਬਾਜ ਅਮੋਲਕ ਕਠਨ
 ਕਮਾਨ । ਆਨਜੈ ਤਰਕਸ਼ ਭਰਿ ਖਰ ਬਾਨ ॥ ੨੩ ॥ ਗਾਦੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ
 ਬਹਾਦਰ । ਪਹੁੰਚੇ ਨਿਕਟਿ ਕਰਨਿ ਕਹੁ ਆਦਰ । ਸਕਲ ਅਕੋਰ ਅਰ-
 ਪਨਾ ਕਰੀ । ਸੁਖਮ ਪਾਗ ਨਮੋ ਕਰਿ ਧਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਉਤਾਰੈ । ਸੇਵ ਕਰਾਈ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ । ਬਿਧ ਕੋ ਬੀਸ ਮਿਲਜੈ ਜਬਿ
 ਆਈ । ਜਾਨਜੈ ਤਬਿ ਮਸੰਦ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੫ ॥ ਲੇ ਲੇ ਬਿੰਦੁ ਪਦਾਰਥ
 ਆਏ । ਭਏ ਦੀਨ ਪਦ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ । ਸਭਿ ਕੋ ਸਿਵਰ ਗੁਰੁ ਕਰਿਵਾਏ ।
 ਜਥਾ ਜੋਗ ਦੇ ਮਾਨ ਬਧਾਏ ॥ ੨੬ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਦੇ ਸਿਰੁਪਾਉ ।
 ਤਿਨ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੋ ਦਈ ਬਿਦਾਉ । ਗੁਰੁ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਸੀਦਾ । ਕਹੈਂ
 ਕਿ 'ਅਬਿ ਨਾਸਜੈ ਮਨ ਸੰਸਾ' ॥ ੨੭ ॥ ਜਬਿ ਅੰਸੇ ਆਏ ਸਮੁਦਾਇਧੀਰ-
 ਮੋਲ ਸੁਨਿ ਮਨ ਖੁਨਸਾਇ । ਦੇ ਧਨ ਕੋ ਮਸੰਦ ਅਪਨਾਵੈ । ਤਉ ਨ ਕੋ
 ਤਿਸ ਕੋ ਢਿਗ ਜਾਵੈ ॥ ੨੮ ॥ ਕਾਬਲ ਮਹਿ ਮਸੰਦ ਇਕ ਰਹੈ । ਬਿਨਾ
 ਸੰਦੇਹ ਨ ਗੁਰੁ ਕੋ ਲਹੈ। ਤਿਨ 'ਦੋਨਹੁ ਥਲ ਮਨੁਜ' ਪਠਾਏ । ਤੂਰਨ ਮਗ
 ਉਲੰਘਤਿ ਸੋ ਆਏ ॥ ੨੯ ॥ ਕੁਛਕ ਭੇਟ ਗੁਰੁ ਨਿਕਟਿ ਪਠਾਈ । ਧੀਰ-
 ਮੋਲ ਢਿਗ ਤਿਤੀ ਪੁਚਾਈ । ਦੋਨਹੁ ਥਲ ਤੇ ਲੇ ਦਸਤਾਰ । ਗਮਨੇ ਨਿਜ
 ਪੁਰੇ ਪੰਥ ਮਝਾਰ॥੩੦॥ ਤਿਸ ਮਸੰਦ ਕੋ ਦੀਨੀ ਜਾਇ । ਦੋਨੋ ਦੇਖਿ ਸੰਦੇਹ
 ਉਪਾਇ ।—ਇਨ ਮੈਂ ਕਿਮ ਪਰਖੋ ਗੁਰੁ ਜੋਇ । ਪੁਨ ਮੈਂ ਰਹੈਂ ਦਾਸ ਤਿਸ

ਘੋਨੋਂ ਵੇਲੇ । *ਉਤਾਰਾ ਦਿੱਤਾ । *ਵਿਦੈਗੀ । *ਭਾਵ ਤਿਸ ਮਸੰਦ ਨੇ । * (ਆਪਣੇ) ਆਦਮੀ ।

ਹੋਇ—॥੩੧॥ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਇਮ ਪੁਨ ਆਈ ।—ਤੋਲ ਲੋਹੁ ਦੇ
ਪਾਗ ਜਿ ਪਾਈ । ਗੁਰ ਕੀ ਗੁਰਵੀ, ਬਿਨ ਗੁਰੁ ਹੋਰੀ । ਲੋਉ ਪਤਾ ਬੈਠੈ
ਇਸ ਠੋਰੀ—॥ ੩੨ ॥ ਪਾਛੇ ਧੀਰਮਲ ਗੁਰ ਆਰੀ^੧ । ਧਰਿ ਪਗਰੀ ਤਬਿ
ਕੋਲਨਿ ਲਾਗੇ । ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਿਤਵਨਿ ਧਾਰੀ ਐਸੇ ।—ਜੈ ਗੁਰ ਹੋਇ
ਜਨਾਵਹੁ ਤੈਸੇ ॥੩੩॥ ਨਿਜ ਅਜਮਤ ਕੇ ਮੋਹਿ ਜਨਾਵਹੁ । ਦਾਸ ਜਾਨਿ
ਅਬਿ ਚਰਨ ਲਗਾਵਹੁ—। ਇਮ ਉਰ ਧਰਿ ਤਕਰੀ ਪਰ ਤੋਲੀ । ਝਈ
ਧੀਰਮਲ ਕੀ ਤਬਿ ਹੋਲੀ॥੩੪॥ ਪਠੀ ਜੁ ਗੁਰ ਸੁ ਉਠੇ ਨ ਉਠਾਈ । ਤਜੈ
ਤਜੈ ਹੋਤਿ ਅਧਿਕ ਗਰਵਾਈ^੨ । ਸਿਖ ਸਿਗਤਿ ਤਹਿ ਬੇ ਸਮੁਦਾਇ ਘੀਨ
ਗੁਰੂ^੩ ਬੋਲੇ ਹਰਖਾਇ॥੩੫॥ ਇਮ ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਪਤਾ ਅਨੇਕਾਜਾਨੈ
ਸਤਿਗੁਰ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ । ਦੇਸ ਬਦੇਸਨਿ ਕੀਰਤਿ ਹੋਈ । ਲਖੈ ਨਵੈ
ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਲੋਈ ॥ ੩੬ ॥ ਸੂਰਜ ਚਢੈ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਯੈ । ਮਹਿ
ਮੰਡਲ ਤਮ^੪ ਮੋਹ ਮਿਟਾਯੈ । ਧੀਰਮਲ ਕਰਿ ਚਿੰਤਾ ਮਨੈ । ਬਿਧ ਕੁਲ
ਨਿਕਟਿ ਪਠ ਨਰ ਘਨੇ ॥੩੭॥ ‘ਕਲਗੀ ਬਾਜ ਭੇਟ ਮੁਝ ਦੀਜੈ । ਜਿਤ
ਚਹੋ ਧਨ ਤੁਮ ਅਬਿ ਲੀਜੈ’ । ਅਨਿਕ ਉਘਵਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਹਾਰਾਤਿਨਹ
ਨਹੀਂ ਮਾਨੀ ਇਕ ਬਾਰਾ ॥ ੩੮ ॥ ਨਹਿ ਅਪਨੇ ਤੇ ਭੇਟ ਪਠਾਈ । ਨਹੀਂ
ਆਇ ਨਿਜ ਗੀਵ ਨਿਵਾਈ । ਇਸ ਤੇ ਆਇ ਜਤਨ ਬਹੁ ਕਰੇ । ਪ੍ਰਥਮ
ਸਮਾਨ ਰਹੈ ਬਿਰ ਘਰੇ ॥੩੯॥ ਬਿਨ ਧਨ ਜੇ ਲਖਪਤੀ ਕਹਾਵੈ । ਹੁੰਡੀ
ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੂਰ ਚਲਾਵੈ । ਸੁਮਤਿਵਾਨ ਸਮਾਨੇ ਨਹਿ ਮਾਨੇ । ਬਿਰਮ
ਜਾਹਿ ਜੇ ਹੋਹਿ ਇਆਨੇ^੫॥੪੦॥ ਗਰਜੈ ਕੇਹਰਿ ਜਬਿ ਬਨ ਮਾਂਹੀ । ਮ੍ਰਿਗ
ਜੇਬੁਕ^੬ ਕਿਮ ਬਿਰਤਾ ਪਾਹੀਂ । ਗਜ ਆਦਿਕ ਜਿਸ ਤੇ ਭੈ ਧਾਰੇਂ । ਤਿਸ
ਆਰੀ ਕਜਾ ਅਪਰ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕ-
ਦਸਿ ਰਾਸੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਬਾਨ ਆਗਵਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਪਤ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੨੭॥

੨੮. [ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਵਿਦਾ । ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ] ।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਰਤਾ ਗਹੀ ਐਸੂਰਜ ਭਯੈ ਬਿਸਾਲ । ਮੱਖਣ
ਰਿਦੈ ਅਨੰਦ ਹੈ ਪੂਜੈ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਹਾਥ
ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਹਜੈ । ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਰਾਵਰਿ ਦਰਸਨ ਲਹਜੈ । ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ
ਪੂਰਨ ਹੋਈ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਚਿੰਤ ਨ ਕੋਈ ॥ ੨ ॥ ਜਜੈ ਜਜੈ ਨਿਤ

^੧ਪਿਛਲੇ (ਪਲਕੇ ਵਿਚ) ਧੀਰ ਮਲ ਦੀ ਤੇ ਅਗਲੇ (ਵਿਚ) ਗੁਰੂ (ਜੀ ਦੀ ਪਗ ਰਖੀ) ।

^੨ਭਾਰੀ । ^੩ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰਾ । ^੪ਜੇ ਅਯਾਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਭਰਮ ਜਾਣ । ^੫ਗਿੱਦੜ ।

ਪ੍ਰਤਿ ਦਰਸਨ ਕਰੈ । ਸੋਹ ਤਿਮਰ ਓਰ ਤੇ ਪਰਹਰੈ । ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ
ਸਹਾਯਕ ਪਾਏ । ਬਡੀ ਭਾਗ ਸਾਗੇ, ਹਿਤਵਾਏ ॥ ੩ ॥ ਛਪੇ ਬਹੁਤ ਹੀ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ । ਸਭਿ ਸਿਗਤਿ ਕੇ ਸੀਸੇ ਗਏ । ਅਬਿ ਮੈਂ ਚਾਹੈ ਚਲੈ
ਅਵਾਸ । ਚਿਤ ਨਿਤ ਚਰਨ ਕਵਲ ਕੇ ਪਾਸ ॥ ੪ ॥ -ਨਹਿ ਬਿਸਰਹੁ ਉਦ-
ਬਰ ਕੇ ਦੀਸੈ । ਇਹ ਸੇਵਕ ਪਛ ਕਰਨਾ ਕੀਜੈ । ਬਾਂਛਤਿ ਰਹੈ ਦਰਸ ਕੇ
ਹੋਰ ॥ ਆਵਤਿ ਅਹੈ ਚੁਮਾਸ ਨੇਰੇ ॥ ੫ ॥ ਚਲੈ ਨ ਜਾਇ ਪੰਥ ਹੁਇ
ਪਾਨੀ । ਸਦਨ ਹਮਾਰੇ ਦੂਰ ਮਹਾਨੀ । ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੁਖ ਕੇ ਨਹਿ ਬਿਸਰੈ ।
ਸੇਵਕ ਜਸੈਨ ਸਦਾ ਸਿਭਾਰੈ ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪੂਰੇ । ਭਏ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਦੀਨਿ ਬਰ ਰੂਰੇ । 'ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇਰੇ ਕਟਿ ਗਇਉ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
ਕੇ ਸੇਵਕ ਭਇਉ ॥ ੭ ॥ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਹੁ ਦਿਨ ਰਾਤੀ । ਗੁਰ ਬਾਨੀ
ਪੜਿ ਹੈ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤੀ । ਮਨਸੈਂ ਮਿਲੇ ਸਦਾ ਮਿਲ ਰਹੈ ॥ ਪੁਨ ਬਿਯੋਗ ਸੋ
ਕਥਹੁ ਨ ਲਹੈ ॥ ੮ ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮਾਨ ਪਰ ਕਹਾ ਸਨੇਹੁ ॥ ਬਿਨਸਨਹਾਰੇ
ਆਦਿਕ ਦੋਹੁ । 'ਸੋਭਾ ਚੇਤਨ ਫੁਰਿਬੇ ਹਾਰੀ । ਬਾਲ ਬਿੱਧ ਬਧ ਕੇ ਨ
ਮਕਾਠੀ ॥ ੯ ॥ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਪਰਮ ਪੁਨੀਤਾ । ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਲਖਿ ਬਿਰ
ਕਾਠੇ ਚੀਤਾ ॥ ਜਿਸ* ਮੈਂ ਦੁਖ ਸੁਖ ਹਰਖ ਨ ਸੋਕ । ਆਵਨ ਜਾਨ ਨ
ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ॥ ੧੦ ॥ ਮਨ ਬਿਰ ਸਦਾ ਤਿਸੀ ਮਹਿ ਕਰੀਅਹਿ । ਸਦਾ
ਸਰੂਪ ਅਨੁਪ ਸੰਬਰੀਅਹਿ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਗੁਰ ਜਬੈ । ਚਰਨ
ਕਮਲ ਸਿਰਾ ਲਿਪਟੈ ਤਬੈ ॥ ੧੧ ॥ ਤਜੈ ਨ ਜਾਹਿ ਸੀਸ ਧਰਿ ਰਹਿਉ ।
ਯਾਬਨਿ ਸਾਥ ਪਲੋਸਤਿ ਗਹਿਉ । ਕਿਤਿਕ ਬਾਰਿ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਛੁਰਾਏ । ਪੇਮ
ਬਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾ ਜਲ ਢੁਰਿ ਆਏ ॥ ੧੨ ॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਭਲੈ ।

*ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ ਹੋਯਾ ਹੈ । 'ਦਰਸਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਰਹਾਂ । *ਜੇ ਮਨ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ
ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ । *ਕੀਹ ਪਯਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਯਾ । * (ਦੇਹਾਦਿਕਾਂ ਨੂੰ)
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਜੋ ਚੇਤਨ ਸੋਭਾ ਹੈ ਸੋ ਬਾਲ ਬਿੱਧ ਅਧਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਭਾਵ ਦੋਹ ਆਦਿ ਅਵਸਥਾ ਨਾਲ ਬਲਦੀ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਹਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ
ਜਿਥੇ ਜੇਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮ ਪੁਨੀਤ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਰੂਪ
ਨਾਮ ਕੇ ਬਿੰਨ ਨੂੰ ਦਿਕਾਰਿ । [ਇਹ ਤੋਂ ਬੁੱਧੀ ਤਕ ਸਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹਨ, ਚੇਤਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ
ਹੈ, ਇਸੇ ਦੀ ਸਭਾ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਆਦਿਕ ਸਭਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਜੋ ਅੰਦਰ ਸੁਪ ਚੇਤਨ
ਹੈ ਇਹ ਅਪਣਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੈ] । *ਕਿੰਨ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ । *ਪਾ:-ਚਿਤ ।

ਬਿਦਾ ਭਯੋ ਚਿਤ ਚਹਤਿ ਨ ਚਲੇ । ਮੁਰਿ ਮੁਰਿ ਹੋਰਤਿ ਨੀਠ ਚਲੰਤਾ । ਉਰ
ਧਰਿ ਲੀਨਿ ਧਮਾਨ ਭਗਵੰਤਾ ॥ ੧੩ ॥ ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੋ ਬਰਾ ਸਿਰਪਾਇ ।
ਕਰਨਾ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਇਸਿਰਪਰ ਧਰਿ ਨਿਜ ਆਇਵਿ ਡੇਰੈ । ਚਢੈ
ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਮਗ ਪ੍ਰੇਰੈ ॥ ੧੪ ॥ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਸਿਮਰਤਿ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ ।
ਲੋ ਕਰਿ ਅਪਨਿ ਸਮਾਜ ਮਹਾਨਾ । ਗਯੋ ਆਪਨੇ ਦੇਸ ਮਝਾਰੀ । ਜਹਿ
ਕਹਿ ਕੀਰਤਿ ਗੁਰਨਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੧੫ ॥ ਇਮ ਮੱਖਣ ਜਬਿ ਸਦਨ
ਸਿਧਾਰਾ । ਭਯੋ ਸਫਲ ਨਿਜ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰਾ । ਪੀਛੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਦਮ ਪਰੈ ।
ਨਗਰ ਬਸਾਵਨਿ ਕੋ ਚਿਤ ਕਰੈ ॥ ੧੬ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਲੋਕ ਗਾਮ ਕੋ ਔਰ ।
ਕਰਤਿ ਮਾਲਕੀ ਜੇ ਤਿਸ ਠੋਰ । ਤਿਨ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਮਸੰਦ ਪੈਠਾਯੋ । ਜਾਇ
ਪਹੁੰਚਿ ਪਸੰਗ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੧੭ ॥ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਬਿਸਾਲਾ । ਤਿਨ ਕੋ
ਨੰਦਨ ਧੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਜਿਨ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਮੁ । ਬਿਰਤਿ ਸ਼ਾਂਤਕੀ
ਬਡ ਗੁਨ ਧਾਮੁ ॥ ੧੮ ॥ ਸੋ ਚਾਹਤਿ ਹੈ ਨਗਰ ਬਸਾਏ । ਥਾਨ ਚੰਡਿਕਾ
ਤਰੇ ਸੁਹਾਏ । ਜਬਾ ਇਨਹੁ ਕੋ ਜੇਸਟ ਭਾਤਾ । ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ
ਬੱਖਸ਼ਾਤਾ ॥ ੧੯ ॥ ਪੂਰਬ ਆਇ ਨਿਕਟਿ ਗਿਰੈ ਥਾਨ । ਪਿਖਿ ਰਮਣੀਕ
ਅਨੰਦ ਮਹਾਨ । ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਕੀਨਿ ਬਸਾਵਨਿ । ਚਾਰਹੁ ਬਰਨ ਕਰੇ
ਘਰ ਪਾਵਨਿ ॥ ੨੦ ॥ ਤਿਮ ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਬਿਰਤਾ ਲਹੇ । ਜ਼ਰ ਖਰੀਦ
ਛਿਤ ਕੋ ਚਿਤ ਚਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਹਮ ਚਲਿ ਆਏ । ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਤੇ
ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੨੧ ॥ ਅਵਨੀ ਪਤਿ ਕੋ ਬੁਝਨਿ ਕੀਨਾ । ਦੀਨਿ ਹੁਕਮ
ਨੀਕੋ ਚਿਤ ਚੀਨਾ । ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਨਰ ਅਰੁ ਗਾਮਨਿ ਕੇਰੇ । ਆਇ ਸਥਾਨ
ਸਰਬ ਕੋ ਹੋਰੇ ॥ ੨੨ ॥ ਮਿਲਿ ਮਭਿਹਿਨਿ ਜਿਮ ਮੋਲ ਬਖਾਨਾ । ਕੇਤਿਕ
ਦੀਨਿ ਦਰਬ ਤਿਨ ਪਾਠਾ । ਜ਼ਰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪਟੇ ਲਿਖਾਏ । ਲੇ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਰਖਾਏ ॥ ੨੩ ॥ ਤੁਚਿਤ ਮਹੁਰਤ* ਮਹਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ।
ਗਨ ਕਾਰੀਗਰ ਲੀਨਿ ਹਕਾਰੀ । ਬੰਦ ਮਜ਼ੂਰਨਿ ਦੇ ਧਨ ਆਨੇ । ਲੋ
ਸਭਿ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਪਯਾਨੇ ॥ ੨੪ ॥ ਸਭ ਤਰਕੀਬ ਆਪ ਉਪਦੇਸ਼ੀ ।
ਸਦਨ ਆਇ ਕੀ ਨੀਵ ਵਿਸੇਸ਼ੀ । ਥਾਨ ਅਜੀਤ ਜਾਨਿ ਪੁਰਿ ਕੀਨਾ ।

*ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ । 'ਇਥੇ ਉਸ ਟਿੱਲੇ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਹੁਣ ਨੈਣਾਂ ਦੇਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਤਦੋਂ
'ਥਾਨ' ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ । *ਪਹਾੜ ਦੇ ਕੋਲ (ਕੀਤਤਪੁਰ) । *ਜ਼ਮੀਨ ਮੁੱਲ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ
ਹਨ । *ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ । *'(ਕਾਰੀਗਰ) ਲੋਕੇ (ਮਜ਼ੂਰ) ਚੱਲੇ । *ਅਜੀਤ ਥਾਨ ਜਾਣਕੇ ਨਗਰ
ਵਸਾਵਣਾ ਅਦੰਭਿਆ ।

*ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੬੭ ਅੰਕ ੪੭ ਦੀ ਟੁਕ ।

ਕਿਸੀ ਮਹੁਰਤ* ਮਹਿ ਚਿਤ ਚੀਨਾ ॥ ੨੫ ॥ ਟਕ ਲਗਾਇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਥਮ
 ਮਨਾਇ । ਦਾਸਨਿ ਤੇ ਪਕਵਾਨ ਅਨਾਇ । ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਨਿ ਗਨ
 ਮੰਗਲ । ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਤੇ ਮਿਟਹਿ ਅਮੰਗਲ ॥ ੨੬ ॥ ਕਾਰੀਗਰ ਲਗਾਇ
 ਗਨ ਦਾਇ । ਸਦਨ ਉਸਾਰਨਿ ਲਾਗਤਿ ਭਾਇ । ਬਸਨਹਾਰ ਗਨ ਲੋਭ
 ਬੁਲਾਇ । ਦਾਨ ਮਾਨ ਕਰਿ ਸੇ ਹਰਖਾਇ ॥ ੨੭ ॥ ਨਿਕਟਿ ਕਿ ਦੂਰ
 ਸੁਨੈ ਸਭਿਹੁਨਿ । ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਬਸਨਿ ਲਗੈ ਬਿਚ ਦੁੰਨ । ਕੋਤਿਕ
 ਬਨਕ ਆਇ ਕਰਿ ਮਿਲੈ । ਬਨਜ ਹੇਤੁ ਹਾਟਨਿ ਕਰਿ ਭਲੈ ॥ ੨੮ ॥
 ਕਿਤਿਕ ਮਿਹਨਤੀ ਮਾਨਵ ਆਇ । ਚਲਹਿ ਜੀਵਕਾ-ਮਨ ਲਖਿ ਪਾਇ
 ਅਪਨੈ ਸਦਨ ਉਸਾਰਨਿ ਚਹੇ । ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਲੇ ਕਰਿ ਤਹਿ ਰਹੇ ॥ ੨੯ ॥
 ਕੋਤਿਕ ਦ੍ਰਾਬ ਆਇਕ ਦੇਸ । ਬਸਨਹਾਰ ਮਿਲਿ ਗੁਰੁ ਵਿਸੇਸ । ਕਿਤਿਕ
 ਪਹਾਰਨਿ ਕੀ ਜਹਿ ਦੁੰਨ । ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਬਸਨਿ ਜਾਨਿ ਸਭਿਹੁਨਿ ॥ ੩੦ ॥
 ਸਭ ਬਨਿਤਾਇਕ ਲਿਏ ਕੁਟੇਬ । ਬਸਨੈ ਚਹਤਿ ਭੇ ਗੁਰੁ ਅਲੇਬ ।
 ਮਿਲਹਿ ਮਸਿਦਨਿ ਕੇ ਸੰਗਿ ਜਾਇ । ਚਹਤਿ ਵਸਤੁ ਕੇ ਜਾਚਤਿ ਪਾਇ ॥
 ੩੧ ॥ ਹੁਕਮਕਿਯੋ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰਾਜੈ ਮੰਗਹਿ ਕੁਛ, ਦੀਜਹਿ ਸਾਦਰਾ
 ਯਾਤੈ ਕਰੀ ਸਹਾਇ ਮਸਿਦ । ਕਾਸਟ ਆਇਕ ਦੇਤਿ ਬਿਲੇਦ ॥ ੩੨ ॥
 ਕੋਤਿਕ ਚਿਨਹਿ ਚਿਨਾਵਹਿ ਕੋਈ । ਲੇ ਕੁਟੇਬ ਬਾਸੇ ਤਹਿ ਤੋਈ । ਚਿਨੀ
 ਦੁਕਾਨ ਬਜਾਰ ਬਨਾਯੋ । ਲੇ ਵਸਤੁਨਿ ਬਿਵਹਾਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ੩੩ ॥
 ਸੰਗਤਿ ਆਵਤਿ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ । ਸੋਦਾ ਹੋਵਨਿ ਲਗੈ ਬਿਸੇਸ । ਚਾਵਰ,
 ਰੂਨ, ਦਾਰ ਭੇ ਆਇ । ਸਭਿ ਬਨਜਹਿ ਹਿਤ ਭੋਜਨ ਸਾਇ ॥ ੩੪ ॥ ਇਸ
 ਬਿਧਿ ਕਿਤਿਕ ਬਸੇ ਤਹਿ ਆਨਿ । ਮਿਹਨਤ ਮਾਨਵ ਠਾਨਿ ਮਹਾਨ ।
 ਲੇਤਿ ਮਹੁਰੀ ਜੋ ਜਿਸ ਕਰਿ ਹੀ । ਅਪਨਿ ਜੀਵਕਾ ਸਭਿ ਅਨੁਸਰਹੀ
 ॥ ੩੫ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਜੋ ਜਿਸ ਲਾਇਕ । ਦੇਤਿ ਭਾਏ ਗੁਰ ਸਭਿ
 ਸੁਖਦਾਇਕ । ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰਨਿ ਜਿਮ ਨਥਾਰ ਬਸਾਏ । ਤਿਮ ਹੀ ਹੋਤਿ ਭਯੋ
 ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩੬ ॥ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਧਾਮਨਿ ਕੋਰੀ । ਨੀਵੀ ਨੀਵ
 ਖੁਦਾਇ ਘਨੇਰੀ । ਖਰੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜੁਗਤਿ ਬਤਾਈ । ਇਮ ਚਿਨੀਯਹਿ
 *ਜਿਹ ਦੇ ਮਹੁਰਤ ਜਿਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕੇ । ਪਹਿਲੇ (ਅੱਠੇ) ਗੁਰੂ ਸਿਮਰੇ । (ਪਹਾੜ ਦੀ) ਦੁਣ
 ਵਿੱਚ । *ਅਪਣੀ ਜੀਵਕਾ ਸਾਰੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, [ਸੰਸਾਰ, ਅਨੁਸਰਣ। ਅਨੁ ਸ੍ਰੀ] । *ਤਿਵੇਰੀ
 (ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ) ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ । *ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੬੭ ਅੰਕ ੪੭ ਦੀ ਟੁਕ ।

ਨਿਕੋਤ ਸੁਖਦਾਈ' ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਨਿ ਕਾਰੀਗਰ ਲਰੀ ਉਮਾਰਨਿ । ਸੁੰਦਰ
ਘਰ ਸਮੇਤ ਬਿਸਤਾਰਨਿ । ਇਕ ਪ੍ਰਮਸਾਲਾ ਬਡੀ ਬਨਾਈ । ਜਿਸ ਮਹਿ
ਸੰਗਤਿ ਉਤਰਹਿ ਆਈ ॥ ੩੮ ॥ ਰਾਖੇ ਦਰ ਅਨੇਕ ਚਹੀ ਓਰ । ਗੀਖਮ
ਮਹਿ ਸਮੀਰ' ਕੀ ਲੋਰ । ਇਕ ਦਰ ਕੇ ਕੋਤਿਕ ਬਨਵਾਏ' । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਪੁਰਿ ਗੁਰੂ ਬਸਾਏ ॥ ੩੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ
ਅਨੰਦ ਖੁਰ ਬਸਾਵਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੀ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੮ ॥

੨੮. [ਮਥੇ ਏਤ] ।

ਵੰਧਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਪਿਖਿ ਖਰਿ ਕੀ ਇਲਿ ਦੋਨ' ਹੁਤੇ
ਮਸਿਦਨਿ ਸਹਿਤ ਬਿਤ, ਚਵਿ ਕਰਿ ਉਚੇ ਭੋਨ ॥ ੧ ॥ ਚੰਘਈ ॥ 'ਇਕ
ਦਿਸਿ ਧਾਰ ਵੈਲ ਜੁਤਿ ਸੈਲ ਹਰਿਤ ਤਰੇਵਰ ਸੁੰਦਰ ਸੈਲ' । ਦਿਖੀਅਤਿ
ਗਿਰਵਰ ਤ੍ਰਿਗ ਨਜੀਕਾ । ਜਹਾਂ ਬਾਸ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਜੀ ਕਾ* ॥ ੨ ॥ ਦੁਤਿਯ
ਦਿਸਾ ਦਿਗ ਵੇਰਤਿ ਹੋਰਾ । ਸਤ੍ਰੰਦਵ ਕੋਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਡੇਰਾ । ਹੋਤਿ ਅਨੰਦ
ਪਿਖੇ ਅਭਿਰਾਮੁ । ਯਾਤੈ ਧਰਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਨਾਮੁ ॥ ੩ ॥ ਜਿਸ ਦਿਨ ਧਰਮ
ਸੁ ਨਾਮ ਗੁਸਾਈ' । ਤਿਸ ਤੇ ਨਿਸਾ ਭਈ ਜਬਿ ਆਈ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ
ਪੈਚਨਿ ਕੀਨਾ । ਤਿਮਰ ਦਸੈ ਦਿਸਿ ਛਾਯੇ ਪੀਨਾ॥੪॥ ਭਬਿ ਇਕ ਦਾਨਵ
ਆਵਨਿ ਚਹੈ । ਬਹੁ ਦੁਰਗੀਧਤਿ ਬਾਧੁ ਬਹੈ । ਜਬਿ ਬਦਬੋਏ ਗੁਰੂ ਕੋ
ਆਈ । ਮੁਖ ਤੇ ਬਸਨ ਠਾਨਿ' ਸਹਿਸਾਈ ॥ ੫ ॥ ਕਰਮ ਬਿਲੋਕਨਿ ਜਿਸ
ਦਿਸਿ ਪੈਗਦਾਰੁਨ ਬੇਖ ਖਰਮੇ ਤਿਸ ਠੋਰਮਹਾਂ ਭਯਾਨਕ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵਾ ।
ਸਿਹ ਕੇ ਪਿਖੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨਰ ਪਾਵਾ ॥ ੬ ॥ ਸੀਸ ਮਹਾਂਨ ਬਿਖਾਨ ਖਰੇ ਖਰੇ ।
ਲਾਲ ਬਿਸਾਲ ਕਰਾਲ ਬਾਲ ਧਰਿ' । ਓਠਨਿ ਕੋ ਚਾਟਤਿ ਬਡ ਜੀਹਾ' ।
ਰਕਤ ਬਿਲੋਚਨ ਦਾਰੁਨ ਦੀਹਾ' ॥ ੭ ॥ ਸ਼ਮਸ ਬਾਲ ਭੀ' ਲਾਲ

'ਠੀਕੀਹਵਾ । 'ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਾਲੇ-ਭੀ ਕਈ (ਮੰਦਰ) ਬਣਵਾਏ' ਪੁਰ ਦੀ ਦੇਹਾਂ ਤਰਫੇ ਵੈਲ
ਦੇਖਿਆ । 'ਇਕ ਪਾਸਿ ਪਹਾੜ ਸ੍ਰੇਣੀ ਪੱਥਰਾਂ ਸਣੇ ਵੈਲ ਰਹੀ ਹੈ (ਉਪਰ ਉਸਦੇ) ਹਰੇ ਬਿੱਡੀ
ਦਾ ਸੁਹਣਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ । [ਧਰ=ਪਾਣੀ ਦੀ ਰੋਅ । ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਸ੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਪਹਾੜੀ ਸ੍ਰੇਣੀ
ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰੋਅ ਹੀ ਨਿਖੇੜਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਹਾੜ ਸ੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਧਰ ਪੈ ਗਿਆ
ਹੈ] । 'ਪੱਲਾ ਲੈ ਕੇ । 'ਸਿੰਗ ਬੜੇ ਤਿੱਖੇ । 'ਸਿਰ ਉਤੇ) ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਲਾਲ ਵਾਲ ਧਰੇ
ਹੋਏ ਹਨ । 'ਜ਼ਬਾਨ । 'ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ । 'ਦੜੀ ਦੇ ਵਾਲ ਬੀ । *ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ

ਜੀ ਪਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲ
ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਹਬ ਵਾਲੇ ਨੇ ਲਿੱਖੇ ਹਨ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀਕੂੰ ਸਿਖ ਦੇਵੀ ਪੂਜਨ ਨੂੰ
ਮਸ਼ੋਲ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਸਨ । ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਅਉਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਓਥੇ ਮੰਦਰ ਸੀ
ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਬਢੇਰੇ। ਗੁਰ ਮਹਿ ਕਰ ਮਹਿ ਹਾਡ ਘਨੇਰੇ। ਕਾਰੇ ਰੰਗ ਅੰਗ ਸਭਿ
ਕੀਛਾ। ਬੁਲ ਉਦਰ ਅਰੁ ਧਮਨੀ ਹੋਰਾ^੧ ॥ ੮ ॥ ਹਾਥਨਿ ਮਹਿ ਨਰ ਮੰਡ
ਬਜਾਵਹਿ। ਕੁਰ ਵਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਗਰਨਿ ਡਰਾਵਹਿ। ਅਬਿ ਹਮ ਥੇ ਹੈ^੨ ਤਿਯ
ਸਿੰਗਕਹੈ^੩ ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਰਕਛ ਬਿੰਦ ਜਬਿ ਲਹੈ^੪ ॥ ੯ ॥ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਹਮਰੇ
ਬਾਸ ਬਸਾਯੋ^੫। ਤਨਕ ਨਹੀਂ ਉਰ ਮੈਂ ਡਰਪਾਯੋ^੬। ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਕੈ
ਸੁਨਿ ਰਿਸ ਧਰਿਥੈ। ਧਨੁਖ ਧਰਜੈ ਫਿਗ ਗਰੁ ਗਹਿ ਕਰਿਕੈ॥੧੦॥ ਤੀਖਨ
ਭੀਖਨ ਸਿੰਧੋ^੭ ਬਾਨ। ਜਬਿ ਖੈਂਚੈ ਕਰਿ ਬਾਹਨਿ ਤਾਨਿ^੮। ਲਖਜੋ^੯
-ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ਕਤਿ ਸੈ ਮਹਾਂ। ਸੇ ਕਹੁ ਪਿਖਿ ਸਧੋਰ ਬਿਰ ਇਹਾਂ ॥ ੧੧ ॥
ਐਸੀ ਹੋਇ ਨ, ਸਰ ਕੋ ਛੋਰਹਿ। ਅਜਮਤ ਬਲ ਤੇ ਮੁਰ ਉਰ ਫੋਰਹਿ-
ਤੁਸਥਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤਬਿ ਪਿਪਿਆਯੋ। ਕਰੇ ਕੋਪ ਗੁਰਬਾਕ ਅਲਾਯੋ॥੧੨॥
ਖਰੋ ਹੋਹੁ ਤੁਝ ਜਾਨਿ ਨ ਵੈਹੈ^{੧੦}। ਏਕ ਬਾਨ ਤੇ ਪਾਨਹਿ ਘੋਹੈ^{੧੧}। ਹਿਲਜੇ
ਡਰਾਵਨਿ ਅਪਰ ਨਰਨਿ ਕੈ। ਛਿਨ ਮੈਂ ਕਰਹਿ ਨਾਸ ਤੁਵ ਤਨ ਕੈ॥੧੩॥
ਵੇਰ ਨ ਫੇਰ ਕਰਹਿ, ਨ ਹੋਰੀ। ਸਹਿਤ ਕੁਟੰਬ ਹਤਹਿ ਇਸ ਬੇਰੈ। ਨਾਂਹਿ
ਤ ਕਹੁ ਅਪਨੈ ਬਿਰਤਾਂਤ। ਬਾਉਂ ਨਾਉਂ ਕੀਜਹਿ ਬੱਖਸਾਤ^{੧੨} ॥੧੪॥ ਸੁਨਿ
ਕਰ ਜੋਰਿ ਨਿਹੋਰਨਿ ਕਰਤਾ। ਸਨਮੁਖ ਹੁਇਕਰਿ ਅਸੁਰਾਂ^{੧੩} ਉਚਰਿਤਾ:-
ਆਖੋ ਨਾਮ ਜਾਨੀਅਹਿ ਮੇਰਾ। ਇਸ ਪੀਪਰ ਤਰੁ ਪਰਨਿਤ ਛੋਰਾ॥੧੫॥
ਚਿਰਕਾਲ ਕੈ ਬਾਸ ਹਮਾਰੈ। ਨਿਜੁ ਕੁਟੰਬ ਜੁਤਿ ਰਹਤਿ ਸੁਖਾਰੈ। ਛੀਨ
ਲੀਨਿ ਤੁਮ ਕੀਨਿ ਬਸੇਰਾ। ਚਹੈ ਬਸਾਵਨਿ ਨਗਰ ਬਡੇਰਾ ॥ ੧੬ ॥
ਰਹਜੋ ਨ ਜਾਇ ਸਮੀਪ ਤੁਮਾਰੈ। ਕਰਹੁ ਕੀਰਤਨ ਉਚ ਉਚਾਰੈ। ਪਛਹਿ
ਸਿੱਖ ਉਚੇ ਗੁਰ ਬਾਨੀ। ਹਮਰੇ ਕੁਲ ਕੈ ਇਹ ਦੁਖਦਾਨੀ ॥੧੭॥ ਛੱਡ
ਸਗਲ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੋਈ। ਕਛੁ ਨ ਭੱਛਨ ਦੇਂ ਹਮ ਜੋਈ^{੧੪}। ਸ਼ਬਦ ਪਛਤਿ
ਜਹਿ ਲਗਿ ਸਿਖ ਫਿਰੈ^{੧੫}। ਤਿਸ ਇਸਿ ਮਹਿ ਡਰ ਕਰਿ ਨਹਿ ਬਰੈ॥੧੮॥
ਅਪਰ ਬਾਨ ਕਿਤ ਨਗਰ ਬਸਾਵਹੁ। ਹਮਰੇ ਬਾਸਾ ਇਹਾਂ ਬਚਾਵਹੁ।

^੧ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਸਦੀਆਂ। ^੨ਬਹੁਤਾ ਲਹੂ ਜਦ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਰੱਜਾਂਗੇ। ^੩ਸਾਡੇ ਵੱਸਣੇ ਦੀ ਜਗਾ
ਵਿਚ ਅਪਣਾ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਹੈ। ^੪ਜੋਜ਼ਿਆ। ^੫ਭੁਜਾਂ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ। ^੬(ਰਾਖਸ਼ ਨੇ)
ਜਾਣਿਆ। ^੭ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਹਿਤ ਧੀਰਜ ਦੇ ਖੜੇ ਰਹੇ ਹਨ ਏਥੇ। ^੮ਦੇਂਤਾ^੯ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵਸਤੂ
ਖਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। (ਅ) ਜੋ (ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਸਾਂ ਹੁਣ) ਕੁਛ ਬੀ ਖਾਣ ਨਹੀਂ ਵੇਲਗੇ, ਕਿਉਂ ?
ਉੱਤਰ ਅਗੇ ਪੜ੍ਹੋ 'ਸ਼ਬਦ ਪਛਤ' ਇਤਿਆਦੀ। *ਪਾ:-ਜਲ ਚਹੈ। †ਪਾ:-ਐਸੇ।

ਬਰਖ ਸਾਤ ਸੈ ਬੀਤੇ ਮੋਹੀ। ਬਹੁ ਗੁਜਰਾਨ ਭੁਲੀ ਬਿਧਿ ਹੋਹੀ ॥ ੧੯ ॥
 ਗਿਰ ਕਹਿਲੂਰ ਦੂਣ ਇਹ ਸਾਰੀ। ਬਿਚਰੋਂ ਸਭਿ ਥਲ ਕਰੋਂ ਅਹਾਰੀ।
 ਭਈ ਚਿੰਤ ਜਬਿ ਕੇ ਤੁਮ ਆਏ। ਛੁਪਤਿ ਰਹਨਿ ਲਾਰੇ ਦੁਖ ਪਾਏ ॥ ੨੦ ॥
 ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਆਯਹੁ ਤੀਰ। ਤੁਮ ਨਹਿ ਤੁਸੇ ਰਹੋ ਧਾਰੇ ਧਰਿ। ਦੇਖਿ
 ਬਾਨ ਮਾਰਤਿ ਮਨ ਜਾਨੇ। ਕਰਮਾਤ ਜੁਤਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਨੇ ॥ ੨੧ ॥ ਜੇ
 ਇਮ ਹੋਤਿ ਨ, ਦਤੋ ਮਾਰੇ। ਕਰਤਿ ਨਗਰ ਕੇ ਨਰਨਿ ਉਜਾਰੇ ਅਤਿ
 ਸਮਰਥ ਜੁਤਿ ਜਬਹਿ ਪਛਾਨੇ। ਤਜਿ ਗਿਨਤੀ ਸਭਿ ਬਿਨਤੀ ਠਾਨੇ ॥
 ੨੨ ॥ ਅਸ ਕਹਿ ਖਰੇ ਕੰਪ ਤਨ ਕਰਤਾ ਮੈਲ ਜੁ ਸੁਰਮੇ ਕੀ ਸਮਸਰਤਾ।
 ਮਨਹੁ ਸ਼ਰਮਘਨ, ਦਾਂਤ ਨਿਕਾਰੇ। ਅਹੈਂ ਬਲਾਕਾ ਬਿਸਦ ਨਿਹਾਰੇ ॥
 ੨੩ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰਾਕੂਰ ਬਾਕ ਤੇ ਕਰਤਿ ਅਨਾਦਰ।
 ‘ਚਲੋ ਜਾਹਿ ਅਬਿ ਰਹੈ ਨ ਈਹਾਂ। ਅਪੈਰ ਬਾਨ ਬਸਿਬ ਕਰਿ ਪੀਹਾ’
 ॥ ੨੪ ॥ ਇਸ ਥਲ ਗੁਰ ਕੁਲ ਅਚਲ ਬਸੇਗੀ। ਬਿਘਨ ਅਨੇਕਨਿ
 ਤੁਰਤ ਨਸੇਗੀ। ਹੁਇ ਹੈ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹਮਾਰਾ। ਆਵਹਿ ਸੰਗਤਿ ਵਾਰ
 ਨ ਪਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਤੁਮ ਸਮ ਕੀ ਕਿਮ ਹੋਇ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾ ਅਬਿ ਚਲਿ ਜਾਹੁ
 ਮਾਨਿ ਮਮ ਆਇਸੁ। ਅਪਰ ਮਲੋਛਨਿ ਕੇ ਗਨ ਦੇਸ਼। ਤਹਿ ਬਸਿ ਕਰਿ
 ਗੁਜਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੨੬ ॥ ਇਹਾਂ ਜੇਗ ਬਡ ਪਰਹਿ ਪਵਾੜੇ। ਦਲ ਜੂਟਹਿ
 ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਅਖਾੜੇ। ਤੁਝ ਕੇ ਬਨਹਿ ਗਮਨ ਇਸ ਕਾਲਾ। ਨਤੁ
 ਸੈਕਟ ਕੋ ਲਹੈਂ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ ਮਾਖੇ ਤਬਿ ਜੋਰਤਿ ਹਾਥ।
 ‘ਕਰੁਨਾ ਕਰਹੁ ਕੁਛਕ ਗੁਰਨਾਥ ! ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕਹੈਂ ਅਰੁ ਸੁਨੈਂ ਬਿਦਤੋਂ
 ਜਗਤ, ਚਾਹਿ ਅਸ ਮਨੈ’ ॥ ੨੮ ॥ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਜਿਮ ਮੇਰੇ ਹੋਇ ਨਾਮ। ਕਰਿਬੇ
 ਉਚਿਤ ਤਬਾ, ਸੁਖ ਧਾਮ ! ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਿ ਮਹਾਨੀ ॥ ਸੁਨਿ
 ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰੁਨਾ ਠਾਨੀ ॥ ੨੯ ॥ ‘ਜਿਤਿਕ ਭੂਪ ਜੁਤਿ ਮਨੁਜ
 ਪਹਾਰੀ। ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਮਝਾਰੀ। ਹਮਰੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਜੇ ਨਾਹੀ।
 ਅਪਰ ਪੰਥ ਕ ਗਮਨਹਿ ਮਾਂਹੀ’ ॥ ੩੦ ॥ ਸੋ ਸਭਿ ਤੋਹਿ ਨਾਮ ਪਰ ਕਹੈਂ।

੧(ਤੁਸੀਂ) ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ(ਤਾਂ ਮੈਂ) ਮਾਰ ਦੇਂਦਾ। ੨ਉਜੜ। ੩ਸੁਰਮੇ ਦੇ ਪਹਾੜ
 ਵਾਂਗ ਕਾਲਾ। ੪ਬਗਲੇ ਵਤ ਚਿੱਟੇ (ਦੰਦ) ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ੫ਇੱਛਾ। ੬ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ
 ਚਾਹ ਹੈ। ੭ਹੋਰ ਪੰਥ (ਭਾਵ ਠਾਕਰ ਪੂਜਾ ਆਦਿ) ਵਿਚ ਚੱਲਣੇ ਵਾਲੇ।

ਮਾਖੋਵਾਲ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਲਹੈ । ਇਮ ਸਿਰਜਾ ਇਸ ਪੁਰਿ ਕੀ ਹੋਇ । ਨਰ
ਨਾਰੀ ਭਾਖਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ ॥ ੩੧ ॥ ਬਿਦਤਹਿ ਜਗਤ ਵਿਖੈ ਤੁਵ ਨਾਮ ।
ਬਸਹਿ ਨਗਰ ਇਸ ਥਲ ਅਭਿਰਾਮੁ^੧ । ਸੁਨਤਿ ਬਾਕ ਕੋ ਜਿਮ ਗੁਰ
ਭਾਖੈ । ਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਮਾਖੋ ਨਹਿ ਮਾਖੈ ॥ ੩੨ ॥ ਬੁਝਨਿ ਲਗੈ 'ਦੋਸ
ਅਬਿ ਕੌਨ ? ਬਸੋ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕੈ ਨਿਜ ਭੌਨ । ਆਪ ਬਤਾਵਹੁ ਸੋਇਸ-
ਥਾਨਾ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਪਦ ਠਾਨਿ ਸੁਪਨਾਨਾ^੨ ॥ ੩੩ ॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹਿਤ
ਤਹਿ ਬਿਚਾਰਾ । ਲਖੈ ਭਵਿਖਜਤ ਜੋ ਹੁਇ ਸਾਰਾ । ਕਹੈ ਬਾਕ ਮਾਖੋ
ਸਿੰਗ ਫੇਰ । 'ਬਸੈ ਚਹੈ ਜੇ ਕਾਲ ਬਡਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਬਿਨ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਸਹਿਤ
ਕੁਟੈਬ । ਬਿੱਧ ਜੀਵਕਾ ਧਾਰਿ ਅਲੰਬ^੩ । ਦੋਸ਼ਬਾਵਨੀ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇਰੀ^੪ ।
ਬਸਹਿ ਪੁਰੀ ਸਿਰੰਦ ਬਡੇਰੀ ॥ ੩੫ ॥ ਤਹਾ ਜਾਇ ਸੁਖ ਸਾਥ ਬਸੀਜਹਿਗਨ
ਗੁਮਨਿ ਮਹਿ ਜੀਵਾ ਕੀਜਹਿ । ਸੁਕੇ ਹਰੇ ਖੇਤ ਹੈ ਜੇਉ ਸਭਿਕੀ ਲੋਹੁ ਭੱਛ
ਕਰਿ ਤੇਉ ॥ ੩੬ ॥ ਆਛੇ ਦੋਸ਼ ਕਰਹਿ ਗੁਜਰਾਨਾ । ਸੁਨਹੁ ਤੋਰ ਹਿਤ ਕੀਨਿ
ਬਖਾਨਾ ਪੁਥਮੈ ਬਾਸ ਹੋਇ ਤਹਿ ਤੋਰਾ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਬੀਤਹਿ ਲਿਹੁ ਹੋਰਾ
॥ ੩੭ ॥ ਤਹਿ ਆਵਹਿ ਬਹੁ ਜਾਤਿ ਤਿਹਾਰੀ । ਬਸਹਿ ਬਠੀਡੇ ਕੇ ਜੁ ਮਝਾਰੀ ।
ਦੈਕ ਆਖ ਜਿਸ ਕੀ ਬਲਵੀਤਾਸੈ ਸਿਮਤ ਕੋ ਬਾਸ ਕਰੀਤਾ ॥ ੩੮ ॥ ਤਿਸਹਿ
ਦੁਰਗ ਤੇ ਦਹਿ ਨਿਕਾਸੀ^੫ । ਕਰਹਿ ਪਠਾਵਨਿ ਸੈ ਤੁਝ ਪਾਸੀ । ਬਡ
ਕੁਟੈਬ ਕੋ ਲੈ ਕਰਿ ਆਵਹਿ । ਬੀਰ ਸਿਰੰਦ ਬਸਹਿ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ॥ ੩੯ ॥
ਤਿਸ ਕੇ ਸਿੰਗ ਮੇਲ ਕਰਿ ਰਹੈ । ਸਭਿ ਕੇ ਸਹਿਤ ਬਸਹੁ ਸੁਖ ਲਹੈ^੬ । ਇਮ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜਾਬ ਥਾਨ ਬਤਾਯਹੁ । ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ਰਿਦੇ ਹਰਖਾਯਹੁ ॥ ੪੦ ॥
ਲੈ ਕਰਿ ਨਿਜ ਕੁਟੈਬ ਕੋ ਸਾਥ । ਸਿਰ ਪਰ ਆਇਸੁ ਮਾਨੀ ਨਾਥ । ਗਯੈ
ਸਿਰੰਦ ਬਿਖੈ ਜਹਿ ਬਾਗ । ਬਡੇ ਬਿਛਨਿ ਕਹੁ ਕਰਿ ਅਨੁਰਾਗ ॥ ੪੧ ॥
ਬਸੈ ਭਲੇ ਨਿਜ ਜੀਵਾ ਕਰੈ । ਖੇਤਨਿ ਕੀ ਸੈ ਸਭਿ ਕੀ ਹਰੈ^੭ । ਬਾਢਿ
ਬਰੋਰਹਿ ਗਾਹਿ ਬਨਾਵਹਿ^੮ । ਆਨਹਿ ਧਰਹਿ ਕਿ ਪੀਸਿ ਪਕਾਵਹਿ
॥ ੪੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਮੁ । ਕਰਹਿ ਨ, ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਹਿ ਸਭਿ

^੧(ਫਿਰ) ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ^੨ਚੱਲਣਾ ਕਰਾਂ । ^੩ਭਾਰੀ ਜੀਵਕਾ ਦਾ ਆਸਰਾ ਧਰਕੇ ।
^੪ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਬੰਦਨਾ (ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਾ) ਦੋਸ਼ । ^੫ਅਸੀਂ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿਆਂਗੇ ।
^੬ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਸੈ ਸਭ ਕਿਸੇ ਦੀ ਛੇ ਜਾਵੇ । (ਅ) ਸਿੰਤੌਤ, ਸਾਰ, ਹਿੱਸਾ । ^੭(ਜਦੋਂ) ਵੱਢਕੇ ਇਕੱਠੇ
ਕਰਕੇ ਗਾਹ ਬਨਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਲੋਝ) । ^੮ਲਿਆਕੇ ਰੱਖਣ ਯਾ

ਧਾਮ^੧ । ਤਿਨ ਤੇ ਵਹਿਰ ਕਿ ਘਰ ਮਹਿ ਹੋਇ^੨ । ਸੈ ਅਨਾਜ ਕੀ ਕਾਵਹਿ
ਸੋਇ^੩ ॥ ੪੩ ॥ ਕਹੀ ਚੁਥਾਈ ਕਹੀ ਤਿਹਾਈ । ਕਿਤ ਤੇ ਅਰਧ ਲੇਤਿ ਸੇ
ਖਾਈਅਚਵਨਿ ਲਗ^੪ ਜੁ ਹਰਿ ਗੁਰ ਨਾਮੁਸਿਮਰਹਿ, ਨਹਿ ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਤਿਸ
ਧਾਮੁ ॥੪੪॥ ਇਮ ਮਾਥੇ* ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਨਿਕਾਰਾ । ਸੁਪਤਿ ਜਬਾ ਸੁਖ ਭਈ
ਸਕਾਰਾ^੫ । ਮੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬੈਸੇ । ਪੁਰਿ ਕੀ ਕਾਰ ਕਰਾਵਹਿ
ਤੈਸੇ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਸੇ 'ਮਾਥੇ ਨਿਕਾਸਨਿ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਉਨ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੯ ॥

੩੦. [ਇਕ ਪੀਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ] ।

ਬੋਧਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਨੰਦਨ ਬੰਦਨ ਸੋਗ । ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ
ਧਰਮ ਧਰ ਸਦਾ ਰਹੈ ਬਿਤਿ ਜੋਗ^੧ ॥੧॥ ਬੋਧਈ ॥ ਮੰਦਿਰ ਸੁੰਦਰ ਹੋਤ ਕਰਾ-
ਵਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸ਼ਿਲਪੀ^੨ ਕਰੇ ਅਵਾਹਨਿ^੩ ਬਿੰਦ ਮਜੂਰ ਬੁਲਾਇ ਲਗਾਏ
। ਧਰਮਸਾਲ ਕੇ ਬਜੋਤ ਬਨਾਏ ॥ ੨ ॥ ਦਾਰ^੪ ਬਿਲੰਦ ਸੁਰੀਧਤਿ ਬਿੰਦ ।
ਨਾਨਾ ਚਿਤ੍ਰਤਿ ਬਨ ਅਰਬਿੰਦ । ਸੁਪਰਨ ਘਰਿ ਘਰਿ ਘਰ ਘਰ ਦਾਰਾ^੫ ।

^੧ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੀ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੋਏ ਜਾ ਬਾਹਰ। ^੨ਅਨਾਜ ਦੀ ਸੈ ਸੋ (ਦੇਂਤ)ਕੱਢ ਲਵੇ ॥ (ਅ) ਸੇ-
ਹਿਸਾ, ਤੱਤਾ ਛਕਣ ਲੱਗਿਆਂ ^੩ਸਵੇਰ ਹੋਗਈ। ^੪ਨਾਵੇਂ ਗੁਰੂਜੇ ਧਰਮਦਾ ਆਸਰਾ ਹਨ ਪਰਮਾਤਮਾ
ਵਿੱਖੇ ਜੁਗੀ ਬਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੫ਕਾਰੀਗਰ । ^੬ਬੁਲਾਏ । ^੭ਲੱਕੜੀਆਂ ।
^੮ਸੁਪਨ (ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੇ) ਘੜ ਘੜ ਕੇ ਘਰਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਭਾਵ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੇ
ਲੱਕੜੀਆਂ ਘੜ ਤੇ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਬਨਾਕੇ ਦਰਾਂ ਦੇ ਬੂਹੇ ਬਨਾਕੇ ਧਰਮਸਾਲ ਸਜਾਈ ।

*ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਉੱਜੜੇ ਨਗਰ ਦੀ ਜਹ ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਸਾਇਆ ।
ਮਾਥੇ ਵਾਲ ਪੁਰਾਤਨ ਨਾਮ ਸੀ ਜਹ ਦਾ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅਰਧ ਫੁਲ ਦੇ ਅਉਂਤ
ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਅਸਲੀ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਵਸਾਵਣ ਹਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਥੇ ਹੋਵੇ,
ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦੋਂਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਅਰਧ ਫੁਲ ਦੇ ਲੋਕ ਜਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ
ਦੱਸੀਏ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਅਸਲੀ ਵਾਸੀ ਸੋ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ਼ੂ ਤੇ ਰਾਖਸ਼ਸ
ਸੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਖੁਹਣ ਤੇ ਮਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪਰਸਪਰ ਵੈਰ ਅਤੀ ਸੀ,
ਮੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਦੋਤਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਕਸ਼ਯਪ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ
ਅਉਲਾਦ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਦੋਂਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ।

ਅਤਿ ਪਾਪੀ ਤੇ ਦੁਰਾਤਮਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਹ ਮਚ ਕੇ ਧਰਤੀ ਪਰ ਹੀ ਅਪਣੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ,
ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਹੁਣ ਪੱਛਮ ਦੇ ਸਪਿਰਚਜੁਲਾਇਜ਼ਮ ਦੇ
ਗਯਾਤਾ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨੇ ਤੇ ਸਹੀ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਖਾਸ ਜਗਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸੋਬੇ ਬੀ ਮੰਨੇ
ਹਨ । ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਦੁਰਾਤਮਾ ਇਥੇ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਹ ਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਸੂਲ
ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅੱਗੇ ਇਹ ਅਬਗਤਿ ਰੂਹਾਂ ਠਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ ।

ਕਚੀ ਸੁਹਾਵਨ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥੩॥ ਚਾਰੁ ਚੌਕ ਚੌਕੋਨ ਅਕਾਰ। ਰਚਨ
 ਫਰਸ਼ ਇਤ ਉਤ ਦਰਬਾਰ। ਰੁਤ ਖਸ਼ਟਨਿ ਮਹਿ ਸਭਿ ਸੁਖਦਾਯਕ।
 ਸੰਦਰ ਬਨਜੋਂ ਦੇਖਿਬੈ ਲਾਯਕ ॥੪॥ ਇਕ ਧਮਸਾਲ* ਬਿਦੋਸ਼ਨਿ ਹੋਤੁ।
 ਇਕ ਰਹਿਬੈ ਹਿਤ ਬਨੇ ਨਿਕੋਤ। ਇਕ ਪੀਰ ਕਿਤ ਗਮਨਤਿ ਜਾਈ। ਬਲ
 ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚੈ ਆਈ॥੫॥ ਚਿਨਤੀ ਲਗੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸੋਇਰਚਨਾ
 ਰਚਿਰ ਬਜਾਰਨਿ ਜੋਇ। ਕਿਨਹੁ ਕੀਨ ਇਹ ? ਪੁਛਤਿ ਭਇਉ। ਸੁਨਤਿ
 ਸ਼ਿਲਪੀਯਨਿ ਉਤਰ ਦਇਉ ॥ ੬ ॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਕੁਲ ਚੰਦੁ।
 ਤਿਨਕੇ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੰਦ। ਬੈਠਹਿ ਬਿਦਤ ਅਬਹਿ ਗੁਰਗਾਦੀ। ਭਰੇ
 ਬਿਰਾਗਗਯਾਨ ਅਹਿਲਾਦੀ॥੭॥ ਤਿਨਹੁ ਕਰਾਏ ਇਹ ਬਰ ਮੰਦਗਥਾਛਤਿ
 ਪੁਰਿ ਬਸਾਇਬੈ ਸੰਦਰ’। ਸੁਨਤਿ ਪੀਰ ਨੇ ਤਰਕ ਬਿਚਾਰੀ।—ਕਰਨਿ
 ਕਹਿਨ ਗੁਰਾ ਬਿਖਮ ਨਿਹਾਰੀ ॥੮॥ ਜੇ ਬੈਰਾਗ ਹੋਤਿ ਉਰ ਮਾਂਹੀ। ਇਤੋ
 ਅਰੰਭ ਕਰਤਿ ਕਿਮ ਨਾਂਹੀ। ਇਕ ਸਰੀਰ ਨਿਰਬਾਹ ਬਿਚਾਰੈ। ਜਿਸ
 ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਕਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੈ ॥੯॥ ਪੁਨ ਹਿੰਦਵਨਿ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ।
 ਕਿਮ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਸੁ ਤਰਾਵੈ—। ਇਮ ਮਨ ਠਾਨਿ ਬਖਾਨੈ ਪੀਰ।
 ‘ਸ਼ਿਲਪੀ ! ਸੁਨਹੁ ਹੋਹੁ ਤੁਮ ਤੀਰ’ ॥ ੧੦ ॥ ਗੁਰੁ ਸਮੀਪ ਜਾਇਬੈ ਜਬੈ।
 ਇਹ ਸੰਦੇਸਾ ਭਾਖਹੁ ਤਬੈ।—ਇਮ ਪ੍ਰਵਿਰਤਿ ਮਹਿ ਰਿਦਾ ਤੁਮਾਰੈ। ਗਨ
 ਸੇਵਕ ਕਿਮ ਪਾਰ ਉਤਾਰੈ ?—॥ ੧੧ ॥ ਏਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਉਤਰ ਲੀਜੈ।
 ਹਟਿ ਆਵੈ ਮੈਂ, ਤਬਿ ਤੁਮ ਦੀਜੈ। ਇਮ ਕਹਿ ਚਲੈ ਗਯੋ ਜਿਤ ਜਾਨਾ।
 ਸ਼ਿਲਪੀ ਕਰੀ ਕਾਰ ਤਿਸ ਥਾਨਾ ॥ ੧੨ ॥ ਗੁਰ ਫਿਰਾ ਸਿਧਾ ਕੋ ਉਠਿ
 ਗਇਉ। ਰਿਦੈ ਸੰਦੇਸਾ ਸਿਮਰਤਿ ਭਇਉ। ਦਰਸੈ ਦਰਸ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨੀ।
 ਸਮੁਖ ਖਰੋ ਹੁਇ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ ॥ ੧੩ ॥ ‘ਇਕ ਪੀਰ ਤਿਹ ਮਾਰਗ
 ਜਾਤਿ। ਹਮ ਸੋ ਪੁਛਿ ਕਹੀ ਤਿਨ ਬਾਤ।—ਇਮ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਮਹਿ ਜਬਿ ਗੁਰ
 ਹੋਵਾ। ਕਿਮ ਤਰਿਬੈ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਜੋਵਾ ? ॥ ੧੪ ॥ ਇਸ ਕੋ ਉਤਰ ਗੁਰ
 ਤੇ ਲੀਜੈ। ਹਟਿ ਹਮ ਆਵਹਿ ਤਬਿ ਤੁਮ ਦੀਜੈ—। ਜੌਂ ਰਾਵਰ ਕੀ ਹੋਇ

*ਵਿਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਾਸਤੇ। ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਰਨੇ ਤੇ ਕਹਿਨੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ‘ਪੀਰਜ
 ਵਾਨ ਯਾ ਸਿਆਣੇ (ਪੀਰ) ਨੇ। ‘ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੋ, (ਅ) ਸੁਣੋ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
 ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ‘(ਜਦ) ਮੈਂ ਮੁੜਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ‘ਪਰਵਿਰਤੀ।

*ਇਥੇ ਇਸਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਤਾਰੇ ਦੇ ਥਾਂ ਦੀ ਹੈ। †ਪਾ:—ਗੁਨ।

ਰਜਾਇ। ਤਜੋਂ ਆਵਤਿ ਕੋ ਕਹੈਂ ਬਨਾਇ' ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ ਤਿਨ ਤੋ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੁ ਮੁਸਕਾਨੇ। ਕਹਜੋ ਤਬਹਿ ਇਮ ਕਰਹੁ ਬਖਾਨੇ।—ਹਮਰੇ ਸਾਥ ਚਲੈ
ਗੁਰ ਪਾਸ। ਜਿਮ ਪੂਛਹੁ ਤਿਮ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੧੬ ॥ ਉਤਰ ਚਹਤਿ
ਰੁਬਰੋਂ ਦੀਏ—। ਇਮ ਕਹਿ ਆਵਹੁ ਤਿਹ ਸੰਗ ਲੀਏ'। ਸੁਨਿ ਸ਼ਿਲਪੀ
ਸੈ ਰੈਨ ਗੁਜਾਰੀ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਲਗਿ ਕਰਨਿ ਉਸਾਰੀ ॥ ੧੭ ॥ ਕਰਹਿ
ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਦੇਖਨਿ ਪੀਰ।—ਲੋ ਕਰਿ ਚਲਵਿ ਸੰਗ ਗੁਰ ਤੀਰ—। ਇਤਨੇ
ਮਹਿ ਆਯੋ ਚਲਿ ਜੋਇ। ਮਿਲੇ ਪਰਸਪਰ ਹਰਖਤਿ ਹੋਇ ॥ ੧੮ ॥ ਬੁਝੈ
ਅਹਿ ਸੇਵੇਸਾ ਦੇਹੁ। ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਕਹਜੋ ਕਿ ਨਾਂਹੀ ਦੇਹੁ ?'। ਸ਼ਿਲਪੀ ਸਾਦਾ
ਸੁਧਿ ਸੁ ਬਤਾਈ। 'ਹੁਕਮ ਭਯੋ ਲਿਹੁ ਦਰਸਨ ਪਾਈ' ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਤਿ
ਪੀਰ ਨੇ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਾ।—ਉਤਰ ਉਚਰਹਿ ਕੋਨ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਚਹਿਯ
ਸੁਨਜੋਂ, ਮਿਲਿਨ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਸਿਫਤ ਖੁਦਾਇ ਪੰਥ ਬਿਦਤਾਵੈ ॥ ੨੦ ॥ ਹੋਇ
ਗੁਫਤਗੋਂ, ਨੀਕੀ ਅਹੈ। ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸੰਗਤਿ ਸੁਖ ਲਹੈ—। ਏਵ ਬਿਚ-
ਰਤਿ ਗਮਨੈ ਸਾਥ। ਜਿਹ ਠਾਂ ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਜਗ ਨਾਥ ॥ ੨੧ ॥ ਝੁਕੈ
ਸਲਾਮ ਕੀਨਿ, ਭਾ ਖਰੋ। ਖਰੋ ਭਾਇ ਅੰਤਰ ਉਰ ਭਰੋ। ਆਇਸੁ ਪਾਇ
ਅਸੀਨੈ ਪੀਰ। ਬੁਝਨਿ ਕੀਨਸਿ ਗੁਰੁ ਗਹੀਰ ॥ ੨੨ ॥ 'ਕੋਨ ਅਹੈ ਤੁਮ
ਕਹਾਂ ਬਸੈ ਤੋਂ? ਕਜਾ ਪੁਛਤਿ ਹੋ? ਕਹਹੁ ਮਤਿ ਤੋਂ'। ਭਨੈ ਪੀਰ ਨੇ 'ਸੱਯਦ
ਮੈਂ ਹੋਂ। ਰੋਪਰ ਨਗਰੀ ਬਿਥੈ ਬਸੈ ਹੋਂ ॥ ੨੩ ॥ ਹਮਰੇ ਹੁਤੇ ਮੁਰੀਦ ਅਗਾਰੀ।
ਤਿਨ ਫਿਗ ਜਾਨਿ ਹੋਤੁ ਉਰ ਧਾਰੀ। ਇਤ ਦਿਸਿ ਆਵਨਿ ਭਯੋ ਹਮਾਰਾ।
ਜਿਸ ਤੇ ਯਾਵਤ ਦਰਸ ਤੁਮਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਤੁਮ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ ਗੁਰੁ ਕਹਾਵਹੁ।
ਭਲੋ ਹੋਨਿ ਕੋ ਪੰਥ ਬਤਾਵਹੁ। ਇਹ ਮਹਿਲਾਇਤ ਮਹਾਂ ਉਸਾਰਨਿ। ਨਿਤ
ਪ੍ਰਤਿ ਮਮਤਾ ਅਧਿਕ ਬਿਥਾਰਨਿ ॥ ੨੫ ॥ ਸੇਤ ਜਨਹੁ ਕੈ ਨਾਂਹਿਨ ਨੀਕੀ।
ਬਡਤਾ* ਜਗ ਕੀ ਜਾਨਤਿ ਫੀਕੀ। ਹੁਇ ਪੁਲੋਕ ਮਹਿ ਜੋ ਸੁਖਦਾਈ।
ਤਿਸ ਆਚਰਹਿ, ਤਜਹਿ ਚਪਲਾਈ† ॥ ੨੬ ॥ 'ਸੁਨਹੁ ਪੀਰ !' ਗੁਰਬਾਕ
ਉਚਾਰਾ। 'ਸਭਿ ਆਸ਼ੂਮ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਉਦਾਰਾ। ਅਪਰ ਸਕਲ ਕਹੁ ਇਹ

*ਸਾਹਮਣੇ। *ਉਭੀਕ। *ਨਾਲ ਲੈ ਕਰਕੇ ਚੱਲਾਂਗਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ। *ਗਲ ਬਾਤ। *ਖਰਾ ਪ੍ਰੇਮ। *ਪਾਇਆ ਹੈ [ਫਾ:, ਯਾਵਤ=ਪਾਇਆ]। *ਮੰਦਰ। *ਚੰਚਲਤਾ।

*ਪਾ:—ਬਡਹਾ। †ਦੋ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਠ ਇਉਂ ਹੈ:—'ਤਿਸ ਆਸਚਰਜਹਿ ਤਜਹਿ ਪਲਾਈ।'

ਉਪਸੈਤੋ। ਪੁਨ ਸਭਿਹੁਨਿ ਅਲੰਬ ਰਹਿਤੋ॥੨੭॥ ਜੈ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਤੇ ਉਤਰਹਿ
 ਪੁਰ। ਅੰਤਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਦ ਰੂਰ। ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰਹਿ ਸਰੀਰ।
 ਸੈ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗ ਕਾ ਨੀਰ॥੨੮॥ ਜੈ ਜੈ ਬਾਨ ਵਾਨ ਸਿਤ ਹੋਇ ਹੋਰਿ
 ਅਤਿਥਿ ਕੈ ਪੁਜਹਿ ਸੋਇ। ਮਹਾਂ ਪੁੰਨ ਫਲ ਹੈ ਇਸ ਕੋਰ। ਚਿਰੰਕਾਲ
 ਸੁਖ ਪਾਇ ਬਡੋਰ॥੨੯॥ ਇਸੀ ਪੁੰਨ ਕੈ ਫਲ ਚਹਿ ਦੇਖ। ਬਸਤ੍ਰ
 ਅਭਾਸ ਸਰੀਰ ਅਸ਼ੋਖ ਪੈਢਹੁ, ਜਾਨਿ ਲੇਹੁ ਇਸ ਕਾਲ। ਜਿਮ ਇਸ ਤੇ
 ਸੁਖ ਲਹਿਸਿ ਬਿਸਾਲ॥੩੦॥ ਸੁਨਤਿ ਪੀਰ ਚਿਤ ਚਕ੍ਰਿਤਿ ਹੋਵ। ਦੇਖਨਿ
 ਚਕ੍ਰਿਤਿ ਪਛਾਤਿ ਤਬਿ ਸੋਵ। ਭਯੋ ਸੁਪਨ, ਹੁਇ ਗੁਰ ਕੈ ਸੰਗ। ਬਡੇ ਬੋਗ
 ਤੇ ਜਾਇ ਉਤੰਗ॥੩੧॥ ਪਹੁੰਚੇ ਸਰਗ ਸ ਮੰਦਿਰ ਸੰਦਰਭੋਗ ਅਨੰਦ
 ਮਹਾਂ ਜਿਨ ਅੰਦਰ। ਅਨਿਕ ਭਾਉਤਿ ਕੀ ਰਚਨਾ ਦੇਖੀ। ਪੀਰ ਮਤੀ
 ਬਿਸਮਾਇ ਬਸੀਖੀ॥੩੨॥ ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਗਮਨਤਿ ਨੇ ਹੋਰ। ਘਰ ਕੰਚਨ
 ਕੋ ਯਾਤਿਤਿ ਬਡੋਰ। ਰੋਸਮ ਭੋਰ ਬੀਚ ਲਰਕਾਈ। ਜ਼ਰੀ ਵਾਰ ਗੰਢ
 ਭਾਇ ਭਾਈ॥੩੩॥ ਹੁਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸੁ ਚਾਮੀਕਰ ਕੈ। ਚਹੀਦਿਸਿ
 ਮਕਤਾ ਭਾਲਰ ਬਰ ਕੈ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੇਜ ਪਸ ਢੇਨ ਸਮਾਨਾ ਅਸਤਰਨ
 ਸਿੰਘਾਸ ਉਪਧਨਾ॥੩੪॥ ਤਿਸ ਪਰ ਬੈਠੈ ਪੁਰਖ ਸੁਹਾਈ। ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ
 ਗਹਿ ਭੋਰ ਭਲਾਈ। ਤਿਸ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬੁਝਨਿ ਕੀਨਾ। 'ਕੈ ਸੁਭ ਕਰਮ,
 ਚਾਲ ਕੈ ਵੀਨਾ'॥੩੫॥ ਜਿਸ ਤੇ ਅਸ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਓ। ਸੋ ਤੁਮ
 ਕਹਹੁ ਸਾਧ ਬਿਥਿ ਕਇਓ। ਸੁਨਤਿ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਿ ਉਰ ਰਸਾਤ।
 ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਭਯੋ ਚਿਤਾਤ॥੩੬॥ ਪੁਰਖ ਜਨਮ ਸੋਰ ਕੈ ਮੋਰ। ਸੁਨ
 ਤਪਸੀ ਅਖੀ ਬਡੋਰ। ਏਕ ਸਥਾਨ ਕਰਤਿ ਮੈ ਬਾਸਾ ਅਲਪ ਮਹੀਰੁਹ
 ਭਯੋ ਨਿਵਾਸ॥੩੭॥ ਕਿਸਾ ਯੀਸ ਕੈ ਸਿੰਘਨ ਘਨੇ। ਮਾਨੁਖ ਸਦਨ

‘ਕ੍ਰਿਸਤੀ’। ‘ਗੰਗਾ ਦੇ ਨੀਰ (ਵਤ ਧੁੱਧ, ਲਿਚਮਲ)। ‘ਮਕਾਨ ਵਾਲਾ, ਗ੍ਰਿਹ ਵਾਲਾ ਭਾਵ,
 ਗ੍ਰਿਹਾਸ਼ੀ। ‘ਸਾਧੀ ਤੇ। ‘ਚਿਤ’। ‘ਜਨਿਆ ਹੋਇਆ। ‘ਦੁੱਧ ਦੀ ਬੋਗ। ‘ਤਕੀਏ। ‘ਸੁਹਾਈ
 (ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੋਰ ਬਿਰਥੇ (ਪਖੇ) ਬੁਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ‘ਭੋਟੇ ਜਹੇ ਬਿੱਲ ਦੇ ਹੇਠ। ‘ਭਾਈ
 ਸਿੰਘਣੀ ਧੀਸ ਫੁੱਲੀ ਬੰਗੀ। [ਹੀਸ-ਨਾਮ ਹੈ ਇਕ ਕਾਟੇ ਦਾਰ ਵੈਲ ਦਾ ਜੋ
 ਹੁਠਲੇ ਵਿਚ ਫੁਲਾਈ ਤੇ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਫਲਦੀ ਹੈ; ਹਾਥੀ ਇਸਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਬੀ ਹਨ। ਕਵੀ
 ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਨਾਮ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਪਦ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ:-ਗ੍ਰਿੰਥ ਬਿਕੰਕਤ,
 ਬਨਾਪਲਪਤ। ਸੁਖਾ ਸ੍ਰਿਖ, ਉਤਕੰਟਕ ਖਜਾਤ। ਹੀਸ ਨਾਮ ਦੇ ਖਸਟ ਕਿਨੇਹੁ (ਬਠ ਵਰਗ
 ਅੰਕ ੧੧੪)। ਪੰਜਾਬੀ, ਸਿੰਘ-ਬੰਗੀ, ਵਾਂਸਾਂ ਕਾਨਿਆਂ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਬੰਗੀ]।

ਬਨਾਯੋ ਮਨੋ^੧। ਪਾਨੀ ਪੈਨ ਛੁਵੈ ਨਹਿ ਜਹਾਂ। ਨਿਸ ਮਹਿ ਬਸੈ ਜਾਇ ਕਰਿ
 ਤਹਾਂ ॥ ੩੮ ॥ ਏਕ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਗਮਨਯੋ ਬਾਹਰ । ਹਿਤ ਅਹਾਰ ਜੀਵਨ
 ਹਤਿ ਜਾਹਰ^੨ । ਬਿਚਰਤਿ ਬਨ ਮਹਿ ਮ੍ਰਿਗ ਕੋ ਮਾਰਯੋ । ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ
 ਮ੍ਰਿਗ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ੩੯ ॥ ਚਲੀ ਬਾਉ ਘਨ ਕੀ ਘਟ ਆਈ । ਧੂਲ
 ਉਡੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਤਮ ਛਾਈ । ਪੰਥੀ ਦੋਇ ਤਹਾਂ ਰਕਿ ਗਏ । ਕਿਤੋ ਆਸਰੋ
 ਪਿਖਤਿ ਨ ਭਏ ॥ ੪੦ ॥ ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਜੋ ਘਰ ਮੇਰਾ । ਦੇਖਯੋ
 ਕੀਨਸਿ ਦੋਰਿ^੩ ਬਸੇਰਾ । ਅਪਰ ਅਲੰਬ ਨਹੀਂ ਢਿਗ ਕੋਈ । ਕਰਕਾ^੪ ਕੀ
 ਬਰਖਾ ਬਹੁ ਜੋਈ ॥ ੪੧ ॥ ਬੈਠਿ ਤਿਨੋਂ ਨੇ ਜਾਨੀ ਹੋਰਿ—ਇਹ ਸਥਾਨ ਬਾਸੋ
 ਬਡ ਸੋਰ । ਅਸ ਨ ਹੋਇ ਅਬਿ ਚਲਿ ਸੋ ਆਵੈ। ਹਤਹਿ ਹਮਹਿ ਦੋਹਨਿ ਕੋ
 ਖਾਵੈ—॥ ੪੨ ॥ ਕਰਕਾ ਬਰਖਤਿ ਮੈਂ ਤਬਿ ਆਯੋ । ਬੋਲ ਨਰਨਿ ਕੋ ਢਿਗ
 ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ । ਜਾਨਯੋ ਮਨੁਜ ਅਹੈ ਘਰ ਮਾਂਹਿ । ਆਗੇ ਗਮਨ ਕੀਨਿ ਤਬਿ
 ਨਾਂਹਿ ॥ ੪੩ ॥ ਮੇਰੇ ਅਤਿਥਿ ਭਏ ਇਹ ਆਇ । ਰੈਨ ਬਸੇਰਾ ਕਰਿ ਸੁਖ
 ਪਾਇ । ਇਸ ਤੋ ਪਰੇ ਧਰਮ ਨਹਿ ਔਰ । ਅਭਿਆਗਤਿ ਕੋ ਦੇ ਸੁਖ ਠੈਰ
 ॥ ੪੪ ॥ ਪੂਰਬ ਕਿਸੀ ਪੁੰਨ ਤੇ ਮੋਹੀ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਤਿ ਉਰ ਮਹਿ ਹੋਹੀ ।
 ਖਰੋ ਰਹਯੋ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਤਬੈ । ਓਰੇ ਸਹੇ ਗਾਤ ਪਰ ਸਬੈ ॥ ੪੫ ॥ ਡਰਤਿ
 ਸ ਪੰਥੀ ਬਾਸੇ ਘਰ ਮਹਿ । ਸੁਖ ਸੋ ਬਿਤੀ ਜਾਮਨੀ ਤਿਨ ਕਹਿ^੫ । ਦੇਖਤਿ
 ਰੋਹੇ ਵਹਿਰ ਦਿਸ਼ਿ ਦੋਉ । ਮਤ ਕੋਹਰਿ ਸਿਧਾਰਹਿ ਕੋਉ ॥ ੪੬ ॥ ਮੈਂ ਮਨ
 ਧਰਮ ਜਾਨਿ ਹਟਿ ਰਹਯੋ। ਦੁਖ ਬਰਖਾ ਸਭਿ ਤਨ ਪਰਸਹਯੋ। ਅਰਧ ਰਾਤਿ
 ਲੋ ਬਿਸ਼ਟੀ^੬ ਭਈ । ਬਿਨਾ ਆਸਰੇ ਮੈਂ ਸਿਰ ਲਈ ॥ ੪੭ ॥ ਪੁਨਹਿ ਪੈਨ
 ਗਮਨੀ ਅਤਿ ਸੀਰ^੭ । ਬਜਾਪਯੋ ਸਗਰੇ ਸੀਤ ਸਰੀਰਭੋਰ ਹੋਤਿ ਮੈਂ ਮਿਰ-
 ਤਕ ਭਇਉ । ਸਿਸਰ ਬਿਸਾਲ^੮ ਪ੍ਰਾਨ ਛਾਟਿ ਗਇਉ ॥ ੪੮ ॥ ਭਈ ਪਾਤਿ
 ਸੋ ਸੰਤ ਪ੍ਰਬੀਨਾ । ਨਿਕਸੋ ਮਿਤਕ ਮਹਿ ਪਿਖਿ ਲੀਨਾ । ਕਰੁਨਾ ਕੀਨਿ
 ਜਾਨਿ ਮਮ ਕਰਮ । ਫਲ ਦੀਨਸਿ ਅਸ, ਜਸ ਅਤਿ ਧਰਮ^੯ ॥ ੪੯ ॥ ਤਿਸ
 ਰਾਤ੍ਰੀ ਕਾ ਫਲ ਅਸ ਹੋਵਾ । ਪਹੁੰਚਿ ਸੁਰਗ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਖ ਜੋਵਾ ।

^੧ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਬੂਟੇ ਉਤੇ ਹੀਸ ਦੀ ਸਿੰਘਣੀ ਛਾਈ ਵੇਲ ਨੇ ਫੈਲ ਕੇ ਇਕ
 ਮਨੁਖ ਦੇ ਕੋਠੇ ਵਾਂਗੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ^੨ਪ੍ਰਗਟ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ । ^੩ਦੋੜਕੇ ।
^੪ਗਜ਼ਿਆਂ ਦੀ । ^੫ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ । ^੬ਬਰਖਾ ਠੰਢੀ । ^੭ਬਹੁਤ ਠੰਢ ਸੀ । ^੮ਜਿਵੇਂ ਬੜਾ ਧਰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ।

ਅਤਿਥ ਪੁਸਿਬੇਧਰਮ ਮਹਾਨਾਨਹਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਕ ਅਪਰ ਸਮਾਨਾ ॥੫੦॥
 ਇਹ ਸਭਿ ਪੀਰ ਸੁਨੀ ਜਬਿ ਕਾਨ । ਕਰਜੋ ਜਗਵਨਿ ਪਦਜੋ ਜਿ ਥਾਨ ।
 ਉਠਤਿ ਚਰਨ ਪਰ ਬੈਦਨ ਕੀਨਿ । 'ਰਾਵਰਿ ਭੇਦ ਸਕਜੋ ਨਹਿ ਚੀਨ ॥
 ੫੧॥ 'ਜੋ ਤੁਮ ਕਹਹੁ ਸੁ ਹੈ ਸਭਿ ਨੀਕੀ।ਰਾਵਰਿ ਕਰੈ ਬਿਨਾ ਬਹੁ ਫੀਕੀ'
 । ਜਗਤ ਉਧਾਰਨਿ ਧਾਰਨਿ ਤਨ ਕੈ । ਮੈ ਅਸ ਨਿਸਚੈ ਕੀਨਸਿ ਮਨ
 ਕੈ ॥ ੫੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ । ਸ਼ਰਧਾ ਦਈ,ਤਨਾਗਿ
 ਬਿਧ ਗਿਨਤੀ । ਬੈਦਨ ਕਰਿ ਨਿਜ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰਾ । ਅਪਰ ਥਾਨ ਮਹਿ
 ਸੁਜਸੁ ਪਸਾਰਾ ॥ ੫੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸਿ ਰਾਸੇ 'ਪੀਰ
 ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੦ ॥

੪੧. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ । ਧੀਰਮੱਲ ਦੀ ਈਰਖਾ] ।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀਦਰ ਸਦਨ ਸੁਧਾਰਿ ਕਰਿ ਬਸੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ।ਪੂਜਾ ਬਸਾਵਨਿ
 ਪੁਨ ਕਰੀ ਦੇ ਸਭਿ ਬਿਧਿਨਿ ਸਮਾਜ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸੰਗਤਿ
 ਆਇ ਨਵੀਨ । ਭੇਰਾ ਪਰਹਿ ਬਨਸ ਹੁਇ ਪੀਨ । ਬੈਸਨ ਆਇ
 ਦੁਕਾਨ ਬਨਾਈਗਾਨੀ । ਗਰੀਬ ਬਸੈ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨ ॥ ਕਿਤਿਕ ਸਿੱਖਸ
 ਹੀ ਰਚੈ ਅਵਾਸ । ਹੇਤੁ ਸੀਵਕਾ ਕੀਨਸਿ ਬਾਸ । ਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਕਰਨ ਹਾਰ
 ਨਰ ਬੰਦ । ਬਸੇ ਆਨਿ ਕਰਿ ਫਿਰ ਬਖਸ਼ਿਦ ॥੩॥ ਆਇ ਸੈਕਰੇ ਨਿਤ
 ਨਰ ਨਾਰੀ । ਰਹੈ ਭੀਰ ਦਰਬਾਰ ਅਗਾਰੀ । ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਅਨੰਦ ਬਿਲੀਵੇ
 ਰਚੈ ਨਿਕੇਤ ਨਿਕਟਿ ਸੁਖਕੀਵੇ ॥ ੪ ॥ ਅਨਿਕ ਫਕੀਰਨਿ ਪੰਕਤਿ
 ਆਈ । ਲਖ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪਰੇ ਸ਼ਰਣਾਈ । ਬੈਦਨ ਕਰਿ ਬੈਠਹਿ ਨਿਤ ਪਾਸ
 ਬਨਹਿ ਦੋਗ ਤੇ ਅਚਵਹਿ ਗਾਸ ॥ ੫ ॥ ਬਾਂਛਤਿ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾਇ ਗਨ ਰਹੈ ।
 ਜਲਮ ਸੁਧਾਰਹਿ 'ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ' ਕਹੈ।ਕੇਤਿਕ ਦਾਸ ਸਦਾ ਰਹਿ ਸਾਬ । ਸੇਵਾ
 ਕਰਹਿ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਹਾਥ ॥ ੬ ॥ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਐਸ਼ੁਰਜ ਬਧਹਿ ਬਿਸਾਲਾ ।
 ਦੁਗੁਨ ਚੁਗੁਨਾ ਦਸਗੁਨ ਜਾਲਾ । ਇਕ ਆਵਹਿ ਸੰਗਤਿ ਇਕ ਜਾਹੀ ।
 ਪਸਰਜੋ ਸੁਜਸੁ ਅਸਟ ਦਿਸਿ ਮਾਂਹੀ ॥ ੭ ॥ ਜੇ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਅਨਿਕ
 ਅਕੋਰੇ । ਅਰਪਨਿ ਕਰੈ ਖਰੇ ਕਰ ਜੋਰੇ । ਅੰਬਰ, ਪਸ਼ਮੰਬਰ, ਪਾਟੰਬਰ।
 ਸ੍ਰੀਦਰ ਆਇ ਉਨ ਕੇ ਕੰਬਰ ॥ ੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਹਿਤ ਘਲੇ ਬਿਭੂਖਨ।
 'ਭਾਵ ਜੇ ਆਪ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਉਹ ਤਏ ਸੁਧਣੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਕਰਨੀ ਬੀ ਉਹੋ ਹੈ
 ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿਣੀ ਛਿੱਕੀ ਪੈ ਜਾਵੇ । 'ਦੁਜੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਤਿਆਗ ਕੇ । 'ਭਾਰੀ । 'ਵੇਛ
 ਆਇਕੀ ਨੇ । 'ਧਨਵਨ । [ਅ, ਕਨੀ] । 'ਭਾਵ ਮਜ਼ਦੂਰ । '(ਸੂਰੀ) ਕਪੜੇ । 'ਕੀਬਲ ।

ਆਗੇ ਅਰਪਹਿ ਆਨਿ ਅਦੁਖਨ^੧। ਧਨ ਕੀ ਗਨਤੀ ਕਛੂ ਨ ਹੋਇ । ਦਿਨ
ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰ ਆਗੇ ਬਹੁ ਜੋਇ ॥ ੯ ॥ ਪਿਖਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਰਬਾਖਰ-
ਚਨ ਕਰਤਿ ਜਾਤਿ ਤਿਮ ਸਰਬ । ਨਗਰ ਬਸਾਵਨਿ ਮਹਿ ਬਹੁ ਦੇਤਿ ।
ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੁੰਦਰ ਬਨਹਿ ਨਿਕੇਤ ॥ ੧੦ ॥ ਦੀਰਘ ਦੇਗ ਬਨਹਿ ਜੁਗ
ਕਾਲਾ । ਹੋਤਿ ਖਰਚ ਲੇ ਅੰਨ ਬਿਸਾਲਾ । ਸਿਰੋਪਾਉ ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੋ ਦੇਤਿ।
ਲੇਤਿ ਸ਼ੇਖ ਕੋ ਹਤੁ ਸਚੇਤ^੨ ॥ ੧੧ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਕਾਰਨ ਔਗਖਰਚਿ
ਕਰਤਿ ਸੋਢੀ ਸਿਰਮੌਰ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਤਿਕ ਬਿਤੇ ਮਹੀਨੇ । ਗੁਰੂ ਬਿਦਤ
ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਚੀਨੇ ॥ ੧੨ ॥ ਜੋ ਸ਼ਰੀਕ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਅਹੈ । ਮਤਸਰ ਸਹਿਤ
ਬਿਸਮ ਉਰ ਰਹੈ ।—ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਵਹਾਰ ਮਝਾਰੀ । ਨਹਿ ਮਤਿ ਹੁਤੀ,
ਬਿਤੀ ਬਧ ਸਾਰੀ^੩ ॥ ੧੩ ॥ ਲਖਹਿ ਨਿਲਾਯਕ ਸਗਲੇ ਜਾਹੂੰ । ਜਿਮ ਨਿਸਚੈ
ਗੁਰ ਕੀਨਸਿ ਤਾਹੂੰ। ਬਡ ਐਸ਼ੁਰਜ ਵਧੈ ਤਤਕਾਲਾ । ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਮਾਨਵ
ਜਾਲਾ ॥ ੧੪ ॥ ਹਮ ਕੇ ਤਜਿ ਤਜਿ ਤਿਸ ਫਿਗ ਗਏ । ਇਕ ਮੱਖਨ ਨੇ ਅਸ
ਬਿਧਿ ਕਏ । ਅਜਹੁ ਨ ਕੁਛ ਬਿਚਾਰ ਉਰ ਆਯੈ^੪ । ਧੀਰਮੱਲ ਘਰ ਗ੍ਰੰਥ
ਪੁਚਾਯੈ^੫ ॥ ੧੫ ॥ ਦੁਲਭ ਵਸਤੁ ਨਿਜ ਬਡਿਅਨਿ ਕਰ ਕੀ। ਮਹਿਮਾ ਲਖਿ ਨ
ਸਕੈ ਅਸ ਬਰ ਕੀ^੬। ਕੈ ਧਰਿ ਤੁਸ ਫੇਰ ਕਰਿ ਦੀਨ। ਰਾਖੈ ਨਿਕਟਿ ਨ,
ਕਜਾ ਇਹ ਕੀਨਾ^੭ ॥ ੧੬ ॥ ਜੇ ਸੰਗਤਿ ਹਮ ਮਾਨਨਿ ਲਾਗੀ। ਸਹਿਤ ਉਪਾ-
ਇਨ ਸੇ ਅਬਿ ਭਾਗੀ—। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੋਢੀ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਔਗੁਨ ਕਲਪਹਿ
ਅਨਿਕ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ੧੭ ॥ ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਧੀਰਮੱਲ ਜਸੁ ਸੁਨੈ। ਸੰਗਤਿ ਜਾਤਿ
ਦਖਿ^੮ ਸਿਰ ਧੁਨੈ । ਮਹਿਮਾ ਮਨ ਮਹਿ ਮਾਨਹਿ ਨੀਕੀ । ਤਉ ਲੋਭ ਵਸਿ
ਮਤਿ ਹੈ ਢੀਕੀ ॥ ੧੮ ॥ ਜਾਨਹਿ—ਐਸ਼ੁਰਜ ਭਯੋ ਘਨੋਰੇ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਕੀ

^੧ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ । ^੨ਸਾਵਧਾਨ (ਸਿੱਖ) । ^੩ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੀਤ ਗਈ ਪਰ ਆਪਣੀ ਬੁਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਾਈ । ^੪ਅਜੇ ਬੀ (ਦੁਨੀਆਂ ਦਾਰੀ ਦੀ) ਕੁਛ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਨੇ । ^੫ਧੀਰਮੱਲ ਦੇ ਘਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ^੬ਐਸੇ ਸ਼ੇਖਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ । ^੭ਜਾਂਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ।

*ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਸਦਾਚਾਰ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਠੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪੇ ਦੇ ਆਪੇ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਕੇ ਅੰਦਰੇ ਹੀ ਰਸੀਏ ਹੋਣ ਦਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੰਗ ਦਿਲ ਤੋਂ ਐਸੇ ਹੀ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਚੁਹਾ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਗਮਨ ਦੇ ਰੰਗ ਰਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ।

ਸੰਗਤਿ ਤਿਸ ਨੇਰੇ । ਬਿੰਦ ਦਰਬ ਕੋ ਅਰਪਹਿ ਜਾਈ । ਮਹਿ ਮਹਿ ਮਹਿ ਮਾ
ਮਹਿ ਲਖਾਈ ॥ ੧੯ ॥ ਭਾਤ ਭਤੀਜਾ ਮਮ ਗੁਰੁ ਭਯੋ । ਤਿਨ ਪਸਾਰਤ
ਉਚਿਤ ਮੇਂ ਥਯੋ । ਦੁਇ ਪੀੜੀ ਇਹ ਉਪਰ ਰਹੈ । ਕਿਮ ਗੁਰੁ ਕਰੇ,
ਨ ਇਸ ਪਦ ਲਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਮਸੰਦ ਬਿਰਮਾਯੋ । ਤਿਸ ਤੇ
ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਕਹਾਯੋ । ਪੁਨ ਮੱਖਣ ਮੂਰਖ ਅਨਜਾਨ । ਧਨ ਦੇ ਕਰਿ
ਜਗ ਕੀਲਿ ਬਖਾਨ ॥ ੨੧ ॥ ਦੇਨਿ ਲੈਨਿ ਕਰਿ ਇਨਕੇ ਸਾਥ । ਬੈਠਯੋ
ਬਠਿ ਬਿਲੈਦ ਗੁਰੁ ਨਾਥ । ਮੇਂ ਤੇ ਜਰੀ ਨ ਜਾਇ ਬਡਾਈ-। “ਕਹੁ ਸ਼ੀਹਾਂ !
ਕਹੁ ਕਰਹਿ ਉਪਾਈ ? ॥ ੨੨ ॥ ਇਸ ਕੀ ਜਿਮ ਮਨੋਤ ਹਟਿ ਜਾਇ ।
ਚੁੰਦਿਓ ਤੇ ਧਨ ਭਾ ਸਮੁਦਾਇ । ਭਯੋ ਗਰੀਬ ਪ੍ਰਥਮ ਇਹ ਰਹਿਉ ।
ਨੀਠ ਨੀਠ ਗੁਜਰਾਨ ਨਿਬਹਿਉ ॥ ੨੩ ॥ ਛਪਯੋ ਰਹੈ ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਨਾਂਹੀ ।
ਨਹਿ ਕੁਛ ਬਿਦਤ ਸੰਗਤਾਂ ਮਾਂਹੀ । ਏਕ ਬਾਰਿ ਐਸੇ ਬਨਿ ਗਯੋ । ਨਗਰ
ਵਸਾਵਨਿ ਸਮਰਥ ਭਯੋ ॥ ੨੪ ॥ ਮਾਰਨ ਹਿਤ ਜ ਕਰੇ ਉਪਾਇ । ਸੈ ਸਭਿ
ਭਾਦ ਗਏ ਦੁਖਦਾਇ । ਅਬਿ ਜੋ ਬਨਹਿ ਬਤਾਵਹੁ ਮੋਹੀ । ਸਬਿਇਹ ਟਰੈ
ਸ਼ਾਂਤਿ ਸ਼ਿਤ ਹੋਹੀ ॥ ੨੫ ॥ ਧੀਰਮੱਲ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬੈਨਾਦੁਸ਼ਟ ਮਸੰਦ
ਕਰ ਕਰਿ ਨੈਨ । ਕਹਯੋ ਕਿ “ਮੈਂ ਸਭਿ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ । ਜਾਨੈਂ ਜਤਨ
ਮੈਨਿਕ ਪੁਰਕਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਮੋਹਿ ਕਹੇ ਮਹਿ ਰਹੀਏ ਆਪ । ਵਧਹਿ ਚੌਗੁਨੈਂ
ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ । ਕੋ ਅਸ ਕਾਜ ਜੁ ਤੁਮ ਤੇ ਹੋਇ ਨਾਤੂਰਨ ਰਿਪੁ ਕੇ ਸੁਖ
ਕੋ ਖੇਇ ਨ ॥ ੨੭ ॥ ਅਬਿ ਇਮ ਜਤਨ ਬਨਾਵਨਿ ਕਰੋ । ਰਾਮਰਾਇ ਸੰਗ
ਪ੍ਰੀਤੀ ਧਰੋ । ਅਹੈ ਭਤੀਜਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਨੀਂਦ । ਕੁਲ ਮਹਿ ਲਾਯਕ ਜਨੁ ਨਭ
ਇੰਦ ॥ ੨੮ ॥ ਆਲਮਗੀਰ, ਕਹੇ ਮਹਿ ਜਾਂਹੀ । ਸਾਦਰ ਨਿਤ ਸਮੀਪ
ਚਲਿ ਜਾਂਹੀ । ਸ਼ਾਹ ਸੰਗ ਸੋ ਥਾਤ ਚਲਾਵੈ । ਅਜਮਤਿ ਹਿਤ ਨਿਤ ਨਿਕਟਿ
ਬੁਲਾਵੈ ॥ ੨੯ ॥ ਦਿੱਲੀ ਬਿਖੈ ਜਾਇ ਜੋ ਬਰੈ । ਇਤ ਹਮ ਰਹੈ ਕਾਜ
ਸਭਿ ਸਰੈ । ਸ਼ਾਹੁ ਸਭਾ ਮਹਿ ਹੋਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ । ਜਾਚਹਿ ਅਜਮਤ ਅਧਿਕ
ਹਮਿਸ਼ ॥ ੩੦ ॥ ਅਪਨੇ ਕਾਜ ਚਹੈ ਕਾਰੇਵਾਵੈ ਨਹਿ ਆਵਨਿ ਦੇ ਨਿਕਟਿ
ਬੁਲਾਵੈ । ਰਾਮਰਾਇ ਮਹਿ ਅਜਮਤਿ ਭਾਰੀ । ਕਿਮ ਸਰਬਰ ਹੁਇ ਸ਼ਾਹੁ
ਜਾਗਰੀ ॥ ੩੧ ॥ ਜੋ ਕਰਿ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹਿ ਹੋਇ।ਕੈ ਹਠ ਕਰੈ ਦਿਖਾਇ

“ਪ੍ਰਥਮੀ ਵਿਖੇ । “ਕਿਵੇਂ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਗੁਰੁ ਕਰ ਲਿਆ ਨੇ (ਇਹ ਤਾਂ) ਇਸ ਪਦ ਨੂੰ ਲੈ
ਭਾਜੋ ਸਨ ਸਕਦੇ । “ਧੀਰਮੱਲ ਸ਼ੀਹੋਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ । “ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਓਦਮਾ । “ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ।

ਨ ਸੋਇ । ਮਹਾਂ ਕੂਰ ਮਤਿ ਅਵਰੰਗ ਸ਼ਾਹੁ । ਪਕਰਹਿ ਦੇਹਿ ਕੈਦ ਕੇ
ਮਾਂਹੁ ॥ ੩੨ ॥ ਕੈ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਕੁਮਤਿ ਤਤਕਾਲ । ਧਰ ਤੋ ਸੀਸ ਕਰਾਇ
ਨਿਰਲਾ । ਜਬਿ ਦੋਨਹੁ ਮੈਂ ਇਕ ਬਨਿ ਜਾਇ । ਹੋਇ ਕੈਦ ਕੈ ਪ੍ਰਾਨ
ਸ਼ਿਲਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਤਬਿ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋ ਗੁਰ ਜਗ ਮਾਂਹੀ । ਸਭਿ ਸਿਖ ਆਇ
ਆਪ ਕੇ ਪਾਹੀ । ਅਰਪਹਿ ਦਰਬ ਚਹੂੰ ਦਿਸਿ ਕੋਰਾ । ਹੁਇ ਰਾਵਰਿ ਐਸੁਰਜ
ਘਨੇਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਇਹ ਉਪਾਇ ਅਬਿ ਜਾਨੈ ਪਰੈ । ਜਿਸ ਤੇ ਨਿਜ ਸਤ
ਪਰਹਰੈ । ਸੁਨਤਿ ਧੀਰਮਲ ਅਨੰਦ ਉਮਾਹਾ । ‘ਸਾਧ ਸਾਧ’ ਸੋ ਦੁਸ਼ਟੈ
ਸਰਾਹਾ ॥ ੩੫ ॥ ‘ਹੋਨਹਾਰ ਤੈਂ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ । ਤਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਹੁਇ ਨਿਬਰੈ
ਹਾਨੀ । ਸੰਤ ਸੈਂਕਰੇ ਤਿਹ ਮਰਿਵਾਏ । ਕਿਮਹੀ ਕਿਸ ਤੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਪਾਏ ॥
੩੬ ॥ ਮੋਰ ਭਤੀਜਾ ਅਜਮਤ ਭਾਰੀਹਮ ਪਰ ਬਨਹਿ ਕਜੋਂ ਨ ਉਪਕਾਰੀ ।
ਇਕ ਤੋ ਹਮ ਪਰ ਅਹੈ ਅਸਾਨ’ । ਦੂਜੇ ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਰਿਪੁ ਜਾਨਿ ॥
੩੭ ॥ ਜੇ ਜਗ ਗੁਰਤਾ ਇਨ ਬਿਦਤਾਈ । ਰਾਮਗਾਇ ਲਘੁਤਾ ਕੋ ਪਾਈ ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਜੋਇ । ਹਮਰੋ ਅਹੈ, ਲੇਤਿ ਹੋ ਸੋਇ ॥ ੩੮ ॥
ਰਾਮਗਾਇ ਹਮ ਏਕੋ ਅਹੈ । ਹਾਨ ਲਾਭ ਦੋਨਹੁ ਸਮ ਲਹੈ । ਯਾਂਤੇ ਲਿਖੇ
ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਪਾਤੀ ।—ਤੂੰ ਕਿਮ ਬੈਠੈ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ? ॥ ੩੯ ॥ ਸ਼ਾਂਤੁ ਸ਼ਰੀਫ
ਹਮਾਰ ਤੁਮਾਰੋ । ਵਧਤਿ ਜਾਤਿ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਅਤਿ ਭਾਰੋ । ਬਿਨ ਰਾਰੇ
ਇਸ, ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਜਿਸ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਮਹਿ ਮਹਿ ਜਾਵੈ—’ ॥ ੪੦ ॥
ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਮਿਲਿ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਾਗੁਰ ਉਪਕਾਰ ਨ ਉਰਕੁਛ ਧਾਰਾਲੋਭ
ਗਸੇ ਮਾਇਆ ਮਦ ਚਰਜੈ । ਚਿਤਵਨਿ ਕਲਮਲ ਕੋ ਚਿਤ ਕਰਜੈ ॥ ੪੧ ॥
ਇੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ ‘ਧੀਰਮਲ ਆਇ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ
ਇਕ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੧ ॥

*ਉਪਕਾਰ । ਜਿਸ (ਸ਼ਰੀਫ) ਕਰਕੇ (ਸਾਡੀ) ਮਹਿਮਾ (ਮਹੀ=) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਹੋ ਰਹੀ
ਹੈ । ਸੂਚਨਾ—ਇਸ ਅਰਥ ਦੀ ਪੌਢਤਾ ਅੰਸੁ ੩੨ ਅੰਕ ੫ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ । *ਬੜਿਆ ।

*ਆਮ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ‘ਲੋਭ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ’ । ਧੀਰਮਲ ਦੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਮਤ
ਪਾਪਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਰਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਐਸਰਜ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਹਾਲਾਂ ਕਿ
ਇਹ ਭਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਅੰਗੀਕਾਰ
ਨਹੀਂ ਸੇ ਕਰਦੇ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਤਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ
ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ
ਸੀ । ਲੋਭੀ ਧਨ ਪਿੱਛੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਧਨ ਨੂੰ ਪਰੋਪਕਾਰ ਤੇ ਵੀਟ ਰਹੇ ਹਨ
ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਰੰਗ ਜਗਤ ਨੂੰ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

੩੨. [ਧੀਰ ਮਲ ਰਾਮ ਰਾਇ ਮੇਲ] ।

ਵੇਹਗ ॥ ਧੀਰਮੱਲ ਪਾਤੀ ਲਿਖੀ ਕਰੀ ਤਰੀਫ ਉਦਾਰ । ‘ਸਭਿ ਉਪਮਾ
ਕੇ ਉਚਿਤ ਹੋ ਸੁਨਿ ਸੁਤ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ! ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਮੋਹਿ ਅਨੁਜ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੁ ਹਰਿਰਾਇ । ਤਿਹ ਜੇਸਟ ਸੁਤ ਗੁਨ ਸਮੁਦਾਇ । ਤੁਰਕੇਸੁਰ ਕੋ ਬਸਿ
ਕਰਿ ਲੀਨਾ । ਜਗ ਮਹਿ ਬਿਦਤਨੋ ਅਜਮਤ ਪੀਨਾ ॥੨॥ ਤੋ ਸਮ ਅਪਰ
ਨਹੀਂ ਜਗ ਕੋਈ । ਇਤੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕਿਤ ਪੱਯਤਿ ਸੋਈ^੧ । ਤੁਵ ਪਿਤ ਜੈਸੇ
ਅਨੁਜ ਹਮਾਰਾ । ਤਿਨ ਹੀ ਸਮ ਮੈਂ ਤੋਹਿ ਨਿਹਾਰਾ ॥੩॥ ਗੁਰਤਾ ਵਸਤੁ
ਹਮਾਰ ਤਮਾਰੀ । ਸਭਿ ਕਾਰਨ ਤੇ ਲਖਿ ਅਧਿਕਾਰੀ । ਤੋਗਬਹਾਦਰ ਦੂਰ
ਬਡੇਰੀ^੨ ਕਿਮ ਗਰ ਬਨਿ ਬੈਠਨੇ ਇਸ ਬੋਰੀ ॥੪॥ ਚਿਤ ਮਹਿ ਕਰੋ ਨ ਚਿੰਤ
ਕੋ ਠਾਨੈਂ ? ਮਹਿ ਮਹਿ ਮਹਿਮਾ ਮਹਿਤੀ ਹਾਨੈ^੩ । ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਰੋਜ਼
ਸੰਭਾਰੈ ਬਡ ਐਸੁਰਜਆਪਨੈ ਧਾਰੈ ॥੫॥ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਵਾਵਨਿ ਠਾਨੈ ।
ਜਨੋਂ ਕਰੋਂ ਕਰਿ ਸ਼ੱਤੁ ਤਹਿ ਹਾਨੈ । ਕਰੇ ਜਤਨ ਮੈਂ ਸਰਜੋ ਨ ਕੋਈ ਬਦਸ਼ੋ
ਸੰਘਾਰਨ ਸਭਿ ਤੋ^੪ ਸੋਈ ॥ ੬ ॥ ਯਾਂਤੋ ਸੁਧਿ ਤੁਵ ਨਿਕਟਿ ਪਠਾਈ ।
ਬਨਿ ਆਵੈ ਅਬਿ ਕਰਨਿ ਉਪਾਈ^੫ । ਇਮ ਲਿਖਿ ਦੂਤ ਪਠਾਵਨਿ ਕੀਨਾ ॥
ਜਾਨਨੇ-ਰਿਪੁ ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਨਬਿਹੀਨਾ-॥੭॥ ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੋ ਇਕ ਸਿਰੁਪਾਉ ।
ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਅਪਰ ਪਠਾਉ^੬ । ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਲੇ ਕਰਿ ਸੋ ਗਯੋ ।
ਰਾਮਰਾਇ ਫਿਗ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਯੋ ॥੮॥ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ਦੀਨਿ ਪੁਨ ਪਾਤੀ ।
ਅਪਰ ਸੁਨਾਇ ਕੁਸ਼ਲ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ । ਰਾਮਰਾਇ ਤਬਿ ਖੋਲਨਿ ਕੀਨਿ ।
ਪਠਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਮਤਲਬਕੋ ਚੀਨਿ ॥੯॥-ਧੀਰਮੱਲ ਭਾ ਮੋਹਿ ਅਧੀਨ। ਯਾਂ
ਤੇ ਕੁਛਕ ਹਰਖ ਮੈਂ ਲੀਨਿ-। ਪੁਨ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਬਿਖੈ ਉਪਾਈ ।-ਗਈ
ਅਪਰ ਬਲ ਮਹਿ ਬਡਿਆਈ ॥ ੧੦ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਭਯੋ ਉਤਪਾਤ ਬਿਸਾਲਾ ।
ਦੁਹੀ ਦਿਸ਼ਨਿ ਜੇ ਸੁਪ ਕਰਾਲਾ ॥ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਮੋਰ ਖੁਟਈ । ਪਿਤ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਬ^੭ ਬਿਦਤਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਹੁਰ ਪਰਲੋਕ ।
ਜਿਸ ਤੇ ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਮਹਿ ਸ਼ੋਕ । ਮੋ ਕਹੁ ਬਰਾ ਜਗਤ ਠਹਿਰਾਯੋ ।
ਅਬਹਿ ਅਪਰ ਉਤਪਾਤ ਉਠਾਯੋ ॥੧੨॥ ਹੂੰ ਜੈ ਹੈ ਕੁਛ ਤੇ ਕੁਛ ਔਗ ਮਹਾਂ

^੧ਹੋਰ ਕਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕੀਦੀ ਹੈ । ^੨ਏ (ਪੀੜੀਆਂ ਉਪਰ ਹੋਣ ਤੇ) ਦੂਰ ਹਨ ਗੁਰਿਆਈ
ਤੋਂ । ^੩ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਮਹਿਮਾ (ਸਾਡੀ) ਬੜੀ ਹਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੪ਸਾਰੇ ਮਾਰਨ ਦੇ (ਜਤਨਾਂ)
ਤੋਂ । ^੫ਭੋਜੀ । ^੬ਪਹਿਲੋਂ ਦੀ ।

ਕਲੰਕਤਿ ਕਹਿ ਸਭਿ ਠੌਰ-। ਇਤਯਾਦਿਕ ਮਨ ਗਟੀ ਬਿਚਾਰਹਿ।-ਕਹਾ
 ਕਰੈ ਮੈਂ ਜਤਨ ਸੁਧਾਰਹਿ-॥੧੩॥ ਪਾਤੀ ਕੋ ਉਤਰ ਲਿਖਿ ਦੀਨੈ। ਤੁਮ ਹੋ
 ਬਡੇ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਚੀਨੈ। ਜਿਤਿਕ ਉਪਾਇ ਮੋਹਿ ਤੇ ਬਨੈ। ਕਰੈ ਸੁ ਮੈਂ
 ਸਿਮ ਚਿੰਤਾ ਹਨੈ ॥ ੧੪ ॥ ਕਹੇ ਤੁਮਾਰੇ ਮਹਿ ਦਿਨ ਰਾਤੀ। ਮਾਨੈਂ ਕਜੈਂ ਨ
 ਰਾਵਰੀ ਬਾਤੀ। ਲਿਖੀ ਪਠਾਈ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ। ਪਠਤਿ ਧੀਰਮਲ
 ਆਨੰਦ ਧਾਰਿ॥੧੫॥ ਕਹਜੈ ਮਸੰਦ ਸੰਗ ਸਮਝਾਇ। ਸਫਲਹਿ ਤੇਰੇ ਕਹਜੈ
 ਉਪਾਇ। ਰਾਮਗਾਇ ਖਾਤਰ ਕਰਿ ਪਠੀ। ਇਹੁ ਪਾਤੀ ਮੈਂ ਤਿਸ ਕੀ
 ਪਠੀ॥ ੧੬ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਭਯੋ ਬਿਤੰਤ। ਗੁਰ ਦੋਹੀ ਅਨਹਿਤ
 ਚਿਤਵੇਤਿ। ਬੁਰੇ ਭਲੈ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਨੈ। ਭਏ ਲੋਭ ਬਸਿ ਕੁਕ੍ਰਿਤ
 ਠਾਨੈਂ ॥ ੧੭ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਤੀਰ। ਬੈਠਯੋ ਰਾਮਗਾਇ ਨਰ
 ਭੀਰ। ਕਹਜੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਤੋਨ। ਅਬਿ ਗਾਦੀ ਪਰ ਬੈਠਯੋ ਕੌਨ?
 ॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਲ ਬਯ ਜਾਂਹਿ। ਪਹੁੰਚੈ ਸੋ ਪੁਲੰਕ ਕੇ ਮਾਂਹਿ।
 ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਤ ਹੁਤੋ ਨ ਕੋਇ। ਗਾਦੀ ਪਰ ਬੈਠਤਿ ਹੈ ਜੋਇ ॥ ੧੯ ॥
 ਰਾਮਗਾਇ ਸਭਿ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹੀ ਗੁਰਿਆਈ।
 ਹੁਤੋ ਹਮਾਰੀ ਕੁਲ ਮਹਿ ਏਕ। ਜਿਸ ਕੈ ਨਹਿ ਬਿਵਹਾਰ ਬਿਬੇਕ ॥੨੦॥
 ਸੋ ਗਾਦੀ ਪਰ ਹੁਇ ਬਿਦਤਾਯੋ। ਸੁਨਯੋ ਸੁ ਮੈਂ ਨਿਜ ਨਗਰ ਬਸਾਯੋ।
 ਅਜਮਤ ਸਹਿਤ ਲੋਕ ਤਿਸ ਕਹੈ। ਅਰਪਹਿ ਦਰਬ ਕਾਮਨਾ ਲਹੈ ॥
 ੨੧ ॥ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਗੁਰੂ ਤਬਹਿ ਲਿਖਿ ਲੇਹਿ। ਵਿਗ ਰਾਵਰ ਕੇ ਅਜਮਤ
 ਦੇਹਿ। ਨਾਂਹਿ ਤ ਝੂਠ ਸਾਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਕੈ। ਬਿਰਮਾਵਹਿ ਨਰ ਗਨ ਫਲ
 ਧਰਿ ਕੈ ॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਇਮ ਸ਼ਾਹੁ ਗਿਰਾ ਤਬਿ ਕਹੀ। ਤੋ ਮਹਿ ਅਜਮਤ
 ਮੈਂ ਬਹੁ ਲਹੀ। ਨਹਿ ਏਤਿਕ ਕਿਸ ਅਪਰ ਮਝਾਰੀ। ਕਹਾਂ ਕਰਹਿ ਤਿਸ
 ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰੀ ॥ ੨੩ ॥ ਤੁਮ ਭੀ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਸੁਤ ਪੋਤੇ। ਅਪਰ
 ਅਲਪ ਜਾਨੈਂ ਸਭਿ ਤੋ ਤੇ। ਰਾਮਗਾਇ ਸੁਨਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀ। ਤੁਮ ਮਾਲਕ
 ਹੋ ਸਕਲ ਸਥਾਨੀ ॥ ੨੪ ॥ ਤਿਸ ਮਹਿ ਬਸਹਿ ਜਿ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ।
 ਕਜੈਂ ਨ ਤੁਮਾਰੇ ਕਾਜ ਬਨਾਇ। ਸੁਨਿ ਇਮ ਸ਼ਾਹੁ ਮੈਨ ਕਰਿ ਰਹਯੋ।
 ਅਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਯੋ ਕਿਸ ਕਹਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਇਹ ਬਿਤੰਤ ਭਾ ਸਭਾ
 'ਤਸਲੀ ਕਰ ਭੇਜੀ ਹੈ। 'ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। 'ਬੁਰਾ। 'ਤਿਸ (ਪਾਤਸ਼ਾਹ) ਨੇ। 'ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਤਦੋਂ
 (ਅਸੀਂ) ਜਾਣਾਂਗੇ। 'ਤਿਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬੁਲਾਕੇ। 'ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਹਿਆ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚੱਲ ਪਿਆ।

ਮਝਾਰੀ। ਸੁਨੈ ਸ ਪੁਰਿਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ। ਰਾਮਰਾਇ ਇਨ ਸੰਗ ਖੁਟਾਈ।
 ਕਰੈ ਚਹਤਿ ਹੈ ਬਹੁ ਬਿਦਤਾਈ॥ ੨੬॥ ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਸਿਖ
 ਸਭਿ ਕਹੈ। ਇਹ ਉਤਪਾਤ ਕਰਤਿ ਹੀ ਰਹੈ। ਪੁਨ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਦੀਨਿ
 ਬਿਤਾਇ। ਪੁਨ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਇ॥ ੨੭॥ ਦਰਸਨ ਕੀ
 ਲਾਲਸ ਬਹੁ ਜਾਗੀ। ਭਏ ਤਜਾਰ ਕੋਤਿਕ ਬਡਭਾਗੀ। ਲੈ ਲੈ ਵਸਤੁ
 ਅਜਾਇਬ ਚਲੇ। ਧਨ ਗਨ ਲੀਨਿ ਰਿਝਾਵਨਿ ਭਲੇ॥ ੨੮॥ ਸਿਮਰਤਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ। ਪੰਥ ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਨਿਯਰਾਏ। ਹਰਖੇ ਜਬਹਿ
 ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਪੁਰਿ ਮੈਂ। ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਵਰ ਕੋ ਕਰਿ ਸੁਖ ਉਰ ਮੈਂ॥ ੨੯॥ ਪਾਇ ਰੁਪਾਨ
 ਪਖਾਰੇ ਪਾਨੀ। ਬਸਤੁ ਪਹਿਰ ਕਰਿ ਸੁਮ ਕੋ ਹਾਨੀ। ਸਭਿ ਅਕੋਰ ਲੈ
 ਗੁਰ ਫਿਰ ਗਏ। ਮਹਾਂ ਮਸੰਦ ਅਗਾਊ ਭਏ॥ ੩੦॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਰ
 ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ। ਅਭਿਬੰਦਨ ਸਨਮੁਖ ਕਰ ਜੋਰਿ। ਬੈਠੇ ਦਰਸਨ ਕਰਿ
 ਹਰਖਾਏ। ਕੁਸ਼ਲ ਪੁਸ਼ਨ ਕੋ ਕੀਨਿ ਸੁਨਾਏ॥ ੩੧॥ ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ
 ਬਿਤ ਅਰਪੈ ਤੇ। ਸਭਿ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੋ ਨਾਮ ਭਨੰ ਤੇ। ਮਹਾਂਰਾਜ। ਇਹ ਦਸਵੰਧ
 ਲਾਯੋ। ਇਨਹਿ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਯੋ॥ ੩੨॥ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਮਨੋਤ
 ਮਨ ਮਾਨੀ। ਇਸ ਕੀ ਤੁਮ ਸਹਾਇਤਾ ਠਾਨੀ। ਇਸ ਸਿਖ ਕੋ ਰੁਜ
 ਤਨ ਤੇ ਹਰਜੋ। ਇਹ ਚਾਹਤਿ ਸਫਲਨੈ ਧਨ ਕਰਜੋ॥ ੩੩॥ ਇੱਤਯਾ-
 ਦਿਕ ਅਰਦਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿ। ਧਰਹਿ ਅਕੋਰ ਚਰਨ ਕੋ ਪਾਸ। ਸੁਮਤਿਵੰਤ
 ਗੁਰਬਖਸ਼ ਮਸੰਦ। ਜਿਸ ਕੋ ਸਿਖ ਅਨੁਸਾਰਿ ਬਿਲੰਦ॥ ੩੪॥ ਪੁਨ ਕਰ
 ਜੋਰਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਚਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਕੁੰਠ ਸਿਧਾਰੇ। ਅੰਤ ਸਮੈਂ ਮੁਝ
 ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ। ਬਾਬਾ ਬਸਹਿ ਬਕਾਲੇ ਬਾਨਾ॥ ੩੫॥ ਸੈ ਸਰੂਪ ਤੁਮ
 ਦੇਖੇ ਆਇ। ਦਾਸਨਿ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸਹਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਮੁਸਕਾਏ ਮੁਖ
 ਕਹੈ। ਰਾਮਰਾਇ ਕੈਸੇ ਕਹਿ ਲਹਜੈ?॥ ੩੬॥ ਸਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਕਿਮ
 ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ?। ਕਿਮ ਤਿਨ ਸਾਪ ਦੀਨਿ ਰਿਸ ਪਾਇ? ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਤੇ
 ਪ੍ਰਥਮ ਹਕਾਰੇ। ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਸੀਖ ਸਿਖਾਰੇ॥ ੩੭॥ ਜਬਿ ਪਹੁੰਚੇ ਤਬਿ
 ਕੜੋਂ ਦੁਖ ਪਾਯੋ?। ਕਹਾਂ ਬਿਗਾਰ ਕੀਨਿ ਪੁਰਿ ਜਾਯੋ?। ਜਿਸ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਿ ਸੰਗ। ਰਚੈ ਬਿਰੋਧ ਸ ਸਾਪ ਨਿਸੰਗ॥ ੩੮॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ-
 ਜਾਹਰ ਹੀ। ਵਡੇ, ਮੁਖੀ। ਰਾਮਰਾਇ ਨੇ ਕਿਵੇਂ (ਕਹਿ ਲਹਜੇ=) ਸਦਵਾ ਲਿਆ (ਗੁਰੂ
 ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ)। (ਅ) ਰਾਮਰਾਇ ਨੇ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਸੇ ਕਹਿ=) ਕਿਹੋ
 ਜਿਹੇ ਜਾਣਿਆ ਸੀ। (ੳ) ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾਣਕੇ ਕੀਹ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਬਖਸ਼ ਬਿਤਾਂਤ ਸੁਨਾਯੋ। ਗੁਰਤਾ ਗੁਰ ਕੀ ਪਿਖਿ ਤਪਤਾਯੋ। ਕਹਿ ਬੁਲਿ-
ਵਾਏ ਆਸੈ ਏਵ:-ਮਿਲਹਿ ਨ ਤੁਰਕ ਸਾਥ ਗੁਰਦੇਵ॥੩੯॥ ਜਾਹਿ ਪਲਾਇ
ਕਿ ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼। ਮਿਲਹਿ ਜਿ, ਟੂਟਹਿ ਪੂਣ ਸੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼-। ਬਹੁਰ ਸਿਖਾਯੋ
ਅਜਮਤ ਹੋਰਹਿ। ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਇਸ ਹੀ ਹਿਤ ਪ੍ਰੇਰਹਿ ॥ ੪੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁ ਪਹੁੰਚੇ ਜਥੈ। ਤਿਸਤੇ ਮਹਿਮਾ ਅਧਿਕੀ ਤਥੈ। ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਸੇਂ ਮਿਲੇ
ਨ ਜਾਇ। ਇਤ੍ਯਾਇਕ ਪਿਖਿ ਰਿਸ ਉਪਜਾਇ॥੪੧॥ ਅਪਰ ਨ ਬਸ ਕਛ
ਚਲਯੋ ਅਗਾਰੇ। ਸਾਪ ਸੀਤਲਾ ਕੇਰ ਉਚਾਰੇ। ਹਰਖ ਨ ਸ਼ੋਕ ਗੁਰੂ ਕੋ ਹੋਯੋ।
ਹੋਨਹਾਰ ਕਹੁ ਨੀਕੇ ਜੋਯੋ ॥ ੪੨ ॥ ਤਿਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਤਜਯੋ ਸ਼ਰੀਰ। ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਂ ਮਤਿ ਧੀਰ। ਕੇਤਿਕ ਤਿਨ ਕੀਨੇ ਉਤਪਾਤ। ਅਜਹੁ
ਨ ਬੈਠਤਿ ਚਿਤ ਕਰਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ॥ ੪੩ ॥ ਏਕ ਦਿਵਸ ਰਾਵਰ ਕੀ ਗਾਥਾ।
ਕਹਿਤਿ ਭਯੋ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਸਾਥਾ। ਗੁਰੂ ਭਯੋ ਅਬਿ ਤਿਨਹੁ ਹਕਾਰੋ। ਅਜ-
ਮਤ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿਨਿ ਨਿਹਾਰੋ-॥ ੪੪ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਨਹੀਂ ਮਾਨੀ ਕੁਛ ਬਾਤ।
ਚਹਿਤਿ ਆਪ ਸੇਂ ਭੀ ਉਤਪਾਤ। ਕਹਾਂ ਕਰਹਿਗੋ ਤੁਮਰੇ ਸੋਇ। ਕਿਮ
ਸਮਸਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥੪੫॥ ਗੁਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹਾਥ ਕਿਮ ਆਵੈ। ਜਤਨ
ਅਨੇਕ ਸੁ ਨਿਸ਼ਫਲ ਜਾਵੈ। ਇਤ੍ਯਾਇਕ ਸਭਿ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ। ਮੁਸਕਾਨੈ
ਸੁਨਿ ਤਬਹਿ ਗੁਸਾਈ ॥੪੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ
ਰਾਸੇ 'ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਇ ਤਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੨ ॥

੩੩. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਦੁਰਨਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭਿ ਗਜਾਤਾ ਸੁ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਲਖੀ
ਭਵਿੱਖਜਤ ਬਾਰਤਾ ਜਿਮ ਹੈ ਹੈ ਸੋ ਚੀਨਿ ॥੧॥ ਭੋਪਈ॥ ਪੁਨ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੇ
ਕਰਨਿ ਉਧਾਰ। ਕਿਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਸਦਨ ਮਝਾਰ। ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਜੁ ਦੂਰ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖ ਅਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੨ ॥ ਗਮਨ ਤੀਰਥਨਿ ਕੀਨਿ
ਬਹਾਨਾ। ਨਿਜ ਦਾਸਨਿ ਚਾਹਤਿ ਕੱਲਜਾਨਾ। ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਜੋਤਿਕ ਬਸ
ਗਏ। ਤਿਤੇ ਬਸਾਇ ਦੇਤਿ ਸੁਖ ਭਏ ॥ ੩ ॥ ਲਖਯੋ ਸ਼ਰੀਕਾ ਸੋਢਨਿ
ਕੋਰਾ।-ਪਿਖਿ ਸੰਕਟ ਕੋ ਪਾਇ ਬਡੋਰਾ*। ਅਨਿਕ ਉਪਾਵਨਿ ਕੋ ਨਿਤ
ਠਾਨੈ। ਦਰਬ ਲੋਭ ਜਿਨ ਰਿਵੈ ਮਹਾਨੈ ॥੪॥ ਹਮ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤਿ ਧਰੇ ਬਹੁ
ਰਹੇ। ਤਉ ਦੱਖਿ ਤਿਨ, ਉਰ ਦੁਖ ਦਹੇ। ਇਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਦੂਰ ਅਬਿ
*(ਰਾਮਚਾਂਦਿ) ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। *ਸੋ ਜਾਣ ਲਈ। *(ਸੋਢੀ) ਦੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਾਇ । ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਹਮ ਕੋ, ਸੁਖ ਪਾਇ* ॥ ੫ ॥ ਤਾਂਤੇ ਗਮਨ ਕਰਨਿ
ਅਬਿ ਆਛੇ । ਪਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਜੇ ਸਿਖ ਬਾਂਛੇ—। ਬਹੁ ਕਾਰਨ ਕੋ ਜਾਨਿ
ਗੁਸਾਈਂ । ਕਹਿ ਨਿਜ ਲੋਕਨਿ ਸਕਲ ਜਨਾਈ ॥ ੬ ॥ ‘ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ
ਤਨਾਰੀ ਕਰਿ ਲੀਜੈ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨਿ ਬਿਚਰਨਿ ਕੀਜੈ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਗਮਨੈ
ਸੁਖ ਪਾਇ । ਭੈਰੇ ਸਮੀਦਨ ਸਾਸਿ ਬਨਾਏ’ ॥ ੭ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਾਸ ਫਕੀਰਨਿ
ਸਾਬ । ਚਹਤਿ ਦਰਸ ਨਿਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਥ ।—ਤੀਰਥ ਕਰੈ ਪੁੰਨ ਜਿਨ
ਮਹਾਂ । ਬਿਚਰਹਿ ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜਹਿ ਕਹਾਂ—॥ ੮ ॥ ਸਫਲ ਜਨਮ
ਅਪਨੈ ਕੋ ਚਹਤਿ । ਇਤਨਾਦਿਕ ਕੋ ਜਾਨਿ ਉਮਾਹਤਿ । ਜੇਤਿਕ ਪੁਰਿ
ਮਹਿ ਲੋਕ ਬਸਾਏ । ਕਰਿ ਇਕਠੇ ਸਭਿ ਨਿਕਟਿ ਬਲਾਏ ॥ ੯ ॥ ਸਾਦਰ
ਕਹੈ ‘ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਪਾਇ । ਹਮ ਅਬਿ ਤੀਰਥ ਕਰਨਿ ਸਿਧਾਇ । ਕੇਤਿਕ
ਦਿਨ ਇਸ ਜੰਗਲ ਦੇਸ’ । ਕਰਹਿ ਬਿਤਵਨਿ ਹੋਇ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥ ੧੦ ॥ ਪੁਨ
ਹਮ ਪੂਰਬ ਦਿਸਾ ਪਧਾਰੈਂ । ਬਿਚਰਹਿ ਤਹਿ ਕੋ ਦੇਸ ਨਿਹਾਰਹਿ’ । ਹਾਥ
ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਨਰਨਿ ਸੁਨਾਈ । ‘ਤੁਮ ਹਮਰੇ ਨਿਤ ਨਾਥ ਸਦਾਈ ॥ ੧੧ ॥
ਦੂਰ ਕਿ ਨਿਕਟਿ ਰਹਹੁ ਕਿਸ ਬਾਨੁ । ਸਦ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨੁ ।

*ਮਾਲਵਾ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ।

*ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਿਆਗ ਬਿਤੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਹੈ; ਪਹਿਲੋਂ ਗੁਰਿਆਈ ਤੋਂ ਛਪੇ ਰਹੇ
ਰੋਰ ਲੋਣੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ, ਫੇਰ ਬਕਾਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਈਰਖੀ ਲੋਕ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਣ ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ ਏਥੇ ਬੀ ਈਰਖਾ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਤਿਆਗ ਮੁਖ ਰੱਖਕੇ ਮੁੜ ਗਏ, ਫੇਰ ਬਕਾਲਾ
ਛੱਡ ਕੇ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਜਾ ਬਸੇ ਉਥੇ ਬੀ ਸ਼ਰੀਕਾ ਛਾਵ ਭੱਕਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾ ਬਸਾਇਆ ।
ਅਜੇ ਬੀ ਸੋਢੀ ਸ਼ਰੀਕੇ ਨੂੰ ਠੰਢ ਨਾ ਪਈ ਤਾਂ ਆਪ ਪੰਜਾਬ ਛੋੜਕੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਪਏ
ਜਿ ਅਸੀਂ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਵੀਏ ਤਾਂ ਦੋਹ ਸੁਖੀ ਹੋਣ ਤੇ ਮੰਨ ਮੰਨੀਆਂ ਮੋਜਾਂ ਕਰ ਲੈਣ । ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਪਕੜਾਂ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਪਕੜ ਹਾਂ । ਧੀਰ ਮੱਲ ਨੇ ਜੋ ਦਿਲੀ ਮਨਸੂਬਾ ਬੱਧਾ ਸੋ ਬੀ
ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਨ, ਸੋ ਤਿਆਗ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਆਪ ਹੀ ਉਠ ਕੇ
ਦੂਰ ਪਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਮੋਕਲਾ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋਕੇ
ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਭਾਰ ਚਾਉਂਦੇ ਹੋ ।

†ਤੀਰਥ ਉਦਮੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀਆ ਸਭ ਲੋਕ ਉਧਰਣ ਅਰਥਾ । [ਤੁਖਾਰੀ ਮ: ੪]
ਇਸ ਤੁਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਤੁਰੇ ਹਨ ਨਾ
ਕਿ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰ ਨੇ ਤਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਧਰਨੀ ਹੈ ।

ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ, ਸਹਾਇਕ ਰਹੀਅਹਿ। ਬਹੁਰੇ ਆਵਨਿ ਤੁਢਨਿ ਚਹੀਅਹਿ
 ॥ ੧੨ ॥ ਸਦਾ ਅਲੇਖ ਤੁਮਾਰੇ ਰਹੈ। ਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਹੀ ਚਿਤ ਚਹੈ।
 ਜਬਿ ਆਵਹੁ ਪੁਰਿ ਬਸਹਿ ਬਡੇਰਾ। ਨਾਹਿ ਤ ਇਤੋ ਰੋਇ ਸਿਮ ਹੋਯਾ॥
 ੧੩॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਮਿਨ ਬਿਸਾਲਾਕਹਤਿ ਭਏ ਤਿਨ ਕੋ ਤਤਕਾਲ॥
 ‘ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜਬਿ ਜਨਮ ਸੁ ਪਾਵੈ। ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ ਇਹਾਂ ਤਬਿ ਆਵੈ॥
 ੧੪ ॥ ਕਰਹਿ ਬਸਾਵਨਿ ਇਸਹਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਰਚਨਾ ਅਧਿਕ ਫਲਹਿ
 ਤਤਕਾਲਾ। ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਹਮ ਕੀਨਿ ਬਸਾਵਨਿ। ਤਰੁਵਰ ਸਮ ਤਬਿ ਹੋਇ
 ਬਿਧਾਵਨਿ ॥ ੧੫ ॥ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਆਵੈ। ਬਸਨਹਾਰ
 ਦੀਰਘ ਸੁਖ ਪਾਵੈ’। ਇਤਯਾਦਿਕ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਨੀ। ਸਭਿਨਿ ਸਰਿ
 ਕਰ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ ॥ ੧੬ ॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਬਾਹਨ
 ਜੀਨ ਅਧਿਕ ਛਬਿ ਛਾਈ। ਸਭਿ ਕੋ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕਰਿ ਭਲੇ। ਸਿੱਖ ਉਧਾ-
 ਰਨਿ ਦੇਸਨਿ ਚਲੇ ॥ ੧੭ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਸੰਦਨ ਮਾਂਹੀ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਨੇਹ
 ਧਾਰਿ ਸੰਗ ਜਾਹੀ। ਬਹੁਰ ਤੀਰਥਨਿ ਕੋ ਇਸ਼ਨਾਨ। ਅਧਿਕ ਸ਼ਰੀਕਾ
 ਸੇਵਨਿ ਜਾਨਿ ॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਚਵਿ ਕਰਿ ਤਬਿ ਡੋਰੇ। ਪਤਿ ਕੇ ਸੰਗ
 ਚਲੀ ਸੁਖ ਲੋਰੇ। ਭ੍ਰਾਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਾਥ ਨਿਜ ਕਰਿਓ। ਸੋ ਤੁਰੰਗ ਸੁੰਦਰ
 ਪਰ ਚਰਿਓ ॥ ੧੯ ॥ ਅਪਰ ਸਕਲ ਪਾਇਨ ਸੰਗ ਚਲੇ। ਜੋ ਚਾਹਤਿ ਪੁਲੋਕ
 ਹੁਇ ਭਲੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੀ ਕੈ ਅਸਵਾਰ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਉਰ ਸਿਮਰਨ
 ਧਾਰਿ ॥ ੨੦ ॥ ਮੰਦ ਮੰਦ ਗਮਨੇ ਗੁਰੁ ਸਾਮੀ। ਸਕਲ ਘਟਨਿ ਕੋ ਅੰਤਰ-
 ਜਾਮੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਵਰ ਦੁਇ ਕੋਸ ਲਗਾਯੋ। ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ ਮਿਲਿਨਿ ਕੋ
 ਆਯੋ ॥ ੨੧ ॥ ਜੇਤਿਕ ਦਰਬ ਕੋਸ ਮਹਿ ਜਾਨਾ। ਕੋਸਪਤੀ ਸੇਗ ਬਾਕ
 ਬਖਾਨਾ। ਏਕ ਦਾਸ ਕੋ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਤਜਾਗਾ। ਆਇਸੁ ਮਾਨਿ ਰਹਨੈ ਬਡ-
 ਭਾਗਾ ॥ ੨੨ ॥ ਸਗਰੇ ਧਨ ਤਿਸ ਕੋ ਤਬਿ ਦੀਨਾ। ਕਹਨੈ ਗੁਰੁ ‘ਲਖਿ ਖਰਚ
 ਪ੍ਰਬੀਨਾ’। ਕ੍ਰਪ ਲਗਾਵਹੁ ਸਦਨ ਬਨਾਵਹੁ। ਖਰਚਹੁ ਪੁਰਿ ਕੋ ਹੇਤੁ
 ਬਸਾਵਹੁ ॥ ੨੩ ॥ ਜਿਮ ਸਭਿ ਲੋਕ ਅਧਿਕ ਸੁਖ ਪਾਇ। ਸੋ ਤੁਮ ਕੀਜਹਿ
 ਸਦਾ ਬਨਾਇ’। ਪੁਰਿ ਕੋ ਖੇਦ ਦਹਿ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਜ ਕੋ ਵੇਹਿ, ਰਹੈ
 ਨਹਿ ਸੋਈ’ ॥ ੨੪ ॥ ਇਮ ਤਿਸ ਕੋ ਸਮੁਦਾਇ ਗੁਸਾਈ। ਬੈਠੀ ਸੰਗਤਿ

‘ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।’ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ‘ਹੇ ਚਤੁਰ ! ਲਖਕੇ (ਸਮਥਕੇ) ਖਰਚ
 ਕਰੀ’। ‘ਭਾਵ ਨਾ ਬਿਰਥਾ ਗੁਆਈ ਨਾ ਸੁਮਪੁਣਾ ਕਰੀ’। ‘ਸੁਵਾਰ ਕੇ, ਚੰਗੀਤਰਾਂ।’

ਫਿਰ ਸਮੁਦਾਈ । ਤਿਨਿ ਦਿਸਿ ਦੇਖਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਯੁਤਿ ਕਰੁਨਾ । ਚਾਹਿ
 ਤਿਨਹਿ ਕਲੇਸ਼ਨਿ ਹਰਨਾ ॥੨੫॥ ਕੁਛਕ ਦੀਨਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਨਾਇ । ਬਹੁਰ
 ਬਿਸਰਜਨਿ ਕੀਨਿ ਸੁਨਾਇ^੪ ਸਿੱਖਹੁ ! ਨਰ ਤਨ ਇਹ ਰਤਨ । ਜਿਮ
 ਸਫਲਹਿ ਤਿਮ ਕੀਜਹਿ ਜਤਨ ॥੨੬॥ ਜਗ ਧੰਧੇ ਮਹਿ ਫਸਿ ਨ ਬਿਤਾ-
 ਵਹੁ । ਬਿਨਸ ਜਾਇ, ਪਿਖਿ ਨਹਿ ਬਿਰਮਾਵਹੁ । ਹੇਤੁ ਜੀਵਕਾ ਹੁਇ
 ਨਿਸ਼ਪਾਪ । ਕਰੈ ਕਾਰ ਕੈ-ਹਰਿ ਹਰਿ-ਜਾਪ ॥੨੭॥ ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨ
 ਕੀ ਲਿਵ ਰਾਖਹੁ ।-ਸਾਸ ਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਇ-ਇਮ ਕਾਂਖਹੁ^੫ । ਸੰਗਤਿ ਜਹਿ
 ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਿਲਿ ਜਾਇ । ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਜਾਇ ॥ ੨੮॥ ਪੱਖਾ ਪਾਨੀ
 ਪੀਸਨਿ ਕੀਜਹਿ । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਧਨ ਆਦਿਕ ਦੀਜੈ । ਅੰਨ ਬਸਨ
 ਅਰਪਨਿ ਕਰਿ ਦੇ ਹੈ । ਚਰਨਨਿ ਚਾਂਪ ਸਫਲਤਾ ਪੈ ਹੋ ॥੨੯॥ ਅਬਿ ਤਪ
 ਕਰਿਬੈ ਕੈ ਨਹਿ ਕਾਲ । ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜਤਿ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਸਾਲ । ਤੀਨਹੁ
 ਦੇਵ ਆਦਿ ਜਗ ਅਹੇ । ਸੈ ਭੀ ਤਪ ਕੈ ਤਾਪਤਿ ਰਹੇ ॥ ੩੦ ॥ ਅਸ ਕੈ
 ਵਸਤੁ ਨ ਜਾਨੀ ਪਰੇ । ਪਾਇ ਨਹੀਂ ਤਪ ਤਾਪਨ ਕਰੇ । ਧੁ ਤੇ ਆਦਿ
 ਜਿਤਕ ਵਡਿਆਈ । ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੋਇ ਬਿਰਧਾਈ^੬ ॥ ੩੧ ॥ ਤਪ
 ਕਰਿਬੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਤਪ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ । ਤਿਸ ਕੋ
 ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਅਬਿ ਜਾਨਹੁ । ਨਿਰਬਲ ਪਾਨੀ ਬਿਦਤ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ੩੨ ॥
 ਤਿਸ ਤੇ ਸਹਸ ਗੁਨਾ ਫਲ ਪਾਵੈ । ਜੋ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸੇਵ ਕਮਾਵੈ । ਤਪ ਕੀ
 ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਅਧਿਕਾਈ । ਅਪਰ ਬਾਤ ਕਯਾ ਕਹੈ ਬਨਾਈ ॥ ੩੩ ॥ ਯਾਂਤੈ
 ਜਾਨਹੁ ਸੇਵਾ ਸਾਰ । ਸੇਵਹੁ ਸੰਤ ਕਿ ਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰ । ਐਸੀ ਦੁਲਭ ਵਸਤੁ
 ਕੁਛ ਨਾਹੀ । ਸੇਵਹਿ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁਰ ਨ ਪਾਹੀ ॥ ੩੪ ॥ ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮ
 ਸਿਮਰੇ ਨਾਮ । ਮਨ ਕੋ ਕੀਜਹਿ ਤਹਿ ਬਿਸਰਾਮ । ਸ੍ਵਾਰਥ ਕਿਧੈਂ ਅਕਾਰਥ
 ਬੰਦ^੭ । ਫੁਰਹਿ ਸਦਾ ਮਨ ਬਿਰ ਨ ਰਹਿੰਦਾ^੮ ॥ ੩੫ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਿਸ ਕੋ
 ਅਟਕਾਇ । ਕਰਹੁ ਟਿਕਾਵਨਿ ਕੋਰ ਉਪਾਇ । ਜਿਮ ਜਿਮ ਬਿਰਤਾ ਰਹੈ
 ਸੁਭਾਊ । ਤਿਮ ਤਿਮ ਨਿਪੁਨ ਕਰਾਹੈ ਬਿਰਧਾਊ^੯ ॥ ੩੬ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ
 ਪਗ ਪੈਕਜ ਲਾਵੈ । ਕੈ ਲਿਵ ਨਾਮ ਬਿਥੈ ਅਟਕਾਵੈ । ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਮ
 ਮਨ ਕੋ ਅਹੈ । ਜਿਤਹਿ ਕਰਹਿ ਤਿਤ ਹੀ ਨਿਤ ਬਹੈ^{੧੦} ॥ ੩੭ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ

^੪ਇਉਂ ਮੰਗੇ । ^੫ਪਾਓਗੇ । ^੬ਵੱਧੇ । ^੭ਅਤਲਬ ਦੇ ਅਥਵਾ ਬੇਮਤਲਬੇ ਸਾਰੇ (ਸੰਕਲਪ) ।

^੮ਮਨ ਬਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ । ^੯ਵਧਾਵਣਾ ਕਰੇ । ^{੧੦}ਜਿਧਰ ਲਾਓ ਉਧਰੇ ਵਹਿ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ।

ਬਿਸ਼ਿਯਨਿ ਤੇ ਰੋਕੈ^੧। ਲਘੁ ਸੁਖ ਪੁਨ ਦੇ ਨਰਕ ਬਿਲੋਕੈ^੨। ਨਾਸਵੰਤ ਜਗ
 ਮੋਦ ਜੁ ਅਹੈ । ਅਲਪ ਕਾਲ ਮਹਿ, ਬਿਰ ਨਹਿ ਰਹੈ ॥ ੩੮ ॥ ਸਤਿਗੁਰ
 ਸੇਤਨਿ ਕੀ ਨਿਤ ਸੇਵਾ । ਕਰਿ ਮਨ ਅਮਲ ਜਨਾਇ ਸੁ ਭੋਵਾ^੩। ਦੁਖ ਜਬਿ
 ਆਨਿ ਕਿ^੪ ਅਪਦਾ ਪਰੈ । ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣੈ ਲਖਿ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੈ ॥ ੩੯ ॥ ਜਾਨਿ
 ਕਰਮ ਫਲ ਤਰਕ ਨ ਠਾਨੈ । ਨਹਿ ਈਸ਼ੁਰ ਪਰ ਦੋਸ਼ ਬਖਾਨੈ । ਭੋਗਹਿ
 ਸੈਕਠ ਕੈ ਹਰਖਾਇ । ਲਖਹਿ ਕੁਕਰਮਨਿ ਫਲ ਬਿਨਸਾਇ^੫ ॥ ੪੦ ॥
 ਸੁਖ ਜਬਿ ਆਇ ਨ ਕਰਹਿ ਹੰਕਾਰ । ਜਾਨਹਿ ਦੀਨਿ^੬ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਤਾਰ ।
 -ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਮਝ ਪਰ, ਗੁਰ ਦਯੈ^੭ -। ਸਿਮਰਹਿ ਸਤਿਨਾਮ ਦੁਖ ਛੁਯੈ^੮ ॥
 ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਜਾਇਕ ਬਹੁ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ । ਸੰਗਤਿ ਕੀਨਸਿ ਬਿਦਾ ਅਸ਼ੋਸ਼ ।
 ਠਾਨਿ ਬੇਦਨਾ ਸਦਨ ਸਿਧਾਈ । ਬਸਿ ਤਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਗਤਿ ਬਿਤਾਈ ॥
 ੪੨ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਅਗਾਰੀ ਚਾਲੇ । ਕਰਿ ਮੰਜਲ ਭੋਗ ਪੁਨ ਭਾਲੇ^੯ ।
 ਸਨੇ ਸਨ ਚਲਿ ਮਗ ਬਿਚਰੀਤੇ । ਮਿਲਹਿ ਜੁ ਸਿੱਖ ਉਧਾਰ ਕਰੀਤੇ ॥ ੪੩ ॥
 ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਸਿਖ ਸੁਨਿ ਗਨ ਆਵੈ । ਸਭਿ ਭੋਰੇ ਕੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵੈ । ਰੋਪਰ
 ਨਗਰ ਉਲੰਘਤਿ ਆਇ । ਇਮ ਚਲਿ ਬਸੇ ਗੁਮ ਸਮਦਾਇ ॥ ੪੪ ॥ ਪਟਿ-
 ਆਰੈ ਪੁਰਿ ਬਸੈ ਨ ਜਥੈ । ਤਿਸ ਤੇ ਪਰੇ ਗੁਮ ਲੰਘਿ ਤਬੈ । ਤਹਾਂ ਜਾਇ
 ਭੋਗ ਕਰਿ ਦੀਨਿ । ਬਸੇ ਨਿਸਾ ਸਿਖ ਸੇਵਾ ਕੀਨਿ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜਗੀਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਗੁਰੁ ਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮਤੀਨੁ ਤ੍ਰਿਸਤੀਅੰਸ਼ਿ ॥ ੩੩ ॥
 ੩੪. [ਮੁਲੋਵਾਲ ਦਾ ਮਾਈਆ ਤੇ ਗੋਂਦਾ । ਸ਼ਿਖੇ ਦਾ ਤਿਲੋਕਾ ਜਿਵੇਂਧਾ] ।

ਵੋਹਗ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗਬਿੰਦ ਕੋ ਨੰਦਨ ਧੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ
 ਬਿਚਰਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਮੁਲੋ ਵਾਲ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਦੇਖਿ ਗੁਮ ਗੁਰ* ਠਾਂਵੇ ਰਹੇ।
 ਰਚਿਰ ਉਚਿਤ ਬਲ ਤਹਿ ਕੋ ਲਹੇ । ਭੋਗ ਕੀਨਿ ਗੋਰੀਬਨਿਵਾਜਾ ਅਪਰ
 ਟਿਕਾਯੈ ਸਕਲ ਸਮਾਜ ॥ ੨ ॥ ਬੀਤ ਗਈ ਘਟਿਕਾ ਜੁਗ ਜਥੈ । ਮਈਆ

^੧(ਮਨ ਨੂੰ)ਰੋਕੋ। ^੨(ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇ)ਬੋਝਾ ਸੁਖ ਦੇ ਕੇ ਵੇਰ ਨਰਕ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ । ^੩(ਸੇਵਾ)ਮਨ
 ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਕਰਕੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਜਲਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਹੀ ਨਾਮ ਵਿਚ ਉੱਨਤ
 ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਥਵਾ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੀਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ
 ਉਹ ਨਿਰਮਲ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਈਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦੇਣ ਦਾ ਭੇਤ ਜਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ^੪ਦੁਖ ਜਦੋਂ
 ਆਵੇ ਯਾ^੫। ^੬ਇਹੀ ਸਮਝੋ ਕਿ (ਸੈਕਠ ਭੋਗਣ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ) ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ
 ਦੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ^੭ਇਤਾ ਹੈ । ^੮ਇਤਾ (ਹੈ ਸੁਖ) ।
 *ਪਾ:-ਕਹੁ ।

ਗੋਂਦਾ ਵੇਨਹੁ ਤਬੈ। ਆਨਿ ਬੰਦਨਾ ਕੀਨਸਿ ਗੁਰ ਕੋ। ਬੈਠੇ ਨਿਕਟਿ
 ਭਾਉ ਕਰਿ ਉਰ ਕੋ ॥ ੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਨ ਸਾਥ ਬਖਾਨਾ। 'ਆਨਹੁ
 ਸੁੰਦਰ ਜਲ ਹਿਤ ਪਾਨਾ। ਮਾਰਗ ਸਗਰੇ ਸੁਮ ਕੋ ਹਰਿਬੈ। ਹਾਥਨਿ ਪਾਂਵ
 ਪਾਧਨਿ ਕਰਿਬੈ' ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਗੋਂਦੇ ਤਬਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ। 'ਇਹੁ ਜੇ ਕੂਪ
 ਨੀਰ ਬਹੁ ਖਾਰਾ। ਕੰਕਰ ਬੀਚ ਪਰੇ ਜੁ ਸਮੂਹ। ਗ੍ਰਾਮ ਨ ਲੇਵਹਿ ਜਲ
 ਦਿਸ ਖੂਹੁ ॥ ੫ ॥ ਹੁਕਮ ਆਪ ਕੋ ਜੇ ਅਬਿ ਹੋਇ। ਬਾਹਰ ਕੂਪ ਦੂਰ ਹੈ
 ਸੋਇ। ਭਰਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਜਲ ਕੋ ਲਜਾਵੈ। ਲਗਹਿ ਬਿਲਮ ਪਰ ਆਛੈ
 ਆਛੈ ॥ ੬ ॥ ਸਗਰੇ ਗ੍ਰਾਮ ਤਹਾ ਤੇ ਆਨੈ। ਪੀਵਤਿ ਪਾਨੀ ਦਿਨ ਗੁਜਰਾਨੈ।
 ਕਠਨ ਲਜਾਇਬੈ ਸਭਿ ਕੋ ਅਹੈ। ਤਉ ਲਜਾਇ ਨੀਕੋ ਤਿਸ ਲਹੈ' ॥
 ੭ ॥ ਨੀਰ ਕਠਨਤਾ ਲਜਾਵਨਿ ਕੇਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਸ
 ਬੇਢੀ। ਤਿਨ ਪਰ ਕਰਨਿ ਹੋਤੁ ਉਪਕਾਰਾ। ਕਹੈ ਬਾਕ 'ਇਹੁ ਹੋਇ ਨ
 ਖਾਰਾ ॥ ੮ ॥ ਬਿਚ ਤੇ ਕੰਟਕ ਸਕਲ ਕਢਾਓ। ਉਪਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਰਿਵਾਓ।
 ਹੋਹਿ ਮਧੁਰ ਜਲ ਸੀਤਲ ਅਬੈ। ਪੀਵਹੁ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਖੈ ਨਰ ਸਬੈ ॥ ੯ ॥
 ਪ੍ਰਥਮ ਹਮਾਰੇ ਕਾਰਨ ਲਜਾਵਹੁ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕਰਿ ਮੁਖ ਪਸਾਵਹੁ'।
 ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਯੋਂ ਗੋਂਦਾ ਹੁਲਸਾਯੋ। ਮਾਨਯੋ ਬਰਨ ਨੀਰ ਸੋ ਲਜਾਯੋ ॥ ੧੦ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਬਿ ਪੀਵਨਿ ਕਰੈ। ਸੀਤਲ ਮਧੁਰ ਸੁਆ ਕੋ ਭਰੈ।
 ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਇਹੁ ਤੋ ਸੁੰਦਰ ਮਧੁਰ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੧ ॥
 ਅਬਿ ਤੇ ਕੂਪ ਗੁਰੂ ਕੋ ਹੋਇ। ਅਪਰ ਜਿ ਇਹਾ ਲਗਾਵਸਿ ਕੋਇਨੈ ਲਗਿ
 ਲਗਹਿ, ਹੋਹਿ ਦਸ ਸਾਰੇ'। ਇਕਦਸਮੇ ਜੇ ਬਹੁਰ ਉਸਾਰੇ ॥ ੧੨ ॥
 ਓਂ ਨਹਿ ਲਗਹਿ ਹੁਕਮ ਹੈ ਐਸੇ। ਭਗਨਿ ਬਿਦੀਰਨ ਹੋਇ ਸੁ ਕੈਸੇ'।
 ਇਹੁ ਜੋ ਬਾਕ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਯੋ। ਅਬਿ ਲਗਿ ਇਕਦਸਮੇ ਨਹਿ ਬਿਯੋ ॥ ੧੩ ॥
 ਦਸਹੀ ਕੂਪ ਰਹੈ ਤਿਸ ਗ੍ਰਾਮ। ਸਲਿਲ ਭਯੋ ਸੀਤਲ ਅਭਿਰਾਮ। ਜਲ
 ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਪਿਯੋ। ਪੁਨ ਮਾਈਏ ਅਰੁ ਗੋਂਦੇ ਪਿਯੋ ॥ ੧੪ ॥ ਪਾਇ
 ਸੁਖ ਜਲ ਕੋ ਬਿਸਮਾਏ। ਗੁਰ ਪਗ ਪੰਕਜ ਸਰਧ ਵਧਾਏ। ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਖੈ
 ਭਈ ਕਥਾ ਅਨੂਪ। 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮੀਠਾ ਕੀਨਸਿ ਕੂਪ' ॥ ੧੫ ॥ ਸਰਬ ਭਾਉ
 ਧਰਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿਹੀ। ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਗੁਨਨਿ ਉਚਰਿਹੀ। ਇਕ ਦੁਇ

ਐ ਤੋਹ ਲੋਭਣਗੇ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਸ ਹੋਣਗੇ। 'ਯਾਰੂਵਾਂ'। 'ਕਿਵੇਂ ਨ ਕਿਵੇਂ ਵਹਿਕੇ
 ਨਾਸ ਹੋ ਸਾਢੇਗਾ'।

ਦਿਨ ਗੁਰੁ ਉਹਾਂ ਗੁਜਾਰੇ* । ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਸਤਿਨਾਮ ਸੁਖਾਰੇ ॥੧੬॥ ਸੇਵਾ
ਗੋਂਦੇ ਨੀਕ ਨ ਕਰੀ । ਹਿਰਦੈ ਅਧਿਕ ਨ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰੀ । ਅਪਰ ਹੁਤੇ ਸੇ
ਕਰਤੇ ਰਹੇ । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਉਰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਹੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤਿਨ ਕੇ
ਪਾਗ ਬੰਧਾਈ । ‘ਅਬਿ ਤੁਮ ਚੌਧਰ ਲਿਹੁ ਇਸ ਥਾਂਈ । ਬਨਹੁ ਗਾਮ ਕੇ
ਮੁੱਖਸ ਉਦਾਰੇ । ਤੁਮਰੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੁਇ ਸਾਰੇ’ ॥੧੮॥ ਸੁਨਿ ਗੋਂਦਾਂ ਆਯੋ
ਤਬਿ ਧਾਇ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ । ‘ਚੌਧਰਤਾ ਮੇਰੇ ਘਰ
ਮਾਂਹੀ । ਅਪਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਮਿਲਿ ਹੈ ਨਾਂਹੀ ॥ ੧੯ ॥ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ ਤੇ ਮਮ
ਅਨੁਸਾਰੇ। ਬਸੈ ਗਾਮ ਮਹਿ ਜੇ ਨਰਸਾਰੇ। ਅਪਰ ਚੌਧਰੀ ਕਿਮ ਠਹਿਰਾਵਹੁ।
ਰੇਕਨਿ ਕੇ ਪਦ ਉਚ ਬਿਠਾਵਹੁ’ ॥੨੦॥ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ‘ਗੋਂਦੇ ! ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ।
ਪ੍ਰਥਮ ਚੌਧਰੀ ਤੁਮ ਸਭਿ ਕੇਹੁ । ਅਬਿ ਤੁਮਰੇ ਘਰ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ । ਯਾਂਤੇ
ਅਪਰ ਚੌਧਰੀ ਹੋਇ’ ॥ ੨੧॥ ਤਬਿ ਕੇ ਪੈਰਪਨੈ ਤਿਨ ਕੇਰਿ । ਰਹਯੋ ਨ,
ਭਏ ਸੁ ਅਪਰ ਬਡੇਰ । ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨੋ ਕੀਨਸਿ ਪਸਾਨਾ । ਪਹੁੰਚੇ
ਸ਼ੇਖ ਗਾਮ ਸਥਾਨਾ ॥੨੨॥ ਛਾਯਾ ਜਲ ਕੇ ਸੁਖ ਜਹਿ ਹੋਰਾ । ਗਾਮ ਵਹਿਰ
ਕੀਨਸਿ ਗੁਰ ਡੇਰਾ । ਤਹਾਂ ਜਾਟ ਜੀਵੰਧਾ† ਰਹੈ । ਨਾਮ ਤਿਲੋਕਾ ਤਿਸ
ਕੇ ਕਹੈ ॥ ੨੩ ॥ ਬਹੁ ਗਾਮਨਿ ਕੇ ਬਡ ਸਰਦਾਰ । ਜਿਸ ਕੇ ਲੋਕ ਬੰਦ
ਅਨੁਸਾਰਿ। ਸਿੱਖ ਬਿਰਾਗੀ ਕੇ ਸੇ ਅਹੈ । ਤਿਸ ਕੇ ਹੁਕਮ ਬਿਖੈ ਨਿਤ ਰਹੈ
॥ ੨੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਆਵਨਿ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ।—ਮਿਲੈ ਕਿ ਨਹੀਂ—ਭਰਮ
ਉਪਜਾਯੋ । ਅਪਨੇ ਗੁਰੁ ਬਿਰਾਗੀ ਸਾਥ । ਮਿਲਿਬੇ ਹਿਤ ਬੂਝੀ ਸਭਿ
ਗਾਥ ॥ ੨੫ ॥ ‘ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ ਪਰ ਹੈ । ਸਰਬ ਲੋਕ ਮਿਲਿ
ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਹੈ । ਵਹਿਰ ਆਨਿ ਉਤਰਯੋ ਤਿਨ ਡੇਰਾ । ਮਿਲੈ ਕਿ
ਨਹਿ, ਭਰਮਤਿ ਚਿਤ ਮੇਰਾ’ ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਤਿ ਬਿਰਾਗੀ ਛੁਭਯੋ ਬਿਸਾਲ ।
—ਜੇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਮਿਲੈ ਤਿਨ ਨਾਲ । ਹੋਇ ਨ ਐਸੇ, ਇਹ ਫਿਰ ਜਾਇ।
ਲੇ ਸਿੱਖੀ ਤਿਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ॥ ੨੭ ॥ ਜਬਿ ਇਹ ਜਾਇ, ਪ੍ਰਬੋਧਹਿ‡
ਸੋਇ। ਨਹਿ ਮਨਤਾ ਮੇਰੀ ਪੁਨ ਹੋਇ। ਇਸ ਫਿਰਗਏ ਅਪਰਿ ਫਿਰ ਜਾਇ।
ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਨਹਿ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੨੮ ॥ ਮੇ ਕਹੁ ਨਮਸਕਾਰ ਨਹਿ
ਕਰਿ ਹੀ । ਆਨਿ ਉਪਾਇਨ ਬਹੁਰ ਨ ਧਰਿਹੀਂ । ਯਾਂਤੇ ਅਬਿ ਹੀ ਬਨਹਿ

*ਚੌਧਰਤਾ । †ਜਾਤ ਜੋਟ ਗੋਤ ਜਵੰਧਾ । ‡ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਗੇ (ਇਸਨੂੰ) ।

*ਪਾ:—ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਨ ਤਹਾਂ ਕਰਹਿ ਗੁਜਾਰੇ ।

†ਪਾ:—ਜੀਵੰਧਾ ।

ਉਪਾਇਮਿਲਿਨੇ ਦੇਉ ਨ, ਲੇਹੁ ਹਟਾਇ ॥੨੬॥ ਜੇ ਮਿਲ ਕਰਿ ਮਹਿਮਾ
 ਲੇ ਜਾਨਿ । ਪੁਨ ਮਮ ਕਹੈ ਨ ਧਰਿ ਹੈ ਕਾਨ—। ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ
 ਕਹੈ ਬਿਰਾਗੀ । ‘ਸੁਨਹੁ ਤਿਲੋਕਾ ! ਹਰਿ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ੩੦ ॥ ਅਪਨ
 ਪੰਥ ਕੇ ਹੋਰਾ ਗੋਰਾ ਸੁਨਤਿ ਜਾਇ ਮਿਲੀਅਹਿ ਤਿਸ ਠੋਰਾ । ਸੁਭ ਮਾਰਗ
 ਕੀ ਬਾਤ ਬਤਾਵੈ । ਦਰਸਨ ਬੋਲਨਿ ਪੰਨ ਉਪਾਵੈ ॥ ੩੧ ॥ ਬਧਹਿ
 ਧਰਮ ਸੁਧਰਹਿ ਪਰਲੋਕ । ਸੁਜਸੁ ਕਹੈ ਨਿਜ ਪੰਥੀ ਲੋਕ । ਪਰਮਤ ਕੋ
 ਮਿਲਿਬੈ ਨਹਿ ਨੀਕਾ । ਨਹਿ ਕਲਿਆਨ ਹੋਤਿ ਤਿਸ ਜੀਕਾ ॥ ੩੨ ॥ ਤੁਮ
 ਧਨਵਾਨਨਿ ਕੇ* ਢਿਗ ਜਾਇ* । ਲੇਂ ਬਿਰਮਾਇ ਸੁ ਬਾਤ ਬਨਾਇ ।
 ਅਨਿਕ ਮਤਨਿ ਕੇ ਚਾਹਤਿ ਐਸੇ—ਧਨੀ ਹੋਹਿ ਸਿਖ ਹਮਰੇ ਜੈਸੇ—॥੩੩॥
 ਜੈਂ ਕਹੈ ਕਹਿ ਮਨ ਕੇ ਬਿਰਮਾਵੈ—ਬਨਹਿਸਿੱਖ ਬਹੁ ਦਰਬ ਚਢਾਵੈ—।
 ਅਪਨਿ ਪੰਥ ਤੇ ਬੇਮਖ ਹੋਇ । ਮਿਲਿ ਪਰਮਤਿ* ਧਨ ਅਰਪਹਿ ਸੋਇ ॥
 ੩੪ ॥ ਯਾਤੇ ਨਹਿ ਮਿਲੀਅਹਿ ਕਿਸ ਸਾਥ । ਲਿਹੁ ਭੁਲਸੀ ਚਰਣੋਦਕ
 ਹਾਥ । ਇਮ ਬਰਜਸੈ ਹਟਿ ਰਹੈ ਤਿਲੋਕਾ । ਨਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਦਰਸ
 ਬਿਲੋਕਾ ॥ ੩੫ ॥ ਕਰੀ ਨ ਸੇਵਾ ਕਿਸੁ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਅਤਿਸੈ ਮੁਰਖ ਮੰਦ
 ਗਵਾਰ । ਦਿਨ ਦੋਇਕ ਤਹਿ ਰਾਖੈ ਡੇਰਾ । ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਗੁਰੁ ਤਿਸ
 ਬੰਗਾ ॥ ੩੬ ॥ ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਲੋਕ ਕੁਛ ਪਾਸ । ਕਰਤਿ ਬਾਰਤਾਲਾਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ।
 ਨਿਕਸੈ ਵਹਿਰ ਜੀਵੈਧਾ* ਗਯੋ । ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਗੁਰੁ, ਹਟਿ ਤਿਸ ਦਿਸਿ
 ਆਯੋ* ॥ ੩੭ ॥ ਨਿਕਟਿ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਕੇ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਕਰਿ
 ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਨਹੀਂ ਸਮੀਪ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੈਸਾ । ਬੋਲੈ ਸੁਨੈ ਬਾਕ
 ਨਹਿ ਕੈਸਾ ॥੩੮॥ ਗੁਰਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਭਯੋ ਜਬਿ ਲਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੋਰਾਬਹਾਦਰ
 ਕਹੈ । ‘ਕੌਨ ਹੁਤੇ ਇਹ ਗਮਨੈ ਗੁਰਮ ? । ਕੌਨ ਜਾਤਿ ਕੁਲ ਕਸਾ
 ਹੈ ਨਾਮ ?’ ॥ ੩੯ ॥ ਤਹਿ ਕੇ ਨਰ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਜੋ ਅਹੈ । ਤਿਨਹੁ ਪ੍ਰਸੰਗ
 ਬਿਸੀ ਕਹੁ ਕਹੈ । ‘ਇਹ ਜੀਵੈਧਨਿ ਮਹਿ ਸਿਰਦਾਰ । ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਰਹੈ
 ਅਨੁਸਾਰਿ ॥ ੪੦ ॥ ਘਰ ਤੇ ਵਹਿਰ ਜਿ ਕਿਤ ਕੇ ਚਲੈ । ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ

*ਅਪਣੇ ਪੰਥ ਦਾ ਚਹੇ ਕੋਈ ਹੋਲਾ ਚਾਹੇ ਭਾਰੀ ਹੋਵੇ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਜਾ ਕੇ ਤਿਸ ਥਾਂ
 ਮਿਲੀਏ । *ਪਰਾਏ ਮਤ ਵਾਲੇ ਨੂੰ । *ਤੋਰੇ (ਵਰਗੇ) ਧਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ (ਤਿਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਪਾਸ
 ਜਾਣ ਤੇ (ਉਹ) । *ਪਰਾਏ ਮਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਕੇ । *ਭਾਵ ਤਿਲੋਕਾ । *ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਸਨ ਉਸ ਪਾਸਿਓਂ ਹਟ ਆਇਆ । *ਪਾ:—ਧਨਵਾਦ ਤਿਨ ਕੇ ।

ਚਲਹਿ ਇਸ ਨਾਲੇ। ਅਬਿ ਭੀ ਹੁਤੇ ਸੰਗ ਨਰ ਬਿੰਦੁ ਮਾਨਹਿ ਇਸ
ਕੋ ਹੁਕਮ ਬਿਲੇਦ ॥ ੪੧ ॥ ਜੀਵੰਧਨਿ ਕੋ ਬਾਹਿਯਾ ਸਾਰਾ। ਤਿਨ ਮਹਿ
ਇਹੁ ਸਰਦਾਰ ਉਦਾਰਾ। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ ਰਿਸ ਭੋਈ। ‘ਨਹਿ
ਬਾਹਿਯਾ ! ਨਹਿ ਤੋਹਿਯਾ ਕੋਈ ॥ ੪੨ ॥ ਕਛੁ ਨਹਿ ਰਹਿ ਉਜਰ ਸਭਿ
ਜਾਵਹਿ। ਬਚਹਿ ਜੁ ਅਪਰ ਸੁ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਾਵਹਿ। ਨਹਿ ਸਰਦਾਰੀ ਨਹਿ
ਸਰਦਾਰ। ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਨਮਹਿ ਹੋਹਿ ਖੁਆਰ ॥ ੪੩ ॥ ਹੋਇ ਏਮਨਾਵਾਦ
ਸਮਾਨ। ਬਿਨਸਹਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਮਹਾਨ ਅਜਾਨ’। ਇਕ ਸਿਖ ਸੇਵ ਕਰੀ ਸੁਨਿ
ਗਯੋ। ਨਿਜ ਕੁਟੰਬ ਸੰਗ ਉਚਰਤਿ ਭਯੋ ॥ ੪੪ ॥ ਬੰਜੁ ਸਮਾਨ ਸ੍ਰਾਪ*
ਇਹੁ ਹੁਯੋ। ਜਿਸ ਤੇ ਜੀਵੰਧਨਿ ਕੁਲ ਛਯੋ। ਸਭਿ ਬਾਹਿਯੇ ਕੋ ਹੋਯਹੁ
ਨਾਸ਼। ਕਚਿਕਾ ਸਮ ਗਰਿਰੀ ਨਰ ਨਾਸ਼ਾ ॥ ੪੫ ॥ ਤਹਿ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੁਲ
ਕਰਾਏ। ਪਹੁਚੇ ਆਇ ਨਗਰ ਹਛਿਆਏ। ਉਤਰੇ ਤਹਾ ਲਗਾਯੋ ਭੈਰਾ
ਕਛ ਮਿਲਿ ਗਾਮ* ਅਏ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੪੬ ॥ ਭਰੇ ਸ੍ਰਾਪ ਤੇ ਬਿਨਤੀ ਠਾਨੀ।
‘ਕਿਮ ਸਭਿ ਹੀ ਕੀ ਕਰਤੇ ਹਾਨੀ’। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਹਨੇ ‘ਹੁਕਮ ਹੈ ਐਸੇ।
ਮੇਟ ਸਕਹਿ ਕੋ ਇਸ ਨਹਿ ਕੈਸੇ’ ॥ ੪੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕੀ
ਇਕਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ ‘ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਚਰਨਿ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਤਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੪ ॥

੩੫. [ਹਛਿਆਏ ਨਗਰ ਤਾਪ- ਦੇ ਲੋਕੀ ਅਰੋਗ ਕੀਤੇ]।

ਦੰਗਰਾ ॥ ਵਹਿਰੁ ਹਛਾਏ ਨਗਰ ਤ ਉਤਰਿ ਚਹੇ ਸੁਭ ਬਾਇ। ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ
‘ਬਾਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਨਾਮ। *ਕੜਿਆਂ ਵਧ ਗਲ ਕੇ ਨਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕਏ।
*ਭਾਵ. ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ। *ਇਸਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕ
੪੭ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਹੁਕਮ ਹੈ ਐਸੇ, ਮੇਟ ਸਕਹਿ ਕੋ ਇਸ ਨਹਿ
ਕੈਸੇ’ ਭਾਵ ਅਸਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੇਟ
ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਰੀਮ ਵਾਚਣਾ ਹੈ।

ਨਿਰੋਤਮ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮ ਉਜੜਕੇ ਲੋਕੀ ਮੇਰਠ ਪਾਸੋਂ
ਜਾਕੇ ਵੱਸੇ, ਜਟਵਾੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਗਰਾਮਾਂ ਦਾ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿਆਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੀਕੇ
ਸਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲਮ ਕੇ ਉਪਦ੍ਰਵ ਬਹੁਤ ਸੀ ਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਦੇ ਮਦ ਵਿਚ
ਏਹ ਲੋਕ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੀਕਾ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦੇ ਸੇ। ਤਵਾ: ਖਾ: ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਮਲੁਕਾ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਖੋਟ ਕਰਮੀ ਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ੀ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਗਰੋਂ ਛੱਲ ਬਖਸ਼ਵਾਈ ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੋਂ ਉਸਦੇ
ਹੋਰਥੇ ਜਾਓ ਤਾਂ ਵੱਸੋਗੇ, ਸੋ ਦਿੱਲੀਓ ਪਰੇ ਜਾਕੇ ੮੬ ਪਿੰਡ ਵੱਸੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ
‘ਜੀਵੰਧਨਾਂ ਦਾ ਜਟਵਾੜਾ’ ਹੈ।

ਭਿਰਾਜ ਹੀ ਨਿਯੋਗੋਪ ਕੀ ਛਾਇ*॥੧॥ਬੋਧਈ॥ ਤਹਿ ਇਕ ਪੁਰਿ ਕੈ ਨਰ
 ਬਥਿ ਰਹੈ। ਜੂਰ ਤਨ ਚਢੈ ਅਗਨਿ ਜਨੁ ਦਹੈ। ਮੁਖ ਸੁਖਤਿ ਲੇ ਸੁਸ
 ਸਰੋਗਕੀਪਤਿ ਕਾਇਆ ਸੰਕਟ ਘੋਰ॥੨॥ ਸਿਰ ਅਰੁ ਹਾਛ ਫੋਰਨੀ ਘਨੀ।
 ਧੀਕਤਿ ਜੂਰ ਤੇ ਜਾਇ ਨ ਭਨੀ। ਕਬਿ ਬੈਠਹਿ ਕਬਿ ਭੂ ਮਹਿ ਪਰਿਹੀ।
 ਕਬਿ ਅੰਗਰਾਇ ਜੰਭਾਵਨ ਕਰਿ ਹੀ* ॥ ੩ ॥ ਬਯਾਕੁਲ ਦੇਖਿ ਗੁਰੁ ਬਖ
 ਕਹੈ। 'ਇਹ ਕੋ ਅਹੈ ਪਾਇ ਦੁਖ ਰਹੈ?'। ਅਪਨੇ ਘਰ ਕਜੈ ਜਾਇ ਨ
 ਪਰੈ?। ਵਹਿਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਰਜ ਸੇਂ ਭਰੈ' ॥੪॥ ਤਿਹ ਪੁਰਿ ਕੇ ਮਾਨਵ
 ਇਕ ਦੋਇ। ਦੀਨਮਨੇ ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸੋਇ। 'ਇਸਿ ਕੋ ਚਢੈ ਬਡੇ ਜੂਰ
 ਚੋਰ। ਪਾਇ ਰਹੈ ਸੰਕਟ ਉਰ ਘੋਰ ॥੫॥ ਗਾਤ ਦੁਬਰੇ ਪੀਰੇ ਰੰਗ। ਭਏ
 ਬਿਬਲ ਜਿਹ ਸਗਰੇ ਅੰਗ। ਨਹਿ ਭੋਜਨ ਕੀ ਰੁਚਿ ਉਰ ਜਾਗੇ। ਪਰੈ
 ਰਹੈ ਨਿਸ ਦਿਨ ਦੁਖ ਪਾਗੇ ॥੬॥ ਇਸ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਜੂਰ ਕੇ ਜੋਗ ਗਨ
 ਮਾਨਵ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦੁਖ ਘੋਰ। ਦੀਖਤਿ ਹੈ ਜਸ ਇਸ ਕੋ ਹਾਲ। ਤਸ ਬਹੁ
 ਲਰ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਬਿਸਾਲ ॥੭॥ ਮਿਤੁ ਕੇ ਬਸੀ ਸੰਕਰੇ ਹੋਏ। ਜੂਰ ਕੇ ਚੋਰੇ
 ਨਹੀਂ ਖਰੋਏ। ਹਾਹਕਾਰ ਹੋਤਿ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ। ਜੀਵਨ ਆਸਾ ਜੀਵਨ
 ਨਾਂਹੀ* ॥ ੮ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰੇ ਗਨ ਉਪਚਾਰ। ਰੰਕ ਰਾਵ ਸਭਿ ਕੇ
 ਇਕਸਾਰ। ਇਹ ਕੰਪਤਿ ਦੁਖ ਪਾਇ ਬਡੇਰਾ। ਏਲਨਿ ਸ਼ਕਤਿ ਭਿ
 ਨਹਿ ਇਸ ਬੇਰਾ ॥੯॥ ਸੁਖ ਗਾਏ ਮੁਖ, ਲੇਟਤਿ ਅਹੈ। ਆਸ ਨ*, ਇਹ
 ਜੀਵਤਿ ਬਖ ਰਹੈ। ਜੇ ਕਰਿ ਰਾਵਰਿ ਬਸ ਉਪਚਾਰ। ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਹੁ
 ਦਾਨ ਉਦਾਰ ॥੧੦॥ ਪੁਰਖ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋਤਿ ਉਪਕਾਰੀ। ਬਚਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਜੇ
 ਹੁਇ ਜੂਰ ਟਾਰੀ'। ਬੈਠਿ ਬਿਰਾਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜਹਾਂ। ਟੋਵਾ ਖਨਜੈ ਹੁਤੋ
 ਲਘੁ ਤਹਾਂ॥੧੧॥ ਸੋ ਜਲ ਸੇਂ ਪੁਰਨ ਤਿਸ ਕਾਲ। ਨੇਤ੍ਰ ਚਲਾਇ ਬਿਲੋਕਿ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਕਹੈ 'ਜਾਇ ਤੁਮ ਇਸੇ ਉਠਾਵਹੁ। ਲਘੁ ਸਰ ਮਹਿ ਮੱਜਨ
 ਕਰਿਵਾਵਹੁ ॥੧੨॥ ਉਤਰ ਜਾਇ ਜੂਰ ਆਛੈ ਹੋਇ। ਬਹੁਰ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਸੰਕਟ ਕੋਇ'। ਭਾਉ ਧਾਰਿ ਗੁਰ ਕੇ ਬਖ ਮਾਨੈ। ਗਹਿ ਕੈ ਤਿਹ ਜਲ
 ਸੰਗ ਸਨਾਨੈ॥੧੩॥ ਠੀਰ ਸਪਰਸ਼ੈ ਜਹਿ ਜਹਿ ਤਨੁ ਮੈਂ। ਸਗਰੇ ਉਤਰਿ
 ਚਾਏ ਜੂਰ ਛਿਨ ਮੈਂ। ਬਿਸਮੇ ਲੋਗ ਅਰੋਗ ਨਿਹਾਰੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨ

*ਬੋਧ ਦੇ ਬਿੰਨ੍ਹ ਹੋਠ ਸੰਸਾਰ, ਨਾਯੋਗ]। *ਉਥਾਸੀਆਂ ਲੋਂਦਾ ਸੀ। *ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਦੀ
 ਆਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। *ਆਸ ਨਹੀਂ। *ਸਾਖੀ: ਪੋ: ਵਿਚ 'ਟਾਹਲੀਆਂ ਦੀ ਬੰਗੀ ਹੋਠ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਭਾਉ ਉਰ ਧਾਰਜੈ ॥੧੪॥ ਪਰਿ ਮਹਿ ਇਕ ਦਇ ਸਾਥ ਬਤਾਏ । ਸੁਨਿ ਜੂਰ
 ਚਢੇ ਦੌਰਤੇ ਆਇ।ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੇ।ਹਮ ਦਾਸਨਿਕੇ ਦਾਸ
 ਤੁਮਾਰੇ ॥ ੧੫॥ ਪੁਰਿ ਕੇ ਭਾਗ ਜਗੇ ਤੁਮ ਆਏ । ਬਹੁ ਮਰਿ ਰਹੈ ਜੁ ਤਾਪ
 ਦਬਾਏ । ਅਬਿ ਹਮ ਸ਼ਰਣ ਤੁਮਾਰੀ ਪਰੋਕਰਹੁ ਉਬਾਰਨਿ ਨਾਂਹਿ ਤ ਮਰੇ
 ॥੧੬॥ਜਿਸ ਕੇ ਤਾਪ ਆਪ ਨੇ ਥੋਵਾਗਯੋ ਕਸ਼ਟ ਭਾ ਨਵਾਂ ਨਰੋਵਾ । ਤਿਸੈ
 ਬਿਲੋਕਿ ਦੌਰ ਹਮ ਆਏ । ਕਰਹੁ ਬਾਕ ਜੂਰ ਦੇਹੁ ਗਵਾਏ ॥ ੧੭ ॥ ਇਮ
 ਕਹਿ ਜਬਿ ਬਹੁਤੇ ਘਿਘਿਆਏ।ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਗੁਰ ਪਿਖਿ ਮੁਸਕਾਏ । ਕਹਜੈ
 ਕਿ 'ਤੁਮ ਭੀ ਕਰੋ ਸ਼ਨਾਨ । ਉਤਰਿ ਜਾਇ ਜੁਰ ਮੈਕਟ ਹਾਨਿ' ॥ ੧੮ ॥
 ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲਘੁ ਸਰ ਮਹਿ ਸੋ ਬਰੇ । ਮੱਜਨ ਕਰਤਿ ਤਾਪ ਕੋ ਹਰੇ ।
 ਤਿਮ ਹੀ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਵਨਿ ਲਾਗੇ । ਗਾਤ ਦੂਬਰੇ ਤਨ ਜੁਰ ਦਾਗੇ
 ॥੧੯॥ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਯੋ।ਜਿਸ ਕੋ ਤਨੂ^੧ਤਾਪ ਤਪਤਾਯੋ ।
 ਸੋ ਸਭਿ ਕਰਤੇ ਜਾਹੁ ਸ਼ਨਾਨ । ਸਿਮਰਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਖ ਦਾਨ ॥ ੨੦ ॥
 ਜਿਮ ਦੁਖ ਤੇ ਗੁਰ ਇਹਾਂ ਛੁਟਾਏ । ਤਿਮ ਜਮ ਤੇ ਦੇ ਹਾਥ ਬਚਾਏ । ਯਾਂਤੇ
 ਸਿਮਰਹੁ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮ । ਹਲਤ ਪਲਤ ਸੁਖਦਾ ਅਭਿਰਾਮ' ॥ ੨੧ ॥
 ਚਢਤਿ ਜਿਤਿਕ ਜੋ ਜੂਰ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ।ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਆਇ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਹੀ।
 ਅਪਰ ਸੈਂਕਰੇ ਚੰਕ ਸੁ ਧਨੀ । ਕੀਰਤਿ ਬਿਸਦ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੁਨੀ ॥ ੨੨ ॥
 ਲੋਕਰਿ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ ਆਏ । ਅਸਨ ਬਸਨ ਧਨ ਬਹੁਤ ਚਢਾਏ ।
 ਅਨਿਕ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਧਰਿ ਭਾਉ । ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਿ ਜਪਜੋ ਸਤਿਨਾਉ ॥ ੨੩ ॥
 ਬਸੇ ਜਿਤਿਕ ਬਾਸੁਰ ਤਿਸ ਥਾਨ।ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਿਹੀਂ ਸੇਵ ਮਹਾਂਨ।ਲਗਜੈ
 ਤੜਾਗ ਤਹਾਂ ਪੁਨ ਭਾਰੀ । ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਸੋ ਥਾਨ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਸੋ
 ਅਬਿ ਲੋ ਹਮ ਦੇਖਨਿ ਕਰਜੈ । ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਿਸ ਤੀਰ ਨਿਹਰਜੈ । ਮਹਿਮਾ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ । ਪੁਰਿ ਹਡਿਆਏ*ਮਹਿ ਅਬਿ ਤਾਂਈ॥੨੫॥ਤਹਿ
 ਤੇ ਕਰਜੈ ਕੂਚ ਗੁਰ ਸ੍ਰਾਮੀ । ਗਮਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਕੋ
 ਨਰ ਭਾਉ ਬਡੇਗ।ਰਾਖਨਿ ਹੇਤੁ ਕਹਜੈ ਬਹੁਤਰਾ ॥੨੬॥ ਦੇ ਧੀਰਜ ਤਿਨ
 ਕੋ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ।ਚਲਤਿ ਭਏ ਗੁਰ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤੀ। 'ਧੌਲਾ'ਗਾਮ ਕੋਸ
 ਜਗ ਲਹਜੈ । ਤਹਾਂ ਤੁਰੰਗ ਅੜੀ ਕਰਿ ਰਹਜੈ ॥ ੨੭ ॥ ਹਨਹਿ ਰਕਾ-

^੧ਨੰਗਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ । ^੨ਤਾਪ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੱਗ ਤਪ) ਰਿਹਾ
 ਸੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ)। ^੩ਸਰੀਰ । *ਰਜਾਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਨਾਲੇ ਤੋਂ ੩ ਕੋਹ ਪੱਛੋਂ ਨੂੰ ਹੈ ।

ਸੁਨਿ ਕਮਚੀ ਮਾਰੈ^੧ । ਤਉ ਨ ਪਾਇ ਅਗਾਰੀ ਡਾਰੈ । ਗੁਰੂ ਕਹੈ^੨ 'ਇਹ
 ਤੁਰਕਨਿ ਬੰਦੇ' । ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਰ ਕੋ ਨ ਲਖਹਿ ਮਤਿਮੰਦੇ^੩ ॥ ੨੮ ॥ ਹਟੇ ਤਹਾਂ
 ਤੋ ਗਮਨੇ ਗਾਮੂ । 'ਸੋਹੀਬਾਲ' ਕਹੈ ਤਿਹ ਨਾਮੂ । ਉਤਰੇ ਤਹਾਂ ਸੁਚੇਤਾ
 ਕੀਨਿ । ਚਵੇ^੪ 'ਕੈਲ' ਇਕ ਗਾਮ ਸੁ ਚੀਨਾ ॥ ੨੯ ॥ ਤਹਿ ਕੇ ਨਗਨਿ ਭਾਉ
 ਲਹਿ ਕੀਨਾ । ਪੁਨ ਗਮਨੇ ਤਿਨ ਲਖਿ ਮਤਿ ਹੀਨਾ । ਸੇਗਤਿ ਆਨਿ
 ਮਿਲੀ ਸਮੁਦਾਈ^੫ ਧਨ ਆਦਿਉਪਾਇਨ ਲਜਾਈ ॥ ੩੦ ॥ ਦਰਸਨ ਕਰਿ
 ਕਰਿ ਅਰਪਨਿ ਕਰੇ । ਪਰੀ ਕਾਮਨਾ ਜਿਮ ਉਰਧਰੀ । ਗਾਮ 'ਵਿੱਲਵੀ'^੬
 ਮਹੁਚੇ ਜਾਇ । ਡੇਰਾ ਕੀਨਿ ਹੋਰਿ ਸੁਭ ਥਾਇ ॥ ੩੧ ॥ ਏਕ ਨਿਸਾ ਬਸਿ
 ਕੈ ਤਿਸ ਥਾਨ । ਭਏ ਪਰਬ^੭ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਦਾਨ । ਧੋਨੁ ਇਕੋਤਰ ਸੈ
 ਮੰਗਵਾਈ । ਬਰਨ ਬਿਖੇ ਕਪਲ^੮ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੨ ॥ ਦੋ ਦੋ ਦਰਬ ਮੇਲ
 ਅਨਵਾਈ । ਕਰੀ ਦਾਨ ਹਿਤ ਸਭਿ ਇਕਠਾਈ । ਗੁਜਰਾਤੀ ਦਿਜ ਤਬੈ
 ਬੁਲਾਈ । 'ਲੋਹੁ ਦਾਨੁ ਧੋਨੁ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੩ ॥ ਅਪਰ ਦਰਬ ਇਨ ਸੰਗ
 ਅਲੇਰਾ । ਦੋ ਹੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਸਭਿ ਇਸ ਬੇਰਾ' । ਸੁਨਿ ਕੈ ਦਿਜਹੁ ਨ ਮਾਨੀ
 ਸ਼ਾਤ । 'ਕਠਨ ਦਾਨ ਇਹ ਸਹਜੈ ਨ ਜਾਤਿ ॥ ੩੪ ॥ ਪਾਨਨਿ ਕੋ ਪਲਟੇ
 ਅਸ ਦਾਨ । ਲੋਭੇ ਹੋਇ ਜੀਵ ਕੀ ਹਾਨਿ । ਮਹਾਂ ਪਤਿਗ੍ਰਹੁ^੯ ਕਿਮ ਲੋ
 ਸਕਹੀਂ । ਹਾਨਿ ਪਾਨ ਲੋ ਜਿਸ ਮਹਿ ਤਕਹੀ' ॥ ੩੫ ॥ ਜਬਿ ਅਸ ਕ੍ਰਿਤ ਸੋ
 ਬਿੱਪੁ ਨਿਹਾਰੇ । ਪੁਨਹੁ ਖੋਜ ਕਰਿ ਅਪਰ ਹਕਾਰੇ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਧੀਰ ਨ
 ਧਰਿ ਹੈ ਕੋਈ । ਨਹਿ ਸਮਰਥ ਲੈਬੋ ਕੋ ਹੋਈ ॥ ੩੬ ॥ ਬਹੁਰ ਤਪ ਕਉ
 ਇਕ ਗੁਜਰਾਤੀ^{੧੦} । ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਸੁਲਖਹਿ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ
 ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ । ਭਾਉ ਧਰੇ ਉਰ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੭ ॥ 'ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਜੋ
 ਬਨਹੁ ਸਹਾਇਕਾਤੋ ਇਹ ਦਾਨ ਸਕਹਿ ਲੋ ਪਾਯਕ' ਲੋਉ ਧੋਨੁ ਮੈਂ ਆਪ
 ਡਰੋਸੇ । ਹਰਹੁ ਪਤਿਗ੍ਰਹੁ ਕਹੁ ਸਭਿ ਦੋਸੇ^{੧੧} ॥ ੩੮ ॥ ਗਰਬ ਜਾਤਿ ਕੋ ਹੈ
 ਨਹਿ ਕਰਿਹੋ ਸ਼੍ਰੋਧਦ^{੧੨} ਰਾਵਰਿ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰਿਹੋ । ਚਹੁ ਅਲੰਬ ਦੁਹਿ ਲੋਕ

^੧ 'ਚਾਬਕ' ਤੇ 'ਚਾਬਕ' ਮਾਰਦੇ ਹਨ । ^੨ 'ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ । ^੩ 'ਫਿਰ
 ਚਾਕੇ । ^੪ 'ਨਾਮ ਪਿੰਡ । ^੫ 'ਪੁੰਨਜ ਆਦਿ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ । ^੬ 'ਕਾਲੇ ਥਣਾਂ ਵਾਲੀ ।
^੭ 'ਵੱਡਾ ਦਾਨ [ਸੰਸਾਰ, ਪਤਿਗ੍ਰਹ=ਉਹ ਦਾਨ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜੋਗ ਹੈ] ।
^੮ 'ਤਪ (ਨਾਮੇ ਪਿੰਡ) ਦਾ ਇਕ ਗੁਜਰਾਤੀ [ਬ੍ਰਾਹਮਣ] । ^੯ 'ਦਾਸ । ^{੧੦} 'ਮਹਾਂ' ਦਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਦੋਸ਼
 ਸਭਾ ਦੂਰ ਕਰੇ । ^{੧੧} 'ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ।

ਤੁਮਾਰਾ । ਹੋ ਸਮਰੱਥ ਕਰਹੁ ਨਿਸਤਾਰਾ' ॥ ੩੯ ॥ ਸਰਲ ਰਿਦੈ ਦਿਜ
 ਬਿਨੈ ਜੁ ਠਾਨੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਬਿਹਸ ਕੈ ਮਾਨੀ' ਜੇ ਨਰ ਕਰਹਿ ਭਰੋਸਾ
 ਗੁਰ ਕੈ । ਨਹਿ ਡੁਲਾਇ ਦਿਵ ਨਿਸ਼ਚਾ ਉਰ ਕੈ ॥ ੪੦ ॥ ਤਿਨ ਕੈ ਕਜੈ
 ਨ ਸਹਾਇਕ ਹੋਇ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਗ ਸੂਰਜ ਜੋਇ'। ਤਬਿ ਸੰਕਲਪ ਕੀਨਿ
 ਸੁਭ ਭਾਂਤੀ । ਲੀਨਸਿ ਤਪੇ ਗ੍ਰਾਮ ਗੁਜਰਾਤੀ' ॥ ੪੧ ॥ ਗੁਰ ਕਰ ਤੇ
 ਜਲ ਕਰ ਪਰ ਧਾਰਾ । ਸ਼ਾਮ ਬਰਨ ਹੁਇ ਗਾ ਤਨ ਸਾਰਾ । ਚਿਤ ਬਸਾ-
 ਕਲ ਧੀਰਜ ਨਹਿ ਰਹੈ । ਸਿਕਟ ਨਿਜ ਸਰੀਰ ਪਰ ਲਹੈ ॥ ੪੨ ॥ ਬਹੁ
 ਪੀੜਤ ਹੈ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ । 'ਅਬਿ ਸਹਾਇ ਕੀ ਰਾਵਰਿ ਬਾਰੀ । ਤ੍ਰਾਸੈ
 ਬਿਸਾਲ ਹਰਹੁ ਸਭਿ ਮੇਰਾ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ! ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਚੇਰਾ' ॥ ੪੩ ॥
 ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਕਰ ਸਿਰ ਧਾਰਾ । ਕਸ਼ਟ ਪਤਿਗੁਰੁ ਤੁਰਤ ਬਿਦਾਰਾ' ।
 ਸੀਤਲ ਭਯੋ ਤਪਤ ਸਭਿ ਭਾਗੀ । ਜਿਮ ਰਵਿ ਤੇਜ ਹੋਇ ਘਨ ਆਗੀ' ॥
 ੪੪ ॥ ਗੁਰੁ ਹਾਥ ਕੇ ਪਿਖਸੈ ਪ੍ਰਭਾਉ । ਭਯੋ ਦੀਨ ਤਜਿ ਜਾਤਿ ਸੁਭਾਉ ।
 ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਪੁਨ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ' ਦੋਤਿ ਲੇਤਿ ਤੁਮ ਹੀ ਸਭਿ ਥਾਨੀ ॥ ੪੫ ॥
 ਇਕ ਮਹਿ ਬਿਰ ਕੈ ਹੋਵਤਿ ਦਾਤਾ' ਦੁਤੀਏ ਮਹਿ ਜਾਰਤਿ ਚਿਤ ਰਾਤਾ ।
 ਮਮ ਗ਼ਰਜੀ ਕੀ ਅਰਜੀ ਸੁਨੀਅਹਿ । ਅਪਰ ਦਾਸ ਸਮ ਸੇਵਕ ਜਨੀ-
 ਅਹਿ ॥ ੪੬ ॥ ਮਾਨਹੁ ਮੋਹਿ ਕਹੈ ਇਮ ਕਰੀਅਹਿ । ਚਰਨ ਆਪਨੋ ਮਮ
 ਸਿਰ ਧਰੀਅਹਿ । ਜਗ ਸਾਗਰ ਤੇ ਭੁਬਤਿ ਉਬਰੀਅਹਿ । ਰਾਖਹੁ ਸ਼ਰਨ
 ਦੋਸ਼ ਗਨ ਹਰੀਅਹਿ' ॥ ੪੭ ॥ ਤਜਾਰਜੈ ਬਿੱਪੁ ਜਾਤਿ ਹੀਕਾਰਾ । ਲਖਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਉਰ ਸਰਲ ਸੁਧਾਰਾ । ਪਗਪੰਕਜ ਦਿਜ ਕੇ ਸਿਰ ਲਾਯੋ ਜਨਮ
 ਮਰਨੁ ਕੈ ਭਰਮ ਮਿਟਾਯੋ ॥ ੪੮ ॥ ਜੀਵਤਿ ਰਹੈ ਬਿੱਪੁ ਗੁਰ ਸਿਮਰੈ ।
 ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਸੁ ਗਤਿ ਜਬਿ ਮਰੈ । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬਡ ਜੰਗਮ ਕਰਾ-
 ਯਹੁ । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਖਾਯਹੁ ॥ ੪੯ ॥ ਨਿਕਟਿ ਗ੍ਰਾਮ ਦਿਜ
 ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ । ਪਠਿ ਪਠਿ ਨਰ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰੇ । ਸਭਿ ਕੈ ਭੋਜਨ
 ਦੇ ਪਕਵਾਨਾ । ਪੂਪ ਪੁਰਿਕਾ ਸ੍ਵਾਦ ਮਹਾਨਾ ॥ ੫੦ ॥ ਬਿੱਪੁਨਿ ਕੈ ਧਨ ਦਫਨਾ

'ਤਪੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਜਰਾਤੀ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਨੇ । 'ਦਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

'ਬਦਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਤੇਜ (ਠੰਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) । 'ਇਕ (ਸਰੀਰ)
 ਵਿਚ ਹੋਕੇ ਦਾਤੇ ਹੋ ।

ਦੀਨਿ। ਸਭਿਨਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਨਿ*। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਤਹਾ
ਨਿਹਾਲ। ਕਰਨੈ ਕੂਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ॥੫੧॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ ਪੁਰਿ ਹਭਿਆਏ ਬਿੱਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ॥੩੫॥
੩੬. [ਭੰਦੇਰ ਨਗਰ। ਅਲੀਸ਼ੇਰ। ਜੋਗੀ। ਭੁਪਾਲੀ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਹਿ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਗਮਨ ਕਿਯ ਗਏ 'ਭੰਦੇਹਰੀ' ਗ੍ਰਾਮਨਿਕਟਿ
ਜਾਇ ਠਾਂਢੇ ਭਏ ਪਠਨੈ ਸਿੱਖਜ ਤਿਨ ਧਾਮ॥ ੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸਿੱਖ ਜਾਇ
ਕਰਿ ਨਰ ਗਨ ਲਹਰੈ। ਉਤਰਨਿ ਹੇਤੁ ਸਭਿਨਿ ਸੋਂ ਕਹਰੈ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਠਾਂਢੇ ਢਿਗ ਗਾਮ। ਬੋਰਾ ਕਰਹਿ ਬਤਾਵਹੁ ਧਾਮ॥ ੨॥ ਬਸਹਿ ਜਾਮਨੀ
ਪ੍ਰਾਤ ਸਿਧਾਰੈ। ਦਰਸਨ ਦਰਸਹੁ ਬਿਘਨ ਬਿਦਾਰੈ। ਸੁਨਿ ਭੰਦੇਹਰੀ
ਕਹਿ ਤਿਸ ਕਾਲ। 'ਜਾਹੁ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਸਦਨ ਕੁਲਾਲ'॥੩॥ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ ਕੀ

*ਭੰਦੇਰ ਦੇ ਲੋਕੀ। ਘੁਮਿਆਰ ਦਾ ਘਰ।

*ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਦਾਨ ਲੈਣੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨੀ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਬ੍ਰਹਮਣ ਲੈਂਦਾ
ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਲਖਕੇ ਸਿੱਖ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੀਸ ਤੇ ਧਰਾਉਂਦਾ ਤੇ
ਮੁਕਤੀ ਦਾਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ
ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਦਾਨ ਕਿਸੇ ਮੁਕਤੀ ਵਲ ਜਾ ਕੱਲ੍ਹਾਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ
ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਇਕ ਕੋਤਕ ਹੋਊ, ਸ਼ਰਧਾ ਹੀਨ, ਜਾਤੀ ਘੁਮੰਡ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਦਾ ਪਾਜ
ਖੁਹਲਣ ਦਾ। ਪਰ ਅਸਲ ਗਲ ਇਉਂ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਿਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤਪਾਲੀ ਪਈ ਸੀ,
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੇ ਦੌਸੇ ਇਕ ਟੋਭੇ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ ਆਤਮ ਸੱਤ੍ਯਾ ਭਰਕੇ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਬਖਸ਼ਿਆ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਰਬਲ ਦੇਖਕੇ ਸੋ ਦੇ ਸੋ ਗਾਂ ਮੰਗਾਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼
ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੁਧ ਪੀ ਕੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਸਿਆਣੇ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਸੁਭ ਕੰਮ ਤੇ ਕਿਸੇ
ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਪਰਸੁਆਰਥ ਸਿਰ ਚਾ
ਲਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹਾਨ ਬਖਸ਼ੀ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਕਵਿ ਜੀ ਦੇ ਦਿਤੇ ਢੰਗ ਵਿਚ
ਉਲਟਾ ਲਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਆਈ ਮਾਯਾ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭਾਵ
ਸੀ, ਅੰਨ ਦਾਨ ਬੀ ਦੁਖੀਆਂ ਤੇ ਦੋਗੀ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਲ੍ਹਾਨ ਦਾਤੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਚੋਜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾਨ
ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਝਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਭ੍ਰਮ ਵਿਚ ਆਕੇ ਲੋਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ
ਪਹਿਲੇ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਹੋ ਜੇਹੇ ਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:—ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੋਟਿ
ਦੇਤੁ ਕਰੀ ਬਹੁ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਦਾਨੁ॥ ਭੁਮਿਦਾਨੁ ਗੁਰੂਆ ਘਣੀ ਭੀ ਅੰਤਰਿ ਗਰਬੁ ਗੁਮਾਨੁ॥
ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਸਚੁ ਦਾਨੁ॥ ੪॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗਮ: ੧]

ਗੀਤਿ ਹਮਾਰੇ । ਘਰ ਕੁਲਾਲ ਕੇ ਦੇਤਿ ਉਤਾਰੇ । ਜੋ ਚਾਹਤਿ ਕਿਯ ਰਾਤਿ
ਬਸੇਰਾ । ਸਦਨ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਪਾਵਤਿ ਡੋਰਾ' ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਨੇ ਗੁਰ
ਨਿਕਟਿ ਸੁਨਾਈ । 'ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਬਸਹਿ ਇਸ ਥਾਂਈ' ਨਹਿ ਕੁਛ ਮਹਿਮਾ
ਲਖਹਿ ਤੁਮਾਰੀ । ਜਾਮਨਿ ਬਸਨਿ' ਕਰੀਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਅਪਰ ਗ੍ਰਾਮ
ਚਲਿ ਕਰਹੁ ਬਸੇਰਾ । ਇਨ ਮਨਮੁਖਨਿ ਭਾਗ ਮੰਦੇਰਾ ਜਥਾ ਰੰਕ ਗੰਨ
ਸੁਰਤਰੁ ਪਾਏ । ਨਹਿ ਸੇਵਹਿ ਕਿਛੁ ਲੇ ਨ ਸਕਾਏ' ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿਗਰ
ਚਲਿ ਪਰੇ ਅਗਾਰੀ । ਮੂਢਨਿ ਮਹਿਮਾ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਾਰੀ । 'ਅਲੀਸ਼ੋਰ' ਡੋਰਾ
ਕਿਯ ਗ੍ਰਾਮ । ਬੈਠਿ ਬਿਰਾਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖ ਧਾਮ ॥ ੭ ॥ ਦਹਰਾ ॥ ਪੀਛੇ ਸਭਿਨਿ
ਭੰਦੇਹਰਨਿ ਮਹਿਮਾ ਸੁਨੀ ਬਿਸਾਲ । -ਹੁਤੇ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਗੁਰੁ ਸਭਿ ਪਰ
ਹੋਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੮ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਮਿਲੇ ਨ ਹਮ ਉਠਿ, ਘਰ ਮਹਿ ਆਏ' ।
ਨਹਿ ਕੁਛ ਸੇਵ ਕਰੀ ਮਨ ਲਾਏ- । ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਮਿਲਿ ਬੈਸੇ ।
ਤਿਨ ਮਹਿ ਲਗਯੋ ਕਹਨਿ ਇਕ ਐਸੇ ॥ ੯ ॥ 'ਅਬਿ ਭੀ ਨਿਕਟਿ ਅਹੈ ਤਿਨ
ਭੋਰਾ । ਚਲਹੁ ਲੇਹੁ ਦਰਸਨ ਇਕ ਬੋਰਾ' । ਕਹਹਿ ਪਰਸਪਰ 'ਸਭਿ ਹੀ
ਚਲੀਏ । ਕੌਨ ਭੋਟ ਆਗੈ ਧਰਿ ਮਿਲੀਏ ॥ ੧੦ ॥ ਕਯਾ ਲੇ ਕਰਿ ਦਰਸਨ
ਕੇ ਦੇਹਿ ? । ਕਿਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਬਚਨ ਕਰੇਹਿ ?' । ਇਕ ਨਰ ਕਹਨਿ
ਲਗਯੋ ਤਿਨ ਮਹਿ । 'ਮੈਂ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਕਹੋਂ ਤੁਮ ਪਾਹਿ ॥ ੧੧ ॥ ਟਕਿਯਨਿ
ਚੋਕਨ ਕੀ ਇਕ ਥੈਲੀ । ਅਪਰ ਪੁਸ਼ਾਇ ਲੋਤਿ ਹੈਂ ਭੈਲੀ । ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਤਿ
ਪੂਨ ਦਰਸਨ ਦੇਤਿ । ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਇਮ ਨਰ ਬਰ ਬਰ' ਲੋਤਿ ॥ ੧੨ ॥
ਭੈਲੀ ਸਭਿ ਮਹਿ ਦੇਂ ਬਰਤਾਇ । ਦਰਸਹਿ ਲੋਕ ਹੋਇ ਸਮੁਦਾਇ ਨਗਰ
ਹਡਯਾਏ ਜੂਰ ਨਰ ਗਨ ਕੋ । ਦਿਯੋ ਉਤਾਰਿ ਉਚਾਰਿ ਬਜਨ ਕੋ' ॥ ੧੩ ॥
ਨਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਭੰਦੇਹਰ ਸਾਰੇ । ਲੈ ਥੈਲੀ ਅਰੁ ਭੈਲੀ ਤਜਾਰੇ । ਮਾਰਗ ਪਰੇ
ਦਰਸਿਓ ਹਤੁ । ਜਿਨ ਕੇ ਸੁਧਿ ਪਰਲੋਕ ਅਚੇਤ' ॥ ੧੪ ॥ ਅਰਧ ਪੰਥ ਜਬ
ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਮਿਲਯੋ ਸਮਖ ਮਾਨਵ ਇਕ ਆਇ । ਬੁਝਨਿ ਲਗੋ 'ਕਹਾਂ
ਤੇ ਆਯੋ ? । ਗੁਰੂ ਸਿਵਰ ਕਿਸ ਥਲ ਮੈਂ ਛਾਯੋ ?' ॥ ੧੫ ॥ ਜੇ ਕਰਿ ਤਿਨਕੋ
ਦਰਸਨਿ ਲੀਨਿ । ਹਮਹੁ ਬਤਾਵਹੁ ਕਿਸਿ ਬਿਧਿ ਕੀਨਿ ? । ਕੌਨ ਉਪਾਇਨ
ਅਰਪੀ ਜਾਇ ? ਕਿਮ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਿ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਇ ?' ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ
'ਰਾਤ ਦੇ ਵੱਸਣੇ ਦੀ । 'ਨਾਮ ਪਿੰਡ । 'ਘਰ ਵਿਚ ਆਏ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ) ਅਸੀਂ ਉਠ ਕੇ
ਜਾਕੇ ਨਾ ਮਿਲੇ । (ਅ) ਅਸੀਂ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ) ਮਿਲੇ ਨਾ ਤੇ ਉਠਕੇ (ਆਪਣੇ) ਘਰੀਂ ਆ ਗਏ ।
'ਸ਼੍ਰੋਸ਼ਟ ਵਰ । 'ਜੇਹੜੇ ਪੁਲੋਕ ਦੀ ਸੁਧ ਤੋਂ ਅਚੇਤ ਹਨ ।

ਕੈ ਤਿਸ ਨੇ ਸਕਲ ਬਤਾਈ । ‘ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕੀਨਸਿ ਢਿਗ ਜਾਈ । ਮੈਂ
 ਨ ਪਾਸ ਤੇ ਪੈਸਾ ਦੀਨਸਿਨਹਿ ਤਿਨ ਜਾਚਿ ਕਛੁ ਅਬਿ ਲੀਨਸਿ॥੧੭॥
 ਬੈਠੇ ਜੈ ਪੁਸ਼ਾਇ ਕੁਛੁ ਆਵਾ । ਬਰਤਤਿ ਦਿਯੋ ਤਹਾਂ ਮੈਂ ਖਾਵਾ । ਬਿਨਾ
 ਦਿਯੋ ਦਰਸਨ ਬਹੁ ਕਰੈਂ । ਆਵਹਿ ਜਾਇ ਨਿਕਟਿ ਬਹੁ* ਬਿਰੈਂ ॥੧੮॥
 ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਸੁਭਾਇ ਜਿਨ ਕੇਰਾ । ਅਲੀਸ਼ੇਰ ਢਿਗ ਕੀਨਸਿ ਡੇਰਾ । ਲੈਨ
 ਦੋਨਿ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਕੋਈ । ਬੈਠੇ ਦਰਸਨ ਦੇਵਹਿ ਸੋਈ’ ॥ ੧੯॥ ਸੁਨਤਿ
 ਭੀਦੋਹਰ ਹਰਖ ਬਧਾਏ । ਬੈਸਿ ਗਏ ਤਿਹਠਾਂ ਸਮੁਦਾਏ । ਗੁਰ ਰੋਗੀ ਤਹਿ
 ਵੈਰਨਿ ਕਰੀ । ਆਪਸ ਮਹਿ ਬਰਤੀ ਸਮਸਰੀ ॥੨੦॥ ਲਾਲਚ ਕਰਿ ਖੈਬੇ
 ਮਿਸਟਾਨ । ਤਿਸੀ ਥਾਨ ਮਹਿ ਕੀਨਸਿ ਖਾਨ । ਕਹਹਿ ਪਰਸਪਰ ‘ਭੀ ਹੈ
 ਆਢੇ । ਗੁਰ ਖਾਵਹਿ ਲੋਂ ਦਰਸਨ ਪਾਢੇ ॥੨੧॥ ਨਾਹਿ ਤ ਅਰਪਤਿ ਤਿਨ
 ਕੇ ਪਾਸ । ਸੋ ਲੋਤੇ ਹਮ ਹੋਤਿ ਨਿਰਾਸ । ਨਿਕਟਿ ਟਕੇ ਭੀ ਰਾਖਹੁ ਨਾਹੀ ।
 ਖਨਿਕੈ ਦਾਬ ਚਲਹੁ ਛਿਤ ਮਾਂਹੀ॥੨੨॥ ਢਿਗ ਤੇ ਹੋਰਿ ਜਾਚਿ ਨਹਿ ਲੋਹਿ ।
 ਰਾਖੇ ਜਾਇ ਨ ਗੁਰ ਤੇ ਏਹ’ । ਮਨ ਕੇ ਰੰਕ ਮਹਾਂ ਮਤਿਮੰਦਾਕਰਮ ਕਰਤਿ
 ਹੈ ਪਸੁ ਮਨਿੰਦੇ ॥ ੨੩ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਤਿਸ ਬਲ ਟਕੇ ਦਬਾਏ । ਸਭਿ
 ਮਿਲਿ ਗਏ ਗੁਰੁ ਜਿਸੁ ਥਾਏ । ਦਰਸਨ ਕੀਨਸਿ ਹਾਥਨਿ ਜੋਰਿ । ਨਮੋ
 ਠਾਨਿ ਢਿਗ ਟਿਕੇ ਬਹੋਰ ॥੨੪॥ ਕਰਹਿ ਪਰਸਪਰ ਬੋਲਨਿ ਐਸੇ । ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਸੁਨਹਿ ਬਾਕ ਤਿਨ ਜੈਸੇ । ‘ਕਹਤਿ ਹੁਤੈ ਇਕ ਮਾਨਵ ਕੂਰ ।—ਲੋ
 ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਦਤਿ ਹਜ਼ੂਰ—॥੨੫॥ ਇਹਾਂ ਲੈਨਿ ਕੋ ਜ਼ਿਕਰ ਨ ਕੋਈ ।
 ਬੈਠੇ ਦੇਤਿ ਦਰਸ ਗੁਰ ਸੋਈ । ਦਰਸਨ ਹਮ ਅਮੋਲ ਹੀ ਪਾਯੋ । ਜਿਨ ਕੋ
 ਸੁਜਸੁ ਜਗਤ ਮੈਂ ਛਾਯੋ’ ॥ ੨੬ ॥ ਇਮ ਭਾਖਤਿ ਘਾਟੇਕਾ ਜੁਗ ਬੈਠੇ ।
 ਪੁਨਹਿ ਗੁਰਮ ਅਪਨੇ ਚਲਿ ਪੈਠੇ’ । ਅਲੀਸ਼ੇਰ ਕੋ ਮਨੁਜਨਿ ਸੁਨੀ’ ਉਤਰੇ
 ਵਹਿਰ ਗੁਰੁ ਜਗ ਧਨੀ ॥ ੨੭ ॥ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ ਆਇ ਦਰਸੰਤੋ ਅਨਿਕ
 ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਸੇਵ ਕਰੰਤੋ । ਹਮ ਕੋ ਭੀ ਅਬਿ ਇਮ ਬਨਿ ਆਇ । ਦਰਸਨ
 ਕਰਹਿ ਮਿਲਹਿ ਢਿਗ ਜਾਇ ॥੨੮॥ ਪੁਰਖ ਮਹਾਨ ਸਮੀਪੀ ਪਾਇ । ਨਹਿ
 ਦਰਸਹਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਕਹਾਇ’ । ਪੁਨਹਿ ਪਰਸਪਰ ਕਹਤਿ ਸੁਨੰਤੋ ‘ਕਯਾ
 ਲੇ ਚਲਹਿ ਜਿ ਤਿਨ ਦਰਸੰਤੋ ॥ ੨੯॥ ਪੁਰਖ ਕਰਹੁ ਉਪਾਇਨ ਤਜਾਰ ।

*ਸਿਵੈ ਗੁਰੁ ਜੀ ਉਕਨਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਸੁਣ ਲੈਣ । ਚੱਲ ਪਏ ।

*ਪਾ:-ਕੋ ।

†ਅਤਿ ਮੁਰਖ ਤੇ ਮਹਾਨ ਸਿੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਦਰਸਹੁ ਦਰਸ ਉਦਾਰ'। ਇਕ ਨੈ ਕਹੜੇ 'ਭੈਦੇਹਰ ਆਏ।
 ਤਿਨਹਿ ਆਨਿ ਕਸਾ ਤਹਾਂ ਚਵਾਏ'॥੩੦॥ ਸਭਿ ਸੁਧਿ ਲਿਹ ਗਮਨੇ ਮਿਲਿ
 ਜਥਾ। ਪੁਨ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਲਾਇਕੀ ਤਥਾ। ਗਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਹੁਤੀ ਸੁ
 ਜੈਸ। ਘਾਟ ਨ ਤੁਮ ਭੀ ਲਾਇਕ ਤੈਸੇ'॥੩੧॥ ਤਿਨ ਮਹੁ ਇਕ ਨੈ ਸਕਲ
 ਸੁਨਾਈ। 'ਉਨ ਕੀ ਸੁਧਿ ਮੁਖ ਤੇ ਲਿਹੁ ਪਾਈ। ਕਛੁ ਨ ਭੇਟ ਧਰੀ
 ਗੁਰ ਆਗੇ। ਛੁਛੇ ਪਾਨ ਦਰਸ ਕਹੁ ਲਾਗ॥ ੩੨॥ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗਏ ਨ
 ਬੋਲਯੋ ਕੋਊ। ਇਮ ਦਰਸਨ ਕੀਨਸਿ ਮਿਲਿ ਸੋਊ'। ਸੁਨਿ ਕੈ ਕਹਤਿ
 ਭਏ ਨਰ ਸਾਰੇ। 'ਹਮ ਕਸਾ ਤਿਨ ਤੇ ਹੀਨ ਬਿਚਾਰੇ॥੩੩॥ ਤਿਨਹੁ ਜਿ
 ਮਿਲਿ ਕੈ ਨਹਿ ਕੁਛ ਦਿਯੋ। ਛੁਛੇ ਹੋਇ ਦਰਸ ਗੁਰ ਲਿਯੋ*। ਤੈਸੇ ਹੀ
 ਤੁਮ ਗਮਨਹੁ ਸਾਰੇ'। ਮੰਦਮਤੀ ਮਹਿਮਾ ਨ ਬਿਚਾਰੇ॥ ੩੪॥ ਛੁਛੇ ਜਾਇ
 ਦਰਸ ਕੋ ਕਰਯੋ। ਰਹੇ ਮੌਨ ਗੁਰ ਕੁਛ ਨ ਉਚਰਯੋ। ਏਕ ਨਿਸਾ ਬਸਿ
 ਕੈ ਤਿਸ ਥਾਈਂ। ਗਮਨੇ 'ਜੋਗੇ' ਗਾਮ ਗੁਸਾਈ॥੩੫॥ ਹੁਤੋ ਨਿਕਟਿ ਡੇਰਾ
 ਕਰਿ ਦੀਨਾ। ਬੈਠਿ ਬਿਰਾਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਬੀਨਾ। ਦੁਗਧ ਦੇਤਿ ਇਕ ਮਹਿਖੀ
 ਸਾਥ'। ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਖਿ ਜਗਨਾਥ॥ ੩੬॥ ਪਾਸ ਦਾਸ ਗਨ ਤਿਨ
 ਸੋਂ ਕਹੜੇ। 'ਦਿਵਸ ਦੁਪਹਿਰ ਭਯੋ ਹਮ ਲਹੜੇ। ਨਹੀਂ ਗਾਮ ਤੇ ਕੋ ਨਰ
 ਆਯੋ। ਪਾਸ ਆਇ ਕੁਛ ਨਹਿ ਮੰਗਵਾਯੋ॥ ੩੭॥ ਭਾਓ ਨ ਕਰਯੋ ਆਨਿ
 ਕਰ ਕਾਹੂ। ਮਾਨਵ ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਸ ਮਾਹੂ ?। ਪਰਯੋ ਸੁਨ ਜੈਸੇ ਇਸ
 ਟਾਵੈ। ਵਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕੋ ਆਵਤਿ ਜਾਵੈ'॥ ੩੮॥ ਸਿੱਖਮਨਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਭੇਵ
 ਜਨਾਯੋ। 'ਹੈ ਇਮ ਜਥਾ ਆਪ ਫੁਰਮਾਯੋ। ਸਭਿ ਨਰ ਗੁਨ ਤੇ ਹੀਨ
 ਦਿਸਾਵੈਂ। ਇਸ ਬਲ ਨਿਸ ਸੁਖ ਸੋਂ ਨ ਬਿਤਾਵੈ'॥੩੯॥ ਸੁਨਤਿ ਸਤਿ-
 ਗੁਰੁ ਕੂਚ ਕਰਾਯੋ। ਗਮਨੇ ਮਾਰਗ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਯੋ। ਜਿਸਨੇ ਜੋਗਾ ਕਰਯੋ
 ਬਸਾਵਨਿ। ਸੋ ਜੁਗਰਾਜੇ ਹੁਤੋ ਤਿਸ ਥਾਵ ਨ॥ ੪੦॥ ਤਿਸ ਕੋ ਪਿਤਾ
 ਮਿਲਨੋ ਮਗ ਮਾਹਿ। ਗੁਰ ਪਦ ਪੰਕਜ ਬੰਦੇ ਤਾਹਿ। ਕਹੜੇ ਬਾਕ ਤਿਨ
 ਦੇਖਿ ਸਮਾਜ। 'ਰਲੀਏ' ਉਤਰਹੁ ਗੁਰ ਮਹਾਚਾਜ !॥ ੪੧॥ ਡੇਰਾ ਕਰਹੁ
 ਸਕਲ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ। ਬਸਹੁ ਨਿਸਾ ਪੁਨ ਕੂਚ ਕਰਾਵਹੁ'। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਫੁਰਮਾਇ। 'ਨਹਿ ਅਬਿ ਯਲਿਯੋ ਉਤਰਹਿ, ਜਾਇ'॥ ੪੨॥

*ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੀ ਇਕ ਮੱਝ ਨਾਲ ਸੀ। ਨਾਮ ਹੈ। (ਅ) ਜੋਗਾ = ਰਾਜ = ਜੋਗੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਾਲਕ।

*'ਰੱਲਾ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। 'ਜੋਗਾ' 'ਰੱਲਾ' ਪਿੰਡ ਲੋੜੇ ਲੋੜੇ ਕਨ। 'ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਹੁਣ ਰੱਲੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ।

*ਪਾ:-ਲਹੜੇ।

ਭੋਰਾ ਕਰਹਿ ਗ੍ਰਾਮ 'ਭੂਪਾਲ' । ਜਾਮਨਿ ਤਹਾਂ ਬਿਤਾਵਹਿ ਚਾਲਿ । ਤੂੰ ਜੋਗੇ
ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਬਸਾਓ । ਬਲ ਅਜੀਤ ਤਿਹ ਕੋ ਲਖਿ ਪਾਓ ॥੪੩॥ ਇਮ ਕਹਿ
ਉਤਰੇ ਜਾਇ 'ਭੂਪਾਲੀ' । ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ਸੁਖਾਲੀ । ਖਾਨ
ਪਾਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਆਛੇ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਗਮਨਿ ਗੁਰ ਬਾਛੇ ॥ ੪੪ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਜੰਗਲ ਦੇਸ ਬਿਚਰਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ
ਨਾਮ ਖਸਟ ਤਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੬ ॥

੩੭. [ਖੀਵਾ । ਭਿੱਖੀ] ।

ਦੇਹਾ ॥ ਕੂਚ ਭੂਪਾਲਾਂ ਤੇ ਕਰਜੇ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਰਾਇ । ਆਇਓ 'ਖੀਵਾ'
ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਨ ਉਤਰੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ੧ ॥ ਥਪਈ ॥ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਾਲ ਬਸਤਿ
ਸੋ ਅਹੈ । ਸਿੰਘਾ ਟਾਂਹਿਕ ਇਕ ਤਹਿ ਰਹੈ । ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਸੋ ਚਲਿ
ਆਵੈ । ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਘਟਿਕਾ ਬੈਠਿ ਸਿਧਾਵੈ ॥ ੨ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਵਹੁ ਬੈਠਜੋ
ਜਬਿ ਆਈ ਤੁਰਤ ਚਲਜੋ ਉਠਿ ਕੈ ਪਿਛਵਾਈ । ਬੁਝਜੋ ਗੁਰ 'ਕੌ' ਤੁਰਤ
ਸਿਧਾਰਾ ? । ਕਾਜ ਕੌਨ ਅਸ ਭੌਨ ਮਝਾਰਾ ? ॥ ੩ ॥ ਸਿੰਘਾ ਕਹੈ 'ਨ
ਕਾਰਜ ਕੋਈ । ਇਕ ਕੋ ਸਦਨ ਸਗਾਈ ਹੋਈ । ਬਾਂਟਤਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਕੋ
ਮਿਸ਼ਟਾਨ । ਭਏ ਲੋਕ ਇਕਠੇ ਤਿਸ ਥਾਨ ॥ ੪ ॥ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਕੈ ਨਿਜ
ਬਰਤਾਰਾ । ਲੈ ਆਵੈ, ਇਸ ਹੋਤੁ ਸਿਧਾਰਾ' । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ ਕਰਿ
ਕਰੁਨਾ । 'ਅਬਿ ਤੋ ਕਬਹਿ ਜਾਹੁ ਕਿਸ ਘਰ ਨਾ ॥ ੫ ॥ ਤੁਵ ਬੈਠੇ ਨਿਜ
ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ । ਪਹੁੰਚਹਿ ਆਇ ਜੁਗਲ ਬਰਤਾਰੇ' । ਸੁਨਿ ਕੈ ਰਾਹਕ
ਸਿਦਕ ਕਮਾਵਾ । ਬੈਠਜੋ ਨਿਕਟਿ ਨ ਅਨਤ ਸਿਧਾਵਾ ॥ ੬ ॥ ਕਹਤਿ
ਭਯੋ 'ਤੁਮ ਪੁਰਖ ਬਡਰੇ । ਹਮ ਸੋ ਤੁਮ ਚੇਰਨਿ ਕੇ ਚੇਰੇ' । ਬਾਕ ਉਚਾਰਨਿ
ਕਰਿ ਹੋ ਜਥਾ । ਤਾਤਕਾਲ ਫੁਰਿ ਹੋਵਹਿ ਤਥਾ ॥ ੭ ॥ ਉਤ ਜਿਸ ਕ
ਘਰ ਭਈ ਸਗਾਈ । ਸਭਿ ਭਾਈਨ ਬਿਖੈ ਬਰਤਾਈ । ਸਿੰਘਾ ਨਹਿ ਦੇਖਜੋ
ਤਹਿ, ਪੁਛਾ । 'ਆਯੋ ਕੌ' ਨ, ਰਹੈ ਪੁਨ ਛੁਛਾ ? ॥ ੮ ॥ ਤਹਿ ਇਕ
ਨੋ ਭਾਖਜੋ 'ਸੋ ਗਯੋ ਵਹਿਰ ਗੁਰੂ ਜਹਿ ਉਤਰਤਿ ਭਯੋ । ਹੋਇ ਨਿਕੰਮਾ
ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਵੈ । ਸਾਧੁ ਫਕੀਰ ਨਿਕਟਿ ਚਲਿ ਜਾਵੈ ॥ ੯ ॥ ਬੈਠਜੋ ਰਹੈ
ਸੰਝ ਲੋ ਤਹਾਂ । ਪਹਿਰਨਿ ਖੈਬੋ ਪਾਇ ਨ ਜਹਾਂ । ਐਸੀ ਸਦਾ ਰੀਤਿ ਤਿਸ
ਕੇਰੋਬੈਠਹਿ ਵਹਿਰ ਕੋਇ ਕਿਝ ਹੋਰੇ ? ॥੧੦॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗ੍ਰਾਮ ਚੋਧਰੀ
ਤੁਬੈ । ਬਾਕ ਬਖਾਨਜੋ ਸੁਨਤੇ ਸਬੈ । 'ਨੀਕੀ ਰੀਤਿ ਸਾਧੁ ਢਿਗ ਜਾਨੋ ।
'ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ, ਦੇ ਛਾਂਦੇ । 'ਹੋਰ ਬੇ ਨਾਂ ਗਿਆ । 'ਸਾਢੇ ਵਰਗੇ ਆਪ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਹਨ ।

ਤੁਮ ਸਗਰੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਅਬਿ ਮਾਨੋ॥੧੧॥ ਦੇਵਹੁ ਤਿਸ ਕੇ ਦੋ ਬਰਤਾਰੇ ।
ਜੈ ਨ ਆਇ, ਦਿਹੁ ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ । ਤਬਿ ਤੇ ਕੁਛ ਬਰਤਾਵਹਿ ਕੋਊ ।
ਪਹੁੰਚਹਿ ਤਿਹ ਬਰਤਾਰੇ ਦੋਊ ॥ ੧੨ ॥ ਤਿਸ ਬਿਨ ਗੁਰ ਕੋ ਮਿਲਜੈ ਨ
ਕੋਈ । ਭਾਗ ਬਿਹੀਨ ਗੁਮ ਬੈ ਸੋਈ । ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਨ ਫਲ ਕਿਛੁ ਪਾਵਾ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਨਹਿ ਕੋ ਬਰੁਸਾਵਾ ॥ ੧੩ ॥ ਤਹਿ ਤੇ ਕਰਜੋ ਕੂਚ ਗੁਰ
ਸੁਆਮੀ॥ਡੋਢ ਕੋਸ ਗੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ॥ਤਬਿ ਪਿਸ਼ੌਰ ਕੀ ਸੇਗਤਿ ਆਈ॥ਖੋਜਤਿ
ਬਹੁ ਬਲ ਤੇ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੪ ॥ ਬਿੰਦ ਉਪਾਇਨ ਸੰਗ ਉਠਾਏ । ਗੁਰ
ਦਰਸਨ ਕੇ ਅਧਿਕ ਤਿਸਾਏ॥ਜਾਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤਿਨ ਕੇ ਮਨ ਕੇਰੇ॥ਉਤਰਿ ਪਰੇ
ਉਦਾਨ ਬਡੇਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਜਾਲ ਬਿਰਛ ਕੀ ਛਾਯਾ ਹੋਰੀ । ਹੁਤੀ ਸਘਨ
ਸੰਦਰ ਤਿਸ ਬੇਰੀ । ਉਤਰਿ ਤਹਾਂ ਪਰਯੋਕ ਡਸਾਵਾ । ਚਾਰੁ ਚੁਕੌਨ
ਬਿਛੋਨ ਬਿਛਾਵਾ ॥ ੧੬ ॥ ਬੈਠਿ ਗਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਰਾਜੈ । ਜਿਨ ਦਰਸਨ
ਕਰਿਬੇ ਦੁਖ ਭਾਜੈ । ਚਾਰੁ ਚਾਦਰਾ ਦੀਰਘ ਘਨ । ਸੰਦਰ ਬਦਨ ਚੰਦਮਾ
ਮਨੋ ॥੧੭॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮ ਕੰਮਲ ਬਰ ਬੈਨ । ਕਰੁਨਾ ਭਰੇ ਰਸੀਲੇ ਨੈਨ ।
ਸੰਦਰ ਸਮਸ ਚੁਗਿਰਦੈ ਮੁਖ ਕੇ । ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਬੈਲਤਿ ਬਰ ਸੁਖ ਕੇ ॥
੧੮ ॥ ਸੰਗਤਿ ਆਨਿ ਚਰਨ ਲਪਟਾਈ॥ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਿਰ ਦਤਿ ਨਿਵਾਈ॥
ਕਰ ਸੋ ਚਰਨ ਛੁਵਹਿ ਮੁਖ ਫੇਰਹਿ । ਧੰਨ ਜਨਮ ਅਪਨੋ ਪੁਨ
ਹੋਰਹਿ ॥ ੧੯ ॥ ਧਰਹਿ ਉਪਾਇਨ ਅਰਪਿ ਅਗਾਰੀ । ਧਨ ਅਰੁ ਬਸਨ
ਮੋਲ ਜਿਨ ਭਾਰੀ । ਅਪਰ ਪਦਾਰਥ ਅਰਪਤਿ ਰਾਸ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਿਕਟਿ
ਹੋਤਿ ਅਰਦਾਸ ॥ ੨੦ ॥ ਬਿਨੈ ਠਾਨਿ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਿ ਹੈ । ਉਸਤਤਿ
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਚਰਿ ਹੈ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਰ ਦੀਨੈ । ਤਿਨ
ਕੀ ਘਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਤਿ ਚੀਨੈ ॥ ੨੧ ॥ ਮਿਲੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਖੋਜਤਿ ਆਏ ।
ਸੁਮਤਿ ਭਏ ਪੁਨ ਦਰਸਨ ਪਾਏ । ਗੁਰ ਕਹਿ ਦੀਨਸਿ ਧੀਰ ਦਿਲਾਸਾ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੇਖਤਿ ਚਹੁ ਪਾਸਾ ॥ ੨੨ ॥ ਇਤਨੋ ਮਹਿ ਰਾਹਕ ਇਕ
ਆਵਾ । ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਾ । 'ਨਿਕਟਿ ਖੇਤ੍ਰ ਮੈਂ ਲਾਂਗੁਲ
ਵਾਹਤਿ' । ਨਰ ਗਨ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਦਰਸ ਉਮਾਹਤਿ ॥੨੩॥ ਤੱਕੁ ਹਮਾਰੇ
ਘਰ ਤੇ ਆਈ । ਕਰਹੁ ਆਪ ਭੀ ਪਾਨ ਮੰਗਾਈ॥ਗੁਰ ਤਬਿ ਕਹੌ 'ਭਾਵ

‘ਵਣ ਅਰਥਾਤ ਪੀਲੂ ਦਾ ਛਿੱਡ। (ਅ) ਬਹੁਤ ਬਿੱਛਾਂ ਦੀ। ‘ਹਾਥ ਨਾਲ ਚਰਨ ਛੋਹ ਕੇ ਮੁਖ ਉਪਰ ਵੇਰਦੇ ਹਨ। ‘ਹਲ ਵਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ‘ਲੱਸੀ [ਸੀਸ, ਤੱਕ]।

ਸੁਭ ਹੋਰਾ । ਤੂੰਹੀ ਪਾਨ ਕਰਹੁ ਇਸ ਬੇਰਾ' ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਭਨਜੈ
 'ਆਪ ਭੀ ਪੀਯੈ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੇਂ ਪੇਖਤਿ ਜੀਯੈ' । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਕਹਿ
 ਰਾਹਕ ਰਹਜੈ । ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖਨਿ ਸੇਂ ਕਹਜੈ ॥ ੨੫ ॥ ਤੱਕ ਪਾਨ
 ਕੀਨਸਿ ਤਿਸ ਬੇਰੀ । ਸੰਗਤਿ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਿਟਾਇ ਬਡੇਰੀ । ਰਾਹਕ ਸੇਂ ਤਬਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਾਹੀ । 'ਦੁਗਧ ਰਹੈ ਬਹੁ ਤੁਵ ਘਰ ਮਾਂਹੀ ॥ ੨੬ ॥ ਬੁਰਹਿ
 ਨਹੀਂ ਕਬਿ, ਹੋਇ ਘਨੇਰੇ । ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਸੇਵੀ ਇਸ ਬੇਰੇ' । ਇਮ ਸੰਗਤਿ
 ਕੋ ਕਰਿ ਸਨਮਾਨ । ਤਹਿ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨਸਿ ਪਸਾਨ ॥ ੨੭ ॥ ਸਗਰੀ
 ਮੰਗਤਿ ਸੰਗ ਲਿਆਏ । 'ਭਿੱਖੀ' ਗ੍ਰਾਮ ਸਮੁਖ ਕੋ ਆਏ । ਸਨੇ ਸਨੇ
 ਗਮਨਤਿ ਸੁਖ ਸਾਥ । ਤਹਾਂ ਆਇ ਉਤਰੇ ਜਗ ਨਾਥ ॥ ੨੮ ॥ ਇਕ ਦਿਨ
 ਮੰਗਤਿ ਤਿਹਠਾਂ ਰਹੀ । ਪੁਨਹਿ ਬਿਦਾ ਗਮਨੇ ਓਰ ਚਹੀ । ਸਿਰੋਪਾਉ
 ਤਿਨ ਕੋ ਬੰਧਵਾਏ । ਜਥਾਸੰਗ ਜੋਤਿਕ ਮੁਖਿ ਆਏ ॥ ੨੯ ॥ ਪੁਨ ਮਸਿੰਦ
 ਸੇਂ ਪਾਗ ਬੰਧਾਈ । ਬਿਦਾ ਵਈ ਸਭਿਹਿਨਿ ਸੁਖਵਾਈ । ਗੁਰ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ
 ਲਈ ਸਭਿ ਪਾਇ । ਗਮਨ ਕੀਨਿ ਸੰਗਤਿ ਸਮਵਾਇ ॥ ੩੦ ॥ ਤਿਨ ਪਾਛੇ
 ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖ ਧਾਮ । ਬਸੇ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਭਿੱਖੀ ਗ੍ਰਾਮ । ਤਹਿ ਦੇਸੁ
 ਸਰਦਾਰ ਬਿਸਾਲੈ । ਚਾਹਲ ਗੋਤ ਚਢਹਿ ਤਿਸ ਨਾਲੈ ॥ ੩੧ ॥ ਦੁਇ ਦਿਨ
 ਬਿਤੇ ਮਿਲਨਿ ਨਹੀਂ ਆਯੋ । ਜਿਨ ਸਰਵਰ ਸੇਵਾ ਚਿਤ ਲਾਯੋ । ਦੋਹਿ ਦਰਦ
 ਰੋਟ ਪਕਵਾਇ । ਸਾਦਰ ਬੈਠਿ ਭਿਰਾਈ ਖਾਇ ॥ ੩੨ ॥ ਸਰਵਰ ਕੀ ਖੁੰਡੀ
 ਗਰ ਗੋਰੀ' । ਤਿਸ ਮਹਿ ਸਰਧਾ ਠਾਨਿ ਘਨੇਰੀ । ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨ ਕਛੁ
 ਬਿਚਾਰਹਿ । ਤੁਰਕ ਰੀਤਿ ਸਿਰ ਉਪਰ ਧਾਰਹਿ ॥ ੩੩ ॥ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਜਾਨਹਿ
 ਨਾਂਹੀ । ਮਹਾਂਮੰਦ ਗਮਨੈ ਬਦਰਾਹੀ' । ਜੇ ਦਿਜ ਪੰਡਿਤ, ਇਨ ਕਹੁ ਮਾਨਹਿ ।
 ਅਪਰਨ ਕੀ ਤਬਿ ਕੋਨ ਬਖਾਨਹਿ ॥ ੩੪ ॥ ਗੁੱਗਾ, ਮੀਗਾ, ਅਰੁ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਧਰਮ ਛੋਡਿ ਇਨ ਮਾਨਹਿ ਆਨ । ਤੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਕਜਾ ਮਾਨਹਿ ।
 ਡਹਿਕੇ ਹਿੰਦੂ ਤਜਾਗਤਿ ਸਜਾਨਹਿ ॥ ੩੫ ॥ ਕਿਤਿਕ ਸਿੱਖ ਭਿੱਖੀ ਕੇ
 ਮਾਂਹਿ । ਦੇਸੁ ਕੋ ਸਮੁਝਾਵਤਿ ਚਾਹਿ । 'ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ ਪਰ ਹੈਂ ।
 ਮਿਲਹੁ ਇਨਹਿ ਜੇ ਨਿਜ ਸੁਖ ਕਰਿ ਹੈਂ ॥ ੩੬ ॥ ਇਨ ਕੋ ਕ੍ਰੋਧ ਪ੍ਰਸੰਨ'
 ਅਵਲ ਨਹਿ । ਦਾਤਾ ਬਰ ਸਰਾਪ ਕੇ ਸਭਿ ਮਹਿ । ਦੇਵਨਿ ਕਹੁ ਭੀ' ਦੁਖ

'ਮੁਖੀਏ' । 'ਚਾਹਲਾਂ ਦਾ (ਸਾਰਾ) ਗੋਤ (ਕਬੀਲਾ) ਤਿਸਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਸੀ । 'ਗਲ ਵਿਚ
 ਪਾਈ । 'ਖੋਟੇ ਰਾਹ ਟੁਰਦਾ ਸੀ । 'ਖੁਸ਼ੀ । 'ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀ ।

ਸੁਖ ਦਾਨੀ । ਨਰ ਬਪੁਰਨਿ ਕੀ ਕਹਾਂ ਕਹਾਨੀ' ॥੩੭॥ ਇਤਯਾਦਿਕ ਤਿਸ
ਕੋ ਸਮੁਝਾਇ । ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਬ ਮਿਲਿਨਿ ਠਹਿਰਾਇ । ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਕੁਛ
ਲਈ ਉਪਾਇਨ ।—ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮੈਂ ਬੀਦੋਂ ਗੁਰੁ ਪਾਇਨ—॥ ੩੮ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਸੰਗਲ ਦੇਸ ਬਿਚਰਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ
ਨਾਮ ਸਪਤ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੭ ॥

੩੮. [ਦੇਸ ਰਾਜ । ਖਜਾਲਾ ਗ੍ਰਾਮ । ਦਮਦਮਾ । ਮੋੜ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਮੁਝਾਯਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਜਬਹਿ ਦੇਸੁ ਹੈ ਕਰਿ ਤਜਾਰ । ਭੀਰ ਸੰਗ
ਲੈ ਨਰਨਿ ਕੀ ਆਯੋ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਈ ॥ ਦਿਵਸ ਤੀਸਰੇ
ਦਰਸਨ ਆਯੋ । ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਾਇਨ ਧਰੀ ਜੁ ਲਜਾਯੋ । ਬਿਨੈ ਸਨੀ ਬਾਨੀ
ਕਹਿ ਕਰਿ ਕੈ । ਬੀਦਨ ਕੀਨਿ ਚਰਨ ਸਿਰ ਧਰਿ ਕੈ ॥੨॥ ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਦੇਖਿ ਕੈ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ । ਕਹਯੋ ਬਾਕ ਬਾਕਨਿ ਕੇ ਸੂਰੇ । 'ਆਵਹੁ ਦੇਸਰਾਜ ਬਨਿ
ਬੈਠਹੁ । ਜੇ ਦਿਵ ਸ਼ਰਧਾ ਸੁਭ ਘਰ ਪੈਠਹੁ' ॥ ੩ ॥ ਸਕਲ ਦੇਸ ਪਰ
ਹੁਕਮ ਚਲਾਵਹੁ । ਜੇ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਕਮਾਵਹੁਇਹ ਖੰਡੀ ਕਿਮ ਘਰ
ਮਹਿ ਰਾਖੀ ? ਕੜਾ ਗੁਨ ਕਰਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ ਸਾਖੀ ?' ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਦੇਸੁ
ਨੇ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ । 'ਸਰਵਰ ਕੀ ਖੰਡੀ ਇਹੁ ਪਾਈ । ਨਿਸ ਦਿਨ ਰੱਖਯਾ
ਕਰਹਿ ਹਮਾਰੀ । ਮਹਿਖੀ ਧੋਨੁਨਿ ਦੋਤਿ ਹਜ਼ਾਰੀ' ॥ ੫ ॥ ਦੂਧ ਪੁਤ ਕੋ
ਅਧਿਕ ਬਧਾਵਤਿ । ਸਕਲ ਦੇਸ ਤਿਸ ਬਹੁਤ ਮਨਾਵਤਿ । ਕਰਹਿ ਰੋਟ
ਅਰਪਹਿ ਤਿਸ ਤਾਈਂ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੀਦਹਿ ਸਿਰ ਨਜਾਈ' ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਪੁਨ ਸਮੁਝਾਵਾ । 'ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਬਨ ਕੇ ਇਹ ਦਾਵਾ' । ਕੜੇ
ਅਪਨੇ ਪਰਲੋਕ ਬਿਗਾਰਾ ? ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਿਸਾਰਾ ? ॥੭॥ ਜਬਿ
ਜਮ ਕੇ ਬਸਿ ਪਰ ਹੈਂ ਜਾਈ । ਤਹਾਂ ਹੋਇ ਹੈ ਕੌਨ ਸਹਾਈ ? । ਜਿਸਕੋ
ਦੰਡ ਸਭਿਨਿ ਪਰ ਅਹੈ । ਤਿਸ ਆਗੇ ਕੋ ਧੀਰਜ ਲਹੈ ? ॥੮॥ ਸਤਿਗੁਰ
ਸੱਤਿਨਾਮ ਬਿਨ ਔਰ । ਨਹੀਂ ਛੁਰਾਇ ਸਕਹਿ ਤਿਸ ਠੌਰ । ਜਗ ਮੈਂ ਜੇ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ ਚਾਹੈਂ । ਨਿਜ ਦਸਟਨਿ ਕੋ ਦਲਨਿ ਉਮਾਹੈਂ ॥ ੯ ॥ ਹਮ ਤੋ
ਪੈਚ ਭੀਰ ਤੁਮ ਲਹੁ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਾਰਜ ਕਰਿ ਹੈਂ ਏਹੁ' । ਸੁਨਿ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਹਾਏ । ਦੇਸੁ ਉਰ ਮਹਿ ਤਿਸ ਛਿਨ ਭਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਸਰਵਰ

ਜੇ ਦਿਨੁ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਤਾਂ (ਸਿੱਖੀ ਰੂਪੀ) ਸੁਭ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇ । 'ਗੋਰਿਆਂ ਮੱਥੀਆਂ
ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਲਿੰਦੀ ਹੈ । 'ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ (ਰੂਪੀ) ਬਨ ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਵਾ ਅਗਨੀ (ਵਤ ਨਾਸ਼
ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ) ।

ਕੀ ਖੂੰਭੀ ਗਰ ਪਾਈ। ਤੂਰਨ ਤੋਰਤਿ ਦੂਰ ਬਗਾਈ। ਪੰਚ ਤੀਰ ਲੇ
ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨੀਕ ਮਨ ਮਾਨੀ ॥ ੧੧ ॥ ਅਪਨੇ ਲੋਕਨਿ
ਮਹਿ ਪੁਨ ਕਹੜੇ। ‘ਅਬਿ ਲੋ ਮੋਂ ਭੂਲੜੇ ਬਹੁ ਰਹੜੇ। ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ
ਮਾਨਤਿ ਹਮ ਰਹੇ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਗੀਤਿ ਨਹਿ ਲਹੇ ॥ ੧੨ ॥ ਪ੍ਰਥਮ
ਜਵਨ ਕੋ ਅਰਪ ਜੁ ਦੀਨਾ^੧। ਪਾਛੇ ਆਪ ਅਚਵਨੋਂ ਕੀਨਾ। ਰਾਮ ਰਹੀਮ
ਨ ਮਾਨੜੋਂ ਕੋਈ। ਆਇ ਸਹਾਇਕ ਅੰਤ ਜੁ ਹੋਈ ॥ ੧੩ ॥ ਅਬਿ ਮੈਂ ਰਹਿ
ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ਼ਰਨੀ। ਕਰਵਿ ਸਕਲ ਹੀ ਆਛੀ ਕਰਨੀ^੨। ਇਮ
ਕਹਿ ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਘਰ ਗਯੋ। ਸੇਵ ਗੁਰਨਿ ਕੀ ਕਰਤੋ ਭਯੋ ॥ ੧੪ ॥
ਦੁਗਧ ਅੰਨ ਮਿਸ਼ਟਾਨ ਘਨੇਰੇ। ਚਹਿਯ ਵਸਤੁ ਪਹੁੰਚਾਵੇ ਡੇਰੇ। ਬੈਠਹਿ
ਨਿਕਟਿ ਸੁਨੈਂ ਗੁਰੁ ਬੈਨ। ਦਰਸਹਿ ਕਰਹਿ ਸਫਲ ਜੁਗ ਨੈਨ ॥ ੧੫ ॥
ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਗਇ। ਭਯੋ ਸੁ ਤਜਾਰ ਚਲਨਿ ਅਗਵਾਇ।
ਦੋਸਰਾਜ ਕਹੁ ਵਿਫਤਾ ਦੀਨਸਿ। ‘ਮਤਿ ਅਡੋਲ ਰਹੁ ਨਿਸ਼ਚਾ ਲੀਨਸਿ
॥ ੧੬ ॥ ਇਨ ਕਹੁ ਤੀਰ ਨਹੀਂ ਮਨ ਜਾਨਿ। ਪੰਚ ਬੀਰ ਆਏ ਤੁਵ
ਪਾਨ^੩। ਜੋਤਿਕ ਹੈ ਚਹੁਕੁੰਟ ਮਝਾਰੀ। ਕੋਇ ਨ ਠਹਿਰਹਿ ਇਨਹੁ
ਅਗਾਰੀ ॥ ੧੭ ॥ ਜਿਸ ਚਾਹੈ ਜੀਤਹੁ ਕਰਿ ਸੰਗ। ਨਹਿ ਅਰਿ ਅਰਹਿ ਹੋਹਿ
ਭਟ ਭੰਗ^੪। ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਕਹਿ ਕੈ ਇਸ ਭਾਂਤਿ। ਗਮਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ
ਤਾਤ ॥ ੧੮ ॥ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੇ ਗ੍ਰਾਮ ਜੁ ‘ਖਮਾਲੇ’। ਬਾਸਹਿ ਚਾਂਹਲ ਗੋਤ
ਬਿਸਾਲੇ। ਉਤਰਿ ਪਰੇ ਡੇਰਾ ਤਹਿ ਕੀਨ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ
ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੯ ॥ ਮਿਲਿਥੇ ਹੇਤੁ ਜਾਟ ਨਹਿ ਆਏ। ਤਨਕ ਨ ਸੇਵ ਕਰੀ ਮਨ
ਲਾਏ। ਮੰਦ ਭਾਗ ਜਿਨ ਕੋ ਪਛੁਤਾਵਾ। ਲੈ ਨਹਿ ਸਕੇ^੫, ਘਰਹਿ ਗੁਰ
ਆਵਾ ॥ ੨੦ ॥ ਇਕ ਦਿਜ ਮਿਲਯੋ ਸੇਵ ਬਹੁ ਠਾਨੀ। ਕਰਤਿ ਭਾਉ ਕਾਯਾਂ
ਮਨ ਬਾਨੀ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਹਿ ਪਾਸ। ਸੁਨਿ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ
ਬਿਲਾਸ ॥ ੨੧ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ। ਬਿਚਰਤਿ ਚਰਨ
ਸਾਥ ਤਿਸ ਥਾਇ। ਹੁਤੋ ਸੰਗ ਦਿਜਬਰ ਬਿਚਰੰਤਾ। ਅਧਿਕ ਭਾਵਨੀ
ਰਿਦੈ ਧਰੰਤਾ ॥ ੨੨ ॥ ਕੋਤਿਕ ਲੋਕ ਸੰਗ ਤਹਿ ਫਿਰਹੀਂ। ਤਬਿ ਦਿਜ
ਸੋਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਚਰਹੀਂ। ‘ਕੁਛ ਸੰਮਤ ਬੀਤੇ ਇਸ ਥਾਨ। ਲਗਹਿ

^੧ਪਹਿਲੇ ਜੋ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਰਪਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ^੨ਕਿਰਤ। ^੩ਤੋਰੇ ਹੱਥ। ^੪(ਦਰਸ਼ਨ) ਨਾ ਲੈ ਸਕੇ।

ਏਕ ਬਟ^੧ ਬਿੱਛ ਮਹਾਨ ॥ ੨੩ ॥ ਅਰੁ ਇਸ ਨਿਕਟਿ ਕੂਪ ਬਨਿਵਾਵੈ ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਨੀਰ ਬਹੁਤ ਨਰ ਪਾਵੈ^੨ । ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨੈ । ਸੈ
 ਅਬਿ ਲਗੇ ਕਹੈ ਕਵਿ ਜਾਨੈ^੩ ॥ ੨੪ ॥ ਗ੍ਰਾਮ ਸੁ ਖਜਾਲੇ ਮਹਿ ਅਬਿ ਅਹੈ^੪ ।
 ਬਿਦਤ ਲਗੇ ਨਰ ਜਾਇ ਸੁ ਲਹੈ^੫ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਿ ਬਾਸੈ ।
 ਇਸ ਪਰ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਗਾਸੈ ॥ ੨੫ ॥ ਕਰੀ ਬਿੱਪੁ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਸਾਲਾ ।
 ਹਲਤ ਪਲਤ ਮਹਿ ਰਹੈ ਸੁਖਾਲਾ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਰਮੈ ਕੂਚ ਨਿਜ ਡੇਰਾ ।
 ਨਿਕਟ ਦਮਦਮੇ ਮੋੜ ਬਡੇਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਤਿਸੀ ਗ੍ਰਾਮ ਕਹੁ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ ।
 ਉਤਰੈ ਚਹਤਿ ਦੇਖਿ ਸੁਭ ਥਾਈਂ । ਇਕ ਥਲ ਕੰਟਕ ਕੀ ਬਡ ਬਾਰ ।
 ਬਾਰਾ ਕਰਮੈ ਹੁਤੋ ਇਕਸਾਰ^੬ ॥ ੨੭ ॥ ਤਹਿ ਕੇ ਕੰਟਕ ਕੁਛ ਹਟਵਾਏ ।
 ਡੇਰੇ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਪਵਿਸਾਏ । ਉਤਰਨਿ ਲਗੇ ਤਬਹਿ ਨਰ ਆਇ ਬਰ-
 ਜਤਿ ਭਏ 'ਨ ਸੁਭ ਇਹ ਥਾਇ ॥ ੨੮ ॥ ਜੰਡ ਖਰੋ ਇਸ ਮਹਿ ਜੈ ਭਾਰਾ ।
 ਕਾਂਡ ਪੱਤ੍ਰ ਜੁਤਿ ਲਹਿ ਬਿਸਤਾਰਾ । ਬਸਹਿ ਪਿਸ਼ਾਚ^੭ ਇਸੀ ਮੈਂ ਕਬਿ ਕੋ ।
 ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਖੈ ਦੀਨਸਿ ਭੈ ਸਭਿ ਕੋ ॥ ੨੯ ॥ ਤੁਮ ਭੀ ਨਹਿ ਉਤਰਹੁ ਇਸ
 ਥਾਨ । ਘਾਤੁ ਪਾਇ ਕਰਿ ਹਾਨਹਿ ਪ੍ਰਾਨ । ਪਿਖਹਿ ਅਵੱਗਯਾ ਜਿਸ ਮਹਿ
 ਕਬਿਹੂੰ । ਕਰਤਾ ਤਿਸਹਿ ਬਿਨਾਸਨਿ ਤਬਿਹੂੰ ॥ ੩੦ ॥ ਹਮ ਪੂਜਤਿ ਭੈ
 ਜੁਤਿ ਨਿਤ ਰਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਤੁਮ ਕੋ ਕਹੈ । ਵਹਿਰ ਕਰਹੁ ਕਿਤ
 ਡੇਰਾ ਜਾਇ । ਸੁਖ ਸੋ ਬਸਹੁ ਨਿਸਾ ਕੋ ਪਾਇ ॥ ੩੧ ॥ ਤੁਮ ਕੋ ਸੁਧਿ ਹਮ
 ਦਈ ਬਤਾਇ । ਹੋਇ ਨ ਅਸ ਪੀਛੇ ਪਛੁਤਾਇ^੮ । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਤਿਨ
 ਸੋਂ ਕਹੈ । ਅਬਿ ਲੋ ਇਹਾਂ ਪਿਸ਼ਾਚ ਜੁ ਰਹੈ ॥ ੩੨ ॥ ਆਗੈ ਨਹੀਂ
 ਰਹੈ ਇਸ ਥਾਨ । ਨਿਕਸਿ ਜਾਇਗੋ ਬਿਹਰਹਿ ਆਨ^੯ । ਬਸਹਿ ਦੋਵਤਾ
 ਇਸ ਥਲ ਆਇ । ਜਿਸ ਤੇ ਤੁਮ ਸਗਰੇ ਸੁਖ ਪਾਇ^{੧੦} ॥ ੩੩ ॥ ਤਬ ਡੇਰਾ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਮਾਯੋ । ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਦੇਵ ਸੁ ਆਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੈ ਬਿਨਤੀ
 ਠਾਨੀ । 'ਤੁਮ ਸਮਰੱਥ ਸਗਲ ਗੁਨ ਖਾਨੀ ॥ ੩੪ ॥ ਏਹਾ ॥ ਪੂਰਬ

^੧ਬੋਹੜ ਦਾ । ^੨ਕਵੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਓਹ (ਬੋਹੜ ਤੇ ਖੂਹ) ਹੁਣ ਤਕ ਜਾਣੇ ਭਾਵ ਵੇਖੇ
 ਜਾਂਦੇ ਹਨ । (ਅ) ਕਵੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਓਹ ਹੁਣ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ (ਤੇ ਲੋਕ) ਜਾਣਦੇ ਹਨ ।
^੩ਅਜੇ ਤਕ ਹਨ (ਬਿੱਛ ਤੇ ਖੂਹ) । ^੪ਪ੍ਰਤੱਛ ਲਗੇ ਹੋਏ ਲੋਕੀ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ । ^੫ਇਕ ਥਾਂ
 ਕੰਠਿਆਂ ਦੀ ਵਾੜ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਵਾੜਾ (ਵਲਗਣ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ^੬ਭੂਤ । ^੭(ਕਿਤੇ)
 ਹੋਰਥੇ ਵਿਚਰੇਗਾ । ^੮ਪਾਓਗੇ ।

ਹਮ ਇਕਠੇ ਸਕਲ ਬਸਤੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ। ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਕੋ
 ਕਹਿਤ ਭਏ ਹਿਤ ਨਾਲ ॥੩੫॥ ਚੋਪਈ ॥—ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਬਹੁ ਜੋ ਪਰਜੈ।
 ਉਜਰਜੈ ਧਰਮ ਝੂਠ ਬੋ ਕਰਜੈ^੧। ਅਥਿ ਤੁਮ ਜਾਇ ਬਸਾਵਨਿ ਕਰੀਅਹਿ।
 ਹਮਰੇ ਕਰ ਕੀ ਛਟੀ ਸੁ ਧਰੀਅਹਿ॥੩੬॥ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕੋ ਲਾਖਹੁ ਦਲ ਹੈ।
 ਦੇਖਿ ਛਟੀ ਭਾਜਹਿ ਤਜਿ ਚਲਿ ਹੈ^੨—। ਹੁਕਮ ਮਾਨਿ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਸੁ
 ਆਏ। ਹਮ ਸਭਿਹਨਿ ਕੋ ਦੀਨਿ ਪੁਲਾਏ ॥ ੩੭ ॥ ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼ ਇਤਹਿ
 ਸਭਿ ਆਏ। ਆਦਿ ਬਠਿੰਡੇ ਬਸਿ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਆਵਨਿ ਭਾ ਇਸ ਦੇਸ਼
 ਤੁਮਾਰੋ। ਹਮ ਕੋ ਦੁਖਦ ਸੁ ਡਰ ਉਰ ਧਾਰੋ ॥੩੮॥ ਕਹਾਂ ਬਾਸ ਹਮ ਕਰਿ
 ਹੈ ਜਾਏ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਦਿਹੁ ਦੇਸ਼ ਬਤਾਏ^੩। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਜੈ ‘ਆਇ
 ਇਕ ਕਾਲ। ਬਿਤਹਿ ਬਰਖ ਕੇਤਿਕ ਇਸ ਢਾਲ ॥ ੩੯ ॥ ਏਕ ਪੁਰਖ
 ਆਵਹਿ ਇਸ ਦੇਸ਼। ਜਾਇ ਬਠਿੰਡੇ ਕਰਹਿ ਪਵੇਸ਼। ਤਹਿ ਤੇ ਦੇਵ
 ਨਿਕਾਸਹਿ ਸੋਇ^੪। ਬਸਿਬੇ ਦੇਸ਼ ਦੇਇ ਜਬਿ ਹੋਇ^੫ ॥ ੪੦॥ ਇਮ ਸੁਨਿ
 ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਗਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੇਜ ਸੋਇ ਸੁਖ ਲਹਯੋ। ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ
 ਸੁਖ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਪੁਨ ਤਮ ਨਸਜੋ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥ ੪੧ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ ‘ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼ ਬਿਚਰਨਿ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰ-
 ਨਨ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੯ ॥

੩੯. [ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਤ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਤਿਸ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਬਸੇ ਗੁਰੁ ਮਹਾਰਾਜ। ਸੰਗਤਿ
 ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਲ ਹੁਇ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਧਰੇ ਕਾਜ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਚਲਦਲ
 ਲਗਜੋ ਜੰਡ ਤਿਸ ਮਾਂਗੀ^੧। ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕ ਨਿਫਲ ਕਿਮ ਜਾਹੀ^੨।
 ਭਯੋ ਦੇਵਤਾ ਕੋ ਤਹਿ ਬਾਸ^੩। ਜੋ ਸਭਿ ਕੋ ਸੁਖ ਦੇਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼^੪ ॥੨॥ ਸੁਠ
 ਪ੍ਰਯੋਕ ਇਕ ਦਯੋਸ ਡਸਾਯੋ। ਉੱਜਲ ਆਸਤਰਨ ਸੋ ਛਾਯੋ। ਤਿਸ ਪਰ
 ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਮਹਾਰਾਜ। ਦਰਸਨ ਦੇਤਿ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ॥ ੩ ॥ ਅਪਰ
 ਪੰਚਾਇਤ ਗੁਰ ਫਿਰ ਆਇ। ਕੰਬਲ ਪਰ ਬੈਠੇ ਸਮੁਦਾਇ। ਦਰਸਨ

^੧(ਗੋਇੰਦੇ) ਨੇ ਝੂਠਾ ਧਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਇਸ ਲਈ) ਉੱਜੜ ਗਿਆ ਹੈ। ^੨(ਥਾਂ ਨੂੰ) ਛੱਡ ਕੇ
 ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ^੩ਤਿੱਥੇ ਵੀ ਉਹ ਦੇਉ ਨੂੰ ਕੱਢੇਗਾ। ^੪ਜਦੋਂ (ਉਹ) ਹੋਵੇਗਾ (ਤੁਹਾਡੇ) ਵਸਣੇ ਲਈ
 ਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ। ^੫ਤਿਸ ਜੰਡ ਵਿਚ ਪਿਪਲ ਉਗ ਪਿਆ। ^੬(ਪਿੱਪਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ) ਤਿੱਥੇ ਦੇਵਤਾ
 ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ^੭(ਛਾਇਆ ਰੂਪੀ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੁਖ ਦੇਣ (ਕਰਕੇ ਪਿਪਲ ਦੇਵਤਾ ਹੈ)।

ਕਰਹਿ ਹੋਇ ਅਰਦਾਸ। ਅਰਪਹਿ ਬਿੰਦ ਉਪਾਇਨ ਪਾਸ ॥ ੪ ॥

ਉਤ ਦੇਸੁ ਦੀ ਸੁਨਹੁ ਕਹਾਨੀ॥ਜਨੋ ਕੀਨਸਿ ਨਿਜ ਸਰਧਾ ਹਾਨੀ॥ਹੇਤੁ ਪਰਖਿਥੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਤਾਂਹਿ^੧। ਕੁਛ ਸੈਕਟ ਹੋਯਹੁ ਤਨ ਮਾਂਹਿ॥੫॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਗੁਰ ਪਾਛੇ ਭਯੋ। ਕਸ਼ਟ ਸੰਗ ਤਨ ਕੋ ਤਪਤਯੋ^੨। ਧਾਇ ਨਾਮ ਤਿਸ ਇਸਤੀ ਕੇਰਾ। ਬੇਮਖ ਸਰਵਹ ਤੇ ਪਤਿ ਹੇਰਾ ॥ ੬ ॥ ਭਈ ਕ੍ਰੋਧ ਸੋ ਤਾੜਨੋ ਕੀਤ। ‘ਤੈਂ ਕਿਸ ਤੇ ਸੀਖਨੋ ਅਸ ਮੰਤ ? ਬਡੇ ਤੁਮਾਰੇ ਮਾਨਹਿ ਜਾਂਹੁ। ਦੂਧ ਪੁੰਤ ਜੋ ਦੇ ਘਰ ਮਾਂਹੁ^੩ ॥੭॥ ਦੇਤਿ ਮੁਰਾਦ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਜੋਇ। ਤੈਂ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਤਜਾਗਨੋ ਸੋਇ ? ਖੂੰਡੀ ਗਰ ਤੇ ਰੋਗਨਿ ਕੀਨਿ। ਕਿਸ ਦੇਭੀ ਤੇ ਇਹ ਸਰ ਲੀਨਿ ॥੮॥ ਯਾਂਤੇ ਕਸ਼ਟ ਤੋਹਿ ਕਉ ਹੋਵਾਂ। ਨਿਜ ਮੰਨਤ ਪਰ ਨਹੀਂ ਖਰੋਵਾਂ^੪। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਹਿ ਬਾਕ ਘਨੋਰੇ। ਸਰਵਰ ਮੰਨਤ ਪਰ ਪਤਿ ਪੋਰੇ ॥੯॥ ਦੋਇ ਦਿਵਸ ਨਹਿ ਮਾਨਜੋ ਦੇਸੁ। ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ਵਿਸ਼ੈਸੁ। ਦਿਵਸ ਤੀਸਰੇ ਮਹਿ ਮਨਵਾਵਾ। ਤ੍ਰਾਸ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਬਹੁਤ ਬਤਾਵਾ ॥ ੧੦ ॥ ਕਹੇ ਭਾਰਜਾ ਕੇ ਮਤਿ ਅੰਧੇ। ਸਰਵਰ ਕੀ ਖੂੰਡੀ ਗਰ ਬੈਧੋਬੋਲਿ ਭਿਰਾਈ ਰੋਟ ਪਕਾਯੋ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਘਿਘਿਆਯੋ ॥੧੧॥ ਕਰਿ ਛਲ ਤੀਰ ਧਾਇ ਲੇ ਲੀਨੇ। ਬਹੁਤ ਖੰਭ ਤਿਹ ਤੋਰਨਿ ਕੀਨੇ। ਕਰੀ ਅਵਗਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨੀ। ਬੈਠੇ ‘ਮੋੜ’ ਗਾਮ ਇਸਥਾਨੀ ॥੧੨॥ ਪੰਚਾਇਤ ਸੋ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। ‘ਗਜ਼ਬ ਕਰਨੋ ਦੇਸੁ ਮਤਿਮਾਰੇ। ਪੰਚ ਬੀਰ ਤੀਰਨਿ ਮਹਿ ਥਾਪੇ। ਸੋ ਲੋ ਕਰਿ ਨਹਿ ਰਾਖੇ ਆਪੇ ॥ ੧੩ ॥ ਨਿਜ ਦਾਰਾ ਕਹ ਦੇ ਤੁਰਵਾਏ। ਅਥਿਲੈ ਤਿਹ ਫਲ ਦੁਖ ਨਹਿ ਪਾਏ। ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਨ^੫ ਹਮ ਤੇ ਹੁਇ ਬੀਰ। ਤਜਿ ਤੀਰਨਿ ਆਏ ਹਮ ਤੀਰ’ ॥੧੪॥ ਤਿਸ ਪੰਚਾਇਤ ਮਹਿ ਨਰ ਕੋਈ। ਸਨਬੰਧੀ ਦੇਸੁ ਕੇ ਤੋਈ। ਖਰੇ ਭਏ ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਗਾਰੀ। ‘ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ! ਛਿਮਾਂ ਕਰਹੁ ਇਸ ਬਾਰੀ ॥ ੧੫ ॥ ਹਮ ਜੋ ਲੋ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਜਾਇ’^੬। ਸ਼ਰਨ ਆਪ ਕੀ ਪਰੈ ਸੁ ਆਇਧੀਰਜ ਧਰਮ ਧਾਮ ਤੁਮ ਅਹੋ। ਤਤਛਿਨ ਕਰਹੁ ਆਪ ਜਿਮ ਚਹੋ’ ॥੧੬॥ ਬਿਨੈ ਬਾਕ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਹਿਕੈ। ਗਮਨੇ ਭਿੱਖੀ ਕਹੁ ਚਿਤ ਚਹਿਕੈ। ਮਿਲੇ ਆਇ ਕਰਿ ਬਾਤ ਜਨਾਏ। ‘ਕਜੋਂ ਗੁਰ ਕੇ ਤੁਮ ਤੀਰ ਤੁਰਾਏ’ ॥ ੧੭ ॥

^੧(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਤਿਸਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਪਰਖਣੇ ਵਾਸਤੇ। ^੨ਤਨ ਤਪ ਗਿਆ। ^੩ਭਰਕੇ। ^੪ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਮਝਾਵਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ^੫ਇਹ ਚੋਪਈ ਕਈ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੁਨਤਿ ਨਟਨੋ ਦੇਸੁ ਕਹਿ ਤਾਂਹਿ । ਗੁਰ ਫਿਰਾ ਬੁਠ ਕਹਯੋ ਕਿਸ ਜਾਂਹਿ ।
 ਨਹਿ ਭੈਰੋ ਹਮ ਤੀਰ ਤਿਨਹੁ ਕੇ । ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨਿ ਕੀਨਿ ਜਿਨਹੁ ਕੇ ॥
 ੧੯ ॥ ਸੁਨਿ ਪੰਚਾਇਤ ਗੁਰ ਫਿਰਾ ਆਈ । ਤੁਮਰੇ ਪਰ ਇਕ ਆਸ
 ਟਿਕਾਈ । ਰਾਵਰ ਕੀ ਸਿੱਖੀ ਤਿਨ ਧਾਰੀ । ਅਪਰਨਿ ਕੀ ਮੰਨਤ ਸ
 ਬਿਸਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਬੁਠੇ ਬਾਕ ਸੁਨੇ ਗੁਰ ਕਹਯੋ । ਪਤਾ ਬਤਾਯੋ ਤਿਨ ਜੋ
 ਚਹਯੋ । ਹੁਕਮ ਭਾਰਜਾ ਕੇ ਤਿਨ ਮਾਨਾ । ਮੰਦਮਤੀ ਨਹਿ ਭੋਦ ਪਛਾਨਾ
 ॥ ੨੦ ॥ ਪੁਨ ਹਟਿ ਕੈ ਪੰਚਾਇਤ ਆਈ । ਸਗਰੀ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਬਤਾਈ ।
 ਘਰ ਸੇ ਦੁਰਿ ਕੈ ਜੋ ਤੁਮ ਕੀਨਸਿ । ਮਨ ਗਤਿ ਜੁਤਿ ਸਭਿ ਹੀ ਗੁਰ
 ਚੀਨਸਿ ॥ ੨੧ ॥ ਕਹੇ ਤੁਮਾਰੇ ਕਯਾ ਅਥਿ ਹੋਇ । ਪਰਹੁ ਚਰਨ
 ਸਮਸ਼ਾਵਹੁ ਸੋਇ । ਸੁਨੀ ਧਾਇ, ਪੰਚਾਇਤ ਆਈ । ਪਤਿ ਕੋ ਝਿਰਕਤਿ
 ਕੋਧ ਬਧਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਘਰ ਸੇ ਵਹਿਰ ਨ ਨਿਕਸਨਿ ਦੀਨਸਿ । ਮਿਲਿਨਿ
 ਪੰਚਾਇਤ ਕੋ ਨਹਿ ਕੀਨਸਿ । ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਵਸ ਬੈਠਿ ਹਰਿ ਆਏ ।
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬਿਨਤੀ ਮੁਖ ਗਾਏ ॥ ੨੩ ॥ ਛਿਮਾ ਨਿਧਾਨ ਆਪ ਤੁਮ
 ਆਹੋ । ਲਖਿ ਸਭਿ ਯੋਗੁਨ ਕੁਛ ਨਹਿ ਕਹੋ । ਪਤਿਤ ਪਾਵਨੋ ਨਾਮ
 ਤੁਮਾਰਾ । ਘਨ ਸਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਇਕਸਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਿ ਪੰਚਾਇਤ ਕੋ
 ਬਚ ਦੀਨ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਕਹਯੋ ਸਭਿ ਚੀਨ । ਬੀਚ ਫਿਰੇ ਤੁਮ ਇਕ
 ਦੁਇ ਬਾਰ । ਯਾਂਤੋ ਤਲਕਾ ਬਸਹਿ ਉਦਾਰ ॥ ੨੫ ॥ ਅਰੁ ਦੇਸੁ ਕੀ
 ਗਤਿ ਭਈ ਏਹੀ । ਕੱਲਰ ਤੇ ਹਮ ਕੀਨਹੁ ਲੋਹੀ । ਪੁਨਹੁ ਲੁਨ ਕੱਲਰ
 ਹੁਇ ਗਯੋ । ਬੀਸ ਆਪਨੋ ਨਾਸ਼ਨਿ ਕਯੋ ॥ ੨੬ ॥ ਅਥਿ ਤੇ ਆਗੇ ਉਪਜੈ
 ਨਾਹੀ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਜੀਵਤਿ ਮਰਿ ਜਾਂਹੀ । ਲਹੈ ਸਜਾਇ ਜਾਇ ਜਮਧਾਮ ।
 ਕੈ ਨ ਛੁਟਾਵਨਿ ਕੋ ਲੈ ਨਾਮ ॥ ੨੭ ॥ ਬਿਨ ਹਾਕਮ ਜਿਮ ਰੱਯਤ ਲੁਟੀ-
 ਯਹਿ । ਪਤਿ ਸਮਰਥ ਬਿਨ ਕਹੁ ਕਿਮ ਛੁਟੀਯਹਿ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰ
 ਸੁਖ ਬਖਾਨਾ । ਪਰਜੈ ਜਾਇ ਤਿਹ ਬੰਜੁ ਸਮਾਨਾ ॥ ੨੮ ॥ ਦਿਵਸ ਕਿਤਿਕ
 ਮਹਿ ਦੇਸੁ ਮਰਜੈ । ਗੰਡਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਠਾਵਨਿ ਕਰਜੈ । ਕਿੰਚਤ ਮਾਸ ਬਿਤੇ
 ਜਾਇ ਤਾਂਹੁ । ਪਿਤ ਕੋ ਰਾਜ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਮਾਹੁ ॥ ੨੯ ॥ ਗੰਡੇ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ

ਦੇਸੁ ਗਿਆ, ਮੁਕਤ ਗਿਆ । ਮਨ ਦੀ ਗਤੀ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ।

ਬੇਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ [ਸ਼ੇਖਰ, ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਲੇਖਣਾ ਨਾਮ 'ਮਰਗੁਜ਼ਾਰ' ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ] । ਸਮੱਥ
 ਆਮੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ।

ਕੋ ਇਕ ਭਾਤ । ਤਿਸ ਨੇ ਕਰਜੇ ਖੁਨ ਕਿਤ ਜਾਤਿ । ਸੋ ਗੈਂਡੇ ਤਤਕਾਲੇ
ਬਲਾਵਾ । ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਬਰਛੀ ਸੰਗ ਘਾਵਾ ॥ ੩੦ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਭਾਤ ਹੋਇ
ਇਕ ਠਾਏ । ਮਹਾਂ ਸ਼ੈਕ ਧਰਿ ਰਿਦਾ ਤਪਾਏ । ਤਸਕਰ ਸਮ ਨਿਸ ਮਹਿ
ਤਹਿ ਗਏ । ਗੈਂਡਾ ਸੁਪਤਿ ਜਹਾਂ ਬਿਤ ਕਿਏ ॥ ੩੧ ॥ ਤਰਵਾਰਨਿ ਸੰਗ
ਐਸੇ ਮਾਰਜੇ । ਭਾਜਨਿ ਹੋਤ ਨ ਪਗ ਇਕ ਧਾਰਜੇ । ਜਬਿ ਸੰਘਾਰ ਕਰਿ
ਚਲੇ ਪਲਾਈ । ਸੁਭਟਨਿ ਸੈਨਾ ਕੋ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ॥ ੩੨ ॥ ਚੜ੍ਹੀ ਫੌਜ ਤਿਨ
ਪਾਛੈ ਪਰੀ । ਵਹਿਰ ਹਤੇ ਲਰ ਕਰਿ ਇਕ ਘਰੀ । ਜਬਿ ਗੈਂਡਾ ਇਮ ਮਾਰਜੇ
ਗਯੋ । ਪੌਤ੍ਰ ਸੁ ਦੇਸੂ ਕੋ ਇਕ ਬਿਯੋ ॥ ੩੩ ॥ ਸੋ ਬਿਖ* ਦੇਇ ਸ਼ਰੀਕਨਿ
ਮਾਰਜੇ । ਇਮ ਸਗਰੋ ਤਿਹ ਮੂਲ ਉਖਾਰਜੇ । ਰਹਜੇ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਤਿਸ ਕੋ
ਕੋਈ । ਗੁਰੂ ਦੇਸ ਤੇ ਅਸ ਗਤਿ ਹੋਈ ॥ ੩੪ ॥ ਅਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ
ਸੁਨੀਜੈਗਾਮ ਮੋੜ ਮਹਿ ਬਿਰਤਾ ਕੀਜੈ । ਡੇਵ ਕੋਸ ਤਹਿ ਤੇ ਇਕ ਤਾਲਾ
ਤਹਾਂ ਸੁ ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੩੫ ॥ ਜੋ ਸੰਗਤਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਆਵੈ ।
ਉਪਦੇਸ਼ਹਿ ਸੁਭ ਤਾਲ ਖਨਾਵੈ । ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਹਿ ਸਿੱਖਨਿ ਪਰ ਘਨੀ । ਚਾਰ
ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਗੁਰ ਧਨੀ ॥ ੩੬ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਭਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਵਹਿ ।
ਪਾਇਨਿ ਪਰਸਹਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਹਿ । ਤਹਾਂ ਤੜਾਗ ਬਡੈ ਖਨਵਾਯੋ । ਜਲ
ਸੰਦਰ ਹਿਤ ਤਜਾਰ ਕਰਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਸਿ ਕੈ ਤਿਸ ਥਾਨੇ ।
ਬਹੁਰ ਕੂਚ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਸਾਨੇ । 'ਖਾਨੇ' ਗ੍ਰਾਮ ਗਏ ਸੁਖਦਾਇ । ਪੁਨ
ਦਮਦਮੇ ਪਹੁਚੈ ਜਾਇ ॥ ੩੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ
ਰਾਸੇ 'ਸੰਗਲ ਦੇਸ ਬਿਓਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਰਨਨੇ ਨਾਮ ਉਨਚੌਰ੍ਹੀਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੯ ॥

੪੦. [ਸੁਲੀਸਰ ਵਿਚ ਚੌਰ ਨੂੰ ਸੁਲੀ । ਬਰੇ ਗ੍ਰਾਮ ।]

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸੀ ਗੀਤਿ ਸੋਵਤਿ ਸੁਮਤਿ ਵਰ ਪਾਵਹਿ ਨਰ ਬੰਦ । ਜਬਹਿ
ਅਵੱਗਤਾ ਕੋ ਕਰਹਿ ਸੁਪ ਸਹੈ ਮਤਿਮੰਦ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਪੁਨ ਸੁਲੀਸਰ^੧
ਕੋ ਗੁਰ ਆਏ । ਡੇਰਾ ਕਰਜੇ ਦੇਖਿ ਸੁਭ ਥਾਏ । ਸੂਰਜ ਅਸਤਜੋ ਭਾ
ਅੰਧਕਾਰੇ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੁਪਤੇ ਸਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਵੈ ਤਸਕਰ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ
ਲਾਰੇ । ਕਿਤਿਕ ਦਿਨਨਿ ਤੇ ਮੂਢ ਅਭਾਰੇ । ਏਕ ਤੁਰਕ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਸੋਇ ।
ਲੇਨਿ ਤੁਰੰਗ ਤਕਤਿ ਹੈਂ ਦੇਇ ॥ ੩ ॥ ਸਿਵਰ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠੇ ਕਿਤ
ਦੁਰਿ ਕੈ । ਦੇਖਨਿ ਘਾਤ ਲੇਹਿ ਜਿਮ ਹਰਿ ਕੈ । ਤਬਹਿ ਕੇਹਰੀ ਭੀਖਨ
ਭੋਖਾ । ਗੁਰ ਡੇਰੇ ਕੋ ਆਵਤਿ ਦੇਖਾ ॥ ੪ ॥ ਚਾਰਹੁ ਓਰ ਫਿਰਜੇ ਕਰਿ ਬੇਦਨ ।

^੧ਸੈਨਾ ਦੇ ਸੁਚਮਿਆਂ ਨੇ । ^੨ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ । ^੩ਮਾਲਕ । ^੪ਨਾਮ ਪਿੰਡ । *ਪਾ:-ਬਿਸ ।

ਇਸ ਮਨਾਇ ਕੈ ਦੋਸ ਨਿਕੰਦਨ । ਗਮਨੈ ਪੁਨ ਕਾਨਨ ਕੈ ਸੋਈ ।
 ਦੇਖਤਿ ਦੂਰੇ ਸੁ ਤਸਕਰ ਦੋਈ ॥ ੫ ॥ ਕਹੈ ਤੁਰਕ 'ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੀਰ।
 ਉਚਿਤ ਮਾਨਿਬੈ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ । ਜਿਸ ਫਿਰ ਪਸੁ ਸ਼ੇਰ ਚਲਿ ਆਵਾ । ਨਮੋ
 ਪ੍ਰਦੋਛਨ ਕਰਨਿ ਸਿਧਾਵਾ ॥ ੬ ॥ ਮੈਂ ਤੋ ਕਰੈ ਨ ਇਨ ਕੀ ਚੋਰੀ । ਇਹਨਾਂ
 ਬੰਦਤਿ ਹੋਂ ਕਰ ਜੋਰੀ । ਜੇ ਨਿਜ ਭਲੋ ਕਰਨਿ ਉਰ ਧਰੈਂ । ਚਲਹ ਅਪਰ
 ਬਲ ਚੋਰੀ ਕਰੈ ॥ ੭ ॥ ਸੁਨਿ ਹਿੰਦੂ ਨੋ ਬਾਕ ਅਲਾਯੈ । 'ਕੜੈਂ ਨਿਜ
 ਮਨ ਮਹਿ ਭਰਮ ਉਠਾਯੈ ? ਕਿਹ ਕੈ ਸੁਧਿ ਕੜੈਂ ਆਯੈ ਸ਼ੇਰ' । ਤੈਂ
 ਕੜਾ ਅਜਮਤ ਪਿਖੀ ਬਡੇਰ ? ॥ ੮ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨਨਿ ਤੋ ਹਮ ਸੰਗ ਫਿਰੇ।
 ਆਜ ਭਯੈ ਤਮ ਨਭ ਘਨ ਘਿਰੇ' । ਕੈਸੇ ਤਜਿ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਤੁਰੰਗ । ਲੈ
 ਹੋਂ ਆਜ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸੰਗ' ॥ ੯ ॥ ਰਿਦੈ ਸੰਦੇਹ ਨ ਕਰੀਅਹਿ ਕੋਊ ।
 ਬਹੁ ਮੋਲਾ ਅਸੁ ਲੈ ਹੋਂ ਦੇਊ । ਏਕ ਬਾਰਿ ਮੈਂ ਚਵਿਥੇ ਪਾਇ । ਨਹਿ ਦੈ*
 ਹੋਂ ਪੁਨ, ਜਾਉ ਪਲਾਇ ॥ ੧੦ ॥ ਕਿਮ ਬਿਸਾਲ ਤੈਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰੀ । ਮੈਂ ਲੈਹੋਂ
 ਸੰਗ ਰਹੁ ਇਕ ਘਰੀ' ਸੁਨਿ ਕੈ ਤੁਰਕ ਨਹੀਂ ਮਨ ਮਾਨੀ । ਤਹਾਂ ਬੰਦਿ
 ਕਰ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ ॥ ੧੧ ॥ ਗਮਨੈਂ ਸਦਨ ਤ੍ਰਾਸ ਕੈ ਪਾਇ । ਹਿੰਦੂ ਬੰਠਿ
 ਰਹੈ ਤਿਸ ਥਾਂਇ । ਅਰਧ ਜਾਮਨੀ ਬੀਤੀ ਜਬੈ । ਤੁਰੰਗ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚੈ
 ਭਬੈ ॥ ੧੨ ॥ ਪਰਨਿ ਲਗੀ ਪਤਰੀ ਜਲ ਬੰਦ' । ਜਹਿ ਤਹਿ ਪਸਰ ਰਹੈ
 ਤਮ ਬੰਦ । ਚੌਕੀਦਾਰ ਗਯੈ ਬਿਚ ਛਾਯਾ । ਪੁਰੇ ਬਾਉ ਤੋ ਕੁਛ ਅਲਸਾਇਆ
 ॥ ੧੩ ॥ ਤਬੈ ਤੁਰੰਗ ਖੋਲਿਬੈ ਕਰਜੈ । ਦੇ ਕਵਿਕਾ ਮੁਖ ਉਪਰ ਚਰਜੈ ।
 ਜਬਿ ਡੇਰੇ ਕਹੁ ਉਲੰਘਿ ਸਿਧਾਵਾ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਬਾਕ ਅਲਾਵਾ
 ॥ ੧੪ ॥ 'ਭੋ ਘੁਰਵਾਰ' ! ਜਗਹਿ ਕੈ ਸੇਵਹਿ ? ਤੁਰੰਗ ਚਲਤਿ ਕੈ
 ਖਰਕੋ ਹੋਵਹਿ । ਅਪਨੋ ਥਾਨ ਖਰੋ ਕੈ ਨਾਂਹੀ ? ਫਰਹੁ ਹਾਥ ਮਹਾਂ ਤਮ
 ਮਾਂਹੀ' ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ ਸੇਵਕ ਨੋ ਨੈਨ ਉਘਾਰੇ । ਜਾਇ ਤੁਰੰਗ ਕੈ ਥਾਨ
 ਨਿਹਾਰੇ । ਨਹੀਂ ਬਿਲੋਕਜੈ, ਤੁਰਨ ਬੋਲਾ । 'ਗੁਰੁ ਜੀ ਤਸਕਰ ਨੋ ਅਸੁ
 ਬੋਲਾ ॥ ੧੬ ॥ ਅਬਿ ਹੀ ਮੀਂਹ ਮੰਦ ਬਰਸਾਯਾ । ਹੇਤੁ ਬਚਾਵਨਿ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਜੈ

*ਓਹ ਦੇਵੇਂ ਫੁਪੇ ਹੋਏ ਚੇਰ (ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਿਆਂ) ਦੇਖਦੇ ਹਨ । *ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ
 ਸ਼ੇਰ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਸੀ । *ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੱਦਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ । *ਆਪਣੇ) ਨਾਲ ।
 *ਪਤਲੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ ਕਵੀਆਂ । *ਓ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ! *ਪਾ:-ਪੋ ।

ਛਾਯਾ ਦੇਰਿ ਨ ਪਰੀ ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਲੀਨਾ॥ ਮਹਾਂ ਕੁਕਰਮ ਮੂਢ ਕਿਨਕੀਨਾ
 ॥ ੧੭ ॥ ਅਦਬ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚੀਨਾ । ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਦੁਹਨਿ ਤੇ
 ਹੀਨਾ । ਤੁਰੰਗ ਆਪਨੋ ਆਪ ਹਟਾਵਹੁ^੧ । ਤਸਕਰ ਉਚਿਤ ਸਜਾਇ
 ਛੁਵਾਵਹੁ ॥੧੮॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਇਸੀ ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ । ਵਸਤੁ ਖਸੋਟਹਿ ਮਾਰਗ
 ਰੋਕਿ । ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿਨਿ ਮਾਂਹੀ । ਰਹੈ ਅਦੰਡ ਉਚਿਤ
 ਇਹੁ ਨਾਂਹੀ ॥੧੯॥ ਪੁਨਹਿ ਜਾਮਨੀ ਮਹਿ ਸੇ ਆਵੈ। ਹਿਲਜੇ ਵਸਤੁ ਕੁਛ
 ਅਪਰ ਲਿਜਾਵੈ । ਜੇ ਨ ਦਿਖਾਵਹੁ-ਸ਼ਕਤਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । ਨਹਿ ਬਚ ਸਕਹੁ
 ਫਿਰਹੁ ਪਰਦੇਸ^੨ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨਾ^੩ ਫਲ ਸੇ
 ਪਾਇ ਕਰਮ ਜਿਨ ਕੀਨਾ । ਉੱਤਰ ਦਿਸਿ ਲੇ ਗਯੋ ਤੁਰੰਗ ਪਕਰਿ ਲੇਹੁ
 ਦੌਰਹੁ ਤਿਹ ਸੰਗ ॥ ੨੧ ॥ ਸਘਨ ਤਿਮਰ ਤੇ ਕਰਹੁ ਜੁ ਸ਼ਿਕਾ । ਹੋਤਿ
 ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਗਹੇ ਮਤਿ ਰੀਕਾ^੪ । ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਹੈ ਤੁਰੰਗ ਹਮਾਰੇ । ਇਹਨਾਂ
 ਆਵਹਿ ਬਿਦਤ ਸਕਾਰੋ^੫ ॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਉਦਾਰੇ । ਕਰਿ
 ਧੀਰਜ ਬੈਠੇ ਨਰ ਸਾਰੇ । ਕੇਤਿਕ ਸੁਪਤਿ ਰਹੇ ਕੇ ਜਾਗੇ । ਤਸਕਰ ਗਹਨਿ
 ਚਿੰਤ ਮਹਿ ਲਾਗੇ ॥ ੨੩ ॥ ਬੋਲਤਿ ਬਚ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ । ਤਬਿ
 ਸਾਰਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਤਾਈ । ਸਮੁਝਿ ਗਏ ਸੇਵਕ ਸਭਿ ਦੌਰਿ । ਪਹੁੰਚੇ
 ਆਪ ਕੋਸ ਕੇ ਠੌਰ ॥ ੨੪ ॥ ਠਾਂਵੈ ਤਸਕਰ ਤਹਾਂ ਨਿਹਾਰੈ । ਹਯ
 ਕਵਿਕਾ ਤੇ ਪਕਰਨਿ ਧਾਰੈ^੬ । ਸਤਿਗੁਰ ਦਾਸਨਿ ਗਹਜੈ ਸੁ ਜਾਈ ।
 ਮੂਰਖ ਅਧਮ ਰਹਜੈ ਸਿਰ ਨਜਾਈ ॥ ੨੫ ॥ ਤੁਰੰਗ ਸਮੇਤ ਲਏ
 ਚਲਿ ਆਏ । ਗੁਰੁ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਨਿ ਵਰਸਾਏ । ਅਰਧ ਕੋਸ ਪਰ
 ਬੈਠਜੇ ਏਹੁ । ਲੋ ਕਰਿ ਗਯੋ ਨਹੀਂ ਕਿਮ ਗ੍ਰਹੁ^੭ ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਇ । ਬੁਝਜੇ ‘ਦੀਜੈ ਸਾਚ ਬਤਾਇ । ਕਿਮ ਨਹਿ ਲੇਇ
 ਗਯੋ ਘਰ ਘੋਰਾ । ਬੈਠਿ ਰਹਜੇ ਹਮਰੇ ਢਿਗ ਭੋਰਾ’ ॥ ੨੭ ॥ ਤਬਿ ਤਸਕਰ
 ਨੇ ਸਕਲ ਬਤਾਈ । ਹਮ, ਦੂ ਥੇ ਇਕ ਗਯੋ ਪਲਾਈ । ਮੈਂ ਅਸੁ ਖੋਲਜੇ
 ਆਇ ਤੁਮਾਰਾ । ਦੇ ਕਵਿਕਾ ਹੈ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ
 ਮੈਂ ਮਾਰਗ ਗਯੋ । ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਲੋ ਅੰਧਾ ਭਯੋ । ਕਿਤ ਦਿਸ ਗਮਨਜੈ
 ਜਾਇ ਨ ਜਬੈ । ਸਾਖੀ ਕੇ ਬਚ ਸਿਮਰੇ ਤਬੈ ॥੨੯॥ ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਕੇਹਰਿ ਕੇ

^੧ਮੁੜਾਵੋ । ^੨ਜੇ ਇਹ (ਚੋਰ) ਅਦੰਡ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ^੩ਮਤੀ ਦੇ ਕੰਗਾਲ ਨੂੰ । ^੪ਸਵੇਟੇ ।

^੫(ਚੋਰ ?) ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ^੬ਘਰ ਨੂੰ । ^੭ਸਵੇਰ ਤਕ; (ਅ) ਹੋ ਭੋਲੇ ।

ਦੇਖਾ । ਤੁਰਕ ਹੁਤੇ, ਸਮੁਝਾਇ ਵਿਸ਼ੇਖਾ^੧ । ਮੈਂ ਤਿਸ ਕੀ ਇਕ ਕਹੀ ਨ
ਮਾਨੀ । ਸੋ ਚਲਿ ਗਯੋ ਆਪਨੇ ਥਾਨੀ ॥ ੩੦ ॥ ਭਯੋ ਅੰਧ ਮੈਂ ਬਹੁ ਪਛੁ-
ਤਾਵਾ । ਪੁਨ ਹਟਿ ਕਰਿ ਤੁਮਰੀ ਦਿਸਿ ਆਵਾ । ਭ੍ਰਮ ਦਿਸਿ^੨ ਭਯੋ ਨ
ਜਾਨਜੋ ਗਯੋ । ਹੁਇ ਲਚਾਰ ਤਿਸ ਹੀ ਬਲ ਥਿਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਇ
ਗੇ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ । ਗਹਿ ਲੀਨਸਿ ਮੁਝ ਕੋ ਰਿਸ ਧਾਰੇ । ਅਤਿ ਮਤਿਮੰਦ
ਕਿਯੋ ਬਡ ਪਾਪ । ਦ੍ਰਿਗ ਤੇ ਦੇਖਨਿ ਲਗਜੋ ਪ੍ਰਤਾਪ^੩ ॥ ੩੨ ॥ ਮੈਂ ਤਸਕਰ,
ਦਿਹੁ ਜਥਾ ਸਜਾਇ । ਨੀਚ ਬੁੱਧਿ ਨੋ ਕੁਮਰਾ ਚਲਾਇ । ਭਾਗ ਹੀਨ ਮਨ
ਸਮੁਝਜੋ ਨਾਂਹੀ । ਤੁਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਵਿ ਸਮ ਜਗ ਮਾਂਹੀ^੪ ॥ ੩੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹਿ 'ਰੇ ਕੁੰਟਣੇ! ਸਭਿ ਜਗ ਸੇਂ ਕਰਿ ਦੋਹੁ । ਇਹ ਫਕੀਰ ਕੋ
ਗੋਦਰਾ ਸੇ ਪਿ ਨ ਛੋਕੋ ਤੋਹੁ ॥ ੩੪ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਪਾਪ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿਨਿ
ਕੇ ਅਹੈਂ।ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਧਮ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਲਹੈਂ । ਤਉ ਇਨਹੁ ਮਹਿ ਅੰਤਰ^੫
ਮਹਾਂ । ਲਘੁ ਤੇ ਲਘੁ ਬਡ ਤੇ ਬਡ ਕਹਾ ॥ ੩੫ ॥ ਕਹਾਂ ਅਪਰ ਕੀ ਚੋਰੀ
ਕਰਨੀ।ਕਹਾਂ ਵਸਤੁ ਮੰਤਨਿ ਕੀ ਹਰਨੀ।ਯਾਂਤੇ ਜੋ ਤਸਕਰਨਿ ਸਜਾਇ ।
ਇਹ ਬੁਝਤਿ ਹੈਂ ਦੋਹੁ ਬਤਾਇ ॥ ੩੬ ॥ ਜਗਤ ਬਿਦਤ ਹੈ ਸੂਲੀ ਦੋਨਿ ।
ਸੋ ਇਹ ਆਪਹਿ ਕਰ ਹੀ ਲੈਨ^੬ । ਇਮ ਕਹਿ ਦਾਸਨਿ ਤੇ ਫੁਰਿਵਾਯੋ ।
ਤਸਕਰ ਬਚ ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਲਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥ 'ਹੁਕਮ ਆਪ ਕੋ ਜੈਸੇ ਹੋਇ ।
ਤਿਮ ਕਰਿ ਹੈਂ ਬਸ ਮੋਹਿ ਨ ਕੋਇ । ਅਬਿ ਮਰਿਬੋ ਹੀ ਭਲੇ ਪਛਾਨੈਂ । ਭਾ
ਤੁਮਰੇ ਅਪਰਾਧ ਮਹਾਨੈਂ' ॥ ੩੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਜੋ ਜੰਡ ਤਰੁ ਖਰੋ । ਇਸ
ਕਾਸ਼ਟ ਪਰ ਚਵਿ ਕਰਿ ਮਰੋ* । ਸੁਨਤਿ ਚੋਰ ਆਰੋਹਾ ਜਾਇ^੭ । ਉਚੋ

^੧(ਉਹ) ਤੁਰਕ ਸੀ (ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ) ਬੜਾ ਸਮਝਾਇਆ । ^੨ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਭਰਮ; ਹੋਰ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹੋਰ
ਸਮਝ ਲੈਣਾ । ^੩(ਆਪ ਜੀ ਦੇ) ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ । ^੪ਫਰਕ । ^੫ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ।

*ਇਹ ਕਥਾ ਸੂਲੀ ਸਰ ਤੋਂ ਜੋਸੀ ਅਵੇਂਦ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਵੈਸੀ ਲਿਖੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ।
ਵੇਰਾਗ ਮੂਰਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਸੇ ਵਾਕ ਕਹਿਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ । ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ
ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਚੋਰ ਚਾਰ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਦੋ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ । ਦੋ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਨਾ ਵੀ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਤਵਾ: ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵੇਰ ਆਪੇ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਕੇ
ਮਰ ਗਿਆ । ਸਹੀ ਬੀ ਅਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿਆਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਤਵਾਲ ਦੇ
ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਛਡ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਕਮਾਲ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ
ਅਪਣੇ ਕੀਤੇ ਨੇ ਇੰਨਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਣੇ ਪਾਪ ਦਾ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਨੇ ਨਮਿਤ ਉਹ
ਜੰਡ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ।

ਕਾਂਡ^੧ ਗਹਜੈ ਸਹਿਸਾਇ ॥ ੩੯ ॥ ਬਲ ਕਰਿ ਤੋਰੈ ਜਿਮ ਰਹਿ ਤੀਖਨ।
 ਦੇਖਤਿ ਸਭਿ ਕੇ ਕਰਮਾ ਭੀਖਨ^੨। ਤਿਸ ਪਰ ਉਦਰ ਟਿਕਾਯੋ ਆਪਨਿ।
 ਪਾਇ ਜੋਰ ਨਿਜ ਜੀਵਨ ਖਾਪਨਿ^੩ ॥੪੦॥ ਜਬਿ ਅਲੰਬ ਤਿਸ ਕੇ ਹੁਇ
 ਢਾਯੋ। ਫਟੈ ਪੇਟ ਕਾਸ਼ਟ ਪਵਿਸਯੋ। ਤਤਛਿਨ ਮਰੈ ਸੁ ਬਲ ਅਬਿ ਅਹੈ।
 ਜਿਸ ਕੇ ਸੁਲੀਸਰ ਨਰ ਕਹੈ ॥ ੪੧ ॥ ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਨ ਕਰਿ ਕੈ ਤਹਿ
 ਬਾਸ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਕ ਸੁਖਰਾਸ। ਪੁਨ੍ਹਿ ਕੂਚ ਤਹਿ ਤੇ ਕਰਿ
 ਦੀਨਸਿ। 'ਬਰੇ'^੪ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਲੀਨਸਿ ॥੪੨॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
 ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਜੰਗਲਦੇ। ਵਿਚਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚੌਤ੍ਰਵਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥੪੦॥

੪੧. [ਬਰੇ। ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰੇ। ਗਾਗੇ। ਗੁਰਨੇ। ਮਕਰੋੜ। ਧਮਧਾਣ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਹਿ ਤੇ ਚਢਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ 'ਬਰੇ' ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਆਇ। ਕਰੈ
 ਨਿਵਾਸ ਸੁ ਥਾਨ ਸੁਠ ਮਿਲੇ ਲੋਕ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਕਰਿ ਸੇਵਾ
 ਦਿਨ ਕੁਛਕ ਟਿਕਾਏ। ਹੁਤੋ ਚੁਮਾਸਾ ਘਨ ਬਰਖਾਏ। ਤਹਾਂ ਮੋਠ ਕੇ ਖੇਤ
 ਬਿਜਾਇ^੫। ਚਾਰਤਿ ਭਏ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਾਇ^੬ ॥ ੨ ॥ ਮਹਿਖੀ ਕੇ ਨਿਤ
 ਪ੍ਰਤਿ ਬਹੁ ਚਾਰੇ। ਪਸੁ ਪੁਸ਼ਟ ਕੀਨਸਿ ਇਕਸਾਰੇ। ਮੰਗਤਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ
 ਆਵਹਿ। ਸਗਲ ਦੇਗ ਤੇ ਭੋਜਨ ਖਾਵਹਿ ॥ ੩ ॥ ਆਨਿ ਉਪਾਇਨ ਬਹੁ
 ਅਰਪੰਤੇ। ਰਹੈ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਦਰਸ ਕਰੰਤੇ। ਸਰਧਾ ਸਾਹਤ ਸੁਨਹਿ
 ਉਪਦੇਸ਼। ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਟਹਿ ਕਲੇਸ ॥ ੪ ॥ ਜੋ ਮਸੰਦ ਜਿਸ ਦੇਸ
 ਮਝਾਰੇ। ਲੇ ਗੁਰ ਕਾਰ ਹੋਹਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰੇ। ਸੰਗਤਿ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲਗਾਇ।
 ਆਵਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦਰਸਾਇ ॥ ੫ ॥ ਇਕ ਮਸੰਦ ਦਰਸਹਿ ਰਹਿ
 ਪਾਸ। ਸੰਗਤਿ ਅਨਿਕ ਸੰਗ ਹੁਇ ਤਾਸ^੭। ਅਨਗਨ ਧਨ ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਗ
 ਆਵੈ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੋਤੁ ਸਭਿ ਲਾਵੈ ॥੬॥ ਨਰਨਿ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੇ ਭਲ^੮
 ਕਰਿਹੀਂ। ਦਰਸਨ ਦੇ ਕਰਿ ਦੋਸ਼ਨਿ ਹਰਿਹੀਂ। ਬਿਤਯੋ ਚੁਮਾਸਾ ਤਿਸ ਹੀ
 ਥਾਨ। ਮਗ ਕੇ ਸੂਕਿ ਗਏ ਬਹੁ ਪਾਨਿ ॥੭॥ ਬਰੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪਰ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ।
 ਅਵਿਲੋਕਯੋ ਨੀਕੋ ਬਲ ਅੰਨ^੯। ਪੂਰਬ ਥਾਨ ਸਦਨ ਉਠਿਵਾਏ। ਗ੍ਰਾਮ
 ਦੂਸਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਬਿਠਾਏ ॥੮॥ ਮਾਨਯੋ ਬਾਕ ਬਸੇ ਤਹਿ ਜਾਇ। ਧਨ ਅਰੁ ਧਾਨ

^੧ਟਾਹਣਾ। ^੨ਭਜਾਨਕ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ। (ਅ) ਭਜਾਨਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ^੩ਜੀਵਨ ਖਪਾਉਣ ਲਈ। ^੪ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ। ^੫ਬਿਜਵਾਕੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ)। ^੬ਘੋੜੀਆਂ ਵਾੜ ਕੇ। ^੭ਤਿਸ ਦੇ ਨਾਲ। ^੮ਭਲਾ। ^੯ਹੋਰ ਥਾਂ।

ਬਧੈ ਅਧਿਕਾਇ। ਜੋ ਜਿਨ ਕਰੀ ਕਾਮਨਾ ਮਨ ਮੈਂ। ਪੂਰਨ ਕਰਤਿ ਭਏ
 ਤਿਸ ਛਿਨ ਮੈਂ ॥੯॥ ਕੂਚ ਕਰੈ ਪੁਨ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ। ਗਾਮ 'ਬੁਲਾਵੇ'
 ਉਰੈ ਸਥਾਨੇ। ਉਤਰਿ ਸੁ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਵਤਿ ਭਏ। ਪੁਨ 'ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ' ਗੁਰ
 ਗਏ ॥੧੦॥ ਗਮਨੇ ਤਿਹ ਤੇ 'ਗਾਗੇ' ਆਏ। ਡੇਰਾ ਕਰੈ ਹੋਰਿ ਸੁਭ ਥਾਏ।
 ਘਾਹੀ ਗਏ ਘਾਸ ਹਿਤ ਬਾਹਰ। ਜਾਇ ਕਰੈ ਖੇਤਹਿ ਮਹਿ ਆਹਰ।
 ॥ ੧੧ ॥ ਬੀਨ ਬੀਨ ਤਿਲ ਕਿਤਿਕ ਕਿਦਾਰਨ। ਕਰਿ ਇਕਠੇ ਬੰਧਤਿ
 ਨਿਜ ਭਾਰਨਿ। ਰਾਹਕ ਜਾਟ ਆਨਿ ਕਰਿ ਪਰੇ। ਛੀਨ ਲੀਨਿ ਤਿਲ ਰਿਸ
 ਮਹਿ ਭਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਝਿਰਕਿ ਗਾਰਿ ਦੇ ਮਾਰਨਿ ਕਰੇ। ਨਿਜ ਖੇਤਨਿ ਤੇ
 ਵਹਿਰ ਨਿਕਰੇ। ਛੁਛੇ ਦੀਨਮਨੇ ਬਹੁ ਦਾਸ। ਆਇ ਪੁਕਾਰੇ ਗੁਰ ਕੇ
 ਪਾਸ ॥੧੩॥ 'ਇਹਾਂ ਜਾਟ ਮਤਿਮੂਢ ਬਿਸਾਲੇ। ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਨਹਿ ਲਖਹਿ
 ਕੁਚਾਲੇ। ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਰੈ ਤਿਨ ਕਾ ਖੇਤ। ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਹਮ ਤਿਲ ਲੈਬੇ
 ਹੇਤੁ ॥੧੪॥ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਮ ਸੋ' ਆਨਿ ਹਟਾਏ। ਤਿਲਨਿ ਛੀਨਕੈ ਹਤੇ
 ਰਿਸਾਏ'। ਕਹਿ ਬਹੁ ਰਹੇ-ਨ ਕੀਨਿ ਉਜਾਗ-। ਨਹਿ ਮਾਨੈ ਮਤਿਮੰਦ
 ਗਵਾਰਾ ॥੧੫॥ ਗੁਰਮੁਖ ਨਹਿ ਇਹ ਮਨਮੁਖ ਮਹਾਂ। ਗੁਰ ਜੀ ਨਹੀਂ
 ਰਹਨਿ ਭਲ ਇਹਾਂ। ਤਿਲ ਬਿਨ ਸਰੈ ਨਹੀਂ ਨਿਜਭੋਏ। ਅਸੁ ਮਹਿਖੀ ਰਹਿ
 ਛੁਪਿਤ ਘਨੇਰੇ' ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਮਾਨੀ ਬਾਤ। ਚਵਿ ਕਰਿ
 ਚਲੇ ਟਿਕੇ ਨਹਿ ਰਾਤਿ। ਤਨਕ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਸੁਪ ਨ ਦੀਨਹੁ। 'ਗੁਰਨੇ' ਗਾਮ
 ਸੁ ਡੇਰਾ ਕੀਨਹੁ ॥ ੧੭ ॥ ਨਰ ਪੀਛੈ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਛੁਤਾਏ। 'ਬੁਰੇ ਗੁਰੂ
 ਅਪਰਾਧ ਕਮਾਏ'। ਸਰਬ ਗਾਮ ਜਿਨ ਸੇਵਾ ਕਰਿਹੀਂ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੰਦਹਿ
 ਹਿਤ ਧਰਿਹੀਂ ॥ ੧੮ ॥ ਬਰੇ ਗਾਮ ਨੇ ਰਾਖਿ ਚਮਾਸਾ। ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਸੇਵਾ
 ਹੁਇ ਦਾਸਾ। ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰੇ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਵੈ। ਧਨ ਅਰਪਹਿ ਅਰੁ ਸੀਸ
 ਨਿਵਾਵੈ ॥ ੧੯ ॥ ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਪੂਜਤਿ ਹੈ
 ਸਭਿ ਕੋਇ। ਕਰੇ ਅਵਰਾਜਾ ਸੁਪ ਬਖਾਨਹਿ। ਧਨ ਅਰੁ ਧਾਨ ਮਾਲ ਸਭਿ
 ਹਾਨਹਿ ॥੨੦॥ ਕਰਾਮਾਤ ਮੈਂ ਪੂਰਨ ਏਹਾਹਮਹਿ ਸੁਪ ਕਹਿ ਕਰਿ ਹਤਿ
 ਦੇਹਿ। ਨਾਹਿਤ ਸਭਿ ਚਲਿ ਮਿਲਿ ਬਖਸ਼ਾਵਹੁ। ਕਰਿ ਜੋਰਹੁ ਪਗ ਸੀਸ

‘ਬੁਲਾਵੇ’ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉਰੇ। ਪਿੰਡ ਬਛੇਆਨਾ [ਸਾਖੀ: ਪੋਥੀ]। ‘ਖੇਤੀਆਂ’ ਦੇ। ‘ਸ਼ਾਂਤੀ’
 ਨਾਲ। ‘ਕ੍ਰੋਧ’ ਕਰਕੇ ਮਾਰੇ। ‘ਨਾਮ ਪਿੰਡ’ ਦਾ। ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ’ (ਅਸੀਂ ਨਿਰਾਦਰ ਰੂਪੀ) ਬੁਰਾ
 ਅਪਰਾਧ ਕਮਾਇਆ ਹੈ।

ਨਿਵਾਵਹੁ'॥੨੧॥ਇਮ ਕਹਿ ਘ੍ਰਿਤ ਬਾਸਨ ਇਕ ਲੀਨਿ।ਇਕ ਭੂਰਾ ਸੰਗ
ਚਲਿਬੋ ਕੀਨ^੧। ਗੁਰਨੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰੂ ਕਹੁ ਸਾਰੇ।ਬਿਨਤੀ ਯੁਤਿ ਬਚ ਦੀਨ
ਉਚਾਰੇ॥੨੨॥‘ਛਿਮਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਹਮ ਅਪਰਾਧੁ। ਬਖਸ਼ਹੁ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ
ਤੁਮ ਸਾਧੂ। ਅਬਿ ਲੋ ਸ੍ਰਾਪ ਜੇ ਨ ਕੁਛ ਕਹਯੋ। ਸੁਭ ਸੁਭਾਉ ਗਵਰ ਕੇ
ਲਹਯੋ॥ ੨੩॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਹਮ ਕਯਾ ਜੇਤੁ ਬਿਚਾਰੇ। ਸੀਘ ਹੋਤਿ ਜੇ ਮੁਖੋ
ਉਚਾਰੇ। ਬੱਜੂ ਸਮਾਨ ਸ੍ਰਾਪ ਨਹਿ ਫਿਰੈ। ਤੁਮ ਰਿਸ ਤੇ ਕੋ ਰੱਛਾ ਕਰੈ’
੨੪॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੈਂ। ਲਖਿ ਗਵਾਰ ਤਿਨ,ਗੁਰ ਨਹੀਂ
ਮਾਨੈ। ਰਾਖਯੋ ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਗੁਰ ਡੇਰਾ।ਗੁਰਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਖੈ, ਚਲਿ ਫੇਰਾ^੨
॥੨੫॥ਰਹੇ ਮਨਾਇ ਨੰਮਿਤਾ ਕੋ ਲੋ।ਤਿਨ ਦਿਸਿ ਦੇਖਿ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ।
ਚਲਿ ‘ਮਕਰੋੜ’ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਅਏ। ਤਹਿ ਭੀ ਸੰਗ ਗਮਨਤੇ ਭਏ^੩॥
੨੬॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜਬਿ ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਦੀਨਿ।ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਹੁ ਹ੍ਰੈ ਕਰਿ ਦੀਨ।
ਬਿਨਤੀ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਚਰੀ।ਸਿੱਖਸਨਿ ਦੇਖਿ ਸੁਪਾਰਸ਼ ਕਰੀ॥੨੭॥
‘ਬਹੁ ਦਿਨ ਕੇ ਇਹ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੈਂ’। ਬਿਰਦ ਆਪ ਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨੈ।ਹੈਂ
ਗਵਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਸਕੇ ਹੈਂ।ਅਬਿ ਪਛੁਤਾਏ ਸ਼ਰਨ ਤਕੇ ਹੈਂ॥੨੮॥ਸਿਰ
ਗਵਾਰ ਕੇ ਲਗਹਿ ਤ ਜਾਨੈ^੪। ਤਉ ਆਪ ਹੋ ਛਿਮਾ ਮਹਾਨੈ। ਤਾਸ ਆਪ
ਕੋ ਧਾਰਿ ਘਨੇਰਾ। ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਬਹੁਤੇਰਾ॥ ੨੯॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਕੋ ਕਰਹੁ ਬਿਲੋਕਨਿ। ਸੰਸ ਹਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਹੁਇ ਲੋਕਨਿ। ਸਿੱਖੀ ਧਰਹਿ
ਹੋਹਿ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਨਿਤ ਗਹੈਂ ਤੁਮਾਰੀ’॥ ੩੦॥ ਇਮ
ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੋ ਰੁਖ ਲਖਿ ਕਰਿਕੈ।ਮਹਾਂਰਾਜ ਗੁਰ ਕਰਨਾ ਧਰਿ ਕੈ। ਭੂਰਾ,
ਭੂਰ ਘਟਾ ਘ੍ਰਿਤ^੫ ਲੀਨਿ। ਬਖਸ਼ਨਿ ਕਰੇ ਦੇਖਿ ਕੈ ਦੀਨ॥ ੩੧॥ ‘ਕੁਲ
ਬਰਖੇਸ਼ੀਆਨ’^੬ ਕੀ ਜੇਤੀ। ਕਰਨੀ ਹੁਤੀ ਉਖਾਰਨਿ ਤੇਤੀ। ਅਬਿ ਤੁਮ
ਆਨਿ ਮਿਲੇ ਪਿਪਿਘਿਆਏ। ਬਧਹਿ ਨ ਬੰਸ ਨ ਹੁਇ ਸਮੁਦਾਏ’॥ ੩੨॥

^੧ਇਕ ਭੂਰਾ (ਲੋਕੀ) ਨਾਲ ਚਲੇ। ^੨ਫੇਰ ਚੱਲਣ ਨੂੰ (ਤਿਆਰ) ਹੋਏ। ^੩ਨਾਲ ਹੀ (ਉਹ) ਗਏ। ^੪ਗਵਾਰ ਦੇ ਜਦ ਸਿਰ ਤੇ (ਸੱਤ) ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਦੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ^੫ਭੂਰਾ ਤੇ ਘ੍ਰਿਤ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਯਾ ਘੜਾ। ^੬ਅਪਨੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਆਪ ਪੁਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੁਲ। [ਛਾ: ‘ਬਰ ਖੇਸ਼ ਨਾ ਬਖਸ਼ੁਦਨ’ ਫਾਰਸੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਅਪਣੀ ਤਬਾਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵਾਕ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਬਰਖੇਸ਼ੀਆਨ।] (ਅ) ਗਯਾਨੀ ਇਕ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ‘ਬਹੁਤੀ ਹੋਕੇ (ਤੁਹਾਡੀ) ਵੰਸ ਨਹੀਂ ਵਧੇਗੀ।

ਅਲਪ ਰਹੈ ਗੈ ਬੰਸ ਤੁਮਾਰੇ। ਰਾਹ ਕਰਤਿ ਹੁਇ ਸੂਰ ਕਰਾਰੇ। ਜੈਸੇ
ਅਗਨਿ ਜੋਰ ਬਿਤ ਗਏ। ਰਹਿ ਬੋਰੀ ਪਾਛੇ, ਸੁ ਧੁਕਏ॥੩੩॥ ਤੈਸੇ ਕੁਲ
ਤੁਮਰੀ ਜਗ ਰਹੈ ਨਹੀਂ ਪਰਾਜੈ। ਰਿਪੁ ਤੇ ਲਹੈ ਕੁਲ ਗੁਲ ਗੁਲੀਆਨ*
ਕੀ ਜੋਇ। ਜੇ ਕਰਿ ਪੰਚ ਬੀਰ ਨਰ ਹੋਇ॥੩੪॥ ਸੰਗ ਸਿੰਧੂਅਨਿ ਅਰਥੇ
ਚਹੈ। ਭੈ ਕਰਿ ਭਾਜਨਿ ਕਬਹਿ ਨ ਚਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਖਸ਼ੇ
ਨਰ ਸੋਇ। ਮਾਨਨਿ ਲਗ ਆਨਿ ਸਭਿ ਕੋਇ॥੩੫॥ ਦੇਹਿ ਉਪਾਇਨ
ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਵਹਿ। ਕੇਤਿਕ ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਫਲ ਪਾਵਹਿ। ਧਨ ਅਰੁ ਧਾਨੁ
ਆਇ ਅਧਿਕਾਇ। ਹਿਤ ਉਪਕਾਰ ਗੁਰੁ ਸੈ ਲਾਇ॥੩੬॥ ਚਲਹਿ ਦੇਗ
ਭੋਜਨ ਹੁਇ ਘਨੇ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਹਿ ਇਕ ਰਸ ਨਿਪ ਮਨੇ। ਛੁਧਿਤ
ਨਗਨ ਕੋਉ ਚਲਿ ਆਇ। ਭੋਜਨ ਬਸਤ੍ਰ ਦੇਤਿ ਸਮੁਦਾਇ॥੩੭॥ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰਦੇਵ ਤਬ ਚਲਿ ਆਇ। ਗ੍ਰਾਮ ਨਾਮ 'ਧਮਦਾਨ†' ਬਤਾਇ। ਤਹਾ
ਜਾਇ ਭੋਗ ਨਿਜ ਘਾਲੇ। ਸਮੇਦਨ ਅਰੁ ਭੋਗ ਨਰ ਨਾਲੇ॥੩੮॥ ਸਗਰੇ
ਤਹਿ ਉਤਰੇ ਜਬਿ ਆਈ। ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਖੈ ਸਭਿਹਿਨਿ ਸੁਧਿ ਪਾਈ। ਸੁਨਨੇ
ਹੁਤੈ ਜਸੁ ਪ੍ਰਥਮ ਬਿਸਾਲਾ। ਲੈ ਕਰਿ ਜਾਟੈ ਦੁਗਧ ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥੩੯॥
ਬਾਸਨ ਭਰਿ ਕਰਿ ਲੈ ਤਬਿ ਆਯੋ। ਗੁਰ ਆਰੀ ਧਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਸਮੁਖ
ਬੈਠਿ ਦਰਸਨ ਕੇ ਦੇਖਾ। ਬੀਚ ਸਭਾ ਕੇ ਗੁਰੁ ਜਗਤੇਸ਼ਾ॥੪੦॥ ਕਹਯੋ
ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਦੁਗਧ ਜੁ ਆਨਾ। 'ਇਹੁ ਜਾਨੈ ਹੈ ਸ਼੍ਰੋਣ ਸਮਾਨਾ। ਨਹੀਂ ਪਾਨ
ਕੇ ਉਚਿਤ ਹਮਾਰੇ। ਲੈ ਗਮਨੈ ਨਿਜ ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ॥੪੧॥ ਸੁਨਿ ਰਾਹਕ
ਬੋਲਯੋ ਕਰ ਜੋਰਿ। 'ਇਹੁ ਤੋ ਦੁਗਧ, ਕਛੁ ਨਹਿ ਔਰ। ਕਜੈ ਤਰਕਹੁ
ਇਸ ਕੀਜਹਿ ਪਾਨਾ। ਮੈਂ ਆਨਜੈ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨਾ'॥੪੨॥ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਦੁਗਧ ਕਿਸ ਕੋਰਾ? ਦੁਹਿ ਆਨਜੈ ਬਾਸਨ ਮਹਿ ਹੋਰਾ।

*ਕਰਤੇ ਸੂਰਮੇ। *ਜਿਵੈਂ ਅਗਨੀ ਦਾ ਜੋਰ ਬੀਤ ਜਾਵੇ ਤਾਂ। *ਸੋ ਧੁਕਦੀ ਹੈ। *ਹਰ। *ਨਾਮ
ਕੁਲ ਦਾ। *ਰਾਜਿਆਂ ਵਤ (ਲੰਗਰ ਚੱਲੇ)। *ਇਕ) ਜੱਟ। *ਦੇਖਕੇ।

*ਪਾ:-ਗਲੀਆਨ। †ਪਿੱਛੇ ਆਪ ਹੀ ਕਹਿ ਆਏ ਹਨ 'ਤਨਕ ਰੋਧ ਤੇ
ਸ੍ਰਾਪ ਨ ਦੀਨੈ' ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜ਼ਰਾ ਚਿੰਨੇ ਬੀ ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਨਾ ਗਏ ਤੇ ਸ੍ਰਾਪ ਨਾ ਦਿੱਤਾ।
ਇਸ ਦਾ ਭੇਤ ਪਦ 'ਬਰਖੇਲੀਆਨ' ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਣਾ ਕਰਮ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ਕ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਆਪ ਸਹੇਜੇ ਵਿਨਾਸ਼
ਹੈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਯੁਕ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

‡ਪਾ:-ਧਮਤਾਨ।

ਗਾਹਕ ਕਹੈ 'ਮਹਿਖ ਘਰ ਮੋਹਿ। ਜਿਸ ਕ ਬਤਸ' ਮਰੈ, ਨਹਿ ਹੋਹਿ॥
 ੪੩॥ ਬੈਠਨਿ ਦੇਤਿ ਨਹੀਂ ਸੋ ਤਰੇ। ਮੂੜੀ ਦੀਨਿ ਗੋਡਬੋ ਕਰੇ। ਤਬਿ ਤਿਸ
 ਨੇ ਤਰ ਦੁਗਧ ਉਤਾਰਾ। ਦਹਿ ਆਨੈ ਸੇਂ ਤਬਿ ਹੀ ਸਾਰਾ॥ ੪੪॥ ਕਹੈ
 ਆਪ ਕੇ ਢਿਗ ਸਭਿ ਸਾਰੀ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਇਮ ਗਿਰਾ ਉਬਾਰੀ। 'ਬਾਂਗਰ
 ਕੈ ਨਰ ਅਧਿਕ ਕਠੋਰ। ਕੋਜੇ ਗੋਡੈ ਦੇ ਕਰਿ ਜੋਰ'*॥ ੪੫॥ ਬਾਰ ਬਾਰ
 ਸਮਝਾਇ ਜੁ ਤਰਜਹਿ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਇ ਬਿਕਾਰਨਿ ਬਰਜਹਿ। ਤੋ ਸਿਖ
 ਹੋਇ ਕਿਧੈ ਹੁਇ ਨਾਂਹੀ। ਅਸ ਬਿਧਿ ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ਼ ਕਿ ਮਾਂਹੀ'॥ ੪੬॥
 ਦੁਗਧ ਹਟਾਇ ਦੀਨਿ ਕਹਿ ਐਸੇ। ਡੇਰਾ ਟਿਕੈ ਗੁਰੁ ਕਹੁ ਤੇਸੇ। ਦੇਸ਼
 ਬਿਸਾਲ ਨਿਤਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਆਇ ਜਾਇ ਅਚਵਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ॥ ੪੭॥
 ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਆਵਹਿ। ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕਹੁ ਅਰਪਾਵਹਿ।
 ਬਿੰਦ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਕਹੁ ਕਰਿਹੀਂ। ਅਪਨੀ ਸ਼੍ਰੇਯ ਲੋਨਿ ਹਿਤ ਧਰਿਹੀਂ॥ ੪੮॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਧਮਧਾਨ ਆਗਵਨ ਗੁਰੂ' ਪ੍ਰਸੰਗ
 ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕਚਤਵਾਂਤਿਸਤੀ ਅੰਸੂ॥ ੪੯॥

੪੨. [ਮਿਹਿ ਦੀ ਘਾਲ]।

ਦੇਹਰਾ॥ ਰਹੇ ਗ੍ਰਾਮ ਧਮਧਾਨ ਢਿਗ ਨਿਤ ਅਖੇਰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਜਾਇ। ਕਰਤਿ
 ਨਿਹਾਲ ਅਨੈਕ ਕ ਆਵਹਿ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ॥ ੧॥ ੪੫੯॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ
 ਸਾਥ ਰਹਤਿ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਨਿਜ ਨੁਖਾ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦਿਵਸ
 ਡੇਰਾ ਰਹਿ ਰਹੈ। ਮੰਗਲ ਨਿਤ ਅਨੈਦ ਗੁਰ ਲਹੈ॥ ੨॥ ਨੰਦਲਾਲ
 ਸੋਹਨੇ ਕੋ ਨੰਦ। ਗੁਰ ਗ੍ਰਿਹ ਸੇਵਾ ਲਰੈ ਬਿਲੰਦ। ਮੇਹਾਂ ਨਾਮ ਤਿਸੀ ਕੋ
 ਅਹੈ। ਸੇਵਾ ਅਧਿਕ ਸੇਵਤੋ ਰਹੈ॥ ੩॥ ਤਹਿ ਜਲ ਹੁਤੋ ਦੂਰ ਤੇ ਲਜਾਵਨਿ।
 ਸਿਰ ਧਰਿ ਢੋਵਤਿ ਰਹਿ ਮਨ ਪਾਵਨ*। ਭਗਤਿ ਭਾਉ ਮੈਂ ਰੰਗੈ

*ਬੱਚਾ। *ਪਿਛਾਬ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿ ਦੀ ਪੂਛ ਮੋੜਕੇ ਜਾ ਸੁਬਤ ਬਣਾਕੇ ਦੇਣੀ [ਪੰ.,
 ਗੁਡਣਾ=ਖੁਭਾਉਣਾ]। *ਜੋਰ ਨਾਲ ਬੁੱਜੇ ਧਸਾਂਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਖੋਟਾ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਦੁਖ ਦਿੰਦੇ
 ਹਨ। *ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਮਨ ਵਾਲਾ।

*ਇਹ ਬੇਤਰਸੀ ਦਾ ਭੇੜਾ ਤੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੱਟੇ ਕੱਟੀ ਵਿਹੂਣੀ ਮਹਿ ਦਾ
 ਦੁੱਧ ਜ਼ੋਰੀ ਚੋ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਮਹੀਆਂ ਦੇ ਚੋਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕੱਟੇ ਕੱਟੀਆਂ
 ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਜਾਣੇ, ਇਹਨਾਂ ਮਹੀਆਂ ਦੁਰਾ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਜੁਲਮ ਨਾਲ ਮਹੀਆਂ ਚੋ ਲੈਣੀਆਂ, ਐਸੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

†ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਓਥੇ ਆਪ ਫਿਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਸੋਧਕੇ
 ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸਾਖੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਫੇਰੂ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਹੈ।

ਮਨ ਕੋਨਹਿ ਸੁਖ ਠਾਨਤਿ ਹੈ ਕਬਿ ਤਨ ਕੋ ॥ ੪ ॥ ਪੋਮ ਬਿਖੈ ਸੇਵਤਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ । ਲਾਗੀ ਲਗਨ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਉਰ ਕੋ । ਕਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਨ
 ਬੈਲੈ ਕਬਿਹੂੰ। ਜਿਤੋ ਖਰਚ ਜਲ ਆਨਹਿ ਸਬਿਹੂੰ॥੫॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰਨ
 ਉਰ ਕਰਤਾ । ਭਾਗ ਜਗੇ ਸਰਧਾ ਗੁਰ ਧਰਤਾ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਿਛੁ ਸਹਿਜੇ
 ਮਿਲੇ । ਖਾਇ ਅਲਪ ਸੇਵੈ ਗੁਰ ਭਲੇ ॥੬॥ ਭੋਜਨ ਕੇਰ ਸੁਾਦ ਨਹਿ ਧਰੈ
 ਮਿਲੈ ਜਥਾ ਸੇ ਖੈਬੋ ਕਰੈ । ਗਾਗਰ ਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਿ ਲਾਵੈ । ਦੇ ਕਰਿ
 ਤਿਸ ਕੋ, ਔਰ ਲਿਜਾਵੈ*॥੭॥ ਜਲ ਕੀ ਤੋਟ ਨ ਹੋਨੇ ਪਾਵੈ*। ਨਿਸ ਮਹਿ
 ਤਮ ਹੁਇ ਤੋ ਭਰਿ ਲਾਵੈ । ਇਕ ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਭਾ ਅਭਿਲਾਖੀ । ਅਪਰ
 ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਕਾਂਖੀ ॥ ੮ ॥ ਗਾਗਰ ਤੋ ਛਿਲ ਗਾ ਸਿਰ ਮਾਸ ।
 ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵਧਤਿ ਭਯੋ ਚਹੁਪਾਸ । ਧਰਹਿ ਭਾਵ, ਸਿਰ ਘਾਵ ਬਿਸਾਲਾ ।
 ਮਖਕਾ ਕਾਟਤਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਕਾਲਾ ॥ ੯ ॥ ਨਹੀਂ ਘਾਵ ਕੀ ਪੀਰ ਬਿਚਾਰੈ ।
 ਤਿਸੀ ਗੀਤਿ ਗਾਗਰ ਸਿਰ ਧਾਰੈ । ਜਲ ਕੀ ਤੋਟ ਹੋਨਿ ਨਹਿ ਦੇਈ ।
 ਸਭਿ ਡੇਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋਈ ॥ ੧੦ ॥ ਬਹੁਤ ਨਰਨਿ ਕੋ ਲੰਗਰ ਹੋਵੈ ।
 ਤਿਸ ਹਿਤ ਬਹੁਤ ਆਨਿ ਜਲ ਵੇਵੈ । ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਯਹਿ ਪਾਨੀ ।
 ਬਿਨ ਅਲਸ ਜਲ ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ॥੧੧॥ ਕਿਤਿਕ ਇਵਸ ਬੀਤੇ ਇਸਭਾਂਤਿ ।
 ਪਰੇ ਕਿਰਮ ਤਹਿ ਕਟਿ ਕਟਿ ਖਾਤਿ । ਕਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਨ ਕਬਿਹੂੰ ਕਰੈ ।
 ਤੂਸਨਿ ਕਰੇ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਸਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ਜਲ ਵੇਵਤਿ ਸਿਰ ਚਾਂਦੀ ਪਰੀ* ।
 ਨਹਿ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕਿਮ ਕਰੀ। ਇਕ ਸੇਵਾ ਕੋ ਤਤਪਰ ਹੋਯੋ । ਪੂਰਬ
 ਕੋ ਸਮ ਹੀ ਜਲ ਵੇਯੋ ॥ ੧੩ ॥ ਕਟਿ ਕਟਿ ਕਿਰਮ ਖਾਤਿ ਹੈਂ ਮਾਸ ।
 ਉਪਰ ਭਾਰ ਧਰਤਿ ਹੈ ਰਾਸ । ਈਨੂੰ* ਗਾਗਰ ਤਰੇ ਟਿਕਾਵਤਿ । ਸੁ ਚੁਭਿ
 ਚੁਭਿ ਕਰਿ ਘਾਵ ਬਧਾਵਤਿ ॥੧੪॥ ਬਧੋ ਰਹੈ ਏਨੂੰ* ਸਿਰ ਨੀਤ । ਕਬਿ
 ਖੋਲਹਿ ਦ੍ਰਿੜੁ ਬੰਧਨ ਹੀਤ*। ਇਕ ਦਿਨ ਸਿਰ ਤੇ ਜਬਹਿ ਉਤਾਰਜੋ। ਖੋਲ੍ਹਿ
 ਰਜੂ ਤੋ ਕਰ ਮਹਿ ਧਾਰਜੋ ॥ ੧੫ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਕਿਰਮ ਕੁਛ ਆਏ ।
 ਦਿਖਤਿ ਗਿਰੇ ਅਵਨੀ ਪਰ ਜਾਏ । ਮੇਰੇ ਕੀਨਸਿ ਰਿਵੈ ਬਿਚਾਰ ।—ਗਿਰੇ

*ਖੋਪਰੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਾਗਾ ਪੈ ਗਿਆ । [ਹਿੰਦੀ: ਚਾਂਦੀ,=ਖੋਪਰੀ ਦਾ ਮੱਧਜਭਾਗ, ਟਟਰੀ ।
 ਚਾਂਦੀ ਪੈਣਾਂ=ਲਾਗਾ ਲਗ ਜਾਣਾ] । *ਏਨੂੰ=ਸਿਰ ਤੇ ਭਾਰ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਾਹੁ ਆਦਿ
 ਦੀ ਬਣਾਈ ਗੋਲ ਸ਼ੈ ਜੋ ਧਰੀਦੀ ਹੈ । *ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ।

*ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਅਕਸਰ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

ਇਹਾਂ ਮਰਿ ਹੈਂ ਬਿਨ ਬਾਰੈ ॥੧੬॥ ਮਾਸ ਕਹਾਂ ਤੇ ਭੱਖਹਿ ਏਹੀ । ਮਰਹਿ
 ਤੁਰਤ ਪੈਰ ਜੁ ਧਰਿ ਏਹੀ । ਇਨਕੇ ਜੀਵਨਿ ਕੇਰ ਉਪਾਇ । ਮਮਸਿਰ
 ਬਿਨਾ ਨ ਜਾਨੇ ਜਾਇ ॥੧੭॥ ਦਯਾ ਧਾਰਿ ਸੇ ਲਿਯੇ ਉਠਾਇ । ਜਹਿ ਤੇ
 ਯਿਹਿ ਦਏ ਤਹਿ ਪਾਇ।ਇਸ ਬਲ ਪਾਲਨਿ ਹੁਇ ਇਨ ਕੇਰ । ਭੱਖਸਨਿ
 ਕਰਹਿ ਮਾਸ ਸਿਰ ਮੇਰਾ—॥ ੧੮ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਤਿਸ ਦੇਖਾ । ਰਿਦੇ
 ਉਪਾਈ ਦਯਾ ਵਿਸ਼ੇਖਾ । ਕਹਨਿ ਲਗੀ ‘ਸੁਨਿ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ! ਅਧਿਕ
 ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸੇਵ ਕਮਾਈ ॥੧੯॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਘਾਲੀ ਘਾਲ ਹੁਇ ਕੈ*
 ਕਸ਼ਟ ਬਿਹੀਨ ਨਿਹਾਲ’ । ਸਿਰ ਪਰ ਕੀਰੇ ਪਰੇ ਨ ਜਾਨੇ । ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ
 ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਠਾਨੇ’ ॥ ੨੦ ॥ ਮੇਹੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕੀਨਸਿ ਬਿਨਤੀ । ‘ਨਿਜ
 ਸਰੀਰ ਕੀ ਮੋਹਿ ਨ ਗਿਨਤੀ । ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਜੇ ਪਰਵਾਨ । ਇਨ ਕਿਰਮਨਿ
 ਕੋ ਹੁਇ ਕੱਲਸਾਨ ॥ ੨੧ ॥ ਇਨ ਕੋ ਸੰਕਟ ਹੋਇ ਨ ਜੈਸੇ । ਕਰਨਿ
 ਉਪਾਇ ਮਾਤ ਜੀ ! ਤੈਸ’ । ‘ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇੰ ਦਸਾਲ ਸੁਨਿ ਭਾਈ ! ਦੇਹਿ
 ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ’ ॥੨੨॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਲਗਸੇ ਸੇਵ ਕੋ ਜਾਇ ।
 ਜਲ ਕੀ ਗਾਗਰ ਭਰਿ ਭਰਿ ਲਸਾਇ । ਜਬਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚੰਦ ।
 ਬੈਠੇ ਮਾਤ ਨਿਕਟਿ ਸੁਖਕੰਦ ॥੨੩॥ ਇਤਨੇ ਮੋਹਿ ਮੇਹਾਂ ਤਹਿ ਆਯਹੁ ।
 ਜਲ ਗਾਗਰ ਕੋ ਸੀਸ ਉਠਾਯਹੁ । ਦੇਖਿ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ ਬਖਾਨਾ । ‘ਹੈ
 ਸੁਤ ! ਇਸ ਕੀ ਸੇਵ ਮਹਾਨਾ ॥੨੪॥ ਹੋਰਿ ਕਾਲ ਮੈਂ ‘ਅਚਰਜ ਹੋਈ । ਕਰਸੇ
 ਘਾਵ ਈਨੁ ਸਿਰ ਜੋਈ । ਮੁਝ ਦੇਖਤਿ ਸੇ ਜਬਹਿ ਉਤਾਰਾ । ਪਰੇ ਕਿਰਮ
 ਸਿਰ ਘਾਵ ਮਝਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਕੁਛਕ ਤਬਹਿ ਅਵਨੀ ਪਰ ਗਿਰੇ । ਇਨ
 ਉਚਾਇ ਸੇ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੇ । ਅਬਿ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁ ਘਾਲੀ ਘਾਲ । ਰਹਸੇ
 ਆਪ ਕੇ ਸੰਗ ਬਿਸਾਲ ॥੨੬॥ ਕਬਹੂੰ ਕਿਸ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਨਾਈ । ਤੂਸਨਿ
 ਧਾਰੇ ਸੇਵ ਕਮਾਈ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੋ ਸਾਦ ਨ ਲੀਨਾ । ਨਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰੇਮ
 ਸੇਵ ਕੋ ਭੀਨਾ ॥੨੭॥ ਅਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੈ ਕਰਹੁ ਨਿਹਾਲ । ਜੋ ਬਾਂਛਤਿ ਸੇ
 ਦੇਹੁ ਬਿਸਾਲ’ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਤੇ ਸੁਨਿ ਬੈਨ । ਕਰੁਨਾ ਭਰੇ ਰਸੀਲੇ ਨੈਨ
 ॥੨੮॥ ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਸੇ ਲੀਨਿ ਬੁਲਾਇ । ਜਾਨੀ ਸੇਵ ਮਹਾਂ ਸਫਲਾਇ ।
 ‘ਪੂਰਬ ਜੁਗ ਮਹਿ ਜਨੇਂ ਤਪ ਘਾਲਹਿ । ਅਨਿਕ ਭਯੋਤਿ ਸਹਿ ਕਸ਼ਟ

*ਛੇਤੀ । *ਜੇ ਕੋਈ ਪੈਰ ਰਖ ਦੇਵੇਗਾ । *ਕਸ਼ਟ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਹੋ ਕੇ
 ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਹੈ । *ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੋਲੇ । *ਮੈਂ ਕੱਲ ਵੇਖਕੇ । *ਕਾਵਿ ਉਕਤੀ ਦੁਰੀ ਹੈ । *ਪਾ:—ਹੈ ।

ਬਿਸਾਲਹਿ ॥ ੨੯ ॥ ਹਿਮ ਰੁਤ ਮਹਿ ਬਡ ਜਲ ਤਹਿ ਪੈਠਹਿ^੧ । ਗੀਖਮ
ਪੰਚਾਗਨਿ ਬਿਚ ਬੈਠਹਿ । ਫਲ ਕੋ ਖਾਇ ਸਬੰਡਲ^੨ ਜਾਈ । ਪਦ ਉਰਧ
ਕਰਿ ਨਿਜ ਲਟਕਾਈ^੩ ॥ ੩੦ ॥ ਪੱਤ੍ਰ ਅਹਾਰੀ ਬੂਤ ਕੋ ਸਾਧਹਿ । ਬਨ
ਮਹਿ ਬਸਹਿ ਇਕੰਤ ਅਰਾਧਹਿ । ਪਦਮਾਸਨ ਕਰਿ ਜੋਗ ਕਰੰਤੈ ।
ਕੋਤਿਕ ਗਿਨੀਅਹਿ ਤਪ ਜੁ ਤਪੰਤੈ ॥ ੩੧ ॥ ਤਪੀਅਨਿ ਕੇ ਤਪ ਦੇਖਿ
ਬਿਸਾਲਾ । ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸੂਰ ਹੋਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਆਨਿ ਦੇਤਿ ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ
ਤਾਂਹੀ । ਅਪਰ ਸਰਬ ਸੁਖ, ਕੈਵਲ ਨਾਂਹੀ^੪ ॥ ੩੨ ॥ ਸੋ ਤਪ ਦੁਸ਼ਤਰ ਹੈ
ਕਲਿ ਕਾਲਾਹੋਤਿ ਨਹੀਂ, ਹਠ ਕਰੇ ਬਿਸਾਲ^੫ । ਕਸਟ ਸਹਨਿ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ
ਨ ਰਹੀ । ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋਇ ਜੇ ਖਾਵਹਿ ਨਹੀਂ^੬ ॥ ੩੩ ॥ ਕਿਮ ਕਾਨਨ ਮਹਿ
ਹੋਵਹਿ ਬਾਸਾ । ਬਿਨ ਕਾਨਨ ਕਸੋਂ ਹੈ ਤਪ ਰਾਸਾ । ਯਾਂਤੇ ਸਤਿਗੁਰ
ਗੀਤਿ ਚਲਾਈ । ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸੇਵਨਿ ਅਧਿਕਾਈ ॥ ੩੪ ॥ ਦਿਓ ਹੈ
ਕਰਿ ਜੋ ਘਾਲਹਿ ਘਾਲਾਸੁਖ ਦੇ ਲੋਕ ਲਹੈ ਸੁ ਨਿਹਾਲਾਜਗਤ ਪਦਾਰਥ
ਕੀ ਕਯਾ ਬਾਤ । ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ, ਬੰਧਨ ਮਿਟ ਜਾਤਿ ॥ ੩੫ ॥ ਐਸੀ
ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਜਗ ਕੋਈ । ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਲਹਤਿ ਨ ਜੋਈ । ਤਪ
ਕਰਿਬੈ ਤੇ ਸੇਵ ਸੁਖਾਰੀ । ਚਿਰਕਾਲ ਲੋ ਤਾਪਹਿ ਭਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥ ਸੇਵਨਿ
ਅਲਪ ਦਿਨਨ ਕੋ ਜਾਨਿ^੭ । ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ ਮਹਦ ਮਹਾਨ । ਤਪਹਿ ਬਰਖ,
ਇਕ ਦਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ^੮ । ਤਉ ਨ ਸਮ, ਸੁਕਰੋਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾ^੯ ॥ ੩੭ ॥
ਮੇਹੇ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕੋ ਦੇਖਿ । ਗੁਰੁ ਪਸੰਨ ਭਏ ਸੁ ਵਿਸੇਖ । ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਇ
ਕਹੈ ਭਗਵੰਤਾ^{੧੦} । ਅਬਿ ਸੰਤਨ ਕੋ ਬਨਹੁ ਮਹੰਤਾ ॥ ੩੮ ॥ ਕੁਛਕ ਕਾਮਨਾ
ਚਹਿ ਬਡਿਆਈ । ਯਾਂਤੇ ਲੋਹੁ ਮਹੰਤੀ ਪਾਈ । ਸਿਰ ਕੇ ਕਿਰਮ ਬਨਹਿ
ਸਿਖ ਤੋਰੇ । ਤੂੰ ਇਨ ਚਾਹਤਿ ਸ਼੍ਰੇਯ ਘਨੋਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਸੇਵਾ ਕੋ ਫਲ ਲੋਹੁ
ਮਹਾਨ । ਉਪਜਹਿ ਉਰ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ^{੧੧} । ਇਮ ਕਹਿ ਦਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਕੋ ਦੇਖਾ । ਤਤਛਿਨ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਸੇਖਾ ॥ ੪੦ ॥ ਭਾ ਪਪੀਲਕਾ^{੧੨}

^੧ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ । ^੨ਬੜਾ । ^੩ਭਾਵ ਪੱਠਾ ਲਟਕ ਕੇ । ^੪(ਪਰ) ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ(ਦਿੰਦੇ) । ^੫ਭਾਵੇ
ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਵਡਾ ਹਠ ਕਰੇ । ^੬ਜੇ ਕੋਈ ਖਾਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੭(ਸਤਿ
ਸੰਗਤ ਦੀ) ਸੇਵਾ ਬੋਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ (ਕੰਮ) ਜਾਣੇ । ^੮ਤਪ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ।
^੯ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਦਿਆਂ ਭੀ (ਮੈਂ) ਸਿੱਖਾਂ ਹਾਂ ਭਾਵ ਸੇਵਾ ਵਧ ਹੈ । ^{੧੦}ਕੀਤੀ ।

ਤੇ ਬਡ ਸ਼ੇਰ। ਰਜ ਕਨਕਾ ਤੇ ਬਨਿ ਗਾ ਮੇਰੁ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨਿ ਬੰਦਨ
 ਕੀਨਸਿ। ਮਹਾਂ ਅਮਿਤ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਚੀਨਸਿ ॥ ੪੧ ॥ ਦਖਨੀ ਬੈਲ
 ਹੁਤੋ ਗੁਰ ਡੇਰੇ। ਸੁੰਦਰ ਤਨ ਪਰਮਾਨ ਬਡੇਰੇ। ਮੇਰੇ ਕੋ ਸੈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਨਿ
 । ਵੀਰਘ ਏਕ ਦਮਾਮੇ ਦੀਨਿ ॥ ੪੨ ॥ ਇਕ ਝੰਡਾ ਭਗਵੇ ਬਨਿਵਾਯੋ।
 ਮੇਹਾਂ ਭਾ ਮਹੀਤ ਹਰਖਾਯੋ। ਹੁਤੇ ਕਸ਼ਟ ਲੇ ਦਾਨ ਮਹਾਨਾ। ਸਤਿਗੁਰ
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥ ੪੩ ॥ ਬਿਚਰਤਿ ਭਯੋ ਮਹਾਂ ਮਤਿ ਧੀਰ।
 ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਮੋ ਚੇਲਾ ਲਖਮੀਰ^੧। ਗੁਰੂ ਪਾਦਕਾ^੨ ਕਰੀ ਪੁਜਾਵਨਿ। ਗੁਰ
 ਮਹਿਮਾ ਬਡ ਕੀਨਿ ਜਨਾਵਨਿ ॥ ੪੪ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਕੈ ਗੁਰ ਸੇਵਾ।
 ਭਾ ਮਹੀਤ ਮੇਹਾਂ, ਸੁਖ ਲੇਵਾ। ਦੋਨਹੂੰ ਲੋਕਨਿ ਕੀ ਬਡਿਆਈ।
 ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਤਤਛਿਨ ਪਾਈ ॥ ੪੫ ॥ ਇਮ ਤਿਸ ਗ੍ਰਾਮ ਬਾਸ ਕੋ ਕਰਤੇ।
 ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਬਿਚਰਨਿ ਚਰਿਤੇ^੩। ਕਰਹਿ ਅਖੇਰ, ਆਇੰ ਨਿਸ
 ਡੇਰੇ। ਸੰਗਤ ਦਰਸਹਿ ਪਹੁੰਚਿ ਘਨੇਰੇ ॥ ੪੬ ॥ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲ ਸੰਗਤਾਂ
 ਆਨੈਂ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਗ ਕਰਾਇੰ ਮਹਾਨੈਂ। ਤਉ ਦਰਬ ਇਕਠੈ ਬਹੁ
 ਹੋਇ। ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਸੋਇ ॥ ੪੭ ॥ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੇਤੁ
 ਸੋ ਦੇਤਿਕੂਪ ਕਹੂੰ ਕਿਤ ਬਾਗ ਲਗੀਤ। ਨਹਿ ਸਮੀਪ ਰਾਖਹਿ ਗੋਸਾਈ^੪।
 ਜਜੈ ਆਵਤਿ ਤਜੈ ਦੇਤਿ ਚਲਾਈ ॥ ੪੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ
 ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਮੇਰੇ ਕੋ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਇ ਚੱਤਵਾਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੨ ॥

੪੩. [ਧਮਧਣ ਦਾ ਰਾਹਕ। ਤਿਖਣ ਸਿੱਖ। ਕੈਂਬਲ]।

ਵੇਹਗਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਧਮਧਾਨ ਮਹਿ ਬਾਸਰ ਬਸੇ ਬਿਸਾਲ। ਲੰਮੇ ਦੇਸ਼ਨਿ
 ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਅਪਰ ਜੇ ਜਾਲ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਖੋਜਤਿ ਸੁਨਤਿ ਚਲਤਿ
 ਗਨ ਆਵੈਂ। ਸ਼੍ਰਮ ਤ ਪਹੁੰਚਿ ਦਰਸ ਕੋ ਪਾਵੈਂ। ਜਜੈ ਜਜੈ ਆਇੰ ਦੂਰ
 ਤੇ ਦਾਸ। ਚਿਤ ਮਹਿ ਕਰਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੨ ॥ ਤਜੈ ਤਜੈ ਬਡ ਫਲ
 ਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ। ਹੋਇੰ ਸਿੱਖਜ ਹੋਕਾਰ ਨਿਵਾਰੀ। ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਹੋਇ। ਸੁਜਸੁ ਬਖਾਨਤਿ ਆਵਤਿ ਸੋਇ ॥ ੩ ॥ ਘਨੈ ਦਰਬ ਗੁਰ ਕੇ
 ਫਿਗ ਹੋਵਾ। ਅਰਪਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸਨ ਜੋਵਾ। ਕਰਤਿ ਰਹਜੈ ਇਕ ਰਾਹਕ
 ਸੇਵਾ। ਬੈਠਹਿ ਆਇ ਨਿਕਟਿ ਗੁਰੁ ਦੇਵਾ ॥ ੪ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬਿਤਾਇ ਸੋ
 ਗਏ। ਤਜਾਰੀ ਕਰਤਿ ਕੂਚ ਕੀ ਭਏ। ਤਬਿ ਸੋ ਰਾਹਕ ਪਾਸ ਹਕਾਰਾ। ਹੁਤੋ

^੧ਨਾਮ ਸੀ। ^੨ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ। ^੩ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਜੁ ਦਰਬ ਦਯੋ ਤਿਸ ਸਾਰਾ* ॥ ੫ ॥ ਹੁਕਮ ਕਰਨੈ 'ਬਡ ਕੂਪ ਖਨਾਵਹੁ ।
 ਧਨ ਗਨ ਲਾਇ ਨੀਕ ਬਨਿਵਾਵਹੁ। ਇਸ ਬਲ ਧਰਮਸਾਲ ਚਿਨਵਾਵਹੁ।
 ਕੋ ਸਿਖ ਸਾਧ ਬਹੁਰ ਬੈਠਾਵਹੁ ॥ ੬ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਹੀਰੁਹ ਸਫਲ^੧ ਮੰਗ-
 ਵਹੁ । ਧਨ ਕੋ ਖਰਚਹੁ ਬਾਗ ਲਗਾਵਹੁ । ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਕਾਜ ਇਹ
 ਕਰੋਰਿਦੇ ਆਪਨੇ ਲੋਭ ਨ ਧਰੋ॥੭॥ ਅਪਰ ਸਥਲ ਜੇ ਚਹਿੰ ਲਗਾਯਹੁ।
 ਕੁਛ ਨਹਿ ਬਨਹਿ ਬਾਦ^੨ ਸਭਿ ਜਾਯਹੁ^੩ । ਇਮ ਅਨਗਨ ਧਨ ਤਿਸ
 ਕੋ ਦੀਨਿ । ਕੂਪ ਬਾਗ ਕੀ ਆਇਸੁ ਕੀਨਿ ॥ ੮ ॥ ਮਨੈ ਕਾਮਨਾ ਸੰਗਤਿ
 ਲੀਨਿ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਦਨ ਪਯਾਨੈ ਕੀਨਿ । ਕਰਨੈ ਕੂਚ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ
 ਡੇਰਾ । ਚਲਨੈ ਚਹਿਤ ਚਿਤ ਪੰਥ ਬਡੇਰਾ ॥ ੯ ॥ ਪਾਛੇ ਤਿਸ ਰਾਹਕ ਕੀ
 ਗਾਥ । ਅਹੈ ਤਨਕ ਸੁਨੀਯਹਿ ਹਿਤ ਸਾਥ । ਧਨ ਕੋ ਦੇਖਿ ਲੋਭ ਹੁਇ
 ਆਯੋ । ਨਹਿ ਚਾਹਤਿ ਕੁਛ ਕਾਜ ਬਨਾਯੋ ॥੧੦॥ ਤਉ ਗੁਰਨਿ ਤੇ ਧਾਰੇ
 ਤ੍ਰਾਸ ।—ਹੋਇ ਨ ਅਸ ਮਮ ਬੰਸ ਬਿਨਾਸਿ—। ਲੋਭ ਤਰੰਗਨਿ^੪ ਅਧਿਕ
 ਬਿਜਾਰਤਿ । ਰਾਖ ਨ ਸਕਹਿ ਨ ਕੂਪ ਉਸਾਰਤਿ ॥ ੧੧॥ ਕਿਤਿਕ ਦਨੈਸ
 ਮਹਿ ਅਸ ਠਹਿਰਾਈ ।—ਖੇਤ ਹਮਾਰੇ ਜਹਿ ਸਮੁਦਾਈ । ਤਹਾ ਕੂਪ ਕੋ
 ਦੇਹਿ ਲਗਾਇ । ਗੁਰੂ ਬਾਕ ਨਿਸ਼ਫਲ ਨਹਿ ਜਾਇ ॥ ੧੨॥ ਲਗਹਿ ਕੂਪ
 ਹੁਇ ਕਾਜ ਹਮਾਰਾ । ਕਿਤਿਕ ਮਹੀਰਹਿ ਲਾਇ ਉਦਾਰਾ। ਮੋਹਿ ਕਾਜ ਕੈ
 ਮਮ ਸੁਤ ਪੋਤੇ । ਕਾਸਟ ਆਇ ਕਾਜ, ਫਿਰ ਹੋਤੇ—॥ ੧੩ ॥ ਇਮ ਚਿਤ
 ਮਹਿ ਧਰਿ ਜਾਇ ਖਨਾਯੋ।ਕਾਰੀਗਰਨਿ ਪਾਸ ਚਿਨਵਾਯੋ। ਰਹਨੈ ਉਤਾਰਿ
 ਨ ਉਤਰਨੈ ਤਰੇ । ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੋ ਕਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਅਪਰ
 ਕਹਾ ਲਗਿ ਕਹੈ ਬਨਾਇ।ਅਬਿ ਲੋ ਖਰੇ ਵਹਿਰ ਤਿਸਬਾਇ।ਜੋ ਧਮਧਾਨ
 ਸਿੰਘ ਗਨ ਰਹਨੈ । ਸਭਿ ਦੇਖਤਿ ਹਮ ਸੇਂ ਮਿਲਿ ਕਹਨੈ ॥ ੧੫ ॥ 'ਹੈ
 ਅਬਿ ਤੀਕੁ ਖਰੇ ਛਿਤ ਬਾਹਰ' । ਇਮ ਗੁਰ ਬਚਨ ਅਨਿਕ ਜਗ ਜਾਹਰ ।
 ਨਹਿ ਆਇਸੁ ਰਾਹਕ ਗੁਰ ਮਾਨੀ । ਨਿਜ ਸਮਾਜ ਸਭਿ ਕੀਨਸਿ ਹਾਨੀ
 ॥ ੧੬ ॥ ਤਜਿ ਧਮਧਾਨ ਪੰਥ ਗੁਰ ਪਰੇ । ਪਹੁੰਚੇ ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਭੇ ਖਰੇ ।

^੧ਫਲਾ ਵਾਲੇ ਬਿੱਡ । ^੨ਸਭ ਵਜਰਬ ਜਾਵੇਗਾ । ^੩ਲੋਭ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ।

*ਤ੍ਰਾਗ ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਯਾ ਆਈ ਹੈ ਏਥੇ ਹੀ ਸਾਧ
 ਸੰਗਤ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ ਧਰਮਸਾਲ ਤੇ ਖੂਹ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਚੱਲੇ ਹਨ । †ਪਾ:—ਬੋਗ ।

ਸਲਿਤਾ ਸਾਰਸੁਤੀ ਤਹਿ ਬਹੈ । ਹੋਂਦ ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ ਕੀ ਸੋ ਅਹੈ ॥ ੧੭ ॥ ਤਿਸ
ਤੀਰਥ ਕੀ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਾਂਗਿਚਾਰਹੁ ਜੋਛ ਰੋਛਕਹਿ ਤਾਂਹਿ । ਸੋਪਸ਼ਚਮ
ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਥਿਤ ਜਾਨਹੁ । ‘ਵਹਿਰ ਜੋਛ’ ਤਿਸ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ੧੮ ॥
ਸੁਰਸੁਤੀ ਕੇ ਤਟ ਪਰ ਸੋਈ । ਬੁਝੈ ਤਬਹਿ ‘ਇਹਾਂ ਸਿਖ ਕੋਈ’ ਹੈ
ਕਿ ਨਹੀਂ ਘਰ ਜੋ ਗੁਰ ਮਾਨਹਿ ? ਜੋ ਮਤ ਅਪਨੇ ਮਹਿ ਸਵਧਾਨਹਿ ॥
੧੯ ॥ ਸੁਨੈ ਜਾਂਹਿ ਨਰ, ਤਾਂਹਿ ਬਤਾਵਾ ‘ਸਿਖ ਤਿਖਾਨ ਇਕ ਇਹਾਂ
ਬਸਾਵਾ’ । ਆਰੀ ਕਰੈ ਕਹੈ ਜਿਨ ਐਸਾ । ਪਹੁੰਚੇ ਤਿਸ ਘਰ ਦੇਖੈ
ਬੈਸਾ ॥ ੨੦ ॥ ਕਹੈ ਤਾਂਹਿ ਸੋ ‘ਸਤਿਗੁਰ ਆਏ । ਉਠਿ ਬੈਦਨ ਕਰਿ ਲਿਹੁ
ਢਲ ਪਾਏ’ । ਸੁਨਿ ਤਿਖਾਨ ਤਸਾਗੀ ਨਿਜ ਕਾਰਾ । ਸਮੁਖ ਖਰੋ ਹੁਇ
ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨੧ ॥ ਦੀਰਘ ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਕੋ ਦੇਖਿ । ਧਰੈ ਚਰਨ
ਸਿਰ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਸ਼ੇਖ ਪਾਨ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਬੈਨ ਬਖਾਨਾ ‘ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਤੁਮਰੇ ਸਰਬ
ਸਥਾਨਾ ॥ ੨੨ ॥ ਉਤਰਹੁ ਆਪ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਹੁ*ਧਰੋ’ । ਨਿਜ ਸਿਖ ਜਾਨਿ
ਸਫਲ ਮੁਹਿ ਕਰੋ’ । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਲਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲਾ । ਉਤਰੇ ਹਿਤ
ਨਿਹਾਲ ਤਤਕਾਲਾ ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰੀਦਨ ਖਰੋ ਕੀਨਿ ਦਰ ਪਾਸ । ਅੰਤਰ
ਪ੍ਰਵਿਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਾਸ’ । ਸਰਬ ਸਮਾਜ ਦਾਸ ਚਲਿ ਆਏ । ਸਿਵਰ ਕਰੈ
ਸ਼੍ਰੋਮ ਕੋ ਬਿਨਸਾਏ ॥ ੨੪ ॥ ਚਾਵਰ ਚੂਨ ਆਇ ਕੋ ਲਸਾਇ । ਦੇਗ ਕਰੀ
ਸਭਿ ਤਬਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ । ਸੁਪਤਿ ਜਥਾਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ । ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ
ਜਾਗਿ ਗੁਸਾਈ ॥ ੨੫ ॥ ਦਾਸ ਉਠਾਇ ਸੋਚਕੋ ਠਾਨਿ । ਗਮਨੇ ਤੀਰਥ ਕਰਨਿ
ਸ਼ਨਾਨ । ਸਾਰਸੁਤੀ ਸਲਿਤਾ ਬਹੁ ਪਾਵਨ । ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਲਗੇ ਤਬਿ
ਨ੍ਰਾਵਨ ॥ ੨੬ ॥ ਕਰਿ ਮੱਜਨ ਕੋ ਪੋਛਿ ਸਰੀਰ । ਪਹਿਰਤਿ ਭਏ ਸਕਲ
ਬਰ ਚੀਰ । ਬੈਠਿ ਧਮਾਨ ਕੋ ਠਾਨਿ ਮਹਾਨਾ । ਨਿਸ਼ਚਲ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਰੂਪ ਮਨ
ਮਾਨਾ ॥ ੨੭ ॥ ਸੂਰਜ ਉਦੈ ਭਯੋ ਅਸਮਾਨ । ਦਿਜ ਗਨ ਆਇ ਅਸੀਸ
‘ਚਾਰ ਜੋਛ ਰੋਛਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਸਦੀ । ‘ਓਹ (ਗੁਮ ਤੀਰਥ ਤੋਂ), । *ਬਹਿਰ ਜੋਛ’ ਉਮ
(ਗੁਮ) ਦਾ ਨਾਮ ਪਛਾਣ ਲਓ । ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਜੋਧ ਸਮੇਂ ਕੁਰਖੇਤਰ ਦੇ ਚਾਰ ਲਾਂਡੀ ਚਾਰ ਜੋਧ
ਥਾਪੇ ਸਨ ਜੋ ਭਗੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਢੜ ਕੇ ਮੁੜ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭੇਜਦੇ ਸੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੇ ਨਾਮ
ਦਾ ਇਹ ਪਿੰਡ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਤੇ ਜੋਧ ਏਹ ਸਨ:—ਚਾਮ ਜੋਧ, ਰਤਨ ਜੋਧ, ਤਰਖੁ ਜੋਧ,
[ਸਾਖੀ: ਪੋਥੀ, ਅੰਕ ੩੫] । *ਪਰਪੱਕ ਹੋਵੇ । *ਭਾਵ ਜਿਸ ਨੇ ਐਸਾ ਕਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ
ਤੁਖਨ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਨਾਲ ਲੀਤਾ । *ਬੜੀ ਮਿਹਰ (ਧਾਰੀ=) ਕੀਤੀ
ਹੈ । (ਅ) ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰ ਕਰਕੇ । *ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ । *ਪਾ:—ਕਰਿ ।

ਬਖਾਨਿ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਧਨ ਦੀਨਸਿ ਦਾਨ । ਲੋ ਕਰਿ ਉਰ ਹਰਖੇ ਸੁਖ
 ਮਾਨਿ ॥ ੨੮ ॥ ਕੀਰਤਿ ਕਰਤਿ ਨਿਕੋਤ ਸਿਧਾਏ । 'ਤਿਮ ਦੇਖੇ ਜਿਮ ਹਮ
 ਸੁਨਿ ਪਾਏ' । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਤਬਿ ਸਿੱਖ ਤਿਖਾਨ । ਅਰਪਨ ਕੀਨਿ ਉਪਾ-
 ਇਨ ਆਨਿ ॥ ੨੯ ॥ ਜਾਨਿ ਦੀਨਿ ਸ਼ਰਧਾ ਲਖਿ ਉਰ ਕੀ । ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਸਾਲ
 ਭਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ । ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ ਅਨੰਦ ਕੋ ਪਾਵਾ । ਗੁਰ ਪਰ ਪੰਕਜ
 ਸੀਸ ਲਗਾਵਾ ॥ ੩੦ ॥ ਇਮ ਸ਼੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਧੀਰ । ਦੋਹ ਤੀਨ ਦਿਨ
 ਤੀਰਥ ਤੀਰਪੁਨ ਤਸਾਰੀ ਕਰਿ ਚਹਿਤਿ ਪਯਾਨੇ । ਤਿਸ ਤਿਖਾਨ ਸੋ ਬੈਨ
 ਬਖਾਨੇ ॥ ੩੧ ॥ 'ਕੈਂਥਲ ਪੁਰਿ ਕੋ ਹਮ ਨੋ ਜਾਨਾ । ਕੋ ਸਿਖ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ
 ਤਿਸ ਥਾਨਾ ?' । ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਡੇਰਾ ਪਾਵੇਂ । ਸੁਖ ਸੋ ਬਸਿ ਕਰਿ
 ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਵੇਂ ॥ ੩੨ ॥ ਸਿਖ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਤਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । 'ਕੈਂਥਲ
 ਮਹਿ ਸਿਖ ਕੋ ਘਰ ਤੀਨ । ਇਕ ਤਿਖਾਨ ਹੈ ਹਮਰੀ ਜਾਤਿ । ਦੁਇ ਘਰ
 ਬਨਕਨਿ ਕੋ 'ਬੱਖਸਾਤ' ॥ ੩੩ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਭਾਖਯੋ 'ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ ।
 ਚਲਹੁ ਤਹਾਂ ਲਗਿ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਰੇ । ਪੁਨ ਹਟਿ ਆਇ ਬਸਹੁ ਸੁਖ ਸਾਥ' ।
 ਇਮ ਕਹਿ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨੋ ਨਾਥ ॥ ੩੪ ॥ ਅਸ਼ਟ ਕੋਸ ਕੋ ਮਾਟਗ 'ਕੈਂਥਲ' ।
 ਲਸਾਯੋ ਸਿੱਖ ਤਿਖਾਨ ਤਿਸੈ ਥਲ । ਪ੍ਰਥਮ ਵਹਿਰ ਉਤਰੇ ਸਰ ਤੀਰ ।
 ਖਰੀ ਮਹੀਰੁਹ ਕੀ ਜਹਿ ਭੀਰ ॥ ੩੫ ॥ ਬੂਝੇ ਗੁਰੂ 'ਕੌਨ ਘਰ ਚਲੇ ?' ।
 ਬਨਕ ਜੁਗਲ ਇਕ ਖਾਤੀ ਭਲੇ' । ਕਰਯੋ ਹੁਕਮ 'ਜਿਸ ਕੋ ਹੁਇ ਨੇਰਾ
 ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਹੁ ਜਾਇ ਅਬਿ ਡੇਰਾ' ॥ ੩੬ ॥ ਤਬਿ ਤਿਖਾਨ ਕੋ ਘਰ ਢਿਗ
 ਜਾਨਾ । ਲੰਏ ਸਮਾਜ ਗਏ ਤਿਸ ਥਾਨਾ । ਕਹਯੋ 'ਗੁਰੂ ਆਯਹੁ ਚਲਿ
 ਆਖ । ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਤ ਬਿਨਸਤਿ ਪਾਪ' ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਅਨੰਦ
 ਧਾਰਿ ਸਿਖ ਗਯੋ । ਵਹਿਰ ਜਾਇ ਗੁਰ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਘਰ
 ਲੇ ਆਯੋ । ਸਾਦਰ ਡੇਰਾ ਕਹਿ ਕਰਿਵਾਯੋ ॥ ੩੮ ॥ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸਿਖ
 ਸੇਵਾ ਕਰੀ : ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਅਪਦਾ ਹਰੀ । ਦੋਨਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਘਰ
 ਜੋਇ । ਸਹਿਤ ਕੁਟੰਬ ਆਇ ਕਰਿ ਸੋਇ ॥ ੩੯ ॥ ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ਬੰਦਨ
 ਠਾਨੀ । ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਵਿ ਮਹਾਨੀ । 'ਪੰਨ ਪੰਨ' ਕਹਿ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ ।
 'ਗੁਰ ਦਰਸੇ ਬਡਭਾਗ ਹਮਾਰੇ' ॥ ੪੦ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਸਿ ਕਰਿ
 ਤਿਸ ਪੁਰੀ । ਬਹੁਰ ਚਲਨਿ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰੀ । ਜਿਸ ਤਿਖਾਨ ਘਰ ਮਹਿ

‘ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ।’ (ਸਿਖ ਨੇ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ।

ਤਬਿ ਬਾਸੈ । ਅਬਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤਹਾ^੧ ਪਕਾਸੈ ॥੪੧॥ ਸਬਦ ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਿ
ਹਮੇਸ਼ । ਰਹੈ ਸਿੰਘ ਪੂਜੈ ਸੁ ਵਿਸੇਸ਼ । ਤਿਸ ਕੈ ਬਲਪੁਰਿ ਮਹਿ ਕਵਿ ਬਸੈ
ਗੁਰਜਸੁ ਕਰਤਿ ਰਹੈ ਅਘ ਨਹੈ ॥ ੪੨ ॥ ਮਿਲਹਿ ਭਾਓ ਧਰਿ ਸਰਧਾ
ਸਾਥ । ਕਰਹਿ ਨਿਹਾਲ ਫਿਪਾ ਧਰਿ ਨਾਥਾਕਵਿ ਸਿਤੋਖ ਸਿੰਘ ਇਸ ਹੇਤੁ ।
ਬਿਚਰਤਿ ਮਹਿਤਲ ਮਹਿ ਸੁਖ ਦੋਤਿ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਗੁਰ ਬਿਚਰਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਤੀਨ ਚੌਤ੍ਰਵਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੪੩॥

੪੪. [ਬਾਰਨੇ ਦੇ ਰਾਹਕ ਤੋਂ ਤੈਥਾਕੂ ਫੁੜਾਯਾ ।]

ਦੇਹਗਾ ॥ ਕਰਜੇ ਨਿਹਾਲ ਤਿਖਾਨ ਕੋ ਘਰ ਬਸਿ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਨਿ । ਪੁਨ
ਇੱਛਾ ਉਰ ਠਾਨਿ ਕੈ ਚਲਿਬੇ ਤਜਾਰੀ ਕੀਨਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
ਡੋਰੇ ਅਸਵਾਰੀ । ਜਿਸ ਛਾਦਨਿ^੧ ਮਖਮਲ ਜ਼ਰਕਾਰੀ^੨ । ਇਕ ਸੁੰਦਰ
ਸਮੇਦਨ ਸੰਗ ਭਲੇ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਜਿਸ ਚਵਿ ਚਲੇ ॥ ੨ ॥ ਬਿਖਭ
ਬਿਲੰਦ ਬਲੀ ਤਨ ਪੀਨ^੩ । ਜਿਨ ਕੀ ਕਕੁਦ ਤੁੰਗ ਦੁਤਿ ਕੀਨਿ^੪ । ਤਿਨ
ਪਰ ਬਸਤੁ ਲਾਲ ਹੀ ਡਾਲੇ । ਚਲਨਿ ਬੋਗ ਬਹੁ ਸਿੰਗ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੩ ॥
ਬਿੰਦ ਬਿਭੂਖਨ ਕੋ ਪਹਿਰਾਏ ਜਬਹਿ ਚਲਤਿ ਬਡ ਸਬਦ ਉਠਾਏ ਅੰਗ
ਚਲਹਿ ਰਥ ਪੰਥ ਮਝਾਰ । ਪੁਨ ਭੋਲਾ ਲੈ ਬਲੀ ਕਹਾਰ ॥ ੪ ॥ ਬਹੁਰ
ਬਹੀਰ ਸੰਗ ਜੈ ਦਾਸ । ਕੋ ਚਾਕਰ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ^੫ । ਚਲੇ ਜਾਹਿ ਗੁਰ
ਕੀਰਤਿ ਕਰਿਤੇ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਵਿਸੇਸ਼ ਨਿਹਰਿਤੇ ॥ ੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ
ਬਹਾਦਰ ਤਰੇ^੬ । ਬਲੀ ਤਰੰਗ ਬੀਚ ਗਨ ਖਰੇ^੭ । 'ਚੰਦ੍ਰਿਕ ਚੰਦ ਮਨੀਂਦ
ਬਿਲੰਦ । ਸੇਤ ਬਰਨ, ਸੁੰਦਰ ਦੁਤਿਵੰਦ^੮ ॥ ੬ ॥ ਬਿਨ ਮਰਜੀ ਨਹਿ ਕਰੇ
ਚਲਾਕੀ । ਚਾਲ ਅਡੋਲ ਅਮੋਲਕ ਤਾਂ ਕੀ^੯ । ਮੋਰ ਮਨੀਂਦੁ ਮੋਰਿ ਕਰਿ
ਗੀਵਾ^{੧੦} । ਚਲਹਿ ਕਿ ਖਰੇ, ਪੁਸ਼ਟ^{੧੧} ਤਨ ਥੀਵਾ ॥੭॥ ਗੁਰੁ ਸਧੀਰਜ^{੧੨} ਮਾਰਗ
ਤੋਰਹਿ । ਕਰਤਿ ਕੁੰਭਲੀ ਪਾਇਨਿ ਮੋਰਹਿ । ਤਜਿ ਕੈ ਬਲ ਆਗੈ ਗੁਰ
ਚਾਲੇ । ਲੋਕ ਆਪਨੇ ਲੀਨਸਿ ਨਾਲੇ ॥੮॥ ਕੋਸ ਪੰਚ ਦਸ ਮੰਜਲ ਗਏ^{੧੩} ।

^੧ ਦਾ) ਵਿਛਾੜ । ^੨ ਜ਼ਰੀ ਦਾ ਕੱਢਿਆ ਹੋਯਾ । ^੩ ਮੋਟੇ । ^੪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੰਨ ਉੱਚੀ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ
ਰਹੀ ਸੀ । ^੫ ਕੋਈ ਨੌਕਰ ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾਸ । ^੬ ਹੇਠ । ^੭ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਹਣੇ ਗੁਣ ਸਨ ।
^੮ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਵਰਗਾ ਭਾਏ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ, ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ । ^੯ ਤਿਸ (ਪੇਸ਼ੇ) ਦੀ ।
^{੧੦} ਗਰਦਨ ਮੋੜਕੇ । ^{੧੧} ਮੋਟਾ । ^{੧੨} ਸਹਜ ਨਾਲਾ ^{੧੩} ਪੰਦਰਾਂ ਕੋਹ ਲੰਘ ਕਰਕੇ ਮਨਜ਼ਲ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ।

*ਸਾਖੀ: ਪੋ: ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕਣ
ਗਏ, ਉਥੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਵਰ ਬੀ ਦਿੱਤਾ । ਰਹੇ ਆਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਟਿਕਾਏ । ਹੁਣ
ਦੋਹੀਂ ਬਾਈਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ । ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ।

ਉਤਰਨਿ ਕੈ ਗੁਰ ਚਾਹਤਿ ਭਏ । ਨਾਮ 'ਬਾਰਨਾ' ਗਾਮ ਬਿਲੋਕਾ । ਤਿਸ
 ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਜਾਇ ਹਯ ਰੋਕਾ ॥੧੬॥ ਇਕ ਨਰ ਨਿਕਸਿਨਿਕਟਿ ਗਰਆਯੋ ।
 ਦਰਸਨ ਦੇਖਤਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਖਰੋ ਭਯੋ ਬੁਝੈ ਤਬਿ ਤਾਂਹੀ । 'ਸਿਖ
 ਕੋ ਸਦਨ ਅਹੈ ਕੈ ਨਾਂਹੀ ?' ॥ ੧੦ ॥ ਸੁਨਤਿ ਬਤਾਯੋ 'ਗਾਹਕ ਅਹੈ ।
 ਸਗਰੇ ਗਾਮ ਏਕਸਿਖ ਰਹੈ ਕੁਛਕ ਭਲੋ ਸਰਧਾਲੂ ਬੋਰਾ ਬਸਹਿ ਇਕਾਕੀ,
 ਸਿੱਖਸ ਨ ਔਰਾ' ॥ ੧੧ ॥ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਭਾਖਾ । 'ਤਿਸਹਿ
 ਹਕਾਰਨਿ ਕੀ ਹਮ ਕਾਂਖਾ । ਕਰਨੋ ਡੇਰਾ ਤਿਸ ਕੇ ਧਾਮ । ਯਾਂਤੇ ਕਰਹੁ
 ਬੁਲਾਵਨਿ ਕਾਮ' ॥੧੨॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਆਰਜਾ ਕੋ ਨਰ ਗਯੋ ਮਿਲੈ ਜਾਟ
 ਸੋਭਾਖਤਿ ਭਯੋ 'ਵਹਿਰ ਹਕਾਰਤਿ ਹੈਂ ਨਰ ਭਲੋ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨਿ ਕਰਤੇ
 ਖਲੇ' ॥੧੩॥ ਕਾਛੂ ਤਬਹਿ ਤਹਾਂ ਚਲਿ ਆਯੋ ਕਛੂ ਕੋ ਕਰਤਿ ਫਿਰਹਿ
 ਤਿਸ ਥਾਯੋ । ਸੁਨਤਿ ਜਾਟ ਨੈ ਰਿਵੈ ਬਿਚਾਰੀ । -ਮੈਂ ਅਬਿ ਜਾਨੋ ਖੇਤ
 ਮਝਾਰੀ' ॥ ੧੪ ॥ ਤਉ ਦੇਖਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਆਵੈ ॥ ਕੂਤ ਮਿਲਨਿ
 ਕਾਰਨ ਉਤਲਾਵੈ ॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਕਾਰ ਤੂਰਨ ਆਯੋ । ਬੈਠੇ ਗੁਰ
 ਕੋ ਦਰਸਨ ਪਾਯੋ ॥ ੧੫ ॥ ਜਾਨਿ ਪਛਾਨੈ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਡੇਰਾ ਕਰਿਬੈ
 ਆਸੈ ਚਾਨਿ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ । 'ਚਲੀਅਹਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਸਦਨ ਹਮਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥ ਸਿਵਰ ਕਰਹੁ ਨੀਕੇ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ । ਸ਼ੀਘ੍ਰ
 ਚਲਹੁ ਨਾਹਨ ਬਿਲਮਾਵਹੁ । ਆਯੋ ਕੂਤ ਕਰਨਿ ਕਛ ਇਹਾਂ ॥ ਮੈਂ
 ਜਾਵੈ ਨਿਜ ਖੇਤੀ ਜਹਾਂ' ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਭਾਖਾ ।
 'ਤਹਿ ਪਹੁੰਚਨਿ ਕੀ ਕਰਹੁ ਨ ਕਾਂਖਾ । ਤੋਹਿ ਖੇਤ ਰੱਖਸਕ ਕਰਤਾਰ ।
 ਬਚਹਿ ਅੰਨ ਘਰ ਆਨਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੧੮ ॥ ਅਬਿ ਤੂੰ ਸਿਵਰ ਕਰਾਇ
 ਹਮਾਰੇ । ਰਹੁ ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਸਮੇਂ ਨ ਟਾਰਹੁ ਪਾਵਹਿ ਬਰਕਤ ਗੁਰੂ ਘਨਰੀ ।

^੧ਬੁਲਾਵਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੋ । ^੨ਭਾਵ ਪਟਵਾਰੀ ਜਾ ਗਿਰਦਾਵਰ । ^੩ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ।

^੪(ਪਟਵਾਰੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਕਰਕੇ) ਮੈਂ ਹੁਣ ਖੇਤ ਵਿੱਚ (ਵੀ) ਜਾਣਾ ਹੈ । ^੫ਤਾਂਬੀ (ਉਸ
 ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖ ਤੇ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਆਵਾਂ । ^੬ਗਿਰਦਾਵਰ ਜਾ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ (ਜੋ ਕਿ
 ਪੁਰਸ਼ ਅੰਗ ਦਾ) । ^੭ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ^੮ਜਾਣਿਆਂ । ^੯ਬਿਨਾ ਮਿਣੇ ਤੇਲੇ ਦੇ ਖੜੇ ਫਸਲ

ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲੈਣਾ ਕਿ ਖੇਤ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਔਤਨੀਕੁ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ 'ਕੂਤਲਾ' ਆਖਦੇ ਹਨ ।
 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 'ਕੂਤ' ਆਖਦੇ ਹਨ । ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ
 'ਆਕੂਤ=ਮੁਦਾਆ' ਪਦ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ਅਰਥੀ ਪਦ 'ਕੂਤ' ਦਾ ਅਰਥ ਖੁਰਾਕ ਹੈ ।

^{੧੦}(ਕੂਤ=) ਪਟਵਾਰੀ ਕੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਖੇ ਆਯਾ ਹੈ ।

ਜੇਕਰਿ ਰਹੈ ਬੁੱਧਿ ਬਿਰ ਤੇਰੀ ॥੧੯॥ ਸੁਨਿ ਰਾਹਕ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ ।
 ‘ਆਪ ਕਰਹੁ ਬਿਸਰਾਮ ਸਥਾਨਾ । ਕ੍ਰਿਪੀ ਕਿਦਾਰਨਿ ਬਿਥੈ ਘਨੇਰੀ ।
 ਖਸਟ ਮਾਸ ਕੀ ਮਿਹਨਤ ਮੇਰੀ ॥ ੨੦ ॥ ਜੇ ਕਰਿ ਸੈਂ ਨ ਜਾਉਂ ਇਸ
 ਕਾਲਾ । ਕੂਤ ਧਰਹਿ ਕਣ ਅੰਨ ਬਿਸਾਲਾ^੧ । ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਹੋਂ ਅੰਗੁ
 ਬਡੇਰੀ । ਲੋਉਂ ਛੁਟਾਇ ਅੰਨ ਇਸ ਬੇਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਖਸਟ ਮਾਸ ਲੋ ਖਾਇ
 ਕੁਟੇਬ । ਜੀਵਹਿ ਸਭਿ ਹਮ ਤਿਸੈ ਅਲੰਬ । ਏਕ ਜਾਮ ਕੋ ਕਾਮ ਅਹੈ ਸੇ ।
 ਕਿਮ ਨ ਜਾਉਂ ਘਰ ਅੰਨ ਰਹੈ ਸੈ’ ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਜਾਨਨੈਂ
 ਮੂਢਾ । ਨਹਿ ਸਮੁਝਤਿ ਮਨ ਆਸੈ ਗੁਢਾ^੨ । ਤਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਪੁਨਹਿ
 ਬਖਾਨਾ । ‘ਜੇ ਨ ਹਟਹਿ ਨਿਸਚੈ ਤਹਿ ਜਾਨਾ ॥੨੩॥ ਤੀਰ ਕਿਦਾਰ ਖਰੇ
 ਹੁਇ ਰਹੀਅਹਿ । ਬਿਨੈ ਆਇ ਕੁਛ ਬਾਕ ਨ ਕਹੀਅਹਿ । ਹੋਵਹਿ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਤੋਹਿ ਸਹਾਇ । ਸੁਣਿ ਕਣ ਖੇਤ ਆਉ ਸਹਿਸਾਇ’ ॥ ੨੪ ॥ ਮਾਨਨੈ
 ਬੈਠ ਪਯਾਨੋ ਕੀਨਾ । ਜਹਾ ਕੂਤ ਕੋ ਬਿਚਰਤਿ ਚੀਨਾ । ਸਿਖ ਕਿਦਾਰ
 ਫਿਗ ਪਹੁੰਚਨੈ ਆਇ । ਛਿਤ ਕੋ ਮਿਨਤਿ ਸੁ ਇਤ ਉਤ ਜਾਇ’ ॥੨੫॥ ਦੋ
 ਸੈ ਬੀਘੈ ਖੇਤ ਬਿਸਾਲਾ । ਸੋ ਜਾਨਨੈ ਮਿਨ ਕਰਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਲਿਖਨਿ
 ਲਗੇ ਤਬਿ ਜਾਟ ਸ਼ਰੀਕਾ* । ਬੋਲਨੈ ‘ਇਹ ਨ ਮਿਨੀ ਛਿਤ ਠੀਕਾ ॥੨੬॥
 ਹੁਤੋ ਖਤ ਦੋ ਸੈ ਇਹ ਸਦਾ ॥ ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਕਣ ਕੋ ਜਦ ਕਦਾ ॥ ਅਬਿ ਕਿਮ
 ਕਮੀ ਉਤਾਰਨਿ ਕਰਨੈ । ਇਸ ਛਿਤ ਕੋ ਨਿਤ ਹਾਲਾ^੩ ਭਰਨੈ’ ॥ ੨੭ ॥
 ਮਿਨਨਹਾਰ ਕੋ ਕਾਛੂ^੪ ਕਹਨੈ । ‘ਇਹ ਕਜਾ ਕਰਨੈ ਦਰਬ ਤੈਂ ਲਹਨੈ ।
 ਅਰਧ ਮਾਮਲਾ ਦਯੋ ਬਿਗਾਰ । ਭਰਿ ਲੈ ਹੋਂ ਤੁਝ ਕੋ ਬਹੁ ਮਾਰਿ’ ॥ ੨੮ ॥
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਕਹਨੈ ਰਿਦੈ ਡਰ ਕੀਨਿ । ‘ਮੈਂ ਅਵਨੀ ਆਛੈ ਮਿਨ ਲੀਨਿ ।
 ਕਰਹੁ ਬਿਲੋਕਨਿ ਪੁਨ ਸੈਂ ਮਿਨੈ^੫ । ਚੋਕਸ ਹੋਇ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਗਿਨੈ’ ॥੨੯॥
 ਬਹੁਰ ਜੇਵਰੀ’ ਲਾਗੇ ਪਾਵਨਿ । ਅਪਰ ਕਰਨੈ ਨਰ ਏਕ ਮਿਲਾਵਨਿ ।
 ਸਨੈ ਸਨੈ ਨੀਕੇ ਪੁਨ ਮਿਨੀ । ਉਚੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਗਿਨਤੀ ਗਿਨੀ ॥ ੩੦ ॥
 ਸੋ ਸਿਖ ਖਰੇ ਲੋਕ ਸਮੁਦਾਇ । ਸੋ ਉਤਰੀ ਪੁਨ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਾਇ ।—ਕਹਾਂ

^੧ਗਿਰਦਾਵਰ ਅੰਨ ਦਾ ਕਣ ਬਹੁਤਾ ਲਾ ਦੇਵੇਗਾ । ^੨ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਗੂੜੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ
 ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ । ^੩ਛੋਤੀ । ^੪ਭਾਵ ਕੂਤ ਮਿਣਦਾ ਹੈ । ^੫ਮਾਮਲਾ । ^੬ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਮਿਨਣ
 ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ । ^੭ਜਰੀਬ । ^੮ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ
 ਕੈਸਾ ਅੱਛਾ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ । ^੯ਪਾ:-ਕੂਤ । ^{੧੦}ਪਾ:-ਪੁਨਰਪ । ਪੁਨ ਹਮ ।

ਭਯੈ ਇਹ ਜਾਇ ਨ ਜਾਨੀ—ਮਿਨਨਹਾਰ ਕੋ ਖੋਟ ਪਛਾਨੀ ॥ ੩੧ ॥
 ਬਰਖ ਅਨੇਕ ਮਿਨਤਿ ਇਸ ਰਹੋਦੋ ਸੈ ਹੋਤਿ ਕਮੀ ਨਹਿ ਲਹੇ।ਸਿਖ ਭੀ
 ਖਰਜੋ ਰਿਦੈ ਬਿਸਮਾਨਜੋਂ । ਤੁਸ਼ਨਿ ਠਾਨੇ ਕਛੁ ਨ ਬਖਾਨਜੋਂ ॥ ੩੨ ॥ ਭਯੈ
 ਨਰਨਿ ਮਹਿ ਵੀਰਘ ਝਗਰੋਂ।ਮਿਨ ਗਿਨ ਠਾਨਤਿ ਨਿਰਨੈ ਸਗਰੋਂ।ਬਧਸੈ
 ਸੰਦੇਹ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਰਿਦੈ । ਮਿਨਨ ਲਗਜੋਂ ਕਾਛੂ ਪੁਨ ਤਦੈ ॥੩੩॥ ਜਾਟ
 ਸ਼ਰੀਕ ਸੰਗ ਗਨ ਹੋਏ । ਗਿਨਹਿ ਜੇਵਰੀ ਕੋ ਸਭਿ ਕੋਏ । ਅਤਿ ਚੌਕਸ
 ਹੁਇ ਖੇਤ ਮਝਾਰਾ । ਨੀਕੋ ਮਿਨਤਿ ਭਏ ਤਬਿ ਸਾਰਾ॥੩੪॥ਦੋ ਸੈ ਕਹਤਿ
 ਸੁ ਝੁਠੇ ਪਰੇ । ਸੈ ਬੀਘੇ ਕੋ ਕਣ ਤਬਿ ਭਰੇ । ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਰਤਿ ਬਹੁ ਨਰ
 ਆਏ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਲਖਿ ਸਿਖ ਮੁਦ ਪਾਏ ॥੩੫॥ ਆਇ ਆਪਨੇ ਸਦਨ
 ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾ । ਕਰਿ ਤਸਾਰੀ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ । ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਪਗ ਬੰਦਨ
 ਠਾਨੀ । ਪੁਨਹਿ ਬਾਰਤਾ ਸਕਲ ਬਖਾਨੀ ॥੩੬॥ ਸੁਨਿ ਤਿਸ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਬਖਾਨਤਿ । 'ਜੇ ਕਰਿ ਪ੍ਰਥਮ ਬਚਨ ਕੋ ਮਾਨਤਿ । ਸਰਬ ਖੇਤ ਕੋ
 ਲੇਤਿ ਅਨਾਜ । ਸੁਪਰਤਿ ਜੇ ਨਿਕੋਤ ਕੇ ਕਾਜ ॥੩੭॥ ਦੁਤੀ ਬਾਕ ਸ਼ਰਧਾ
 ਕਰਿ ਮਾਨਜੋਂ । ਅਰਧ ਕਾਜ ਭਾ ਆਪੋ ਹਾਨਜੋਂ' । ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾ ਗੁਰ ਕੀ
 ਬਹੁ ਜਾਨੀ*।ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ ॥੩੮॥ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਚਲਜੋ
 ਨਿਜ ਧਾਮੁ । ਕਰੇ ਉਤਾਰਨਿ ਦੇ ਬਿਸਰਾਮੁ॥ਬ੍ਰਿਛ ਅੰਬਲੀ ਕੋ ਘਰ ਮਾਂਹਿ।
 ਗੁਰ ਤੁਰੰਗ ਬੰਧੈ ਸੰਗ ਤਾਂਹਿ ॥ ੩੯ ॥ ਸੰਦਨ ਆਦਿਕ ਸਾਦਰ ਸਾਰੇ ।
 ਦੋ ਦੋ ਕਰਿ ਬਿਸਰਾਮ ਉਤਾਰੇ।ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਿ ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ । ਲਸਾਇ
 ਵਹਿਰ ਤੋ ਨਿਰਮਲ ਪਾਨੀ ॥੪੦॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਨੀਕੋ ਕਰਿਵਾਯੋ । ਸੁਪਤਿ
 ਜਥਾ ਸੁਖ ਸਮੈ ਬਿਤਾਯੋ । ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮ ਉਠੇ ਲਖਿ ਜਾਮ' । ਸੰਗੀ
 ਸਿਮਰਤਿ ਭੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ॥੪੧॥ ਮੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਧਨਾਨ ਕੋ ਲਾਇਉਦੈ ਭਯੈ
 ਸਬਿਹੂੰ ਇਨਰਾਇ।ਤਬਹਿ ਸਿੱਖ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ।ਸ਼੍ਰੋਧ ਹੋਤੁ ਉਪ-

*ਪਟਵਾਰੀ । ਪਹਿਰ ਰਾਤ (ਰਹਿੰਦੀ) ਜਾਣ ਕੇ ।

*ਅਤਿ ਮੁਖ ਚਿਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਣੀ
 ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾਲੀ ਹੈ । ਮੁਖ ਚਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਵੇਖਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਧਾਰਦਾ ਹੈ । 'ਤਤ ਰਾਜਾਨ' ਤੋਂ
 ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਹੈ । ਜਥਾ—'ਜਾਕੇ ਰਿਦੈ ਬਿਸਾਸੁ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ॥ ਤਤੁ
 ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ' ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਯ (=ਕਲਾਪਨ)
 ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੁਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।

ਦੋਸ ਉਚਾਰਾ ॥੪੨॥ 'ਗੰਦਾਧੂਮ' ਬੰਸ ਤੋ ਤਸਾਰਾਹੁ । ਅਤਿ ਗਿਲਾਨ ਇਸ
 ਤੋ ਧਰਿ ਭਾਰਾਹੁ । ਸਿਖ ਸੰਤਨਿ ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਲਾਗਾਹੁ । ਅਚਹੁ ਵੰਡ ਕਰਿ
 ਕ੍ਰਿਤਿ ਅਨੁਰਾਗੋ ॥੪੩॥ ਦੁਹ ਲੋਕਨਿ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਸਹਾਇ ਦੁਖ ਤੇ ਦੇਕਰਿ
 ਹਾਥ ਬਚਾਇ । ਜਾਵਦਾ ਤਵ ਕੁਲ ਗੰਦਾ ਧੂਮੀ ਤਸਾਰਾਹਿ, ਕ੍ਰਿਖੀ ਕਰਹਿ
 ਨਿਜ ਭੂਮ ॥ ੪੪ ॥ ਵਧਹਿ ਅਧਿਕ ਤੁਮਰੇ ਧਨ ਧਾਨ । ਧਾਮ ਵਿਖੇ ਗੋ
 ਮਹਿਖ ਮਹਾਨ । ਕਿਸੁ ਵਸਤੁ ਕੀ ਕਮੀ ਨ ਹੋਇ । ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਇ ਬੰਸ
 ਮਹਿ ਜੋਇ ॥ ੪੫ ॥ ਗੰਦਾਧੂਮ ਕਰਹਿ ਜਬਿ ਪਾਨ । ਤਵ ਕੁਲ ਰੇਕ ਹੋਹਿ
 ਧਨ ਹਾਨ' । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਇਨਿ ਪਰਜੇ । ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਰਜੇ
 ਉਰ ਕਰਜੇ ॥ ੪੬ ॥ ਕਹਿ ਕਵਿ ਸਿੰਘ ਬੰਸ ਤਿਸ ਕੋਰਾ । ਗਾਮ ਬਾਰਨੇ
 ਮਹਿ ਅਬਿ ਹੋਰਾ । ਜਬਿ ਲੋ ਗੰਦਾਧੂਮ ਨ ਪੀਯੋ ਤਬਿ ਲੋ ਘਰੇ ਮਹਿ ਸਭਿ
 ਕਿਛ ਥੀਯੋ ॥੪੭॥ ਜੋ ਅਬਿ ਅਹੈ, ਕਰਜੇ ਤਿਨ ਪਾਨ' । ਭਯੋ ਠੰਕ ਧਨ
 ਧਾਨ ਸੁ ਹਾਨਿ । ਹਮ ਭੀ ਮਿਲਿ ਤਿਸ ਕੋ ਦੇ ਤ੍ਰਾਸ । ਖਾਨ ਹੋਤੁ ਅੰਨ
 ਨਹਿ ਜਿਸ ਪਾਸ ॥੪੮॥ ਗੰਦਾਧੂਮ ਪਿਯਨਿ ਤਜਿਵਾਯੋ । ਖੰਡੈ ਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਪੀਲਾਯੋ ਪੁਨ ਕਿਛ ਜਾਨਜੋ ਗਯੋ ਨ ਸੋਇ ਰੇਕ ਰਹਜੋ ਕੈਧੋ ਧਨਿ ਹੋਇ ॥
 ੪੯॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਅਬਿਲੋ ਬੈਨ । ਬਿਦਤਿ ਅਹੈ ਜਗ ਦਿਖੀਅਤਿ
 ਨੈਨ । ਦਿਨ ਦੇ ਤੀਨ ਕਰਜੇ ਗੁਰ ਡੇਰਾ । ਕਰਿ ਸਿਖ ਕੋ ਕਲਾਨ
 ਬਡੇਰਾ* ॥ ੫੦ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਬਾਰਨੇ ਗ੍ਰਾਮ'
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਤੁਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੪ ॥

੪੫. [ਬਾਨੇਸਰ ਮੇਲੇ ਤੇ । ਬਣੀ ਬੱਦਰ ਪੁਰ] ।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਗ੍ਰਾਮ ਬਾਰਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀਨੋ ਅੱਗ ਪਯਾਨ । ਸੇਤ ਸਜਤਿ ਪੋਸ਼ਿਸ਼
 ਮਹਾਂ ਸੰਤ ਤੁਰੰਗ ਸੁਜਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚਪਈ ॥ ਗਰ ਸਮਸ਼ੇਰ ਦੁਤਿਯ ਦਿਸਿ
 ਭਾਬਾ । ਅਧਿਕ ਕਠੋਰ ਸਰਾਸਨ' ਹਾਬਾ ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਯੁਤਿ ਪੰਥ ਪਧਾਵੇ ।
 ਨਗਰ 'ਬਨੇਸਰ' ਆਇ ਅਗਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਖਸ਼ਟ ਕੋਸ ਬੋ ਮਗ ਉਲਘਾਏ ।
 ਦੇਖਜੋ ਤੀਰਥ ਜਹਿ ਸਮੁਦਾਏ । ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਮੇਲਾ । ਚਹੁ-
 ਦਿਸਿ ਤੋ ਨਰ ਭਯੋ ਸਕੇਲਾ ॥ ੩ ॥ ਭੀਰ ਨਰਨਿ ਕੀ ਘਨੀ ਸੁ ਆਵਤਿ ।
 ਜਹਿ ਕਹਿ ਨਰ ਡੇਰਾ ਨਿਜ ਪਾਵਤਿ ਪਹੁੰਚੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਿਖਹਿ ਸੁ ਬਾਨ ।
 ਹਿਤ ਉਤਰਨਿ ਕੇ ਕਰਨਿ ਸਨਾਨ ॥੪॥ ਪੁਰਿ ਤੇ ਉਤਰ ਕੀ ਦਿਸਿ ਗਏ ।

*ਤੰਬਾਕੂ । *ਜਦ ਤਕ । *ਜੇ ਹੁਣ ਹੈ ਤਿਸ ਨੇ ਪੀਤਾ ਸੀ । *ਚਿੱਟੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭਦੀ ਹੈ ਪੋਸ਼ਾਕ ।
 *ਧਨੁਖ । *ਸਾਖੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਕਰਾਮਾਤ ਵੇਖਕੇ ਕਾਛੂ ਬੀ ਸਿੱਖ ਹੋਗਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਰਮਸ ਸਥਾਨ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਏ । ਸੁੰਦਰ ਸਾਰਸੁਤੀ ਬਰ ਸਲਿਤਾ । ਪਾਵਨ
 ਜਲ ਕਬਿ ਕਬਿ ਸੁਭ ਚਲਤਾ ॥ ੫ ॥ ਤਿਹ ਸਥਾਨ ਤੀਰਥ ਅਭਿਰਾਮ ।
 ਬਿਦਤ ਜਗਤ ਮਹਿ ਲਖੀਯਤਿ ਨਾਮ । ਤਿਸ ਕੇ ਤੀਰ ਉਤਰਿ ਬਲ ਟੈਰਾ ।
 ਧਰ ਪਰ ਖਰੇ ਭਏ ਤਜਿ ਘੋਰਾ ॥ ੬ ॥ ਤੀਰ ਤੀਰ ਤੀਰਥ ਗਨ ਜਾਛੇ ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਹੋਰਿ ਹਰਖਾਨੇ । ਸਭਿ ਨਰ ਆਏ ਸਿਵਰ ਲਗਾਯੇ । ਤ੍ਰਿਲ
 ਅੰਨਾਦਿਕ ਤਬਹਿ ਮੰਗਾਯੇ ॥ ੭ ॥ ਨਿਸਾ ਬਾਸ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਿਕੈ ।
 ਰਹੀ ਜਾਮ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕੇ ਧਰਿ ਕੈ । ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ ਕੀਨਿ ਪਨ ਧਾਨੁ । ਬੈਠੇ
 ਰਹੇ ਉਦਯੋ ਪੁਨ ਭਾਨੁ ॥ ੮ ॥ ਸੁਪਿ ਮੇਲੇ ਮਹਿ ਜਹਿ ਕਹਿ ਹੋਈ । ਦੇਖਨਿ
 ਕਾਰਨ ਚਹਿ ਚਿਤ ਸੋਈ । ਆਇ ਬਿਲੋਕਤਿ ਪਾਵਨ ਦਰਸਨ । ਸੀਸ
 ਨਿਵਾਇ ਕਰਹਿ ਪਗ ਪਰਸਨ ॥ ੯ ॥ ਕਹੈ 'ਭਏ ਦੈ ਕਾਜ ਭਲੇਰੇ ।
 ਮੰਜਨ ਕਰਨਿ ਅਪਰ ਗੁਰੁ ਹੋਰੇ' । ਜਨੋਂ ਜਨੋਂ ਸੁਨਹਿ ਸਿੱਖਸ ਬਿਚ ਮੇਲੇ ।
 ਤਨੋਂ ਤਨੋਂ ਆਵਤਿ ਬਿੰਦ ਸਕੇਲੇ ॥ ੧੦ ॥ ਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਖਰੇ ।
 ਬੈਠੇ ਬਿੰਦ ਸਭਾ ਕੇ ਭਰੇ । ਜਿਸ ਦਿਸਿ ਪੋਰਤਿ ਦਿਸ਼ਟਿ ਗੰਸਾਈਂ । ਅਨਿਕ
 ਨਰਨਿ ਪਰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਤਿਸ ਦਿਸਿ ਨੰਮਿ ਸੀਸ ਗਨ
 ਹੋਵੈ । ਭਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਠਾਂਢੇ ਸਭਿ ਜੋਵੈ । ਗੁਰੁ ਕੋ ਢੈਲਯੋ ਸੁਜਸੁ ਵਿਸੇਖਾਸੁਨਿ
 ਕਿਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਦੇਖਾ ॥ ੧੨ ॥ ਬੁਝਹਿ ਭਨਹਿ ਪਰਸਪਰ ਕੋਈ ।
 'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਪਰ ਏਈ' । ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਰਦੇਵ ।
 ਰੀਝਹਿ ਹੋਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧੩ ॥ ਕਰਹਿ ਨਿਹਾਲ ਸ਼ਕਤਿ ਕੇ ਦਾਨੀ ।
 ਦੁਹੂੰ ਲੋਕ ਮਹਿ ਸਿਕਟ ਹਾਨੀ' । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਮਹਿਮਾ ਕਹੁ ਕਹੋਂ । ਇਕ
 ਆਵਤਿ ਇਕ ਜਾਵਤਿ ਲਹੇ ॥ ੧੪ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਦੇ ਦਰਸਨ ਗੁਰੁ
 ਧੀਰ । ਭਰੀ ਰਹੈ ਸਭਿ ਬਾਸਰ ਭੀਰ । ਕੋਤਿਕ ਸੰਤ ਸਕਲ ਮਤ ਕੋਰੇ ।
 ਮਿਲਹਿ ਬਿਠਾਵਹਿ ਤਿਨ ਕੋਠੇ ਨੋਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਭ ਸੰਬਾਦ ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਕਰੈਂ ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੁਨਾ ਢਰੈਂ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ 'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਕਹਿ ਜਾਤਿ
 ਕਰੈਂ ਸਰਾਹਨਿ ਕੀ ਬਹੁ ਬਾਤ ॥ ੧੬ ॥ ਕੋਤਿਕ ਸਾਧ ਨੰਮਿਤਾ ਧਰੈਂ । ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਸਾਥ ਬੁਝਿਬੋ ਕਰੈਂ । ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਇਹ ਮੇਲਾ ਕਰਿ ਆਛਾ ਬਹੁਰ ਗਮਨ
 ਕੋ ਕਿਤ ਦਿਸਿ ਬਾਛੇ ? ॥ ੧੭ ॥ ਮੱਦੁ ਦੇਸ ਕੋ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ ? । ਕੈਧੋਂ
 ਆਨ ਥਾਨ ਕੋ ਜਾਨਾ ? । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਭਾਖਾ 'ਤੀਰਥ ਕਰਿਬੋ

‘ਸੁਹਲਾ । ਫੇਹੀ ਹਨ ।

ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ॥੧੯॥ਪੁਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਪੁੰਜ ਥਲ ਪਾਵਨ । ਕਰਹਿ ਅਨੇਕਨਿ
ਮਹਿ ਬਰ ਨਾਵਨ । ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤ੍ਰ ਲੋ ਤੀਰਥ ਘਨੇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਕਰਿਹਹਿ
ਸਖ ਸਨੇ ॥ ੧੯ ॥ ਜਮਨਾ, ਸੁਰਸਰਿ ਪੁਨ ਪਰਯਾਗ । ਆਦਿ ਗਯਾ
ਅਨ ਤੇ ਆਘ ਭਾਗ* । ਇਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਸੁਨਿ ਹਰਖਾਏ । ਕਹੈ 'ਸਾਥ
ਹਮ ਉਤਮ ਪਾਏ ॥ ੨੦ ॥ ਨਿਤ ਗਵਰ ਕੈ ਦਰਸਨ ਦਰਸੈ । ਪਾਵਨ
ਤੀਰਥ ਥਿੰਦਨਿ ਪਰਸੈ । ਦੇਸ ਅਨੇਕਨਿ ਕੀ ਕਰਿ ਸੈਲ । ਰਹੈ ਸੁਖਾਲੇ
ਤੁਮਰੇ ਗੈਲੇ' ॥ ੨੧ ॥—ਤੀਰਥ ਜਾਤਾ ਕੋ ਗੁਰ ਜਾਹਿ—। ਬਿਦਤ ਭਈ
ਸਭਿ ਸਾਧਨਿ ਮਾਹਿ । ਮੁਦਿਤ ਹੋਇ ਕਰਿ ਰਿਦੇ ਘਨੇਰੇ । ਆਨਿ ਮਿਲੇ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਡੇਰੇ ॥ ੨੨ ॥ ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਇਸ ਭਾਇ । ਸਮਾ
ਗ੍ਰਹਣ ਕੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਇ । ਪਾਵਨ ਜਲ ਮੱਜੇ ਤਿਸ ਬੇਰੋਦਯੋ ਦਿਜਨਿ
ਕੋ ਦਾਨ ਘਨੇਰੇ ॥ ੨੩ ॥ ਜੋ ਜੋ ਦਿਜ ਗਰ ਢਿਗ ਜਬਿ ਆਯੋਪਾਇ ਦਾਨ
ਦਾਰਿੰਦ੍ਰ ਗਵਾਯੋ । ਆਬਿਖ ਦੇਤਿ ਮੁਦਿਤ ਮਨ ਹੋਇ । ਕਹਤਿ ਰਹੇ
ਕੀਰਤਿ ਬਰ ਸੋਇ ॥ ੨੪ ॥ ਰਵਿ ਨਿਰਮਲ ਤੋ ਬਹੁਰ ਸਨਾਨੇ । ਹੁਤੋ ਜੁ
ਪਾਸ ਦੀਨਿ ਸਭਿ ਦਾਨੇ । ਪੁਨ ਡੇਰੇ ਮਹਿ ਆਨਿ ਗੁਸਾਈ । ਖਾਨ ਪਾਨ
ਸੁਭ ਕੀਨਿ ਬਨਾਈ ॥ ੨੫ ॥ ਨਿਸਾ ਬਾਸ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਬਹੋਰੀ । ਗਨ
ਤੀਰਥ ਮੱਜੇ ਸਭਿ ਠੋਰੀ । ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਨ ਬਸਿ ਬਹੁਰ ਬਿਤਾਏ । ਪੁਨ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਏ ॥ ੨੬ ॥ ਕੇਤਿਕ ਸਿੱਖ ਮਿਲੇ ਸੰਗ ਆਇ ।

*ਭਾਵ ਗ੍ਰਹਣ ਹਟ ਜਾਣ ਤੇ ।

*ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੀਰਥ ਸਾਧੂ ਦੀ ਧੂੜ ਮੰਗਦੇ
ਹਨ ਯਥਾ:—'ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ।
[ਮਲਾਰ ਮ: ੪]' ਸੋ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਸਾਧੂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ
ਚੱਲੇ ਹਨ ਸੰਗਤਾਂ । ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਚਲੇ ਹਨ, ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਰਾਸ ਦਾ ਅੰਸੂ ੪੮ ਅੰਕ ੨੬ । ਇਹ
ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਅਪਣੀ ਕੱਲ੍ਹਾਨ ਅਰਥ ਚੱਲੇ ਹਨ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ਯ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ
ਹੈ । ਯਥਾ:—'ਅਠਿ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ ਪੁਜੈ ਸਦਾ ਵਿਸੇਖੁ ।' [ਮਾਥ ਵਾਰ] । ਕਵੀ
ਜੀ ਆਪ ਇਸੇ ਅੰਸੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਖਦੇ ਹਨ:—'ਤੀਰਥ ਮੱਜਨ ਕੀਨਿ ਬਹਾਨਾ । ਚੰਦ ਕਰਨ
ਸਿੱਖਨ ਕੱਲ੍ਹਾਨਾ ।' ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੫੨ ।

†ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ ਪਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ
ਜੇ ਵਤੀਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੀ ਸੋਈ ਨਾਵੇਂ ਜਾਮੇ ਦਾ ਸੀ, ਉਸਤੋਂ
ਵਿਲੱਖਣ ਸਮਝਣਾ ਗੁਰੂ ਜਯੋਤਿ ਦੀ ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਅਧਿਕ ਲਾਭ ਕੋ ਉਰ ਲਖਿ ਪਾਇ। ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਅਰ ਤੀਰਥ ਨਾਨ।
 ਇਸ ਤੇ ਅਪਰ ਨ ਬਡ ਕਲਿਆਨ ॥ ੨੭ ॥ ਕਿਤਿਕ ਤਰੰਗਨਿ ਪਰ ਚਵਿ
 ਆਏ। ਇਮ ਨਰ ਭਏ ਆਨਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਚਢੇ ਬਨੈਸਰ ਤੇ ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ।
 ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਪਹੁੰਚਨਿ ਕੋ ਦੂਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਕੋਸ ਇਕਾਦਸ਼ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ।
 ‘ਬਲੀ ਬਦਰਪੁਰ’^੧ ਏਕ ਸਥਾਨਾ। ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕੀਨਸਿ ਡੇਰਾ।
 ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਹਿ ਅਬਿ ਹਮ ਹੋਰਾ ॥ ੨੯ ॥ ਪਹੁੰਚੇ ਨਰ ਸੰਗੀ ਸਮੁਦਾਇ।
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੋ ਕੀਨਿ ਬਨਾਇ। ਨਿਸ ਬਿਤਾਇ ਪੁਨ ਕਰਯੋ ਮੁਕਾਮ^੨।
 ਸਭਿ ਸੰਗੀ ਸਿਮਰਤਿ ਸਤਿਨਾਮ ॥ ੩੦ ॥ ਸੰਗਤਿ ਕਿਤਿਕ ਕਿਤਹੁ ਤੇ
 ਆਈ। ਦਰਬ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਬਹੁ ਲਾਈ। ਕਿਤਿਕ ਮਸੰਦਨ ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ
 ਆਏ। ਦੀਰਘ ਮਜਲ ਕਰਤਿ ਉਤਲਾਏ ॥ ੩੧ ॥ ਆਇ ਮਿਲੇ ਦਰਸਨ
 ਕੋ ਹੋਰਾ। ਅਰਪਯੋ ਲੇ ਕਰਿ ਦਰਬ ਘਨੇਰਾ। ਜਥਾ ਜੋਗ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ।
 ਸਿਰੋਪਾਓ ਬਖਸ਼ੇ ਤਿਨ ਸਾਦਰ ॥ ੩੨ ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਹੁਤੇ ਬਿਤਿ ਆਗੇ।
 ਤਿਹ ਪੁਨ ਪਠੇ ਗੁਰੁ ਪਗ ਲਾਗੇ। ਗਏ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਧਨ ਲੇਤੇ। ਕਬਹਿ
 ਕਬਹਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਦੇਤੇ ॥ ੩੩ ॥ ਬਦਰਾ^੩ ਭਰਜੇ ਦਰਬ ਕੋ ਹੋਰਾ। ਕਰੈ
 ਜੁ ਰਾਹਕ ਨਿਕਟਿ ਬਸੇਰਾ। ਤਿਨਹੁ ਬਲਾਇ ਦਿਯੋ ਧਨ ਸਾਰਾ। ਕਹਯੋ
 ‘ਕੀਜੀਅਹਿ ਇਹ ਉਪਕਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਇਹਾਂ ਬਿੱਛ ਅਰੁ ਕੂਪ ਲਗਾਵਹੁ।
 ਸਦਾਬਰਤ ਛੁਧਿਤਨਿ ਮੁਖ ਪਾਵਹੁ। ਕਰਹੁ ਨ ਲੋਭ ਖਰਚ ਦਿਹੁ ਸਾਰੋ।
 ਤੁਮ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰੋ’ ॥ ੩੫ ॥ ਤਿਨਹੁ ਜੋਰਿ ਕਰ ਬਦਰਾ ਧਨ
 ਕੋ। ਲੀਨੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਯੋ ਬਹੁ ਮਨ ਕੋ। ਬਦਰਾ ਲੈਬੇ ਤੇ ਤਿਸ ਨਾਮ। ਬਲੀ
 ਬਦਰਪੁਰ* ਭਾ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੩੬ ॥ ਬਿੱਛ ਸੰਘਨੇ ਅਬਿ ਲੈ ਖਰੇ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ
 ਤਹਿ ਚਿਨਿਬੋ ਕਰੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਨ ਦੋਇ। ਕਰਯੋ ਮੁਕਾਮ
 ਦਿਯੋ ਧਨ ਸੋਇ ॥ ੩੭ ॥ ਬਹੁਰ ਕੂਚ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਯਾਨੇ। ਬਿੰਦੁ ਭਏ
 ਨਰ ਸੰਗ ਸੁਜਾਨੇ। ਚਲੇ ਅਨੰਦਤਿ ਰਿਦੋ ਮਝਾਰੀ। ਗੁਰ ਆਗੇ ਸਭਿ ਹੋਤਿ
 ਪਿਛਾਰੀ ॥ ੩੮ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਜਿਮ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈ। ਸੁਮਤ ਹੋਇ ਨਹਿ
 ਤਥਾ ਸਿਧਾਵੈ। ਤਹਿ ਤ ਮੰਜਲ ਕਰੀ ਲਾਘੁ ਤੈਸੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਬਕਤਿ ਨ

^੧ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਦਾ। ^੨ਟਿਕਾਉ। ^੩ਬੋਲੀ [ਅਃ, ਬਦਰਹ=ਚਮੜੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਹਰਾਂ ਤੇ ਦੀਨਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਂ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਦਿਰਮ ਜਾਂ ਦੀਨਾਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣ]। *ਏਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ।

ਹੁਇ ਨਰ ਕੈਸੇ ॥ ੪੯ ॥ ਤਹਾਂ ਬਾਸ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਸਭਿ ਕੀ
ਸੁਧਿ ਕੇ ਲੇਹਿ ਗੁਸਾਈ। ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੁ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਦੇਤਿ। ਬਸਤੁ ਅੰਨ
ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਲੇਤਿ ॥ ੪੦ ॥ ਸੁਖ ਕੇ ਸਾਥ ਸਾਥ ਕੇ ਰਾਖੇ। ਬੁਰਜੇ ਨ
ਜਹੈ ਲੇਹਿ ਜੋ ਕਾਖੇ। ਨਿਭੈ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਬਿਘਨ ਨ ਕੋਈ। ਸਾਮੀ ਸਮਰਥ
ਕੇ ਸੰਗ ਹੋਈ ॥ ੪੧ ॥ ਤਹਿ ਤੇ ਚਢਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਧਾਰੇ। ਗ੍ਰਾਮ 'ਸੁਵੈਲ'
ਸੁ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੇ। ਤਿਸ ਕੇ ਵਹਿਰ ਬਿੰਛੁ ਸੁਭ ਖਰੇ। ਸੈ ਬਲ ਹੋਰਿ
ਉਤਰਿ ਸਭਿ ਪਰੇ ॥ ੪੨ ॥ ਸੇਵਕ ਸਿੱਖਸ ਮਿਲੇ ਗਨ ਜਬਿ ਕੇ। ਨਹੀਂ ਗ੍ਰਾਮ
ਮਹਿ ਉਤਰੇ ਤਬਿਕੇ। ਡੇਰਾ ਵਹਿਰ ਕਰਹਿ ਲਖਿ ਗ੍ਰਾਮ। ਛੋਟੀ ਮਜਲ
ਕਰਹਿ ਬਿਸਰਾਮ ॥ ੪੩ ॥ ਬਹੁਰ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੀਨਸਿ ਕੋਈ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ
ਚਲਿਬੇ ਬਾਂਛਾ ਹੋਈ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਹਿ ਕਰੇ। ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ
ਸੁਖ ਸੁਮ ਪਰਹਰੇ ॥ ੪੪ ॥ ਭਈ ਭੈਰ ਪੁਨ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ। ਭਯਾਗਜੇ
ਗ੍ਰਾਮ ਸੁਵੈਲ ਸਥਾਨਾ। ਕੋਸ ਦਸਕ ਪਰ ਜਮਨਾ ਸਲਿਤਾ। ਜਿਸ ਜਲ
ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਚਲਤਾ ॥ ੪੫ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਤੀਰ ਉਤਰਿ ਗੁਰੁ ਖਰੇ। ਸਕਲ
ਨਰਨਿ ਕੇ ਮੇਲਨਿ ਕਰੇ। ਬਸਤੁ ਸੁ ਬਸਤੁ ਸਰੀਰ ਉਤਾਰਿ। ਕਰਜੇ
ਸ਼ਨਾਨ ਸੁ ਪਾਵਨ ਬਾਰਿ ॥ ੪੬ ॥ ਬਿੰਪੁ ਬਿਲੋਕਤਿ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਕੋਰੇ। ਜਾਨਿ
ਬਿਦੇਸੀ ਪਹੁੰਚੇ ਨੇਰੇ। ਦੇਖਿ ਤਿਨਹੁ ਗੁਰੁ ਦੀਨੋ ਦਾਨ। ਲੋਕਰਿ ਮਦਿਤ
ਅਸੀਸ ਬਖਾਨਿ ॥ ੪੭ ॥ ਮਿਲੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕੇ ਗਯੋ ਨ ਖਾਲੀ। ਕਰਤੋ ਕੀਰਤਿ
ਗਏ ਬਿਸਾਲੀ। ਪੁਨ ਕਹਿ ਕਰਿ ਤਰਨੀ ਮੰਗਵਾਈ। ਸਹਿਤ ਸਮਾਜ
ਚਢੇ ਗੋਸਾਈ ॥ ੪੮ ॥ ਤਰਨਿ ਤਨੁਜਾ ਕੇ ਤਰ ਤੀਰ। ਬਿਰੇ ਜਾਇ ਸਤਿ-
ਗੁਰੁ ਗੰਭੀਰ। ਸੰਦਨ ਡੇਰਾ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ। ਜਬਿ ਸਭਿ ਪਾਰ ਉਤਰ
ਕਰਿ ਆਏ ॥ ੪੯ ॥ ਤਹਿ ਤੇ ਚਢਿ ਆਗੇ ਗੁਰ ਗਏ। ਗ੍ਰਾਮ ਸਮੀਪ ਸਿਵਰ
ਕੇ ਕਏ। ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮ ਖਾਨ ਅਰੁ ਪਾਨ। ਕਰਤਿ ਭਏ ਨਿਜੁ ਸੁਮ ਕੇ
ਹਾਨਿ ॥ ੫੦ ॥ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਗਮਨੇ ਜਾਤਿ ਸੁ ਪੰਥ
ਮਝਾਰਾ। ਦਸ, ਇਕਦਸ ਕੇ ਦਾਦਸ ਕੋਸ ਡੇਰਾ ਕਰਤਿ ਜਾਤਿ ਹਤਿਦੋਸ
॥ ੫੧ ॥ ਪੁਰਬ ਕੇ ਮੁਖ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਤੇ। ਦੋਰਘ ਮਗ ਸੁਖ ਸੰਗ ਚਲੇ ਤੇ।
ਤੀਰਥ ਮੰਜਨ ਕੀਨਿ ਬਹਾਨਾ। ਚਹੈ ਕਰਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਲਿਆਨਾ ॥ ੫੨ ॥

੧(ਸੂਰਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ) ਜਮਨਾ ਨੂੰ ਤਰਕੇ(ਦੂਜੇ)ਕੰਢੇ ਜਾ ਖੜੋਤੇ। ਦੋਖਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕ (ਗੁਰੂ ਜੀ)।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨ.
ਨਾਮ ਪੰਚ ਚਤੁਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੫ ॥

੪੬. [ਪੁਰਬ ਦੀ ਸਿੰਗਤ ਦੀ ਸਿੱਕ] ।

ਬੋਧਾ ॥ ਪੁਰਬ ਦਿਸਿ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਤ ਬਿੰਦ ਸਿੱਖਸ ਸਰਧਾਲੁ । ਪੰਥ ਦੂਰ
ਬਨਹਿ ਨ ਮਿਲਨਿ^੧ ਦਰਸਨ ਚਾਹਿ ਬਿਸਾਲਾ ॥੧॥ ਚੰਪਈ ॥ ਮਿਲਹਿ ਪਰਸ-
ਪਰ ਸ਼ਬਦਨਿ ਗਾਵੈਂ । ਸਿਮਰਹਿ ਸੱਤਿਨਾਮ ਗਰ ਧਰਾਵੈਂ । ਚਰਨ ਕਮਲ
ਸੋ ਪ੍ਰੇਮ ਲਗਾਵੈਂ ।—ਕਥਿ ਕਰੁਨਾਕਰਿ ਆਨਿ ਦਿਖਾਵੈਂ ॥੨॥ ਪੁਰਹਿ ਕਬਹਿ
ਅਨ ਕਰਿ ਆਸਾ । ਜਿਮ ਘਨ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਹਰਹਿ ਪਿਪਾਸਾ । ਕਥਿ ਸੂਰਜ
ਨਮ ਉਦਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਬਿਕਸਾਵਹਿ ਦਿਗ ਕਮਲ ਬਿਸਾਲਾ ॥੩॥ ਕਥਿ
ਰਾਂਕਾਪਤਿ ਬਦਨ^੨ ਦਿਖਾਵੈਂ । ਬਿੰਦ ਚਕੋਰਨਿ ਸਿਖ ਹਰਖਾਵੈਂ । ਦਾਸ
ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਲਖਿ ਸਮਦਾਇ । ਕਬਹੁ ਸੁਧਾ ਸਮ ਬਾਕ ਸਨਾਇ ॥੪॥ ਇਹੀ
ਕਾਮਨਾ ਅਹੈ ਹਮਾਰੀ ॥ ਸਦਨ ਬਿਖੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕੀ
ਸੇਵਾ ਕਰੈਂ ਜਨਮ ਮਰਨਕੇ ਕਲਮਲ ਟਰੈਂ—॥੫॥ ਇਮ ਅਭਿਲਾਖਾ ਠਾਨਿ
ਬਿਸਾਲਾ । ਕਰੀ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸ਼ਾਲਾ^੩ । ਕਿਨਹੂੰ ਰੁਚਿਰ ਪ੍ਰਯੋਕ
ਬਨਾਯੋ । ਬਹੁਤ ਦਰਬ ਤਿਸ ਪਰ ਲਗਵਾਯੋ ॥੬॥ ਸੁਖਮ ਸੁਤ ਸਾਬ
ਬਨਵਾਇਵ । ਆਸਤਰਨ ਲੇ ਬਿਸਦ ਡਸਾਇਵ । ਰੋਸਮ ਕੀ ਡੋਰੈਂ
ਰੁੰਦਵਾਇਵ ॥ ਜਰੀਦਾਰ ਗੁੰਢੇ ਲਰਕਾਇਵ ॥੭॥ ਅਨਿਕ ਰੰਗ ਕੇ ਚਿੱਤ੍ਰਤਿ
ਪਾਵੈਂ ॥ ਕਰਿ ਤਯਾਰ ਇਮ ਸਦਨ ਟਿਕਾਵੈਂ^੪ । ਸਿੱਖਨਿਗਨ ਮਹਿ ਖੰਡਣ^੫
ਅਲਾਵਹਿ । 'ਇਸ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪੌਢਾਵਹਿ' ॥੮॥ ਪੂਜਾ ਕਰਹਿ
ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਤਾਂਹੀ^੬ । ਧੁਪ ਦੀਪ ਚੰਦਨ ਚਰਚਾਹੀਂ । ਧਰਹਿ ਧਰਾਨ ਜਨੁ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੈਸੇ । ਭ੍ਰਮ ਤੋ ਮਾਨਿ ਲੇਤਿ ਕਥਿ ਐਸੇ ॥੯॥ ਕਿਤਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ
ਬਸਤੁ ਮਹੀਨ । ਬਹੁ ਧਨ ਖਰਚ ਮੇਲ ਕੋ ਲੀਨਿ । ਗਰ ਜਾਮੇ ਕੋ ਬਡੇ
ਸਿਵਾਵੈਂ । ਲੇ ਬਿਸਾਲ ਚਾਦਰ ਕਰਿਵਾਵੈਂ ॥੧੦॥ ਧਨ ਕੋ ਖਰਚਹਿ ਹਿਤ
ਦਸਤਾਰਗੁਰੁ ਕੇ ਕਾਰਨ ਧਰਹਿ ਸੁਧਾਰਿਪੁਸ਼ਪ ਧੁਪ ਚੰਦਨ ਚਰਚਾਇ ।

^੧ਦੂਰ ਪੈਂਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿਲਨ ਦਾ (ਨਮਿੱਤ) ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ । ^੨ਦਰਸਨ ਦਿਖਾ-
ਉਣਗੇ । ^੩ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਮੁਖੜਾ । ^੪ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ । ^੫ਆਪੇ ਆਪਣੇ
ਘਰ । ^੬ਪੂਣ, ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ । ^੭ਤਿਸ ਪਲੰਘ ਦੀ । ^੮ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਰਯੋ)
ਸਤਿਗੁਰ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । *ਪਾ:—ਪਾਏ । †ਪਾ:—ਟਿਕਾਏ ।

ਪੂਜ ਪੂਜ ਕਰਿ ਸਦਨ ਟਿਕਾਇ ॥ ੧੧ ॥ ਗਨ ਮਹਿ ਬੈਠਹਿ ਨੇਮ
ਅਲਾਵੈ । 'ਹਮ ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਕੋ ਪਹਿਰਾਵੈ' । ਕੋ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਚਿਨਵਾ-
ਵਹਿਤਿਸ ਕੋ ਪੌਰ ਬਡੋ ਰਖਵਾਵਹਿ ॥ ੧੨ ॥ -ਚਵੇ ਤੁਰੰਗ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ ਆਈ।
ਵਹਿਰ ਨ ਉਤਰਹਿ ਗੁਰੂ ਕਦਾਈ-। ਅੰਤਰ ਤੇ ਰਚਿ ਚਿੰਤਤਿ ਕਾਰੀ ।
ਬੈਠਨਿ ਕਾਰਨ ਥਾਇ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਕਹੈ ਸਕਲ ਮੇਰਿ ਮਿਲਿ
ਤਿਸ ਬੋਰਾ । 'ਇਹਾਂ ਕਰਾਵਹਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਡੋਰਾ' । ਤਿਹ ਸਥਾਨ ਕੋ ਪੂਜਹਿ
ਸਦਾਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ 'ਆਵਹਿ ਕਦਾ' ॥ ੧੪ ॥ ਕਿਨਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਲਗਾਏ।
ਕਦਲੀ, ਬਦਰੀ ਤਰੁ ਸਮਦਾਏ । ਆਰੂ, ਆਮਰੂਦ, ਬਹੁ ਮੇਵੇ ।
ਲਗੇ ਸੇਉ ਜਿਨ ਕੋ ਖਗ ਸੇਵੇ ॥ ੧੫ ॥ ਬਹੁ ਰੰਗਨਿ ਕੀ ਸੁਠ ਢੁਲਵਾਰੀ ।
ਦਾਰਮ, ਨੀਂਬੂ ਸੀਂਚਤਿ ਬਾਰੀ । ਲਤਕਾ ਲਾਇ ਮਨੋਹਰ ਨਾਨਾ। ਹਿਤ
ਬੈਠਨਿ ਕੋ ਬੀਚ ਸਥਾਨਾ ॥ ੧੬ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਮਹਿ ਸੁੰਦਰ ਸਬਜਾਈ* । ਮਣੀ
ਬਿਛੁਰਜ ਮਨਹੂੰ ਸੁਹਾਈ । ਕਿਨਹੂੰ ਉਤਮ ਅੰਨ ਧਰੇ ਹੈਂ । ਮੇਵੇ ਮਧੁਰ
ਇਕੱਤ ਕਰੇ ਹੈਂ ॥ ੧੭ ॥ 'ਸ਼ੀ ਗੁਰ ਆਵਹਿ ਦੇਹਿ ਅਹਾਰ' । ਸਕਲ
ਸਮਿੱਗੀ ਕਰਿ ਧਰਿ ਤਸਾਰਾ । ਕਿਨਹੂੰ ਰਚਿਰ ਫਰਸ਼ ਬਨਵਾਏ । ਅਸੁ ਕੋ
ਹਿਤ ਤਿਣ ਕਿਨਹੂੰ ਰਖਾਏ ॥ ੧੮ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਵਸਤੁ ਗੁਰ ਕਾਰਨ ।
ਧਰਹਿ ਘਰਨਿ ਨਿਤ ਕਰਹਿ ਸੰਭਾਰਨਿ । ਮੇਲ ਜੋੜ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਹੋਇ ।
ਕਰਹਿ ਬਿਨਯ* ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਦੇਇ ॥ ੧੯ ॥ ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਰਬੰਗ ।
ਸਭਿ ਬਲ ਸੰਗਤਿ ਸੇਵ ਕ੍ਰਿਤੰਗ* ! ਲਾਜ ਬਿਰਦ ਕੀ ਰਾਖਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ !
ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਪੁਣ ਪੁਰਹੁ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੦ ॥ ਚਹੂੰ ਜੁਗ ਮਹਿ ਜਿਨ ਜਿਨ
ਆਰਾਧੇ । ਜਾਇ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਾਧੇ । ਪ੍ਰੇਮ ਡੋਰ ਤੇ ਐਂਚਤਿ ਜੋਇ।
ਨਿਜ ਸਮੀਪ ਹੀ ਦੇਖਤਿ ਸੋਇ ॥ ੨੧ ॥ 'ਦੈਤ ਬਲੀ ਬਲ ਨੇ ਸੁਰ ਲੋਕ ।
ਛੀਨ ਲੀਨਿ ਦੇ ਦੇਵਨ ਸ਼ੋਕ । ਸ਼ੱਕੁ ਹੋਨਿ ਕੋ ਜੋਰਜ ਅਚੰਭੇ* । ਸੁਨਿ ਸੁਰ
ਗਨ ਕੈ ਭਯੋ ਅਚੰਭੇ ॥ ੨੨ ॥ ਅਪਨਿ ਸਦਨ ਤੇ ਭਏ ਨਿਰਾਸ ।-ਹੋ
ਮਧਸੁਦਨ! ਕਰਿ ਤਵਆਸ-। ਇੰਦ੍ਰ ਸਮੇਤ ਅਰਾਧਨਿ ਲਾਗੇ। ਬਿਨੈ ਭਨਤਿ

*ਅਨਾਰ । *ਫੇਲਾਂ (ਲਤਾ) । *ਹਰਿਆਵਲ । *ਬੇਨਤੀ । *ਸਾਰੇ ਥਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦੀ
ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਜਾਨਣ ਹਾਰ (ਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) । *ਬਲ ਨਾਮੇ ਬਲਵਾਨ ਦੈਤ ਨੇ
ਸੁਰ ਲੋਕ ਖੋਹ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੋਕ ਦੇਣ ਨੂੰ (ਆਪ) ਇੰਦਰ ਹੋਣ ਲਈ ਜੱਗ
ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ।

ਬਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁ ਪਾਗੇ ॥ ੨੩ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਹਿਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਯੋ ਨ ਗਯੋ । ਸਾਵਨ
 ਰੂਪ ਆਪ ਧਰਿ ਲਯੋ । ਜਾਨੈ ਭਗਤ ਭੂਪ ਅੰਬਰੀਸ਼^੧ । ਰੱਛਕ ਭਏ
 ਪ੍ਰਭੁ ਜਗਦੀਸ਼* ॥ ੨੪ ॥ ਤੋਤੇ ਰਾਮਚੰਦ ਅਵਤਾਰ । ਬਨ ਗਮਨੈ ਜਿਨ
 ਚਰਿਤ ਉਦਾਟ । ਬਿਤਨੋ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਜਿਹ ਚਿਰਕਾਲਾ । ਜਾਤਿ ਭੀਲਨੀ
 ਬਹੁਰੇ ਬਾਲਾ ॥ ੨੫ ॥ ਤਿਹੋ ਤੋਸ਼ ਦੇਨਿ ਕੇ ਕਾਰਨ । ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀਨਸਿ
 ਨਿਕਟਿ ਪਧਾਰਨ । ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕੀਨਿਸਭਿ ਤੋ ਉਚੈ ਪਦ ਤਿਸ
 ਦੀਨਿ ॥ ੨੬ ॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਦਰ ਕੇ ਗਏ । ਸੋਦਾਮਾ ਕੇ ਤੇਦੁਲ
 ਖਏ । ਲਾਜ ਦੋਪਤੀ ਕੀ ਰਖਿ ਲੀਨਿ । ਰੱਛਾ ਕੀਨਿ ਪਿਖੇ ਜੋ ਦੀਨ^੨
 ॥ ੨੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਲਿ ਮਹਿ ਅਵਤਾਰ । ਨਗਰ ਏਮਨਾਬਾਦ ਮਝਾਰ
 ਲਾਲੋ ਸੂਦ੍ਰ ਤਾਂਹਿ ਘਰ ਜਾਹਿ^੩ । ਰਚਿ ਮੰ * ਸਨੈ ਬਨਾਯੋ ਖਾਹਿ^੪ ॥ ੨੮ ॥
 ਤਿਨ ਗਾਦੀ ਪਰ ਭਏ ਜੁ ਪਾਛੇ । ਇਸੀ ਗੀਤਿ ਜਿਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਾਂਛੇ । ਕਰਤਿ
 ਰਹੇ ਸਭਿ ਪੂਰਨ ਆਸਾ । ਯਾਂਤੇ ਹਮਹਿ ਸਭਿਨਿ ਭਰਵਾਸਾ ॥ ੨੯ ॥ ਦੀਨ
 ਦਸਾਲ ਕੀ ਬਾਨ ਬਿਚਾਰਤਿ । ਯਾਂਤੇ ਹਮ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਧਾਰਤਿ । ਸ਼ਰਧਾ
 ਪੂਰਹਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਦਾਸਨਿ ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰਾਮੀ ॥ ੩੦ ॥ ਅਪਰ
 ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਹਾਰੇ । ਸਭਿ ਕੇ ਤਸਾਗਤਿ ਤਹਾਂ ਪਧਾਰੇ । ਕਹੈ ਝਕਹਾਂ
 ਲਗਿ ਗਿਨਤੀ ਕਰਿ ਕੈ । ਕਰੈ ਹਕਾਰਨਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਕੈ ॥ ੩੧ ॥ ਧਨ
 ਐਸ਼ੁਰਜ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਦੇਖੇ । ਸੁਰ ਤਪ ਤਾਪਨਿ, ਨਹੀਂ ਪਰੇਖੇ^੫ । ਖਟ ਸ਼ਾਸ-
 ਤਨ ਮਹਿ ਬਿੰਦਾ ਪੰਡਤ । ਅਤਿਮਤਿ ਜੁਤਿ, ਮੰਡਤਿ ਮਤ ਖੰਡਤਿ^੬ ॥ ੩੨ ॥
 ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਹੁ ਤਸਾਗਤਿ । ਜੋ ਪਗ ਪੰਕਜ ਮਹਿ ਅਨੁਰ-
 ਗਤਿ। ਤਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਖਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਮੀ । ਬਸੀ ਰਹਹੁ ਨਿਤ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
 ੩੩ ॥ ਤਤਛਿਨ ਪੂਰਤਿ ਹੋ ਅਭਿਲਾਖਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਣਤੁਮਰੈ ਸਭਿਹਿਨਿ ਭਾਖਾ ।

^੧ਰਾਜਾ ਅੰਬਰੀਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਗਤ ਜਾਣਿਆ । ^੨ਜੋ ਦੀਨ ਦੇਖੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ।

^੩ਜਾਏ । ^੪(ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ) ਬਨਾਯਾ ਹੋਯਾ ਭੋਜਨ ਰੁਚਿ ਨਾਲ ਖਾਧਾ । ^੫ਨਹੀਂ ਪਰਖਦੇ ਹੋ ।

^੬(ਆਪਣਾ) ਮਤ ਮੰਬਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ) ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ।

* ਅੰਬਰੀਖ ਨਾਮੋ ਵੈਸ਼ਨਵ ਰਾਜਾ ਇਕਤਵਾਕੁ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ ਅਜੁਧਯਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਦੁਰਥਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਸਦੀ ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚੱਕ੍ਰ ਦੁਰਥਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ।

† ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤ ਵੱਡਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਝੁਪਾ:-ਕਹੈਂ ।

ਬੈਦਕ ਰੀਤੀ, ਲੌਕਿਕ ਕਾਨ^੧। ਤਜਿ ਕਰਿ ਤਤਛਿਨ ਸ੍ਰੀਭਗਵਾਨ॥੩੪॥
 ਬਸੀ ਰਹਤਿ ਨਿਸਦਿਨ ਤਿਸ ਕੋਰੇ । ਗਨ ਬਿਸਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਭੁ ! ਸਭਿ
 ਹੋਰੇ॥ਇਮ ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਕੀ ਨਿਤਿ ਸੰਗਤਿ । ਕਰਤਿ ਅਰਾਧਨਿ ਮਿਲਿ
 ਮਿਲਿ ਪੰਗਤਿ॥੩੫॥ ਸੰਗਹ ਵਸਤੁਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ-ਅਰਪਹਿ ਗੁਰੁਨਿ-
 ਧਾਰਤੇ ਨੇਮ । ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵਤਿ ਭਲੇ॥ਅਨੁਗਾਤਿ ਲੋਚਨ ਜਲ
 ਚਲੇ ॥ ੩੬ ॥ ਪੂਰਬ ਭਾਗ ਜਗੈ ਜਿਨ ਕੋਰੇ । ਤਿਨ ਕੋ ਓਰ ਭਾ ਪ੍ਰੇਮ
 ਬਡੇਰੇ । ਸਿਮਰਹਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭਿ ਸਮੇਂ । ‘ਦੀਨ ਜਾਨਿ ਦਿਹੁ ਦਰਸ਼ਨ
 ਹਮੇਂ ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਨੇ ਸੁ ਗੁਨ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ । ਜਹਿ ਸਿਮਰਹਿ ਤਹਿ
 ਤਤਛਿਨ ਹਾਦਰ । ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਿ ਸਹਾਇਕ ਬਨੈਂ । ਇਸ ਮਹਿ ਨਹਿ ਕੋ
 ਸੰਸੈ ਭਨੈਂ’ ॥ ੩੮ ॥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਆਗੈ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਿਨਵਤਿ
 ਬਡਭਾਗੈ॥‘ਕਰਹੁ ਹਮਾਰੀ ਪੂਰਨ ਆਸਾ॥ਜਾਗਤਿ ਜੋਤਿ ਮੁਕੰਦ ਸੁ ਦਾਸਾ’
 ॥੩੯॥ ਕਰਹਿ ਤਿਹਾਵਲ ਭੁਨਿ ਅਰਦਾਸਾ । ਬੈਦਤਿ ਹੈਂ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਆਸਾ । ‘ਨਹਿ ਬਿਲਮਹੁ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ! ਦਿਹੁ ਦਰਸ਼ਨ ਹਮ
 ਬੈਦਹਿ ਸਾਦਰ’ ॥੪੦॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਮਾਹੀ । ਕਿਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮ
 ਮਹਿ ਕਿਤ ਪੁਰਿ ਜਾਹੀ । ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਾਏ॥ਜਹਿ ਕਹਿ ਗੁਨ
 ਗਾਵਤਿ ਉਮਗਾਏ ॥੪੧॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਸਾਮੀ । ਲਖੈ ਬਿਤਾਂਤ
 ਸੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਤਜਿ ਰਾਹਤਿ ਚਲੇ । ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਿ
 ਸੰਗਤਾਂ ਭਲੇ ॥੪੨॥ ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਹਿ ਤਿਨ ਕੋਰਾ । ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਚਿਤ
 ਅਕੁਲਾਇ ਬਡੇਰਾ॥ਮਿਲਨਿ ਚਹਿਤਿ ਹੈਂ ਸਿੱਖਨਿ ਅਪਨੇ । ਜਿਨਹੁ ਲਗੀ
 ਲਿਵ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਜਪਨੇ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਇਕਾਦਸ਼ਿ
 ਰਾਸੇ ‘ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਸਿੱਖਜਨਿ ਪ੍ਰੇਮ’ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸਟ ਚੱਤੁਰੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੬ ॥

੪੭. [ਕੜੇ ਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਮਲੂਕ ਦਾਸ] ।

ਏਹਾ ॥ ਸਿੱਖਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਕੈ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਚੈਦ । ਮਿਸ ਤੀਰਥ
 ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੋ ਕਹਿ ਕਰਿ ਚਲੇ ਮੁਕੰਦ॥੧॥ ਰੰਪਯੈ॥‘ਕੜੇ’ ਸੁ ‘ਮਾਨਿਕਪੁਰ’
 ਕੈ ਰਾਹੁ । ਗਮਨੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੇਪਰਵਾਹੁ । ‘ਸੰਗ ਫਕੀਰਨਿ ਕੋ ਸਮੁਦਾਇ ।
 ਸਿਮਰਨ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਤੇ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥ ਬਸਤੁ ਕਖਾਇ’ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਧਾਰੇ
 । ਕਰ ਤ੍ਰਿਬੇ ਜਲ ਪੀਵਨਹਾਰੇ । ਸਿਰ ਪਰ ਉਚੀ ਟੋਪੀ ਧਰੈਂ । ਕਿਤਿਕ
^੧ਲੋਕ ਲਾਜ । [ਕਾਨ=ਲਾਜ, ਮੁਬਾਜੀ] । ‘ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ (ਜਿੱਥੇ)
 ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ‘ਕੜੇ ਤੇ ਮਾਣਿਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਾਹ । ‘ਭਗਵੇ ।

ਬਿਭੁਤਨ ਮਲਿਖੈ ਕਰੈਂ ॥ ੩ ॥ ਬਿੰਦ ਸਿੱਖਸ ਜੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤੁਰੰਗਾਬਸਤੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰ
 ਸੁਭ ਧਰਿ ਕੈ ਅੰਗ। ਪ੍ਰਥਮ ਪਹੁਚੇ ਸੁਰਸਰਿ ਬਾਨ। ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਪੁਨੀਤ
 ਮਹਾਨ ॥ ੪ ॥ ਜਾਇ ਕੂਲ ਪਰ ਕੀਨਸਿ ਡੇਰਾਪਾਪ ਨਿਵਾਰਨਿ ਦਰਸਨ
 ਹੇਰਾ। ਮਨਭਾਵਤਿ ਸਭਿ ਕਰਜੈ ਸ਼ਨਾਨਾ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦੇ ਕਰਿ ਦਿਖ
 ਦਾਨਾ ॥ ੫ ॥ ਵੈਦਿਨ ਟਿਕੇ ਸੁਰਸਰੀ ਤੀਰ। ਦਰਸਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਨਚ
 ਭੀਰ। ਤਹਿ ਤੇ ਆਗੈ ਗਮਨੈ ਸੁਆਮੀ। ਪੁਰਨਿ ਕਾਮਨਾ ਸਿੱਖਨਿ ਕਾਮੀ^੧
 ॥੬॥ ਬਲ ਕਛਾਰੈ ਕੋ ਸੁੰਦਰ ਆਵਾ। ਖਿਲਤਿ ਅਖੇਰ ਤਹਾਂ ਮਨ ਭਾਵਾ।
 ਆਮਿਖ ਪਾਵਨ ਹੈ ਜਿਨ ਕੇਰੈ^੨। ਹਤੇ ਹੇਰਿ ਕਰਿ ਫਿਰ ਤਿਸ ਬੇਰੈ ॥੭॥
 ਮਿਗਨਿ ਬਿਹੰਗਨਿ ਕੋ ਸੰਘਾਰਿ। ਗਮਨੈ ਖੇਲਤਿ ਪੰਥ ਸ਼ਿਕਾਰ। ਆਮਿਖ
 ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭਿ ਲੀਨਿ। ਨਿਜ ਬਾਜੀ ਸੰਗ ਬਾਂਧਨ ਕੀਨਿ ॥ ੮ ॥ ਇਮ
 ਬਹੁ ਸੁਭਟ ਸੰਗ ਗੁਰੁ ਚਾਲਤਿ। ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ ਮਿਗਨਿ ਕੋ ਭਾਲਤਿ।
 ‘ਕੜੇ’ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚੇ ਜਾਇ। ਸਾਧ ਮਲੁਕਦਾਸ ਜਿਸ ਨਾਇ ॥੯॥ ਬਸਹਿ
 ਤਹਾਂ ਸੁ ਬੈਸਨੈ ਧਰਮ। ਕਰਤਿ ਸਦਾ ਹੀ ਆਫੇ ਕਰਮ। ਸੁਨਿ ਕਿਸ ਤੇ
 ‘ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਆਏ’। ਰਿਦੈ ਅਨੰਦ ਭਯੈ ਅਧਿਕਾਏ ॥ ੧੦ ॥—ਸਿੰ ਦਰ
 ਸਨ ਕਰਿ ਹੈ ਗੁਰੁ ਕੇਰਾ। ਜਿਨ ਕੋ ਜਸੁ ਬਿਸਤਾਰ ਬਡੇਰਾ। ਹੋਹਿ ਪਰਮ
 ਮੇਰੈ ਕੱਲਜਾਨ। ਸੁਨੈ ਬਾਕ ਹਿਤ ਦੇ ਕਰਿ ਕਾਨ—॥੧੧॥ ਇਮ ਉਤਸਾਹ
 ਕਰਤਿ ਬਹੁਤੇਰਾ। ਪੁਨ ਇਕ ਆਪੈ ਜਿਨ ਗੁਰੁ ਹੇਰਾ। ਤਿਸ ਨੇ ਸਗਰੀ
 ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ। ‘ਗੁਰੁ ਕੋ ਸੰਗ ਸਾਧੁ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੨ ॥ ਚੜ੍ਹੇ ਤੁਰੰਗਮ
 ਸਿੱਖ ਕੁਛ ਸਾਥ। ਗਹੈ ਜਿਨਹੂੰ ਨੇ ਆਯੁਧ ਹਾਥ। ਮਿਗਨਿ ਬਿਹੰਗਨਿ ਕੋ
 ਗਨ ਮਾਰੇ। ਆਏ ਖੇਲਤਿ ਪੰਥ ਸ਼ਿਕਾਰੇ ॥ ੧੩ ॥ ਆਮਿਖ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ
 ਸਮੁਦਾਏ। ਹਯਨਿ ਸੰਗ ਬਾਂਧੈ ਲਟਕਾਏ। ਜਥਾ ਬਜਾਧਿ ਨਿਰਦਜਾਲੁ^੩
 ਮਾਰੇ। ਤਿਮ ਦੇਖੇ ਮੈਂ ਜੀਵ ਸੇਘਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਸਗਰੈ ਜਗਤ ਕਰਹਿ ਜਿਹ
 ਪੂਜਾ। ਜਿਨ ਕੋ ਸਮ ਕੋ ਸੁਨੈ ਨ ਦੂਜਾ। ਅਜਮਤ ਬਿਦਤ ਜਹਾਂ ਕਹਿ
 ਜਨਿਯਤਿ। ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਬਡ ਜਸੁ ਭਨਿਯਤਿ’ ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਤਿ
 ਮਲੁਕਦਾਸ ਭਰਮਾਯਹੁ। ਸ਼ਿਕ ਮਾਨ, ਮਨ ਮਹਿ ਨਹਿ ਭਾਯਹੁ। ਕਹੈ
 —ਬੰਸਨੈ ਮਤ ਹੈ ਮੇਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਹੋਰੈ ॥ ੧੬ ॥ ਕਰਨਿ

^੧ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ। ^੨ਨਈ ਆਇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਦੀ ਭੋਂ। ^੩ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ^੪ਜਿਵੇਂ ਲੰਦਾ ਹੀਨ ਸ਼ਿਕਾਰੀ।

ਮਿਲਾਪ ਤਿਨਹੁ ਵਿਗ ਜਾਨਾਹੈ ਅਸਮੰਜਸ ਮੈਂ ਮਨ ਜਾਨਾਬੈਠਿ ਸਦਨ
 ਮਹਿ ਸਿਮਰੈਂ ਹਰਿ ਹਰਿ । ਗੁਰੁ ਬਡ, ਮੈਂ ਲਘੁ, ਨਾਹਿਨ ਸਮਸਰ ॥ ੧੭ ॥
 ਜਗ ਮੈਂ ਕੈ ਦੁਰਬਲ ਕੈ ਮੋਟਾ । ਕਿਨਹੂੰ ਲਾਭ ਕਿਨਹੂੰ ਕੈ ਤੋਟਾ । ਪਰ ਕੀ
 ਕਹਾਂ ਬਿਚਾਰ ਕਰੀਜੈ । ਬੈਠਿ ਸਦਨ ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰੀਜੈ-॥੧੮॥ ਮਿਲਿਬੈ
 ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਤਜਿ ਕੈ । ਬੈਠਿ ਰਹੈ ਘਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭਜਿਕੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
 ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜਾਨੈ:-ਹਰਿ ਕੈ ਭਗਤਿ ਸੁਨਤਿ ਭਰਮਾਨੈ ॥੧੯॥ ਬਿਧਿ
 ਨਿਖੇਧਿ ਕਰਮਨਿ ਬਿਵਹਾਰ^੧ । ਯਹਿ ਨਹਿ ਸੰਤਨਿ ਕੇ ਬੀਚਾਰ^੨ । ਵਹਿਰ
 ਕ੍ਰਿਆ ਪਿਖਿ ਸ਼ਰਧਾ ਤਜਾਗੀ । ਅੰਤਰ ਬਿਤਿ ਕੈ ਨਹਿ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥੨੦॥
 ਤਜਿ ਮਿਲਾਪ ਕੀ ਬਾਤਨਿ, ਬੈਠੈ ਸੁਨਿ ਆਮਿਖ ਕੈ, ਨਾਕ ਸੁ ਐਂਠੈ^੩ ।
 ਬਿਧਿ ਨਖੇਧ ਤੋ ਕਰਿ ਕੈ ਬਾਹਰ^੪ । ਚਹਿਯ ਮਿਲਾਵਨਿ ਤਿਸ ਕੈ
 ਜਾਹਰ-॥ ੨੧ ॥ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਧਾਰੀ, ਕਰੈ ਨਿਹਾਲ ਚਹਸਿ
 ਉਪਕਾਰੀ । ਬੈਠਿ ਮਲੁਕ ਦਾਸ ਜਬਿ ਰਹੈ । ਗਿਨਤੀ ਗਿਨਹਿ, ਨ ਮੁਖ
 ਕਛੁ ਕਹੈ ॥ ੨੨ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦੇਰ ਮਹਿ ਤਾਂਹਿ ਰਸੋਈ, ਅਨਿਕ ਅੰਨ ਕੀ
 ਸਿਧ ਸਭਿ ਹੋਈ । ਬਾਲ ਪਰੋਸੈ ਪਾਇ ਅਹਾਰ । ਸੁਖਮ ਚਾਵਰ ਮੂੰਗ ਕੀ
 ਦਾਰ ॥੨੩॥ ਫੁਲਕਾ ਬਹੁਤ ਘਿੱਤ ਕੈ ਸਨੇ । ਠਾਕਰ ਹੇਤੁ ਸੁਧਾਰਤਿ ਘਨੇ ।
 ਅਪਰ ਸਲਵਣ ਪਾਇ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ । ਪ੍ਰਥਮ ਭੋਗ ਲਾਵਤਿ ਨਿਤਨੇਮ ॥
 ੨੪ ॥ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਸਾਬ ਅਛਾਦੈ ਬਾਰ । ਜਾਇ ਧਰੈ ਠਾਕਰ ਅਗਵਾਰ ।
 ਘੰਟੇ ਸਿਖ ਬਜਾਇ ਬਿਸਾਲੇ । ਖਰੋ ਅਰਾਧਹਿ ਚਿਤ ਗੋਪਾਲੇ ॥੨੫॥ ਬਹੁਰ
 ਉਠਾਇ ਬਾਲ ਕੈ ਲਾਏ । ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰਿ ਜਬਹਿ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਏ, ਆਮਿਖ
 ਦੇਖੈ ਬੀਚ ਅਹਾਰ । ਚਾਵਰ ਦਾਰ ਜੁ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ੨੬ ॥ ਡਾਲਿ
 ਮਸਾਲੇ ਗੰਧੈ ਨੀਕੇ । ਪਿਖਿ ਅਚਰਜ ਹੋਯਹੁ ਬਿਚ ਹੀ ਕੈ^੫ ।-ਇਹ ਕਜਾ
 ਭਯ ਨ ਜਾਨੈ ਜਾਇ । ਬਾਰ ਬੀਚ ਕਿਨ ਆਮਿਖ ਪਾਇ ॥ ੨੭ ॥ ਕਹਾਂ
 ਭਈ ਗਤਿ ਹੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੇ!-ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰ ਮਹੇਤ ਘਨੇਰੇ । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ
 ਕੀ ਚਿਤਵਤਿ ਬਾਤ ।-ਠਾਕਰ ਰੂਪ ਸੁ ਆਮਿਖ ਖਾਤਿ ॥ ੨੮ ॥ ਤਿਨਹੁ
 ਭੋਗ ਆਮਿਖ ਕੈ ਲਾਯਹੁ । ਮਨ ਮੇਰੇ ਕੈ ਭਰਮ ਮਿਟਾਯਹੁ । ਸੁਨਤਿ ਮਾਸ
 ਮਨ ਸੰਕਤਿ ਮੇਰਾ, ਮਿਲਿਬੈ ਤਸਾਗ ਰਹੈ ਇਸ ਬੇਰਾ ॥੨੯॥ ਭੋਗੈ ਭੋਗੁ ਸੁ

^੧ਵਿਧੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ । ^੨ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦੇ । ^੩ਨਾਕ ਚਾਢਿਆ ਹੈ । ^੪ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ । ^੫ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ।

ਠਾਕੁਰ ਬਨਿ ਕੈ। ਸ਼ਿਕਾ ਹਰਨ ਹੋਤੁ ਮਮ ਮਨ ਕੈ। ਇਸ ਬਿਨ ਅਪਰ ਨ
 ਕਾਰਨ ਕੋਈ। ਸਦਾ ਅਲੋਪ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰੁ ਸੋਈ॥੩੦॥ ਛੁਵ ਨ ਸਕਹਿ ਜਿਸ
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਲਾਪ^੧। ਸਭਿ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਕ ਆਪੇ ਆਪ। ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਮਨਿ ਕਸਾ
 ਅਵਰੋਖਨਿ^੨। ਨੀਕੋ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਦੇਖਨਿ॥ ੩੧॥ ਜਿਸ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ
 ਚਾਹਤਿ ਜਗਤ। ਕਰਤਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਲਖਹਿ ਜੁ ਭਗਤ। ਸਿੱਖਸ ਅਰਾਧਹਿ
 ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਜਿਸ ਕੋ। ਪੁਰਹਿ ਮਨੋਰਥ ਹਿਤ ਸਭਿ ਕਿਸ ਕੋ॥ ੩੨॥ ਬਿੱਤਿ
 ਅਖੈਰ ਕਰਤਿ ਨਿਤ ਲੀਲਾ। ਰਾਮਚੰਦ ਬਲਵਾਨ ਛਬੀਲਾ। ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ
 ਮਿਰਜਾਦਕ ਨੀਕੋ। ਕਰਨਹਾਰ ਸੇਵਕ ਕੇ ਜੀਕੇ^੩॥ ੩੩॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਏ ਅਵਤਾਰਲੀਲਾ ਕੀਨਸਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾਤਥਾ ਇਨਹੁ ਕੋ
 ਜੇ ਬਛ ਭਏ ਆਯੁਧ ਧਰਤਿ ਸੁੱਧ ਜੈ ਕਏ॥੩੪॥ ਯਾਂਤੇ ਲਖੀਯਤਿ ਹੈ ਇਹ
 ਆਦਿ^੪। ਬੀਰ^੫, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਿ ਕੀ ਸੁ ਮਿਯਾਦਿ। ਨਈ ਅਨੀਤਿ ਨ ਕੀਨੀ
 ਕੋਇ। ਮੈਂ ਮੁਰਖ ਹੁਇ ਤਰਕੀ ਜੋਇ॥ ੩੫॥ ਸਮਰਥ ਕੋ ਨਹਿੰ ਦੋਸ਼
 ਕਦਾਈ। ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘਾਰਕ ਸਿਸ਼ਟੇ ਸਥਾਈ^੬। ਸੁਤ ਕਥਤਿ ਮਨਿ ਮਹਿ
 ਇਤਿਹਾਸਾ^੭। ਬਿਨ ਅਪਰਾਧ ਹਲੀ ਸੁ ਬਿਨਾਸਾ^੮—॥੩੬॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰਕਰਿ
 ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰੀ। ਗੁਰੁ ਅਵਤਾਰ ਜਾਨਿ ਭ੍ਰਮ ਟਾਰੀ। ਘਨ ਕੋ ਪਟਲ ਦੁਰਹਿ
 ਰਵਿ ਜੈਸੇ^੯। ਸਿੰਕ ਮਲੁਕਦਾਸ ਭਈ ਤੈਸੇ॥ ੩੭॥ ਪਤਾ ਪਿਖਰੈ ਇਹ
 ਪੈਨ ਬਹੀ ਹੈ^{੧੦}। ਨਸਰੈ ਸਿੰਕ ਘਨ^{੧੧}, ਪਿਖਰੈ ਸਹੀ ਹੈ^{੧੨}। ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ
 ਲਾਲਸ ਬਛ ਜਾਗੀ। ਪਰਾਪੰਕਜ ਕੋ ਭਾ ਅਨੁਰਾਗੀ॥੩੮॥ ਅਪਨਿ ਆਪ ਕੋ
 ਬਹੁਤ ਪਿਕਾਰੈ। ਬਹੁਰ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਅਸ ਪੁਣ ਧਾਰੈ।—ਕਲਿਜੁਗ ਮੈਂ
 ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰ। ਛਪੇ ਨਹੀਂ, ਸਭਿ ਜਗ ਬਿਸਤਾਰ॥੩੯॥ ਅਬਿ ਮੇਰੇ
 ਮਨ ਕੀ ਗਤਿ ਜਾਨਹਿ। ਆਪ ਹਕਾਰਨਿ ਮੋਕੋ ਠਾਨਹਿ। ਕਰਹਿ

^੧ਸਮੂਹ। ^੨ਕੀ ਪਰਖਣਾ ਹੈ। ^੩ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੂਰਨ ਵਾਲੇ। ^੪ਮੁੱਢ ਤੋਂ। ^੫ਸੂਰਮੇ
 ਹੋਕੇ। ^੬(ਜਿਵੇਂ) ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਵ (ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ)। ^੭ਸੁਤ
 (ਬ੍ਰਹਮਣ) ਮੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਕਥਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ^੮ਹਲੀ (ਬਲਵੰਤ ਗਿਆ ਸੀ
 ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਗੋਂ ਸੁਤ ਅਦਬ ਲਈ ਨਾ ਉਠਿਆ ਉਸਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ
 ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰਾਧ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੁਤ ਨੂੰ। ^੯ਬੱਦਲ ਦੇ ਪੜਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ
 ਸੂਰਜ ਲੁਕਿਆ ਹੋਯਾ ਹੋਵੇ। ^{੧੦}ਜੇਹੜਾ ਇਹ ਪਤੀਆਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਪੋਣ ਵਰਗੀ ਹੈ।
^{੧੧}ਸ਼ਿਕਾ ਰੂਪ ਬੱਦਲ ਨਾਸ ਹੋਯਾ। ^{੧੨}ਸਹੀ (ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ) ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ।

*ਪਾ:—ਕਰਨ ਹਾਰ ਹਿਤ ਸੇਵਕ ਜੀਕੇ।

ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਦਰਸਨ ਦੇਸ। ਰਾਖਹਿ ਲਾਜ ਦਾਸ ਲਖਿ ਲੇਖ-॥ ੪੦ ॥ ਏਵ
ਮਨੋਰਥ ਧਰਿ ਕਰਿ ਬੈਸਾ । ਧਾਨ ਪਰਾਇਣ^੧ ਥਿਰ ਜਵ ਜੈਸਾ । ਕਰਿ ਕੈ
ਪ੍ਰੇਮ ਅਰਾਧਤਿ ਭਯੋ । ਤਨ ਕੀ ਸੁੱਧਿ ਬਿਸਰ ਤਬਿ ਗਯੋ ॥੪੧॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਤ੍ਰੈਗ ਬਹਾਦਰ ਜਾਨੀ॥-ਬੈਠਯੋ ਸਾਧੁ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਠਾਨੀ-। ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ
ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । ‘ਸੰਤ ਮਲੁਕਦਾਸ ਬੁਧਿਵਾਨਾ ॥ ੪੨ ॥ ਤਿਸ ਕੈ ਸੰਗ
ਮਿਲਨਿ ਹਮ ਚਾਹਤਿ । ਸੋ ਭੀ ਆਵਨਿ ਰਿਦੈ ਉਮਾਹਤਿ । ਸਿਵਕਾ ਲੇ
ਜਾਵਹੁ ਤਿਸ ਪਾਸ । ਹਮਰੇ ਆਵਨਿ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥੪੩॥ ਉਪਰ ਸਾਦਰ
ਤਾਂਹਿ ਚਵਾਇ । ਆਨਹੁ ਹਮ ਸਮੀਪ ਤਿਹ ਜਾਇ’ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦਾਸ
ਪਾਲਕੀ ਲੀਨਿ । ਗਏ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਜਹਿ ਥਲ ਚੀਨਿ ॥੪੪॥ ਨਮੋ ਕਰੀ
ਗੁਰੁ ਕਹਿਵਤ ਕਹੀ’ । ਸੁਨਿ ਹਰਖਯੋ ਨਹਿ ਸ਼ੋਕਾ ਰਹੀ । ਭਯੋ ਅਰੂਢਿ
ਪਾਲਕੀ ਮਾਂਹਿ । ਕਛ ਚੇਲੇ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਵਾਹਿ’ ॥੪੫॥ ਆਨੰਦ* ਮਗਨ
ਸਹਿਤ ਬਡਿਆਈ । ਆਇ ਨਿਕਟਿ ਉਤਰਯੋ ਸਹਿਸਾਈ । ਪਰਯੋ ਚਰਨ
ਪਰ ਮਸਤਕ ਧਾਰਿ । ਕਰਯੋ ਦੋਹਰਾ ਏਕ ਉਚਾਰ ॥ ੪੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
‘ਮਲੁਕਾ ਪਾਪੀ ਪੇਡਕੋ’ ਭਗਤਿ ਨ ਜਾਨੀ ਤੋਹਿ । ਭਗਤਿ ਲਿਖੀ ਬੀ
ਅਵਰ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਧੋਖੇ ਦੇ ਮੋਹਿ’ ॥ ੪੭ ॥ ਸੁਨਿ ਮਲੁਕ ਤੇ ਦੋਹਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
ਕਰੁਨਾ ਧਾਰਿ । ਤਿਸ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ ਕੋ ਕਹਯੋ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ ਉਦਾਰ ।
॥੪੮॥ ‘ਸੁਨਿ ਮਲੁਕ ਹਰਿ ਕੋ ਭਗਤ ! ਨਹਿ ਰਾਖੇ ਮਨ ਦੋਹ । ਭਗਤ
ਲਿਖੀ ਬੀ ਅਵਰ ਕੋ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦਈ ਤੋਹਿ’ ॥੪੯॥ ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ
ਦਰਸ ਕੋ ਭਯੋ ਨਿਮਗਨ ਅਨੰਦ । ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਬੀਚ ਬਰ ਬਖ ਤਨ^੨, ਮਨ
ਬਹਮਗਾਨ ਅਮੰਦ ॥੫੦॥ ਹਾਥਜੋਰਿ ਹਇਕਰਿਖਰੋਕਰਿਉਸਤਤਿ ਬਹੁ
ਭਾਂਤਿ ‘ਗੁਨ ਸਮੰਦ, ਮੈਂ ਕਬੋਂ ਕਿਮ ਕੁਮਤਿ ਕੁਚੀਲਕੁਜਾਤਿ’ ॥੫੧॥ ਬਹੁ
ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਲੇ ਗਯੋ ਗੁਰ ਕੋ ਨਿਜ ਗ੍ਰਿਹ ਮਾਂਹਿ । ਸੇਵਾ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕੀ ਕੀਨਿ ਦੀਨ ਬਨ ਤਾਂਹਿ ॥੫੨॥ ਬਾਰ ਬਾਰ ਚਰਨਨਿ ਪਰਯੋ ਭੂਲ ਛਮਾ
ਕਰਿਵਾਇ । ਹਰਯੋ ਭਰਮ ਨਿਸ਼ਚੈ ਧਰਯੋ ਆਪਨਪੈ ਸਫਲਾਇ ॥ ੫੩ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ ‘ਮਲੁਕ ਦਾਸ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ
ਸਪਤਚਤੁਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੭ ॥

^੧ਆਸਰੇ । ^੨ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਹੀ ਹੋਈ (ਗੱਲ)ਜਾ ਕਹੀ । ^੩ਉਹ । ^੪ਮੈਂ-ਹੀ ਪਾਪੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਨਮ
ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਪੀ ਹੈ । ^੫ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ । ^੬ਤਨ ਉਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਬੀਰ
ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਲਿਬਾਸ ਹੈ । ^੭ਭਾਵ ਮੈਂ ਹਾਂ । * ਪਾ:-ਅਨਦਿਨ । † ਪਾ:-ਅਨੰਦ ।

੪੮. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਪੁੱਜੇ]।

ਵੇਹਰਾ॥ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੈਠਾਇ॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ
 ਅਸਨ ਕੋ ਤਬਿ ਮਲੁਕ ਕਰਿਵਾਇ ॥ ੧ ॥ ਭੋਪਈ ॥ ਬਾਰ ਪਰੋਸੈ ਧਰਮੋ
 ਅਗਾਰੀ। ਖਰੇ ਹੋਇ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ॥ ਨਿਤ ਸਰਧਾ ਸੋ ਭੋਗ ਲਗਾਵੈ।
 ਨਹਿ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਦਰਸਾਵੈ ॥ ੨ ॥ ਆਜ ਪ੍ਰਤੱਖਸ ਦ੍ਰਿਗਨਿ ਕੇ
 ਆਗਾ। ਠਾਕੁਰ ਭੋਗ ਲਗਾਵਨਿ ਲਾਗਾ। ਭਯੋ ਸਫਲ ਮੈਂ, ਗ੍ਰਿਹ ਚਲਿ
 ਆਏ। ਭੋਜਨ ਅਚਹਿ ਹੋਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥ ੩ ॥ ਦੇਖਿ ਭਾਉ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਤਿਸ ਕੇਰਾ। ਭੋਜਨ ਅਚਰੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਹੋਰਾ। ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਸ਼ਟ
 ਨਿਵਾਰੇ॥ ਪੁਨ ਸੇਵਾ ਕੀਨਸਿ ਹਿਤ ਧਾਰੇ॥ ੪ ॥ ਨਿਸਾ ਬਾਸ ਕਰਿਕੈ ਗੋਸਾਈਂ।
 ਜਾਗੇ ਪੁਨ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੈ ਆਈ। ਆਦਿ ਸ਼ਨਾਨ ਸੋਚ ਕਰਿ ਸਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਭਏ ਚਵਨਿ ਕਹੁ ਤਾਰੇ ॥ ੫ ॥ ਜੋਤਿਕ ਸੰਗਤਿ ਤਹਿ ਤੇ ਆਈ।
 ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਸਮਦਾਈ। ਜੋ ਜੋ ਗੁਰ ਹਿਤ ਰਾਖਨਿ ਕਰੀ। ਸੋ
 ਸਭਿ ਆਨਿ ਅਗਾਰੀ ਧਰੀ॥ ੬ ॥ ਸੰਗਤਿ ਪਰ ਬਹੁ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਦਾਸਨਿ
 ਕੀ ਅਪਦਾ ਸੁ ਹਰੀ ਹੈ। ਮਾਰਗ ਗਮਨ ਕੀਨੈ ਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਅਨਿਕ
 ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਵਾਹਨ ਰੂਰੇ ॥ ੭ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਸੰਗ ਚਲੇਤੀ। ਚਵਿ ਸਰੰਦਨ
 ਸੰਦਰ ਸੁਖਵੇਤੀ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਡੋਰੇ ਪਰ ਚਲੇ। ਜਰੀ ਸਿਤਾਰਨਿ ਦਿਪਤਿ
 ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੮ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦਾਸੀਆਂ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੀ। ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭਿ ਲੇ
 ਅਸਵਾਰੀ। ਸਾਧਨਿ ਕੋ ਸਮੁਦਾਇ ਸਿਧਾਰੈ। ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਜਨਮ
 ਸੁਧਾਰੈ॥ ੯ ॥ ਸਿਖ ਤੁੰਗਨਿ ਪਰ ਅਸਵਾਰ॥ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ ਆਯੁਧ
 ਧਾਰਿ। ਤੀਰਥ ਮੋਜਨ ਕੀਨਿ ਬਹਾਨਾ ਕਰਨਿ ਹੇਤੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕਲਾਨਾ
 ॥ ੧੦ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਮਾਰਗ ਜਾਇ ਅਗਾਰੀ। ਜੋ ਨਰ ਮਿਲਹਿ ਭਾਵਨਾ
 ਧਾਰੀ। ਤਿਸ ਕੀ ਸਕਲ ਆਪਦਾ ਟਾਰੀ। ਕਰਤਿ ਜਾਤਿ ਕਲਾਨਾ
 ਉਦਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਪ੍ਰਯਾਗ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਹਾਂ ਪਹੁਚੇ ਜਾਇ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸਿੱਖਨਿ ਬਡ ਭਾਰੇ। ਪਰਮ ਛੇਤ੍ਰ ਗੁਰ ਦਰਸਨ
 ਲਾਗੇ ॥ ੧੨ ॥ ਜਹਾਂ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਹੋਵਾ। ਪ੍ਰਥਮ ਜਾਇ ਤਹਿ ਗੁਰੁ
 ਖਰੋਵਾ। ਕਰਮੋ ਫਰਸ ਪੁਨ ਗਏ ਅਸੀਨ। ਜੁਗ ਸਲਿਤਾ ਦੁਤਿ ਦੇਖੀਨ

੧ ਸਾਧਾਂ ਦਾ। ੨ ਵਡਭਾਗੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰ ਦਰਬਨ ਰੂਪੀ ਪਰਮ
 ਵੇਤ੍ਰ (ਲੰਗਰ) ਲੱਗਾ। ੩ ਤਿੰਨਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲ। ੪ ਭਾਵ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ।

ਕੀਨਿ॥੧੩॥ਜਲਉਂਜਲ^੧,ਇਕ ਸਮਾਮਲ^੨ ਬਾਰੀ।ਸਾਰਸੁਤੀ ਬਿਦਤਾਇ^੩
ਮਝਾਰੀ । ਪਾਪ ਅਨੇਕਨਿ ਕਤਰਨਿ ਛੇਨੀ^੪ । ਬਡ ਸੋਭਾ ਤਿਹ ਹੋਤਿ
ਤਿਥੇਨੀ^੫॥੧੪॥ਸਤ^੬ ਰਜ^੭ ਤਮ^੮ ਤੀਨਹੁ ਕੇ ਰੰਗ।ਮਨਹੁ ਬਿਦਤਿ ਹੁਇ
ਉਠਹਿ ਤਰੇਗ । ਜਨੁ ਤੈ ਦੇਵਨਿ^੯ ਕੇਰ ਸਰੀਰ । ਰਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇ ਕਰਿ
ਨੀਰ ॥ ੧੫ ॥ ਮਨਹੁ ਤਿਸੇਧਸਾ^{੧੦} ਸੂਰਜ ਕੇਰੀ । ਪਾਪ ਤੋਮ ਤਮ ਹਰਤਿ
ਘਨੇਰੀ^{੧੧} । ਤੀਨੋ ਤਾਪ ਬਿਦਾਰਨਿ ਹੋਤੁ । ਤੀਨੋ ਰੰਗ ਧਰੇ ਦੁਤਿ ਦੇਤਿ ॥
੧੬ ॥ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਕੀ ਅਤਿ ਹੁਇ ਸੋਭਾ । ਅਸ ਜਨ ਕੋਨ ਨ ਪਿਖਿ
ਮਨ ਲੋਭਾ । ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੱਜਨ ਕੀਨਾਹੁਤੇ ਜੁ ਦਿਜ ਵਿਗ ਦਾਨ ਸੁ
ਦੀਨਾ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਬਿੱਪੁ ਆਇ ਸਮੁਦਾਏਸੋ ਭੀ ਲੈ ਕਰਿ ਦਾਨ
ਸਿਧਾਏ । ਬਿੱਪੁ ਬਿੰਦ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਆਵਤਿ । ਜਾਤਿ ਨ ਛੂਛੇ,ਗੁਰੂ ਤੇ
ਪਾਵਤਿ॥੧੮॥ਤਿਸੇ ਦਿਨ ਸਗਰੇ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ।ਦੇਤੇ ਰਹੇ ਦਿਜਨਿ ਕਹੁ
ਦਾਨ* । ਜਿਤਿਕ ਸਮਿੱਗੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ । ਸਰਬ ਸੁ ਦੇਤਿ ਭਏ ਦਿਜ
ਰਾਸ॥੧੯॥ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਗੁਜਰੀ ਸਹਿਤ।ਕਰੇ ਸ਼ਨਾਨ ਦਾਨ ਦੇ ਮਹਿਤ।
ਅਪਰ ਸਰਬ ਨੇ ਮੱਜਨ ਕੀਨਿ।ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿੱਪੁਨਿ ਧਨ ਦੀਨਿ ॥੨੦॥
ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਏ । ਇਕਠੇ ਹੋਤਿ ਭਏ ਸਮੁਦਾਏ । ਲੈ ਲੈ
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਾਇਨ । ਆਏ ਰਿਦੇ ਧਾਰ ਕਰਿ ਭਾਇਨ^{੧੨} ॥ ੨੧ ॥
ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ।ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੰਦਨ ਕੇ ਧਾਰਿ । ਬਿਨਤੀ ਕਰਿਕੈ
ਅਧਿਕ ਰਿਝਾਏ।ਸਭਿ ਸੰਗਤਿਨੇਬਾਕ ਅਲਾਏ॥੨੨॥ਹਮਰੇ ਭਾਗਨਿਕਰਿ
ਤੁਮ ਆਏ।ਦੀਨਬੰਧੁ ਸੁਭ ਬਿਰਦ ਸਦਾਏ।ਮੱਜਨ ਤੀਰਥ ਕੀਨਿ ਬਹਾਨਾ॥
ਆਏ ਕਰਨਿ ਹਮਹਿ ਕੱਲਯਾਨਾ । ੨੩ ॥ ਬਸਹੁ ਇਹਾਂ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ

^੧ਰੰਗਾ ਦਾ । ^੨ਜਮਨਾ ਦਾ । ^੩ਭਾਵ-ਸੁਰਸਤੀ ਉਂਵ ਵੇਥੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠੋਂ ਹੇਠੋਂ ਆਕੇ ਵੇਥੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ^੪ਕਤਰਨ ਨੂੰ ਜੋ ਛੋਟੀ ਵਤ ਹੈ । ^੫ਤੈ ਨਦੀਆਂ (ਰੰਗਾ ਜਮਨਾ ਸੁਰਸਤੀ) ਦੇ ਸੰਗਮ । ^੬ਸਤ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਰੰਗ ਹੈ । ^੭ਰਜ ਦਾ ਲਾਲ । ^੮ਤਮ ਦਾ ਕਾਲਾ । ^੯ਤੈ ਦੇਵਤਿਆਂ (ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ) । ^{੧੦}ਤਿੰਨ ਸੰਧਿਆ (ਸਵੇਰ, ਦੁਪਹਿਰ, ਸੰਧਯਾ) । ^{੧੧}ਸਮੂਹ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਹਰਨ ਵਾਲੀ । ^{੧੨}ਸ਼ਰਧਾ । *ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਮੰਗਤੇ ਅਕਸਰ ਬ੍ਰਹਮਨ ਹੀ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪੁੰਨਦਾਨ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਦਸਮ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਯਥਾ—‘ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਿਨ ਕਰਤਿ ਬਿਤਏ’ ਪਰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ? ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ । ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਕੱਲਯਾਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤਜਾਗ ਬਿਊਤੀ ਆਏ ਧਨ ਨੂੰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਪਰ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ।

ਆਪ । ਇਹ ਦਰਸਨ ਕੇ ਹਤਿ ਤੈ ਤਾਪਾਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਹੈ ਅਭਿਲਾਖਾ ।
 ਅਪਾਨਿ ਭਲੇ ਹਿਤ ਹਮ ਨੈ ਭਾਖੈ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਸਤਿਗੁਰ
 ਕਹੈ 'ਹਮਹੁ ਰਾਖਿਓ ਤੁਮ ਨੇ ਕਹੈ । ਜਾਨੋ ਤੀਰਥ ਕਰਨਿ ਅਗੋਰੇ । ਹੈ
 ਜੋ ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਬਡੇਰੇ' ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਪੁਨਹਿ ਬਖਾਨਾ 'ਤੀਰਥ
 ਧਰਹਿ ਨਰਨਿ ਆਪ ਨਾਨਾ । ਤੁਮਰੇ ਹੋਇ ਸਪਰਸ਼ਨਿ ਜਬੈ ਪਾਵਨ ਹੋਤਿ
 ਨਾਸ ਆਪ ਸਬੈ ॥ ੨੬ ॥ ਤੀਰਥ ਗਨ ਕੇ ਕਰਨਿ ਪੁਨੀਤ । ਗਮਨਤਿ
 ਹੋਇਮ ਬਿੱਛਾ ਚੀਤ । ਤਉ ਕਾਮਨਾ ਸੰਗਤਿ ਕੇਰੀ । ਪੂਰਨ ਕਰਿਬੈ
 ਉਚਿਤ ਬਡੇਰੀ ॥ ੨੭ ॥ ਕਰੈ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ, ਕੋ ਦਿਨ ਰਹੀਅਹਿ । ਬਹੁਰ
 ਗਮਹੁ ਜੈਸੇ ਚਿਤ ਰਹੀਅਹਿ ਬਹੁਤ ਦਿਵਸ ਕੀ ਹਮਰੇ ਆਸਾ । ਤੁਮ ਪੂਰਹੁ
 ਧਾਰਤਿ ਭਰਵਾਸਾ' ॥ ੨੮ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਕਾਨ । ਮਾਨਜੈ
 ਰਹਨਿ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ । ਏਕ ਹਵੇਲੀ ਸੁੰਦਰ ਸਾਰੀ । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਨੇ
 ਦੀਨਿ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਤਹਾਂ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ ਸਿਧਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੁਤਿ
 ਸੋਜੈ ਉਦਾਰੀ । ਬਸੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਤਿਸ ਕੇ ਬੀਚ ਦਰਸਤਿ ਭਏ ਉਚ ਅਰੁ
 ਨੀਚ ॥ ੩੦ ॥ ਕਰਹਿ ਤਿਬੇਨੀ ਨਿਤ ਇਸ਼ਨਾਨ । ਨਿਤ ਸੰਗਤਿ ਦਰਸਨ
 ਗਨ ਆਨਿ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਜੇ ਔਰ । ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ ਆਵਹਿ
 ਤਿਸ ਠੋਰ ॥ ੩੧ ॥ ਅਰਪਹਿ ਭੇਟ ਦਰਸ ਕਰਿ ਜਾਇ । ਦੇਗ ਅਖੰਡ
 ਅੰਨ ਸਮੁਦਾਇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੀਨਿ ਹਵੇਲੀ ਬਾਸ । ਡੇਰਾ ਸਰਬ ਤਿਬੇਨੀ
 ਪਾਸ ॥ ੩੨ ॥ ਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ ਸੁ ਬਸਤਿ ਬਿਤਾਏ । ਏਕ ਸਮੈਂ ਬਿਤਿ
 ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਏ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਈ । ਕੀਨਿ ਜਾਚਨਾ
 ਸੁਤ ਅਗਵਾਈ ॥ ੩੩ ॥ 'ਸੁਨਹੁ ਪੁੱਤਰ ! ਲਾਲਸ ਮਮ ਉਰ ਕੀ । ਅਰੁ ਬਾਨੀ
 ਹੈ ਤਵ ਪਿਤ ਗੁਰੂ ਕੀ । ਯਾਤੇ ਰਹੈ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਸਦਾ । ਤਿਨ ਕੋ ਬਾਕ
 ਨ ਨਿਫਲਹਿ ਕਦਾ ॥ ੩੪ ॥ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪਵੰਤ ਭੁਜ ਭਾਰੀ । ਮਹਾਂ ਸੂਰਮਾ
 ਪਰਉਪਕਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਤੇ ਆਇ ਜਿ ਗੁਰੂ ਹੈਂ । ਸਕਲ ਗੁਨਨਿ
 ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਰਪੂਰ ਹੈਂ ॥ ੩੫ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਸੁਜਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਾਰੋ । ਸਭਿ ਕੋ
 ਨਾਮ ਕਰੈ ਉਜਿਆਰੋ । ਅਸ ਸੁਤ ਉਪਜਹਿ ਸਦਨ ਤੁਮਾਰੇ । ਖਸ਼ਟਮ
 ਗੁਰ ਇਮ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ ॥ ੩੬ ॥ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਬਜ ਮੈਂ ਅਭਿਲਾਖੀ ।
 ਤੋਹਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਬਿ ਦੇਖਵਿ ਆਖੀ । ਸੋ ਦਿਨ ਕਬਿ ਹੋਵਹਿ ਮੁਖ ਆਈ । ਰਹੈ

‘ਤੀਰਥਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿ ਪਾਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ । ‘ਅਸਬਾਬ ਸਮੇਤ । ‘ਅਤੇਟ ।

ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਨਿਤ ਅਧਿਕਾਈ ॥੩੭॥ ਸੁਤ ਕੇ ਸੁਤ ਕੇ ਲੇਕਰਿ ਗੋਦ । ਕਰੋ
 ਦੁਲਾਰਨਿ ਪਾਇ ਪ੍ਰਮੋਦਾਹੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ! ਇਹੁ ਮੇਰੀ ਆਸਾ । ਪੂਰਨ ਕਰਹੁ ਦੇਹੁ
 ਸੁਖਰਾਸਾ ॥ ੩੮ ॥ ਪਾਨ ਅਹੈ ਮੇਰੇ ਤਨ ਜਾਵਦਾ ਤੁਵ ਨੈਦਨ ਕੇ ਦਰਸੈ
 ਤਾਵਦੈ । ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਹਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਏ
 ॥੩੯॥ 'ਹੈ ਜਨਨੀ ! ਜੁ ਮਨੋਰਥ ਤੋਹੀ । ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੇ ਸੁਖ ਹੋਹੀ ।
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸੁਖ ਸਿੰਧੁ ਅਕਾਲਾ ॥ ੪੦ ॥
 ਏਕੀਕਾਰ ਜੋਤਿਯਨਿ ਜੋਤੀ । ਚੇਤਨਤਾ ਸਭਿ ਘਟਨਿ ਉਦੋਤੀ । ਤਿਸ
 ਅਧੀਨ ਇਹ ਤੋਰੀ ਆਸਾ । ਪੂਰਨ ਕਰਹਿ ਹਮਹੁ ਭਰਵਾਸਾ ॥ ੪੧ ॥
 ਜਬਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਦੀਨਨ ਦਾਨੀ । ਦੇਂ ਸੁਤ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਬ੍ਰਹਮ ਰਜਾਨੀ ।
 ਸਮਾ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚੈ ਆਈ । ਨਿਤ ਅਗਧਿਬੇ ਮੈਂ ਮਤਿ ਲਾਈ ॥ ੪੨ ॥
 ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਕਰਿ ਦਯਾ ਪਠਾਵੈ । ਅਪਨਿ ਮਨੋਰਥ ਕੇ ਅਬਿ ਪਾਵੈ । ਸੁਨਤਿ
 ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਾਨਕੀ ਹੋਈ । ਮਨੋ ਰੰਕ ਲੈ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕੋਈ ॥ ੪੩ ॥ ਨਿਜ
 ਅਨਕੂਲ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੇ ਬੈਨ । ਸੁਨਤਿ ਲਖੀ-ਅਬਿ ਦੇਖੋ ਨੈਨ-। ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ
 ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਚੰਦ । ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਹਤ ਬਿਲੰਦ ॥੪੪॥ ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ
 ਲਗਾਇ ਸਮਾਧਨਿ । ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸੁਤ ਹਿਤ ਕਰਹਿ ਅਗਧਨ । ਰਹੇ
 ਪ੍ਰਯਾਗ ਤ੍ਰਿਬੇਨੀ ਤੀਰ । ਨਿਤ ਆਵਹਿ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਤੀਰ ॥ ੪੫ ॥ ਇਮ
 ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਕਥਾ । ਰਹੇ ਪ੍ਰਯਾਗ ਬਖਾਨੀ ਤਬਾ । ਅਬਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ
 ਸਿੰਘ ਕੇ ਆਵਨਿ । ਬਰਨਨਿ ਕਰੋ ਸੰਤ ਮਨ ਭਾਵਨਿ ॥੪੬॥ ਲੈ ਆਗਸਾ
 ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਜਿਮ ਆਏ । ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਜਥਾ ਤਪ ਤਾਏ । ਸੈ ਅਬਿ ਸੁਨਹੁ ਕਥਾ
 ਗੁਨਖਾਨੀ । ਸੁੰਤਨਿ ਕੇ ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਦਾਨੀ ॥੪੭॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
 ਗਿੰਬੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਪ੍ਰਯਾਗ ਆਗਮਨ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ
 ਅਸ਼ਟ ਚਤੁਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੮ ॥

੪੬. [ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪੂਰਬ ਤਪਸਾ ਕਰਨਿ ਕੀ ਕਹੈ ਕਥਾ ਗੁਰ ਪੂਤਾ । ਪੂਰਬ ਕਰਿ
 ਹੋਂ ਅੰਤ ਲੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੀਰਤਿ ਪੂਰਾ ॥ ੧ ॥ ਭੋਪਈ ॥ ਮੁਨੀ ਬੇਸ਼ ਧਰਿ
 ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਹਿ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਪਨਿ ਕੇ ਤਾਪਹਿ । ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਪਰ
 ਬਤ ਬਿਸਤਾਰਾ । ਝਰਨੇ ਝਰਹਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਤਪਸ਼ਾ ਕਰਨੇ ਦੀ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਕਥਾ ਪੂਰਨ ਕਰਾਂਗਾ ਅੰਤ ਤੀਕ । ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਲਾ ।

ਜਿਨ ਮਹਿ ਧੁਨਿ ਭਾਰੀ । ਸੰਦਰ ਬਿਮਲ ਪ੍ਰਵਾਹਤਿ ਬਾਰੀ^੧ । ਕਹੂੰ ਬੇਗ
 ਮੇਂ ਚਲਹਿ ਸ ਜ਼ੋਰ । ਕਹੂੰ ਭੁਮਰਕਾ ਪਰਹਿ ਬਿਲੋਰ^੨ ॥ ੩ ॥ ਫਟਕ^੩
 ਸਮਾਨ ਸੁੱਛ ਜਲ ਸੰਦਰ । ਨਾਰੇ^੪ ਬਹੈਂ ਮੀਨ ਗਨ ਅੰਦਰ । ਕਹੂੰ ਵੇਨ^੫
 ਉੱਜਲ ਬਿਧਿ ਰੂਰੇ । ਕਿਤ ਸੁਨੀਯਤਿ ਧੁਨਿ ਦੁਰਹਦੂਰੇ^੬ ॥ ੪ ॥ ਅਨਿਕ
 ਧਾਤੁ ਤ ਚਿਤ੍ਰਤਿ ਗਿਰਵਰ । ਪੀਤ, ਰਕਤ, ਅੰਜਨ ਕੇ ਸਮਸਰ^੭ । ਦੁਰਬਾ
 ਸਮ ਬੈਛੁਰਜ ਜਹਿਵਾ^੮ । ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਔਸਧਿ^੯ ਭਹਿਵਾ ॥ ੫ ॥
 ਸੰਦਰ ਥਲ ਜਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ਤੁੰਗ ਸਬੰਡਲ^{੧੦} ਪਾਂਤਿ ਉਦਾਰਾ ਚਾਰੇਂ
 ਓਰ ਨੀਰ ਤਹਿ ਫਿਰਿਹੀ । ਹਰਿਆਵਲ ਸਭਿ ਥਲ ਮਨ ਹਰਿਹੀ ॥ ੬ ॥
 ਫੁਲਨ ਬਾਰੀ^{੧੧} ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਮਾਂਹਿ । ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੇ ਬਿਗਸੇ^{੧੨} ਤਾਂਹਿ । ਮਹਾਂ
 ਸਰੋਧਤਿ, ਭੋਰ ਗੰਜਾਰਤਿ । ਸੀਤਲ ਮੰਦ ਬਹਤਿ ਬਰ ਮਾਰਤ^{੧੩} ॥ ੭ ॥
 ਪਿਖਤਿ ਬਿਲੋਚਨ ਆਨੰਦ ਦਾਨੀ । ਰਚਨਾ ਮਨੁਹਰ ਗੰਧਨਿ ਸਾਨੀ^{੧੪} ।
 ਮਿਦੁਲ ਦਲਨਿ ਕੇ ਪਰੇ ਬਿਛੋਨੋਰਕਤ ਬਰਨ ਕੇ ਦੀਖਤਿ ਲੈਨੇ^{੧੫} ॥ ੮ ॥
 ਫਲ ਮਧਰੇ ਬਹੁ ਸੁਆ ਬਿਸਾਲੇ । ਅਲਬਾਲਤਿ ਤਰੁ ਥਲ ਜਲ ਚਾਲੇ^{੧੬} ।
 ਖਗ ਮਿਗ ਸੇਵਤਿ ਜਿਸ ਕੇ ਨੀਤਾ । ਸਰਬ ਜੰਤੁ ਤੇ ਭੈ ਸਭਿ ਬੀਤਾ^{੧੭}
 ॥ ੯ ॥ ਕਰਹਿ ਪਰਸਪਰ ਅਨੰਦ ਘਨੇਰਾ । ਬੈਰ ਬਿਸਾਰਜੇ ਆਪਸ ਕੇਰਾ ।
 ਬਿੰਡਨ ਕੇ ਸੰਬੁਹ ਬਹੁ ਖਰੇਖਰ ਸੁਆ ਫਲ ਦਲਕਲ ਹਰੇ^{੧੮} ॥ ੧੦ ॥ ਸਾਲ^{੧੯}
 ਸਰਲ^{੨੦}, ਬਦਰੀ^{੨੧}, ਕਚਨਾਲ^{੨੨} । ਨਾਲਕੇਰ^{੨੩}, ਬਿੰਦਲ^{੨੪}, ਕ੍ਰਿਤਮਾਲ^{੨੫} ।

^੧ਵਗਦਾ ਹੈ ਜਲ । ^੨ਉੱਜਲ ਰੰਗ ਦੀਆਂ । ^੩ਬਿਲੋਰ [ਸਿਸ: ਸੂਟਕ] । ^੪ਨਾਲੇ । ^੫ਬੱਗ । ^੬ਦੂਰ
 ਦੂਰ ਤਕ । (ਅ) (ਕਿਤੇ) ਦੂਰ ਤੇ (ਕਿਤੇ) ਨੇੜੇ । [ਹਦੁਰ=ਨੇੜੇ] । ^੭ਪੀਲੇ, ਲਾਲ, ਸੁਰਮੇ ਵਤ
 (ਕਾਲੇ) । ^੮ਹਰੀ ਮਣੀਆਂ ਵਰਗਾ ਜਿੱਥੇ ਘਾਹ । ^੯ਦਵਾਈਆਂ (ਦੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ) । ^{੧੦}ਉੱਚੇ
 ਥੜੇ । ^{੧੧}ਫੁਲਵਾੜੀਆਂ । ^{੧੨}ਖਿੱਚੇ ਹਨ (ਫੁੱਲ) । ^{੧੩}ਸੋਫਟ ਵਾਯੂ । ^{੧੪}ਮਨੋਹਰ ਰਚਨਾ
 ਸੁਰੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ । ^{੧੫}ਲਾਲ ਵੰਗ ਦੇ ਥੜੇ ਸੰਦਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ^{੧੬}ਬਿੰਡਾਂ ਦੇ
 ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਥਾਂ ਵਿਚ ਜਲ ਚਲਦਾ ਹੈ । ^{੧੭}ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਜੰਤੁ ਨਿਡਰ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ।
^{੧੮}ਸੰਦਰ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਤੇ ਖਰੇ ਸੁਵਾਦਲੇ ਫਲ ਵਾਲੇ । ^{੧੯}ਸਾਲ ਬਿੰਡ । ^{੨੦}ਸਿੱਧੇ । (ਅ) ਪੂਤੀ
 ਕਾਸ਼ਟ ਜਾ ਪਿਤੋਂਦੂ ਨਾਮੇ ਬਿੰਡ । [ਦੋਖੇ ਕਵਿ ਨੀ ਦਾ ਕੋਸ਼] । (ੲ) ਚੰਦ੍ਰ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਰੰਦਾ
 ਬਰੇਜ਼ਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ । ^{੨੧}ਬੈਰ । ^{੨੨}ਕਚਨਾਰ (ਜਿਸ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਰਸਿਤਾ ਪੌਦਾ ਹੈ) ।
^{੨੩}ਨਾਲੀਓਰ । ^{੨੪}ਬਿੰਦੁਲ=ਜਲਬੈਂਤ [ਦੋਖੇ ਕਵਿ ਨੀ ਦਾ ਕੋਸ਼] । ^{੨੫}ਅੰਬਲ ਤਾਸ ।

*ਪਾ:—ਕਾਏ ।

ਮਾਲਿਕ ਪਿਚੈ, ਫਲਰਹੈ, ਰਸਾਲੈ । ਸ਼ਾਲਮਲੀ, ਪੁੰਨਾਗੈ ਬਿਸਾਲ ॥
 ੧੧ ॥ ਸਿੰਦੁਕੈ, ਤਿੰਦੁਕੈ, ਮਧੁਰੈ, ਤਮਾਲੈ ਕਦਰੈ, ਖਦਰੈ ਬਟੈ,
 ਨਕੁਤਮਾਲੈ । ਕੁਲਕੈ, ਤਿਲਕੈ, ਚਲਦਲੈ, ਸੁ ਕਦੈਬੈ । ਬਾਤ-
 ਪੋਥੈ ਸਿੰਸਪਾਏ ਕਦੈਬੈ, ॥੧੨॥ ਖਰੈ, ਮਧੁਕੈ, ਉਦਾਲਕੈ ਹਰੈ ।
 ਹਰੇਤਪਤੈ, ਚੰਪਕੈ ਗੰਧ ਬਰੈ । ਬਰੈ ਲਤਾ ਇਕਸਾਰੈ ਜਰੈ । ਜਰੈ
 ਨ ਕਬਿ, ਅਸ ਤਰੁ ਬਰ ਖਰੈ ॥੧੩॥ ਖਿਰਲੀ, ਅਰਲੀ, ਬਰਲੈ
 ਬਿਕੀਰਲੈ । ਕੀਰਲੈ, ਸਪਤ ਪਰਲੈ ਬਿਸਤੀਰਲੈ । ਅਰਜਨੈ,
 ਕੰਦੈ, ਕੰਭੈ, ਕਾਰੰਭੈ । ਰੰਭੈ, ਭੂਰਿੰਡੀ ਸੁ ਅਚੇਭਾ ॥ ੧੪ ॥

ਨਿੰਮ। [ਮਾਲਕ, ਪਿਚੁੰਦੇ ਦੋਵੇਂ ਨਿੰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਅਮਰ ਕੋਸ਼] (ੲ) ਪਾਠਾਂਤ—ਮਾਲ ਕਪਿਥ।
 ਮਾਲ=ਵਣ । ਕਪਿਥ=ਕੱਥ ਦਾ ਪੇੜ। ਪਾਟਲ ਨਾਮੇ ਬ੍ਰਿਛ [ਸਿੰਸ, ਫਲਿਰਹਾ] । ਅੰਬ । ਕੋੜਾ
 ਸਿੰਮਲ । ਨਾਗ ਕੋਸਰ ਜਿਸ ਪੇੜ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਕਤ ਬਿੰਡ ਯਾ ਸੁਲਤਾਨਾ ਚੰਪਾ
 ਬੀ ਆਖਦੇ ਹਨ । (ਅ) ਜਾਇਫਲ । ਸੋਭਾਦੁ [ਅਮਰ ਕੋਸ਼] ਤੇ ਦੁ। ਜਿਸ ਦੀ ਲਕੜੀ ਆਬਨੂਸ
 ਕਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ । (ਅ) ਪੀਲਕ । ਮਧੁਰ=ਜੀਵਕ—ਬ੍ਰਿਛ, ਮਹੂਆ, ਗੰਗਲੀ ਬੋਰ, ਬਾਦਾਮ
 ਬਿਛ (ਅ) ਪਾ:—ਮਧੁਕ=ਮੁਲੱਠੀ, ਮਹੂਆ । ਤਮਾਲ (ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ) । ਚੰਦੀ ਖੋਰ । ਖੋਰ ।
 ਬੋਹੜ । ਕਰੰਸ ਬ੍ਰਿਛ, ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਿੜਦਾ ਹੈ [ਸਿੰਸ, ਨਕੁਮਾਲ] । ਕੁਚਲਾ ਯਾ
 ਕਾਕੋਦੁ। ਸ਼ੀਮਤ ਨਾਮੇ ਬੂਟਾ (ਅ) ਪੁੰਨਾਗ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ, (ੲ) ਫੁਲਾਹ। ਪਿੱਪਲ । ਇਕ
 ਬਿੰਡ ਜਿਸਨੂੰ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਗੋਲ ਗੋਲ ਪੀਲੇ ਫੁਲ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਸ਼ ਜੀ ਚੀਰ ਲੈਕੇ ਇਸੇ
 ਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ । ਹਰਿੰਡਾ (ਅ) ਛਿੱਡਰਾ, ਪਲਾਸ਼ [ਸਿੰਸ, ਵਾਤਪੋਥ] । ਟਾਹਲੀ । ਬਹੁਤੇ
 (ਸਮੂਹ) । ਬਿੰਦਾਲ ਬ੍ਰਿਛ । [ਯਥਾ:—ਏਲੀ, ਖਰਾ, ਗਰੀ, ਦੰਫਤਾੜ, ਜੀਮੂਤ । ਦੋਥੇ ਨਾਮ ਕੋਸ਼] ।
 ਮਹੂਆ (ਅ) ਮੁਲੱਠੀ । ਲਸੂੜਾ [ਸਿੰਸ, ਉਦਾਲ] । ਮੁਲੀ [ਸਿੰਸ, ਹਰਿਪਰਣ] (ਅ)
 ਤਪਤ ਹਰਨ ਵਾਲੇ ੲ ਹਰੇਤਪਤ ਚੰਪਕ=ਹਰੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਚੰਬਾ। ਹੋਮ ਪੁਸ਼ਪਕ, ਖੁਸ਼ਬੂ-
 ਦਾਰ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ, ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਰੀ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ,
 ਹਰਿਆਂ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਚੰਪਕ ਨਾਮੇ ਬ੍ਰਿਛ। ਇਹ ਪਦ ਚੰਪਕ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ
 ਹੈ, ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਪੀਲੇ ਫੁਲਾਂ ਵਾਲੀ ਚੰਬੋਲੀ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਵੇਲਾਂ ਨਾਲ (ਵਟੇ=)
 ਵੇੜੇ ਹੋਏ (ਮਾਨੇ) । ਇਕ ਸਾਰ ਜੜੇ ਹੋਏ । ਸੁਕੇ ਸੜੇ ਨਹੀਂ ਕਦੇ। ਅੱਧੇ ਸੋਧੇ ਬ੍ਰਿਛ ਖੜੇ ਹਨ ।
 ਨਿਮੋਲੀ ਵਰਗੇ ਇਕ ਮਿੱਠੇ ਫਲ ਦਾ ਪੇੜ। ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਜਿਸ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਯੋਗ ਵਿਚ ਕੰਮ
 ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਗਨ ਮੰਥਿਕਾ । ਤਿਕੁਤ ਸ਼ਾਖ ਬ੍ਰਿਛ [ਅਮਰ ਕੋਸ਼] ਅੱਕ । ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ
 (ਅ) ਸੁਰਾਣਾਲੀ ਬ੍ਰਿਛ [ਸਿੰਸ, ਕਰੁਣ] । ਛਤਵਨ ਦਾ ਫੂਟਾ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਟੁਚ, ਸਪਤਪੁੜਾ । (ਅ)
 ਤੂਤ । ਫੈਲੇ ਹੋਏ । ਨਦੀ ਸਰਜ ਨਾਮੇ ਬ੍ਰਿਛ । ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਦੀਆਂ ਕਿਨਾਰੇ
 ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਰਾਹ । ਬਦਮਾਤਾਨ । ਬਦਕਾਤ । ਭੰਭਾਕੁਨੀ, ਚੰਦ੍ਰਾਮ ਤੇ ਭੰਭਾ । ਭੰਭਾਕਾ । ਭੰਭਾ ਹਮਲੀ [ਸਿੰਸ, ਭੰਭੀ
 ਅਮਰ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਭੰਭੀ ਨਾਮ ਅਰਬੀ ਦਾ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਭੰਭਾਕਾ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ।

ਨੀਚਲਫਲ^੧, ਗੁਲਰ^੨, ਚ ਕਨੇਰ^੩। ਨੇਰ ਨੇਰ ਮੁਦਪਰਨ^੪ ਘਨੇਰ^੫।
ਬੀਰਬਿੱਖ^੬, ਚੈਤਕੀ^੭, ਬਹੇਰ^੮। ਹੇਰਾ ਜਿਨ ਦੇ ਮੋਦ ਬਡੇਰਾ^੯॥
੧੫॥ ਕੁਟਜ^{੧੦}, ਕੁਟਨਟ^{੧੧}, ਸੀਤਾ^{੧੨}, ਬੰਜਲ^{੧੩}। ਜਲ ਜੁਤਿ^{੧੪}
ਗਇਬੇਲ^{੧੫}, ਤਰ ਮੰਜਲ^{੧੬}। ਤਲ^{੧੭}, ਛਿਤ^{੧੮}, ਕੇਸੁ^{੧੯}, ਮਾਲਤੀ^{੨੦}॥

^੧ਸਮੰਦ੍ਰ ਫਲ ਨਾਮੇ ਬ੍ਰਿਛ [ਸੰਸ: ਨਿਚੁਲ]। ^੨ਗੁਲਰ, ਬੋਹੜ ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਜਾਤ ਦਾ ਬਿਛ ਹੈ।
^੩ਕਨੇਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ [ਸੰਸ:, ਕਨੇਰ]। ^੪ਬਨਮੰਗ। ਮੰਗਫਲੀ [ਸੰਸ:, ਮੁਦਗਪਰਣੀ]। ^੫ਵਡੀ
(ਅ) ਗਨਿਯਾਰੀ ਨਾਮੇ ਬੂਟਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਅਰਦੀ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ^੬ਬਿਲਾਵਾ [ਸੰਸ, ਵੀਰਤਰੁ]। ਵੀਰਤਰੁ ਦੇ ਹੋਰ ਅਰਥ ਇਹ ਹਨ:—ਤਾਲ ਮਖਾਣਾ, ਅਰਜੁਨ ਇੱਛ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ, ਪਿਆ ਸਾਰ, ਸ਼ਰ ਨਾਮੇ ਘਾਸ, ਵੀਰ ਨਾਮ ਖਸ, ਕਾਲੀ ਮਰਚ, ਪੁਸ਼ਕਰ ਮੂਲ, ਆਲੂ ਬੁਖਾਰਾ, ਕਰੰਜ, ਕਨੇਰ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ^੭ਹਰੀੜ, ਪੀਲੀ ਹਰੀੜ [ਸੰਸ:, ਚੈਤਕੀ]। ^੮ਬਹੇਰ। ^੯ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ^{੧੦}ਕੁਟਜ, ਇੰਦੂ ਜੌਂ। ^{੧੧}ਸ਼ਕੋਨਾਕ ਨਾਮੇ ਬ੍ਰਿਛ, ਸਾਖੇਨ। ^{੧੨}ਸੀਤਾ ਫਲ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। (ਅ) ਬੀਤਾ ਨਾਮ ਅਮਲਤਾਸ ਦਾ ਬੀ ਹੈ। (ੲ) ਕਕਹੀ ਦਾ ਬਟਾ(ਸ) ਪਾਤਾਲਗਾਰੜੀ ਵੇਲਾ। ^{੧੩}ਗਿਆਨੀ ਅਰਥ ਮੋਲਸਿਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਅਮਰ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਤਿਨੀਸ਼, ਬੈਂਤ ਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਬ੍ਰਿਛ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਜ ਵਾਚੀ ਪਦ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। (ੲ) ਵੰਜਲ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਲ ਦੇ ਪੇੜ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਜਿਸ ਦੇ ਫੁਲ ਸੁਹਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ [ਸੰਸ: ਵੰਜਲ]। (ਸ) ਸੀਤਾ ਵੰਜਲ=ਦੋਇ ਨਾਮ ਬੈਂਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਪ੍ਰਯਾਜ ਵਾਚੀ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ^{੧੪}ਜਲ=ਸੁਗੰਧਬਾਲਾ ਨਾਮੇ ਬੂਟੀ। ਜੁਤਿ=ਸਮੇਤ। ^{੧੫}ਰਵੇਲ। ਵੱਡਾ ਚੰਬਾ। ^{੧੬}ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅੰਜੀਰ ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ। (ਅ) ਇਕ ਜਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪੋਦਾ। (ੲ) ਵੇਲਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਖਾਂ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਮੰਡਪ ਜਾ ਕੁੰਜ। ^{੧੭}ਤਲ ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ। ^{੧੮}ਕੁਟਜ ਜਾ ਕਰੰਜ ਦਾ ਪੋਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਜਾਂ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਰੰਜਾਂ ਤੇ ਮੀਚਕਾ ਇਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। [ਸੰਸ: ਛਿਤ੍ਰ]। ^{੧੯}ਕੇਸੂ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਪੇੜ, ਛਿੱਛਰਾ। ^{੨੦}ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੇਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਿੱਟ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਫੁੱਲ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਫੁਲਦੇ ਹਨ। ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਇਸ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੇਲ ਅਕਸਰ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਤੇ ਚੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਹਿਮਾਲਯ ਦੇ ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਯਤਨ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। (ਅ) 'ਤਲ ਛਿਤ ਕੇ ਸੁ ਮਾਲਤੀ ਜਾਲ' ਦਾ ਕਈ ਸਿਆਣੇ ਐਉਂ ਅਰਥ ਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:—ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਤਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਲਤੀ (ਆਦਿ ਲਤਾਂ)। ਪਤਾ ਰਹੇ ਕਿ ਮਾਲਤੀ ਆਮ ਚੰਬੇਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

*ਪਾ:—ਕਿੰਸਮਾਲਤੀ।

ਜਾਲ^੧ । ਜਾਲਇੰਗਦੀ^੨ ਖਰੇ ਬਿਸਾਲ^੩ ॥ ੧੬ ॥ ਉਤਕੰਟਕ^੪, ਸਮੀਦਨ^੫,
ਸਹਿਕਾਰ^੬ । ਸਮੀ^੭, ਸਸੇਬਰ^੮, ਸਾਵਰ^੯, ਸਾਰ^{੧੦} । ਜੰਬੂ^{੧੧} ਰੁਚਿਰ^{੧੨}
ਮਾਲਤੀ^{੧੩} ਤਾਲ^{੧੪} । ਤਾਲ ਭਰੇ ਸੁੰਦਰ ਜਲ ਨਾਲ^{੧੫} ॥ ੧੭ ॥ ਦੇਵ-
ਦਾਰ^{੧੬}, ਅਮਰੂਦਕ^{੧੭}, ਸੇਵ^{੧੮} । ਸੇਵਤਿ ਖਗ ਜਿਨ ਸੋਭਾ ਦੇਵ^{੧੯} ।
ਜਰਦਾਲੂ^{੨੦}, ਅੰਗੂਰ ਉਦਾਰ^{੨੧} ਦਾਰਮ^{੨੨}, ਨਾਗਰੰਗ^{੨੩} ਫਲ ਭਾਰ^{੨੪} ॥ ੧੮ ॥

ਸ੍ਰੇਯਾ॥ਕੋਰਨਿ^{੨੫} ਕੇ ਮੁਖ ਚੈ^{੨੬} ਮੁਕਲੈ^{੨੭} ਬਿਕਸੇ ਰੰਗ ਫੁਲ ਨਿਕੋਰਨ^{੨੮}
ਕੋ।ਕੋਰਨਿ ਕੇ ਧਰਤਾ ਬਹੁ ਰਾਜਤਿ ਬਾਜਤਿ ਪਾਤ ਪਤੋਰਨਿ^{੨੯} ਕੋ।ਤੋਰਨਿ
ਕੇ^{੩੦} ਨਹਿ ਦਾਇ ਬਡ ਫਲ ਬੂਟ ਬਿਸਾਲ ਬਿਜੋਰਨਿ^{੩੧} ਕੇ । ਜੋਰਨ ਕੇ^{੩੨}
^੧ਵਣ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀਲੂ ਦਾ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ [ਪੰਜਾਬੀ, ਜਾਲ] । ^੨ਜੀਆ ਪੋਤਾ [ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ] ।
(ਅ) ਤਾਪਸਤਵੁ [ਅਮਰ ਕੋਸ਼] (੮) ਹਿੰਗੋਟ, ਮਾਲ ਕੰਗਣੀ [ਹਿੰਦੀ] । ^੩ਖੜੇ ਹਨ ਉੱਚੇ
ਉੱਚੇ । ^੪ਤਜ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਕਰੌਂਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਉਤ੍ਕੰਟ] (ਅ) ਹੀਸ,
ਗਰਨਾ । ^੫ਤਿਨਿਸ਼ ਬਿੰਡ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਅੱਗੇ ਵੰਜੁਲ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ (ਅ)
ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਤੁਣ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੬ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਅੰਬ । ^੭ਜੰਬੂ । [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਸਮੀ] ।
^੮ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਲ, ਅਸ਼ਕਰਣੀ । [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਸਸਜਸੇਵਰ] । ^੯ਲੋਧ ਬਿੰਡ [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਸਾਵਰ] ।
^{੧੦}ਚਰੌਂਜੀ ਦਾ ਪੌਦਾ । ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਸਾਰ] । (ਅ) ਬਾਂਸ । [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਕਸਾਰ] । ^{੧੧}ਜਾਮਨੂੰ । ^{੧੨}ਸ੍ਰਾਈਕਾ
^{੧੩}ਮਾਲਤੀ ਅੱਗੇ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਮਤਲਬ 'ਮਾਲਤੀਫਲ' ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਜਾਇਫਲ
ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । (ਅ) ਕਈ ਦਾਨੇ ਅੰਕ ੧੬ ਵਿਚ ਆਏ ਮਾਲਤੀ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਚੰਬੇਲੀ ਕਰਦੇ
ਹਨ ਤੇ ਇਥੇ ਮਧੁਮਾਲਤੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^{੧੪}ਤਾੜ ਬਿੰਡ । ਇਹ ਪਹਾੜਾਂ ਪਰ ਹੋਣੇ ਵਾਲੀ
ਇਕ ਤਾੜ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ (Cor. p. 364) ^{੧੫}ਸੁੰਦਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਤਲਾਉ ।
^{੧੬}ਦੇਉਦਾਰ, ਦਿਆਰ । ^{੧੭}ਅਮਰੂਦ । ^{੧੮}ਸੇਉ, ਸੇਬ । 'ਅਮਰੂਦਕ' ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਜਾਪਦੀ ਹੈ
ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮਿੱਠੇ ਸੇਵ ਦੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਰੋਚਾ ਪੌਦਾ ਹੈ : ਅੱਖਰੀ ਵਿਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ।
ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ 'ਅਮਰੂ' ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^{੧੯}ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਪੰਛੀ ਸੋਭਾ ਦੇ
ਰਹੇ ਹਨ । ^{੨੦}ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਗੋਲ ਆਸ਼ੂ । ਆਸ਼ੂ ਤੇ ਖੁਰਮਾਨੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਇਕ ਫਲ ਹੈ । ਕਦੇ ਖੁਰਮਾਨੀ ਤੇ ਹਾੜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਕਦੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਲੂਚੇ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ
ਹਨ । ^{੨੧}ਦਾਖਾਂ ਵਡੀਆਂ । ਭਾਵ ਲੰਮੇ ਅੰਗੂਰ । ^{੨੨}ਦਾਰਮ । ^{੨੩}ਨਾਗਰੰਗੀ । ^{੨੪}ਵਡੇ ਫਲ (ਅ)
ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ । ^{੨੫}ਕਲੀਆਂ [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਕੋਰ, ਕੋਰਿਕ] । ^{੨੬}ਸਮੂਹ । [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਚਯ] ।
^{੨੭}ਅਧਖੁਲੇ । ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਮੁਕਲਿਤ=ਅੱਧੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਕਲੀ] । ^{੨੮}ਨਵੇਂ ਨਿਕੋਰੇ । ^{੨੯}ਪੱਤੇ ਹਵਾ ਦੇ
ਚੱਲਣੇ ਨਾਲ [ਪਾਤ ਪ+ਤੋਰਨ । ਪਾਤ=ਪੱਤਾ । ਪ=ਹਵਾ, ਪੋਣ । ਤੋਰਨ=ਤੁਰਨਾ, ਚੱਲਣਾ ।
[ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਬੀ ਤੁਰ ਧਾਤੂ ਚਲਣੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਹੈ] । ^{੩੦}ਤੋਰਨ ਦੇ । ^{੩੧}ਬਿਜੋਰੀ, ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਦਾ ਮੋਟੀ ਛਿੱਲ ਵਾਲਾ ਮਿੱਠਾ ਜਾ ਮਿੱਠਾ ਚਕੋਧਰਾ । ^{੩੨}ਜੋੜ ਕਰਕੇ, ਜੋੜ ਜੋੜ ਕੇ । (ਅ)
ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ।

*ਪਾ:-ਸ੍ਰੀਸੀ=ਪੀਲੂ ।

ਸਿਖਰੇ ਜਨੁ ਗੁੰਦਤਿ ਬਾਧੁ ਕੇ ਬੰਗ ਅਕੋਰਨ ਕੇ* ॥੧੯॥ ਸ੍ਰੀਯਾ ॥ ਬਾਰੀ
ਬਡੀ, ਤਰੁ ਬੁਲ ਰਹੇ, ਅਨਕੁਲ ਬਹੈ ਨਿਤ ਮੁਲਨ ਬਾਰੀ ਬਾਰੀਨ ਪਾਇ
ਬਿਹੰਗਮ ਬੋਲਤਿ ਨੰਦਨ ਕੀ ਸੁਖਮਾ ਸਭਿ ਬਾਰੀ* । ਬਾਰੀ ਅਧੁਮ
ਮਨੋ ਅਗਨੀ, ਅਸ ਲਾਲ ਮਹਾਂ ਫਲ ਫੁਲਨ ਬਾਰੀ* । ਬਾਰੀਜੀ*

*ਭੇਟਾ ਕਰਨੇ ਨੂੰ। ਇਸ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ੀਮਾਨ ਸੋਚੇਭ ਵਾਸੀ ਭਾਥਟਰ ਚਰਨ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀ ਪੰਡਤ ਸਨ, ਅਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਤੇ
ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਅਰਥ ਅਜੇ ਤਕ ਇਕ ਕਾਪੀ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਪਾਸ
ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹੁਬਹੁ ਵੇਟੇ ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ:—

ਕੋਰਨ ਕੇ ਮੁਖ ਚੋਮਕਲੈ* ਬਿਕਸੇ ਰੰਗ ਫੁਲ ਨਿਕੋਰਨ ਕੇ
ਮਲੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੇ ਆਖੁ ਖਲੋਹਨ ਅਤੇ ਖਿਲੋਹੇ ਹਨ ਤੋਗਦਾਰ ਫੁਲ ਕੇ ਸਿਕੋਰਨ
ਅਲਾਹੀ ਬੰਗਦਾਰ ਫੁਲ ਕੋਰ ਕੀਤੇ ਕਟਾਖਾ ਕਰਕੇ ਬਿਕਸੇ ਆ ਫੁਲ ਕੋਰਨਾ ਹੀ ਤਰਾਏ*
ਕੋਰਨ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਬਹੁ ਰਾਜਤ, ਬਾਜਤ ਪਾਤ ਪਤੋਰਨ ਕੇ
ਬਸੀਆਂ ਦੇ ਬਾਧ ਬਾਧ ਨਾਲੇ ਬਿਟ, ਬਹੁਤ ਅਤੇ ਬੋਝ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਦੇ ਪਦ
ਦੇ ਹੋਰ ਕਰਕੇ ਹਰੇ ਹਨ ਪਤੋ ਅਨੇਕ ਫਿਰਦੀ ਭਾਵਖਰਕੇ ਹਨ
ਤੋਰਨ ਕੇ ਮੁਖਿ ਦਾਇਬਤੋ ਫਲ ਬਟਾ ਬਿਸਾਲ ਬਿਜੋਰਨ ਕੇ
ਭਾਥਟਰ ਉਤੇ ਆਏ ਬਾਧ ਕੋਰਨ ਦੇ ਲਾਭੀ ਹਨ ਕੁੰਝੀਆਂ ਉਦੇ ਫੁਲ ਹੋਏ ਯਦੇ ਬਿਜੋਰਨ ਦੇ
ਭਾਵ ਚੋਰੀਆਂ ਦੇ ਬੁਟੇ ਤੋ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਬਿਜੋਰਨੀ ਅਨੇਕੀ ਪਾਤ ਸਦਾ
ਜੋਰਨ ਕੇ ਸਿਖਰੇ ਜਨੁ ਗੁੰਦਤੁ ਬਾਧੁ ਕੇ ਬੰਗ ਅਕੋਰਨ ਕੇ
ਅਤੇ ਸ੍ਰੀਯਾ ਦੇ ਸਿਕੋਰਨੇ ਜੋਰ ਜੋਰ ਕੇ ਉਦੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਦਨ
ਭੀਤੋਰਾ ਕਰਕੇ ਹਨ। ਅਲਾਹ ਪਦਨ ਦੇ ਬੰਗਦਾਰ ਤੋਰਾ ਕਰਨ ਸਦੀ*
ਭਾਵ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਫਲ ਪਦਨ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀਯਾ ਪਾਤ ਬਿਜੋਰਨੀ ਹੋਏ ਕਰਕੇ
ਹੱਥੀ ਤੋਰਨੇ ਦੀ ਬਿਥੇ ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ।

*ਵਾਜ਼ੀ, ਉਪਬਨ । *ਜਲ ਦਾ ਮੂਲ ਭਾਵ ਵਾਯੂ । (ਅ) ਜੜ੍ਹਾਂ ਜਾ ਮੁੱਢਾਂ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਫਿਰ
ਰਿਹਾ ਹੈ । *ਵਾਰੀ ਨਾ ਪਾਕੇ, ਭਾਵ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਰਲ ਮਿਲਕੇ
(ਅ) ਵਾਰੀਨ ਪਾਇ=ਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਕੇ, ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਕਦੇ ਕੋਈ । *ਇੰਦਰ ਦਾ
ਬਾਗ ਜੋ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ । *ਸ਼ੋਭਾ । *ਵਾਰ ਦਿਤੀ । *ਧੁਏਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬਾਲੀ ਹੈ । *ਵਾਜ਼ੀ ।
*ਬਾਰਿਜ=ਜਲ ਤੋਂ ਸੰਮਿਯਾ ਭਾਵ ਕਮਲ । ਇਸ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੇ ਦਾ ਅਰਥ:—[੧ ਸਤਰ] ਉਪਬਨ
(ਬਹੁਤ) ਵੱਡਾ ਹੈ, ਬਿੱਡ ਬੁਮ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਥੇ ਸਦਾ ਅਨਕੁਲ ਵਾਯੂ ਵਗ ਰਹੀ
ਹੈ । [੨ ਸਤਰ] ਪੰਡੀ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ, (ਐਸੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ)
ਇੰਦਰ ਦੇ ਬਾਗ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ੋਭਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਰ ਘੱਤੀ । [੩ ਸਤਰ] (ਇਹੀ) ਵਾਜ਼ੀ ਬਹੁਤ
ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਫਲਾਂ ਫੁਲਾਂ ਨਾਲ ਐਸੀ (ਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ) ਮਾਨੋਂ ਧੁਏਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ
ਅਗਨੀ (ਕਿਸੇ ਨੇ) ਬਾਲੇ ਰੱਖੀ ਹੈ । [੪ ਸਤਰ] ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਕਮਲ (ਖਿੜ ਰਹੇ ਹਨ)
ਭੋਰਿਆਂ ਦੇ ਬਿੱਡ ਉਹਨਾਂ ਪਰ ਗੁੰਜਾਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਦਕੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ।

*ਏਹ ਛੰਦ ਅੱਗੇ ਰਤ ੧ ਅੰਸ ੪੬ ਅੰਕ ੫ ਵਿਚ ਵੀ ਆਵੇਗਾ ।

ਰੰਗ ਅਨੇਕਨ ਕੇ ਗਨ ਭੌਰ ਗੁੰਜਾਰ ਤਿਨ੍ਹੇ ਪਰ ਬਾਰੇ ॥ ੨੦ ॥
 ਚਿਤ੍ਰਪਦਾ ਛੰਦ ॥ ਮੋਰ ਬਿਹੰਗ, ਮਗਲ ਬਿਸਾਲ, ਕਬੂਤਰ, ਕੋਕਿਲ
 ਕੀਰ^੧, ਅਘੋਰ^੨ ਘੋਰਨ ਤੇ ਘਨ ਬੋਲਿ ਉਠੈ^੩ ਪਿਖਿ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਖੰਜਨ ਕੀ
 ਸੁਨਿ ਸੋਰ । ਸੋ ਰਹਿ ਸੇਵਤਿ^੪ ਕਾਨਨ ਕੋ, ਨਿਤ ਬੈਰ ਬਿਸਾਰਿ, ਨਹੀਂ
 ਕਰ ਜੋਰ^੫ । ਜੋਰ^੬ ਸਦੰਪਤਿ ਹੈ ਕਰਿ ਕੁੰਜਤਿ^੭ ਬੈਠਤਿ ਪੰਖ ਸੁਧਾਰਤਿ
 ਮੋਰਿ^੮ ॥ ੨੧ ॥ ਜੋਟ ਮਿਲੇ ਚਕਵਾਨਿ ਜਿ ਕੁੰਜਤਿ ਪੁਜਤਿ ਕਾਮ ਰਹੇ
 ਹਰਖਾਇ । ਖਾਇ ਸਦਾ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਜੇ ਫਲ, ਭੌਰ ਗੁੰਜਾਰਤਿ ਹੈਂ ਅਕੁ-
 ਲਾਇ^੯ । ਲਾਇਕ ਜੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਸੰਦਰ ਅੰਦਰ ਕਾਨਨ ਕੇ ਬਿਰਧਾਇ^{੧੦}
 ਧਾਇ ਮਹਾਂ ਮ੍ਰਿਗਮਾਲ^{੧੧} ਫਿਰੈਂ ਗਨ^{੧੨} ਰੋੜ ਝੰਖਾਰਨ ਕੇ ਸਮੁਦਾਇ^{੧੩} ॥
 ੨੨ ॥ ਕੋਹਰਿ, ਭਾਲਕ ਡੋਲਤਿ ਹੈਂ^{੧੪}, ਗਜ ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ ਕਰਨੀ ਅਵਲੋਕਿ^{੧੫} ।
 ਬਾਘ ਬਕਾਰਿ, ਫਨੀਨ ਫੁੰਕਾਰਿ, ਮਨੀਨ ਸੁਧਾਰਿ, ਬਸੈਂ ਕਰਿ ਓਕਾਕੋਲ

^੧ਤੋਤੇ । ^੨ਸੁਹਾਵਣੇ । ^੩ਬਦਲਾਂ ਦੇ ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰਨ ਤੇ ਬੋਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ । ^੪ਉਹ (ਪੰਛੀ)
 ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸੇਵਦੇ ਭਾਵ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੫ਜੋਰ । ^੬ਜੋਰਾ । ^੭ਕੁੰਜਾਂ (ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਨ) ।
 [ਕੁੰਜ=ਵੇਲਾਂ ਟਹਿਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ ਰਮਣੀਕ ਥਾਂ] । (ਅ) ਕੁੰਜਨਾਂ=ਬੋਲਨਾ । ਗੁਟਕਦੇ
 ਹਨ । ਚਹਿਕਦੇ ਹਨ । ^੮ਇਸ ਸੂਯੇ ਦੇ ਅਰਥ:-[ਪਹਿਲੀ ਸਤਰ] ਮੋਰ, ਹੰਸ, ਕਬੂਤਰ, ਕੋਇਲ,
 ਤੋਤੇ ਆਦਿ ਸੁਹਾਵਣੇ ਪੰਛੀ (ਏਥੇ ਬਹੁਤ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ । [ਦੂਜੀ ਸਤਰ] ਬੋਲ ਦੇ ਗਰਜਨ ਪਰ
 ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਤੇ ਮਮੋਲੇ (ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ) ਵੇਖਕੇ ਬੋਲ ਉਠਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ) ਸੋਰ
 ਸੁਣਨ (ਲਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) । (ਅ) ਏਥੇ ਏਥੇ ਅਚਰਜ) ਚਾਤ੍ਰਿਕਾਂ ਤੇ ਮਮੋਲਿਆਂ ਦਾ ਸੋਰ ਸੁਣਕੇ
 ਬੋਲ ਬੀ ਘੋਰ (ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ) ਬੋਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ । [ਤੀਜੀ ਸਤਰ (ਏਥੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ) ਉਹ
 (ਭਾਵ ਪੰਛੀ) ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਆਪੇ ਵਿਚ) ਵੈਰ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਤੇ ਨਹੀਂ
 ਕਰਦੇ ਜੋਰ (ਇਕ ਦੂਏ ਦੇ ਉੱਤੇ) । ਚੌਥੀ ਸਤਰ] ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਦਾ ਜੋਰਾ ਹੋਕੇ ਕੁੰਜਾਂ ਵਿਚ
 ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਪੰਖ ਸੁਆਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੋੜ (ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਟੁਰਦੇ ਹਨ) । ^੯ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਕੇ, ਮਗਨ
 ਹੋਕੇ । ^{੧੦}ਹਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਰਾਂ । ^{੧੧}ਗਨ-ਸਮੂਹ, ਵੱਗ । ^{੧੨}ਝੰਡ । ਇਸ ਸਾਰੇ ਸੂਯੇ ਦਾ ਅਰਥ
 ਅੰਤ੍ਰਿ ਹੈ:-[੧ ਸਤਰ] ਚਕਵਾਨਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਮਿਲਕੇ ਚਹਿਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋ
 ਰਹੀਆਂ ਹਨ, (ਇਸ ਲਈ) ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, [੨ ਸਤਰ] ਜੋ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਫਲ ਹਨ ਉਹ
 ਸਦਾ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਡੋਰੇ ਮਗਨ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਗੁੰਜਾਰ ਰਹੇ ਹਨ । [੩ ਸਤਰ] (ਰਹਿਣੇ ਦੇ, ਲਾਇਕ
 ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ) ਬਨ ਵਿਚ (ਸਾਰੇ) ਸੰਦਰ (ਪੰਛੀ) ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ । [੪ ਸਤਰ]
 ਮਿਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਰਾਂ, ਨੀਲਗਾਇ ਦੇ ਵੱਗ, ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗਿਆਂ ਦੇ ਝੰਡ ਦੋੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ।
^{੧੩}ਟਹਿਲ ਰਹੇ ਹਨ । ^{੧੪}ਹਥਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ।

*ਇਹ ਛੰਦ ਵੀ ਅਗੇ ਰੁਤ ੧ ਅੰਸੂ ੪੬ ਅੰਕ ੬ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ ।

ਸਸੇ, ਨਕੁਲੇ ਤਰਕੈ^੧ ਗਨ ਜੰਬੁਕ, ਸਾਰਕੈ, ਸਾਰਸ^੨ ਕੋਕ^੩ । ਕ੍ਰੋਚ^੪ ਸੁ
ਆਰਨਚੂੜ^੫ ਪੁਕਾਰਤਿ ਕੋਕ ਸੁ ਬੱਤਕ ਬਿੰਦ ਅਸ਼ੋਕ^੬ ॥੨੩॥ ਸ੍ਰੇਯਾ^੭ ਦ ।
ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕੇ ਮਨਿ ਤਪ ਤਾਪਤਿ, ਇਕ ਫਲ ਖਾਂਦਿ, ਖਾਂਹਿ ਇਕ
ਪਾਤ । ਜਲਹਾਰੀ, ਤ੍ਰਿਲਹਾਰੀ ਕੇਤਿਕ, ਨਿਰਾਹਾਰ ਕੇਤਿਕ ਨਹਿ ਖਾਤਿ ।
ਸੁਸ਼ਕਪੱਤ੍ਰ ਭੱਖਮਤਿ^੮ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਇਕ, ਪੰਚਾਗਨਿ ਤੇ ਤਾਪਤਿ ਗਾਤ^੯ ।
ਕਿਤਕ ਸਬੰਡਲਸਾਈ^{੧੦} ਤਾਪਤਿ ਬਰਖਾ ਸੀਤ ਸਹੈਂ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿ ॥ ੨੪ ॥
ਅਸਮ ਕੁੰਟ^{੧੧}, ਤਨ ਬਲਕਲਧਾਰੀ^{੧੨}, ਉਰਧ ਪਗ^{੧੩} ਕੇਤਿਕ ਲਟਕੀਤਿ ।
ਜਲਸਾਈ^{੧੪}, ਇਕ ਬਿਚਰਤਿ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਏਕ ਚਰਨ^{੧੫} ਦ੍ਰੋਹਾਬਉਠੀਤਿ^{੧੬} ।
ਕੇਤਿਕ ਬਿੰਦਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰਤਿ ਸਮ ਸਰੂਪ^{੧੭} ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਲਖੀਤਿ ।
ਸਵਿਤਾ ਤੇਜ ਹੁਤਾਸਨ ਜੈਸੇ^{੧੮} ਤਿਸ ਬਨ ਮਹਿ ਅਸ ਤਪੀ ਬਸੰਤਿ ॥੨੫॥
ਜਥਾ ਕ੍ਰਿਪਨ ਧਨ ਸੰਚਨ ਮਹਿ ਮਨ ਤਿਮ ਤਪ ਕੋ ਸੰਚਤਿ ਦਿਨ ਰੈਨ ।
ਜਿਮ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾਮੀ ਉਰ ਬਾਸਹਿ^{੧੯} ਤਿਮ ਬ੍ਰਹਮ-ਬਿੰਦਸਾ ਬਸਹਿ ਟਰੈ ਨ ।
ਨਿਪਤਿ ਨਿਕਟਤਾ ਚਹਿ ਭ੍ਰਿਤ ਨਿਤ ਜਸ ਤਸੁ ਅਕਾਲ ਚਹਿ ਸ਼ਰਨਿ
ਸਦੈਨ^{੨੦} । ਜਨੈਂ ਦਾਰਿੰਦ੍ਰ ਹਰਨ ਕਹੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਤਜੈਂ ਹਤਿ ਮੋਹ ਚਹਿਤਿ

^੧ਉਡਲਦੇ ਹਨ [ਹਿੰ: ਤਰਕਨਾ; ਤੜਕਨਾ] । ^੨ਸਾਰਿਕਾ=ਮੈਨਾ [ਸੰਸ:] । (ਅ) ਗੁਟਾਰ [ਪੰਜਾਬੀ] । ^੩ਲੰਮੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਜਲ ਪੰਖੀ । ^੪ਕੂਕ ਰਹੇ ਹਨ । (ਅ) ਕੋਕ= ਚਕਵਾ, (ੲ) ਭੱਟੂ । ^੫ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੰਜ, ਕਰਾਕੁਲ । ^੬ਕੁੱਕੜ । ^੭ਸਦੇ ਸ੍ਰੇਯੇ ਦਾ ਅਰਥ] ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਭਾਲੂ ਟਹਿਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਾਥੀ ਹਥਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ । [ਦੂਸਰੀ ਸਤਰ ਬਾਘ ਬੁੱਕਦੇ ਹਨ, ਫਨੀਅਰ (ਸਪ ਵੰਕਾਰਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਮਣੀਆਂ ਨੂੰ ਟੁਧਾਰਦੇ ਹਨ, (ਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਆਪੋ ਆਪਣੇ) ਘਰ ਬਣਾਕੇ (ਸੁਖੀ) ਵਸਦੇ ਹਨ । [ਤੀਸਰੀ ਸਤਰ ਸੂਰਜ, ਸਹਿਆ, ਨਿਉਲਿਆਂ ਤੇ ਗਿੱਦੜਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਉੱਡਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਨਾ ਤੇ ਸਾਰਸ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ । [ਚੌਥੀ ਸਤਰ] ਕ੍ਰੋਚ, ਕੁੱਕੜ, ਚਕਵੇ : ਬੱਤਖਾਂ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ਖੁਸ਼ ਪੁਕਾਰ ਰਹੇ ਹਨ । ^੮ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ^੯ਸਰੀਰ ਨੂੰ । ^{੧੦}ਬੂਤ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜੋ ਭੁੰਜੇ ਸਵੇਂ [ਸੰਸ: ਸਬੰਡਲਸਾਯਿਨ੍ਹ] । ^{੧੧}ਇਕ ਪੁਕਾਰ ਦੇ ਬਾਨ ਪ੍ਰਸਥੀ ਜੋ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਅੰਨ ਕੁੱਟਕੇ ਪਕਾਉਂਦੇ ਸਨ [ਸੰਸ:, ਅਸ਼ਮਕੁਵ੍ਹ] । ^{੧੨}ਭੋਜ ਪੱਤ੍ਰ ਪਹਿਨਕੇ । ^{੧੩}ਪੈਰ ਉਪਰ ਨੂੰ ਕਰਕੇ । ^{੧੪}ਜਲ ਪਰ ਸੈਣ ਵਾਲੇ [ਸੰਸ:, ਜਲ ਸ਼ਾਯਿਨ੍ਹ] । ^{੧੫}ਸਦਾ ਇਕ ਪੈਰ ਦੇ ਭਾਰ ਹੁਰਦੇ ਹਨ । ^{੧੬}ਦੋ ਹੱਥ ਉਚੇ ਕਰੀ ਰਖਦੇ ਹਨ । ^{੧੭}ਭਾਵ ਸ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ । ^{੧੮}ਸੂਰਜ ਤੇ ਅਗਨ ਦਾ ਤੇਜ ਜਿਵੇਂ ਹੋਵੇ । ^{੧੯}ਜਿਵੇਂ ਕਾਮੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਸਦੀ ਹੈ । ^{੨੦}(ਜਿਵੇਂ) ਰਾਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨੇਕਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਨੂੰ ਸਦਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । *ਇਹ ੨੨ ਤੇ ੨੩ ਵਾਂ ਛੰਦ ਬੀ ਔਰੋ ਰੁੱਤ ੧ ਅੰਸੁ ੪੬ ਅੰਕ ੭ ਤੇ ੮ ਵਿਚ ਵੇਖੋ ਵੇਖੋ ਫਰਕ ਨਾਲ ਆਵੇਗਾ ।

ਚਿਤ ਚੈਨ॥੨੬॥ਉਤਮ ਜਿਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਮਨ ਮਹਿ ਤਿਨ ਤਪਸਨਿ ਕੋ
 ਤਿਹ ਬਨ ਬਾਸ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਜਿਨ ਕਬਹੁ ਨ ਹੁਇ ਫੁਨ ਗੇਯ ਗਯਾਨ
 ਅੰਗਾਨ ਬਿਨਾਸ^੧।ਪੁੰਨ ਅਸ਼ੇਸ਼, ਲੇਸ਼ ਜਿਨ ਪਾਪ ਨ, ਖਾਪਿ ਬਿਕਾਰਨਿ,
 ਥਾਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼^੨ । ਬੀਤਗਾਗ^੩, ਬਡਭਾਗ ਸੁ ਪਾਵਨ ਅਸ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਪਰਮ
 ਨਿਵਾਸ ॥੨੭॥ ਤਿਨ ਕੇ ਬਡ ਮਹੀਤ ਹੁਇ ਬਾਸਹਿ ਕਠਨ ਕਰਤਿ ਤਪ
 ਸ਼ੀਭੁ ਸਮਾਨ । ਚੌਕਿ ਰਿਖੀਕਿ ਨੀਕ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜੂ ਉਰਧ ਕਰੇ ਇਕ ਪਦ
 ਜੁਗ ਪਾਨ^੪।ਜਿਮ ਗਿਰ ਪਰ ਤਰੁ ਸਥਿਰ ਸਿਸਰ ਰੁਤ ਤਿਮ ਰਹਿ ਅਚਲ
 ਰਿਦਾ ਦਿਢ ਠਾਨਿ । ਮਨਹੁ ਕਮਲ ਪਰ ਚਤੁਰਬਦਨ^੫ ਥਿਤ, ਤਪ ਕੋ
 ਤਪਹਿ ਮਹਿਤ ਸਵਧਾਨ ॥੨੮॥ ਆਮਿਖ ਸੁਸ਼ਕ ਦਿਖਤਿ ਧਮਨੀ ਗਨ^੬,
 ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਸੇ ਦਿਸਿ ਛਾਇ ਜਿਮ ਗ੍ਰੀਖਮ ਮੱਧਾਨ ਭਾਨੁ ਹੁਇ ਡਰ-
 ਪਤਿ ਚਿਤ ਸਭਿ, ਸਹਿ ਨ ਸਕਾਇ^੭ । ਅਗਨੀ ਮਨਹੁ ਅਧੂਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ,
 ਅੱਗੀ ਆਇ ਨ ਕੋਇ ਬਿਰਾਇ । ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਲੋ ਤੇਜ ਤਪਨ ਕਹੁ
 ਬਿਬਰਯੋ ਜਹਿ ਕਹਿ ਦੁਸ਼ਹਿ^੮ ਸੁਭਾਇ ॥੨੯॥ ਜੀਤਯੋ ਮਨ ਹੁਇ ਧਾਨ
 ਪਰਾਇਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਾਥ ਲਿਵਲਾਇ । ਸਰਬ ਜੋਤਿ ਕੀ ਜੋਤਿ
 ਉਦੈਤਕ^੯ ਅਸ ਸਰੂਪ ਮਹਿ ਰਹੇ ਸਮਾਇ । ਏਕ ਰੂਪ ਹੁਇ ਤਨ ਸੁਧਿ
 ਬਿਸਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਬੀਤੇ ਬਰਖ ਅਸਿਖ, ਏਕ ਭੋ ਮੂਰਤਿ
 ਤਪ ਕੀ ਤਨੁ ਸੁਹਾਇ^{੧੦}॥੩੦॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ
 'ਤਪ ਕਰਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਉਨ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੪੯॥

੫੦. [ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਲੋਂ ਦੋਵਤਿਆਂ ਪਤਿ ਪੁਰਾਤਨ ਕਥਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਦਿਢ ਤਪਸਾ ਮਹਿ ਧਾਨ ਲਗਿ^੧ ਤਪ ਕੋ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲ ।
 ਖਰਭਰ ਦੇਵਨ ਮਹਿ ਪਰਯੋ ਆਕੁਲ^੨ ਭੇ ਤਿਸ ਕਾਲ ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾਭੰਦ ।
 ਅਗਨਿ ਪੁਰੋਗਮ^੩ ਸਹਿਤ ਪੁਰੰਦਰ^੪ ਗਏ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੁਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਸ ।

^੧ਅੰਗਾਨ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਗਯਾਨ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਹੋ ਗਏ। ^੨ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ। ^੩ਜਿਨ੍ਹਾਂ
 ਦਾ ਰਾਗ ਦੁਖ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ । ^੪ਇਕ ਪੈਰ ਦੇ ਭਾਰ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਉਥੇ ਕੀਤੇ । ^੫ਬ੍ਰਹਮਾ । ^੬ਆਸ
 ਸੁੱਕ ਕੇ ਸਭ ਨਾਸ਼ਾਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ । ^੭ਜਿਵੇਂ ਹੁਨਾਲੇ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਹੋਵੇ ਸਭ ਦਾ
 ਚਿਤ (ਉਸ-ਤੋਂ) ਭਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । (ਅ) (ਸਕਾਇ=) ਸੈਕ ਨਹੀਂ
 ਸਹਾਰ ਸਕਦਾ । ^੮ਅਧੂਕ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ। ^੯ਉਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) । ^{੧੦}ਸਰੀਰ ਇਕ
 ਤਪ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੋਕੇ ਸ਼ੋਭ ਰਿਹਾ ਹੈ । ^{੧੧}ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ । ^{੧੨}ਵਿਆਕੁਲ । ^{੧੩}ਦੋਖ
 ਰਾਸ ੨ ਅੰਸੂ ੧੨ ਅੰਕ ੧੬ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਜ । ^{੧੪}ਇੰਦਰ ।

‘ਕਿਸਨੋ ਤੇਜ ਤਿਗਮ ਤਪ’ ਤਾਪਸੈ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਲੈ ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ? ।
 ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਹਿ ਸੁਰ ਸਾਰੇ ਕਠਨ ਘੋਰ ਅਸ ਬਿਦਤਨੈ ਰਾਸਕਰੁਨਾ
 ਕਰਹੁ ਸਹਾਇਕ ਹੈ ਕਰਿ ਹਮਰੇ ਸੰਸੈ ਦੇਹੁ ਬਿਨਾਸ’ ॥੨॥ ਕਹਯੋ ਦ੍ਰੁਹਣੈ
 ਨੇ‘ਚਿੰਤਾ ਤਜਾਗਹੁ ਕਾਲ ਸਮਾਪਤਿ ਤਪ ਕੋ ਆਇ’ । ਅਖਲ ਜਗਤ ਕੋ
 ਰੱਖਸਕ ਸ੍ਰਾਮੀ ਸੋ ਤੁਮਰੇ ਭੀ ਹੋਹਿ ਸਹਾਇ । ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਤਰੈ ਪ੍ਰਭੁ
 ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਨਿਜ ਨਾਮ ਧਰਾਇ । ਬਰਤਨੈ ਬਿਨਾ ਕਾਲ
 ਕਲਿ ਭੈਰਵ’ ਭਰਜੈ ਨਰਕ ਪਾਪੀ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੩ ॥ ਤਿਨ ਜੀਵਨਿ ਕੋ
 ਨਾਮ ਅਲੰਬ ਦਿਯ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਕੋ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲ’ । ਤਪ ਆਦਿਕ ਮੈਂ
 ਲਾਖਿ ਅਸ਼ਕਤਿ ਨਰ ਸ਼੍ਰੇਯ ਸੁਖੇਨ ਪਾਇ ਤਤਕਾਲ । ਭੰਗ ਮਸ਼ਟ ਤਿਨ*
 ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਨਸਿ ਗਮਨੋ ਜਮਨ ਸੁ ਅਥੈ ਕੁਚਾਲ’ । ਹਿੰਦੁਨਿ ਧਰਮ
 ਬਿਨਾਸਨ ਚਾਹਤਿ ਮਹਾਂ ਮੰਦ ਮਤਿ ਦੁਸ਼ਟ ਕਰਾਲ ॥੪॥ ਸੀਸ ਦੇਯ ਕੂਰੋ
 ਤਿਨ ਕਰਿ ਕੈ ਹਰਹਿ ਤੇਜ ਤਿਨ ਰਾਜ ਬਿਨਾਸਿ । ਨੌਸਰੀਰ ਧਰਿ ਬਰਤੋ
 ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਅਬਿ ਦਸਮੇ ਕੋ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਦੇਹੁਰੇ ਤੀਰਥ
 ਆਗਮ’ ਨਿਗਮ ਅਪਰ ਮਤਿ ਰਾਸ’ ॥ ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੋ ਰੱਖਸਕ ਹੋਵਹਿ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੁਲਾਸ’ ॥੫॥ ਪਰਮਤੈਜਸੀ, ਪਰਮ ਸੂਰਮੇ, ਪਰਮ ਅਮਾ-
 ਨੁਖ’ ਕਰਮ ਕਰੇਹਿ ਜਿਨ ਕੇਤਪ ਕੋਤੈਜ ਤਿਗਮ’ ॥ ਇਹਸੋਅਬਿ ਧਰਹਿ
 ਜਾਇ ਨਰ ਦੇਹਿ । ਅਖਿਲ ਜੋਤਿ ਕੀ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ
 ਧਾਰਹਿ ਏਹਿ’ ॥ ਤੁਮ ਭੀ ਜਾਹੁ ਜਗਤ ਮੈਂ ਜਿਤ ਕਿਤ ਮਨੁਜ ਸਰੀਰਨਿ
 ਕੋ ਧਰਿ ਲੇਹਿ’ ॥ ੬ ॥ ਫੇਰਾ ॥ ਇੰਦੁ ਪੁਰੋਗਮ ਸੁਰ ਕਹਯੋ’ ॥ ‘ਅਸ ਤਪਸੀ
 ‘ਉਂਗੂ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਤਪ [ਸੰਸ:, ਤਿਕ੍ਰਮ] । ‘ਬ੍ਰਹਮਾ । ‘ਤਪ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੁਕਣ ਨੂੰ ਆਇਆ
 ਹੈ । ‘ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ । ‘ਭਯਾਨਕ ਕਲਜੁਗ ਬਿਨਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ‘ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ
 ਰਸਤਾ (ਚਲਾਯਾ ਨੇ) । ‘ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁਣ ਖੁਟਿਆਈ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹਨ । ‘ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ । ‘ਵੇਦ
 ਤੇ ਹੋਰ ਮਤ ਸਾਰੇ । ‘ਅਲੰਦ (ਸਰੂਪ) । ‘ਜੋ ਮਨੁਖ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ, ਭਾਵ ਉੱਚੇ ਤੇ
 ਅਥੇ । ‘ਉਂਗੂ ਤੇਜ ਵਾਲਾ । ‘ਸਾਰੇ ਜੋਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦੇਹ
 ਜੋਤ ਨੂੰ ਧਾਰਨਗੇ । ‘ਇੰਦੁ ਪੁਰੋਗਮ ਤੇ (ਹੋਰ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ) ।

*ਪਾ:-ਭੰਗ ਪੁਸ਼ਟ ਪਰ ।

†ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਾਵਰਾ ਹੈ ‘ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ

ਚੀਜ਼ ਦੇਣੀ’ ਭਾਵ ਹੈ ਮੁਫਤ ਦੇ ਦੇਣਾ, ਇਹੋ ਅਰਥ ਏਥੇ ਹੈ । ਕਈ ਲੋਕ ਅਰਥ ਕਰਦੇ
 ਹਨ ਕਿ ਭੰਗ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠਾਂ ਲੋਕੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ
 ਕਵਿ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਾਬਰ ਦੇ ਪ੍ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਲੈਣ ਤੇ ਰਾਜ
 ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਆਏ ।

NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਹਾਂ ਤਪ ਤਪਨੇ ਲਾਗੀ-ਪੁਨ ਦੈਤਨ ਕੁਲ ਕਰੋ ਬਿਨਾਸ-। ਇਤ ਉਤ
 ਦੁਸ਼ਟ ਲਗੇ ਤਬਿ ਖੋਜਨਿ ਕਾਨਨ ਬਡੇ ਪਹਾਰ ਅਵਾਸ^੧। ਸਰਿਤਾ ਸਰੁ-
 ਵਰੇ ਵਰੀ^੨ ਕੰਦਰਾ ਜਹਿ ਕਹਿ ਫਿਰਹਿ ਰਿਸੇ ਬਲ ਰਾਸ^੩॥ ੧੫ ॥ ਬੋਲ
 ਸੁਬੋਲ^੪ ਦੈਤ ਦਇ^੫ ਦੀਰਘ ਲਿਯੇ ਸੰਗ ਸੈਨਾ ਸਮੁਦਾਇ। ਰਿਦੈ-
 ਸੁਧ ਇਕ ਤਪਸੀ ਦੇਖੈ ਚਿਰਕਾਲ ਕੋ ਤਪ ਗਨ ਤਾਇ। ਬਹਮ ਬਿੰਦਾ
 ਮਹਿ ਨਿਸਠਿਤ^੬ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸੂਰਜ ਅਗਨੀ ਕੇ ਸਮ ਤਾਇ^੭। ਬੈਠੈ
 ਆਸ਼੍ਰਮ ਨਿਜ ਤਪ ਮਹਿ ਬਿਤ ਏਕਾਕੀ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਹਾਇ ॥ ੧੬ ॥
 ਅਸੁਰਨ ਕੀਨਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਪੁਛੈ-ਅਹੋ ਤਪਸੀ ਹਮਹਿ ਬਤਾਇ। ਇਕ
 ਇਸਤੀ ਸਭਿ ਅੰਗ ਮਨੋਹਰ ਰਣ ਕਰਤੀ ਅਬਿ ਗਈ ਪਲਾਇ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
 ਸੁ ਗੋਚਰ ਰਹੀ ਨ ਹਮਰੇ ਤਿਸ ਹਿਤ ਖੋਜੇ ਸਕਲ ਸੁ ਥਾਇ^੮। ਭਯੋ ਮਹਾਂ
 ਅਚਰਜ ਨਹਿ ਜਾਨੀ ਦੈਤ ਹਤੇ ਜੋਧਾ ਸਮੁਦਾਇ-॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਤਪਸੀ
 ਰਿਸ ਕਰਿ ਕੈ ਬੋਲੈ-ਰੇ ਮੂਢਹੁ ਦੁਰਮਤਿ ਉਰਧਾਰਿ। ਕਯਾ ਬਕਬਾਦ
 ਕਰਤਿ ਅਨਜਾਨਹੁ^੯ ਸੋ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਪਰਮ ਉਦਾਰ। ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਪਰਿ
 ਪੂਰਨ ਪਾਵਨ ਸਿਮਰਹਿ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰੇ ਨਿਹਾਰ^{੧੦}। ਜਬਿ ਬਿਦਤਹਿਗੀ ਰੂਪ
 ਭਯਾਨਕ ਤਬਿ ਤੁਮ ਗਨ ਕੋ ਕਰਹਿ ਸੰਘਾਰ-॥ ੧੮ ॥ ਸੁਨਿ ਉਨਮੋਤ
 ਦੈਤ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧੇ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਸਨਮੁਖ ਰਿਖਿ ਧਾਇ। ਤਬਹਿ ਤਪੋਧਨ ਰਿਦੈ
 ਬਿਚਾਰੈ-ਇਨ ਸੋ ਹਮ ਕਯਾ ਕਰਹਿ ਰਿਸਾਇ। ਬ੍ਰਹਮ ਪਗਇਣ
 ਬ੍ਰਹਮਣ ਤਨ ਹੈ ਧਰਮ ਨ ਹਮਰੇ ਜੁਧ ਮਚਾਇ। ਤੈਸੇ ਸਿਸ^{੧੧} ਹੋਂ ਇਸੀ
 ਧਰਮ ਮਹਿ ਮੋਹਿ ਸਮਾਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਚਿਤ ਲਾਇ ॥ ੧੯ ॥ ਕੌਨ ਉਪਾਇ
 ਕਰਹਿ ਅਬਿ ਇਨ ਸੋ ਕ੍ਰਿਤ ਅਪਰਾਧ^{੧੨} ਉਚਿਤ ਹੈ ਦੇਡ-। ਇਮ ਨਿਸ਼ਚੈ
 ਕਰ ਮਨਿ ਬਰ ਰਿਸਧਰਿ ਨਿਜ ਦਰਸਨ ਅਤਿ ਕਿਯੋ ਪ੍ਰਚੰਡ^{੧੩}। ਲਾਖਨਿ
 ਬਰਖਨਿ ਕੋ ਤਪਭੀਖਨ^{੧੪} ਸਿਮਰਨਿ^{੧੫} ਤੀਖਨ ਕਰਿ ਬਰਬੰਡ^{੧੬}। ਕਰਤਾ
 ਪੁਰਖ ਧਾਨ ਕਹੁ ਧਰਿ ਕੈ ਜਿਸਕੋ ਓਜ ਤੇਜ ਅਨਖੰਡ^{੧੭} ॥ ੨੦ ॥ ਓਅੰ

^੧ਪਹਾੜਾਂ ਰੂਪ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ। ^੨ਸਰੋਵਰ। ^੩ਖੱਡਾਂ। ^੪ਨਾਮ ਦੇ ਦੈਤਾਂ ਦਾ। ^੫ਇਸ਼ਥਿਤ।
^੬ਤੇਜ ਸੀ ਉਸਦਾ। ^੭ਅਣਜਾਣੇ। ^੮ਜੇ ਬਰਧਾ ਨਾਲ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।
^੯(ਅ) ਦਰਸਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ^{੧੦}(ਮੋਹੇ) ਚੇਲੇ। ^{੧੧}ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। (ਅ) ਅਪਾਧ ਵਾਲੀ
 ਕਰਤੂਤ। ^{੧੨}ਤੇਜ ਵਾਲਾ। ^{੧੩}ਭਯਾਨਕ ਤਪ। ^{੧੪}ਸਿਮਰ ਕਰਕੇ। ^{੧੫}ਬਲਵਾਨ ਤੇਜ ਸਰੂਪ
 ਕੀਤਾ। ^{੧੬}ਅਖੰਡ। ^{੧੭}ਪਾ:-ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਫਿਰ ਸੋ ਬਲਰਾਸ। ^{੧੮}ਪਾ:-ਹੁਇ।

ਤੇ ਹੁੰਕਾਰਾ ਕੀਨਸਿ^੧ ਸਿੰਘਖਾਲ ਕੋ ਕਰ ਮਹਿ ਧਾਰਿ^੨ । ਕਰਿ ਲਘੁਤਾ^੩
 ਬਟਕਾਇਤ ਬਾਰਜੋ ਬਿਝਕਨ ਬਾਰਨ ਜੁਝੇ ਜੁਝਾਰ^੪ । ਦੁਰਨਿਗੀਫ ਅਤਿ
 ਪ੍ਰੀਤ ਤੇਜ ਕੋ ਨਿਸਕਰੋ ਤਿਸ ਤੇ ਪੁਰਖ ਉਦਾਰ^੫ । ਆਯੁਤ ਉਰ^੬ ਦੀਰਘ
 ਜੁਗ ਬਾਹੂ, ਕੰਧ ਉਤੀਗ^੭, ਮਹਾਂ ਬਰਿਧਾਰ^੮ ॥ ੨੧ ॥ ਲਾਲ ਬਿਲੋਚਨ
 ਭਰੇ ਛੋਭ ਸੋ ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਕਰ ਤਰਕਸ਼ ਵੇਇ । ਹਾਟਕ ਮੁਸ਼ਟ^੯ ਖੜਗ
 ਖਰ^{੧੦} ਨਿਰਮਲ ਆਗੇ ਦੈਤਨਿ ਰਹਜੋ ਖਰੋਇ । ਲਗੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਚਨਿ
 ਗਨ ਆਯੁਧ ਬਖਤਰਪੋਸ਼ ਬਿਲੋਕਜੋ ਸੋਇ^{੧੧} । ਇਤ ਤੋ ਤਜੇ ਪੁਰਖ
 ਸਰ ਤੀਖਨ, ਗਨ ਜੋਤਨਿ ਕੋ ਤਨੁ ਪਰੋਇ ॥ ੨੨ ॥ ਤੁਮਲ ਮਚਜੋ
 ਸੰਗਾਮ^{੧੨} ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਤੀਰਨ ਲੀਨਿ ਦਸੈ ਦਿਸਿ ਛਾਇ । ਗਜਾਰੋਹ^{੧੩}
 ਭਟ ਰਥੀ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਹਯਾਰੋਹ^{੧੪} ਆਏ ਗਨ ਧਾਇ । ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੋ
 ਸਸਤ੍ਰ ਉਠਾਏ ਮੁਗਦਰ ਮੁਸਲ^{੧੫} ਬਲ ਸਮੁਦਾਇਤੋਮਰ, ਖੜਗ, ਤ੍ਰਿਸੁਲ
 ਹੂਲ ਖਰ ਭਾਲੇ ਧੋਪੇ^{੧੬}, ਗੁਰਜ ਉਠਾਇ ॥ ੨੩ ॥ ਸਾਰ ਸਕਤਿ^{੧੭},
 ਬਡ ਕਠਨ ਕੁਦੰਡੇ^{੧੮}, ਖਪਰੇ ਬਾਲ, ਜਮਧਰਾ ਧਾਰਿ^{੧੯} । ਧਾਰ ਜਿਨਹੁ
 ਕੀਤੀਖਨ ਭੀਖਨਚਮਕਤਿ ਲੋਹ ਭਸਨਿ ਸਮ ਮਾਰ^{੨੦} । ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਹਿ
 ਆਨਿ ਪਰੇ ਬਹੁ ਆਯੁਧ ਜੁਧ ਮਝਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰੀ । ਹਾਰ ਨ ਹੋਤਿ ਸੁਰਹੁ
 ਤੋ ਕਬਹੂੰ^{੨੧} ਸੇ ਜੋਧਾ ਅਰ ਪਰੇ^{੨੨} ਅਸਾਰ^{੨੩} ॥ ੨੪ ॥ ਸਲਭ ਦਲਨ^{੨੪} ਸੇ ਚਲੇ
 ਤੀਰ ਗਨ ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਤੇ ਛਾਦਜੋ ਅਸਮਾਨ । ਉਤ ਅਨੇਕ ਇਤ ਵੇਕ
 ਰਹਜੋ ਰੁਪ ਰਾਖਸ਼ ਹਤੇ ਬੇਧਿ ਕਰਿ ਬਾਨ^{੨੫} । ਲੱਛ ਹੋਇ ਸੇ ਰੱਛ ਨ ਹੋਵੇ^{੨੬}

^੧(ਓਸ ਤਪੱਸ਼ੀ ਨੇ) ਓਐਂ ਕਹਿ ਕੇ ਹੁੰਕਾਰਾ ਭਰਿਆ । ^੨ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਈ ।
^੩ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਕਰਕੇ । ^੪ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਕਰਕੇ (ਖੱਲ) ਬਟਕਾ ਕੇ ਬਾੜੀ ਤਾਂ ਲੜਨ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮਿਆਂ
ਨੂੰ ਬਿਝਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਅਤੇ [ਬਾਰਨ=ਸਾਰੇ । ਜੁਝੇ=ਲੜਨ ਵਿਚ । ਜੁਝਾਰ=ਸੂਰਮਿਆਂ
ਨੂੰ । ਬਿਝਕਿਨ=ਬਿਝਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ] । ^੫ਕਠਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਤੇਜ ਦਾ ਪ੍ਰੀਤ ਉਦਾਰ
ਪੁਰਖ ਨਿਕਲਿਆ । ^੬ਚੋੜੀ ਛਾਤੀ । ^੭ਉੱਚੇ ਮੋਢੇ । ^੮ਮਹਾਨ ਬਲ ਵਾਲਾ । ^੯ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਮੁੱਠ
ਵਾਲੀ । ^{੧੦}ਸੰਜੋਅ ਪਹਿਨੀ ਵਾਲਾ ਦੇਖਿਆ ਉਹ (ਪੁਰਖ) । ^{੧੧}ਸੰਗਾਮ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਮਚਿਆ ।
^{੧੨}ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਸੂਰਮੇ । ^{੧੩}ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ । ^{੧੪}ਮਹਲੇ । ^{੧੫}ਹਿਲਾਕੇ ਤਿੱਥੇ ਭਾਲੇ ।
^{੧੬}ਲੋਹੇ ਦੀ ਬਰਛੀ । ^{੧੭}ਧਨੁਖ । ^{੧੮}ਜਮਧਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ । ^{੧੯}ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਭਸਦੇ ਹਨ ।
^{੨੦}(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ) ਕਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ । ^{੨੧}ਅੜ ਪਏ । ^{੨੨}ਬਹੁਤੀ ।
^{੨੩}ਟਿੱਢੀ ਦਲ ਵਾਂਗ । ^{੨੪}ਬਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕਰਕੇ । ^{੨੫}ਜੇ (ਸੂਰਮੇ) ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵਜਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੱਖਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਭਾਵ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ।

*ਪਾ:-ਖਗ ।

†ਪਾ:-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ।

ਉਂਧੇ ਸਮੁਖ ਪਰਹਿ ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨ। ਆਸੁਧੀ ਆਵਤਿ ਪੰਥ ਬਿਦਾਰੇ ਖੰਡ
 ਖੰਡ ਧਰੀ ਗਿਰੇ ਮਹਾਨ ॥੨੫॥ ਅਨੁਜ ਸੁਬੇਲ ਬੇਲ ਕੇ ਰਿਸ ਧਰਿ ਭਿਰਜੇ
 ਆਇ ਮਾਰੇ ਖਰ ਤੀਰ। ਤਬਿ ਤਪਸੀ ਸੁਤ ਬੀਧਨ ਹੋਵਾ ਨਿਕਸਿ
 ਸ਼ੋਣ ਭਾ ਅਰੁਣ ਸ਼ਰੀਰ^੧। ਅੰਗ ਬਿਲੋਕਿ ਆਪਨੇ ਹਸ ਕਰਿ ਧਨੁ ਸਰ
 ਧਰਿ ਕੈ ਧੀਰ ਗੰਭੀਰ। ਸੋਤ ਚਾਪ ਕੇ ਇਕ ਤੇ^੨ ਕਾਟਨੇ, ਚਾਰਨ ਤੇ ਤੁਰੰਗ^੩
 ਬਰ ਬੀਰ ॥ ੨੬ ॥ ਗਰੁਵੀ ਗੁਰਜ ਗਹੀ ਤਬਿ ਰਾਖਸ਼ ਦੁਤੀ ਹਾਥ ਮੈਂ
 ਸਿਪਰ ਸੰਭਾਰਿ। ਜਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਤਪਸੀ ਸੁਤ ਕੇ ਸੋਤ ਕੇ ਸਹਿ ਦੁਸਹਿ^੪
 ਪ੍ਰਹਾਰ। ਖੈਚਿ ਖੜਗ ਖਰ ਝਾਰਜੇ ਬਲ ਤੇ ਕੁੰਡਲ^੫ ਜੁਤਿ^੬ ਸਿਰ ਦੀਨਿ
 ਉਤਾਰਿ। ਅਸੁਰ ਸ਼ਾਮ ਤਨ ਗਿਰਜੇ ਪ੍ਰਥੀ ਤਲ ਬੱਜ ਪਾਤ ਜਿਮ ਸ਼੍ਰਿੰਗ
 ਪ੍ਰਹਾਰ^੭ ॥ ੨੭ ॥ ਹਤਜੇ ਸੁਬੇਲ ਬਿਲੋਕਿ ਬੇਲ ਨੇ ਬੇਲਜੇ ਬਲੀ ਬੀਰ ਬਡ
 ਬਾਹੁ। ਖਰੋ ਹੋਹੁ ਤਵ ਜਾਨਿ ਨ ਦੇਹੋਂ—ਇਮ ਕਹਿ ਚਮੁੰ ਲੀਨਿ ਰਣਮਾਹੁ
 । ਘੋਰ ਕਰਜੇ ਸੰਗਮ ਰਾਖਸ਼ਨਿ ਏਕ ਬਾਰ ਹੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਵਾਹ^੮। ਭੀਖਨ
 ਭੇਖ ਭੂਰ ਭੁਭਕੇਤੈ, ਪਰੋ ਉਮਡਿ ਭਟ ਰਣ ਕਰਿ ਚਾਹੁ ॥ ੨੮ ॥ ਰਿਖਿ
 ਨੇਦਨ ਗਨ ਕਰੇ ਨਿਕੰਦਨ ਬ੍ਰਿੰਦ ਪ੍ਰਹਾਰ ਸ਼ਰੀਰ ਸਹਾਰਿ^੯। ਕਰਿ ਲਾਘ-
 ਵਤਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬ੍ਰੁਖਾਏ ਨਿਜ ਪਿਤ ਕੈ ਤਪ ਰਿਦੇ ਸੰਭਾਰਿ। ਭੀਖਨ ਭੀਰ
 ਤਗਤਰ^{੧੦} ਛੋਰਤਿ ਛੋਰਤਿ ਉਰ ਫਿਰ ਕਰਿ ਦਿਸਿ ਚਾਰ। ਜਿਮ ਖਾਤੀ^{੧੧}
 ਬਨ ਗਨ ਕੇ ਕਾਟਤਿ ਤਿਮ ਏਕਾਕੀ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ੨੯ ॥ ਜਿਤਿਕ
 ਹਤੇ ਕਿਤ ਭਜੇ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਿ ਕਰਜੇ ਬੇਲ ਨੇ ਰੋਧ ਮਹਾਨ। ਸੈਲ ਸ਼੍ਰਿੰਗ
 ਕਰਿ ਓਜ ਉਖਾਰਜੇ ਸਮੁਖ ਪ੍ਰਹਾਰਜੇ ਰਣ ਘਮਸਾਨ। ਆਵਤਿ ਪਿਖਿ
 ਸਰ ਸੈਂ ਕਰਿ ਚੂਰਨ ਪਰਜੇ ਧਰਨਿ ਕੁਛ ਕਾਜ ਸਰਾ ਨ। ਮਨਿ ਸੁਤ ਜੂਲਤਿ
 ਬਾਨ ਧਨ ਤਾਨਜੇ ਰਿਪੁ ਉਰ ਹਤਜੇ ਗਿਰਜੇ ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ੩੦ ॥ ਚਮੁੰ
 ਅਸੰਖ ਭਈ ਦਿਢ ਠਾਂਢੀ ਜੈ ਚਾਹਤਿ ਰਣ ਭੀਮ ਮਚਾਇ। ਕਟਿ ਕਟਿ
 ਬਿਕਟ^{੧੨} ਸੁਭਟ^{੧੩} ਝਟ ਗਿਰਿ ਗਿਰਿ ਬਰੀ ਬਰੰਗਨ^{੧੪} ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਜਾਇ।
 ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਬਰਖਾ ਕਰਿ ਘਨ ਸਮ ਪਰੇ ਆਇ ਚਾਰਹੁ ਦਿਸਿ ਧਾਇ।

^੧(ਦੇਤਾਂ ਦੇ) ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ^੨ਧਰਤੀ ਤੇ। ^੩ਸ਼ਰੀਰ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ^੪ਸੁਤ ਦਾ ਧਨੁ ਇਕ ਤੀਰ
 ਨਾਲ। ^੫ਤੇ ਚਾਰ (ਹੋਰ ਬਾਣਾਂ) ਨਾਲ ਘੇਰੇ (ਮਾਰੇ)। ^੬ਕਠਨ। ^੭ਵਾਲੀਆਂ ਯਾ ਮੰਦ੍ਰਾ ਸਮੇਤ।
^੮ਬੱਜ ਦੇ ਆ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਵਾਂਗ ਭਿੱਗੇ। ^੯ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਏ।
^{੧੦}ਬਹੁਤੇ ਵਾਰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸਹਾਰ ਕੇ। ^{੧੧}ਬਹੁਤੇ, (ਅ) ਤਜ ਤਜ ਕਰਕੇ। ^{੧੨}ਤਰਖਾਣ।
^{੧੩}ਕਠਨ। ^{੧੪}ਸੁਰਮੇ। ^{੧੫}ਦੇਵ ਦਿਸਤੀਆਂ ਵਰ ਲਈਆਂ।

ਤਪਸੀ ਸੁਤ ਪਰਵਾਰਨਿ ਕੀਨਸਿ^੧ ਕਹੈ—ਹਤਹੁ ਇਸ,ਹੈ ਨ ਪਲਾਇ—॥
 ੩੧ ॥ ਨਿਜ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰਿਕੈ ਗਹਿ ਕੁਦੰਡ ਕੋ ਤਪਸੀ ਤਾਤ ।
 ਮਰਦਨਿ ਕਰੇ ਦੈਤ ਬਡ ਜੋਧਾ, ਤਰੇ ਤੀਰਨ ਤੋ ਹਤੇ ਪਪਾਤ^੨ । ਚਰਨ
 ਕਿਤਿਕ ਕੋ ਗੁਲਫ^੩ ਰੁ ਜਾਨੂ^੪ ਕੋਤਿਕ ਕਟ ਤੋ ਕਟਿ^੫ ਗਿਰ ਜਾਤਿ ।
 ਕੋਤਿਕ ਰਿਦੇ ਬਿਦੀਰਨ ਕੀਨ^੬, ਕੋਤਿਕ ਭੁਜਾ ਕਾਟਿ ਕਿਯ ਘਾਤ ॥੩੨॥
 ਕਟੇ ਗੀਵ ਤੋ ਬਦਨ ਬੋਧਿ ਬਹੁ, ਕੋਤਿਕ ਮਸਤਕ ਸੀਸ ਗਿਰੀਤਿ । ਉਠੇ
 ਕਬੀਧ ਅੰਧ ਗਨ ਡੋਲਤਿ ਦੈਤਨਿ ਕੋ ਕਾਟਤਿ ਬਲਵੰਤ^੭ । ਜਿਤ ਕਿਤ
 ਤਪਸੀ ਸੁਤ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਸਸਤੁ ਉਠਾਵਤਿ ਸ਼ੰਤਨਿ ਹੀਤਿ^੮ । ਲੋਥਨਿ ਗਨ
 ਪੋਥਨ^੯ ਕੋ ਕਰਿ ਕੈ ਅਤਿ ਲਾਘਵਤਾ ਕਰਿ ਦਿਖਰੀਤਿ ॥ ੩੩ ॥ ਬੋਲ
 ਸਬੋਲ ਦੈਤ ਮਥਿ^{੧੦} ਸਗਰੇ,ਅਪਰ ਪਲਾਏ ਦਸ ਦਿਸ਼ਿ ਮਾਂਹਿ।ਰਕਤਬੀਜ
 ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਾਰੇ ਸੁਧਿ ਦੀਨਸਿ—ਇਕ ਤਪਸੀ ਆਹਿ ।ਤਿਸ ਨੋ ਕਰਿ
 ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਖਪਾਏ ਅਸੁਰ ਅਸਿਖ, ਬਚਰੋ ਤਹਿ ਨਾਂਹਿ ।ਦੁਰਮਦ^{੧੧} ਗਰਬਤਿ
 ਪੁਨ ਰਣ ਚਾਹਤਿ ਅਰੇ ਅਗਾਰੀ ਕੋ ਤਿਤਜਾਹਿ^{੧੨}—॥ ੩੪ ॥ ਪੁਨ ਚਤੁਰੀ-
 ਗਨਿ ਅਧਿਕ ਪਠਾਈ ਦੇ ਕਰਿ ਦਾਨ ਦਰਬ ਸਨਮਾਨ।ਮੁਨਿ ਨੰਦਨ ਸੋ
 ਸਿਰਜਰੇ ਸੰਘਰ ਆਸੁਧ ਹਤਹਿ ਬੂੰਦ ਜਿਮ ਬਾਨ । ਬਰਖ ਅਨੇਕੈ ਇਸ
 ਬਿਧਿ ਬੀਤੇ ਕਰਤੇ ਘੋਰ ਘਨੋ ਘਮਸਾਨ । ਹਤੇ ਜਾਹਿ ਅਰਿ ਪੁਨ ਚਵਿ
 ਆਵਹਿ, ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਲੋ ਜੁੱਧ ਮਹਾਨ ॥੩੫॥ ਸੰਮਤ ਬੰਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੀਤੇ
 ਹਤਿ ਹਤਿ ਸ਼ੰਤ ਦਏ ਖਪਾਇ । ਪੁਨ ਆਵਹਿ ਓਪਜਤਿ ਨਿਤ ਜਾਵਹਿ
 ਬੇਸੁਮਾਰ ਮਰਿਹੈ ਰਣ ਘਾਇ *ਗੰਥ ਬਢਨਿ ਤੋ ਕੀਨਿ ਸਮਾਸੀ^{੧੩} ਜਬਿ
 ਐਸੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਚਾਇ । ਉਠੀ ਚੰਡਿਕਾ ਸਹਿਤ ਕਾਲਕਾ ਕ੍ਰੋਧਾ ਲੈ ਸ਼ਕਤੀ
 ਸਮੁਦਾਇ।੩੬॥ਭਈ ਯੁੱਧ ਮਹਿ ਬਿਦਤ ਭਵਾਨੀ ਗਣ ਅਨੇਕ ਭੈਰਵ^{੧੪}
 ਦਰਸਾਇ । ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਅਸੁਰਨ ਪਰ ਕਰਿ ਕੈ ਏਕਹਿ ਬਾਰ ਪਰੇ

^੧ਘੇਰ ਲਿਆ ਤਪੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ । ^੨ਬਹੁਤੇ । ^੩ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਾ ਦਿਤੇ । ^੪ਗੱਟੇ । ^੫ਗੱਡੇ । ^੬ਲੱਕ
 ਤੋਂ ਕੱਟੇ ਜਾਕੇ । ^੭ਛਾਤੀਆਂ ਚੀਰ ਦਿਤੀਆਂ । ^੮(ਦੈਤਾਂ ਦੇ) ਸਿਰ ਬਿਨਾਂ ਯਾ ਉਠ ਕੇ ਦੌੜਦੇ ਤੇ
 ਸਮੂਹ ਬਲਵਾਨ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੱਢਦੇ ਹਨ (ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ) ਅੰਨੇ ਹਨ ।
^੯ਵੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ । ^{੧੦}ਚੋਰ । ^{੧੧}ਮਾਰਕੇ । ^{੧੨}ਹੀਕਾਰੇ ਹੋਏ, ਉਨਮਤ । ^{੧੩}ਤਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ
 ਕੋਣ ਜਾਕੇ ਅੜੇ । ^{੧੪}ਸੰਖੇਪ । ^{੧੫}ਭੈਰੋਂ ਆਈ ਗਣ । *ਇਹ ਕਥਾ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਪਿੱਛੇ
 ੧.ਹਮਾ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਰਖੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਅਰਿਗਾਇ । ਗਰਜਨਿ ਗਦਾ ਗਰਵ^੧ ਗਹਿ ਪਾਥਰ, ਰਥ ਮਾਥੇ ਬਿਤ^੨
ਮਥਹਿ ਰਿਸਾਇ^੩ । ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਨਿਕਸਤਿ ਅਚਤਿ^੪ ਕਾਲਕਾ ਕਿਲਕਤ ਕਹਿ
ਕਹਿ ਕਟਕ^੫ ਖਪਾਇ ॥ ੩੭ ॥ ਇਮ ਕਰਿ ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ
ਸਭਿ ਦੈਤਨ ਦਲ ਕੀਨਸਿ ਹਾਨਿ । ਅਪਰਾਜਿਤਾ^੬, ਭਗਵਤੀ, ਭੀਮਾ,
ਭੱਦ੍ਰਾ, ਅਭੈ, ਭੈਰਵਾ^੭ ਜਾਨਿ । ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੀਦਤਿ ਉਤਫੁਲ ਨਯਨਾ^੮ ਜਨੁ
ਅਰਿਬੰਦ ਭੋਰ ਪਿਖਿ ਭਾਨੁ^੯ ਅਸੁਰ ਅਸੈਖਨ ਤੇ ਕਰਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਬਿਜੈ ਲਈ
ਰਿਪੁ ਸਭਿ ਛੈ ਮਾਨਿ^{੧੦} ॥ ੩੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ
'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਜਨਮ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੫੦ ॥

੫੧. [ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਕਥਾ ਸੁਨਾਉਣਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੧੦੬}ਭੁ ਦੋਵਹੁ ਤੁਮ ਸਭਿ ਲਖਹੁ ਜਥਾ ਭਗਵਤੀ ਜੀਤ^੧ । ਪੁਨਹਿ
ਪੁਰਖ ਕਉ ਪੇਖਿ ਕਰਿ ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੀਦਤਿ ਚੀਤ ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ਛੇਦ ॥—ਹੇ
ਤਪਸੀ ਕੇ ਤਪੁ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ^੨, ਅਬਿਨਾਸੀ ਕੀ ਅੰਸ ਸਮੇਤ^੩ ਕਰਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ
ਰਿਪੁ ਘਾਤ ਪਪਾਤੀ^੪ ਅਨਗਨ ਪਰੇ ਅਯੋਧਨ ਬੇਤ^੫ । ਦਾਰੁਣ ਦੁਸਹਿ
ਮਚਾਯੋ ਸੰਘਰ^੬ ਨਤਿ ਗਰਜਨਾ ਦੁਸ਼ਟ ਅਚੇਤ^੭ । ਭਏ ਅਧੀਰ ਭੀਰੁ
ਤਾ^੮ ਧਰਿ ਕੈ, ਰਹੇ ਸਮੁਖ ਗੇ ਮ੍ਰਿਤੁਨਿਕੋਤ^੯ ॥ ੨ ॥ ਕੀਨਸਿ ਬਹੁ ਸਹਾਇਤਾ
ਮੇਰੀ ਹਤਿ ਕੈ ਦੈਤ ਭੀਮ^{੧੦} ਸਮੁਦਾਇ । ਏਕ ਬੋਰ ਤੁਮ ਮੋਹਿ ਬਲਾਵਹੁ
ਤਬਿ ਆਵਹੁਗੀ ਮੈਂ ਹਰਿਖਾਇ ਮੇਰੀ ਸਹੁ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਤੁਵ ਪਰ ਬਰੀਬਹੁ^{੧੧}
ਲਿਹੁ ਜਿਮ ਉਰ ਆਇ ਅਬਿਸਰੀਰ ਜੋ ਧਾਰਨਿ ਕੀਨੋ ਚੀਰੀਜੀਵ ਹੋਵਹੁ
ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ੩ ॥ ਜਦਾ ਚਹਹੁ ਚਿਤ, ਤਦਾ ਤਿਆਗਹੁ ਲਾਖੇਂ ਸੰਮਤ
ਜਗ^{੧੨} ਨ ਆਇਤਪਨਿ ਤਪਹੁ ਅਤਿ ਉਗ੍ਰ ਤੇਜ ਹੁਇ ਦੁਸ਼ਟਦਮਨ^{੧੩}
ਨਿਜ ਨਾਮ ਧਰਾਇ । ਸੰਗਤਿ ਬਨਹਿ ਅਸੈਖ ਅਨਿਕ ਬਲ, ਮਮ ਸਰੂਪ
ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਭਾਇ । ਇਸੀ ਬੋਸ ਮਹਿ ਬਨੇ ਰਹੈ ਨਿਤ, ਜਬਿ ਕਬਿ ਜਹਿ

^੧ਭਾਰੀ । ^੨ਰਥ ਦੇ ਮੱਥੇ ਭਾਵ ਅੱਗੇ ਬੈਠਕੇ । ^੩ਵੇਧਵਾਨ ਹੋਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ । ^੪ਪੀਂਦੀ ਹੈ ।
^੫ਸੈਨਾ । ^੬ਹੋਰਨਾ ਤੇ ਜੋ ਨਾ ਜਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ । ^੭ਇਹ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਭਵਾਨੀ ਦੇ ਹਨ । ^੮ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ
ਨੇਤਰਾਂ ਵਾਲੀ । ^੯ਸਵੇਰੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ । ^{੧੦}ਦੁਣ ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਦੋਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ।
^{੧੧}ਜਿਵੇਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ । ^{੧੨}ਹੇ ਤਪੱਸ਼ੀ ਦੇ ਤਪ (ਰੁਪੀ ਪੁੱਤ੍ਰ) ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ । ^{੧੩}ਪਰਮੇਸ਼ਰ
ਦੀ ਅੰਸ ਸਹਿਤ (ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੀ) । ^{੧੪}ਮਾਰਕੇ ਭੈਰੋ । ^{੧੫}ਜੱਧ ਭੂਮੀ ਵਿਚ । ^{੧੬}ਜੰਗ । ^{੧੭}ਤੇਰੀ
ਗਰਜ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਦੁਸ਼ਟ ਜੜ੍ਹ ਹੋ ਗਏ । ^{੧੮}ਕਾਇਰਤਾ । ^{੧੯}ਮੌਤ ਦੇ ਘਰ । ^{੨੦}ਭਯਾਨਕ । ^{੨੧}ਵਰ
ਮੰਗ । ^{੨੨}ਬੁਢੇਪਾ । ^{੨੩}ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ।

ਕਹਿ ਕਰਵਿ ਸਹਾਇ—॥ ੪ ॥ ਬਾਕ ਬਿਸਾਰਦ ਦੁਗਾ ਬਾਕ ਕੋ ਸੁਨਤਿ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਭਾਖੈ ਬੈਨ ।—ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਿ ਹੋ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕੇਸ, ਕਟ
ਤਾਗੇ ਹੈ ਨ^੧। ਉਂਗੁ ਤੇਜ ਸੋਤਨਿ ਕੋ ਖਾਪਹੁ ਹਤਿਮਲੇਛ, ਹੋ ਪੰਕਜਨੈਨਿ^੨।
ਰਚਨਾ ਅਪਰ ਬਚਨ ਕੀ ਪੰਦਵੀ ਭੋਗ ਮੇਖ ਜੁਗ ਮਿਲਹਿ ਸੁਖੈਨ^੩।
॥ ੫ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਅਧਰਮੀ ਸੋ ਕਰਿ ਮੇਘਰ ਮਾਰਗ ਧਰਮ ਰਹੇ ਬਿਤਿ ਛਾਇ
ਜਿਤ ਕਿਤ ਹਤਹਿ ਮਲੇਛਨ ਗਨਕੋ, ਬਧਹਿ ਯੁੱਧ, ਪ੍ਰਿਯ ਜੁੱਧ ਮਚਾਇ—।
ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਤੇ ਦੇਵੀ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹੀ ਭਵਿੱਖਜਤ ਬਾਤ ਸੁਨਾਇ ।
—ਪੁਰਖ ਭਾਗ ਚਤੁਰਬੇ ਜੁਗ ਕੋ ਤਬੈ ਸਮੇ ਐਸੇ ਬਨਿ ਆਇ॥ ੬ ॥ ਮੋਹਿ
ਅਵਾਹਨ ਕੋ ਤੁਮ ਕਰਿਹੋ ਅਭਿ ਬਾਂਛਤਿ ਬਰ ਕੋ ਚਿਤ ਚਾਹਿ । ਮੈਂ ਤਬਿ
ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਿ ਕਰਿ ਕੈ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਾਵੋ^੪ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਮਾਂਹਿ । ਨਿਜ
ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਮੋਹ ਨ ਕਰੀਅਹੁ ਰਹੇ ਸਮਾਨ ਦੰਦ ਉਪਜਾਹਿ^੫। ਤਾਵਤ ਇਸ
ਸਰੀਰ ਕੋ ਧਾਰਹੁ ਤਪ ਪ੍ਰਿਯ ਤਪ ਕਹੁ ਤਪਉ ਉਮਾਹਿ^੬ ॥ ੭ ॥ ਤਬਿ
ਅਬਿਨਾਸੀ ਨਰ ਤਨ ਧਰਿ ਹੈ^੭ ਨੌ ਮੁਰਤਿ ਬਰਤਹਿ ਜਗ ਬੀਚ । ਦਸਮ
ਸਰੀਰ ਉਪਜਿ ਹੈ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਹਿ ਜੋਤਿ ਮਹਾਂ ਹਿਤ ਸੀਚ^੮। ਏਕੰਕਾਰ ਰੂਪ
ਮੈਂ ਲੈ ਹੁਇ^੯ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ ਦੇ ਰਿਪੁ ਮੀਚ^{੧੦}। ਧਰਮ ਬਿਰਹਿ, ਬਿਬਰਹਿ
ਜਸੁ ਪਾਵਨ, ਕਰਹਿ^{੧੧} ਉਧਾਰਨਿ ਉਚ ਰੁ ਨੀਚ—॥ ੮ ॥ ਇਮ ਕਹਿ
ਜਗਤ ਈਸਰੀ ਤਹਿ ਛਿਨ ਉਪਜਾਯੋ ਉਰ ਪ੍ਰੇਮ ਅਪਾਰ । ਲਗੀ ਚਾਟਿਓ,
ਅੰਗਨਿ ਸੁੰਘਤਿ^{੧੨} ਜਥਾ ਬਤਸ^{੧੩} ਕੋ ਧੇਨੁ ਪਸਾਰ ।—ਹੋ ਸੁਤ! ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾਨ

^੧ਕਰਾਂਗੀ । ^੨ਵਾਕਾਂ ਵਿਖੇ ਚਤੁਰ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਵਾਕ ਨੂੰ । ^੩ਗਲ ਜਨੇਉ ਨਹੀਂ ਰਖਾਂਗਾ । ^੪ਹੋ
ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਨੈਣਾਂ ਵਾਲੀ । ^੫ਬਾਲੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਰਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ (ਜਿਸ ਨਾਲ) ਭੋਗ ਮੇਖ
ਦੇਵੇਂ ਪੰਦਵੀਆਂ ਸੋਧੇ ਮਿਲਣਗੀਆਂ [ਅਪਰ=ਹੋਰਵੇਂ । ਬਚਨ=ਬਾਲੀ] (ਅ) ਰਚਨਾ ਅਪਰ-
ਬਾਲੀ (ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ) ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ । ^੬ਜੁੱਧ ਮਚਾਉਣ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਸਾਡਾ
ਹੋਵੇਗਾ । ^੭ਚੋਬੇ ਜੁਗ ਭਾਵ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ (ਜਦ ਹੋਵੇਗਾ) । ^੮ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੁਆਰਾ
ਸੋਝਾ ਕਰੇਗੇ । ^੯ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੀ । ^{੧੦}ਫਸਾਦਾਂ ਦੇ ਉਪਜਿਆਂ । (ਅ) ਜੋ ਦੰਦ ਹਰਖ ਸੋਗ ਦੇ
ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਸਮਾਨ ਰਹੀਓ । ^{੧੧}ਹੋ ਤਪ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤਪ ਨੂੰ ਉਮਾਹ ਕੇ ਤਪੋ ।
^{੧੨}ਤਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਨੁਖ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੇਗਾ । ^{੧੩}ਭਾਵ ਪਿਆਰ ਨਾਲ । ^{੧੪}ਏਕੰਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ
ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਜਾਓਗੇ । ^{੧੫}ਮੋਤ । ^{੧੬}ਕਰੋਗੇ । ^{੧੭}ਭਾਵ ਉਮਦੀ । ^{੧੮}ਵੱਢੇ ਨੂੰ ।

ਲਾਘੁ ਲੀਜਹਿ ਨਿਜ ਤਨ ਸੋ ਨਿਤ ਰਖਹੁ ਸੰਭਾਰਿਸਿੰਘ ਖਾਲ ਸੇ*ਹੋਹਿ
 ਖਾਲਸਾ ਛੱਤੀ ਪਦ ਸਭਿ ਆਯੁਧ ਧਾਰਿ ॥੬॥ ਤੇਜ ਸਿੰਘਕੋ ਸਦਾ ਪੁਰੋਗਮ
 ਰਹਿਤ ਸਹਤੇ ਜੇ ਸਿੰਘ ਉਦਾਰ । ਪੀਛੇ ਪਛਤਾਵਾ ਹੁਇ ਤਿਨ ਮਹਿ
 ਉਰ ਉਨਮਾਦ ਵਸਤੁ ਤੇ ਧਾਰਿ ਕਸ਼ਟ ਦੇਹਿਕੋਤੋਹਿ ਪੰਥ ਕਹੁ ਉਬਰਹਿ
 ਮਰਹਿ ਸੁ ਜੁੱਧ ਮਝਾਰ*— ਇਮ ਕਹਿਕੈ ਅਰ ਬਹੁ ਹਿਤ ਕਰਿ ਕੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥ ਤਨ ਸਰਬ ਨਿਹਾਰ ॥੧੦॥ ਭਈ ਸੁ ਲੋਪ ਭਗਵਤੀ ਤਹਿ ਤੇ,
 ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਨਿਜ ਨਾਮ ਧਰਾਇ । ਤਪਸੀ ਪੁਰਖ ਗਯੋ ਪਿਤ ਕੇ ਵਿਰ,
 ਦਰਸਨ ਦੇਖਤਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ । ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਕਰਿ
 ਦੁਰਗ ਬਰ ਲਖਿ ਬਾਕ ਅਲਾਇ*— ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਿ ਪੁਸ਼ਿਨ ਹੋ ਸੁਤ ਤਵ*,

*ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਨਾਮ ਹੋਇਆ (ਵੇਖੋ ਅੰਸੂ ੫੦ ਅੰਕ ੨੧) ।
 *ਰਹਤ ਦੇ ਸਹਤੇ ਜੇ ਮਹਲ ਸਿੰਘ ਹੋਣਗੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਲਾ ਤੇਜ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੱਗੂਗਾਮੀ ਹੋਵੇਗਾ
 [ਸਿਸ: ਅਗੂਗਾਮਿਨ] । *ਵਸਤੁ (ਭਾਵ ਰਾਜ ਆਦਿ) ਮਿਲਣ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜੇ ਹੰਕਾਰ
 ਧਾਰਨਗੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ । *ਉਹਨਾਂ (ਉਨਮਾਦੀਆਂ ਦੀ) ਦੇਹ ਨੂੰ
 ਕਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ (ਨਾਲ) ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਪੁੱਜੇਗਾ, (ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਸ਼ਟਾਂ ਨਾਲ ਜੇ ਪੰਥ) ਮਰੇਗਾ
 ਤਾਂ ਜੁੱਧ (ਜੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟੇਗਾ ਤਾਂ) ਜੁੱਧ ਨਾਲ । (ਅ) ਤੇਰੇ ਪੰਥ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਹੋਇਗਾ
 ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਹੀ ਮਰੇ ਜਾ ਤੇਰੇਗਾ । *ਭਾਵ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬੋਲੇ । *ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਿਨ ਕਰਕੇ ਹੋ ਪੁਤਰ ।

*ਕਥਿ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਏ ਵਰਣਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਚਾਰੇ ਵਚਨਾਂ ਨਾਲੋਂ
 ਫਰਕ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਨਰੋਤਮ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੇ
 ਸਫਾ ੬੦ ਪਰ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

“ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੇਂ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਾਮ ਦਾਨ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਨੇ ਕੀ
 ਕਥਾ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਅਰ ਕਥਾ ਕਾ ਵਰਣਨ ਅਠਕ ਭਾਂਤ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕਾਰਨ
 ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਏਕ ਹੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ । ਅਰ ਪੁਰਬਲੀ ਕਥਾ ਮੇਂ ਹੇਮਕੁੰਟ ਕਾ ਸੁਮੇਰ ਅਰਥ ਲਿਖਾ, ਗੁਰੂ
 ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਕੇ ਅਕਾਲ ਕਾ ਤਪਸੀ ਰੂਪ ਲਿਖਾ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ
 ਖਾਲ ਸੇ ਜਨਮ ਹੋਨਾ ਲਿਖਾ । ਸੇ ਸਭੀ ਲਿਖਨਾ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨੋਂ ਸੇ ਬਿਰੁੱਧ
 ਸਿੱਧ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਕਹਿ ਤੇ, ਹੇਮਕੁੰਟ ਕਾ ਪਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਰਾਜ ਕੇ ਯੋਗ ਬਾਨ ਕੇ ਸਮੀਪ
 ਲਿਖਾ ਹੈ । ਜੇ ਪੰਡੁ ਰਾਜ ਨੇ ਜੋਗ ਸਪਤ ਸ਼੍ਰਿੰਗ ਮੇਂ ਕੀਆ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਗੁਜਰਾ, ਆਗੇ ਕਹੀਂ
 ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਯਹ ਆਗੇ ਲਿਖੇਂਗੇ । ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਕਾ ਪੁਰਬ ਤਪਸੀ ਹੋਨਾ ਨਹੀਂ
 ਲਿਖਾ, ‘ਤਪ ਸਾਧਤਿ ਯਰਿ ਮੋਹ ਬੁਲਾਯੋ’ ਅਸੇ ਅਪਨਾ ਲਿਖਾ ਹੈ । ਅਰ ਖਾਲ ਸੇ ਅਪਨਾ
 ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ ਨਾ ਖਾਲ ਸੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਖਾਲਸਾ ਕਹਾਵੇਂਗਾ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ । ਅਰ ਲਿਖਨਾ
 ਉਨਹੀ ਕਾ ਸੱਚਾ ਹੈ, ਯਤਿ ਖਾਲਸ ਸੁੱਭ ਧਰਮ ਕੇ ਧਾਰਨੇ ਸੇ ਖਾਲਸਾ ਜਾਨੇ ।”

† ਚੋਕੀ ਦੇ ਉਧਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਕੁਤ ੩ ਅੰਸੂ ੧੨ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀ ਟੁਕ ।

ਬਰ ਲੀਨਸਿ ਕਰਿ ਕੈ ਚਿਤ ਚਾਇ ॥ ੧੧ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰਨਿ ਕੋ ਬਰ ਇਹ
ਲੀਨਸਿ, ਜੁੱਧ ਹੋਤੁ ਹੀ ਮੈਂ ਉਪਜਾਇਅਧਿਕ ਜੁੱਧ ਹਿਤ ਕਰਤਾ ਸਰਧਾ
ਜੁੱਧ ਸੁ ਅਨਦਿਨ ਰਿਦੇ ਬਸਾਇਰੱਛਾ ਮੋਹਿ ਕਰਹੁਇਮ ਜਾਨਹੁਆਰ-
ਬਲਾ ਬਾਲਿਕ ਜਬਿ ਪਾਇ। ਤਬਿ ਮੈਂ ਰਣ ਨਹਿ*ਕਰਵਿਬਿਲੋਕਨਹੋਸੁਤ
ਇਸ ਕੋ ਰਚਹੁ ਉਪਾਇ ॥ ੧੨ ॥ ਜਿਸ ਗੋਭੀ*ਤੂਰਨ ਹੁਇ ਉਤਪਤਿ ਤਿਸ
ਉਪਜਸੇ ਮੁਝ ਤੋ ਹੋ ਨੰਦ ! ਲੋਕ ਸੁਬੋਤਮ ਤੋ ਛਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਯਾਂਤੇ ਨਾਮ
ਸੁ ਹੋਤਿ ਗੋਬਿੰਦ* । ਸਿੰਘ ਸੁ ਪਦ ਦੇਵੀ ਦਿਯ ਪੂਰਬ ਅਬਿ ਤੁਮ ਤਪ ਕੋ
ਤਪਹੁ ਬਿਲੰਦ । ਸਮੇ ਆਇ ਤਬਿ ਬਿਦਤਹੁ ਜਗ ਮਹਿ ਬਿਧਹਿ ਤੇਜ
ਬਡ ਸੂਰ*ਮਨੀਂਦ-॥ ੧੩ ॥ ਕਹੇ ਪਿਤਾ ਕੋ ਉੱਗ ਸੂਰਮਾ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ-
ਵੰਤ ਧਰਿਧੀਰ । ਤੇਜਵੰਤ ਧਰਮਾਤਮ ਸਦ ਹੀ ਅੰਤਿ ਉਦਾਰ ਗੁਣਨਿਧਿ
ਬਰਬੀਰ । ਬਿੰਦ ਅਰਿੰਦਮ*, ਆਸੁਧ ਧਾਰੀ, ਅਜਰ ਜਰਨ ਕਹੁ ਰਿਦਾ
ਗੋਭੀਰ । ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨਿ ਅਭਿਲਾਖੀ ਤਰਨਿ ਰਸਾਨ ਕਹੁ, ਕਰ
ਧਨ ਤੀਰ* ॥ ੧੪ ॥ ਖੜਗ ਮਹਾਂ ਖਰ ਨਿਰਮਲ ਧਰਤਾ, ਮਹਾਂ ਕਰਮ
ਕਰਤਾ ਦੁਸਹਾਰ*। ਅਭਿਬੰਦਨ ਚਰਨਨਿ ਪਰ ਧਰਿ ਕੈ-“ਆਇਸੁ ਰਾਵਰ
ਕੀ ਸਿਰ ਧਾਰਿ । ਕਹਨੇ ਆਪ ਕੋ ਮੈਂ ਸਭਿ ਕਰਿ ਹੋਂ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਦਾ
ਅਨੁਸਾਰਿ-। ਇਸ ਕਹਿ ਗਏ ਤਬਹਿ ਤਪ ਤਾਪਨਿ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੋ
ਤਪੇ ਉਦਾਰ ॥ ੧੫ ॥ ਕਾਨਨ ਮਹਿ ਬਡ ਉੱਚ ਪਹਾਰਨਿ, ਦਰੀ ਕੰਦਰਾ
ਨਦੀ ਬਿਸਾਲਾਦੋਸ ਅਗਮ*ਮਹਿ ਨੀਰ ਨ ਤੀਰਹਿ*ਬੈਠਹਿਤਪਤਾਪਹਿ
ਦੁਖ ਘਾਲ* । ਜੇ ਬਿਸਤਰਤਿ ਪੁਲਨ* ਕੋ ਬਲ ਹੈਂ, ਨਿਰਜਲ ਬਿਥੇ

*ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਰਖਯਾ ਕਰਦੇ ਹੋ (ਮੈਂ) ਇਹ ਜਲਦਾ ਹਾਂ (ਇਸ ਲਈ) । *ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਬਲ
ਆਯੁ ਪਾਓਗੇ ਤਦ ਮੈਂ ਜੁੱਧ ਵਿਚ (ਤੁਹਾਨੂੰ) ਨਾਂ ਦੇਖਾਂ, ਹੋ ਪੁਤਰ ਇਸ ਦਾ ਉਪਾਉ ਕਰ ।
*ਲਗਾਰ, ਅੰਕੂਰ, ਕਲੀ । *ਤੁਸੀਂ ਸਰਬੋਤਮ (=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ-) ਦੇ ਲੋਕ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਤੇ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹੋ ਤਾਂਤੋ ਨਾਮ ਤੁਹਾਡਾ ਗੋਬਿੰਦ ਹੋਵੇਗਾ । ਕਵੀ ਜੀ ਗੋ, ਵਿੰਦ, ਦੇ ਅਰਥ ਕਰ
ਰਹੇ ਹਨ । ਗੋ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਵਿੰਦ ਧਾਤੂ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ, ਛਾਵ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ
ਪਾਕੇ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ । *ਸੂਰਜ । *ਸਮੂਹ ਵੇਰੀਆਂ ਦੇ ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । *ਗਜਾਨ ਦੇ
ਸੂਰਜ ਹਨ (ਫਿਰ) ਹੱਥ ਵਿਚ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । *ਨਾ ਸਹਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ।
*ਭਾਵ ਆਪ ਬੋਲੇ:-*ਅੰਤਿ ਥਾਂ ਵਿਚ, ਜਿੱਥੇ ਜਲ ਪਾਸ ਨਹੀਂ । *ਦੁਖ ਵਾਲੀ ਘਾਲਨਾ
ਘਾਲਕੇ । *ਬਰੋਤਿਆਂ । *ਪਾਠਾਂਤ-ਮਹਿ । †ਪਾ:-ਅਗਨਿ ।

ਬਸੇ ਚਿਰਕਾਲ । ਮਨ ਇਕਾਂਤ ਕਰਿ ਪੈਨ ਰੋਧ ਕਰਿ^੧ ਲਗੀ ਸਮਾਧਿ
ਰਹੇ ਹਿਤ ਲਲਾ ॥੧੬॥ ਕਬਿ ਜਲ ਪੀਵਹਿ, ਕਬਹਿ ਨ ਪੀਵਹਿ, ਬੀਵਹਿ
ਨਿਰਾਹਾਰ ਬਿਤ ਹੋਇ^੨। ਆਤਪ, ਬਰਖਾ ਸੀਤ ਸਹਾਰਹਿ, ਰਹਹਿ ਅਡੋਲ
ਅਬੋਲਖਲੋਇ^੩। ਕਹਤਿ ਬਿਧਾਤਾ 'ਸੁਨਹੁ ਸੁਰਹੁ ਸਭਿ। ਸਮਾ ਸਮਾਪਤਿ ਕੋ
ਅਬਿ ਸੋਇ । ਨਿਜ ਸਿੱਖਸਨਿ ਜੁਤਿ ਨਰ ਤਨ ਧਰਿ ਕੈ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ
ਤੇਜ ਅਖੋਇ^੪' ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੁਰ ਉਰ ਅਚਰਜ ਧਰਿ ਕਰਿ ਲਖੀ
ਭਵਿੱਖਸਤ ਸਭਿ ਹੀ ਥਾਤ । ਜਿਤ ਕਿਤ ਦੇਸ਼ ਦੇਹ* ਨਰ^੫ ਧਰਿ ਕੈ ਕੋਤਕ
ਪਿਖਨਿ ਚਹਤਿ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿ । ਹਿੰਦੁ ਜਮਨ ਕੀ ਦੁਰਮਤਿ ਲਖਿ
ਕਰਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਭਗਤ ਸੁਖਦਾਤ । ਨਿਜ ਗਨ ਸੰ ਆਇਸੁ ਅਸ
ਦੀਨਸਿ 'ਗਮਨਹੁ ਲੇ ਬਿਬਾਨ ਅਵਿਦਾਤ ॥ ੧੮ ॥ ਰੂਪ ਤਪੋ ਮੈ^੬, ਤਪ
ਕੋ ਤਾਪਤਿ ਅਤਿਸ਼ੈ ਤਪਸੀ ਤਪ ਮਹਿ ਪਸਾਰ । ਮੋਹਿ ਸਮੀਪ ਜਾਇ ਅਬਿ
ਆਨਹੁ ਘੋਰ ਤਪਸੈ ਤਪ ਦਰਸ ਉਦਾਰ । ਸਿਮਤ ਬਿਤੇ ਅਸੇਖ ਜਿਸੀ ਕਹੁ
ਮਮ ਸਰੂਪ ਸੋਇਕਤਾ ਧਾਰਿ। ਮੋਹਿ ਰੂਪ ਮਹਿ ਉਚਿਤ ਮਿਲਨਿ ਕੈ ਅਸਥਿ
ਮਾਤ੍ਰ ਜਿਸਗਤ ਨਿਹਾਰ। ੧੯॥ ਹੇਮ ਕੂਟ ਕੋ ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸੁਭਾ ਸਭਿਨਿ
ਬੀਚ ਬਰ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸੁਹਾਇ । ਤਿਸ ਪਰ ਖਰੇ ਕਰਹਿ ਤਪ ਦੀਰਘ ਅਚਲ
ਸੁਸ਼ਕ ਕਾਸ਼ਟ ਸਮਤਾਇ^੭ । ਸੁਨਿ ਗਨ ਲੇ ਬਿਬਾਨ ਕਉ ਗਮਨੇ ਜਿਸ
ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ। ਮੁੰਦਰ ਬੰਦਨਵਾਰ ਦਰਨ ਪਰ ਮੁਕਤਾ ਮਹਿਤ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ਦਿਨਮਣਿ^੮ ਸਮ ਮਣਿ ਗਣ ਕੀ ਜਜ਼ਤੀ ਮਹਿਤ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਕਮਲ ਬਨਾਇ^੯ । ਹੀਰੇ ਕੋਰਦਾਰ ਕਰਿ ਕੋਰਨ ਪੋਰਨ
ਪਦਮਰਾਗ ਛਬਿ ਛਾਇ^{੧੦} । ਹੀਸਨਿ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਘਰ ਚਿਤ੍ਰਤਿ^{੧੧} ਉਪਰ
ਕਲਸ ਉਰਧ ਦਿਪਤਾਇ । ਜਾਲ ਕਿੰਕਣੀ ਕਰਤਿ ਕੁਲਾਹਲ, ਮਨ
ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਨਿ ਸਭਿ ਥਾਇ^{੧੨}॥ ੨੧॥ ਮੁਕਤਾ ਜਾਲੀ ਜੁਲਤਿ ਝਰੋਖਨਿ

^੧ਰੋਕਕੇ । ^੨ਇਸਥਿਤ ਰੋਕੇ । ^੩ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਤੇਜ ਰੱਖਕੇ । ^੪ਨਰ ਸਰੀਰ । ^੫ਤਪੋਮਯ=ਤਪ
ਸਰੂਪ । ^੬ਸੂਰਜ । ^੭ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਕਮਲ । ^੮ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਚੀਰੇ ਹੋਏ ਕੋਰਦਾਰ ਹੀਰੇ ਤੇ
ਲਾਲ ਮਣੀਆਂ ਛਬਿ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ^੯ਹੀਸਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਚਿੱਤ੍ਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
^{੧੦}(ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ) ਸਾਰੇ ਗਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤਜ਼ਾਰੀਆਂ ਛਣਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਮਨ
ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ । (ਅ) ਬਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਟੱਲੀਆਂ ਛਣਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ
ਚਾਲ ਮਨ ਵਰਗੀ ਹੈ। *ਪਾ:-ਬੋਖ। *ਇਥੇ ੧੬੩੬ ਈ: ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਾਇਮ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਰੰਮਸ ਮਨੋਹਰ ਦਿਪਤਿ ਬਿਮਾਨ । ਆਸਤਰਨ ਬਰ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਕਲਤਿ
 ਕਰਿ^੧ ਸੰਦਰ ਧਰੇ ਸੁਭਗ ਉਪਧਾਨੁ^੨। ਸ਼ਮਾਮਲ ਰਕਤ^੩ ਰੰਗ ਤੇ ਆਦਿਕ
 ਲਗੇ ਰਤਨ ਹੀਰੇ ਦੁਤਿ ਖਾਨ । ਜਾਹਿ ਦੇਸ਼ ਜਿਸ, ਦੇਖੈ ਕੋ ਤਿਹ, ਕਹੈ
 ਪਰਸਪਰ 'ਹੈ ਇਹ ਭਾਨੁ' ॥ ੨੨ ॥ ਸਪਤ ਸ਼੍ਰਿੰਗ ਕੇ ਮੱਧਸ ਸ਼੍ਰਿੰਗ ਪਰ
 ਬਿਰਯੋ ਆਇ ਗਨ ਸਹਤ ਬਿਮਾਨ^੪ । ਸਾਦਰ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕੀਨਸਿ
 'ਹੈ ਤਪੁਧਨ' ! ਤਪ ਰੂਪ ਮਹਾਨ । ਤਪ ਅਧਿਕੋ ਤੁਮ, ਤਪਹਿ ਬਿਥਾਰਹੁ
 ਤਪ ਸਾਧਕ ਤੁਮਰੇ ਨ ਸਮਾਨ । ਪੂਰਨ ਕਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਤਨ ਕੀ ਪੁਰਸ਼ੋ-
 ਤਮ ਪਰਮਾਰਥਵਾਨ ! ॥ ੨੩ ॥ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ, ਪਰਮਾਤਮ, ਪੂਰਨ, ਪਰਮ
 ਪੁਰਖ ਆਵਾਹਨ ਕੀਨਿ । ਕਰਹੁ ਅਰੂਢਨਿ ਬਰ ਬਿਮਾਨ ਪਰ, ਦਰਸਨ
 ਲੇਹੁ ਸਫਲ ਨਿਜ ਚੀਨਿ । ਅਖਿਲ ਲਾਲਸਾ ਪੁਰਵਹੁ ਅਪਨੀ, ਤੁਮ ਸਭਿ
 ਗਸ਼ਾਤਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਤਪ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਰਹੁ ਉਰ ਅੰਤਰ, ਆਇਸੁ
 ਮਾਨਹੁ ਬਿਲਮ ਬਿਹੀਨ' ॥ ੨੪ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਪ੍ਰਭੁ ਅਕਾਲ ਕੀ ਆਰਜਾ
 ਸੁਨਤਿ ਭਈ ਪੁਲਕਾਵਲ ਆਇ । ਉਰ ਅਨੰਦ, ਅੱਸੂ ਭਰਿ ਆਏ, ਪ੍ਰੇਮ
 ਬਿਖੈ ਗਦ ਗਦ ਬਚ ਗਾਇ । ਕ੍ਰਿਸ਼ ਤਨ ਜੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ^੫ ਰਿਸ਼ਟੇ ਅਤਿ^੬
 ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੇ ਸੁਭਤਾ ਦਰਸਾਇ^੭ । ਆਸ਼ਾਸਨ ਕਰਿ^੮ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇਰਾ
 ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੁਖਦ ਕਹਿ ਸ੍ਰੇਯ ਸੁਨਾਇ ॥ ੨੫ ॥ ਕਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਿਸਿ
 ਬੰਦਨ ਪਹੁੰਚੇ ਪੁਨਹਿ ਸਮੀਪ ਬਿਮਾਨ । ਝਾਲਰ ਮੁਕਤਾ ਲਰਕਤਿ
 ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਬੀਰ ਬੈਠਕਾ ਬਨੀ ਮਹਾਨ । ਤੀਨ ਪ੍ਰਦੰਫਨ ਦੀਨਸਿ ਫਿਰ
 ਕਰਿ ਨੀਮੀ ਹੋਇ ਅਰੂਢੇ ਜਾਨ^੯ । ਪਰਮਗੁਰੂ^{੧੦} ਮਹਿ ਮਨ ਕੋ ਕੀਨਸਿ
 ਗਮਨ ਚਹੈ ਦਰਸਨ ਇਛ ਠਾਨਿ ॥ ੨੬ ॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
 ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਪੂਰਬ ਜਨਮ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੀ ਨਾਮ ਏਕ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੫੧ ॥

੫੨. [ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦੈਗੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਯੋ ਗਮਨ ਕੋ ਮੁਨਿ ਜਬਹਿ, ਬੇਗ ਬਿਸਾਲ ਬਿਮਾਨ । ਤੂਰਨ
 ਹੀ ਉਰਧ ਉਠਯੋ, ਚਲਯੋ ਜਾਤਿ ਜਿਸ ਭਾਨੁ ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ਛੰਦ ॥ ਬੇਗ
 ਬਿਮਾਨ ਸਮਾਨ ਜੁ ਮਨ ਕੇ^{੧੧} ਨਿਮਖ ਬਿਖੈ ਪਹੁੰਚਯੋ ਦਰਬਾਰਾਛਰੀਦਾਰ

^੧ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ। ^੨ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤਕੀਏ। ^੩ਕਾਲੇ ਲਾਲ। ^੪ਗਣਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਮਾਨ। ^੫ਤਪੱਸ਼ੀ। ^੬ਤਨ
 ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ (=ਲਿੱਸਾ) ਸੀ ਬਹੁਤ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਤੇ (ਜੁਸ਼ਟ=) ਆਨੰਦਮਯ ਹੋ ਗਿਆ। ^੭ਤਪੀ ਦੇ
 ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਜੁਸਾ) ਸੁਭਤਾ ਵਾਲਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤਾ। ^੮ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਕੇ। ^੯ਬਿਮਾਨ
 ਉਤੇ। ^{੧੦}ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ। ^{੧੧}ਮਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਿਸ ਬਿਮਾਨ ਦਾ ਵੇਗ ਹੈ।

ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਿਯ ਠਾਂਵੇ, ਸਿੰਘਪੋਰ ਜਨੁ ਰਜਤ ਪਹਾਰੰ । ਸੂਰਜ ਸਮਸਰ
ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਕਵਿ ਸਮਰਥ ਕੋ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਤਹਿ ਤੇ ਉਤਰਿ ਖਰੇ
ਤਬਿ ਦਰਸੇ ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਜਨੁ ਚੰਦ੍ਰਉਦਾਰੰ॥੨॥ ਮੰਦਰ ਦਰਸਨ ਮੰਦਰ
ਦਰ ਪਰ, ਮੰਦਹਾਸ, ਮਿਦੁਸ਼ੁਰ ਮੁਦਪਾਇ । ਸਾਦਰ ਅੱਗ ਲੈਨ ਕੋ ਆਇ
ਮਿਲੇਸੰਗ ਲੈ ਚਲੇ ਲਵਾਇ॥ਗਏ, ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਕੈ ਕਰੀ ਦੇਡ
ਵਤ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧਾਇ । ਪੁਟ ਲੋਚਨ ਤੇ ਰੂਪ ਅਮੀ ਨਿਧਿ ਪਾਨ ਕਰਤਿ ਬਹੁ,
ਨਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ॥੩॥ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਪੁਨ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ ਠਾਂਵੇ ਭਏ ਨਿਮ੍ਰਤਾ
ਸਾਥਾਕਹੇ ਨਾਮ ਜੋ ਬੀਚ ਜਾਪਜੀ ਬਰਨਨ ਕਰੇ ਸਤੁਤਿ ਕੀ ਗਾਥਾਕਹਿ
ਕਰਿ ਮੁਖਿ ਤੇ 'ਨਮਹਿ ਨਮਹਿ ਪ੍ਰਭੂ' ਬਾਰੰਬਾਰ ਨਿਵਾਯਵ ਮਾਥ। 'ਸਰਥ
ਜੋਤਿ ਕੀ ਜੋਤਿ ਰੂਪ ਤੁਮ, ਅਖਿਲ ਲੋਕ ਨਾਥਨਿ ਕੇ ਨਾਥ ॥ ੪ ॥ ਭੁਜੰਗ
ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਨਮੋ ਤੱਤ੍ਰ ਨਾਮੰ॥ ਨਮੋ ਸੱਤ੍ਰ ਰੂਪੰ॥ ਚਿਦਾਨੰਦ ਦੇਵੰ,
ਅਨਾਮੰ, ਅਰੂਪੰ॥ ਨਮੋ ਬੀਜਬੀਜੰ, ਮਹਾਨੇ ਮਹਾਨੰ॥ ਸਮਾਨੰ ਸਭੁਤੰ,
ਭਵਿੱਖੰ, ਭਵਾਨੰ॥੫॥ ਨਮੋ ਨਾਥ ਪੁਰੇ ਸਦਾ ਸਿੱਧਿ ਦਾਤਾ । ਮਹਾਦੇਵ
ਦੇਵੰ, ਬਿਧਾਤੰ ਬਿਧਾਤਾ॥ ਜੁਗੀਸ਼ੰ, ਭੁਗੀਸ਼ੰ, ਅਧੀਸ਼ੰ, ਅਨੀਸ਼ੰ॥
ਸਹੱਸ੍ਰੈ ਸੁ ਬਾਹੁ ਸਹੱਸ੍ਰੈ ਸੁ ਸੀਸੰ॥੬॥ ਸਹੱਸ੍ਰਾਛ ਸ਼੍ਰੇਣੰ, ਸਹੱਸ੍ਰੈ ਸੁ
ਪ੍ਰਾਣੰ॥ ਸਹੱਸ੍ਰਾਨਨੰ, ਜੈ, ਸਹੱਸ੍ਰੈ ਸੁ ਪ੍ਰਾਣੰ॥ ਨਮੋ ਤੀਨ ਰੂਪਾ, ਨਮੋ

੧ਪਿਆਰੇ ਦਰਸਨਾਂ ਵਾਲੇ ਫਰੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੋਰ ਤੇ ਖੜੇ ਹਨ (ਜੋ ਸਿੰਘ ਪੋਰ) ਮਾਨੋ ਚਾਂਦੀ ਦੇ
ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਹੈ । ੨(ਤਪੀ ਜੀ ਦਾ) ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਦਿੱਸਿਆ । (੫) ਕਈ
ਸਿਆਣੇ ਅਗੋਂ ਲੈਣ ਆਇਆਂ ਵਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ੩ਮੰਦਰ ਦੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਸੁਹਣੇ ਦਰਸਨਾਂ
ਵਾਲੇ ਮੁਸਕਾ ਰਹੇ, ਮਿਠੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ (ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿ ਰਹੇ) ਆਦਰ ਨਾਲ ਲੈਣ
ਆਏ ਅੱਗੋਂ । ੪ਨਾਲ ਲੋਕੇ । ੫ਨੋਰਾਂ ਰੂਪ ਭੋਨਿਆਂ ਨਾਲ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਨਿਧੀ
ਪੀਂਦੇ ਰਜਦੇ ਨਹੀਂ । ੬ਹੋ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਲੇ । ੭ਹੋ ਸੱਤ ਰੂਪ ਵਾਲੇ । ੮ਆਪ ਇਕੋ ਹੀ ਸੱਤ ਚੇਤਨ
ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹੋ । ੯ਰੋਗ ਰਹਤ । ੧੦ਰੂਪ ਰਹਤ । ੧੧ਕਾਰਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ । ੧੨ਵਡਿਆਂ ਦੇ
ਵਡੇ । ੧੩ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ (ਆਪ) ਇਕ ਰਸ ਹੋ । ੧੪ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਵੀ ਦੇਵ
ਹੋ । ੧੫ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਵੀ ਵਿਧਾਤਾ ਹੋ । ੧੬ਜੁਗੀਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਰ । ੧੭ਭੁਗੀਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਰ ।
੧੮(ਅਧੀਸ਼ੰ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜਾ, ਤੇ ਸੈਨਾ ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਰ । ੧੯ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਾਹਾਂ
ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੀਸ ਹਨ । ੨੦(ਸਹੱਸ੍ਰ+ਅਕਸ਼ਰ=) ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੋਤਰ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੰਨ ਹਨ । ੨੧ਨੱਕ ।
੨੨ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਖ । ੨੩ਜੈ ਹੋਵੇ (ਆਪ ਦੀ) । ੨੪ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਧੀ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ ।

ਤੀਨ ਹੀਨਾ^੧। ਨਮੋ ਪੰਚ* ਮੂਲੇ ਨਮੋ ਪੰਚ ਕੀਨਾ^੨॥੭॥ ਅਰੁਪੰ^੩, ਅਨੰਗੇ^੪,
ਅਭੀਗੇ^੫, ਅਨਾਸੇ^੬। ਸਮਸਤੀ^੭ ਉਪਾਵੇ^੮, ਸਮਸਤੀ ਪਕਾਸੇ^੯। ਸਮਸਤੀ
ਸੰਘਾਰੇ^{੧੦}, ਸਮਸਤੀ ਅਲੰਬੇ^{੧੧}। ਨਮੋ ਸ਼ੇਖ ਸਾਈ ਬਿਰੋ ਜਾਤਿ ਅੰਬੇ^{੧੨}॥੮॥ ਨਮੋ
ਦਾਸਗਾਸੀ^{੧੩} ਕਰਾਲੇ ਬਿਸਾਲੇ। ਨਮੋ ਖੜਗ ਕੇਤੀ, ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲੀ^{੧੪}।
ਨਮੋ ਚਾਰ ਚਾਰੂ^{੧੫} ਸਰੂਪ ਬਿਰਾਜੈ। ਸਦਾਜੈ ਸਦਾਜੈ ਸਦਾਜੈ ਸਦਾਜੈ^{੧੬}॥੯॥
ਨਮੋ ਯੱਧ ਯੱਧੇ, ਨਮੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਨਮੋ ਅੰਧਕਾਰੇ ਨਮੋ ਜੋਤਿ ਜੋਤੀ^{੧੭}।
ਸਮਸਤੀ ਬਿਖੇ ਨੀਤ ਤੋ ਸੇ ਸਮਸਤੀ^{੧੮}। ਨਮਸਤੀ ਨਮਸਤੀ ਨਮਸਤੀ
ਨਮਸਤੀ^{੧੯}॥੧੦॥ ਸਦਾ ਮੰਡਲਾਕਾਰ ਜੋਤੀ ਅਖੰਡੀ। ਅਨਾਦੀ, ਅਨੰਤੀ^{੨੦},
ਅਦੰਡੀ, ਪ੍ਰਚੰਡੀ^{੨੧}। ਸਤੀ ਲੋਕ ਸੀਸੀ^{੨੨}, ਪਰੀ ਹੈ ਪਤਾਲੀ^{੨੩}। ਸਸੀ ਸੂਰ ਨੇਤੀ,
ਮੁਖੀ ਜੁਲ ਜੁਲੀ^{੨੪}॥ ੧੧॥ ਕ੍ਰਿਪਾਲੀ, ਅਕਾਲੀ, ਦੁਕਾਲੀ^{੨੫} ਪ੍ਰਣਾਸੀ^{੨੬}।
ਸਦਾਜੈ, ਸਦਾਜੈ, ਨਮੋ ਜੋਤਿ ਰਾਸੀ^{੨੭}। ਚਿਦਾਨੰਦ ਸੰਗੀ ਸਦਾ ਸੰਗ ਸੋਹੀ।
ਨਮੋ ਹੈ, ਨਮੋ ਹੈ, ਨਮੋ ਹੈ, ਨਮੋ ਹੈ^{੨੮}॥ ੧੨॥ ਏਭਾ॥ ਬਾਰਬਾਰ
ਕਰਿਕੈ ਨਮੋ ਪਦ ਪੰਕਜ ਸਿਰ ਰਾਖਿ। ਕਹਯੋ 'ਮੋਹਿ ਆਗਯਾ ਦਿਜੈ ਜਿਮ
ਰਾਵਰਿ ਅਭਿਲਾਖ'॥ ੧੩॥ ਸ੍ਰੀਯਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਾਤਮ ਸ੍ਰੀ
ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਾਵਨ ਪੁਰਨਾਦੇਖਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਸੀਦ ਕੈ ਜਾਂ ਦਰਸੰਨ

^੧(ਆਪ) ਤਿੰਨ ਹੀ ਰੂਪਾਂ (ਰਜੇ ਸਤੋ ਤਮੋ) ਵਾਲੇ ਹੋ ਤੇ (ਆਪ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ) ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਤ ਹੋ।
^੨ਪੰਜਾਂ (ਤੋਤਾਂ) ਦੇ ਮੁੱਢ ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋ। ^੩ਰੂਪ ਰਹਤ। ^੪ਅੰਗ ਰਹਿਤ (ਅ-
ਸੰਦਰ। ^੫ਨਾਸ਼ ਰਹਤ। ^੬ਆਸਾ ਰਹਤ (ਅ) ਨਾਸ਼ ਰਹਤ। ^੭ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ^੮ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੇ ਵਾਲ
ਹੋ। ^੯ਆਸਰਾ ਹੋ। ^{੧੦}(ਪ੍ਰਲਯਕਾਲ ਵਿਚ) ਸਲ ਪਰ ਸ਼ਿਸ਼ਨਾਗ ਉਤੇ ਸੋਝੇ ਦਿਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ।
^{੧੧}ਦ੍ਰਿੜ (=ਪੱਕੀਆਂ) ਦਥਾਂ। ਕਰਜ਼ੀ ਹੁਣ ਵਾਲੇ (ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ)।
^{੧੨}ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਕਾਲ। ^{੧੩}ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ। ^{੧੪}ਚਾਰੇ ਲੁਗਾਂ ਵਿਚ ਸੇ ਹੋਵੇ। (ਅ) ਹੈ ਸਦਾ
ਜੈ (ਰੂਪ) ਸਦਾ ਜੈ (ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਆਪ) ਸਦਾ ਜੈ (ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਸੋ ਇਸ ਲਈ
ਸਾਡੀ ਵੀ) ਸਦਾ ਜੈ ਕਰੋ। ^{੧੫}ਹੈ ਅੰਧਕਾਰ ਰੂਪ ਤੇ ਜੋਤੀਆਂ ਦੀ ਜੋਤ। ^{੧੬}ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਦਾ
ਤੂੰ ਹੈ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ (ਪ੍ਰਪੰਚ ਸਦਾ) ਹੈ। ^{੧੭}ਚਾਰੇ ਅੰਤਿਹਕਰਣਾ ਕਰਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ (ਅ)
ਹੈ ਨਮਸਕਾਰ (ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਜੋ ਤੈਨੂੰ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਉਹਨਾਂ ਦਵਾਰਾ ਸੋ) ਨਮਸਕਾਰ
(ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ^{੧੮}ਅੰਤਿ ਰਹਤ। ^{੧੯}ਤੀਖਣ। ^{੨੦}ਸੋਤਿ ਲੋਕ
(ਤੋਰਾ) ਸੀਸ ਹੈ। ^{੨੧}ਪਤਾਲ ਚਰਨ ਹਨ। ^{੨੨}ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਅੰਗ ਮੰਹ ਹੈ। ^{੨੩}(ਜੀਮਣ ਮਰਨ
ਦੇ) ਦੋ ਸਮੇਂ (ਅ) ਯੋਧੇ ਸਮੇਂ। ^{੨੪}ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ। ^{੨੫}ਜੋਤੀਆਂ ਦੀ ਖਣ।

*ਪਾ:-ਪੰਥ।

ਕੋ ਪਾਵਤਿ ਕੂਰ ਨ^੧ । ਰੂਪ ਅਨੰਤ ਅਨਾਦਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੋਰ
 ਸਹਾਇਕ ਪੂਰਨ । ਜਾਂ ਪਦ ਕੋ ਨਖ ਸੁੰਦਰਤਾ ਲਖਿ ਆਨ ਤਿਲੋਕ
 ਬਿਖੈ ਸਮ ਰੂਰ ਨ^੨ ॥੧੪॥ ਸ੍ਰੀਯਾ ਭੰਦ ॥ ਧੁਨਿ ਗੰਭੀਰ ਸਘਨ ਮ੍ਰਿਦੁਲਾ ਬਹੁ
 ਬੋਲੇ ਬਾਕ ਮੰਦ ਮੁਸਕਾਨ । ‘ਦੁਸ਼ਟਦਮਨ! ਸੁਨਿ ਪਥਮੈ ਉਪਜਾਏ, ਕਰਜੈ
 ਤਪੀਸ਼ੁਰ ਨੇ ਮਮ ਧਾਨਾ ਅਪਨੇ ਤਪ ਪਭਾਵ ਤ ਕੀਨਸਿ ਕਾਰਨ ਕਰਿਬੈ
 ਜੁੱਧ ਮਹਾਨ । ਯਾਂਤੇ ਅੰਸ ਅਹੈ ਤੂੰ ਹਮਰੀ ਤਪੇ ਮਹਾਂ ਤਪ ਕੈ ਨ ਸਮਾਨ’
 ॥ ੧੫ ॥ ਨਹੀਂ ਕਿਸੁ ਭੀ ਤਪਜੈ ਇਤੈ ਤਪ ਤੀਨ ਜੁਗਨਿ ਲੈ ਕੀਨਿ
 ਮਹਾਨ ਅਥਿ ਅਵਤਾਰ ਪਿਥੀ ਤਲ ਧਰਿਕੈ ਮੇਰੇ ਕਾਜ ਕਰਹੁ ਬਚ ਮਾਨਿ।
 ਦੁਸ਼ਟ ਜਮਨ ਨੇ^੩ ਭਿਸ਼ਟ ਹਿੰਦ ਕਿਯ ਤੁਮ ਅਲੰਬ ਹੋਵਹੁ ਸਵਧਾਨ ।
 ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਧਰਿ ਲੀਲਾ ਨਿਜ ਕਰਿ ਸੱਤਜਨਾਮ ਭਗਤੀ ਇਹੁ ਦਾਨ’
 ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਕਰ ਜੋਰੇ ‘ਤਹਾਂ ਜਾਨਿ ਮੈਂ ਬਿਘਨ
 ਬਿਸਾਲ । ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਹੋਹਿ ਪ੍ਰਬਿਰਤਾ’ ਅਰੁ ਬਹੁ ਬਧਜੈ ਕਲੀ
 ਕੋ ਕਾਲ । ਚਰਨ ਆਪ ਕੇ ਸੁਰਤ ਚੁਭੀ ਮਮ, ਟਿਕਜੈ ਅਧਿਕ ਮਨ
 ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾਲ । ਚਿਤ ਮਹਿ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਅਭਿਲਾਖਾ ਇਕ ਰਸ ਰਚਜੈ
 ਸਰੂਪ ਸੰਭਾਲਿ^੪ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰਭੂ ਜਜੈ ਕਜੈ ਸਮੁਝਾਯੈ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਕੋ
 ਕਹਜੈ ਬਿਤਾਂਤ* । ‘ਭਏ ਲਬਧ ਬਰ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਤੁਮ’, ਸੋਪਿ ਸਮੇ ਆਯੈ
 ਨਿਜਕਾਤ^੫ । ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਸਿਰਜਨਿ ਉਤਮਾ ਮਾਰਗ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰੇਮ^੬
 ਅਵਿਦਾਤ । ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਜਗ ਦਿਖੀਯਤਿ, ਭਏ ਮਲੇਛ, ਅਚਾਰਣ
 ਘਾਤ^੭ ॥ ੧੮ ॥ ਰਚਜੈ ਜਗਤ ਜਬਿ ਪੂਰਬ ਹਮ ਨੇ ਉਪਜਾਏ ਬਲਿ ਦੈਤ
 ਬਿਸਾਲ । ਮਹਾਂ ਦੀਨ^੮ ਲੈ ਬਹੁਤ ਪਠਾਏ ਤਿਨਹੁ ਚਲਾਏ ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਚਾਲ^੯ । ਸੱਤਜਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਕੀਨਸਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਨਹੀ ਸੰਭਾਲਿ^{੧੦} ।
 ਅਥਿ ਤੁਮ ਸੁਗਮ ਚਲਾਵਹੁ ਨੀਕੇ ਰਹਿਤਿ ਕਹੰਤਿ ਕੋ ਸਹਿਤ ਰਸਾਲ^{੧੧}

^੧ਭੂਠੇ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਭਾਵ ਸਚੇ ਪਾਵਦੇ ਹਨ । ^੨ਹੋਰ ਤਿਲੋਕੀ ਵਿਚ ਕੋਈ (ਵਸਤੂ) ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ । ^੩ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ । ^੪ਯਵਨੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ । ^੫ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ । ^੬ਸੰਭਾਲਕੇ । ^੭ਤੁਸੀਂ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ । ^੮ਨੌੜੀ, ਨਜ਼ਦੀਕ । ^੯ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ । ^{੧੦}ਸੋਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ^{੧੧}ਮੁਹੰਮਦ । ^{੧੨}ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਚਾਲ । ^{੧੩}ਯਾਦ । ^{੧੪}ਸੁੰਦਰ । *ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ ਦੇਵੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣੇ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ।

†ਪਾ:-ਅੰਤਰ ।

॥੧੯॥ਇਮ ਕਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਕਹੁਬਹੁਬਿਧਿ ਅਪਨੇਅੰਕਬਿਖੈ ਬੈਠਾਇ
 'ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜੋ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਰ ਕਰੀਅਹਿ ਜਗ ਜਾਇ ।
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਜੋਤਿ ਮਹਾਂ ਬਲਿ ਨਵਮ ਸਰੀਰ ਬਿਖੈ ਪਵਿਸ਼ਾਇ' ।
 ਸੈ ਤਪਸੀ ਹੈ ਪਿਤਾ ਤੁਹਾਰੇ ਸ਼ਾਂਤਿਮਤੀ ਸਭਿ ਸੋਂ ਸਮਤਾਇ ॥ ੨੦ ॥
 ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਜਿਮ ਹੁਤੋ ਸ਼ਾਂਤਿਮਤਿ ਦੁਤਿਯ ਜਨਮ ਮਹਿ ਤਿਸੈ ਸਮਾਨ।
 ਜੋਗ ਜੋਗਸ ਕਰਿ ਮੋਹਿ ਅਰਾਧਤਿ ਚਹਤਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੁਮ ਕੋ ਤਿਸ ਥਾਨ ।
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਜੋਤਿ ਉਦਾਰਾ ਪਵਿਸ਼ਹਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਇਕਤਾ ਠਾਨਿ' ।
 ਮੋਹਿ ਸਰੂਪ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮੇ ਮਹਿ, ਲੈਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨ॥੨੧॥ਮਮ
 ਸੁਤ ਤੂੰ ਹੈਂ ਮਮ ਸਰੂਪ ਹੀ, ਪਿਤਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਹਿ ਭੇਦ ਨ ਹੋਇ।ਧਰਮ ਕਰਹੁ
 ਬਿਦਤਾਵਨਿ ਜਗ ਮਹਿ ਤੁਝ ਬਿਨ ਅਪਰ ਸਮਰਥ ਨ ਕੋਇ।ਪੁੱਤ੍ਰਾਦਿਕ
 ਮਹਿ ਰਹਿਨ ਅਮੋਹ, ਰਿਪੁਨਿ ਹਤਨਿ ਕੋ ਆਲਸ ਥੋਇ । ਸਿਮਰਨ
 ਸੱਤਿਨਾਮ ਪਰਬਿਰਤਹੁ ਛੱਤ੍ਰੀ ਪੰਥ ਉਪਜਿ ਹੈ ਸੋਇ' ॥੨੨॥ਇਮ ਕਹਿ
 ਮਸਤਕ ਸੂਘਤ ਦੇਖਤਿ ਜਿਮ ਪਿਤ ਤੋ ਸੁਤ ਕਿਤੇ ਸਿਧਾਇ । ਮ੍ਰਿਦੁਲ
 ਮਧੁਰ ਸਰਬ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਸੋਧ ਭਰੇ ਸ਼ੁਭ ਬਾਕ ਸੁਨਾਇ । ਸੁਨਿ ਕੈ ਦੁਸ਼ਟ
 ਦਮਨ ਹੁਇ ਠਾਂਢੇ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਅਲਾਇ । 'ਪੰਥ ਚਲਹਿ ਤਬਿ
 ਜਗਤ ਮਝਾਰੇ ਜਬਿ ਹੋਵਹੁ ਤੁਮ ਆਪ ਸਹਾਇ' ॥ ੨੩ ॥ ਆਇਸੁ ਮਾਨਿ
 ਸੀਸ ਪਰ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਅਭਿਬੇਦਨ ਕੀਨਿ । ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ
 ਅਕਾਲ ਫ਼ਿਪਾਲੀ ਏਕੰਕਾਰ ਸੁ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਹੋਇ ਬਿਸਰਜਨ ਤਜਿ
 ਦਰਬਾਰਹਿ, ਆਏ ਪਿਖੌ ਬਿਮਾਨ ਅਸੀਨ । ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਹੀ ਤੁਰਤ
 ਪਯਾਨੋ ਨਿਜ ਆਸ਼੍ਰਮ ਕੋ ਪਹੁੰਚੇ ਚੀਨ ॥੨੪॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜਗ੍ਰੰਥੇ
 ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸੋਂ ਮੇਲ' ਪਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਹੋਇ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੁ॥੫੨॥
 ੫੩ . [ਤਿਥੇਈ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ਸਗਰੇ ਸਿੱਖਸ'ਹਕਾਰਿ ਕੈ ਦਿਯੋ ਬਿਤੰਤ ਸੁਨਾਇ । 'ਧਰਹਿ ਧਰ-
 ਤਲ ਜਨਮ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ' ਆਇਸੁ ਪਾਇ॥੧॥ ਤੁਮ ਭੀ ਚਲਿ ਸਭਿ ਦੇਸ
 ਮੈਂ ਧਰਹੁ ਸੁ ਨਰਨਿ ਸਰੀਗਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਨਿਬਾਹਿਕੈ ਜੁੱਧਬਿਖੈ ਬਨਿ ਬੀਰ
 ॥੨॥ਸ੍ਰੈਯਾ॥ਕੇਸ ਰਖੋ ਕਛ*ਉਪਰ ਬੇਸ ਮੈਂ*ਆਯੁਧ ਧਾਰਿ ਮਚਾਇ ਲਰਾਈ।

*ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ । *ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । *ਚੋਲੇ । *ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ । *ਉਪਰਲੇ
 ਵੇਸ ਵਿਚ ਕੇਸ ਤੇ ਕੱਛ ਰੱਖੇ । *ਪਾ:-ਕੇਸਹਿ ਕੇ ਕਛ ।

ਸ਼ੋਤਨਿ ਜੀਤਹੁ ਤੋ ਬਿਤ ਪਾਵਹੁ ਰਾਜ ਕਰਹੁ ਸੁਖ ਲੈਸਮੁਦਾਈ॥ਨਾਹਿਤ
ਜੁੱਧ ਮੈਂ ਕ੍ਰੋਧੰਤਿ ਹੇ ਦਿਹੁ ਪ੍ਰਾਨ, ਲਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਸਥਾਈ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਦੇਵੈਕੋ ਸੇਵਨਿਕੈ ਅਹੰਮੇਵ ਬਿਨਾ ਦਿਹੁ ਬੰਧ ਨਸਾਈ॥੩॥ ਸਿੱਖਨਿ ਸੋ
ਇਮ ਕੋਮਲ ਭਾਖਿ ਮਹਾਂਰਥ॥ ਹੈ ਸਭ ਕੋ ਸੁਖਦਾਈ । “ਜੋਗ ਮਹਾਂ ਤਪ
ਸਾਧਨਿ ਆਦਿਕ ਹੈ ਇਨ ਕੋ ਫਲੁ ਸੋਲਿਹੁ ਪਾਈ॥ਚੀਤ ਲਗਾਵਹੁ ਮੋਹਿ
ਬਿਖੈ, ਮਨ ਸੰਗ ਰਹੈ, ਪੁਨ ਨਾ ਭਰਮਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮ ਸਦਾ ਸਿਮਰੈ
ਕਲਿ ਕਾਲ ਸੋ, ਅੰਤ ਸਭੈ ਮਿਲਿ ਜਾਈ॥੪॥ ਸ੍ਰੀਯਾ ਭੰਞ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ
ਨਿਜ ਰੂਪ ਰਮਨ ਸਦਾ, ਇਮ ਸਿੱਖਸਨ ਕੋ ਤਪ ਫਲ ਦੀਨਿ । ਰਹਿਤ
ਸਹਿਤ ਹੁਇ ਉਰ ਗੁਰੁ ਸਿਮਰਨ, ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਨਿਬਾਹਿ ਪ੍ਰਬੀਨ॥ਜਨਮ
ਮਰਨ ਸੰਕਟ ਕੋ ਤਜਾਗਨਿ ਨਿਤ ਮਮ ਨਿਕਟਿ ਕਿ ਮੇ ਮਹਿ ਲੀਨ॥ਦੁਹੈ
ਲੋਕ ਕੋ ਆਨੰਦ ਦੀਨਸਿ ਪ੍ਰਥਮ ਪੰਥ ਤੋ ਪੰਥ ਨਵੀਨ॥੫॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ
ਸਿੱਖਸ ਅਖਿਲ ਹਰਖਾਏ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੈ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ॥ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਉਤ-
ਸਾਹ ਮਹਾਂਤਮ ਪ੍ਰਥਮ ਇਕਾਕੀ ਰਿਪੁ ਸਮੁਦਾਇ॥ ਸਹਿਤ ਸੁਬੇਲ ਬੇਲ
ਬਭ ਜੋਧੇ ਦ੍ਰਿਫ ਹੈ ਸੰਘਰ ਮਹਿਤ ਮਰਾਇ॥ ਤਜੇ ਮਾਰਗਣ ਅਸੁਰ ਮਾਰਿ-
ਗਣ ਜਥਾ ਮਾਰ ਗਣ ਹਤਿ ਖਗਰਾਇ॥੬॥ ਬੇਲ ਸੁਬੇਲ ਸੰਘਾਰਨਿ
ਕਰਿ ਕੈ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਨਿਜ ਨਾਮ ਧਰਾਇ॥ ਰਣ ਪ੍ਰਿਯ ਰਣ ਕਰਿ
ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੇ ਬੀਰਜ॥ ਧੀਰਜ ਅਧਿਕ ਉਪਾਇ॥ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਲੀਲਾ
ਮਹਿ ਖੇਲਹੁ ਜਥਾ ਆਪ ਕੀ ਹੋਇ ਰਜਾਇ॥ ਨਤੁ ਅਬਿ ਕੋਨ ਲਰੈ ਤੁਮ
ਸਮ ਹੁਇ ਓਂਜ ਸੁ ਰਾਵਰਿ ਸਹਿ ਨ ਸਕਾਇ॥੭॥ “ਗੁਰ ਬਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਕੀ” ਆਇਸੁ ਜਿਮ ਹੁਇ ਤਿਮ ਰਹਿਨੈ ਬਨਿ ਆਇ॥ ਉਤਪਤਿ ਪੰਥ
ਖਾਲਸਾ ਕਰਿ ਹੋ ਜਿਸ ਮਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਤੋਜ ਪਵਿਸ਼ਾਇ॥ ਰਹਿਤ ਰਾਖਨੀ,
ਤਪ ਕੋ ਸਾਧਹਿ॥, ਸਿਮਰਹਿ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿ ਭਾਇ॥੮॥ ਸਿੱਖਹੁ॥ਇਹੁ
ਕਾਰਜ ਸਾਧੈ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਕੀ ਪਾਇ ਰਜਾਇ॥੯॥ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੋ ਰਾਖਨਿ
“ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਥਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਲਾਏ । “ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ । “ਗੁਰੂ ਅਰਥ, ਮਹਾਂ ਸਿੱਧਾਂਤ । “ਅੰਤ
ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਵੋਗੇ । “ਸਦਾ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ । “ਪਹਿਲੇ ਕੱਲਿਆਂ ਨੇ ਸਮੂਹ
ਵੇਰੀ । “(ਮਾਰਗਣ=) ਤੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਦੰਤ ਮਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਗਰਜ ਸਾਰੇ ਸਰਪਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ
ਹੈ । [ਸੰਸ: , ਮਾਰਗਣ=ਤੀਰ । ਮਾਰਿ=ਮਾਰੇ । ਮਾਰ=ਸੱਪ,ਢਾ ਮਾਰ] “ਬਲ,ਬੀਰਤਾ॥ “ਦੁਸ਼ਟ
ਦਮਨ ਜੀ ਬੇਲੇ । “ਪ੍ਰਜਨੀਕ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਕਾਲ ਦੀ । “ਰਹਿਤ ਰੱਖਣੀ ਤੋ (ਗੁਰੂ
ਸੇਵਾ ਰੂਪੀ) ਤਪ ਦਾ ਮਾਧਨ । “ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ । (ਅ) ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ।

ਕਰਿ ਹੋ ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਤਰੁ ਕੈ ਤੁਰਵਾਇ^੧। ਦੋਨਹੂੰ ਪਰ ਹੁਇ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ
 ਭੋਗ ਮੋਖ ਕੋ ਕਰਤਲ^੨ ਪਾਇ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਬਿਦਤਹਿ ਗੁਨ ਅਨੇਕ
 ਜੁਤਿ ਰਣ ਪ੍ਰਿਯ ਰਣ ਕੋ ਚਹਤਿ ਸਦਾਇਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਗਤਿ ਸਖੇਨ
 ਲਹਿ, ਦਹਿ^੩ ਬਿਕਾਰ, ਰਹਿ ਨਾਮ ਸਮਾਇ^੪ ॥੯॥ ਨਿਜ ਸਿੱਖਜਨਿ ਰਿਖਿ
 ਬੇਖਨ ਸੋ ਇਮੁ ਭਨੀ ਭਵਿੱਖਜਤ ਸਭਿ ਹੀ ਬਾਤ^੫। ਕਰੇ ਬਿਸਰਜਨ
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਵਨਿ ਜਾਤਿ ਬਿਚਾਰਤਿ ਮਤਿਅਵਦਾਤ^੬। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭ ਦੁਸ਼ਟ-
 ਦਮਨ ਜਲ ਮੱਜਰੇ ਚਵੇ ਸਬੰਡਲ ਪਰ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤਿ। ਕੁਸ਼ ਬਿਸਤਰ ਪਰ
 ਹੁਇ ਪਦਮਾਸਨ ਬੈਠਿ ਗਏ ਕਰਿ ਕੈ ਰਿਜ ਗਾਤ^੭ ॥ ੧੦ ॥ ਥੰਚਿ ਪ੍ਰਾਣ
 ਕੋ ਜੋਰ ਪਾਇ ਕਰਿ ਦਸਮੇਦਾਰ ਫੋਰਿਬੋ ਕੀਨ। ਜਨਮ ਧਰਨਿ ਕੋ ਧਰਨ
 ਬਿਖੈ^੮ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਜ ਇੱਛਾਤੇ ਫੋਰਿ ਸੁਦੀਨ। ਬੰਦ ਪੁਸ਼ਪ ਬੰਦਾਰਕਲੰਕਰਿ
 ਬੰਦੁ ਜਿਮ ਬਰਖਾਇ^੯ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਅਧਿਕ ਸੁਰੀਧੈਂ ਧੁਪ ਦੀਪ ਬਹੁ ਅਤਿ
 ਉਤਸਵ ਅਪਨੇ ਮਹਿ ਚੀਨਿ ॥੧੧॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੁ
 ਜੀ ਬੰਦ ਤੀਰਥਨਿ ਤੀਰ ਨਿਵਾਸ। ਸਭਿ ਅਸਥਾਨ ਦਾਨ ਦੇ ਮਾਨਦ,
 ਪਾਵਨ ਤੇ ਪਾਵਨ ਕਰ ਤਾਸ^{੧੦}। ਜੱਗਜ ਹੋਮ ਦਛਨਾ ਬਹੁ ਕੰਚਨ ਸਾਧਨ
 ਦਿਜਨਿ ਰੰਕ ਜੇ ਰਾਸ^{੧੧}। ਅਨਿਕ ਪਕਾਰ ਕਰਾਇ ਅਹਾਰਨਿ ਦੇਤਿ
 ਅਚਾਵਤਿ ਸੁਾਦਨਿ ਰਾਸ ॥੧੨॥ ਇਮ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤੀਰਥ ਕਰਿ ਕੈ ਤੀਰਥ
 ਰਾਜ ਤਿਥੈਣੀ ਤੀਰ। ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਿ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ ਜੋਗ ਸਮਾਧਿ ਬਿਖੈ
 ਗੰਭੀਰ। ਕਰਹਿ ਜੱਗਜ ਬਹੁ ਕੰਚਨ ਦੇਵਹਿ, ਪਾਟੰਬਰ ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਚੀਰ।
 ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਦੁਰਲਭ ਸੁੰਦਰ ਦੇਤਿ ਬਿਭੂਖਨ ਮੁਕਤਾ ਹੀਰ ॥੧੩॥
 ਬੰਦ ਪਾਠਿ^{੧੨} ਗੋ ਬਿੱਪ ਸੁ ਕਰਮੀ^{੧੩} ਸ਼ਾਂਤ, ਦਾਂਤਿ^{੧੪}, ਸੁਚ, ਮੰਜਮ ਧਾਰਿ। ਸਮ-
 ਦਰਸੀ ਸੰਤੋਸ਼ੀ ਧੀਮਤਿ^{੧੫} ਬਿਨੁ ਮਤਸਰ ਮੁਖ ਮਿਦੁਲ ਉਚਾਰਿ। ਸਹਨ
 ਸ਼ੀਲ ਅਨਕੂਲੀ ਤਪ ਕੇ ਬਿੰਦਾ ਮਹਿ ਅੰਭਾਸ ਉਦਾਰ। ਸਤਿਬਾਦੀ

^੧ਬਿੱਛ ਨੂੰ ਤੋੜਕੇ। ^੨ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਤੇ। ^੩ਸਾੜ ਕੇ। ^੪ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਖੀਬੇਖ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਭਵਿੱਖਜਤ ਦੀ ਗਲ ਕਹੀ। ^੫ਉੱਜਲ ਮਤੀ ਵਾਲੇ। ^੬ਸਿੱਧਾ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ। [ਸਿਸ਼, ਰਿਜ]। ^੭ਧਰਤੀ ਵਿਚ। ^੮ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਲੈਕੇ ਬੂੰਦਾਂ ਵਤ ਬਰਖਾਏ। ^੯ਦਲ ਨਾਲ ਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਤੀਰਥਾਂ) ਨੂੰ। ^{੧੦}ਸਾਧਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੇ ਸਮੂਹ ਕੰਗਾਲਾਂ ਨੂੰ। ^{੧੧}ਬੰਦ ਪਾਠੀ। ^{੧੨}ਸੂਝਣਾਢਾਰੀ। ^{੧੩}ਇੰਦ੍ਰ (ਇੰਦ੍ਰ ਦਮਨ=) ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ [ਸਿਸ਼, ਦਾਂਤ]। ^{੧੪}ਭੁਧੀਵਾਨ (ਅ) ਸੂਝਣ ਮਤੀ ਵਾਲੇ।

ਪਰਮਾਤਮ ਜਿਨ ਕੇ, ਸਦਾ ਧਰਮ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ॥ ੧੪ ॥ ਸ੍ਰੈਯਾ ॥ ਬਿੰਦੁ
 ਦਿਜੋਤਮ ਆਇ ਮਿਲੇ ਅਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਜਸ ਕਾਨ ਸੁਨੇ । ਸੋਚਿ ਸੁ ਬੰਸ
 ਕਿ ਭੂਖਨ ਉੱਤਮ ਧੀਰ ਉਦਾਰ ਬਿਸਾਲ ਗੁਨੇ^੧। ਦਾਨ ਕੇ ਦੇਤਿ ਹੈ, ਮਾਨ
 ਕੇ ਦੇਤਿ ਹੈ, ਗਜਾਨ ਕੇ ਦੇਤਿ ਹੈ ਅਸ ਪੁਨੇ^੨ । ਨੰਦ ਕੇ ਦੇਤਿ ਅਨੰਦ ਕੇ
 ਦੇਤਿ ਹੈ, ਰੂਪ ਮੁਕੰਦ ਕੇ ਬਾਕ ਭਨੇ^੩ ॥ ੧੫ ॥ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਤੇ ਦਿਸ
 ਆਵਤਿ ਪਾਵਤਿ ਹੈ ਧਨ ਕੇ ਮਨ ਭਾਯੋਬਿੰਦ ਅਹਾਰ ਸ ਕੀਨਸਿ ਮਾਧਰ
 ਪੂਰਕ^੪, ਮੋਦਕ^੫, ਪੂਪ ਖੁਆਯੋ । ਭੂਰ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤਿ ਰਹੈ ਨਿਤ ਹੋਮ ਕਰੈ
 ਜਵ ਘ੍ਰਿਤ ਮੰਗਾਯੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਤਿ ਅਨੰਕਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨੈ ਜਸੁ ਯੋ
 ਬਿਬਰਾਯੋ ॥ ੧੬ ॥ ਰਾਤਿ ਕੇ ਠਾਨਿ ਕੈ ਤਯਾਗ ਮਹਾਨ ਅਲੱਖ ਕੀ ਸੇਵ
 ਕਰੈ ਓਰ ਮਾਹੀ । ਪਾਣ ਨਿਰੋਧਿ ਕੈ ਉਰਧ ਕੇ ਕਰਿ ਮੂਰਧ ਮੈ ਬਿਰਤਾ, ਨ
 ਚਲਾਹੀ^੬। ਚੰਚਲ ਜੈ ਮਨ ਕੇ ਬਸਿ ਮੈ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਅਗਾਧ ਤੇ ਨਾ ਨਿਕ-
 ਸਾਹੀ । ਕੋਤਿਕ ਕਾਲ ਬਿਤੀਤਹਿ ਬੈਠਤਿ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੈ ਬਿਰ ਪਾਹੀ
 ॥ ੧੭ ॥ ਏਯਾ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਰੀ ਅਰਾਧਨਾ ਅਲੱਖ ਰੂਪ ਗੁਰਦੇਵ ।
 ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੀਦੇ ਜਾਨਿ ਕੈ ਨਿਸਬਾਸਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥ ੧੮ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਪਠਿਬੈ
 ਕਰੈ ਅਪਨੀ ਅੰਸ ਸੁ ਜਾਨ ।—ਮੋਹਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਰਿਬੈ ਚਹਤਿ—ਅਸ ਸੰਕਲਪ
 ਪਛਾਨਿ ॥ ੧੯ ॥ ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਤਿਬੇਲੀ ਉਪਰ ਬੀਤ ਗਏ
 ਜਬਿਹੂੰ ਖਟ ਮਾਸ । ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਿਨ ਕਰਤਿ ਬਿਤਾਏ ਤਹੀਂ ਆਨਿ
 ਕੀਨਸਿ ਪਰਕਾਸ਼ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਗੁਭ ਧਾਰਜੋ ਪਾਵਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮ ਚੰਦ ਸਮ ਚਾਰੁ
 ਉਜਾਸ^੭ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੈ ਅਵਿਲੋਕਹਿ ਬਿਸਮਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਹਿ^੮
 ਦੁਤਿ ਰਾਸ ॥ ੨੦ ॥ ਵੇਖਿ ਨੁਖਾ ਕੇ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਬਧੋ ਅਨੰਦ, ਨ ਰਿਦੇ
 ਸਮਾਇ । ਦਾਨ ਬਹੁਤ ਰੰਕਨਿ ਕੇ ਦੀਨਸਿ ਲੇਤਿ ਆਸ਼ਿਖਾ ਕੇ ਹਰਖਾਇ
 ॥—ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸੁਤ ਕੇ ਸੁਤ ਹੈ ਪਤਿ ਕੇ ਬਾਕ ਅਬਹਿ ਬਿਦਤਾਇ—।
 ਸਕਲ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਮਹਾਂ ਅਰਾਧਤਿ ਕਰਹਿ ਤਿਹਾਵਲ ਕੇ ਬਰਤਾਇ
 ॥ ੨੧ ॥ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਂ ਪੌਤ੍ਰ ਕੀ ਜਾਨਤਿ ਯਾਂਤੇ ਉਤਸਵ ਕੇ ਅਧਿਕਾਇ ।

^੧ਜਦੋ ਜਦੋ ਹਨ। ^੨ਆਸਾਂ ਪੂਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ^੩ਮੁਕੰਦ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ(ਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ)ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ^੪ਪੂਰੀਆਂ। ^੫ਲੱਭੂ। ^੬ਪ੍ਰਫਲਾਂ ਨੂੰ ਚੋਕ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਦਵਾਰ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਚਲਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ^੭ਉਜਾਲਾ। ^੮ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨ ਹੀ ਮਨਹਿ ਮਨਾਵਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ 'ਏਕੰਕਾਰ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਰਾਇ । ਕਰੋ
 ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਮਮ ਅਬਿ ਰਹੈ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਬਰਖ ਬਿਤਾਇ । ਸਦ ਬਲਿ-
 ਹਾਰ ਜਾਉ ਤਿਸ ਦਿਨ ਪਰ ਸੁਤ ਕੋ ਸੁਤ ਜਬਿ ਮੁਖ ਦਿਖਰਾਇ ॥ ੨੨ ॥
 ਮਮ ਸੁਤ ਕੋ ਨਹਿ ਸੰਤਤਿ ਹੋਈ ਸੰਮਤ ਬੀਤੇ ਬਾਂਛਤਿ ਜਾਲ^੧ । ਤੀਨ
 ਲੋਕਪਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੈਂ ਜਾਨੈ ਅਬਿ ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਪੁੰਜ ਤੇਜ ਕੋ
 ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਜਨਮਹਿਗੋ ਅਸ ਸੰਦਰ ਬਾਲ । ਧੋਨ ਭਾਗ ਮੈਂ ਬਨੈ
 ਦਿਵਸ ਤਿਸ' ਇਮ ਮਾਤਾ ਕੋ ਮੋਦ ਬਿਸਾਲ ॥ ੨੩ ॥ ਸੰਗਤ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ
 ਆਇ ਘਨੋਰੀ ਨਿਕਟਿ ਨਿਕਟਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਤੇ ਬੰਦ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ
 ਬਹਾਦਰ ਦਰਸਹਿ ਬਾਂਛਤਿ ਫਲ ਕੋ ਪਾਇ ਬਿਲੰਦ । ਸੁਤ ਚਾਹਤਿ, ਬਿਤ
 ਕੇਤਿਕ ਚਾਹਤਿ, ਕੋ ਅਰੋਗ, ਚਹਿ ਕਿਤਿਕ ਅਨੰਦਾਕੇਤਿਕ ਭਗਤਿਭਾਉ
 ਕੋ ਜਾਚਤਿ, ਚਹਿ ਸਿਮਰਨ ਸਤਿਨਾਮ ਭੁਕੇਦ ॥ ੨੪ ॥ ਉਪਜਹਿ ਬ੍ਰਹਮ
 ਗਿਆਨ ਉਰ ਕੇਤਿਕ, ਨਵਨਿਧ ਸਿੱਧਾਂ ਕੇਚਿਤ ਪਾਇ । ਕੇਤਿਕ ਸੇਵਤਿ
 ਨਿਤ ਪਗ ਪੰਕਜ ਬਸਹਿ ਨਿਕਟਿ ਦਰਸਨ ਦਰਸਾਇ । ਕਰਹਿ ਦੇਗ
 ਕੋ, ਆਨਹਿ ਜਲ ਕੋ, ਬਸਤ੍ਰ ਪਖਾਰਹਿ ਧਰਿ ਚਿਤ ਚਾਇ । ਕੇਚਿਤ
 ਪਵਨ ਬੁਲਾਵਹਿ ਗੁਰੁ ਕੋ, ਕੋ ਪਨਹੀ ਕੋ ਪੌਛ ਬਨਾਇ ॥ ੨੫ ॥ ਧਰਹਿ
 ਭਾਉ ਕੋ ਚਰਨ ਪਖਾਰਹਿ, ਕੋ ਈਧਨ ਆਨਹਿ ਹਰਖਾਇ । ਸੁਖਮ
 ਬਸਤ੍ਰ ਮੇਲ ਬਹੁ ਦੇਕੈ ਕੋ ਪੇਸ਼ਿਲ ਲਸਾਵੈ ਬਨਿਵਾਇ । ਚੀਰ ਜਨਾਨੇ ਜ਼ਰੀ
 ਜੁਗਤ ਕੋ ਅਰਪਹਿ ਘਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਜਾਇ । ਆਨਹਿ ਅੰਨ ਕਿਤਿਕ
 ਬਹੁ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਿਤਾ ਘਿੱਤ ਲੰਗਰ ਮਹਿ ਪਾਇ ॥ ੨੬ ॥ ਕੌਨ ਕੌਨ ਸੇਵਾ ਕੋ
 ਗਿਨੀਅਹਿ ਕਰਹਿ ਆਨਿ ਹਿਤ ਨਿਜ ਕਲਜਾਨ^੨ । ਭਰੀ ਭੀਰ ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਕੋ ਚਹੁਦਿਸਿ ਰਹੈ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਹਿਤ ਨਿਜ ਠਾਨਿ । ਪਾਇ ਸਰਬ ਕੁਛ
 ਧਰਹਿ ਕਾਮਨਾ, ਹੋਹਿ ਕੀਰਤਨ ਸੁਨਹਿ ਸੁਜਾਨ । ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸੁਧਾ-
 ਰਨੈ, ਕੇਤਿਕ ਸਹਤ ਸਿੱਧਿ ਕੋ ਬਿਦਤਿ ਜਹਾਨ ॥ ੨੭ ॥ ਨਮੋ ਕਰਨਿ
 ਅਵਿਕਾਸ ਨ ਪਾਵਹਿ ਸੰਗਤਿ ਨਈ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਆਇ । ਇਕ ਰੁਖਸਦ
 ਹੋਵਹਿ ਕਰਿ ਬੇਦਨ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਜਸੁ ਬਿਦਤਾਇ । ਲਸਾਇ ਤਿਹਾ-
 ਵਲ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸਨਿ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬਹੁਤ ਬਾਰਿ ਬਰਤਾਇ । 'ਧੀਨ ਧੀਨ'

^੧(ਪੋੜ੍ਹ)ਚਾਹੁੰਦੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਬੀਤੇ । ^੨ਆਂਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਆਪਣੀ ਕਲਜਾਨ ਵਾਸਤੇ(ਸੇਵਾ)।

ਚਹੁਦਿਸਿਨਿ ਸੁਨਾਵਹਿ, ਇਮ ਮੰਗਲ ਸੁਖ ਕੈ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੨੮ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸਿ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਯਾਗ ਸਥਿਤ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰ-
 ਨਨ ਨਾਮ ਤੀਨ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੂ ॥੫੩॥ ੫੪. 'ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੋਂ ਕਾਂਸ਼ੀ'।
 ਦਹਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਕੈ ਬਾਸ ਤਹਿ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਇ। ਭਏ
 ਤਯਾਰ ਆਗੇ ਚਲਨਿ ਮਿਲੈ ਮਨੁਜ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸਭਿ ਤੇ
 ਰੁਖਸਦ ਹੁਇ ਗੁਰ ਚਾਲੇ। ਵਾਹਨ ਅਨਿਕ ਸਜਾਇ ਬਿਸਾਲੇ। ਸੰਗ
 ਫਕੀਰਨਿ ਕੈ ਸਮੁਦਾਇ। ਕਿਤਿਕ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਰ ਭਟ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥
 ਸਿਵਕਾ ਭੋਰੇ ਸੰਦੇਨ ਜਾਤਿਤਸਿ ਪ੍ਰਯਾਗ ਕੈ ਗਮਨੇ ਪ੍ਰਾਤਿ। ਥੋਰੇ ਕੋਸਨਿ
 ਭੋਰਾ ਕਰੈ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਆਗੇ ਚਲਿ ਪਰੈ ॥ ੩ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਮਨਤਿ
 ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ। ਜਿਸ ਕੇ ਗੁਨ ਗਨ ਪਾਵਨ ਰੂਰੇ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਪੁਰੀ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ
 ਭੋਰਾ ਕਰੈ ਹੋਰਿ ਸੁਭ ਥਾਇ ॥੪॥ ਜਥਿ ਹੀ ਸੰਗਤਿ ਕੈ ਸੁਧਿ ਹੋਈ। ਮਿਲੈ
 ਪਰਸਪਰ ਸਿਖ ਸਭਿ ਕੋਈ। ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ ਕੈ ਕਰਿ ਤਯਾਰੀ।
 ਜਾਇ ਸੁ ਅਰਪੀ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ।
 ਧਰੇ ਭਾਵਨਾ ਗੁਰ ਤੋ ਪਾਈ। ਮੁੱਖਿ ਮਸਿੰਦ ਆਇ ਪਗ ਪਰੈ। ਦਰਬ
 ਜਿਤਿਕ ਸਭਿ ਆਗੇ ਧਰੈ ॥ ੬ ॥ ਜੀਵਨ ਲਾਭ ਲਹੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ।
 ਆਇ ਕਰਹਿ ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਰਸਨ। ਨਾਨਾ ਭਾਂਤਿਨਿ ਉਤਸਵ ਕਰੈ।
 ਲਜਾਇ ਤਿਹਾਵਲ ਆਗੇ ਧਰੈ ॥ ੭ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਗੁਰੂ ਭੋਰੇ ਰਾਖਾ।
 ਰਾਖਹਿ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਅਭਿਲਾਖਾ। ਸਿੱਖਸਨਿ ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਬਰ ਜਾਰੇ।
 ਦੇਖਿ ਭਾਉ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਰੇ ॥ ੮ ॥ ਪਸਰੈ ਸੁਜਸੁ ਅਧਿਕ ਬਿਚ
 ਕਾਂਸ਼ੀ। ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਨਰ ਜਿਤ ਕਿਤੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ। ਬਹੁ ਪੰਡਿਤ ਬਿੰਦਸਾ
 ਮਹਿ ਨਿਪੁਨ। ਆਵਤਿ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਿਤ ਦਰਸਨ ॥ ੯ ॥ ਸੰਨਾਸੀ ਬਹੁ
 ਤਪੀ ਦਿਗੰਬਰ*। ਅਨਿਕ ਭੋਖ ਜੇ ਪਹਿਰਤਿ ਅੰਬਰ। ਪੁਛਹਿ ਆਨਿ
 ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਰਨੈ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ ਸਤਿਗੁਰ ਬਰਨੈ ॥੧੦॥ ਜਸ ਜਸ
 ਜਿਨ ਜਿਨ ਬੂਝਨਿ ਕਰੈ। ਤਸ ਤਸ ਉਤਰ ਗੁਰੂ ਉਚਰੈ। ਹਰਖਹਿ
 ਸੁਨਿ ਉਸਤਤੀ ਬਖਾਨੈ। 'ਜਥਾ ਜੋਗ ਜਗ ਗੁਰ ਹਮ ਜਾਨੈ' ॥੧੧॥ ਸਿੱਖ
 ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਹੋਵਤਿ ਆਇ। ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਧਰਿ ਬਰ ਕੋ ਪਾਇ। ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ
 ਕੋ ਲਗੈ ਦਿਵਾਨ। ਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਸਤਿਗੁਰ ਬਖਾਨਿ ॥ ੧੨ ॥
 'ਇਹ ਪੁਰਿ ਸ਼ਿਵ ਕੋ ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮ। ਰਹਹਿ ਮਿਤ ਸਿਖ ਨਿਰਮਲ
 *ਬਹੁਤੇ ਮਨੁਖ ਮਿਲਦੇ ਹਨ (ਆ ਕੇ)। *ਦਿੰਦੇ ਹਨ। *ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ। *ਭਾਵ ਨਾਂਗੇ।

ਆਤਮ*। ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਕੋਠਾ ਅਹੈ ॥ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਓਰ ਧਰਿ ਬਰ ਰਹੈ ॥
 ੧੩॥ ਪਾਵਨ ਛੇਤ ਆਦਿਕੋ ਭਯੋ । ਨੀਲਕੰਠ* ਰਚਿ ਸੋ ਰਚਿ ਦਯੋ । ਜੇ
 ਮਾਨਵਬਾਸਹਿ ਸਮੁਦਾਇ। ਗਤਿ ਦੇਵਨਿ ਮਹਿ ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ॥ ੧੪॥ ਸਿਮ
 ਰਹੁ ਸੁਖਦਾ ਨਿਤ ਸਤਿਨਾਮ । ਸ਼ੰਕਰ ਪੁਰੀ ਬਸਹੁ ਕਰਿ ਧਾਮ* । ਸੁਨਿ
 ਕਰਿ 'ਕਾਂਸ਼ੀ ਮਹਿ ਗੁਰੁ ਆਏ। ਕੋਤਿਕ ਦਸੋਸ ਬਸੇ ਮਨ ਭਾਏ' ॥ ੧੫ ॥
 ਸੰਗਤਿ ਜੋਨਪੁਰੋ* ਕੀ ਆਈ । ਅਪਰ ਜਿ ਗਾਮ ਨਗਰ ਗਿਰਦਾਈ* ।
 ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਤਹਿ ਆਗਵਨੂ । ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੇ ਆਏ ਤਜਿ ਭਵਨੂ॥ ੧੬॥
 ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਅਰਪੰਤੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਕਰੰਤੋ । ਪਰ
 ਪੰਕਜ ਕੀ ਰਜ ਕੋ ਲੈਕੋ। ਸਿਰ ਮੁਖ ਪਰ ਫੇਰਹਿ ਹਿਤ ਕੈ ਕੈ॥ ੧੭॥ ਜਨਮ
 ਲਾਭ ਸਿੱਖਨਿ ਸਭਿ ਲੀਨਾ । ਧਰਿ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਦਰਸ ਗੁਰੁ ਕੀਨਾ । ਇਕ
 ਭਾਈ ਗੁਰੁਬਖਸ਼ ਹੁਲਾਸੀ । ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਜਵਨ ਪੁਰ ਬਾਸੀ* ॥ ੧੮ ॥
 ਪੇਮੀ ਮਹਾਂ ਭਜਨ ਕੋ ਕਰਿਤਾ । ਰਿਦੈ ਧਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਧਰਿਤਾ । ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਤੋਗਥਹਾਦਰ ਤੀਰ । ਕਰਨੈ ਭਜਨ ਤਿਨ ਧੁਨਿ ਗੰਭੀਰ ॥ ੧੯॥ ਧਰਿ
 ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਂ ਧੁਨਿ ਸਾਥ । ਕਰਹਿ ਸੁਨਾਵਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਥ । ਏਕ
 ਜਾਮ ਲਗਿ ਕਰਤਿ ਰਹਨੈ ਹੈ । ਸੁਨਿ ਗੁਰੁਦੇਵ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮਿ ਲਹਨੈ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥
 ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਸਾਲਾ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਬਰ ਦੀਨਸਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ।
 'ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਗੁਰੁਬਖਸ਼ ਨਿਹਾਲ । ਨਹੀਂ ਵਸਹਿ ਨਿਸ਼ਠੁਰ ਜਮਜਾਲ'
 ॥ ੨੧ ॥ ਭੁਵਘਰ ਪੁੱਤ ਹੋਇ ਹੈ ਜੋਈ । ਕਿਰਤਨ ਕਰਹਿ ਭਜਨ ਕੋ
 ਸੋਈ । ਤੋਹਿ ਬੀਸ ਤੋ ਕਿਰਤਨ ਕਥਾ । ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਸੰਗਤਿ ਜਥਾ*
 ॥ ੨੨ ॥ ਪੁਨ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਪਰ ਲਪਟਾਈ । ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਿ

*ਰਿਦੈ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਕੇ ਸੋਸਟ (ਸਿਖ) ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । *ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ (ਕਾਂਸ਼ੀ) ਮੁੱਢ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । *ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ । *ਗੋਮਤੀ ਕਿਠਾਰੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਠਾਕੋਂ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ । *ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਦੇ । *ਜੋਨ ਪੁਰ ਵਸਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ (ਆਇਆ) । *ਜਮ ਦੇ ਕਠਨ ਜਾਲ ਵਿਚ । *ਕਵਿ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੀਰਥ

ਦਾ ਉਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਤਮ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ । ਸਿਖ ਉਥੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੋਠਾ ਦੱਸਦੇ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਨਾਂਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਤੀਹ ਚਾਲੀ ਭੇਰੇ ਹਨ । ਅੰਕ ੧੩ ਦਾ ਵਾਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਤੋਈ ਤਿਨ ਕੇ ਮਸਤਕ ਪਰ ਕਰ ਧਰਿ ਕਰਿ । ਹਰਖ ਮਹਾਂ ਸਿੱਖਿਨਿ ਉਰ
 ਭਰਿ ਭਰਿ ॥ ੨੩ ॥ ਬਿਦਾ ਭਈ ਗੁਰੁ ਜਸੁ ਕੋ ਗਾਵਤਿ । ਬਰ ਬਹੁ ਲੈ ਲੈ ਉਰ
 ਉਮਗਾਵਤਿ । ਇਮ ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀ ਨਿਹਾਲ । ਕਿਤਿਕ ਦੁਨੈਸ ਬਸਿ
 ਤਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੨੪ ॥ ਆਦਿ ਜੋਨਪੁਰਿ ਸੰਗਤਿ ਜੋਤੀ । ਭਈ ਬਿਦਾ ਲੈ
 ਅਭਿਮਤਿ ਤੋਤੀ । ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੂਰ ਕਰਜੈ ਹੈ । ਚਲਨਿ ਮਨੋਭ
 ਅੰਗ ਧਰਜੈ ਹੈ ॥ ੨੫ ॥ ਸਹਸਰਾਵ* ਕੋ ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ । ਤਹਿ ਇਕ ਬਸਹਿ
 ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਭਾਰੀ । ਗੁਰੁ ਕੋ ਸਿੱਖ ਹੁਤੋ ਅਭਿਰਾਮ । ਚਾਚਾ ਢੰਗੋ ਤਿਸ
 ਕੋ ਨਾਮ ॥ ੨੬ ॥ ਗੁਰਮੁਖ ਸੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪਸਾਰੋ । ਪ੍ਰਗਟ ਪੇਮ ਤੇ ਪ੍ਰਣ
 ਤਿਨ ਧਾਰੋ । ਨਵੇਂ ਸਦਨ ਅਪਨੋ ਚਿਨਵਾਇਵ । ਉਚੈ ਦੁਾਰ ਬਡੋ ਰਖਵਾ-
 ਇਵ ॥ ੨੭ ॥ ਅੰਦਰ ਮੰਦਰ ਸੰਦਰ ਕੀਨਿ । ਅਜਰ ਚਾਰ ਚੌਕੋਨ ਨਵੀਨ ।
 ਆਛੇ ਦਰ ਤਿਨ ਕੇ ਰਖਵਾਇਰਚਵਾਵਹਿ ਸਭਿ ਆਪ ਬਤਾਇ ॥ ੨੮ ॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਗਤ ਭੀ ਇਕ ਠੌਰ । ਹੋਰਜੈ ਸਭਿਨਿ ਵਹਿਰ ਕੋ ਪੌਰ ।
 ਘਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ਤੇ ਬਡੋ ਕਰਾਯੋ । ਰਿਦੈ ਬਿਥੈ ਸੰਸੈ ਉਪਜਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਬੁਝਨਿ
 ਕਰਜੈ ਸਭਿਨਿ ਨੇ ਐਸੇ । ਪੌਰ ਇਤੋ ਕਰਿਵਾਯਹੁ ਕੈਸੇ ? । ਸਰਬ
 ਸਦਨ ਕੋ ਤਜਯੋ ਪ੍ਰਮਾਨ । ਰਾਖਯੋ ਦੁਰਾ ਕੁਤੋ ਮਹਾਨ* ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨਿ
 ਢੰਗੋ ਨੇ ਉਤਰ ਦੀਨਾ । ਮਦਨ ਚਿਨਵਤਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਣ ਕੀਨਾ । ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਆਵਹਿਗੇ ਮਮ ਛੋਰੇ ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ ਘਟ ਘਟ ਕੇਰੇ ॥ ੩੧ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਹਿਤ
 ਮੈਂ ਕਰਜੈ ਨਿਕੇਤ । ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਹਿ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਮੇਤ । ਸਸਤਨਿ ਸਹਤਿ
 ਅਰੁਵਿ ਤੁਰੰਗ । ਆਵਹਿਗੇ ਜਬਿ ਭਏ ਉਤੰਗ ॥ ੩੨ ॥ ਵਹਿਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਭੁ
 ਉਤਰਨਿ ਕਰੈਂ । ਚਢੇ ਤੁਰੰਗਮ ਮਮ ਘਰ ਬਰੈਂ । ਉਤਰਿ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ
 ਬਿਰ ਜਾਇ । ਵਹਿਰ ਉਤਰਿ ਨਹਿ ਪਗ ਸੋਂ ਆਇ ॥ ੩੩ ॥ ਯਾਂਤੇ ਰਚਯੋ
 ਬਡੇ ਮੈਂ ਪੌਰ ਮੈਂ ਹੋਰ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਰਮੌਰਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿਗੇ ਆਵਹਿ ਘਰ
 ਮਹਿ । ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਮਹਿ ॥ ੩੪ ॥ ਕਹਤਿ ਸੇਤ ਅਰੁ ਬੇਦ
 ਪੁਰਾਨ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਭਗਵਾਨ । ਪੂਰਨ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੰਗਸਾ

* ਮਨ ਇੱਛਤ (ਬਰ) । * ਨਾਮ ਹੈ ਨਗਰ ਦਾ, ਸਸਰਾਮ । * ਵਿਹੜਾ । * ਦੱਸ ਦੱਸ ਕੇ । * ਅੰਦਾਜ਼ਾ ।
 * ਕਿਉਂ ਵਡਾ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਕੇਡਾ ਵਡਾ ਰਖਿਆ ਹੈ । * ਉੱਚੇ ਹੋਏ ਹੋਏ । * ਬਾਹਰ ਉਤਰ ਕੇ ਪੈਰੀਂ
 ਚੱਲਕੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਆਵਣ । * ਸਸਰਾਮ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਰ ਬੰਗਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਕ
 ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਹੈ । ਇਥੇ ਨਾਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ
 ਤੇ ਬਾਗ ਹੈ, ਅਰ ਸਿੱਖੀ ਵਸੋਂ ਬੀ ਹੈ ।

† ਪਾ:—ਹੋਰੋ=ਹੋਲਾ ਹਾਂ ।

ਦਾਸਨਿ^੧। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਸੈ ਕੀਨਿ ਬਿਨਾਸਨ^੨॥ ੩੫॥ ^੩ਬਿੰਦਾ ਬਧਿ
ਅਰੁ ਦਰਬ ਸਮਾਜ। ਐਸੂਰਜ ਬਡੇ ਸੁ ਦੇਸਨਿ ਰਾਜ। ਅਪਰ ਅਨੈਕ
ਭਾਂਤਿ ਬਡਿਆਈ। ਤਪਨਿ ਘੋਰ ਤਪਤੇ^੪ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੩੬॥ ਨਹਿ ਦੇਖਤਿ
ਇਨ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਭੂਲ। ਰਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਨਿਤ ਅਨਕੂਲ। ਦਾਸਨਿ ਪਾਸ ਦੌਰ
ਕਰਿ ਆਵਹਿ। ਜਿਮ ਜਨ^੫ ਮਨ ਹੈ ਤਥਾ ਕਰਾਵਹਿ॥ ੩੭॥ ਨਾਮਦੇਵ
ਕੇ ਸੰਗ ਫਿਰੇ ਹੈ। ਛਾਵਨ ਛਪਰੀ^੬ ਕਾਜ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਪੰਡੇ ਕੀਨਿ
ਪਿਛਾਰੀ। ਫੇਰਿ ਦੇਹੁਰਾ ਬਿਰੇ ਅਗਾਰੀ॥ ੩੮॥ ਧਨੇ ਕੇ ਬਛੁਰੇ ਗਨ ਚਾਰੇ।
ਕੀਨਸਿ ਰੋਟੀ ਛਾਛ^੭ ਅਹਾਰੇ। ਬਦਰੀ ਫਲ ਸਵਰੀ^੮ ਤੇ ਖਾਏ। ਬਿਦਰ
ਦਾਸ ਲਖਿ ਤਿਸ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ॥ ੩੯॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਆਦਿ ਜੁ ਗੁਰੁ ਭਏ।
ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾਸ ਗ੍ਰਿਹ ਗਏ। ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਕੋ ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰਤਿ। ਪ੍ਰੇਮ
ਹੋਰਿ ਤਿਸ ਢਿਗ ਪਗ ਧਾਰਤਿ॥ ੪੦॥ ਇਮ ਗੁਨੁ ਸੁਨਿ ਮੈ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰੀ।
ਕੀਨਸਿ ਨਿਸ਼ਚੈ ਰਿਦੈ ਮਝਾਰੀ।—ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਆਇ ਜ਼ਰੂਰ।
ਕਰਹਿ ਪਤੰਗਸਾ ਮੇਰੀ ਪੂਰ—^੯॥ ੪੧॥ ਇਮ ਫੱਗੋ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ।
ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰੇ। ਗੁਰੁ ਚਰਨਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਪਾਈ।
ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਤਿ ਸੁਖਦਾਈ॥ ੪੨॥ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਕੇ ਗੁਨ ਏਹੁ।
ਕੋਸ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਜਨ ਲਖਿ ਲੇਹਿ^{੧੦}। ਹੋਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਪ ਮਨ ਕੋ ਭਾਰੀ। ਗਏ
ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਮਝਾਰੀ॥ ੪੩॥ ਦਰਸਨ ਦੀਨਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਜੇ। ਗੁਰ
ਸਥਾਪਿ ਮੰਜੀ ਬੈਠਰਜੇ। ਅਬਿ ਲੋ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਧਰਾਵਤਿ। ਅਨਿਕ
ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵਤਿ॥ ੪੪॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬਾਹੁ ਬਿਸਾਲਾ।
ਗਮਨੇ ਪੁਰਿਕਸ਼ਮੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਬਿਧਾ ਸਿੱਖਨੀ ਨਿਜ ਕਰਕਾਤਿ^{੧੧}। ਪੋਜਿਸ਼
ਪਹਿਰਾਈ ਗੁਰੁ ਗਾਤ॥ ੪੫॥ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਧਾਏ। ਉਲਘੇ
ਬਿਖਮ ਸੈਲ ਸਮੁਦਾਏ। ਕੌਨ ਕੌਨ ਗਿਨੀਅਹਿ ਗੁਨ ਰੂਰੇ। ਜਥਾ ਕਰੈ
ਜਗ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰੇ॥ ੪੬॥ ਫੱਗੋ ਕੀ ਪਰਤੰਗਸਾ ਸੁਨੀ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ
ਮਹਿਮਾ ਬਡ ਗੁਨੀ। ਭਏ ਸਿੱਖਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਮੁਦਾਇ। ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਰਖੀ
ਵਸਤੁ ਗਨ ਲਾਇ॥ ੪੭॥ ਸਕਲ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਗੁਰ ਆਗਵਨੁ। ਸੁੰਦਰ

^੧(ਸੰਗਤ ਨੇ ਆਪਣਾ) ਸੰਸਾਰ ਦੁਰ ਕੀਤਾ। ^੨ਫਿਰ ਚਾਰਾ ਫੱਗੋ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ^੩ਘੋਰ ਤਪਾਂ ਨੂੰ ਤਪਦੇ ਹਨ। ^੪ਥਾਸਾਂ ਦੇ। ^੫ਛੱਪਰ ਛੱਤਣ ਦਾ। ^੬ਲੱਸੀ। ^੭ਫੀਲਣੀ। ^੮ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ। ^੯ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਦਾ। ^{੧੦}ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕੱਤਕੇ।

ਭੇਟ ਧਰਹਿ ਨਿਜ ਭਵਨੁਜਿਮ ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਉਪਜੈ ਹੈ। ਸਭਿ ਕਾਨਨ^੧
ਚੰਦਨ ਬਨਿ ਜੈਹੈ ॥ ੪੮ ॥ ਢੰਗੋ ਤੇ ਪ੍ਰਣ ਸੁਨਿ ਤਿਮ ਸਾਰੇ । ਗੁਰੂ
ਉਡੀਕਤਿ ਸੰਝ ਸਕਾਰੇ । ਤਿਨ ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਜਾਨਿ । ਕਾਂਸੀ ਤੇ
ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨ ॥ ੪੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰਿਚੈ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ
‘ਕਾਂਸੀ ਆਗਮਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੫੪ ॥

੫੫. [ਸਸਰਾਮ ਚਾਚੇ ਢੰਗੋ ਦੇ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਰਤਨਾਕਰ ਗੁਰ ਰਸਾਨ ਕੋ ਦੇਸਨਿ ਪਸਾਨਾ ਕੀਨਿ । ਉਖਰ^੨
ਪੋਖਰ^੩ ਸਭਿ ਭਰੇ^੪ ਸਿੱਖੀ ਪੰਥ ਨਵੀਨ^੫ ॥ ੧ ॥ ਥੋਪਈ ॥ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਣ
ਹਿਤ ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੇਰਾ । ਕਰਯੋ ਕੂਚ ਕਾਂਸੀ ਤੇ ਛੋਰਾ । ਥੋਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭੋਰ ਤੇ
ਦਾਸਨਿ । ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਹਾਥ ਸਰਾਸਨ^੬ ॥ ੨ ॥ ਭਾਬਾ ਖੜਗ ਬੰਧਿ ਕਟ
ਸੰਗੋ । ਗਮਨਤਿ ਹੁਇ ਅਸਵਾਰ ਤੁਰੰਗੋ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਨੁਖਾ ਸਮੇਤ ।
ਡੋਰੇ ਸਮੰਦਨ ਪਰ ਛਬਿ ਦੇਤਿ ॥ ੩ ॥ ਕਬਿ ਸ਼ਿਵਕਾ ਪਰ ਚਵਹਿ ਗੁਸਾਈ^੭ ।
ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਾਰਗ ਉਲਘਾਈ । ਪਹੁੰਚਤਿ ਭੇ ਮਿਰਜਾ ਪੁਰਿ ਨਗਰੀ । ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਸੁਧਿ ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ॥ ੪ ॥ ਉਪਹਾਰਨਿ ਲੇ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ^੮ ।
ਆਦਰ ਹਿਤ ਆਏ ਅਗਵਾਰੀ । ਮਿਲੇ ਧਾਇ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਉਮਾਹਤਿ ।
ਜਥਾ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਜਲ ਕੇ ਚਾਹਤਿ ॥ ੫ ॥ ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਨਿਜ ਸੀਸ
ਝੁਕਾਵਹਿ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਦ ਅਰਬੰਦ ਲਗਾਵਹਿ । ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਸਿਵਰ
ਕਰਿਵਾਸਵਾਕਰਤਿ ਭਏ ਜਿਮ ਗੁਰੂ ਫਰਮਾਯਵ ॥ ੬ ॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ
ਕੀ ਕਰਿ ਸੇਵਾ । ਕਰੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇਵਾ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਟਹਿਲ
ਬਿਸਾਲਾ । ਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੭ ॥ ਹੁਤੀ ਇਕੱਤ
ਜੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਰ । ਧਰਯੋ ਆਨਿ ਕਰਿ ਦਰਬ ਉਦਾਰ । ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ
ਸੰਦਰ ਦੀਨਿ । ਅਰਪਨ ਸਕਲ ਅਕੋਰਨ ਕੀਨਿ ॥ ੮ ॥ ਇਕ ਦੁਇ
ਕਰਿ ਮੁਕਾਮ ਗੁਰ ਚਲੈ । ਮਗ ਮੈਂ ਬਹੁ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ । ਅਰਪਿ
ਉਪਾਇਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨੈ । ਜਾਚਹਿ ਬਰ ਕੋ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੈ ॥ ੯ ॥ ਕਰਤਿ
ਜਾਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਹਾਲ । ਅਨਿਕ ਨਰਨਿ ਕੇ ਬੰਧਨ ਟਾਲਿ ਜੈ ਜੈਕਾਰ
ਹੋਇ ਤਹਿ ਰਹੈ । ਪੁਰਿ ਗੁਮਨਿ ਸਭਿ ਨੇ ਜਸ ਕਹਯੋ ॥ ੧੦ ॥ ਜਥਾ ਮਹਾਂ
^੧ਸਾਰਾ ਬਨ । ^੨ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ । ^੩ਕੱਲਰ ਵਾਲੀ ਝੁਮੀ । ^੪ਥੋਪੜ । ^੫(ਨਾਮ
ਰੂਪੀ ਜਲ ਨਾਲ)ਭਰਦਿੱਤੇ ਸਿੱਖੀ ਰੂਪ ਨਵੀਨ ਪੰਥ(ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨ ਅਧਿਕਾਰੀ)ਭਾਵ ਸਭਨਾਂ
ਵਿਚ ਭਰਿਆ । ^੬ਹਥ ਵਿਚ ਧਨੁਖ ਧਾਰੇ । ^੭ਭਾਵ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਟਿਕ ਕੇ ।

ਘਨ ਉਮਡਹਿ ਸਾਵਨ । ਬਲ ਉਚਾਵਰੀ ਕਰਹਿ ਬਸਾਵਨਿ । ਤਪਤ
 ਹਰਹਿ ਸਭਿ ਕੀ ਇਕਸਾਰ । ਤਥਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਤਿ ਇਕਬਾਰ ॥ ੧੧ ॥
 ਚਲਤਿ ਚਲਤਿ ਕ੍ਰਮਨਾਸ਼ਾ* ਸਲਿਤਾਤਹਾਂ ਆਇ ਹੋਰਯੋ ਜਲ ਚਲਤਾ॥
 ਉਤਰਿ ਤਹਾਂ ਕੀਨਸਿ ਇਸ਼ਨਾਨਾ । ਜੇ ਅਪਵਿੱਤ ਅਹੈ ਅਸਥਾਨਾ ॥
 ੧੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਸੋ ਹੋਹਿ ਪੁਨੀਤ । ਮਹਾਂ ਵੈਸ਼ ਤਿਸਾ ਜਾਇ ਬਿਤੀਤ।
 ਪੁਨ ਸੰਤਨਿ ਸੋ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । ‘ਹੁਤੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ੰਕੂ’ ਭੂਪ ਮਹਾਨਾ॥੧੩॥ ਮਨਿ
 ਗਨ ਤੀਰਥ ਗਨਾ ਜਲ ਲੀਨੋ । ਤਿਸ ਨਿਪ ਕੋ ਮਜਨਾਵਨਿ ਕੀਨੋ ।
 ਤਿਸ ਤੋ ਨਦੀ ਕਹੈ ਕ੍ਰਮਨਾਸ਼ਾ । ਅਥਿ ਤੋ ਭੁਈ ਕੁਕਰਮ ਬਿਨਾਸਾ† ॥
 ੧੪ ॥ ਗਮਨੋ ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ ਅਗਾਰੀ । ਸਹਸਰਾਵੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿ ਮਝਾਰੀ।
 ਸਭਿ ਕੋ ਤਜਾਗ ਇਕਾਕੀ ਭੁਏ । ਨਿਜ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਬੰਗ ਚਲਾਏ॥ ੧੫ ॥
 ਕਹੁਯੋ ‘ਪਿਛਾਰੀ ਸਗਰੇ ਆਵਹੁ । ਮੰਦ ਮੰਦ ਮਾਰਗ ਯਮਨਾਵਹੁ । ਹਮ
 ਨੈ ਕਰਨੋ ਕਾਜ ਅਗਾਰੇ’ । ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੰਗ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥
 ਚਾਰਾ ਢੰਗੋ ਕੇ ਘਰ ਗਏ । ਕਰੀ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਪੁਰਤਿ ਭੁਏ । ਪੌਰ ਸਦਨ
 ਕੋ ਬਡੋ ਚਿਨਾਯੋ । ਪ੍ਰੇਮ ਭੌਰ ਗੁਰ ਐਚਿ ਮੰਗਾਯੋ ॥ ੧੭ ॥—ਵਾਹਨ
 ਚਢੇ ਅਜਰ ਮਹਿ ਆਵੈ—। ਇਮ ਪੁਣ ਠਾਨਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਧਾਵੈ ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੋਗਥਹਾਦਰ ਚੰਦ । ਆਏ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ ਬਿਲੰਦ ॥ ੧੮ ॥
 ਗਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੁਹਾਇ ਨਿਖੰਗ । ਹਾਥ ਸਰਾਸਨ ਦੀਰਘ ਅੰਗ ।
 ਬਾਜ ਅਰੂਢੇ ਅੰਤਰ ਬਰੇ । ਅਜਰ ਰੁਚਿਰ ਮਹਿ ਸ਼ੋਭਤਿ ਖਰੇ॥੧੯॥ ਇਤ
 ਉਤ ਨਰ ਹੋਰਹਿ ਸਮੁਦਾਇ । ‘ਇਹ ਕੋ ਨਭ’ ਤੋ ਉਤਰਯੋ ਆਇ ?
 ਮਹਾਰਾਜਾ^{੧੦} ਸਮ ਬਡ ਉਤਸਾਹੀ। ਕਿਤ ਤੋ ਸ਼ੰਕਮਾਨ^{੧੧} ਚਿਤ ਨਾਂਹੀ॥੨੦॥
 ‘ਉ’ ਥੇ ਨੀਵੈ । ‘ਕਾਂਸ਼ੀ ਤੋ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਇਕ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਮ । ‘ਤਿਸ (ਤੀਰਥ
 ਦਾ) । ‘ਨਾਮ ਰਾਜਾ ਦਾ । ‘ਬਹੁਤੋ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ । ‘ਨੁਹਾਇਆ । ‘ਭਾਵ ਕੁਕਰਮ ਬਿਨਾਸਾ ਨਾਮ
 ਬਣ ਗਿਆ ਹੁਣ ਤੋਂ । ‘ਸਸਰਾਮ ਨਾਮ । ਅਸਲ ਨਾਮ ਹੈ ‘ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਆਗਮ’ । ‘ਅਕਾਸ਼ ।
^{੧੦}ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਵਤ । ^{੧੧}ਸ਼ੰਕਾ ਵਾਲਾ । *ਪਾ:—ਕ੍ਰਮਨਾਸ਼ਿਨ । †ਇਥੇ ਕਵੀ ਜੀ
 ਪੁਨੀ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਨਦੀ ਨੂੰ ਲੋਕੀ ਕਰਮ ਨਾਸ਼ਾ ਕਹਿਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਸੁਭ
 ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ
 ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ, ਤਿਵੇਂ ਉਹ ਰੂਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ
 ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਛੋਹਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਗਈਆਂ । ‘ਪਸੂ ਪਰੇਤਹੁ
 ਦੇਵ ਕਰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥’

[੧. ੨. ੩.]

ਬਦਨ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤਿ ਕਮਲ ਸਮਾਨ। ਨੇਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਜਾਨ। ਦੀਰਘ
 ਭੁਜਾ ਬਸਤ੍ਰ ਸਭਿ ਧਾਰੀ। ਗਰ ਜਾਮਾ ਜਿਨ ਕੇ ਦੁਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੧ ॥
 ਆਇ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਵਿਸੀ ਧਾਮੁ। ਨਿਭੈ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਤਨ ਅਭਿਰਾਮੁ। ਭਏ
 ਅਚੰਭੈ ਦੇਖਤਿ ਰੂਪ। ਜਨੁ ਉਤਰੈ ਇਹ ਦੇਵ ਸਰੂਪ ॥ ੨੨ ॥ ਮਸਤਕ
 ਮਹਾਂ ਦਿਪਤ ਹੈ ਜੋਤਿ। ਅਹਿਲਾਦਕ ਜਨੁ ਚੰਦ ਉਦੋਤਿ। ਤਬ ਚਾਚਾ
 ਫੱਗੋ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਠਾਂਢੇ ਅਜਰ ਗੁਰੁ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਨਿਸ਼ਚੈ ਭਯੋ ਨ
 -ਹੈ ਗੁਰੁ ਏਹੀ-। ਖਿਚੈ ਜਾਤਿ ਮਨ ਤਉ ਸਨੇਹੀ। ਬਿਕਸਤਿ ਜਾਤਿ
 ਬਦਨ ਜਲਜਾਤਾ। ਦੇਖਤਿ ਰਿਦਾ ਉਮਗਿ ਹੁਲਸਾਤਾ ॥ ੨੪ ॥ ਸਹਜ
 ਸਭਾਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧੈਤਾ। ਖਰੇ ਸਮੁਖ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਿਤਵੈਤਾ। ਬੁਝਿ ਨ ਸਕਹਿ
 ਤੋਜ ਦਰਸੈਤਾ। ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਤਿ ਬੋਲੈ ਭਗਵੈਤਾ ॥ ੨੫ ॥ 'ਹੈ ਫੱਗੋ !
 ਤੈਂ ਪੂਣ ਅਤਿ ਧਾਰੈ। ਘਰ ਕੇ ਪੈਰ ਬਿਸਾਲ ਉਸਾਰੈ। ਹਮ ਅਤਿ ਦੂਰ,
 ਨ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੈ। ਕਿਮ ਆਵਹਿਰੈ, ਨਹਿ ਨਿਰਧਾਰੈ ॥ ੨੬ ॥ ਪੰਥ ਸੰਕਰੇ
 ਕੋਸਨਿ ਕੇਰਾ। ਕਿਤੇ ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੈ ਡੇਰਾ। ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮ
 ਮਹਾਨ। ਸੰਗਤਿ ਸੇਂ ਸੁਨਾਇ ਪੂਣ ਠਾਨਾ ॥ ੨੭ ॥ ਤੁਮ ਮਨਸ਼ਾ ਕੇ ਪੂਰਨ
 ਹੋਤੁ। ਸਦਨ ਪਵੇਸ਼ ਬਾਜਾ ਸਮੇਤ। ਤੋਰ ਪੁਤੰਗਸਾ ਪੂਰਨ ਕਰੀ। ਜਿਮ
 ਇੱਛਾ ਤਿਮ ਕਰਿ ਇਸ ਘਰੀ ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਨਿ ਫੱਗੋ ਕੇ ਨਿਸ਼ਚੈ ਭਯੋ।
 -ਇਹ ਗੁਰੁ ਤੇਰਾ ਬਹਾਦਰ ਅਯੋ-। ਤਤਭਿਨ ਉਮਗੈ ਰਿਦੇ ਬਿਲੀਦ। ਦੇਖਿ
 ਚੰਦ ਕੇ ਸਿੰਧੁ ਮਨੀਦ ॥ ੨੯ ॥ ਭਰੇ ਬਿਲੋਚਨ ਮਾਹਿਦ ਅਨੀਦ। ਮੁਕਤਾ
 ਸਮ ਛੁਟਤਿ ਜਲ ਬੰਦ। ਮੁਖ ਪਰਪੁਲਤ ਅੱਸੂ ਕੇ ਸੰਗ। ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ
 ਦੇਖਤਿ ਚੰਦ ਤੁਰੰਗ ॥ ੩੦ ॥ ਭਾ ਸਬੰਭ ਕੁਛ ਕਹੈ ਨ ਜਾਈ। ਰੁਕੈ ਕੰਠ
 ਮੁਖ ਗਿਰਾ ਨ ਆਈ। ਚਖਨਿ ਸਪਲਕ ਬਿਰਯੋ ਰਹਿ ਆਗੈ। ਬਹੁਰ
 ਪਾਇ ਸੁਧਿ ਕੇ ਬਭਭਾਰੈ ॥ ੩੧ ॥ ਪੂਜਤਿ ਰਹੈ ਜਿਸੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ। ਹੁਤੇ
 ਪ੍ਰਯੋਕ ਰਚੈ ਸੁਭ ਭਾਂਤੀ। ਕਰਿ ਤੁਰਨਤਾ ਆਨਿ ਭਸਾਯਹੁ। ਸੰਦਰ
 ਆਸਤਰਨ ਸੇਂ ਛਾਯਹੁ ॥ ੩੨ ॥ ਧਰੇ ਮੁਲਾਇਮ ਬਰ ਉਪਧਾਨ। ਰੋਸਮ ਡੈਰੈ
 ਤਨੀ ਮਹਾਨ। ਜਾਇ ਰਕਾਬ ਗਹੀ ਤਬਿ ਹਾਥ। ਤੁਰੰਗ ਉਤਾਰੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ

‘ਕਵਲ ਵਾਂਙੂ ਮੁਖ।’ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਡਲਦਾ ਪਿਆ ਹੈ। ‘ਘੋੜੇ।’ ਭਰ ਗਿਆ ਹੋਯਾ
 ਨਾਲ। ‘ਬੰਭ ਵਾਂਙੂ’ ਹੈ ਗਿਆ ਭਾਵ ਅਹਿੱਲ ਖੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ‘ਭਾਵ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਪਲਕਾਂ ਦੇ
 ਸਹਤ ਟਿਕਟਿਕੀ ਬੱਝ ਗਈ।

ਨਾਥ॥੩੩॥ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਤਬਹਿ ਬਿਠਾਏ । ਪਰਯੋ ਡੰਡਵਤ ਗੁਰ ਅਗ-
ਵਾਏ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਅਭਿਐਦਨ ਭੂਮੀ । ਪਰ ਪੰਕਜ ਗਹਿ ਆਨਨ ਚੁੰਮੇ
॥ ੩੪ ॥ ਲੇ ਗੁਰ ਕੀ ਪਨਹੀ ਨਿਜ ਹਾਥ।ਤਿਸ ਤੇ ਧੂਲ ਲਗਾਵਤਿ ਮਾਥ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਹੁਇ ਖਰੇ ਅਗਾਰੀ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਹੋਵਤਿ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥
‘ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ! ਤੀਨ ਲੋਕ ਕੇ ਸੁਆਮੀ । ਸਦਾ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਕੌਨ
ਰੰਕ ਮੈਂ, ਚਲਿ ਘਰ ਆਏ । ਬਿਰਦ ਦਾਸ ਬਤਸਲ ਤੁਮ ਗਾਏ’ ॥ ੩੬ ॥
ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਹੈ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰਾ । ਰਾਖਹੁ ਲਾਜ ਬਿਦਤਿ ਸੰਸਾਰ।ਤੁਮ ਬਿਨ
ਇਮ ਗੁਨ ਮਹਿ ਕਿਸ ਮਾਂਹੂ । ਨਿਰਧਨ ਕੇ ਧਨ ਹੈ ਸਭਿ ਕਾਂਹੂ’ ॥੩੭॥
ਸਹਸਰਾਵ ਕੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸਾਰੇ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਹਰਖਤਿ ਉਰ ਭਾਰੇ
ਜੋ ਜੋ ਵਸਤੁ ਧਰੀ ਗੁਰ ਹੋਤੁ । ਸੇ ਸਭਿ ਲੈ ਲੈ ਪੋਮ ਸਮੇਤ॥੩੮॥ਅਨਿਕ
ਅਕੌਰਨਿ ਕਰ ਧਰਿ ਆਏ । ਦੇਖਤਿ ਦਰਸਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ।ਕਰ ਜੋਰਹਿ
ਅਰੁ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨਹਿ।ਕਰਹਿ ਤਿਹਾਵਲ ਕੋ ਬਹੁ ਆਨਹਿ॥੩੯॥ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ
ਸਭਿ ਕੀ ਦਿਸਿ ਦੇਖਿ । ਕਰਹਿ ਖੁਸ਼ੀ ਲਹਿ ਅਨੰਦ ਵਿਸ਼ੇਖ । ਉਤਸਵ
ਠਾਨਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ । ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰੀ ॥ ੪੦ ॥
ਫੁਲਨਿ ਮਾਲਾ ਰਚਹਿ ਬਿਸਾਲੇ । ਬਹੁਤ ਸੁਰੀਧਤਿ ਗੁਰ ਗਰ ਡਾਲੇ। ਮੇਵੇ
ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ ਫਲ ਲਸਾਏ । ਭੋਜਨ ਹੋਤੁ ਅੰਨ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ਮਾਤ
ਨਾਨਕੀ ਨੁਖਾ ਸਮੇਤ । ਆਇ ਬਾਸ ਕਿਯ ਤਿਸੀ ਨਿਕੇਤ । ਭੇਰਾ ਅਪਰ
ਵਹਿਰ ਸਭਿ ਹੋਯੋ । ਨਰ ਨਾਰਿਨਿ ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਯੋ ॥ ੪੨ ॥ ਹੋਤੁ
ਦੇਗ ਕੇ ਸੇਸਟ ਅੰਨ । ਗਨ ਆਨਹਿ ਚਹਿ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸੰਨ।ਦੁਗਧ ਘ੍ਰਿਤ ਬਹੁ
ਬਿਧਿ ਮਠਿਆਈ । ਸੂਖਮ ਚਾਵਰ ਫਲ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪੩ ॥ ਅਨਿਕ
ਬਿਧਿਨਿ ਕਰਿਵਾਇ ਅਹਾਰੇ।ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਅਚਵਾਵਨਿ ਧਾਰੇ । ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਿੱਖ
ਬੈਠਤਿ ਹੈਂ ਪਾਸ । ਗੁਰ ਕੋ ਬਾਕ ਸੁਨਹਿ ਸੁਖਰਾਸ ॥ ੪੪ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ
ਤਹਿ ਕੀਨਸਿ ਭੇਰਾ । ਪੂਰਯੋ ਪੂਣ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇਰਾ । ਜੋ ਜੋ ਗੁਰੁ ਹਿਤ
ਜਿਸ ਜਿਸ ਰਾਖਾਸੋ ਸੋ ਅਰਪਤਿ ਪੂਰ ਭਿਲਾਖਾ ॥ ੪੫ ॥ ਸਭਿ ਸਿੱਖਸਨਿ
ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਹੈਂ । ਰਿਦੈ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰ ਦਏ ਹੈਂ । ਪੁਨ ਚਹਿ ਗਮਨਜੋ
‘ਧਰਤੀ ਤੇ । ‘ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਚੁੰਮੇ । ‘ਤੁਸਾਂਡਾ ਬਿਰਦ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪਯਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ।
‘ਨਿਰਧਨ ਦੇ ਧਨ ਹੋ ਤੇ ਸਭ ਕਿਸੇ ਦੇ (ਅਪਣੇ) ਹੋ । (ਅ) ਕੋਈ ਧਨੀ ਹੋਵੇ ਯਾ ਨਿਰਧਨੀ ਹੋਵੇ
ਆਪ ਸਭ ਕਿਸੀ ਦੇ ਹੋ । ‘ਸਸਰਾਮ ਸ਼ਹਿਰ । ‘ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਭੇਰਾ ਬਾਹਰ ਹੋਇਆ ।

ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ । ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹੈ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥੪੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਫੱਗੋ ਕੋਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੫੫॥

੫੬. [ਸਿਸਰਾਵ ਵੇਰਾ, ਬੇਰੀ । ਬਾਗ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਹਸ ਕਹਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਹਿ ਫੱਗੋ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ^੧ ਸਿੱਖਨਿ
ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਕਾਰ ਗੁਰੁ ਲੇ ਕੀਨਸਿ^੨ ਇਕਥਾਇ^੩ ॥੧॥ ਚੰਪਈ ॥ ਸੈ ਅਖਿ
ਅਰਪਨ ਕੀਜਹਿ ਆਨਿ । ਹਮ ਚਾਹਤਿ ਆਗੈ ਪ੍ਰਸਥਾਨ^੪ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ
ਤਿਨ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ । 'ਕਹਯੋ ਜੇ ਮੈਂ ਆਗੈ ਇਕਥਾਈ' ॥੨॥ ਸੈ ਗਿਨ
ਗਿਨ ਪੈਸੇ ਲਗਾ ਸਾਰੇ । ਹੁੰਡੀ ਕੈ ਕਰਾਇ ਬਹੁ ਬਾਰੇ । ਰਹਯੋ ਹਜ਼ੂਰ
ਪ੍ਰਚਾਵਤਿ ਸੋਈ । ਛਾਨੀ^੫ ਨਹੀਂ ਆਪ ਤੇ ਕੋਈ ॥੩॥ ਅਬਿ ਬਾਕੀ ਜੋਤਿਕ
ਧਨ ਕੀਨਾ । ਸੈ ਸਭਿ ਚਹੈ ਆਪ ਕੋ ਦੀਨਾ^੬ । ਇਮ ਕਹਿ ਦਯੋ ਦਰਬ ਕੋ
ਆਨਿ । ਜੈ ਸਿੱਖਸਨਿ ਤੇ ਲੀਨਿ ਮਹਾਨਾ ॥੪॥ ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਤਿਹ ਸੋ
ਕਹਯੋ । 'ਅਪਰ ਲਸਾਉ ਜੈ ਬਾਕੀ ਰਹਯੋ । ਹਮਰੇ ਹਿਤ ਜੈ ਕਿਛ ਕਿਸ
ਦੀਨਾ' ਸੈ ਅਬਿ ਦੇਹੁ ਜੁ ਤੁਵ ਕਰ ਲੀਨਾ^੭ ॥੫॥ ਸੁਨਿ ਫੱਗੋ ਮਨ ਮਹਿ ਬਿਸ-
ਮਾਨਯੋ ।—ਇਹ ਕਯਾ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨਯੋ । ਮੈਂ ਫਿਗ ਤਉ ਅਬਿ ਕੁਛ
ਨਹਿ ਰਹਯੋ । ਇਹ ਕਿਮ ਜਾਚਹਿ, ਕਯਾ ਉਰ ਲਹਯੋ ? ॥੬॥ ਕੁਰ ਬਾਕ ਇਹ
ਕਹੈ ਨ ਕਹੈ ਹੂੰ । ਮੁੜ ਫਿਗ ਰਹਯੋ ਨ, ਸਤਿ ਭੀ ਧੈ ਹੂੰ^੮ ।—ਚਿਤ ਚਿਤ-
ਵਤਿ ਬਿਤਵਤਿ^੯ ਤਿਸ ਕਾਲ । ਇਕ ਸਿਖਨੀ ਗਤਿ^{੧੦} ਕੀਨਿ ਸੰਭਾਲ^{੧੧} ॥੭॥
'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੈ ਮੈਂ ਨਹਿ ਦੀਨਾ । ਆਪ ਸਿਮਰਿ^{੧੨} ਚਾਹਹੁ ਜਿਸ ਲੀਨਾ ।
ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਿਖ ਕੇ ਘਰ ਗਯੋ । ਤਹਾਂ ਨ ਸਿਖ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ ॥
੮॥ ਸਿਖਨੀ ਹੁਤੀ ਤਿਸੀ ਸੰਗ ਭਾਖੀ ।—ਇਹ ਗੁਰੁ ਕਾਰ ਜੁ ਹੈ ਘਰ
ਰਾਖੀ—। ਕਹਨਿ ਲਗੀ—ਸਿਖ ਨਾਹਨ ਘਰੇ । ਨਿਕਟਿ ਨ ਕੁਛ ਦੇਬੋ ਕਯਾ
ਕਰੋ—॥੯॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਨ ਮੈਂ ਬੋਲਯੋ ਤਾਂ ਸੋ ।—ਜੈ ਕਿਛ ਹੋਹਿ ਦੇਹੁ ਨਿਜ
ਪਾਸੋਂ । ਜੈ ਦੇਵਹਿ ਸੈ ਮੈਂ ਲੈ ਜਾਉ^{੧੩} *ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ ਦੋਇ ਪਹੁੰਚਾਉ^{੧੪}*—
॥ ੧੦ ॥ ਨਿਰਧਨ ਸਿਖ ਗਰੀਬ ਕੋ ਧਾਮਕਾਲ ਨਿਬਾਹਤਿ^{੧੫} ਕਰਿ ਪਰ-

^੧ਤੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ^੨ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ । ^੩ਧੋਸੇ ਪੈਸੇ ਤਕ । ^੪ਗੁੱਥੀ । ^੫ਇਹ ਬੀ
ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ (ਬਾਕੀ ਕੁਛ) ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ । ^੬ਬੀਤਿਆ । ^੭ਇਕ ਸਿੱਖਣੀ ਦਾ ਕੋਤਕ
ਯਾ ਕਰਨੀ । ^੮ਯਾਦ ਕੀਤੀ । ^੯ਯਾਦ ਕਰਾਕੇ । ^{੧੦}ਛੋਟ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ।

*੧੧:—ਗੁਰ ਹਿਤ ਲੇਨ ਤੋਹਿ ਘਰ ਆਇਵ । ਕਿਮ ਛੁਡੇ ਅਬਿ ਹਟਿ ਕਰ ਜਾਇਵ ।

ਕਾਮ^੧ । ਭਈ ਸੁ ਕੋਪ ਸੁਨੋ ਬਚ ਮੇਰੇ । ਐਸੇ ਕਹਨਿ ਲਗੀ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥
 ੧੧ ॥—ਜੇ ਕਰਿ ਛੁਛਾ ਗਮਨਤਿ ਨਾਂਹਿ । ਕੂਰਾ ਪਰਯੋ ਅਜਰ ਲੇ ਜਾਹਿ ।
 ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਦੇਵੋ ਤੁਮ ਹਾਥ । ਲਜਾਇ ਕਮਾਇ ਨ ਘਰ ਕੋ ਨਾਥ^੨—॥
 ੧੨ ॥ ਮੈਂ ਸੁਨਿ ਬਿਨੈ ਕੀਨਿ:—ਤਬਿ ਏਹੋਰਿਦੇ ਭਾਵਨਾ ਸੋ ਤੁਮ ਦੇਹੋ—।
 ਭਰਿ ਅੰਜੁਲ ਰਿਸ ਤੇ ਉਰ ਪੂਰਾ । ਮਮ ਅੰਚਲ ਸੰਗ ਬੰਧਯੋ ਕੂਰਾ^੩॥੧੩॥
 ਸੋ ਮੈਂ ਤਿਸੀ ਗੀਤਿ ਲੇ ਆਯੋ । ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਖੋਲ੍ਹਯੋ ਅਵਨਿ ਗਿਰਾਯੋ^੪ਤਿਸ
 ਮਹਿ ਏਕ ਪਰੀ^੫ ਮੈਂ ਹੋਰੀ । ਬਦਰੀ ਫਲ ਕੀ ਗਿਟਕ ਬਡੇਰੀ ॥ ੧੪ ॥ ਸੋ
 ਮੈਂ ਇਹਾਂ ਬੋਇ ਕਰਿ ਦੀਨਿ।ਤਿਸ ਤੇ ਬਦਰੀ ਕੋ ਤਰੁ ਚੀਨਿ।ਤੁਮ ਅੰਤਰ-
 ਜਾਮੀ ਸਭਿ ਜਾਨੀ । ਕਾਰ ਆਪ ਕੀ ਇਹੈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ॥ ੧੫ ॥ ਲੀਜੈ ਸੋ,
 ਸਿਖ ਕਰੋ ਸਹਾਇ । ਅੰਸ ਗੁਰੂ ਇਹੁ ਤਰੁ ਨਿਪਜਾਇ^੬ । ਗਨ ਸਿੱਖਨਿ
 ਮਹਿ ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨੇ । ਹਯੋ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ! ਤੂੰ ਧਨ ਧੰਨੋ ॥੧੬॥ ਗੁਰਮੁਖ
 ਪਰਸਾਰਥ ਤੈ ਕੋਟਿ ਤਾ । ਰਿਦੇ ਲੋਭ ਹੰਕਾਰ ਨ ਧਰਿਤਾ । ਗੁਰ ਕਾਰਜ ਕੋ
 ਕਰਤਿ ਅਰੰਭ । ਸਿੱਖੀ ਬੰਭਨ ਕੋ ਤੁਮ ਬੰਭ^੭॥੧੭॥ ਭਵਸਾਗਰ ਤੇ ਉਤਰੈ
 ਪਾਰ । ਅਪਰ ਅਨੇਕਨਿ ਨੇਰਹੁ ਉਧਾਰ । ਤੁਵ ਗਤਿ ਚਹਤਿ ਹੁਤੇ
 ਬਿਦਤਾਈ^੮ । ਗਨ ਸਿੱਖਨਿ ਮਹਿ ਅਬਹਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ੧੮ ॥ ਗਨ ਗਨ
 ਅਪਨੇ, ਪਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ । ਚਹਤਿ ਛਪਾਏ ਯੁਤਿ ਮੰਤੋਸ਼ । ਸੋਈ ਸਿੱਖ ਭਲੇ
 ਮਮ ਪਸਾਰੇ । ਸਾਸ ਸਾਸ ਮਹਿ ਮੋਹਿ ਚਿਤਾਰੇ ॥੧੯॥ ਹੋ ਫੱਗੋ ਤੂੰ ਗੁਰਮੁਖ
 ਸਿੱਖਸ । ਸੁਨਹਿ ਕਥਾ ਸਿਖ ਤੋਹਿ ਭਵਿੱਖਸ । ਤਿਨ ਕੋ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਹੋਇ । ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਨ ਕੋਇ^੯ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੰਗਤਿ ਬਾਕ
 ਬਿਲਾਸ । ਮਹਿਮਾ ਜਾਨੀ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪਨ ਅਰਜ
 ਗੁਜਾਰੀ । ਪੁਰਹੁ ਭਾਵਨੀ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮਾਰੀ॥੨੧॥ ਗਨ ਸਿੱਖਨਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ
 ਅਨੁਗਾਹ । ਤੁਮ ਹਿਤ ਵਹਿਰ ਲਗਾਇਵ ਬਾਗ । ਆਰੂ, ਆਮਰੂਦ, ਤਰੁ
 ਅੰਬ । ਕਦਲੀ ਯੁਕਤ ਸੀਚਿ ਤਰੁ ਅੰਬ^{੧੦} ॥ ੨੨ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਦੁਰਬਾ^{੧੧}
 ਹਰਿਤ ਖਰੀ ਹੈ । ਹੋਰਤਿ ਮਨ ਕੋ ਹਰਤਿ ਖਰੀ ਹੈ^{੧੨} । ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੀ
 ਬਡ ਫੁਲਵਾਰੀ । ਬਾਰੀ ਬਾਰਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਪਾਰੀ^{੧੩} ॥੨੩॥ ਬੀਚ ਸਬੰਡਲ

^੧ਪਰਾਇਆ ਕੰਮ ਕਰਕੇ । ^੨ਪਤੀ । ^੩ਕੂੜਾ । ^੪ਪਈ ਹੋਈ । ^੫ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੰਭਾਲਨ ਨੂੰ ਬੰਭ
 ਵਤ ਹੋ, ਭਾਵ ਆਸ਼ਾ ਹੋ । ^੬ਤੋਰੀ ਕਰਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ। ^੭ਬਿੰਡ ਜਲ ਨਾਲ ਸਿੰਚਕੇ।
^੮ਖੋਲ੍ਹਣ ਘਾਸ । ^੯ਦੇਖਿਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਹਰਈ ਹੈ । ^{੧੦}ਵਾੜੀ ਜਲ ਪਾਕੇ ਪਾਲੀ ਹੈ ।

ਚਾਰ ਚੁਕੋਨਾ । ਸਫਲ ਐਨ ਤਰ੍ਹੈ, ਬਰਨੈ ਕੋਨਾ॥ਆਪ ਚਰਨ ਤਿਸ ਥਲ
ਚਲਿ ਪਾਵਹੁ । ਸਫਲ ਬਾਗ ਕੋ ਸਫਲ ਬਨਾਵਹੁ ॥੨੪॥ ਇਮ ਦਾਸਨਿ
ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਕੈ । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਗੁਨਿ ਕੈ । ਜੀਨ ਪਵਾਯੋ
ਰਚਿਰ ਤੁਰੰਗ । ਭਏ ਤਯਾਰ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਸੰਗ ॥ ੨੫ ॥ ਹਯ ਅਰੁਵਿ
ਤਿਸ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਚਲੇ । ਆਗੇ ਕਰਹਿ ਕੀਰਤਨ ਭਲੇ । ਸੰਗਤਿ ਬਿੰਦ
ਭਜਨ ਕੋ ਕਰਿਤੇ । ਗਮਨਤਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਦਰਸ ਨਿਹਰਿਤੇ ॥ ੨੬ ॥ ਪਹੁੰਚੇ
ਚਲਿ ਕਰਿ ਬਾਗ ਮਝਾਰਾਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਸਿਖ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰਾਸੁੰਦਰ ਜਹਾਂ
ਸਥਾਨ ਬਨਾਇਵ । ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਤਰਾਇਵ ॥ ੨੭ ॥ ਸੁੰਦਰ
ਆਨਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਭਸਾਇਵ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਫਰਸ਼ ਅਪਰ ਕਰਵਾਇਵ ।
ਭਜਨ ਅਨੰਦ ਕਰਤਿ ਤਹਿ ਬੈਸੇ । ਰਘੁਨੰਦਨ ਮੁਨਿ ਗਨਿ ਮਹਿ ਜੈਸੇ ॥
੨੮ ॥ ਮਾਲੀ ਫੂਲਨਿ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ । ਅਪਰ ਪੁਸ਼ਪ ਬਹੁ ਰੰਗਨਿ ਜਾਲ^੧
ਫਲ ਮਧੁਰੇ ਅਰੁ ਤੁਰਸ਼ ਅਨੇਕ।ਕੀਨੇ ਅਰਪਨਿ ਜਲਪਿ ਬਿਬੇਕ^੨॥੨੯॥
ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਕੋ ਬਿਟਪ ਦਿਖਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਿਤ ਜੋ ਲਗਵਾਏ ।
ਨਹਿਰ ਨੀਰ ਕੀ ਬਹੁਤ ਚਲਾਈ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਦੁਰਬਾ ਛਿਰਕਾਈ^੩
॥ ੩੦ ॥ ਬੋਲਨਿ ਕੋ ਬਿਸਤਾਰ ਬਡੇਰੇ । ਸੰਗਤ ਸਹਤਿ ਗੁਰੁ ਸਭਿ ਹੋਰੇ ।
ਸਗਰੇ ਦਿਵਸ ਬਸੇ ਤਿਸ ਬਾਗ॥ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਸੰਗਤਿ ਅਨੁਰਾਗ ॥੩੧॥ਕਰੀ
ਭਾਵਨਾ ਪੂਰਨ ਨੀਕੇ । ਧਰਤਿ ਜੁ ਰਹੇ ਮਨੋਰਥ ਜੀਕੇ । ਇਤ ਉਤ ਨਿਜ
ਦਿਸ਼ਟੀ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਤਿ । ਰਚਨਾ ਉਪਬਨ ਕੀ ਸਭਿ ਹੋਰਤਿ ॥ ੩੨ ॥ ਜਾਨਿ
ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਜਾਲ । ਭਨੈ ਬਚਨ 'ਤੁਮ ਭਏ ਨਿਹਾਲ' । ਸੰਝ ਭਈ
ਲੈ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਿ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਅਰੁਵਿ ਤੁਰੰਗ ॥ ੩੩ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਪੁਨ
ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਆਏ । ਉਤਸਵ ਕਰਤਿ ਅਨਿਕ ਮਨਿ ਭਾਏ । ਧਰਮਸਾਲ
ਮਹਿ ਉਤਰੇ ਜਾਇ । ਜੋ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨਿ ਬਨਾਇ ॥ ੩੪ ॥ ਰਚਿਰ
ਪ੍ਰਯੋਕ ਸੁ ਉਪਰ ਰਾਜੈਂ । ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਲਮਖ^੪ ਭਾਜੈਂ । ਭਈ
ਨਿਸਾ ਪੁਨ ਮੰਗਲ ਕਰੇ । ਧੂਪ ਧੁਖਾਵਹਿ ਆਨੰਦ ਭਰੇ ॥ ੩੫ ॥ ਦੀਪਕ
ਬਾਰਿ ਆਰਤੀ ਸਾਜੀ । ਗਨ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਧੁਨਿ ਬਡ ਗਾਜੀ । ਫੂਲਨਿ ਕੀ
ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਵਹਿ । ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਗਰੇ ਪਹਿਰਾਵਹਿ ॥ ੩੬ ॥ ਸ਼ਬਦ

^੧ਸਹਿਤ ਫਲਾਂ ਦੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬਿੱਛੇ ਹਨ । ^੨ਭਾਵ ਭਾਗੀ ਭਰਿਆ । ^੩ਬਹੁਤੇ । ^੪ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ
ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ । ^੫ਖਬਲ ਪਾਹ ਖਲੋਰ ਕੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ^੬ਪਾਪ ।

ਕੀਰਤਨ ਕੀਨਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਜਾਗਤਿ ਰਹੇ ਸਿੱਖਜ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਅਨਿਕ
ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਕੇਰ ਅਹਾਰਾ । ਮਧੁਰ ਸਲਵਣ ਸੁ ਤੁਰਸ ਅਚਾਰਾ^੧ ॥ ੩੭ ॥
ਜਿਸ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਵਸਤੁ ਜੁ ਆਈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਖਾਈ ।
ਸਫਲ ਜਨਮ ਤਿਨ ਅਪਨੋ ਜਾਨਾ । ਨਿਸਚੈ ਧਰਿ, ਜਮ ਕੇ ਦੁਖਹਾਨਾ ॥
੩੮॥ਜੁਤਿ ਮਿਸਰੀ ਕੇ ਦੁਖਧ ਲਿਆਏ।ਮਾਤ ਨਿਕਟਿ ਕੁਛੁ ਦਿਯੋ ਪੁਚਾਏ
। ਕੋ ਚਾਂਪਤਿ ਹੈ ਚਰਨ ਸਪੋਮ । ਹਾਂਕਤਿ ਪੈਨ ਚਾਹਤੇ ਛੇਮ ॥੩੯॥ ਧਰਮ-
ਸਾਲ ਮਹਿ ਕਰਿ ਕੈ ਸੈਨ । ਤੀਨ ਜਾਮ ਜਬਿ ਬੀਤੀ ਰੈਨ । ਉਠੇ ਪ੍ਰਭੂ
ਕਰਿ ਸੋਚਾਰਾ । ਪੁਨ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ ਬਾਰਿ^੨ ॥੪੦॥ ਬੈਠੇ ਮਨ
ਕੋ ਗੁਰੂ ਟਿਕਾਇਆਸਾਵਾਰ ਸਿੱਖਜ ਤਬਿ ਗਾਇ। ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਛੰਤਨਿ
ਗਾਏ । ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਤੇਗ ਸੁ ਪਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
ਚੰਦ । ਗਮਨਜੋ ਚਾਹਤਿ ਪਰੇ ਅਨੰਦ । ਵਾਹਨ ਸਗਰੋ ਕਰਿ ਕੈ ਤਜਾਰ।
ਹੋਤਿ ਭਏ ਤਤਛਿਨ ਅਸਵਾਰ॥੪੨॥ਕਿਤਿਕ ਦੁਰ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਆਈ ।
ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਚਰਨ ਲਪਟਾਈ । ਦ ਦੋ ਪੀਰਜ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੀ^੩ ।
ਆਪ ਪਯਾਨੇ ਪੁਰਬ ਓਰੀ ॥ ੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼
ਰਾਸੇ 'ਸਹਸਰਾਂਵ ਕੋ ਡੇਰਾ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਖਸਟ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੬ ॥

੫੭. [ਗਯਾ ਜੀ । ਜੋਤਾ ਸੋਠ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ਸਨੇ ਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਮਨੇ ਮਾਰਗ ਜਾਇ। ਛੇਤ੍ਰ ਸੁ ਗਯਾਸੁਰੰ^੪
ਕੇ ਵਿਖੈ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਏ ਸੁਬਾਇ ॥੧॥ਚੰਪਈ॥ ਅਦਭੁਤ ਲੀਲਾ ਸਤਿਗੁਰ
ਦਸਾਲ । ਕਰਨਿ ਹੇਤੁ ਨਰ ਅਧਿਕ ਨਿਹਾਲ । ਘਾਟ ਬਾਮਨੀ^੫ ਕੀਨਸਿ
ਡੇਰਾ । ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਫਲਗੂ^੬ ਮਹਿ ਹੋਰਾ* ॥ ੨ ॥ ਬਿੰਪੂ ਛੇਤ੍ਰ ਕੇ ਮਿਲਿ
ਸਮੁਦਾਏ ਸੁਨਿ ਆਗਵਨ ਗੁਰੂ ਫਿਗ ਆਏ।ਜਗਜੋਪਵੀਤ^੭ ਭੇਟ ਲੈ ਮਿਲੇ।
ਛੇਤ੍ਰ ਮਹਾਤਮ ਉਚਰਜੈ ਭਲੇ ॥੩॥ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਤੀਰਥ ਬਿਵਹਾਰੂ । ਕੀਨਿ
ਉਚਾਰਨ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰੂ।ਕਰਹੁ ਸ਼ਨਾਨ ਗਯਾ ਪਿੰਡ ਦੀਜਹਿ^੮ਦੇਵ ਪਿਤ੍ਰ
ਤ੍ਰਿਪਤਾਵਨਿ ਕੀਜਹਿ॥੪॥ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕਹਜੋ।ਤੀਰਥ ਮਹਾ-
ਖੰਟੇ ਅਚਾਰ । ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਨਾਲ । ਮੈਤੀ । *ਗਯ+ਅਸੁਰ ਛੇਤ੍ਰ=ਗਯ ਨਾਮੇ ਰਾਖਸ਼
ਦਾ ਤੀਰਥ=ਗਯਾ । ਗਯਾ ਇਕ ਧਰਮੀ ਪੁਰਖ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਲੋਕ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ
ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦੀ ਦੇਹ ਦੱਬੀ ਸੋ ਥਾਂ ਗਯਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਪਿੰਡ ਭਰਾ ਕੇ ਲੋਕੀ ਪਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ
ਹੋ ਗਿਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ^੫ਬਾਮਨੀ ਘਾਟ । ^੬ਬਿਹਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫਲਗੂ ਨਾਮੇ ਨਦੀ ਜਿਸ ਦੇ
ਕਿਨਾਰੇ ਗਯਾ ਹੈ । ਸੂਚਨਾ—ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ ਪਹੁੰਚੇ ਪਾਸ ਬੀ ਇਕ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਨਾਂ ਫਲਗੂ ਹੈ ।
^੭ਮੈਦੂ । ^੮ਪਿੰਡ ਭਰਾਵੇ ।

*ਪਾ:—ਫੇਰਾ ।

ਤਮ ਤਮ ਨਹਿ ਲਹੜੇ । ਫਲਗੁ ਬਿਥੈ ਚਰਨ ਜੋ ਧਾਰੇ । ਪਿਤਰ ਆਪਨੇ
 ਤਿਨਹੁ ਓਧਾਰੇ॥੫॥ ਸੁਰ ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਜੈਕਾਰ ਉਚਾਰੈ । ਸਰਬ ਅਘਨਿ ਕੋ ਦੂਰ
 ਨਿਵਾਰੈ*॥ ਸੁਨਿ ਦਿਜ ਕਨ ਸਗਰੋ ਬਿਸਮਾਏ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ
 ਅਲਾਏ ॥ ੬ ॥ 'ਤੁਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਸਨ ਅਵਤਾਰ । ਜੇ ਨ ਕਰਹੁਗੇ ਸ਼੍ਰਾਧ
 ਅਚਾਰਪੁਨ ਕੋਇ ਨ ਕਰਿ ਹੈ ਇਹ ਰੀਤਿਹਮ ਸੋ ਹੋਇ ਜਾਹਿ ਬਿਪ੍ਰੀਤ
 ॥ ੭ ॥ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਧਨ ਦੇਹਿ ਨ ਕੋਈ । ਆਵਹਿ ਕਰਹਿ ਸ਼੍ਰਾਧ ਨਹਿ
 ਸੋਈ । ਜਾਇ ਜੀਵਕਾ ਬਿਗਰ ਹਮਾਰੀ । ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਮਿਰਜਾਦਾ ਧਾਰੀ ॥
 ੮॥ ਤੁਮ ਕੋ ਓਚਿਤ ਨ ਐਸੇ ਕਰਨੀ । ਧਰਮ ਸਥਾਪਹੁ ਸਗਰੀ ਧਰਨੀ ।
 ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ ਬਿਪ੍ਰਨਿ ਕੀ ਐਸੇ । ਕਰਤਿ ਭਏ ਤਸੁ ਭਾਖਤਿ ਜੈਸੇ ॥
 ੯ ॥ ਉਤਰੇ ਤਬਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਤਰੇ । ਫਲਗੁ ਮਹਿ ਮੱਜਨ ਕੋ ਕਰੇ ।
 ਸਕਲ ਦਿਜਨਿ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਾਏ । 'ਜਾਚਿ ਲੋਹੁ ਜੋ ਤੁਮ ਚਿਤ ਚਹੜੇ'॥
 ੧੦॥ ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸਭਿ ਦਿਜਬਰ ਬੰਸ । 'ਹਮ ਕੋ ਦਿਹੁ ਆਪਨ ਸਰਬੰਸ' ।
 ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਰਿਵੇ ਬਿਚਾਰੀ-ਇਹ ਸਭਿ ਮਾਯਾ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ-॥
 ੧੧ ॥ ਜਿਤਿਕ ਮੰਗਾ ਸਭਿ ਦੀਨੋ ਦਾਨ । ਧੋਤੀ ਏਕ ਉਪਰਨਾ ਪਾਨ* ।
 ਜ਼ਿਵਕਾ ਅਸ ਸਮੈਦਨ ਧਨ ਸਾਰੇ । ਲੇ ਬਿਪ੍ਰਨਿ ਜੈਕਾਰ ਉਚਾਰੇ
 ॥ ੧੨ ॥ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਬੀਤੇ ਸੁਧਿ ਆਈ । 'ਇਹ ਸਭਿ ਜਗ ਗੁਰੁ ਬਹੁ
 ਬਝਿਆਈ । ਇਝੋ ਸਮਾਜ ਲੋਨਿ ਇਨ ਹੀ ਤੇ । ਨਹਿ ਕਿਛੁ ਬਡੋ,
 ਬਿਚਾਰਹੁ ਚੀਤੇ ॥ ੧੩ ॥ ਪੱਤ ਲਿਖਾਇ ਲੋਹੁ ਅਬਿ ਐਸੇ ਹਮਰੀ ਸੰਤਤਿ
 ਲੇ ਨਿਤ ਜੈਸੇ । ਜੇਤਿਕ ਸੰਗਤਿ ਜਗਤ ਤੁਮਾਰੀ । ਦਾਨ ਸਰਬ ਕੋ ਹਮ
 ਅਧਿਕਾਰੀ' ॥ ੧੪ ॥ ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਸਤਿਗੁਰ ਪਹਿ ਆਏ । 'ਬਿਜੈ

*ਆਪ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਤੇ ਮਿਰਜਾਦਾ ਧਾਰੀ ਹੋ । 'ਭਾਵ ਇਹ ਮੰਗਤੇ ਹਨ ਜੀਅਦਾਨ ਦੀ ਸਾਰ
 ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ । *ਨਾਲ (ਪਦਾਰਥ) ਸੀ । *ਪਰਨਾ) ਸਾਫਾ ਹੱਥ ਦਾ (ਰਖਿਆ) ।

*ਇਹ ਉਸਤ ਲਕੜ ਨਜਾਯ ਹੈ । ਕਿ ਜਦ ਤੁਸਾਡਾ ਮਤ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ
 ਨੇ ਫਲਗੁ ਨਦੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰ ਦਿਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਤਰ ਤਰ ਗਏ, ਫੇਰ ਪਿੰਡ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ
 ਆਪੇ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ ।

†ਤਵਾ: ਖਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡੇ ਜਲੇਉ
 ਲੋਕੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਜੰਝੂ ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਸੁਣਾਏ । ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
 ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਭਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਆਏ ਤੇ ਉਪਰਲੀ ਗਲ ਅੰਕ ੫ ਵਾਲੀ ਕਹੀ ਭਾਵ ਕਿ
 ਕੁਛ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ । ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਾਨ ਜੋ ਮੰਗੇ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਰਬੰਸ
 ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ।

ਤੁਮਾਰੀ ਹੋਹੁ' ਸੁਨਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੋ ਹਮ ਜਾਚਾ ਕੀਨਿ। ਦੀਨ ਆਪ ਨੇ, ਸੈ
 ਸਭਿ ਲੀਨ ॥ ੧੫ ॥ ਨਿਜ ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ਕੇ ਦਾਨ । ਲਿਖਹੁ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ
 ਪੁੰਨ ਮਹਾਨ' । ਸੁਨਿ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਫੁਰਮਾਯੋ । 'ਪੂਰਬ ਜਾਚੈ ਸੈ ਤੁਮ
 ਪਾਯੋ ॥ ੧੬ ॥ ਲੋਭ ਛੋਭ ਤਜਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤੋਸ਼ । ਅਪਨਿ ਧਰਮ ਰਾਖਹੁ
 ਨਿਰਦੋਸ਼। ਦਿਜ ਕੇ ਮੁੱਖਸ ਧਰਮ ਯਹਿ ਜੋਇ । ਜਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟੈ ਹੋਇ
 ॥ ੧੭ ॥ ਯਾਂਤੇ ਪਰਾਲਬਧ ਜੰਤੀਕ' । ਪੂਰਬ ਜਾਚਿ ਲੀਨਿ ਤੇਤੀਕ' ।
 ਪੁਨ ਤੁਸ਼ਨਿ ਹੁਇ ਰਹੇ ਗੁਸਾਈ* । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ
 ॥ ੧੮ ॥ ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭਿਹੂੰ ਤਹਿ ਕਰਿਕੈ । ਗਮਨ ਕੀਨਿ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ
 ਚਰਿਕੈ† । ਸਰਬ ਸੰਗ ਸੈ ਹੁਇ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ । ਮਾਰਗ ਗਮਨੈ ਜਾਤਿ
 ਅਗਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਮਿਲਹਿ ਪੰਥ ਮਹਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਭਾਉ । ਲਹੈ ਸ੍ਰੇਯ ਇਹ
 ਸਹਜ ਸੁਭਾਉ । ਜਿਮ ਸੂਰਜ ਤੇ ਤਮ ਬਿਨਸਾਇ । ਪਾਵਕ ਨਿਕਟਿ ਨ
 ਸੀਤ ਰਹਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ਪਟਣੇ ਨਗਰ ਤੀਰ ਗੁਰ ਗਏ । ਇਕ ਸਿਖ ਕੇ
 ਘਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ । ਜੈਤਾ ਸੇਠ ਨਾਮ ਤਿਸ ਕਹੈ । ਕਰ ਪਕਵਾਨ* ਹਾਟ
 ਪਰ ਬਹੈ ॥ ੨੧ ॥ ਬੇਸਨਿ ਸਾਨ ਫਿਲੋਰੀ ਕਰੈ† । ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਮਿਲਹਿ ਸੁ
 ਅਰਪਨ ਧਰੈ । ਆਲਮਰੀਜ ਮਝਾਰ ਬਸਾਈ† । ਕਰਤਾ ਸਦਾ ਹਾਟ
 ਹਲਵਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰੁ ਧਮਾਨਾਦੁਰਬਲ ਦੀਨ,
 ਲੋਭ ਨਹਿ ਮਾਨ । ਕਰਤਿ ਸਨਾਨ ਸੁ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਦੇਖਾ† । ਬਸਤੁ ਮਲੀਨੈ
 ਤਨ ਪਰ ਬੇਖਾ ॥ ੨੩ ॥ ਬਿਚਰਤਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਮਿਲਿ ਜਾਇ । ਤਿਸ
 ਕੇ ਪਗ ਨਿਜ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇ । ਪੰਚ ਫਿਲੋਰੀ ਦੇਤਿ ਅਕੋਰਾਬਿਦਾ ਕਰਤਿ
 ਦੇਨੈ ਕਰ ਜੋਰਿ ॥ ੨੪ ॥ ਮਹਿਮਾ ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ ਤਿਸ ਕੋਨ । ਸਿਮਰਨਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਮੋਨ । ਮਿੱਥਾ ਜਾਨਹਿ ਜਗਤ ਪਸਾਰਾ । ਸਾਚ
 ਜਿਤਨੀ ਕੁ । †ਤਿਛਨੀ ਹੀ। ਅਸਵਾਰ ਹੋਕੇ । †ਪਿਉ ਵਿਚ ਤਲੇ ਖਾਣ ਦੇ ਪਦਾਰਥ । †(ਪੀਠੀ
 ਦੀ ਥਾਂ) ਵੇਸਣ ਪਾਕੇ ਬਣਾਈ ਪੂਰੀ । (ਅ) ਵੇਸਣ ਦੇ ਵੜੇ [ਸਿੰਘੇ] । (ੲ) ਦਾਲ ਫਲ ਦੀ
 ਮਿਲਾਕੇ ਪਿਉ ਤੇਲ ਵਿਚ ਤਲੀ ਪੂਰੀ ਕਰੋਰੀ । [ਸ਼ਿਕਸ: ਕੋਸ਼] । †ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਸੀ । †ਉਸ
 ਨੂੰ ਨਹਾਉਂਦੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਿੱਠਾ । *ਇਥੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ
 ਜੇ ਭਾਵਨਾ ਧਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਵੀ ਹੁਕਮ ਲਿਖ ਜਾਂਦੇ
 ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ । ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਦਾ ਕਵਿ ਨੀ ਨੇ ਇਹ ਮੁਖ ਨਕਸ਼ਾ
 ਦਿਖਾਇਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਪ-
 ਰਾਮਤਾ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚ ਦਿਤਾ ਹੈ । †ਤਵਾ. ਖਾ: ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾ: ਨੇ
 ਰਾਜੇ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੋਧ ਪੁਰੀਏ ਦਾ ਮਿਲਨਾ ਗਾਯਾਂ ਪੁਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ।

ਨ ਭਾਸਹਿ ਨੱਸੁਰ ਸਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਨਰ ਕੇਈ ।
ਬੁਝਤਿ ਭਏ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਤੇਈ 'ਕਹੈ ਸੇਠ ਜੀ ! ਕਜੈ ਨ ਸ਼ਨਾਨਹੁ' ਬਸਤੁ
ਸਰੀਰ ਮਲੀਨੈ ਠਾਨਹੁ' ॥ ੨੬ ॥ ਤਿਨ ਸੋ ਕਹੈ 'ਜਿ ਦੇਖੈ ਚਹੈ ।
ਸਰਬ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਤੁਮ ਮਮ ਘਰ ਰਹੈ । ਕਹੈ ਬਨੈ ਨਹਿ, ਲੀਜਹਿ ਦੇਖਿ ।
ਜਿਮ ਸ਼ਨਾਨ ਮੈਂ ਕਰੈ ਵਿਸ਼ੇਖ' ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਦੇ ਤਿਸ ਕੇ ਘਰ
ਰਹੈ । ਨਿਸ ਮਹਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਲਹੈ । ਨਿਜ ਦੁਕਾਨ ਤੋ ਬੈਠੈ
ਆਇ । ਸਿਮਰਤਿ ਭਯੋ ਨਾਮ ਸੁਖਦਾਇ ॥ ੨੮ ॥ ਜਾਮ ਨਿਸਾ ਬਾਕੀ
ਜਬਿ ਰਹੀ । ਉਠੈ ਸੇਠ ਜੀ ਮਨ ਮੈਂ ਲਹੀ । ਸੋਚਾਰ ਕਰੈ ਜਲ ਨਾਲ ।
ਸਰਸਰਿ ਆਈ ਘਰ ਤਿਸ ਕਾਲ ॥ ੨੯ ॥ ਬਡਾ ਹੋਭ ਇਕ ਹੁਤੋ ਬਨਯੋ ।
ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਤੇ ਸੋ ਭਰਿ ਗਯੋ । ਤਿਨਕੇ ਦੇਖਤਿ ਕੀਨਿ ਸ਼ਨਾਨ ।
ਪੁਨ ਲਾਰੈ ਸਿਮਰਨ ਸੁਖਦਾਨ ॥ ੩੦ ॥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਲੋ ਬੈਠੈ ਰਹੈ ।
ਤਿਨ ਸਿੱਖਨ ਸਗਰੋ ਕ੍ਰਮ ਲਹੈ । ਸੰਗਤਿ ਬਿਖੈ ਬਾਤ ਬਿਦਤਾਈ । 'ਜੈਤੋ
ਸੇਠ ਬਡੀ ਬਡਿਆਈ ॥ ੩੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਘਰ ਜਾਇ । ਜਾਮ
ਨਿਸਾ ਤੇ ਦੇਤਿ ਨੁਹਾਇ' । ਸੋ ਸਿਖ ਗੁਰੁ ਕੋ ਕਰਤਿ ਉਡੀਕ ।—ਆਇ
ਕਬਹੂੰ ਦੇਂ ਦਰਸਨ ਨੀਕ ॥ ੩੨ ॥ ਮਮ ਕਰ ਕੋ ਕੀਨਸਿ ਪਕਵਾਨ । ਬੈਠਿ
ਸਦਨ ਮਹਿ ਕਰਿ ਹੈਂ ਖਾਨ—। ਰਹਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਸੁਨਿ ਗੁਨ ਗੁਰੁ ਕੋ । ਨਿਸ
ਬਾਸੁਰ ਅਨੁਰਾਗੀ ਉਰ ਕੋ ॥ ੩੩ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਗਤਿ ਕੋ ਜਾਨਿ ।
ਪਹੁੰਚੈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਭਗਵਾਨ । ਐਂਚਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਡੋਰ ਤੇ ਜਹਿ ਜਹਿ । ਕਰਿ
ਤੂਰਨਤਾ ਪਹੁੰਚਹਿ ਤਹਿ ਤਹਿ ॥ ੩੪ ॥ ਦੀਨ ਦਯਾਲੁ ਕੀ ਬਾਨ ਬਿਸਾਲਾ ।
ਪਰਖਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਿਲਹਿ ਤਤਕਾਲਾ । ਗੁਹਜ ਰਿਦੈ ਕੀ ਗਤਿ ਕੋ ਲਖੈਂ ।
ਕਰਤਿ ਬਾਸ ਪ੍ਰਭੁ ਘਟ ਘਟ ਬਿਖੈ ॥ ੩੫ ॥ ਨਗਰ ਪਵੇਸ਼ ਭਏ ਗੁਰ
ਪੂਰੇ । ਕਰਤਿ ਬਿਲੋਕਨ ਬਿਪਨੀ^੧ ਰੂਰੇ । ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ^੨ ।
ਧਨੀ ਲੋਕ ਬਹੁ ਬਾਸਹਿ ਜਾਹਰ ॥ ੩੬ ॥ ਰਚਨਾ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨ ਕੇਰੀ ।
ਚਲੇ ਜਾਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਹੇਰੀ । ਆਲਮ ਗੰਜ ਬਿਖੈ ਪੁਨ ਗਏ ।
ਸਦਨ ਸੇਠ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ॥ ੩੭ ॥ ਨਿਜ ਜਨ ਕੀ ਪੂਰਨ ਕੋ ਆਸਾ ।
ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਦੇਨਿ ਭਰਵਾਸਾ । ਉਤਰੇ ਜਾਇ ਜਬਹਿ ਘਰ ਮਾਂਹੀ । ਸੁਪਿ
ਸੁਨਿ ਜੈਤਾ ਸੇਠ ਤਦਾਹੀ ॥ ੩੮ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਮਗਨ ਤੇ ਦੌਰੈ ਆਇ । ਪਿਖਿ
^੧ਸਾਰਾ (ਜਗਤ ਪਸਾਰਾ) ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਜਾਣਦਾ ਸੀ । ^੨ਹੱਠਾਂ । ^੩ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਹਨ ।

ਗੁਰ ਪਗ ਪੰਕਜ ਲਪਟਾਇ । ਸਾਦਰ ਮੰਚ ਡਸਾਵਨਿ ਕਰੇ । ਪਭੂ
ਬਿਠਾਇ ਮੋਦ ਉਰ ਭਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਕਰਿ ਕੈ ਪਕਵਾਨ ।
ਰਾਖੈ ਸਤਿਗੁਰ ਆਗੈ ਆਨਿ । ਅਪਰ ਅਹਾਰ ਅਧਿਕ ਕਰਿਵਾਇ ।
ਸਭਿ ਡਰੇ ਕੋ ਦਿਯੋ ਅਚਾਇ ॥ ੪੦ ॥ ਵਾਹਨ ਸਰਬ ਸਦਨ ਬੰਧਵਾਏ ।
ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੋ ਦੇ ਕਰਿ ਤਿਪਤਾਏ । ਤਿਨ ਦਾਨਾ ਜੋ ਕਹਿ ਮਿਸ਼ਟਾਨ ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸੇਵਾ ਸਭਿ ਠਾਨਿ ॥ ੪੧ ॥ ਏਹਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈ ਅਰਾਮ ਕੋ
ਬੀਤੈ ਕੇਤਿਕ ਕਾਲਾ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖਸਿੰਘ ਪੁਰਿ ਬਿਖੈ ਸੰਗਤਿ ਸੁਨੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
॥ ੪੨ ॥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਬਿਦਤੀ ਬਾਰਤਾ ਗੁਰ ਆਏ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹਿ । ਸਿੱਖਸਨਿ
ਸੁਨਤਿ ਅਨੰਦ ਭਾ, ਕਹੈ ਕੋਨ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹਿ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਪਟਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਆਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਸਪਤ
ਪੰਚਮਤਿ ਅੰਸੂ ॥ ੫੭ ॥ ੫੮. ਪਟਨੇ ਨਿਵਾਸ] ।

ਏਹਾ ॥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਸੁਨੈ ਭਾ ਆਗਮਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਹਰਖ
ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਤਿ ਭੇ ਲੇ ਕਰਿ ਭੋਟ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਸੰਗਤਿ
ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤੇ । ਭਰੇ ਅਨੰਦ ਸਿਰ ਚਰਨਨਿ ਧਰਤੇ । ਜ਼ਰੀ
ਜੁਗਤ ਬਹੁ ਬਸਤ੍ਰ ਲਿਆਏ । ਰੁਚਿਰ ਬਿਭੂਖਨਿ ਧਰਿ ਅਗਵਾਏ ॥ ੨ ॥
ਅਰਪਹਿ ਦਰਬ ਅਨਿਕ ਨਰ ਆਇ। ਦਰਸ ਕਰਨਿ ਅਵਕਾਸਹਿ ਪਾਇ।
ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲੋਕ ਬਹੁ ਬਸੈ । ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਗੁਰੁ ਜਸੁ ਬਹੁ ਲਸੈ ॥ ੩ ॥
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਆਨਿ ਮਿਠਾਈ । ਖਰੇ ਹਇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ ।
ਤਹਿ ਕੇ ਬਡ ਮਸੰਦ ਚਲਿ ਆਏ । ਬਿੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਸੰਗ ਸੁ ਲਯਾਏ ॥ ੪ ॥
ਗੁਰ ਕੋ ਅਰਪੈ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲਾ । ਸੇਵਾ ਅਪਰ ਕਰੀ ਤਤਕਾਲਾ । ਛੋਟੇ
ਥਾਨ ਲੋਕ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ਭਈ ਭੀਰ, ਬਿਤ ਬਾਂਉ ਨ ਪਾਏ ॥ ੫ ॥ ਸੰਗਤਿ
ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਮਿਲੇ ਹੈਂ । ਆਪਸ ਮਹਿ ਇਮ ਕਰਤਿ ਭਲੇ ਹੈਂ । 'ਨਗਰ
ਬਿਖੈ ਇਨ ਹੇਤੁ ਨਿਕੇਤ। ਚਹੀਅਤਿ ਹੈ ਬਿਸਤਾਰ ਸਮੇਤ ॥ ੬ ॥ ਬਸਹਿ
ਇਹਾਂ ਗੁਰੁ ਕੇਤਿਕ ਕਾਲ । ਦਰਸਹਿ ਨਿਤ ਹਮ ਹੋਹਿ ਨਿਹਾਲ । ਇਸ
ਸਿਖ ਕੋ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸਮਾਵਹਿ । ਦਰਸਨ ਕਰਨਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਆਵਹਿ ॥
੭ ॥ ਸਗਰੇ ਨਗਰ ਨਹੀਂ ਸੁਧਿ ਹੋਈ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਇ ਪਿਖਹਿ ਸਭਿ

੧ਤਿਸ (ਅਨੰਦ ਨੂੰ) ਕਿਸ ਬਿਧੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ । ੨ਸਮਾਂ । ੩ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ । ੪ਥਾਂ ਛੋਟਾ ਤੇ
ਲੋਕ ਬਹੁਤੇ ਹਨ । ੫ਖੜੋਣ ਨੂੰ ਬੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ੬ਭਾਵ ਖੁਲ੍ਹਾ ਘਰ ਚਾਹੀਏ ।

ਕੋਈ । ਬਾਹਰ ਨਗਰ ਰਹੈ ਜੋ ਗਾਮ* । ਸੁਨਹਿ ਜਬਾਹਿ-ਆਏ ਗੁਰ
 ਧਾਮ-॥੮॥ ਸਗਰੇ ਉਮਡਿ ਆਇ ਇਕਵਾਰੀ । ਪਿਖਹਿ ਗੁਰੂ ਉਰ ਸ਼ਰਧਾ
 ਧਾਰੀ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਸਭਿ ਮਹਿ ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰ । ਤਬਿ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ
 ਕੀਨਿ ਉਚਾਰਿ ॥੯॥ ‘ਮੈਂ ਇਕ ਦੋਉਂ ਹਵੇਲੀ ਗੁਰ ਕੇ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ
 ਭਾਉ ਸੁ ਉਰ ਕੋਤਿਸ ਮਹਿ ਬਸਹਿ ਸਦਾ ਸੁਖ ਪਾਇ । ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਸਫਲ
 ਹੁਇ ਜਾਇ’ ॥੧੦॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸਭਿ ਮਹਿ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਢਿਗ
 ਕੀਨਿ ਉਚਾਰ । ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਲੋਹੁ ਹਵੇਲੀ ਮੇ ਤੋਤਿਸ ਮਹਿ ਬਸਹੁ ਅਨੰਦ
 ਉਦੋਤੇ’ ॥੧੧॥ ਤਬਿ ਅਰਦਾਸ ਮੋਵਰੇ ਕਰੀ । ਤਿਸੀ ਸਿੱਖਸ ਕੀ ਅਪਦਾ
 ਹਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਧੀਰ । ਅਪਨੇ ਦਾਸ ਹਕਾਰੇ ਤੀਰ ॥
 ੧੨॥ ‘ਸਿਖ ਕੇ ਸੰਗ ਜਾਹੁ ਲੇ ਡੇਰਾ । ਕਰਹੁ ਤਹਾਂ ਬਿਸਰਾਮ ਬਡੇਰਾ ।
 ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਕੇ ਲੇ ਜਾਵਹੁ । ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਸਮੇਤ ਸਿਧਾਵਹੁ’ ॥ ੧੩॥
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਆਇਸੁ ਸਗਰੇ ਦਾਸ । ਗਮਨੇ ਤਤਾਛਨ ਤਿਸੀ ਅਵਾਸ । ਸਭਿ
 ਸਮਾਜ ਤਹਿ ਆਨਿ ਉਤਾਰਾ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਸਕਲ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੪॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਤਹਿ ਕੀਨਿ ਨਿਵਾਸ । ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਬਸੇ ਤਿਹ ਪਾਸ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ-
 ਦੇਵ ਬਹੁਰ ਚਲਿ ਆਏ । ਦੇ ਆਇਸੁ ਕੇ ਤਹਾਂ ਬਸਾਏ ॥ ੧੫॥ ਅਪਰ
 ਸਿੱਖਸ ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰ ਮਾਂਹਿ । ਗੁਰ ਵਾਹਨ ਬੰਧਵਾਏ ਤਾਂਹਿ । ਬਹੁ
 ਦਾਸਨਿ ਕੇ ਆਲਯ ਡੇਰਾ । ਕਰਤਿ ਭਏ ਪਿਖਿ ਭਾਉ ਘਨੇਰਾ ॥ ੧੬॥
 ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਬਸਨ ਲਗੇ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਵਨ
 ਠਾਨਿ । ਪਟਨਾ ਨਗਰ ਜਾਨਿ ਕੈ ਦੀਰਘ ਬਸੇ ਹੋਰਿ ਕਰਿ ਮੁੰਦਰ ਬਾਨ ।
 ਕਰਹਿ ਉਧਾਰਨਿ ਅਧਿਕ ਨਰਨਿ ਕਉ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਉਰ ਸ਼ਰਧਾ ਠਾਨਿ ।
 ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ ਸ੍ਰਾਪ ਕੈ ਬਰ ਕੇ ਫੁਰਹਿ ਤੁਰਤ ਪਿਖਿ ਨਰ ਭੈ ਮਾਨ ॥੧੭॥
 ਜਬਾ ਹੁਤਾਸਨ ਅਧਿਕ ਜੁਲਤ ਹੁਇ ਨਿਜ ਤਨਕੇ ਨਹਿ ਚਹਤਿ ਛੁਵਾਇ
 । ਤਬਾ ਅਵਰਸਾ ਤੇ ਭੈ ਮਾਨਹਿ ਨਹਿ ਬਿਪ੍ਰੈ* ਕਬਿ ਮਨ ਮੈਂ ਲਾਇ ।
 ਦੇਇ ਉਪਾਇਨ, ਠਾਨਹਿ ਸੇਵਾ, ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਸੀਦਨ ਚਰਨ ਮਨਾਇ । ਮਨ
 ਬਾਂਛਤਿ ਨਰ ਲਹੈ ਪਦਾਰਥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੁਜਸ ਮਹਦ ਬਿਦਤਾਇ* ।
 *ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ । *ਘਰ ਭਾਵ-ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਆਏ ਹਨ । *ਘਰਾਂ ਵਿਚ । *ਉਲਟੀ ਬਾਤ । *ਇਥੋਂ
 ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅੰਕ ੨੧ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਕੀਰਤੀ ਦੀ ਗਲ ਬਾਤ ਦਿਖਾਲੀ
 ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਬਹੁਰ ਵਹਿਰ ਕੈ ਨਗਰ ਜਿ ਗ੍ਰਾਮ ।

੧੮॥‘ਰਾਉ,ਰੀਕ, ਮੂਰਖ ਅਰੁ ਪੀਡਿਤ ਚਾਰਹੁ ਬਰਨ ਤੁਰਕ ਅਰੁ ਹਿੰਦੁ ।
ਸਾਧ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭੋਖ ਕੇ ਜਹਿ ਕਹਿ ਮਿਲਹਿ ਹੋਹਿ ਨਰ ਬਿੰਦੁ* ।
ਸੱਤਸਥਾਕ ਪਤਿਆਵਹਿ* ਕੋਤਿਕ ਕਰਮਾਤ ਮਹਿ ਲਖਹਿ ਬਿਲੇਦ ।
ਅੰਬਰ, ਪਸ਼ਮੰਬਰ, ਪਾਟੰਬਰ ਅਰਪਹਿ ਦਰਬ ਮਨਾਇ ਮੁਕੰਦਾ ॥੧੯॥ਜੇ
ਸ਼ਰਧਾਧਰਿ ਹੋਇ ਮਮੋਖੁ ਉਪਦੇਸ਼ਹਿ ਦੇ ਆਤਮਗਯਾਨ। ਜੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ
ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੱਤਿਨਾਮ ਲਿਵ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਨ । ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਸੁਭ ਪੰਥ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ,ਚਲਹਿ ਜਿ ਨਰ ਭਵ ਬੰਧਨਹਾਨਿ।ਹੈ ਜੁ ਸਿੱਖ ਤਿਹ ਅੰਗ ਮੰਗ
ਰਹਿ, ਹਲਤ ਪਲਤ ਮਹਿ ਰੋਛਾ ਠਾਨਿ ॥ ੨੦ ॥ ਦੁਰਮਤਿ ਕਾਟਿ ਸਮਤਿ
ਉਪਦੇਸ਼ਹਿ,-ਸੱਤਸਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਦੀਨ । ਦੀਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਆਗੈ ਰਹੁ
ਨਿਤ,ਤਨ ਹੋਤਾ ਕੇ ਹਾਨਿ ਪੁਬੀਨ ! ਬੀਨ ਬੀਨ ਕੇ* ਦਿਹੁ ਬਿਕਾਰਨ,
ਭਾਣਾ ਮਾਨਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ਚਿਤ ਲੀਨਿ । ਲੀਨਿ ਕਹਾਂ ਨਰ ਕੇ ਤਨ ਧਾਰੇ* ਗੁਰੁ
ਬਚਮਾਨਿ ਜਿਨੋਂ ਨਹਿ ਕੀਨਿ-’॥੨੧॥ਸ੍ਰੀਯਾ॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੀ
ਇਮ ਕੀਰਤਿ ਚਾਰੁ ਮਹਾਂ ਬਿਸਤਾਰੀ । ਘਾਇਲ ਘਾਸ ਉਪਾਇਨ ਕੇ ਅਰ-
ਪਾਵਤਿ ਹੈਂ ਉਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁ ਧਾਰੀ॥ਜਾਚਤਿ ਹੈਂ ਮੂਨ ਬਾਂਛਤਿ ਕੇ ਪਰਸੀਦਤਿ
ਦੋਤਿ ਸਭੈ ਸੁਖਕਾਰੀ॥ਦੀਨਦਿਆਲ ਕੀ ਬੋਲੈ ਇਹੈ ਨਿ ਜੈ ਪੈਸ ਪੁਜਾਵਤਿ
ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਪਟਨਾ ਪੁਰਿ ਬਾਸ ਬਿਸਾਲ ਬਸੈ, ਸਭਿ ਭਾਂਤਿ
ਬਿਲਾਸਤਿ ਹੈਂ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਧਨਵਾਨ ਮਹਾਨ ਅਨੇਕ ਹੀ ਮਾਨਵ ਕੰਚਨ
ਭੂਖਨ ਹੀਰਨਿ ਧਾਰੀ । ਮੁਕਤਾ ਗਨ ਹਾਰ, ਸੁ ਕੁੰਡਲ ਚਾਰ, ਉਦਾਰ ਬਡੇ
ਭੁਜ ਅੰਗਦ ਵਾਰੀ* । ਤਨ ਅੰਬਰ ਰੀਤਿ ਅਨੇਕਨਿ ਕੇ ਜਿਮ ਅੰਬਰ ਮੈਂ
ਉਡ ਹੈਂ ਦੁਤਿ ਭਾਰੀ॥੨੩॥ਵਾਹਨਹੈ,ਗਜ,ਪਾਲਕੀ*,ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰਅੰਦਰ

*ਪਰਖਦੈ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਵਾਕ ਸੱਚੇ ਹਨ । *ਮੋਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ । *ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ।
*ਨਰ ਤਨ ਧਾਰਕੇ ਕੀ ਲਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ । *ਬਾਹਾਂ ਪਰ ਬਹੁੱਟਿਆਂ ਵਾਲੇ । *ਸਰੀਰ
(ਤੋ ਪਹਿਨੇ) ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਅੰਦਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਰਿਆਂ (ਦੇ
ਅਨੇਕਾਂ ਬੰਡਾਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੈ) । *ਸਵਾਰੀਆਂ ਹਨ ਘੋੜੇ, ਹਾਥੀ, ਪਾਲਕੀ ।

*ਪਾ:-ਧਰਿ ਧਰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਆਵਤ ਸੰਗਤ ਕਰਹਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਿੰਦ ।

†ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤੁਕ ਦੋਬੇ ਹੋਰ ਬੀ ਹੈ:-‘ਕਰੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਤੇ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚੰਦ’ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਤੁਕਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਬਾਹਰ ਸੇਤਾ^੧। ਧਾਮ ਧੁਜਾ^੨ ਅਭਿਰਾਮ ਬਨੀ ਜਨੁ ਪੰਖ ਲਗਾਇ ਚਹੈ
ਉਡ ਸੇਤਾ^੩। ਪੌਰ ਬਡੇ ਜੁਗ ਕੌਰ ਸਜੇ^੪, ਸਭਿ ਠੌਰ ਸਜੈ ਧਨਿ ਆਨੰਦ
ਦੇਤਾ^੫। ਦੇਖੈ ਸੁ ਜਾਇ ਕਿਤੇ ਦਿਨਮੈ, ਬਡ ਦੂਰ ਲਗੋ ਬਸਿਓ ਪੁਰਿਏਤਾ^੬।
॥੨੪॥ ਬਾਗ ਬਿਸਾਲ ਖਰੇ ਫਲ ਲਾਗਿ ਦਿਵਾਰ^੭ ਬਨੈ ਬਹੁਰੰਗਨਿ ਕੋਤਲ,
ਤਮਾਲ, ਉਦਾਲਕ^੮ ਦਾੜਮ^੯ ਸ੍ਰੀ ਫਲ^{੧੦} ਸੋਭਤਿ ਰੰਗਨ ਕੇ^{੧੧}। ਜਾਮਨ ਕੇ
ਕਦਲੀਨ^{੧੨} ਬਗੀਚਨਿ ਸੀਚਤਿ ਨੀਰ ਅਪੰਗਨ ਕੇ^{੧੩}। ਬੋਲ ਤੰਬੂਲਨਕੀ
ਅਮਰੂਦ ਸੁ ਪਾਤ ਅਨੇਕ ਹੀ ਵੰਗਨਿ ਕੇ^{੧੪}॥ ੨੫॥ ਬਾਰੀ ਫਿਰੈ ਬਰ
ਬੂਟਨ ਮੈਂ, ਸਬਜੀ ਸਥਿ ਜੀ ਹਰਖੀਤਿ ਨਿਹਾਰੀ^{੧੫}। ਹਾਰੀ ਧਨੇਸਰ ਕੀ
ਨਲਨੀ ਛਬਿ ਯੈ ਨਲਨੀ ਬਿਕਸੈ ਸੁਖਕਾਰੀ^{੧੬}। ਕਾਰੀ ਸੁ ਕੋਕਲਕਾ
ਕੁਹਕਾਵਤਿ^{੧੭}, ਮੋਰਨ ਸੋਰ, ਸੁ ਭੌਰ ਗੰਜਾਰੀ। ਜਾਰੀ ਬਸੰਤ ਜਹਾਂ ਬਹੁ
ਹੋਵਤਿ^{੧੮} ਯੈ ਚਹੁ ਓਰ ਖਿਰੀ ਫੁਲਵਾਰੀ॥ ੨੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਦੀ
ਬਹੱਤਰ ਜਹਿ ਮਿਲੀ ਬਹੀ ਸਰਬ ਇਕ ਬਾਇ ਜਲ ਕੀ ਲੀਲਾ ਅਨਿਕ
ਬਿਧਿ ਕਰਹਿ ਨਾਰਿ ਨਰ ਚਾਇ॥ ੨੭॥ ਮਹਾਂ ਨਗਰ ਬਰਨੈ
ਕਹਾਂ ਤਿਹ ਕੋ ਸਰਬ ਸਮਾਜ। ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰ ਤਹਾਂ ਟਿਕੇ ਗਰੀਬ
ਨਿਵਾਜ॥ ੨੮॥ ਸੋਰਠਾ॥ ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਮੁਦਾਇ ਦਰਸਨ ਦਰਸਹਿ ਗੁਰੂ
ਕੋ। ਰਿਦੈ ਹਰਖ ਅਧਿਕਾਇ ਬਡੇ ਭਾਗ ਨਿਜ ਜਾਨਿ ਕੈ॥ ੨੯॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਪਟਨੇ ਅਵਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ
ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੁ॥ ੫੮॥ ੫੯. [ਜਗ ਸੰਧੁ ਪ੍ਰਸੰਗ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਟਨੇਪੁਰਿ ਬਿਖੈ ਰੰਮਸਥਾਨ ਨਿਹਾਰਿ^੧।-ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ
ਕੋ ਜਨਮ ਹੁਇ ਹੈ ਇਹਾਂ-ਬਿਚਾਰ॥ ੧॥ ਸ੍ਰੋਯਾ॥ ਸੰਗਤਿ ਆਇਸੁ ਸੀਸ
ਚਿੱਟੇ ਹਨ। ^੨ਪਰ ਦੀਆਂ ਬੰਡੀਆਂ। ^੩ਜਿਤਨੇ (ਘਰ ਹਨ) ਮਾਨੇ ਖੰਡ ਲਗਾਕੇ ਉਡਣਾ ਚਾਹੀਦੇ
ਹਨ। ^੪ਦੇਹਾਂ ਕੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਡੇ ਦਰਵਾਜੇ ਸਜ ਰਹੇ ਹਨ (ਅ) ਕੋਰ=ਤਖਤ [ਸੰਪ੍ਰਦਾ]।
^੫(ਨਗਰੀ) ਵੱਜਕੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਧੁਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। (ਅ) ਬੂਹੇ ਵਜਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼। ^੬ਬਾਗ
ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ। ^੭ਲਸ਼ਜ਼ਾ। ^੮ਅਨਾਰ। ^੯ਨਾਲੀਅਰ। ^{੧੦}ਰੰਗ ਰੰਗ ਦੇ। ^{੧੧}ਕੋਲਿਆਂ ਦੇ।
^{੧੨}ਚਿਕੜ ਰਹਿਤ (ਨਿਰਮਲ) ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਜਦੇ ਹਨ। ^{੧੩}ਪਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਤੇ ਅਮਰੂਦਾਂ
ਦੇ ਸੁਹਣੇ ਪੱਤੇ ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਦੇ। ^{੧੪}ਸਾਰੇ ਜੀ ਹਰਿਆਈ ਦੇਖਕੇ ਆਨੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ^{੧੫}ਖਿੜੀਆਂ
ਹੋਈਆਂ ਕੁਮੁਦਨੀਆਂ ਦੀ ਛਬਿ ਐਉਂ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ (ਧਨੇਸਰ ਦੀ ਨਲਿਨੀ=)
ਕੁਬੇਰ ਦੇ ਬਾਗ ਦੀ (ਸੋਭਾ) ਮਾਤ ਪੈ ਗਈ। [ਸੰਸ: ਨਲਿਨੀ=ਕਮਲਨੀ। ਕੁਮੁਦਨੀ ਨਲਿਨੀ
ਨੰਦਨ=ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਬਾਗ]। ^{੧੬}ਕਾਲੀਆਂ ਕੋਇਲਾਂ ਕੂਕਦੀਆਂ ਹਨ। ^{੧੭}ਮਠੋਂ ਬਸੰਤ ਦਾ
ਆਰੰਭ ਹੈ [ਅ: ਜਾਰੀ=ਰਵਾਂ ਭਾਵ ਸ਼ੁਰੂ]। ^{੧੮}ਸੁੰਦਰ ਅਸਥਾਨ ਦੇਖਿਆ।

ਨਿਵਾਇਉਪਾਇਨ ਪਾਇਨ ਪੈਅਰਪੈਤੇ। ਭਾਗ ਬਡੇ ਹਮਰੇ ਧੰਨ ਹੈ ਨਿਸ
 ਲੋਚਨ ਤੇ ਤੁਮ ਕੋ ਦਰਸੀਤੇ। ਸੇਵਕ ਆਪਨਿ ਜਾਨਿ ਦਯਾਨਿਧਿ ਆਇ
 ਨਿਹਾਲ ਕਿਏ ਸੁਖਵੀਤੇ। ਕੀਜਿਯੋ ਆਪ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਯਾ ਪੁਰਿ, ਸੇਵ
 ਕਰੈਂ ਹਮ ਜਯੋਂ ਬਿਤਵੀਤੇ॥ ੨॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਦੂਰ ਪੰਜਾਬ ਕੋ ਦੇਸ਼ ਬੋਲੈ
 ਸਕੈ ਤਿਹ ਠਾਂ ਨਰ ਜਾਈ। ਹੈ ਪਰਿਵਾਰ ਜੰਜਾਰ ਮਹਾਂ ਜਿਸ ਤੇ ਨਿਕਸੈ
 ਨਹਿ ਜਾਇ ਕਦਾਈ॥ ਸੇਵਤਿ ਦੇਤਿ ਉਠਾਇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਸੇ ਹਮਰੀ
 ਗਤਿ ਭੀ ਸੁਖਦਾਈ। ਰੋਜ ਸਰੋਜ ਪਦੈ ਦਰਸੈ, ਘਰ ਕਾਰ ਕਰੈ, ਭਜੇ
 ਲਾਭ ਮਹਾਈ॥ ੩॥ ਯੋਂ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਭਾਉ ਕਰਜੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਪੁਨ
 ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ। ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਕੋ ਬਨਵਾਇ ਸਭੀ ਰਤਿ ਮੇਂ ਸੁਖਦਾ, ਦੁਖ
 ਨਾਂਹੀ। ਕੀਨਿ ਉਤਾਇਲ ਤਜਾਰ ਅਵਾਸ ਕੋ ਔਰ ਸਮਾਜ ਸਭੈ ਬਿਧਿ
 ਜਾਹੀ॥ ਆਪ ਕਰਜੇ ਬਿਸਰਾਮ ਦਯਾਨਿਧਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਾਮਨ ਪੂਰ ਕਰਾਹੀ
 ॥੪॥ ਜਿਮ ਜਾਚਤਿ ਹੈਂ ਅਰੁ ਸੇਵਤਿ ਹੈਂ ਤਿਮ ਦੇਵਤਿ ਹੈਂ ਗੁਰੁਰੂਪ ਉਦਾਰੇ।
 ਨਰ ਨਾਰਿਨਿ ਕੇ ਗਨਹੈ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕੋ ਦਰਸੈ ਦਰਬਾਰੇ। ਇਕ
 ਆਵਤਿ ਹੈਂ ਇਕ ਜਾਵਤਿ ਹੈਂ ਇਕ ਪਾਵਤਿ ਹੈਂ ਮਨਬਾਂਛਤਿ ਸਾਰੇ। ਬਹੁ
 ਭਾਂਤਿ ਉਪਾਇਨ ਪਾਇਨ ਪੈਅਰਪੈਬਿਨਤੀਯੁਤਿ ਬੰਦਨਧਾਰੇ॥੫॥ ਰੱਖਈ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸਾਧੀ ਕੋ ਭ੍ਰਾਤਾ। ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜਗਤ ਬੱਖਸਾਤਾ। ਪੁਰਿਮੈਂ
 ਕਿਤਿਕ ਦ੍ਰੋਸ ਕਰਿ ਬਾਸ। ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸ॥ ੬॥ ਅਪਰ ਸਿੱਖ
 ਸੇਵਕ ਗੁਰ ਤੀਰ। ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ ਨਰਨਿ ਕੀ ਭੀਰ। ਤਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨੇ
 ਬੁਝਨਿ ਕੀਨੋ। ਆਪ ਜਗਤ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਬੀਨੋ॥੭॥ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਅਨੇਕ
 ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ। ਤੁਮਰੇ ਰਿਦੇ ਸਭਿਨਿ ਕੀ ਗਜਾਤ। ਨਗਰ ਬਿਸਾਲ ਮਨੋਹਰ
 ਮਹਾਂ। ਧਨੀ ਪੁਰਖ ਬੈਠੇ ਜਹਿ ਕਹਾਂ॥੮॥ ਮੰਦਿਰ ਬਰ ਸੁੰਦਰ ਬਡ ਕਰੇ।
 ਨਰ ਨਾਰੀ ਗਨ ਆਨੰਦ ਭਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਸਮੁਦਾਇ। ਰਾਵਰਿ
 ਕੋ ਦਰਸੈ ਹਰਖਾਇ॥ ੯॥ ਚਲੈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਿਮਲ ਬਹੁ ਪਾਨੀ। ਸਕਲ
 ਦੇਸ਼ ਸ਼ੋਭਤਿ ਗੁਨ ਖਾਨੀ। ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਉਪਬਨ ਖਰੇ। ਫਲ ਫੂਲਨਿ
 ਇਸ ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਆਪ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਭੋਗਣਾ ਕਰੇ, ਜਿੰਨਾ ਜਿੰਨਾ ਵਿੱਤ ਹੋਵੇਗਾ ਸੇਵਾ ਕਰਾਹੀ।
 ਕਦੇ। ਬੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਜਗਾਕੇ (ਕੋਈ ਚੀਜ਼) ਦੇਵੇ ਇਉਂ ਸਾਡੀ ਗਤ ਹੋਈ ਹੈ
 ਹੇ ਸੁਖਦਾਈ ਜੀ !। ਚਰਨ ਕਵਲ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰ
 ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤਿਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਮਾਜ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਨੇਕ, ਪਤੀਥ੍ਰਤਾ (ਅ) ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਯੁਤਿ ਤਰੁ ਦਲ ਹਰੇ^੧॥੧੦॥ ਇਸ ਮਹਿ ਭਯੋ ਕੋਨ ਬਡ ਰਾਜਾ^੨। ਜਿਸਨੇ
ਸਕਲ ਬਸਾਇ ਬਿਰਾਜਾ^੩। ਸੁੰਦਰ ਦੇਸ ਰਾਜ ਜਿਨ ਕੀਨਸਿ। ਕਰੋ
ਸੁਨਾਵਨਿ ਸਕਲ ਪ੍ਰਬੀਨਸ^੪॥੧੧॥ ਵੇਹਰਾ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਬਿਖੈ
ਜਾਨਿ ਰਿਵੈ ਇਤਿਹਾਸ। ਤੋਗਬਹਾਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ਸਭਿਨਿ ਬਿਖ
ਪਾਸ॥੧੨॥ ਇਸੀ ਦੇਸ ਮੈਂ ਹੋਤਿ ਭਾ ਨਿਪਤਿ ਬਿਹਦਰਥ^੫ਨਾਮ। ਤੀਨ
ਫੁਹਨੀ ਸੈਨਪਤਿ ਅਤਿ ਸੂਰੋ ਬਲਿ ਧਾਮ॥ ੧੩॥ ਚੰਪਈ॥ ਇੰਦ ਸਮਾਨ
ਮਹਾਂ ਬਲਿ ਸੂਰਾ। ਸਕਲ ਭਾਂਤਿ ਐਸ਼ੁਰਜੇ ਪੂਰਾ। ਰੱਛਾ ਕਰਤਿ ਦੇਸ ਇਸ
ਕੇਰੀ। ਸਭਿ ਮਾਨਹਿ ਜਿਹ ਆਨ^੬ਬਡੇਰੀ॥੧੪॥ ਕਾਂਸੀ ਨਿਪ ਕੀ ਤਨਿਆ
ਦੋਇ। ਤਿਨ ਕੋ ਬਜਾਹ ਆਨਿ ਘਰਿ ਸੋਇ^੭। ਚਿਰੇਕਾਲ ਤਿਸ ਕੋ ਬਿਤ
ਗਯੋ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਘਰਿ ਨਿਪ ਕੋ ਭਯੋ॥੧੫॥ ਜੱਗ ਅਨੇਕ ਸਦੱਛਨ^੮ਕੀਨੇ।
ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਭੂਪ ਕਰਿ ਲੀਨੇ। ਤਉ ਨ ਸੁਤ ਉਪਜਯੋ ਸੁਖਦਾਇ।
ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੋਵਤਿ ਪਛੁਤਾਇ॥ ੧੬॥ ਚੰਦ੍ਰਿਕ ਨਾਮ ਰਿਖੀਸੁਰ ਏਕ।
ਤਿਸ ਕੋ ਗੁਨ ਸੁਨਿ ਸੁਨ ਅਨੇਕ। ਲੈ ਅਪਨੈ ਸੰਗ ਦੋਨਹੁ ਰਾਨੀ। ਨਿਪਤ
ਜਾਇ ਤਿਹ ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ॥ ੧੭॥ ਬਿਛ ਅੰਬ ਕੋ ਤਿਹ ਬਲ ਖਰਯੋ। ਤਰੇ
ਰਿਖੀਸੁਰ ਨੋ ਤਪ ਕਰਯੋ। ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੋ ਤਪ ਕੋ ਤਾਪਤਿ। ਰਿਵੈ ਸੁੱਧ
ਸ੍ਰੀ ਪਤ੍ਰ ਕੋ ਜਾਪਤਿ॥ ੧੮॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਜਬਿ ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ। ਖਿਪਾ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੇਖੀ ਮਨਿ ਰਸਾਨੀ। ਤਿਸਹਿ ਅੰਬ ਕੋ ਫਲ ਕੋ ਦੀਨਾ। ਪੁੱਤ੍ਰਬਲੀ
ਹੁਇ ਸੂਰ ਅਦੀਨ^੯॥ ੧੯॥ ਲੈ ਹਰਖਯੋ ਰਾਜਾ ਬੁਧਿਵਾਨ। ਘਰ ਨਿਜ
ਗਮਨਯੋ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ। ਦੁਇਦਾਰਾ ਪਸਾਰੀ ਸਮ^{੧੦} ਜਾਨੈ। ਕਿਸਕੋ ਦੇਉ—
ਚਿਤਵਨੋ ਠਾਨੈ॥ ੨੦॥—ਇਕ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ ਇਕ ਹਰਖਾਇ। ਇਹ
ਬਿਧਿ ਨਹਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਇ। ਗੁਨ ਸਰੂਪ ਮੈਂ ਦੁਊ ਸਮਾਨ। ਮੈ ਮਹਿ ਪੀਤ
ਕਰੈਂ ਸਮ^{੧੧}ਜਾਨਿ—॥ ੨੧॥ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਚਿਤਵਯੋ ਮਨ ਮਾਂਹਿ। ਇਕ ਕੋ
ਦੇਨਿ ਰੁਚੈ ਚਿਤ ਨਾਂਹਿ। ਫਲ ਦੁਖੰਡ ਕਰਿ ਕੈ ਕਰ ਲੀਨਿ। ਦੁਹ ਨਾਰੀ
ਪਸਾਰੀ ਕੋ ਦੀਨਿ॥ ੨੨॥ ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦੋਨਹੁ ਫਲ ਲਯੋ। ਖਾਏ,

^੧ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਵਾਲੇ ਬਿੱਡਾ। ^੨ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ। ^੩ਈਨ। ^੪ਵਿਵਾਹ ਕਰਕੇ ਉਹ ਘਰ ਲਿਆਂਦੀਆਂ।

^੫ਸਹਿਤ ਦੱਛਣਾ ਦੇ। ^੬ਜੇ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਦੀਨ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ^੭ਇਕੋ ਜੇਹੀਆਂ। ^੮ਇਕੋ ਜੇਹੀ।

^੯ਇਹ ਪੋਰਾਣਕ ਕਥਾ ਕਵਿ ਜੀ ਸੁਨਾਉਣ ਲਗੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਰਾਸੰਧ ਦੇ
ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ।

ਕਿਤਿਕ ਦਿਨਨ ਗ੍ਰਭ ਭਯੋ^੧ । ਭੁਪਤ ਕੇ ਮਨ ਹਰਖ ਉਪਾਵਾ । ਗਰਭਵਤੀ
 ਦੇਖਤਿ ਸੁਖ ਪਾਵਾ ॥ ੨੩ ॥ ਅਵਧਿ ਗਰਭ^੨ ਜਬਿ ਪੂਰਨ ਭਈ । ਜਨਮੇ
 ਪੁੱਤ ਦੁਹਨਿ ਗਤਿ ਨਈ । ਅਰਧ ਅਰਧ ਜਨਮੇ ਤਨ ਦੋਇ । ਨਿਰਖਤਿ
 ਨਾਰਿ ਬਿਸਮ ਰਹੀ ਹੋਇ ॥ ੨੪ ॥ ਤਾਂਕੇ ਜਾਨੋ^੩ ਭਾ ਉਤਪਾਤ^੪ । ਅਹੈ
 ਖੰਡ ਦੁਇ ਏਕੋ ਗਾਤ^੫ । ਅੰਬਰ ਬਿਖੈ ਲਪੇਟੈ ਤਾਂਹਿ । ‘ਗੋਰਹੁ ਵਹਿਰ
 ਬਿਲੋਕਹੁ ਨਾਂਹਿ’ ॥ ੨੫ ॥ ਇਕ ਤਿਯ ਨੇ ਲੇ ਬਾਹਰ ਡਾਰਨੋ । ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ੀ^੬
 ਗਿਰਤਿ ਨਿਹਾਰਨੋ । ਗਈ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਭੱਖਸਲਿ ਕੇ ਕਾਰਨ । ਆਮਿਖ ਸ਼੍ਰੋਣਤ
 ਕਰਤਿ ਅਹਾਰਨਿ ॥ ੨੬ ॥ ਦੇਖੋ ਤਿਹ ਉਠਾਇਕੇ ਜਬੈ । ਅਚਰਜ ਭਈ
 ਨਈ ਗਤਿ ਸਬੈ । ਬਡ ਬਲ ਸੇਂ ਗਹਿ ਭਾਰੀ ਭਾਰ । ਜੋਰਤਿ ਭਈ ਜਰਾ
 ਤਿਸ ਬਾਰ^੭ ॥ ੨੭ ॥ ਏਕ ਨੈਨ ਕਰ ਪਦ ਇਕ ਕਾਨ । ਪਰੋ ਹੁਤੋ
 ਜਿਹ ਥਾਨ ਭਯਾਨ । ਤਿਹ ਤੇ ਬਲ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁ ਲਗਾਯੋ । ਜੀਵਨੋ ਬਾਲਿਕ
 ਕੁਦਨ ਸਨਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਸ਼ਬਦ ਭਯੋ ਜਿਮ ਘਨ ਗਰਜੀਤਾ । ਨਗਰ ਲੋਕ
 ਸੁਨਿ ਚਿੰਤ ਕਰੀਤਾ । ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ੀ ਅਚਰਜ ਮਾਨੋ । ਭਈ ਚਿੰਤੁ^੮ ਸਮ
 ਤੁਸ਼ਨਿ ਠਾਨੋ ॥ ੨੯ ॥ ਜਰਾ ਉਠਾਇ ਰਹੀ ਨਹਿ ਹਾਲੋ । ਸਗਰੋ
 ਅਪਨੈ ਓਜ ਸਮਾਲੋ । ਬਡੋ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਿ ਉਚ ਰੁ ਨੀਚ । ਧਾਏ ਪਰੋ
 ਰੋਰ ਪੁਰਿ ਬੀਚ ॥ ੩੦ ॥ ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ੀ ਕੋ ਤਹਿ ਬਰਜਨੋ । ਨਿਪ ਕੋ ਭਟਨ
 ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਤਰਜਨੋ^੯ । ਲਿਯੋ ਉਠਾਇ ਬਹੁਤ ਨੇ ਮਿਲਿ ਕਰਿ । ਲੇ
 ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਭੁਪਤ ਕੇ ਘਰ ॥ ੩੧ ॥ ਜਰਾ ਗਈ ਮਹਿਪਾਲਕ ਪਾਸ ।—ਹੋ
 ਨਿਪ ਤੁਮਰੇ ਪੁਰਿ ਮਮ ਵਾਸ । ਯਾਂਤੇ ਬਾਲਿਕ ਮੈਂ ਲਖਿ ਪਾਵਾ । ਜੋਰਿ ਦੁਖੀਡ
 ਆਨਿ ਜਿਯ ਪਾਵਾ^{੧੦} ॥ ੩੨ ॥ ਨਿਪ ਨੇ ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੁਤ ਲੀਨਸਿ । ਮੋਦ
 ਸਹਤ ਦਾਰਾ ਦੁਇ ਦੀਨਸਿ^{੧੧} । ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ । ਗਈ
 ਚਿੰਤ ਰਾਜੇ ਕੀ ਖੋਇ ॥ ੩੩ ॥ ਜੋਗਸ ਦਾਨ ਮੰਗਲ ਉਤਸਾਹੁ । ਕਰਤਿ
 ਭਯੋ ਹਿਤ ਸੇਂ ਨਰਨਾਹੁ^{੧੨} । ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ੀ ਸੇਧ ਕਰਨੋ ਹੈ । ਜਰਾਸੰਧ ਇਮ
 ਨਾਮ ਪਰਨੋ ਹੈ ॥ ੩੪ ॥ ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਧੈ ਅਧਿਕ ਬਲ ਪਰੈ । ਸ਼ਕਤਿ

^੧ਖਾਣ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਗਰਭ ਹੋ ਗਿਆ । ^੨ਗਰਭ ਦਾ ਸਮਾਂ । ^੩ਤਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆਂ ।
^੪ਉਪਦ੍ਰਵ ਹੋਇਆ ਹੈ । ^੫ਇਕ ਸਰੀਰ ਦੇ । ^੬ਜਰਾ ਨਾਮੇ ਰਾਖਸ਼ਣੀ ਨੇ । ^੭ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ਣੀ ਨੇ
 (ਖੰਡਾਂ ਨੂੰ) ਜੋੜਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ । ^੮ਮੁਰਤੀ । ^੯ਜਰਾ ਰਾਖਸ਼ਣੀ । ^{੧੦}ਤਾੜਿਆ । ^{੧੧}ਜਦ) ਦੇ
 ਟੁਕੜੇ ਜੋੜੇ (ਤਦ) ਜਾਨ ਆਕੇ ਪੈ ਗਈ । ^{੧੨}ਦੋਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ । ^{੧੩}ਰਜਾ ।

ਬਿਸਾਲ ਨਿਪਹੁ ਸਮ ਕਰੈ। ਮਹਾਂ ਬਾਹੁ^੧ ਆਧੁਤ ਜਿਸ ਛਾਤੀ। ਸੁਭ ਲੱਛਨ
ਸੰਦਰ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ॥ ੩੫॥ ਬੀਤਤਿ ਭਯੋ ਜਬਹਿ ਚਿਰਕਾਲ। ਸੁਨਿ ਕੈ
ਸੋ ਰਿਖਿ ਅਖਿਲ ਰਵਾਲ। ਇਸੀ ਦੇਸ ਚਲਿ ਆਯੋ ਸੋਇ। ਦੇਖਨਿ ਹਿਤ
ਨਿਪ ਕੋ ਸੁਤ ਜੋਇ॥ ੩੬॥ ਸੁਨਤਿ ਭੂਪ ਨੇ ਸੁਖ ਕੋ ਮਾਨਾ। ਪੂਜਨ ਕੀ
ਲੈ ਸੋਜ ਮਹਾਨਾ। ਦੁਊ ਭਾਰਜਾ ਲੈ ਕਰਿ ਸਾਥ। ਰਿਖਿ ਕੋ ਚਰਨ ਧਯੋ
ਨਿਜ ਮਾਥ॥ ੩੭॥ ਬਿਨੈ ਭਨੀ ਸਾਦਰ ਬੈਠਾਯੋ। ਬਡੇ ਭਾਗ ਹਮ ਦਰਸਨ
ਪਾਯੋ। ਮੇ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਸਾਲ ਤੁਮਾਰੀ। ਦਿਯੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੋਧਾ ਬਲ ਭਾਰੀ
॥ ੩੮॥ ਅਬਿ ਇਹ ਰਾਜ ਆਪ ਹੀ ਕਰੀਅਹਿ। ਹਮ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਆਸੈ
ਬਿਰੀਅਹਿ। ਕਹੈ ਰਿਖੀਸੁਰ-ਸੁਨਹੁ ਨਰੇਸ਼। ਤੁਮ ਹੀ ਕੋ ਸੋਭਤਿ ਸਭਿ
ਦੇਸ਼॥ ੩੯॥ ਤਪਸਾ^੨ ਬਨਜੈ ਹਮਾਰੋ ਰਾਜ। ਤੁਮ ਹੀ ਰਾਖਹੁ ਸੈਨ ਸਮਾਜ।
ਇਹੁ ਸੁਤ ਤੁਮਰੋ ਐਸੋ ਭਯੋ। ਬਿਦਤਹਿ ਸਕਲ ਜਗਤ ਜਸੁ ਲਹਰੈ॥
੪੦॥ ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਇਸ ਕੋ ਸਮ ਭੂਪ। ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਹੈ ਮਹਦ ਅਨੁਪ।
ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਰਾਜਾ ਹੋਇ। ਯਾਂਕੀ ਸਮਸਰ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ॥ ੪੧॥
ਸੁਰ ਅਸੁਰਨਿ ਕੋ ਜੀਤੈ ਜੁਧ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਜਾ ਕੀ ਰੱਛਾ ਸੁਧ। ਜੋ ਨਰਿੰਦ
ਇਸ ਪਰ ਚਾਵਿ ਆਵੈ। ਭੁਜ ਬਲ ਤੇ ਤਿਹ ਹਤਹਿ ਪਲਾਵੈ॥ ੪੨॥ ਨਿਪ
ਤਪਸੀ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗਾਥਾ। ਸੁਤ ਗੁਨ ਤੇ ਬਿਸਾਲ ਸੁਖ ਸਾਥਾ^੩। ਰਾਜ
ਤਿਲਕ ਅਭਿਖੇਕਨਿ ਕੀਨਾ^੪। ਆਪ ਪੰਥ ਕਾਨਨ ਕੋ ਲੀਨਾ॥ ੪੩॥
ਸੁਤ ਕੋ ਕਹਿ ਸਿੱਖਸਾ ਦੇ ਘਨੀ। ਜੁਗ ਦਾਰਾ ਲੈ ਕਰਿ ਭਾਮਨੀ^੫। ਬਨ
ਮੈਂ ਗਮਨਜੋਂ ਤਪਸੀ ਸੰਗ। ਕੀਨਸਿ ਤਪ ਬਨ ਸੈਲ ਉਤੰਗ^੬॥ ੪੪॥
ਜਰਾਸਧ ਨਿਜ ਪਿਤ ਕੋ ਪਾਛੇ। ਚਤੁਰੰਗਨਿ ਕਰਿ ਧੁਜਨੀ^੭ ਆਛੇ। ਜੋ
ਨਿਪ ਤਿਸ ਕੀ ਆਗਸਾ ਮੋਰੈ। ਸੰਘਰ ਕਰਿ ਰਿਪੁ ਕੋ ਸਿਰ ਢੋਰੈ॥ ੪੫॥
ਕਿਸ ਕਉ ਕਾਰਾਗਿਹ^੮ ਮੈਂ ਡਾਰੇ। ਕਿਸਹਿ ਨਿਕਾਸਹਿ ਛੀਨਹਿ ਸਾਰੇ^੯।
ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਨਿਜ ਰਾਜ ਬਧਾਵ॥ ਸਭਿ ਪਰ ਅਪਨੋ ਹੁਕਮ ਟਿਕਾਵਾ^{੧੦}॥ ੪੬॥

^੧ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ, ਸੁਰਬੀਰ। ^੨ਤਪੱਸਯਾ ਹੀ। ^੩ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਣ (ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ) ਸੁਖੀ ਹੋਯਾ। ^੪ਅਭਿਖੇਕ=ਰਾਜ ਆਦਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਮੰਗਲ ਸਮੇਂ ਵਿਧੀ ਪਰਬਕ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕੁਸ਼ਾ ਆਦਿਕ ਨਾਲ ਜਲ ਛਿੜਕਣਾ। ^੫ਸੁਹਣੀਆਂ, ਪਿਆਰੀਆਂ। ^੬ਉੱਚੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਬਨਾਂ ਵਿਚ। ^੭ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੈਨਾ। ^੮ਕੈਦ। ^੯ਸਾਰੇ (ਦੇਸ਼) ਖੋਹ ਲਵੇ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਜਰਾਸੰਧ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ
ਉਨਸ਼ਟੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੯ ॥ ੬੦. [ਜਰਾਸੰਧ ਪ੍ਰਸੰਗ] ।

ਦਹਰਾ ॥ *^੧ਭਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਿਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਮਹਾਂਬੀਰ ਬਲਵਾਨ । ਜਨਮ
ਭਯੋ ਮਥਰਾ ਬਿਖੈ ਬਿਦਤੇ ਗੋਕਲ ਥਾਨ ॥ ੧ ॥ ਜੋਖਈ ॥ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਮਹਾਂ
ਪ੍ਰਤਨਾ ਮਾਰੀ^੨ । ਤਿਣਾਵਰਤ^੩ ਕੀ ਦੇਹ ਬਿਦਾਰੀ । ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਬਿਖੈ
ਇਹ ਨਾਸੇ । ਬ੍ਰਧਤਿ ਭਏ ਗਨ ਗੋਪ ਅਵਾਸੇ^੪ ॥ ੨ ॥ ਦੇਤ ਆਘਾਸੁਰ^੫,
ਧੋਨਕ^੬ ਮਾਰਾ । ਕੋਸੀ^੭ ਕੋ ਬਲ ਕਰਿ ਸੰਘਾਰਾ । ਮਥਰਾ ਕੋ ਅਕੂਚ^੮ ਲੇ
ਆਵਾ । ਪ੍ਰਥਮ ਕੁਦਰਤ^੯ ਦੁਖੰਡ ਕਰਾਵਾ ॥ ੩ ॥ ਮੱਲ ਚੰਡੂਰ ਸੁ ਮੁਸ਼ਟਕ^{੧੦}
ਮਾਰਾ । ਪੁਨ ਨਿਪ ਕੰਸ ਦੁਸ਼ਟ ਸੰਘਾਰਾ । ਜਰਾਸੰਧ ਕੋ ਹੁਤੋ ਜਮਾਤਾ ।
ਜਬਿ ਘਨ ਸ਼ਾਮ ਕੀਨਿ ਖਲ ਘਾਤਾ^{੧੧} ॥ ੪ ॥ ਸੁਤਾ ਗਈ ਪਿਤ ਪਾਸ
ਪੁਕਾਰੀ । ਬਿਧਵਾ ਦੇਖਿ ਅਧਿਕ ਦੁਖਿਆਰੀ । ਜਰਾਸੰਧ ਕੋਪਨੋ ਬਲ
ਭਾਰੀ । ਸਕਲ ਬਾਹਨੀ ਕੀਨਸਿ ਤਸਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਉਤਸਾਹਿਤ ਭੁਪਤ ਤਬਿ
ਚਢੜੋ-ਹਤੋਂ ਹਲੀ ਹਰਿ^{੧੨}-ਕ੍ਰੋਧ ਸੁ ਬਢੜੋ ਮਥਰਾ ਘੇਰਿ ਕਰੜੋ ਸੰਗਾਮੂ ।
ਲਾਖਹੁ ਭਟ ਪਹੁਚੇ ਜਮਧਾਮੂ ॥ ੬ ॥ ਰਣ ਭੈਰਵ ਕਰਿ ਕੈ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ।
ਹਟਿ ਹਟਿ ਗਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋ ਹਾਰਿ । ਪੁਨਹਿ ਦੁਰਕਾ ਸਿੰਧ ਮਝਾਰੇ ।
ਰਚੀ ਪੁਰੀ^{੧੩} ਬਸ ਰਹ ਸੁਖਾਰੇ ॥ ੭ ॥ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਬੀਤਯੋ ਤਿਸ ਪਾਛੇ ।
ਪਾਂਡਵ ਭਏ ਸੁਰਮਾ ਆਛੇ । ਰਾਜਸੂਅ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਕਰਯੋ । ਸੁਤ ਅਜਾਤ
ਮਨੋਰਥ ਧਰਯੋ^{੧੪} ॥ ੮ ॥ ਤਹਿ ਤੋ ਸ੍ਰੀ ਘਨਸ਼ਾਮ ਬੁਲਾਏ । ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਿਯ

^੧ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟਣੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਮਾਰੀ । ^੨ਇਕ ਦੌਤਜ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਬ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਮਾਰਨ
ਵਾਸਤੇ ਘੱਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਵਾਵਟੋਲਾ ਬਣਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਉਡਾ ਲੈ ਗਿਆ, ਪਰ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਗਲਾ ਦਬਾ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਟੁਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੇਹ ਮਰ ਗਿਆ । ^੩ਗਵਾਲਿਆਂ
ਦੇ ਘਰ । ^੪ਅਘ ਨਾਮੇ ਦੌਤ, ਕੰਸ ਦਾ ਮੈਨਾ ਪਤਿ ਜਿਸਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ । ^੫ਨਾਮ
ਰਾਖਸ਼ ਦਾ । ^੬ਨਾਮ ਦੌਤ ਦਾ । ^੭ਨਾਮ ਭਗਤ ਦਾ । ^੮ਧਰੁਖ । ^੯ਚੰਡੂਰ ਤੇ ਮੁਸ਼ਟਕ ਦੇ ਮੱਲਾਂ
ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ । ^{੧੦}(ਉਸ) ਦੁਸ਼ਟ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ । ^{੧੧}ਬਲਭੰਦੂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਰਾ ।
^{੧੨}(ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ) ਪੁਰੀ ਰਚੀ । ^{੧੩}ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਨੇ (ਇਹ) ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਿਆ । [ਮੰਸ਼:,
ਅਜਾਤ ਸ਼ੌਰ-ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦਾ ਇਕ ਨਾਮ] । (ਅ) ਸ਼ੌਰ ਕੋਈ ਉਤਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਹ
ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਿਆ । (ੲ) ਇਹ ਨਾਮ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਬੀ ਹੈ:-ਉਪਨਿਖਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਮ
ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਬੁਲਾਕੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੂੰ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਬੋਧੀ ਰਾਜਾ ਬੀ
ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਹੈ ।

ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

* ਕਵੀ ਜੀ ਜਰਾਸੰਧ ਦੀ ਕਥਾ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਰਾਸੰਧ
† ਪਾ:-ਜੱਗ ਰਾਜਸੂ ਚਾਹਿਤ ।

ਲਖਿ ਕਰਿ ਤਿਨ ਗਿਹ ਆਏ । ਅਪਨਿ ਮਨੋਰਥ ਭਨਯੋ ਅਗਾਰੀ । ਸੁਨਿ
 ਮਧਸੂਦਨ^੧ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ ॥੬॥—ਮਹਾਂਬੀਰ ਜੋ ਮਗਧ ਨਰੇਸ਼ । ਜਰਾਸਧ
 ਬਲ ਬਿਖੈ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ । ਤਿਸ ਮਾਰੇ ਬਿਨ ਮਖ ਨਹਿ ਹੋਇ । ਪੂਰਨ
 ਭਯੋ ਆਰਥਲ ਸੋਇ^੨ ॥ ੧੦ ॥ ਏਕ ਬਾਰ ਨਿਜ ਮੰਦਿਰ ਚਰਿ ਕੈ^੩ । ਕਦਾ
 ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਕਰ ਬਲ ਕਰਿ ਕੈ । ਸੋ ਜੋਜਨ ਮਗ ਕੋ ਬਿਸਤਾਰ । ਪਹੁੰਚੀ ਹਮ
 ਫਿਰਾ ਕਰਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ੧੧ ॥ ਤਬਿ ਬਲਦੇਵ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਅਪਨੀ ।
 ਆਵਤਿ ਆਦਾ ਨਿਫਲ ਕਰਿ ਖਪਨੀ^੪ । ਜਰਾਸਿਧ ਰਾਖਤਿ ਬਲ ਘਨਾ ।
 ਕੋਤਿਕ ਬਾਕੀ ਗਿਨਤੀ ਗਨਾ ॥ ੧੨ ॥ ਤਾਂਤੇ ਨੀਕੋ ਇਹੋ ਉਪਾਇ ।
 ਸੈਨਾ ਹਮ ਸੋ ਚਲੈ ਨ ਕਾਇ । ਜਿਹ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਸਕਹਿ ਨ ਕੋਇ ।
 ਚਮ੍ਪੂ ਲਰੇ ਕਜੈ^੫ ਜੀਤਨਿ ਹੋਇ ॥ ੧੩ ॥ ਅਰਜਨ ਭੀਮ ਸੰਗ ਲੈ ਜਾਉਂ ।
 ਕਈ ਭੇਦ^੬ ਕਰਿ ਤਿਹ ਜਿਤ ਆਉ ਅਬਿ ਪਹੁੰਚਹਿ ਹਮ ਜਾਇ ਸਮੀਪ ।
 ਭੀਮ ਸੰਗ ਰਣ ਕਰੈ ਮਹੀਪ^੭ ॥ ੧੪ ॥ ਦੇਹੁ ਸੁਭਟ ਦੈ ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ । ਜਸ
 ਜੈ ਹੈਂ ਤਸ ਲੇਹੁ ਸੰਭਾਰੇ^੮—। ਕਹੀ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਪਾਂਡਵ ਰਾਜ ।—ਆਪ
 ਸਿਧਾਰਤਿ ਹਮਰੇ ਕਾਜ ॥੧੫॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੀਕੀ ਮਨ ਭੁਮਰੇ । ਤਿਮ ਹੀ
 ਸੁਭ ਹੁਇ ਕਾਰਜ ਹਮਰੇ—। ਸੁਨਿ ਤੀਨਹੁ ਕਰਿ ਦਿਸ ਕੋ ਬੇਸ । ਇਸੀ
 ਦੇਸ਼ ਕੋ ਅਏ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧੬ ॥ ਮਗ ਸੁਧੇ ਕੋ ਤਜਿਬੋ ਕੀਨਿ । ਅਪਰ ਦੇਸ਼
 ਕੋ ਗਏ ਪ੍ਰਥੀਨ—ਮਤ ਹਮਰੇ ਆਗਮ^੯ ਸੁਨਿਪਾਵੈ । ਹਤਨੋ ਪੁਨਹਿ ਕਠਨ
 ਹੁਇ ਜਾਵੈ—॥ ੧੭ ॥ ਉਤਰਤਿ ਭਏ ਸਰਸਰੀ ਪਾਰ । ਨਦੀ ਗੰਡਕਾ ਤਰਿ
 ਕੋ ਬਾਰਿ^{੧੦} । ਸ਼੍ਰੋਣਾ ਸਲਿਤਾ^{੧੧} ਕੋ ਤਜਿ ਗਏ ਮਾਗਧ^{੧੨} ਬਿਖੈ ਆਵਤੇ ਭਏ ॥
 ੧੮ ॥ ਜਰਾਸਿਧ ਜੋਧਾ ਜਹਿ ਰਾਜਾ । ਨਿਕਟਿ ਬਾਹਨੀ ਅਧਿਕ ਸਮਾਜਾ ।
 ਬਸਹਿ ਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਸੁਖ ਸੋ ਲੋਕਾਨਹਿ ਪਾਵਤਿ ਕਬਿਹੂੰ ਮਨ ਸੋਕ ॥੧੯॥
 ਬਡੋ ਨਗਰ ਜਹਿ ਦੁਰਗ ਚੁਗਿਰਦੇ । ਕੋਇ ਨ ਮਰਦ ਜਾਹਿ ਕੋ ਮਰਦੇ^{੧੩} ।
 ਬਡ ਜੋਧੇ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਰਖਵਾਰੇ । ਸ਼ਸਤ ਅਸਤ ਕੋ ਧਾਰਨਹਾਰੇ ॥ ੨੦ ॥

^੧ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ । ^੨(ਆਪਣੀ) ਆਯੂ ਵਿਚ ਉਹ ਪੂਰਨ (ਬਲੀ) ਹੈ । (ਅ) ਉਮਰ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ । ^੩(ਜਰਾਸਿਧ ਨੇ) ਇਕ ਵਾਰ ਅਪਨੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਚੜਕੇ । ^੪ਖਪਾ ਦਿੱਤੀ । ^੫ਕਿਵੇਂ । ^੬ਭਾਵ, ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੰਡ ਭੇਦ ਆਦੀ ਉਪਾਉ, ਵਲ ਛਲ । ^੭ਰਾਜਾ (ਜਰਾਸਿਧ) ਨਾਲ ਭੀਮ ਸੰਗ ਕਰੇ । ^੮ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਜਾਣਗੇ ਤੈਸੇ ਸੰਭਾਲ ਲੈਣੇ ਭਾਵ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ । ^੯ਆਉਣਾ । ^{੧੦}ਗੰਡਕਾ ਨਦੀ ਦਾ ਜਲ ਤਰਕੇ । ^{੧੧}ਸ਼੍ਰੋਣ ਭਦ੍ਰਾ ਨਦੀ । ^{੧੨}ਕੋਈ ਬਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ । ^{੧੩}ਪਾ:—ਮਗਧ ।

ਘੰਟਮਾਲਾ^੧ ਇਕ ਮਗ ਮਹਿ ਅਹੈ । ਸਤ੍ਰ ਜਾਨਿ ਬਾਜਹਿ ਸੁਧ ਕਹੈ ।
 ਸ਼ਬਦ ਘੰਟ ਰਾਜਾ ਸੁਨਿ ਪਾਵੈਹੁਇ ਸੁਚੇਤੋ ਬਡ ਸੈਨ ਪਠਾਵੈ ॥੨੧॥ ਚੱਕ੍ਰ
 ਬਨਾਯੋ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰਨ ਕਰਿ^੨। ਬੁਝਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਏਗ ਸਿਰ ਦੇ ਹਰਿ^੩। ਇਸਬਿਧਿ
 ਕੋਲਿਖਿ ਕੈ ਘਨ ਸ਼ਮਾਮ । ਤਜੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੌਰ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੨੨ ॥ ਹੁਇ
 ਪਸ਼ਚਾਤ^੪ ਕੋਟ ਚਢਿ ਗਏ । ਅਰਜਨ ਭੀਮ ਸੰਗ ਦੈ ਲਏਕੂਦ ਤਹਾਂ ਤੇ
 ਅੰਤਰ ਬਰੇ । ਭੂਪਤਿ ਨਿਕਟਿ ਜਾਇ ਭੇ ਖਰੇ ॥ ੨੩ ॥ ਤਿਸ ਇਨ ਜਰਾ-
 ਸੰਧ ਮਹਿਪਾਲ । ਦੇਖਤਿ ਭਾ ਅਪਸ਼ਗਨ ਬਿਸਾਲ । ਬੈਠੈ ਦਾਨ ਕਰਤਿ
 ਧਨ ਭਾਰੇ । ਜਾਚਕ ਖਰੇ ਸਮੀਪ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭੀਮ ਅਰ-
 ਜਨ ਕੀ ਓਰ । ਮਹਿਪਾਲਕ ਅਵਿਲੋਕਨੋ ਘੋਰ ।—ਦਰਸ ਅਪੁਰਬ^੫
 ਕਿਤ ਤੇ ਆਏ । ਇਹ ਛੱਤ੍ਰੀ ਦਿਜ ਬੇਖ ਬਨਾਏ ॥ ੨੫ ॥ ਧਨੁਖ
 ਘਾਸ^੬ ਇਨ ਸਭਿ ਕੇ ਹਾਥ । ਕਸਾ ਇਹ ਕਰਹਿ ਕਪਠ ਕੇ ਸਾਥ—। ਉਠੈ
 ਭੂਪ ਤਿਨ ਕੇ ਢਿਗ ਗਏ । ਬੁਧਿ ਬਲ ਤੇ ਸਭਿ ਜਾਨਤਿ ਭਏ ॥ ੨੬ ॥
 ਕਹੈ ਤਿਨਹੁ ਸੈਂ—ਕੋ ਤੁਮ ਅਹੈ? ਨਹੀਂ ਬਿੱਪੁ ਤਨ ਸਾਰੀ ਕਹੈ। ਸੀਧੇ ਮਗ
 ਨਹਿ ਅੰਤਰ ਆਏ । ਕੋਟ ਕੂਦਿ ਪਹੁੰਚੇ ਪਿਛਵਾਏ ॥ ੨੭ ॥ ਏਹਗ ॥ ਸੁਧੇ
 ਮਗ ਜੇ ਆਵਤੇ ਘੰਟਾ ਸ਼ਬਦ ਕਰੇਤਿ । ਚੱਕ੍ਰ ਭਯਾਨਕ ਛਿਨਕ ਮਹਿ
 ਧਰ ਤੇ ਸਿਰ ਉਤਰੇਤਿ—॥੨੮॥ ਚੋਖਈ ॥ ਸੁਨਿ ਘਨ ਸ਼ਮਾਮ ਬਖਾਨੈ ਤਿਸੇ
 ।—ਚਤੁਰ ਪੁਰਖ ਚਹਿ ਗਹਿ ਰਿਪੁ ਜਿਸੇ । ਸੁਧੇ ਮਗ ਸੇ ਆਵਤਿ ਨਾਂਹੀ ।
 ਅਪਨੋ ਕਾਜ ਕਰਨ ਕੋ ਚਾਹੀ—॥੨੯॥ ਜਰਾਸੰਧ ਭਾਖੈ ਬਰ ਤਬੈ ।—ਬੈਰ
 ਕਰੈ ਹਮ ਸੈਂ ਤੁਮ ਕਬੈ ? ਮੈਂ ਤੋ ਕਿਹ ਸੈਂ ਕਰੈਂ ਨ ਦੈਸ਼ । ਤੁਮ ਕਿਮ
 ਜਾਨਹੁ, ਕਹੈ ਅਸ਼ੋਸ਼—॥੩੦॥ ਕਹੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ—ਜੇ ਬੈਰ ਨ ਕਾਹੁ। ਬੀਸ ਸਹਸ
 ਅਠ ਸਤ ਨਰ ਨਾਹੁ^੭ । ਕੌਂ ਇਹ ਬਾਂਧਿ ਕੈਦ ਮਹਿ ਭਾਰੇ ? ਮਖ ਮਹਿ
 ਚਾਹਤਿ ਹੈਂ ਇਨ ਮਾਰੇ॥੩੧॥ ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਬੈਰ ਕਸਾ ਹੋਇਇਤੇ ਨਰਿੰਦ
 ਬਿਨਾਸੈ ਕੋਇ । ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੀ ਰੱਛਾ ਕਾਰਨ । ਸੈਂ ਮਾਨੁਖ ਤਨ
 ਕੀਨਸਿ ਧਾਰਨਿ ॥ ੩੨ ॥ ਮਨ ਮਹਿ ਚਿਤਵੈ ਬਡ ਅਪਰਾਧ । ਕੋਨ

^੧ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ । ^੨ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਨੂੰ ਪਛਾਣਕੇ ਵਜਾਈ ਹੈ (ਤੇਰਾਜਾ ਨੂੰ) ਸ਼ਬਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ
 ਹੈ । ^੩ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਇਕ ਚੱਕ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ^੪ਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ
 ਛੇਤੀ ਸਿਰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ^੫ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ । ^੬ਅਸਚਰਜ । ^੭ਧਨੁਖ ਦੀਆਂ ਘਾਸੀਆਂ ।
 ੨੦੮੦੦ਰਾਜੇ ।

ਸੁਲਾਘਾ ਕਰਿ ਹੈ ਸਾਧਾ ਯਾਤੇ ਤੋਹਿ ਹਤਨਿ ਕੇ ਹੋਤਾ ਬਿੱਪੁ ਬੇਸ ਤੇ ਆਇ
ਨਿਕੇਤ ॥੩੩॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਸਭਿ ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਛੋਰਿ ਚਲੀਏ ਸੰਗ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ
ਓਰ । ਪਰਹੁ ਪਾਂਇ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵਹੁ । ਦੋਨ ਹੋਇ ਅਬਿ ਰਾਜ
ਕਮਾਵਹੁ ॥੩੪॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਹੁਇ ਹੈ ਜੁੱਧ ਹਮਾਰਾ । ਜੀਤਹਿਗੇ ਤੁਝ ਧਾਰਿ
ਅਖਾਰਾ । ਕਿਧੈ ਹਮਹਿ ਤੁਮ ਜੀਤਨਿ ਕਰੀਏ । ਪੀਛੇ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਅਨੁ-
ਸਰੀਏ—॥ ੩੫ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਰਾਸੰਧ ਰਿਸ ਧਾਰੀ । ਗਰਬਤਿ ਅਤਿ ਮੁਖ
ਗਿਰਾਉਚਾਰੀ—ਇਤੀ ਸ਼ਕਤਿ ਰਣ ਕਰਿਬੇਕੋਰੀ ॥ ਕਜੈ ਦਿਜਬੇਖ ਬਨਾਇ
ਕੁਢੋਰੀ ॥ ੩੬ ॥ ਜੈ ਮੈਂ ਬਾਂਧ ਲਿਏ ਮਹਿਪਾਲਾ । ਕਿਹ ਸੈਂ ਕਰਜੈ ਨ
ਕਪਟ ਕੁਢਾਲਾ । ਜਿਮੋ ਤੁਮ ਆਏ ਕਪਟੀ ਹੋਇ । ਇਮ ਛੱਤੀ ਕਰਿ
ਸਕਹਿ ਨ ਕੋਇ ॥੩੭॥ ਮੈਂ ਜੀਤੇ ਇਮ ਸਕਲ ਨਰੇਸ਼ਾ ਜੁੱਧ ਬਿਥੈ ਜੈ ਕਰੇ
ਅਸ਼ੋਸ਼—। ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਮਘਨ ਪੁਨਹਿ ਬਖਾਨਾ ।—ਕਜੈ ਅਸ ਕਰਤੈ
ਮਾਨ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੮ ॥ ਨਿਪਤਿ ਬਲੀ ਅਤਿ ਭਏ ਅਨੋਕ । ਅੰਤ ਕਾਲ
ਮਹਿ ਰਹੈ ਨ ਏਕ । ਹੁਤੈ ਨ ਬਲ ਜੇ ਹਮਰੇ ਮਾਂਹੈ ਤੁਮ ਸਮ ਸੂਰ ਲਰਨ
ਕਿਮ ਚਾਹੈ ॥ ੩੯ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਮਮ ਨਾਮ ਸਦੀਵਾ । ਪ੍ਰਗਟ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਤਨ ਮੈਂ ਅਬਿ ਥੀਵਾ । ਭੀਮ ਸੈਨ ਇਹੁ ਦੇਖਹੁ ਸੁਰਾ । ਦੁਤਿਯੇ ਅਰ-
ਜਨ ਲਖਿ ਬਲਿ ਪੂਰਾ ॥੪੦॥ ਤੀਨਹੁ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਬਤਾਏ । ਦੁਹਿ ਮਹਿ
ਕਰਹੁ ਜੁ ਇਕ ਮਨ ਭਾਏ । ਤਜਹੁ ਕੰਦ ਤੇ ਭੂਪਤਿ ਸਾਰੋਧਰ ਮਰਾਜ ਕੈ
ਚਲਹੁ ਅਗਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਜੀਵਹੁ ਜਗਿ ਮਹਿ ਰਹੁ ਚਿਰਕਾਲਾ । ਭੋਗਹੁ
ਰਾਜ ਅਨੰਦ ਬਿਸਾਲਾ । ਨਾਂਹਿ ਤ ਜੁੱਧ ਕਰਹੁ ਹਮ ਸਾਥ । ਤੈ ਮਹਿ
ਇਕ ਸੋਹੇ ਨਰ ਨਾਥ—॥੪੨॥ ਸੁਨਤਿ ਭੂਪ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧਾਵਾ । ਸਭਾ
ਛੋਰਿ ਅੰਤਰ ਪੁਵਿਸ਼ਾਵਾ । ਸੁਤ ਸਹਿਦੇਵ ਆਪਨੇ ਦੇਖਾ । ਰਾਜ ਤਿਲਕ
ਅਭਿਖੇਕ ਅਸ਼ੋਖਾ ॥ ੪੩ ॥ ਪੁਨ ਬਾਹਰ ਆਯੋ ਹਰਿ ਪਾਸ ਬੈਲੈ ਅਪਨੇ
ਓਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼—ਤੁਮ ਤੀਨਹੁ ਮੁਝ ਘਰ ਚਲਿ ਆਏ । ਲਰਹੁ ਮੋਹਿ ਸੈਂ
ਕ੍ਰੋਧ ਬਧਾਏ ॥੪੪॥ ਮੈਂ ਤੀਨਹੁ ਸੈਂ ਏਕਲ ਲਰਿ ਹੋਂ । ਮਹਾਂ ਓਜ ਅਪਨੇ
ਮਹਿ ਧਰਿ ਹੋਂ । ਤੁਮ ਤੀਨਹੁ ਕੈ ਕਰਹੁ ਸੰਘਾਰ । ਕੈ ਮੁਝਕੈ ਲਰ ਕੈ ਲਿਹੁ
ਮਾਰਿ—॥੪੫॥ ਸੁਨਿਘਨ ਸ਼ਾਮਉਚਾਰਨ ਕੀਨਿ—ਏਕਲ ਸੈਂ ਹਮ ਲਰਹਿ
‘ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ । ਤੇਰੇ ਵਰਕੇ ਸੂਰਮੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ।’ ਰਾਜਾ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦੇ ।
‘ਤੀਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਹੋ ਰਾਜਾ ।’

ਜਿ ਤੀਨ । ਅਹੈ ਅਨੁਚਿਤ, ਕਰਹਿ ਕੈ ਐਸੇ । ਨਿਰਬਲ ਹੋਇ ਕਰਤਿ
ਬਿਧਿ ਤੈਸੇ ॥੪੬॥ ਹਮ ਤੇ ਅਪਨੋ ਬਲ ਲਘੁ ਜਾਨਿ।ਇਕ ਕੋ ਜਾਚਿ ਲੋਹੁ
ਬਧਿਵਾਨ । ਦੋਨਹੂੰ ਲਰਹਿ ਨ ਬੋਲਹਿ ਔਰ । ਬਲ ਬਿਸਾਲ ਸੋ ਸੰਘਰ
ਠੋਰ-॥੪੭॥ ਜਰਾਸੰਧੁ ਤਬਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ-ਤੁਮ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਮੋਹਿਤੇ ਹਾਰੇ।
ਕਰਸੈ ਪਲਾਵਨਿ ਬਾਰਿ ਸਤਾਰਾ । ਮਥਰਾ ਤਜਾਗੀ ਆਨ ਪਧਾਰਾ ॥

੪੮ ॥ ਤੁਮ ਸੋ ਲਰਤਿ ਲਾਜ ਮੁਹਿ ਆਵੈ।ਬਸਜੇ ਦਾਰਕਾ ਤਜਿ ਰਣਥਾਵੈ^੧।
ਬਡੈ ਨਿਲਾਜ ਸਦਾ ਤੁਮ ਜਨੀਯਤਿ । ਮਹਾਂਭੀਰੁ ਜੋਧਨਿ ਮਹਿ ਗਿਨੀ-
ਯਤਿ ॥੪੯॥ ਅਰਜਨ ਧਨੁ ਬਿੰਦਸਾ ਮਹਿ ਮਹਾਂ । ਫੋਰਤਿ ਥਾਣ ਦੂਰ ਰਿਪੁ
ਜਹਾਂ । ਬਲ ਮੈਂ ਲਘੁ ਜਾਨਤਿ ਹੋਂ ਦੇਉ^੨।ਹੀਨ ਸਾਥ ਭਟ ਲਰਹਿ ਨ ਕੈਉ
॥੫੦॥ ਪੈਨ ਪੁੱਤ੍ਰ^੩ ਇਕ ਤੁਮ ਮਹਿ ਭਾਰੀ।ਸੈ ਜੇ ਠਹਿਰੈ ਮੋਹਿ ਅਗਾਰੀ।ਇਕ
ਕੋ ਸਾਥ ਜੁੱਧ ਮੰਮ ਹੋਇ । ਦੇਖਹੁ ਸਭਿਹਿ ਲਰਹਿ ਹਮ ਦੋਇ-^੪ ॥ ੫੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸ਼ਿ ਰਾਸੇ 'ਜਰਾਸੰਧ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਛਬਟੀ
ਅੰਸੂ ॥ ੬੦ ॥

੬੧. [ਜਰਾਸੰਧ ਦੀ ਕਥਾ] ।

ਦੇਹਣਾ ॥ 'ਰਤਨ ਜਟਤਿ ਸਿਰ ਮੁਕਟ ਕੋ ਭੂਪਤਿ ਧਰਸੈ ਉਤਾਰ । ਜੁੜਾ
ਕੇਸਨ ਕੋ ਕਰਸੈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪਗੀਆ ਕੋ ਧਾਰਿ ॥੧॥ ਚੰਪਈ।ਕਟ ਕਹੁ ਕਸਿ ਕੈ
ਹੋਯੋ ਤਜਾਰ । ਗਰਜਨੈ ਭੈਰਵ ਸ਼ਬਦ ਉਦਾਰ^੫* । ਭੀਮ ਸੈਨ ਇਤ ਭਯੋ
ਸੁਚੇਤ । ਠੋਕੇ ਭੁਜਾਦੰਡ ਰਣ ਹੇਤੁ ॥੨॥ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ਦੋਨਹੂੰ ਬਲਵਾਨ।ਭਿਰੋ
ਪਰਸਪਰ ਮਹਾਂ ਭਯਾਨ । ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਹਾਰ ਮੁਸ਼ਟ ਕੋ ਕਰੋ । ਉਠੈ ਸ਼ਬਦ
ਜਿਮ ਲੋਹਾ ਘਰੇ ॥ ੩ ॥ ਮਨੋ ਬਿਖਭ ਅਤਿ ਬਲੀ ਭਿਰੇ ਹੋਂ । ਜਿਮ ਕੰਚਰ
ਕਰਿ ਕੋਪ ਲਰੇ ਹੋਂ । ਲਪਟ ਗਏ ਅੰਗਨਿ ਸੋ ਅੰਗ।ਪਾਇ ਅਰੋਪਹਿ ਬਲ
ਕੋ ਸੰਗ ॥੪॥ ਕਬੈ ਭੀਮ ਕੋ ਭੂਪ ਧਕਾਵੈ । ਕਬੈ ਭੂਪ ਕੋ ਭੀਮ ਲਿਜਾਵੈ ।
ਕਬਹੁ ਸੀਸ ਸੀਸ ਪਰ ਮਾਰੈਂ । ਘੋਰ ਨਾਦ ਕੋ ਦੁਉ ਉਚਾਰੈਂ ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਲੋਗ ਨਗਰ ਕੇ ਸਾਰੇ । ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਤਾਸਤਿ ਉਰ ਭਾਰੇ । ਸੁਭਟ
ਪੁਰਖ ਬਾਲਿਕ ਅਰ ਜਾਨ । ਬ੍ਰਿਧ ਨਰ ਆਇ ਨਾਰਿ ਤਿਸ ਥਾਨ ॥ ੬ ॥
ਅੰਦਰ ਮੰਦਰਿ ਪਰ ਚਾਢਿ ਕਰਿ ਕੈ । ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਭੈ ਧਰਹਿ ਨਿਹਰਿ ਕੈ ।
ਮਹਾਂ ਭੀਰ ਚਾਰਹੁ ਦਿਸਿ ਮਾਂਹਿ । ਦੇਖਹਿ ਸੰਘਰ ਕਿਤਿਕ ਉਮਾਹਿ ॥ ੭ ॥
ਨਿਕਟਿ ਭੀਰ ਬਹੁ ਪਹੁੰਚੀ ਦੇਖਿ । ਤਜਿ ਰਣ, ਕੀਨੋ ਦੂਰ ਅਜੋਖਾ^੬।ਇੰਦੁ

^੧ਜੁੱਧ ਭੂਮਕਾ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਦਾਰਕਾ ਜਾ ਵਸਿਆ । ^੨ਬੜਾ ਕਾਇਰ । ^੩ਦੇਹਾਂ ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ
ਅਰਜਨ ਨੂੰ । ^੪ਭੀਮ ਸੈਨ । ^੫ਬੜਾ ਭਯਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ । ^੬ਸਾਰੀ (ਭੀੜ) ਦੂਰ ਕੀਤੀ ।

*ਪਾ:-ਉਚਾਰ ।

ਬਿਭ੍ਰਾਸਰ^੧ ਜਨੁ ਦੇ ਲਰੇ। ਦੋਨਹੂੰ ਮਹਿਦ ਬੀਰ ਬਲ ਕਰੇ॥੮॥ ਜਨੁ ਕੇਹਰਿ
ਕਰਿ ਕੋਪ ਬਿਸਾਲਾ। ਲਰਹਿ ਪਰਸਪਰ ਜੋਧ ਕਰਾਲਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਜੁਝੇ ਬਰਿਆਰ^੨। ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਲਰਤੇ ਦਸ ਚਾਰ^੩॥੯॥ ਦੇਖਤਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ
ਤਿਨ ਕੀ ਓਰਾ। ਜਰਾਸੰਧ ਕੋ ਪਿਖਿ ਬਲ ਬੋਰਾ। ਨਿਕਟਿ ਭੀਮ ਕੋ ਸੈਨ^੪
ਬੁਝਾਈ।—ਭਯੋ ਸ਼ੂਮਤ ਰਿਪੁ ਦਿਹੁ ਬਿਨਸਾਈ॥੧੦॥ ਦੋਰ ਨ ਕਰਹੁ ਮਾਰਿ
ਇਸ ਲੇਹੁ। ਨਿਜ ਪਖ ਕੋ ਨਿਰਭੈਤਾ ਦੇਹੁ—ਸਮਝਿ ਭੀਮ ਨੋ ਕਹੈ ਬੁਝਾ-
ਈ॥—ਕਿਮ ਨਿਰਬਲਿ ਇਸ ਲਖੈ ਗੁਸਾਈ॥੧੧॥ ਅੰਗ ਅੰਗ ਮੇਰੇ ਬਕ
ਗਇਉ। ਆਗੇ ਹੋਵੇ ਧੀਰ ਨ ਪਇਉ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਮੇ ਮਹਿ ਰਹੈ ਨ ਭਾਰੀ।
ਕਰਤੇ ਜੋਧ ਸ਼ੂਮਤ ਤਨ ਭਾਰੀ॥੧੨॥ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਇਹ ਅੰਗੁ ਖਰੇਵਾ।
ਤੁਮ ਕੈਸੇ ਇਹ ਨਿਰਬਲ ਜੋਵਾ?—ਭੀਮਸੈਨ ਤੇ ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨਾ—ਪਵਨ
ਪੁੰਤ੍ਰ ਤੂੰ ਬਲੀ ਮਹਾਨਾ॥੧੩॥ ਐਸੇ ਤੁਝ ਕੋ ਨਹਿ ਬਨਿ ਆਇ। ਕਰਿ
ਓਤਸਾਹ ਮਹਾਂ ਬਲ ਲਾਇ। ਜਰਾਸੰਧ ਕੋ ਜੀਤਹਿ ਰਣ ਮੈਂ। ਇਮ
ਨਿਸ਼ਚੈ ਰਾਖੇ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈਂ॥੧੪॥ ਇਕ ਤਿਲ ਲੇਕਰਿ ਕਰ ਘਨਸ਼ਾਮ^੫।
ਕਰਹਿ ਇਸ਼ਾਰਤ ਲੇਚਨ ਬਾਮ। ਬਿਚ ਤੇ ਚੀਰੈ ਸਗਰੇ ਸੈਇ। ਕਰਿ
ਦਿਖਰਾਯੋ ਇਕ ਤੇ ਦੋਇ॥੧੫॥ ਭੀਮਸੈਨ ਇਮ ਸੈਨ ਬੁਝਾਈ^੬। ਜਾਨੈ
ਭੇਦ ਰਿਦੇ ਹਰਖਾਈ।—ਕਰੈ ਦੁਖੰਡ ਜੋਰਨੋ ਏਹਿ^੭। ਇਮ ਤੁਮ
ਚੀਰ ਦੇਹੁ ਰਿਪੁ ਦੇਹਿ—॥੧੬॥ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪੀਠ ਤਿਸ ਥਾਪੀ।
ਦੀਨਸਿ ਬਲ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਆਪੀ। ਸ਼ੂਮ ਸਭਿ ਦੂਰਿ ਕਰੈ ਤਿਸ ਤਨ ਤੇ।
ਮਾਰਨਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਚਾਹੈ ਮਨ ਤੇ॥੧੭॥ ਗਯੋ ਭੀਮ ਭਾ ਖਰੇ ਅਗਾਰੀ।
ਜਰਾਸੰਧ ਆਵਾ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਭਿਰੈ ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ ਮੁਸ਼ਟਨ ਹਤੈ^੮। ਗਹੈ
ਅੰਗ ਫਿਰਾ ਰਿਸ ਕਰਿ ਚਿਤੈ^੯॥੧੮॥ ਪਾਇ ਘਾਤ ਲਰਤੇ ਬਡ ਜੋਧੇ।
ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਦੁਹ ਤਨ^{੧੦} ਫੋਧੈ। ਭੀਮ ਸਿਮਰਿ ਬਲ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇਰਾ।
ਭੁਜ ਤੇ ਗਹੈ ਭੂਪ ਤਿਸ ਬੋਰਾ॥੧੯॥ ਬਲ ਕਰ ਸਿਰ ਪਰ ਫੇਰੈ ਐਸਾ।
ਚੰਕ੍ਰ ਕੁਲਾਲ ਭ੍ਰਮਾਵਹਿ ਜੈਸਾ^{੧੧}। ਸਕਲ ਨਗਰ ਕੇ ਦੇਖਤਿ ਤੂਰਨ।

^੧ਏਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ। ^੨ਬਲੀ। ^੩ਚੋਦਾਂ। ^੪ਸੈਨਤਾ ਸਮਝਾਏ। ^੫ਇਕ ਤੀਲਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ। ^੬ਸੈਨਤ ਸਮਝਾਈ। ^੭ਇਹ (ਜਰਾ ਸੰਧ) ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ। ^੮ਸਰੀਰ। ^੯ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ (ਅ) ਚਿਤ ਵਿਚ। ^{੧੦}ਦੋਵੇਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੇ ਫੋਧ ਨਾਲ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ^{੧੧}ਘੁਮਿਆਰ ਚੱਕ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪਟਕਜੇ ਅਵਨੀ ਪਰ ਹਿਤ ਚੂਰਨ^੧ ॥ ੨੦ ॥ ਇਕ ਪਗ ਪਗ ਕੇ ਭਰੇ
 ਦਬਾਇਵ। ਦੁਤਿਸ ਗਹਜੇ ਕਰ ਸਾਬ ਉਚਾਇਵ। ਬਲ ਕਰਿ ਚੀਰਨੇ ਚੇਹਿ
 ਸੁ ਹਾਨਾ। ਉਠਜੇ ਸ਼ਬਦ ਤਬਿ ਘੋਰ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੧ ॥ ਕਰਿ ਦੁਖੰਡ ਧਕਨਾ
 ਮਹਿ ਡਾਰਜੇ। ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸ਼ੰਤੁ ਸੰਘਾਤਜੇ। ਜਰਾਸੰਧ ਕੇ ਸੁਤ
 ਸਹਿਦੇਵ। ਕਰਜੇ ਤ੍ਰਾਸ ਤਜਿ ਕੇ ਅਹੰਮੇਵ ॥ ੨੨ ॥ ਨਿਜ ਪਿਤ ਕੇ ਸਭਿ
 ਸਚਿਵ ਬੁਲਾਏ। ਬਨਹਿ ਮਿਲਨਿ ਹਰਿ^੨—ਮਤੋਮਤਾਏ। ਜਿਨਹੁ ਅਚਾਰੀ
 ਭੁਪਤਿ ਹਾਰਾ। ਮੈਂ ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਤ ਕਹਾਂ ਬਿਚਾਰਾ—॥ ੨੩ ॥ ਰਡਨ
 ਅਨੇਕ ਉਪਾਇਨ ਲੀਨੇ। ਮਿਲਜੇ ਆਨਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕੀਨੇ। ਪ੍ਰਭੁ ਅਭੈਤਾ
 ਤਿਸ ਕੇ ਦੀਨਸਿ। ਰਾਜ ਸੰਘਾਸਨ ਪਰ ਬਿਤ ਕੀਨਸਿ ॥ ੨੪ ॥ ਕਹਜੇ—
 ਬਰਖ ਪੂਰਨ^੩ ਤੋ ਆਵਹੁ। ਧਰਮਰਾਜ^੪ ਪਗ ਸੀਸ ਟਿਕਾਵਹੁ। ਰਾਜਸੁਇ
 ਮਖ^੫ ਚਾਹਤਿ ਕਰਜੇ। ਰਾਜ ਧਰਮ ਕੇ^੬ ਦ੍ਰਿਫ ਕਰਿ ਧਰਜੇ—॥ ੨੫ ॥
^੭—ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇਸੁ ਜਥਾ ਤੁਮਾਰੀ। ਹਮ ਅਸਿ ਬਰਤਹਿ ਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰੀ।
 ਰਾਜ ਦੇਸ ਧਨ ਧਾਮ ਤੁਮਾਰਾ। ਦਿਯੋ ਕਰਜੇ ਹਮ ਅੰਗੀਕਾਰ—॥ ੨੬ ॥
 ਬਾਸਦੇਵ ਕਹਿ ਭੁਪ ਛੁਡਾਏ। ਕਾਰਗਿਹ ਮਹਿ ਜੇ ਸਮੁਦਾਏ। ਲੇ ਕਰਿ
 ਸਿੰਗ ਭੀਮ ਭਟ ਅਰਜਨ। ਆਇ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭੇ ਪੁਰਿਹਸਤਨ^੮ ॥ ੨੭ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੋਗਬਹਾਦਰ ਧੀਰ। ਕਹੀ ਕਥਾ ਸਭਿ ਸਿੰਘਸਨਿ ਤੀਰ। ‘ਇਨ
 ਦੇਸਨਿ ਸਭਿ ਕੇ ਸਹਿਦੇਵ। ਰਾਜ ਕਰਨਿ ਲਾਗਜੇ ਨਰਦੇਵ’ ॥ ੨੮ ॥
 ਪੰਚ ਦਸਮ ਸੰਮਤ ਪੁਨ ਜੀਵਜੇ। ਜਬਿ ਬਿਰੋਧ ਕੀਰਵ ਮਹਿ ਬੀਵਜੇ। ਭੁਯੇ
 ਸੰਗਾਮ ਮਹਾਂ ਕਰਛੇਤ। ਭੂਮੀ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨਿ ਹੇਤੁ ॥ ੨੯ ॥ ਸਭਿ ਦੇਸਨਿ
 ਕੇ ਨਿਪਤ ਬਡੇਰੇ। ਇਕਠੇ ਭਏ ਕਾਲ ਕੇ ਪੁਰੇ। ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਬਡ
 ਸ਼ਕਤਿ ਧਰੰਤੇ। ਸਸਤੁ ਅਸਤੁ ਬਿੰਦਾ ਗੁਨਵੰਤੇ ॥ ੩੦ ॥ ਪਾਂਡਵ ਧਰਮ
 ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਰਾਜਾ। ਕੈਰਵ ਬਿਖੈ ਦੁਜੋਧਨ ਸਾਜਾ। ਬਢੀ ਸਪਰਧਾ^੯ ਦੁਹੁ
 ਦਿਸਿ ਮਾਂਹੀ। ਕਰਿ ਹੀਕਾਰ ਤਜੈ^{੧੦} ਹਠ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੧ ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ
 ਨਿਪਤ ਹਕਾਰੇ। ਚਲਿ ਆਏ ਦੋਨਹੁ ਦਿਸਿ ਸਾਰੇ। ਰਬ ਹਾਥੀ ਹਯ ਜੋਧਾ
 ਬੰਦ। ਸਿਮਟਿ^{੧੧} ਪ੍ਰਿਥੀ ਤੋ ਮਿਲੇ ਨਰਿੰਦਾ ॥ ੩੨ ॥ ਰਾਜਰਾਸੰਧ ਕੇ ਸੁਤ ਇਸ

^੧ਚੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ^੨ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਲ। ^੩ਫਰੇ ਪੂਰੇ ਪਿੱਛੇ। ^੪ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਨੂੰ। ^੫ਰਾਜਸੂ
 ਜੋਗਜ। ^੬ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਨੂੰ। ^੭ਸਹਿਦੇਵ ਬੋਲਿਆ। ^੮ਹਸਤਨਾ ਪੁਰ। ^੯ਚਾਜਾ ਹੋਕੇ।
^{੧੦}ਈਰਖਾ। ^{੧੧}ਇਕੱਠੇ ਹੋਕੇ।

*ਪਾ: ਸ੍ਰਿਸਟਿ।

ਦੇਸ਼ । ਇਹ ਭੀ ਲੋ ਕਰਿ ਚਮ੍ਹ ਅਸੇਸ਼ । ਛੋਹਨਿ ਭਈ ਅਸ਼ਟਦਸ ਅਨੀ^੧ ।
 ਸ੍ਰੀ ਸੁਤਿ, ਬਲ ਸੁਤਿ, ਲੋਹੇ ਸਨੀ^੨ ॥ ੩੩ ॥ ਕ੍ਰਿਆ ਕਾਲ ਕੀ ਐਸੀ ਭਈ ।
 ਲਗਤਿ ਪਰਸਪਰ ਸਭਿ ਮਰਿ ਗਈ । ਤਹਾਂ ਮਰਜੈ ਸਹਿਦੇਵ ਸੁ ਜਾਇ ।
 ਇਸੀ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਰੂਪ ਕਹਾਇ ॥ ੩੪ ॥ ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਗਿਨਤੀ
 ਕਰੀਅਹਿ । ਅਨਿਕ ਨਿਪਤ ਭੋ ਕੋਨ ਉਚਰੀਅਹਿ । ਜਰਾਸੰਧ ਜੋ ਮੁੱਖਸ
 ਭਈ ਹੈ । ਨਿਕਟਿ ਕਾਲ ਮਹਿ ਕਹਿ ਸੁ ਦਯੋ ਹੈ^੩ ॥ ੩੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੋ
 ਭਾਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਸਿਖ ਅਪਰ ਬਿਸਾਲ । ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੋ
 ਉਰ ਹਰਖਾਏ । ਰਹਨਿ ਲਗੇ ਗੁਰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਏ ॥ ੩੬ ॥ ਪਟਲਾ
 ਨਗਰ ਜੁ ਬਸਹਿ ਬਿਲੰਦ । ਵਣਜ ਕਰਹਿ ਧਨਵਾਨ ਅਮੰਦ । ਗੁਰੁ ਕੋ
 ਸਿੱਖਸ ਆਨਿ ਕਰਿ ਹੋਇ । ਅਭਿਮਤਿ^੪ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਰ ਸੋਇ ॥ ੩੭ ॥
 ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ ਉਪਾਇਨ ਅਰਪਹਿ । ਬਰ ਕੋ ਲੋਹਿ ਸਾਪ ਤੇ ਡਰਪਹਿ ।
 ਕਿਹ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਇ ਸਤਿਨਾਮਾ ਕੋ ਜਾਚਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਪੁੱਤ੍ਰਨਿ ਧਮ^੫ ॥ ੩੮ ॥
 ਤਨ ਅਰੋਗ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਕੋਈ । ਕੋਤਿਕ ਲੱਛਮੀ ਕੋ ਬਰ ਲੋਈ । ਕੋ
 ਜਾਚਹਿ ਗੁਰ ਤੇ ਚਿਤ ਲਾਈ । ‘ਅੰਤਕਾਲ ਮਹਿ ਹੋਹਿ ਸਹਾਈ’ ॥ ੩੯ ॥
 ਕੋ ਦਸੋਧ ਕੋ ਦੇਇ ਕਮਾਇ । ‘ਬਨਹਿ ਪਦਾਰਥ ਸਭਿ ਸੁਖਦਾਇ’ ।
 ਕਰਹਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਦਰਸਨ ਕੋਇ । ਕੋ ਆਵਤਿ ਜਥਿ ਕਾਰਜ ਹੋਇ ॥
 ੪੦ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਭਿ ਭਾਤੀ । ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੋ ਦਿਨ ਅਰੁ ਰਾਤੀ ।
 ਪੁਰਿ ਪਟਲੇ ਮਹਿ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਕਿਤਿਕ ਦਸੈਸ ਗੁਰ ਬਸੇ ਉਦਾਰ ॥
 ੪੧ ॥ ਬਡੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਜਿਨ ਕੋਰੇ । ਸੇਵਹਿ ਗੁਰੁ ਪਗ ਹੁਇ ਕਰਿ ਨੋਰੇ ।
 ਜਨਮ ਮਰਨ ਬੰਧਨ ਤਿਨ ਖੋਏ । ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਸੁ ਹੋਏ ॥ ੪੨ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਇਕਾਦਸਿ ਰਾਸੇ ਕਵਿ ਮੰਤ੍ਰੇਖ ਸਿੰਘ ਬਿਰਚਤਾਯਾਂ ਛਾਖਾਯਾਂ
 ‘ਪਟਣੈ ਬਸਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਸ਼ਲੋਕੀ ਅੰਸੂ ॥ ੬੧ ॥ ਇਕਾਦਸਵੀਂ ਰਾਸਿ ਸੰਪੂਰਨੀ।

ਰਸਾਰਵੀਂ ਰਾਸਿ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ

^੧ਸ਼ੈਲਾ । ^੨ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਸਹਿਤ । ^੩ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਵ ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ।
^੪ਅਨ ਬਾਂਛਤ । ^੫ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਖੇ । (ਅ) ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ਘਰ ।

॥ ਰਾਸਿ ਬਾਰੂਵੀ ਚੱਲੀ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥
ਅਬ ਦ੍ਰਾਦਸ਼ਮਿ ਰਾਸਿ ਕਥਨੈ ॥

੧. [ਮੰਗਲ । ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ] ।

੧. ਇਸ਼੍ਰ ਦੋਵ-ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ-ਮੰਗਲ ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ! ਪਰਮਾਤਮਾ ! ਬ੍ਰਹਮਾਪਕ ਸਕਲ ਸਮਾਨ !
ਸਭਿ ਅਲੰਬ ! ਪ੍ਰੇਰਕ ! ਪ੍ਰਭੂ ! ਬਿਦਤਹੁ ਰਿਦੇ ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥

[ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ=ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ, ਪਰਮ ਬ੍ਰਹਮ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਤੇ ਉਪਰ
ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ।
ਪਰਮਾਤਮਾ=ਦੋਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਪੂ: ਅਯਾ: ੧ ਅੰ: ੪ ਦੇ ਪਦ ਅਰਥ ।]

ਅਰਥ-(ਹੈ) ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ! (ਹੈ) ਪਰਮਾਤਮਾ ! (ਹੈ) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤੁੱਲ ਚਮੇ ਹੋਏ ।
(ਹੈ) ਸਭ ਦੇ ਆਸ਼ਾ ! (ਹੈ) ਸਭ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ! (ਹੈ ਸਭ ਦੇ) ਮਾਲਿਕ ! (ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ)
ਵੱਡੇ । ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ।

ਭਾਵਿ-ਕਵਿ ਜੀ ਸਮਾਨਸੱਤਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ, ਉੱਚਤਾ, ਪ੍ਰੇਰਕਤਾ, ਤੇ ਆਸ਼ਾ
ਰੂਪ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ
ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮੰਗਲ ਵਿਚ ਆਪ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਓ ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਸਾਮਰੱਥ
ਮਿਲਾਪ (ਅਪ੍ਰੇਮ ਗਿਆਨ) ਦਾ ਰਸ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ।

੨. 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ' ਮਿਰਯਾਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ ।

ਸ੍ਰੋਯਾ ॥ ਸੁੰਦਰ ਉੱਜਲ ਚੰਦ ਅਮੰਦ ਮਨਿੰਦ ਦਿਪੈ ਮੁਖ ਦੰਦਨ ਹਾਨੀ ।
ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਚੰਦ੍ਰਿਕ ਪਾਰਦ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਅੰਗ ਕੇ ਚੰਗ ਸਮਾਨੀ ।
ਦੋਵ ਜਿ ਬਿੰਦ ਕਰੈਂ ਅਭਿਨੰਦਨ ਆਨੰਦ ਕੰਦ ਬਿਲੰਦ ਸੁ ਜਾਨੀ ।
ਤਾਂ ਪਦ ਕੇ ਅਰਬਿੰਦਨਿ ਕੇ ਗਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ਰਚੈਂ ਬਰਬਾਨੀ ॥ ੨ ॥

[ਅਮੰਦ=ਜੋ ਮੱਧਮ ਨਾਂ ਪਵੇ, ਜੋ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਲਗਾਤਾਰ ਚਮਕੇ, ਸੁੱਛ,
ਸੁੰਦਰ, ਨਿਸ਼ਕਲੰਕ ।
ਦੰਦ=ਦੰਦ=ਹਰਖ, ਸ਼ੋਕ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਆਦਿ ਜੋੜੇ । ਕਲੇਸ਼, ਦੁਖ ਕਸ਼ਟ ।
ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚੰਦ ਵਾਂਗੂ ਬਾਹਰ]

ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜੋ
ਰਾਗ ਦੇਖ ਆਇ ਆਵਰਣ ਉੱਚੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਕ
ਉਪਜਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਦਾ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ।

ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ=ਚਾਂਦਨੀ । ਚੰਦ੍ਰ, ਚੰਦ੍ਰਕ=ਚੰਦ੍ਰਮਾ । ਚੰਦ੍ਰਿਕ=ਚੰਦ ਦੀ ।

ਪਾਰਦ=ਪਾਰਾ । ਭਾਵ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗੂ ਲੁਸ ਲੁਸ ਕਰਦੇ ।

ਨਾਰਦ=ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਜੋ ਰੰਗ ਦਾ ਚਿੰਟਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ।

ਰੰਗ=ਕ੍ਰਾਂਤੀ, ਬੋਝਾ ।

ਸਮਾਨੀ=ਸਮਾਨ ਹਨ । ਅਭਿਨੰਦਨ=ਨਮਸਕਾਰ ।

ਗਨ ਬੰਦਨ=ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ।

ਸੁਜਾਨੀ=ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਕੇ । (ਅ) ਸੁਹਣੇ ਗਯਾਨ ਵਾਲੀ, ਪਬੀਨ ।

ਅਰਥ—ਉੱਜਲ ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਨਿਬਕਲੀਕ ਚੰਦ ਵਾਂਗੂ (ਜਿਸ ਦਾ) ਮੁਖੜਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ
ਉਦਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

(ਅਤੇ) ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੇ (ਸਾਰੇ) ਅੰਗ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ, ਪਾਰੇ ਤੇ ਨਾਰਦ ਦੇ
ਰੰਗ ਸਮਾਨ (ਉੱਜਲ) ਹਨ ।

(ਫਿਰ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵੇਵਤੇ ਬੜੀ ਅਨੰਦ ਦਾਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਜਾਣਕੇ ਨਮਸ-
ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਤਿਸ (ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੇ) ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ੇਸ਼ਟ
(ਬਦ੍ਰਵੀਂ ਰਾਸ ਦੀ) ਬਾਲੀ (=ਕਵਿਤਾ) ਰਚਦਾ ਹੈ ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—[੨ ਸਤਰ] ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਪਾਰਾ ਤੇ ਨਾਰਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੇ
ਅੰਗਾਂ ਦੇ (ਉੱਜਲ ਰੰਗ ਦੇ) ਸਾਹਮਣੇ (ਸਮਾ+ਨੀ=) ਸਮ ਨਹੀਂ ਹਨ ਭਾਵ ਨਜ਼ੂਨ ਹਨ ।

੩. ਇਸ਼ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਬੋਧਣੀ ॥ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਜਗ ਗੁਰ ਭਏ ਫੈਲਯੋ ਜਸ ਜਿਮ ਚੰਦ ।

ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪਦ ਬੰਦਿ ॥ ੩ ॥

ਅਰਥ—(ਮੈਂ) ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ (ਕਵਲਾਂ ਉਪਰ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ
ਹਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਹੋ ਕੇ (ਜਗਤ ਨੂੰ) ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, (ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਜਸ
ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਤ (ਸਾਰੇ) ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਓਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ (ਮੇਰੇ)
ਬਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ।

੪. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਅਜਰ ਜਰਨ, ਧੀਰਜ ਧਰਨ, ਅਮਰ ਕਰਨ ਸਿਖ ਬੰਦੇ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਸਿਕਟ ਹਰਨ ਨਮਹਿ ਪਦਨਿ ਅਰਬੰਦੇ ॥ ੪ ॥

{ ਸਿਕਟ ਹਰਨ=ਸਿਕਟ ਹਰਨੇ ਵਾਲੇ। }

ਅਰਥ—ਅਜਰ ਦੇ ਜਰਨੇ ਵਾਲੇ, (ਧਰਤੀ ਸਮ) ਧੀਰਜ ਧਰਨ ਵਾਲੇ, (ਆਪਣੇ) ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿਕਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਉਪਰ (ਮੇਰੀ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

੫. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਕਰੇ ਬਿਸਾਲ ਨਿਹਾਲ ਜਨ ਟਾਲਿ ਕਾਲ ਦੁਖ ਜਾਲ।

ਅਮਰਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਿਦੈ ਸੰਭਾਲਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ॥ ੫ ॥

{ ਜਾਲ=ਸਾਰੇ। ਸੰਭਾਲਿ=ਯਾਦ ਕਰਕੇ, ਸਿਮਰਕੇ। }

ਅਰਥ—ਕਾਲ (ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਆਕੇ ਵਯਾਪਣ ਵਾਲੇ) ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਦੂਰ ਕਰਕੇ (ਆਪਣੇ) ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਅਸੀਂ) ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰਿਦੈ ਵਿਚ ਸਿਮਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

੬. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਤ੍ਰਾਸ ਨਾਸ ਨਿਜ ਦਾਸ ਕੇ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਰਾਮਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਬਾਸਹੁ ਰਿਦੈ ਅਵਾਸ ॥ ੬ ॥

ਅਰਥ—(ਹੈ) ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀਓ! (ਆਪ ਆਪਣੇ) ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਭੈ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ) ਹਿਰਦੇ (ਰੂਪੀ) ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਵਸੋ (ਜੋ ਮੇਰੇ ਭੈ ਬੀ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਣ)।

੭. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਤਰਜਨ ਦੁਖ, ਬਰਜਨ ਬਿਘਨ, ਸਿਰਜਨ ਜਨ ਕੱਲਜਾਨ।

ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ! ਅਰਜਨਿ ਸੁਨਹਿ, ਨਮੋ ਪਦਮ ਪਦ ਠਾਨਿ ॥ ੭ ॥

{ ਸਿਰਜਨ=ਰਚਨ ਵਾਲੇ, ਭਾਵ, ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। }

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (ਜੋ ਆਪਣੇ) ਦਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ (ਅਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ) ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜਦੇ ਹਨ, ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਜਦੇ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਉਪਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

੮. ਇਸ਼ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਯੰਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਜਨ ਬਿੰਦਨਿ ਆਨੰਦ ਦੇ ਜਿਮਿ ਦਿਨੰਦ ਅਰਬਿੰਦ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਗੁਰ ਨਮੋ ਸੁਫੰਦ ਮੁਕੰਦ ॥ ੮ ॥

{ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਗੁਰ=ਸਾਰਾ ਨਾਮ ਹੈ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਯੰਰਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ' (ਅ) ਚੰਦ ਸਮਾਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾਤਾ ਗੁਰ ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਜੀ।
ਸੁਫੰਦ=ਸੁਤੰਤ੍ਰ। ਮੁਕੰਦ=ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ।

ਅਰਥ—ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਕਮਲਾਂ ਨੂੰ (ਆਨੰਦ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ) ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਤੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਜੀ (ਆਪਣੇ) ਸਾਰੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ (ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ।

੯. ਇਸ਼ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਯੰਰ ਗਣਿ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਸੁਖ ਬਿਲਾਸ ਦਾਸਨਿ ਬਖਸ਼ਿ ਰਿਪਨਿ ਬਚਨ ਤੇ ਹਾਨਿ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿਗਣਿ ਜੀ ਨਮਹਿ, ਕਰਹੁ ਕਲਿਆਨ ॥ ੯ ॥

ਅਰਥ—ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿਗਣਿ ਜੀ (ਆਪ ਆਪਣੇ) ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਤੇ ਆਨੰਦ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹੋ ਤੇ (ਚੜ੍ਹ ਆਏ) ਵੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਚਨ (ਮਾਤ੍ਰ) ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, (ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ (ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ) ਮੇਰੀ (ਬੀ) ਕਲਿਆਨ ਕਰੋ।

੧੦. ਇਸ਼ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਯੰਰ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ—ਮੰਗਲ।

ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸੈਕਟ ਨਸਹਿ ਪਗ ਪਰਸਨਿ ਸੁਖਦਾਇ।

ਜਨ ਹਰਸ਼ਨ ਸਰਸਨ ਸਦਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਵਿਸ਼ਨ ਸੁਭਾਇ ॥ ੧੦ ॥

ਅਰਥ—(ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਹਰਿ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸੈਕਟ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ (ਉਹਨਾਂ ਦੇ) ਚਰਨ ਪਰਸਣੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ (ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ) ਸੁਭਾਉ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਕੇ ਖਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ)।

੧੧ ਇਸ਼ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਕ ਬਹਾਦਰ ਜੀ—ਮੰਗਲ।

ਤ੍ਰਿਣ ਤੁਲ ਤਨ ਤਜਿ ਤੁਰਤ ਤਿਹ ਤੁਰਕਨਿ ਤੇਜ ਨਿਕੰਦ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਰਨ ਕਮਲ ਤਿਨ ਬੀਦ ॥ ੧੧ ॥

{ਤਿਹ=ਤਿਥੇਂ, ਭਾਵ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚੋਂ।}

ਅਰਥ—ਤ੍ਰਿਣ ਸਮਾਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਤੇਜ ਤਿਹ (=ਉਥੋਂ ਭਾਵ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ) ਛੇਤੀ ਪੁੱਟ ਘੱਤਿਆ, (ਐਸੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ (ਜੋ ਹਨ) ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

੧੨. ਇਨ੍ਹ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਰਚੈ ਨਿਖਾਲਿਸ ਖਲਕ ਤੇ ਪੰਥ ਖਾਲਿਸਾ ਸੁੱਧ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਤਿ ਰਿਪੁ ਕੁੱਧਤਿ ਸੁੱਧ ॥ ੧੨ ॥

{ ਨਿਖਾਲਿਸ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਖਾਲਿਸ, ਸੁੱਧ । (ਅ) ਨਿਰਾਲਾ । }

ਅਰਥ—(ਧੰਨ ਹਨ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਲਕਤ ਤੋਂ) ਬਹੁਤ ਖਾਲਿਸ (ਕਰਕੇ) ਸੁੱਧ ਖਾਲਿਸਾ ਪੰਥ ਰਚਿਆ ਤੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਕੁੱਧਤਿ ਹੋਕੇ (ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ) ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ) ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਵਿਖੇ ਕੁੱਧਤਿ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸੁੱਧ ਪੰਥ ਖਾਲਿਸਾ ਖਲਕਤ ਤੋਂ ਸੁੱਧ ਰਚਿਆ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ) ।

੧੩. ਦਸੋਂ ਗੁਰੂ ਮੰਗਲ ।

ਪਗ ਸਰੋਜ ਸਭਿ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਉਰ ਮਹਿ ਭਲੇ ਮਨਾਇ ।

ਦ੍ਵਾਦਸ਼ਮੀ ਅਥਿ ਰਾਸਿ ਕੇ ਰਚੋ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਧਸਾਇ ॥ ੧੩ ॥

ਅਰਥ—ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾ ਕੇ (ਸਿਮਰਕੇ ਅਤੇ) ਪਰਮ ਈਸ਼ਰ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨੂੰ ਧਸਾਇ ਕੇ ਹੁਣ ਮੈਂ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ) ਬਾਰੂਣੀ ਰਾਸਿ ਰਚਦਾ ਹਾਂ ।

ਏਹਕਾ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਸਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਪਟਨੇ ਨਗਰ ਮਝਾਰ । ਸੁਖ ਪਾਯਹੁ ਸੁਮ ਪਰਹਰਜੈ, ਸਿੱਖਸਨਿ ਕਰਨਿ ਉਧਾਰ ॥ ੧੪ ॥ ਅਸਹਿ ਕਥਾ ਇਕ ਭੂਪ ਕੀ ਉਚਿਤ ਕਹਨਿ ਕੇ ਜਾਨਿ । ਤਿਸ ਕੋ ਬਰਨਨਿ ਕਰਤਿ ਹੋ, ਸੁਨਹੁ ਸੰਤ ਦੋ ਕਾਨ ॥ ੧੫ ॥ ਦੋਸ ਕਾਮਰੂ* ਗੁਰ ਗਮਨਿ ਕੀਨਸਿ ਜਿਸ ਕੇ ਸੰਗ । ਕਹੋ ਛੋਰ ਤੇ ਸੋ ਕਥਾ ਜਿਮ ਹਮ ਸੁਨੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ੧੬ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਅਕਬਰ ਤੁਰਕੇਸ਼ । ਕਰਤਿ ਰਾਜ ਲੇ ਦੇਸ਼ ਅਸ਼ੇਸ਼ । ਜਹਾਂ ਮਵਾਸ ਹੋਹਿ ਕੋ ਜਾਈ । ਤਹਿ ਬਝ ਸੈਨਾ ਦੇਤਿ ਪਠਾਈ ॥ ੧੭ ॥ ਕਰਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਬਿਜੈ ਕੋ ਪਾਇ । ਬਸੀ ਕਰੇ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਰਾਇ । ਆਇਸੁ ਅਕਬਰ ਕੀ ਸਿਰ ਸਹੈ ॥ ਅਪਨੇ ਰਾਜ ਕਰਤਿ ਸੋ ਰਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ਨੀਤਿ* ਬਿਸਾਲ ਨੀਤਿ* ਉਰਧਾਰੈ ॥ ਮਿੱਤ੍ਰ ਵਧਾਵਹਿ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਨਿਕਾਰੈ । ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ

*ਏਹਲਕੇ (ਅ) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ । *ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ । *ਰਾਜੇ ਸਹਿਦੇ ਰਹਿਣ । *ਰਾਜ ਨੀਤੀ । *ਨੀਤਿ ।

*ਕਾਮ ਰੂਪ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਹੈ ।

ਰਹੈ ਮਵਾਸੀ । ਤਹਿ ਕਾਮੋਖਸੀ ਜੈਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥ ੧੯ ॥ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤਿ
ਜੁਤਿ ਜਾਹਰ ਕਲਾ । ਯਾਂਤੇ ਨਹਿ ਅਕਬਰ ਬਸ ਚਲਾ । ਭੂਪ ਦੇਸ ਕੇ
ਪਰ ਜੋ ਆਵੈ । ਸੋ ਦੇਵੀ ਕੋ ਸ਼ਰਨਿ ਸਿਧਾਵੈ ॥ ੨੦ ॥ ਤਬਿ ਸਹਾਇਤਾ
ਕਰਹਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਹਤਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਕੀ ਬਲ ਤਤਕਾਲਾ ॥ ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕੇ
ਮੰਤ੍ਰ ਸੁ ਜਾਨਹਿ* । ਤਿਨ ਤੇ ਸ਼ੋਭਨਿ ਚਾਨ ਕੋ ਹਾਨਹਿ* ॥ ੨੧ ॥ ਅਕਬਰ
ਚਿਤਵਤਿ ਤਿਹ ਸਰ ਕਰਿਬੈ । ਕਈ ਬਾਰ ਕਰਿ ਲਸ਼ਕਰਿ ਚਰਿਬੈ ।
ਨਹੀਂ ਮਿਲੈ ਸੋ ਆਇ ਕਦਾਈ । ਰਹੈ ਮਵਾਸੀ ਦੇਸ ਸਵਾਈ ॥ ੨੨ ॥
ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਬਲਵੰਡ । ਜੀਤੀ ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਚੰਡ । ਮਹਾਂ ਮਲੇਛ
ਕਰੇ ਸਰ ਜਾਇ । ਤਹਾ ਜੀਤ ਕੀ ਬੰਬ ਬਜਾਇ ॥ ੨੩ ॥ ਹਟਿ ਆਯਹੁ
ਪੁਨ ਅਪਨੇ ਦੇਸ । ਸ਼ਿਕਾ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਤੁਰਕੇਸ਼ਾ-ਇਹ ਰਜਪੂਤ ਪ੍ਰਤਾਪੀ
ਭਾਰੋਜੇ ਕਬਿ ਬਿਗਰਹਿ ਮੰਗ ਹਮਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਰੋਗ ਪਤਿਸ਼ਾਹਤ ਮਹਿ ਪਾਵੈ ।
ਕੋਨ ਸਮੁਖ ਹੁਇ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈ । ਸੁਭਟ ਬਢੇਰੇ ਪਸ਼ਚਮ ਦੇਸ । ਕਰੇ ਜੋਰ
ਤੇ ਜੋਰ ਅਸ਼ੋਸ ॥ ੨੫ ॥ ਯਾਂਤੇ ਇਸਹਿ ਮੁਹਿੰਮ ਪਠਾਵੈ । ਜਹਾਂ ਜਾਇ
ਕਰਿ ਫੇਰ ਨ ਆਵੈ ਲਰਿਤੋ ਜੀਤਹਿ ਕਰਿ ਰਣਘੋਰਾ ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਮੰਤ੍ਰਨਿ
ਜੋਰ ॥ ੨੬ ॥ ਚਲਹਿ ਨ ਬਸਿ ਤਹਿ ਜੱਧ ਕਰਨਿ ਕੋ । ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਸੰਗ ਸੁ
ਪਾਇ ਮਰਨਿ ਕੋ । ਜੇ ਨ ਮਰਹਿ ਲੈ ਬਿਜੈ ਉਪਾਇ । ਦੇਸ ਮਵਾਸੀ ਹਮ
ਢਿਗ ਆਇ-॥ ੨੭ ॥ ਅਸ ਮਸਲਤਿ ਕਰਿ ਕੈ ਛਲ ਸਾਨੀ । ਨਿਪਤਿ
ਹਕਾਰੈ ਬਡ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਜਬਿ ਹੋਸੈ । ਗੋਬਧ* ਬਿੰਦ
ਕਸਾਈ ਜੋਸੈ ॥ ੨੮ ॥ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਸਹਿ ਨ ਸਕੈ ਰਿਸ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ਖੜਗਨਿ
ਸੰਗ ਕਟਾ ਤਿਨ ਕਾਰੇ ਕੈ । ਭਾਜ ਦੂਰੇ ਤਿਨ ਪ੍ਰਾਣ ਉਬਾਰੇ । ਜੋ ਹੋਰੇ ਸੋ
ਖੜਗ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਰੋਰ ਮਚਾਵਤਿ । ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ
ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਾਵਤਿ । ਸੁਨੇ ਹਭੋ ਕੁਛ ਨਾਹਿ ਨ ਕਰੈ । ਤਉ ਰਿਦਾ

*ਰੁਹਾਣੀ ਲੇਖੇ ਇਕ ਦੇਵੀ ਦਾ ਇੱਕ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੇ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । *ਕਾਮ
ਰੂਪ ਦੇ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਸੇ ਉਪਰ ਜੋ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆਏ । *ਦੇਵੀ) ਕਰੇ । *ਜਾਣਦੇ ਸਨ (ਲੋਕੀ) ।
*ਅਧੀਨ । *ਗੁਰੁਭੋਧ । *ਕਸਾਈ) ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੁਣੇ ।

*ਜਿਵੇਂ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੧੬) ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ । ਬੰਗਾਲ ਅਸਾਮ
ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਪੰਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕੀ ਬਹੁਤ ਹਨ ਤੇ ਤਾਂਤਰੀ ਲਗ ਪਗ
ਸਾਰੇ ਹਨ, ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਹੈ । ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਭੈ ਤੇ ਕਾਲੀ ਦਾ ਭਰ ਇਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ
ਵਿਚ ਤਦੋਂ ਬਹੁਤ ਹੋਸੀ ।

ਬਹੁ ਦੁਖ ਸੋ ਦਹਜੈ ॥੩੦॥ ਕਪਟ ਠਾਨਿ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਇਸਿ। ਸਸਤੁ
ਬਸਤੁ ਬਹੁਮੁਲੇ ਦਿਵਾਇਸਿ । ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਸਕਲ ਉਮਰਾਵ । ਰਾਸੈ
ਅਪਰ ਬੁਲਾਇ ਬਿਠਾਵ ॥ ੩੧ ॥ ਭਰੀ ਕਚਹਿਰੀ ਮਹਿ ਸਨਮਾਨਾ ।
ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਕੋ ਬਖਸ਼ਨਿ ਠਾਨਾ । ਬੀੜਾ ਪਾਨਨ ਕੋ ਸੁਭ ਚੀਰੀ । ਅਰ
ਸਮਸ਼ੇਰ ਧਰੀ ਕਰਿ ਨੀਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਬੀਚ ਸਭਾ ਦੇਖਹਿ ਸਭਿ ਕੋਨ ਪਗਹੀ
ਨ ਕਿਨਹੂ ਠਾਨੀ ਮੋਨ ।-ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਮੰਤ੍ਰਿਨਿ ਬਲ ਹੈ । ਕਹਾਂ ਕਚਹਿ
ਭਹਿ, ਲੇ ਬਡਿ ਦਲ ਹੈ-॥੩੩॥ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨਿਪੁ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ ।-ਸਭਿ
ਮਹਿ ਸਨਮਾਨੈਂ ਮੁੜ ਭਾਰੀ। ਇਹ ਸਮਸ਼ੇਰ ਅਗਾਰੀ ਮੇਰੇ । ਕਰਜੈ ਫਰੇਬ
ਅਪਰ ਦਿਸਿ ਹੋਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਬੀਚ ਕਚਹਿਰੀ ਜੇ ਨ ਉਠਾਵੈਂ । ਨਿਜ ਬਲਿ
ਕੋ ਤਬਿ ਅਧਿਕ ਲਜਾਵੈਂ । 'ਕਾਇਰ ਭਯੋ' ਕਹਹਿ ਪਸ਼ਚਾਤੀ। ਇਸ ਬਿਧਿ
ਹੋਇ ਆਨਿ ਘਟਿ ਜਾਤੀ ॥ ੩੫ ॥ ਬਡੇ ਬਲੀ ਮੇ ਸੋ ਲਰਿ ਸਾਰੇ । ਮਮ
ਆਰੀ ਇਹ ਕਹਾਂ ਬਿਚਾਰੇ-। ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਅਪਨੀ ਬਡਿਆਈ । ਕਰਿ
ਸਲਾਮ ਸਮਸ਼ੇਰ ਉਠਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਤਬਿ ਅਕਬਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਰਾਹਾ ।
ਨਿਕਸਿ ਵਹਿਰ ਤਿਤ ਚਢਨਿ ਉਮਾਹਾ । ਅਨੀ ਘਨੀ ਘਨ ਮਨਹੁ
ਸਕੇਲਿ। ਗਮਨੈਂ ਰੂਪ ਪੀਥ ਪਗ ਮੇਲਿ॥੩੭॥ ਲਸਕਰ ਚਢੈ ਮਨਹੁ ਘਨ
ਮਹਾਂਬਜੀ ਬੇਬ ਬਡਿ ਘੋਖਤਿ ਲਹਾ। ਸਸਤੁਨਿ ਚਮਕ ਚੇਚਲਾ ਬਰਕੈ।
ਚਲੈ ਰੂਪ ਦਿਗ ਬਾਮੋਂ ਫਰਕੈ ॥ ੩੮ ॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਘਾਲਤਿ।
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਤਿ ਨਿਜ ਚਮੁ ਸਿਭਾਲਤਿ । ਪਾਛੈ ਅਕਬਰ ਦਰਬ ਪਠਾਇਸਿ ।
ਹੁਇ ਸਰ ਦੇਸ਼ ਕਿ ਨਿਪੁ ਮਰਿ ਜਾਇਸਿ ॥ ੩੯ ॥ ਦੋਨਹੁ ਦਿਸਿ ਤੇ
ਹਰਖ ਧਰੀਤਾ । ਸਾਦਰ ਵਸਤੁ ਅਧਿਕ ਪਠੀਤਾ । ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬ ਮਹਿ
ਜਾਇ । ਅਪਨੋ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਖਾਇ ॥੪੦॥ ਬਹੁਤ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਜੀਤਨਿ
ਕਰਜੈ । ਦੇਖਿ ਬਲੀ ਕੋ ਕਹੂ ਨ ਅਰਜੈ । ਬ੍ਰਹਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਦੈ ਏਕ ਮਹਾਨਾ।
ਗੁਆਹਾਟ ਪੁਰਿ ਪਾਰ ਸਥਾਨਾ ॥ ੪੧ ॥ ਰੰਗਾਮਾਟੀ ਅਹੈ ਉਰਾਰੇ ।
ਨਿਪੁ ਦਲ ਜੁਤਿ ਤਹਿ ਡੇਰਾ ਡਾਰੇ । ਚਤਰ ਕੋਸ ਪਾਏ ਤਿਸ ਨਦ ਕੋ ।

ਸਭ ਕੋਈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆਂ ਆਨ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸੈਨਾ । (ਬਦਲ) ਗੱਜਦਾ ਮਲੂਮ
ਦਿੱਤਾ । 'ਸਸਤੁ' ਦੀ ਚਮਕ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਬਰਕਦੀ ਹੈ । 'ਦਰਿਯਾ' । (ਜਿਸ ਦਰਿਆ ਹੈ)
ਪਾਰ ਗੁਹਾਟੀ ਨਾਮੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ । 'ਦੋ ਤੇ' ਟਿਕਾਣੇ ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ਇਸੇ
ਪਾਸੇ ਮੁਰਬਿਦਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਰੰਗਾ ਮਾਟੀ ਸ਼ਾਜਦ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਵਧੀਕ ਅਗਲਾਬ ਹੈ ਕਿ ਰੰਗ
ਪੁਰ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੋਵੇ । ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੋ ਸੁਬਜ਼ੀ
ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਰੰਗ ਪੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । 'ਦੁੜਾਈ' ।

ਉਤਰਨਿ ਪਾਰ ਬਿਦਾਰਹਿ ਮਦ ਕੈ ॥ ੪੨ ॥ ਪਾਰ ਜਹਾਂ ਕਾਮਖਸਾ
 ਮੰਦਰ । ਬਸਹਿ ਬਿਸਾਲ ਨਗਰ ਤਹਿ ਸੁੰਦਰ । ਤਿਸੀ ਦੇਸ ਕੇ ਭੂਪਤਿ
 ਭਾਰੀ । ਰਜਧਾਨੀ ਨਿਜ ਪੁਰੀ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ੪੩ ॥ ਸਬਲ ਬਾਹਨੀ ਲਿਖੇ
 ਮਹਾਨ । ਬਸਹਿ ਨਰੇਸ਼ੁਰ ਦੇਵ ਸਮਾਨਾਸਦਾ ਉਪਾਸਨ ਦੇਵੀ ਕਰਤਾ ।
 ਆਦਿ ਸ਼ਕਤਿ ਕੇ ਧਾਨ ਸੁ ਧਰਤਾ ॥ ੪੪ ॥ ਨਿਤਪਤਿ ਹੋਮ
 ਬਿਸਾਲ ਕਰਾਵਹਿ । ਧੂਪ ਦੀਪ ਚੰਦਨ ਚਰਚਾਵਹਿ । ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਐਥੇ
 ਸੁਨੈਂਜਤਨ ਹਤਨਿ ਕਾ ਚਿਤ ਮਹਿ ਗੁਨੈ ॥ ੪੫ ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਠ ਕਰਿ
 ਬਲੀ ਸੁੰ ਦੇਵੈ । ਸ਼ਕਤਿ ਚਲਾਈ ਮਨ ਰਿਸ ਕੈ ਕੈ । ਜਿਸ ਛਿਨ ਹਤਨ
 ਹੋਤੁ ਸੋ ਆਈ । ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਬੈਠੈ ਸੁਚ ਥਾਈ ॥ ੪੬ ॥ ਪਾਠ ਚੰਡਕਾ
 ਕਰਤਿ ਕਰਾਵਤਿ । ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਵਚ ਕੈ ਗਾਵਤਿ । ਜਬਿ ਸੋ
 ਸ਼ਕਤਿ ਸਿਧਾਰਨਿ ਆਈ । ਕਰਿ ਨ ਸਕੀ ਬਲ, ਪਿਖਿ ਸਿਥਲਾਈ ॥
 ੪੭ ॥ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਕਾਲਕਾ ਰਾਖੈ । ਹੁਤੋ ਧਾਨ ਦੇਵੀ ਅਭਿਲਾਖੈ ।
 ਬਲ ਵਲ ਕੈ ਕਰਿ ਕੈ ਨਿਪ ਮਾਨ । ਚਹਤਿ ਬਿਜੈ ਕਰਿਬੋ ਤਿਸ ਥਾਨ ॥
 ੪੮ ॥ ਜਿਤ ਕਿਤ ਵੈਲ ਪਰੀ ਬਡ ਅਨੀ । ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਦੇਸ ਦੇਖਿ ਕਰਿ
 ਘਨੀਨਿਜ ਲੋਕਨਿ ਭੈ ਜਾਨਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਨੌਕਾ ਰਚੀ ਏਕ ਮਹਿਪਾਲਾ ॥
 ੪੯ ॥ ਤਿਸ ਪਰ ਪੁਤਲੀ ਰੁਚਿਰ ਬਨਾਈ । ਜਨੁ ਸਾਚੀ ਤ੍ਰਿਸ ਇਹਾਂ
 ਬਿਠਾਈ । ਫੁਲ ਕਮਲ ਕੇ ਕਰੈ ਬਨਾਵਨਿ । ਮਹਾਂ ਸੁਕੀਧਿਤ ਸੋ ਮਨ
 ਭਾਵਨਿ ॥ ੫੦ ॥ ਅਭਿਮੰਤ੍ਰਤਿ ਕਰਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕੈ ਨਾਮ
 ਉਚਾਰਾ । ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਨਾਉ ਚਲਾਈ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਸੋ ਚਲਿ ਕਰਿ
 ਆਈ ॥ ੫੧ ॥ ਤਟ ਪਰ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕੈ ਭੋਗ । ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਦਰਿਆਉ
 ਬਡੇਰਾ । ਇਕ ਦੁਇ ਦਾਸ ਪਾਸ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਪਿਖੈ ਅਚੰਬਾ
 ਆਇ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੫੨ ॥ ਜਲ ਕੇ ਬੋਗ ਨ ਨੌਕਾ ਚਲੇ १੦ । ਨਰ ਬਿਨ ਸਨੇ
 ਸਨੇ ਨਿਜ १੧ ਠਿਲੈ । ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਚਲਿ ਆਈ ਪਾਸ । ਬਿਸਮਜੋਂ ਭੂਪਤਿ
 ਅਜਬ ਤਮਾਸਾ ॥ ੫੩ ॥ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰੀ ਸੁ ਨਿਹਾਰੀ । ਮਾਨ
 ਸਿੰਘ ਸੁਪਿ ਦੇਹਿ ਬਿਸਾਰੀ । ਦੇਖਿ ਚਲਿਤ १੨ ਮਨ ਮੋਹਤਿ ਹੋਵਾ । ਛੁਭਤਿ

੧੦ ਪਾਰ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੀਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪਾਰ ਉਤਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।
 ੧੧ ਚਲੇ ਤੁੱਲ । ੧੨ ਹਵਨ । ੧੩ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਭੋਟਾ (ਦੇਵੀ ਦੀ) । ੧੪ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਥਾਂ ਵਿਚ । ੧੫ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰ
 ਜਿਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਰਖਾਭ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ੧੬ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਗਈ । ੧੭ ਮੰਦੂ ਕੈ । ੧੮ ਬੋਲੀ ।
 ੧੯ ਜਲ ਦੇ ਵੰਗ ਵਿਚ ਨੌਕਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ । ੨੦ ਆਪਣੇ ਆਪ । ੨੧ ਚਲਿਤ ।

ਅਧਿਕ ਉਰ ਧੀਰਜ ਖੋਵਾ ॥ ੫੪ ॥ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤਿਸੈ ਆਇ ਸਮੀਪ ।
 ਰਹੈ ਨ ਗਯੋ ਤਬਹਿ ਅਵਨੀਪ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਅਵਿਲੋਕਨਿ ਕਰਤਾ ।
 ਪਰਜੇ ਖਸਾਲ ਤਿਸ ਨਾਂਹਿਨ ਟਰਤਾ ॥ ੫੫ ॥ ਬਹੁ ਸੁੰਦਰ ਜਬਿ ਫੁਲ
 ਲਿੰਹਾਯੋ । ਤਿਸ ਲੈਬੇ ਹਿਤ ਹਾਥ ਪਸਾਰਯੋ । ਪੁਤਰੀ ਕਰਿ ਤੇ ਜਬਿ ਹੀ
 ਲੀਨਹੁ । ਘਾਣ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਸੁੰਘਨਿ ਕੀਨਹੁ ॥ ੫੬ ॥ ਤਤਛਿਨ ਭਯੋ
 ਬਾਵਰੋ ਮਾਨੋ । ਦਲ ਬਲ ਕੀ ਸੁਧਿ ਗਈ ਜਹਾਨ । ਸਬਹਿ ਚਮੁ ਨੈ ਇਮ
 ਨਿਪ ਜਾਨਯੋ । ਇਤ ਉਤ ਭਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਮਨ ਠਾਨਯੋ ॥ ੫੭ ॥ ਬਿਨਾ ਕੂਖ
 ਲਸਕਰ ਫਟਿ ਗਯੋ । ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਕਿਤ ਕਿਤ ਭਯੋ । ਲੋ ਸੁਧਿ ਕਾਵਰ
 ਦੇਸ ਨਰੇਸ । ਲਰਯੋ ਆਇ ਸੰਗ ਚਮੁ ਵਿਸ਼ੇਸ ॥ ੫੮ ॥ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਧਿ
 ਲੀਨਸਿ ਨਾਂਹਿ । ਠਹਿਰੀ ਨਹਿ ਸੈਨਾ ਰਣ ਮਾਂਹਿ । ਭਾਗੇ ਦੂਰ ਅੰਤਰੋ
 ਪਾਇ । ਭੋਰਾ ਕਰਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਜਾਇ ॥ ੫੯ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਤਿਸ
 ਹੀ ਦੇਸ । ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਭਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਰੇਸ* । ਤਬਿ ਲਸਕਰ ਘਰ ਕੋ
 ਮੁਰਿ ਆਏ । ਬਲ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਏ ॥ ੬੦ ॥ ਦੇਸ ਕਾਵਰੁ
 ਰਹਯੋ ਮਵਾਸੀ । ਉਰ ਅਕਬਰ ਕੋ ਚਿੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸੀ । ਪੁਨ ਨੰਗੀ ਸਮਸ਼ੇਰ
 ਧਰੀ ਹੈ । ਭੈ ਕਰਿ ਕਿਨਹੁ ਨ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ੬੧ ॥ ਧਰੀ ਰਹੀ ਸਮਸ਼ੇਰ
 ਬਿਸਾਲ । ਤਿਸ ਪਸਚਾਤ ਬਿਤਨੇ ਚਿਰਕਾਲ । ਅਕਬਰ ਮਰਯੋ ਕਰਤਿ
 ਹੀ ਆਸ । ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੁਤ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੬੨ ॥ ਤਬਿ ਭੀ ਕਿਨਹੁ
 ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ । ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਤਿ ਅਧਿਕਾਈ । ਸੋ ਭੀ ਪਹੁੰਚਯੋ
 ਜਮ ਘਰ ਜਾਇ । ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਭਾ ਤੁਰਕਨਿ ਰਾਇ ॥ ੬੩ ॥ ਇਹ ਭੀ
 ਚਾਹਤਿ ਰਹਯੋ ਸਦਾਈ । ਨਹਿ ਕਿਨਹੁ ਸਮਸ਼ੇਰ ਉਠਾਈ । ਪੁਨ ਅਵਰੰਗ
 ਹੋਯਸਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ । ਇਹ ਭੀ ਕਰਤਿ ਰਹਯੋ ਚਿਤ ਚਾਹੁ ॥ ੬੪ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਰਾਜ ਮਾਨ ਸਿੰਘ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ
 ਪ੍ਰਥਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੧ ॥ ੨. [ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਵਰੂ ਦੇਸ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ] ।
 ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਯੋ ਨੁਰੰਗਾ ਸ਼ਾਹ ਜਬਿ ਜੀਤੋ ਦੇਸ ਅਸ਼ੇਸ । ਲਸਕਰ ਕਰਯੋ

*ਨੌਕ । *ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਗਿਆ । *ਫਰਕ ।

*ਰਾਜ ਮਾਨ ਸਿੰਘ

ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮੋਇਆ । ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਨ ੧੬੧੫
 ਈ: ਵਿਚ ਮੋਇਆ ਸੀ, ਕਵਿ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਪਤਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ਮਾਨ
 ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਫੇਰ ਬਿਹਾਰ ਬੰਗਾਲ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸੂਬਾ ਰਿਹਾ ।

ਬਿਸਾਲ ਜਿਨ ਦੇ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧ ॥ ਭੰਪਈ ॥ ਵਹਿ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ
 ਕਚਹਿਰੀ ਮਾਹੂਧਰੀ ਰਹਹਿ ਕੋ ਗਹਹਿ ਨ ਤਾਹੀ । ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਾਤੀ*
 ਭਯੋਬਭ ਮਗਤਬਾ ਜਿਸ ਕੋ ਦਯੋ ॥ ੨ ॥ ਦੋਸ਼ ਬਿਸਾਲੈ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲ ।
 ਲਲਕਰ ਬਝੋ ਚਢਹਿ ਤਿਸ ਨਾਲ । ਚਹਤਿ ਨੁਰੰਗਾ ਤਿਸੈ ਚਢਾਯੋ ।
 ਸਾਦਰ ਦਲ ਬਲ ਦੇਂਤਿ ਬਢਾਯੋ ॥ ੩ ॥ ਦਾਵ ਘਾਵ ਸੋ ਕਰਿ ਬਢਿਆਈ ।
 ਕਹਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਤੇ ਸੋ ਉਠਿਵਾਈ । ਆਦਰ ਦਰਬ ਦੀਨਿ ਬਹੁਤੇਰਾ ।
 ਕਰਨੈ ਪਿਛਾਰੀ ਕਟਕੈ ਘਨਰਾ ॥ ੪ ॥ 'ਸਦਾ ਆਵਰੀ' ਕਹਿ ਕੈ ਸ਼ਾਹੁ ।
 ਚਢਿਬ ਕੈ ਦੀਨਸਿ ਉਤਸਾਹੁ । ਹਟੈ ਨ ਜਾਇ ਸ਼ਾਹ ਕੋ ਕਹੇ । ਮਰਨਿ
 ਮਾਨਿ ਕੈ ਸੋ ਅਸਿ ਗਾਹ ॥ ੫ ॥ ਰੁਖਸਦ ਹੋਇ ਸ਼ਾਹੁ ਤੇ ਚਲਯੋ । ਆਇ
 ਜੋਧ ਪੁਰਿ* ਸਭਿ ਸੋ ਮਿਲਯੋ ।—ਦਸ਼ ਕਾਵਰੁ ਕਰਨਿ ਚਢਾਈ—। ਜਬਿ
 ਅਪਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁਨਾਈ ॥ ੬ ॥ ਮਹਾਂ ਸ਼ੋਕ ਹੋਯਸਿ ਰਨਵਾਸੁ । ਰੋਦਨ
 ਉਚੇ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੁ । ਹਾਥਨਿ ਤਲ ਸੋ* ਪੀਟਹਿ ਸਿਰ ਕੋਸਕਲ ਹਿਤੁ
 ਰੋਦਤਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸੋ ॥ ੭ ॥ ਭੂਪਤਿ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘੀ ਕੀ ਮਾਤ । ਬਿਰ-

*ਪੋਭਾ । *ਫੋਜ । *ਮਰਨਾ ਮੰਨਕੇ ਸੋ ਤਲਵਾਰ ਫੜੀ । *ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਨਾਲ । *ਉਸ ਨੂੰ ।

*ਜੋਧਪੁਰ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੋਧਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸੀ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਆਣਾ ਸੀ । ਕਵਿ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ 'ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਾਤੀ ਭਇਓ' (ਅੰਕ ੭ ਇਸੇ ਅੰਸੁ ਦਾ) ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾਮ ਪਰ ਚੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸੀ । ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ । ਸੋ ਜੋਧ ਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ, ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਹੈ ਯਾ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ । ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਵੀ ਜੋ ਪੁਰ ਪਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

† ਆਸਾਮ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਪਰ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮੁਰਲਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰੀ ਜੋ ਪੁਰ ਵਾਲਾ ਸੀ । ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਰਾਸ ਦੇ ਅੰਸੁ ੧ ਦੇ ਅੰਕ ੧੬ ਵਿਚ ਕਵਿ ਜੀ ਲਿਖ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਸੋ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਭੀਡੀ, ਸੁਣੇ ਹਾਲ ਲਿਖਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਉਕਾਈ ਹੋ ਗਈ । ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਬੇਟਾ ਰਤਨਰਾਇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮ ਯਾ ਰਾਮ ਸਿੰਹੁ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਵਿ ਜੀ ਸ਼ਾਯਦ ਟਪਲਾ ਖਾ ਗਏ ਕਿ ਹਮਲਾ-ਆਵਰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ।

ਲਾਪਤਿ ਉਚੇ ਬਿਲਲਾਤ । 'ਹੈ ਸੁਤ ! ਤੁਮਰੇ ਬਡੇ ਭਯੋ ਹੈ । ਬਡ ਮਵਾਸ
ਜਿਨ ਬਿਜੈ ਕਿਯੋ ਹੈ ॥੮॥ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਨੋ ਤਹਾਂ ਪਠਾਇ । ਕਰਿ ਟਾਮਨ^੧
ਸੇ ਦਯੋ ਮਗਾਇ । ਤਿਹ ਸਮ ਤੋਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਨਹਿ ਪਈਅਤਿ । ਕਿਮ
ਜੀਤਹਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਖਈਅਤਿ' ॥ ੯ ॥ ਸ਼ੋਕ ਬਿਸਾਲ ਜੋਧਪੁਰਿ ਹੋਵਾ
ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਨੁ ਮਿਤੁ ਹੀ ਜੋਵਾ । ਜੀਵਨ ਜਤਨ ਨ ਪਾਵਤਿ ਸੋਢੁ ।
ਭਏ ਸੋਚ ਵਸਿ ਤਹਿ ਸਭਿ ਕੋਢੁ ॥੧੦॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਮਨ ਤੇ ਬਿਸਰਾਇਸਿ
ਸ਼ੋਕ ਚਿੰਤ ਤੇ ਚਿਤ ਬਿਕੁਲਾਇਸਿ । ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੀ ਇਕ ਪਛਾਨੀ ।
ਕੁਛ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਤਿਨ ਜਾਨੀ ॥੧੧॥ ਨਿਜ ਨੈਹਰ ਕੋ^੨ ਬਾਸ ਕਰੀਤੀ ।
ਤਹਾਂ ਰਹਤਿ ਇਹ ਸਕਲ ਸੁਨੀਤੀ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦੁਰਗ ਮਥਾਰੇ ।
ਨਿਪਤ ਬਵੇਜਾ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਮਰਨ ਪ੍ਰਸੰਤ ਕੈਦ ਜਿਨ ਕੋਈ
ਸਰਬ ਛੁਟਾਇ ਦੀਨਿ ਤਿਸ ਬੇਰੀ । ਤਬਿ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਪੂਤ^੩ ।
ਪਸਰੀ ਬਹੁਤ ਦੇਸ ਰਜਪੂਤ^੪ ॥ ੧੩ ॥ -ਕਰਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਘ ਸੁਖ ਸਭਿ ਦਾਤਾਰ ॥ ਅਜਮਤਿ ਸੋ ਤੁਰਕੇਸ਼ ਦਬਾਇਸਿ ॥ ਸਾਦਰ
ਬਿੰਦ ਨਰਿੰਦ ਛੁਟਾਇਸ- ॥ ੧੪ ॥ ਅਪਨੀ ਸਾਸ ਸੰਗ ਸਭਿ ਕਹੀ ।
'ਗੁਰ ਸਹਾਇ ਤੇ ਭੈ ਕਿਤ ਨਹੀਂ ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਰ ਤਿਨਹੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ॥ ਸਿਵਕ
ਕੋ ਹਰਿਤਾ ਤੇ ਤਾਪ ॥੧੫॥ ਜੋ ਅਬਿ ਗਾਦੀ ਪਰ ਗੁਰ ਹੋਇ । ਖੋਜਹੁ ਕਹਾਂ
ਬਿਰਾਜਹਿ ਸੋਇ । ਤਿਨ ਕੀ ਸ਼ਰਨਿ ਭੂਪ ਚਲਿ ਜਾਵਹੁ । ਅਪਨਿ ਸਹਾ-
ਇਕ ਤਿਨਹੁ ਬਨਾਵਹੁ ॥੧੬॥ ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਕਜਾ ਤਿਨ ਆਗੈ । ਤਿਸ ਤੇ
ਸਕਲ ਸੁਰਾਸੁਰ ਭਾਗੈ । ਜਿਸ ਬਲ ਬਿਰਹਿ ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨ । ਨਹਿ ਕਰਿ
ਸਕਹਿ ਬਿਘਨ ਕੋ ਆਨ ॥੧੭॥ ਪੀਰ ਮੀਰ ਸਿਧ ਨਾਥ ਮਹੰਤ । ਸਭਿ ਤੇ
ਅਧਿਕ ਲਖਹੁ ਭਗਵੰਤ' । ਸੁਨਤਿ ਨੁਖਾ ਕੇ ਬਾਕ ਅਮੀ ਕੋ^੫ । ਸਾਸ ਕਰਜੇ
ਸੀਤਲ ਨਿਜ ਹੀ ਕੋ ॥੧੮॥ ਸੁਤ ਸੋ ਸਗਰੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ । 'ਖੋਜਹੁ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਧ੍ਰੋ ਜਿਸ ਥਾਈਂ । ਰਾਮ ਰਾਇ ਵਿਗ ਨਹੀਂ ਗੁਰਾਈ । ਅਜਮਤ ਕਰਿ
ਅਨੇਕ ਦਿਖਰਾਈ ॥੧੯॥ ਗਾਦੀ ਤਿਸ ਕੇ ਅਨੁਜ ਲਈ ਹੈ । ਪੁਰਿ ਦਿੱਲੀ
ਤਜਿ ਦੇਹਿ ਦਈ ਹੈ । ਤਿਨ ਪਾਛੇ ਗਾਦੀ ਪਰ ਜੋਈ । ਅਪਨਿ ਸਹਾਇਕ
ਕੀਜਹਿ ਸੋਈ' ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਤੇ ਸਭਾ ਮਥਾਰੀ । ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

^੧ਟੁਣੈ । ^੨ਅਧਿਆ ਦੇ ਪਾਸ । ^੩ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗੁਰੁ ਮਹਿਮਾ । ^੪ਰਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ।
^੫ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ।

ਨੈ ਆਨ ਉਚਾਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਈ ਪਰ ਕੌਨ? ਸੈ ਅਥਿ ਕਹਾਂ? ਕਹਾਂ
 ਤਿਨ ਭੋਨ? ॥੨੧॥ ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਇਕ ਮਾਨਵ ਕਹਜੇ। ਮੈਂ ਤਿਸ ਗੁਰ ਕੇ
 ਦਰਸਨ ਲਹਯੇ। ਗਯਾ ਕਰਾਵਨਿ ਮੈਂ ਚਲਿ ਗਯੇ। ਤਹਾਂ ਮਿਲਾਪ ਤਿਨਹੂੰ
 ਕੈ ਭਯੇ ॥੨੨॥ ਸੈ ਭੀ ਗਯਾ ਬਿਖੈ ਚਲਿ ਆਏ। ਪੁਰਿ ਪਟਣੇ ਕੋ ਪੁਨਹਿ
 ਸਿਧਾਏ। ਤਿਨ ਦਾਸਨ ਸੇਂ ਸੁਨੀ ਸੁ ਸੁਨੀਅਹਿ। ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਬਸਿਬੈ
 ਤਹਿ ਜਨੀਅਹਿ ॥੨੩॥ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੂੰ ਤਸਿ ਤਸਿ ਸਦਨ ਆਇ ਕਰਹਿ
 ਬੰਦਨ ਗੁਰ ਪਦਨ। ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਮਹਿਮਾਂ ਮਹੀਆਨ। ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਦੇਂ
 ਭੋਟਨਿ ਆਨਿ ॥੨੪॥ ਕਹਤਿ ਅਨੇਕ ਸੁਨੇ ਤਿਸ ਥਾਂਈਂ। ਅਜਮਤ ਅਜਬ
 ਬਹੁਨਿ ਅਜਮਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਮੁ। ਜਿਨ ਕੇ ਚਲਿਤ
 ਪਿਖੈ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੨੫ ॥ ਜਿਸ ਜਿਸ ਮਾਰਗ ਕੋ ਗਮਨਾਏ। ਸਿੱਖੀ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਬਰਖਾਏ। ਸੇ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ ਮਹਾਂ ਜਸ ਕਰਤਾ। ਜਹਿ ਕਹਿ
 ਉਤਰਿ ਕਰੇ ਸੁਭ ਚਰਿਤਾ ॥ ੨੬ ॥ ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਧੀਰਜ ਪਾਯੇ।
 ਭਭਛਿਨ ਅਪਨਿ ਵਕੀਲ ਪਠਾਯੇ। ਬਹੁ ਉਤਮ ਦੇ ਬੰਦ ਅਕੌਰ।
 ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਭੋਜੀ ਕਰ ਜੋਰਿ ॥ ੨੭ ॥ ਤੁਰਨ ਗਮਨਹੂੰ ਤਹਿ ਅਟਕਾ-
 ਵਹੁ ਮਮ ਇਸ਼ਿ ਤੇ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਵਹੁ। ਹੋਰਿ ਮਹੁਰਤ ਮੈਂ ਚਾਢਿ ਆਵੈਂ।
 ਤਿਨ ਕੇ ਦਰਸੈ ਬਿਲਮ ਨ ਲਾਵੈ ॥੨੮॥ ਸੁਨਤਿ ਦੂਤ ਲੋ ਜਵੀ ਤੁਰੰਗ।
 ਗਮਨਜੇ ਤੁਰਤ ਕਛਕ ਨਰ ਸੰਗ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਕੀ ਮੰਜਲ ਕਰਤਾ। ਸ਼ੁਮ
 ਕੀ ਪੀਰ ਨਹੀਂ ਉਰ ਧਰਤਾ ॥ ੨੯ ॥ ਪਹੁੰਚੈ ਪਟਣੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਜਾਇ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਧਿ ਬੁਝੀ ਤਹਿ ਆਇ। ਅਥਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕਥਾ ਸੁਣਤਾ
 ਸੁਨਹੂੰ ਬਿਤੀਤੀ ਜਥਾ ॥੩੦॥ ਏਹਾ ਸਿੱਖ ਜਨਿ ਪੂਰਤ ਕਾਮਨਾ ਆਪ ਕਾਮਨਾ
 ਕੀਨਿ। ਤੀਰਥ ਤੀਰ ਸਮੰਦ੍ਰ ਲੋ ਮੱਜਹਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਚੀਨ ॥੩੧॥ ਰਪਈ ॥
 ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤ੍ਰ ਨਦ ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨਾ। ਜਗਨ ਨਾਥ ਆਦਿਕ ਜੇ ਥਾਨਾ।
 ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਦੇਖਨਿ ਕਾਰਨ। ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਸਿੱਖੀ ਬਿਸਤਾਰਨ ॥ ੩੨ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਤਨ ਕਰਿ ਜਹਿ ਗਏ। ਸੰਤਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਭਏ। ਲੋਕ

੧(ਮਭਾ ਵਿਚ, ਆਕੇ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਸੁਣੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਸੁਣੇ'। 'ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ।
 'ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਉਤਰ ਕੇ ਸੁਭ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀਤੇ। 'ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ। 'ਤੇਜ਼ ਚਲ ਵਾਲਾ ਪੌੜਾ।
 'ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ।

ਅਨੋਕਨਿ ਕੈ ਕਲਿਆਨ । ਜਿਤ ਕਿਤ ਫਿਰ ਕਰਿ ਕੀਨਿ ਮਹਾਨ—॥੩੩॥
 ਤਿਸਕੈ ਦਿਓ ਕਰਿਬੈ ਕੇ ਹੇਤੁ।ਚਿਤਵੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤ।ਸਿੱਖਜਨਿ
 ਕਿਤਿਕ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕੀਨਿ।—ਹਮਘਰ ਆਵਹਿ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਬੀਨ—॥੩੪॥ਕਿਤਿ
 ਕਿਨਿ ਪੇਸ਼ਿਸ ਰਖੀ ਬਨਾਇ।—ਆਵਹਿ ਗੁਰ ਅਪਨੈ ਗਰ ਪਾਇ—। ਕਿਤਿਕ
 ਅੰਨ ਸਧਧਰੇਸਦਨਮੈਂ—ਗੁਰੁਅਗਵਹਿ—ਚਹਤਿਮਨਮੈਂ ॥੩੫॥ਨਿਸਦਿਨ
 ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਸੋਊ। ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਅਪਨੀ ਸੋਊ । ਮਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ
 ਕਰਹਿ ਅਰਾਧਨ । ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਬੁਝਤਿ ਹੈਂ ਬਹੁ ਸਾਧਨ ॥੩੬॥ ‘ਕਥਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਆਵਹਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ । ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼’ । ਤਿਨ
 ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਜਾਨਿ।ਗਮਨੈ ਚਹਤਿ ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨ॥੩੭॥ਸਿਖ
 ਸੰਗਤਿ ਕੈ ਸਧ ਕਹਿ ਦਈ‘ਆਰੀ ਜਾਨਿ ਗੁਰੁ ਮਤਿ ਠਈ’।ਸੁਨਿਸੰਗਤਿ
 ਇਕਠੀ ਹੁਇ ਆਈ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਾਇਨ ਲਯਾਈ ॥੩੮॥ਦਰਬ
 ਬਿੰਦ ਸੰਦਰ ਪਟ ਬੀਨੇ’ । ਜਰੀ ਬਾਦਲਾ ਕੇ ਦੁਤਿ ਭੀਨੇ । ਕੇਤਿਕ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਜਰੀ ਹਿਤ ਲਯਾਏ । ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਵਸਤੁ ਸੁਹਾਏ ॥੩੯॥ ਜਰੇ ਜਵਾ-
 ਹਰ ਬੂਖਨ ਚਾਰੁ । ਬਹੁਤ ਭਾਂਤ ਕੇ ਬਨੈ ਅਪਾਰ । ਧਨੀ ਬਨਿਕ ਕੀ ਦਾਰਾ
 ਬਿੰਦ । ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਬਡਭਾਗ ਅਨੰਦ ॥ ੪੦ ॥ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ
 ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਈ । ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਇਸਥਾਈ’ । ਸੇਵਾ ਅਪਨੀ ਸਭਿ
 ਫੁਰਮਾਵਹੁ । ਹਮ ਦਾਸਨਿ ਸੈਂ ਕਹਿ ਕਰਿਵਾਵਹੁ ॥ ੪੧ ॥ ਚਰਨ ਆਪਕੇ
 ਜਹਾਂ ਉਪਾਸੈ’ । ਅਖਿਲ ਆਇ ਤਹਿ ਤੀਰਥ ਵਾਸੈ’ । ਲਹੈ ਸੰਪਰਸ਼ਨ
 ਰਾਵਰ ਸੰਗਾ । ਰੀਗਾ ਹੁਇ ਪਾਵਨ ਸਰਬੰਗਾ ॥ ੪੨ ॥ ਚਹੁ ਜਹਾਂ ਨਿਸ
 ਚਰਨ ਧਰਨ ਕੈ । ਜਗੇ ਭਾਗ ਨਰ ਪੈਨ ਕਰਨਿ ਕੈ । ਇਸ ਪੁਰਿ ਕੀ ਗਨ
 ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ । ਜਿਮ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰਹਿ ਤੁਮਾਰੀ’ ॥ ੪੩ ॥ ਪੁਰਨ
 ਕਰਨਿ ਉਚਿਤ ਤੁਮ ਅਹੈ । ਨਿਸ਼ਚੈ ਚਲੈ ਜਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਹੈ । ਮਾਤਾ
 ਸਹਤ ਰਹਹਿ ਸਭਿ ਭੋਰਾ । ਇਸੀ ਸਦਨ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥ ੪੪ ॥
 ਤੁਮਰੇ ਬਾਨ ਆਇ ਸਿਖ ਸਾਰੇ । ਪੂਜਹਿ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਹਿਤ ਧਾਰੇ । ਸ੍ਰੀ
 ਮਾਤਾ ਕੇ ਚਰਨ ਮਨਾਵਹਿ । ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਸੰਗਤਿ ਪਾਵਹਿ ॥ ੪੫ ॥
 ਆਪ ਆਇ ਹੋ, ਰਹੇ ਉਡੀਕਾ । ਪੁਨ ਦਰਸਹਿ ਸਿਖ ਦਰਸਨ ਨੀਕਾ ।
 ਅਪਰ ਭਰਕਾ ਨਹਿ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । ਇਹੁ ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ਤੁਮ ਦਾਸ ।
 ‘ਬੀਕ’ ਪੁਜੀਏ ਹਨ। ‘ਜਿਵੇਂ’ ਆਪਣੀ ਚਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ । ‘ਆਪ ਆਵੇਗੀ’ ਦਲੀਲ ਭਾਵ ਸੋਚ ।

੪੬ ॥ ਨਿਸ ਬਸੁਰ ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਠਾਵੈ । ਗੁਰੁ ਚਰਨ ਪਰ ਨਿਸਰਾ ਗਾਵੈ ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹੇਰੀ । ਅਧਿਕ ਭਾਵਨਾ ਸੰਗਤਿ ਕੇਰੀ ॥ ੪੭ ॥
ਕਹੈ ਹਿਪਾਲ ਸੰਗ ਤਿਸ ਕਾਲੇ । ਬਸਹੁ ਸਰਬ ਤੁਮ ਇਹਾਂ ਸੁਖਾਲੇ ।
ਹਮ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਕਰਿ ਸਾਰੇ । ਤੀਰਥ ਕਰਤੇ ਦੇਸ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੪੮ ॥
ਸਭਿ ਚੇਰੇ ਬਿਠੈ ਗਮਨਹਿ ਤੁਰਨਾਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਅਪਨੀ ਪੂਰਨ । ਇਮ
ਨਿਸ ਦਾਸ ਅਪਰ ਸਮੁਝਾਏਜੇ ਪਠਨੇ ਪੁਰਿ ਬਿਖੇ ਹਟਾਏ ॥ ੪੯ ॥ ਆਤ
ਨਾਨਕੀ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਆਈ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਕਹਤਿ ਸੁਨਾਈ । ਚੇ ਸੁਤਾ ਤੁਮ
ਕੈ ਦੇਖਨਿ ਕਰੋ । ਸਦਾ ਆਪਨੇ ਉਰ ਸੁਖ ਧਰੋ ॥ ੫੦ ॥ ਅਬਿ ਮੋਕਹੁ ਤਜਿ
ਕੈ ਨਿਸ ਸੰਗ । ਗਮਨ ਅਗਾਰੀ ਧਰੋ ਉਮੰਗ । ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ
ਸਮੁਝਾਈ । ਪੁਰਵਹੁ ਉਰ ਆਸਾ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੫੧ ॥ ਹਮ ਕੈ ਜਾਨੈ ਬਨੈ
ਸਰੂਰ । ਕੇਤਿਕ ਸਿੱਖਨਿ ਸਰਧਾ ਪੁਰਿ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਭਿ ਕੋ
ਧੀਰ । ਚਲੈ ਚਹਿਤ ਹੈ ਗੁਰੁ ਗੀਤੀਰ ॥ ੫੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਗੀਤੀ ਦੁਆਬ ਰਾਸੇ 'ਬਿਸਨਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਕੋ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੁਤੀਓ ਅੰਸੁ ॥ ੨ ॥

੩. [ਰਾਜੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ] ।

੬੦੪ ॥ ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੈਠੇ ਸੈਨ ਸਥਾਨ । ਸ੍ਰੀ ਗਜਰੀ ਤਬਿ
ਆਨਿ ਕਰਿ ਕੀਨਸਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨਿ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ! ਹੇਤੁ ਤੀਰ-
ਥਨਿ ਆਏ । ਰਾਵਰ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਥਾਏ । ਅਪਨੇ ਦੇਸ ਛੋਰਿ ਕਰਿ
ਆਏ । ਬੀਚ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਆਨਿ ਬਸਾਏ ॥ ੨ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਤਜਾਗਿ ਇਕਾਕੀ
ਚਲੇ । ਕਜੇ ਭਾਵਤਿ, ਇਹੁ ਨਾਹਿਨ ਭਲੇ । ਬਿਛਰਹੁ ਆਪ ਦੂਰ ਕਿਸ
ਥਾਨ । ਚਹਤਿ ਇਕਾਕੀ ਕਰੈ ਪਯਾਨ ॥ ੩ ॥ ਸਗਰੇ ਦੇਸ ਪ੍ਰਭਾਉ
ਰੁਮਾਰਾ । ਹੋਹਿ ਦਾਸ ਧਰਿ ਭਾਉ ਉਦਾਰਾ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਮਾਨਨੀਯ ਜਗ
ਮਾਹੀ । ਬੰਦਨੀਯ ਸਭਿ ਦੇਸਨਿ ਸਾਹੀ ॥ ੪ ॥ ਤੁਮਰੇ ਕਰਿ ਚਿੰਤਾ ਹਮ
ਕੋਇ ਨ । ਰਾਵਰ ਕੋ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਹੋਇ ਨ । ਤਉ ਬਿਚਾਰੈ ਨਿਸ ਮਨ
ਮਾਨਿ । ਬਿਚ ਬਿਦੇਸ਼ ਏਕਲ ਚਲਿ ਜਾਨਿ ॥ ੫ ॥ ਰਾਵਰ ਕੀ ਜਨਨੀ
ਭੈ ਸੁਨੈ । ਸਥਾ ਤੁਮਾਰੇ ਪਿਤ ਨੇ ਭਨੈ । ਧਰਮਧਰੰਧਰ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ।
ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਸੰਕ੍ਰੁਨਿ ਗਨ ਖਾਪੀ ॥ ੬ ॥ ਰਾਂਕਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਗ ਜੈਸੇ ।

ਸਾਸਾ ਹਿਪਾਲ ਦੀ ਨਾਲ । 'ਵੇਖਦਿਆਂ' । 'ਭਾਵ' ਭੈਰਾ ਪਿਛੇ ਰਹੇ । 'ਮੋੜੇ' । 'ਪ੍ਰਤਾਪ' (ਜਿੰਦ) ਜਾਂਦੇ ਹੋ । 'ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ (ਚਿੰਤਾ) ਕਿਸੇ ਤਦ੍ਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ।

ਪੁੱਤ੍ਰ ਆਪਕੇ ਉਪਜਹਿ ਤੈਸੇ—। ਅਟਲ ਸਫਲ, ਸੰਸੇ ਜਿਸ ਨਹਿ। ਅਸ
 ਬਚ ਹੈਂ ਖਸ਼ਟਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ॥੭॥ ਨਿਤ ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ ਪੌਤ੍ਰ ਦੁਲਾਰਨਿ।
 ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰਨ। ਦੀਰਘ ਵਰਸਾ ਸੁੱਖਿਤ ਸਾਸੁ। ਜੈ
 ਮਖ ਕਹੈ ਹੋਇ ਸਫਲਾ ਸੁ॥੮॥ ਭਯੋ ਸਮੇਂ ਸੁਤ ਹੋਵਨਿ ਕੇਰਾ। ਆਗੈ ਚਲੇ
 ਆਪ ਤਜਿ ਭੇਰਾ। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਐਸੇ। ਪਿਤਾ ਸਰੂਪ ਧਨਾਨ
 ਕਰਿ ਤੈਸੇ ॥ ੯॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਬਿੰਦ ਅਰਿੰਦਮ ਬਹੁ
 ਬਲਖਾਨੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕਹੁ ਦੀਨਿ ਦਿਲਾਸਾ। ‘ਗਰ ਬਚ ਪਚ ਰਾਖਹੁ
 ਭਰਵਾਸਾ ॥ ੧੦ ॥ ਟਿਕਹੁ ਇਹਾ ਗੁਰ ਮੰਗਤਿ ਭਾਰੀ। ਸਕਲ ਭਾਤਿ ਤੈ
 ਰਹਹੁ ਸੁਖਾਰੀ। ਹਮ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਤੀਰਥ ਕਰਿ ਹੈਂ। ਨੀਕੇ ਪੁਰਖ ਦੇਸ
 ਨਿਹਰਿ ਹੈਂ ॥ ੧੧ ॥ ਨਿਪਜੈ, ਬਿੰਧ ਹੈ ਕਲ ਕੋ ਟੀਕਾ। ਬਰਖ ਪੰਚ ਕੋ
 ਹੁਇ ਤਨ ਨੀਕਾ। ਚਲਹਿ ਕੁਸ਼ਲ ਸੇਂ ਤਬਿ ਨਿਜ ਦੇਸ। ਤੀਰਥ ਕਰਹਿ
 ਸ਼ਨਾਨ ਅਸ਼ੋਸ ॥੧੨॥ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੁਖਦ ਇੰਤਜਾਇ ਉਚਾਰੋਪੀਰਜ ਦਈ
 ‘ਲਹਹੁ ਸੁਖ ਸਾਰੇ’। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਤੁਸ਼ਨਿ ਠਾਨੀ। ਜਗ ਚੁਰ ਕੋ
 ਅਨੁਸਾਰਿ ਮਹਾਨੀ॥੧੩॥ ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਤਬਿ ਖਾਇ ਅਹਾਰ। ਜਿਨ ਜਗ
 ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਉਥਾਰਾ। ਰੁਚਿਰ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਉੱਜਲ ਪੈ ਢੇਨ। ਆਸਤਰਨ
 ਦੀਰਘ ਸੁਖ ਦੇਨ ॥ ੧੪ ॥ ਲਘੁ ਬਿਸਾਲ ਉਪਧਾਨੁ ਧਰੇ ਹੈਂ। ਸੇਜਬੰਦ
 ਮਖੜੁਲ ਖਰੇ ਹੈਂ। ਗੁੰਢੇ ਜਗੀਦਾਰ ਲਰਕੀਤੀਫੁਲ ਮਾਲ ਸੇਂ ਰੁਚਿਰ ਸੁਹਤੇ
 ॥੧੫॥ ਅਸ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਪੌਢੇ ਆਇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਆਤਮਾ ਗੁਰ ਗਤਿਦਾਇ।
 ਰੈਨ ਬਿਖੈ ਕਰਿ ਸੈਨ ਸੁਖਾਰੇ। ਤੀਨ ਜਾਮ ਜਾਮਨਿ ਕੋ ਟਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥
 ਪੁਨਹਿ ਪ੍ਰਬੰਧਤਿ ਹੁਇ ਤਿਸ ਕਾਲ। ਨਿਤ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕੀਨਿ ਬਿਸਿ
 ਨਾਲ। ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਆਸਨ ਪਰ ਬੈਸੇ। ਚਿਤਵਤਿ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੈਸੇ
 ॥੧੭॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਇਸੇਗਤਿ ਬੀਚ ਮਹਾਂ ਦੁਤਿ ਪਾਇ।
 ਜਿਮ ਤਾਰਨ ਗਨ ਕਰਿ ਪਰਵਾਰੇ। ਨਿਸਪਤਿ ਸਮ ਅਹਿਲਾਦਨਿਵਾਰੇ॥
 ੧੮ ॥ ਦੂਤ ਜੋਧ ਪੁਰਿ ਤੇ ਚਲਿ ਆਯਹੁ। ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ਸੀਸ
 ਨਿਵਾਯਹੁ। ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਸਭਾ ਮਹਿ ਬਿਰਯੋ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ

‘ਦੀਰਘ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸੋਸ਼ਟ ਬਿਤੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ਸੱਸ’। ‘ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਮਨ ਕਰਨੇ
 ਵਾਲੇ’। ‘ਅਵਤਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ’। ‘ਤਾਵ ਨੇਵੇ’ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ। ‘ਦੁੱਧ ਦੀ ਬੋਗ ਵਰਗਾ
 (ਚਿੱਟਾ)’। ‘ਰੋਸ਼ਮ ਦੀਆਂ ਭੇਰਾਂ ਵਾਲੇ’। ‘ਰਾਤ ਦੇ ਬਿਤਾਏ’। ‘ਜਾਗਕੇ’। ‘ਅਨੰਦ ਵੇਣ ਵਾਲੇ’।

ਕਰੈ ॥ ੧੯ ॥ 'ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਪਾਲ ਬਿਸਾਲਾ। ਧਰੈ ਆਪ ਕੇ
ਪਦ ਪਰ ਭਾਲਾ। ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ।—ਕੀਰਤਿ ਤੁਮਰੀ ਸੁਨੀ
ਮਹਾਨੀ ॥੨੦॥ ਸ਼ਰਨ ਪਏ ਕੇ ਹੋਹ ਸਹਾਇਕ ਅਨਿਕ ਬਿਘਨ ਦਾਸਨਿ
ਕੇ ਘਾਇਕ। ਮਹਾਂ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰਹੁ। ਦੀਨਬੰਧੁ ਨਿਜ ਬਿਕਲ
ਸੰਭਾਰਹੁ ॥ ੨੧ ॥ ਦਈ ਮੁਹਿਮ^੧ ਕਾਮਰੂ ਦੇਸ਼। ਮਹਾਂਬਲੀ ਹਮ ਪਰ
ਤੁਰਕੇਸ਼ਾਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗਜੀਗ ਨਹਿ ਬਨੈ। ਅਨਿਕ ਬਿਧਨਿ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਭਨੈ
॥੨੨॥ ਹਤਰੈ ਪਿਤਾਮਾ ਮੇਰੈ ਤਹਾਂ। ਦਲ ਬਲ ਸਹਤ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਮਹਾਂ। ਸੰ
ਰਾਵਰ ਕੇ ਹੂੰ ਕਰਿ ਸੰਕ। ਲੇ ਬਲ ਕੇ ਠਾਨੈਂ ਤਹਿ ਜੰਗ ॥੨੩॥ ਤੁਮ ਪਰ
ਪੀਕਸ ਕਰੈ ਸਹਾਜ। ਰਣ ਸਮੁੰਦ ਤਰਿ^੨, ਰਾਖਹੁ ਲਾਜ। ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਕੇ
ਜਸੁ ਮਹਾਂ। ਜਗ ਮਹਿ ਸੁਨਿਯਾਤਿ ਹੈ ਜਹਿ ਕਹਾਂ ॥ ੨੪ ॥ ਲਖੈ ਆਪ ਕੇ
ਪਰਉਪਕਾਰੀ। ਪ੍ਰਣਪੁਰਨ ਕੀਨੈ ਸਿਖ ਭਾਰੀ। ਮਮ ਆਵਤਿ ਲੋ ਬਿਰਤਾ
ਧਰੀਅਹਿ। ਅਪਰ ਸਥਾਨ ਪਯਾਨ ਨ ਕਰੀਯਹਿ ॥ ੨੫ ॥ ਬਿਲਮ ਨ,
ਸ਼ੇਕਹੁ ਆਯੋ ਜਾਨਹੁ। ਮੁਝ ਕੇ ਸੰਗ ਆਪਨੈ ਠਾਨਹੁ—^੩। ਸੁਨੀ ਦੂਤ ਤੇ
ਬਿਨੈ ਪ੍ਰਸੀਨੈ। ਸਰਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬੁਝਿਬੈ ਕੀਨੈ ॥ ੨੬ ॥ ਦਿਵਸ ਇਕਾਦਸ
ਪਟਨੈ ਬਿਰੇ। ਆਯਹੁ ਭੂਪ ਉਤਾਇਲ ਕਰੋਕੇਤਿਕ ਸੰਗ ਅਹੈ ਓਮਰਾਵ।
ਲਸਕਰ ਮਹਾਂ ਜਥਾ ਦਰੀਆਵਾ ॥੨੭॥ ਪੁਰਿ ਪਟਨੈ ਮਹਿ ਉਤਰੈ ਆਈ।
ਬਿੰਦ ਦੁੰਦਬੈ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਈ। ਝੰਡੇ ਗਾਢੇ ਅਨਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਗਨ
ਮਤੰਗ ਅਰੁ ਬਲੀ ਕਿਕਾਨ ॥ ੨੮ ॥ ਉਸ਼ਟਰ ਬਹੁ ਮੇਲੇ ਸਮੁਦਾਏ।
ਸ਼ਮਿਯਾਨੈ^੪ ਤੰਬੂ ਗਨ ਲਾਏ। ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸੁਨਿ^੫ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ^੬ ਭਯੋ
ਹਰਖ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਦਾਹੀ ॥੨੯॥ ਗਯੋ ਦੂਤ ਨੇ ਸਕਲ ਸੁਨਾਯਸਿ^੭ ਤੋਹਿ
ਭਾਗ ਕਰਿ ਗੁਰ ਇਤ ਆਯਸਿ। ਸੁਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਤੁਵ ਬਿਨਤੀ।
ਗਮਨਤਿ ਟਿਕੇ ਤਾਗਿ ਮਨ ਗਿਨਤੀ ॥੩੦॥ ਨਾਂਹਿਤ ਚਾਹਤਿ ਚਲਨਿ
ਅਗਾਰੀ। ਸੁਨਿ ਮੁਝ ਤੇ ਬਹੁ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰੀ। ਪਾਛਲ ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਕੇ
ਮਿਲੈ। ਪੁਰਹੁ ਭਾਵਨਾ ਹੁਇ ਤਵ ਭਲੈ^੮ ॥ ੩੧ ॥ ਸੁਨਿ ਅਨਕੂਲ ਗੁਰੂ
ਜਗ ਕੇਰਾ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੈ ਅਨੰਦ ਘਨੇਰਾ। ਕਰਿ ਡੇਰਾ ਕਰ ਚਰਨ
ਪਖਾਰੇ। ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ ਤਨ ਸੁਭ ਧਾਰੇ ॥ ੩੨ ॥ ਸਿਪਰ ਖਸਰਾ ਕੇ ਅੰਗ

^੧ਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗ। ^੨ਰਣ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤਰ ਲਵਾਂ। ^੩ਵਡੇ ਤੰਬੂ।

ਸਜਾਏ । ਲਯੋ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਸਮੁਦਾਏ । ਸਿੰਗ ਸੁਭਟ ਸਭਿ ਆਯੁਧ
ਧਾਰੀ । ਚਲਯੋ ਨਗਨ ਪਗ ਪਨਹਿ ਉਤਾਰੀ* ॥੩੩॥ ਆਗੈ ਧਰੇ ਪਾਂਵਡੋ
ਜੇਈ । ਕਹਿ ਕਰਿ ਹਟਵਾਇਸਿ ਸਭਿ ਤੋਈ॥ਦੇਖਿ ਦੂਰ ਤੇ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ॥
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਨੰਮੀ ਭਾਲਾ॥੩੪॥ 'ਸ਼ਰਨ ਸ਼ਰਨ' ਮਖ ਬੋਲਤਿ ਬਾਨੀ॥
ਧਰਯੋ ਚਰਨ ਸਿਰ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ । 'ਦਾਸ ਪਰਯੋ ਰਾਵਰਿ ਦਰਬਾਰ । ਮਮ
ਭੁਜ ਗਹੀਯਹਿ ਹਾਥ ਪਸਾਰਿ' ॥੩੫॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਧੀਰ ਬਿਠਾਯੋ ।
'ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਸਿਖ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਪਾਯੋ । ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਬਿਜੇ ਉਪਾਇ ।
ਆਵਹੁਗੇ ਬਡ ਜਸ ਉਪਜਾਇ॥੩੬॥ ਜਗਮਹਿ ਅਸ ਕਾਰਜ ਨਹਿ ਕੋਇ
ਪੂਰਨ ਨਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਹੋਇ । ਮਨ ਨਿਸ਼ਚੈ ਧਰਿ ਚਿੰਤ ਨਿਵਾਰੇ । ਸ੍ਰੀ
ਨਾਨਕ ਕੋ ਨਾਮ ਚਿਤਾਰੇ ॥੩੭॥ ਕਰਹੁ ਤਿਹਾਵਲ ਕੋ ਸਮੁਦਾਇ । ਸਿਖ
ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਦਿਹੁ ਬਰਤਾਇ । ਕਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਮਨ ਮਹਿ ਜੋਇ । ਦੇਸ਼
ਕਾਮਰੂ ਕੀ ਜੋ ਹੋਇ* ॥ ੩੮ ॥ ਸਿਮਰਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਹਿ ਸਾਰੀ । ਉਰ
ਤੇ ਸਿਸੈ ਦੇਹੁ ਬਿਦਾਰੀ' । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਭੂਪ ਸੁਨਾਵਾ । 'ਮੋਹਿ ਭਰੋਸੈ
ਪਰਬ ਆਵਾ ॥ ੩੯ ॥ ਏਨ੍ਹੌਂ ਸੁਭਾਵ ਜਬਹਿ ਉਪਕਾਰੀ । ਚਹਯੋ ਸ਼ਰਨ
ਮੈਂ ਪਰਨ ਭੁਮਾਰੀ । ਮਿਸ' ਮਹਿਮ ਕੇ ਜਾਗੇ ਭਾਗ । ਜਿਸ ਤੇ ਭਯੋ ਗੁਰੂ
ਪਗ ਰਾਗ' ॥੪੦॥ ਇੰਤਜਾਵਿਕ ਨਿਪ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬੰਨ । ਪਿਖਿ ਗੁਰ ਕੋ
ਕਰਿ ਸੀਤਲ ਨੈਨ । ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਡੇਰੇ ਮਹਿ ਗਯੋ । ਅਤਿ ਉਤਸਵ
ਅਨੰਦ ਕੋ ਕਿਯੋ ॥੪੧॥ ਤੋਪ, ਰਹਿਕਲੇ, ਤੁਪਕ, ਜਮੂਰੇ । ਕਰੀ ਸਲਾਖ
ਰਵ ਸੁਨਿਯਤਿ ਦੂਰੇਸਭਿ ਮਾਨਵ ਪੂਰਿ ਪਟਣੇ ਬਾਸੀ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਰਤਿ
ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ॥ ੪੨ ॥ ਨਿਪ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੋ ਕਹੈਂ ਸੁਨਾਵੈਂ । 'ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ
ਇਹ ਸੰਗ ਜਾਵੈ । ਆਗੈ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਤੇ ਤਿਆਰਾ॥ਇ ਸ਼ਰਨ ਇਹ ਭਰ
ਉਰ ਧਾਰਿ ॥ ੪੩ ॥ ਨਿਪ ਕੋ ਬਡੋ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋਇ । ਤਿਸੀ ਦੇਸ਼ ਮ੍ਰਿਤੁ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਲਖਿ ਤ੍ਰਾਸ ਮਹਾਨਾ॥ ਗੁਰ ਅਲੰਬ ਤੇ ਚਹਤਿ

*ਜੱਤੀ ਉਤਾਰ ਕੇ । *ਪਾਯੋਦਾਜ਼ । ਆਦਰ ਲਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਵਿਛਾਇਆ ਕਪੜਾ । *ਮੱਥਾ
ਟੇਕਿਆ । *ਬਹਾਨੇ । *ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ । *ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ

ਕਿ ਰਾਜਾ ਤਾਂ ਮੋਰੀਗਜੇਬ ਦਾ ਸਿਨਾਪਤ ਹੋਕੇ ਕਾਮ ਰੂਪ ਦੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਫਤਹ ਕਰਨ
ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਉਂ ਸਹਾਯਕ ਬਣੇ, ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਦੱਸਣਗੇ ।
ਵੇਖੋ ਇਹੋ ਰਾਸ, ਅੰਸੂ ੮ ਅੰਕ ੧੭ ਤੋਂ ੨੧ ਤਕ ।

ਪਯਾਨਾ' ॥੪੪॥ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਬਿੰਦ । ਸੰਗਤਿ ਮੈਂ ਬਰਤਾਇ
 ਬਿਲੰਦ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਦ ਪਾਹੁਲ ਕੋ ਲੇਯੋ । ਭਯੋ ਸਿੱਖਸ ਕਿਰਤਾਰਥ ਸੇਯ
 ॥ ੪੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਚੰਦ । ਅਨੁਸਾਰੀ ਤਬਿ ਹੋਇ ਨਰਿੰਦਾ ।
 ਚਹਤਿ ਕੂਚ ਆਗੇ ਕੋ ਕਰਯੋ ਲਸ਼ਕਰ ਜੁਤਿ ਪੁਰਿ ਕੇ ਢਿਗ ਪਰਯੋ ॥੪੬॥
 ਦਿਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੋ ਮਿਲਨੇ
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਤਿਯੇ ਅੰਸੂ ॥ ੩ ॥ ੪. [ਢਾਕੇ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ ਦੀ ਮਾਤਾ] ।
 ਵੇਹਕਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਮਰਜ਼ੀ ਲਈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਪਾਲ । ਕਰਯੋ ਕੂਚ
 ਆਗੇ ਚਲਯੋ ਲਖਹਿ ਮਹਿੰਮ ਬਿਸਾਲ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
 ਸੰਗ ਚਲੇ ਅਰੁਢਤਿ ਹੋਇ ਤੁਰੰਗ ॥ ਕੇਤਿਕ ਸਿੱਖ ਢਕੀਰਨਿ ਬਿੰਦ ॥ ਚਲੇ
 ਸੰਗ ਗੁਰੁ ਧਰੇ ਅਨੰਦ ॥੨॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਕੋ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੋ
 ਕਰਿ ਅਭਿਨੰਦਨ ॥ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੁ ਗੁਜਰੀ ਭ੍ਰਾਤਾ । ਦੇ ਧੀਰਜ ਸਭਿ ਕੋ
 ਬੱਖਸਾਤਾ ॥੩॥ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਹਿਤ ਸੇਵਾ ਕਹਿਕੈ ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਸਿਖ
 ਲਹਿਕੈ ॥ ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਧੀਰ । ਸਾਬ ਨ੍ਰਿਪਤ ਅਰੁ ਸੈਨਾ ਭੀਰ ॥੪॥
 ਚਲੇ ਸਨਮੁਖ ਦੇਸ ਬੰਗਾਲੇ । ਦੰਦਭਿ ਬਾਜੇ ਸ਼ਬਦ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ਹੁਤੋ ਮੰਗੇਰ
 ਨਗਰ ॥ ਇਕ ਭਾਰੇ । ਬਸਹਿ ਬਿੰਦ ਨਰ ਰੰਗ ਕਿਨਾਰੇ ॥੫॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਤਹਿ ਉਤਰੇ ਜਾਇ । ਸੰਗਤਿ ਸੁਨਿ ਆਈ ਸਮੁਦਾਇ । ਨਾਨਾ ਭਾਂਤਿ
 ਉਪਾਇਨ ਆਨੀ । ਧਰਿ ਸ਼ਰਧਾ ਪਦ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ ॥੬॥ ਜੋ ਜੋ ਜਿਸ ਜਿਸ
 ਗੁਰ ਹਿਤ ਧਰਯੋ ॥ ਤਤਛਿਨ ਆਨਿ ਸੁ ਅਰਪਨ ਕਰਯੋ । ਸਭਿ ਪਰ ਜਥਾ
 ਉਚਿਤ ਗੁਨਖਾਨੀ । ਕਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਇਛ ਪੂਰਨ ਠਾਨੀ ॥੭॥ ਕੇਤਿਕ ਬਾਸੁਰ
 ਕੀਨਸਿ ਬਾਸਾ । ਸਿੱਖੀ ਪੰਥ ਬਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ । ਸੰਤਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ
 ਦੀਨਿ । ਨਿਜ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਸ਼੍ਰੇਯ ਸੁ ਕੀਨਿ ॥ ੮ ॥ ਪੁਨ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ ਗੁਰੁ
 ਅਗਾਰੀ ॥ ਲਸ਼ਕਰ ਭੂਪ ਸਮੇਤ ਪਿਛਾਰੀ ॥ ਹੋਤਿ ਕੁਲਾਹਲ ਬਜਤਿ ਨਗਾਰੇ ॥
 ਬਿੰਦ ਤੁਰੰਗ ਹਿਰੇਖਾ ਧਾਰੇ ॥੯॥ ਕੁੰਜਰ ਚਲਹਿ ਉਤੰਗ ਮਹਾਨੇ । ਹੋਵਾ
 ਬੁਲਤਿ ਬਾਲਰ ਸਾਨੇ । ਅਨੀ ਘਨੀ ਗਮਨੀ ਬਲਸਨੀ ॥ ਜਿਸ ਮਹਿ
 ਬਡੇ ਬਡੇ ਗਨ ਧਨੀ ॥ ੧੦ ॥ ਰਾਜਮਹਿਲ ਪੁਨ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਗਨ
 ਉਮਰਾਵ ਸੰਗ ਹਰਖਾਇ । ਕੇਤਿਕ ਚਢੇ ਮਤੰਗਨਿ ਆਵਤਿ । ਕੋ ਸਿਵਕਾ

१ ਤਦ ਰਾਜਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕਰਕੇ । २ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ । ३ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ । ४ ਨਾਮ ਨਗਰ ਦਾ ।

५ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ६ ਉਚੇ ਉਚੇ । ७ ਫੌਜ । ८ ਬਲ ਵਾਲੀ । ९ ਬੇਗਲ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਜੋ
 ਰੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ ।

ਪਰ ਬਿਰ* ਸੁਖ ਪਾਵਤਿ ॥ ੧੧ ॥ ਕੋਤਿਕ ਚਲਿਤ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵਤਿ ।
 ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁਭ ਪਹਿਰਿ ਸੁਹਾਵਤਿ ਤੰਬੂ ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਿ ਲਗਵਾਏਭੇਰੇ
 ਮਹਿ ਗੁਰ ਬਸੇ ਸੁਹਾਏ ॥ ੧੨ ॥ ਨਹੀਂ ਨਗਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਜਾਇਸੁਨਿ
 ਸੰਗਤਿ ਤਹਿ ਕੀ ਸਮੁਦਾਇ । ਭੇਟ ਇਕੱਤ ਕਰਨਿ ਕੋ ਲਾਗੇ । ਨਹਿ
 ਪਹੁੰਚੇ ਫਿਰ ਕਰਿ ਅਨੁਗਾਗੇ ॥ ੧੩ ॥ ਕਰਹਿ ਸੁ ਤਮਾਰੀ ਐਥੇ ਜਾਵਦੈ ।
 ਗਮਨੇ ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤਾਵਦ । ਨਹਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖ ਤਹਾਂ ਨਿਹਾਰੇ। ਬਿਨਾ
 ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਅੰਗੁ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਪੀਛੇ ਪਛਤਾਵਤਿ ਸੋ ਰਹੇ। ਮੁਢਨਿ ਨਹੀਂ
 ਮਹਾਤਮ ਲਹੇ । ਪੁਰਖ ਜਿਨਹੁ ਨ ਭਾਗ ਉਦੈਤੇ । ਤਿਨ ਕੀ ਦਸਾ ਇਸੀ
 ਬਿਧਿ ਹੋਤੇ ॥ ੧੫ ॥ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਨਹਿ ਦਰਸੇ ਜਾਇ । ਬਿਨਾ ਭਾਗ
 ਤੇ ਕੋ ਕਿਮ ਪਾਇ । ਚਲਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜਬ ਆਗੇ ਗਏ । ਨਗਰ ਮਾਲਦਹ*
 ਪਾਪਤਿ ਭਏ ॥ ੧੬ ॥ ਤਿਸਿ ਪੁਰਿ ਜਹਿ ਸੰਗਤਿ ਇਸਥਾਨ । ਜਾਇ
 ਬਿਰਾਜੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ । ਤਹਿ ਭੀ ਸਿੱਖਸ ਨ ਕੋਊ ਆਸਹੁ। ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਨ
 ਫਲ ਕੋ ਪਾਸਹੁ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁੰਨ* ਸਥਾਨ ਹੋਰਿ ਗੁਰੁ ਪੁਛਾ । 'ਕੈਸੇ ਕਰਿ
 ਸਿੱਖਸਨਿ ਤੇ ਛੁਡਾਏ'। ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਨ ਦੀਖਤਿ ਕੋਈ । ਧਰਮਸਾਲ ਮਹਿ
 ਬਿਰ ਨਹਿ ਸੋਈ' ॥ ੧੮ ॥ ਸਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਬਾਨੀ । ਗੁਰੁ
 ਸਮੀਪਨਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ । 'ਪੰਛੁਏ ਗ੍ਰਾਮ ਸੁ ਕੋਤਿਕ ਦੂਰ । ਤਹਾਂ ਬਰਸ
 ਮਹਿ ਮੇਲਾ ਪੂਰ ॥ ੧੯ ॥ ਪੁਰਿਬਾਸੀ-ਸਿਖ ਸਗਰੇ ਗਏ । ਤਿਸ ਮੇਲੇ ਮਹਿ
 ਪਾਪਤਿ ਭਏ । ਦਿਨ ਦੋਇਕ ਮੈਂ ਸੋ ਚਲਿ ਆਵੈ । ਬਹੁਰ ਮਿਲੈ ਜੇ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਭਾਵੈ' ॥ ੨੦ ॥ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਗੁਰੁ ਉਚਾਰੀ । 'ਮਮ ਸਿੱਖੀ ਕੇ
 ਨਹਿ ਅਧਿਕਾਰੀ । ਤਿਨ ਸੋ ਮੇਲਾ ਹੈ ਨ ਹਮਾਰੀ । ਨਿਸ ਕੋ ਬਸਿ ਮਗ
 ਚਲਹਿ ਅਗਾਰੇ' ॥ ੨੧ ॥ ਇਕ ਸਿਖ ਹੁਤੋ ਤਹਾਂ ਹਲਵਾਈ । ਆਇ
 ਪਰਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਣਾਈ । ਲਖਿ ਮਰਜੀ ਅਰਜੀ ਤਿਹ ਕਰੀ । ਮੋਹਿ
 ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਪਰੀਤ ॥ ੨੨ ॥ ਪੁਰਵਤਿ ਰਹੇ ਮਨੋਰਥ ਮੇਰੇ । ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਤਾ-
 ਰਥ ਦਰਸਨ ਹੋਰੇ । ਦੀਨਦਸਾਲ ਮੈਂ ਗਵਰਿ ਸ਼ਰਨੀ । ਮਮ ਇੱਛਾ ਇਹ

*ਆਵਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਜਦ ਤਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । *ਕੋਲ (ਆਏ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਬੀ ਨਹੀਂ
 ਜਾ ਕਰਦੇ । *ਨਾਮ ਨਗਰ ਦਾ ਜਿੱਥੋਂ ਦੇ ਅੰਬ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ । *ਖਾਲੀ । *ਪਾ:-ਕੋ ।

† ਧਰਮਸਾਲਾ ਸੁੰਦਰੀ ਛੱਡਕੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਰਮ
 ਦੀ ਮਾਨੋ ਟੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਭਾਵਨਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹੋਈ ਜੋ ਧਰਮਸਾਲਾ ਸੁੰਦਰੀ ਛੱਡਕੇ
 ਦੂਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ‡ ਪਾ:-ਗੁਰੁ ਜੀ ਦੇਕ ਤੁਮਾਰੀ ਧਰੀ ।

ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ॥ ੨੩ ॥ ਮਮ ਕਰ ਕੈ ਪਕਵਾਨ ਮਹਾਨਾ। ਕਰੁਨਾ ਧਾਰਿ
ਕਰਹੁ ਸੈ ਖਾਨਾ^੧। ਦੇਖਿ ਭਾਉ ਤਿਸ ਕੇ ਮਨ ਕੇਰਾ। ਆਇਸੁ ਕਰੀ ਗੁਰੁ
ਭਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਤਿਨ ਭਲੇ ਬਨਾਇਵ। ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ
ਪਕਵਾਨ ਪਕਾਇਵਾਮਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਧਾਰਤਿ ਲਯਾਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਆਰੀ ਆਨਿ
ਟਿਕਾਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਿੱਖਸ ਕੀ ਦੇਖਿ ਉਦਾਰਾ। ਰੁਚਿ ਸੋ ਕੀਨਸਿ
ਖਾਨ ਅਹਾਰਾਦਾਸਨਿਕੇਸਮੇਤਤ੍ਰਿਪਤਾਏ। ਕਰਿਪਖਾਰਿਪਟਪੌਛਿ ਸੁਹਾਏ^੨
॥ ੨੬ ॥ ਤਿਸ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਗੁਰਦਸਾਲੁ। ਛਿਨਕ ਬਿਖੈ ਸਿਖ ਕੀਨਿ
ਨਿਹਾਲ। ਕਰਜੈ ਕੂਚ ਢਾਕੇ ਦਿਸਿ ਚਲੇ। ਮਾਰਗ ਬਿਖੈ ਸਿੱਖਸ ਬਹੁ ਮਿਲੇ॥
੨੭ ॥ ਕਰਤਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਜਾਤੈ। ਸਿੱਖਸ ਹਜ਼ਾਰੈ ਨਿਤ ਬਰਸਾਤੈ^੩।
ਸੰਗਤਿ ਪਰ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਦਰਸਨ ਦੇਤੇ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਲਾ॥੨੮॥
ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਚਿਤਵਹਿ ਕੋਇ। ਸੈ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੋਇ। ਕਰਹਿ
ਪ੍ਰੇਮ ਭੋਜਨ ਅਚਵਾਵਹਿ। ਕੋ ਪੋਸਿਸ ਕੋ ਤਨ ਪਹਿਰਾਵਹਿ॥੨੯॥ ਕੋ ਅਪਨੈ
ਘਰ ਬਿਖੈ ਉਤਾਰਹਿ। ਪ੍ਰੀਤਿ ਧਰਹਿ ਕੋ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਹਿ। ਨਹਿ ਠਹਿਰੈ
ਪੁਨ ਗਮਨੈ ਜਾਹਿ। ਲਸਕਰ ਸੰਗ ਚਲਤਿ ਉਤਸਾਹਿ ॥ ੩੦ ॥ ਸੈਨਾ
ਮਹਿ ਤੰਬੁ ਲਗਵਾਇ। ਕਿਸੁ ਖਾਨ ਗੁਰੁ ਬੀਚ ਰਹਾਇ। ਕਬਿਹੂੰ ਸਿਖ ਪ੍ਰੇਮੀ
ਕੋ ਦੇਖਿ। ਤਿਨ ਕੋ ਘਰ ਉਤਰਹਿ ਅਵਿਰੋਖਿ^੪॥੩੧॥ ਇਮ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ
ਮਹਿ ਗੋਸਾਈ^੫। ਢਾਕੇ ਪਹੁੰਚੇ ਦਲ ਸਮੁਦਾਈ^੬। ਸਭਿ ਕੋ ਢੇਰਾ ਵਹਿਰ
ਉਤਾਰਾ। ਆਪਗੁਰੁਪੁਰਿ ਮਹਿ ਪਗ ਧਾਰਾ॥੩੨॥ ਢਾਕੇ ਨਗਰ ਮਸ਼ਾਰ
ਮਸੰਦ। ਬਸਹਿ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ ਬਿਲੰਦ। ਤਿਸ ਕੀ ਮਾਤ ਬਿਧ ਬਹੁ
ਭਨ ਕੀ। ਬਝੀ ਲਾਲਸਾ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕੀ ॥ ੩੩ ॥ ਕਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਜ
ਸਦਨ ਮਸ਼ਾਰਾ। ਗੁਰ ਹਿਤ ਏਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੁਧਾਰਾ। ਅਸਤਰਨ ਸੋ ਛਾਵਨਿ
ਕਰਜੈ। ਸੇਜਬੰਦ ਸੰਗ ਕਸਿ ਕਰਿ ਧਰਜੈ ॥ ੩੪ ॥ ਤਿਸ ਕਉ ਪੂਜਹਿ
ਸੰਭ ਸਕਾਰੇ। ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਕੋ ਇਮ ਧਾਰੇ।—ਇਸ ਉਪਰ ਜਬਿ ਆਨਿ
ਬਿਰਾਜੈ। ਤਬਿ ਮੇਰੇ ਪੂਰਨ ਸਭਿ ਕਾਜੈ—॥ ੩੫ ॥ ਤੂਲ^੭ ਸੁਧਾਰੇ ਅਪਨੇ
ਹਾਥ। ਪੁਨ ਕਾਤਜੈ ਸੁਖਮ ਹਿਤ ਸਾਥ। ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਿ ਸੋ ਬਸਤ੍ਰ ਬੁਨਾਵਾ^੮।
ਗੁਰ ਹਿਤ ਪੋਸਿਸ ਸਕਲ ਬਨਾਵਾ ॥ ੩੬ ॥ ਧੁਪ ਦੀਪ ਪੂਜਾ ਨਿਤ ਕਰੈ।

^੧ਛੋਡ ਨੀਕ ਬਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਪੂੰਝੇ ਹੱਥ ਧੋਕੇ। ^੨ਵਰੋਸਾਂਵਏ। ^੩ਦੇਖ ਕੇ, ਪਸੰਦ ਕਰਕੇ। ^੪ਸਾਰੇ
ਦਲ (ਸਹਿਤ)। ^੫ਰੁਈ। ^੬ਉਲਵਾਇਆ।

ਦਰਸਨ ਆਸ ਧਰਾਨ ਪੁਨ ਧਰੈ ।—ਆਰਬਲਾ ਮਮ ਭਈ ਬਿਤੀਤ । ਨਿਤ
ਪ੍ਰਤਿ ਵਧਹਿ ਗੁਰੁ ਪਗ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥੩੭॥ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿ ਗੁਰ ਮਮ ਘਰ ਆਵੈ ।
ਇਸ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਬੈਠਿ ਸੁਹਾਵੈ ਪਹਿਰਹਿ ਪੋਸਿਸ਼ ਕੋ ਮਮ ਹਾਥ । ਕਰਹਿ
ਅਹਾਰ ਇਹਾਂ ਗੁਰ ਨਾਥ—॥ ੩੮ ॥ ਲਖਿ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ।
ਲੀਨਸਿ ਤਿਸ ਘਰ ਕੋ ਮਗ ਸਾਮੀ । ਜਾਇ ਠਾਂਢਿ ਹੋਏ ਤਿਸ ਪੈਰ ।
ਸੁਧਿ ਭੋਜੀ ਅੰਤਰ ਜਿਸ ਠੌਰ ॥ ੩੯ ॥ ਹਰਿਬਰਾਇ ਸੁਨਿ ਤੂਰਨ
ਆਈ । ਚਰਨ ਕਮਲ ਗਹਿ ਕਰਿ ਲਪਟਾਈ । ‘ਆਜ ਘਰੀ ਪਰ ਮੈਂ
ਬਲਿਹਾਰੀ । ਜਿਸ ਤੇ ਪੁਰਵੀ ਆਸ ਹਮਾਰੀ’ ॥ ੪੦ ॥ ਤਿਸ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ
ਆਨਿ ਬਿਠਾਏ । ਹਰਖਤਿ ਚਾਰੁ ਬਸਤ੍ਰ ਨਿਕਸਾਏ । ਅਪਨੇ ਕਰ ਤੇ ਕਰੇ
ਬਨਾਵਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਸੋ ਕਿਯ ਪਹਿਰਾਵਨ ॥੪੧॥ ਧੂਪ, ਦੀਪ, ਨਈਬੰਦ*
ਸਧਾਰਾ । ਕਰਿ ਪੂਜਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਦਾਰਾ । ਤਬਿ ਸੋ ਬਿਰਧਾ ਭਈ
ਨਿਹਾਲ । ਪਰਸੈ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥੪੨॥ ਭਈ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਗਦ ਗਦ
ਬਾਨੀ । ਨਹਿ ਉਸਤਤਿ ਮੁਖ ਜਾਇ ਬਖਾਨੀ । ਨੇਤ੍ਰਨਿ ਜਲ ਅਨੰਦ
ਭਰਿ ਆਵਾ । ਹਰਖਤਿ ਰੋਕ ਮਨਹੁ ਧਨ ਪਾਵਾ ॥ ੪੩ ॥ ਜਥਾ ਚੰਦ ਕੋ
ਪਿਖਹਿ ਚਕੋਰ । ਇਕ ਟਕ ਦੇਖਤਿ ਗੁਰ ਪਗ ਓਰ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ
ਪ੍ਰੇਮ ਤਿਸ ਹੋਰਾ । ਉਮਡੈ ਇਨ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਘਨੇਰਾ ॥ ੪੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ
ਕਹਿ ਮਧੁਰ ਸੁਨਾਯਹੁ । ‘ਤਵ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਇਸ ਬਲ ਆਯਹੁ । ਤੋਹਿ ਪ੍ਰੇਮ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਾਯਹੁ । ਭਾਉ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੋ ਲਲਚਾਯਹੁ ॥ ੪੫ ॥ ਕਰਸੈ
ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਹੋਵਾ । ਸਦਨ ਬਿਠਾਇ ਮੋਹਿ ਕਹੁ ਜੋਵਾ । ਅਬਿ ਤੇਰੇ ਉਰ
ਲਾਲਸ ਜੋਈ । ਜਾਚਿ ਲੇਹੁ, ਮੈਂ ਦੇਵੋਂ ਸੋਈ’ ॥ ੪੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਿੱਧਾ
ਭਈ ਅਧੀਨ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਜਾਚਨਿ ਕੀਨਿ । ‘ਰਾਵਰ ਕੋ ਦਰਸਨ
ਨਿਤ ਪਾਵੋਂ । ਜਬਿ ਲਗਿ ਤਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਬਸਾਵੋਂ ॥ ੪੭ ॥ ਇਹੀ ਆਸ
ਮੇਰੀ ਸੋ ਦੀਜੈ । ਨਿਤ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕਰਿ ਹਰਖੀਜੈ’ । ਸੁਨਿ ਅਦਭੁਤ
ਬਾਨੀ ਤਿਸ ਕੋਰੀ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਰੀ ॥ ੪੮ ॥ ‘ਦੁਰਲਭ
ਬਰ ਜਾਚਨ ਕੋ ਕੀਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸੋ ਮੈਂ ਦੀਨਾ ॥ ਜਬਿ ਸਨਾਨ ਕਰਿ
ਠਾਨਹਿ ਧਰਾਨ । ਤਬਿ ਉਰ ਦੇਵੋਂ ਦਰਸਨ ਆਨਿ’ ॥ ੪੯ ॥ ਬਸੀ
ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹੁਇ ਗੁਨਖਾਨੀ । ਦੀਨਸਿ ਦਾਨ ਜਾਚਨਾ ਜਾਨੀ ॥ ਦਿਯੈ ਅਨੰਦ
‘ਮੇਰੇ ਹੱਥ’ । (ਅ) ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀ । ਜਿਸ ਥਾਂ (ਮਾਈ) ਸੀ । *ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ । *ਭਾਵ
ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੋਂ ਹੈ ।

ਤਿਹ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਜਗ ਸਾਗਰ ਤੇ ਕਰਜੇ ਉਧਾਰ ॥ ੫੦ ॥ ਬਡਭਾਗਾ
ਹਰਖੀ ਬਰ ਪਾਇ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਇ। ਜਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰੂ
ਮਨ ਮਾਨੇ। ਕਰੈ ਨ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੋ ਕੱਲਮਾਨੇ ॥ ੫੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਸਿੱਖਣੀ ਬਿਧਾ ਕੋ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰਥੇ ਅੰਸੂ ੫॥
੫. [ਢਾਕੇ ਭਾਈ ਨੱਥਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਾਮ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ ਜੋ ਬਡ ਮਸੰਦ ਸੁ ਦੇਸ਼। ਹੁਤੀ ਨਗਰ ਕੀ
ਸੰਗਤਾਂ ਲੀਨਿ ਸਕੇਲ ਅਸੇਸ਼ ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰ
ਆਗਵਨੂ। ਰਚਿਰ ਅਕੋਰਨਿ ਲੇ ਨਿਜ ਭਵਨੂ*। ਚੌਪਤਿ ਚਿਤ
ਚਾਹਤਿ ਦਰਸਾਵਨ। ਹੋਰਿ ਨਿਹਾਲ ਹੋਰਿ ਪਗ ਪਾਵਨ ॥ ੨ ॥ ਸਭਿ
ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਿ ਸਗਤਿ ਰਾਸ। ਆਰੀ ਹੋਇ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ। ਗਾਵਤਿ ਸ਼ਬਦ
ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰੂ ਮਾਤੇ। ਲੋਚਨ ਤੇ ਜਲਬੰਦਨ ਜਾਤੇ॥੩॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿ ਚਲਿ
ਕਰਿ ਆਏ। ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਾਇਨ ਲਪਟਾਏ। ਅਰਪਨ ਕੀਨਿ ਅਕੋਰ
ਅਨੇਕ। ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਕਰਿ ਜਲਧਿ ਵਿਵੇਕ ॥ ੪ ॥ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੋਵਤਿ
ਬਲਿਹਾਰੀ। ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ। ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਬੈਠਿ ਸਭਿ
ਗਏ। ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਗਾਵਤਿ ਭਏ ॥੫॥ ਕਰਜੇ ਕੀਰਤਨ ਕੋ ਚਿਰਕਾਲ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਸਾਲ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਰਿ ਅਸੇ ਕਹਿ ਵਾਕਾ। 'ਮਮ
ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਕੋਠਾ' ਵਾਕਾ ॥ ੬ ॥ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਮਹਿ ਭਜਨ ਸੁਨਾਯਹੁ।
ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਰਿਦਾ ਰਿਝਾਯਹੁ। ਤਬਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਰਾਸ।
ਜਿਨ ਮਹੁ ਅੰਗ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ ॥੭॥ ਦੀਪਕ ਬਾਰਿ ਆਰਤੀ ਕਰੀ। ਧੂਪ
ਧਖਾਇ ਅਗਾਰੀ ਧਰੀ। ਫੂਲਨਿ ਮਾਲਾ ਗਰ ਪਹਿਰਾਈ। ਅਧਿਕ ਸੁਰੀਧੈ
ਢਿਗ ਛਿਰਕਾਈ ॥੮॥ ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਾਵਨ ਗਹਿ ਹਾਥ। ਕਰੇ ਪਖਾਰਨਿ
ਸੁਭ ਜਲ ਸਾਧਾਪਨ ਪਟ ਸੇ ਪੌਛੇ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਾਲੇ ਚਰਣਾਂਮ੍ਰਿਤ, ਹਰਖਤਿ
ਚੀਤ ॥ ੯ ॥ ਦੋਖਿ ਭਾਉ ਸਤਿਗੁਰ ਬਖਾਨਾ। 'ਹਮ ਨੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੇਮ
ਪਛਾਨ'। ਤਿਸ ਕੋ ਬਸਿ ਹੁਇ ਇਤ ਚਲਿ ਆਏ। ਸੇਵਾ ਤੁਮ ਤੇ ਸਭਿ ਬਨਿ
ਆਏ ॥ ੧੦ ॥ ਅਬਿ ਧਮਸਾਲਾ ਮੰਦਰ ਪਾਵਹੁ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਤਹਿ ਸੀਤ
ਟਿਕਾਵਹੁ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਮਿਲਹੁ ਸਿੱਖਜ ਮਮ ਪਜਾਰੇ। ਕਰਹੁ ਕੀਰਤਨ

*ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ। *ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ। *ਵਗਦੀਆਂ। *ਖਜ਼ਾਨਾ। *ਤਿਸ (ਪ੍ਰੇਮ) ਦੇ।

*ਪਾ:-ਭਏ ਤਿਆਰ ਤਯਾਗ ਨਿਜ ਭਵਨੂੰ। (੨) ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਆਇ ਤਜਿ ਭਵਨੂੰ।

ਸ਼੍ਰੇਯ' ਤੁਮਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਜੋੜ ਕਰਹੁ ਪਰਬਨਿ ਕੇ ਮਾਂਹਿ । ਗੁਰੁ ਅਰਾਧਹੁ
 ਸਭਿ ਦੁਖ ਜਾਹਿ' । ਸੁਨਿ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਨੀ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਨੰਮੀ
 ਹੁਇ ਮਾਨੀ ॥ ੧੨ ॥ ਮਥਰਾ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸਭਿ ਤਤਕਾਲਾਧਮਸਾਲਾ ਤੁਹਿ
 ਰਈ ਬਿਸਾਲ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਧੀਰ । ਪਠਨੈ ਹੁਤੋ ਅਲ-
 ਮਸਤ ਫਕੀਰ ॥ ੧੩ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਕਥਾ ਇਹ ਕਹਿ ਸਭਿ ਆਏ । ਜਥਾ ਕਾਜ
 ਤਿਨ ਤਹਾਂ ਬਨਾਏ । ਹੁਤੋ ਤਿਸੀ ਕੋ ਪੋਤਾ ਚੇਲਾ' ਮਿਲਤਿ ਸਭਿਨਿ ਜਹਿ
 ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ ॥ ੧੪ ॥ ਭਾਈ ਨੱਥਾ ਭਾਖਹਿ ਨਾਮੁ । ਢਾਕੇ ਬਿਖੇ ਬਸਹਿ
 ਸੁਭ ਧਾਮ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਹੁਕਮ ਕੋ ਪਾਇ । ਬਸਤਨਿ ਕੀ ਪੋਸ਼ਿਸ਼
 ਬਨਿਵਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਹਿਤ ਭੋਜਤਿ ਸੇ ਰਹੈ । ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਿਤ
 ਸਾਂਭਤਿ ਅਹੈ । ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸੂਖਮ ਮਹਾਂ । ਬਹੁ ਮੋਲੇ ਪਟ ਲੇ ਕਰਿ
 ਤਹਾਂ ॥ ੧੬ ॥ ਹਿਤ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਠਾਵਹਿ । ਇਸ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਤਹਾਂ
 ਰਹਾਵਹਿ । ਆਦਿ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ ਮਸੇਦ । ਤਿਹ ਸੇਂ ਝੋਧਤਿ ਰਹਤਿ
 ਬਿਲੇਦ ॥ ੧੭ ॥ ਰਿਸ ਧਰਿ ਕਈ ਬਾਰ ਲਰ ਪਰੈਂ । ਨਹਿ ਬਨਿ ਆਇ, ਬੈਰ
 ਕੋ ਕਰੈਂ । ਇਕ ਅੰਗੀ ਉਨਮੱਤ ਫਕੀਰ' । ਗੁਰੁ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਧਰਿ ਧੀਰ
 ॥ ੧੮ ॥ ਸੰਗਤਿ ਸਹਿਤ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ । ਨਾਲਸ਼' ਕਰੀ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪਾਸ ।
 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਇਹ ਨੱਥਾ ਭਾਈ । ਹਮ ਸੇਂ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਤਿ ਲਰਾਈ
 ॥ ੧੯ ॥ ਸੰਗਤਿ ਅਪਰ ਮਸੇਦਨਿ ਸੰਗ । ਨਹਿ ਕਜੇਂਹੀ ਰਾਖਤਿ ਰਸ ਰੰਗ।
 ਬਹੁ ਦੁਰਬਚਨ ਕਹਤਿ ਹੀ ਰਹੈ ਸੁਨਿ ਲਖਿ ਸੰਤ ਸਕਲ ਹੀ ਸਹੈ ॥ ੨੦ ॥
 ਗੁਰੁ ਕੋ ਕਰੇ ਮਸੇਦ ਮਹਾਨ । ਨਹਿ ਰਾਖਤਿ ਇਹੁ ਕਿਸ ਕੀ ਆਨਿ' ।
 ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਸੇ । 'ਨੱਥਾ ਨਿਤ ਹਜ਼ੂਰ ਮਮ ਬਸੈ ॥ ੨੧ ॥ ਨਹਿ
 ਮਮ ਢਿਗ ਕਿਹ ਦੇਤਿ ਦਿਖਾਈ' । ਢਾਕੇ ਬਿਖੈ ਸੁ ਆਪ ਲਖਾਈ' ।
 ਪਠਨੈ ਦਾਸ ਨੱਥਾ ਬੁਲਵਾਯੋ । ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਸਮੀਪ ਬੈਠਾਯੋ ॥ ੨੨ ॥ ਬੂਝਨੈ
 ਤਿਸ ਕੋ 'ਨੱਥਾ ਭਾਈ' ਸਭਿ ਤੇਰੀ ਇਹ ਕਹਤਿ ਬੁਰਾਈ ।—ਹਮ ਕੋ ਦੇਤਿ
 ਰਹਹਿ ਨਿਤ ਗਾਰੀ । ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਨ ਭਲੋ ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੩ ॥ ਸਿੱਖਸਨਿ
 ਕੀ ਸਲਾਹ ਨਹਿ ਲੋਵਹਿ । ਜੋ ਮੁਖ ਆਵਤਿ ਸੇ ਬਕ ਦੇਵਹਿ—' । ਸੁਨਿ

'ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ । 'ਚੋਲੇ ਦਾ ਵੇਲਾ । 'ਇਕ (ਗੁਰੁ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ) ਪੱਖ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮਸਤ
 ਫਕੀਰ । 'ਫਰਜਾਦ । 'ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ । 'ਢਾਕੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ
 ਆਪ ਨੂੰ ਲਖਾਵਦਾ ਹੈ ।

ਭਾਈ ਨੱਥੇ ਬਚ ਬੋਲੇ । 'ਇਹ ਧੀ ਕੇ ਰੋੜੇ*ਮਤਿ ਹੋਲੇ' ॥ ੨੪ ॥ ਅਰਲ
ਬਰਲ ਬਹੁ ਬਦਨ ਉਚਾਰੀ। 'ਸੈਇਨ ਕੇ ਕਥਿ ਦਈ ਨ ਗਾਰੀ'। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੁ ਬਿਗਸਾਏ । ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਸਕਲ ਮਸਕਾਏ ॥ ੨੫ ॥ 'ਅਥਿ
ਹਜ਼ੂਰ ਮਹਿ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰਤਿ। ਗੁਰਨਿਸੁਨਾਵਹਿ ਸੈਂ ਨ ਉਚਾਰਤਿ'। ਤਬਿ
ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰਿ ਕਹਯੋ । 'ਇਸਕੋ ਇਮ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਲਹਯੋ' ॥ ੨੬ ॥ ਭਾਈ
ਨੱਥਾ ਦੇ ਜਥਿ ਗਾਰੀ । ਤੁਮ ਤਬਿ ਜਾਨਹੁ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰੀ । ਇਸਕੇ ਉਰ
ਬਿਕਾਰ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਬੋਲਨਿ ਗਤਿ ਐਸੀ ਨਿਤ ਹੋਈ ॥ ੨੭ ॥ ਕਰਹੁ ਨ
ਗਿਲਾ ਸੁਨਤਿ ਇਸਬੈਨ। ਹਿਰਦਾ ਸੁੱਧ ਬਿਰੋਧੀ ਹੈ ਨ। ਇਹ ਸੁਧਾਉਨਮਤ
ਫਕੀਰ । ਸੁਧੀ ਬਾਤ ਭੁਨਤਿ ਉਰ ਧੀਰ ॥ ੨੮ ॥ ਇਕ ਅੰਗੀ* ਸੁਧੇ ਮਗ
ਪਰਿਓ । ਨਹੀਂ ਕੁਟਿਲ ਪਨ ਕੋ ਮਨ ਧਰਿਓ । ਮਾਨੈ ਬਚਨ ਸਾਰ ਨਿਤ
ਮੇਰਾ । ਚਢੈ ਰੰਗ ਅਨੁਰਾਗ ਬਡੇਰਾ ॥ ੨੯ ॥ ਸੰਗਤਿ ਸਹਿਤ ਮਸੰਦ ਜਿ
ਅਹੈ । ਸੁਨਤਿ ਬਾਕ ਉਰ ਛੋਭ ਨ ਲਹੈ । ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਇਹ ਸੰਗ ਕਰੈ ।
ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਮਮ ਬਚ ਮਨ ਧਰੈ ॥ ੩੦ ॥ ਨਹੀਂ ਕੁਟਲਤਾ ਧਾਰਨਿ ਕਰੀ-
ਅਹਿ । ਰਿਦੈ ਸਰਲਤਾ ਸਦ ਅਨੁਸਰੀਅਹਿ । ਮਲ ਬਿਕਾਰ ਉਰ ਤੇ ਪਰ-
ਹਰੀਅਹਿ । ਗੁਰ ਅਨੁਰਾਗ ਰੰਗ ਕੇ ਧਰੀਅਹਿ ॥ ੩੧ ॥ ਸੱਤਿਨਾਮ
ਸਿਮਰਨ ਆਚਰੀਅਹਿ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਬੰਧਨ ਨਿਰਵਰੀਅਹਿ । ਭਵ
ਸਾਗਰ ਦੁਸ਼ਤਰ ਕੋ ਤਰੀਅਹਿ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸਦੀਵ ਬਿਚਰੀਅਹਿ' ॥
੩੨ ॥ ਇਮ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ । ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਹੁਤੇ ਕਲੇਸ਼ ।
ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਤਹਿ ਬਸੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ ॥
੩੩ ॥ ਪੁਨਹੁ ਕੂਚ ਕਰਿਬੈ ਕੀ ਤਜਾਰੀ । ਆਇਸੁ ਦਾਸਨਿ ਪਾਸ ਉਚਾਰੀ ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮਾਤ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ । ਆਈ ਤੁਰਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ॥ ੩੪ ॥
ਕਰਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪੰਕਜ ਪਗ ਪਰੀ । ਜੁਗਲ ਬਿਲੋਚਨ ਆਸੂ ਝਰੀ* । 'ਹੋ
ਪ੍ਰਭੂ ! ਸੁਨੈ ਕੂਚ ਸੈਂ ਆਈ । ਉਰ ਜੈਸੇ ਅਭਿਲਾਖ ਬਸਾਈ ॥ ੩੫ ॥
ਸੈਂ ਮੈਂ ਜਾਰੀ ਰਾਵਰਿ ਪਾਸ । ਨਿਤ ਦਰਸਨ ਮੁਖ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼* । ਮੇਰ
ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਕੀਜੈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਦ ਇਹਾਂ ਬਸੀਜੈ' ॥ ੩੬ ॥ ਸੁਨਿ

*ਅਕਲੋਂ ਸੱਖਣੇ । [ਧੀ=ਬੁੱਧੀ । ਰੋੜ ਬਨਸਪਤੀ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਮਦਨ । ਭਾਵ ਸੱਖਣਾ]

*ਗੁੱਸਾ । *ਭਾਵ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਲਾ । *ਹੰਝੂ ਕੋਰਦੀ ਹੈ । *ਪ੍ਰਗਟ ।

*ਕਈ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸਲੀਲ ਪਾਠਾਂਤਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਲੀਲ
'ਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ।

ਕਰਿ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਬਹੁ ਤੇਰੇ। ਤਿਸ ਤੇ ਹਮ ਆਏ ਘਰ ਹੋਰੇ। ਬਿੱਧ ਭਈ
 ਬਯ ਗਈ ਬਿਤੀਤ। ਪੁਨ ਸੁਭ ਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤੁਵ ਨੀਤ॥ ੩੭॥ ਹਮ
 ਕਰਨੇ ਅਬਿ ਕਾਜ ਘਨੇਰੇ। ਤੁਵ ਆਇਸੁ ਤੇ ਜਾਹਿ ਅਗੇਰੇ। ਲਿਹੁ
 ਲਿਖਾਇ ਮੇਰੀ ਤਸਬੀਰ। ਹੈ ਅਬਿ ਜਥਾ ਸਰੀਰ ਸਰੀਰ॥ ੩੮॥ ਤਿਸ
 ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਰਾਖਿ ਟਿਕਾਇਹੁਇ ਪੁਨੀਤ ਪੂਜਹੁ ਕਰਿ ਭਾਇਜਥਾ ਕਰੀ
 ਅਬਿ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ। ਤਥਾ ਸਰੀਰ ਜਾਨਿ ਮਮ ਦੂਜਾ॥ ੩੯॥ ਨਿਤ ਦਰਸਨ
 ਕੇ ਵਲ ਕੋ ਪਾਇ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੁਖ ਸੇਂ ਮਿਲਿ ਜਾਇ। ਸੁਨਿ ਉਰ ਹਰਖੀ
 ਤੁਰਤ ਸਿਧਾਈ। ਜਾਇ ਚਿਤੇਰੇ ਕਉ ਲੇ ਆਈ॥ ੪੦॥ ਬਹੁ ਧਨ ਦੇ
 ਕਰਿ ਕਹਤਿ ਸੁਨਾਇ। ‘ਜਥਾ ਜੋਗ ਪਿਖਿ ਲਿਖਹੁ ਬਨਾਇ’। ਚਤੁਰ
 ਚਿਤੇਰਾ ਕਰ ਚਿਤ ਚਾਉ। ਬੈਠਿ ਨਿਕਟਿ ਚੰਦਤਿ ਧਰਿ ਭਾਉ॥ ੪੧॥ ਅੰਗ
 ਸੁ ਬਸਤ ਸਜੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇਧਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਲਿਖ ਕਰਿ ਤੈਸੇਬਦਨ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤਿ
 ਕਮਲ ਸਮਾਨਾ। ਰਚਿਰ ਬਿਲੋਚਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ॥ ੪੨॥ ਨਹਿ ਲਿਖ
 ਸਕਯੋ ਰਹਯੋ ਪਛਤਾਈ। ਤਬਿ ਸੋ ਕਲਮ ਗਹੀ ਗਤਿ ਦਾਈ। ਅਪਨਿ
 ਹਾਥ ਤੇ ਮੁਖ ਕੋ ਲਿਖਯੋ। ਉਰ ਬਿਸਮਾਏ ਜਿਨ ਜਿਨ ਪਿਖਯੋ॥ ੪੩॥
 ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਬਿਰਧਾ ਕੋ ਦਾਈ। ਭਰੀ ਅਨੰਦ ਸੇ ਸੰਦਰ ਲਈ। ਪਿਖਨਿ
 ਲਗੀ ਦ੍ਰਿਗ ਆਗੈ ਸੋਇ। ਮੂਰਤਿ ਪਲਕ ਮਿਲੀ ਹੈਂ ਦੋਇ॥ ੪੪॥ ਪੁਨ
 ਦੇਖਤਿ ਦੋਨਹੁ ਖੁਲ ਗਈ। ਅਦਭੁਤ ਗਤਿ ਤੇ ਬਿਸਮਤ ਭਈ।—ਗੁਰ
 ਮੂਰਤਿ ਇਹ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰੰਤੀ—। ਦ੍ਰਿੜੁ ਨਿਸ਼ਚੈ ਕੋ ਰਿਦੇ ਕਰੰਤੀ॥ ੪੫॥
 ਕਰੀ ਪ੍ਰਯੋਕ ਸਥਾਪਨ ਰੂਰੇ। ਮਨਹੁ ਆਪ ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ। ਜਬਿ ਜਬਿ
 ਦਰਸਨ ਕੋ ਦਰਸਾਈ। ਲਗੀ ਪਲਕ ਪੁਨ ਖੁਲਤਿ ਦਿਖਾਈ॥ ੪੬॥
 ਸੀਤਲ ਰਿਦਾ ਕਰਯੋ ਸੁਖ ਪਾਯੋ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਪੂਜਤਿ ਹੀ ਹੁਲਸਾਯੋ।
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਤੇ ਹੁਇ ਬਿਦਾ। ਚਲੇ ਸਮੀਪ ਮਹੀਪੈ ਤਵਾ॥ ੪੭॥
 ਸੰਗਤਿ ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ ਅਨੰਦੇ। ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਸੰਗ ਗੋ ਪਗ ਬੰਦੇ। ਸਭਿ
 *ਕਲਜਾਨ। *ਭਾਵ ਚਿਹਰਾ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਿਆ। ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਵਾਲੇ ਨਿਰੋਧ ਤੇ ਰਸ ਰੰਗ ਭਰੇ
 ਮਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਚਿਤੇਰਾ ਆਪ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ
 ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਚਿੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਿਹਰਾ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਿਆ।
 ਅਜ ਕਲ ਭੀ ਲੋਕੀਂ ਗੁਰ ਚਿੱਤ੍ਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਪੜੇ, ਘੋੜੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਸੁਹਣੇ ਰਚ ਲੈਂਦੇ
 ਹਨ ਪਰ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਉ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਮੂਲੋਂ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 *ਮੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ।

ਕੇ ਦਿਸੈ ਹਟਾਇ ਪਿਛਾਰੀ । ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਸਿਵਕਾ ਅਸੁਵਾਰੀ ॥ ੪੮ ॥ ਰਾਜਾ
ਸਨਿ ਆਗੇ ਚਲਿ ਆਵਾ । ਦੇਖਤਿ ਪਦ ਪਰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵਾ । ਲਜਾਇ
ਸਿਵਰ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਉਤਾਰੇ । ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹਇ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥ ੪੯ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾਦਸ ਰਾਏ 'ਢਾਕੇ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨ. ਆਮ
ਪੰਚਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੫ ॥ ੬. [ਰਾਜੇ ਦਾ ਦਲਾਹੁੜਨੋਂ ਬਚਾਇਆ] ।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਨਰਿੰਦ ਯੁਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਇ ਅਸੁਵਾਰ । ਦੰਦਭਿ
ਬਾਜੈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਸਕਰ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨਿਪ
ਜਹਿ ਹਤਿ ਹੋਯੋ । ਰੰਗਾ ਮਾਟੀ ਨਗਰ ਸੁ ਜੋਯੋ । ਬ੍ਰਹਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਦ ਨਿਕਟਿ
ਬਹੋਤਾ । ਚੌਰਾ ਚਾਰਹੁ ਕੋਸ ਚਲੰਤਾ ॥ ੨ ॥ ਤਿਸ ਕੈ ਤਟ ਉਚੇ
ਅਸਥਾਨ । ਡੋਰਾ ਕੀਨਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ । ਬਡ ਉਤੰਗ ਦਮਦਮਾ ਬਨਾ-
ਇਆ । ਕਰਨਿ ਲਗੇ ਮਾਨਵ ਸਮੁਦਾਇਆ* ॥ ੩ ॥ ਉਪਰ ਤੇ ਕਰਿਕੈ
ਇਕਸਾਰ । ਸੁੰਦਰ ਕਰਜੋ ਮਹਾਂ ਬਿਸਤਾਰ । ਰਚਿਰ ਬੰਗਲਾ ਤਹਿ ਬਨ-
ਵਾਇ । ਸਤਿਗੁਰ ਬੀਚ ਬਿਰਾਜੇ ਜਾਇ ॥ ੪ ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੂਰ ਲਗਿ ਦੌਰਹਿ
ਜਹਾਂ । ਜਲ ਕੀ ਸੈਲ ਬੈਠਿਬੇ ਤਹਾਂ । ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਤੀਰ ਤਿਸੀ
ਕੇ । ਲਸਕਰ ਡੋਰਾ ਕੀਨਸਿ ਨੀਕੇ ॥ ੫ ॥ ਲਗੀ ਤੁਰੰਗਨਿ ਲੈਨ ਬਡੋਰੀ
। ਬੰਦ ਮਤੰਗ ਖਰੇ ਪਗ ਬੋਰੀ । ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਤੇਬੁ ਲਗਵਾਏ । ਖਰੇ
ਸੋਤ^੧ ਦੀਖਹਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੬ ॥ ਤੋਪਨਿ ਕੀ ਪੰਗਤਿ ਕਰਿ ਖਰੀ । ਪਰਲੇ
ਪਾਰ ਕੂਲ ਮੁਖ ਕਰੀ । ਤੁਪਕ ਜਮੂਰੇ ਗਨ ਚਲਵਾਏ । ਪਾਰ ਤੀਰ ਪਰ
ਸ਼ਬਦ ਪੁਚਾਏ ॥ ੭ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਿਸਲ ਸਿਵਰ ਸਭਿ ਕਰੇ । ਠੌਰ ਠੌਰ
ਤੋਪਨਿ ਮੁਖ ਜਰੇ । ਦੋਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਕੋ ਮਹੀਪਾਲਾ । ਪਠੀ ਸੈਨ ਨਦ ਤੀਰ
ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੮ ॥ ਨਦ ਕੇ ਦੋਨਹੁ ਤਟ ਭਟ ਛਾਏ । ਬਜਹਿ ਦਮਾਮੇ ਪਰਹਿ
ਸੁਨਾਏ । ਤੋਪਨਿ ਕੀ ਸਲਖੈ^੨ ਚਲਿਵਾਵਤਿ । ਆਪ ਆਪਨੇ ਓਜ ਦਿਖਾ-
ਵਤਿ ॥ ੯ ॥ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਕਲ ਬੁਲਾਏ । ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਤਿ ਭਾ^੩ 'ਰਿਪੁ ਚੜਿ
ਆਏ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੈਸੀ ਇਨ ਸਾਥਕਰਹੁ ਅਬਹਿ ਹਤਿ ਦਿਹੁ ਨਰ ਨਾਥ

^੧ਚਾਰ ਕੋਹ ਤਕ ਚੌੜਾ । ^੨ਦੂਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਜਾ ਸਕੇ । ^੩ਉਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਜਲ ਦੀ ਸੈਲ ਹੋਵੇ ।

^੪ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਲ । ^੫ਚੌਟੇ । ^੬ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ।

^੭ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਵਿਚ । ^੮ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਜੜੇ ਭਾਵ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੀਤੇ । ^੯ਸਲਾਹਾਂ । ^{੧੦}ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ।

*ਪਾ:-ਬਹੁ ਨਰ ਲਾਇ ਤੁਰਤ ਕਰਵਾਇਆ ।

॥ ੧੦ ॥ ਜਿਤਨੇ ਮੁੱਖ ਰਮੁ ਕੇ ਮਾਂਹੀ । ਪ੍ਰਾਨ ਸਮੇਤ ਤਜਹੁ ਇਨ ਨਾਂਹੀ^੧ । ਐਸੀ ਕਰਹੁ ਨ ਹਟਿ ਪੁਨ ਆਵਹਿ । ਅਪਨੇ ਦੋਸ ਰਹੈ ਡਰ ਪਾਵਹਿ^੨ ॥ ੧੧ ॥ ਤੁਰਕੇਸੁਰ ਕੇ ਲਸਕਰ ਭਾਰੇ । ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਸਰਬ ਸੰਘਾਰੇ । ਮਾਨਸਿੰਘ ਜਬਿ ਕੇ ਇਤ ਮਾਰਜੇ । ਨਹਿ ਕਿਨਹੂੰ ਆਵਨਿ ਮਨ ਧਾਰਜੇ^੩ ॥ ੧੨ ॥ ਇਹ ਜਵ ਕੇ ਹਮ ਤੇ ਅਨਜਾਨ^੪ ? ਚਵਿ ਆਯੋ ਲੇ ਚਮੁ ਮਹਾਨ । ਨਹਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਮਰੇ ਕੋ ਜਾਨਾ । ਕਾਮੋਖਾ ਕੇ ਬਡ ਬਰਦਾਨਾ^੫ ॥ ੧੩ ॥ ਕੇ ਜੀਤਹਿ ਹਮ ਕੇ ਬਰਿਆਈ । ਪਵਹਿ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਸ਼ੰਤ ਖਪਾਈ^੬ । ਇਮ ਕਹਿ ਰਚੇ ਉਪਾਇ ਬਿਸਾਲਾ । ਅਰੁ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੀ ਚਮੁ ਤੈਤਕਾਲਾ ॥ ੧੪ ॥ ਦੇਹਗ ॥ ਇਤ ਲਸਕਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਆਇ ਪਰੇ ਸਮੁਦਾਇ । ਥਲ ਨੀਵੇਂ ਜਹਿ ਕੁਲ ਪਰ ਡੇਰੇ ਦਿਯੇ ਲਗਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਨ ਜਬਿ ਬੀਤ ਗਏ ਹੈਂ । ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਕਰਤਿ ਭਏ ਹੈਂ । ਆਜ ਰਾਤ ਕੇ ਨਦ ਉਲਟਾਵਹੁ । ਸਭਿ ਲਸਕਰ ਕੇ ਉਪਰ ਪਾਵਹੁ ॥ ੧੬ ॥ ਸਭਿ ਕੇ ਹਤਿ ਹੁਇ ਜਾਹਿ ਸੁਖਾਰੇ । ਮਰਹਿ ਭੁਬ ਕਰਿ ਨੀਰ ਮਝਾਰੇ । ਬਹੁ ਮਰਿ ਜਾਹਿ ਰਹਹਿ ਕਛ ਬੋਰੇ । ਭਰ ਉਰ ਧਰਿ ਭਾਗਹਿ ਘਰ ਓਰੇ^੭ ॥ ੧੭ ॥ ਇਹ ਮਸਲਤ ਜਬਿ ਦਿਨ ਮਹਿ ਕੀਨਸਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭਿ ਚੀਨਸਿ । ਕਰਜੇ ਬਿਚਾਰਨਿ-ਇਨ ਹੁਇ ਮਰਨਾ । ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਯੋ ਮਮ ਸਰਨਾ ॥ ੧੮ ॥ ਬਾਂਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਹਮ ਕੇ ਲਾਜਾਹਮਰੇ ਜੋਰ ਕਰਜੇ ਚਹਿ ਕਾਜਾਜੇ ਨ ਕਰਹਿ ਇਸ ਛਿਨ ਰਖਵਾਰੀ । ਨਹਿ ਉਬਰੈ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੁਇ, ਕੈ ਹਾਰੀ^੮ ॥ ੧੯ ॥ ਸਿੱਖਸਨਿ ਬਤਸਲ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਾਨਿਕਟਿ ਆਪਨੇ ਦਾਸ ਹਕਾਰਾ । ਕਹਜੇ ਕਿ 'ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਹਿ ਜਾਵਹੁ ਹਮਰੇ ਭਾਖੇ ਬਾਕ ਸੁਨਾਵਹੁ ॥ ੨੦ ॥ -ਨੀਚੇਥਲ ਡੇਰਾ ਉਠਵਾਵਹੁ । ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਉਚੇ ਥਲ ਪਾਵਹੁ । ਦਿਵਸ ਜਾਮ ਇਕ ਅਬਿ ਹੈ ਰਹਜੇ । ਤੁਰਨ ਕਰਹੁ ਹਮਾਰੇ ਕਹਜੇ ॥ ੨੧ ॥ ਨਿੰਮਿ ਸਥਾਨ ਨ ਭੋਰੇ ਕਰੀਅਹਿ । ਸੁਧ ਕਰਿ ਸਗਰੀ ਚਮੁ ਉਠਰੀਅਹਿ । ਜੈ ਕਰਿ ਨਿਸ ਮੈਂ ਬਸਹੁ ਤਹਾਂ ਹੀ । ਅਸ ਨ ਹੋਇ ਭੁਬਿ ਹੋ ਜਲ ਮਾਂਹੀ-^੯ ॥ ੨੨ ॥ ਸੇਵਕ

^੧ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਦੇ ਨਾ ਛੱਡੋ । ^੨ਤੁਰਕੇ । ^੩ਇਹ ਵਾਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੀਰ ਜੁਮਲਾ ਬੋਲਾ ਹੀ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਧਰ ਹਮਲਾ ਆਵਰ ਹੋਇਆ ਸੀ । ^੪ਇਹ ਮੁਖ ਬੋਲ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ । ^੫ਸਾਨੂੰ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਯਾ ਹੈ । (ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ) ਮਰ ਜਾਏ ਜਾਂ ਹਾਰ ਜਾਏਗਾ ।

*ਪਾ:-ਹੁਇ ਹੈ ਸਾਰੀ ।

ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਪਹਿ ਗਏ । ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਸਕਲ ਕਹਿ ਦਏ । ਬਿਸਮਯੋ
ਸੁਨਿ, ਨਰ ਬਹੁਤ ਪਠਾਏ । ਸਭਿ ਉਮਰਾਵਨਿ ਕੇ ਸਮੁਝਾਏ ॥ ੨੩ ॥ ਗੁਰ
ਕੇ ਬਾਕ-ਉਠਾਵਹੁ ਡੋਰੇ । ਜਾਇ ਕਰੇ ਉਚੇ ਬਲ ਹੋਰੇ । ਨਾਂਹਿ ਤ ਐਸੀ
ਹੋਇ ਨ ਜਾਇ । ਜਲ ਨਦ ਕੇ ਦਲ ਦੇਇ ਬਹਾਇ-’ ॥ ੨੪ ॥ ਹਿੰਦੁਨਿ
ਸੁਨਿ ਕੈ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰੀ । ਤਤਛਿਨ ਉਚੀ ਠੌਰ ਨਿਹਾਰੀ । ਤੁਰਨ ਸਿਵਰ
ਕਰਜੇ ਤਬਿ ਜਾਈ । ਅਲਪ ਬਡੀ ਸਭਿ ਵਸਤੁ ਉਠਾਈ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਨਜੇ
ਤੁਰਕ ਗਨ ਮੁਢ ਮਹਾਨੇ । ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਨ ਸਾਰੇ ਮਾਨੇ । ‘ਕਜਾ ਕਾਚੀ
ਹਿੰਦੁਨਿ ਮਭਿ ਅਹੈਬਹਿਕਤਿ ਸਭਿ ਜੈਸੇ ਇਕ ਕਹੈ ॥ ੨੬ ॥ ਦੇਇ ਦਿਵਸ
ਕੇ ਉਤਰੇ ਇਹਾਂ । ਕਹੁ ਨੁਕਸਾਨ ਭਯੋ ਕਿਸ ਕਹਾਂ ? ਇਕ ਕੋ ਗੁਰ
ਅਪਨੇ ਠਹਿਰਾਏ । ਤਿਸਨੇ ਬਹੁ ਰਾਜਾ ਬਹਿਕਾਏ ॥ ੨੭ ॥ ਹਮ ਤੇ ਜਾਇ
ਉਠਾਇ ਨ ਡੋਰਾ । ਕਰਜੇ ਪ੍ਰਥਮ ਨੀਕੋ ਬਲ ਹੋਰਾ’ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ
ਬਾਕ ਸੁਨਾਵੇ । ਤੁਰਕਤਿ ਮੁਰਖ ਕਹਿ ਮੁਸਕਾਵੇ ॥ ੨੮ ॥ ਹਿੰਦੂ ਨਿਪ ਜੈ
ਚਮੁ ਸਮਤ । ਗੁਰ ਬਚ ਪਰ ਨਿਸਚੈ ਲਖਿ ਭੇਤ’ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਡੋਰੇ ਦੁਰ
ਉਠਾਏ । ਉਚੀ ਠੌਰ ਹੋਰਿ ਕਰਿ ਛਾਏ ॥ ੨੯ ॥ ਜਿਸ ਦਿਸਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਹਾਂ
ਕਰੇ ਹੈਂ । ਨਿਜ ਸੁਖ ਹਿਤ ਉਰ ਭਾਉ ਧਰੇ ਹੈਂ । ਸੁਰਜ ਅਸਤ ਭਯੋ ਅੰਧ-
ਕਾਰਾ । ਤੁਰਕ ਨਿਸਾ ਮਹੁ ਬਿਨਾ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ੩੦ ॥ ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਕੇ ਨਰ
ਆਏ । ਮੈਤ੍ਰ ਸਾਧਿਕੇ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਲਯਾਏ । ਕਰਜੇ ਉਚਾਰਨਿ ਕੋ ਜਿਸ
ਕਾਲਾ । ਵੇਲਕ ਭਮਰੁ ਬਜਾਇ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩੧ ॥ ਬਲੀ ਦਈ ਤੇ ਅਟਕ
ਪ੍ਰਵਾਹੁ’ । ਉਛਲਿ ਬਹੁ ਲਸਕਰ ਕੇ ਮਾਂਹੁ । ਉਲਟਜੇ ਜਲ ਕੇ ਬੋਗ
ਬਿਸਾਲਾ । ਬਹੇ ਤੁਰਕ ਜੁਭਿ ਆਪੁਪ ਜਾਲਾ ॥ ੩੨ ॥ ਕੇਤਿਕ ਤੁਰਤ ਬੁਝਿ
ਮਰਿ ਗਏ । ਕੋ ਤਰ ਕਰਿ ਉਚੇ ਬਲ ਬਏਰਣ ਸਾਮਿਗੀ ਅਧਿਕ ਬਹਾਈ
। ਰੋਰਾ ਪਰਜੇ ਬੋਲਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੩ ॥ ਕੋ ਭੁਤਾ ਕੋ ਭੁਤ ਬੁਲਾਵੈ ।
ਕੋ ਕਿਤ ਬਿਰਜੇ ਬਹੁ ਕੋ ਜਾਵੈ । ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨਿ ਕੋ ਬਹਿ ਗਏ । ਖੜਗ
ਸਿਪਰ ਨਹਿ ਦੇਖਤਿ ਭਏ ॥ ੩੪ ॥ ਸੁਸਤੁ ਬਸਤੁ ਕਿਸ ਕੀ ਸੁਧ ਨਾਂਹੀ ।
ਕੋ ਕੋ ਬਚੇ ਬਹਿ ਕੋ ਮਾਂਹੀ’ । ਹਾਹਾਕਾਰ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਭਯੋ । ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ
ਦਲ ਕੇ ਉਪਜਯੋ ॥ ੩੫ ॥ ਸੁਨਿ ਭੈ ਕਰਿ ਰਾਜਾ ਉਠਿ ਧਾਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ
ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ਆਯੋ । ‘ਤ੍ਰਾਹ ਤ੍ਰਾਹ’ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਕੁਲਾਇਵ । ‘ਰਾਖਹੁ

’ਭੇਤ ਜਾਣਕੇ । ’ਅਟਕਿਆ ਪ੍ਰਵਾਹ । ’ਵਿੱਚ (ਹੜ੍ਹ ਦੇ) ਰੁੜ ਗਏ ।

ਪ੍ਰਭੁ ਦਲ ਜਲਹਿ ਬਹਾਇਵੇ ॥੩੬॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਧਿ ਕਰੀ ।
 ਕੜੋ ਸੈਨਾ ਨੀਚੇ ਬਲ ਪਰੀ ? ਉਚੇ ਬਲ ਜਲ ਜਾਇ ਨ ਕੈਸੇ । ਤਿਨ ਕੋ
 ਮੰਤ੍ਰ ਨਿਵਲ ਹੈ ਐਸੇ ॥੩੭॥ ਅਬਿ ਨਹਿ ਉਲਟਹਿ ਨਦ, ਹਟਿ ਰਹੈ ।
 ਬਹੇ ਸੁ ਬਹੇ ਅਬਹਿ ਨਹਿ ਬਹੈ' । ਗੁਰ ਬਚ ਤੇ ਹਟਿ ਕੈ ਦਰੀਆਉ ।
 ਬਿਰਯੋ ਜਾਇ ਨਿਜ ਸਹਿਜ ਸਭਾਉ ॥੩੮॥ ਨੀਠ ਨੀਠ ਹੋਈ ਭੁਨਸਾਰ ।
 ਸਭਿ ਉਮਰਾਵ ਮਹਾਂ ਡਰ ਧਾਰਿ । ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਢਿਗ ਚਲਿ ਆਏ ।
 ਜਾਮਨਿ ਕੋ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸੁਨਾਏ ॥੩੯॥ 'ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਸਾਧਹਿ ਕੈਸੇ । ਮੰਤ੍ਰਨਿ
 ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਤਿ ਜੇ ਐਸੇ । ਹਥਿਆਰਨਿ ਕੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ । ਕਹਾਂ ਕਰਹਿ
 ਇਹ ਚਮੁ ਪਲਾਈ' ॥੪੦॥ ਨਿਪ ਲੈਕੇ ਉਮਰਾਵਨਿ ਸਾਥ । ਆਪੈ ਜਹਿ
 ਬੈਠੇ ਗੁਰਨਾਥ । ਚਿੰਤਾ ਮਹਿਦ ਧੀਰ ਉਰ ਟਾਰੀ । 'ਕਮਾ ਅਬਿ ਕਰਹਿ'
 ਸਲਾਹ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੪੧ ॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਸਭਿ ਹੀ ਢਿਗ ਬੈਸੇ । ਨਿਸ਼
 ਬਿਤੰਤ ਭੁਨਯੋ ਭਾ ਜੈਸੇ । 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਮ ਇਹ ਜੀਤੋ ਜਾਇ ? ਸਿਨ ਪਰ
 ਬਲ ਕੋ ਬਸ ਨ ਬਸਾਇ' ॥੪੨॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਕਹਯੋ 'ਭੁਮਰੇ
 ਕਾਜ ਕਰਨਿ ਮੈਂ ਚਹਯੋ । ਦਿਵ ਚਿਤ ਰਾਖਹੁ ਗਿਨਤੀ ਤਸਾਹੁ । ਮੈਥੋ
 ਬਚਨ ਪਰ ਮਨ ਅਨੁਰਾਗਹੁ ॥੪੩॥ ਚਲੋ ਕਹੈ ਪਰ ਸੈਸੇ ਫੇਰਿ । ਸਿੰਧ ਕਰੋ
 ਮੈਂ ਕਾਰਜ ਤੋਗਮੋਹਿ ਭਰੋਸੇ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ । ਮੰਤ੍ਰ ਜੇਤ੍ਰ ਇਠਿ ਹੈਂ ਸਮੁ
 ਵਾਇ' ॥੪੪॥ ਮਾਨਹੁ ਕਹਯੋ ਬਿਘਨ ਨਹਿ ਹੋਇਓ ਫੇਰੇ ਸੁ ਦੇਸ਼ਕਾਮਰੂਸੇਇ' ।
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਹਿ ਧੀਰਸ ਦੀਨਾਪੁਨ ਉਤਸਾਹੁ ਭੂਪ ਸੁਨਿ ਕੀਨਿ ॥੪੫॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਕਾਮਰੂ ਦੇਸ਼' ਪ੍ਰੰਗਿ ਵਰਨਨੇ ਨਾਮ
 ਖਸਟਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੬ ॥ ੭. [ਰਾਜੇ ਦੀ ਹੋਰ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ] ।

ਦਹਾ ॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿਗੁਰ ਕੈ ਬਚਨ ਕੇ ਧਰੀ ਧੀਰ ਮਹਿਪਾਲ । ਰਾਬ
 ਜੋਰਿ ਮਨ ਦੀਨ ਹੈ ਕੀਰਤਿ ਕਰਤਿ ਰਸਾਲ ॥੧॥ ਆਈ ॥ 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ! ਅਸ
 ਕਾਰਜ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਰਾਵਰਿ ਸ਼ਰਨ ਪਰੇ ਨਹਿ ਹੋਈ । ਮੋਕਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਦਾਨ
 ਤੁਮ ਵੇਰੋ । ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਸਰ ਕਰਿ ਲੈਹੋ ॥ ੨ ॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਮੇਰੇ ਹੋਤਿ
 ਬਿਨਾਸ਼ । ਨਹਿ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਕੀ ਕਰਿ ਆਸਾ । ਸੁਨਿ ਬਹੁਤਨਿ ਤੇ ਸੁਜਸ
 ਮਹਾਨਾ । ਸ਼ਰਨ ਪਰਯੋ ਤਜਿ ਕਰਿ ਮਨ ਮਾਨਾ' ॥੩॥ ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੋ ਪਾਛੈ

'ਹੁਣ ਦਰਯਾ ਨਹੀਂ ਉਲਟੇਗਾ ਹਟ ਜਾਵੇਗਾ । ਜੇ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਉਹ ਭੁਜ ਗਏ ਹੁਣ ਨਹੀਂ
 ਟੁੜ੍ਹਨਗੇ । ਇਸ ਤਰਫ ਬਹੁਤ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਹਨ ।

ਬਭ ਛੋਟੇਮਾਨਹਿ ਗੁਰ ਬਥ ਕਬਹੂੰ ਨ ਹੋਟੇ। ਦੋਨਹੂੰ ਕੂਲਨਿ ਪਰ ਦ੍ਰਿ ਡੇਰੇ।
 ਪਰੇ ਰਹੈ ਪੁਨ ਕਾਲ ਬਡੇਰੇ ॥ ੪ ॥ ਮੰਤ੍ਰੁ ਜੰਤ੍ਰੁ ਪ੍ਰੇਤਨਿ ਕੇ ਕਰੈ। ਅਪਰ
 ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਰਹੈ। ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਮਾਰਨਿ ਕਾਰਨ। ਅਨਿਕ
 ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਕੇ ਉਪਚਾਰਨਿ ॥ ੫ ॥ ਬਹੁ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਪਠਾਵੈ। ਸਤਿਗੁਰ
 ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਬਚਾਵੈ। ਜੰਤ੍ਰੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਕੇ ਨਹਿ ਬਲ ਚਲੈ। ਜੇ ਅਜਮਤਿ-
 ਵੇਛਨਿ ਕੇ ਗਿਲੈ ॥ ੬ ॥ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਜੇ ਫਿਰਹਿ ਨ ਫੇਰੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਨਾਸਹਿ
 ਬਲੀ ਬਡੇਰੇ। ਕਰਤੇ ਆਪਿ ਰੁ ਬਯਾਪਿ ਉਪਾਧਾ। ਬੈਠਿ ਬੈਠਿ ਦਿਨ
 ਕੇਤਿਕ ਸਾਧਾ ॥ ੭ ॥ ਨਿਪ ਕੇ ਰੋਮ ਨ ਬਾਂਕੇ ਹੋਵਾ। ਕਿਸੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਕੇ ਸ਼ੇਕ ਨ
 ਜੋਥਾ। ਕਿਤਿਕ ਮੰਤ੍ਰੁ ਨਰ ਬਾਵਰ ਕਰੈ। ਤਨ ਆਦਿਕ ਸਧਿ ਸਗਰੀ ਹਰੈ
 ॥ ੮ ॥ ਕਿਤਿਕ ਅੰਗ ਕੇ ਜੁਝਾ ਕਰੈਤੇ। ਕੇ ਸਬੰਭ ਕੇ ਦੇਹਿ ਧਰੈਤੇ। ਕੇਤਿਕ
 ਤਨ ਕੇ ਦੇਂ ਪਲਟਾਈ। ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਕੁਛ ਔਰ ਬਨਾਈ ॥ ੯ ॥ ਕੇਤਿਕ
 ਜਿਹਵਾ ਠਾਕਤਿ ਐਸੇ। ਬਾਕ ਨ ਉਚਰੈ ਜਾਵਹਿ ਕੈਸੇ। ਕੇਤਿਕ ਬਲ
 ਹਰਤਾ ਸਭਿ ਕੇਰਾ। ਕਹਿ ਲਗਿ ਕਹੈ ਤਿਨਹੂੰ ਕੇ ਝੇਰਾ ॥ ੧੦ ॥ ਕੇ ਤਤ-
 ਕਾਲ ਬਿਨਾਸਹਿ ਪ੍ਰਾਨਾਫੁਰੈ ਨ ਏਕ ਨਿਪਤਿ ਪੈ ਆਨਿਜਿਸ ਕੇ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਰੋਛਕ ਹੋਇ। ਤੀਨ ਲੋਕ ਮਹਿ ਅਸ ਨਹਿ ਕੋਇ ॥ ੧੧ ॥ ਤਿਸਕੇ
 ਬਿਘਨ ਕਰਹਿ ਜੋ ਜਾਇ। ਅਪਨ ਆਨਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਇ। ਅਨਿਕ
 ਬਾਰਿ ਬਹੁ ਬਲ ਪਤਿਆਏ। ਸੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰੈ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੨ ॥ ਚਿੰਤਾ
 ਭਈ ਕਾਮਰੂ ਦੇਸ਼। ਨਰ ਅਸ਼ੋਸ਼ ਕੇ ਸਹਤਿ ਨਰੇਸ਼। ਕਜਾ ਹੋਯਹੁ ਨਹਿ
 ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਸ਼ਕਤਿ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰੈ ਸਗਰੀ ਜੁਗਤਿ ॥ ੧੩ ॥ ਕੌਨ ਬਲੀ ਅਸ
 ਜਿਸ ਤੇ ਹਾਰੈ? ਨਹੀਂ ਆਪਨੀ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਖਾਰੈ। ਕਰਿ ਨ ਸਕਹਿ
 ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਕੋਈ। ਬਲਿ ਜੁਤਿ ਪੂਜੇ ਨਿਸ਼ਫਲ ਸੋਈ ॥ ੧੪ ॥ ਬਹੁਰ
 ਉਪਾਉ ਔਰ ਤਬਿ ਕਰੇ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਗਨ ਜੇ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਧਰੇ। ਤਿਨ ਸਭਿ ਕੇ
 ਨਿਪ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ। ਕਹੈ ਦਰਬ ਦੇ ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੫ ॥ 'ਤੁਮ
 ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੁਇ ਸਗਰੀ ਜਾਵਹੁ। ਨਿਜ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਖਾਵਹੁ।

‘ਜਤਨ! ਨੂੰ।’ ਜੇ ਕਰਮਾਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀ ਖਾ ਜਾਣ, ਨਿਗਲ ਜਾਣ। ‘ਆਂਚ ਨਾ ਲੱਗੀ
 ਭਾਵ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਦੁੱਖ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ।’ ਕੋਈ (ਮੰਤ੍ਰ) ਦੋਹ ਨੂੰ ਬੀਮੇ ਵਾਂਗੂ ਜਲੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ
 ਹੈ। ‘ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ।’ ਜਿਸ ਤੋਂ (ਸਾਡੇ ਮੰਤ੍ਰ) ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ। ‘ਬਲੀਆਂ ਦੇਕੇ ਪੂਜੇ ਹੋਏ (ਸਾਡੇ
 ਮੰਤ੍ਰ) ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋ ਗਏ।’

ਮਰਹਿ ਨਹੀਂ ਤੁਮ ਤੋ ਨਰ ਕੋਈ। ਤਉ ਦਿਖਾਵਹੁ, ਡਰ ਉਰ ਹੋਈ ॥੧੬॥
 ਜਿਸ ਤੋ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਅਨੀ । ਜਾਇ ਪਲਾਇ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਿ ਘਨੀ' ।
 ਸੁਨਤਿ ਜੋਖਤਾ' ਹੈ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ । ਆਪੋ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਿ ॥ ੧੭ ॥
 ਧੋਬਨਿ, ਕੁਮੁਰੇਰੀ, ਚਮਰੇਰੀ। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਜਾਤਨਿ ਕੀ ਚੇਰੀ। ਨਿਪ ਕੇ
 ਕਹੈ ਸਕਲ ਚਲਿ ਆਈ । ਕਿਨ ਹੂੰ ਚਢਿ ਕਰਿ ਭੀਤ ਧਵਾਈ ॥ ੧੮ ॥
 ਕੋ ਬਿਛਨਿ ਪਰ ਚਢਿ ਕਰਿ ਚਾਲੀ। ਛੋਰਤਿ ਮੁਖਤੋ ਅਗਨਿ ਬਿਸਾਲੀ। ਕੋ
 ਵੇਲਕੇ, ਕੋ ਡਮਰੂ ਗਹੀਆ । ਕੇਹਰਿ ਪਰ ਗਰਜਤਿ ਕੋ ਅਹੀਆ ॥ ੧੯ ॥
 ਕਿਤਿਕ ਭਯਾਨਕ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵੈ। ਕੋ ਸੁੰਦਰ ਬਨਿ ਠਨ ਕਰਿ ਆਵੈ। ਚਲੀ
 ਆਇ ਸਭਿ ਬੀਚ ਅਕਾਸ਼ । ਲਸਕਰ ਕੋ ਉਪਜਾਵਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੨੦ ॥
 ਨਹਿ ਬਸ ਚਲਹਿ ਗਹੀਂ ਨਹਿ ਜਾਇ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਰ ਡਰਪਾਇ ।
 ਬਡ ਅਚਰਜ ਮਾਨਜੋਂ ਸਭਿਹੀਨਿ । ਉਰ ਉਤਸਾਹੁ ਭਯੋ ਸਭਿ ਛੀਨ ॥੨੧॥
 ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਿਪ ਤਿਯ ਗਨ ਹੋਰੀ । ਜਿਨ ਮਹੁ ਸਕਤੀ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਕੇਰੀ।
 ਕਹਯੋ 'ਤਜਹੁ ਤੋਪੋ' ਸਮੁਦਾਇਕਰਹੁ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਗੋਰਨਿ ਘਾਇ' ॥ ੨੨ ॥
 ਰਹੈ ਦੂਰ ਨਹਿ ਨੇਰੇ ਆਵਹਿ । ਮਰਹਿ ਜਿ ਇਹ, ਪੁਨ ਸੁਧਿ ਸੋ ਪਾਵਹਿ' ।
 ਤਬਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਿ ਤੋਪਨਿ ਬਿੰਦਾਲਗੇ ਚਲਾਵਨਿ ਸ਼ਬਦ ਬਿਲੀਦਾ ॥੨੩॥
 ਜੇਤਿਕ ਗੋਰੇ ਤਿਨ ਪਰ ਮਾਰੇ । ਪਹੁੰਚੇ ਨਹਿ ਸਮੀਪ ਤਿਨ ਸਾਰੇ । ਕੇਤਿਕ
 ਅਧ ਮਾਰਗ ਗਿਰ ਪਰੇ । ਕੇਤਿਕ ਤੋਪਨਿ ਬੀਚਹਿ ਅਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਕੇਤਿਕ
 ਆਗੈ ਤੋ ਹਟਿ ਆਏ । ਲਸਕਰ ਕੇ ਜੋਧਾ ਗਨ ਘਾਇਤਿਨ ਕੋ ਤੀਰ ਛੁਯੋ
 ਨਹਿ ਗੋਰਾ । ਸੋ ਪਿਖਿ ਹਸਹਿ ਮਚਾਵਤਿ ਸ਼ੋਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਨਾਚਤਿ ਫਿਰਿ
 ਫਿਰਿ ਲੇਤਿ ਭਵਾਰੀ। ਗਾਵਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਤਿ ਹੈਂ ਭਾਰੀ। ਬਹਮ ਪੁੱਤਕੇ ਕਬਿ
 ਹੁਇ ਉਰੇ । ਕਬਿ ਦੋਰਤਿ ਗਮਨਤਿ ਹੈਂ ਪਰੇ ॥੨੬॥ ਕੇਤਿਕ ਕੋ ਸਿਰ ਛੂਟੇ
 ਬਾਰ । ਬਿਰਧਾ ਮਹਾਂ ਰੂਪ ਬਿਕਰਾਰ । ਕੇਤਿਕ ਜੁਵਾ ਧਰੇ ਸਿੰਗਾਰੇ। ਕੇਤਿਕ
 ਮੁਖ ਤੋ ਅਗਨੀ ਡਾਰੇ ॥ ੨੭ ॥ ਲਸਕਰ ਉਪਰ ਕੋ ਫਿਰਿਗਈ । 'ਭੱਛਹੁ
 ਇਨਹਿ' ਪ੍ਰਕਾਰਤਿ ਭਈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬਿ ਦੇਖਨਿ ਕਿਯੋ । ਬਿਸ਼ਨ
 ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਬਿਸਮਯੋ ॥ ੨੮ ॥—ਇਨ ਪਰ ਨਹਿ ਕੁਛ ਜਤਨ ਹਮਾਰੇ ।
 ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਬਲ ਤੋ ਕਰਹਿ ਸੰਘਾਰੇ । ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨਿਪ ਮੋਹਿ ਪਿਤਾਮਾ। ਇਸ

'ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । 'ਧੋਬਣਾਂ, ਘੁਮਿਆਰੀਆਂ, ਚਮਿਆਰੀਆਂ । 'ਜਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਟਹਿਲਣਾਂ । (ਅ)
 ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । 'ਗੋਲੇ ਮਾਰ ਕੇ । 'ਫਿਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਖਰ ਲੱਗੇਗੀ ।

ਹੀ ਕਰਿ ਭੋਜਨੋ ਜਮ ਧਾਮਾ ॥ ੨੯ ॥ ਬਿਜੈ ਆਸ ਅਬਿ ਕੈਸੇ ਕਰੋ। ਹੈ ਇਕ
ਜਤਨ ਸ਼ਰਨ ਗੁਰਪਰੋ—ਕੋਤਕ ਗਨਇਸਤੀਨਿ ਵਿਸੇਖਾ। ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ
ਬਿਸਮਤਿ ਨੇ ਦੇਖਾ ॥ ੩੦ ॥ ਹਸ ਅਰੂਢ ਕਰਿ ਤਬਿ ਮਹਿਪਾਲਾ । ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਬੇ ਕੇ ਚਾਲਾ। ਉਚੇ ਹੁਤੋ ਦਮਦਮਾਂ ਦੂਰੇ। ਉਤਰੇ ਰਹੇ ਝੁਹਾਂ
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ॥ ੩੧ ॥ ਜੋਧਾ ਬਿੰਦ ਸੰਗ ਮਹੁ ਚਾਲੇ । ਆਵਤਿ ਚਲਯੋ ਚਿੰਤ
ਮਹਿਪਾਲੇ । ਜਬਿ ਦਮਦਮੋ ਨਿਕਟਿ ਚਲਿ ਆਯਹੁ। ਅਸੁ ਤੇ ਉਤਰਿ ਸੀਸ
ਕੇ ਨਜਾਯੋ ॥ ੩੨ ॥ ਪਾਇਨ ਸੋ ਉਪਰ ਚਲਿ ਗਯੋ । ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ
ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ । ਧਾਇ ਉਤਾਇਲ ਚਰਨਨਿ ਪਰਯੋ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੇ ਆਗੈ
ਬਿਦਯੋ ॥ ੩੩ ॥ ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਜਿਸਕੇ ਲਾਗਿ ਰਹੀ । ਕੰਚਨ ਖਚਤਿ
ਮੁਸ਼ਟ ਜਿਸ ਅਹੀ । ਜਰੇ ਬੱਜ ਕੰਕਨ ਕਰ ਧਰੇ । ਕੁੰਡਲ ਕਰਨਨਿ
ਮੁਕਤਾ ਧਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਜਿਗਾ ਪਾਗ ਪਰ ਦਮਕਤਿ ਦੀਸਿ । ਅਰੁ ਉਤੰਗ
ਕਲਗੀ ਸੁਭ ਸੀਸ । ਬਸਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਮੋਲੇ ਧਰੇ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਨਮੁਖ
ਬੈਠਿਬ ਕਰੇ ॥ ੩੫ ॥ ਸੇਤ ਬਸਤ੍ਰ ਗੁਰ ਕੇ ਗਰ ਜਾਮਾ। ਬਹੁ ਸੂਖਮ ਸ਼ੋਭਤਿ
ਅਭਿਰਾਮਾ । ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਆਗੈ ਬਡ ਧਰਯੋ । ਸੁੰਦਰ ਚਮਰ ਸੀਸਪਰ
ਢੁਰਯੋ ॥ ੩੬ ॥ ਭਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੋ ਨੈਨ ਰਸੀਲੇ । ਧੁਮ ਗਜਾਨ ਉਰ ਮਹਾਂ
ਗਹੀਲੇ । ਸ਼ਰਨ ਪਰਹਿ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਠਾਨੀ । ਦੋਨਹੂੰ ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਸੁਖਦਾਨੀ
॥ ੩੭ ॥ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਮੁਖ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ । ‘ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ! ਕਹੁ ਕੁਸ਼ਲ
ਤੁਮਾਰੇ?’ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲਯੋ ਨਿਪ ਭਾਰੀ । ‘ਪ੍ਰਭੂਜੀ ! ਸਭਿ ਸੁਖ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੩੮ ॥ ਦੇਸ਼ਕਾਮਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਾਲਾ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਮਨ ਬਿਸਮਬਿਸਾਲਾ।
ਇਸਤੀ ਗਨ ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਗ ਆਵਤਿ । ਕਰਿ ਟਾਮਨ ਕੋ ਭਟਨਿ ਡਰਾ-
ਵਤਿ ॥ ੩੯ ॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਉਰ ਧੀਰਜ ਹਾਰੀ । ਤਿਨ ਪਰ ਚਲਤਿ ਨ
ਕੋ ਉਪਚਾਰੀ । ਤੋਪ ਤੁਪਕ ਜੇਜੈਲ ਚਲਾਵੈ । ਉਲਟਿ ਆਇ ਹਮਰੇ ਭਟ
ਘਾਵੈ ॥ ੪੦ ॥ ਬਿੱਛ ਉਡਾਵਤਿ ਭੀਤ ਭਜਾਵੈ । ਮਖ ਤੇ ਅਗਨਿ ਲਾਟ
ਨਿਕਸਾਵੈ । ਗਹੀ ਨ ਜਾਇ ਨਿਕਟਿ ਨਹਿ ਆਵੈ । ਲਸ਼ਕਰ ਕੇ ਉਪਰਿ
ਫਿਰਿ ਜਾਵੈ ॥ ੪੧ ॥ ਸਭਿ ਜੋਧਾ ਬਿਸਮਤਿ ਚਿਤ ਹੋਇ। ਡਰਤਿ ਰਹਤਿ ਬਸ
ਚਲਤਿ ਨ ਕੋਇ । ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਪਰ ਕਰਿ ਬਿਸਵਾਸ । ਚਢਿ ਆਯਹੁ
ਪੈਦਲ । ‘ਹੀਰੋ ਜੜੇ ਕੜੇ ਹੋਥਾ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ । ‘ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੁੰਡਲ ਪਾਏ
ਹੋਏ ਹਨ । ‘ਇੱਸਦੀ ਹੈ ।

ਧਰਿ ਚਰਨਨਿ ਆਸ ॥੪੨॥ ਨਹਿ ਤ ਮੋ ਤੇ ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਵਹਿ। ਮਾਨ
ਸਿੰਘ ਸੇ ਜਹਿ ਪਚ* ਜਾਵਹਿ। ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਬਨਹਿ ਅਬਿ ਕੈਸੇ?
ਨਿਕਟਿ ਆਪ ਕੇ ਬੁਝੈ ਤੈਸੇ ॥੪੩॥ ਚਿਰਕਾਲ ਬੀਤਾ ਇਤ ਆਖੇਭੋਰਾ
ਬ੍ਰਹਮ ਪੁੰਤੁ ਤਟ ਛਾਏ। ਤਿਨ ਪਰ ਜੋਰ ਪਰਯੋ ਨਹਿ ਕੋਊ। ਪਭੁ ਜੀ
ਮਿਲਹਿ ਆਇ ਕਿਮ ਸੋਊ ॥੪੪॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਮੇਰੇ।
—ਸਾਧੋ ਦੇਸ—ਉਪਾਇ ਨ ਹੋਰਾਏਕ ਜਤਨ ਮੈਂ ਦਿਫਕਰਿ ਰਾਖਯੋਗਵਰਿ
ਚਰਨ ਸਰਨ ਅਭਿਲਾਖਯੋ ॥੪੫॥ ਬਾਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਬਿਚਾਰੇ। ਚਿੰਤਾ
ਸਲਿਤਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰੇ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਪ ਬਚ ਭੀਰੇ। ਸ੍ਰੀ
ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਦੀਨਸਿ ਧੀਰ ॥੪੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ
ਰਾਸੇ 'ਕਾਮਰੂ ਦੇਸ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਸਪਤਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੭ ॥

੮. [ਆਸਾਮ ਪਤੀ ਦੀ ਜੰਗ ਹਿਤ ਤਿਆਰੀ]।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇ। 'ਮਤ ਚਿੰਤਾ
ਚਿਤ ਕੀਜੀਏ ਹੁਇ ਰਘਬੀਰ' ਸਹਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਖਈ ॥ ਨਹੀਂ ਮਾਨ ਤੇ
ਜੋ ਬਨਿ ਆਯੋ। ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈ ਤੋਹਿ ਬਤਾਯੋ। ਸੋ ਕਾਰਜ ਤੂੰ ਕਰਹਿ
ਬਨਾਇ। ਬਿਜੈ ਕਾਮਰੂ ਕੀ ਹੁਇ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਮਹਿਦ
ਪ੍ਰਤਾਪੁ। ਤਿਸ ਤੋਂ ਜਸੁ ਲੈਹੈ ਬਹੁ ਆਪੂ। ਸੁਖ ਕੇ ਸਹਿਤ ਸਦਨ ਮਹਿ
ਮਿਲਿਹੈ। ਰਹਿ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਪੁਨ ਚਲਿ ਹੈ ॥੩॥ ਅਬਿ ਕੇ ਇਸਤੀ
ਟਾਮਨ ਹਾਰੀ। ਜਬਿ ਆਵਹਿ ਲਸ਼ਕਰ ਦਿਸਿ ਸਾਰੀ। ਤਤਛਿਨ ਸੁਧਿ
ਹਮ ਨਿਕਟਿ ਪੁਚਾਵਹੁ। ਬੇਗ ਤੁਰੰਗ ਸਊਰ ਚਢਾਵਹੁ ॥੪॥ ਹਮ ਦੇਖਹਿ
ਪੁਨ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਰਹੈ। ਛੁਛੀ ਹੋਇ ਤਿਸੀ ਥਲ ਬਹੈ। ਰਿਦੈ ਸੰਦਹ ਨ
ਕੀਜਹਿ ਕਦਾ। ਧਰਹੁ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦੈ ਸਦਾ ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ
ਬਾਕ ਸਹਾਏ। ਬਹਯੋ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤਰੀ ਜਨੁ ਪਾਏ। ਹਰਖ ਭਰਯੋ ਉਰ ਭੂਪ
ਉਦਾਰੇ। ਮਨਹੁ ਕਲਪਤਰੁ ਲਹਯੋ ਸੁਖਾਰੇ ॥ ੬ ॥—ਜਗ ਮਹਿ ਸੁਜਸੁ
ਮੋਹਿ ਹੈ ਅੰਸੋਭੂਪਤਿ ਮਾਨ ਨ ਪਾਯਹੁ ਜੈਸੇ—। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਪਗ ਪਰ
ਨਮੋ। ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਗਯੋ ਤਿਹ ਸਮੋ ॥ ੭ ॥ ਸਭਿ ਲਸ਼ਕਰ ਕੋ ਧੀਰਜ

*ਭਾਵ—ਵਰਗੇ ਜਿੱਥੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। *ਕਾਇਰਤਾ ਦੇ। *ਪਰਮੇਸਰ। *ਜੋ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ
(ਕੰਮ) ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਿਆ। *ਜੋ ਤੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਕਠਨ ਹੈ। *ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਛਿਪਾ
ਨਾਲ। *ਟੁਣਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ। *ਜਿਵੇਂ ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਬੋੜੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। *ਜਿਵੇਂ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਬੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਸੀ। *ਪਾ:—ਮਰ। †ਪਾ:—ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਕਰਹਿ।

ਦੀਨਾ । 'ਰਹੋ ਸੁਚੇਤ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਿ ਛੀਨਾ । ਇਸਤੀ ਜਬਿ ਆਵਹਿ ਤਬਿ
 ਦੇਖੇ । ਤਾਤਕਾਲ ਸੁਧਿ ਦੇਹੁ ਪਰੇਖੇ' ॥ ੮ ॥ ਗਹਹਿ ਤਿਨਹੁ ਕੋ ਜਾਨਿ ਨ
 ਦੇਹੈ । ਬਹੁਰ ਕਾਮਰੂਪਤਿ ਫਲ ਪੈਰੈ' । ਇਮ ਭੂਪਤਿ ਕੀਨਸਿ ਤਕਰਾਈ ।
 ਏਕ ਜਾਮਨੀ ਜਬਹਿ ਬਿਤਾਈ ॥ ੯ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਚਮ੍ਰੁ ਭਟ ਜਾਗੈ ।
 ਤਿਨ ਇਸਤ੍ਰਿਨਿ ਕੋ ਖੋਜਨਿ ਲਾਗੇ । ਜਿਸ ਦਿਸਿ ਤੇ ਆਵਤਿ ਤਿਤ ਹੋਰੈ ।
 ਭਏ ਸੁਚੇਤ ਪਰਸਪਰ ਟੇਰੈ ॥ ੧੦ ॥ 'ਅਬਿ ਕੇ ਗਹਿ ਲੇਵਹਿ ਤਿਨ
 ਕਾਮਨ' । ਕਰਤਿ ਅਨੇਕ ਗੀਤਿ ਜੇ ਟਾਮਨ' । ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਆਈ ਇਕ
 ਧੋਬਨ । ਤਰੁਵਰੁ ਚਢੀ ਚਢੇ ਤਨ ਜੋਬਨ ॥ ੧੧ ॥ ਤਤਛਿਨ ਇਕ
 ਚਢਾਇ ਅਸਵਾਰ । ਤਰੀਗ ਧਵਾਇ ਬੇਗ ਬਡ ਧਾਰਿ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ
 ਸੁਧਿ ਕਰਿ ਵਾਈ । 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਖਉ ਤ੍ਰਿਯਾ ਜੇ ਅਈ' ॥ ੧੨ ॥ ਨਿਕਸੇ
 ਵਹਿਰ ਬੰਗਲੇ ਸੁਆਮੀ । ਤਿਸ ਦਿਸਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਤਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਜਬਹਿ ਡੀਠ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਪਰੀ । ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੀ ਸਭਿ ਹਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਨਿਸਚਲ
 ਤਰੁਵਰੁ ਤਿਸ ਬਲ ਭਯੋ । ਸ਼ਕਤਿ ਬਹੀਨ ਉਡੇ ਨਹਿ ਗਯੋ । ਹਾਰ ਰਹੀ
 ਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਤਿ । ਕਛੁ ਨ ਹੋਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਉਰ ਧਾਰਤਿ ॥ ੧੪ ॥ ਇਤ
 ਉਤ ਕਰਤਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਬਵਰੀ' । ਨਹੀਂ ਤਜਤਿ ਤਰੁਵਰੁ ਸੋ ਠਵਰੀ' ।
 ਮਹਾਂ ਸਿੱਧ' ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਰੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਸ਼ਕਤਿ ਹਰੀ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥
 ਬਹੁ ਲੋਕਨਿ ਤਬਿ ਧਾਇ ਧਰੀ ਹੈ' । ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਨਿ ਗੁਰੁ ਕਰੀ ਹੈ ।
 ਗਹਿ ਆਨੀ ਉਰ ਅਧਿਕ ਡਰੀ ਹੈ । ਹੋਰਿ ਰੂਪ ਕੋ ਪਾਇ ਪਰੀ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥
 'ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਪ ਕੋ ਅਹੈ । ਜਿਹ ਸਮਸਰਤਾ ਕੋਇ ਨ ਲਹੈ । ਮੈਂ ਬਿਲੋਕਿ
 ਤੁਮ ਨੀਕੇ ਜਾਨੈ' । ਭਏ ਬਿਸ਼ਨੁ ਅਵਤਾਰ ਪਛਾਨੈ ॥ ੧੭ ॥ ਅਪਰ ਬਿਖੈ
 ਇਮ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਹੋਈ । ਹੋਰਤਿ ਹਮਹ ਹਰਾਵਹਿ ਜੋਈ । ਸਭਿ ਜਗ ਕੇ
 ਸੁਆਮੀ ਤੁਮ ਅਹੋ । ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਸਰਬ ਨਿਰਬਹੋ ॥ ੧੮ ॥ ਕਿਮ ਸਹਾਇ
 ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਭਏ ? ਇਸ ਰਾਜਾ ਪਰ ਚਢਿਕਰਿ ਅਏ । ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੀ ਰੱਛਾਕੇ
 ਯੋਗ ਅਹੈ ਅਲੰਬ' । ਆਪ ਕੇ ਲੋਗ' ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਿ ਧੋਬਨ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੀ ਚਤੁ-

੧ ਪਰਖ ਕੇ । ੨ ਕਾਮ ਰੂਪ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਾ । ੩ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ । ੪ ਦੇਖਿਆ । ੫ ਬਾਵਰੀ ਹੋਈ ।
 ੬ ਬੁੱਛ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿੱਲਿਆ ਨਾ । ੭ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ । ੮ ਦੋੜ ਕੇ ਪਕੜ ਲਈ । ੯ ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ ਚਰਨੀਂ ਡਿੱਗੀ । ੧੦ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ । ੧੧ ਆਸਰੇ ।

ਰਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਗੁਸਾਈ। ਕਹੁਨੇ ਤਿਸਹਿ ਸਭਿ ਤੇ ਕਰਿ
ਨਜਾਰੀ।^੧ਨਿਪਤਮਰੇ ਕਹੁਲੇਹਿ ਹਕਾਰੀ^੨॥੨੦॥ਇਮ ਨਿਪੁ ਸੋ ਤਿਸ ਦੇਹਿ
ਮਿਲਾਇ।^੩ਦੈ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ^੪ ਦੂਰ ਕਰਾਇ। ਰਾਖਹਿ ਸਮ ਹਮ ਤਾਂਹਿ ਨ
ਮੁਰਹਿ।^੫ਨਿਜਦਾਸਨਿ ਕੇ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰਹਿ॥੨੧॥ਸੁਨਿ ਧੋਬਨ ਜੋਬਨਯੁਤਿ!
ਇਹ।^੬ਰਹਹੁ ਬੈਠਿ ਬਿਤ ਤੁਵ ਤਰੁ ਜਹਾ^੭।ਸਭਿ ਕੁਟੈਬ ਕੋ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਇ।
ਬਸਹੁ ਸਦਾ ਨਿਜ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਪਾਇ॥੨੨॥ਬਸਿ ਹੈ ਅਪਰ ਲੋਕ ਸਮੁਦਾਇ।
ਤੋਹਿ ਨਾਮ ਪਰ ਗਾਮ ਬਸਾਇ। ਜੇਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਿ ਤੇਰੀ ਰਹੈ। ਜਬਿ
ਲਗਿ ਗਾਮ ਬਸਤਿ ਥਲ ਅਹੈ^੮॥ ੨੩ ॥ ਹਮ ਬਸਾਇ ਕਰਿ ਗਮਨਹਿ
ਆਨ। ਤਬਿ ਲਗਿ ਬੈਠਿ ਬਿਛੁਛ ਕੇ ਥਾਨ^੯। ਪਾਇ ਬਚਨ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਕੇਰਾ। ਧੋਬਨ ਜਾਇ ਕਰਜੇ ਤਹਿ ਡੇਰਾ॥ ੨੪ ॥ ਤਿਸ ਪੀਛੇ ਜੇਤੀ ਤ੍ਰਿਧ
ਆਈ। ਗਹੀ ਧੋਬਨੀ ਦੇਖਿ ਪਲਾਈ। ਹਟਿ ਪਾਛੇ ਕੋ ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰਾ।
—ਹਮ ਕੋ ਗਹੈ—ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਧਾਰਾ॥੨੫॥ਬਡੇ ਬੋਗ ਸੋ ਨਗਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੀ। ਦਈ
ਕੂਪ ਕੋ ਖਬਰ ਅਸੋਸੀ। ‘ਨਿਤ ਹਮ ਜਾਤਿ ਡਰਾਵਤਿ ਸਭਿ ਕੋ। ਉਪਰ
ਫਿਰਤਿ ਪਾਇ ਮਗ ਨਭ ਕੋ॥ ੨੬ ॥ ਹਮ ਤੇ ਧੋਬਨ ਗਈ ਅਗਾਰੀ।^{੧੦}ਸਿਧ
ਪੁਰਖ ਕੋ ਸੁਨਿਯਤਿ ਭਾਰੀ। ਤਿਨ ਗਹਿ ਲੀਨਿ ਸ਼ਕਤਿ ਪਰਹਰਿ ਕੋ^{੧੧}।
ਫਿਰਤਿਅਰੂਢਿ ਜੁ ਉਪਰ ਤਰੁਕੇ॥੨੭॥ਅਬਿ ਤੇ ਆਗੈ ਕੋਇ ਨ ਜਾਵਹਿ।
ਜੇ ਜਾਵੈ ਨਿਜ ਕੋ ਗਹਿਵਾਵਹਿ। ਅਪਰ ਜਤਨ ਕੋ ਕਰਹੁ ਬਨਾਇ।
ਨਾਂਹਿ ਤ ਆਪ ਪਰਾਜੈ‘ਪਾਇ’॥ ੨੮ ॥ ਸੁਨਿ ਰਾਜਾ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਬਿਚਾਰੇ।
—ਮੰਤ੍ਰ ਕਰੇ ਮੈਂ ਬਿੰਦ ਅਗਾਰੇ। ਹਿਤ ਨਿਪੁ ਮਾਰਨਿ ਕੇ ਬਹੁ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਨਹੀਂ
ਸਰੇ ਕਾਰਜ ਤਬਿ ਮੇਰੇ॥ ੨੯ ॥ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ ਤਿਨਹੁ ਸਹਾਇ। ਮੰਤ੍ਰ
ਸ਼ਕਤਿ ਨਹਿ ਪਹੁੰਚ ਸਕਾਇ। ਜੇ ਗਿਰਵਰ ਕੋ ਦੇਤਿ ਉਡਾਈ। ਅਚਲ
ਚਲਾਵਤਿ,ਚਲਤਿ ਬਿਰਾਈ॥ ੩੦ ॥ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੋ ਰਾਖਹਿ ਰੋਕਾਤਿਨ
ਆਗੈ ਕਜਾ ਬਪੁਰੇ ਲੋਕ। ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਨਰੋਸੁਰ ਘਾਵਤਿ। ਜਤਨ ਸਮੇਤ
ਨ ਬਚਿਬੇ ਪਾਵਤਿ॥ ੩੧ ॥ ਸਭਿ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋਏ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਯਾਂਤੇ
ਲਖਿਯਤਿ ਕੋ ਸਿਧ ਭਾਰੀ।ਅਬਿ ਕਾਮਖਯਾ ਕਰਹਿ ਸਹਾਇ।ਹਾਰੇ ਕਰਿਤੋ
ਅਪਰ ਉਪਾਇ॥ ੩੨ ॥ ਸਦਾ ਬਿਘਨ ਤੇ ਹਮਹਿ ਬਚਾਵਤਿ। ਕਬਹੂੰ ਨ

^੧ਬੁਲਾ ਲੈਨੇ ਹਾਂ। ^੨ਵੇਰ। ^੩ਜਿੱਥੇ ਤੇਰਾ ਬਿੱਛੁਛ ਹੈ। ^੪ਜਦ ਤਕ (ਇਸ) ਬਨ ਵਿਖੇ ਤੇਰਾ
ਪਿੰਡ ਵਸਦਾ ਰਹੇਗਾ। ^੫ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ। ^੬ਹਾਰ।

ਜੀਤੈ ਸੋ ਚਢਿ ਆਵਤਿ । ਪਰਮ ਅਰਥ^੧ ਨਿਤ ਬਨਹਿ ਸਹਾਈ।ਦਾਸਨਿ
ਲਾਜ ਰਖਹਿ ਬਡਿਆਈ-॥ ੩੩ ॥ ਇਮ ਚਿੰਤਾ ਕਰਿ ਕੈ ਮਹਿਪਾਲਾ ।
ਹੋਮ ਸਮਿੱਗੀ ਲੀਨਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਪੁਨ ਨਰ^੨ ਸਕਲ ਬੁਲਾਏ । ਦੇਵੀ
ਕੈ ਮੰਦਿਰ ਚਲਿ ਆਏ ॥ ੩੪ ॥ ਹੋਇ ਪੁਨੀਤ ਅਰਾਧਤਿ ਸਾਰੇ । ਪਾਵਕ
ਬਿਥੈ ਦਰਬ^੩ ਕੋ ਡਾਰੇ । ਕਾਮੋਖਜਾ ਕੋ ਕਰਜੇ ਅਵਾਹਨ । ਮੁਖ ਪੰਡੇ ਬੋਲੀ
ਮਨ ਭਾਵਨ^੪ ॥ ੩੫ ॥ ‘ਭੋ ਭੂਪਤ ! ਚਿੰਤਾ ਮਤ ਕੀਜਹਿ । ਨਹੀਂ ਖੇਦ
ਤੁਹਿ, ਪੀਰਧਰੀਜਹਿ। ਰਾਜ ਸਹਤਿ ਕੁਸ਼ਲੀ^੫ ਤੂ ਰਹੈ। ਰਿਪੁ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰਾਜੈ
ਲਹੈ ॥ ੩੬ ॥ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ^੬ ਤੁਝ ਭਾਖਹਿ ਜਥਾ । ਰਹੁ ਅਨੁਸਾਰਿ ਮਾਨੀ-
ਅਹਿ ਭਥਾ^੭ । ਇਮ ਕਹਿ ਤੂਸ਼ਨਿ ਭੀ ਜਗਰਾਨੀ । ਸਚਿਵ ਸਮੇਤ ਨਿਪਤ
ਨੈ ਮਾਨੀ ॥ ੩੭ ॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਨਿਜ ਭਵਨ ਸਿਧਾਏ । ਚਿਤਵਹਿ
ਚਿਤ ਕੈਸੇ ਹੁਇ ਜਾਏ । ਹਮ ਤੇ ਅਬਿ ਉਪਾਵ ਕਜਾ ਹੋਵੈ । ਜਿਸ ਤੇ ਸ਼ੱਤ
ਕੋ ਡਰ ਖੋਵੈ ॥ ੩੮ ॥ ਨਿਜ ਬਲ ਜੇਤੁ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਹਾਰੇ । ਤਿਨ ਤੇ ਕਛੁ
ਨ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ । ਅਬਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕਰਨਿ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਸ੍ਰੀ ਕਾਮੋਖਜਾ ਜੈ
ਕਰਿਵਾਵੈ ॥ ੩੯ ॥ ਇਮ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਸਚਿਵਨ ਸੰਗ । ਭਯੋ ਸੁਚੇਤ
ਕਰਨਿ ਕੋ ਜੰਗਾਰਣ ਸਾਮਿੱਗੀ ਬਹੁ ਬਰਤਾਈ । ਸੁਭਟ ਸਕੋਲਿ ਕਰੇ ਇਕ
ਥਾਈ ॥ ੪੦ ॥ ਤੋਪ ਤੁਪਕ ਕੋ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁੱਧ। ਪਠੀ ਸੈਨ ਬਡ ਕਰਿਬੇ ਜੁੱਧ ।
‘ਹਮ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਚਢਹਿ ਪਿਛਾਰੀ । ਕਰਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਪਿਖਹਿ ਭਟ ਭਾਰੀ’
॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸਿ ਰਾਸੇ ‘ਕਾਮੋਖਜਾ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ’ ਬਰਨਨੈ
ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੯ ॥ ੯. [ਦੇਵੀ ਦਾ ਆਸਾਮ ਖਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਹਿਤ ਪੇਰਨਾ] ।
ਦੇਹਗ ॥ ਇਤਿ ਧੋਬਨ ਜਬਿ ਗਹਿ ਲਈ ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਕੋ ਆਇ । ਬਿਸ਼ਨ
ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਹਰਖ ਉਰ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਯੋ ਧਾਇ ॥ ੧ ॥ ਥੋਪਈ ॥ ਕਰੀ ਬੰਦਨਾ
ਬੈਠਯੋ ਆਨਿ । ਬਿਨਤੀ ਕੋ ਜੁਤਿ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ । ‘ਰਾਵਰ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਤੇ ਜਾਨਾ । ਫਤੇ ਹੋਹਿ ਮਮ ਕਾਜ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨ ॥ ਤਉ ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂਜੀ !
ਮਮ ਅਰਜੀ । ਸਭਿ ਲਸਕਰ ਬਰਤਹਿ ਤੁਮ ਮਰਜੀ । ਦੋਖ ਸਿਦਕ
ਸਭਿ ਕੇ ਉਰ ਹੋਵਾ । ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਖੋਵਾ ॥ ੩ ॥ ਬਹੁਤ ਕਾਲ
ਬੀਤਯੋ ਹਮ ਆਏ । ਖਰਚੇ ਕੋਸ਼ ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਏ । ਬਿਸਰੇ ਸਦਨ, ਰਹੇ

^੧ਸਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ । ^੨ਮੰਤ੍ਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ । ^੩ਭਾਵ ਸਮਿੱਗੀ ਤੋਂ ਹੈ । ^੪ਮਨ ਦੇ ਭਾਵਨ ਵਾਲੀ
(ਦੇਵੀ) ਪੰਡੇ ਦੇ ਮੁਖ ਦੁਆ ਬੋਲੀ । ^੫ਖੁਸ਼ੀ । ^੬ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੈ ।

ਸਭਿ ਐਸੇ^੧। ਰਿਪੁ ਪਰ ਜੋਰ ਪਰਜੇ ਨਹਿ ਕੈਸੇ ॥੪॥ ਨਹੀਂ ਬਾਹਨੀ ਪਾਰ
ਉਤਾਰੀ। ਨਹਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਚਜੇ ਭੈ ਕਾਰੀ। ਕਥਿ ਲਗਿ ਇਹ ਠਾਂ ਬੈਠੇ
ਰਹੇ। ਉਮਰਾਵ ਸਿ ਅਕੁਲਾਵਤਿ ਅਹੈ ॥ ੫॥ ਜਨੇ ਜਨੇ ਕਰੁਨਾ ਤੁਮਰੀ
ਜੈਵੇ। ਇਸ ਮੁਹਿਮ ਤੇ ਛੁਟਿਥੇ ਹੋਵੇ। ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਜੀ ! ਕਰਹੁ ਸਹਾਈ।
ਬਡ ਕਲੇਸ਼ ਤੇ ਲੋਹੁ ਬਚਾਈ ॥੬॥ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਤੁਮ ਦਿਸਿ ਹੋਰਤਿ।
ਕਹਿਥੇ ਹੋਤੁ ਮੋਹਿਕੇ ਪ੍ਰੇਰਤਿ। ਸਗਰੇ ਲਸ਼ਕਰੇ ਸ਼ਰਨ ਤੁਮਾਰੀ। ਮਹਾਂ-
ਰਾਜ ਕੀਜੈ ਰਖਵਾਰੀ ॥ ੭॥ ਰਾਵਰ ਕੇ ਭਰੋਸੇ ਹੈ ਭਾਰੇ। ਸ਼ਰਨ ਪਰੇ ਕੇ
ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰੇ। ਜਬਿ ਕਥਿ ਕਾਰਜ ਤੁਮਹੀ ਕਰਨਾ। ਸਗਰੇ ਚਾਹਤਿ
ਰਾਵਰਿ ਸ਼ਰਨਾ^੨ ॥੮॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਕਹਜੇ। “ਅਤਿ ਸ਼ੈ ਕਠਨ
ਕਾਜ ਹਮ ਲਹਜੇ। ਕਾਮੋਖਸਾ ਦੇਵੀ ਬਰਦਾਨੀ। ਇਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕੀਨਿ
ਮਹਾਨੀ ॥੯॥ ਇਨਕੇ ਬਡੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੀ ਹੈ। ਬਰ ਦੇਵਨਿ ਕੇ ਸ਼ਿਵਾ^੩
ਢਰੀ ਹੈ।—ਅਚਲਰਾਜ ਹਮਰੀ ਕੁਲ ਰਹੈ। ਸ਼ੱਤੁ ਆਇ ਪਰਾਜੈ^੪ ਲਹੈ ॥੧੦॥
ਰਾਜ ਹਮਾਰੇ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਨ ਹੋਇ—। ਇਹ ਬਰ ਲਿੰਯੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਪ ਜੀਇ। ਤਿਸ
ਬਰ ਕੇ ਕੂਰੇ ਕਿਮ ਕਰੇ। ਯਾਂਤੇ ਪਖ ਦੇਵੀ ਤਿਨ ਧਰੇ ॥੧੧॥ ਅਪਰ ਕੋਨ
ਦੇਵੀ ਬਰ ਖੋਵੇ। ਯਾਂਤੇ ਕਾਜ ਕਠਨ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਨਹਿ ਦੇਵੀ ਬਰ ਸਕਹਿ
ਮਿਟਾਇ*। ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਸਕਲ ਜਗ ਮਾਇ ॥ ੧੨॥ ਤਉ ਸਨਹੁ
ਤੁਮ ਕਹਜੇ ਹਮਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਿਤਾਰੇ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮ-
ਰਨ ਕਰੀਯਹਿ। ਰਿਦੇ ਸੰਦੇਹਨਿ ਕੇ ਪਰਿਹਰੀਯਹਿ ॥ ੧੩॥ ਨਿਸ਼ਚੈ
ਹੁਇ ਹੈ ਬਿਜੈ ਤੁਮਾਰੀ*। ਨਹਿ ਬੀਤਹਿ ਚਿਰਕਾਲ ਅਗਾਰੀ। ਕਿਤਿਕ

^੧ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਭੀ ਭੁੱਲੇ ਤੇ ਮੈਵੇ (ਭਾਵ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ) ਰਹੇ। ^੨ਫੌਜ। ^੩ਕਾਮਰੂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਵਡਿਆਂ ਨੇ। ^੪ਦੇਵੀ। ^੫ਹਾਰ।

*ਇਹ ਵਦਤੋਵਯਾਘਾਤ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦਾ ਵਰ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਫਿਰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਚਿਤਾਰੇ ਨਿਸ਼ਚੈ ਤੁਹਾਡੀ ਜਿੱਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਗੋਯਾ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆਂ ਦੇਵੀ ਦਾ ਵਰ ਮਿਟ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਪਰ ਜਿੱਤ ਹੋਣੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਵਰ ਟੁੱਟਣੇ ਤੁੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਭਾਵ ਨੂੰ ਇਉਂ ਨਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਉਂ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਦੇਵੀ ਵਰ ਨੂੰ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਟ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਵਿਚ ਬੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਰ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਹੋਣੀ ਬੀ ਚਾਹੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਥਾਹੁ ਦੋਂਦੀ ਦੇਵੀ ਦੇਖੀ ਯਾਈ ਆਦਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੌਜੂਦ ਯਨ।

ਦਿਨਨ ਮਹਿ ਅਪਨੇ ਦੇਸ। ਗਮਨਹਿ, ਤਸਾਗਹੁ ਸਕਲ ਕਲੇਸ^੧॥੧੪॥
 ਇਮ ਸਨਿ ਭੂਪਤਿ ਪਾਇ ਅਨੰਦ। ਕੀਨਿ ਬੰਦਨਾ ਦੇ ਕਰ ਬੰਦਿ। ਧਰਿ
 ਨਿਸਚੈ ਗਮਨੈ ਨਿਜ ਭੇਰੇ। ਜਾਨਹਿ-ਕਰਹਿ ਕਾਜ ਗਰ ਮੇਰੇ॥੧੫॥
 ਨਾਂਹਿ ਤ ਦੁਰਲਭ ਹੁਤੀ ਬਿਸਾਲ। ਕਿਸ ਨੇ ਬਿਜੈ ਲਈ ਕਿਸ ਕਾਲ-।
 ਇਮ ਚਿਤਵਤਿ ਜਬਿ ਜਾਮਨਿ ਹੋਈ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਨ ਥਿਰੇ ਸਭਿ
 ਕੋਈ॥੧੬॥ ਗਯੋ ਕਾਮਰੂਪਤਿ ਰਣਵਾਸ। ਅਨਿਕ ਇਸਤੀਅਨਿ ਜਹਾਂ
 ਬਿਲਾਸ। ਰਚਿਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਸੈਨ ਕੋ ਕੀਨਿ। ਸੇਵਹਿ^੨ ਰਾਨੀ ਬੈਸ ਨਵੀਨ
 ॥੧੭॥ ਪੀਤੀਬਰ ਅਰੁ ਸਿਰ ਦਸਤਾਰ। ਮਹਿਪਾਲਕ ਨੇ ਰਖੀ ਉਤਾਰਿ।
 ਖੰਜਰ ਇਕ ਨਿਪ ਪਾਸ ਰਖੀਤਾ। ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਬਿਖੈ ਰਖੈ ਦੁਤਿਵੀਤਾ^੩
 ॥੧੮॥ ਰਤਨ ਜਗਾਉ ਮੁਸ਼ਟ ਗਹਿਨ ਕੀ^੪। ਅਪਰ ਬਿਭੂਖਨ ਸੋਭਾ ਤਨ
 ਕੀ। ਸੰਦਰ ਚੌਕੀ ਪਰ ਵਿਗ ਪਰੇ। ਸਿਹਜਾ ਪਰਿ ਭੂਪਤਿ ਚਢਿ ਬਿਰੇ॥੧੯॥
 ਕਰਿ ਦੇਵੀ ਕਾਮੰਖਾ ਨਮੋ। ਭਯੋ ਨੀਂਦ ਬਸਿ ਪਰਿ ਤਿਹ ਸਮੇ। ਨਿਸ ਮਹਿ
 ਬਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਨਿਪ ਕੋਰੇ। ਸਰਬ ਅਨਾਏ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਬੇਰੇ*॥੨੦॥
 ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਨ ਕਿਨਹੁ ਹਟਾਏ। ਸਗਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਵਿਗ ਆਏ। ਭਈ
 ਪ੍ਰਾਤਿ ਨਿਪ ਖੁਲੇ ਬਿਲੋਚਨ। ਨਹਿ ਦੇਖੇ ਚਿਤ ਸੋਚਤਿ ਸੋਚਨ॥੨੧॥ ਨਹਿ
 ਪਾਵਤਿ ਬਿਸਮਾਵਤਿ ਮਹਾਂ-। ਹੋ ਦੇਵੀ ਇਹ ਕੋਤਕ ਕਹਾਂ-। ਅਤਿ ਚਿੰਤਾ-
 ਤੁਰ ਨਰਪਤਿ ਹੋਵਾ।-ਐਸੇ ਬਿਘਨ ਨ ਕਬਿਹੂੰ ਜੋਵਾ॥੨੨॥ ਨਿਤ ਦੇਵੀ
 ਮੋਰੀ ਰਖਵਾਰੀ। ਆਨਿ ਸਕਹਿ ਕੋ ਬਿਘਨ ਪਸਾਰੀ। ਕੈ ਦੇਵੀ ਕੋ ਬਰ
 ਮਿਟਿ ਗਯੋ। ਅਸ ਕੋਤਕ ਮੇਰੇ ਵਿਗ ਭਯੋ॥੨੩॥ ਬਹੁ ਜੋਧਾ ਚਹੁ ਦਿਸਿ
 ਸਵਧਾਨ। ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕੋਇ ਨ ਪਹੁੰਚੈ ਆਨਿ। ਜੇਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਰੱਛਾ ਮੇਰੇ।
 ਕੋਇ ਨ ਆਇ ਸਕਹਿ ਮਮ ਨੇਰੇ॥੨੪॥ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤਿ ਜੁਤਿ ਜਿਸ ਨੇ
 ਕੀਨਿ। ਸਭਿ ਦਬਾਇ ਪਟ ਆਧ ਲੀਨਿ-। ਕਰਿ ਸਨਾਨ ਨਿਪ ਬੈਠੈ
 ਜਬੈ। ਨਿਪ ਜਨਨੀ ਆਈ ਚਲਿ ਤਬੈ॥੨੫॥ ਸੁਤ ਕੋ ਅਤਿ ਦੀਨਸਿ
 ਉਤਸਾਹੁ। ਨਹਿ ਸੋਚਹੁ ਨਰਪਤਿ ਉਰ ਮਾਂਹੁ। ‘ਮੈ ਹੋਂ ਭਗਤ ਚੰਡਿ ਜਗ
 ਮਾਤ’^੫। ਬੂਝਨਿ ਕਰੋ ਸਕਲ ਬਿਰਤਾਂਤ॥੨੬॥ ਨਿਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋ ਭੇਦ

^੧ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ^੨ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ, ਚਮਕੀਲਾ। ^੩ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਮੁੱਠ। ^੪ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਚੰਡੀ ਦਾ ਭਗਤ ਹਾਂ। ^੫ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਮੰਗਵਾ ਲਏ।

ਬਤਾਇ । ਹੋਇ ਅੰਤ ਕੋ ਆਪ ਸਹਾਇ । ਸਦਾ ਕੁਸ਼ਲ ਅਪਨੀ ਤੂੰ ਜਾਨਿ ।
 ਰਾਖੀ ਹਮਰੀ ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਾਨ' ॥ ੨੭ ॥ ਇਸ ਕਹਿ ਕਰਿ ਨਿਪ ਜਨਨੀ
 ਗਈ । ਕਰਿ ਸਨਾਨ ਤਨ ਪਾਵਨ ਭਈ । ਦੇਵੀ ਕੋ ਮੰਦਿਰ ਚਲਿ ਜਾਇ
 ਪੂਜਨਿ ਕੋ ਸਮਾਜ ਸਭਿ ਲਾਇ ॥ ੨੮ ॥ ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ ਆਰਤੀ ਕਰੀ ।
 ਕੁਸਮਾਂਜੁਲ ਕੀ ਬਰਖਾ ਝਰੀ । ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਿ ਸਾਰੀ । ਮੁਖ
 ਤੋ ਉਸਤਤਿ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਦੀਨਸਿ ਦੂਰ ਹਟਾਇ। ਬੈਠੀ
 ਆਪ ਧਿਆਨ ਕੋ ਲਾਇ । ਤਬਹਿ ਭਵਨ ਤੇ ਬਾਨੀ ਭਈ । 'ਸੁਨਿ ਰਾਨੀ !
 ਨਿਸ ਮਹਿ ਜਿਮ ਥਈ ॥ ੩੦ ॥ ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤਿ ਕੋ ਅਵਤਾਰ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
 ਜਸੁ ਜਗਤ ਮਝਾਰ*। ਤਿਸ ਗਾਦੀ ਗੁਰ ਤੋਗਬਹਾਦਰ। ਜਹਾਂ ਸਿਮਰੀਅਹਿ
 ਤਿਸ ਥਲ ਹਾਦਰ ॥ ੩੧ ॥ ਭਗਤਿ ਰੂਪ ਅਪਨੋ ਬਪੁ ਧਾਰਯੋ । ਨੌਮੋਂ ਗੁਰੂ
 ਜਗਤ ਜਿਨ ਤਾਰਯੋ । ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੈ । ਤਿਹ ਸਹਾਇਤਾ
 ਸਭਿ ਥਲ ਕਰੈ ॥ ੩੨ ॥ ਨਿਪਤਿ ਜੋਧਪੁਰਿ ਸੇਵਕ ਭਯੋ । ਬਿਨਤੀ
 ਭਨਤਿ ਸੰਗ ਨਿਜ ਲਿਯੋ । ਤੁਮ ਕੋ ਤਿਸਤੋ ਚਿੰਤਾ ਨਾਹੀ । ਕੁਛ ਸੰਸੈ ਨ
 ਕਰਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੩ ॥ ਤੁਮ ਭੀ ਤਿਸ ਕੀ ਸ਼ਰਨਿ ਸਿਧਾਰੋ† । ਮਿਲਿ
 ਕਰਿ ਅਪਨੋ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੋ। ਰਾਜ ਅਟਲ ਨਹਿ ਮਿਟਹਿ ਤੁਮਾਰੋ। ਮੇਰੇ ਕਹਯੋ
 ਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰੋ ॥ ੩੪ ॥ ਰਾਜਾ ਰਾਨੀ ਸਭਿ ਪਰਿਵਾਰ । ਤੂੰ ਭੀ ਜਾਹੁ
 ਸੰਗ ਤਿਨ ਧਾਰਿ' । ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਦਰਸਹੁਗੇ ਜਬੈ । ਸਕਲ ਕਾਜ ਸਿਧ
 ਹੋਵਹਿ ਤਬੈ ॥ ੩੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੇ । ਸਗਰੇ ਬਿਘਨ
 ਬਿਨਾਸਨਿ ਵਾਲੇ' । ਨਿਪ ਜਨਨੀ ਦੇਵੀ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕੈ । ਬੀਦਨ ਕਰੀ ਬਾਕ
 ਸਭਿ ਮਨਿਕੈ' ॥ ੩੬ ॥ ਉਠਿ ਕਰਿ ਮਹਿਪਾਲਕ ਢਿਗ ਆਈ । ਸਕਲ

*ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਜਾਹੁ । (ਅ) ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਧਾਰਕੇ ਜਾਓ । 'ਸਾਰੇ ਵਚਨ ਮੰਨ ਕਰਕੇ ।

*ਇਥੇ ਚੰਡੀਕਾ ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨ ਰਹੀ ਹੈ ।
 ਦੇਵੀ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹੀ ਹੈਨੇ ਸੋ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ
 ਹੋਇਆ, ਇਸ ਲਈ ਕਵਿ ਜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ।

†ਦੇਵੀ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿ
 ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੀ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਪਤੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਜਾਓ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਕੰਮ ਸੁਧਾਰੋ ।
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਉਪਾਸਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤਿ ਦੇ
 ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵੱਡਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ।

ਬਾਰਤਾ ਕੋ ਸਮੁਝਾਈ । ‘ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਆਏ । ਸਰਬ ਦੇਸ਼ ਸਿੱਖੀ
 ਬਿਖਰਾਏ ॥ ੩੭ ॥ ਜੀਤੋ ਸਿੱਧ ਬਾਦ ਕੋ ਕਰੇ । ਅਪਰ ਅਜਮਤੀ ਕੇ ਮਦ
 ਹਰੇ । ਜਿਨਕੀ ਸਮਤਾ ਕਰੀ ਨ ਕਾਹੂੰ । ਬਿਚਰੇ ਅਖਿਲ ਜਗਤ ਕੇ ਮਾਹੂੰ
 ॥ ੩੮ ॥ ਤਿਸ ਗਾਦੀ ਗੁਰ ਤੋਗਬਹਾਦਰ । ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ
 ਸਾਦਰ । ਅਪਨੇ ਸਿੰਗ ਤਿਨਹੂੰ ਕੋ ਆਨਾ । ਜਿਸ ਤੇ ਹਮਰੇ ਬਲ ਮਭਿ
 ਹਾਨਾ ॥ ੩੯ ॥ ਤਿਨ ਹੂੰ ਬਸਤੁ ਸਸਤੁ ਮੰਗਵਾਏ । ਮਿਲਨਿ ਹੋਤ ਦੇਵੀ
 ਵਰਮਾਏ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿੰਗੇ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੇ । ਅਵਚਲ ਰਾਜ ਆਪਨੋ ਕਰੇ’ ॥
 ੪੦ ॥ ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਕਾਮੰਖਾ ਕੇਰੀ । ਤਜਾਰੀ ਕਰਿ ਮਹਿਪਾਲ ਘਨੇਰੀ
 ਸਕਲ ਕੁਟੰਬ ਮੰਗ ਨਿਜ ਲੀਨਿ । ਗਮਨਜੋਂ ਤਬਿ ਮਹਿਪਾਲ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥
 ੪੧ ॥ ਪਹੁੰਚੈ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਟ ਜਾਈ । ਸੁੰਦਰ ਦ੍ਰਿਫ ਨੌਕਾ ਮੰਗਵਾਈ ।
 ਭਯੋ ਅਰੂਢਨਿ ਜਲ ਪਰ ਚਲੀ ॥ ਮਹਿਪਤਿ ਲਏ ਉਪਾਇਨ ਭਲੀ ॥ ੪੨ ॥
 ਦਿਵਸ ਬਿਤੀਤੈ ਉਤਰਤਿ ਪਾਰ । ਪਹੁੰਚੈ ਸਿਧਜਾ ਸਮੇਂ ਉਰਾਰ* । ਉਚ
 ਦਮਦਮੇ ਗੁਰੂ ਬਿਰਾਜੇ । ਲਸ਼ਕਰ ਨਿਕਟਿ ਸੁਨਤਿ ਬਜਿ ਬਾਜੇ’ ॥ ੪੩ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ ‘ਕਾਮਰੂ ਪਤਿ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਨਵਮੇ
 ਅੰਸ਼ੁ ॥ ੯ ॥ ੧੦. [ਆਸਾਮ ਪਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਤਰਿ ਨਰੇਸ਼ੁਰ ਤਰੀ ਤੇ ਆਗੇ ਕਰੇ ਅਕੋਰ । ਨਗਨ ਚਰਨ ਤੇ
 ਗਮਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਕਰ ਜੋਰਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰੇ ਭਾਉ
 ਉਰ ਧਾਰਾ । ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਪਧਾਰਾ । ‘ਸ਼ਰਨਿ ਸ਼ਰਨਿ’ ਕਰਿ
 ਪਰਜੇ ਅਗਾਰੀ । ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਨਾ ਧਾਰੀ ॥ ੨ ॥ ‘ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਕੋ ਮੈਂ
 ਰਾਜਾ । ਤੁਮ ਢਿਗ ਆਯੋ ਤਜਾਰੀ ਸਮਾਜਾ ॥ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੇ ਅਲੰਬ ਤੁਮ ਅਹੈ ।
 ਦਾਸਨਿ ਬਿੰਦ ਸਹਾਇਕ ਰਹੋ ॥ ੩ ॥ ਦੇਵੀ ਕੀ ਆਇਸੁ ਕੇ ਸਾਥ । ਆਏ
 ਸ਼ਰਨਿ ਤਿਹਾਰੀ ਨਾਥ । ਜਜੋਂ ਭਾਵਹਿ ਤਜੋਂ ਕੀਜਹਿ ਅਥੈ । ਤੁਮ ਆਗਸਾ
 ਅਨੁਸਾਰੀ ਸਬੈ ॥ ੪ ॥ ਤਉ ਏਕ ਸੁਨੀਅਹਿ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰਾਮੀ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ
 ਸਮਰਥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਅਹੈ’ । ਸਗਰੋ ਦੇਸ਼
 ਮਾਨਤੋ ਰਹੈ ॥ ੫ ॥ ਅਬਿ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਬਸਿ ਮਾਂਹੀ । ਗੋਰਹੁ ਹਮਹਿ,
 ਜੋਗਤਾ ਨਾਂਹੀ । ਉਚਿਤ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵਨਿ ਹਮਗੋਹਿੰਦੂ ਸਭਿ ਅਲੰਬ ਹੋ
 ਤੁਮਰੇ’ ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ ਗੁਰ ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਲੇ ਦਸਤਾਰ ਆਪ
 ‘ਲਸ਼ਕਰ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਤੇ ਬਾਜੇ ਵਜਦੇ ਸੁਨਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ । ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ (ਭਾਵ ਆਪਦੇ)
 ਸਿੱਖ ਹਾਂ ।

*ਪਾ:-ਉਦਾਰ ।

ਕਰ ਨਾਲ^੧ । ਨਿਪ ਕੇ ਸੀਸ ਧਰੀ ਜਿਸ ਕਾਲਾ । ਜਾਗੇ ਜਿਸ ਕੇ ਭਾਗ
 ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੭ ॥ ਮੋਹ ਭਰਮ ਕੇ ਜਟਤਿ ਕਪਾਟ । ਛਟਕ ਗਏ* ਭਾ ਔਰੈ
 ਠਾਟ । ਪੁਨ ਦੁਪਟਾ ਸੁੰਦਰ ਤਿਹ ਦਯੋ । ਕਰਨਾ ਧਾਰਿ ਨਿਹਾਲ ਸੁ ਕਿਯੋ ॥
 ੮ ॥ ਖੰਜਰ ਸਸਤ ਨਹੀਂ ਇਕ ਦੀਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਜ ਢਿਗ ਰਾਖਨਿ
 ਕੀਨਿ। ‘ਭੋ ਭੂਪਤਿ ਤੁਮ ਭਾਖੋ ਜੈਸੇਹਮ ਭੀ ਕਰਮੈ ਚਹਤਿ ਹੈਂ ਤੈਸੈ ॥੯
 ॥ ਕੋਇ ਨ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਮਹਿ ਕਰੀਅਹਿ । ਹਮਰੇ ਬਾਕਨਿ ਕੇ ਅਨੁਸਰੀ-
 ਅਹਿ । ਦੁਹਿ ਵਿਸ਼ਿ ਜੈਸੇ ਹੋਇ ਸੁਖੈਨ । ਦੇਸ ਬਿਖੈ ਜਿਸ ਤੇ ਤੁਹਿ ਭੈ ਨ’
 ॥੧੦॥ ਕਰਮਾਤ ਦੀਰਘ ਕੇ ਦੇਖਿ। ਸਰਧਾ ਧਾਰਤਿ ਹਰਖ ਵਿਸ਼ੇਖ। ਹਾਥ
 ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਬਿਨਤੀ ਕਹੈ । ‘ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਹਮਾਰੇ ਅਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਕਰਹੁ
 ਸਹਾਇ ਦਾਸ ਕੀ ਐਸੇ । ਨਹੀਂ ਤੁਰਕ ਕੇ ਦੇਖੇਂ ਕੈਸੇ । ਜਮਨ ਸੰਗ ਤੋ
 ਹਾਨਹਿ ਧਰਮ । ਬੋਲਨਿ, ਮਿਲਨਿ, ਸਪਰਸ਼^੨ ਅਧਰਮ^੩ ॥ ੧੨ ॥ ਗੁਰ ਕੀ
 ਆਗਸਾ ਧਰਮ ਹਮਾਰੇ । ਹਰਨਿ ਭਰਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਨੈ ਹਾਰੇ। ਆਇਸੁ ਤੁਰ-
 ਕੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਜੋਇਹਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਨਾਵਹੁ ਸੋਇ ॥੧੩॥ ਇਹੁ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਭੁ
 ਬਡੈ ਹਮਾਰੇ । ਅਪਰ ਕਹੈ ਜਿਮ, ਹੈਂ ਅਨੁਸਾਰੇ^੪ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ
 ਤਬਿ ਕਹਯੋ । ‘ਹਮ ਤਿਮ ਕਰਹਿ ਜਿਮਹਿ ਤੁਮ ਚਹਯੋ ॥ ੧੪ ॥ ਬਿਸ਼ਨ
 ਸੰਘ ਧਰਮਾਤਮ ਰਾਜਾ । ਹਮਹੁ ਭਰੋਸੇ ਸਾਜਨੈ ਕਾਜਾ । ਰਿਦੈ ਸਰਲ ਛਲ
 ਰੰਚਕ ਨਾਂਹੀ । ਚਲਹਿ ਅਬਹਿ ਹਮ ਆਇਸੁ ਮਾਂਹੀ ॥ ੧੫ ॥ ਤਿਸ ਸੇਂ
 ਮਿਲਹੁ ਸੰਧਿ ਕਰਿ ਲੀਜੈ । ਅਪਨੈ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰਨਿ ਕੀਜੈ । ਨਹੀਂ ਤੁਰਕ
 ਸੇਂ ਮੇਲਾ ਹੋਇ । ਹਰਖਤਿ ਰਹਹੁ ਪਰਸਪਰ ਵੋਇ’ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ
 ਕਹਯੋ ‘ਗੁਰੁ ਗਤਿ ਦੈਨ ! ਰਾਵਰ ਕੋ ਹਮ ਮਾਨਯੋ ਬੈਨ । ਤਉ ਏਕ
 ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ । ਲਸਕਰ ਮੇਂ ਬਹੁ ਤੁਰਕ ਜਨੀਜੈ ॥ ੧੭ ॥ ਤਿਨਹੁ
 ਨ ਹੋਰੈਂ ਆਨ ਹਮਾਰੇ’ ਅਰੁ ਨਹਿ ਮਿਲਹਿ ਆਇ ਇਸਾ ਪਾਰੇ^੫ । ਬ੍ਰਹਮ
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੇ ਪਾਰ ਜਿ ਆਵਹੁ । ਪਾਵਨ ਚਰਨ ਆਪਨੇ ਪਾਵਹੁ ॥੧੮॥ ਦੇਸ
^੧ਹੋਥ ਨਾਲ । ^੨ਛੁਹਣਾ । ^੩ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ^੪ਅਸੀਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਂ । ^੫ਸਾਡੀ ਸੁਰਦ ਕੀਤੀ
 ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖੀਏ । ^੬(ਤੇ ਅਸੀਂ ਬੀ) ਇਸ ਪਾਰ ਆਕੇ ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ (ਚਾਹੁੰਦੇ)।
 *ਦੇਵੀ ਭੇਟ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅਜੇ ਤਕ ਮੋਹ ਭਰਮ ਦੇ ਕਪਾਟ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ,
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਪਰਸ਼ ਨਾਲ ਏਹ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । “ਤੂ ਕਹੀਅਤ ਹੀ ਆਇ ਭਵਾਨੀ ॥ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾ
 ਛਪਾਨੀ ॥”
 † ਪਾ:-ਕਿਸ ।

ਪੁਨੀਤ ਕਰਹੁ ਤੁਮ ਆਇਸਗਰੇ ਨਰ ਸੁਭ ਦਰਸਨ ਪਾਇਹੋਇ ਕ੍ਰਿਤਾ-
 ਰਥ ਦੇਹਿ ਉਪਾਇਨ। ਸੀਸ ਸਪਰਸਹਿ ਰਾਵਰਿ ਪਾਇਨ ॥ ੧੯ ॥
 ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਲੇ ਕਰਿ ਸਾਥ। ਆਵਹੁ ਦੇਸ ਤਿਸੀ ਗੁਰ ਨਾਥ। ਤਹਿ
 ਦੋਨਹੁ ਕੇ ਕਰਹੁ ਮਿਲਾਪ। ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਮਾਨਹਿ ਕਹੈ ਜੁ ਆਪਿ ॥ ੨੦ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੈ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਹੋਇ। ਤੇਰੇ ਬਿਧਿ ਕਰਹਿ ਨ ਕੋਇ। ਜਬਿ
 ਕੋ ਆਨਿ ਸਰਨ ਤੈ ਪਰਜੈ। ਹਮ ਚਹਿ ਦੋਨਹੁ ਕੇ ਭਲ ਕਰਜੈ ॥ ੨੧ ॥
 ਸਾਦਰ ਗੁਰੂ ਦਯੈ ਸਿਰੁਪਾਇ। ਬੰਦਨ ਕਾਰ ਗਮਨਜੈ ਤਬਿ ਰਾਇ। ਨਿਸ
 ਮਹਿ ਨੌਕਾ ਪਰ ਚਢਿ ਗਯੈ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਵਨ ਆਪਨੇ ਭਯੈ ॥ ੨੨ ॥ ਭਈ
 ਪ੍ਰਾਤਿ ਨਿਜ ਦਾਸ ਪਠਾਯੈ। ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੈ। ਕੀਨਿ
 ਬੰਦਨਾ ਬੈਠਜੈ ਪਾਸ। ਭੁਨਤਿ ਬਿਨੈ 'ਮੈਂ ਹੋਂ ਤੁਮ ਦਾਸ' ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
 ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ, ਸਾਰੇ। ਬਿਤ੍ਤੈ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਬਤਾਇ ਉਦਾਰੇ। 'ਬਿਜੈ ਭਈ ਤੇਰੀ
 ਸਭਿ ਗੀਤਿ। ਜਿਨਕੋ ਸਕਜੈ ਨ ਕੋਉ ਜੀਤ ॥ ੨੪ ॥ ਸੋ ਤੁਝ ਮਿਲੈ ਉਪਾ-
 ਇਨ' ਦੈ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਬਲ ਜੋ ਬਸ ਨਹਿ ਹੈ ਹੈ। ਰਾਜਪੂਤ ਲਿਹੁ ਸੰਗ
 ਹਜ਼ਾਰ। ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਨ ਕੇ ਅਸਵਾਰ ॥ ੨੫ ॥ ਆਜ ਕਰਹੁ ਤਜਾਰੀ ਸਭਿ
 ਭਾਂਤਿ। ਤਰੀਅਨਿ' ਚਢਹੁ ਹੋਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਾਤਿ'। ਸੁਨਿ ਨਿਪ ਕੇ ਅਨਦ
 ਬਡ ਭਯੈ। ਜਨੁ ਨਵ ਨਿਧਨਿ ਕੇ ਹਰਿ ਲਯੈ ॥ ੨੬ ॥ ਬਾਰੰਬਾਰ ਬੰਦਨਾ
 ਠਾਨਤਿ। 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਨਿਜ ਜੀਵਨ ਅਬਿ ਜਾਨਤਿ। ਪ੍ਰਾਨ ਦਾਨ ਮੇਕੋ
 ਤੁਮ ਦੀਨਸਿ। ਸਗਰੇ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰਨਿ ਕੀਨਸਿ' ॥ ੨੭ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ
 ਕਹਿ ਬਿਨੈ ਬਡਾਈ। ਸਿਵਰ ਜਾਇ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਰਾਜਪੂਤ ਭਟ
 ਏਕ ਹਜ਼ਾਰੇ। ਬੀਨ ਬੀਨ ਕੀਨਸਿ ਸਭਿ ਨਜਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਬਸਤੁ ਬਸਤੁ
 ਸੁਭ ਧਾਰਨ ਹਾਰੇ। ਕਹੈ 'ਅਰੂਢਹੁ ਹੋਤਿ ਸਕਾਰੇ'। ਨਿਸਾ ਬਿਖੈ ਤਜਾਰੀ
 ਕਰਿ ਸੋਯੈ। ਬਡੀ ਭੋਰ ਉਠਿ ਕਾਰਜ ਜੋਯੈ ॥ ੨੯ ॥ ਕਰਿ ਸਨਾਨ ਪਟ
 ਆਯੁਧ ਧਾਰੇ। ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੇ। ਸਿਵਕਾ ਪਰ ਨਿਪ
 ਕੇ ਸੰਗ ਚਾਲੇ। ਚਢਿ ਤਰੀਅਨਿ' ਪਰ ਨੀਰ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੩੦ ॥ ਪਹੁੰਚੇ
 ਪਾਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਜਬੈ। ਸੁਨਜੈ ਕਾਮਰੂ ਪਤਿ' ਨੈ ਤਬੈ। ਕੁਛ ਤੁਰੰਗ ਅਰੁ
 ਬਸਤੁ ਬਿਸਾਲੇ। ਦਰਬ ਲਯੈ ਕੇਤਿਕ ਸੰਗ ਚਾਲੇ ॥ ੩੧ ॥ ਅਪਚ ਉਪਾ-
 ਇਨ ਆਛੀ ਕੇਈ। ਉਪਜਹਿ ਤਿਸੀ ਦੇਸ ਮਹਿ ਜੇਈ। ਆਇ ਮਿਲਜੈ

‘ਤੇਰੇ ਉਲਟ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।’ ‘ਨਸ਼ਰਾਨਾ।’ ‘ਵੇੜੀਆਂ (ਉਪਰ)।’ ‘ਕਾਮਰੂ + ਪਤੀ।’

ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਸਾਥ । ਦੁਹਨਿ ਬੀਚ ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਨਾਥ ॥ ੩੨ ॥ ਲੇਨਿ ਦੇਨਿ
 ਜੈਤਿਕ ਮਨ ਭਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਦੋਨੋਂ ਤੇ ਕਰਿਵਾਯੋ ਭਈ ਮਿੱਤਤਾ ਆਪਸ
 ਮਾਂਹੀ । ਬਧੋ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਚੁਰ ਹਰਖਾਹੀ ॥ ੩੩ ॥ ਆਪਸ ਮਹਿ ਪਲਟੀ
 ਦਸਤਾਰ^੧ । ਮਿਲੇ ਅੰਕ ਭਰਿ ਭੁਜਾ ਪਸਾਰਿ । ਭਨਤਿ ਪਰਸਪਰ ਮਧੁਰੇ
 ਬੈਠ । ਹਰਖਤਿ ਪਿਖਤਿ ਸਮੁਖ ਕਰਿ ਨੈਨ ॥ ੩੪ ॥ ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਕੋਰ
 ਨਰੋਸ਼ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੋ ਕਹਿ ਬਿਨੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । ‘ਕੋ ਇਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਪ ਅਥਿ
 ਦੀਜੈ । ਹਮ ਪਰ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰਿ ਪ੍ਰਸੀਜੈ ॥ ੩੫ ॥ ਪਗ ਕੀ ਪਨਹੀ ਕੈ ਹਮ
 ਦੇਹੁ । ਸਕਲ ਦੇਸ਼ ਪੁਜਹਿਗੈ ਦੇਹੁ । ਅਪਰ ਵਸਤੁ ਕੈ ਦਿਹੁ ਇਸ ਦੇਸ਼ ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਹਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼’ ॥ ੩੬ ॥ ਇਮ ਰਾਜਾ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰੇਖ ।
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਤਿਸਕੋ ਦੇਖ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਪਨੈ ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਰਾ । ਤਰ-
 ਕਸ਼ ਤੇ ਇਕ ਬਾਨ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥ ਧਰਿ ਕੈ ਸੋਹ ਕਾਨ ਲਗ ਤਾਨਾ ।
 ਦੇਖੋ ਸਨਮੁਖ ਬਿਟਪ ਨਿਸ਼ਾਨਾ । ਤਿਸ ਕੋ ਤਾਕਿ ਧਨੁਖ ਤੇ ਤਜਾਰਜੈ ।
 ਬਡੇ ਬੋਗ ਤੇ ਤਰੁਵਰੁ ਲਾਗਜੈ ॥ ੩੮ ॥ ਭਲਕਾ ਭਈ ਪਾਰ ਇਮ ਗਯੋ ।
 ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿ ਤਨਕ ਤਨਕ ਦਿਖ ਪਯੋ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੈ ‘ਚਿੰਨ੍ਹ ਇਹ
 ਬਾਨ । ਪੁਜਹਿ ਸਗਰੇ ਸ਼ਰਧਾ ਠਾਨਿ ॥ ੩੯ ॥ ਬਿਘਨ ਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਜੋ ਹਇ
 ਜਾਵੈ । ਇਸ ਕੋ ਮਾਨਹੁ ਤੁਰਤ ਮਿਟਾਵੈ । ਜੋ ਬਾਂਛਹਿ ਫਲ ਕਿਸ ਬਿਧਿ
 ਕੋਇ । ਇਸ ਪੁਜਹਿ ਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥ ੪੦ ॥ ਦਿਵਸ ਆਜ ਕੈ ਕੀਜਹਿ
 ਮੇਲਾ । ਸਕਲ ਦੇਸ਼ ਨਰ ਕਰਹੁ ਸਕੇਲਾ । ਮਾਨਹੁ ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮ ਪਾਵਹੁ ।
 ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਈਵੇਦ^੨ ਚਢਾਵਹੁ ॥ ੪੧ ॥ ਸੁਨਿ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਭੂਪਤਿ ਠਾਨੀ ।
 ਬਿੱਪੂ ਬਿਠਾਰਜੋ ਕਰਿ ਇਸਥਾਨੀ^੩ । ਨਿਤ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਕਰਿਵਾਇ ।
 ਆਨਹਿ ਤਹਾਂ ਦੇਹਿ ਬਰਤਾਇ ॥ ੪੨ ॥ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਪੂਜ ਕਰਾਇ ।
 ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਤਹਿ ਤੇ ਫਲ ਪਾਇ । ਇਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਪੁ ਦੁਊ ਮਿਲਾਏ ।
 ਸਭਿਕੇ ਸੁਨਤਜੋਂ ਬਾਕ ਅਲਾਏ ॥ ੪੩ ॥ ‘ਤੁਮ ਦੋਨਹੁ ਭੂਪਤਿ ਬੁਧਿ-
 ਵੰਤੇ । ਹਮ ਤੇ ਸੁਨਹੁ ਬਾਕ ਹਿਤਵੰਤੇ । ਇਹੁ ਖੰਜਰ ਹਮ ਗਾਡਹਿ
 ਅਵਨੀ । ਬਸਦੀ ਤਹਾਂ ਬਸਾਵਹਿ ਰਵਨੀ’ ॥ ੪੪ ॥ ਹੋਂਦ ਕਰਹਿ ਦੁਹਿ
 ਰਾਜਨਿ ਕੋਰੀ । ਰਹਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨ ਘਨੇਰੀ । ਇਤ ਇਹ ਰਹੈ ਨ ਆਰੀ

^੧ਪਗ ਵਟਾ ਲਈ । ^੨ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਰ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਖੀ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ । ^੩ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਭੋਟ ।

^੪ਇਸ ਬਾਨ ਵਿਚ (ਪੁਜਾਰੀ ਕਰਕੇ) । (ਅ) ਸਥਾਨ ਪੜੀ । ^੫ਸੁੰਦਰ ।

ਜਾਵੈ । ਨਹਿ ਬਿਰੋਧ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਠਾਵੈ ॥ ੪੫ ॥ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਚੌਕੀ
 ਰਹੈ । ਤਹਿ ਹਮ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਾਯਹੁ ਚਹੈ । ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਾਵਹਿ ਹਦ ਕੇ ਹੇਤੁ' ।
 ਨਿਪ ਸਨਿ ਵੈਨਹੁ ਹਰਖ ਸਮੇਤ ॥ ੪੬ ॥ ਆਪਹੁ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਮਿਰਜਾਵਾ ।
 ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਚਹੈ ਧਰੇ ਅਹਿਲਾਵਾ । ਗੁਰ ਕੋ ਬਾਕ ਮਾਨਿ ਕਰਿ ਨੀਕਾ ।
 ਆਦਰ ਕਰੈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾ ॥ ੪੭ ॥ ਕੀਚਨ ਬਸਤੁ ਤੁਰੰਗਮ
 ਦੀਨੈ । ਦੇ ਕਰਿ ਧਨ ਸਨਮਾਨਤਿ ਕੀਨੈ । ਲੇ ਕਰ ਬਿਦਾ ਭਏ ਚਲਿ
 ਆਏ । ਚਢਿ ਨੌਕਾ ਨਦ ਤੇ ਉਤਰਾਏ ॥ ੪੮ ॥ ਆਵਤਿ ਬਿਜੈ ਨਿਸ਼ਾਨ'
 ਬਜਾਯਹੁ। ਤੋਪ ਤੁਪਕ ਸਲਖਿ ਛੁਡਵਾਯਹੁ। ਲਿਖਨੈ ਫਤੇਨਾਮਾ ਤਤਕਾਲਾ
 ਦਿੱਲੀ ਪਠਾਏ ਬੋਗ ਕੇ ਨਾਲ ॥ ੪੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਵਾਦਸ
 ਰਾਸੇ 'ਦੇ ਰੂਪਨ ਮੇਲ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਦਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੦ ॥

੧੧. [ਰਾਜੇ 'ਰਾਮ' (ਰਤਨ ਰਾਇ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਵਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦ ਤੇ ਉਤਰਿ ਆਇ ਦਮਦਮੇ ਬਾਨਾਧਰਮਸਾਲ
 ਸੰਦਰ ਰਚੀ ਮਿਲੇ ਸਿੱਖਸ ਗਨ ਆਨਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਜਹਿ ਧੋਬਨਿ ਕੋ
 ਬਿੱਛ ਟਿਕਾਯਹੁ । ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਤੋ ਤਹਾਂ ਬਸਾਯਹੁ । ਅਪਰ ਥਾਨ ਖੰਜਰ ਜੋ
 ਲਹਯੈ । ਅਵਨੀ ਬਿਖੈ ਗਾਢ ਸੋ ਦਯੈ ॥ ੨ ॥ ਤਹਿ ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਾਯੋ
 ਭਾਰੀ । ਖੰਜਰ ਤਾਂਕੋ ਨਾਮ ਉਚਾਰੀ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਕੋਤਿਕ ਸੈਨਾ । ਤਹਾਂ
 ਟਿਕਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ਸੁਖੈਨਾ ॥ ੩ ॥ ਹੱਦ ਕਰੀ ਦੁਇ ਰਾਜਨਿ ਕੋਰੀ । ਜਿਸ
 ਤੇ ਉਠਹਿ ਬਿਰੋਧ ਨ ਫੋਰੀ । ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਕੋ ਕਰਿ ਹਰਖ ਸਮੇਤ । ਆਪ
 ਆਪਨੇ ਰਾਜ ਸੁਚੇਤ ॥ ੪ ॥ ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਕੋਰ ਬਰੋਬਰ । ਅਪਰ ਰਾਜ
 ਇਕ ਤਹਾਂ ਹੁਤੋ ਬਰ । ਰਾਜਾ 'ਰਾਮ' ਨਰੇਸ਼ੁਰ ਨਾਮ' । ਪੁੱਤ੍ਰ ਨ ਉਪਜੈ
 ਤਿਸ ਰੇ ਧਾਮ ॥ ੫ ॥ ਕਰਿ ਉਪਚਾਰ ਹਾਰਿ ਕਰਿ ਰਹਯੈ । ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਤੇ
 ਨਹਿ ਨੰਦਨ ਲਹਯੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੋਗਥਹਾਦਰ ਪੂਰੇ। ਇਨਕੋ ਫੈਲਨੈ ਜਸੁਬਹੁ
 ਰੂਰੇ ॥ ੬ ॥ ਕੋਤਿਕ ਬਰਖ ਬਿਤੇ ਇਸਥਾਨ' । ਯਾਂਤੇ ਜਸੁ ਤਹਿ ਬਿਦਤ
 ਮਹਾਨ । ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦੇਤਿ ਕਾਮਨਾ
 ਸਾਰਨ' ॥ ੭ ॥ ਹੁਇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰੈ । ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰੈ ।
 ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਪਾਵੈ ਤਤਕਾਲਾ । ਫੁਰਹਿ ਬਾਕ ਜਿਨ ਕੋਰ ਉਤਾਲਾ ॥ ੮ ॥

ਅੰਸੁ ਦਾ ਧੋਂਸਾ । 'ਰਾਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ 'ਰਾਮ' । 'ਤਿਸ ਕਾਮ ਰੂਪ ਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ)
 ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਬਿਤੀਤ ਹੋਏ । 'ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । (ਅ) ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ''''''

ਅਨਿਕ ਨਰਨਿ ਪੁੱਤਨਿ ਬਰ ਪਾਵਾ। ਕਿਨ ਸੇਵਤਿ ਬਪੁ^੧ ਰੋਗ ਮਿਟਾਵਾ।
ਹੁਤੇ ਦਾਰਿਦੀ ਬਿਨੈ ਕਰੀਤੇ। ਸੋ ਧਨਾਢ ਹੋਏ ਸੁਖਵੀਤੇ ॥੯॥ ਜੋ ਅਨਜਾਨ
ਅਨਾਦਰ ਕਰੈ। ਤਿਹ ਤਤਕਾਲ ਆਪਦਾ ਪਰੈ। ਨਿਕਸਹਿ ਬਾਕ ਬਦਨ
ਤੇ ਜੈਸੇ। ਬਿਨਾ ਬਿਲਮ ਫੁਰਿ, ਬਨਿ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ॥ ੧੦ ॥ ਲੋਕ ਸੈਂਕਰੇ
ਅਭਿ ਸਮੀਪ। ਹੋਇ ਬਾਕ ਤੇ ਰੰਕ ਮਹੀਪ^੨। ਭੈ* ਬਜਾਪਜੋ ਤਿਸ ਦੇਸ
ਮਝਾਰੇ। ਸਾਦਰ ਆਵਹਿ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਤਿਸ ਨਿਪ ਕੀ ਰਾਨੀ ਨੇ
ਸੁਨਜੋ। ਬਹੁਤਨਿ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਜਸੁ ਭਨਜੋ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਾਮਨਾਵਾਨ ਮਹਾਨੀ।
ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਚਿਤਵਤਿ ਦੁਖ ਸਾਨੀ ॥ ੧੨ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਪਹਰਿਨਿ ਅਰੁ
ਦੇਨਾ। ਜਿਸ ਮਨ ਰੁਚਹਿ ਨਹੀਂ ਸੁਖ ਲੇਨਾ। ਗੁਰੂ ਜਸੁ ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਭੁਲਿਤਿ
ਭਈ। ਜਨੁ ਸੁਤ ਸਹਇ ਆਪ ਹੁਇ ਗਈ ॥ ੧੩ ॥ ਨਿਸਾ ਭਈ ਰਾਜਾ
ਢਿਗ ਆਯੋ। ਨੇਤ੍ਰ ਨੀਰ ਭਰ ਤਿਸਹਿ ਸੁਨਾਯੋ। ‘ਰਾਜ ਸਾਸ ਧਨ ਧਾਮ
ਭੰਡਾਰੇ। ਸਭਿ ਫੀਕੇ ਬਿਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਮਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਨਹੀਂ ਤਿਲਾਜੁਲ’ ਹਿਤ
ਭੀ ਕੋਉ। ਬਿਨਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ਅਵਿਗਤਿ ਦੇਉ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰੇ ਬਹੁਤ
ਉਪਾਇ। ਨਹੀਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਕਿਸਤੇ ਪਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਪੁ ਜੋ ਨਰਕ ਤਰਾਵੈ ਸੋਉ^੩।
ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਾਮ ਕੋ ਅਰਥਹਿ ਸੋਉ। ਪੁਨ ਇਸ ਜਗ ਕੋ ਸੁਖ ਉਪਜਾਵੈ।
ਪਰੰਪਰਾ ਕੁਲ ਅਪਨਿ ਬਧਾਵੈ ॥ ੧੬ ॥ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲਹਿ ਹਮ ਪਸਰਾਤੀ।
ਦੇਖ ਸਿਰਾਤੀ^੪ ਲੋਚਨ ਛਾਤੀ। ਸੋ ਹਮਕੋ ਸੁਖ ਨਾਹਿ ਨ ਹੋਵਾ। ਅਨਿਕ
ਉਪਾਇਨਿ^੫ ਕੋ ਕਰਿ ਜੋਵਾ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨੇ ਸੁ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਥਾਏਂ।
ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਆਏ। ਲੋਕ ਅਨੇਕ ਕਾਮਨਾਂ ਪਾਵੇਂ। ਸਾਦਰ
ਸੇਵਹਿ ਸੁਖ ਉਪਜਾਵੇਂ ॥ ੧੮ ॥ ਜਿਸ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਜਸੁ ਸਾਰੇ। ਕੂ ਮੰਡਲ
ਮਹਿ ਬਿਦਤ ਉਦਾਰੇ। ਕਜੋਂ ਤੁਮ ਜਾਇ ਨ ਸੇਵ ਉਠਾਵਹੁ। ਮਨ ਬਾਛਤਿ
ਸੁਤ ਕੋ ਬਰ ਪਾਵਹੁ’ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਿ ਬੋਲਯੋ ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ। ‘ਮੈਂ ਭੀ
ਸੁਨਜੋਂ ਸੁਜਸੁ ਅਭਿਰਾਮ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਜਿਮ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ। ਫੁਰਹਿ
ਸਕਲ ਤਿਮ ਬਿਦਤ ਜਹਾਨੇ ॥ ੨੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੂਰਜ ਸਮ ਸਾਰੇ।
ਕਰਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਿ, ਅਨਿਕ ਉਧਾਰੇ। ਇਹ ਭੀ ਤਿਨ ਹੀ ਕੇ ਅਵਤਾਰ। ਯੋਂ
^੧ਸਰੀਰਕ। ^੨ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਕੰਗਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜੇ ਹੋਏ। ^੩ਇਕ ਰਸਮ ਹੈ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਦਾਹ ਕੇ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਦੇ ਬੁਕ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਤੇ ਤਿਲ ਭਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਛੋੜਦੇ ਹਨ।
^੪ਪੁੱਤ੍ਰ=ਪੁ+ਤਰ। [ਪੁ=ਨਰਕ ਤੋਂ। ਤਰ=ਤਰਾਵਨ ਵਾਲਾ]। ^੫ਠਰਈ ਹੈ। ^੬ਯਤਨ।
*ਇਹ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲਾ ਨਿਰਮਲ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭੈ ਹੈ।

ਸਭਿ ਭਾਖਤਿ ਹੈ ਸੰਸਾਰ' ॥ ੨੧ ॥ ਏਵ ਪਰਸਪਰ ਹਰਖਤਿ ਹੋਏ। ਰਾਤਿ
 ਬਿਖੈ ਖਰਿ ਸੁਖ ਸੋ ਸੋਏ। ਭਈ ਭੈਰ ਸਿਤ ਦਿਸਿ ਗੁਰ ਜਾਨੇ'। ਤਮਾਰੀ
 ਕੀਨਸਿ ਉਤਸਵ ਠਾਨੇ ॥ ੨੨ ॥ ਨਿਜ ਰਾਨੀ ਕੋ ਲੋ ਕਰਿ ਸਾਥਾਚਢਤਿ
 ਭਯੋ ਤਬਿ ਹੀ ਨਰਨਾਥ। ਬਿੰਦ ਤੁਰੰਗਮ ਕੋ ਅਸਵਾਰਾਚਢੇ ਸਿੰਗ ਦੁੰਦੁਭਿ
 ਪ੍ਰੀਕਾਰ ॥ ੨੩ ॥ ਸਿਵਕਾ ਝੋਰੇ ਬਾਹਨ ਨਾਨਾ: ਲੋ ਕਰਿ ਚਲਯੋ ਸੰਗ
 ਲਾਜਨਾ। ਸੁਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਮਗ ਕੋ ਭਗਾਰ'। ਕ੍ਰਮ ਕਰਿ ਦੇਸ ਉਲੰਘਯੋ
 ਸਗਾਰ ॥ ੨੪ ॥ ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਲਖਯੋ ਬਸੇਰਾ। ਆਇ ਸਮੀਪਿ ਕਰਾਇ
 ਸੁ ਭੋਰਾ। ਤ੍ਰਿਬੁ ਸਮਿਯਾਨੈ ਭਰਿ ਤਾਨੇ। ਉਤਰਯੋ ਕ੍ਰਪਤਿ ਬਿਰਤਾ ਠਾਨੇ ॥
 ੨੫ ॥ ਸੰਧਯਾ ਭਈ ਸੁਪਤਿ ਸੁਖ ਰਾਤੀ। ਬਹੁਰ ਆਨਿ ਹੋਈ ਜਬਿ ਪ੍ਰਾਤੀ।
 ਕਰਿ ਬਨਾਨ ਲੋ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ। ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਗਮਨਯੋ ਨੀਗੇ
 ਪਾਇਨ ॥ ੨੬ ॥ ਭਯੋ ਦੀਨ ਮਨ, ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ। ਸਹਤਿ ਭਾਰਜਾ ਅੰਜੁਲ
 ਪਾਨ'। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿਕੈ ਪਗ ਕੰਜਨਿ'। ਮਨ ਰੰਜਨ ਭਵ ਭੈ ਕ੍ਰਮ
 ਭੰਜਨ ॥ ੨੭ ॥ ਆਇਸੁ ਲੋ ਬੈਠਯੋ ਭਰ ਧਾਰਿ। ਸਤੁਤਿ ਬੈਠਤੀ' ਕਰੀ
 ਉਚਾਰਿ। ਘਟ ਘਟ ਪਟ ਕੋ ਜਾਨਣ ਹਾਰੇ। ਬਨਹਿ ਨ ਕਹਿਬੋ ਆਪ
 ਅਗਾਰੇ' ॥ ੨੮ ॥ ਪੁਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਸਚਿਵ ਨੇ ਕਹਯੋ। ਇਤ ਆਵਨਿ ਗਵਰ
 ਜੇ ਲਹਯੋ। ਹਮ ਸਮ ਜੀਵ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੇਰੇ। ਲਖਿਯਤਿ ਜਾਗੇ ਭਾਗ
 ਬਛੇਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਿਥੀਪਤਿ ਕੀ ਇਮ ਇੱਛਾ। ਧਰਹਿ ਆਪ ਕੋ
 ਮਖ ਕੀ ਸਿੱਛਾ। ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਾਵਨ ਬਰ ਸੁੰਦਰਾਇਨ ਤੇ ਚਹਿ ਪੁਨੀਤ
 ਕਿਯ ਮੰਦਰ ॥ ੩੦ ॥ ਜੋ ਜਾਚਤਿ ਤੁਮਰੇ ਦਰਬਾਰਾ। ਪਾਯਤਿ ਸੋ, ਇਮ
 ਸੁਜਸੁ ਉਦਾਰਾ। ਲੰਬੇ ਹੇਤੁ ਆਪ ਚੰਦ ਆਏ'। ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਸੋ ਚਿਤ
 ਲਪਟਾਏ' ॥ ੩੧ ॥ ਮੁਨਿ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ। 'ਮੰਜਨ ਤੀਰਥ
 ਪਿਖਨਿ ਸਥਾਨੇ। ਆਵਨਿ ਭਯੋ ਦੇਸ ਇਸ ਮਾਂਹੇ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਕਾਜ
 ਨਿਬਾਹੇ ॥ ੩੨ ॥ ਦਾਨ ਹੋਮਾਂ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੇ ਕਰਿਕੈ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਇਸ
 'ਜਾਣਿਆ (ਕਿ ਫਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਸਿੱਧੇ, । 'ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ (ਰਾਜਾ) ਰਸਤੇ ਟੁਰ ਪਿਆ।
 [ਰਿੰ, ਭਗਵੰਤ-ਚਲਨਾ, ਟੁਰਨਾ]। 'ਹੱਥ ਸੋਝਕੇ। 'ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਪਰ। 'ਭੈ ਭੰਨਣ ਵਾਲੇ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ। 'ਆਪ ਜੀਏ ਲਿਜਣ ਲਈ ਆਪ (ਰਾਜਾ ਜੀ) ਚੜ੍ਹ ਆਏ ਹਨ। *ਪਾ:-ਸੁਤ ਹਿਤ
 ਬਿਨਤੀ। 'ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਦਾਨ ਲਈ ਇਹ ਆਗਿਆ ਹੈ 'ਖੇਤੁ ਪਛਾਣੈ ਬੀਜੇ ਦਾਨ'। ਤੇ ਹੋਮ
 ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ 'ਹੋਮ ਜਗ ਲਖ ਭੋਗ ਚਣੇ ਚਬਾਵਨੀ'। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਜਠਰਾਗਨੀ
 ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਵੀਆਂ ਆਹੁਤੀਆਂ ਰੂਪੀ ਹੋਮ ਗੁਰਮਤ ਵਿਖੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਦਾ
 ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾ: ਪ੍ਰਕਾ: ੧: ਅਧਯਾ: ੪੮ ਅੰਕ ਪ੬।

ਦੇਸ਼ ਨਿਹਰਿ ਕੈ। ਅਧਿਕ ਭਾਵਨਾ ਜੇ ਨਿਪੁ ਕੋਰੀ^੧। ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਿ ਆਇ
 ਬਿਨ ਬੇਰੀ^੨॥ ੩੩॥ ਕਹੋ ਕਾਮਨਾ ਅਪਨੀ ਜੋਇ। ਆਗੇ ਗਮਨਿ ਨਹੀਂ
 ਅਬਿ ਹੋਇ^੩। ਇਮ ਸੁਨਿ ਏਕ ਦਿਵਸ ਤਹਿ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਾਤਿ ਭਈ ਮਿਲਿ
 ਗੁਰ ਸੇਂ ਕਰੇ॥ ੩੪॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਸੁ ਸੁਨਯੋ ਤੁਮਾਰਾ। ਦਰਸਨ ਕੋ
 ਮਨ ਭਯੋ ਹਮਾਭਾ। ਕਰਯੋ ਦੇਸ਼ ਪਾਵਨ ਇਤ ਆਇ। ਭਏ ਨਿਹਾਲ ਲੋਕ
 ਸਮੁਦਾਇ’॥੩੫॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨ ਜਾਰ ਸਕਹਿ, ਕਹਿ ਕੈਸੇ^੪? ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਉਰਕੀ
 ਲਖਿ ਤੈਸੇ। ਮਿਦੁਲ ਮਧੁਰ ਸੁੰਦਰ ਸੁਖਦਾਨੀ। ਬੋਲੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਮੁਖਬਾਨੀ
 ॥੩੬॥ ‘ਭੋ ਮਹਿਪਾਲਕ! ਨਿਜ ਅਭਿਲਾਖ। ਕਯੋ ਸੁਕਚਤਿ ਚਿਤ, ਦੀਜਹਿ
 ਭਾਖਿ’। ਸੁਨਤਿ ਭਨੀ ਬਿਨਤੀ, ਕਰ ਬੰਦੇ। ‘ਦਾਨੀ ਸਭਿ ਕੋ ਆਪ ਬਿਲੀਦੇ॥
 ੩੭॥ ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਕਰੇ ਸਭਿ ਰੀਤਿ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਚਿੰਤਾ ਚੀਤ।
 ਆਰਥਲਾ ਚਿਰਕਾਲ ਬਿਤਾਈ। ਅਬਿ ਸ਼ਰੀਰ ਪਰ ਭੀ ਬਿਰਧਾਈ’॥੩੮॥
 ਆਪ ਰਾਜ ਕੋ ਮਾਲਿਕ ਦੀਜੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਜ ਕੀਜੈ।
 ਚਰਨ ਆਪ ਕੇ ਅਲੰਬ ਹਮਾਰੇ। ਤਜੇ ਉਪਾਇ ਅਪਰ ਜੇ ਸਾਰੇ॥ ੩੯॥
 ਹੁਇ ਰਾਵਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਮਹਾਨੇ। ਹਲਤ ਪਲਤ ਮਹਿ ਦਿਹੁ ਕੱਲਸਾਨੇ।
 ਪੂਰਬ ਸੰਤ ਦੇਵ ਬਹੁ ਮਾਨੇ^੫। ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ^੬ ਪੂਜਨ ਠਾਨੇ॥ ੪੦॥
 ਬਹੁ ਕਰਿ ਰਹੇ, ਨ ਉਪਜਯੋ ਨੇਦ^੭। ਹੀਨ ਮਨੋਰਥ ਚਿੰਤ ਬਿਲੀਦ। ਅਬਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ਆਏ। ਸਭਿ ਤੇ ਉੱਤਮ ਸੁਰਤਰੁ ਪਾਏ॥ ੪੧॥
 ਨਹਿ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਕੀ ਮਮ ਰਹੈ। ਮੇ ਮਨ ਸੇਂ ਨਿਸ਼ਚੈ ਅਸ ਅਹੈ^੮। ਇਸ
 ਬਿਧਿ ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕੈ। ਦੀਨ ਦਸਾਲ ਨਿਜ ਬਿਰਦ ਸੰਭਰਿਕੈ॥
 ੪੨॥ ਦੀਨ ਜਾਨਿ ਗੁਰੁ ਕੀਨਸਿ ਦਯਾ। ਕਹਯੋ ਬਾਕ ‘ਤੁਝ ਕੋ ਬਰ ਦਯਾ’।
 ਹੁਤੀ ਮੁਹਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਹਾਥ। ਲਾਇ ਨਿਪਤ ਕੇ ਉਰੂ^੯ ਸਾਥ॥ ੪੩॥
 ‘ਤਵ ਸੁਤ ਹੁਇ ਹੈ ਸਿੱਖਸ ਹਮਾਰਾ। ਧਰਮ ਆਤਮਾ ਭਾਗ ਉਦਾਰਾ। ਤਿਸ
 ਕੋ ਸੀਸ ਮੁਹਰ ਇਹ ਹੋਇ। ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਮਾਰੇ ਧਾਰਹਿ ਸੋਇ’॥ ੪੪॥ ਚਰਨ
 ਪਖਾਰਿ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਲੀਨਾ। ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਯਾਨੋ ਕੀਨਾ। ਕੋਤਿਕ

^੧ਜੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹੈ। ^੨ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨੇ ਆਇਆ ਹੈ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ^੩ਭਾਵ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮੰਗਣ ਲਈ
 ਕਹਿਣੇ ਸੰਗਣਾ ਹੈ, ਆਖੇ ਕੀਕੂੰ? ^੪ਬੁਢੇਪਾ। ^੫ਪਹਿਲੇ ਸੰਤ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਬੜੇ ਮੰਨੇ ਹਨ।
^੬ਅਨੇਕ ਉਪਾਵਾਂ ਕਰਕੇ। ^੭ਬੜੇ (ਉਪਾਉ) ਕੀਤੇ। ^੮ਪੁੱਤ੍ਰ। ^੯ਪੈਦ।

ਮਾਸਨਿ ਸੁਤ ਨਿਪਜਯੋ^੧ । ਚਿੰਨ੍ਹ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਲਯੋ ॥ ੪੫ ॥
 *ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਟਣੇ ਤੋ ਚਲਿਕੈ ਉਲਘੇ ਮਾਰਗ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ।
 ਆਨੰਦ ਕੀ ਨਿਧਿ ਸੁਧਿ ਤਬਿ ਆਈ^੨ । ਭਯੋ ਆਪ ਕੋ ਪੁਤ ਬਧਾਈ^੩ ॥ ੪੬ ॥
 ਸੁਨਤਿ ਉਛਾਹ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਹੋਵਾ । ਦਯੋ ਦਾਨ ਤਹਿ ਦਾਰਿਦ ਖੋਵਾ ।
 ਗੁਰ ਘਰ ਜਨਮੈ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਅਹਿਲਾਦਾ^੪ ॥
 ੪੭ ॥ ਦੁੰਦੁਭਿ ਛੋਟੇ ਬਡੇ ਬਜਾਏ । ਚਿਰੰਕਾਲ ਲਗਿ ਸੁਨਿ ਸਮੁਦਾਏ । ਤੋਪਨਿ
 ਤਪਕਨਿ ਸ਼ਲਖ ਬਿਸਾਲਾ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਕੀਨਸਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੪੮ ॥
 ਨਿਪ ਨੇ ਦਾਨ ਦਯੋ ਬਹੁ ਰੋਕਨਿ । ਬਖਸ਼ੇ ਸੁਨਤੋਂ ਕੋਚਨ ਕੰਕਨ^੫ । ਜਿਸ
 ਨੇ ਪੁਰਬ ਖਬਰ ਸੁਨਾਈ । ਦੁਇ ਲੋਕਨਿ ਸੁਖ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪਾਈ ॥ ੪੯ ॥
 ਕੋਤਕ ਕੀਨਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨ । ਨਟ, ਨਿਤਕਰ^੬, ਬੰਦੀ ਜਨ, ਚਾਰਨ^੭ ।
 ਛੁਮ ਭਾਟ ਆਦਿਕ ਜੇ ਆਏ । ਲੋਕਰਿ ਦਾਨ ਸਕਲ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥ ੫੦ ॥
 ਅਤਿ ਉਤਸਵ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕਰਤੀ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ ਮਹਿਦ ਕੋ
 ਧਰਤੀ । ਸਭਿ ਲਸਕਰ ਨੇ ਉਤਸਵ ਕੀਨਸਿ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭਿਹੁ ਧਨ
 ਦੀਨਸਿ ॥ ੫੧ ॥ ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਕਰਿ ਚਾਹਤਿ ਮੁਰੇ । ਪਟਣੇ ਦਿਸਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਮੁਖ ਕਰੇ । ਅਬਿ ਮੈਂ ਜਨਮ ਕਥਾ ਚਿਤ ਲਾਇ । ਦਸਮੇਂ ਗੁਰ ਕੀ ਕਹੈ
 ਬਨਾਇ^੮ ॥ ੫੨ ॥ ਏਹਾ ॥ ਜਿਮਿ ਜਿਮ ਪਟਣੇ ਨਗਰ ਮਹਿ ਖੇਲੇ ਬਾਲ
 ਮੁਕੰਦ । ਭਯੋ ਮਹਾਂ ਉਤਸਵ ਜਥਾ ਰਚੋਂ ਤਥਾ ਸੁਭ ਛੰਦ ॥ ੫੩ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿੰ ਬੇ ਦਾਦਿਸ਼ ਰਾਮੇ 'ਰਾਜੇ ਕੋ ਸੁਤ ਦੇਵਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ
 ਨਾਮ ਇਕਾਦਸ਼ਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੧੧ ॥

^੧ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ । ^੨ਕੰਚਨ ਦੇ ਕੱਜੇ । ^੩ਨਾਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ^੪ਛੋਟ । ^੫ਬਣਾਏ ।

*ਇਥੇ ਕਵਿ ਜੀ ਪਿਛਲਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਟਿਕਾਣੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ
 ਲਿਖ ਆਏ ਕਿਉਂ ਜੋ ਤਦੋਂ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣ ਦੇ ਹਾਲ ਦੀ ਲੜੀ ਲਈ ਗਏ
 ਸਨ । ਇਥੋਂ ਹੁਣ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਤੇ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਦੀ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜੇ,
 ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਪਟਣੇ ਤੋਂ ਤੁਰਕੇ ਕਛ ਮੰਜਲ ਚੋਖਾ
 ਪੈਂਡਾ ਲੰਘ ਗਏ ਸਨ, ਤਦੋਂ ਖਬਰ ਪੁੱਜੀ ਸੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦੀ, ਭਾਵ ਕਾਮ
 ਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਸੀ । ਦੇਖੋ ਅੱਗੇ ਅੰਸੂ ੧੩ ਦਾ ੧੦ ਅੰਕ ।

† ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
 ਵਿਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਖੀ ਅਨੰਦੁ ਗਾਵੈ ॥' ਇਹੋ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਅੱਗੇ
 ੧੨ ਅੰਸੂ ਦੇ ੮ ਅੰਕ ਵਿਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਕਹੀ ਹੈ ।

੧੨. [ਦਸਮੇਸ਼ ਅਵਤਾਰ] ।

ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਗਨਮੰਗਲਕੇ ਗੁਰ ਮੰਗਲ ਰੂਪ, ਮਹਾਂ ਉਤਸਾਹਨਿ ਕੇ ਉਤਸਾਹੁ।
 ਸਭਿ ਤੇਜਨਿ ਕੇ ਅਤਿ ਤੇਜ ਦਿਪੈ, ਸਭਿ ਓਜਨ ਓਜ, ਗੁਰਚਨਿ ਗਾਹੁ^੧।
 ਸੁਭ ਆਦਿ ਮ੍ਰਿਜਾਦ ਟਿਕਾਵਨਿ ਕੋ, ਬਿਗਸਾਵਨਿ ਸੰਤਨਿ ਕੋ, ਰਿਪੁ
 ਦਾਹੁ। ਤੁਰਕਾਨਿ ਤਰੁ ਜਰ ਨਾਸਨਿ ਕੋ^੨ ਅਵਤਾਰ ਉਦਾਰ ਲਯੋ ਜਗ
 ਮਾਹੁ॥੧॥ ਸਰਦੂਲ ਕਿ ਤੂਲ ਅਭੂਲ ਭਏ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਨਦੀ ਗਿਰ ਰਾਜਨਿ
 ਕੋ^੩। ਹਿੰਦਵਾਇਨ ਤੀਰਥ ਪਾਵਨ ਕੋ ਬਿਰਤਾਵਨ ਕੋ ਅਘ ਮਾਂਜਨਕੋ^੪।
 ਸਰਬੋਤਮ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਤੋਜ ਅਮੇਜ ਹੈ ਆਪ ਹੀ ਸਾਜਨ ਕੋ^੫। ਕਵਿ
 ਸਿੰਘ ਕਹੈ ਅਵਤਾਰ ਭਯੋ ਹਮ ਜੈਸੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਨ ਕੋ^੬॥੨॥
 ਸਭਿ ਨਿੰਦਕ ਮੋਦ ਕਮੋਦਨਿ ਕੋ ਬਨ^੭, ਦੰਭ ਉਲੂਕ ਦੁਰੇ ਸਮੁਦਾਏ^੮।
 ਭਗਤੀ ਅਤਿ ਆਤਪ ਕੋ ਬਿਸਤਾਰਨਿ ਤਾਰਨ ਸ ਗਰਬੀ ਨ ਦਿਸਾਏ^੯।
 ਪਸਚਮੇ ਅੰਧਕਾਰ ਅਧਰਮ ਮਹਾਂਦਿਓ, ਏਕਹੀ ਬਾਰ ਸੁ ਦੀਨਿ ਪਲਾਏ^{੧੦}।
 ਸਮ ਸੂਰਜ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭਯੋ, ਹਮ ਸੇ ਜਨ ਪੰਕਜ ਕੋ ਬਿਕਸਾਏ^{੧੧}॥੩॥
 ਚੋਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਬਡ ਭਾਗ ਪ੍ਰਸੂਤਾ। ਉਪਜੈ ਬਾਲਿਕ ਛਬਿ ਅਦ-
 ਭੂਤਾ^{੧੨}। ਅਸ਼ਟ ਦੀਪ ਦੀਪਤਿ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਨੈ^{੧੩}। ਦੁਤਿ ਘਰ ਗਈ ਉਦਯੋ

^੧ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਹੁਣ ਵਾਲੇ। ^੨ਤੁਰਕਾਂ (ਰੂਪੀ) ਬਿੱਛ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ। ^੩ਪਹਾੜੀ
 ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਰੂਪੀ ਜੋ ਨਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗੂ ਅਚਕ (ਸਿੱਧੇ) ਟੁਰੇ। ਭਾਵ
 ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਂ ਰੁਖ ਵਿਚ ਵਹਿ ਟੁਰਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਤੇ ਅਬੁਕ
 ਟਿਕ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਟੁਰੀ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਨਦੀ ਦੇ ਵੇਗ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲਤਾ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂਦਾ
 ਹੈ। ^੪ਹਿੰਦੂਆਂ ਰੂਪੀ (ਯਾ ਏ) ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਰਨ
 ਨੂੰ ਤੇ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ। ^੫ਆਪ ਵਿਚ ਮਿਲਕੇ ਸਾਜਣ ਲਈ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਆਪ ਨਿਰਲੇ
 ਰਹਿ ਕੇ ਪੰਥ ਨਹੀਂ ਸਾਜਿਆ ਪੰਥ ਸਾਜ ਕੇ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ।
^੬ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਵਤਿਆਵਣੇ ਨੂੰ। ^੭ਸਾਰੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਰੂਪੀ ਕਮੁਦਨੀਆਂ ਦੇ ਬਨ ਨੂੰ
 ਮੁੰਦ ਦਿਤਾ। ^੮ਦੰਭ ਰੂਪੀ ਉੱਲੂ ਛਿਪ ਗਏ। ^੯ਵਿਰ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਧੁੱਪ ਦੇ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿਚ
 ਤਾਰਿਆਂ ਵਤ ਗਰਬੀ (ਲੋਕ ਨਿਗਾਹ ਨਾ ਆਏ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਹੋ ਗਏ। ^{੧੦}ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ।
^{੧੧}ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਕਵਲਾਂ ਰੂਪ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਖਿੜਾਵਨ ਲਈ। ^{੧੨}ਅਨੋਖੀ। ^{੧੩}ਅੱਠ ਦੀਵੇ ਬਲ ਰਹੇ
 ਸਨ। (ਅ) ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ਮਾਦਾਨ ਬਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸ਼ਟਦੀਪ=ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੱਠ ਦੀਵੇ ਹੋਣ।
 ਅੱਠਾਂ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਮਾਦਾਨ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਰਵਿ ਮਾਨੋ^੧॥੪॥ ਸੇਬਸਮਾਨ^੨ ਧਾਇਨ ਤੇ ਮਾਤਾ। ਭਨਹਿ ਬਧਾਈ ਆਨੰਦ
ਦਾਤਾ^੩ । ਅੰਤਰ ਵਹਿਰ ਦਾਸ ਗਨ ਦਾਸੀ । ਬਿਚਰਤਿ ਇਤ ਉਤ ਰਿਦੇ
ਹੁਲਾਸੀ ॥ ੫॥ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਾਇ । ਮਿਲਹਿ ਬਖਾਨਹਿ
ਸਤੁਤਿ ਸੁਨਾਇ। ਗੁਰ ਘਰ ਜਨਮ^੪ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ। ਸਭਿ ਨਿਜ ਜਨਨਿ^੫
ਦੇਹਿ ਅਹਿਲਾਦਾ^੬ ॥ ੬ ॥ ਪੈਤ੍ਰ ਬਦਨ ਕੋ ਦੇਖਿ ਪਰੇਖੀ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ
ਮੇਦ ਵਿਸ਼ੇਖੀ । ਮਨਹੁ ਕੋਕਨਦ ਬਿਕਸਤਿ ਸੰਦਰ । ਚੰਦ ਮਨੀਂਦ ਚਾਰ
ਦੁਤਿ ਮੰਦਿਰ^੭ ॥ ੭ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਭਿ ਬਜੀ ਬਧਾਈ । ਮਿਲਿ ਸੇਗਤਿ
ਇਕਠੀ ਹੁਇ ਆਈ । ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਕੌਤਕ ਕਰਿਹੀਂ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ
ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਰਿਹੀਂ ॥ ੮ ॥ ਬਜਹਿ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਰਬਾਬ ਬਿਸਾਲਾ । ਕਰਹਿ
ਕੀਰਤਨ ਸ਼ਬਦ ਉਜਾਲਾ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਬਨਵਾਵਹਿ ਰਾਸ^੮ । ਗੁਰ ਦਰ
ਪਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ॥੯॥ ਵੰਡਹਿ ਅਚਹਿ 'ਪੀਨ ਗੁਰੁ' ਕਹੈ^੯ । ਬਡੇ
ਭਾਗ ਅਪਨੇ ਜਨ ਲਹੈ^{੧੦} । ਭਾਟ ਕਲਾਵਤ ਢਾਡੀ ਆਵਹਿ । ਭਨਹਿ
ਬਧਾਈ ਬਾਂਛਤਿ ਪਾਵਹਿ ॥ ੧੦ ॥ 'ਬੇਖ ਕਲੀਵਨ ਦੇਵ ਬਧੂਟੀ । ਧਰਿ^{੧੧}
ਆਵਹਿ ਜਨੁ ਜਗ ਦੁਤਿ ਲੁਟੀ'। ਵੇਲਕ, ਟਲਕਾ^{੧੨}, ਘੰਘਰੂ, ਤਾਲੀ। ਗਾਇ
ਬਿਲਾਵਲ ਲੋਤਿ ਭਵਾਲੀ ॥੧੧॥ ਸਭਿ ਬਾਜੇ ਅਰੁ ਹਾਥਨਿ ਤਾਲ । ਗਨ
ਪਾਇਨ ਕੇ^{੧੩} ਘੰਘਰੂ ਨਾਲ । ਅੰਗ ਚਲਾਵਹਿ ਤਾਲ ਮਿਲਾਇ । ਗਾਵਹਿ
ਨਾਚਹਿ ਰਾਚਹਿ ਚਾਇ ॥ ੧੨ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਤਿ^{੧੪} ਸੰਦਰ ਕਰੈ
ਅਚਰਜ ਦੇਹਿ ਸਭਿਨਿ ਮਨ ਹਰੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮੰਦਰਿ ਬਰ ਪੈਗ ਭਈ
ਭੀਰ ਬਿਤ ਲਹੈ ਨ ਠੌਰ ॥੧੩॥ ਗੰਧੂਬ ਗਾਵਹਿ ਮਾਨੁਖ ਦੀਭਾ^{੧੫} । ਸੁਨਿ
ਪੁਰਿ ਬਾਸਨ ਹੋਤਿ ਅਚੰਭਾ । 'ਇਹ ਗਾਵਨ ਨਾਚਨ ਮੁਦਕਾਰੀ । ਸੁਨੈ
ਨ ਦੇਖੈ ਕਬਹੂੰ ਅਗਾਰੀ ॥ ੧੪ ॥ ਇਹ ਗਨ^{੧੬} ਬਸਾਹਿ ਕੌਨ ਸੇ ਦੇਸ਼ ।
ਨਏ ਰੂਪ ਹੈਂ ਨਏ ਸੁ ਬੇਸ^{੧੭}। ਸੁਨਿ ਕੈ ਰਾਗ ਸ਼ਕਤਿ ਨਹਿ ਰਹੀ^{੧੮}। ਬੂਝਨਿ
ਹਿਤ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਕਿਮ ਕਹੀ ॥ ੧੫ ॥ ਚਾਰ ਘਟੀ ਲੋ ਕੌਤਕ ਕਰਿਕੈ ।

^੧ਮਾਨੋ ਸੂਰਜ ਚੜਿਆ (ਤਾਂ ਸ਼ਮਾ ਦਾਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮਾਤ ਪੈ ਗਈ) । ^੨ਸੇਵਾ ਯੋਗ । ^੩ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵਧਾਈ (ਲੋਕ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੪ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ । ^੫ਸ਼ੋਭਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ (ਮੁਖ) । ^੬ਬਹੁਤਾ । ^੭ਦਾਸ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । ^੮ਦੇਵ-ਇਸਤੀਆਂ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਈਆਂ । ^੯ਮਾਨੋ ਜਗਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ੋਭਾ ਲੁਟੀ ਹੈ । ^{੧੦}ਟੋਲੀਆਂ । ^{੧੧}ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵੇ । ^{੧੨}ਚਾਲ । (ਅ) ਨਾਚ ਦੀ ਗਤਿ। ^{੧੩}ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ । ^{੧੪}ਗੰਧੂਬ, ਜੱਥਾ, ਸਾਰੇ । ^{੧੫}(ਪੁੱਛਣ ਦੇ) ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਰਹੀ ਰਾਗ ਸੁਣ ਕੇ ।

ਪੁਨਹਿ ਪੋਰ ਪਰ ਮਸਤਕ ਧਰਿਕੈ । ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਗਮਨੋ ਨਿਜ ਥਾਇ ।
 ਨਹਿ ਕਿਸ ਹੂੰ ਤੇ ਜਾਨੇ ਜਾਇ ॥ ੧੬ ॥ ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੇ ਫੂਲ ਬਿਸਾਲਾ ।
 ਗੂੰਦਿ ਗੂੰਦਿ ਕਰਿ ਦੀਰਘ ਮਾਲਾ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਵਹਿ ਮਾਲਾਕਾਰ ।
 ਬੰਦਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ॥ ੧੭ ॥ ਧਨ ਇਨਾਮ ਕੇ ਲੇ ਲੇ ਜਾਹਿ ।
 ਫੂਲਨਿ ਮਾਲਾ ਦਰ ਲਰਕਾਹਿ । ਅਤਿ ਉਤਸਵ ਸੰਗਤ ਮਹਿ ਹੋਵਾ ।
 ਸਭਿਨਿ ਆਇ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਜੋਵਾ ॥ ੧੮ ॥ ਜਸ ਜਸ ਮਨਸਾ ਧਰਿ ਕਰਿ
 ਆਏ । ਤਸ ਤਸ ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪਾਏ । ਤਬਹਿ ਜੋਤਸ਼ੀ*ਲੀਨਿ ਬੁਲਾਇ
 ਜਨਮ ਮਹੂਰਤ ਖਬਰ ਬਤਾਇ ॥ ੧੯ ॥ ਲਗਨ ਮਹੂਰਤ ਉੱਤਮ ਜੋਵਾ ।
 ਅਧਿਕ ਹਰਖ ਦੈਵਗਾ ਉਰ ਹੋਵਾ । ਉੱਤਮ ਜੋਗਾ ਪਰਜੇ ਇਨ ਐਸੇ ।
 ਆਗੇ ਕਿਸਕੋ ਭਯੋ ਨ ਜੈਸੇ ॥ ੨੦ ॥ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਨਿ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰਹਿ ।
 ਅਖਿਲ ਜਗਤ ਮਹਿ ਸੁਜਸ ਬਿਬਾਰਹਿ । ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਕਰ ਤਲਾ ਹੋਇ ।
 ਪਗ ਪੰਕਜ ਪੂਜਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ ॥ ੨੧ ॥ ਸਰਬੋਤਮ ਗੁਨ ਲਗਨ ਮਝਾਰ ।
 ਇਕ ਚਿੰਤਾ ਮੁਖ ਰਿਦੇ ਉਦਾਰ । ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ*ਸੁਨਿ ਸੇ ਬਿਧਿ ਐਸੇ । ਅਸ-
 ਮੰਜਸ ਹੁਇ ਸਕਿ ਹੈ ਕੈਸੇ ? ॥ ੨੨ ॥ ਜੋਤੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਥਮ ਮੈਂ ਕਹੀ । ਸੇ ਤੋ
 ਬਨਿ ਸਕਿ ਹੈ ਇਮ ਸਹੀ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਘਰ ਜਨਮ ਉਦਾਰ । ਪੂਜਹਿ
 ਅਰਪਹਿ ਦਰਬ ਅਪਾਰ ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਜਾ ਆਇ ਹੁਇ ਹੈ ਸਭਿ ਘਨੇ ।
 ਪਰ ਇਕ ਗੀਤਿ ਅਨਬਨੀ ਬਨੇ । ਜਬਿ ਸੁਧਿ ਧਰਹਿ ਓਜ ਸੰਭਾਰਹਿ ।
 ਆਯੁਧ ਬਿੰਦਾ ਮਹਿ ਹਿਤ ਧਾਰਹਿ ॥ ੨੪ ॥ ਜਿਮ ਜਿਮ ਬੈਸ ਬਡੀ
 ਹੁਇ ਜਾਈ । ਤਿਮ ਤਿਮ ਉਪਜਹਿ ਚਾਇ ਲਰਾਈ । ਘਨੋ ਘੋਰ ਸੰਘਰ
 ਘਮਸਾਨਾ । ਹਤਹਿ ਸ਼ੱਤ ਗਨ ਕੋ ਨਿਜ ਪਾਨਾ ॥ ੨੫ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰਨਿ ਕੋ
 ਲਗਨ ਬਿਸਾਲ । ਜਿਸ ਮੋਹਿ ਉਤਪਤਿ ਭਾ ਸੁਭਬਾਲ । ਲਾਖਹੁ ਪਰੇ ਖੇਤ
 ਮਹਿ ਸੋਵੈ । ਇਸ ਸਿਸ ਕੇ ਕਰ ਅਸ ਰਣ ਹੋਵੈ ॥ ੨੬ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰਨਿ ਕੋ
 ਜੈਨ ਬਿਸਾਲਾ । ਪਾਸ ਨ ਪਿਖੀਯਤਿ ਹੈ ਇਸ ਕਾਲਾ । ਮਹਾਂ ਤੇਜਸੀ ਰਣ
 ਪ੍ਰਿਯ ਹੋਵੈ । ਬਿਤਿ ਰਿਪੁ ਮਹਿ ਜਿਮ ਥੰਮੁ ਖਰੋਵੈ ॥ ੨੭ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਬਿਖੈ

*ਮਾਲੀ, ਮਾਲਾਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ । *ਜੋਤਸ਼ੀ । *ਲਗਨ । *ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਤੇ । *ਲਗਨ ਵਿੱਚ
 ਸਰਬ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਗੁਣ ਹਨ । *ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ । *ਇਹ ਸੁਭ ਬਾਲ ਜੰਮਿਆਂ ਹੈ । *ਹੱਥੋਂ ।
 *ਬਹੁਤੀ ਸ਼ੈਲੀ ਹੋਵੇਗੀ । *ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਨਹੀਂ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਨਾ: ਪ੍ਰ:

ਪੂਰਬਾਚਾਰ ਅਧਿਆਯ ੪ ਅੰਕ ੬੪ ਦੀ ਟੁਕ ।

ਛਾਇ ਪਚਤਾਪ । ਹੁਕਮ ਕਰਹਿ ਬਡ ਸ਼ੋਭਨਿ ਖਾਪਿ । ਤਬਿ ਹੋਵਹਿਗੀ
 ਜੋ ਅਬਿ ਨਾਂਹੀ । ਧਰਮ ਸਥਾਪਹਿ ਸਭਿ ਜਗ ਮਾਂਹੀ ॥ ੨੮ ॥ ਏਹਗ ॥ ਹੁਇ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਦਾਨੀ ਮਹਾਂ, ਜੋਧਾ, ਧੀਰ ਬਿਸਾਲ । ਬਿੰਦਸਾ ਮਹਿ ਪੰਡਿਤ ਚਤੁਰ,
 ਮਹਾਂ ਬਾਹੁ ਰਿਪੁ ਸਾਲ^੧ ॥ ੨੯ ॥ ਮਹਾਂ ਜਿਤੋਂਦੈ, ਮਹਾਂ ਬੁਧਿ, ਰਿਦੈ ਗੰਭੀਰ
 ਬਿਲੋਦ । ਸਭਿ ਜਗ ਨਰ ਸਿਰਮੌਰ ਹੈ ਸੋਢਿਬੈਸ* ਕੋ ਚੇਦੈ ॥ ੩੦ ॥ ਚੋਖਈ ॥
 ਇੰਤਜਾਇਕ ਗੁਨ ਬਹੁਤ ਸੁਨਾਏ । ਸਹਿਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੱਖਸ ਹਰਖਾਏ ।
 ਦਿਯੋ ਬਿੱਪੂ ਕੋ ਦਰਬ ਘਨੇਰਾ । ਮੰਗਲ ਉਤਸਵ ਹੋਤਿ ਬਡੇਰਾ ॥ ੩੧ ॥
 ਸੰਗਤਿ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਧਰਿ ਆਵੈ । ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਭੋਟਨਿ ਅਰਪਾਵੈ ।
 ਪਟਲੇ ਪੁਰਿ ਬਾਸੀ ਸਿਖਿ ਜੋਈ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕਰਿਵਾਵਹਿ ਤੋਈ ॥ ੩੨ ॥
 ਸਹਿਤ ਭਾਰਜਾ ਪਹਿਰਿ ਸੁ ਅੰਬਰਾਜਨੁ ਘਨ ਛਟਾ ਦਿਪਹਿ ਬਿਚ ਅੰਬਰ^੨ ।
 ਉਤਸਵ ਕਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਗਾਵਤਿ । 'ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ' ਕਹਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਤਿ
 ॥ ੩੩ ॥ ਬਿਰਹਿ ਦੁਾਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਵਹਿ । ਧਰਹਿ ਭਾਵਨਾ ਧਰ^੩ ਸਿਰ
 ਲਾਵਹਿ । ਨਗਰ ਬਿਸਾਲ ਸੁਨਹਿ ਨਰ ਜਨੈਂ ਜਨੈਂ । ਨਮਹੁ ਕਰਨਿ ਕੋ
 ਪਹੁੰਚਹਿ ਤਨੈਂ ਤਨੈਂ ॥ ੩੪ ॥ ਇਕ ਅਰਪਹਿ ਇਕ ਜਾਵਹਿ ਲੋਤੇ^੪ । ਸਤਿ-
 ਗੁਰੁ ਹੋਤੁ ਦਤਿ ਹੈਂ ਕੋਤੇ^੫ । ਬਨਕ ਧਨਾਢ ਮਿਲੈਂ ਗਨ ਆਏ । ਅਨਿਕ
 ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਅਰਪਾਏ ॥ ੩੫ ॥ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵਹਿ ।
 ਆਇ ਜਾਤਿ^੬ ਮਗ ਸੁਜਸੁ ਅਲਾਵਹਿ । 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪੁਰਾ' ਦੇਨਿ
 ਸੁਪ ਬਰ ਕੋ ਬਚ ਸੁਰਾ ॥ ੩੬ ॥ ਬਹੁ ਸਿੱਖਸਨਿ ਪਰ ਕੀਨਸਿ ਦਯਾ । ਮਨ
 ਬਾਂਛਤਿ ਸਭਿ ਕੋ ਬਰ ਦਯਾ । ਤਿਨ ਘਰ ਜਨਮਜੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ । ਰੱਛਕ
 ਸਿੱਖਸਨਿ ਦੇ ਅਹਿਲਾਦਾ^੭ ॥ ੩੭ ॥ ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਸਮਰਥ ਗੁਰਦੇਵ । ਜਿਨਕੀ
 ਚਹਤਿ ਦੇਵਤਾ ਸੇਵਾ ਦੋਨਹੁ ਲੋਕਨਿ ਬਿਖੇ ਸਹਾਇ । ਸ਼ਾਂਤਿ ਰਿਦਾ ਗੁਨਗਨ
 ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੩੮ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਠਾਨਿ ਆਏ ਇਤ ਦੋਸ਼ । ਘਰ ਪੰਜਾਬ ਸੁ ਦੂਰ
 ਬਿਸੇਸ ਪੁਰਿ ਪਟਲੇ ਮਹਿ ਕੀਨਿ ਨਿਵਾਸ । ਕਰਜੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਨ ਰਾਸ
 ॥ ੩੯ ॥ ਗਏ ਬਿਦੇਸ਼ ਆਇ ਹੈਂ ਦੋਸ਼ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਅਘ ਕਟਹਿ ਕਲੇਸ਼ ।
 ਹਮ ਲੋਕਨਿ ਕੋ ਭਾਗ ਸਗੋ ਹੈਂ । ਜਿਸ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੇਵ ਲਗੇ ਹੈਂ ॥ ੪੦ ॥ ਅਬਿ

^੧ਰਪੂਆਂ ਨੂੰ ਸੱਲਣ ਵਾਲੇ । (ਅ ਰਿਪੁ + ਸਾਲ = ਯੁਧ ਭੂਮਿਕਾ (ਵਿੱਚ) । ^੨ਬੁਧਿਵਾਨ ।

(ਅ ਬੁਧ ਜੀ ਤੋਂ ਬੀ ਮਹਾਨ । ^੩ਮਾਨੋਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ।

^੪ਧਰਤੀ ਤੇ । ^੫ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ) । ^੬੩ਈ । ^੭ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ । ^੮ਅਨੰਦ ਦਾ ਦਾਤਾ ।

*ਪਾ. - ਸੋਢਿ ਸਿੰਧੁ ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਸੁਤ ਇਹ ਭਯੋ। ਜਨੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਪੁੰਨ ਉਪਜਯੋ। ਜਨੋ
ਜਨੋ ਸੇਵ ਕਰਹਿ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ। ਤਨੋ ਤਨੋ ਦੇ ਲੋਕਨਿ ਹਰਖਾਵਹਿ
॥ ੪੧ ॥ ਹਮ ਨਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰਨਿ ਜੁਤਿ ਦਰਸੈ ਹੈ। ਬਿਘਨ ਅਨੇਕਨਿ ਕੋ ਹਤ-
ਦੈਯੋ^੧। ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਪਟਲੇ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ। ਕੀਰਤਿ ਕਰਹਿ ਸੁਭਾਗ
ਸਰਾਹੀ ॥ ੪੨ ॥ ਕਿਤਿਕ ਨੇਮ ਕਰਿ ਹੋਵਤਿ ਭੋਰ^੨। ਆਇ ਦਾਰ ਪਰ
ਦੈ ਕਰ ਜੋਰਿ। ਅਭਿਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕਾਰ ਸੰਭਾਰਹਿ^੩। ਸੰਝ ਭਏ ਕਰਿ ਨਮੋ
ਸਿਧਾਰਹਿ^੪ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜਨਮ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ਮੇ ਅੰਸੁ ॥੧੨॥ ੧੩. [ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਉਤਸਾਹ।
ਦੇਹਕਾ ॥ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਭੂਖਨ ਜਨਮ ਪੁਸ ਮਾਸ^੫ ਮਹਿ ਲੀਨ। ਹੁਤੀ ਸੁਦੀ
ਬਿਤਿ ਸਪਤਮੀ ਸੁੰਦਰ ਸਮੇਂ ਸੁ ਚੀਨ॥੧॥ ਰੋਪਈ॥ ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਜਾਬਿਹੁ
ਜਾਨੀ। ਸੁਰ ਗਨ ਆਨ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਠਾਨੀ। ਬਿਬਰੀ ਸਰ ਸਰੀਧਿ ਪੁਰਿ
ਸਾਰੋਜਾਗਤਿ ਜੇ ਲਖਿ ਬਿਸਮੈ ਧਾਰੇ^੬ ॥੨॥-ਅਸ ਸੋਰਭ^੭ ਕਬਿ ਪ੍ਰਥਮ ਨ
ਪਾਈ। ਇਹ ਔਚਕ ਅਬਿ ਕਿਤ ਤੇ ਆਈ?—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮਾਤ^੮* ਨਾਨਕੀ
ਤਬੈ। ਸ਼ਗਨ ਬਿਚਾਰ ਕਰਹਿ ਸੁਭ ਸਬੈ ॥੩॥-ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਮਮ ਸੁਤ ਕੇ
ਹੋਵਾ। ਜਿਸ ਕੇ ਜਨਮਾਤੇ ਸੁਭ ਚੀ ਜੋਵਾ—। ਪਤਿ ਕੇ ਬਾਕ ਬਿਚਾਰਨ
ਕਰਤੀ^੯—'ਕੁਲ ਦੀਪਕ ਉਪਜਹਿ' ਮੁਦ ਧਰਤੀ ॥੪॥ 'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਹੁ
ਉਜਲ ਨਾਮੁ। ਕਰਹਿ ਜਗਤ ਸਭਿ ਮਹਿ ਅਭਿਰਾਮੁ'। ਇਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ
ਭਾਖੈ ਮੋਹੀ॥ ਸਚ ਬਚਨ ਨਿਬਚੈ ਤਿਨ ਹੋਹੀ—॥੫॥ ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਕਰਤੀ
ਮਨ ਮਾਰੀ। ਸੁਧਿ ਕੇ ਪਠਨਿ ਹੇਤੁ ਸੁਤ ਪਾਰੀ। ਕਰੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਤਬਹਿ
ਲਿਖਾਵਨਿ। 'ਤੁਮ ਘਰ ਨੰਦਨ ਨਿਪਜਯੋ ਘਾਵਨ ॥ ੬ ॥ ਭਏ ਸ਼ਗਨ
ਭਿਹ ਸਮੈ ਘਨੇਰੇ। ਜੋ ਪ੍ਰਮੋਦ ਦਾ ਅਹੈ ਬਡੇਰੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
ਮਹਾਂ। ਭਈ ਕਾਖਨਾ ਪੂਰਨ ਇਹਾਂ ॥ ੭ ॥ ਅਬਿ ਸੁੰਦਰ ਲਾਗਹਿ ਨਿਜ
ਭਵਨੂੰ। ਇਤ ਕੇ ਕਰਹੁ ਆਪ ਆਗਵਨੂੰ'। ਇਮ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਤਤਕਾਲ
ਪਠਾਵਾ। 'ਪਹੁੰਚਹੁ ਬਿਨ ਬਿਲੰਬ' ਤਿਸ ਗਾਵਾ^{੧੦} ॥੮॥ ਰੁਤੇ ਜਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ

*ਪੁੰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। *ਨਾਸ਼ ਕਰਾਵਾਂਗੇ। *ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ। *ਨਮਸਕਾਰ
ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਮੱਥਾ ਪਹਿਲੇ ਟੇਕ ਕੇ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ
ਕਰਦੇ ਹਨ। *ਭਾਵ ਸਵੇਰੇ ਥੀ ਰੋ ਸੰਝਾ ਨੂੰ ਥੀ। *ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ। *ਅਸਚਰਸ ਬੋਝੇ।
*ਸੁਰੀਧੀ। *ਮਾਤਾ ਜੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। *ਤਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। *ਪਾ:—ਮਾਤਾ ਬਡੀ।

ਬਹਾਦਰ। ਤੂਰਨ ਗਯੋ ਪਹੁੰਚਿ ਭਾ ਹਾਦਰ। ਬਹੁ ਉਤਸਵ ਸਗਰੇ ਦਲ
 ਭਯੋ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਮੁਦ ਕਿਯੋ ॥੯॥ ਤਿਹ ਸਿਖ ਕੇ ਗੁਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼
 ਦੀਨਿ। ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸੁਖੀ ਬਹੁ ਕੀਨਿ। ਪੁਨਹਿ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਆਪ ਲਿਖਾਈ।
 ‘ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਹਮ ਅਬਿ ਜਾਈ ॥੧੦॥ ਨਿਖ ਕੇ ਕਾਜ ਜਬੈ ਬਨਿ ਜਾਇ।
 ਤਬਿ ਹਮ ਆਵਹਿਗੇ ਇਸ ਥਾਇ। ਪ੍ਰਿਤਪਾਰਹੁ ਤੁਮ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ।
 ਕਰਹੁ ਦੁਲਾਰਨਿ ਧਰਿ ਅਹਿਲਾਦਾ’ ॥੧੧॥ ਪਠੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਪਟਣੇ ਆਈ।
 ਜਹਾਂ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਹੋਤਿ ਬਧਾਈ। ਇਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੋਮੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ।
 ਸੁਨੈ ਜਨਮ ਕੇ ਅਬਿ ਉਤਸਾਹੁ:- ॥੧੨॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਬਿਧਾ ਬਡੇਰੀ।
 ਰਛਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਨੇਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਆਦਿਕ ਗੁਰ ਨਾਮੁ। ਲੇ
 ਮੁਖ ਤੇ ਇਤ ਉਤ ਫਿਰ ਧਾਮੁ ॥ ੧੩ ॥ ‘ਨਾਨਾ ਭਾਂਤਿ ਬਿਘਨ ਸਮੁਦਾਏ।
 ਸਕਲ ਬਿਨਾਸਹੁ ਬਨਹੁ ਸਹਾਏ। ਮਮ ਪੌਤ੍ਰੇ ਕੀ ਰੱਛਾ ਧਰੀਅਹਿ।
 ਚੰਦ ਮੰਨਿੰਦ ਬਿਲੰਦਹਿ’ ਕਰੀਅਹਿ’ ॥੧੪॥ ਲਗਨ ਜੋਤਕੀ’ ਲਿਖਿ ਲੈ
 ਗਯੋ। ਬਹੁ ਦਿਨ ਭਲੇ ਬਿਚਾਰਤਿ ਭਯੋਲਿਖੀ ਜਨਮ ਪੱਤ੍ਰੀ ਗਿਨਿ ਸੋਧਿ।
 ਜਿਸ ਕੇ ਉਰ ਗ੍ਰਹ ਰਾਸ਼ੀ ਬੋਧ’ ॥ ੧੫ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਬਹੁਰ
 ਬੁਲਾਯਹੁ। ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਯਹੁ। ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਹਾਂ
 ਮਤਿਵੰਤੋ। ਬੈਠੇ ਆਨਿ ਸਮੂਹ ਸੁਨੰਤੋ ॥ ੧੬ ॥ ‘ਪੋਖ ਮਾਸ ਕੇ ਪੱਖ ਸੁਕਲ
 ਹੈ। ਸਪਤਮ ਥਿਤ ਕੇ ਸਮੈ ਸੁਕਲ ਹੈ’। ਆਦਿਤਵਾਰ’ ਜਾਮਨੀ ਜਾਮੁ।
 ਭਯੋ ਜਨਮ ਬਾਲਿਕ ਬਲ ਧਾਮੁ ॥ ੧੭ ॥ ਪਰੇ ਲਗਨ ਮਹਿ ਗ੍ਰਹ ਦੇ
 ਮੰਗਲ’। ਉਚ ਕੇ ਸੂਰਜ ਸ਼ਨਿ ਕਵਿਮੰਗਲ’। ਲਾਭ ਸਥਾਨ ਆਇ ਗ੍ਰਹ
 ਆਛੇ। ਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਬਾਂਛੇ* ॥੧੮॥ ਜਨਮ ਕੁੰਡਲੀ ਜਿਮ
 ਅਵਤਾਰਨਿ। ਤਿਮ ਲਖੀਯਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਡ ਕਾਰਨ। ਐਸ਼ੁਰਜ ਵਧਹਿ

‘ਵੱਡਾ।’ ਜੋਤਸ਼ੀ। ‘ਗ੍ਰਹ ਤੇ ਰਾਸਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਹੈਸੀ।’ ‘ਆਨੰਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।’ ‘ਐਤਵਾਰ।’
 ‘ਲਗਨ ਵਿਚ ਮੰਗਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਿ ਪਏ ਹਨ।’ ‘ਉੱਚੇ’ ਥਾਂ ਆਏ ਹਨ ਸੂਰਜ, ਸ਼ਨੀ,
 ਸ਼ੁਕਰ ਤੇ ਮੰਗਲ। ‘ਗ੍ਰਹ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਵਲ ਤੱਕੇ।’

*ਇਥੇ ਲਗਨਾਂ ਤੇ ਕੁੰਡਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਗ੍ਰਹਾਂ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗ੍ਰਹ ਆਪਣੇ ਉਪਰ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਵਾਂਙਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ । ਜਿਸ ਕੋ ਪਈਅਤਿ ਨਹੀਂ ਸੁਮਾਰਾ ॥੧੯॥ ਸਿੰਧੁ ਮੇਖਲਾ
 ਅਵਿਨੀ ਜੋਤੀ^੧। ਜਸੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੋ ਪੂਰਹਿ ਤੇਤੀ । ਰਾਮਚੰਦ ਮਾਨਿੰਦੈ ਜੋਧਾ^੨।
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮਾਨ ਰਿਪੁਨਿ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੨੦ ॥ ਜਿਮ ਬਲ ਛਲਿਬੈ ਬਾਵਨ
 ਭਯੋ । ਤਨ ਕੋ ਤਨਕ ਅਪਨੋ ਕਿਯੋ । ਬਹੁਰ ਬਧਾਯੋ ਬਪੁਖ ਬਿਲੰਦ* ।
 ਅਪਰ ਨ ਕੋ ਭਾ ਜਿਸ ਮਾਨਿੰਦੈ* ॥ ੨੧ ॥ ਤਿਮੁ ਲਘੁ ਐਸੂਰਜ ਅਬੈ
 ਪ੍ਰਤਾਪੁ । ਜਬੈ ਸੰਭਾਰਹਿ ਅਪਨੋ ਆਪੂ । ਤਤਛਿਨ ਦੋਨਹੁ ਕੋ ਬਿਰਧਾਵੈ ।
 ਜਿਸ ਕੋ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕੋ ਪਾਵੈ ॥੨੨॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੁਭ ਗੁਨ ਸਮੁਦਾਏ
 ਗਿਨਤੀ ਕਰਿ ਜੋਤਸ਼ੀ ਬਤਾਏ । ਬਹੁ ਧਨ ਸਾਦਰ ਦੀਨਸਿ ਮਾਤਾ ।
 ਲੇ ਦਿਜ ਅਸ਼ਿਖ ਦੇ ਹਰਖਾਤਾ ॥ ੨੩ ॥ ‘ਚਿਰੇਜੀਵ ਹੁਇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ।
 ਦੇ ਪਰਵਾਰਹਿ ਬਹੁ ਅਹਿਲਾਦਾ’ । ਪੀਛੇ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਹਰਖਤਿ । ਸੁਭ
 ਲੱਛਨ ਪੋਤ੍ਰੇ ਮਹਿ ਪਰਖਤਿ ॥ ੨੪ ॥ ਲੇ ਨਿਜ ਅੰਕ ਦੁਲਾਰਹਿ ਘਨੀ ।
 ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਮੁਖ ਸਨੇਹ ਕੋ ਸਨੀ । ਖਸ਼ਟੀ* ਅਦਿਕ ਜੋਗ ਜਿਤੋਕਾਕਰੇ
 ਜਥਾ ਬਿਧਿ ਹੁਤੇ ਤਿਤੋਕ ॥ ੨੫ ॥ ਅੰਤਰ ਰਾਖਹਿ ਰੱਛਾ ਕਰਤੇ । ਆਇ
 ਰੰਕ ਜੋ ਜਾਚਹਿ ਦਰ ਤੇ । ਛੁਛਾ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਕੋ* ਦੀਨਾ । ਮਧੁਰ ਗਿਰਾ
 ਕਹਿ ਦੈਬੋ ਕੀਨਾ ॥ ੨੬ ॥ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਜਸੁ ਪਸਰਜੈ ਜਹਿ ਕਹਾਂ । ਦਾਨ
 ਭਯੋ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਮਹਾਂ । ਬਧ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੋਈ । ਬਡੀ ਭਈ ਸੁਤ
 ਭਯੋ ਨ ਕੋਈ ॥ ੨੭ ॥ ਅਤਿ ਚਾਹਤਿ ਕੈ ਉਪਜੈ ਨੰਦਨ । ਸਭਿ ਪਰਿਵਾਰ
 ਕਰਹਿ ਅਭਿਨੰਦਨ*। ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਗਿਨੀ । ਸਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਬਾਰਤਾ ਭਨੀ ॥ ੨੮ ॥ ‘ਸੰਮਤ ਸੋਲਹਿ ਸਯਾ ਅਠੱਤਰ । ਮੱਘਰ ਦੁਤੀਯਾ
 ਸੂਰ ਅਨੁੱਤਰ* । ਤਬਿ ਮਮ ਨੰਦਨ’ ਜਨਮ ਲਏ ਹੈਂ । ਅਬਿ ਪੈਂਤਾਲਾ
 ਬਰਖ ਭਏ ਹੈਂ ॥ ੨੯ ॥ ਸੰਮਤ ਸੱਤ੍ਰਹ ਸੈ ਅਬਿ ਚੀਨ । ਉਪਰ ਬੀਤੇ
 ਬੀਸਹੁ ਤੀਨ* । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਉਦਾਰਾ । ਜਿਸ ਤੇ ਸੁਤ ਕੋ ਪੁੱਤ੍ਰ

^੧ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ । ^੨ਜਿਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ; ਕਵਿ
 ਜੀ ਇਸ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਲੰਮੇ ਹੋਣ ਦੀ ਉਪਮਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ^੩ਛਟੀ ।
^੪ਕੋਈ । ^੫ਅਨੰਦ । ^੬ਸੂਰਜ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਸੀ । ^੭ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ । ^੮੧੭੨੩ ।

*ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਚੌਪਈ ਦੇ ਚਾਰ ਚਰਨ
 ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਗੋਂ ੨੨ ਅੰਕ ਦੇ ਅਖੀਰ ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ:—

ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਾਤਮ ਤੋਂ ਸਰੂਪ । ਭਗਤ ਚੱਛ ਤਨ ਧਰਿ ਅਨੁਪ ।

ਨਿਹਾਰਾ' ॥ ੩੦ ॥ ਅਸ਼ਟ ਜੋਗਨੀ ਕਹੁ ਅਭਿਖੇਕਾ^੧ । ਸਤ ਕੀ ਕੁਸ਼ਲ^੨
ਜਾਚਿ, ਸਿਰ ਟੇਕਾ । ਪੰਚਾਮਿਤ ਸਮੂਹ ਕਰਿਵਾਯੋ । ਸਭਿ ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੇ ਘਰ
ਪਹੁੰਚਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਦੇਤਿ ਲੈਤਿ ਕੇ ਰਿਦੇ ਅਨੰਦ । 'ਅਤਿ ਚਾਹਤਿ ਕੇ
ਉਪਜਸੈ ਨੰਦ।ਸ਼੍ਰੇਯ ਸਹਤਿ ਹੁਇ ਉਮਰ ਵਰਾਜ^੩।ਲਹਹੁ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ
ਸਮਾਜ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਭ ਮਤਿ ਗੁਰੁ ਘਰਨੀ । ਚਿਰੰਕਾਲ ਸੁਤ
ਬਾਂਛਾ ਧਰਨੀ । ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੂਰਨ ਕਰੀ । ਬਿਚ ਪਰਦੇਸ ਆਇ ਪੁਰਿ
ਥਿਰੀ ॥ ੩੩ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਸੂਤ ਸੁਪੂਤ ਨਿਹਾਰਾ । ਚਿਰਜੀਵਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਕੁਮਾਰ।ਦੇਖਿ ਬਿਲੋਚਨ ਕੇ ਸਿਧਰਾਤੀ।ਹੁਇ ਅਨੰਦ ਤੇ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ'
॥ ੩੪ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬੋਲਤਿ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਉਤਸਵ ਤੇ ਪ੍ਰਮੋਦ ਰਿਦ
ਭਾਰੀ । ਮਾਤਾ ਬਡੀ ਨਾਨਕੀ ਤਬੈ । ਰੱਛਾ ਕੇ ਉਪਾਵ ਕਰਿ ਸਬੈ ॥ ੩੫ ॥
ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਮੰਗਲ ਰਚਤਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਆਇੰ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਪੁਰਿ ਕੀ ਬਾਲਾ^੪ ।
ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਗਾਵਤਿ ਸੁਭ ਗੀਤ।ਦਰਸਹਿ ਬਾਲਿਕ ਪਰਮ ਪੁਨੀਤ॥੩੬॥
ਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਦੂਰ ਤੇ ਖਰੀ।ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਨਿ 'ਸੂਰਤ ਖਰੀ'।ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ
ਮਾਤ ਕਰਾਇ ਸ਼ਨਾਨਾ। ਪਟ ਸੇਂ ਪੋਂਛਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੭ ॥ ਸੂਧੀ
ਕਰ ਪਗ ਕੀ ਅੰਗੁਰੀਨ^੫ । ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਕੋਕਨਦ ਪੰਖਰੀ ਚੀਨ । ਦਿਪਹਿ
ਪੁਨਰਭੂ ਮਾਣਿਕ ਜੈਸੇ^੬ । ਪਦਮਾਲਯ^੭ ਜਟਤੀ ਹੁਇ ਵੈਸੇ ॥ ੩੮ ॥ ਜਿਨ
ਕੇ ਧਮਾਨ ਕਰੇ ਅਘ ਜਾਇ । ਪਰੇ ਕਰਤਿ ਚੰਚਲ ਕਰ* ਪਾਇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜਾਤੇ । ਨਾਮ ਗਏ ਧਰ ਪ੍ਰਥਮ ਬਖਸ਼ਾਤੇ ॥ ੩੯ ॥ ਪੂਰਬ
ਜਨਮ ਬਿਤੰਤ ਬਿਚਾਗਿ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰ। ਸੋ ਧਰਿ ਨਾਮ
ਹਕਾਰਨ ਕਰਤਿ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੋਲੇ^੮ ਹਸ ਪਰਤਿ॥ ੪੦ ॥ ਬਾਰ^੯ ਅਕਾਲ
ਪੁਰਖ ਤੇ ਅਏ । 'ਗੋ' ਧਰ ਮਹਿ, 'ਬੰਦ' ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ^{੧੦} । ਯਾਂਤੇ ਗੋਬਿੰਦ
ਨਾਮ ਉਚਾਰਾ । ਜੋ ਹੁਇ ਚਹੁ ਕੁੰਟਨਿ ਬਿਸਤਾਰਾ ॥ ੪੧ ॥ ਸਿੰਘ ਜੁ ਪਦ

^੧ਪੂਜਿਆ । ^੨ਸੁੱਖ । ^੩ਲੰਬੀ । ^੪ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । ^੫ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ । ^੬ਨਖ਼ ਚਮਕਦੇ
ਹਠ ਮਣੀਆਂ ਵਾਂਗ [ਸੰਸ: , ਪੁਨਰਭਵ=ਨਹੁੰ] । ^੭ਮਾਨੇ ਲੱਛਮੀ ਦੀ ਹੀ ਜੜਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ।
[ਸੰਸ: , ਪਦਮ=ਕਵਲ ਆਲਯ=ਘਰ । ਪਦਮਾਲਯ=ਲੱਛਮੀ । ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬ: ਅਧਯ: ੧ ਅੰਕ ੨੦ 'ਬਸੈ ਰਮਾ ਸਾਜ ਭੁਟੀ ਸੀ'] । ਜੇਪਾਠ 'ਪਦਮ ਰਾਗ'
ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀਰੋ ਅਰਥ ਬਣੇਗਾ । ^੮ਬੁਲਾਵਣ ਤੇ । ^੯ਬਣੀ ਨਾਲ । ^{੧੦}ਗੋ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਖੇ ।
ਬੰਦ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ।

*ਪਾ—ਉਰ ।

ਦੇਵੀ ਨੇ ਦੀਨਿ* । ਰਾਖਸ਼ ਹੁਤੇ ਕਰੋਰਹੁ ਚੀਨਿ । ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ
ਮਿਲਏ । ਯਾਂਤੇ 'ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ' ਭਏ ॥ ੪੨ ॥ ਧਰਿ ਹਾਥਨਿ ਪਰ ਕੈ
ਬਿਚ ਗੋਦ । ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ^੧ ਕਰਹਿ ਪਰਮੇਸ਼ । ਮੁਖ ਅਰਬਿੰਦ ਹਸਾਵਨਿ
ਕਰੈ । ਲਾਲਤਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤੇ ਮੁਦ ਧਰੈ ॥ ੪੩ ॥ ਸਾਸੁ ਨੁਖਾ ਜਨੈ ਜੀਵਨ
ਮਨਿ ਹੈ । ਦੇਖਤਿ ਪਾਲਤਿ ਆਨੰਦ ਮਨ ਹੈ । ਦੋਨਹੁ ਰੱਛਾ ਕਰਤਿ
ਬਡੇਰੇ । ਨਯਨ ਪਲਕ ਨਜ਼ਾਈ ਬਹੁ ਬੇਰੇ^੨ ॥ ੪੪ ॥ ਦਿਨ ਪੁਤਿ ਸੁੰਦਰ
ਵਧਹਿ ਸਰੀਰ । ਦਾਦੀ ਬਿਧਾ ਰਹੈ ਨਿਤ ਤੀਰ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਲਿ-
ਹਾਰੀ । ਜਿਸ ਗੁਰ ਅਪਦਾ ਹਰੀ ਹਮਾਰੀ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਨਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼ਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੩ ॥

੧੪. [ਕੁਹੜਾਮ ਦਾ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ]

ਏਹਾ॥ ਪੁਰਿ ਕੁਹੜਾਮ^੧ ਬਿਖੈ ਹੁਤੇ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਜਿਸ ਨਾਮਾਨਿਜ ਮੁਰਸ਼ਿਦਕੇ
ਫਿਗ ਰਹਤਿ ਠਸਕੇ^੨ ਗੁਮ ਸੁ ਧਾਮ ॥ ੧ ॥ ਥੰਘਣ ॥ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜਗ
ਬਿਦਤਾਏ । ਲੋਕ ਮਿਯਾਦ ਹੋਤੁ ਪੁਤੁ ਆਏ ਭਈ ਪਾਤਿ ਉਰ ਮਹਿ ਲਖਿ
ਭੀਖਾ-ਅਵਤਰਿਓ ਨਰ ਬਰ ਦੇ ਸੀਖ^੩ ॥ ੨ ॥ ਤੁਰਕਨਿ ਕੁਮਤਿ ਕਰੀ ਹੈ
ਕੂਰੇ^੪ ਕ੍ਰੋਧੀ ਕੁਤਸਤ ਕਰਮਨਿ ਕੂਰੇ^੫ । ਤਿਨਕੇ ਤੇਜ ਨਾਸਿਥੇ ਹੋਤੁ। ਧਰਜੈ
ਦੋਹਗੁਰੁਤਾਪਦਲੋਤ^੬ ॥ ੩ ॥ ਬਿੰਦੈ ਮੁਰੀਦ ਬੀਚ ਤਬਿ ਬੈਸਾ। ਭਯੋ ਸੈਕਲਪ
ਰਿਦੇ ਤਬਿ ਐਸਾ। ਤਤਛਿਨ ਉਠੈ ਅਪਰ ਸਭਿ ਤਜਾਗੇ। ਪੁਰਬ ਦਿਸਿ ਮੁਖ
ਕਰਿ ਅਨੁਗਾਰੀ^੭ ॥ ੪ ॥ ਮੂੰਦਿ ਬਿਲੋਚਨ ਧਰਿ ਉਰ ਧਮਾਨਾ। ਸਾਦਰ ਹਾਥ
ਬੰਦਿ ਬਿਤ ਬਾਨਾ । ਮਨ ਮਹਿ ਕੀਨਿ ਬੰਦਗੀ ਘਨੀ । ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਆਤੁ
ਰਤਾ ਸਨੀ^੮ ॥ ੫ ॥ ਨੀਮ੍ਹਿ ਹੋਇ ਧਰ^੯ ਸਿਰ ਧਰਿ ਦੀਨਾ । ਕੁਨਸਾ ਕੀਨਸਿ
ਤੀਨ^{੧੦} ਪ੍ਰਬੀਨਾ। ਉਤਫੁਲ ਲੋਚਨ^{੧੧} ਹੁਇਕਰਿ ਬੈਸਾ । ਜਨਮ ਰੰਕ ਪਾਰਸ
^੧ਬਾਰ ਬਾਰ । ^੨ਜੀਵਨਮਈ ਵਤ ਨੋਹ ਤੇ ਸੱਸ (ਸ਼ਿਲਾਕੇ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ)। ਅਪਣਾ ਜੀਵਨ
ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) । ^੩ਜਿਵੇਂ ਪਲਕਾਂ ਭਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ।
^੪ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਪਟਯਾਲਾ ਰਿਆਸਤ ਵਿਖੇ 'ਘੜਾਮ' ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ । ^੫ਇਹ ਗੁਮ
ਬਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਦੀ ਥਾਨੇਸਰ ਤਹਸੀਲ ਵਿਚ ਹੈ । ^੬ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੇਸ਼ਟ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ।
^੭ਕੂੜੇ। ^੮ਕ੍ਰੋਧੀ। ^੯ਦਿਤ ਕਰਮ ਤੇ ਭਯਾਨਕ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ^{੧੦}ਲੋਕੇ । ^{੧੧}ਪ੍ਰੇਮ
ਕਰਕੇ । ^{੧੨}ਦੀਨਤਾ ਸਹਿਤ। ^{੧੩}ਧਰਤੀ ਤੇ । ^{੧੪}ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਤਿੰਨ ਵਾਰ । [ਫਾ: ਕੋਰਨਿਸ਼=ਬੁਕ
ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰਨਾ] । ^{੧੫}ਭਾਵ ਨੇਤ੍ਰ ਖਿੜਾਕੇ [ਸੰਸ: ਉਤਫੁਲ=ਵਿਕਾਸ] । *ਨਾਮ ਨਾਲ
ਸਿੰਘ ਪਦ ਲਗਾਉਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ ਹੈ । ਦੇਵੀ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਨਾ ਕਹਿਣਾ ਇਕ
ਕਲਪਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ।

ਲਿਖ ਜੈਸਾ ॥ ੬॥ ਦੇਖਿ ਮੁਰੀਦ ਅਖਿਲ ਬਿਸਮਾਨੇ ।—ਕਹਾਂ ਕੀਨ ਇਹ
ਪੀਰ ਸਯਾਨੇ । ਇਤਿ ਦਿਸਿ ਕਿਸ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਜਥਾ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹਿੰਦੁਨਿ
ਕੋ ਭਾਯੋ ॥ ੭ ॥ ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸਿ ਕੋ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਫੇਰਿ । ਭਏ ਨੰਮਿ ਔਚਕ
ਕਸਾ ਹੇਰਿ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਛੈ ਪਨ ਭੀਖ । ‘ਪ੍ਰਥਮ ਨ ਤੁਮਰੀ । ਇਹ
ਬਿਧਿ ਦੀਖ’ ॥ ੮॥ ਉਠਹਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹਿੰਦੂ ਕਰ ਜੋਰਿ । ਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਸਕਲ
ਇਤ ਓਰਹਮ ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ । ਅਪਨਿ ਦੀਨ ਕੋ ਰਾਖਹਿ
ਭਾਇ ॥ ੯ ॥ ਆਪ ਹਮੇਸ਼ ਕਰਤਿ ਹੋ ਐਸੇ । ਅਬਿ ਕਿਸਕੋ ਪਿਖਿ
ਕੀਨਸਿ ਕੈਸੇ । ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ ਸੁਨਿਕੈ ਤਬਿ ਕਹਜੋ । ‘ਕਾਰਨ ਸੁਨੋ ਜਥਾ ਮੈਂ
ਲਹਜੋ ॥ ੧੦॥ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਕੋ ਖਾਂਦਦ’ ਆਵਾ । ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਿ ਧਾਰਿ ਬਿਦ-
ਤਾਵਾ । ਗਰਬਨਿਕੋ ਗਰਬਨਿਕੋ ਗੰਜਨ* । ਮਿਰਜਾਦਾ ਭੰਜਨ ਕੋਭੰਜਨ’
॥ ੧੧॥ ਤੇਜ ਤਿਲੋਕਨਿ ਮਹਿ ਬਿਸਤਾਰੇ । ਤੁਰਕਨਿ ਔਧੇ ਕਰਹਿ ਨਗਾਰੇ ।
ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਾਵੈ । ਸੱਤਜਨਾਮ ਕੋ ਜਾਪ ਜਪਾਵੈ ॥
੧੨॥ ਅਪਨੈ ਪੰਥ ਜਗਤ ਬਿਦਤਾਵਹਿ । ਇਕ ਮਤਿ ਕਰਤਿ ਤੀਨ ਦਿਖ-
ਰਾਵਹਿ । ਨਿਸਾ ਆਜ ਕੀ ਜਨਮੇ ਬਾਲਕ । ਤਰੁਨ ਤਰਨਿ ਸਮ ਤਮ
ਰਿਪੁ ਘਾਲਿਕ’ ॥ ੧੩॥ ਭਈ ਪ੍ਰਾਤ ਮੁਝ ਸਧਿ ਮਨ ਭਈ । ਕਰੀ ਬੰਦਗੀ
ਮੈਂ ਸੁਖ ਮਈ । ਪੁਰਿ ਪਟਲਾ ਪੁਰਖ ਦਿਸਿ ਬਿਸੈ’ । ਮੈਂ ਅਬਿ ਜਾਉ ਦਰਸਹੈ
ਤਿਸੈ ॥ ੧੪॥ ਬਿਨੈ ਠਾਨਿ ਬਖਸ਼ਾਵਨਿ ਕਰਿਹੈ । ਅਪਨਿ ਇਸ਼ਟ† ਬਿਰਤਾ
ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ’ ॥ ਦਰਸਨ ਕਰੇ ਪਾਕ ਅਤਿ ਹੋਵੈ । ਗੁਨਹਿ ਅਨਿਕ ਮਨ

‘ਜਿਵੇ’ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ । ‘ਪਿੱਠ ਵੇਰ ਕੇ’ ਇਹ ਬਿਧ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਦੇਖੀ । ‘ਮਾਲਿਕ’ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ । ‘ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਲਈ’ । ‘ਮਿਰਜਾਦਾ
ਭੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਵਾਸਤੇ’ । ‘ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਨਗਾਰੇ ਮੁਧੇ ਕਰੇਗਾ’ । ‘(ਨੌਰੋਗ) ਇਕ
ਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਇਹ) ਤਿੰਨ ਦਿਖਾਲਨਗੇ’ । ‘ਜੁਆਨ ਸੂਰਜ ਸਮ ਭਾਵ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜ
ਵਾਙੂ ਹਨੇਰਾ ਰੂਪ ਵੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ’ । ‘ਵਿੱਚ ਹੈ’ । ‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ
ਠਹਿਰਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਵਾਂਗਾ’ ।

*ਪਾ:—ਗਰਬਨਿ ਕੋ ਗੋਲਨ ਕੋ ਗੰਜਨ=ਗੱਬਰਾਂ ਦੇ ਟੋਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ।
[ਅ:, ਕਬੀਰ, ਬਹੁ ਬਚਨ ਕੁਬਾਰ । ਕੁਬਰਾ=ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਗੱਬਰ] ।

†ਪਾ:—ਸੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਬਿ ਆਏ । ਤਿਸਹਿ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ।

‡ਪਾ:—ਦਿਸ਼ਟਿ ।

ਤਨ ਤੇ ਖੋਵੈ ॥ ੧੫ ॥ ਬਿੰਦ ਮੁਰੀਦਨਿ ਸੋ ਇਮ ਕਹਨੈ । ਭਯੋ ~~ਭਯੋ~~
 ਮਾਰਗ ਬਡ ਲਹਜੋ।ਦੋਇ ਮੁਰੀਦ ਮੁਰਾਦ ਧਰੰਤੋ ॥ ਲਿਖੇ ਸੰਗ ਪ੍ਰਿਯ ਸੇਵ
 ਕਰੇਤੋ ॥ ੧੬ ॥ ਅਪਰ ਸਭਿਨਿ ਆਸਾਸਨ ਕਰਿਕੈ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ
 ਭਟਿ ਆਇ ॥ ਉਚਰਿਕੈ।ਆਸਾ ॥ ਹਾਥ ਗਹੇ ਚਲਿ ਪਰਜੈ।ਸਿਫਤ ਖਦਾਇ
 ਰੰਗ ਉਰ ਭਰਜੈ ॥ ੧੭ ॥ ਲਈ ਕੁਰਾਨ ਮੁਸੱਲਾ ਧਾਰੇ । ਦੈ ਮੁਰੀਦ ਸੋ
 ਚਲੇ ਪਿਛਾਰੇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨੇ ਮਗ ਜਾਹਿ । ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮਹਿ,ਦਿਵਸ
 ਚਲਾਹਿ ॥੧੮॥ ਗਾਮ ਨਗਰ ਉਪਬਨ ਬਨ ਹੋਰਿ । ਤਰਿ ਸਲਿਤਾ ਜਲ
 ਚਲਤਾ ਹੋਰਿ । ਦਿੱਲੀ ਆਇ ਉਲੰਘਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ । ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਦੇਸ
 ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਪੁਰਿ ਪਟਣੇ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ ਪਾਸ । ਜਿਤ ਕਿਤ ਸੋਭਾ ਰਹੀ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼।ਬਾਗਨਿ ਮਹਿ ਬਿਬਰੀ ਹਰਿਆਈ।ਦੇਖਨੀਯ ॥ਤਰੁਵਰੁ ਸਮੁਦਾਈ
 ॥੨੦॥ ਸਦਲ ਸਫੁਲ ਸਫਲ ਤਰੁ ਕੀਰਣ ॥ ਪੁਸ਼ਪਤਿ ਲਤਾ, ਸੁਭਤਿ
 ਬਿਸਤੀਰਣ । ਨਾਲਕੋਰ ਕਦਲੀਨ ॥ ਬਗੀਚੇ । ਮਨਹੁ ਕਾਮ ॥ ਮਾਲੀ
 ਬਨਿ ਸੀਚੇ ॥ ੨੧ ॥ ਰਾਇਬੋਲ ॥ ਚੰਬੋਲੀ ਚਾਰ । ਚੰਖਕ ਨੀਪ ॥ ਸੁਭਤਿ
 ਗੁਲਜ਼ਾਰ । ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਤਰੁ ਅਵਿਲੋਕੇ । ਜਿਨ ਮਹਿ ਬਿਚਰਤਿ ਹੋਤਿ
 ਅਸੋਕੇ ॥ ੨੨ ॥ ਆਨੰਦ ਹੋਤਿ ਬਰਜੇ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ । ਰਿਦੇ ਲਾਲਸਾ
 ਦਰਸਨ ਜਾਂਹੀ । ਬਹੁਤ ਬੀਬਕਾ ਘਰ ਸਮੁਦਾਏ । ਦੇਖਤਿ ਨਗਰ ਜਾਤਿ
 ਅਗਵਾਏ ॥੨੩॥ ਨਰ ਨਾਰਿਨ ਕੇ ਬਿੰਦ ॥ ਨਿਹਾਰੇ । ਬਿਚਰਤਿ ਆਨੰਦ
 ਧਰਿ ਧਨਿ ਭਾਰੇ ॥ ਕ੍ਰਮ ਕਰਿ ਸਕਲ ਉਲੰਘਤਿ ਆਏ।ਜਿਸੀ ਠੋਰ ਗੁਰੁ
 ਪੋਰ ਸੁਹਾਏ ॥ ੨੪ ॥ ਜਹਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਭੀਰ ਘਨੇਰੀ । ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ
 ਲਹਹਿ ਬਡੇਰੀ । ਤਿਹ ਮੰਗਤਿ ਮਹਿ ਹੁਇ ਇਕ ਪਾਸੇ । ਬੈਠੇ ਪਿਖਹਿ
 ਬਿਲਾਸ ਹੁਲਾਸੇ ॥੨੫॥ ਸਮਾ ਪਾਇ ਲਖਿਕੈ ਅਵਿਕਾਸ਼।ਠਾਂਢੇ ਭਯੋ ਭੀਖ
 ਸਭਿ ਪਾਸ । ਆਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬਿਸਾਲ ਜਿ ਬੈਸੇ । ਜੋਰੇ ਹਾਥ ਕਹਤਿ ਭਾ
 ਐਸੇ ॥ ੨੬ ॥ ਜੋ ਜਨਮਜੋ ਅਬਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ । ਦੇਨਿ ਜਗਤ ਸਿੱਖਨਿ
 ਅਹਿਲਾਦਾ । ਤਿਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਹਮ ਚਾਹੁ । ਜਿਸ ਹਿਤ ਗਮਨੇ ਬਹੁ

१ਭਾਵ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ [ਅਃ, ਮੁਰਾਦ=ਮਕਸਦ, ਸ਼ਰਧਾ] । २ਧੀਰਜ ਦੇਕੇ । ३ਮੁੜ ਆਵਾਂਗੇ ।

४ਸੋਟਾ [ਅਃ, ਅਸੁ] । ५ਦੇਖਣੇ ਯੋਗ । ६ਖਿਲਰ ਰਹੇ ਹਨ । ७(ਢੁੱਲਾਂ ਨਾਲ) ਖਿੜੀਆਂ

੮ਈਆਂ । ੯ਨਾਲੀਏਰ ਤੇ ਕੇਲਿਆਂ ਦੇ । ੧੦ਕਾਮਦੇਵ ਮਾਲੀ ਨੇ । ੧੧ਰਵੇਲ । ੧੨ਕਦੰਬ ਬ੍ਰਿਛ ।

੧੩ਫਿਰਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ੧੪ਸਮੂਹ, ਟੋਲੇ । ੧੫ਭਾਰੇ ਘਨੀ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ।

ਦਿਨ ਰਾਹੂ ॥ ੨੭ ॥ ਅਬਿ ਦਰਸਨ ਕਰਿਵਾਵਹੁ ਮੋਹਿ। ਸਫਲ ਆਇਬ
 ਮਗ ਕੋ ਹੋਹਿ। ਅਪਰ ਨ ਕਾਰਜ ਕੋਇ ਹਮਾਰਾ। ਆਏ ਲਖਨੋ ਗੁਰੂ
 ਦਰਬਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨੋ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। ‘ਭਲਾ ਭਯੋ ਤੁਮ
 ਟਿਕਹੁ ਸਥਾਨਾ’। ਅੰਤਰ ਜਾਇ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸੁਨਾਵਾ। ‘ਸਈਯਦ ਏਕ ਪੀਰ
 ਚਲਿ ਆਵਾ ॥ ੨੯ ॥ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੋ ਚਹਿ ਦੇਖਾ। ਰਿਦੈ ਲਾਲਸਾ ਕਰਤਿ
 ਬਿਸ਼ੇਖਾ’। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੁਤਿ ਸੇਵਕ ਔਰ। ਬੈਠੇ ਸੁਨਤਿ ਭਏ ਤਿਸ
 ਠੌਰ ॥ ੩੦ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਮਨ ਸੰਸੈ ਤਬਿ ਹੋਵਾ। ‘ਤੁਰਕ ਦਿਲੋਸ ਦੁਰਾਸੀ
 ਜੋਵਾ’। ਸੁਧਿ ਤਿਸ ਹੋਹਿ ਹਕਾਰਹਿ ਤੀਕਕੋ ਜਾਨੈ ਕਜੋ ਆਵਾ ਪੀਰ ॥ ੩੧ ॥
 ਘਰ ਹਮਰੇ ਸੋ ਕਰਤਾ ਬਾਦ। ਬਾਦੀ ਨੌਰੰਗ ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਮਾਦਿ’। ਸਾਹਿਬ
 ਨਹੀਂ ਨਿਕਟਿ ਇਸ ਕਾਲ। ਜੋ ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਤੇ ਲੇਤਿ ਸੰਭਾਲ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬੈਸ ਜਿਨ ਬੋਰੀ। ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ ਨਿਜ ਦਿਸਿ ਓਰੀ। ਤਿਨਹੁ
 ਦਰਸ ਨਹਿ ਦੀਨਸਿ ਲੀਨਸਿ। ਤਨਿ ਤਜਿ ਦੀਨ ਕੰਤੂਹਲ^੧ ਕੀਨਸਿ
 ॥ ੩੩ ॥ ਰਾਜ ਓਜ ਤੇ ਮਦ ਮਸਤਾਨੈ। ਕਰਹਿ ਅਕਰਨ ਹੋਨਿ ਕਹੁ ਹਾਨੈ^੨।
 ਯਾਂ ਤੇ ਇਨ ਕਹੁ ਟਾਰਨਿ ਬਨੈ। ਮਧੁਰ ਗਿਰਾ ਕਹਿ ਰਸ ਕੇ ਸਨੈ^੩ ॥ ੩੪ ॥
 ਏਵ ਮਤੋ ਕਰਿ ਓਠਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ^੪। ਆਯੋ ਵਹਿਰ ਮਿਲਨੋ ਤਿਸ ਨਾਲ।
 ‘ਸੁਨਹੁ ਪੀਰ ਜੀ। ਆਪ ਮਹਾਨੋ। ਰਹਿਤ ਕਹਿਤ ਕੇ ਸਹਤ ਸਿਆਨੋ ॥ ੩੫ ॥
 ਬਿਤੇ ਨ ਤੀਨ ਮਹੀਨੇ ਚੀਨਸਿ। ਅਜਹੁ ਨ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਨੋ ਕੀਨਸਿ।
 ਬਾਲਿਕ ਰੂਪ ਮ੍ਰਿਦੂਲ ਸਭਿ ਅੰਗ। ਬਾਧੂ ਬੋਗ ਬਹੈ ਹਿਮ ਸੰਗ’ ॥ ੩੬ ॥
 ਵਹਿਰ ਨ ਆਵਹਿ ਕਾਰਨ ਏਤੇ। ਅਲਪ ਆਰਥਲਾ ਅੰਤਰ ਸੇ ਤੋ^੫।
 ਮਿਹਿਰਬਾਨਗੀ ਕਰਿ ਕੈ ਫੇਰ। ਆਵਹੁਗੇ ਹੁਇ ਲਾਭ ਬਡੇਰ ॥ ੩੭ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤਬਿ ਲਗਿ ਆਵਹਿ। ਤਿਨਕਹੁ ਦਰਸਹੁ ਅਭਿਮਤਿ ਪਾਵਹਿ^੬।
 ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਨ ਬੋਲਾ। ‘ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਅਵਤਰਨੋ ਅਡੋਲਾ ॥ ੩੮ ॥
 ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਹੁ ਦੋਸ਼ਕ ਦੁਖ ਕੋ। ਪ੍ਰਿਯ ਸੇਵਕ ਲਹਿ ਕੈਵਲ ਸੁਖ ਕੋ।
 ਤੁਮ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤਮਹਿ ਕਿਮ ਕਇਉ। ਚਿੰਤ ਨਿਸਾਕੋ ਸੂਰਜ ਭਇਉ ॥ ੩੯ ॥
 ਓਰ ਮਹਿ ਭਰਮ ਕਰਹੁ ਨਹਿ ਕੈਸੇ। ਭਰਮ ਤਪਤ ਕੋ ਨਿਸਪਤਿ ਜੈਸੇ^੭।
^੧ਦਿੱਲੀਪਤ ਬੋਟੀ ਆਸਾ ਵਾਲਾ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ^੨ਅਗਜ਼ਾਨੀ। ^੩ਗੁਰੂ ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।
^੪ਕੋਤਕ। ^੫(ਆਪਣੇ) ਨਾਸ ਹੋਣ ਲਈ। ^੬ਮਾਮਾਂ ਜੀ। ^੭ਬਰਫਾਨੀ ਹਵਾ ਤਿੱਖੀ ਵਗ ਰਹੀ
 ਹੈ। ^੮ਅੰਦਰ ਸੇ ਉਹ (ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ)। (ਅ) ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ^੯ਭਰਮ
 ਵਧੀ ਤੱਪਸ਼ ਨੂੰ ਚੰਦ ਸਮਾਨ (ਸੀਤਲ) ਹਨ।

ਤ੍ਰਾਸ ਤਜਹੁ, ਨਹਿ ਰੰਚਕ ਕੀਜੈ । ਤ੍ਰਾਸ ਤਿਮਰ ਕੋ ਦੀਪ ਜਨੀਜੈ ॥੪੦॥
 ਸਭਿ ਆਲਮ ਕੋ ਖਾਂਦਹ ਹੋਵਾ। ਭੇ ਅਵਤਾਰ ਧਰਮ ਹਿਤ ਜੋਵਾ । ਦਰਸਨ
 ਲੋਹਿ ਇਹਾਂ ਹਮ ਬੈਸੇ । ਘਟ ਘਟ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰੇਰਹਿ ਜੈਸੇ ॥੪੧॥ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਯੋ
 ਅੰਡਰ ਬਹੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ । ਕਰਯੋ ਜਨਾਵਨਿ ਅਖਿਲ ਹਵਾਲੁ । ਰਹੇ
 ਟੋਰਿ ਨਹਿ ਟਰੇ, ਅਰੇ ਹੈ । ਸਾਹਸ ਪਕਰੇ ਪੋਰ ਬਿਰੇ ਹੈ ॥ ੪੨ ॥ ਬਿਨਾ
 ਬਿਲੋਕੇ ਲੋਚਨ ਆਗੇ। ਤਬਿ ਲੋ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਤਯਾਗੇ । ਜਾਨੀ ਜਾਇ
 ਨਹੀਂ ਗਤਿ ਮਨ ਕੀ । ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਖਿਯਤਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੁ ਤਨ ਕੀ ॥੪੩॥ ਦੇਸ਼
 ਪੰਜਾਬ ਦਿਸ਼ਾ ਕੇ ਜਨਿਯਤਿ । ਹੇਤੁ ਹਟਾਵਨਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਨਿਯਤਿ ।
 ਰਹੈ ਬੈਠਿ ਜਾਹਿ ਨ ਬਿਨ ਦੇਖੇ । ਹਠ ਗਾਵੇ ਜਿਨ ਰਿਦੇ ਬਿਸੇਖੇ ॥੪੪॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸਨਿ ਕੈ ਤਿਨ ਬਾਤ । ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਪਸਾਰੈ ਅਤਿ ਤਾਤ। 'ਕੈਸੇ
 ਵਹਿਰ ਕਰਵਿ ਮੈਂ ਬਾਲਿਕ। ਅਲਪ ਰੂਪ ਅੰਤਰ ਬਿਤ ਪਾਲਿਕ'* ॥੪੫॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰਿੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਚਤਰ-
 ਦਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੪ ॥ ੧੫. [ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਸੇ ਨਿਸਾ, ਕਹਿ ਰਹੇ ਬਹੁ ਖਾਨ ਪਾਨ ਨਹਿ ਕੀਨਿ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ
 ਬੈਸੈ ਸੁ ਬਲ ਦਾਰ ਅਗਾਰੇ ਤੀਨ^੧ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਸਿਮਰਤਿ ਰਿਦੇ
 ਨਾਮ ਗੁਰੁ ਕੋਰੇ । 'ਦੇਹੁ ਦਰਸ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੇ । ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਆਗਮਨ
 ਹਮਾਰਾ । ਪੂਰਹੁ ਮਨ ਭੋਕਲਪ ਦਿਦਾਰਾ' ॥ ੨ ॥ ਅਸਭਿ ਘਟ ਕੋ ਮਾਲਿਕ ਗਰ
 ਪੂਰਾ। ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਹਿ ਰਣ ਮਹਿ ਸੁਗਾ। ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਹੁਗੇ ਜਬਿਦਿਨ ਕੋਰੇ ।
 ਬਾਲਿਕ ਰੂਪ ਲੋਹਿ ਤਬਿਹੋਰੇ ॥੩॥ ਅਪਨਿ ਪ੍ਰਿਯਹਕੋ ਪੂਰਹੁ ਭਾਵਨਾ। ਪਰ-
 ਖਹੁ ਪਰਮ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਵਨਾ। ਘਟ ਘਟ ਕੀ ਤੁਮ ਜਾਨਣਹਾਰੇ। ਦਰਸਨ ਦੇਹੁ
 ਜਾਨਿ ਮਨ ਪਸਾਰੇ ॥੪॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਗੁਨ ਬਰਨਨ ਕਰਿਤੇ। ਭੀ ਭੁਨਸਾਰ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਿਹਰਿਤੇ^੨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸਾਰੇ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਇ
 ਸਮੀਪ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੫ ॥ ਤਸਬੀ ਹਾਥ ਫੇਰਿਬੋ ਕਰਿਹੀ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ
 ਸਿਮਰਤਿ ਓਰ ਹੀ । 'ਦਰਸਨ ਦਰਸੇ ਬਿਨਾ ਨ ਜਾਉਂ । ਬੈਠਯੋ ਇਤ ਹੀ

^੧ਭਰ ਰੂਪੀ ਹਠੇਰੇ ਨੂੰ । ^੨ਹਠ ਧਾਰਕੇ ਦਰਵੇਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ^੩ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਦੇਖੇ
 ਭਾਵ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ । ^੪ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵੇਖਕੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਪਰਖੀ ਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪ੍ਰੇਮੀ
 ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ^੫ਸੁਖਮ ਸਰੀਰ ਹੈ (ਇਸ ਲਈ) ਅੰਦਰੋਂ ਰੱਖਕੇ ਹੀ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ^੬ਭਾਵ
 ਇਕ ਪੀਰ ਤੇ ਦੋ ਮੁਰੀਦ । ^੭ਦਰਸਨ ਦਾ । ^੮ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ । ^੯ਵੇਖਿਆ ਚਾਨਣਾ ।

*ਪਾ:-ਅਲਖ ਰੂਪ ਅੰਤਰ ਹਿਤ ਪਾਲਕ । †ਪਾ:-ਦੂਰੇ ਆਗੂਹ ਕੀਨਿ । ‡ਪਾ:-ਪੂਰੇ। ਸੁਰੇ।

ਦਿਵਸ ਬਿਭਾਉ॥੬॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਦਨ ਮਹਾਨਾ । ਹਿੰਦੁਨਿ ਤੁਰਕਨਿ
 ਏਕ ਸਮਾਨਾ । ਪੱਖੜ ਪਾਤ ਜਿਨ ਕੇ ਕੁਛ ਨਾਹੀ । ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਰਤਿ ਹੈ
 ਉਰ ਮਾਂਹੀ॥੭॥ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਕੀ ਇਹ ਮਿਰਜਾਦਾਦਰੀ ਨਹੀਂ ਜਗ ਬਿਦਤੀ
 ਆਇ' । ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੁਤਿ ਸੇਵਕ ਸਾਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਢਿਗ ਸਕਲ
 ਉਚਾਰੇ ॥੮॥ 'ਇਹ ਤੋ ਪੀਰ ਮਹਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ । ਦਿਖੀਯਤਿ ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । ਦਰਸਨ ਬਿਨਾ ਚਾਹਿ ਨਹਿ ਕਾਹੀ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਭੀ ਕੀਨਸਿ
 ਨਾਹੀ॥੯॥ ਬੈਠੈ ਸਿਮਰਤਿ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇ । ਏਕ ਮੁਸੱਲਾ ਤਰੇ ਡਸਾਇ ।
 ਉਰ ਦਰਸਨ ਕੀ ਜਿਸ ਲਿਵ ਲਾਗੀ॥੧੦॥ ਭੁਖ ਪਸਾਸ ਕੀ ਬਾਧਾ ਭਾਗੀ॥੧੦॥
 ਉਠਹਿ ਨਹੀਂ ਬਿਨ ਦਰਸਨ ਕੀਏ । ਬੈਠਿ ਰਹੈ ਉਰ ਸਾਹਸ' ਲੀਏ ।
 ਉਚਿਤ ਬਾਤ ਸੋ ਕਰਹੁ ਭਲੇਰੀ॥੧੧॥ ਪਸਚਾਤਾਪ ਨ ਹੁਇ ਜਿਸ ਢੇਰੀ'॥੧੧॥
 ਸੁਨਤਿ ਲਾਨਕੀ ਬੋਲੀ ਤਬੈ । 'ਰਿਵੈ ਬਿਚਾਰ ਕਰਹੁ ਤੁਮ ਸਬੈ । ਚਿਰ-
 ਕਾਲ ਕੇ ਚਾਹਤਿ ਰਹਿਤੋ॥੧੨॥ ਬਡੇ ਗੁਰਨਿ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਕਹਿਤੋ ॥੧੨॥ ਬਾਰ-
 ਬਾਰ ਹੁਇ ਨੀਮ੍ਰ ਅਗਾਰੀ । ਜਾਚਨਿ ਕਰਤਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੁਜ ਭਾਗੀ । ਇਨ
 ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਾਂਤਿ ਧਰਮਾਤਮ । ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਮਹਾਤਮ'॥੧੩॥
 ਇਸ ਮਨ ਹੋਇ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਵਤਿ । ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਧਰਾਵਤਿ ।
 ਜੇਕਰ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਤਿ ਰਹੇ । ਸਿਮਰਤਿ ਨਾਮ ਅਧਿਕ ਗੁਨ ਕਹੇ ॥ ੧੪ ॥
 ਕਰਨੈ ਪ੍ਰਸੀਦਨ ਪ੍ਰਭੂ ਅਕਾਲ । ਜਿਹ ਅਰਥਿਬੈ ਦੁਸਹਿ ਬਿਸਾਲ ।
 ਜਗਤ ਨਾਥ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੁ ਚਿਤਕੋ' । ਕਰਨੈ ਦਿਖਾਵਨਿ ਅਬਿਧਿਹ ਸੁਤ
 ਕੋ ॥ ੧੫ ॥ ਜਿਨ ਕੋ' ਉਰ ਅਭਿਲਾਖ ਬਿਸ਼ੇਖਾ । ਅਬਿ ਲੋ ਨਹੀਂ ਪੁੱਤ੍ਰ
 ਮਖ ਦੇਖਾ । ਸੋ ਕੈਸੇ ਅਬਿ ਵਹਿਰ ਲਿਜਾਵਹੁ । ਪਰ ਮਤਿ ਰਿਪੁ ਭੋ ਨਰ'
 ਦਿਖਰਾਵਹੁ ॥ ੧੬ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਰਮ ਪ੍ਰਿਥ ਸੋਰੇ ਦਿਨਕੋ' । ਕਿਮ ਉਭਸਾਹ
 ਕਰੈ ਮੈਂ ਬਨ ਕੋ । ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਬੋਛਾ ਕਰਨੀ । ਲਘੁ ਬਾਲਿਕ ਕੀ
 ਸਭਿਹਿਨਿ ਬਰਨੀ ॥ ੧੭ ॥ ਨਰ ਪਰਦੇਸੀ ਕੇ ਦਿਖਰਾਵਨਿ । ਭੀਠ'
 ਆਇ ਅਵਗੁਨ ਪਰਛਾਵਨਿ' । ਇੰਤਜਾਇਕ ਉਰ ਸਮਝਹੁ ਸ਼ੁਰੇ ।

'ਹਠ ਧਾਰਕੇ । 'ਜਿਸ ਦੇ (ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ) ਫਿਰ ਪਹੁਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ । 'ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
 ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ । 'ਵਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਿੱਤੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ । 'ਭਾਵ ਨਾਵੇਂ
 ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ । 'ਪਰਾਏ ਮਤਿ ਦੇ ਵੇਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ । 'ਭਾਵ ਨਿਆਣਾ ਹੈ । 'ਨਜ਼ਰ ਲਗਾਈ ।
 'ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈ ਜਾਣਾ ।

ਤਿਨਹਿ ਉਠਾਵਹੁ ਬਿਨੈਉਚਾਰੇ॥੧੮॥ ਗੁਰਘਰ ਤੇ ਦਿਹੁ ਰੁਚਿਰ ਅਹਾਰ।
 ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸ਼ਟਾਨ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਅਪਰ ਚਾਹਿ ਕੁਛ ਜਾਚਨਿ ਕੇਰੀ।
 ਬਸਤੁ ਦਰਬ ਦੀਜਹਿ ਬਿਨ ਦੇਰੀ॥ ੧੯॥ ਬਾਲਿਕ ਵਹਿਰ ਦਰਸ ਤੇ
 ਬਿਨਾ। ਦੇਹੁ ਤਿਨਹੁ ਕਰਿ ਆਦਰ ਘਨਾ। ਬੇਸ ਭਲੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਵਿਸੇਸ਼।
 ਜਮੈਂ ਕਜੈਂ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਅਸੇਸ਼*॥ ੨੦॥ ਸੁਨਤਿ ਨਾਨਕੀ ਤੇ ਸਭਿ
 ਆਏ। ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ* ਕੋ ਮਿਲਿ ਸਮੁਝਾਏ। 'ਜਨਨੀ ਕੋ ਸੁਤ ਹੁਇ ਅਤਿ
 ਪਸਾਰੈ। ਅਰੁ ਬਾਲਿਕ ਬਧ ਆਪ ਬਿਚਾਰੈ॥ ੨੧॥ ਅਲਪ ਦਿਵਸ
 ਭੇ ਜਨਮ ਭਯੋ ਹੈ। ਅਜਹੁ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਨਿ ਨ ਕਿਯੋ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਘਰ
 ਤੇ ਭੋਜਨ ਸਭਿ ਲੀਜੈ। ਤ੍ਰਿਪਤਹੁ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੋ ਕੀਜੈ॥ ੨੨॥ ਅਸ-
 ਮੰਜਸ ਲਜਾਵਨਿ ਘਰ ਧਾਹਰ। ਤਿਨ* ਜਨਨੀ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਜਾਹਰ।
 ਬਹੁਰ ਆਇ ਦਰਸਹੁ ਦਰਸੰਨ। ਮਿਲਹੁ ਗੁਰਨਿ ਮਨ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ॥ ੨੩॥
 ਕਰਹੁ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਦਰ ਬਿਸਾਲਾ। ਸੁਭ ਦਰਵੇਸ਼ ਆਪ ਕੀ ਚਾਲਾ*।
 ਪਰਵਦਗਾਰ ਸਿਫਤ ਮਹਿ ਰੰਗੇ। ਛਿਤ ਸੀ ਛਮਾ* ਧਰਹੁ ਸਰਬੰਗੇ॥ ੨੪॥
 ਸਮਤਿ ਛੁਪਤਿ ਤੁਮ ਪੀਯੋ ਨ ਪਾਨੀ। ਇਕ ਰਸ ਰਹੇ ਮੋਨ ਕੋ ਠਾਨੀ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਅਗਾਰੀ। ਨਹਿ ਬੈਠਨਿ ਬਨਿਹੈ ਹਠ ਧਾਰੀ॥ ੨੫॥
 ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ ਪੁਨ ਬੋਲਾ। ਸੁਰਧਾ ਜਿਸਕੇ ਰਿਦੇ ਅਡੋਲਾ। 'ਪਟਲੈ
 ਨਗਰ ਬਿਖੇ ਜਬਿ ਬਰਜੈ। ਸਿਰ ਨਿਵਾਇ ਮੈਂ ਪੁਨ ਕੋ ਕਰਜੈ॥ ੨੬॥
 ਦਰਸੈ ਬਰਖੁਰਦਾਰਹਿ ਆਇ*। ਪੁਨ ਖਾਵੈ ਪੀਵੈ ਸਾਲਾਇ*। ਕੇਸ
 ਸੈਂਕਰੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ। ਜਨਮ ਜਾਨਿ ਮਨ ਹਮ ਹਰਖਾਏ॥ ੨੭॥
 ਲੇਨਿ ਦੇਨਿ ਕੋ ਅਪਰ ਨ ਕਾਜ। ਦਰਸਨ ਏਕ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ। ਹਮ
 ਫਕੀਰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹਮੇਸ਼। ਜਗ ਕਲੇਸ ਚਹਿ ਹਤਨਿ ਅਸ਼ੇਸ਼॥ ੨੮॥ ਜਿਮ
 ਜਾਨਹੁ ਤਿਮ ਦਰਸ ਕਰਾਵਹੁ। ਕਹਜੈ ਮਾਨਿ ਹਮ ਕੋ ਹਰਖਾਵਹੁ। ਨਾਹਿ
 ਤ ਪਰੇ ਰਹੈ ਦਰਬਾਰ। ਕਰਹਿ ਬੰਦਗੀ ਪਰਵਦਗਾਰ॥ ੨੯॥ ਹਮ ਫਕੀਰ
 ਸਦ ਸੰਕਟ ਸਹੈ। ਇਸ ਮਹਿ ਕੋਇ ਨ ਅਚਰਜ ਅਹੈ। ਦਿਖਰਾਵਹੁਗੇ
 *ਸਾਰੇ। (ਅ) ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। *ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। *ਰੀਤ। *ਧਰਤੀ ਵਰਗੀ ਖਿਮ। *ਪਹਿਲੇ ਸਾਹਿਬ-
 ਜਾਦੈ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਾਂਗਾ [ਫਾ., ਬਰਖੁਰਦਾਰ=ਜੀਵਨ ਦੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਵਾਲਾ।
 ਭਾਵ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਤੇ ਚਿਰੰਜੀਵ]। *ਸਹਤ ਅਹਿਲਾਦ। ਸੁਧ ਪਾਠ 'ਸਹਿਲਾਦ' ਹੋਣਾ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ
 ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਹੈ। *ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਦੀ ਥਾਂ ਸੋਚ ਭੀਖ
 ਭੀ ਪਾਠ ਕਈ ਵਾਰ ਆਯਾ ਹੈ।

†ਪਾ.: ਸਲਲਾਇ=ਜਲ ਆਦਿਕ।

ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਹੈਂ । ਨਾਂਹਿ ਤ ਸ਼ੈਠੇ ਹਮ ਦਰ ਪਰ ਹੈਂ ॥ ੩੦ ॥ ਪੂਰਨ
ਹੋਹਿ ਕਾਮਨਾ ਜਬੈ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿਹੈਂ ਮੁਖ ਤਬੈ । ਦਿਵ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹਮਰੇ
ਮਨ ਏਮੈ । ਦੇਹਿ ਦਰਸ ਲਖਿ ਕੈ ਮਨ ਪ੍ਰੇਮੈ ॥ ੩੧ ॥ ਸੇਵਕ ਜੁਤਿ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਨ
ਕ੍ਰਿਪਾਲੈ । ਪਰਖੈ ਸਾਹਸ ਅਚਲ ਬਿਸਾਲ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਕੇ ਢਿਗ ਆਇ ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿ ਗਾਥ ਜਨਾਇ ॥ ੩੨ ॥ 'ਹਠ ਫਕੀਰਨੇ ਕਰਨੈ ਬਡੇ ਗੋਠਿ ਠਹਿ
ਨਹੀਂ ਬਿਨ ਦਰਸਨ ਹੋਰੇ । ਕਰਹੁ ਆਪਨੇ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ । ਟਾਰੈਂ ਜਿਮਦਿਵ
ਸਾਹਸਧਾਰੀ' ॥ ੩੩ ॥ ਥਕਤਿ ਛੁਪਤਿ ਜਲ ਕੇ ਨਹਿ ਛੁਏ । ਦਰ ਪਰ ਬੈਠੇ
ਗਤਿ ਬਿਤਏ । ਅਬਿ ਜੁਗ ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਬਿਤ ਗਇਓ । ਤਉ ਅਛੋਭ
ਸਧੀਰਜ ਭਇਓ ॥ ੩੪ ॥ ਸਹਿਤ ਸਨੇਹ ਬਾਕ ਮੁਖ ਕਹੇ । ਦਰਸਨ ਸਤਿਗੁਰ
ਕੀ ਇਛ ਅਹੇ । ਇਹ ਅਵਤਾਰ ਰੂਪ ਬਿਦਤਾਏ । ਦਰਸਨ ਚਹਤਿ ਦੂਰ ਤੇ
ਆਏ' ॥ ੩੫ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਸੁਨਿ ਤਿਸ ਕਾਲ । ਕਹੈ ਬਾਕ 'ਸੁਨਿ ਭ੍ਰਾਤ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ ! ਅੰਤਰ ਪੌਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਡਸਾਵਹੁ । ਰੱਛਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਾਵਹੁ ॥
੩੬ ॥ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਸਭਿ ਹੀ ਹੁਇ ਤੀਰ । ਫਰਸ਼ ਕਰਾਵਹੁ ਸੁੰਦਰ ਚੀਰ ।
ਗਾਵਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਦਾਰ । ਅਪਨਿ ਰਬਾਬੀ ਲੋਹੁ ਕਾਰ' ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਨਤਿ
ਸਕਲ ਕਰਿਵਾਇਸਿ ਤਜਾਰੀ । ਕਰਨੈ ਮੇਲ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਸਾਰੀ । ਅਨਿਕ
ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਲੇ ਆਏ । 'ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਹਿ ਦਰਸਨ ਹਰਖਾਏ' ॥ ੩੮ ॥
ਰੰਗਦਾਰ ਬਗਲੀ ਪਟ ਝੀਨ । ਚਮਕਤਿ ਗੋਟਾ ਲਗਨੈ ਮਹੀਨ । ਅਨਿਕ
ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਹੁਤੀ ਸੁ ਤਜਾਰ । 'ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਅਰਪਹਿ ਤਿਸ ਬਾਰ' ॥ ੩੯ ॥
ਸੋ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਉਤਲਾਵਤਿ ਲਜਾਏ । ਹੁਤੇ ਕਿਨਹੁ ਭੂਖਨ ਘਰਿਵਾਏ ।
ਦਰਸਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਵਾਰੇ । ਪਹੁੰਚਤਿ ਭੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਸਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਪੰਚ-
ਦਸਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੧੫ ॥ ੧੬. [ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬੰਦਗੀ] ।
ਦੰਗਰਾ ॥ ਫਰਸ਼ ਗਲੀਚੇ ਗਿਲਮ ਕੋ ਰਚਨੈ ਰਚਿਰ ਇਕ ਸਾਰ । ਕੰਚਨ
ਖਰਿਤ^੧ ਪ੍ਰਯੋਕ ਕੇ ਆਸਤਰਨ^੨ ਜਿਸ ਚਾਰੁ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਮ੍ਰਿਦੁਲ
ਮਨੋਗ ਧਰੇ ਉਪਧਾਨ^੩ । ਸੇਜਬੰਦ ਸੁਠ ਜ਼ਰੀ ਮਹਾਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਢਿਗ
ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਦੁਹਿ ਹਾਥਨਿ ਪਰ ਲੇ ਬਰ ਬਾਲ ॥ ੨ ॥ ਮੰਦ ਮੰਦ^੪ ਕਰਿ

^੧ਐਉਂ ਹੈ । ^੨ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੇ । ^੩ਪੱਕੇ ਹਠ ਧਾਰੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਟਾਲੀਏ । ^੪ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਦਰਸਨ ਕਰਾਂਗੇ । ^੫ਜ਼ਬੇ ਹੋਏ । ^੬ਵਿਛਾਵਣੇ । ^੭ਸਿਰਹਣੇ । ^੮ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ।

ਅਦਬ ਘਨੇਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ ਲਜਾਇਵ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ^੧ ਹਾਥ
 ਗਹਿ ਆਗੇ। ਕਿਯੋ ਸੂਰਜ ਦਿਸਿ ਧੂਪ ਨ ਲਾਗੇ ॥ ੩ ॥ ਚਾਰੁ ਚਮਰ ਲੇ
 ਕਰਿ ਭਾ ਪਾਛੇ^੨। ਕਰਤਿ ਵੁਰਾਵਨਿ ਇਤ ਉਤ ਆਛੇ। ਗਾਵਨਿ ਲਗੇ
 ਸ਼ਬਦ ਸੁਖਕਾਰੀ। ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਰੁਚਿਰ ਮਝਾਰੀ ॥ ੪ ॥ ਬਜਹਿ ਰਬਾਬ
 ਮਿਦੰਗ ਉਦਾਰਾ। ਜਿਨ ਕੋ ਸ਼੍ਰਵਨ ਦੇਤਿ ਸੁਖ ਭਾਰਾ। ਪੁਰਿ ਪਟਣੇ ਕੀ
 ਸੰਗਤਿ ਆਈ। ਅਨਿਕ ਪਕਾਰ ਉਪਾਇਨ ਲਜਾਈ ॥ ੫ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ
 ਰਿਦੈ ਕਾਮਨਾ ਆਏ। ਦਰਸਨ ਕਰਤਿ ਪਾਇ ਮਨ ਭਾਏ^੩। ਹੋਨਿ ਲਗੀ
 ਅਰਦਾਸ ਅਗਾਰੀ। ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ ਅਰਪਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਬਹੁਰੇ ਸ਼ਾਹਿ
 ਭੀਖ ਬੁਲਵਾਇਵ। 'ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਦਰਸਹੁ ਸੁਖਦਾਇਵ'। ਹਰਖਤਿ ਉਰ
 ਉਠਿ ਅੰਤਰ ਹੋਵਾ। ਬਿਤ ਸਮੀਪ ਕਰਿ ਅਦਬ ਖਰੋਵਾ^੪ ॥ ੭ ॥ ਬੰਦਨ ਕਰਿ
 ਤਸਬੀ ਜਿਸ ਹਾਥ^੫। ਬੋਲਤਿ ਭਯੋ ਸਤੁਤਿ ਸੁਭ ਗਾਥ। 'ਪਾਕ ਬਿਪਾਕ'^੬
 ਰਹੀਮ, ਕਬੀਰ ! ਬਖਸ਼ਹੁ ਗੁਨਹ, ਪੀਰ ਕੇ ਪੀਰ ! ॥ ੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
 ਸ੍ਰੀ ਕਾਲੂ ਨੰਦਨ। ਸ੍ਰੀ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਚੰਦ ਸ ਬੰਦਨ^੭। ਸੁਜਸੁ ਬਿਲੰਦ
 ਅਨੰਦ ਮੁਕੰਦ। ਖਲਕ ਮੁਮਾਰਖ ਦਿਪਹੁ ਅਮੰਦ^੮ ॥ ੯ ॥ ਗਾਇ ਬੁਲਾਰ
 ਉਧਾਰਨਿ ਕਰਜੇ। ਦੋਲਤ ਖਾਂ ਕੋ ਦੁਖ ਪਰਹਰਜੇ। ਪੀਰ ਬੰਦ ਕੋਤਿਕ
 ਮੁਲਤਾਨ। ਸਭਿ ਕੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਦੀਨਿ ਦੁਖ ਹਾਨਿ ॥ ੧੦ ॥ ਅਪਰ ਹਿੰਦੁ
 ਤੁਰਕਨਿ ਕਜਾ ਗਿਨਤੀ। ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ। ਜੋ ਜੋ ਸ਼ਰਨ
 ਆਨਿ ਕਰਿ ਪਰਜੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਜਿਸਹਿ ਨਿਹਰਜੇ ॥ ੧੧ ॥ ਸੋ
 ਸੋ ਚਤੁਰਪਦਾਰਥ ਪਾਪਤ। ਲਗੀ ਰਿਦੇ ਲਿਵ ਸੱਤਜ ਸੁ ਜਾਪਤਿ^੯।
 ਦੁਲਭ ਤਿਨਹੁ ਕੋ ਕਛੁ ਨ ਰਹਜੇ। ਰਾਵਰਨੇ ਜਿਸਕੋ ਨਿਜ ਲਹਜੇ^{੧੦} ॥ ੧੨ ॥

^੧ਭਾਵ ਗੋਲ ਪੱਖ। ^੨ਪਿੱਛੇ ਹੋਇਆ। ^੩ਮਨ ਵਾਂਛਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ^੪ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ
 ਤਸਬੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਬੰਦਨ ਕੀਤੀ। ^੫ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ (ਫਾ:, ਪਾਕ=ਪਵਿਤ੍ਰ। ਸੰਸ:,
 ਵਿ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਫਾ:, ਪਾਕ=ਪਵਿਤ੍ਰ) (ਅ) ਪਾਕ:=ਪਵਿਤ੍ਰ। ਵਿਪਾਕ=ਕਰਮ ਫਲ,
 ਭਾਵ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜਾਂ ਫਲ ਤੋਂ ਪਾਕ ਹੋ। ਅਰਥਾਤ ਤੁਸੀਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸੁਫਲ ਆਏ
 ਹੋ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਤੁਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ। ^੬ਹੋ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਚੰਦ। ਆਪ ਬੰਦਨਾ
 ਯੋਗ ਹੋ। ^੭ਆਪ (ਚੰਦ ਵਾਙੂ) ਅਮੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੇ ਹੋ ਤੇ ਖਲਕਤ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।
^੮ਸੱਤਿਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਗੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ^੯ਆਪਣਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਆਪਣੇ ਜਿਸਨੂੰ।

*ਪਾ:-ਭੀਤਰ ਬਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ ਜੋਵਾ।

†ਪਾ:-ਬਿਬਾਕ=ਖੋਫ ਰਹਿਤ।

ਸੂਰਤ ਸੰਦਰ ਮੁਰਤਿ ਪਾਕ । ਤੁਮਰੇ ਦਰਸਨ ਨਹਿ ਜਮ ਬਾਕ^੧ । ਜਾਹਿਰ
ਜਗ ਮਹਿ ਜਬਰ ਜਹੂਰ^੨ । ਹਾਜ਼ਰ ਜਹਿ ਕਹਿ ਦਾਸ ਹਜ਼ੂਰ^੩ ॥ ੧੩ ॥
ਗਾਢਲ ਰੰਜ^੪ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ । ਇਹ ਕਦੀਮ^੫ ਤੁਮ ਕਰਤੈ ਕਾਜ।ਜਸ
ਚਿਤ ਚਹੈ ਕਰਹੁ ਤਸ ਮਾਲਿਕ । ਸਿਰਜਨਹਾਰ^੬ ਮਲਕ ਕੈ ਪਾਲਿਕ
॥੧੪॥ ਲਗਯੋ ਆਨਿ ਮੈਂ ਕਦਮ ਤੁਮਾਰੇ । ਬੂਝਹੁ ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਸਾਰੇ ।
ਅਪਨੇ ਪੰਥ ਵਿਖੇ ਮਮ ਟੁਕਰਾ^੭ ਜੇ ਰਾਖਹੁ ਤੁਮ, ਕਰਹੁ ਨ ਉਖਰਾ^੮ ॥੧੫॥
ਸਭਿ ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ ਰਖਹੁ ਨਿਰਾਲਾ । ਮੇ ਪਰ ਕਰਿ ਕੈ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ।
ਤੋ ਅਬਿ ਪਤਾ ਮੋਹਿ ਕੈ ਦੇਈਏ । ਮਮ ਉਰ ਅੰਤਰ ਕੀ ਲਖਿ ਲੇਈਏ^੯
॥ ੧੬ ॥ ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਕਹਿ ਕਰਿ ਇਕ ਘਟਿਕਾ^{੧੦} । ਮਿਤਕਾ ਕੀ ਲਘੁ
ਲਘੁ ਦੈ ਘਟਕਾ^{੧੧} । ਤਿਨ ਮਹਿ ਪਾਇ ਮਧੁਰ ਪਕਵਾਨ। ਸੇਤ ਬਸਤ ਮੁਖ
ਬੰਧਨ ਠਾਨਿ ॥ ੧੭ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮੁਰੀਦ ਨਿਕਟਿ ਮੰਗਵਾਈ । ਲੇ ਕਰਿ ਸੇ
ਨਿਜ ਹਾਥ ਉਚਾਈ^{੧੨} ਦੈ ਕਰ ਪਰ ਦੋਨਹੂੰ ਸੇ ਧਰਿਕੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੁਭ
ਸਿਫਤ ਉਚਰਿਕੈ ॥ ੧੮ ॥ ਹੇਤੁ ਪਰਖਿਥੈ ਹੈ ਕਰਿ ਆਗਾ । ਅਤਿ ਸਮੀਪ
ਹੈਬੇ ਕਹੁ ਲਾਗਾ । ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਰਾਜਤਿ ਮਾਤਲ ਅੰਕਾ^{੧੩} । ਸੰਦਰ ਦਰਸਨ
ਮਦਨ ਮਯੋਕਾ ॥੧੯॥ ਸ਼ਾਮ ਬਿੰਦੁ^{੧੪} ਜਨਨੀ ਸੁਭ ਲਾਇਵ । ਭੀਠ ਨ
ਲਗੈ^{੧੫} ਰਿਦਾ ਅਕੁਲਾਇਵ। ਮਨਹੂੰ ਸੁ ਲੱਛਨ ਚੰਦ^{੧੬} ਸੁਹਾਵਾ। ਦਾਸ ਚਕੋ-
ਰਨ ਗਨ ਹਰਖਾਵਾ ॥੨੦॥ ਬਿਕਸੈ ਮਨਹੂੰ ਅਲਪ^{੧੭} ਅਰਬਿੰਦ। ਬੈਠੈ
ਸੋਭਤਿ ਬਤਸ ਮਲਿੰਦ^{੧੮}। ਸੁਧਾ ਕੁੰਡ ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਮਨੈ । ਬਿਕਸਤਿ ਕਬਿ
ਕਬਿ ਬੀਚੀ ਸਨੈ^{੧੯} ॥ ੨੧ ॥ ਜਨੈ ਜਨੈ ਸਾਹ ਭੀਖ ਮੁਖ ਬੋਲਹਿ ।

^੧ਜਮਾਂ ਦਾ ਭਰ [ਫਾ:, ਬਾਕ] । (ਅ) ਜਮਾਂ ਦੀ ਬਾਕੀ [ਅ:, ਬਾਕੀ] । ^੨ਗਾਢਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ।
^੩ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਦਾਸ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ (ਜਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਆਪ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋ) । (ਅ) ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ
ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਹੋ । ^੪(ਰੱਬ ਤੋਂ) ਗਾਢਲਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਜਾ ਗਾਢਲਤਾ ਦੇ
ਨਾਸ਼ਕ । ^੫ਆਏਂ ਹੀ । ^੬ਟੁਕੜਾ, ਭਾਵ ਮੇਰਾ ਕੁਛਕੁ ਸਬੰਧ । (ਅ) ਭਾਗ, ਹਿੱਸਾ । ^੭(ਤੁਰਕਾਂ
ਦੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੀ ਜੜ ਕੱਟੀ ਜਾਣੀ ਹੈ) ਜੋ ਆਪ ਰਖ ਲਓਗੇ ਤਾਂ (ਮੇਰੀ ਜੜ) ਨਾ
ਉਖੜੇਗੀ । [ਦੇਖੋ ੧੪ ਅੰਸੁ ਦਾ ੧੨ ਅੰਕ] । ^੮ਘੜੀ ਭਰ । ^੯ਦੋ ਕੁੱਜੀਆਂ ।
^{੧੦}ਮਾਮੇ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ । ^{੧੧}ਕਾਲੀ ਬਿੰਦੀ । ^{੧੨}ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲਗੇ । ^{੧੩}ਚੰਦ ਵਿਚ ਚੰਨ ਸੁਹਾ
ਚਿਹਾ ਹੈ [ਚੰਦ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕਾਲਾ ਚੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਮਿਲਾਂਡਨ ਬੀ ਚੰਦ ਦਾ
ਇਕ ਨਾਮ ਹੈ] । ^{੧੪}ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ । ^{੧੫}ਭਉਰੇ ਦਾ ਬੱਚਾ (ਹੈ ਮਾਨੋਂ ਉਹ ਕਾਲਾ ਬਿੰਦੂ) । ^{੧੬}ਮੂੰਹ
ਮੰਡਲ ਮਾਨੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੁੰਡ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮੁਸਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਮਨੋਂ ਲਹਿਰ
ਉਠਦੀ ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਸਿਰਜਨ ਖਿਜ ।

ਪਿਖਤਿ ਹਸਤਿ ਤਰੈ ਤਰੈ ਤਨੁ ਭੋਲਹਿ। ਹਾਥਨਿ ਚਰਨ ਉਛਾਰਤਿ
 ਭਾਰਤਿ। ਕਵਿ ਜਿਨ ਪਰ ਉਤਪਲ ਦੁਤਿ ਵਾਰਤਿ॥੨੨॥ ਹਾਟਕ ਕਟਕ
 ਜਟੇ ਵਿਚ ਹੀਰੇ। ਲਾਗੀ ਅੰਗੂਰੀ ਲਗੈ ਜੋਜੀਰੇ*। ਜਟੀ ਮੰਦਰੀ ਸੁੰਦਰ
 ਸੰਘਿ। ਝਗੁਲੀ ਝੀਨ ਪੀਤ ਸੁਭ ਰੰਗ॥੨੩॥ ਲੋਚਨ ਪੁਤਰੀ ਇਤ ਉਤ
 ਵੇਰਤਿ। ਕਰਤਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਸੰਗਤਿ ਹੋਰਤਿ। ਅਯਤ* ਭਾਲ ਕੇਸ ਬਰ
 ਛੋਟੇ। ਸਿਰ ਪਰ ਬਸਤ੍ਰ ਦਮਕਤੇ ਗੋਟੇ॥੨੪॥ ਸੰਗਤਿ ਚਹੁਦਿਸਿ ਜੋਰਤਿ
 ਹਾਥ ਦਰਸਤਿ ਖਰੇ ਅਲਪ ਗੁਰਨਾਥ। ਸ਼ਾਹਿ ਭੀਖ ਘਟਕਾ ਜਥਿ ਦੋਨੈ।
 ਕਰੀ ਸਮੀਪ ਹੋਇ ਕਰਿ ਨਮੋ*॥੨੫॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਵੇਨਹੁ ਹਾਥ ਪਸਾਰੇ। ਘਟੀ
 ਸਪਰਸ਼ਨ ਕੇ ਤਿਸ ਬਾਰੇ। ਤਉ ਨ ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਇ ਤਹਾ ਲੈ। ਪਰੇ ਅੰਕ
 ਮਹਿ ਛੁਵੈ ਕਹਾ ਲੈ॥੨੬॥ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਜਾਨਿ। ਕਰੀ ਵਧਾਵਨ
 ਬਾਹੁ ਮਹਾਨ। ਦੋਨੋ ਦ੍ਰੈ ਘਟਕਾ ਪਰ ਲਾਇ। ਸੰਗਤਿ ਖਰੀ ਨ ਕਿਨਹੁ
 ਲਖਾਇ॥ ੨੭ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਇਕ ਕਰੀ ਨਿਹਾਰਨਿ। ਜਥਿ ਘਟਕਾ ਪਰ
 ਕਿਯ ਕਰ ਧਾਰਨਿ। ਭਾਰ ਬਿਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਮਨ ਕੋ। ਕਰੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਹਾਥ
 ਦੁਹਿਨਿ ਕੋ॥੨੮॥ ਅਪਨੀ ਕਰਮਾਤ ਕੇ ਸਾਥ। ਸਾਂਭਤਿ ਭਾ ਦਿਢ ਕਰਿ
 ਕੈ ਹਾਥ। ਪੁਨਹਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਅਧਿਕ ਦੁਖਾਯੋ। ਪੀਰ ਓਜ ਨਿਜ ਤੇ ਬਿਕਲਾਯੋ
 ॥ ੨੯ ॥ ਉਛਲਤਿ ਚਰਨ ਦਿਸ਼ਾ ਤਬਿ ਹੋਗ। ਕਹਿਤ ਭਯੋ ਮੈ ਹੋ ਇਨ
 ਚੋਰਾ। ਤਤਛਿਨ ਦੋਨਹੁ ਹਾਥ ਉਠਾਏ। ਬਿਨਾ ਭੀਖ ਨਹਿ ਕਿਨਹੁ ਲਖਾਏ
 ॥ ੩੦ ॥ ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਮਨ ਮੈ ਹੁਇ ਆਯੋ। ਦੁਸਕਰ ਤਪ ਕੈ ਢਲ
 ਜਨੁ ਪਾਯੋ। ਜਨਮ ਰੇਕ ਜਿਮ ਨਵ ਨਿਧਿ ਲੈਕੇ। ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਤਿਖ ਜਲ
 ਜਿਮ ਪੈਕੇ॥੩੧॥ ਭਈ ਭਾਵਨੀ ਪੂਰਨ ਸਾਰੀ। ਸੀਸ ਨੀਮਿ ਕਰ ਬੰਦਨ
 ਧਾਰੀ। ਘਟਕਾ ਦਈ ਮੁਰੀਦਨ ਹਾਥ। ਭਰਿ ਲੋਚਨ ਦਰਸਤਿ ਗੁਰ ਨਾਥ
 ॥੩੨॥ ਅਰਪਹਿ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ। ਦਾਸ। ਜੋਰਿ ਹਾਥ ਕਰਤੇ ਅਰਦਾਸ।
 ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਦਰਬ ਅਗਾਰੇ। ਧਰਹਿ ਆਨਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਸਾਰੇ॥੩੩॥
 ਕੋ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਕਰਿਵਾਇ। ਆਨ੍ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਬਰਤਾਇ। ਚਤਰ
 ਘਟੀ ਲਗਿ ਦਰਸਨ ਦੀਨਸਿ। ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਉਤਸਾਹ ਸੁ ਕੀਨਸਿ॥੩੪॥

*ਕਵਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। *ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ। *ਉਂਗਲਾਂ ਤਕ ਜੰਜੀਰੀਆਂ
 ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। *ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ। *ਝੋਲਾ। *ਛੋਟੇ ਸੂਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ। *ਗੋਦੀ।
 *ਜਿਵੇਂ ਤ੍ਰੇਹ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। *ਪਾ:—ਯੋਨੇ।

†ਪਾ:—ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਲਿਹਾਰੇ।

ਸਭਿ ਨੈ ਦਰਸਨ ਕਾਰਨ ਜਾਨਾ । ਬੈਠਿ ਪੀਰ ਹਠ ਕਿਯੈ ਮਹਾਨਾ । ਯਾਂਤੇ
 ਦਰਸਨ ਸਭਿ ਕੋ ਭਯੈ । ਅਲਪ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰੁ ਥਿਯੈ ॥੩੫॥ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ
 ਸੋਂ ਮਿਲਿ ਸਿਖ ਸਾਰੇ । 'ਪੀਰ ਪੀਰ ਜੀ' ਕਹਤਿ ਨਿਹਾਰੇ। ਸਭਿ ਕੋ ਦਰਸਨ
 ਤੁਮ ਕਰਿਵਾਇਵ । ਭਾ ਉਤਸਾਹ ਸਿੱਖ ਹਰਖਾਇਵ ॥੩੬॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੋ
 ਅੰਤਰ ਲੇ ਗਏ । ਪੁਨ ਸਿਖ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਦਨ ਸਿਧਏ । ਤਬਹਿ ਪੀਰ ਜੀ
 ਖਾਨਾ ਖਾਯੋ । ਪੁਰਵਿ ਕਾਮਨਾ ਤੇ ਹਰਖਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥ ਹੁਤੇ ਮੁਰੀਦ ਸੁ
 ਬੁਝਨਿ ਲਾਗੇ। 'ਘਟੀ ਜੁ ਲਈ ਪੀਰ ਜੀ ਆਗੇ। ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਕਹੁ ਅਰਪਨਿ
 ਕਰੇ। ਕਾਰਜ ਕੌਨ ਇਨਹੁ ਤੇ ਸਰੇ? ॥੩੮॥ ਜਿਮ ਲੇ ਗਏ ਤਥਾ ਲੇ ਆਏ।
 ਬਾਦੋ ਕ੍ਰਿਤਿ ਇਹ ਪਰਹਿ ਲਖਾਏ। ਇਹ ਹਮ ਕੋ ਕੁਛ ਪਰਹਿ ਨ ਚੀਨੇ ।
 ਕਰੋਂ ਧਰਿ ਹਾਥ ਅਗਾਰੀ ਕੀਨੇ? ॥੩੯॥ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਨੇ ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨਾ ।
 'ਇਹ ਅਵਤਰਿਓ ਪੁਰਖ ਮਹਾਨਾ । ਤੁਰਕਨਿ ਤੇਜ ਮਿਟਾਵਨਿ ਕਾਰਨ ।
 ਅਪਨਿ ਪੰਥ ਜਗ ਮਹਿ ਬਿਸਤਾਰਨਿ ॥ ੪੦ ॥ ਮੈਂ ਕੀਨਸਿ ਇਹ ਮਨ ਕੋ
 ਸਾਥ । ਧਰਹਿ ਜਿ ਵੈ ਪਰ ਦੋਨਹੁ ਹਾਥ । ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਰਹੈਂ ਜਗ ਦੋਊ ।
 ਉਪਜਹਿ ਪੰਥ ਰਾਜ ਲੇ ਸੋਊ ॥੪੧॥ ਜੇ ਇਕ ਪਰ ਨਿਜ ਹਾਥ ਧਰੀਤੇ । ਜਗ
 ਮਹਿ ਤੋ ਨਹਿ ਤੁਰਕ ਰਹੀਤੇ। ਇਸ ਪ੍ਰੀਛਾ ਕਰਿਬੇ ਹਿਤ ਆਯੋ। ਹੁਤੇ ਸੰਦੇਹ
 ਰਿਵੇ ਬਿਨਸਾਯੋ ॥ ੪੨ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ ਹਰਖਾਇ । ਹਟਿ ਮਗ
 ਗਮਨੈਂ ਪੁਰਿ ਨਿਕਸਾਇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਆਯੋ ਨਿਜ ਦੇਸ । ਸਿਮਰਤਿ
 ਰਿਵੇ ਮੁਦਾਇ ਹਮੇਸ਼ ॥ ੪੩ ॥ ਏਹਾ ॥—ਬਡੀ ਆਰਬਲ ਹੋਇ ਜਥਿ,
 ਬਿਹਸਹਿ ਬੋਲਹਿ ਬੈਨ। ਤਬ ਜਾਚੈਂ ਮੈਂ ਜਾਚਨਾ ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਪਿਖਿਨੈਨ—
 ॥੪੪॥ ਚੋਖਈ॥ ਮੁਰਤਿ ਮੁਦਿਤ ਉਦਤਿ ਜਨ ਇੰਦੂ। ਬੀਦਨੀਯ ਜਗ ਪਿਤਾ
 ਮਨਿੰਦੂ । ਅਤਿ ਉਦਾਰ ਅਤਿ ਯੋਧਾ ਗਾਢੇ । ਅਤਿ ਸੁਸ਼ੀਲ ਅਤਿਸੈ ਬਲ
 ਆਢੇ ॥ ੪੫ ॥ ਲਖਹਿ ਭਵਿੱਖਤ* ਚਲਿਤ ਉਦਾਰੇ । ਕਰਮ ਅਮਾਨੁਖ*
 ਰਣ ਬਿਸਤਾਰੇ । ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਭੀਖ ਬਹੋਰੀ।—ਪੁਨ ਦਰਸਨ ਦਰਸਹੁ
 ਇਸ ਠੌਰੀ*—॥ ੪੬ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਭੀਖ ਸ਼ਾਹ
 ਦਰਸਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਖੋਲਸਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੧੬ ॥

*ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਤੇ । *ਬਿਅਰਥ । *ਮੁਰਤੀ ਅਲੰਦ ਦਾਤੀ ਹੈ ਜਾਣੇ ਈਦਮਾਂ ਉਦੇ ਹੋਇਆ
 ਹੈ । *ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਵਤ । *ਬਲ ਦਾ ਆਸਰਾ । *ਭਵਿੱਖਤ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ।
 (ਅ) ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਵਿੱਖਤ (ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਉਦਾਰ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ । ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਕਰ
 ਸਕੇ ਭਾਵ ਈਸ਼ਵਰ ਸਮਾਨ ਮਹਾਨ ਉੱਚੇ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਕੰਮ । *ਆਪ ਫੇਰ ਲਖਨੌਰ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸੀ ।

੧੭. [ਬਾਲ ਕਉਤਕ] ।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਦਰਸ ਕੋ ਸੈਦ ਭੀਖ ਸੁਖ ਪਾਇ । ਦੇਸ
ਆਪਨੇ ਕੋ ਹਟੈ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨ ਮਨਾਇ ॥੧॥ ਸ੍ਰੇਯਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੁੰਦਰ
ਸੂਰਤ ਸੋਹਤਿ, ਮੂਰਤਿ ਮਾਧਰੀ ਪੂਰਤਿ ਸਾਰੀ^੧। ਰੇਖਮ ਡੋਰ ਬਧੀ ਪਲਨਾ^੨
ਸੈਰਾ ਦਾਸ ਬਲਾਵਤਿ ਐਚਿ ਅਗਾਰੀ । ਮੰਦਹਿ ਮੰਦ^੩ ਅਨੰਦ ਉਮੰਗਤਿ
ਅੰਗ ਉਤੀਗ ਕਰੈ^੪ ਦੁਤਿ ਭਾਰੀ । ਮਾਨਹੁ ਸੰਘਰ ਕੇ ਕਰਿਬੇ ਹਿਤ
ਸੂਰਤ ਹੈ ਉਤਸਾਹੁ ਬਿਥਾਰੀ^੫ ॥ ੨ ॥ ਦ੍ਰੋਪਦ ਸੁੰਦਰ ਜਸੋਂ ਅਰਬਿੰਦ ਸੁ
ਦਾਸਨਿ ਬਿੰਦ ਕੋ ਅਨੰਦ ਦਾਨੀ । ਕੋਮਲ ਲਾਲ ਅਕਾਰ ਲਘੁ ਅੰਗਾਰੀ
ਇਕਸਾਰ ਸੁਭੈਂ ਦੁਤਿ ਸਾਨੀ^੬ । ਚਿਕਵਨ ਚਾਰੁ ਸੁ ਰੰਗਿ ਸੁ ਗੋਲ ਦਿਪੈਂ
ਨਖ^੭, ਜਾਨ ਕਹੀ ਕਵਿ ਬਾਨੀ^੮ । ਵੂਲ ਬਧੂਪ ਕਿ^੯ ਉਪਰ^{੧੦} ਜਸੋਂ ਅਤਿ
ਉਜਲ ਹੀਰਨਿਪੰਗਤਿ ਠਾਨੀ^{੧੧} ॥ ੩ ॥ ਕੂਰਮ^{੧੨} ਪੀਠਮਨਿੰਦ ਦੁਉਪਦਬੀਚ
ਤੋ ਉਰਧ ਕੋਮਲ ਏਡੀ। ਕਿੰਚਤ ਆਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਗੁਲਫਾਨ ਕੋ^{੧੩} ਮਾਸਲਜਾਘ
ਸਜੈਂ ਕਦ ਜੈਡੀ^{੧੪} । ਉਪਰ ਕੋ ਉਛਰੀਤਿ ਸੁ ਨੁਪਰ ਯੋਂ ਰੁਣਕੀਤਿ ਭਏ
ਛਬਿ ਮੇਡੀ^{੧੫} । ਮਾਨਹੁ ਮਹਾਤਮਕੋ ਉਚਰੈਂ ਧਰਿ ਧਮਾਨ ਹਰੈਂ ਬਿਪਤਾ ਬਡ
ਕੇਡੀ^{੧੬} ॥ ੪ ॥ ਝੀਨ ਝਗਾ ਪਹਿਰੈਂ ਤਨ ਮੈਂ ਗਰ ਬਾਘਨਖਾ ਮਵਿ ਕੰਚਨ
ਤੇ^{੧੭}। ਕੰਧ ਉਤੀਗ ਬਿਲੰਦ ਭੁਜਾਨਿ ਬਿਰਾਜਤਿ ਹਾਟਕ ਕੰਕਨ^{੧੮} ਤੋ। ਚਾਰੁ
ਬਿਲੋਚਨ ਸਾਥ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭੂਪ ਕਰੇ ਜਿਨ ਰੰਕਨਿ ਤੋ । ਸੀਸ ਪੈ ਕੋਸ
ਸਚਿਕਵਨ^{੧੯} ਸ਼ਸਮ ਮੁਲਾਇਮ ਜੋ ਮਖੜੁਲਨ ਤੋ^{੨੦} ॥ ੫ ॥ ਸ਼ੀਗੁਜਰੀ ਬਡ
ਭਾਗ ਭਰੀ ਤਟ^{੨੧} ਬੈਠਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਨੰਦਨ ਕੋ । ਬੋਲਤਿ ਹੈ ਬਤਰਾਵਨ
ਕੋ^{੨੨} ਸੁਤ ਲਾਲਤਿ ਹੈ^{੨੩} ਅਭਿਨੰਦਨ ਕੋ^{੨੪}। ਮਾਤ ਦਿਸਾ ਪਿਖਿਕੈ ਮੁਸਕਾ-

^੧ਮਿਠਾਸ ਨਾਲ ਪੂਰਤ ਹੈ ਸਾਰੀ । ^੨ਪੰਘੂਤੋ । ^੩ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ । ^੪ਅੰਗ ਉੱਚੇ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੫ਜੁੱਧ
ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਤ ਉਤਸਾਹ ਜਣਾਂਵਦੇ ਹਨ । ^੬ਸ਼ੋਭਾ ਸਹਿਤ । ^੭ਚੀਕਣੇ ਸੁਹਣੇ
ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਤੇ ਗੋਲ ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ ਨਹੁੰ । ^੮ਜਾਣਕੇ ਕਵੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਕਹੀ ਹੈ ਭਾਵ
ਕਵੀ ਨੇ ਅਗਲੀ ਸਤਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੱਸਣੀ ਹੈ । ^੯ਗੁਲ ਦੁਪਹਿਰੀ ਦੇ ਵੁੱਲ ਉਤੇ
[ਸੰਸ਼, ਬੰਧੁਕ] । ^{੧੦}ਉਜਲ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਲਾਈ ਹੈ । ^{੧੧}ਕੱਛੂਕੁੰਮੇ ਦੀ । ^{੧੨}ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ
ਆਕਾਰ ਹੈ ਗਿੱਟਿਆਂ ਦਾ । ^{੧੩}ਮਸਲੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜੰਘਾਂ ਕਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ ਰਹੀਆਂ
ਹਨ । ^{੧੪}ਛਬਿ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ । ^{੧੫}ਵਡੀ ਕਿਡੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਬਿਪਦਾ । ^{੧੬}ਸ਼ੇਰ ਦੀਆਂ ਨਹੁੰਦਰਾਂ
ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਮੜੀਆਂ । ^{੧੭}ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ । ^{੧੮}ਚੀਕਣੇ । ^{੧੯}ਰੇਖਮ ਨਾਲੋਂ ਵੀ । ^{੨੦}ਪਾਸ । ^{੨੧}ਗੋਲਾਂ
ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ । ^{੨੨}ਲਡਾਂਵਦੀ ਹੈ । ^{੨੩}ਅਨੰਦ ਕਰਨੇ ਲਈ ।

*ਪਾਠ 'ਬੰਧੁਕ ਕਿ' ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸਚਰਜ ਨਹੀਂ ।

ਵਤਿ ਰਾਖਹਿ ਧਰਮ ਜੁ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ^੧। ਅੰਕ ਬਿਠਾਇ ਦੁਲਾਰਤਿ ਹੈ ਕਬਿ
ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਜਗਬੰਦਨ ਕੋ^੨॥੬॥ ਕੇਤਿਕ ਮਾਸ ਬਿਤੀਤ ਭਏ ਸੁਤ ਕੋ ਸੁਖ
ਦੇਖਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਜਰੀ^੩। ਗੋਬਿੰਦਨਾਮ ਸਮਾਨ ਸਰੂਪ^੪ ਤਿਨੋ ਪਿਖਿ ਜਸੋਂ ਜਸਧਾ
ਗੁਜਰੀ^੫। ਦੇਖ ਪ੍ਰਤੱਖਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹਾਂ ਤਿਨ ਸ਼ੱਤਨਿਕੇ ਸਿਰਕਮਾਗੁਜਰੀ^੬।
ਗੌਰਵਤਾ ਗਿਰ ਸੀ ਜਿਨ ਕੀ^੭ ਅਬਿ ਰੋਚਕ ਭੀ^੮ ਨ, ਸਭੀ ਗੁਜਰੀ^੯ ॥੭॥
ਮੋਦ ਉਦੈ ਬਿਤ ਗੋਦ ਮੈਂ ਬੈਠਤਿ ਫੇਰਪ੍ਰਯੋਕ ਪੈ ਬੈਠਨਿ ਲਾਗੇ। ਹਾਥਨਿਕੋ
ਧਰਿ ਕੈ ਬਲ ਪਾਇ^{੧੦} ਲਗੇ ਸਰਕਾਨ^{੧੧} ਕਛੂ ਕਬਿ ਆਗੇ। ਦੰਦ ਉਗੇ ਜੁਗ
ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਤਿ ਓਠਨਿ ਸਾਥ ਮਹਾਂਦੁਤਿ ਜਾਗੇ। ਮਾਨੋ ਪ੍ਰਵਾਲ ਕੇ ਸੰਪਟ ਮੈਂ
ਇਹ ਹੀਰਸਰੋਖ ਪਧੂਖ ਮੈਂ ਪਾਗੇ^{੧੨}॥੮॥ ਕਿਲਕੰਤਿ ਹਸੀਤਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹੈ,
ਚਲਿ ਰਿੰਕਣ ਅੰਕਣ ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਵੈ^{੧੩}। ਗੁਲਕਾਰਿ ਗੁਲਾਬ ਗਲੀਚਨ ਪੈ^{੧੪}
ਪਦ ਅੰਚਤਿ ਨੁਪਰ ਕੋ ਰੁਣਕਾਵੈ^{੧੫}। ਅਤਿ ਚੰਚਲਤਾ ਜੁਗ ਲੋਚਨਿ ਬੀਚ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਰਮੈ ਬਿਧਿਯੋਦਰਸਾਵੈ^{੧੬}:-। ਜਨੁ ਉਂਜਲ ਪਾਤ੍ਰ ਬਿਲੋਚਬਿਖੈ ਬਹੁ
ਨਿਰਮਲ ਰੰਗ ਪਰਮੋ ਝਲਕਾਵੈ॥੯॥ ਦਾਸ ਅਦਾਇਬ ਸਾਥ ਰਹੈ ਪਿਖਿ ਤੋਰ
ਅਜਾਇਬ ਸਾਹਿਬ ਕੇਰਾ। ਦੇਖਤਿ ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ ਜਿਸ ਕੀ ਦਿਸਿ ਜੋਰਤਿ ਹਾਥ
ਬਿਰੈਂ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। ਕੌਨ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਕਿਸੀ ਬਿਧਿ, ਹੈਂ ਅਨੁਸਾਰਿ ਜਬਾ
ਰੁਖ ਹੋਰਾ^{੧੭}। ਸੇਵਕ ਸੇਵਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰੈਂ ਗੁਰਦੇਵ ਅਭੇਵ^{੧੮} ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਚੇਰਾ
॥੧੦॥ ਕੇਸ ਅਸ਼ੋਸ਼ ਸਚਿਕਵਨ, ਮੇਚਕ, ਕੁੰਚਤ, ਕੋਮਲ ਸੁੰਦਰ ਸਾਰੇ^{੧੯}॥
ਗੰਦਨ ਕੀਨਿ ਸੁਧਾਰਿ ਭਲੇ ਮਖੜੁਲ^{੨੦}। ਮਿਲੇ ਜਨੁ ਪੰਨਗ ਬਾਰੇ^{੨੧}। ਕੰਚਨ
ਚਾਰੁ ਜਰਾਵ ਜਰਮੋ ਮੁਕਤਾਵਲ^{੨੨}। ਹੀਰੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ। ਸ਼ੋਭਤਿ ਹੈਂ ਸਿਰ-

^੧ਜੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਰੱਖਣਗੇ ਉਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਵਲ ਵੇਖਕੇ ਮੁਸਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ^੨ਬੰਦਨੀਯ ਜੀ ਨੂੰ। ^੩ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ। ^੪ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਤੇ ਸਰੂਪ ਬੀ ਸਮਾਨ ਹੈ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ)। ^੫ਭਾਵ ਇਧਰ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਜਰੀ ਹੈ ਉਧਰ ਜਸੋਧਾਂ ਦੀ ਗੁੱਜਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ^੬ਕੀ ਬੀਤੀ। ^੭ਪਹਾੜ ਵਰਗੀ ਭਾਤੀ ਗੌਰਵਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ। ^੮ਸਾਰੀ ਬੀਤ ਗਈ, ਭਾਵ ਹੁਣ ਬੋੜੀ ਬੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ^੯ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਬਲ। ^{੧੦}ਸਰਕਨੇ ਲੱਗੇ। ^{੧੧}ਮਾਨੋ ਗੁਲੀਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਹੀਰੇ ਹਨ। ^{੧੨}ਚਿਤ੍ਰਕੋ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਫਿਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ^{੧੩}ਗੁਲਾਬ ਫੁਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਲੀਚਿਆਂ ਤੇ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਹਨ। ^{੧੪}ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ^{੧੫}ਜਿਵੇਂ ਰੁਖ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ^{੧੬}ਅਤੰਤ। ^{੧੭}ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਬਹੁਤੇ ਚੀਕਣੇ, ਕਾਲੇ, ਕੁੰਡਲਾਂ ਵਾਲੇ, ਕੋਮਲ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹਨ। ^{੧੮}ਰੋਸ਼ਮ। ^{੧੯}ਮਾਨੋਂ ਸਰਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ। ^{੨੦}ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ।

ਫੁਲ ਮਨੋ ਰਵਿਕੀ ਰਸਮਾ ਪਰਵਾਰਿਤਿ ਤਾਰੇ ॥੧੧॥ ਕੰਧ ਉਤੀਰ ਬਿਲੰਦ
 ਭੁਜਾ ਵਿਢ ਕੰਕਨ ਕੰਚਨ ਕੇ ਖਚਿ ਹੀਰੇ । ਕਿੰਕਨਿ ਬਾਜਤਿ ਹੈ ਚਲਤੇ,
 ਉਤਲਾਵਤਿ ਰਿੰਕਣ ਹੈਂ ਕਬਿ ਧੀਰੇ ॥ ਬੈਠਤਿ ਹੈਂ ਸਭਿਕੀ ਵਿਸ਼ਿ ਹੋਰਤਿ
 ਪ੍ਰੇਸਤਿ ਦਾਸਨਿ ਕੇ ਹਿਤ ਛੀਰੇ ॥ ਸ਼ਾਰਤ ਸਾਥ ਬਤਾਵਤਿ ਹੈਂ ਕਰਿਵਾਵਤਿ
 ਸੈ ਬਿਧਿ ਆਪਨੇ ਤੀਰੇ ॥੧੨॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਬਡਭਾਗ ਭਰੀ ਨਿਜ ਪਾਨ
 ਤੇ ਖਾਨ ਰੁ ਪਾਨ ਕਰਾਵੈ । ਵੇਖਿ ਮਹਾਂ ਉਰਤਾ ਸੁਤ ਕੀ ਮੁਖਤੇਜ ਸੁਭਾਇਕ
 ਹੀ ਦਿਪਤਾਵੈ ।—ਹੋਇ ਬਡੇ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਪੂਤ ਸਪੂਤ ਜਥਾ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ
 ਭਾਵੈ ॥ ਭਾਂਤਿ ਅਨੋਕਨਿ ਕੀ ਰਛ ਠਾਨਤਿ ਜੋ ਜਗ ਰੱਛਕ ਨਿੱਤਰ
 ਕਹਾਵੈ—॥੧੩॥ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੈ ਨਿਤ ਛੇਮ ਚਹੈ ਸੁਤ, ਪਾਲਤਿ ਲਾਲਤਿ ਹੈ ਬਹੁ
 ਬਾਰੀ । ਹੈ ਗੁਨ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਧੋਵਤਿ ਆਪਨੇ ਲੈ ਕਰ ਬਾਰੀ ॥
 ਅੰਗ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇ ਬਿਧਾਨ ਸੇ ॥^{੧੦}ਸੁੰਘਤਿ ॥^{੧੧}ਭਾਲਜੈ ॥ ਆਨੰਦ ਬਾਰੀ ॥^{੧੨}
 ਅੰਬਰ ਕੇ ਪਹਿਰਾਇ ਬਿਭੂਖਨ ॥^{੧੩}ਲੋਨ ਸੁ ਰਾਈ ਲੈ ਉਪਰ ਬਾਰੀ ॥੧੪॥
 ਵਧਿ ਓਦਨ ਕੇ ਅਚਵਾਇ ਭਲੇ ਅਨਮੋਦਨ ॥^{੧੪}ਨੰਦਨ ਮਾਤ ਕਰੇ । ਬਹੁ
 ਚੰਚਲਤਾ ਜੁਤਿ ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਇਤੇ ਉਤ ਹੋਵਤਿ ਆਨਿ ਥਿਰੇ । ਕਿਲ-
 ਕੰਤਿ, ਹਸੰਤਿ, ਹਸਾਵਤਿ ਔਰਨਿ ਭਾਵਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਦੋਖ ਹਰੇ । ਸੁਭ ਸ਼ੋਭ
 ਧਰੇ ਪਰਧੀਕ ਚਰੇ, ਕਬਿ ਢੇਰ ਢਿਰੇ ਨਿਜ ਖੇਲ ਵਰੇ ॥੧੫॥ ਇਸ ਰੀਤਿ
 ਬਿਤੀਤ ਭਏ ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਪਾਇਨ ਮੈਂ ਤਬਿ ਜੋਰ ਭਰਜੈ । ਹੁਇ ਆਪ
 ਖਰੇ ਅਵਲੰਬ ਬਿਨਾਂ ਚਰਣਾਂਬਜ ਚਾਇ ਅਗਾਰੀ ਧਰਜੈ । ਇਮ ਜਾਨਿ
 ਤਿਖਾਨ ਇਨਾਮ ਕੇ ਹੋਤੁ ਗਡੀਰਣ ॥^{੧੬}ਸੁੰਦਰ ਏਕ ਘਰਜੈ । ਅਰਪਜੈ ਕਰਿ
 ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਸੋ ਤਤਕਾਲ ਕਲਜੈ ॥ ੧੬ ॥ ਹਾਥ ਗਡੀ-
 ਰਨ ਪੈ ਧਰਿ ਕੈ ਪਦ ਮੰਦ ਹੀ ਮੰਦ ਉਠਾਵਨਿ ਲਾਗੇ । ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ

^{੧੦}ਸੋਨੇ ਦੇ ਰੌਲ ਰੌਲ ਗਹਿਣੇ ਜੋ ਕੇਸ ਗੰਦਣ ਵਿਚ ਪਹਿਰੀ ਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ
 ਨਾਲ ਵੇਹੜੇ ਹੋਏ ਤਾਰੇ ਹਨ [ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਤਾਂ ਤਾਰੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੋ ਕੰਦਨ
 ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਜੋਹੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸੂਰਜ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਹਨ] । ^{੧੨}ਤੜਾਗੀ । ^{੧੩}ਛੇਤੀ ਨਾਲ
 ਰਿੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ ਹੌਲੀ ਧੀਰਜ ਨਾਲ । ^{੧੪}ਦੁੱਧ ਵਾਸਤੇ । ^{੧੫}ਆਪਣੇ ਪਾਸ । ^{੧੬}ਆਪਣੇ ਹੱਥ
 ਨਾਲ । ^{੧੭}ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । ^{੧੮}ਪਾਣੀ ਲੈਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ । ^{੧੯}ਬਿਧੀ ਨਾਲ । ^{੨੦}ਉਮਦੀ ਹੈ ।
^{੨੧}(ਜੋ ਮੱਥਾ ਕਿ) ਅਨੰਦ ਦੀ ਬਰੀਚੀ ਹੈ । ^{੨੨}ਕਪੜੇ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਾਉਂਦੀ ਹੈ । ^{੨੩}ਲੂਣ ਤੇ
 ਰਾਈ ਉਤੋਂ ਦੀ ਵਾਰਦੀ ਹੈ । ^{੨੪}ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਲਾਡ । ^{੨੫}ਚੱਕਰ ਲਾਂਵਦੇ ਹਨ ਆਪਣੀ
 ਖੇਲ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ । ^{੨੬}ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਟੁਰਨਾ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੱਡਾ ।

ਬਿਕਸਾਵਤਿ ਸੋਭਤਿ ਦੰਤ ਅਮੀ ਜਨੁ ਪਾਗੇ। ਚੇਚਲ ਚਾਰ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ
 ਚਿਤਵਤਿ ਚਹੁਦਿਸ਼ਿ^੧ ਰਾਗ ਬਿਰਾਗੇ^੨। ਬਾਲਿਕ ਬੈ ਬਪੁ ਕ੍ਰੀੜਤਿ ਹੈਂ ਇਮ
 ਅੰਛਲ ਮੈਂ ਬਿਹਰੈ^੩ ਚਲਿ ਆਗੇ ॥ ੧੭ ॥ ਕਥਿਤ ॥ ਕੋਮਲ ਸਰੀਰ ਪਗ
 ਚੀਕਨੇ ਰਚਿਰ ਨਖ ਗੋਲ ਹੈਂ ਅਕਾਰ ਇਕਸਾਰ ਸੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ। ਇੰਦਰਾ^੪ ਕੇ
 ਮੰਦਰ ਪੈ ਸੰਦਰ ਸਧਾਰ ਮਾਨੋ ਹੀਰਨ ਕੀ ਪੰਕਤੀ ਖਚੀ ਹੈ ਦੁਤਿਰਾਸਤੇ^੫।
 ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਰੂਪ ਲੱਛਮੀ ਸੁਲੱਛਨ ਕੋ ਬਾਸ ਨਿਤ^੬, ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਮਨ ਮਧੁ ਬਿੰਦ^੭
 ਜਹਾਂ ਬਾਸਤੇ। ਦੇਖ ਪਾਪ ਨਾਸਤੇ^੮, ਲੁਭਾਵਤਿ ਹੁਲਾਸਤੇ ਸੁ ਗਸ਼ਾਨ ਲੈਨਿ
 ਵਾਸਤੇ ਨ ਛੋਰੈਂ ਪਾਸ ਦਾਸਤੇ ॥ ੧੮ ॥ ਦੋਉ ਪਦ ਉਪਰ ਬਿਰਾਜੈਂ ਚਾਰ
 ਨੂਪਰ ਅਨੂਪ ਛਬਿ ਰੂਪ ਕੀ ਨਿਰੂਪਨਿ ਕਰੈ ਸ ਕੋਨ^੯। ਗਮਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰੈ
 ਕਟ ਛੁਦ੍ਰਘੀਟਕਾ^{੧੦} ਹੈ ਜਾਹਰ ਜਵਾਹਰ ਤੇ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗੈ ਜੋਨ^{੧੧}। ਝੀਨੈ
 ਗਰ ਪੀਰੈ ਚੀਰ^{੧੨} ਦੀਪਤਿ ਸ਼ਰੀਰ ਸੁਭ ਕੰਕਨ ਜਗਾਉ ਲਘੁ ਰਾਜਤਿ
 ਹੈਂ ਹਾਥ ਦੋਨ। ਆਇ ਭੋਨ ਤੋਨ ਸਮੈਂ ਕਾਮਨਾ ਕੋ ਮੋਨ ਕਰੇ ਨਮੋ ਐਨ
 ਠਾਨਤਿ ਹੀ ਗੋਨਤੇ ਹੈਂ ਪਾਪ ਤੋਨ^{੧੩} ॥ ੧੯ ॥ ਕੋਉ ਕੋਉ ਬਾਕ ਲਗੈ ਬੋਲਨ
 ਅਮੋਲ ਛਬਿ ਤੋਤਰੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰਿਯਾ ਮਾਧੁਰੀ ਰਸਾਲ ਕਰਿ^{੧੪}। ਬਨਕ
 ਧਨੀਨ ਕੀ ਅਨੇਕ ਆਇ ਭਾਰਜਾ ਦੁਲਾਰਤਿ ਹੈਂ ਆਰਜਾ^{੧੫} ਸਨੇਹ ਕੋ
 ਬਿਸਾਲ ਕਰਿ। ਜੈਸੀ ਧਾਰਿ ਕਾਮਨਾ ਕੋ ਆਈ ਗੁਰੂ ਧਾਮ ਬਿਖੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ
 ਬੁਲਾਵਤਿ ਹੈਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਖਸਾਲ ਕਰਿ। ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਉਤਾਲ ਕਰਿ ਬੋਲਤਿ
 ਨਿਹਾਲ ਕਰਿ, ਕਾਹੂੰ ਦੇਹਿ ਟਾਲ ਕਰਿ ਈਤ ਉਤ ਚਾਲ ਕਰਿ ॥ ੨੦ ॥
 ਬਚਨ ਅਮੋਘ^{੧੬} ਜਸੈਂ ਸਰੋਘ^{੧੭} ਰਾਮ ਚੰਦ ਹਾਥ ਤਜੇ^{੧੮}, ਬਹਮ ਅਸਤੁ ਕੋ
^੧ਚੁਫੇਰੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ^੨ਭਾਵ ਸੁਤੇ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਜਗਤਾਰਕ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। (ਅ, ਪਿਆਰ
 ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ^੩ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ^੪ਲੱਛਮੀ [ਸ੍ਰੀਸ਼੍ਰੀ, ਇੰਦਿਰਾ]। ^੫ਬਹੁਤੀ ਸ਼ੋਭਾ
 ਵਾਲੀ। ^੬ਸ਼ੋਭਾ ਰੂਪੀ ਲੱਛਮੀ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਲੱਛਣਾਂ ਦਾ ਵਾਸ ਹੈ। ^੭ਭੋਰਿਆਂ ਦੇ
 ਸਮੂਹ। ^੮ਦੇਖਿਆਂ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ^੯ਕੋਠ ਵਰਣਨ ਕਰੇ। ^{੧੦}ਤੜਾਗੀ। ^{੧੧}ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
^{੧੨}ਪੀਲਾ ਤੇ ਬਰੀਕ ਹੈ ਗਲ ਕਪੜਾ। ^{੧੩}ਤਿਸ ਵੇਲੇ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਦੱਸੀ
 ਸ਼ੋਭਾ ਵਿਚ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ਕੋਈ (ਦਾਸ ਚੁਪ ਚਾਪ ਹੀ ਭਾਵ, ਚਿਤ ਵਿਚ ਹੀ (ਪਾਪਾਂ ਦੇ
 ਨਾਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਦੀ) ਕਾਮਨਾਂ ਧਾਰਕੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ-
 ਦਿਆਂ ਹੀ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ^{੧੪}ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਰਸਦਾਇਕ। ^{੧੫}ਆਰਜਾ ਭਾਰਜਾ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ
 ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। (ਅ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੂੰ। ^{੧੬}ਨਾ ਚੁਕਣ ਵਾਲੇ, ਸਫਲੇ। ^{੧੭}ਸੰਪੂਰਨ ਬਾਣ
 (ਸਰ+ਓਘ)। ^{੧੮}ਜਿਵੇਂ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਛੱਡੇ ਹੋਏ (ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ)।

ਸਧਾਰੈ ਨਿਜ ਕਾਜਕੋ^੧। ਤੈਸੇ ਬਰ ਸੁਪ ਕੋ ਉਚਾਰੈ ਤਾਤਕਾਲ ਹੋਤਿ ਸਿਸ
ਪੈ ਪਸਿਨ ਦੇਤਿ ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਕੋ^੨। ਕਾਹੂ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਨਾਸਤੋ ਬਿਬੂਤ
ਘਰੈ, ਵੈਲਜੈ ਜਸੁ ਪੂਤ^੩ ਪੁਰਿ ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਸਾਜ ਕੋ^੪। ਰਾਖੈ ਹਿੰਦ ਲਾਜ
ਕੋ, ਉਠਾਵੈ ਖਲ ਰਾਜ ਕੋ, ਫਿਰਾਵੈ ਸੀਸ ਤਾਜ ਕੋ, ਨਿਵਾਰੈ ਸਭਿ ਪਾਜ
ਕੋ ॥ ੨੧ ॥ ਕੀਰਤੀ ਮਹਾਨ ਭਈ ਮਾਲਤੀ ਸਮਾਨ ਸਾਰੇ, ਨਾਰੀ ਨਰ
ਬਦਨ ਧਖਾਨਤੋ ਮਿਲਤਿ ਹੈ^੫। ਮੂਰਤੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਭਯੋ,
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੋ ਉਚਾਰਤੋ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸੇ ਫਲਤਿ ਹੈ^੬। ਕਾਹੂ ਤਨ ਰੋਗ, ਕਾਹੂ ਸੁਖ
ਕੋ ਨ ਭੋਗ ਹੋਤਿ, ਜਾਚੇ ਬਰ ਜੋਗ^੭ ਨਿਜ ਸੋਗ ਕੋ ਦਲਤਿ ਹੈ^੮। ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੋ
ਦੁਲਤਿ ਹੈ, ਬਿਹਿਸਕੈ ਬੁਲਤਿ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਉਗਲਤਿ ਹੈ^੯, ਅਨੁਪ ਸੋ
ਚਲਤਿ ਹੈ^{੧੦} ॥ ੨੨ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਖੇਲਿਬੇ ਕਾਰਨ ਸੁੰਦਰ ਖੇਲਨੈ^{੧੧} ਲਗਾਇ ਖਰੀਦ
ਸੁ ਮੋਲ ਬਡੇਰੇ। ਜੋ ਧਨਵਾਨਨਿ ਕੀ ਜੁਵਤੀ^{੧੨} ਪਹਿਰੇ ਨਵ ਭੂਖਨ ਚੀਰ
ਅਛੇਰੇ। ਆਵਤਿ ਹੈ ਬਡ ਚਾਵ ਭਰੀ ਉਚਵਾਇ ਉਪਾਇਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਅਗੇਰੇ।
ਮੋਦਕ ਆਦਿਕ ਮੋਦ ਸੋ^{੧੩} ਲੈ ਚਹੁ ਕੋਦ ਤੋ ਹੋਤਿ ਬਿਨੋਦ ਘਨੇਰੇ ॥ ੨੩ ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਫਿਗ ਆਨਿ ਧਰੈ, ਪਰਿ ਪਾਇਨ ਬੇਨਤਿ ਠਾਨਤਿ ਹੈ^{੧੪}। ਦੀਨ
ਬਨੈ ਜੁਗ ਹਾਥਨਿ ਬੰਦਤਿ^{੧੫} ਮਾਤ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਜਾਨਤਿ ਹੈ^{੧੬}। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ
ਸਿੱਖਸ ਸਦਾ ਹਮ, ਆਨ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਮਾਨਤਿ ਹੈ^{੧੭}। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਹੁਇ
ਅਹਿਲਾਦ ਕੋ^{੧੮} ਜਾਚਨਾ ਆਨਿ ਬਖਾਨਤਿ ਹੈ ॥ ੨੪ ॥ ਕੋ ਸੁਤ ਚਾਹਤਿ, ਕੋ
ਸੁਖ ਚਾਹਤਿ, ਕੋ ਬਿਤ ਚਾਹਤਿ, ਕੋ ਰੁਜ ਦਾਹਤਿ^{੧੯}। ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ ਆਵਤਿ,
ਬਾਹਜ^{੨੦} ਆਵਤਿ, ਬੈਸ ਬਿਲੋਕਤਿ^{੨੧}, ਸ਼ੂਦ ਉਮਾਹਤਿ। ਹਿੰਦਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦਵਧੀ
ਸ਼ਰਧਾ, ਤੁਰਕਾਨ ਕਿਤੈ ਗੁਰਭਾਵ ਨਿਬਾਹਤਿ^{੨੨}। ਹਾਥਨਿ ਜੋਰ ਨਿਹੋਰਤਿ
ਹੈ ਗੁਰ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਨੇਦ ਸਰਾਹਤਿ ॥ ੨੫ ॥ ਕਾਬੰਤ ॥ ਕੋਉ ਸਿਖ
ਆਪਨੇ ਪੈ ਚਾਹਤਿ ਪ੍ਰਸਿਨ ਗੁਰ, ਦੇਹਿ ਧਨ ਲੇਹਿ ਮੋਲ ਪੰਛੀ ਜਾਤਿ ਜਾਤਿ
ਕੋ। ਸਾਰਕਾ^{੨੩}, ਸੁ ਕੋਕਲਾ^{੨੪} ਉਦਾਰ ਮਿੰਦੁ ਭਾਸ਼ਣੀ^{੨੫}, ਅਨੇਕ ਕੀਰ^{੨੬},

^੧ ਜਿਵੇਂ) ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤ੍ਰ ਛਡਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ^੨ ਘਰ ਦੀ ਵਿਭੂਤੀ।
^੩ ਪਵਿੱਤ੍ਰ। ^੪ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ (ਲੋਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਸਾਜ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ। ^੫ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ
(ਐਉਂ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ^੬ ਭਾਵ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਫਲਦਾ ਹੈ। ^੭ ਜੋਗ ਵਰ ਮੰਗਕੇ। ^੮ ਖਿੱਤੋਣੇ।
^੯ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ^{੧੦} ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ। ^{੧੧} ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ ਦੂਰ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ^{੧੨} ਚੰਗੀ। ^{੧੩} ਵੇਸ਼ (ਆਕੇ)
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ^{੧੪} ਕਿਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤੁਰਕ ਬੀਨਿਬਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ^{੧੫} ਮੋਨਾ। ਸੰਸ: ਸਾਰਿਕਾ।
^{੧੬} ਕੋਇਲਾਂ। ^{੧੭} ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ। ^{੧੮} ਤੋਤੇ। ^{੧੯} ਪਾ: ਸੁ ਕੰਜ ਸੇ ਖਿਲਤ ਹੈ।

ਪਾਗਵਤ^੧ ਰੰਗ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ।ਤੀਤਰ, ਚਕੋਰ ਚਾਰੁ^੨, ਦਾਸਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ^੩
ਲਾਲ ਪਿੰਜਰੇ ਮਝਾਰ ਪਾਇ ਧਰੇ ਪਾਂਤਿ ਪਾਂਤ ਕੇ^੪। ਗੁਨ ਕੇ ਸੁਨਾਵੈਂ ਦਿਖ-
ਰਾਵੈਂ ਸੇ ਲਗਾਵੈਂ ਬਹੁ ਬਿਜੈ ਹਾਰ ਪਾਵੈਂ ਨਖ ਚੋਂਚ ਘਾਤ ਘਾਤ ਕੇ^੫॥੨੬॥
ਕੋਤਕ ਅਨੇਕ ਤੇ ਸਦੀਨ^੬ ਮਾਥ ਟੇਕਤੇ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਹੇਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ
ਰਿਝਾਵਈਂ । ਬਿਹਸੈਂ ਬਿਬੇਕ ਨਿਧਿ^੭ ਬਾਕ ਕੇ ਬਖਾਨਿ ਦੇਤਿ ਜੈਸੇ ਕਰਿ
ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸੁ ਆਵਈਂ^੮ । ਪਰਚੈਂ ਬਿਹੰਗ ਸੰਗ ਅੰਗ^੯ ਰੰਗ ਰੰਗ ਹੂੰ
ਕੇ, ਬੋਲੈਂ ਬਹੁ ਵੰਗ ਕੇ ਉਤੰਗ ਉਡਵਾਵਈਂ^{੧੦} । ਅਪਰ ਧਨੀਨ ਕੇ ਸਪੁਤ
ਆਇ ਖੋਲੈਂ ਗਨ ਸਾਥ ਕੇ ਨ ਤਜਾਗਿ ਸਕੈਂ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਪਾਵਈਂ ॥ ੨੭ ॥
ਰੰਗਦਾਰ ਪੰਗਤੀ ਮਤੰਗ^{੧੧} ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਹੂੰ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਤੁਰੰਗ ਜਜੋਂ ਅਨੰਗ
ਕਾਰੀਗਰ ਕੇ^{੧੨}। ਤਿਨੋਂ ਪੈ ਸਉਰ ਅਸਿ ਸਿਪਰ ਤੁਪਕ ਧਰਿ ਸੰਮੁਖ ਟਿਕਾਵੈਂ
ਜਿਮ ਬੀਰ ਹੂੰ ਸੰਘਰਕੇ^{੧੩} । ਡੋਰੇ ਅਰ ਪਾਲਕੀ ਸੁ ਬੀਜਨੇ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ
ਸ਼ੇਰ ਮ੍ਰਿਗ ਕੂਕਰ ਲੇ ਆਵੈਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿਕੇ। ਖੋਲੈਂ ਬੀਚ ਘਰਕੇ ਮਿਲੇ ਸਮੀਪ
ਗੁਰ ਕੇ ਅਦਾਬ ਸਾਥ ਲਰਕੇ^{੧੪} ਸੁ ਬੋਲੈਂ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਿਕੇ ॥ ੨੮ ॥ ਬੋਲਤਿ
ਅਚੁਕ ਬਾਕ ਜਾਂ ਤੇ ਹੋਤਿ ਰਾਵ ਗਾਂਕ^{੧੫}, ਸੁਨੈਂ ਅਰੁ ਦੇਖੈਂ ਪਤੀਆਇ ਬਿਸ-
ਮਾਵਈਂ । ਪਟਨੇ ਨਗਰ ਬਾਗ, ਬੀਬਕਾ^{੧੬} ਬਗਰ^{੧੭} ਬੀਚ ਸਗਰੇ ਉਜਾਗਰ
ਸੁਜਸੁ ਪ੍ਰਗਟਾਵਈਂ। ਸ਼ਰਧਾਬਧਾਵੈਂ, ਸੱਤਿਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵੈਂ, ਦੋਉ ਲੋਕ ਸੁਖ
ਪਾਵੈਂ, ਸਿੱਖੀਭਾਵ ਨਿਬਹਾਵਈਂ । ਪੁਨਮ ਦਰਸੁ ਆਇ^{੧੮} ਦਾਸ ਅੱਪ੍ਰਮਾਦ^{੧੯}
ਸਭਿ ਦਰਸ ਬਿਲੋਕਿਬੇ ਕੇ ਮਿਲੇ ਮੇਲ ਆਵਈਂ ॥੨੯॥ ਗਿਲਮ ਗਲੀਚੇ
ਗੁਲਕਾਰੀਨਿ^{੨੦} ਫਰਸ਼ ਨੀਚੇ, ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਤਿਨ ਉਪਰ ਡਸਾਵਤੇ ।
ਬਿਸਦ ਬਿਛੋਨਾ ਪਯ ਫੋਨ ਸਮ ਲੋਨਾ ਮਿਦੁ^{੨੧} ਸੋਜਬੰਦ ਰੀਛੇ ਜ਼ਰੀਦਾਰ
ਲਰਕਾਵਤੇ । ਭੁਖਨ ਨਵੀਨ ਚੀਰ ਪਹਿਰੈਂ ਸਰੀਰ ਧੀਰ ਹੀਰੇ ਮੁਕਤਾਨਿ

^੧ਕਬੂਤਰ । ^੨ਸੁੰਦਰ । ^੩ਬੁਲਬੁਲ [ਫਾ:, ਹਜ਼ਾਰ ਦਾਸਤਾਂ=ਬੁਲਬੁਲ,] । ^੪ਪੰਗਤੀਆਂ ਬਣਾ ਬਣਾ ਕੇ । ^੫ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ । ^੬ਦੀਨ ਹੋਕੇ । ^੭ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ । ^੮ਆਂਵਦੇ ਹਨ । ^੯(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਅੰਗ । ^{੧੦}ਬਹੁਤਾ ਉੱਚਾ ਉਡਵਾਉਂਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}(ਬਣੇ ਹੋਏ ਖਿਡਾਉਣੇ) ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ । ^{੧੨}ਕਾਮਦੇਵ ਰੂਪੀ ਕਾਰੀਗਰ ਨੇ ਮਾਨੋਂ (ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ) । ^{੧੩}ਜੁਧ ਦੇ । ^{੧੪}ਲੜਕੇ । ^{੧੫}ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਗਾਲ ਤੇ ਕੰਗਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜੇ । ^{੧੬}ਗਲੀਆਂ । ^{੧੭}ਵੇਹੜੇ । ^{੧੮}ਪ੍ਰੀਤਿਆਂ ਤੇ ਮੱਸਿਆ ਆਦਿਕਾਂ ਪਰ । ^{੧੯}ਭਾਵ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੇ ਦਾਸ । ^{੨੦}ਫੁਲ ਬੱਢੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ^{੨੧}ਦੁੱਧ ਦੀ ਬੱਗ ਸਮ ਚਿੱਟਾ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕੌਮਲ ।

ਜਤਿ ਬੈਠਿ ਦੀਪਤਾਵਤੇ^੧। ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਬਦਨ^੨, ਬਾਕ ਸੁਧਾ ਕੋ ਸਦਨਬਰ, ਮਾਨੈ
ਉਡਗਨ ਆਸ ਪਾਸ ਮੈਂ ਸਹਾਵਤੇ ॥ ੩੦ ॥ ਹਾਥ ਚੌਰ ਚੌਰੀਦਾਰ ਚਾਰੋਂ
ਓਰ ਚਾਰੁ ਢੋਰਿ^੩, ਚਲਤਿ ਸਹਾਵੈ ਜਨੁ ਸ਼ੋਭਾ ਰਾਜਹੀਸ ਕੀ। ਮਾਤੁਲ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬੈਠੈ ਢਿਗਆਇ^੪, ਗਾਵਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਰਬਾਬੀ ਰਾਗ
ਅੰਮ ਕੀ^੫। ਸੰਗਤਿ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਲਜਾਇ ਲਜਾਇ ਪਾਇ ਤਟ^੬ ਅਰਪੈਂ
ਅਨੇਕ, ਕਹੈਂ ਸ਼ਾਰਦਾ ਪ੍ਰਸੰਸ ਕੀ^੭। ਹੋਤਿ ਅਰਦਾਸ ਸਿਖ ਬੈਠੇ ਆਸ ਪਾਸ
ਬਹੁ ਪਰਮ ਪ੍ਰਕਾਸਤਾ ਹੈ ਸੋਢੀ ਅਵਤੀਸ਼ ਕੀ^੮॥੩੧॥ ਐਸੇ ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਸੈਂ
ਬਿਦਤਿ ਭਏ ਘਰ ਘਰ, ਹੋਇ ਪੂਰੀ ਕਾਮਨਾ ਅਨੇਕ ਮਾਨਵਾਨਕੀ^੯। ਸਨਿ
ਸੁਨਿ ਕੀਰਤੀ ਬਿਸ਼ਾਲ ਬਿਸਤੀਰਤਾ ਕੋ^{੧੦} ਧਾਰਿ ਧਾਰਿ ਚੌਪ ਜੇ ਬਧੁਨਿ^{੧੧}
ਧਨਵਾਨ ਕੀ। ਕੋਊ ਬਰ ਲੈਬੇ, ਕੋਊ ਦਰਸ ਦਿਖੈ ਹੋਤੁ, ਪੈਬੋਮਨੁ ਕਾਮਨਾ
ਸਮੂਹ ਸੁਖਵਾਨਕੀ^{੧੨}। ਡਗਰ ਡਗਰ^{੧੩} ਆਇ ਬਗਰ ਬਜਾਰ ਹੂਤੋ^{੧੪}
ਸਗਰੇ ਨਗਰ ਭਈ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਨ ਕੀ^{੧੫}॥੩੨॥ ਐਸੇ ਭੀਰ ਹੋਨਿ ਲਾਗੀ
ਦਰੈਸ ਪ੍ਰਤਿ ਜਾਨੀ ਚਿਤ, ਬਲ ਜੁਤਿ ਭਏ ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਲਾਇ ਜਾਤਿ^{੧੬}।
ਘਿਰੇ ਨ ਰਹਤਿ ਧਨੀ ਬਧੁਨਿ ਕੋ ਪਾਸ ਪੁਨਇਤੇ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਖਸਾਲ
ਤੇ ਟਲਾਇ ਜਾਤਿ। ਖੋਲੈਂ ਸੰਗ ਬਾਲਕੇ, ਨ ਬੋਲੈਂ ਸੰਗ ਬਾਲ ਕੋ^{੧੭} ਕਿ ਅੰਕ
ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ ਬਿਸਾਲ ਉਤਲਾਇ ਜਾਤਿ^{੧੮}। ਅੰਛਣ ਮੈਂ ਧਾਇ ਜਾਤਿ, ਮਾਤ-
ਗੋਦ ਆਇ ਜਾਤਿ, ਸਭੈ ਬਿਗਸਾਇ ਜਾਤਿ, ਮੇਦ ਉਪਜਾਇ ਜਾਤਿ॥੩੩॥
ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀਜੋਤਿ ਭਏ ਜਾਹਰ ਜਹਾਨ ਮੈਂ ਅਨੇਕ ਨਰ।
ਤਾਰੇ ਹੈਂ। ਸਿੱਧ ਸਾਧ ਪੀਰ ਮੀਰ ਕਰਾਮਾਤ ਬਿਖੈ ਧੀਰ, ਸਭੀ ਪਰ ਛਾਯੋਂ
ਜਸੁ ਜੈਸੇ ਚੰਦ ਤਾਰੇ ਹੈ^{੧੯}। ਤਿਨੋਂ ਪੀਛੇ ਹੋਤਿ ਆਏ ਗੁਰੂ ਮਨ ਭਾਏ
ਸਭਿ, ਅਰੇ ਜੇ ਅਗਾਰੀ ਸੇ ਹੀਕਾਰੀ ਗਿਰ ਤਾਰੇ ਹੈ^{੨੦}। ਗਾਦੀ ਕੋ ਉਚਿਤ

^੧ਚਮਕਦੇ। ^੨ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਮੁਖ। ^੩ਸੁਹਣਾ ਫੁਲਾਂਵਦੇ ਹਨ। ^੪ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
ਜੀ ਆ ਕੇ ਕੋਲ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ^੫ਰਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਯਾ ਹੈ। (ਅ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਗ ਦੀ
ਅੰਸ਼ ਹੈ। ^੬ਚਰਨਾਂ ਕੋਲ। ^੭ਉਸਤਤ ਦੀ ਬਾਣੀ। ^੮ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਮੋਢੀ ਜੀ ਦੀ। ^੯ਮਨੁਖਾਂ ਦੀ। ^{੧੦}ਬਹੁਤ
ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਕੀਰਤੀ। ^{੧੧}ਵਹੁਟੀਆਂ। ^{੧੨}ਸੁਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵਣ ਨੂੰ। ^{੧੩}ਰਸਮੇਂ ਰਸਤੇ
ਵਿਚ। ^{੧੪}ਵੇਹੜੇ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ। ^{੧੫}ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ। ^{੧੬}ਭਾਵ ਦੌੜਨ ਭੱਜਣ ਲਗ ਪਏ।
^{੧੭}ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ^{੧੮}ਤੇ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ
ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ^{੧੯}ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਤਾਰਿਆਂ ਉਪਰ ਜਸ ਫੈਲਿਆ ਹੈ। ^{੨੦}ਪਹਾੜ
ਵਰਗੇ ਅਚੱਲ ਹੀਕਾਰੀ ਜੋ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। (ਅ) ਉਹ ਹੀਕਾਰੀ (ਭਿੱਗਣ ਵਾਲੀ)
ਤਾਰੇ (ਵਾਂਝੂ) ਭਿੱਗੇ ਹਨ।

ਅਥਿ ਧਰਮ ਸਾਥਿਤ ਹੋਤੁ ਦਾਸਨਕੋ ਪਾਰਿਬੈ ਕੋ ਏਹੀ ਅਵਤਾਰੇ ਹੈਂ ॥੩੪॥
ਕੋਈ ਕੋਈ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਅਭਿਲਾਖੀ ਹੁਤੇ, ਐਸੇ ਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਰਤਿ
ਹੈਂ ਦਰਸ ਕੈ। ਹਿੰਦੂ ਕਿ ਤੁਰਕ ਬਿਨਾ ਤੁਰਕ^੧ ਗੁਰੂ ਕੋ ਰੂਪ ਦੇਖੇ
ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈਂ ਸਿਰ ਨਜਾਵਤਿ ਹਰਸ ਕੈ^੨। ਜਾਨੈਂ ਅਤਿ ਉਚੇ ਜਾਂਕੇ ਪਾਰ
ਨਪਹੁੰਚੇਕੋਇ^੩, ਸੂਚੇ^੪ ਹੈਂ ਬਿਕਾਰਨ ਤੇ ਸਕੈ ਨ ਪਰਸ ਕੈ। ਸਭਿਤੇ ਅਲੰਪ
ਸਭਿ ਬਜਾਪਕ, ਨਆਇ ਅੰਤ ਸਦਾਭਗਵੰਤ ਦੇਤ ਐਸਜੇਅਰਸਕੈ^੫॥੩੫॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਬਾਲਬੋਸ ਬਿਲਾਸ' ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਸਪਤ
ਦਸਮੇ ਅੰਸੂ ॥੧੭॥

੧੮. [ਬਾਲ ਬੋਜ]।

ਏਹਗ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਿਕ ਲੀਲਾ ਕੀਨਿ। ਸ਼ਾਹੁਨਿ^੬
ਕੋ ਸੁਤ ਅਨਿਕ ਹੀ ਮਿਲਿ ਖੇਲਹਿ ਸੁਖ ਲੀਨ॥੧॥ ਕਾਬਿਤ॥ ਕੋਈ ਧਨਵਾਨ
ਕੋ ਸਪੁਤ ਆਇ ਖੇਲੈਂ ਤਬਿ ਬੈਸ ਮੈਂ ਬਡੇਰੇ ਕੁਛ ਭਾਵ ਬਹੁ ਪਾਰਿਈਂ।
ਭਨੈਂ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ ਲੋਰਿਕੈ^੭ ਨਿਹੋਰ ਕਰਿ^੮ ਨਿਕਟਿ ਹਮਾਰੇ ਬਾਗ ਤਰੁ
ਬਿਸਤਾਰਈ^੯। ਨਾਨਾ ਰੰਗ ਫੁਲ ਹੈਂ ਸੁ ਆਲਬਾਲ ਮੂਲ ਹੈਂ^{੧੦} ਸਿਕੰਧ^{੧੧}
ਬੁਕ ਬੁਲ ਹੈਂ ਫਲੇ ਸੁ ਫਲੁ ਭਾਰਈ^{੧੨}। ਅਲਪ, ਬਿਸਾਲ, ਪੀਤ, ਸਬਜ, ਸੁ
ਲਾਲ ਦਲ^{੧੩}। ਮਾਨੋ ਘਨ ਘਟਾ ਘਨੇ ਸੰਘਨੇਕਸਾਰਈ^{੧੪}॥ ੨॥ ਜਾਮਨ
ਜੁਗਲ^{੧੫}, ਬਟ^{੧੬}, ਪੀਪਰ^{੧੭}, ਖਜੂਰ ਤੰਗ, ਬੱਦਰੀ^{੧੮} ਅਨੇਕ ਬੁਕੀ ਭਾਰ ਤੇ
ਬਿਸਾਲਕੀ। ਦਾੜਮ^{੧੯}, ਨੁੰਗੀ, ਬੀਜਪੁਰ^{੨੦} ਤੇ ਸੁਪਾਰੀ ਬਹੁ ਖਾਰਕ
ਖਰੇ ਹੈ^{੨੧} ਖਰੀ ਖਿਰਨੀ ਸੁ ਡਾਲਕੀ^{੨੨}। ਆੜੂ, ਅਮਰੂਦ, ਕਦਲੀਨ^{੨੩}
ਕੋ ਬਗੀਚੇ ਬਡੇ ਫੈਲ ਰਹੇ, ਫਾਲਸੇ ਫਲੇ ਹੈਂ ਫਲ ਜਾਲ ਕੀ^{੨੪}। ਛਬਿ
ਆਲਬਾਲ ਕੀ, ਉਦਾਲਕ^{੨੫} ਰਸਾਲ ਕੀ^{੨੬} ਸਰਲ^{੨੭} ਤਰੁ ਤਾਲ ਕੀ^{੨੮}
ਹਿੰਤਾਲ ਕੀ^{੨੯} ਤਮਾਲ ਕੀ॥ ੩॥ ਸਰੁ ਏਕਸਾਰ ਖਰੇ ਹਰੇ
ਹਰੇ ਪਾਤ ਜਰੇ, ਦੇਖੇ ਮਨ ਹਰੇ ਜਹਾਂ ਸੰਭਾ ਚੇਲਝੇਲ ਹੈ^{੩੦}।

^੧ਬਿਨਾ ਹੁੰਜਤ। ^੨ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ। ^੩ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਕੋਈ। ^੪ਪਵਿੱਤ੍ਰ। ^੫ਬੰਕੁਠਾਂ ਦੇ
ਸੁਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। [ਅਃ, ਐਸ=ਸੁਖ। ਅਰਸ=ਬਿਕੁੰਠ]। ^੬ਧਨੀਆਂ ਦੇ। ^੭ਚਾਹ ਕਰਕੇ। (ਅ)
ਲੱਭਕੇ। ^੮ਬਿੱਛ ਬਹੁਤ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ^੯ਮੂੰਢਾਂ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਦੇਰ ਹਨ। ^{੧੦}ਟਾਹਣੇ। ^{੧੧}ਚੰਗੇ
ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਫਲਕੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਬੁਕੇ ਹਨ। ^{੧੨}ਪੱਤੇ। ^{੧੩}ਸੰਘਣੀਆਂ ਤੇ ਇਕਸਾਰ। ^{੧੪}ਜਾਮਨ
ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ। ^{੧੫}ਬੋਹੜ। ^{੧੬}ਪਿੱਪਲ। ^{੧੭}ਦੇਰੀਆਂ। ^{੧੮}ਅਨਾਰ। ^{੧੯}ਨਿੰਬੂ [ਹਿੰਦੀ, ਵੀਜ ਪੂਰ]।
^{੨੦}ਛਹਾਰੇ ਖੜੇ ਹਨ। ^{੨੧}ਡਾਲਾਂ ਨਾਲ ਖਿਰਨੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ^{੨੨}ਕੋਲੇ। ^{੨੩}ਬਹੁਤੇ ਫਲਾਂ
ਨਾਲ। ^{੨੪}ਲਸੂੜਾ। ^{੨੫}ਤੇ ਅੰਬ ਦੀ। ^{੨੬}ਚੀਲ। ^{੨੭}ਤਾੜ ਨਾਮੇ ਬਿੱਛ ਦੀ। ^{੨੮}ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟੇ
ਕੱਦ ਦੀ ਜੰਗਲੀ ਖਜੂਰ। ^{੨੯}ਚੈਲ ਪੇਲ। ਬਹੁਤਾਯਤ।

ਸੇਵਤੀ^੧ ਕੋ ਸੇਵਤਿ ਸ ਮਾਲੀ ਮਾਲ ਮਾਲਤੀ ਕੋ^੨, ਚੰਪਕ^੩ ਤੇ ਚੌਪ ਹੋਤਿ,
 ਰਾਜੈਂਗਨਦੇਲ^੪ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਗੁਲਾਬ ਹੈ, ਅਜਾਬ ਸੀ ਚੋਆਬ ਹੈ ਉਦੈ ਸੁ ਆਫ-
 ਤਾਬ ਹੈ ਖਿਲਤਿ ਚਟਕੇਲ ਹੈ^੫। ਰਾਯਬੇਲ ਫੈਲ ਹੈ, ਸੁਰਸ ਨਾਲਕੇਲ ਹੈ^੬
 ਚੰਬੇਲੀ ਨਾਗਬੇਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਤਹਾਂ ਖੇਲ ਹੈ^੭॥੪॥ ਸਾਹੁ ਧਨਵਾਨ ਕੇ
 ਸਪੁਤ ਯੋ ਬਖਾਨੈ ਨਿਤ, ਚਿਤ ਹਿਤ ਠਾਨਿ ਕੇ ਸੂ ਬੂਝੈਂ ਮਾਤ ਜਾਇਕੈ ।
 “ਗਮਨੈਂ ਗੋਉਪਬਨ ਦੇਖਿ ਆਵੈਂ ਤਤਛਿਨ, ਲੋਹਿ ਸੰਗ ਬਾਲਕਨਿਏਹੀ ਦੇ^੮
 ਦਿਖਾਇਕੈ” ਜਾਨਿਕੈ ਸਪੁਤਕੋ ਸ ਹਠ ਬਾਗ ਜਾਨਿਬੈ ਕੋ ਆਨੰਦ ਮਗਨ
 ਭਈ ਆਨ ਕੋ ਬਿਹਾਇ ਕੈ^੯ । ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਬਧਾਇਕੈ ਸੋ ਹਾਥ ਕੋ ਲਗਾਇਕੈ
 ਪਲੋਸਤਿ ਸ ਭਾਇ ਕੈ^{੧੦} ਭਨਤਿ ਸਮੁਝਾਇਕੈ ॥੫॥ ‘ਗਏ ਬਿਨ ਰਹੋ
 ਜਿਨ’^{੧੧} ਬੈਨ ਮੋਰੇ ਮਾਨੋ ਇਮ, ਮਾਤੁਲ ਕੋ ਲੇਹੁ ਸੰਗ ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਬਿੰਦ
 ਕੋ^{੧੨}। ‘ਕਾਂਹੁ ਕੀ ਨ ਲਾਗੈ ਡੀਠ’ ਤੋਰੈ ਤਿਛ ਡਾਰੈ ਪੀਠਰਾਈ ਲੋਨਵਾਰਤਿ,
 ਨਿਹਾਰਤਿ ਮਕੰਦ ਕੋ । ਲੋ ਚਲਨੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲਕੋ^{੧੩} ਕ੍ਰਿਪਾਲ^{੧੪} ਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨ
 ਬੀਬਕਾ ਕੀ ਉਪਮਾ ਬਢਾਵਤਿ ਬਿਲੰਦ ਕੋ । ਮਾਨੋ ਲੋਕ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੰਦੈਂ
 ਤਿਸ ਰਾਸਿ ਓਰ ਜਾਮੈਂ ਉਦੈ ਹੋਤਿ ਪੂਜਨ ਦੁਤੀਆ ਕੇ ਚੰਦ ਕੋ^{੧੫}॥੬॥ ਸ੍ਰੀਯਾ।
^{੧੬}‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੰਦਨ ਬਦਨ ਜੋਗ, ਨਿਕੰਦਨ ਪੀਰਾ । ਬਾਕ
 ਫੁਰੈ ਜਿਸ ਰੀਤ ਕਰੈ^{੧੭}, ਸਭਿ ਸਿੱਧ ਧਰੈਂ, ਧਰਨੀ ਜਿਮ ਧੀਰਾ’ । ਦੇਖਤਿ
 ਲੋਕ ਅਸ਼ੋਖ ਕਹੈਂ, ਇਮ ਜਾਤਿ ਚਲੇ ਸੁਨਤੋ ਨਿਜ ਤੀਰਾਬਾਲ ਬਿਨੋਦ^{੧੮}
 ਚਲੈਂ ਚਹੁਕੰਦ ਬਿਗਾਜਤਿ ਜਸੋਂ ਬਿਚ ਕੰਚਨ ਹੀਰਾ^{੧੯}॥੭॥ ਦੇਹਗਾ॥ ਬਾਲਿਕ
 ਤਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਲਿਕ ਬਿੰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲ^{੨੦} । ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸੇ ਬਾਗ ਸੇਂ
 ਬਿਗਾਸਤਿ ਮੋਦ ਬਿਸਾਲ॥੮॥ ਕਬਿਤਾ॥ ਚਾਰੁ ਤਰੁ ਫੁਲ ਰਹੇ^{੨੧} ਛਾਯਾਅਨਕੂਲ

^੧ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ। ^੨ਮਾਲਤੀ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ। ^੩ਪੀਲੇ ਸੁਗੰਧੀਦਾਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਬਿੱਛ।
^੪ਇਲਾਇਚੀਆਂ। ^੫ਸੁਹਣੇ ਗੁਲਾਬ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਜੇ ਹੋਏ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਅਜਾਬ ਖੇੜੇ ਨਾਲ
 ਖਿੜਦੇ ਹਨ [ਹਿੰ, ਚਟਕਲੇ=ਖੇੜਾ। ਚਮਕ। ਸ਼ੋਭਾ]। ^੬ਸੁਹਤ ਰਸ (ਪਾਣੀ, ਦੇ ਨਾਲੀਏਰ
 ਹਨ। ^੭ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਉਥੇ ਖੇਲਾਂਗੇ। ^੮ਇਥੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ^੯ਹੋਰ
 (ਸਿਕਲਪਾਂ) ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ। ^{੧੦}ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ। ^{੧੧}ਜੇ ਨਹੀਂ। ^{੧੨}ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ। ^{੧੩}ਮਾਮਾ ਜੀ।
^{੧੪}ਜਿਸ ਰਾਸੀ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਯੋਗ ਦੁਤੀਆ ਦਾ ਚੰਦ ਉਦੈ ਹੋਵੇ ਮਾਨੋ ਉਧਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ
 ਹਨ, ਭਾਵ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਮੱਥੇ ਟਿਕੀਂਦੇ ਹਨ। ^{੧੫}ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ। ^{੧੬}ਭਾਵ
 ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦੇਣ। ^{੧੭}ਅਨੰਦ ਸਹਤ। ਖੇਡਦੇ। ^{੧੮}ਕੰਚਨ ਵਿਚ ਹੀਰਾ। ^{੧੯}ਬਹੁਤੇ ਬਾਲਕੇ ਤੇ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਮਾ ਜੀ। ^{੨੦}ਸੁਹਣੇ ਬਿੱਛ ਫੁੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਰਹੇ, ਮੂਲ ਵਿਢ ਝੂਲ ਰਹੇ^੧, ਨੀਕੇ ਆਲਬਾਲ ਰਹੇ^੨ । ਦੀਪਤਿ ਕਦੇਬ
 ਰਹੇ^੩ ਵੇ.੩ ਕੇ ਅਲੰਬ ਰਹੇ^੪, ਮਿਲੇ ਨਿਤ ਅੰਬ ਰਹੇ^੫, ਰਸ ਮੈਂ ਰਸਾਲ
 ਰਹੇ^੬ । ਚੰਪਕ ਚਮਕ ਰਹੇ, ਗੰਧ ਮੈਂ ਰਮਕ ਰਹੇ, ਡਾਰ ਤੇ ਲਮਕ ਰਹੇ,
 ਛਬਿ ਕੇ ਉਛਾਲ ਰਹੇ । ਚਾਰੋਂ ਓਰ ਝਾਲ ਰਹੇ^੭, ਧਾਰ ਫੂਲ ਮਾਲ ਝਹੇ,
 ਦਲ ਚਲਚਾਲ^੮ ਰਹੇ, ਤੂੰਗ ਹੈ ਬਿਸਾਲ ਰਹੇ ॥੬॥ ਮਾਨੋ ਕਾਮ ਬਾਗਵਾਨ
 ਗੁਰੂ ਸਨਮਾਨ ਹੋਤੁ ਦਲ ਫਲ ਫੂਲ ਤੇ ਬਸੰਤ ਬਗਰਾਯੋ ਹੈ^੯ । ਸੰਦਰ
 ਬਿਹੰਗ ਰੰਗ ਰੰਗਕੇ ਉਤੀਗ ਬੈਠਿ, ਭੋਰਿ ਸਮਭੋਰ ਭੂਰ ਭੋਰ ਤੇ ਭੁਮਾਯੋ ਹੈ^{੧੦} ।
 ਕੂਜਤਿ ਅਨੇਕਜਨੁ ਪੂਜਤਿ ਸੁਵਾਕ ਕਹਿ^{੧੧}, ਪੂਜਤਿਹੈ ਪੰਖਨਿ^{੧੨} ਅਨੰਦ
 ਉਮਗਾਯੋ ਹੈ । ਮੋਰਨ ਕੇ ਸ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਕੀਰਨਿ^{੧੩} ਕੀ ਭੀਰ ਗਨ, ਪੋਤਕ
 ਕਪੋਤ^{੧੪} ਸਾਰਕਾਨ ਤੇ^{੧੫} ਸੁਹਾਯੋ ਹੈ ॥੧੦॥ ਜਾਨੀ ਮਾਲਾਕਾਰ^{੧੬} ਗੁਰੂ ਬਾਗ
 ਕੇ ਮਝਾਰ ਆਯੋ ਹਰਖ ਉਦਾਰ ਤੇ ਪਧਾਰਿ ਮਿਲਯੋ ਜਾਇਕੈ । ਪਾਵਨ
 ਅਨੂਪ ਮਹਾਂ ਸੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੋਰਿ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਹੈ ਸੀਸਨਾਇ-
 ਕੈ । ਬਾਗਕੇ ਰਸਾਲ ਫਲ, ਫੂਲਨ ਕੀ ਮਾਲਾ ਕਲ, ਡਾਲੀ^{੧੭} ਕੇ ਬਿਸਾਲ
 ਹੀ ਬਨਾਇ ਧਰੀ ਲਾਇਕੈ । ਮਹਾਂ ਗੁਨ ਗਾਇਕੈ ਬਿਲੋਕੈ ਨੈਨ ਲਾਇ
 ਕੈ, ਰਹਯੋ ਬਿਸੰਮ ਪਾਇ ਕੈ ਸੁ ਮਨ ਬਿਰਮਾਇਕੈ ॥੧੧॥ ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਨੇ ਦਰਬ ਦੀਨਿ ਮਾਲੀ ਕਰ^{੧੮}, ਮਾਲਾ ਕੇ ਉਚਾਇ ਗੁਰੂ ਗਰੋ ਪਹਿਰਾਈ
 ਹੈ । ਬਾਲਿਕ ਬੁਲਾਏ ਫਲ ਸਗਰੇ ਲੁਟਾਏ ਤਿਨੈ, ਲੁਟਤਿ ਬਿਲੋਕਤਿ
 ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਬਧਾਈ ਹੈ । ਬਿਕਸੈਂ ਬਦਨ ਬਰ ਸੁਖਮਾ ਸਦਨ ਹੀ ਤੇ^{੧੯} ਸੰਦਰ
 ਰਦਨ ਕ੍ਰਿਦ ਬਿਸਦਤਾ ਪਾਈ ਹੈ^{੨੦} । ਚਾਰੋਂ ਓਰ ਚਾਰੁ ਬਾਗ ਚਾਤੁਰੀ
 ਸੋਭਾਗ ਜੁਤਿ ਹੋਰਯੋ ਅਨੁਰਾਗ ਕਰਿ ਮਹਾਂ ਛਬਿਛਾਈ ਹੈ ॥੧੨॥ ਔਰ ਨਾਨਾ

^੧ਬਿੱਛ ਮੱਢ ਤੋਂ ਝੂਲ ਰਹੇ ਹਨ । ^੨ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਸ਼ਟਤਿ ਹਨ । ^੩ਕਦੇਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ-।
^੪ਬੋਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ^੫ਜਲ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੬ਰਸ ਵਿਚ ਰਸ
 ਹੋਇ ਹਨ (ਅ) ਅੰਬ ਰਸ ਵਾਲੇ ਹਨ । ^੭ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।(ਅ) ਝੂਲ ਰਹੇ ਹਨ । ^੮(ਤੇ
 ਨਾਲ ਪੱਤੇ ਹਿਲ ਰਹੇ ਹਨ । ^੯ਖਿਜ਼ਾਇਆ ਹੈ । ^{੧੦}ਪਾਣੀ ਦੀ ਘੁੰਮਣ ਪੈਰੀ ਸਮ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ
 ਬਹੁਤ ਭੋਰੇ ਭ੍ਰਮ ਰਹੇ ਹਨ । ^{੧੧}ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਨੇਕ ਮਾਨੋ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ) ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੁਭ
 ਵਾਕ ਭਾਵ ਗੀਤ ਗਾ ਗਾ ਕਰਕੇ। ^{੧੨}ਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ। ^{੧੩}ਤੋਤਿਆਂ । ^{੧੪}ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ
 ਬੱਚੇ ਤੇ ਕਬੂਤਰ । ^{੧੫}ਤੇ ਮੈਨਾ ਨਾਲ । ^{੧੬}ਮਾਲੀ ਨੇ ਜਾਣਿਆਂ । ^{੧੭}ਫਲ ਫੂਲਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ
 ਭੋਟਾ ਨੂੰ ਡਾਲੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^{੧੮}ਮਾਲੀ ਦੇ ਹੱਥ । ^{੧੯}ਛੋਟਾ ਦੇ ਘਰ ਮੁਖੜੇ ਤੇ। ^{੨੦}ਮਰਤਬਾਨ
 ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੇ ਉੱਜਲਤਾ ਪਾਈ ਹੈ (ਆਪ ਦੇ) ਸੁਹਣੇ ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ।

ਭਾਂਤਿ ਸਾਥ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਥ ਬਾਲਿਕ ਪਲਾਵਤੇ ਪਲਾਇ ਚਲੈ
ਪਾਇ ਤੇ^੧। ਖੇਲੈ ਹਲਸਾਇ ਕਹੂੰ, ਬੈਠੇ ਜਲ ਥਾਇ ਕਹੂੰ, ਚਲਤਿ ਫੁਹਾਰੇ
ਕਹੂੰ ਸੇਹੈ ਸਮੁਦਾਇ ਤੇ। ਪਾਨ^੨ ਪਗ ਪੰਕਜ ਤੇ ਪਾਨੀ ਰੋਕ ਰਾਖੈ ਕਹੂੰ,
ਕੋਇਕ ਤਰੋਵਰੁ ਅਰੁਢੈ ਉਤਲਾਇਤੇ। ਸੋਹੈ ਬਨ ਨੰਦਨ ਮਨੀਂਦ, ਸੁਰ
ਬੰਦ ਸਿਸ, ਇੰਦੁ ਬਾਲ ਬੈਸ ਬਿਖੈ ਬਿਚਰੈ ਸੁਭਾਇ ਤੇ^੩॥੧੩॥ ਬੀਤਯੋ ਜਬੈ
ਏਕਜਾਮ, ਕ੍ਰੀੜਤੈ ਅਰਾਮ ਬਿਖੈ^੪, ਪਠਯੋ ਵਾਸਮਾਤਨੇ ਸੁ ਆਯੋ ਉਤਲਾਇ
ਕੈ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਹਯੋ^੫ ਹੋਰੈ ਜਨਨੀ ਤੁਮਾਰੀ ਦਿਸਿ ਧੀਰ ਨ ਧਰਤਿ ਰਾਖੈ
ਦਾਰੇ ਨੰਨ ਲਾਇਕੈ। ਬਾਗ ਦੇਖਿ ਲੀਨਿ ਅਰੁ ਖੇਲਿਬੈ ਬਿਸੇਖ ਕੀਨਿ
ਗਮਨੈ ਨਿਕੋਤ ਅਬਿ ਹਰਖ ਉਪਾਇਕੈ^੬। ਸੁਨਿਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨੈ ਭਨਯੋ ‘ਸੁ
ਚਿਰਕਾਲ ਭਯੋ, ਚਲੋ ਬਾਲ ਬੋਲਲੇਹੁ^੭ ਦੇਖੈ ਪੁਨ ਆਇਕੈ’॥੧੪॥ ਬਾਲਿਕ
ਹਕਾਰੇ ਆਇ ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਤੀਰ ਸਾਰੇ, ਸੰਗ ਪਰਵਾਰੇ ਸੁ ਪਧਾਰੇ ਘਰ ਓਰ
ਕੈ। ਭੂਖਨ ਰੁਚਿਰ ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੇ ਪਹਿਰਿ ਪਟ, ਕੋਊ ਚਲੇ ਮੰਦ, ਕੋ
ਦਿਖਾਵਤਿ ਹੈਂ ਦੌਰ ਕੋ। ਕੋਊ ਫੁਲ ਸੀਸ ਧਰਿ, ਪਾਤਨ ਬਜਾਵੈਂ ਕਰ^੮,
ਬੋਲਤਿ ਪਰਸਪਰ ਜਾਤਿ ਕਰਿ ਸ਼ੋਰ ਕੈ। ਬਡੇ ਭਾਗ ਵਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਪਗ ਅਨੁ-
ਗਾਗ ਵਾਰੇ, ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਵਾਰੇ ਮਨ ਚਾਰੁ ਕਾਮ ਕੋਰਕੈ^੯॥੧੫॥ ਸ੍ਰਯਾ॥ ਬੀਬਕਾ
ਆਵਤਿ ਦੇਖਤਿ ਮਾਨਵ, ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਨਿਹੈਰਤਿ ਹੈਂ। ਸੁੰਦਰਤਾ ਜਨੁ
ਪਾਨ ਕਰੇ ਅਨਮੇਖ ਬਿਲੋਚਨ^{੧੦} ਜੋਰਤਿ ਹੈਂ। ਡੀਠ ਪਰੈ ਜਹਿ ਲੈ ਗੁਰੂ ਰੂਪ,
ਨਹੀਂ ਤਬਿਲੋ ਮੁਖ ਮੋਰਤਿ ਹੈਂ। ਪੂਰਨਮਾ ਜਨੁਚੰਦ ਅਮੰਦ ਚਕੋਰ ਮਨੀਂਦ
ਸੁ ਲੋਰਤਿ ਹੈਂ॥੧੬॥ ਧਾਮ ਗਏ ਅਭਿਰਾਮ ਗੁਰੂ ਸੁਤ ਦੇਖਨਿ ਕੋ ਉਤ-
ਕੰਠਤਿ^{੧੧} ਮਾਈ। ਧੇਨੁ ਮਹਾਂ ਲਘੁ ਜਜੈ ਬਛ ਕੋ^{੧੨} ਬਿਛੁਰੇ ਨ ਬਿਰੇ ਅਤਿ ਹੈ
ਅਕੁਲਾਈ। ਦਾਰਬਿਲੋਚਨ ਸੰਮੁਖਤੇ ਮੁਖਨੰਦਨ ਦੇਖਤਿਹੀ ਹਰਖਾਈ^{੧੩}।
ਧੀਰ ਤੇ ਬੈਠਯੋ ਗਯੋ ਨ ਤਹਾਂ, ਉਠਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਉਛੰਗ ਮੈ^{੧੪} ਲੋਨਿ ਕੋ ਆਈ॥
੧੭॥ ਗੋਦ ਲਿਯੋ ਉਰ ਮੋਦ ਭਰਯੋ ਚਹੁਕੋਦ ਬਿਨੋਦਤਿ ਬਾਲ ਮਹਾਂ^{੧੫}।

^੧ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ। ^੨ਹੱਥ। ^੩ਬਨ ਇੰਦੁ ਦੇ ਬਾਗ ਵਾਂਗੂ ਸੋਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਬਾਲਕੇ ਦੇਵਤਿਆ
(ਤੁਲ) ਹਨ (ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਨੋ) ਇੰਦਰ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੁਭਾਵਕ ਬਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

^੪ਖੇਲਦਿਆਂ ਬਾਗ ਵਿਚ। ਸਿਸ:; ਅਰਾਮ=ਥਾਗ। ^੫ਸੌਂਦੇ ਲਓ। ^੬ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪੱਤੇ ਵਜਾਉਂਦੇ
ਹਨ। ^੭ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਝ ਕਾਮ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਰਦੇ ਹਨ। ਅ) ਵਾਰਦੇ ਹਨ ਮਨ
ਕਾਮ ਤੋਂ ਕੋਝ ਗੁਣਾਂ ਸੁੰਦਰ ਦੇ ਉਤੋਂ। ^੮ਇਕ ਟਕ ਅਖਾਂ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। [ਸਿਸ:; ਅਨਿਮਿਖ]।

^੯ਤਾਂਘ ਰਹੀ ਸੀ। ^{੧੦}ਜਿਵੇਂ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਨੂੰ। ^{੧੧}ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੌੜਾਂ ਨਾਲ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਮੂੰਹ
ਫੇਖਕੇ ਪਸੰਨ ਹੋਈ। ^{੧੨}ਗੋਦੀ ਵਿਚ। ^{੧੩}ਬਾਲ ਅਜੀ ਪਸੰਨ ਹਨ।

‘ਮਾਤ ਜੀ ! ਮਾਥ ਟਿਕੇ ਪਗ ਪੈ’ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਬਾਕ ਸਮੂਹ ਕਹਾ। ਆਸ਼ਿਖ ਦੇ ਸੁਖ ਸਾਥ ਭਰੀ, ਸੁਖਮਾ ਗਲ ਫੁਲ ਸੁ ਮਾਲ ਰਹਾ^੧ । ਸੁੰਘਤਿ ਭਾਲ ਬਿਸਾਲ ਮਨੋਹਰ ਜੋਗੀ ਜਿਸੇ ਬਿਚ ਧਮਾਨ ਲਹਾ ॥੧੮॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੋ ਧਰਿ ਧਮਾਨ ਦੁਊ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕੇ ਬੰਦਨ ਗਾਈ। ਭਾਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੋ ਬਾਤ ਕਹੀ ‘ਕਰਿਵਾਉ ਤਿਹਾਵਲ ਕੋ ਸਮੁਦਾਈ’ । ਤਾਤ ਸੁ ਪੂਛਨਿ ਬਾਤ ਲਗੀ ‘ਕਸ ਬਾਗ ਪਿਖਯੋ, ਕਿਮ ਖੇਲ ਮਚਾਈ ?’ । ਸੁੰਦਰਤਾ ਤਰੁ ਬਿੰਦ ਫੁਹਾਰਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਨਾਈ ॥ ੧੯ ॥ ਭੂਖਨ ਚੀਰ ਮਹਾਂ ਧਨ ਕੇ ਨਿਜ ਨੰਦ ਨਿਛਾਵਰ^੨ ਕੋ ਕਰਿ ਮਾਈ । ਦੇਤਿ ਗਰੀਬਨਿ ਕੋ ਬੁਲਿਵਾਇ ਅਸੀਸਕੋ ਪਾਇ ਰਿਦੇ ਹਰਖਾਈ। ਆਪਨੇਭਾਗ ਸਰਾਹਤਿ ਉਤਮ-ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਮਹਿ ਹੋਂ ਅਧਿਕਾਈ-। ਕੀਨਿ ਬਡੈ ਉਤਸਾਹ ਭਲੇ, ਨਰ ਆਇ ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਕੋ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੦ ॥ ਮੇਵੜੇ ਭੋਜਿ ਸਭੈ ਸਿਖ ਕੇ ਘਰ ਲੀਨੇ ਹਕਾਰ ਸੁਨੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਚਾਰ ਘਟੀ ਦਿਨ ਸ਼ੇਖ ਰਹਯੋ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲ ਭਯੋ ਸਮੁਦਾਈ^੩ । ਭੇਟ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਸਭਿ ਲੋਕਰਿ ਬਾਲਿਕ ਬਿੱਧ ਮਿਲੇ ਹਰਖਾਈ। ਹੋਨਿ ਬਿਲੋਚਨ ਕੋ ਸੁਫਲੇ ਕਰਿ^੪ ਯੋਂ ਦਰਸੈ ਨਿਧਿ ਰੁਪਕੋ ਪਾਏ^੫ ॥ ੨੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਜ ਅਮੋਜ^੬ ਹੁਏ ਪਰਯੋਕ ਕੀ ਪੀਠ ਬਿਰਾਜਤਿ ਹੈਂ । ਸੂਰਜ ਬਾਲ^੭ ਉਦੈਗਿਰਪੈ, ਤਮਮੋਹ^੮ ਪਿਖੈ ਜਿਸ ਭਾਜਤਿ ਹੈਵਾਸਨ ਅੰਬਕ ਅੰਬੁਜ ਕਾਨਨ ਮੋਦ ਤਿਨੈ ਉਪਰਾਜਤਿ ਹੈ^੯ । ਬਾਦ^{੧੦} ਕਰੈ ਗਨਚੋਰ ਨਿਸ਼ਾਚਰ, ਦੇਖਿ ਦੂਰੈ ਬਹੁ ਲਾਜਤਿ ਹੈ^{੧੧} ॥ ੨੨ ॥ ਹੋਤਿ ਅਨੇਕਨਿ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਾਇਨ ਸੁੰਦਰ ਆਨਤਿ ਹੈਂ । ਹਾਥਨਿ ਜੋਰਿ ਨਿਹੋਰਤਿ ਸੇਵਕ, ਬੰਦਨਿ ਸੀਸ ਤੇ ਠਾਨਤਿ ਹੈਂ। ਭੀਰ ਭਰੀ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਧਾਰਿ ਸੁ ਮਾਨਤਿ ਹੈਂ। ਬੈਠਿ ਗਏ ਪਰਵਾਰ ਕਰੈ, ਕੋਊ ਠਾਢੇ ਪਿਖੈ, ਅਘ ਹਾਨਤਿ ਹੈਂ ॥ ੨੩ ॥ ਰਾਸ^{੧੨} ਤਿਹਾਵਲ ਆਇ ਗਯੋ ਧਰਿਵਾਇ ਭਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ।

^੧ ਗਲੇ ਵਿਚ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਸ਼ੋਭ ਰਹੀ ਹੈ । ^੨ ਵਾਰ ਕਰਕੇ । ^੩ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸੁਫਲ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਪ ਦੇਖਦੇ ਹਨ (ਜਾਣੇ) ਨਿਧ ਪਾਈ ਹੈ । ^੫ ਤੇਜ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਭਾਵ ਐਸ਼ੀ ਹੋਕੇ । (ਅ) ਅਮੋਉ, ਅਮਾਪ । ^੬ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੂਰਜ । ^੭ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰਾ । ^੮ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਰੂਪੀ ਕਵਲਾਂ ਦੇ ਬਨ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਉਪਜਾਵਦੇ ਹਨ । ^੯ ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਉਲੂਆਂ ਦੀ (ਆਸ਼ਾ) ਨਿਸ਼ਫਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੇਖਕੇ ਸ਼ਰਮਦੇ ਤੇ ਲੁਕਦੇ ਹਨ । ^{੧੦} ਬਹੁਤਾ । ^{੧੧} ਪਾ:-ਬਾਲ ।

† ਪਾ:-ਬਾਦ ਕਰੈ ਗਨ ਚੋਰਨ ਮਾਥਖ ਦੇਖਿ ਦੂਰੈ ਬਹੁ ਸਾਜਤਿ ਹੈਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਆਇ ਜਿਤੈ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਕੈ ਨਾਮ ਲੈ ਧਯਾਨ ਧਰਾਈ ।
 ਦੇਤਿ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਜੈ ਅਹਿਲਾਦ ਮਿਯਾਦ ਸਮੇਤ ਸਦਾ ਜਿਮਭਾਈ॥੨੪॥ ਸਿਗਤਿ
 ਮੈਂ ਬਰਤਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ਸਭੈ ਸਿਖ ਲੇਤਿ ਅਨੰਦ ਭਏ ਹੈਂ॥ ਆਨਨ ਪਾਵਨ
 ਕੋ ਫਰਿ ਪਾਵਨ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਾਵਨ ਧਯਾਨ ਲਏ ਹੈਂ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਤਬਿ
 ਵੈ ਕਰ ਜੋਰਿ, ਅਗਧਿ ਮਨੋਰਥ ਐਸਿ ਠਏ ਹੈਂ॥—ਮੋ ਸੁਤ ਕੇ ਸਭਿ ਰੱਛਕ
 ਹੋਵਹੁ ਆਨੰਦ ਦੇਹੁ ਬਿਲੰਦ ਨਏ ਹੈਂ ॥ ੨੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
 ਕੋ ਅਭਿਬੰਦਨ ਕੈ ਨਿਜ ਧਾਮ ਗਏ' । ਜਾਤਿ ਪ੍ਰਸੰਸਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤਿ
 ਮੂਰਤਿ ਮਾਨਹੁ ਅਨੰਦ ਕਿਏਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਧਰੇ ਘਰ ਆਪਨਿ ਮੈਂ
 ਸਭਿਹੂੰਨ ਦਏ'। ਕੀਰਤ ਕੋ ਬਿਸਤੀਰਤਿ ਹੈਂ ਇਹ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਮਨੋਗ'
 ਬਿਏ ॥ ੨੬ ॥ ਏਹਗ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਦਿਵਸ ਉਪਬਨ ਗਏ ਜਨਨੀ ਮੋਦ
 ਮਹਾਂਨ । ਕਰਜੈ ਅਧਿਕ ਉਤਸਾਹ ਕੋ ਧਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਧਯਾਨ ॥ ੨੭ ॥
 ਪਰੀ ਨਿਸਾ ਕਰਿ ਅਸਨ ਕੋ ਪੌਢਿ ਗਏ ਸੁਖ ਮਾਂਹਿ । ਭੈਰ ਭਈ ਜਾਰੀ
 ਪ੍ਰਭੂ ਨਰ ਨਾਹਨਿ ਕੈ ਨਾਹ' ॥ ੨੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼
 ਰਾਸੇ 'ਬਾਲ ਲੀਲਾ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਦਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੮ ॥

੧੯. [ਬਾਲ ਲੀਲਾ । ਬੇੜੀ ਦੀ ਸੈਲ । ਇਕ ਬ੍ਰਿਥਾ ਨੂੰ ਖਿਥਾਉਣਾ] ।

ਏਹਗ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਖਿਲਤਿ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸੰਤਿ । ਬਾਲਿਕ
 ਬੰਦਨਿ ਕੇ ਸਹਤਿ ਧਾਵਤਿ ਗਹਿ ਬਿਕਸੰਤਿ' ॥੧॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਇਕ ਦ੍ਰੋਸ
 ਲਿਏ ਸੰਗ ਬਾਲਿਕ ਬੰਦਨ ਮਾਤ ਕੀ ਆਇਸੁ ਤੇ ਹਰਖਾਏ । 'ਮਿਲ
 ਮਾਤੁਲ ਸੰਗ ਸੁ ਗੰਗ ਨਦੀ ਤਟ ਆਜ ਚਲੈਂ ਜਲ ਕੋ ਦਰਸਾਏ'। ਨਿਕਸੇ
 ਨਿਜ ਧਾਮ ਗੁਰੁ ਅਭਿਰਾਮ ਸੁ ਕਾਮਨਾ ਜਾਚਕ ਕੀ ਪੁਰਵਾਏ' । ਮੁਖ
 ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਬਚ ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ ਜਨੁ ਫੂਲ ਝਰੈਂ ਹੁਲਸੈਂ ਸਮੁਦਾਏ॥੨॥ ਬੀਬਕਾ
 ਮੈਂ ਬਹੁ ਬਾਲਿਕ ਭਾਵ ਤੇ ਕ੍ਰੀੜਤ' ਜਾਤਿ ਸਹਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਦੇਖਤਿ ਸੇਵਕ
 ਕੈ ਨਰ ਆਨਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ' ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਆਪਸ ਮੈਂ ਮਿਲਿ ਕੈ
 ਪੁਰਿ ਕੇ ਨਰ ਕੀਰਤਿ ਬੰਦ ਸੁਨਾਵਤਿ ਹੈਂ । 'ਦੀਸਤਿ ਹੈਂ ਲਖ ਰੂਪ ਗੁਰੁ
 'ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਮੁਖ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ । ਅ) ਪਵਿਤ੍ਰ (ਪ੍ਰਸਾਦ) ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ
 ਅਤੇ..... । ੨) (ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ) ਗਏ । ੩) ਆਪਣੇ ਘਰ (ਦਿਆਂ) ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਫ਼ਿਪਾ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ
 ਪ੍ਰਸਾਦ ਬੋੜਾ ਬੋੜਾ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ । [ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇਖੇ ਰਾਸ ੧ ਅੰਸੁ ੧੦ ਅੰਕ ੧੩] ।
 'ਸੁੰਦਰ । ੪) ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸੁਆਮੀ । ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ । ੫) ਦੇੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੜਕੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ
 ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੬) ਮੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰਵੇ ਹੋਏ । ੭) ਬੋਲਦੇ । ੮) ਪ੍ਰਤਾਪ (ਦੇਖਕੇ) ।

ਤਉ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲ ਦਿਪਾਵਤਿ ਹੈਂ ॥੩॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
ਨੰਦਨ ਬੰਦਨ ਜੋਗ ਨਿਕੰਦਨ ਪੀਰਾ । ਬਾਕ ਫੁਰੈ ਕਹਿ ਜਾਂਹਿ ਸੁਭਾਇਕ
ਰੰਕ ਤੇ ਗਾਵ ਕਰੈਂ ਗਜ ਕੀਰਾ^੧ । ਭੁਖਨ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤਿ ਹੈ ਜਨੁ ਮੂਰਤ
ਹੈ ਰਸ ਬੀਰ ਸ਼ਧੀਰਾ^੨ । ਜਾਤਿ ਚਲੇ ਤਬਿ ਆਇ ਗਯੋ ਸਲਿਤਾ ਗਨ
ਕੇ ਜੁਤਿ ਗੰਗ ਕੋ ਤੀਰਾ^੩ ॥ ੪ ॥ ਸਲਿਤਾ ਗਨ ਕੋ ਦਰਿਆਉ ਮਹਾਂਸ਼ੁਰ
ਆਗਮ ਕੋ ਲਖਿ ਹੋਤਿ ਉਛਾਲਾ । ਤਰਨੀ ਪਰ ਜਾਇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ ਇਤ
ਤੇ ਉਤ ਚੋਰਤਿ ਸਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ^੪ । ਜਲ ਚਾਹਤਿ ਹੈ ਛੁਹਿਬੇ ਪਗ ਪੰਕਜ,
ਪੈ ਅਸਮੰਜਸ ਉਚ ਬਿਸਾਲਾ^੫ । ‘ਉਛਰਿਤਿ ਕਛੂ ਨ ਪਰੰਤੁ ਲਗੇ ਸਭਿ
ਪਾਪਨਿ ਹੋਤ ਮਹੋਤ ਉਜਾਲਾ^੬ ॥ ੫ ॥ ਮਾਤੁਲ ਗੋਦ ਮੈਂ ਮੋਦ ਭਰੇ ਜਲ
ਕੋਦ’ ਬਿਲੋਕ ਕਰੀ ਚਤੁਰਾਈ । ਵੈ ਚਰਣਾਂਬੁਜ ਕੋ^੭ ਤਬਿ ਹੂੰ ਤਰਨੀ
ਤਟ^੮ ਜੰਘ ਤਰੇ ਲਰਕਾਈ । ਮੂਰਤ ਧਾਰਿ ਪਖਾਰਤਿ ਹੈ, ਮੁਦ ਧਾਰਤਿ
ਹੈ ਲਹਿ ਕੇ ਜਲਰਾਈ^੯ ।—ਪਾਪ ਅਨੇਕਨਿ ਕੇ ਹਰਤਾ ਇਹ ਮੰਗਲ ਕੇ
ਕਰਤਾ ਸਮੁਦਾਈ—॥ ੬ ॥ ਵੇਹਗ ॥ ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਅਵਿਲੋਕਤੇ ਇਕ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਦਰਸਾਇ। ਪਦ ਅਰਬੰਦ ਪਖਾਰਿਕੇ ਜਲ ਮੈਂ ਗਯੋ ਸਮਾਇ^{੧੦} ॥੭॥
ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਵੀਨਿ ਮਲਾਹ ਕੋ ਦਾਨ ਮਹਾਂ, ਕਹਿ ਬਾਕ ਤਿਸੇ ਤਰਨੀ ਚਲਿ-
ਵਾਈ । ਨੀਰ ਗੰਭੀਰ ਮੈਂ ਜਾਇ ਫਿਰੀ ਤਬਿ, ਬੋਗ ਕੋ ਸਾਥ ਹੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ
ਧਵਾਈ । ਲੇ ਕਬਿ ਜਾਤਿ ਪਰੇ ਨਵਕਾ, ਕਬਿ ਲਜਾਵਤਿ ਬੋਗ ਤੇ ਵਾਰ
ਲਗਾਈ । ਫਾਂਦਤਿ ਹੈਂ ਕਬਿ ਫੇਰ ਚਵੈਂ, ਸਿਸ ਦੌਰਤਿ ਹੈਂ ਕਿਲਕੈਂ
ਬਿਗਸਾਈ॥੮॥ ਜਲ ਕੇ ਤਟ ਕ੍ਰੀੜਤਿ ਹੈਂ ਮੁਦ ਸੋਂ ਕਰ ਪੰਕਜ ਕੋ ਨਿਜ
ਪੰਕ ਧਸਾਵੈ^{੧੧}। ਗਨਲੋਕ ਬਿਲੋਕਨਿ ਹੋਤੁ ਖਰੇ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਦੂਰ ਤੇ ਸੀਸ
ਨਿਵਾਵੈਂ। ਦਰਸੈਂ, ਪਰਸੈਂ, ਹਰਖੈਂ ਉਰਮੈਂ ਬਹੁਭਾਵ ਧਰੇ ਗੁਨ ਭਾਖਿਸੁਨਾਵੈਂ।
‘ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਇਹ ਨੰਦਨ, ਜਾਗਤਿ ਜਾਹਰੀ ਜੋਤਿ’
ਜਨਾਵੈਂ ॥ ੯ ॥ ਜੁਤਿ ਚੰਚਲਤਾ ਚਿਤਵੰਤਿ ਚਹੂੰ ਦਿਸਿ ਮਾਨ ਰਖੈਂ ਕਰਿ
ਚਾਤੁਰਤਾਈ । ਗਨ ਮਾਨਵ ਮੈਂ ਅਸ ਨਾਂਹਿ ਕੈਉ, ਜਿਸ ਕੀ ਦਿਸਿ ਕੋ
^੧ਕੀੜੇ ਤੋਂ ਹਾਥੀ (ਅ) ਹਾਥੀ ਤੋਂ ਕੀੜਾ । ^੨ਵੀਰਰਸ ਸਹਿਤ ਧੀਰਜ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹੈ । ^੩ਬਹੁਤੀਆਂ
ਨਦੀਆਂ ਸਮੇਤ (ਵਗ ਰਹੀ) ਗੰਗਾ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ । ^੪ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ । ^੫ਕਠਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
ਚਰਨ ਉੱਚੇ ਹਨ । ^੬ਪਾਣੀ ਕੁਛ ਉਛਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ
ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੂਜਨੀਕ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ (ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ) । ^੭ਤਰਵ । ^੮ਦੋਵੇਂ ਚਰਨਾਂ
ਕਮਲਾਂ ਨੂੰ । ^੯ਬੇੜੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ (ਹੋਕੇ) । ^{੧੦}ਵਰੁਣ । ^{੧੧}ਭਾਵ ਵਰੁਣ ਸਮਾ ਗਿਆ । ^{੧੨}ਆਪਣੇ
ਹੱਥ ਕਵਲ ਨੂੰ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਧਸਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਨਹਿ ਡੀਠ ਲਗਾਈ। ਬਹੁ ਬਾਲਿਕ ਮੈਂ ਮਿਲਿ* ਖੇਲਤਿਹੈਂ ਮ੍ਰਿਦੁ ਮੂਰਤਿ
 ਮਾਧੁਰੀ ਪੈ ਛਬਿ ਛਾਈ^੧। ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੀਰਤਿ ਗਾਵਤਿ ਜਾਤਿ ਅਲੋ-
 ਕਿਕ ਰੀਤਿ ਪੁਨੀਤ ਸੁਹਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਜਾਚਕ ਜਾਚਨਾ ਜੋਇ ਕਰੈ ਸੁਨਿ
 ਤਾਹੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਿਵਾਵਤਿਹੈਂ। ਖੇਲਤਿ ਬੀਤ ਗਯੋ ਇਕ ਜਾਮ ਮਹਾਂ ਅਭਿ-
 ਰਾਮ ਸੁਹਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਤਬਿ ਦਾਸ ਪਠੈ 'ਕਹੁ ਜਾਇ-ਚਲੋ
 ਸੁ ਬੁਲਾਵਤਿ ਹੈਂ'-। ਹਾਥਨਿ ਜੋਰ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ^੨ ਪ੍ਰਭੁ ਜੁ ਜਨਨੀ ਉਤ-
 ਲਾਵਤਿ ਹੈਂ^੩ ॥ ੧੧ ॥ ਮਾਤੁਲ ਲਾਲਤਿ ਚਾਲਤਿ ਹੈਂ ਬਚ ਪਾਲਤਿ ਹੈਂ ਜਿਮ
 ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਵੈ^੪। ਸੇਵਕ ਕੋਰ ਸਿਕੰਧ ਅਰੁਵਿ ਪਿਖੈਂ ਪੁਰਿ ਬੀਬਕਾ ਤੋ ਹੁਲ-
 ਸਾਵੈਂ। ਤਾਂਹਿ ਪਲਾਇ ਫੰਧਾਵਤਿ ਹੈਂ ਉਛਲੀਤਿ ਉਤੰਗ ਤਰੰਗ ਜਜੋਂ ਜਾਵੈ।
 ਧਾਮ ਬਰੇ ਸੁਖਧਾਮ ਪ੍ਰਭੁ ਜਿਸ ਨਾਮ ਜਪੇ ਜਨ ਮੋਖ ਕੋ ਪਾਵੈਂ ॥ ੧੨ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਉਠਿ ਗੋਦ ਲਿਏ, ਮਨ ਮੋਦ ਕਿਯੋ ਸੁਤ ਲਾਲਤਿ ਹੈ। ਸੁੰਘਤਿ
 ਮਾਥ ਪਲੋਸਤਿ ਹਾਥ, ਸਨੇਹ ਕੇ ਸਾਥ ਨਿਹਾਲਤਿ ਹੈ। 'ਭਾ ਚਿਰਕਾਲ
 ਲਿਏ ਗਨ ਬਾਲ ਨਦੀ ਜਹਿ ਜਾਲ ਹੀ ਚਾਲਤਿ ਹੈ'। ਨੀਕ ਨ ਸੈਂ, ਰਮ-
 ਨੀਕ ਰਹੈ ਘਰ ਖੇਲਹੁ^੫, ਸੀਖ ਸਿਖਾਲਤਿ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ਮਾਤ ਸੈਂ ਬਾਤ
 ਕਹੈਂ ਜੁਤਿ ਚਾਉ 'ਅਰੁਵਿ ਭਏ ਨਵਕਾ ਪਰ ਜਾਈ। ਕੇਵਟ ਨੀਰ ਗੀਭੀਰ
 ਬਿਖੈ ਪਹੁੰਚਾਇ ਮਹਾਂ ਬਲ ਧਾਰਿ ਧਵਾਈ'। ਦੂਰ ਗਯੋ ਪੁਨ ਲਜਾਵਤਿ ਭਾ
 ਬਡ ਬੇਗ ਧਰੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਭ੍ਰਮਾਈ। ਮੰਦਿਰ, ਤੀਰ ਮਹੀਰੁਹ ਬੀਰੁ, ਖਰੀ
 ਨਰ ਭੀਰ ਮਨੋ ਸੁ ਫਿਰਾਈ^੬ ॥ ੧੪ ॥ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬੋਲਤਿ, ਡੋਲਤਿ ਕੁੰਡਲ
 ਸ਼ੋਨ, ਕਪੋਲਨ ਬਾਲ ਪਰੈ ਇਸ ਭਾਂਤੀ^੭। ਜਨੁ ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਰਦ^੮ ਚੰਦ
 ਬਿਖੈ ਬਰ ਮੀਨ ਫਿਰੈ ਸੁਖਮਾ ਬਿਗਸਾਤੀ^੯। ਬਿਗਸੈ ਸੁਨਿ ਬਾਤਿ ਰਿਦੈ
 ਹਰਖਾਤਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਮਾਤ ਮਹਾਂ ਉਮਗਾਤੀ। ਜਨੁ ਸਾਧਨ ਸਾਧਤਿ ਕੋ
 ਦੁਖਦੇ ਤਿਹ ਸਿੱਧ ਮਿਲੀ ਹੁਇ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ^{੧੦} ॥ ੧੫ ॥ ਰੈਨ ਪਰੀ ਕਰਿ

^੧ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤੀ ਤੇ ਛਬਿ ਛਾ ਰਹੀ ਹੈ। ^੨ਜਾਕੇ ਕਹੋ ਕਿ (ਮਾਤਾ ਜੀ) ਸੱਦਦੇ ਹਨ ਚੱਲੋ। ^੩ਜਿਵੇਂ
 ਕਹਿਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਤਿਵੇਂ)। ਬਚਨ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ^੪ਭਾਵ ਮਿਲਕੇ ਤੇ ਭਰ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।
^੫ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ^੬ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਖੇਲਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ^੭ਬੜੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਦੌੜਾਈ। ^੮ਕਿਨਾਰੇ
 ਦੇ ਮੰਦਰ, ਉੱਗੇ ਖੜੇ ਬਿੰਡ, ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖੜੋਤੀ ਭੀੜ ਮਾਨੋ ਫਿਰਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਸਨ। ^੯ਕੰਨਾਂ
 ਵਿਚ ਪਾਏ ਡੋਲ ਰਹੇ ਕੁੰਡਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਲ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ^{੧੦}ਮਾਨੋਂ ਸਰਦ
 ਰੁਤ ਦੇ ਪੂਰਨ। ^{੧੧}ਸ਼ੈਭਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ। ^{੧੨}ਦੁਖਦਾਈ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ
 ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਛਾਤੀ ਠਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

*ਪਾ:-ਤਿਮ।

ਭੋਜਨ ਐਨ^੧, ਪਿਐ ਪਯ^੨, ਸੈਨ ਕਰੀ ਸੁਖ ਪਾਏਭੋਰ ਭਈ ਤਜਿ ਨੀਂਦ
ਉਠੇ, ਕਰਿ ਸੈਰ ਸ਼ਨਾਨ ਪ੍ਰਯੋਕ ਸੁਹਾਏ । ਸੁੰਦਰ ਚੀਰ ਬਿਭੂਖਨ ਕੰਚਨ
ਮੋਲ ਵਡੇ ਜਨਨੀ ਪਹਿਰਾਏ । ਸ਼ਾਹੁ ਧਨੀਨ ਕੇ ਆਇ ਸਪੁਤ ਨਮੋ ਕਰਿ
ਹੋਹਿ ਮਿਲੈਂ ਸਮੁਦਾਏ ॥੧੬॥ ਭਾਂਤਿ ਅਨੋਕਨਿ ਖੇਲਨਿ ਖੇਲਤਿ ਬੋਲਤਿ
ਡੋਲਤਿ ਮੰਦਿਰ ਮਾਂਹੀ।ਏਕ ਬਿਧਾ ਘਰ ਪਾਸ ਪਰੋਸਨ ਜਾਇ ਖਿਝਾਵਤਿ
ਹੈਂ ਘਰ ਤਾਂਹੀ । ਆਖ ਬਚਾਇ ਉਚਾਇ ਲਿਜਾਵਤਿ ਕਾਤਨੀ^੩ ਤੁਲ ਰੁ
ਸੂਤ^੪ ਜਿ ਪਾਹੀ।ਸੋ ਅਵਿਲੋਕ ਸਕੋਪ ਉਠੈ ਗਹਿ ਛੁਛਕ^੫ ਹਾਥ ਪਰੇ ਪਿਛ-
ਵਾਹੀ ॥੧੭॥ ਆਇ ਸਮੀਪ, ਪਲਾਇ ਚਲੈਂ ਤਬਿ, ਜੜੋਂ ਮਿਲਿਕੈ ਨਹਿ
ਛੂਵਨ ਪਾਵੈ।ਦੂਰ ਨ ਜਾਤਿ ਨਜੀਕ ਰਹੈਂ,ਇਮਜਾਨਤਿ-ਮੈਂ ਗਹਿਲੇਉਂ-
ਪਲਾਵੈਂ । ਨੁਪਰ ਕਿੰਕਨੀ ਕੰਕਨ ਕੰਚਨ ਭੂਖਨ ਏ ਸਭਿ ਨਾਦ ਉਠਾਵੈਂ।
ਧਾਇ ਇਤੈ ਉਤ ਜਾਇ ਜਿਤੈ ਕਿਤ,ਤਾਂਹਿ ਗਤਾਗਤਿ ਧਾਰਿ ਭ੍ਰਮਾਵੈਂ॥
੧੮॥‘ਜਾਂਹਿ ਕਹਾਂ,ਗਹਿ ਕੈ ਤੁਝ ਕੋ ਤੁਵ ਮਾਤ ਕੋ ਪਾਸ ਮੈਂ ਦੇਉਂਗਹਾਈ।
ਛੁਛਕ ਦੇ ਅਪਨੇ ਕਰ ਕੀ,ਹਤਵਾਉਂ ਭਲੇ^੬ ਸਭਿ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ।ਰੇ ਸੁਨ
ਗੋਬਿੰਦ।ਜਾਹੁ ਅਬੈ ਟਰਿ,ਮੋਹਿ ਕੋ ਸ਼੍ਰੋਮ ਕਰੈਂ ਅਕੁਲਾਈ^੭।ਹਾਥ ਤੋ ਡਾਰਿ
ਉਤਾਇਲ ਦੇਵਹੁ ਨਾਂਹਿ ਤ ਮੈਂ ਕਹਿ ਹੈਂ ਘਰ ਜਾਈ’ ॥ ੧੯ ॥ ਤਾਂਹਿ
ਖਿਝਾਇ ਭਜਾਇ ਸ਼੍ਰਮਾਵਹਿ^੮ਫੇਰਬਖੇਰਤਿ ਸੂਤ ਰੁ ਪੁਣੀ।ਬੀਨਤਿ ਸੋ,ਤਬਿ
ਜਾਇ ਮਿਲੈਂ ਜਹਿ ਬਾਲਕਿ ਬਿੰਦਨ ਖੇਲ ਸਲੂਣੀ^੯। ਤੁਲ ਰੁ ਤਾਰ ਜਥਾ
ਬਿਗਰੇ ਤਿਮ ਹਾਥ ਧਰੇ ਹੁਇ ਕੋਪ ਤੋ ਉਣੀ^{੧੦}।ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਢਿਗ ਤੀਰ
ਦਿਖਾਵਤਿ ਬਾਤ ਬਨਾਇ ਸੁਨਾਵਤਿ ਦੂਣੀ॥੨੦॥‘ਲੋਹੁਬਿਲੋਕ ਸੁ ਨੰਦਨ
ਕੀ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਘਰ ਪ੍ਰੰਮ ਉਤਾਰੇ^{੧੧}।ਬੈਠਨਿ ਦੇਤਿ ਨ ਕਾਤਨ ਦੇਤਿ,ਸੁ
ਲੇਤਿ ਉਠਾਇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਨਿਹਾਰੇ।ਫੈਂਕਤਿਦੂਰ,ਬਿਖੇਰਤਿਹੈ,ਤਸਿ ਦੌਰਤਿ
ਹੈ,ਕੁਕਰੀ ਬਿਸਤਾਰੇ^{੧੨}। ਹਾਥ ਨ ਆਵਤਿ, ਮੋਹਿ ਭ੍ਰਮਾਵਤਿ, ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੋਮ
ਪਾਇ ਕਰੀਹੈ ਪੁਕਾਰੇ’॥੨੧॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਨਿ ਪੁੱਤ੍ਰਕੀਬਾਰਤਾ ਚੰਚਲਤਾ
ਜਿਨ ਮੈਂ ਅਧਿਕਾਈ । ਜਾਇ ਅਕਾਵਤਿ ਸੰਬ ਸਵੇਰ^{੧੩} ਬਿਧਾ ਬਿਨ ਜੋਰ
^੧ਘਰ ਵਿਚ । ^੨ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ । ^੩ਕੱਤਣੀ=ਪੁਣੀਆਂ ਤੇ ਮੁੱਢੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਤੀਲਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ।
^੪ਭਾਵ ਪੁਣੀਆਂ ਤੇ ਮੁੱਢੇ । ^੫ਸੋਟੀ । ^੬ਗਤ+ਅਗਤ=ਅੱਗੇ ਵਧ ਪਿਛੇ ਹਟ, ਟੇਢ ਦੇ ਦੇ ਕੇ
ਫੜਾਈ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚਾਲ ਧਾਰਨੀ । ^੭ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਟਵਾਵਾਂਗੀ । ^੮ਮੈਨੂੰ ਬਕਾ ਕੇ ਵਿਆ-
ਕੁਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹਈ । ^੯ਬਕਾ ਕੇ । ^{੧੦}ਸੁੰਦਰ । ^{੧੧}ਕੋਧ ਨਾਲ ਆਤੁਰ ਹੋਕੇ (ਅ) ਤਿਉਣੀ=
ਤਿਗੁਣੀ ਕੋਧਵਾਨ ਹੋਕੇ । ^{੧੨}ਉਧਮ ਮਚਾਇਆ ਸੂ । ^{੧੩}ਮੁੱਢੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ । ^{੧੪}ਸ਼੍ਰਾਮ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ।

ਬਡੀ ਅਕੁਲਾਈ^੧ । ਠਾਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਨ ਦੀਨਿ ਕਛੁ ਸਭਿ ਚੀਰ ਸਰੀਰ ਕੇ
 ਦੀਨਿ ਬਨਾਈ । ‘ਮੇਂ ਸੁਤ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਕਰੈ ਮਨ ਮੈਂ ਨਹਿ ਆਨਹੁ ਕੋਪ
 ਸੁ ਮਾਈ’^੨ ॥ ੨੨ ॥ ‘ਮੈਂ ਨ ਕਰੈਂ ਰਿਸ ਕੇ ਕਥਿ ਤਾਂ ਪਰ, ਮੇਂ ਗੁਹਿ
 ਖੋਲਨਿ ਰੋਜ ਸਿਧਾਵੈਬਾਲਿਕ ਸੰਗ ਲਿਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ ਲੇ ਵਸਤੂ ਨਿਜ
 ਹਾਥ ਬਗਾਵੈ । ਗੈਲ ਪਰੈਂ ਤਬਿ ਭਾਜ ਚਲੈ, ਜਬਿ ਮੈਂ ਕਰੈਂ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ
 ਖਿਝਾਵੈ । ਅੰਤਰ ਮੈਂ ਜਬਿ ਬਾਹਰ ਭਾਜਤਿ, ਬਾਹਰ ਮੈਂ ਤਬਿ ਅੰਤਰ ਧਾਵੈ
 ॥੨੩॥ ਦੋਖਿ ਬਿਲੋਚਨਿ ਹੋਤਿ ਹਰੈ ਮਨ, ਤੋਂ ਸੁਤ ਜੀਵਹੁ ਲਾਖ ਬਰੀਸਾ^੩ ।
 ਆਇ ਬਸੇ ਜਬਿ ਕੇ ਇਸ ਥਾਨ ਭਯੋ ਸੁਖ ਮੇਂ ਕਹੁ, ਓਟ ਗਿਰੀਸਾ^੪ ।
 ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਪਾਵਤਿ ਹੋਂ^੫ ਹਰਖਾਵਤਿ ਦੇਤਿ ਬਿਸਾਲ ਅਸੀਸਾ ।
 ਮੇਂ ਉਰ ਕੇ ਪ੍ਰਿਯ ਲਾਗਤਿ ਹੈ ਮਣਿ ਜਯੋਂ ਅਵਲੋਕ ਅਸ਼ੋਕ ਅਹੀਸਾ^੬ ॥
 ੨੪॥ ਕੋਠਨ ਪੈ ਘਰ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਧੂਮ ਕਰੀ, ਚਲਿ ਆਜ ਮੈਂ ਆਈ। ਤੋਂ
 ਸੁਤ ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ^੭ ਗਯੋ, ਇਸ ਹੇਤੁ ਜਨਾਵਨਿ ਕੋ ਬਿਰਮਾਈ^੮ । ਨਾਂਹਿ ਤ
 ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਹਮੇਸ਼ ਹੀ ਮੈਂ ਬਿਰਸੈਂ ਪਿਖਿ ਕ੍ਰੀੜਨਤਾਈ^੯ । ਆਪ ਬਸੇ
 ਸੁਖ ਸੋਂ, ਸੁਤ ਜੀਵਹੁ ਬੀਵਹੁ ਕਾਮਨ ਜਯੋਂ ਮਨ ਭਾਈ^{੧੦} ॥ ੨੫ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਜਰੀ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਿਯੋ ਇਸ, ਸੋ ਗਮਨੀ ਅਪਨੇ ਘਰ ਕੋ। ਪੈਰਮੈਂ ਆਵਤਿ
 ਭੋਟ ਭਈ^{੧੧} ਪੁਨਿ ਲਾਗਿ ਡਰਾਵਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ । ‘ਤੋਂ ਜਨਨੀ ਢਿਗ ਮੈਂ
 ਬਰਨੀ ਜਿਮ ਧੂਮ ਕਰੀ ਤਜਿਕੈ ਡਰ ਕੋ । ਛੁਛਕ ਮਾਰਹਿਗੀ ਅਬਿ ਜਾਹੁ
 ਤੂੰ, ਢੇਰ ਨਹੀਂ ਕਬਿਹੂੰ ਕਰਿਕੋ’^{੧੨} ॥ ੨੬ ॥ ਦੋਖਿ ਬਿਧਾ ਭਜਿ ਦੂਰ ਭਏ
 ਨਿਜ ਧਾਮ ਮੈਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਿਯੋ। ਮਾਤ ਨੇ ਗੋਦ ਲਿਯੋ ਭਰਿ ਮੋਦ ਸਰੀਰ
 ਲਗੀ ਰਜੁ ਰੰਗ ਭਯੋ^{੧੩} । ਪੈਂਛਤਿ ਆਪਨੇ ਲੈ ਕਰ ਚੀਰ, ਜਿਸੀ ਕਹੁ
 ਦੀਰਘ ਭਾਗ ਬਿਯੋ । ਨੰਦਨ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਕੰਦ ਬਿਲੋਕਿ ਬਿਲੰਦ ਸਨੇਹ
 ਅਛੇਹ ਠਯੋ^{੧੪} ॥ ੨੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਾਵਲ ਰਾਸੇ ‘ਬਾਲਕ
 ਬੈਸ ਖੇਲ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਉਨੀਸਮੇਂ ਅੰਸੁ ॥ ੧੯ ॥

੨੦. [ਬੋੜੀ ਦੀ ਸੈਲ । ਇਕ ਧਨੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਰ] ।

ਦੇਹਗ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਠ ਪ੍ਰਸੰਨ ਪਰ ਸੈਨ। ਸੁਖ ਸੋਂ ਸਕਲ
^੧ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਈ ਹੈ । ^੨ਹੋ ਮਾਈ ਕ੍ਰੋਧ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਆਈਂ । ^੩ਲੱਖਾਂ ਵਰ੍ਹੇ । ^੪ਮਲੋਂ
 ਸੁਮੇਰੂ ਦੀ ਓਟ ਮਿਲੀ ਹੈ [ਸੰਸਾਰ, ਗਿਰੀਸ਼=ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਵਡਾ, ਸੁਮੇਰੂ] । ^੫ਪਾਂਵਦੀ ਹਾਂ । ^੬ਸ਼ੇਸ਼
 ਨਾਗ ਜਿਵੇਂ ਮਣੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੭ਹੁਸ਼ਿਆਰ । ^੮ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌਸਣ ਆਈ ਹਾਂ ।
^੯ਕੋਤਕ । ^{੧੦}ਜਿਵੇਂ ਮਨ ਭਾਂਵਦੀ (ਤੁਹਾਡੀ) ਕਾਮਨਾ (ਹੈ) ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ । ^{੧੧}ਟਾਕਰਾ ਹੋ ਪਿਆ ।
 ਮਿਲ ਪਏ । ^{੧੨}ਢੇਰ ਕਦੇ ਨਾ ਕਰੀਂ । ^{੧੩}ਧੂੜ ਸ਼ੋਭ ਰਹੀ ਹੈ । ^{੧੪}ਇਕ ਰਸ ਹੋਇਆ ।

ਬਿਤਰਿ ਕੈ ਓਠੇ ਮਿਟੀ ਜਬਿ ਰੈਨ ॥ ੧॥ ਸ੍ਰੈਯਾ ॥ ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਜਥਾਵਤ
 ਕੀਨਸਿ ਬਾਲਿਕ ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਕੇ ਪੁਨ ਆਏ । ਕੈ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਭੋਜਨ
 ਕੈ ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮੈਂ ਸੁਭ ਖੇਲ ਮਚਾਏ । ਏਕ ਹੁਤੈ ਸਿਸ, ਬਾਕ ਕਹਜੇ
 ਤਿਸ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੀ ! ਸਲਿਤਾ ਸਮੁਦਾਏ । ਆਪਨੇ ਧਾਮ ਕੀ ਕੀਨਿ ਝੁਝੀ'
 ਅਭਿਲਾਖ ਜਥਾ ਬਿਚਰੈਂ ਸਭਿ ਥਾਏ ॥ ੨ ॥ ਮੇ ਪਿਤ ਭੀ ਚਹਿ ਕੈ ਸ
 ਭਨਜੇ-ਪਦ ਪੰਕਜ ਆਪਨਿ ਦੇਹ ਛੁਹਾਏ-ਖੇਲ ਕਰੈਂ ਜਲ ਬੀਚ ਫਿਰੈਂ
 ਨਵਕਾ ਸੁ ਤਰੈਂ ਬਹੁ ਦੂਰ ਭਜਾਏ' । ਯੈਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਬਾਲ ਭਨੈਂ 'ਗੁਰ
 ਜੀ ਚਲਿਯੋ ਇਹ ਨੀਕ ਬਤਾਏ' । ਬੂਝਿ ਕੈਂ ਮਾਤ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ ਸਿੰਗ ਲੈ,
 ਗੋਨ ਕਰਜੇ ਦਰਿਆਵਨ ਥਾਏ' ॥ ੩ ॥ ਸੇਵਕ ਸਿੰਗ ਅਨੇਕ ਸਮੇਤ
 ਬਿਬੇਕ ਕੇ ਸਾਗਰ ਜਾਤਿ ਭਏ । ਸ਼ਾਹੁ ਨੇ ਆਨਿ ਪਸ਼ਾਦਿ ਧਰਜੇ ਅਰਦਾਸ
 ਕਰੀ ਬਰਤਾਇ ਦਏ । ਸ੍ਰੀ ਪਦ ਪੰਕਜ ਚਾਰੁ ਉਠਾਇ ਟਿਕਾਇ ਭਲੇ
 ਨਵਕਾ ਪੈ ਬਿਏ' । ਬੈਠਿ ਚਲਾਵਤਿ ਭੇ ਜਲ ਮੈਂ ਮੁਦ ਹੋਤਿ ਉਦੈਤਿ ਸਮੂਹ
 ਲਿਏ ॥ ੪ ॥ ਤੀਰ ਤਜੇ ਤਰਨੀ ਤਰ ਕੈਂ ਜਲ ਮਾਂਹਿ ਚਲੀ ਗੁਰਵਾਕ
 ਉਚਾਰੇ । 'ਦੈ ਦਿਨ ਮੈ ਨਵਕਾ ਹਮਰੀ ਹੁਇ' ਤਾਂ ਪਰ ਬੈਠਿ ਤਰੈਂ ਬਿਚ
 ਧਾਰੇ' । ਸ਼ਾਹ ਕਹਜੇ ਕਰ ਜੋਰਿ ਤਬੈ 'ਇਹ ਆਪ ਕੀ ਹੈ ਲਿਹੁ ਸੰਝਸਕਾਰੇ' ।
 ਸੁਯਕੈ ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਾਇ ਹੈਂ, ਜਾਤਿ ਤਰੀ ਜਲ ਜਾਲ ਮਝਾਰੇ' ॥
 ਪੈ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਤਰੀ ਤਰੀ ਸਿੰਗ ਔਰ, ਤਰਾਤਰੀ ਤਰਿ, ਤਰਿ ਉਤਰਿ ।
 ਨਰ ਬਰ ਸਰ ਸਿਰਮੌਰ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬਰ ਬਾਰਿ ਬਰਿ' ॥ ੬ ॥ ਸ੍ਰੈਯਾ ॥

'ਕਰਕੇ ਭੋਜਨ ਮਨ ਭਾਵਦਾ । 'ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਬੇੜੀ ਬਣਾਈ ਹੈ । 'ਪੱਛ ਕਰਕੇ' ਦਰਿਆ
 ਦੀ ਥਾਂ ਵਲ । 'ਬੇੜੀ ਉਪਰ ਇਸਥਿਤ ਕੀਤੀ । 'ਕੰਢਾ ਤਜ ਦਿਤਾ ਬੇੜੀ ਨੇ ਤਰ ਕੇ । 'ਸਾਡੀ
 ਬੇੜੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ । 'ਸੁਣਕੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਾ ਦਿਤਾ । 'ਬਹੁਤੇ ਜਲ ਵਿਚ ।
 '੧੦ (ਔਰ ਤਰੀ ਸਿੰਗ ਤਰੀ=) ਹੋਰ ਬੇੜੀਆਂ ਨਾਲ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੇੜੀ) ਤਰੀ (ਭਾਵ ਦੋੜੀ), (ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਦੀ ਬੇੜੀ ਤਰਾਤਰੀ ਤਰੀ=) ਬਹੁਤ ਦੋੜੀ (ਭਾਵ ਮੁਹਰੇ ਹੋ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਲਗੀ, ਉਥੇ ਤਰ
 ਉਤਰਿ=) ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ । ਨਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੈਯਟ ਤੇ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਮੌਰ (ਗੁਰੂ ਜੀ, ਬਾਰਿ ਬਰ=)
 ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੜਕੇ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬਰ=) ਵਾਰੰਵਾਰ (ਪਾਣੀ ਵਰਸਾਉਣ ਲਗੇ) (ਅ) ਵਾਰੰਵਾਰ
 ਸ੍ਰੈਯਟ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੜੇ ਭਾਵਕਾਹਲੀ ਨਾਲ (੯) (ਬਾਰਿ ਬਰ=) ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੜਕੇ, (ਬਾਰਿ) ਬਰਜਣ
 ਲਗੇ, ਬਾਰਿ ਬਰ=) ਜਲ ਵਿਚ ਵੜਨਾ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ; ਭਾਵ ਛੱਟੇ ਮਾਰਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਉਤਰਨਾ ਰੋਕਣ
 ਲਗੇ । ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਡਾਕਟਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਐਉਂ
 ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—ਬੇੜੀ ਤਰੀ ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਲੈਕੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਣੀ ਵੰਨੇ ਉਤਰ ਗਈ,
 ਮਨੁਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ (ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ) ਨੇ ਵੇਰ ਵੇਰਕੇ ਸ੍ਰੈਯਟ ਪਾਣੀ
 ਵਿਚ ਵਾੜੀ (ਪਾਣੀ) ਭਾਵ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਣੀ ਉਂ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਣੀ ਵਲ ਲਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ।

ਖੋਲਤਿ ਹੈਂ ਜਲ ਕੇ ਛਿਰਕਾਵਤਿ ਛੀਂਟਨਿ ਤੇ ਛੁਕਰਾਨਿ ਲਰਾਵੈ^੧। ਏਕ
ਪਲਾਇ ਚਲੈ ਇਕ ਸਾਮੁਹਿ, ਏਕ ਭਿਰੈ ਅਖੀਆਨਿ ਮੀਦਾਵੈ^੨। ਜੋਰ ਤੇ
ਫੈਂਕਤਿ ਹੈਂ ਕਰ ਸੇਂ, ਇਕ ਹਾਥਨਿ ਸੇਂ ਕਰਿ ਓਟ ਬਚਾਵੈ^੩। ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਹੈਂ ਬਹੁ
ਦੋਰਤਿ ਹੈਂ ਮੁਖ ਟੋਰਤਿ ਹੈਂ ਉਮਗੈਂ ਬਿਗਸਾਵੈਂ^੪ ॥ ੭॥ ਦੇਤਿ ਦਿਲੇਰ ਦੁਹੈ
ਦਿਸਿ ਦੋਰਤਿ, ਬੋਰਤਿ ਬਾਰਿ ਤੇ ਬਾਰਿਕ ਸਾਰੇ^੫। ਮੇਚਕ ਕੇਸ ਮਿਦੂਬਿਬਰੇ
ਮੁਖ ਪੈ ਉਪਮਾ ਕਵਿ ਯੋਂ ਮਨ ਧਾਰੇ^੬। ਪੰਕਜ ਪੈ ਗਨ ਪੰਨਗ ਛੈਨਨਿ
ਹੈਂ ਲਪਟੇ ਹਿਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਰੇ^੭। ਹੋਇ ਹਲਾ, ਜਲ ਡਾਰਤਿ ਹੈਂ ਤਬਿ
ਹਾਥਨਿ ਕੇ ਕਰਿਕੈ ਪਿਚਕਾਰੇ ॥ ੮॥ ਕੌਤਕ ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕਨਿ ਕੇ ਕਰਿ
ਬੰਦ ਅਨੰਦ ਭਰੇ ਲਰਕਾ। ਮੰਜੁਲ ਅੰਜੁਲ ਕੇ ਜਲ ਸੇਂ ਭਰਿ ਉਂਜਲ
ਜਾਲ ਸੁਰੰਸਰਿ ਕਾ^੮। ਮੱਜਨ ਕੀਨਿ ਲਿਏ ਪਟ ਉਪਰ, ਫੇਰ ਚਲੇ ਮਗ
ਜੋ ਘਰ ਕਾ। ਬੋਲਤਿ ਬਾਲ ਬਿਲੋਕਤਿ ਡੋਲਤਿ ਬੀਚ ਸਰੂਪ ਸੁਭੈ ਹਰਿਕਾ^੯
॥੯॥ ਯੋਂ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਿਲਾਸਤਿ ਕੇ ਦਿਨ, ਏਕ ਸਮੈ ਮਿਲਿ ਕੇ ਤਰੁਨੀ^{੧੦}।
ਆਵਤਿ ਭੀ ਗਨ ਅੰਬਰ ਸੇਂ^{੧੧}, ਘਨ ਅੰਬਰ ਮੈਂ ਤਜਿਤਾ ਬਰਨੀ^{੧੨}।
ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਬਰ ਅੰਦਰ^{੧੩} ਆਖ ਮਨੋਂ ਹਰਨੀ^{੧੪}। ਮਾਤ ਪੈ
ਜਾਤਿ ਭਈ ਹਰਖਾਤਿ ਸੁ ਟੇਕਤਿ ਮਾਥ ਧਨੀ ਘਰਨੀ^{੧੫} ॥ ੧੦॥ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਜਰੀ ਢਿਗ ਹੈ ਪਰਵਾਰਤਿ ਚਾਰੁ ਉਪਾਇਨ ਬੰਦ ਚਵਾਈ। ਆਇਸੁ
ਪਾਇ ਕੇ ਬੈਠਿ ਗਈ ਗੁਰ ਕੀ ਗਨ ਕੀਰਤਿ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਈ। 'ਹੈਂ ਹਮ
ਸੇਵਕ, ਭਾਉ ਧਰੈ ਨਿਤ, ਆਸ ਕਰੇ ਉਰ ਬਾਂਛਤਿ ਪਾਈ। ਪਾਵਨ ਪਾਵਨਿ^{੧੬}
ਕੇ ਸਿਮਰੈਂ ਹਮ, ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਮਹਿ ਜਾਨਿ ਸਹਾਈ' ॥ ੧੧॥ ਏਕ ਬਡੈ
ਧਨਵਾਨ ਹੁਤੋ ਤਿਸ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਨਾਰਿ ਬਧੁ ਨਿਜ^{੧੭} ਲਸਾਈ। ਸੰਗ ਸੁਤਾਂ
ਅਰੁ ਔਰ ਹਿਤੁ ਜਨ ਬੰਦ ਦਿਰਾਨਿ ਜਿਠਾਨਿ ਮਿਲਾਈ। ਸਾਬ ਸ਼ਰੀ-
ਕਨਿ ਲੈ ਸਗਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇ ਨਿਜ ਪੌਤ੍ਰ ਕੇ ਲੇਵਨਿ ਆਈ। ਭਾਂਤਿ ਅਨੇ-
ਕਨਿ ਕੇ ਪਕਵਾਨ ਸੁਧਾ ਸਮ ਸੁਦਤਿ ਆਨਨ ਪਾਈ^{੧੮} ॥ ੧੨॥ ਸ੍ਰੀ
^੧ਛੋਕਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੜਾਵਦੇ ਹਨ। ^੨ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਿਉਂਦੇ ਹਨ ਸਾਰੇ ਬਾਲਕੇ। ^੩ਕਾਲੇ ਸੌਪਾਂ ਦੇ
ਬੱਚੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਲਿਪਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ^੪ਜਲ ਗੰਗਾ ਦਾ। ^੫ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ। ^੬ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।
^੭ਸਮੂਹ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਸਮੇਤ। ^੮ਮਾਨੋ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀਆਂ। ^੯ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
ਸੁਹਣੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਆ ਵੜੀਆਂ। ^{੧੦}ਹਰਨੀ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ। ^{੧੧}ਧਨੀਆਂ ਦੀਆਂ
ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ^{੧੨}ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ। ^{੧੩}ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ। ^{੧੪}ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਾਇਆਂ ਸਵਾਦ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਤ ਆਵੇ।

ਗੁਜਰੀ ਨਿਜ ਸੇਵਕ ਭੋਜਿ ਕੈ ਖੇਲਤਿ ਆਪਨੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਏ । ਬਾਲਿਕ
ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਕੇ ਸੰਗ ਲੇ ਸਮ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ^੧ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਆਏ । ਅੰਕ ਬਿਹੀਨ
ਮਯੰਕ^੨ ਬਨਸੇਂ ਮੁਖ, ਮਾਤ ਕੇ ਅੰਕ^੩ ਸੇਂ ਬੈਠਿ ਸੁਹਾਏ । ਜਜੋਂ ਅਦਿਤੀ^੪
ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਂ ਸੁਤ ਬਾਵਨ ਕੇ ਦੁਲਰਾਇ ਬਿਠਾਏ ॥ ੧੩ ॥ ਹੋਰਤਿ ਜੀ
ਤਤਕਾਲ ਤ੍ਰਿਯਾ ਗਨ ਸਾਥ ਅਦਾਬ ਕੇ ਹਾਥਨਿ ਬੰਦੇ । ਮਾਨ ਮਹਾਂ
ਮਹਿਮਾਂ ਗੁਰ ਕੀ, ਪਦ ਪੰਕਜ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਸੁ ਬੰਦੇ । ਲੋਚਨ ਲਾਭ
ਬਿਲੋਕਤਿ ਰੂਪ ਜਿਸੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਸਭਿ ਹੈਂ ਨਰ ਬੰਦੇ^੫ । ਪੋਖਤਿ ਹੈ ਜਲ
ਮੇਂ ਥਲ ਮੇਂ ਰੁਜਗਾਰ ਕੇ ਦੇਤਿ, ਕਰੈ ਨਹਿ ਬੰਦੇ^੬ ॥ ੧੪ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਮਹਾਂ
ਧਨਵਾਨਿ ਕੀ ਇਹੁ ਨਾਰਿ ਅਹੈਂ ਸੁਤ ! ਤੇਰੀ ਹੈ ਸੰਗਤਿ । ਭਾਉ ਕਰੈਂ
ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਏ ਸਭਿ ਧਾਰਿ ਰਿਦੇ ਅਨੁਰਾਗ ਉਮੰਗਤਿ । ਆਨ ਕੀ ਸੇਵ
ਨ ਠਾਨਤਿ ਹੈਂ ਮਨ ਕਾਮਨ ਕੇ ਤੁਮ ਤੇ ਨਿਤ ਮੰਗਤਿ । ਆਨਿ ਉਪਾਇਨ
ਕੇ ਅਰਪੈਂ ਜਸੁ ਗਾਵਤਿ ਹੈਂ ਅਪਨੀ ਬਿਚ ਪੰਗਤਿ^੭ ॥ ੧੫ ॥ ਯੈਂ ਰੁਖ
ਮਾਤ ਕੇ ਜਾਨਿ ਤ੍ਰਿਯਾ-ਅਨੁਕੂਲ ਸੁ ਆਪਨੇ ਹੈ-ਮਨ ਭਾਈ । ਦੈ ਕਰ
ਜੈਰਿ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ 'ਸ਼ਰਨਾਗਤਿ ਆਪ ਕੀ ਏ ਸਭਿ ਆਈ' । ਆਰੀ
ਬਿਠਾਇ ਬਧੁ ਕੇ ਕਹੜੇ 'ਉਪਜੈ ਇਸ ਕੇ ਸੁਤ ਦੇਹੁ ਅਲਾਈ । ਭਾਗ ਮਹਾਂ
ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਸੁਜਾਨ ਬਡੋ ਜਗ ਲੇ ਬਡਿਆਈ' ॥ ੧੬ ॥ ਯੈਂ ਤ੍ਰਿਯ
ਭਾਖਤਿ, ਖਜਾਲ ਕਰੈਂ ਨਹਿ, ਬਾਲਿਕ ਸੰਗ ਹੀ ਬਾਕ ਬਖਾਨੈਂ । ਹੋਰਤਿ
ਟਾਰਤਿ ਡੀਠ ਪਨੋ ਪੁਨ ਚੰਚਲਤਾ ਇਤ ਹੀ ਉਤ ਠਾਨੈਂ । ਬਾਰਿ ਹੀ ਬਾਰਿ
ਸਮੂਹ ਸੁ ਨਾਰਿ ਉਚਾਰਤਿ ਹੈਂ ਬਿਨਤੀ ਹਿਤਵਾਨੈਂ । 'ਬਾਕ ਕਹੈ ਗੁਰ ਜੀ !
ਇਸ ਕੇ ਉਰ ਪੂਰਨ ਆਸ ਕਰੋ, ਸਭਿ ਜਾਨੈਂ' ॥ ੧੭ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਬਡੇ ਧਨਵਾ-
ਨਨਿ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਰੁ ਬਧੁ^੮ ਇਹੁ, ਸਿੱਖਸ ਤੁਮਾਰੇ । ਸਿਤਤਿ ਚਾਹਤਿ ਹੈ ਸਭਿ
ਹੀ ਪਖ ਨੈਹਰ ਸਾਸੁਰ^੯ ਜੋ ਪਰਵਾਰੇ । ਆਪ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰੈਂ ਅਰਦਾਸ,
ਨਹੀਂ ਅਬਿ ਆਨ ਰਹੜੇ ਉਪਚਾਰੇ^{੧੦} । ਦਾਰਿਦ ਜੋ ਸਭਿ ਹੀ ਵਸਤੂਨਿ ਕੇ
ਰਾਵਰ ਬਾਕ ਉਦਾਰੁ ਬਿਦਾਰੇ^{੧੧} ॥ ੧੮ ॥ ਯੈਂ ਬਹੁਬਾਰਿ ਸੁ ਨਾਰਨਿ ਤੈ ਸੁਨਿ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰਨ ਕੇ । 'ਹੈ ਸੁਤਿ, ਕੈ ਨਹਿ ਹੋਤਿ ਇਸੈ, ਹਮ

^੧ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵਾਂਗ । ^੨ਕਾਲਖ ਰਹਿਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾ । ^੩ਗੋਦ । ^੪ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ^੫ਗੁਲਾਮ, ਚਾਕਰ । ^੬ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ^੭ਧੀ ਤੇ ਨੂੰਹ । ^੮ਆਪੋ ਤੇ ਸੋਹਰੇ । ^੯ਯਤਨ । ^{੧੦}ਆਪ ਦੇ ਉਦਾਰ ਵਾਕ ਟਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਦਰਿਦ੍ਰ ਸਭ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ।

ਜਾਨਹਿ ਕਯਾ ਇਨ ਕਾਰਨ ਕੋ। ਆਪਨੈ ਭਾਗਨਿ ਕੋ ਭੁਗਤੈ^੧ ਜਗ ਜੀਵ
ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨ* ਕੋ^੨ । ਮੋਨ ਕਰੀ ਪੁਨ ਖਮਾਲ ਟਲਾਇ ਛਪਾਇਚਹੈ
ਬਿਵਹਾਰਨ ਕੋ^੩ ॥ ੧੯ ॥ ਬਿੰਦ ਤ੍ਰਿਯਾ ਧਨਵਾਨਨਿ ਕੀ ਮਨ ਜਾਨਿ ਬਿਨੈ
ਬਹੁ ਠਾਨਤਿ ਹੈਂ । ਮਾਤ ਸਮੀਪ ਮਹਾਂ ਹਇ ਦੀਨ ਦੁਊ ਕਰ ਬੰਦਿ ਬਖਾ-
ਨਤਿ ਹੈਂ । ‘ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੈ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਕਹਾਵਹੁ ਜੋ ਹਮ ਮਾਨਤਿ
ਹੈ’ । ਤਾਤ ਕੇ ਧਮ ਤੇ ਆਸ ਪੁਰਾਵਹੁ ਦਾਸਨ ਭਾਉ ਪਛਾਨਤਿ ਹੈ^੪ ॥
੨੦॥ ਯੋਂ ਹਠ ਨਾਰਨਿ ਕੋ ਮਨ ਜਾਨਿ ਕੈ ਪੈ ਅਨਕੂਲ ਸੁ ਮਾਤ ਪਛਾਨੀ॥
ਬੋਲਤਿ ਭੇ ਤਬਿ ਬਾਕ ਉਤਾਇਲ ‘ਜੇ ਤੁਮ ਕਾਮਨਾ ਯੋਂ ਮਨ ਠਾਨੀ । ਤੋ
ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਤਰੁਨੀ ਇਨ ਕੇ ਤਰਨੀ’ ਇਕ ਚਾਰੁ ਮਹਾਨੀ॥ ਸੋ ਹਮਕੋ
ਅਰਪੇ ਕਹਿ ਕੈ^੫, ਸੁਤ ਹੋਵਨਿ ਕੀ ਭਨਿਹੈ ਪੁਨ ਬਾਨੀ’ ॥ ੨੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਬਾਲਿਕ ਰੂਪ ਮੁਖਾਂਬੁਜ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੁੰਦਰ ਬਾਨੀ॥ ਏਕਹੀ ਬਾਰਿ ਹਸੀ
ਸਭਿ ਸੁੰਦਰਿ ‘ਆਛੀ ਕਹੈ ਤੁਮ ਆਛੀ ਬਖਾਨੀ॥ ਜੇ ਨਵਕਾ ਇਨਕੇ ਅਤਿ
ਉਤਮ, ਸੋ ਲਿਹੁ ਆਪ ਪਿਖੇ ਮੁਦ ਮਾਨੀ’ ਰਾਵਰ ਕੇ ਸਭਿ ਦੀਨੇ ਪਦਾਰਥ
ਹੋਹਿ ਸਕਾਰਥ ਯੋ ਹਮ ਜਾਨੀ ॥ ੨੨॥ ਸ੍ਰੀ ਜਨਨੀ ਤੁਮ ਜਾਮਨ ਹੋਵਹੁ ਜੋ
ਲਗਿ ਦੋਤਿ ਨਹੀਂ ਤਰਨੀ’ ॥ ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਅਰਪੀ ਮਨ ਤੇ, ਬਰ ਦੇਹੁ ਅਬੈ
ਸੁਤ ਹੈ ਤਰੁਨੀ’ । ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੇ ਅਵਿਲੰਬ ਦੁਲੋਕ, ਪਿਖੈ ਨਹਿ ਆਦਿਕ
ਬੈਤਰਨੀ’ ॥ ਪੀਨ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਜਾ ‘ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਭੋਜਲਤੇ ਸੁ ਤਰੈ ਤਰਨੀ’
॥ ੨੩ ॥ ਸੁੰਦਰ ਹਾਥ ਛਰੀ ਪਤਰੀ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਰੀਤਨਿ ਕੀ’ ਬਿਨਤੀ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਉਚੇ ਉਚਾਇ ਭੁਜਾ ਨਿਜ ਲਾਵਤਿ ਭੇ ਕਰਿ ਕੈ ਗਿਨਤੀ । ਪੰਚ
ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰੇ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਰ, ਬਾਕ ਕਹੈ ਸਗਰੀ ਸੁਨਤੀ॥ ‘ਏਕ ਦੁ ਤੀਨ ਰੁ
ਚਾਰੁ ਸੁ ਪੰਚਹਿ ਹੋਹਿਗੇ ਪੂਤ’ ਖੁਸ਼ੀ ਤਿਨ ਤੀ’ ॥ ੨੪ ॥ ਕਬਿਤ ॥ ਸੋਵਿ
^੧ਭੋਗਦੇ ਹਨ । ^੨(ਇਸ) ਬਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਛਪਾਇਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੩ਜੇ ਮੰਨਤ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੀਆਂ
ਹਾਂ, ਭਾਵ ‘ਮਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ’ ਤੋਂ ਹੈ । ^੪(ਆਪ) ਪਛਾਣਦੇ ਹੋ । (ਅ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ ।
^੫ਬੇੜੀ । ‘ਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਬੇੜੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ।’ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ
ਕਵਲ ਤੇ ‘ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਖੁਸ਼ੀ ਮੰਨਕੇ ।’ ^੬ਬੇੜੀ । ^੭ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ । ^੮ਵੈਤਰਨੀ ਆਦਿਕ ਨਦੀ
ਅਸੀਂ ਨਾ ਦੇਖੀਏ ਭਾਵ ਯਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਨਾ ਜਾਵੀਏ । ਵੈਤਰਨੀ ਇਕ ਯਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਰੀਦੀ
ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ^੯ਜਿਸ ਨੂੰ । ^{੧੦}ਉਹ (ਭਗਤੀ ਰੂਪ) ਵੇੜੀ ਲੋਕੇ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਅ) ਭੋਜਲ
ਤੋਂ ਤਾਰੀ ਲਾਕੇ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^{੧੧}ਸਭਤਰਾਂ ਦੀ । ^{੧੨}ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ।

*ਪਾ: - ਅਕਾਰਨ ।

ਬੰਸ ਚੰਦ ਕੇ ਸੁ ਬਾਕ ਹੋਨਿ ਨੰਦ ਕੇ, ਦਿਵੰਯਾਜੇ ਅਨੰਦਕੇ, ਸੁਨੇ ਸੁਖੰਦ
 ਭਾਮਨੀ^੧ । ਬਾਲ ਮਾਰਤੰਡ ਕੀ ਰਸਮ^੨ ਜਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੈ ਬਦਨ ਸਰੋਜ
 ਬਿਕਸਾਏ ਗਜਗਾਮਨੀ^੩ । ਹੱਸ ਹੱਸ ਪਰੈ ਕਰੇ ਜੋਰੈ ਭਾਉ ਧਰੈ ਉਰ
 ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਉਪਾਵੈ ਸਭਿ ਕਾਮਨੀ^੪ । ਜਾਨੈ-ਲਘੁ ਬੰਸ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਾਉ
 ਹੈ ਬਿਸੇਸ ਅਤਿ-ਥਾਰਿ ਥਾਰਿ ਬੰਦਨਾ ਕਰਤਿ ਦੁਤਿ ਦਾਮਨੀ^੫ ॥ ੨੫ ॥
 ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਿ ਪ੍ਰਮੁਦਾ ਪ੍ਰਮੋਦ ਪਾਇਗਾਮਨੀ
 ਨਿਕੋਤ ਕੋ^੬ । ਸਗਰੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ ਅਪਨੈ ਭਤਾਰ ਢਿਗ 'ਦੀਜੈ
 ਜਾਇ ਨੌਕਾ ਕਰਿ ਪੁਰਨ ਸਿਕੋਤ ਕੋ^੭ । ਸੁਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸ਼ਾਹੁ ਕਹੈ 'ਗੁਰੂ
 ਧੰਨ ਧੰਨ' ਆਯੈ ਉਤਲਾਵਤਿ ਬਿਲੋਕਜੇ ਸੁਖਹੇਤ ਕੋ^੮ 'ਸੁੰਦਰ ਬਰਨ ਕੀ
 ਹੈ ਕਾਰਨ ਤਰਨਿ ਆਪ ਤਰਨੀ ਸੁ ਲੇਹੁ^੯, ਦੇਤਿ ਸਦਾ ਭਵ ਸੇਤੁ ਕੋ^{੧੦}
 ॥ ੨੬ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਨਵਕਾ ਦਈ ਸ਼ਾਹੁ ਗਯੋ ਹਰਖਾਇ । ਸਮੈ
 ਪਾਇ ਤਿਸਕੈ ਸਦਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਏ ਸੁਖਦਾਇ ॥ ੨੭ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਇਮ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਕੋ ਸੁਜਸੁ ਅਪਾਰਾ । ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਪੁਰਿ ਬਹੁ ਬਿਸਤਾਰਾ । ਸਿੱਖਸੇ
 ਅਨੇਕ ਹੋਹਿ ਮਨ ਨੀਵੇਂ । ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾਂ ਪੁਰਨ ਬੀਵੇ^{੧੧} ॥ ੨੮ ॥ ਨਿਤ
 ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਸਰਿ ਕੇ ਮਾਂਹੀ । ਚਵਿ ਨਵਕਾ ਪਰ ਕ੍ਰੀੜਹਿ ਤਾਂਹੀ । ਜਲ
 ਗੰਭੀਰ ਮਹਿ ਮੇਹਾਂ ਭ੍ਰਮਾਵੇਂ । ਇਤ ਤੇ ਉਤ ਉਤ ਤੇ ਇਤ ਆਵੇਂ ॥ ੨੯ ॥
 ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਕੇ ਸਪੁਤ ਗਨ ਸੰਗਾ । ਖੇਲਹਿ ਬਿਗਸਹਿ ਅਧਿਕ ਉਮੰਗਾ । ਜਲ
 ਕ੍ਰੀੜਾ^{੧੨} ਕੋ ਕਰਹਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਲਘੁ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੩੦ ॥
 ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਬਿਤਾਏ ਪੁਰਿ ਪਟਲੇ ਮਹਿ ਜਸੁ ਉਪਜਾਏ ।
 ਦਾਸ ਭਾਵਨਾ ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ । ਪੁਰਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ ॥ ੩੧ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦਵਾਇ ਰਾਸੇ 'ਬਾਲ ਲੀਲਾ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਬਿਸਤੀ
 ਅੰਸੂ ॥ ੨੦ ॥ ੨੧. [ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਖਿਥਾਉਣਾ । ਗੁਲੇਲ ਅਭਿਆਸ] ।
 ਏਹਗਾ ॥ ਬਾਲਕ ਬਯ ਮਹਿ ਬਰ ਬਹੁਤ ਦੀਨੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ
 ਕੋ ਲਹਤਿ ਹੈ^{੧੩} ਜੋ ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਬਿਸਾਲੁ ॥ ੧ ॥ ਸੈਯਾ ॥ ਜੋ ਸ਼ਰਨਾਗਤਿ
^੧ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਵਾਕ । ^੨ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ । ^੩ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ
 ਕਿਰਨ । ^੪ਭਾਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖ ਖਿੜਾ ਦਿੱਤੇ । ^੫ਸਭ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । ^੬ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ
 ਵਾਲੀਆਂ । ^੭ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪਾਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਈਆਂ । ^੮ਇਕਰਾਰ ਨੂੰ । ^੯ਗੁਰੂਜੀਨੂੰ । ^{੧੦}ਆਪਦੇ
 ਤਰਨੇ ਕਾਸਤੇ ਸੁਹਣੇ ਰੰਗ ਦੀ ਬੋਝੀ ਹੈ ਉਹ ਲਵੇ । ^{੧੧}ਆਪ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ (ਤਰਨ
 ਲਈ) ਪੁਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋ । ^{੧੨}ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ^{੧੩}ਜਲ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ । ^{੧੪}ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ, ਭੋਜਲ ਤਾਰਨਿ ਕੋ ਪਦ ਪੋਤਾ^੧। ਬਾਕ ਬਲੀ ਸ਼ਿਕਰੇ
 ਸਮ ਜੋ ਹੁਇ^੨ ਦੋਸ਼ ਨਸੈ ਸਮੁਦਾਇ ਕਪੋਤਾ^੩। ਸੇਵਕ ਕੇ ਪ੍ਰਿਯ ਦੇਵਨਦੇਵ
 ਅਭੇਵ ਸਦਾ ਗੁਨ ਰਸਾਨ ਕੋ ਪੋਤਾ^੪। ਸੋ ਅਬਿ ਜਾਹਰ ਰੂਪ ਅਨੂਪ
 ਭੁਯੈ ਗੁਰ ਸੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਪੋਤਾ^੫ ॥੨॥ ਕਥਿਤ ॥ ਘਰ ਕੇ ਸ਼ਿਖਰ ਇਤ
 ਉਤ ਮੈਂ ਬਿਹਰ ਕਰਿ ਖੇਲੈਂ ਸੰਗ ਬਾਲਿਕਨਿ ਗੁਰੂ ਏਕ ਕਾਲ ਮੈਂ।
 ਛਾਧਤਿ ਪਲਾਵਤਿ ਭੁਗਵਤਿ ਨ ਗਾਤ ਹਾਥ^੬ ਸਾਥ ਸਾਥ ਧਾਵਤਿ ਭ੍ਰਮਾ-
 ਵਤਿ ਸੁ ਢਾਲ ਮੈਂ^੭। ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸ ਕੋ ਬਿਲਾਸਤਿ ਹੈਂ ਆਸ ਪਾਸ, ਭ੍ਰਖਨ
 ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਉਠਾਵਤਿ ਬਿਸਾਲ ਮੈਂ। ਰਾਤੋਂ ਖੋਲ ਖਜਾਲ ਮੈਂ, ਬਿਰਾਜੈਂ ਬਾਲ
 ਜਾਲ^੮ ਮੈਂ, ਪ੍ਰਕਾਸੈਂ ਉਭਮਾਲ ਮੈਂ ਜਨੈਂ ਚੰਦ ਚਾਰ ਚਾਲ ਮੈਂ^੯ ॥੩॥ ਸੈਯਾ॥
 ਪਟਣੇਂ ਪਰਿ ਮੈਂ ਇਕਾਮਲ^{੧੦}। ਬੋ ਤੁਰਕੇ ਸ਼ਦਿਲੀ ਸੂਰਨੈ ਤਹਿ ਛੋਰਾ ਚਢਿ
 ਕੁੰਜਰਪੈ ਤਿਸ ਬੀਬਕਾ ਆਵਤਿ ਭੂਰ ਗਰੂਰ^{੧੧}। ਸੋਦੀਰਘ ਜੋਗਾ ਸਮੁਦਾਇ
 ਢਲੇਤ* ਚਲੈਂ ਅਗੁਵਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਨਿਵੈਂ ਪਿਖਤੇ ਕਰ ਜੋਗਾ ਗਜ ਘੰਟਨਿ
 ਕੀ ਧੁਨਿ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਜਿ ਖੋਲ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭੇ ਤਿਸ ਓਰਾ ॥੪॥ ਕੋਠਨ
 ਪੈ ਬਿਤ ਬਾਲ ਬਿਲੋਕਤਿ ਬੀਬਕਾ ਮੈਂ ਚਲਿ ਆਵਤਿ ਸੋਊ। ਕੁੰਜਰ ਝੂਲ
 ਸੁਰੰਗ ਪਰਜੋ^{੧੨}, ਬਰ ਚੁੜ ਚਢਾਏ ਹੈਂ ਦਾਂਤਨਿ ਦੋਊ^{੧੩}। ਕੰਚਨ ਹੋਦ
 ਕਸੜੇ ਸੁਭ ਉਪਰ ਸੁੰਡ ਗਹੀ ਬਡ ਸ਼ਿਖਲ ਜੋਊ^{੧੪}। ਭੀਰ ਅਹੈ ਬਹੁ ਮਾਨਵ
 ਕੀ, ਜਿਹ ਦੇਖ ਸਲਾਮ ਕਰੈ ਸਭਿ ਕੋਊ ॥੫॥ ਕਥਿਤ ॥ ਬਰਜੈਂ ਗਰੀਬ-
 ਗਾਨੀ^{੧੫} ਬੋਲਤਿ ਨਕੀਬ ਆਵੈ, ਕਹੜੈ ਛਰੀਦਾਰ ਉਚੇ, ਹੋਰਿ ਲਰਕਾਨ
 ਕੋ। ‘ਹਾਥ ਸੀਸ ਧਾਰਿ ਕੈ ਨਵਾਬ ਕੋ ਸਲਾਮ ਕਰੋ ਪਾਛੇ ਫਿਰ ਹੋਹੁ ਖਰੋ
 ਅਦਬ ਪੁਮਾਨ ਕੋ’^{੧੬}। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿਖਾਏ ਯਾਂ ਕੇ ਸਮੁਖ ਹੈ ਕਾਢਿ
 ਕਾਢਿ ਦੰਤੀਆ ਚਿਰਾਵੈ ਤੁਰਕਾਨ ਕੋ^{੧੭}। ਬਿਕ੍ਰਤ ਬਦਨ ਕਰਿ ਬਾਲਿਕ

^੧ਚਰਨ ਜਹਾਜ ਰੂਪ ਹਨ। ^੨ਬਾਕ ਜੋ ਬਖਸ਼ਾਂ ਵਤ ਬਲੀ ਹਨ। ^੩ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੁਦਾਇ ਕਬੂਤਰਾਂ
 ਵਾਂਗੂ ਉੱਠ ਨੱਸਦੇ ਹਨ। ^੪ਖਜ਼ਾਨੇ। ^੫ਪੋਤਾ। ^੬ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
^੭ਢਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਰਾ ਪਾਕੇ ਢੋਲਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਸੋਸ਼ਟ ਰੀਤੀ ਵਿਚ ਫਿਰਾਂਵਦੇ ਹਨ। ^੮ਲੱਗੀ
 ਹੋਏ। ^੯ਬਹੁਤੇ। ^{੧੦}ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸੁਹਣਾ ਢੰਦ ਢਾਲੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ
 ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ)। ^{੧੧}ਹਾਕਮ। ^{੧੨}ਹੰਕਾਰ। ^{੧੩}ਸੁਹਣੇ ਰੰਗ ਦਾ ਬੋਲ ਹਾਥੀ ਤੇ
 ਪਿਆ। ^{੧੪}ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੰਦਾਂ ਤੇ ਸੁਹਣਾ ਚੂੜਾ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ। ^{੧੫}ਸੰਗਲ ਨਾਲ। ^{੧੬}ਧਨੀ ਗਰੀਬਾਂ
 ਨੂੰ ਚੋਕਦੇ ਹਨ। ^{੧੭}ਯੋਗ ਅਦਬ ਨੂੰ ਕਰਕੇ। *ਢਲੇਤ=ਸੂਰਮੇ।

ਸਕਲ ਤਬਿ, ਤਾਂਕੇ ਦਰਸਾਵਤਿ ਖਿਝਾਵਤਿ ਸਮਾਨ ਕੋ ॥ ੬ ॥ ਧਾਇ
ਜਾਇ ਆਇ ਪੁਨ, ਮੁਖ ਦਿਖਰਾਇ ਜਾਇ ਪਾਇ ਚਪਲਾਇ ਸਮੁਦਾਇ
ਸਭਿ ਬਾਲਕੇ। ਬਾਜੈ ਅੰਗ ਭੂਖਨ ਅਦੁਖਨ ਕੇ ਸੰਗ ਫਿਰੈ ਆਰਬਲਾ
ਅਲਪ ਫਿਰੈਯਾ ਜੇ ਉਤਾਲ ਕੇ। ਕੁਛੁ ਕੋਪ ਠਾਨਿ ਕੈ ਨਬਾਬ ਨੇ ਬਖਾਨਿ
ਕੀਨਿ 'ਬਾਨਰ ਸਮਾਨ ਸਿਸ ਬਦਨ ਦਿਖਾਲਕੇ। ਜਾਹਿ ਦਰ' ਚਾਲਿ ਕੇ
ਫਿਰਹਿ ਆਲ ਬਾਲ ਕੇ ਕਪੀਨ' ਸਮ ਖਮਾਲ ਕੇ ਬਨਤਿ ਇਸ ਹਾਲ ਕੇ'
॥ ੭॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਨਬਾਬ ਤੇ ਗਰੂਰ ਗਰਕਾਬ ਤੇ^੬ ਬਿਸਾਲ ਰਿਸ ਆਬ ਤੇ^੭
ਅੰਕੂਰ ਸ੍ਰਾਪ ਜਾਮਿਓ। ਬੋਲੇ ਸਤਿਭਾਇ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਨ ਮੈਂ ਸੁਨਾਇ ਤਿਸ,
'ਮਾਨੁਖ ਸਰੂਪ ਸਭਿ ਇਹਾਂ ਅਭਿਰਾਮਿਓ'। ਬਦਨ ਬਿਲੋਚਨ ਸਮਾਨ
ਜਿਨ ਬਾਨਰ'ਕੇ ਲੈ ਹੈਂ ਰਾਜ ਸੋਈ ਭਯੋ ਰਿਦਾ ਤਵ ਖਾਮਿਓ'। ਜੈਹੈ ਤੇਜ
ਬਾਰੋ, ਕੋਈ ਹੈ ਨ ਰਖਵਾਰੋ ਤਬਿ ਹੋਰੋ ਹੋਇ ਭਾਰੋ ਬਨੈ ਸਮੇ ਬਿਧਿ
ਬਾਮਿਓ' ॥੮॥ ਦੇਹਗਾ ॥ ਸੁਨਤਿ ਭਯੋ ਬਿਸਮੈ ਤੁਰਕ-ਕਿਮ ਬੋਲਤਿ ਇਹ
ਬਾਲ। ਜਥਾ ਪੀਰ ਹੁਇ ਔਲੀਆ ਸ੍ਰਾਪਹਿ ਰਿਸੇ ਬਿਸਾਲ-॥ ੯ ॥ ਸ੍ਰੋਯਾ ॥
ਕੁੰਜਰ ਕੰਧ ਅਰੁਢਿ ਮਹਾਵਤ ਸਾਬ ਨਬਾਬ ਕਹਯੋ ਸਮੁਝਾਈ। 'ਜੋ ਮੁਖ
ਆਵਤਿ ਬੋਲਤਿ ਬਾਲਿਕ ਜਾਨੈਂ ਨਹੀਂ ਲਘਤਾ'^੮ ਬਡਿਆਈ। ਖਾਇ
ਅਹਾਰ ਕੋ ਖੇਲਿਬੋ ਕਾਰ ਹੈ ਔਰ ਨਹੀਂ ਉਰ ਮੈਂ ਗਮ ਕਾਈ। ਆਪ ਕੋ ਭੂਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਹੈ ਜਗ, ਸਾਗਰ ਲੋ ਅਵਨੀ ਸੁਭ ਛਾਈ' ॥ ੧੦ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥
ਐਸੇ ਦੀਨਿ ਸ੍ਰਾਪਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਰਿਪੁ ਖਾਪਿਬੋਕੋ ਜਾਨਤਿਭਵਿੱਖਸਤ ਮੇਂ ਬਦੀ
ਤੁਰਕਾਨ ਕੀ। ਲਾਗੇ ਸਤਿਭਾਇ' ਪੁਨ ਖੇਲਿਬੋ ਕੋ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੁ, ਕੀੜਤਿ'^੯
ਅਨਿਕ ਰੀਤ ਸਾਬ ਲਰਕਾਨਕੀ। ਕੋਤੇ ਧਾਰਿ ਭਾਵਨਾ ਕੋ ਲਜਾਵੈਂ ਮਧ-
ਰੀਨ'^{੧੦} ਤਹਿ, ਸੀਸ ਕੋ ਨਿਵਾਵੈਂ ਦਰਸਾਵੈਂ ਅਘ ਹਾਨਕੀ'। ਮੂਰਤਿ
ਸੁਜਾਨ ਕੀ ਮਹਾਨ ਸੁਖਦਾਨ ਕੀ ਅਨੰਦ ਗਜਾਨਵਾਨ'^{੧੧} ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁਮਨ
ਬਾਨਕੀ' ॥ ੧੧ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ ਲੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰੈਂ ਬੀਟੈਂ
^੧ਖਿਝਾਵਣ ਦੇ ਵਾਂਗ। ^੨ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਚੰਚਲ ਹੋ ਹੋਕੇ। ^੩ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਫਿਰਨੇ ਵਾਲੇ। ^੪ਭੁਪ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ^੫ਬਾਂਦਰਾਂ। ^੬ਹੀਕਾਰ ਵਿਚ ਗਰਕੇ ਹੋਏ ਤੋਂ। ^੭ਕੋਧ ਰੂਪੀ ਜਲ ਤੇ। ^੮ਸੁੰਦਰ। ^੯ਭਾਵ ਅੰਗੇਜ਼।
^{੧੦}ਕੱਚਾ। ^{੧੧}ਵਿਧਾਤਾ ਜਦ ਤੁਹਾਡੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ (ਅ) ਉਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਬਣੇਗਾ।
^{੧੨}ਛੁਟਿਆਈ। ^{੧੩}ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੇ ਛਾਈ ਹੈ। ^{੧੪}ਸਯੋ ਸੁਭਾਇ। ^{੧੫}ਖੇਲਦੇ ਹਨ।
^{੧੬}ਮਿੱਠਾ ਅੰਨ (ਅ) ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ। ^{੧੭}ਪਾਪ ਨਾਸ਼ਕ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ। ^{੧੮}ਗਜਾਨਵਾਨ ਨੂੰ
ਅਨੰਦ ਦਾਤਾ। ^{੧੯}ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਣਾ ਮਨ ਦੀ ਬਾਣ ਹੈ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ)।

ਬਾਲਕਾਨ, ਖਾਇ ਭਾਵਨਾ ਮਹਾਨ ਕਰਿ। ਦੇਖੈ ਸਿਖ, ਮਿਲੈ ਲਰਕਾਨ
 ਮੈਂ ਪਰਚ ਰਹੈ ਖੇਲਤਿ ਅਨੇਕ ਗੀਤਿ ਆਵਨ ਐ ਜਾਨ ਕਰਿ। ਲਾਗੀ ਪੁਲ
 ਅੰਗ ਮੈਂ ਰਚੇ ਸੁ ਖੇਲਵੰਗ ਮੈਂ ਬਿਹਸਿ ਨਿਜ ਸੰਗ ਮੈਂ ਸਮੁਹ ਸੁਖ ਮਾਨਿ
 ਕਰਿ। ਪਾਵੈ ਜੋ ਨ ਦਾਨ ਕਰਿ^੧ ਅਨਿਕ ਬਿਧਾਨ ਕਰਿ^੨, ਮਿਲੈ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਨ
 ਕਰਿ ਜਤਨ ਨ ਆਨਿ ਕਰਿ^੩॥੧੨॥ ਸ੍ਰੈਯਾ॥ ਹੋਤਿ ਸਜੋਰ ਬਧੈ ਤਨ ਸੁੰਦਰ
 ਬਾਲਿਕ ਏਕ ਗੁਲੇਲ^੪ ਕੋ ਲਾਯੋ। ਆਪਨਿ ਹਾਥ ਧਰੀ ਤਬਿ ਲੇ ਕਰਿ
 ਬੰਦ ਗੁਲੇਲਨਿ^੫ ਐਚਿ ਚਲਾਯੋ। ਹੋਰਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਤਿਸ ਪੈ ਨਿਜ ਪਾਸ
 ਰਖੀ ਮਨ ਮੈਂ ਇਮ ਭਾਯੋ। ਲਾਗੇ ਕਮਾਵਨਿ ਤਾ^੬ ਅਭਿਆਸ ਕੋ ਜਾਸ ਕੋ
 ਹੋਤੁ ਧਰਮੋ ਤਨ ਆਯੋ^੭॥ ੧੩॥ ਪੰਕ ਮੰਗਾਇ ਬਟਾਇ ਗੁਲੇਲਨਿ^੮ ਪੁੰਜ
 ਸਕਾਇ ਚਲਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਲੱਛ ਧਰੈਂ ਤਕਿ ਤਾਂਹਿ ਕਰੈ ਜਬਿ ਬੀਚ ਹਨੈਂ
 ਬਿਕਸਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਬਾਲਿਕ ਜੇ ਧਨਵਾਨਨਿ ਕੋ ਤਿਨ ਹਾਥ ਗਹਾਇ ਸਿਖਾ-
 ਵਤਿ ਹੈਂ। ਬੇਨੁ ਕੀ ਬੰਦ ਗੁਲੇਲ^੯ ਕਰੀ ਦਿਢ ਹੋਇ ਖਰੀ ਸੁ ਮੰਗਾਵਤਿ
 ਹੈਂ॥ ੧੪॥ ਬਾਹੁਨ ਮੈਂ ਬਲ ਹੋਇ ਬਿਸਾਲ ਨਿਤਾ ਪਤਿ ਖੈਚਤਿ ਯੋ
 ਗਹਿਕੈ। ਹਾਥ ਟਿਕੈ ਲੱਛ ਮਾਰਨਿਕੋ ਇਮ ਸੀਖਕੋ ਦੇਤਿ ‘ਰਖੋ ਚਹਿਕੈ’।
 ਬਾਲਿਕ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਚਿਤ ਚਾਉ ਧਰੈਂ ਗੁਨ ਕੋ ਲਹਿਕੈ^{੧੦}। ਲੇਤਿ
 ਹੈਂ ਮੇਲ ਗੁਲੇਲ ਭਲੀ ਦਿਢ, ਟੋਲਤਿ ਸ੍ਰੈ ਪਿਤ ਕੋ ਕਹਿਕੈ^{੧੧}॥੧੫॥ ਸੁੰਦਰ
 ਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਅਹੈ ਜਿਨ, ਲੇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਢਿਗ ਆਵਤਿ ਹੈਂ। ਆਜ ਨਵੀਨ
 ਪ੍ਰਭੂ ਹਮ ਲੀਨਿ^{੧੨} ਭਨੈਂ ਮੁਖ ਤੋ ਦਿਖਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਐਚਿ ਚਲਾਇ ਗੁਲੇਲਨ
 ਕੋ ਲੱਛ ਤਾਕ ਕੈ ਬੀਚ ਲਗਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਕਾਹੂੰ ਸਰਾਹਤਿ ‘ਖੂਬ ਲਗਜੋ
 ਇਹੁ’ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਦਾਵ ਬਤਾਵਤਿ ਹੈਂ^{੧੩}॥ ੧੬॥ ਯਾ ਬਿਧਿ ਸੰਗ ਗੁਲੇਲ
 ਗਹੇ ਕਰਿ ਖੇਲਤਿ ਬਾਲਿਕ ਬੰਦ ਮਿਲੇ। ਕੋਤਿਕ ਦਰੋਸ ਬਿਤੀਤ ਭਯੋ
 ਅਭਿਆਸਤਿ ਭੋ ਸਭਿ ਗੀਤਿ ਭਲੇ। ਭੀਤ^{੧੪} ਮੈਂ ਲੱਛ ਧਰੈਂ ਹੁਇਦੁਰ ਚਲਾ-
 ਵਤਿ ਐਚਤਿ ਹੋਇ ਖਲੇ। ਹਾਥ ਟਿਕਾਇ ਲਗਾਇ ਕੈ ਤਾਂ ਮਹਿ ਹੋਰਤਿ

^੧ਜੇਯਕੀ ਵਸਤੂ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦੀ ਹੈ। ^੨ਹੋਰ ਵਿਧੀਆਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।
^੩(ਇਸ ਲਈ) ਹੋਰ ਜਤਨ ਨਾ ਕਰ (ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਕਰ)। ^੪ਗੁਲੇਲ=ਕਮਾਨ। ਗੁਲੇਲਹ=ਮਿਟੀ
 ਦੀ ਗੋਲੀ। ਗੁਲੇਲਹ ਦਾ ਬਹੁ ਬਚਨ ਗੁਲੇਲਨ [ਫਾ: ਗੁਲੇਲ, ਗੁਲੇਲ]। ^੫ਤਿਸਦੇ। ਜਿਸ ਲਈ ਤਨ
 ਧਾਰਕੇ ਆਏ ਹਨ। ^੬ਬਾਂਸਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਕਮਾਨਾਂ। ^੭ਚਾਹਕਰਕੇ (ਗੁਲੇਲ) ਰੱਖੋ। ^੮(ਕਮਾਨ ਦੇ ਚਲਾਵਣੇ
 ਦੇ) ਗੁਣ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ। ^੯ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ। ^{੧੦}ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਾਉ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ^{੧੧}ਕੰਧ।

ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਗੋਰਿ ਚਲੇ ॥੧੭॥ ਵੇਰਾ॥ ਇਮ ਖੇਲਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਲਿਕ
ਬੈਸ ਸ. ॥੧੮॥ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬਧੈ ਸਰੀਰ ਬਲ ਕਿਧੈ ਦੁਸ਼ਟ ਗਨ ਹਾਨਿ^੧
॥੧੯॥ ਚੋਪਈ॥ ਬਡੀ ਮਾਤ ਜਬਿ ਪਿਖਹਿ ਸੁਭਾਉ। ਖੇਲਤਿ ਕਰੈਂ ਜੰਗ ਕੇ
ਚਾਉ। ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੈ-ਜਬਾ ਪਿਤਾਮਾ। ਕਰਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਹੁ ਤਿਮ ਅਭਿ-
ਰਾਮਾ॥ ੧੯॥ ਤ੍ਰਸਤਿ ਚਿਤਾਰਤਿ ਪਾਛਲ ਬਾਤੀ।-ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
ਸਿਮ ਰਿਪੁ ਘਾਤੀ। ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਨਿਕਸੇ ਜਬਾ। ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਸਹਿਤ
ਦਲ ਮਥਾ ॥੨੦॥ ਵਹਿਰ ਬਾਹੁ ਤਨੁਜਾ ਕਹੁ ਕੀਨਿ। ਲੁਟੀ ਵਸਤੁ ਧਨ
ਗਨ ਤੇ ਲੀਨ। ਪੁਨ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਬਡ ਜੰਗ। ਨਿਕਸੇ ਲਾਖਹੁ ਸ਼ੋਤਨਿ
ਭੰਗ ॥੨੧॥ ਇਹ ਭੀ ਤਿਨ ਸਮ ਲੀਲਾ ਕਰਤੇ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਗਹਿ ਪਿੱਖਿ
ਆਨੰਦ ਧਰਤੇ। ਹੋਇ ਤਰੁਨ ਬਹੁ ਪਾਇ ਪਤਾਪੇ। ਸ਼ੀਲੇ^੨ ਪਿਤਾਮਾ ਸਮ
ਹੁਇ ਜਾਪੇ॥ ੨੨॥ ਤੇਜ ਚਪਲਤਾ ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਨੀਤ। ਤਉ ਅਨੰ-
ਦਤਿ ਅਤਿਸ਼ੈ ਚੀਤ। ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੀ ਚਾਹਤਿ ਪੋਤਾਪਾਯੋ ਜਨੁ ਸਨੇਹੁ ਕੇ
ਪੋਤਾ^੩ ॥ ੨੩॥ ਸੋਹਤਿ ਚਾਰੁ ਚੀਰ ਸਰੀਰ। ਜੇਵਰ ਜੇਬ ਜਵਾਹਰ ਹੀਰ।
ਦਿਨ ਮਹਿ ਅਨਿਕ ਖੇਲ ਬਿਚਰੀਤੇ। ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਕੇ ਸਿਸ ਆਨਿ ਮਿਲੀਤੇ ॥
੨੪॥ ਹੋਤਿ ਸਰਬਰੀ^੪ ਸਦਨ ਸਿਧਾਵੈਂ। ਮਾਤ ਪਿਤਨ ਢਿਗ ਗੁਰ ਗੁਨ
ਗਾਵੈਂ। ‘ਇਮ ਹਮ ਸੰਗ ਬਿਲਾਸਤਿ ਖੇਲਤਿ। ਬਲ ਕੇ ਕਰਤਿ ਧਕੇਲਤਿ
ਮੇਲਤਿ ॥੨੫॥ ਮਧੁਰ ਅਚਨ ਕੀ ਵਸਤੁ ਨਾਨਾ। ਆਨਤਿ ਸਿੱਖਸ ਕਰਤਿ
ਬਹੁਖਾਨਾ। ਸਭਿ ਕੇ ਕਰਿ ਹਿਤ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਵੈਂ। ਕਹਿ ਕਹਿ ਦੇਤਿ ਹਮਹੁ
ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈਂ’ ॥੨੬॥ ਇੱਤ੍ਰਾਦਿਕ ਨਿਜ ਘਰ ਮਹਿ ਕਹੈਂ। ਸਨਤਿ ਸੇਬੀਯੋ
ਆਨੰਦ ਲਹੈਂ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਨਿਤ ਮਾਤ ਬਡੇਰੀ। ਗਹਿ ਬਿਠਾਇ ਢਿਗ
ਕਹਿ ਬਹੁ ਬੇਰੀ ॥੨੭॥ ਅਸਨ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿਨਿ ਕੇ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਪੇਖਨਿ
ਹਿਤ ਅਚਵਾਵਤਿ ਧਰਿ ਧਰਿਚਹਤਿ ਰਿਦੈ ਬਲਿਪੁਸ਼ਟ ਬਿਸਾਲ। ਬਨਹਿ
ਤਰੁਨ ਦੁਤਿ ਦੇਖਤਿ ਜਾਲਾ ॥੨੮॥ ਨਿਸ ਮਹਿ ਰੁਚਿਰ ਪੀਘੁਰਾ ਡਾਰਹਿ।
ਆਸਤਰਨ^੫ ਸੋਂ ਬਿਸਦ^੬ ਸਧਾਰਹਿ। ਸੁਪਤਾਵਹਿ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਾ-
ਰਤਿ। ਨੁਖ ਸੰਗ ਗੁਨ ਬੰਦ ਉਚਾਰਤਿ ॥ ੨੯॥ ਸੁਨਿ ਗੁਜਰੀ ਸਾਸੁ
ਕੇ ਬੈਨ। ਬੰਦਤਿ ਗੁਰਨਿ ਮੂੰਦਿ ਕਰਿ ਨੈਨ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਿਮਰਨ
ਕਰਹਿ। ‘ਮੇ ਸੁਤ ਕੀ ਰੱਛਾ ਨਿਤ ਧਰਹਿ’ ॥ ੩੦॥ ਪੇਖਨਿ ਪਾਲਨਿ

^੧ਹਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ^੨ਸੁਭਾਵ। ^੩ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ^੪ਨਿਧਿ, ਖਜ਼ਾਨਾ। ^੫ਰਾਤ। ^੬ਵਿਛੋਲਾ। ^੭ਉੱਜਲਾ

ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਤੇ । ਦੂਰ ਨ ਹੋਵਨਿ ਦੇਤਿ ਚਖਨ ਤੇ^੧ । ਦੇਖਤਿ ਰਹੈ
ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਭਾਰਾ । ਜਿਮ ਪੰਨਗ ਨਿਜ ਮਨਿ ਸੰਭਾਰਾ^੨ ॥ ੩੧ ॥ ਕਮਲ
ਬਦਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪਖਾਰਹਿ । ਨੀਰ ਉਸ਼ਨ^੩ ਕਰਿ ਮੱਜਨ ਧਾਰਹਿ । ਰੁਤ
ਅਨੁਸਾਰੀ ਪਟ ਪਹਿਰਾਵਹਿ । ਅਨਿਕ ਬਰਨ ਕੇ ਜਥਾ ਸੁਹਾਵਹਿ ॥ ੩੨ ॥
ਹਹਿਰਹਿ ਉਰ ਮਹਿ-ਲਗੈ ਨ ਡੀਠ-ਲੋਤਿ ਗੋਦ ਮਹਿ ਬਰਬਸ ਈਠ^੪ ।
ਵਾਰਤਿ ਉਪਰ ਲੈਨ ਸੁ ਰਾਈ । ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ‘ਰਹਿ ਗੁਰੂ ਸਹਾਈ’ ॥ ੩੩ ॥
ਖੇਲਨਿ ਹੋਤ ਅੰਕ ਤੇ ਦੌਰਹਿ । ਮਿਲਹਿ ਬਾਲਕੇ ਹੁਇ ਇਕ ਠੌਰਹਿ ।
ਮਾਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਹਿ ਰਖਿ ਬਿਚਰਾਵਹਿ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਰਜਿ ਠਹਿ-
ਰਾਵਹਿ ॥ ੩੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦ੍ਰਾਵਸ ਰਾਸੇ ‘ਬਲਿਕ ਲੀਲਾ’
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਇਕ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੧ ॥

੨੨. [ਨੋਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਆਸਾਮ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕਨਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਤ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਗਬਹਾਦਰ ਧੀਰ । ਕਰਿ ਕਾਰਜ
ਮਹਿਪਾਲ ਕੇ ਹਟੇ ਸੰਗ ਭਟ ਭੀਰ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ । ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਨਿਪ ਜਾਨਤਿ ਭੇਵਾ । ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਸਰ
ਕਰਿ ਦੀਨਾ । ਅਧਿਕ ਅਨੰਦਤਿ ਲਸਕਰਿ ਪੀਨਾ ॥ ੨ ॥ ਸੰਮਤ ਕੋਤਿਕ
ਤਹਾਂ ਬਿਤਾਏ । ਫਤੇ ਲੋਨਿ ਕੀ ਬੰਬ ਬਜਾਏ । ਪਟਲੇ ਦਿਸ਼ਿ ਕੇ ਕੂਚ
ਕਰਾਯੋ । ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਹਰਖਾਯੋ ॥ ੩ ॥ ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਹਜੋ ਪਯਾਨਾ ।
ਬਾਜਹਿ ਆਗੈ ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਿਸ਼ਾਨਾ^੧ । ਸਿਵਕਾ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ।
ਨਿਪ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸੁ ਚਵਾਏ ਸਾਦਰ ॥ ੪ ॥ ਕਰਤਿ ਮਜਲ ਪਰ ਮਜਲ
ਸਦਾਈ । ਚਲਯੋ ਆਇ ਲਸਕਰ ਸਮੁਦਾਈ । ਡੇਰਾ ਪਰਹਿ ਆਨਿ ਕਰਿ
ਜਹਾਂ । ਸੁਧਿ ਪਸਰਹਿ ਗੁਰ ਕੀ ਜਹਿ ਕਹਾਂ ॥ ੫ ॥ ਸੰਗਤਿ ਮੁਦਤ ਰਿਦੈ^੨
ਚਲਿ ਆਵੈ । ਅਰਪਿ ਅਕੋਰਨ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈ । ਦਰਬ ਆਇ ਗਨ ਬਸਤ
ਅਜਾਇਬ । ਹੇਤੁ ਰਿਝਾਵਨਿ ਅਰਪਹਿ ਸਾਹਿਬ^੩ ॥ ੬ ॥ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ
ਕਾਮਨਾ ਪੈ ਹੈ । ਜਸੁ ਕੋ ਉਚਰਤਿ ਸਦਨ ਸਿਧੈ ਹੈ । ਭਏ ਦੁਪਹਿਰੀ
ਡੇਰਾ ਘਾਲਹਿ । ਭੋਰ ਹੋਤਿ ਮਾਰਗ ਦਲ ਚਾਲਹਿ ॥ ੭ ॥ ਪਾਛਲ ਜਾਮ
ਰਹੇ ਦਿਨ ਥੋਰੇ । ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਵਹਿ ਗੁਰ ਓਚੇਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਜੁਗਲ
ਕਰ ਜੋਰਿ । ਬਿਨੈ ਬਖਾਨਹਿ ਚਰਨ ਨਿਹੋਰਿ ॥ ੮ ॥ ਸਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰ

^੧ਨੇਤ੍ਰ ਤੋਂ । ^੨ਜਿਵੇਂ ਨਾਗ ਆਪਣੀ ਮਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ । ^੩ਜਲ ਗਰਮ ਕਰ ਕੇ । ^੪ਮਲੇ
ਮਲੀ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ । ^੫ਧੌਸੇ । ^੬ਖਿੜੇ ਰਿਦੇ । ^੭ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ।

ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਵੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬਾਤਨਿ ਬਤਰਾਵੈ:—‘ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਿਖ
ਪਠੇ ਅਗਾਰੀ। ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁ ਧਾਰੀ’ ॥ ੯ ॥ ਬਹੁ ਦਿਨ ਬਿਤੇ
ਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਿਹਾਰਾ। ਬਿਛੁਰਿ ਨ ਭਯੋ ਕਦਾਪਿ ਉਦਾਰਾ। ਆਵਨਿ ਤੀਰਥ
ਹਿਤ ਦਿਸਿ ਪੂਰਬ। ਸੁਤ ਤੇ ਬਿਛੁਰੀ ਨਾਹਿਨ ਪੂਰਬ॥੧੦॥ ਪੋਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤੀਖਨ
ਧਾਰਤਿ ਉਰ ਮੈਂ। ਬਿਛੁਰਿ ਰਹੀ, ਬਸਿ ਪਟਨੇ ਪੁਰਿ ਮੈਂ। ਅਧਿਕ ਸਨੇਹ
ਮਿਲਨ ਕਹੁ ਧਰਤੀ। ਪਾਤੀ ਬਿੰਦ ਪਠਾਵਨਿ ਕਰਤੀ’ ॥ ੧੧ ॥ ਬਾਰਿ
ਬਾਰਿ ਜਨਨੀ ਸੁਧਿ ਪਾਇ। ਚਲਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਇ। ਆਵਤਿ^੧
ਕੁਸਲ ਬੁਝ ਬਹੁ ਬਾਰੀ। ਸੁਤ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਮੁਦ ਧਾਰੀ ॥ ੧੨ ॥
ਇਮ ਆਵਤਿ ਗੁਰ ਪਟਨੇ ਓਰ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੁਤਿ ਨਿਤ ਉਠਿ ਭੋਰ।
ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਗੁਜਰੀ ਦੋਉ। ਬਾਤ ਸੁਨਾਵਹਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਓਉ^੨ ॥ ੧੩ ॥
‘ਸੁਨਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੰਜਾਬ ਜੁ ਦੇਸ। ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਤਹੀ ਬਸੈ ਵਿਸੇਸ। ਮਹਾਂ ਜੰਗ
ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਸੰਗ। ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਹੋਏ ਭਟ ਭੰਗਿ ॥ ੧੪ ॥ ਸੋਢੀ ਬੰਸ
ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਮਹਾਂ। ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰ ਜਸੁ ਜਹਿ ਕਹਾਂ। ਲਵਪੁਰਿ ਜਨਮੇ ਨਗਰ
ਬਿਸਾਲ। ਬਹੁਰ ਬਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ॥ ੧੫ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਨਗਰ ਤੀਰਥ
ਅਭਿਰਾਮ^੩। ਬਿਦਤਯੋ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਮ। ਕਰਯੋ ਬਸਾਵਨ ਰਚੇ
ਉਪਾਇ। ਬਡੇ ਤੁਮਾਰੇ ਭੇ ਤਿਸ ਬਾਇ ॥ ੧੬ ॥ ਬਹੁਰ ਪਿਤਾਮੇ ਭਏ ਤੁਮਾਰੇ।
ਜਿਨ ਤੋ ਲਗਤਿ ਤੁਰਕ ਗਨ ਹਾਰੇ। ਬਸੇ ਪਿਤਾ ਕੇ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰੇ’।
ਪੁਨਹਿ ਬਿਪਾਸਾ ਕੂਲ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁੰਦਰ ਨਗਰ^੪ ਬਸਾਵਨਿ ਕਰਯੋ।
ਬਡ ਰਣ ਭਯੋ ਤੁਰਕ ਗਨ ਮਰਯੋ। ਤਿਨ ਪਾਛੇ ਗਾਦੀ ਪਰ ਪੋਤਾ। ਬਿਰ
ਹੁਇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ ਉਦੋਤਾ ॥ ੧੮ ॥ ਦ੍ਰੈ ਸੁਤ ਤਿਨ ਤੋ ਉਪਜਤਿ ਭਏ।
ਜਬਹੁ ਕਿਤਿਕ ਦੀਰਘ ਬਯ ਬਿਏ। ਜੇਸਟ ਰਾਮਗਾਇ ਤਿਸ ਨਾਮੂ। ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਘੂ ਅਭਿਰਾਮੂ ॥ ੧੯ ॥ ਜੇਠੇ ਕਹੁ ਫਿਗ ਸ਼ਾਹੁ ਹਕਾਰਾ।
ਕਰਾਮਾਤ ਗਨ ਦੀਨਿ ਉਦਾਰਾ। ਚਾਹਤਿ ਕਹਤਿ ਦਿਲੋਸ਼ੁਰ ਜੈਸੇ।
ਬਿਲਮ ਬਿਹੀਨ ਕਰਤਿ ਭਾ ਤੈਸੇ ॥ ੨੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ ਨ ਮਾਨੀ ਆਛੀ।
‘ਪ੍ਰੀਤ ਧਾਰਕੇ ਕਈ ਵੇਰ ਪਹਿਲੋਂ ਬੀ ਸਿੱਖ ਘੋਲੇ ਹਨ। ‘ਕਦੇ ਭੀ (ਅੱਗੇ) ਨਹੀਂ (ਸੀ) ਬਹੁਤਾ
ਵਿਛੋੜਾ ਹੋਇਆ। ‘ਰਾਜਾ ਰੂਪ। ‘ਜਦ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ‘ਉਹ ਮਾਤਾ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ) ਗਲਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ‘ਪਹਿਲੋਂ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਤੀਰਥ ਤੇ ਨਗਰ। ‘ਭਾਵਾਂ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ (ਨਗਰ) ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਵਸੇ। ‘ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ।

ਲਘੁ ਸੁਤ ਗੁਰਤਾ ਦੇ ਉਰ ਬਾਛੀ^੧। ਕਿਤਿਕ ਮਾਸ ਦੇ ਸੰਮਤ ਬਿਰੇ। ਬਹੁਰ
 ਬਿਕੁੰਠ ਪਯਾਨੋ ਕਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਤਿਨ ਪਾਛੇ ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ ਤੁਹਾਰੇ। ਭਏ ਪੂਜ
 ਬਿਦਤੇ ਜਗ ਸਾਰੇ। ਤਉ ਸ਼ਰੀਕਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਵੈ^੨। ਸੋਢੀ ਧੀਰਮੱਲ ਤੇ
 ਆਵੈ ॥ ੨੨ ॥ ਬਸਹਿ ਬਕਾਲੇ ਗ੍ਰਾਮ ਮਝਾਰਾ। ਤਜਿ ਕਰਿ ਉਤਰੇ ਨਦੀ
 ਉਚਾਰਾ। ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ ਇਕ ਨਗਰ ਬਸਾਯਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸੇ ਤੁਮ
 ਤਾਯਾ ॥ ੨੩ ॥ ਤਹਾਂ ਸਦਨ ਤਿਨ ਰਚੇ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਪੁਨ ਪਰਲੋਕ ਪਯਾਨ
 ਚਹੇ ਹੈਂ। ਤਬਿ ਤੁਮਰੇ ਤਹਿ ਆਇ ਪਿਤਾਮਾ^੩। ਬਸੇ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਪਿਖਿ
 ਅਭਿਰਾਮਾ ॥ ੨੪ ॥ ਗਏ ਬਿਕੁੰਠ ਗੁਰੁ ਤਨ ਤਜਾਗਾ। ਦੀਨਸਿ ਤਿਸ ਜਾਗਾ
 ਤਬ ਵਾਗਾ^੪। ਹਮ ਸਮੇਤ ਜਬਿ ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰਾ। ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਕੋ ਆਇ
 ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਸੂਰਜਮਲ ਆਦਿਕ ਮਿਲਿ ਹੋਰੇ। ਬਾਸੇ ਕਛੁਕ ਬਿਚਾਰਿ
 ਬਡੇਰੇ:—ਸਭਿ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਬਸਨਿ ਹੈ ਆਛੇ। ਭ੍ਰਾਤ ਸ਼ਰੀਕਾ ਬਹੁਰ ਨ
 ਬਾਛੇ ॥ ੨੬ ॥ ਬਿੱਤਿ ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਵੈਂ। ਹਮਹੁ ਬਾਦ ਕਿਹ ਸੰਗ ਨ
 ਭਾਵੈ—। ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਆਗੇ ਚਲਿ ਗਏ। ਪੰਚਕੋਸ ਪਹੁੰਚੇ ਥਿਰ ਬਿਏ
 ॥ ੨੭ ॥ ਜ਼ਰਖਰੀਵ^੫ ਤਹਿ ਕੀਨਸਿ ਅਵਨੀ। ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਸਲਿਤਾ
 ਗਿਰ ਪਿਖਿ ਰਵਨੀ। ਤਹਾਂ ਆਪਨੋ ਨਗਰ ਬਸਾਯੋ। ਕਹਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ
 ਨਾਮ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਸੁਖ ਸੋਂ ਤਹਿ ਬਾਸੇ। ਤੀਰਥ
 ਕਰਨਿ ਪੁਨਹਿ ਅਭਿਲਾਸੇ। ਆਦਿ ਪ੍ਰਯਾਗ ਕੀਨਿ ਇਸ਼ਨਾਨ। ਖਸ਼ਟ
 ਮਾਸ ਬਾਸੇ ਤਿਸ ਥਾਨ ॥ ੨੯ ॥ ਪੁਨ ਪੱਟਣੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਬਸੇ
 ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਜਬਿ ਇਸ ਥਾਏਂ। ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨਿ ਤੋਹਿ ਜਨਮ ਕੀ।
 ਇਹਾਂ ਰਹਨਿ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹਮ ਕੀ ॥ ੩੦ ॥ ਇਕ ਭੂਪਤਿ ਰਜਪੂਤ
 ਬਿਸਾਲਾ। ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ ਕੋ ਚਲਿ ਚਾਲਾ। ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਤੇ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਘਨੇਰਾ।
 ਆਇ ਪਰਜੋ ਸ਼ਰਨੀ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੩੧ ॥ ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਕੋ ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ।
 ਹਮਹੁ ਤਜਾਗ ਕਰਿ ਤਬਹਿ ਪਧਾਰੇ। ਅਬਿ ਆਵਤਿ ਹੈਂ ਖਬਰ ਪਠਾਈ।
 ਮਿਲਹਿ ਕਾਲ ਚਿਰ ਮਹਿ ਹਰਖਾਈ^੬ ॥ ੩੨ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਪੌਤ੍ਰੇ ਸੰਗ
 ਬਾਤੀ। ਕਰਤਿ ਰਹਤਿ ਸੁਪਤਹਿ ਜਬਿ ਰਾਤੀ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮੇ
 ਕਥਾ। ਨਿਤ ਅਨੰਦਤਾ ਉਦਤਹਿ ਤਥਾ ॥ ੩੩ ॥ ਚੰਚਲ ਹੋਇ ਹੋਇ
 ਤਿਸ ਬਾਰੀ। ਦੁਹਿ ਮਾਤਨਿ ਸੋਂ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰੀ। ‘ਅਪਨੋ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ

^੧ਚਾਹ ਕੇ ਦਿਤੀ। ^੨ਬਗੜਦਾ ਹੈ। ^੩ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ। ^੪ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ^੫ਆਪਣੀ
 ਮੁੱਲ ਲਈ। ^੬ਬੜਿਆਂ ਚਿਰਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੁਣ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਾਂਗੇ।

ਮਹਾਨਾ । ਕਹਹੁ, ਕਬਹਿ ਤਹਿ ਕਰਹਿ ਪਯਾਨਾ? ॥੩੪॥ ਉਤ ਹੀ ਬਸਹਿ
ਅਨੰਦਤਿ ਸਦਾ । ਬਡੇ ਬਸੈ ਜਿਸ ਦਿਸਿ ਜਦ ਕਦਾ* । ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਹਿ
ਕਹਿ ਨਿਤ ਉਮਗਾਵੈ । ‘ਮਿਲਹਿ ਪਿਤਾ ਤਬਿ ਤਿਤਹਿ ਸਿਧਾਵੈ’ ॥੩੫॥
ਕਈ ਬਾਰ ਪਰਚਾਵਨਿ ਹੇਤ । ਬਿਰਤਾਵਨਿ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਨਿਕੇਤ ।
ਦੋਸ ਪੰਜਾਬ ਕਥਾ ਕੇ ਕਹੈ । ਮਾਤ ਸੁ ਦਾਦੀ ਦੇਖਤਿ ਰਹੈ ॥੩੬॥ ਕਰਹਿ
ਸਨੇਹ ਦੁਲਾਰਨਿ ਘਨੇ । ਫਿਸਨ ਪੁੱਤ ਕੇ ਜਸੁਧਾ ਮਨੇ । ਜਥਾ ਜੀਗ ਮਹਿ
ਤ੍ਰਾਸ ਘਨੇਰੇ । ਉਚਰ ਸੁਨਾਵਤਿ ਹੈ ਬਹੁ ਬੇਰੇ ॥੩੭॥ ‘ਕਰਹਿ ਬਾਦ ਤਿਸ
ਦੋਸ ਬਿਸਾਲਾ । ਭਯੋ ਬਿਖਾਦ ਤਹਾਂ ਬਹੁ ਕਾਲਾ । ਆਇ ਦੋਸ ਇਸ ਮਹਿ
ਸੁਖ ਪਾਏ । ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਸਭਿ ਬਲ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩੮ ॥ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ
ਕੇ ਅਰਪੰਤ । ਆਇਸੁ ਮਾਨਹਿ ਜਥਾ ਕਹੰਤ* । ਲੈਬੋ ਕਹਾਂ ਪੰਜਾਬ
ਮਝਾਰੇ । ਹੇ ਸੁਤ ! ਇਤ ਦਿਸਿ ਬਸਹਿ ਸੁਖਾਰੇ’ ॥ ੩੯ ॥ ਇਸ ਸਮੁਝਾਇ
ਬਰਜਨਾ ਕਰਿਹੀ । ਤਉ ਆਪ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਉਚਰਿਹੀ । ‘ਤਹਾਂ ਚਲਨਿ
ਚਿਤ ਚਹਤਿ ਹਮਾਰੇ । ਜਹਾਂ ਬੀਸ ਸੇਫੀ ਉਜਿਯਾਰੇ’ ॥੪੦॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਪ੍ਰਸੰਗ । ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਗੁਰ ਜਨਨੀ ਸੰਗ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵਧਹਿ
ਸਰੀਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਖੇਲਤਿ ਬਿਚਰਤਿ ਬਾਲਿਕ ਜਾਲਾ* ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਾਵਣ ਰਾਸੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਨਿ ਸੁਨਨਿ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ
ਨਾਮ ਵੇਬੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੨੨॥ ੨੩. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਪਸ ਪਟਣੇ ਆਏ] ।
ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਤਿ ਕੂਚ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਮਜਲ ਗੁਰੂ ਸਮੇਤ ਨਰੇਸ਼ । ਪਹੁੰਚੇ
ਪਟਣੇ ਆਨਿ ਕਰਿ ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਲਲਕਰ ਕੇ ਡੇਰੇ
ਸਮੁਦਾਇ ਉਤਰੇ ਪੁਰਿ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਆਇ । ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਨਿਪ ਉਤਰਨਿ
ਕਰਜੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਹੋਤਿ ਭਾ ਖਰਜੈ ॥ ੨ ॥ ‘ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੇ ਮੈਂ
ਦਰਸਨ । ਕਰਜੈ ਚਹਤਿ ਹੈ, ਚਰਨ ਸਪਰਸਨ । ਅਧਿਕ ਲਾਲਸਾ ਰਹਿ
ਉਰ ਮੇਰੇ । ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਹਿ ਮੋਹਿ ਇਸ ਬੇਰੇ’ ॥ ੩ ॥ ਠਾਵੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਦੀ
ਕਿਨਾਰੇ । ਸੁਨਿ ਨਰੇਸ਼ ਤੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ । ‘ਹਮ ਭੀ ਮਿਲਹਿ ਜਾਇ ਕਰਿ
ਕਾਲੀ । ਇਹਾਂ ਬਿਤਾਵਹਿ ਰਾਤਿ ਉਜਾਲੀ*’ ॥੪॥ ਸਧ ਕਹਿ ਪਠੀ ਮਾਤ
ਕੇ ਤੀਰ । ਡੇਰਾ ਪਰਜੈ ਨਦੀ ਕੇ ਤੀਰ । ‘ਮਿਲਹਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ’ ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ
ਜਦੋਂ ਕਦੋਂ ਵਸਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਟਿਕਾਵਣ ਲਈ ਕਿ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਲ
ਰਹਿਣ । ਜਿਵੇਂ (ਅਸੀਂ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ । ‘ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ?’ ਬਹੁਤਿਆਂ ਬਾਲਾਂ ਨਾਲ । ‘ਚਾਨਣੀ
ਰਾਤ ।

*ਪਾ:-ਸੁਖਾਲੀ ।

ਹਰਖੀ। ਦਰਬ ਦਾਨ ਕੀ ਧਾਰਾ ਬਰਖੀ॥੫॥ ਜਾਚਕ ਗਨ ਹਕਾਰ ਕਰਿ
ਦੀਨਿ। ਸੁਤ ਸਨੇਹ ਜਿਸ ਕੇ ਮਨ ਪੀਨ^੧। ਲੇ ਪੌਤ੍ਰੇ ਕੇ ਅੰਕ, ਸੁਨਾਵੈ^੨।
‘ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਭੋਰ ਕੇ ਆਵੈ’॥੬॥ ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਸਨਿ ਸਨਿ ਸਭਿ ਕੀਨਾ।
ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਮਿਲੇ ਸੁਖ ਪੀਨਾ। ਚਿਰਕਾਲ ਮੈਂ ਹਟਿ ਗੁਰ ਆਏ*।
ਦੇਤਿ ਬਧਾਈ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਏ॥੭॥ ਉਤਸਵ ਕਰਤੇ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ।
ਜਾਗੇ ਪਿਖਿ ਪੁਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕਰਿ ਨੀਰ ਉਸ਼ਨ ਕੇ^੩।
ਪੁੱਤ੍ਰ ਸ਼ਨਾਨਹਿ ਮਰਦਤਿ^੪ ਤਨ ਕੇ॥੮॥ ਬਹੁਰ ਬਸਤੁ ਬਰ ਬਹੁਤ
ਬਰਨ ਕੇ^੫। ਪਹਿਰਾਵਤਿ ਦੁਤਿ ਹੋਤੁ ਕਰਨ ਕੇ^੬। ਕੰਚਨ ਕੁੰਡਲ ਜਟਤਿ
ਜਵਾਹਰ। ਮੁਕਤਾ ਉੱਜਲ ਦਿਪਤਹਿ ਜਾਹਰ^੭॥੯॥ ਗੋਲ ਬਿਸਾਲ
ਆਬ^੮ ਬਡ ਖਰੀ। ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਪਰ ਸ਼ੋਭਾ ਕਰੀ। ਸਿਰ ਪਰ ਚੀਰਾ^੯ ਚਾਰੁ
ਸੁਹਾਵਾ। ਜਿਗਾ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਦੁਤਿ ਪਾਵਾ॥੧੦॥ ਲਘੁਮਾਲਾ ਮੁਕਤਨਿ
ਕੀ ਲਰੀ। ਲੋਲਕ^{੧੦} ਲਟਕਤਿ ਸਬਜੇ ਜਰੀ^{੧੧}। ਹੀਰੋ ਬਿਚ ਦਮਕਹਿ
ਬਹੁ ਮੋਲੇ। ਦਿਪਤਹਿ ਇਤ ਉਤ ਉਰ ਪਰਾ ਡੋਲੇ॥੧੧॥ ਨਵ ਰਤਨੇ
ਬਾਹੁਨਿ ਬੰਧਵਾਏ। ਜਨੁ ਨਵ ਗਿਹ ਭੁਜ ਸੇ ਲਪਟਾਏ। ਕੰਕਨ ਕੰਚਨ^{੧੨}
ਦਿਪਹਿ ਜਗਾਊ। ਜੁਗ ਕਰ ਮਹਿ ਸੁੰਦਰ ਪਹਿਰਾਊ॥੧੨॥ ਝੀਨੇ^{੧੩} ਅੰਬਰ
ਕੇ ਗਰ ਜਾਮਾ। ਪਹਿਰਾਯਹੁ ਸ਼ੋਭਤਿ ਅਭਿਰਾਮਾ। ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਜਿਸ ਕੇ
ਜੁਗ ਛੋਰ^{੧੪}। ਡਾਰਿ ਸਿਕੰਧੇ^{੧੫} ਤਰੇ ਕੇ ਛੋਰਿ॥੧੩॥ ਇਮ ਸਜਾਇ ਕਰਿ
ਸੁੰਦਰ ਸਾਰੇ। ਸਮੁਝਾਵਤਿ ਦੇ ਸੀਖ ਉਦਾਰੇ। ‘ਤੇਹਿ ਪਿਤਾ ਕੇ ਸਾਬ
ਨਰੇਸ਼ੁ। ਐਹੈ ਨਰ ਗਨ ਸੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ॥੧੪॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਪਿਤ ਅੰਕ
ਥਿਰੀਜੈ। ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸੰਗ ਬੋਲਿਬੋ ਕੀਜੈ^{੧੬}। ਇਮ ਘਰ ਮੈਂ ਫਰਸ਼ਾਦਿਕ^{੧੬}

^੧ਤਕੜਾ। ^੨ਸੁਣਾਵਦੇ ਹਨ। ^੩ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ। ^੪ਮਲ ਮਲਕੇ। ^੫ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਦੇ। ^੬ਭਾਵ
ਸਜਾਵਣ ਨੂੰ। ^੭ਜਾਹਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੇ ਹਨ। ^੮ਭਾਵ, ਚਮਕ। ^੯ਦਸਤਾਰ। ^{੧੦}ਲਟਕਣ। ਇਥੇ
ਕੁੰਡਲ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਲੋਲਕ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਕ ੮ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲ ਗਿਣ ਆਏ ਹਨ ਤੇ
ਇੱਥੇ ਮਾਲਾ ਦੀ ਵਜਾਖਜਾ ਵਿਚ ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ‘ਉਰ ਪਰ
ਡੋਲੇ’ ਸੋ ਮੁਰਾਦ ਮਾਲਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਜੁੜਾਊ ਲਟਕਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ^{੧੧}ਜੜੇ ਹੋਏ (ਅ) ਜ਼ਰੀ ਦੇ
ਨਾਲ। ^{੧੨}ਸ਼ੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ। ^{੧੩}ਬੀਕ। ^{੧੪}ਦੋਵੇਂ ਪੱਲੇ। ^{੧੫}ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ। ^{੧੬}ਫਰਸ਼ ਆਦਿਕ।

*ਪਾ:-ਲੇ ਪੌਤ੍ਰੇ ਕੇ ਅੰਕ ਸਮਾਏ।

†ਪਾ:-ਕੇ।

‡ਪਾ:-ਓਰ।

ਤਜਾਰੀ । ਕਰਤਿ ਭਏ ਪਰਤੀਖਨ ਧਾਰੀ^੧ ॥ ੧੫ ॥ ਉਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ
ਸੋਚ ਸਨਾਨਾ । ਨਿਤ ਕੋ ਨੇਮ ਠਾਨਿ ਮਨ ਧਯਾਨਾ । ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਨਿਪ
ਤਜਾਰੀ ਕੀਨਿ । ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਨ ਪਹਿਰ ਸੁ ਲੀਨਿ ॥ ੧੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਸ । ਆਇ ਬਿਰਯੋ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਆਸ । ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਿ
ਗੁਰ ਹੋ ਕਰਿ ਤਜਾਰ । ਫਿਗ ਅਨਾਇ ਸ਼ਿਵਕਾ ਅਸਵਾਰ^੨ ॥ ੧੭ ॥ ਚੰਦ
ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਚਾਲਿ ਨਿਪਾਲਾ । ਭਏ ਸੈਂਕਰੇ ਮਾਨਵ ਨਾਲਾ । ਪੁਰਿ ਬਜ਼ਾਰ
ਕਹੁ ਆਵਤਿ ਚਲੇ । ਨਿੰਮੀ ਹੋਤਿ ਬੰਦ ਨਰ ਮਿਲੇ ॥ ੧੮ ॥ ਪਟਨੋ ਕੀ
ਸੰਗਤਿ ਸਮੁਦਾਇ । ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਹੀ ਮਿਲਿ ਇਕ ਥਾਇ । ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਕੇ ਫਿਗ ਆਈ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿਨਿ ਲਯਾਈ ॥ ੧੯ ॥ ਭਈ
ਭੀਰ ਸਭਿ ਅੰਝਨ ਮਾਂਹਿ । ਕੇਤਿਕ ਕੋਸ਼ਠ ਪਰ ਚਰਿ ਜਾਹਿ । ਭੀਤਨਿ ਪਰ
ਆਰੂਢਿ ਕੋਈ । ਬੈਠਹਿ ਜਹਾਂ ਦਰਸ ਗੁਰ ਹੋਈ ॥ ੨੦ ॥ ਬੋਲਤਿ ਅੰਗੁ
ਨਕੀਬ ਚਲੰਤੇ । ਦੁੰਦਭਿ ਸ਼ਬਦ ਉਤੰਗ ਉਠੰਤੇ । ਇਮ ਆਵਤਿ ਗੁਰ ਅਰੁ
ਨਰਮੋਰ^੩ । ਪਹੁੰਚੇ ਜਬਹਿ ਸਦਨ ਕੇ ਪੌਰ ॥ ੨੧ ॥ ਸਭਾ ਖਰੀ ਹੋਈ ਤਤ-
ਕਾਲ ॥ ਅੰਕ ਉਠਾਇਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ^੪ । ਪਿਤ ਕੇ ਪਾਇਨ ਪਾਇ ਉਠਾਯੋ ।
ਪਿਖੇ ਪਰਸਪਰ ਨੇਹੁ ਵਧਾਯੋ ॥ ੨੨ ॥ ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਪਿਤਾ ਜਿਮ ਭਏ ਨਾਮ
ਸੁ ਮੰਡ ਮੁਨੀ ਤਬਿ ਬਿਏਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਨਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਪਾਯੋ । ਲਾਖਹੁ ਬਰ-
ਖਨ ਤਪ ਬਲ ਲਾਯੋ* ॥ ੨੩ ॥ ਅੰਸ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਕੀ ਆਇ।ਧਰਨੈ ਸਰੂਪ
ਤੇਜਸਮੁਦਾਇ।ਸਿੰਘ ਖਾਲ ਸੇ^੫ ਉਤਪਤ ਹੋਵਾ* । ਬਨਰਾਖਸ਼ ਕੇ ਦਲ ਬਲ
ਖੋਵਾ ॥ ੨੪ ॥ ਤਬਿ ਕੇ ਬਿਛੁਰੇ ਭਾ ਅਬਿ ਮੇਲਾ । ਜਨੁ ਬ੍ਰਹਮਰਸਾਨ ਅਨੰਦ
ਸੁਹੇਲਾ^੬ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਜੋਤਿ ਮਝਾਰੀ । ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰਧਾਰੀ ॥ ੨੫ ॥
ਤਿਸੀ ਅੰਸ ਮਹਿ ਚਾਹਤਿ ਮੇਲੀ^੭ । ਦੇਖਤਿ ਸੁਤ ਕੀ ਦੁਤਿ ਸੁਖ ਝੋਲੀ^੮ ।
ਬੈਠਿ ਗਏ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਗਾਦੀ । ਮਿਲਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਉਰ ਅਹਿਲਾਦੀ
॥ ੨੬ ॥ ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਨਿਪ ਫਿਗ ਹੁਇ ਆਯੋ । ਪਿਖਿ ਸਰੂਪ ਪਾਇਨਿ ਲਪ-

^੧ਉਡੀਕ ਨਾਲ । ^੨ਪਾਲਕੀ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ । ^੩ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ । ^੪ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ
ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਉਠਾਇਆ । ^੫ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਤੋਂ । ^੬ਮਾਨੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਨੰਦ
ਭੋਭ ਰਹੇ ਹਨ । ^੭ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅੰਸ ਵਿਚ ਮੇਲਿਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ) । ^੮ਸੁਖ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਬ੍ਰਿਤੀ ।

*ਦੋਹੇ ਰਾਸ ੧੧ ਅੰਸੂ ੫੧ ਅੰਕ ੬ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਟਾਧੋਇਪਹਿ ਤੇਜ ਬਿਚ ਲੋਚਨ ਐਸੇ। ਰੰਗ, ਬਿਲੋਰ ਪਾਤ੍ਰ ਮਹਿ ਜੈਸੇ॥
 ੨੭॥ ਚੰਚਲ ਅਧਿਕ ਸਲੋਨੀ ਸੂਰਤਿ। ਮਨਹੁ ਬੀਰ ਰਸ ਧਾਰੀ ਮੂਰਤਿ।
 ਕਹਤਿ ਭਯੋਇਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ॥ ਰਿਪੁ ਗਨ ਘਾਇਕ ਹੁਇ ਜਿਮ ਦਾਦਾ॥
 ॥ ੨੮ ॥ ਆਪ ਸ਼ਾਂਤਿਕੀ ਬਿੱਤ ਉਦਾਰੀ। ਇਹ ਬਡ ਬੀਰ ਬਨਹਿ ਭੁਜ
 ਭਾਰੀ। ਇਨ ਕੀ ਆਕ੍ਰਿਤ^੧ ਇਮ ਦਿਪਤਾਵੈ। ਸਖਾ ਸਹਾਇਕ ਅਰਿਨਿ
 ਖਪਾਵੈ॥ ੨੯॥ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਦਏ ਬਿਬੂਖਨ॥ ਅਪਨੇ ਕਰ ਪਹਿਰਾਇ
 ਅਦੁਖਨ^੨। ਕੰਕਨ ਕੰਚਨ ਜਟਤਿ ਜਰਾਏ॥ ਦੋਨਹੁ ਹਾਥਨਿ ਮੈਂ ਪਹਿਰਾਏ
 ॥ ੩੦ ॥ ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਉਜਾਲੀ। ਗਰ ਪਹਿਰਾਇ ਮਹਾਂ
 ਦੁਤਿ ਵਾਲੀ। ਪਸ਼ਮੀਬਰ ਦੇ ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੇ। ਨਿਜ ਕਰ ਧਰੇ ਸਮੀਪ
 ਚਰਨ ਕੇ॥ ੩੧॥ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੁਇ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਹੋਏ। ਹੋਰਤਿ ਬਿਰੇ
 ਘੋਰ ਸਭਿ ਕੋਏ। ਕਰੈਂ ਦਰਸ ਕੋ ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ। ਕੋ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਹਿ
 ਪਰਸਹਿ ਪਾਇਨ^੩॥ ੩੨॥ ਸਤਿਗੁਰ ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਤਿਕਾਰੇ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ
 ਬਾਕ ਤੇ ਸਭਿ ਬੈਠਾਰੇ। ਜਾਚਕ ਗਨ ਕੇਤਿਕ ਚਲਿ ਆਏ। ਜਾਚਤਿ ਉਚੇ
 ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਏ॥ ੩੩॥ ਤਬਿ ਨ੍ਰਿਪ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦਰਬ ਕਰ ਧਾਰਜੈ। ਸਾਹਿਬ-
 ਜਾਦੋ ਉਪਰ ਵਾਰਜੈ। ਪੁਨ ਨਿਜ ਚਾਕਰ ਕੇ ਕਰ ਦੀਨਿ। ਕਹਜੈ 'ਖਰਾ-
 ਇਤ ਕਰਿ ਗਨ ਦੀਨ'॥ ੩੪॥ ਇਕ ਬਲ ਖਰੇ ਕਰੇ ਸਭਿ ਮੰਗਤ॥ ਦਯੋ
 ਦਰਬ ਕੋ ਬਿਰ ਕਰਿ ਪੰਗਤਿ। ਢਾਢੀ ਡੋਮ ਕਲਾਵਤ^੪ ਆਏ॥ ਭਾਟ ਆਇ
 ਸਗਰੇ ਧਨ ਪਾਏ॥ ੩੫॥ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਸੁਜਸੁ ਕੋ ਕਰੈਂ। ਦੇਖਿ ਗੁਰਨਿ
 ਕਹੁ ਆਨੰਦ ਧਰੈਂ। ਚਾਰ ਘਰੀ ਲਗਿ ਬਿਰ ਭੇ ਸਾਰੇ। ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਰਹੇ
 ਗੁਰੂ ਪਰਵਾਰੇ॥ ੩੬॥ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦਤਿ ਹੁਇ ਮਹਿਪਾਲਾ। ਕਰਿ ਬੰਦਨ
 ਗਮਨਜੋਂ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਉਚਰਤਿ ਮਗ ਤਾਰੀਫ^੫ ਬਿਸਾਲਾ। ਅਪਨੇ ਸੰਗ
 ਜਿ ਮਾਨਵ ਜਾਲਾ॥ ੩੭॥ ਧੀਨ ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੋ ਨੰਦ। ਮੈਂ ਦਰਸਨ
 ਕਰਿ ਭਯੋ ਅਨੰਦ। ਜਿਨ ਕੀ ਕਰੁਨਾ ਤੇ ਸਰ ਕਰਯੋ। ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਜੋ
 ਬਹੁ ਅਰਯੋ॥ ੩੮॥ ਜੀਵ ਦਾਨ ਮੋਕਹੁ ਗੁਰ ਦੀਨਾ। ਨਤੁ ਕਿਸਨੇ
 ਮਮ ਜੀਵਨ ਚੀਨਾ^੬। ਮਿਲੋਂ ਸ਼ਾਹੁ ਸੇ ਮਾਨ ਸਮੇਤਾਲੇ ਆਇਸੁ ਕੋ ਚਲੋਂ

^੧ਬਿਲੋਰੀ ਭਾਡੇ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਰੰਗ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ^੨ਸੰਦਰ। ^੩ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਸਮ।

^੪ਸ਼ੋਭਾ, ਸਰੂਪ। ^੫ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਖਪਾਵਣ ਵਾਲੇ। ^੬ਹੱਥੀਂ।

^੭ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ। ^੮ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ। ^੯ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ। ^{੧੦}ਮਰਾਸੀ, ਡੂੰਮ ਤੇ ਕਲੋਂਤ। ^{੧੧}ਉਸਤਤੀ।

^{੧੨}ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਦਾ ਕਿਸ ਵੇਖਣਾ ਸੀ।

ਨਿਕੋਤ' ॥ ੩੯ ॥ 'ਹੈ ਇਮ ਹੀ' ਸਭਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਹੈਂ। 'ਤੁਮਰੇ ਭਾਗ ਬਡੇ
ਹਮ ਲਹੈਂ। ਜਿਸ ਤੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਗੁਰ ਆਏ। ਕਾਜ ਤੁਹਾਰੇ ਸਭਿ
ਸਫਲਾਏ' ॥ ੪੦ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਬਹੁ ਜਸ ਕੋ ਕਰਜੋ। ਬਿਸਨਸਿੰਘ ਡੇਰੇ
ਨਿਜ ਬਿਰਯੋ। ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਵਾਸ। ਜਿਨ ਤੇ ਪੂਰਨ ਭੀ
ਉਰ ਆਸ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਪਟਣੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤੀਨ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੩ ॥

੨੪. [ਪਟਣੇ ਨਿਵਾਸ। ਰਾਜਾ ਵਿਦਾ]।

ਵੇਹਗ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਰ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸੰਗਤਿ ਦਰਸਨ ਦੀਨਿ। ਅਰਪਿ
ਉਪਾਇਨ ਸਭਿ ਮਿਲੇ ਪੂਰ ਕਾਮਨਾ ਕੀਨਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਪਨ ਓਠਿ
ਗਮਨੇ ਲੇ ਸੁਤ ਸਾਥ। ਜਨਨੀ' ਨਿਕਟਿ ਗਏ ਗੁਰ ਨਾਥ। ਨੰਮਿ ਹੋਇ
ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਪਿਖਿ ਨੰਦਨ ਦ੍ਰਿਗ ਮਹਿ ਜਲ ਛਾਯੋ ॥ ੨ ॥
ਅਧਿਕ ਬਿਧਾ ਸੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲਾ। ਸੁਤ ਅੰਗਨਿ ਪਰਸਹਿ ਕਰ ਨਾਲਾ।
ਆਸਿਖ ਦੇਤਿ 'ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੁਮ ਜੀਵਹੁ। ਸਹਤਿ ਅਨੰਦ ਬਡੀ ਬਧ ਬੀਵਹੁ।
॥ ੩ ॥ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਸੁਭਾਇਕ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਦਾ ਸਹਾ-
ਇਕ'। ਤਬਿ ਗੁਜਰੀ ਪਹੁੰਚੀ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਨੰਮਿ ਹੋਇ ਪਤਿ ਚਰਨ ਨਿਹੋਰੇ
॥ ੪ ॥ ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਨਮੋ ਸਭਿ ਕਰਿਕੈ। ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਰਿਕੈ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਸਾਰੇ। ਤਿਸ ਛਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਹਤਿ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੫ ॥
ਬੁਝੈ 'ਇਤਹੁ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗਏ। ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਲੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ? ਸਾਗਰ
ਬੋਲਾ 'ਲਗਿ ਅਵਿਲੋਕਾ। ਕਿਧੈਂ ਉਰੇ ਹੀ ਜਾਵਨਿ ਰੋਕਾ' ॥ ੬ ॥ ਕੌਨ ਦੇਸ਼
ਹਿਤ ਗਏ ਲਗਾਈ? ਭਈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਰਿਪੁ ਆਈ?' ਮਧੁਰ ਪੁੱਤ੍ਰ
ਕੋ ਬਾਕ ਸੁਹਾਏ। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਤਾਂਤ ਬਤਾਏ ॥ ੭ ॥ 'ਦੇਸ਼ ਕਾਮਰੂ
ਮੰਤ੍ਰਿਨਿ ਜੋਰ। ਗੁਰ ਕੋ ਸਿੱਖ ਬਸਹਿ ਤਿਸ ਠੋਗ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪਹੁੰਚੇ ਇਕ
ਕਾਲ। ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਜੁਗ ਨਾਲ ॥ ੮ ॥ ਪੁਰਿ ਕੇ ਵਹਿਰ ਗੁਰੂ ਟਿਕ
ਤਹੇ। ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਨਿ ਕੋ ਕਹੇ। ਤ੍ਰਿਖਾ ਲਗੀ ਮਰਦਾਨੇ ਜਾਨੀ। ਗਮ-
ਨਜੋਂ ਪੁਰਿ ਹਿਤ ਪੀਵਨਿ ਪਾਨੀ ॥ ੯ ॥ ਤਹਿ ਮੇਢਾ ਕਰਿ ਬੰਧਨਿ ਕੀਨਾ।
ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਬਿ ਐਸੇ ਚੀਨਾ। ਗਏ ਛੁਡਾਵਨਿ ਤ੍ਰਿਪ ਉਤਲਾਈ'। ਗੁਰ

^੧ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ। ^੨ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ। ^੩ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕੰਢਾ। ^੪ਜਾਣਾ ਰੋਕ ਲਿਆ।
^੫ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ।

ਗਰ ਤਾਗਾ ਪਾਵਨਿ ਧਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਤਤਛਿਨ ਭੇਡ ਦੇਹਿ ਕੋ ਧਾਰਾ^੧।
 ਦੂਜੀ ਨੇ ਬਾਲਾ ਸੁ ਨਿਹਾਰਾ। ਤਿਸ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚੀ ਸਰਮਾ ਬਨੀ^੨। ਪਿਖੀ
 ਤ੍ਰਿਯਾ ਆਏ ਤਿਨ ਧਨੀ^੩ ॥ ੧੧ ॥ ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਮਨੁਖ ਬਨਾਯੋ। ਗਰ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ ਤਿਨ ਲਖਿ ਪਾਯੋ। ਭਏ ਸਿੱਖ ਧ੍ਰਮਸਾਲਾ ਕਰੀ। ਭਾਉ ਪ੍ਰਤੀਤ
 ਭਗਤਿ ਕੀ ਧਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ ਮਵਾਸ^੪ ਤਹਿ ਰਾਜਾ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਤੇ ਨਰ
 ਕਰਹਿ ਕੁਕਾਜਾ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਿਪੁ ਤਹਾਂ ਪਠਾਯੋ। ਇਹ ਡਰ ਕਰਿ
 ਹਮ ਸ਼ਰਨੀ ਆਯੋ ॥ ੧੩ ॥ ਗਯੋ ਸੰਗ ਲੇ ਕਾਰਜ ਸਰੋ^੫। ਦੁਹੀ ਦਿਸ਼ਿ
 ਮੇਲ ਹਮਰੁ ਤਿਨ ਕਰੋ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੀ ਪਤ ਰਹਿ ਆਈ। ਹਟੇ ਜੀਤ
 ਕੀ ਬੰਬ ਬਜਾਈ^੬ ॥ ੧੪ ॥ ਸੁਨਿ ਹਰਖਯੋ ਸਗਰੋ ਪਰਿਵਾਰ। ਅਨਿਕ
 ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਕਰੇ ਅਹਾਰ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਚਵਾਵਹਿ ਹਰਖਾਏ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਮੇਤ
 ਗੁਰੂ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥ ੧੫ ॥ ਸੰਗਤਿ ਪੁਰਿ ਪਟਣੇ ਕੀ ਆਵੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ
 ਅਕੋਰ ਅਰਪਾਵੈ। ਗਏ ਦੇਸ ਜਿਸ, ਬੁਝਹਿ ਬਾਤੀ^੭। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਸ
 ਕੋ ਕਹਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ ॥ ੧੬ ॥ ‘ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੋਨ ਕਰੈ ਸਰ ਜਾਇ। ਦੇਸ
 ਕਾਮਰੂ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਥਾਇ। ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇ ਮਾਰੇ ਜਹਾਂ ਅਪਰਨਿ ਕੀ ਗਿਨਤੀ
 ਕਹੁ ਕਹਾਂ’ ॥ ੧੭ ॥ ਬਡੀ ਭੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਹੋਈ। ਆਵਹਿ ਅਨਿਕ
 ਜਾਹਿ ਚਲਿ ਕੋਈ। ਲਗਯੋ ਅੰਬਾਰ ਅਕੋਰਨ ਕੋਰੇ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਮੰਗਲ
 ਵਧੇ ਵਧੋਰੇ ॥ ੧੮ ॥ ਰਹਨਿ ਲਗੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਜ ਧਾਮੂ। ਹੋਤਿ ਕੀਰਤਨ
 ਨਿਤ ਅਭਿਰਾਮੂ। ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਤਹਿ ਬਸਯੋ ਨਰੇਸ਼ਾ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਚਹੈ
 ਨਿਕਟਿ ਤੁਰਕੇਸ਼ਾ ॥ ੧੯ ॥ ਆਇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਗੀਵ ਨਿਵਾਈ। ਸਭਿ
 ਬ੍ਰਿਤੀਤ ਕਹਿ ਲੀਨਿ ਬਿਦਾਈ। ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਕੋ ਧਰਿ ਕਰਿ ਆਗੇ।
 ਬਿਨਤੀ ਭਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਪਾਗੇ ॥ ੨੦ ॥ ‘ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ਤੇ ਜਸੁ ਪਾਯੋ। ਸੁਖ
 ਸਮੇਤ ਮੈਂ ਸਰ ਕਰਿ ਆਯੋ। ਅਬਿ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਾਊਂ। ਮਿਲਿ
 ਕਰਿ ਪੁਨ ਅਪਨੇ ਘਰ ਜਾਊਂ’ ॥ ੨੧ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਬੀਤਾ ਤੁਮ ਜਾਨੋ^੮।
 ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨੋ। ‘ਗਮਨਹੁ ਜਾਹੁ ਦੇਸ ਨਿਜ ਢੇਰ।
 ਸਿਮਰਹੁ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸੁਖ ਹੋਰਿ ॥ ੨੨ ॥ ਬਿਘਨ ਪਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਰਾਧਹ।
 ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਬਾਧਾ ਬਾਧਹ’^੯। ਸਨਤਿ ਸੀਖ ਕੋ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ।

^੧ਭਾਵ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ। ^੨ਉਹ ਕੁੱਤੀ ਬਣ ਗਈ। ^੩ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ। ^੪ਆਕੀ। ^੫ਪੂਰਾ
 ਹੋਇਆ। ^੬ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਗਏ ਸਨ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ। ^੭ਪੀੜਾ ਦੂਰ ਕਰੋ।
^੮ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ।

ਬਿਛਾਰਿ ਨ ਸਾਕਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਾਨੀ ॥ ੨੩ ॥ ਲੋ ਆਗਸਾ ਕੋ ਆਯਹੁ ਭੋਰੇ।
 ਲਸਕਰ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿ ਤਿਸ ਬੋਰੇ। ਕਰਯੋ ਕੂਚ ਦਿੱਲੀ ਦਿਸਿ ਗਯੋ।
 ਮਿਲਯੋ ਸਾਹੁ ਘਰ ਪੁਨ ਪਠਿ ਦਯੋ ॥ ੨੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਤਬੈ।
 ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸਿਖ ਸਬੈ। ਨਾਨਾ ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ। ਸਿਖੀ
 ਬਿਸਤਾਰੀ ਗੁਨ ਰੂਰੀ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਤ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦਹਿ।
 ਜਾਨਹਿ-ਇਹ ਜਰ ਤੁਰਕ ਨਿਕੰਦਹਿ^੧। ਮਨ ਸਨੇਹੁ ਕੋ ਸਨੇ ਬਡੇਰੇ।
 ਕਰਹਿ ਬਿਠਾਵਨਿ ਅਪਨੇ ਨੇਰੇ ॥ ੨੬ ॥ ਲੀਲਾ ਜਥਾ ਜੰਗ ਕੀ ਠਾਨੈਂ।
 ਰਚਹਿ ਭਵਿੱਖਤ ਮਹਿ ਤਿਮ ਜਾਨੈਂ। ਬ੍ਰਹਮ ਰਸਾਨ ਤੇ ਉਤਪਤਿ ਹੋਵਾ।
 ਮਨਹੁ ਬੀਰ ਰਸ ਲਘੁ ਤਨ ਜੋਵਾ ॥ ੨੭ ॥ ਜਿਮ ਦਸਰਥ ਕਰਿ ਪੇਮ
 ਬਿਲੰਦਹਿ। ਦੇਖਤਿ ਰਾਮਚੰਦ ਨਿਜ ਨੰਦਹਿ। ਤਥਾ ਦੁਲਾਰਤਿ ਅੰਕ
 ਬਿਠਾਵੈਂ। ਹਰਿ ਬਸਦੇਵ ਮਨੀਂਦ ਸੁਹਾਵੈਂ^੨ ॥ ੨੮ ॥ ਪੋਖਤਿ ਪਾਲਤਿ ਪਟ
 ਪਹਿਰਾਵਹਿ। ਪਹਿਰਿ ਬਿਭੂਖਨ ਸਭਿ ਮਨ ਭਾਵਹਿ। ਕਰ ਗੁਲੇਲ ਐਂਚਹਿ
 ਕਰਿ ਬਲ ਕੋ। ਹੋਰਤਿ ਹਤਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬਲ ਕੋ ॥ ੨੯ ॥ ਬਹੁ ਸਾਹਨਿ
 ਕੋ ਬਾਲਿਕ ਆਵੈਂ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਤਿਨ ਸੋ ਖੇਲ ਮਚਾਵੈਂ। ਆਧੇ ਇਕ
 ਦਿਸਿ ਠਾਵੇ ਕਰੈਂ। ਆਧੇ ਲੈ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਬਿਰੈਂ ॥ ੩੦ ॥ ਹੋਲਾ ਕਰਨਿ
 ਮਨੀਂਦ ਮਿਲੰਤੇ। ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਮਨਹੁ ਲਰੰਤੇ। ਇਕ ਗਾਵੇਂ ਹੁਇ
 ਠਾਵੇ ਰਹੈ। ਬਾਵੈਂ ਉਰ ਉਤਸਾਹ ਜੁ ਚਹੈਂ^੩ ॥ ੩੧ ॥ ਕਰਿ ਸਨੇਹੁ ਗੁਰ
 ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਵੈਂ। ਅਬਿਹੂੰ ਕਹਾਂ ਕਰਨਿ ਰਣ ਭਾਵੈ। ਬਿਰ ਹੁਇ ਬੈਠਹੁ
 ਹਮਰੇ ਪਾਸ। ਸਨਹੁ ਕਰਤਿ ਹੈਂ ਸਿਖ ਅਰਦਾਸ^੪ ॥ ੩੨ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ
 ਕਹਿ ਬਾਕ ਦਿਲਾਸੇ। ਕਿਤਿਕ ਸਮੇ ਰਾਖੈਂ ਨਿਜ ਪਾਸੇ। ਬਹੁਰ ਜਾਇ
 ਬਾਲਿਕ ਮਹਿ ਖੇਲਹਿ। ਰੋਲ ਧਕੋਲਹਿ ਕਿਸ ਹੂੰ ਝੇਲਹਿ^੫ ॥ ੩੩ ॥ ਬਜਹਿ
 ਬਿਭੂਖਨ ਦੌਰਤਿ ਜਾਤੇ। ਰਹਹਿ ਖੇਲ ਬਾਲਿਕ ਮਹਿ ਰਾਤੇ। ਸਤਿਗੁਰ
 ਬੈਠਹਿ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ। ਸਧਿ ਪਸਰੀ ਢਿਗ ਦੂਰ ਕਿ ਥਾਨ^੬ ॥ ੩੪ ॥
 ਪੂਰਬ ਤੇ ਪਟਲੇ ਮਹਿ ਆਏ^੭। ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ ਆਏ। ਦਰਸਨ

^੧ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ^੨ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਵਸਦੇਵ ਵਾਂਗੂ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹਨ। ^੩ਤਕੜੇ। ^੪(ਦੁਸਰੇ) ਜੋ ਜੀ
 ਵਿਚ ਉਤਸਾਹ (ਹੱਲੇ ਦਾ) ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਨ। ^੫ਧੱਕਾ ਦੇਕੇ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ)
 ਚੋੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧੱਕਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ^੬ਦੂਰ ਦਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ। ^੭ਕਿ ਪੂਰਬ ਪਾਸਿਓਂ
 ਪਟਲੇ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵੈਂ । ਸਫਲ ਜਾਨਿ ਭੋਟਨਿ ਅਰਪਾਵੈਂ ॥੩੫॥ ਸੰਗਤਿ
ਨਈ ਨਿਤਾਪੁਤਿ ਆਇ । ਦਰਸਹਿ ਗੁਰ ਕੋ ਚਰਨ ਮਨਾਇ । ਅਨਿਕ
ਮਸਿਦ ਦਰਬ ਲੇ ਘਨੇ । ਸਿੱਖਨਿ ਤੋ ਸੰਚਹਿ ਹਿਤ ਸਨੇ ॥ ੩੬ ॥ ਸੋ
ਆਵਹਿ ਗੁਰ ਕੋ ਅਰਪੰਤੇ । ਰਹੈਂ ਨਿਕਟਿ ਕੋ ਦਿਨ ਦਰਸੰਤੇ।ਪੁਨ ਸਿਰੁ-
ਪਾਉ ਲੋਤਿ ਹੈਂ ਗੁਰ ਤੇ । ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਨਿਕਸਹਿ ਤਿਸ ਪੁਰਿ ਤੋ ॥ ੩੭ ॥
ਆਪੋ ਅਪਨੇ ਥਾਨ ਪਯਾਨਹਿ।ਗੁਰਧਨ ਕੋ ਉਗਰਾਹਨਿ ਠਾਨਹਿ । ਖਸਟ
ਮਾਸ ਕੈ ਸੰਮਤ ਮਾਹੀ । ਲੋਕਹਿ ਦਰਬ ਆਇ ਪੁਨ ਪਾਹੀ ॥ ੩੮ ॥ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ । ਬਸਤਿ ਭਏ ਪਟਲੇ ਪੁਰਿ ਸਾਦਰ । ਸਿੱਖੀ ਕੋ
ਬਿਸਤਾਰਤਿ ਮਹਾਂ । ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਤਿ ਜਹਿ ਕਹਾਂ ॥ ੩੯ ॥ ਮਾਤ
ਨਾਨਕੀ ਦੇਖਿ ਅਨੰਦਤਿ।ਸੁਤ ਸੁਤ ਕੇ ਯੁਤਿ ਲਖਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬੰਦਤਿ।-ਬਡੇ
ਗੁਰਨ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੈਨ । ਭਏ ਬਿਦਤਿ, ਅਬਿ ਦਿਖੀਯਤਿ ਨੈਨ ॥ ੪੦ ॥
ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਭੋਜਨਬਨਿਵਾਹਿ।ਬੈਠਿ ਸਮੀਪ ਜੁਗਨਿਤ੍ਰਿਪਤਾਵਹਿ।
ਅਧਿਕ ਪਦਾਰਥ ਨਿਤ ਪੁਤਿ ਆਵੈਂ । ਚਲਹਿ ਦੇਗ ਸਭਿ ਨਰ ਗਨ
ਖਾਵੈਂ ॥ ੪੧ ॥ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕਮੀ ਰਹੈ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਜਹਿ ਬਿਸਰਾਮ
ਗੁਰਨਿ ਕਹੁ ਹੋਈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਸਿ ਕੇਤਿਕ ਮਾਸ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੀ
ਪੂਰੀ ਆਸ ॥੪੨॥ ਕਿਤਿਕ ਫਕੀਰ ਤੀਰਥਨਿ ਮੱਜੇ । ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਫਿਰੇ
ਅਘ ਭੱਜੇ । ਬਹੁਰ ਪਯਾਨੇ ਜਿਤ ਚਿਤ ਚਾਹੀ । ਕੇਤਿਕ ਰਹੇ ਬਹੁਰ ਗੁਰ
ਪਾਹੀ ॥੪੩॥ਤਿਮ ਕੇਤਿਕ ਸਿਖ ਸੰਗ ਰਹੇ ਹੈਂ । ਕੇਤਿਕ ਘਰ ਕੋ ਮਿਲਿਨਿ
ਚਹੇ ਹੈਂ । ਆਗਸਾ ਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਸੋ ਗਏ । ਜਨਮ ਉਧਾਰਿ ਆਪਨੋ ਕਏ ॥
੪੪ ॥ ਕੇਤਿਕ ਨਏ ਆਨਿ ਸਿਖ ਰਹੇ । ਗੁਰ ਕੋ ਸੰਗ ਮਹਾਂ ਫਲ ਲਹੇ ।
ਮਤੀ ਦਾਸ ਮਤਿਵਾਨ ਦਿਵਾਨ । ਆਮਦ ਖਰਚ ਸੰਭਾਰਨਿ ਠਾਨਿ ॥੪੫॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਆਗਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ
ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਬਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੪ ॥

੨੫. [ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਧੀਰਜ] ।

ਦੇਹਗਾ ॥ ਕਿਤਿਕ ਮਾਸ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਟਲੇ ਬਿਖੈ ਬਿਤਾਇ ।-ਗਮਨਹਿ
ਅਬਿ ਪੰਜਾਬ ਕੋ-ਉਰ ਅਭਿਲਾਖ ਉਠਾਇ ॥ ੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ
ਸੋ ਤਬਿ ਕਹਯੋ । 'ਹਮ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਆਪਨੋ ਲਹਯੋ । ਬਡੇ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ

ਯੋ ਮਹੀਨੇ ਯਾ ਸਾਲ ਵਿਚ । ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਹਿਤ ਜਣਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

ਹਮਾਰੀ । ਤਜਾਰਜੈ ਬੀਤਜੈ ਸਮਾ ਉਦਾਰਾ ॥ ੨॥ ਕੋਤਿਕ ਸਿਮਤਿ ਇਤਹਿ
 ਬਿਤਾਏ । ਪੁਰਬ ਬਸੇ ਅਧਿਕ ਸੁਖ ਪਾਏ^੧ । ਅਬਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਦੇਖਹਿ
 ਜਾਈ । ਜੈ ਆਵਤਿ^੨ ਹਮ ਦਿਯੋ ਬਸਾਈ ॥ ੩॥ ਤਿਸਹਿ ਬਸਾਵਨਿ ਕਰਹਿ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਨਹਿ ਦੇਖਯੋ ਬੀਤਜੈ ਚਿਰ ਕਾਲਾ । ਪੁਰਿ ਕੀ ਸਾਰ ਸੰਭਾਲਹਿ
 ਜਾਇ^੩ । ਇਮ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਦ੍ਰਿਗਨ ਜਲ ਆਇ ॥ ੪॥ ‘ਕੋਤਿਕ ਸਿਮਤ
 ਪ੍ਰਥਮ ਬਿਤਾਏ । ਬਿਛੁਰਿ ਰਹੇ ਪੁਰਬ ਦਿਸਿ ਜਾਏ । ਚਿਰਕਾਲ ਮਹਿ ਦਰ-
 ਸਨ ਦੀਨਾ । ਅਬਿ ਪੁਨ ਚਹੁ ਪਯਾਨੋ ਕੀਨਾ ॥ ੫॥ ਦੇਖਨਿ ਕੋ ਤਰਸਤਿ
 ਚਿਤ ਰਹੇ । ਤੁਮਬਿਨ ਕਿਮ ਧੀਰਜ ਉਰ ਲਹੇ^੪ । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮ੍ਰਿਦੁ
 ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ । ‘ਹਮ ਪੰਜਾਬ ਅਬਿ ਕਰਹਿ ਪਯਾਨੇ ॥ ੬॥ ਤਹਾਂ ਬਸਹਿ
 ਜਬਿ ਕੋਤਿਕ ਕਾਲ । ਕਰਹਿ ਪਠਾਵਨ ਸੁਧ ਦਰਹਾਲ^੫ । ਇਤਨੇ ਮਹਿ
 ਇਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ । ਵਧਹਿ ਸਰੀਰ ਓਜ ਹੁਇ ਜ਼ਾਦਾ ॥ ੭॥ ਤਬਿ
 ਲੇ ਕਰਿ ਨਿਜ ਸੰਗ ਸੁਖਾਰੇ । ਉਤ ਕੋ ਆਵਹੁ ਬਿਲਮ ਬਿਸਾਰੇ । ਇਸੀ ਹੇਤੁ
 ਹਮ ਕਰਹਿ ਪਯਾਨਾ । ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਬਸਹੁ ਨਿਜ ਬਾਨਾ^੬ ॥ ੮॥ ਕਹੈ
 ਮਾਤ ‘ਉਤ ਅਧਿਕ ਬਖੇਰੇ । ਅਲਪ ਬੈਸ ਮੈਂ ਤੁਮ ਜਬਿ ਹੋਰੇ । ਅਨਿਕ
 ਭਾਂਤਿ ਉਤਪਾਤ ਬਿਸਾਲੇ । ਸੋਢੀ ਕਰਹਿ ਸਰੀਕਾ ਨਾਲੇ ॥ ੯॥ ਦੇਖਿ
 ਸਮਾਜ ਜੂਲਤ ਬਹੁ ਛਾਤੀ । ਬਨਹਿ ਦੁਖਦ ਜਿਮ ਦੀਹ ਅਗਤੀ^੭ ।
 ਜਬਿ ਕੋ ਇਤ ਦਿਸਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ । ਬਿਨ ਉਤਪਾਤ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਪਾਏ
 ॥ ੧੦॥ ਕਹਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਅਰੁ ਨਗਰ ਬਸਾਵਨਿ । ਕਰਹੁ ਕਹਾਂ ਤਿਨ ਤੋ
 ਕੁਛ ਪਾਵਨਿ^੮ । ਗਮਨ ਕਰਹੁ ਨਹਿ, ਮਸਲਤ ਮੋਰੀ । ਬਸਨ ਭਲੋ
 ਪੁਰਬ ਦਿਸਿ ਓਰੀ^੯ ॥ ੧੧॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਤਾ ਸਮੁਝਾਈ । ‘ਹੁਤੇ
 ਪਿਤਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਸਾਈ^{੧੦} । ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਸੰਗ ਬਖੇਰਾ । ਰਹਯੋ ਸਦੀਵ
 ਜੰਗ ਕੋ ਝੋਰਾ ॥ ੧੨॥ ਹਮ ਕਿਸ ਕੋ ਸੰਗ ਵੈਸ ਨ ਧਰੈਂ । ਮਤਸਰ ਬੈਰ ਅਪਰ
 ਕੋ ਕਰੈ ? ਤਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਬਿਨ ਸਰੈ ਨ ਕਾਜੁ । ਅਪਨੋ ਬੈਸ ਬਿਸਾਲ ਸਮਾਜੁ
 ॥ ੧੩॥ ਤਿਨ ਮਹਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ ਧਰੈ । ਉਡਗਨ ਬਿਖੈ ਚੰਦ
 ਜਜੋਂ ਕਰੈ । ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੋ ਕਾਜ ਅਸੇਸ । ਕਰਹਿ ਤਹਾਂ ਹੁਇ ਬੈਸ

^੧ਸਾਢੇ ਵਡਿਆਂ ਦਾ । (ਅ) ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਵੱਡਾ ਹੈ । ^੨ਪੁਰਬ ਵੱਲ ਵੱਸ ਕੇ ਬੜਾ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਹੈ । ^੩ਆਂਵਦਿਆਂ । ^੪ਫੇਤੀ ਹੀ । ^੫ਭਾਰੇ ਵੇਰੀ । ^੬ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੇਣਾ ਹੈ । ^੭ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

ਬਿਸੇਸ^੧ ॥ ੧੪ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ । ਦੀਨਸਿ ਧੀਰਜ
 ਰਿਦੈ ਮਹਾਨ । ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸਾਬ ਉਚਾਰਾ^੨ ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੇ ਰਹੀਅਹਿ
 ਅਨੁਸਾਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੇ ਇਹ ਅਵਤਾਰੂ । ਧਾਰਹਿ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ
 ਉਦਾਰੂ । ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਨਿਕਸੈ ਕਿਸ ਕਾਰਨ । ਸੈ ਸਭਿ ਫੁਰਹਿ, ਨ ਹੁਇ
 ਕਿਮ ਟਾਰਨ ॥ ੧੬ ॥ ਜਥਾ ਕਹਹਿ ਤਿਮ ਹੀ ਤੁਮ ਮਾਨਹੁ । ਹਠ ਬਿਸਾਲ
 ਕੇ ਕਜੋਂ ਹੂੰ ਨ ਠਾਨਹੁ । ਵਧਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਿਲੇਦ ਸਮਾਜੁ । ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ
 ਰੀਤਿ ਕੇ ਕਾਜੁ ॥ ੧੭ ॥ ਜੇ ਨ ਕਹੈ ਮਾਨਹੁ ਇਨ ਕੇਰਾ । ਕਰਹਿ ਬਿਸੁ-
 ਰਨਿ^੩ ਫੇਰ ਘਨੇਰਾ । ਗਜ ਬਾਜੀ ਸੈਨਾ ਸਮੁਦਾਇ । ਇਨ ਕੇ ਸੰਗ ਹੋਹਿ
 ਅਧਿਕਾਇ ॥ ੧੮ ॥ ਸਾਦਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਨਿ ਕੇ ਕਰੀਅਹਿ । ਸੁਤ ਕੇ ਸੁਖ
 ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਨਿਹਰੀਅਹਿ । ਹਮਰੇ ਮੇਲ ਬਨੈ ਕੈ ਨਾਂਹਿ । ਕਿਮ ਬਿਸਾਸ^੪
 ਨਹਿ ਪਈਅਹਿ ਆਹਿ ॥ ੧੯ ॥ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲਾ । ਉਲੰਘਹੁ
 ਸਨੇ ਸਨੇ ਬਹੁ ਕਾਲਾ । ਰਾਖਹੁ^੫ ਅੰਤਰ ਵਹਿਰ ਸੁਖਾਰੇ । ਦੂਰ ਨ ਗਮਨਹੁ
 ਖੇਦ ਨ ਧਾਰੇ^੬ ॥ ੨੦ ॥ ਜਾਨਿ ਆਪਨੇ ਭਾਗ ਬਡੇਰੇ । ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਭਯੋ
 ਗ੍ਰਿਹ ਤੇਰੇ । ਨਈ ਸਾਜਨਾ ਅਨਿਕ ਸਜਾਵੇ । ਰਿਪੁਨਿ ਘਨੇ ਘਰ ਘਾਲਿ^੭
 ਗਵਾਵੇ ॥ ੨੧ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸਾਬ । ਕਰਹਿ ਬਾਰਤਾ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਨਾਥ । ਸੁਤ ਮਹਿਮਾ ਸੁਨਿ ਕੇ ਅਧਿਕਾਈ । ‘ਕੀਤਾਗਿਰਾ ਸਚ ਕਹਤਿ
 ਸਦਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਨਿਸ਼ਚੈ ਐਸੂਰਜ ਵਧਹਿ ਬਿਸਾਲੇ । ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ
 ਹੁਇ ਰਿਪੁ ਘਾਲੇ । ਅਬਿ ਹੀ ਆਕ੍ਰਿਤ^੮ ਜਾਨੀ ਜਾਤਿ । ਲਖਿਯ ਪਰਤਿ
 ਹੁਨਹਾਰ^੯ ਜੁ ਬਾਤ ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਕਰੁਨਾ ਮਹਾਂ । ਪਿਤਾ ਆਪ
 ਕੇ ਜਿਮ ਬਚ ਕਹਾ । ਚਹੀਅਤਿ ਹੁਯੋ ਭਰੋਸਾ ਮੋਹਿ । ਅਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜੁਤਿ
 ਸੁਤ ਸੁਭ ਹੋਹਿ ॥ ੨੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀਰਤਿ ਅਭਿਰਾਮੂ । ਕਰਿ ਹੈ ਤਿਨ
 ਕੋ ਉਜਲ ਨਾਮੂ । ਇਹ ਬਚ ਤੁਮਰੇ ਪਿਤ ਜੋ ਕਹੈ । ਸੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਮਮ
 ਮਨ ਬਸ ਰਹੈ ॥ ੨੫ ॥ ਅਚਲ ਚਲਹਿ, ਤਿਨ ਬਚ ਨਹਿ ਚਲੈ । ਇਮ
 ਬਿਸਵਾਸ ਮੋਹਿ ਨਹਿ ਟਲੈ । ਸੁਤ ਤੇ ਅਪਰ ਨ ਮੋ ਕਹੁ ਪਾਰੋ । ਕਿਮ
 ਕਰਿ ਸਕਿ ਹੋਂ ਕਬਹੂੰ ਦੁਖਾਰੋ^{੧੦} ॥ ੨੬ ॥ ਖੇਲਤਿ ਰਾਖੋਂ ਨਿਜ ਅਗੁਵਾਈ ।

^੧ਜਦ ਆਯੁ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇਗੀ । ^੨ਫੇਰ ਫੁਰੇਂਗੀ । ^੩ਭਰੋਸਾ । ^੪(ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ) ਰੱਖੋ । ^੫ਦੂਰ
 ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ । ^੬ਮਾਰਕੇ । ^੭ਛੇਡਾ । ^੮ਹੋਣਹਾਰ । ^੯ਮੈਂ ਦੁਖੀ
 ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ।

ਰੋਛੋ ਨੈਨ ਪਲਕ ਕੀ ਨਜਾਈ । ਕਰੈ ਨ ਰਹੋਗੀ ਮੈਂ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਹੋਹਿ
 ਸਪੁਤ ਵਧੈ ਭੁਜ ਭਾਰੀ ॥੨੭॥ ਅਪਰ ਬੁਝਾਰਤ ਕਹਾਂ ਬੁਝਾਈ ।—ਮਿਲਿਬੈ
 ਹੋਇ ਕਿ ਨਹਿ ਕਿਸ ਥਾਂਈ—। ਐਸੇ ਬਾਕ ਕਹਾਂ ਤੁਮ ਕਹੈ । ਸੁਨਤਿ
 ਚਿੰਤ ਸਲਿਤਾ ਚਿਤ ਬਹੁ ॥ ੨੮ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਆਇ ਜੋ ਕਛੁ ਕੁਟੇਬ । ਸਭਿ-
 ਹਿਨਿ ਕੇ ਤੁਮ ਅਹੈ ਅਲੰਬ । ਨਹੀਂ ਆਸਰੋ ਦੂਸਰ ਕੋਈ । ਬਾਲ ਬੈਸ
 ਰਾਵਰਿ ਸੁਤ ਜੋਈ ॥੨੯॥ ਆਨਿ ਬਸੇ ਪਰਦੇਸ ਮਝਾਰਾ । ਤੁਮ ਕੋ ਪੁਜਤਿ
 ਸਭਿ ਸੰਸਾਰਾ । ਕਹਾਂ ਹੋਇ ਗਤਿ ਬਹੁਰ ਹਮਾਰੀ । ਬ੍ਰਿਧਾ ਮਾਤ ਬਹੁ
 ਬਨਹਿ ਦੁਖਾਰੀ ॥ ੩੦ ॥ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਆਪ ਕੇ ਸੰਗ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਬਿਖੈ
 ਦੁਖ ਭੰਗ । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੁ ਵੀਨਿ ਦਿਲਾਸਾ । ‘ਨਿਜ ਨੇਦਨ ਪਰ
 ਧਰਿ ਬਿੱਸਾਸਾ ॥੩੧॥ ਬਨਹਿ ਗੁਰਨਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰਾ’ । ਪੂਜਹਿ ਚਰਨ
 ਸਕਲ ਸੰਸਾਰਾ । ਅਲਪ ਬੈਸ ਇਸ ਜਾਨਹੁ ਨਾਂਹੀ । ਸਕਤਿ ਅਧਿਕ ਤੇ
 ਅਧਿਕ ਸੁ ਮਾਂਹੀ ॥੩੨॥ ਸਭਿ ਕੋ ਰਿਸ਼ਕ ਪਸਾਵਨ ਹਾਰਾ । ਇਸ ਅਲੰਬ
 ਰਹਿ ਲਾਖ ਹਜ਼ਾਰਾ । ਬਚਨ ਕਹੇ ਨਵਿਨਿਧਿ ਚਲਿ ਆਵੈ । ਸਾਪਹਿ
 ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਤ ਬਿਨਸਾਵੈ ॥ ੩੩ ॥ ਅਲਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤੁ ।
 ਕਰੈ ਅਰਾਧਨਿ ਰਿਦੈ ਅਨੰਤ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਠਾਨਿ ਬਹੁ ਰੀਝੈ ਜਬੈ । ਕਰੈ ਪਠਾ-
 ਵਨਿ ਇਤ ਕੋ ਤਬੈ ॥੩੪॥ ਜਗ ਮਹਿ ਕਾਰਜ ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ । ਰਹਹਿ
 ਅਲੋਪੈ ਜਲਪਿ ਬਿਬੇਕ’ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਸਭਿ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ । ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਜਰੀ ਨੀਕੇ ਸਮੁਝਾਈ ॥ ੩੫ ॥ ‘ਉਚਿਤ ਕਾਜ ਕਰਿਬੈ ਹਮ ਜੋਇ ।
 ਕਰਹਿ ਤਥਾ, ਲਿਹੁ ਰਿਦੈ ਪਰੋਇ । ਸ਼ੋਕ ਨ ਚਿੰਤਾ ਖੇਦ ਨ ਕੀਜੈ । ਸੁਤ ਕੋ
 ਪਿਖਹੁ ਅਨੰਦ ਧਰੀਜੈ ॥੩੬॥ ਤਨ ਮਿੱਥਾ ਨਿਸਰੈ ਸਭਿ ਜਾਨਹੁ ਕਿਮ
 ਸਨੇਹ ਅਤਿਸ਼ੈ ਇਨ ਠਾਨਹੁ । ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਨ ਬਿਰਤਾ ਪਾਵੈ । ਆਇ
 ਕਰੋਰ ਕਰੋਰਹੁ ਜਾਵੈ ॥੩੭॥ ਨਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਗਤ ਇਹ ਰਾਚਾ । ਸਚਿਦਾ-
 ਨੰਦ ਆਤਮਾ ਸਾਚਾ । ਮਰੈ ਨ ਬਿਨਸੈ ਆਇ ਨ ਜਾਇ । ਸਦਾ ਸਥਿਰ
 ਹੈ ਇਕ ਰਸ ਭਾਇ ॥ ੩੮ ॥ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਗਿਆਨੀ । ਇਸ
 ਬਿਧਿ ਕੀ ਬੁਧਿ ਲਿਹੁ ਉਰ ਠਾਨੀ । ਬਡੇ ਭਾਗ ਤੇ ਗੁਰ ਘਰ ਮਾਂਹੀ । ਮੋਹ
 ਅਪਰ ਸਮ ਰਾਖਹੁ ਨਾਂਹੀ’ ॥ ੩੯ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਇ, ਮਾਨ ਸਭਿ ਆਛੇ ।

‘ਵੱਡਾ ਗੁਰੂ । ‘ਅਸੰਗ । ‘ਨਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਹ ਵਾਂਗ ਇਹ ਜਗਤ ਰਚਿਆ (ਹੋਯਾ) ਹੈ । ‘ਹੋਰਨਾਂ
 ਵਤ ਮੋਹ ਨਾ ਧਰੇ ।

ਭਾਵੀ ਪਰ ਤਰਕਨਿ ਨਹਿ ਬਾਛੇ। ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਜੀਵਹਿ ਨਰ ਕੋਈ^੧।
 ਅੰਤ ਸਮੈਂ ਮਰਿਬੈ ਸਭਿ ਹੋਈ ॥੪੦॥ ਯਾਂਤਿ ਰਿਵੈ ਧੀਰ ਕੋ ਧਾਰਿ। ਸੁਤ ਕੋ
 ਸਾਦਰ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰ। ਹਮਰੇ ਮੇਲ ਬਨੇ ਕੈ ਨਾਂਹੀ। ਕੀਜਹਿ ਨਹਿ ਸੁਖ
 ਦੁਖ ਇਸ ਮਾਂਹੀ^੨ ॥ ੪੧ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਜਰੀ ਨਿਜ ਪਤਿ ਕੀ ਬਾਨੀ।
 ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰਨਿ-ਨੀਕ ਬਖਾਨੀ^੩—। ਤਉ ਸਨੇਹ ਦ੍ਰਿਗਨ ਜਲ ਛਾਵਾ।
 ਕਹਿਬੈ ਹੇਤੁ ਬੋਲ ਨਹਿ ਆਵਾ ॥ ੪੨ ॥ ਕੰਤ ਸਰੀਰ ਬਿਲੋਕਤਿ ਰਹੀ।
 ਰੁਕਨੈ ਕੰਠ ਬੋਲਤਿ ਕਛੁ ਨਹੀਂ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਗੁਰੁ ਚਲਿ ਆਏ।
 ਵਹਿਰ ਈਠਿ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ ॥੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
 ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚ ਬੀਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੨੫॥

੨੬. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਟਣੇ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਣਾ]।

ਵੇਹਗਾ ॥ ਆਇ ਪਿਤਾ ਕੇ ਦ੍ਰਿਗ ਬਿਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਇ। ਚਲਨਿ
 ਸੁਨਨੈ ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਬੋਲੇ ਅਨੰਦ ਬਧਾਇ ॥੧॥ ਚੰਪਈ ॥ ਆਪ ਪਿਤਾ ਜੀ!
 ਕਰਹੁ ਪਸਾਨਾ। ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਸੁ ਦੂਰ ਮਹਾਨਾ। ਬਾਸ ਹਮਾਰੇ ਬਡਨ
 ਬਡੇਰੇ। ਤਿਤ ਹੀ ਸੁਨਨੈ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਹੋਰੇ^੪ ॥੨॥ ਹਮ ਕੋ ਸੰਗ ਚਲਹੁ ਲੈ
 ਅਬੈ। ਚਾਹਤਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਲੋਕਨੈ ਸਬੈ। ਅਪਨੇ ਨਗਰ ਨਿਕੇਤ ਉਸਾਰੇ।
 ਤਹਾਂ ਬਸਹਿਰੇ ਸਦਾ ਸਖਾਰੇ ॥ ੩ ॥ ਨਹਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਰਹਨਿ ਹਮ ਭਾਵੈ।
 ਤਿਤ ਹੀ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਵੈ^੫। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਭਾਖਾ। 'ਕਰਹਿ
 ਭਲੇ ਪੂਰਨ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੪ ॥ ਤਿਤ ਹੀ ਹੁਇ ਹੈ ਬਸਨਿ ਤੁਹਾਰੇ। ਨਿਜ
 ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੋ ਤਹਾਂ ਬਿਥਾਰੇ। ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਬਿਭੂਤਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਕਰਹੁ
 ਆਪਨੋ ਭਲੋ ਉਜਾਲਾ ॥ ੫ ॥ ਤਉ ਸੁਨੈ ਜਬਿ ਸਮਾ ਸੁ ਆਵੈ। ਤਬਿ ਹੀ
 ਕਰਿਬੈ ਸਭਿ ਕੋ ਭਾਵੈ। ਮਗ ਮਹਿ ਚਲਨਿ ਬਿਖਾਵੈ ਬਡੇਰਾ। ਸ਼੍ਰੋਮ
 ਆਦਿਕ ਤੇ ਸਭਿਨਿ ਘਨੇਰਾ^੬ ॥ ੬ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਬਿਨ ਸਮੈਂ ਸੁ ਹੋਤਿ।
 ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਲਿਬੈ ਰਵੀ ਉਦੋਤ^੭। ਲਘੁ ਸਰੀਰ ਇਸ ਲਾਯਕ ਨਾਂਹੀ।
 ਖੋਲਹੁ ਮਿਲਹੁ ਬਾਲਿਕਨਿ ਮਾਂਹੀ ॥ ੭ ॥ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕਰਿ ਖਾਨੁ ਰੁ
 ਪਾਨ। ਬ੍ਰਧੈ ਦੇਹ ਬਲ ਹੋਹਿ ਮਹਾਨ। ਜਬਹਿ ਸੰਭਾਲਹੁ, ਸ਼੍ਰੋਮਹਿ ਸਹਾਰੋ^੮।

^੧ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੀ ਪੁਰਸ਼ ਕੋਈ ਜੀਵੇ। ^੨ਕਹੀ ਤਾਂ ਸੱਚ ਹੈ। ^੩ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ (ਵਡਿਆਂ ਨੇ)
 ਵਡੇ ਸੁਖ ਦੇਖੇ ਹਨ। ^੪ਸਭ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ (ਦੁਖ ਹੋਵੇਗਾ)। ^੫ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਅਥਵਾ ਧੁੱਪੇ। ^੬ਬਕਾਨ
 ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਸਕੇਗੇ। ^੭ਪਾ:-ਤਿਮ ਹੀ ਸੁਨਿ ਉਮਾਹ ਮਨ ਮੇਰੇ।

ਤਬਿ ਇਤ ਤੋ ਉਤ ਦੇਸ ਪਧਾਰੋ॥੮॥ ਹਮ ਗਮਨਹਿ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ।
 ਕਰਹਿ ਬਸਾਵਨਿ ਭਲੇ ਬਿਲੰਦ। ਪਠਹਿ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਸਕਲ ਬਿਭੰਤ।
 ਤਬਿ ਸੁਪਿ ਜਾਨਹੁ ਸ਼੍ਰੇਯ ਮਤੰਤ' ॥ ੯ ॥ ਸੁਖਦਾ ਅਸਵਾਰੀ ਪਰ ਹੈ ਕੈ।
 ਆਵਹੁ ਤਿਤ ਦਿਸਿ ਮੇਦ ਉਪੈਕੈ'। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਪਿਤਾ ਸੰਗ ਭਾਖੈ।
 'ਹਮ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਰਾਵਰਿ ਰਾਖੈ' ॥ ੧੦ ॥ ਪਠਹੁ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਤੂਰਨ ਜਾਇ।
 ਤਬਿ ਇਸ ਪੁਰਿ ਤੋ ਚਲਿਬੈ ਭਾਇ'। ਨਤੁ ਹਮ ਤੁਮਰੇ ਅਬਹਿ ਪਿਛਾਰੀ।
 ਕਰਿ ਰਾਖਹਿਗੇ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤਜਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥ ਚਲੈ ਆਇੰ ਬਿਨ ਪਾਤੀ
 ਪਿਖੈ ਦੇਸ ਪਿਖਨਿ ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ ਬਿਖੈ ਕਹਜੇ ਨ ਤੁਮਰੇ ਜਾਤਿ ਮਿਟਾਯੋ।
 ਨਾਹਿਤ ਸਾਥ ਚਲਨਿ ਮਨ ਭਾਯੈ' ॥ ੧੨ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਸੁਤ ਪਿਤ
 ਬਹੁ ਬਾਤ। ਕਰਤਿ ਭਏ, ਗੁਪਤ ਜੁ ਬੱਖਸਾਤ'। ਪੁਨ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ
 ਉਚਾਰਾ। 'ਸਿਮਰਹੁ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸੁਖ ਭਾਰਾ ॥ ੧੩ ॥ ਬਾਲਿਕ ਗੁਰ ਜਥਿ
 ਲੈ ਤੁਮ ਪਾਸ। ਜਾਚਹੁ ਪੂਰਨ ਕੀਜਹਿ ਆਸ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਦਰਸਹੁ
 ਪਾਵਨ ਹੋਵਹੁ। ਬਿਘਨ ਅਨੈਕ ਰੀਤਿ ਕੇ ਖੋਵਹੁ ॥ ੧੪ ॥ ਕੀਰਤ ਕਰਹੁ
 ਸੁਨਹੁ ਅਘ ਜੈ ਹੈ। ਬਸਹਿ ਨਾਮ ਉਰ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਹੈ। ਜੋਤਿਕ ਸੇਵਾ
 ਹੁਇ ਘਰ ਗੁਰ ਕੀ। ਕਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਉਰ ਕੀ ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ
 ਮਸੰਦ ਸੁਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ। ਬਿਨਤੀ ਸਹਿਤ ਸਨੇਹ ਉਚਾਰੀ। 'ਪੂਰਬ'
 ਤੁਮ ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਗਏ। ਸਗਰੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਭਏ ॥ ੧੬ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ
 ਤੁਮ ਤਹਾ ਬਿਤਾਯੋ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਾਰਜ ਸੁਫਲਾਯੋ। ਬੋਰੇ ਮਾਸ ਆਨਿ
 ਅਬਿ ਰਹੇ। ਤੂਰਨ ਜੈਬੋ ਪੁਨ ਚਿਤ ਚਹੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸੰਗਤ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਦਰਸ
 ਤੁਹਾਰਾ। ਚਾਹਤਿ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਾਸ ਉਦਾਰਾ। ਬਡੇ ਭਾਗ ਤਬਿ ਅਪਨੇ
 ਜਾਨੈ। ਰਾਵਰਿ ਨਿਕਟਿ ਬਾਸ ਜਥਿ ਠਾਨੈ' ॥ ੧੮ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਗਰੇ
 ਸਮੁਝਾਏ। 'ਤਨ ਇਹ ਬਿਛਰਨਿ ਹਾਰ ਸਦਾਏ। ਹਮ ਸਮ ਦਰਸਨ
 ਬਾਲਿਕ ਗੁਰ ਕੇ। ਕਰਹੁ ਪਿਛਾਰੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਰ ਕੇ' ॥ ੧੯ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ
 ਕਹਿ ਗੁਰ ਗੋਸਾਈਂ। ਭਈ ਨਿਸਾ ਸੁਪਤੇ ਸੁਖ ਪਾਈ। ਜਾਮ ਰਹੀ ਜਾਗੇ
 ਸੁਚ ਲਾਰੈ ਕੈ। ਮੱਜਨ ਠਾਨਿ ਧਾਨ ਕੇ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ੨੦ ॥ ਉਦ੍ਯੋ ਸੂਰ
 ਪਹਿਰੇ ਪਟ ਸਾਰੇਹੁਤੋ ਤਜਾਰ' ਪੁਨ ਕੀਨਿ ਅਹਾਰੇ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਅੰਕ ਮੈਂ ਲੀਨਿ

'ਸੁਖ ਵਾਲਾ ਮਤਾ (ਸਾਭਾ) ਤਦ ਜਾਣੇ'। 'ਭਾਵੇਗਾ'। 'ਜੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਗੁਪਤ ਬਾਤਾਂ ਸਨ।' (ਅ)
 ਜੋ ਗਲਾਂ ਗੁਪਤ ਸਨ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ। 'ਪਹਿਲਾਂ'। 'ਤਿਆਰ ਸੀ (ਭੋਜਨ)'।

ਬਿਠਾਈ । ਕਰੇ ਦੁਲਾਰਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਧਾਈ ॥ ੨੧ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਕੋ
ਕਰਿ ਬੰਦਨ । ਗਮਨਿ ਚਹਯੋ ਪੁਨ ਦੋਸ਼ ਨਿਕੰਦਨ^੧ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੇ
ਮਿਲਿ ਆਇ । ਨਮੋ ਕਰਹਿ ਉਰ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਾਇ ॥ ੨੨ ॥ ਘਰ ਮਹਿ
ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਜਬਿ ਗੁਰ ਜਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਈ । ਆਜ ਨਿਕਟਿ
ਹੀ ਕੀਜਹਿ ਭੋਗ । ਸੁਤ ਕੋ ਸੰਗ ਰਖਹੁ ਇਸ ਬੋਗ ॥ ੨੩ ॥ ਭੋਰ ਹੋਤਿ
ਪੁਨ ਗਮਹੁ ਅਗਾਰੀ । ਆਇ ਸਦਨ ਕੋ ਸਕਲ ਪਿਛਾਰੀ^੨ । ਸਤਿਗੁਰ
ਤਬਿ ਹੋਏ ਅਸਵਾਰ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਬੰਦਨ ਧਾਰਿ ॥ ੨੪ ॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ
ਸੁਤ ਕੋ ਮੁਖ ਦੇਖਿ । ਬਿਛੁਰਨੈ ਚਹੈ ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਸ਼ੇਖ । ਆਸਿਖ ਦੇਤੀ ਪੋਰ
ਬਿਰੀ ਹੈ । ਚਹਤਿ ਸ਼੍ਰੇਯ, ਨਹਿ ਅੰਸੂ ਢਰੀ ਹੈ^੩ ॥ ੨੫ ॥ ਮਿਲਨਿ ਅੰਤ
ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨਿ^੪ । ਦਰਸਨ ਦੇ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨ । ਗਮਨਤਿ
ਗੁਜਰੀ ਜੁਗ ਕਰ ਬੰਦੇ । ਬੰਦਨ ਕਰਤਿ ਚਹਤਿ ਸੁਖਕੰਦੇ^੫ ॥ ੨੬ ॥
ਪਰਿ ਮੈਂ ਗਮਨੇ ਘਰ ਕੋ ਤਜਾਗਾ । ਸੰਗ ਅਏ ਜਿਨ ਮਨ ਅਨੁਰਾਗਾ ।
ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬਿ ਆਏ । ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੋ ਸੰਗ ਲਜਾਏ ॥ ੨੭ ॥
ਪਟਲਾ ਪੁਰਿ ਬਿਸਾਲ ਹੀ ਬਸੈ । ਧਨੀ ਅਨੇਕ ਬੰਦ ਨਰ ਲਸੈ । ਨਗਰ
ਬੀਰ ਹੀ ਭੋਗ ਕੀਨਿ । ਸੁਤ ਜੁਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਹਿ ਚੀਨ ॥ ੨੮ ॥ ਪੀਛੇ
ਸਿਖ ਪਹੁੰਚੇ ਸਮੁਦਾਇ । ਮਿਲਹਿ ਅਨੇਕ ਅਕੋਰਨਿ ਲਜਾਇ । ਬੈਠੇ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭਿ ਸੰਗ ਬਖਾਨਿ ॥ ੨੯ ॥ ਸਦਨ ਜਾਨਿ
ਕੋ ਸਕਲ ਹਟਾਏ^੬ । ਨਿਸਾ ਪਰੀ ਤੇ ਗੁਰ ਸੁਪਤਾਏ । ਜਾਗੇ ਸੋਚ ਸਨਾ-
ਨਹਿ ਠਾਨੇ । ਸੁਤ ਸੋਂ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ ॥ ੩੦ ॥ ਕਰਨੈ ਪਸਾਰ
ਦੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਦਾਸ । ਕਰੇ ਪਠਾਵਨਿ ਤਬਹਿ ਅਵਾਸ । ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ
ਪਿਤਾ ਕੋ ਗਏ । ਆਇ ਤੁਰਤ ਹਮ^੭ ਕਹਿਬੋ ਕਿਯੇ^੮ ॥ ੩੧ ॥ ਜਾਇ
ਮਾਤ ਸੋਂ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਂਤ । ਦਾਦੀ ਸਹਿਤ ਕੀਨਿ ਬੱਖਸਾਤ । ਅਨਿਕ
ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ । ਕਰਹਿ ਸੁਨਾਵਨਿ ਬੈਠਿ ਅਵਾਸ ॥ ੩੨ ॥

^੧ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ । ^੨ਫੇਰ ਸਾਰੇ (ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਕੇ ਅਪਣੇ) ਘਰ
ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣਗੇ । ^੩ਹੰਝੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ (ਕਿ ਅਪਸ਼ਰਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ) । ^੪ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । ^੫ਸੁਖ
ਕੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਹ ਕਰਕੇ ਬੰਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ) । ^੬ਸਾਰੇ (ਆਪੋ ਆਪਣੇ
ਘਰਾਂ ਨੂੰ) ਮੋੜੇ । ^੭(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ) ਕਿਹਾ ।

'ਬੈਰਨਿ ਦਿਨ ਮਹਿ ਹਮ ਗਮਨੈ ਹੈਂ। ਜਾਇੰ ਦੋਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਰਹੈ ਹੈ'।
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਚੰਚਲਤਾ ਸਾਥ। ਸੁਗ ਮਾਤਨਿ ਸੋਂ ਭਾਖਹਿ ਨਾਥ॥ ੩੩।
 ਇਤਿ ਦਿਸਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾਸਨੈ ਸਨੈ ਕਰਿ ਮਜਲੈ ਸਥਾਨ॥
 ਕਹਿ ਲਗਿ ਕਹੈ ਪੰਥ ਕੀ ਕਥਾ। ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੀਨਸਿ ਸੰਥਾ
 ॥ ੩੪॥ ਜਹਿ ਨਿਸ ਬਿਰਹਿ ਸਿਵਰ ਕੋ ਘਾਲਹਿ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿਖ
 ਸੰਗਤਿ ਤਤਕਾਲਹਿ। ਅਰਪਿ ਅਕੋਰਨ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਦਰਸਨ
 ਕਰਹਿ ਲਹਹਿ ਸੁਖ ਸਾਰਾ॥ ੩੫॥ ਇਮ ਹੀ ਕਰਤਿ ਉਲੰਘਿ ਮਗ
 ਆਏ। ਤਰਿ ਜਮਨਾ ਕੋ ਅੱਗੁ ਸਿਧਾਏ। ਸਿੱਖੀ ਬਿਸਤਾਰਤਿ ਜਹਿ ਕਹਾ।
 ਸੰਤਿਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਮਹਾ॥ ੩੬॥ ਰੋਪੜ ਨਗਰ ਉਲੰਘਨਿ ਕਰਿਕੈ।
 ਕੀਰਤ ਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚੈ ਮਗ ਚਰਿਕੈ। ਕੇਤਿਕ ਸਿਖ ਅਰੁ ਸੰਗ ਫਕੀਰ।
 ਦੋਖਨਿ ਕਰਨੈ ਦੋਸ਼ ਗੁਰ ਧੀਰ॥ ੩੭॥ ਮਤੀ ਦਾਸ ਇਕ ਸੰਗ ਦਿਵਾਨ।
 ਚਾਰ ਪੰਚ ਹੈਂ ਰੁਚਿਰ ਕਿਕਾਨ। ਕਰਤਿ ਮਜਲ ਦੇ ਘਾਸ ਨਿਹਾਰੀ।
 ਦਾਨਾ ਖਾਹਿ ਚਲਹਿ ਥਲ ਭਾਰੀ॥ ੩੮॥ ਕੀਰਤ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਕੀਨਸਿ
 ਡੇਰਾ। ਸੁਰਜ ਮਲ ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੇਮ ਘਨੇਰਾ। ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਿ ਆਪਸ
 ਮਾਂਹੀ। ਤੀਰਥ ਕਰਨਿ ਕਥਾ ਪੁਨ ਪ੍ਰਾਹੀ॥ ੩੯॥ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਨਮ
 ਬਖਾਨਾ। ਆਯੋ ਚਹਤਿ ਆਪਨੇ ਥਾਨਾ। ਹਮ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕਰਿਕੈ ਬਾਸ।
 ਪੁਨਹਿ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਪਠਿ ਤਿਨ ਪਾਸ॥ ੪੦॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਜਿਯਤ ਬਤਾਏ।
 ਸੁਨਿ ਸੁਰਜਮਲ ਉਰ ਹਰਖਾਏ। ਪੁਨ ਉਠਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਥਾਨ।
 ਜਾਇ ਜੋਰਿ ਕਰ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ॥ ੪੧॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਥਲ ਗਏ।
 ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਪੁਰਿ ਆਵਤਿ ਭਏ। ਨਿਸਾ ਬਸੇ ਸ੍ਰੀ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ। ਸੁਰਜ
 ਮਲ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਸਾਦਰ॥ ੪੨॥ ਪੈਤੁ ਆਪਨੇ ਆਨਿ ਮਿਲਾਏ। ਗੁਰ
 ਬੂਝੈ 'ਕੜਾ ਨਾਮ ਰਖਾਏ?' 'ਏਕ ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਹੈ ਨਾਮੁ। ਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾਸ
 ਦੂਸਰ ਅਭਿਰਾਮੁ'॥ ੪੩॥ ਤਿਨਹੁ ਬਿਭੂਖਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦਏ। ਨਿਕਟਿ
 ਬਿਠਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਕਿਏ। ਸੰਦਰ ਬਸਤੁ ਬਹੁਰ ਤਿਨ ਦੀਨਿ। ਨਿਜ ਸੁਤ
 ਸੋਂ ਮਿਲਿਐ ਇਨ ਚੀਨਿ॥ ੪੪॥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਕੋ ਸਾਥ। ਚਲੇ

'ਰਹਾਂਗੇ' 'ਮਜਲ' ਮਾਰਚੇ 'ਰਸਤਾ ਵਿਚਰ ਕੇ, ਚੱਲ ਕੇ' 'ਸੁਹਣੇ ਘੋੜੇ'। 'ਗੁੜ ਤੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ
 ਆਟਾ ਮਿਲਾਕੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਜੋਇੰਦੇ ਹਨ। 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ (ਸ੍ਰੀ
 ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨਾਲ ਜਾਣਿਆਂ।

ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਗੁਰ ਨਾਥ। ਪੰਚ ਕੋਸ ਪਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ। ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਜਾ ਆਈ
 ਅਗਵਾਈ ॥ ੪੫ ॥ ਦੇ ਕਰਿ ਦਰਬਾਦਿਕ ਆਕੋਰ। ਮਿਲੈ ਸਕਲ
 ਬੰਦਤਿ ਕਰ ਜੋਰਿ। ਕੁਸ਼ਲ ਪਸ਼ਨ ਗੁਰ ਸਭਿ ਕੋ ਕਰੈ। ‘ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ
 ਤੇ ਸਖ ਧਰੈ’ ॥ ੪੬ ॥ ਸਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਲੋ ਆਏ। ਭਏ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਦਨ
 ਮਹਿ ਜਾਏ। ਅਧਿਕ ਅਨੰਦ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਹੋਵਾ। ਨਰ ਨਾਰਿਨਿ ਗਨ
 ਦਰਸਨ ਜੋਵਾ ॥ ੪੭ ॥ ਬਹੁ ਪਕਵਾਨ ਬਨਕ ਲੋ ਆਏ। ਹੈ ਅਰਦਾਸ
 ਬੰਟਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਜਥਾ ਪਾਇ ਪਤਿ ਕੋ ਚਿਰਕਾਲ। ਹਰਖ ਮਾਨਤੀ ਤ੍ਰਿਯਾ
 ਬਿਸਾਲ ॥ ੪੮ ॥ ਤਿਮ ਨਗਰੀ ਕੇ ਲੋਕ ਅਨੰਦੇ। ਸਭਿਨਿ ਆਨਿ ਗੁਰ
 ਕੋ ਪਦ ਬੰਦੇ। ਹੋਇ ਸੁਚਿਤ ਗੁਰ ਸਿਵਰ ਲਗਾਯੋ^੧। ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਅਹਾਰ
 ਕਰਿਵਾਯੋ ॥ ੪੯ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਏ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ
 ਜਾਗੇ ਮਜਨਾਏ। ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਆਇ ਸਭਿ ਕੋਈ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਕੋ ਜੋਬਿ
 ਜੋਬਿ ਸੁਧਿ ਹੋਈ ॥ ੫੦ ॥ ਮਿਲਹਿ ਆਨਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੇ। ਪਸਰਿ
 ਗਈ ਸੁਧਿ ਦੇਸ ਉਦਾਰੇ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਚਲੇ ਆਇ ਸਮੁਦਾਏ। ਸਹਿਤ
 ਮਸੰਦ ਮਿਲਹਿ ਹਰਖਾਏ ॥ ੫੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੋ ਚਲਿ ਗਏ ਦਰਬ
 ਬੰਦ ਕੋ ਅਰਪਤਿ ਭਏ। ਬ੍ਰਿਧ ਕੋ^੨ ਬੀਸ ਬਿਥੈ ਗੁਰਦਿੱਤਾ। ਆਨਿ
 ਬਾਜ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦਿੱਤਾ ॥ ੫੨ ॥ ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਇਕ ਧਨੁਖ ਮਹਾਨਾ।
 ਅਰਪਯੋ ਤਰਕਸ਼ ਭਰਿ ਖਰ ਬਾਨਾ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਭੇਟ ਚਵਾਈ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਾਦਰ ਲੀਨਿ ਬਿਠਾਈ ॥ ੫੩ ॥ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸਤਿ-
 ਕਾਰੇ। ਜਥਾ ਜੋਗ ਕਹਿ ਦਯੋ ਅਹਾਰੇ। ਕਾਬਲ ਆਦਿ ਸਿੱਖ ਸਮੁਦਾਏ।
 ਦਰਬ ਸਮੇਤ ਮਸੰਦ ਸੁ ਆਏ ॥ ੫੪ ॥ ਕਹਿ ਲੋ ਕਹੋ ਨਿਤਾਪੁਤਿ
 ਆਵੈ। ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਧਾਵੈ। ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੇ ਕਰਹਿ
 ਬਿਸਰਜਨ। ਜੋ ਜਿਸ ਪਰਿ ਮਹਿ ਤਹਿ ਕੋ ਤਤਛਿਨ ॥ ੫੫ ॥ ਰਹਯੋ ਨਿਕਟ
 ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਭਾਈ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਪਰ ਮਿਲੈ ਗਨ ਆਈ। ਸੰਗਤਿ ਆਵਤਿ
 ਜਾਤਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਬੀਤਯੋ ਰਹਤਿ ਜਬਹਿ ਚਿਰਕਾਲਾ ॥ ੫੬ ॥ ਹੋਤਿ ਕੀਰ-
 ਤਨ ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ। ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਉਧਰੇ ਬੰਦ ਜਹਾਨ। ਸੋ ਭੀ
 ਗਨੇ ਨ ਜੈ ਹੈ ਮੇ ਤੇ। ਆਇ ਅਨਕ ਨਏ ਸਿਖ ਹੋਤੇ ॥ ੫੭ ॥ ਇਮ ਸੁਖ
 ਪਾਇ ਬਿਤਾਯਹੁ ਕਾਲਾ। ਸੁਤ ਕੋ ਸਿਮਰਤਿ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ।—ਆਇ

^੧ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭੋਗ ਲਵਾਇਆ। ^੨ਬਾਬੇ ਬੁਢੇ ਦੇ।

ਆਪਨੋ ਨਗਰ ਸੰਭਾਰਹਿ । ਹਮ ਜਹਿ ਜਾਨੋਂ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਰਹਿ—॥ ੫੯ ॥
 ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਅਖਿਲ ਹਵਾਲਾ ਪਠਿ ਕਰਿ ਚਲਹੁ ਬਿਲਮ ਸਭਿ ਟਾਲਿ।
 ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਆਇਬੋ ਕਰੀਯਹਿ । ਪਹੁੰਚਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਅਪਨਿ ਸੰਭਰੀ-
 ਯਹਿ' ॥ ੫੯ ॥ ਲੇਕਰਿ ਸਿੱਖ ਪਠਯੋ ਮਗ ਚਾਲਿ । ਪਟਣੇ ਪੁਰਿ ਕੋ ਠਾਮ
 ਸੰਭਾਲਿ' । ਸਤਿਗੁਰ ਬਸੇ ਉਧਾਰਹਿ ਦਾਸ । ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਾਕ
 ਬਿਲਾਸ ॥ ੬੦ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਵਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ
 ਆਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸ਼ਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੬ ॥

੨੭. [ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ । ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ] ।

ਏਹੰਗਾ ॥ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਸਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹਿ । ਸਮਾ ਬਿਤਾ-
 ਵਤਿ ਸੁਖ ਸਹਿਤ ਦਾਸਨਿ ਸ਼੍ਰੇਯ ਸੁ ਚਾਹਿ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਬਹੁ
 ਗਹੀ ਕੁਚਾਲੀ । ਸ਼ਰਾ ਚਲਾਵਤਿ ਜਗਤ ਬਿਸਾਲੀ । ਹਿੰਦੁਨਿ ਪਰ ਬਹੁ
 ਬਲ ਕੋ ਪਾਯੋ । ਚਾਹਤਿ ਸਭ ਕੋ ਧਰਮ ਨਸਾਯੋ ॥ ੨ ॥ 'ਸਗਰੇ ਨਰ ਮੈਂ
 ਤੁਰਕ ਬਨਾਵੋਂ । ਬਹੁਰ ਸ਼ਰਾ ਮਹਿ ਭਲੇ ਚਲਾਵੋਂ । ਸ਼ਰਾ ਬਿਨਾ ਦੌਜਕ ਮਹਿ
 ਪਰੈਂ । ਨਹਿ ਇਮਾਨ ਕੋ ਨੀਕੇ ਧਰੈਂ ॥ ੩ ॥ ਭਯੋ ਮੁਹੰਮਦ ਪਸ਼ਚਮ ਦੇਸ ।
 ਤਿਤ ਤੁਰਕਾਨੋ ਓਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । ਕਿਤ ਕਿਤ ਹਿੰਦੂ ਰਹੇ ਨਿਜੋਰ' । ਤੁਰਕ
 ਕਰੋ ਪੂਰਬ ਤਿਸ ਓਰ ॥ ੪ ॥ ਉਤ ਤੇ ਹੋਵਤਿ ਆਵਤਿ ਸਾਰੇ ॥ ਇਤ ਕੋ
 ਪਿਖਿ ਹੁਇ ਸ਼ਰਾ ਮਝਾਰੇ' । ਸੰਗ ਮੋਲਵੀ ਮਸਲਤ ਠਾਨੀ । ਸਭਿਨਿ
 ਸਰਾਹਯੋ 'ਨੀਕ ਬਖਾਨੀ' ॥ ੫ ॥ ਲਿਖਿ ਪਰਵਾਨੇ ਪੁਨਹਿ ਪਠਾਏ । ਪ੍ਰਥਮ
 ਪੁਰੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿਧਾਏ । ਸੂਬਾ ਤਿਹਠਾਂ ਅਫਕਨ ਸ਼ੇਰ' । ਕਰਤਿ ਹੁਕਮ
 ਸੈਂ ਸਗਰੇ ਜ਼ੇਰ' ॥ ੬ ॥ ਰੰਕ ਦੇਸ ਧਨ ਹਾਕਮ ਲੇਤਿ ॥ ਦਾਰਿਦ ਸਾਰੀ
 ਪੂਜਾ ਨਿਕੇਤ' ਪਠਯੋ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਜਬਿ ਪਰਵਾਨਾ' । 'ਕਰਹੁ ਤੁਰਕ ਇਹ ਦੇਸ
 ਮਹਾਨਾ ॥ ੭ ॥ ਧਨ ਧਰਨੀ ਲਾਲਚ ਦਿਖਰਾਵਹੁ । ਬਨਹੁ ਤੁਰਕ ਸਭਿਹੁ
 ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਨ ਕੋ ਬਿਰਮਾਇ । ਮੁਖ ਤੇ ਮਾਧੁਰ ਬਾਕ
 ਸੁਨਾਇ ॥ ੮ ॥ ਬਹੁਰ ਓਜ ਕੋ ਦਾਬਾ ਦੇਹੁ । ਜੌਂ ਕੌਂ ਕਰਹੁ ਸ਼ਰਾ ਮਹਿ
 ਲੇਹੁ । ਬਹੁ ਜਬਰੀ ਨਹਿ ਜਾਨੀ ਪਰੈ । ਦੀਜੈ ਬਜਾਹ ਲਾਲਸਾ ਧਰੈ ॥ ੯ ॥
 ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਬਿਖੈ ਦਿਫ ਜੇਈ । ਧਨ ਅਰੁ ਬੁਧਿ ਮਹਿ ਦੀਰਘ ਕੇਈ ।
 ਦਿਜ ਆਦਿਕ ਜੇ ਹੈਂ ਇਸ ਦੇਸ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਅਸ਼ੇਸ਼' ।

^੧ਯਾਦ ਕਰਕੇ । ^੨ਕਸ਼ਮੀਰ । ^੩ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਾ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ^੪ਸ਼ੇਰ ਅਫਗਨ ।

^੫ਅਧੀਨ । ^੬ਕੰਗਾਲਤਾ ਹੈ ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਦੇ ਘਰੀਂ ।

੧੦ ॥ ਅਫਕਨ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹੁ ਮਤਿ ਜਾਨੀ । ਦਿਜ ਬੁਲਾਇ ਗਨ ਸੰਗ
ਬਖਾਨੀ । ਜੋ ਬੁਧਿ ਮਹਿ ਅਰੁ ਧਨ ਮਹਿ ਭਾਰੇ । ਸਕਲ ਆਪਨੇ ਨਿਕਟਿ
ਹਕਾਰੇ ॥੧੧॥ ‘ਕਾਗਦ ਪਠਯੋ ਸ਼ਾਹੁ ਲਿਹੁ ਦੇਖਿ—ਬਡਿਆਈ ਕਹੁ ਦੇਹਿ
ਬਿਸ਼ੇਖ—’ । ਸੁਨਿ ਬਿੱਪ੍ਰਨਿ ਗਨ ਮਨ ਦੁਖ ਪਾਏ । ਕੁਛ ਨਹਿ ਕਹਯੋ
ਗਯੋ, ਪਛੁਤਾਏ ॥ ੧੨ ॥ ਸੋਚਤਿ ਚਿਰੰਕਾਲ ਲਗਿ ਰਹੈ । ਅਪਨੇ ਧਰਮ
ਹੇਤੁ ਪੁਨ ਕਹੈ । ‘ਪ੍ਰਥਮ ਕਿਨਹੁ ਨਹਿ ਕੀਨਸਿ ਐਸੇ । ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ ਚਹੁ
ਅਬਿ ਜੈਸੇ ॥ ੧੩ ॥ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਤਜਹਿ ਕਿਮ ਸੋਇ’ । ਸਿਸ਼ਟਿ ਰਚੀ
ਤਬਿ ਕੋ ਇਹ ਜੋਇ । ਕਰਹੁ ਓਜ ਦੀਜੈ ਸਭਿ ਮਾਰੇ । ਨਹਿ ਕੈਸੇ ਹਮ
ਜਨਮ ਬਿਗਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਰਾਖਹਿ ਧਰਮ ਮਰਨ ਲੋ ਸੋਈ । ਕੋਨ ਕੂਰ ਕੋ
ਜੀਵਨ ਹੋਈ’ । ਇਮ ਕਹਿ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ । ਜੇ ਦਿਢ ਹੁਤੇ
ਧਰਮ ਧਨ ਭਾਰੇ’ ॥੧੫॥ ਪੁਨ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਜਬੈ । ਗਈ ਤਗੀਦ
ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਤਬੈ । ਅਫਕਨ ਸ਼ੇਰ ਡਰਯੋ ਰਿਸ ਕੀਨਿ । ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਰ ਚੀਨ ॥੧੬॥—ਜੋ ਗੁਮਨਿ ਮਹਿ ਹਿੰਦੂ ਬਿੰਦੂ । ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਰਕ
ਤਿਨ ਕਰੋ ਬਿਲੀਦ—। ਪਰਬਤ ਬਾਸੀ ਦਿਜ ਸਮੁਦਾਏ । ਕੋਤਿਕ ਖੱਤੀ
ਸਦਨ ਬਸਾਏ ॥ ੧੭ ॥ ਤਹਿ ਚਢਿ ਆਇ ਜ਼ੋਰ ਕੋ ਘਾਲਾ । ਕੀਨੋ ਤਿਨ
ਕੋ ਤੁਰਕ ਬਿਸਾਲਾ । ਬੀਸ ਤੀਸ ਕੋਸਨ ਮਹਿ ਜੋਇ । ਇਕ ਦਿਨ
ਸਕਲ ਏਕਠੇ ਹੋਇ ॥ ੧੮ ॥ ਕਰੇ ਉਤਾਰਨਿ ਸਰਬ ਜਨੇਊ । ਤੋਲ
ਸਵਾ ਮਨ ਹੋਯਸਿ ਤੇਊ । ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੁਰਕ ਭਏ ਹੈਂ ਸਾਰੇ । ਹਿੰਦੂਨਿ
ਹਾਹਾਕਾਰ ਉਚਾਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਖੱਖੇ’ ਨਾਮ ਭਯੋ ਖੱਤੀਨ । ਭੀਭੇ ਨਾਮ
ਦਿਜਨ ਕੋ ਕੀਨਿ । ਪਰਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੀਰ ਗਿਰ ਜੋਏ । ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ
ਮਹਿ ਤੁਰਕ ਸੁ ਹੋਏ ॥ ੨੦ ॥ ਦਰਬ ਆਦਿ ਸਾਮਿੰਗੀ ਜੇਤੀ । ਘਰ
ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਬਿਰਧੀ ਤੇਤੀ । ਇਮ ਅਸੁ ਹਿੰਦੂਨਿ ਕੀ ਜਬਿ ਟੂਟੀ ਸੀਸੇ—
ਮਾਨ ਭਏ ਧ੍ਰਿਤਿ ਛੂਟੀ ॥ ੨੧ ॥ ਬਹੁਰ ਬਿੱਪ੍ਰ ਪੁਰਿ ਕੋ ਸਮੁਦਾਏ । ਸਗਰੇ
ਅਫਕਨ ਸ਼ੇਰ ਬੁਲਾਏ । ਕਹਯੋ ਜ਼ੋਰ ਕਰਿ ‘ਕਲਮਾ ਪਠੋ । ਸਰਹਿ ਨ
ਕਹਾਂ ਸ਼ਰਾ ਤੇ ਨਠੋ’ ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਹਿੰਦੂਨਿ ਕੋ ਚਿੰਤਾ । ਭਏ
ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਹੈਂ ਬਿਰਤੀਤਾ ॥ ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਨ ਕੋ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਜਗਤ ਰਾਜ

‘ਭਾਵ ਹਿੰਦੂ । ‘ਬੁਠ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੌਣ ਜੀਵੇ ? । ‘ਧਰਮੀ ਤੇ ਧਨੀ । ‘ਖੱਖੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ।

‘ਸ਼ਰਾ ਤੋਂ ਨੱਠਿਆਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਨੇਗਾ ।

ਇਨ, ਥਾਉਂ ਨ ਪਾਵੈ^੧ ॥ ੨੩ ॥ ਮਿਲਹੁ ਚਲਹੁ ਅਮਰੇਸੁਰ ਥਾਨ^੨ ।
 ਇਹੁ ਧਰਨਾ^੩ ਤਜਿ ਖਾਨੁ ਰੁ ਪਾਨ । ਤਹਿ ਮਰਿ ਰਹਹੁ ਕਿ ਰੁਦ੍ਹ ਰਿਝਾ-
 ਵਹੁ ।—ਰਾਖਹਿ ਧਰਮ ਹਿੰਦੁ—ਬਰ ਪਾਵਹੁ ॥ ੨੪ ॥ ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਕੀਜਹਿ
 ਤਕਰਾਰ । ਇਕ ਦੁਇ ਮਾਸਨ ਕੋ ਧ੍ਰਿਤ ਧਾਰਿ^੪ । ਅਸ ਮਸਲਤ ਕਰਿ
 ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਜਹਿ ਸੂਬਾ ਅਰੁ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੨੫ ॥ ਹਾਥ ਜਰਿ
 ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਉਚਾਰਾ । ‘ਖਟ ਮਾਸਨਿ ਬੰਧਹੁ ਤਕਰਾਰਾ । ਜਤਨ ਜਿਤਿਕ
 ਹਮ ਤੋ ਹੁਇ ਜਾਇ । ਸੋ ਕਰਿ ਲੇਹਿ ਜਿ ਧਰਮ ਰਹਾਇ ॥ ੨੬ ॥ ਨਾਂਹਿ
 ਤ ਹਮ ਮਾਨਹਿ ਜਿਮ ਕਹੋ । ਜਗਪਤਿ ਆਜ ਬਲੀ ਤੁਮ ਅਹੋ^੫ । ਅਫ-
 ਕਨ ਸ਼ੇਰ ਮਾਨਿ ਜਬਿ ਲੀਨੀ।ਭਲੇ ਦਿਜਨ ਮਿਲਿ ਤਮਾਰੀ ਕੀਨੀ ॥੨੭॥
 ‘ਜੀਵਨ ਤੇ ਮਰਿਬੈ ਅਬਿ ਆਛੈ । ਧਰਮ ਤਮਾਗਿਬੈ ਨਾਂਹਿਨ ਬਾਂਛੈ^੬ । ਇਮ
 ਹਠ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਕੋਤਿਕ ਕੋਸਾ । ਅਮਰਨਾਥ ਗੋ ਧਾਰਿ ਭਰੋਸਾ ॥ ੨੮ ॥
 ਤਜਿ ਕਰਿ ਖਾਨ ਪਾਨ ਧ੍ਰਿਤ ਧਰਿਕੈ । ਬੈਠੇ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਮੱਜਨ ਕਰਿਕੈ ।
 ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਨਾਮ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਕਹੈ । ‘ਸ਼ੰਕੁ, ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ*, ਮਿੜ ਅਹੈ ॥ ੨੯ ॥
 ਨੀਲ ਕੰਠ, ਸੁਲੀ, ਹਰ, ਜਟੀ । ਬਰਨ ਸੁ ਬਿਸਦ ਬਿਭੂਤੀ ਠਟੀ^੭ ।
 ਅੰਧਕ ਘਾਤਕ^੮, ਰੁਦ੍ਹ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ^੯। ਸ਼ੰਕਰ ਸੇਵਕ ਸੋਚ ਬਿਮੋਚਨ^{੧੦} ॥੩੦॥
 ਤਪ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤਾਪੈ । ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਅਲਪ ਜਪੁ ਜਾਪੈ । ਮਹਾਂ
 ਦੇਵ, ਭਵ, ਭੰਦੁ ਕਰੰਤਾ^{੧੧} । ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਹਰਜੈ^{੧੨} ਤਿਮ ਬਿਘਨ ਹਰੰਤਾ ॥ ੩੧ ॥
 ਜਗਤ ਮਿਜਾਦਾ ਥਾਪਤਿ ਰਹਸੋਕਥਾ ਪੁਰਾਨਨਿ ਕੀ ਮਹਿ ਲਹਸੈ^{੧੩}। ਪਾਰ-
 ਬਤੀ ਪਤਿ, ਪਾਨ ਪਿਨਾਕੂ^{੧੪} । ਕਰਹੁ ਚਹਹੁ ਜਿਮ ਕਹਿ ਇਕ ਵਾਕੂ^{੧੫}
 ॥੩੨॥ ਜਬਿ ਸੁਰ ਗਨ ਕੋ ਅਪਦਾ ਆਵੈ।ਦੀਨ ਹੋਇ ਤਵ ਸ਼ਰਨ ਸਿਧਾਵੈ^{੧੬}।
 ਅਪਨੇ ਭਗਤ ਜਾਨਿ ਸਮੁਦਾਇ । ਬਲ ਬਿਸਾਲ ਤੇ ਕਰਹਿ ਸਹਾਇ
 ॥ ੩੩ ॥ ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਦੁਖ ਦਾਰਿਦ ਹਰਤਾ । ਸੈਲ ਕਿਲਾਸ ਬਾਸ
 ਆਚਰਤਾ । ਪ੍ਰਭੁ ਪਸੁਪਤਿ,ਈਸ਼ੁਰ,ਭਗਵਾਨੁ। ਭੁਗਤਹਿ ਜਗ ਨਿਤ ਤੇਰੇ
 ‘ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ (ਲੁਕਣ ਨੂੰ ਹੋਰ) ਕਿਤੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ।
 ‘ਅਮਰਨਾਥ ਥਾਨ । ‘ਹੱਠ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣਾ । ‘ਚਿਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਵਾਹ ਧਾਰੀ (ਮਲੀ) ਹੈ ।
 ‘ਅੰਧਕ ਦੈਂਤ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ । ‘ਤੂੰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ=ਸ਼ਿਵ । ‘ਜਨਾਂ ਦੇ ਫਿਕਰ ਦੂਰ ਕਰਨ
 ਵਾਲਾ । ‘ਕਲਾਜਾਨ ਕਰਤਾ । ‘ਜਿਸਨੇ (ਜਿਵੇਂ) ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ । ‘ਵਿਚ ਜਾਣਿਆਂ
 ਗਿਆ ਹੈ । ‘‘ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਿਨਾਕ ਘਨੁਖ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ । ‘ਇਕ ਵਾਕ ਕਹਿਕੇ ਜੋ ਕਰਨਾ
 ਚਾਹੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ।

*ਪਾ:—ਚੰਦ੍ਰ ਮੋਲ ।

ਦਾਨ ॥ ੩੪ ॥ ਅਬਿ ਆਯੋ ਭੀਖਨ ਕਲਿ ਕਾਲ । ਭਯੋ ਜਮਨ ਕੋ ਤੇਜ
 ਬਿਸਾਲ । ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੋ ਨਾਸ ਕਰੀਤਾ । ਚਹਿਤ ਮਿਜਾਦਾ ਸਗਰੀ ਹੇਤਾ
 ॥ ੩੫ ॥ ਦਿਜਗਨ ਆਨਿ ਪਰੇ ਸ਼ਰਨਾਈ । ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੋ ਅਬਿ ਹੋਇ
 ਸਹਾਈ । ਰਾਜ ਤੁਰਕ ਕੋ ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ । ਰਾਵਨ ਜਿਮ ਨਹਿ ਚਹੁ
 ਜਿ ਨਾਸਾ ॥ ੩੬ ॥ ਤਉ ਧਰਮ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ ਭਾਰੀ । ਬਨ ਸਹਾਇ ਅਬਿ
 ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ । ਨਤੁ ਸਭਿ ਏਕ ਮਈ ਹੁਇ ਜਾਵੈ । ਸੁਰ ਗਨ ਕੀ ਪੂਜਾ
 ਬਿਨਸਾਵੈ ॥ ੩੭ ॥ ਬਿੱਪੁ ਦੀਨ ਬਨਿ ਪਹੁੰਚੇ ਸ਼ਰਨੀ । ਕਰੁਨਾ ਕਰਹੁ
 ਧਰਮ ਰਹਿ ਧਰਨੀ । ਇੱਤਸਾਦਿਕ ਦਿਜ ਨਾਮ ਰਟੰਤੇ । ਧੂਪ ਦੀਪ ਬਹੁ
 ਬਲੀ ਚਢੰਤੇ ॥ ੩੮ ॥ ਪਰੇ ਕਰਹਿ ਡੰਡੋਤ ਘਨੇਰੀ । ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ
 ਬੋਲਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਬਿਨ ਨਿਸ ਦਿਨ ਰੋਵੈ। ਬੈਠੇਇਕ ਆਸਨ,
 ਨਹਿ ਸੇਵੈ ॥ ੩੯ ॥ ਕਨਕ, ਅਰਕ, ਬਿਲ ਦਲ ਅਰਪੰਤੇ । ਭੋਲਾ
 ਨਾਥ ਧਾਨ ਚਿਤਵੰਤੇ । ਅਸ਼ਟ ਦਿਵਸ ਜਬਿ ਭਏ ਬਿਤੀਤ । ਛੁਪਾ
 ਪਿਪਾਸਾ ਨਿੰਦਾ ਜੀਤਿ ॥ ੪੦ ॥ ਮੰਡਰੇ ਮਰਣ ਜਿਯਨਿ ਤਜਿ ਆਸਾ । ਨਹਿ
 ਨਿਜ ਕਰਿ ਹੋ ਧਰਮ ਬਿਨਾਸਾ । ਬਸਾਕੁਲ ਹੋਇ ਕਿਤਿਕ ਗਿਰ ਰਹੇ ।
 ਬਿਨਾ ਅਹਾਰ ਕਹਾਂ ਬਲ ਲਹੇ ॥ ੪੧ ॥ ਕਿਤਿਕ ਅਧਿਕ ਹਠ ਧਾਰੀ
 ਬਿੱਪੁ । ਸੈਕਟ ਸਹੈ ਸਧੀਰ ਅਛਿੱਪੁ । ਪੂਜਾ ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ।
 ਪਰਹਿ ਨਿਰੰਤਰ ਜਲ ਕੀ ਧਾਰਾ ॥ ੪੨ ॥ ਧਰਹਿ ਧਾਨ ਜਿਸ ਪਰ ਮਿਗ
 ਛਾਲਾ । ਪਾਰਬਤੀ ਅਰਧੀਗਿ ਸੁਚਾਲਾ । ਲਪਟੇ ਸਰਪ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਏ ।
 ਮੰਡਨ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਬਨਾਏ ॥ ੪੩ ॥ ਸੀਸ ਜਟਾ ਕੋ ਜੂਟ ਉਤੀਗਾ ।
 ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਪ੍ਰਵਾਹਤਿ ਰੀਗਾ । ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਨੈਨ ਮੈਂ ਅਗਨਿ ਅਛਾਏ ।
 ਡਮਰੁ ਡਮੰਕਤਿ ਕਰ ਮਹਿ ਬਾਏ ॥ ੪੪ ॥ ਰੂਪ ਅਮੰਗਲ ਮੰਗਲ ਕਰਿਤੇ ।
 ਇਸਿ ਬਿਧਿ ਧਾਨ ਅਧਿਕ ਦਿਜ ਧਰਿਤੇ । ਮਹਾਂਦੇਵ ਤਬਿ ਅੰਤਰ
 ਜਾਮੀ । ਜਾਨੈਂ ਕਸ਼ਟ ਬਡੋ ਤਿਨ, ਸ੍ਰਾਮੀ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
 ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਵਿਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਿਜਨ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸਪਤਿ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੭ ॥

੨੮. [ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ] ।

ਏਹਗ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਲੋ ਦਿਜ ਭਏ ਜਾਨੇ ਰਿਵੈ ਤ੍ਰਿਨੈਨ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ

^੧ਰਾਵਣ ਵਾਂਗੂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ (ਤੁਰਕਾਂ ਵਾਂਗੂ) ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ । ^੨ਧਤੁਰਾ । ^੩ਅੱਕ ।

^੪ਬਿੱਲ ਦੇ ਪੱਤੇ । ^੫ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ । ^੬ਸ਼੍ਰੋਣ ਚਾਲ ਵਾਲੀ ਪਾਰਬਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅਰਧੀਗੀ ਹੈ ।

^੭ਜੂੜਾ । ^੮ਡੇਰਾ ਵਾਜਾ ਵਜਦਾ ਹੈ । ^੯ਬਿਵ ਜੀ ਨੇ ।

ਪੱਤੀ ਬਿਖੇ ਲਿਖਿ ਉਪਾਇ ਕੇ ਬੈਠਾ॥੧॥ ਚੋਖਾ॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਗ ਗੁਰੂ
 ਬਿਸਾਲਾ। ਅੱਪ੍ਰਮੋਯ ਸਮਰਥ ਕਲਿ ਕਾਲਾ। ਤਿਨ ਗਾਦੀ ਪਰ ਬੈਠੈ
 ਜੋਇ। ਕਾਜ ਤੁਮਾਰੇ ਸਾਰਹਿ ਸੋਇ॥੨॥ ਇਹੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਲੇ ਤੁਮ ਜਾਵਹੁ।
 ਬ੍ਰਿਥਾ ਆਪਨੀ ਸਕਲ ਸੁਨਾਵਹੁ। ਸੋ ਰਾਖਹਿਗੇ ਧਰਮ ਤੁਹਾਰਾ। ਤਿਨ
 ਬਿਨ ਅਨ ਤੇ ਹੂੰ ਨ ਉਬਾਰਾ॥ ੩॥ ਉਠਹੁ ਅਹਾਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਰੋ।
 ਰਿਦੈ ਭਰੋਸਾ ਗੁਰ ਪਰ ਧਰੋ’। ਜਹਿ ਦਿਜ ਬੈਠੇ ਮੰਡਲ ਕੇਰਿਕੈ’। ਤਿਖਤ
 ਛਪਿਤ ਸੰਕਟ ਕੋ ਧਰਿਕੈ॥ ੪॥ ਅਰਧ ਜਾਮ ਜਾਮਨਿ ਜਬਿ ਰਹੀ।
 ਬਿੱਪੁ ਬਿੰਦ ਬਿਰ ਉਤਰੀ ਤਹੀ’। ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਸੂਰ ਉਜਿਆਰਾ। ਪਰਜੈ
 ਸੁ ਕਾਰਾਦ ਸਭਿਨਿ ਨਿਹਾਰਾ॥ ੫॥ ਹਾਥ ਉਠਾਇ ਬਿਲੋਕਾ ਖੋਲਾ’।
 ਅੱਖਰ ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰਿ ਬੋਲਾ’। ਜਾਨਿ ਅਚੰਭੈ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਪਠਤਿ
 ਸੁਨਤਿ ਸਭਿ ਹੂੰ ਇਕ ਥਾਏ॥ ੬॥ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਆਸੈ ਕੋ ਜਾਨਿ।
 ‘ਕੌਨ ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਕਰਹੁ ਬਖਾਨਿ?’। ਤਿਨ ਮਹੁ ਇਕ ਦਿਜ ਲਖਹਿ
 ਬ੍ਰਿਤੰਤ। ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰ ਭਗਵੰਤ॥ ੭॥ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਬਾਕ
 ਉਚਾਰਾ। ‘ਮੇ ਤੇ ਸੁਨਹੁ ਲਖੈ ਜਿਮ ਸਾਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਪੂਰਬਆਏ।
 ਬ੍ਰਿਥਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਡ ਧਰਮੋ ਬੁਲਾਏ॥ ੮॥ ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਨਿਹਾਲ ਕਰਿ ਗਏ।
 ਪੰਚ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਿਨਕੇ ਬਰ ਭਏ। ਪੌਤਾ ਗਾਦੀ ਪਰ ਬੈਠਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ
 ਗਏ ਸਮਾਇ॥ ੯॥ ਤਿਨ ਸੁਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਏ ਹੂੰ। ਬਾਲ ਬੈਸ
 ਗੁਰ ਪੂਜ ਬਿਏ ਹੂੰ। ਸੰਮਤ ਦ੍ਰੈ ਗਾਦੀ ਪਰ ਰਹੇ। ਤਨ ਕੇ ਅੰਤ ਤਿਨਹੁ
 ਬਰ ਕਹੇ॥ ੧੦॥—ਅਬਿ ਗੁਰ ਬਾਬਾ ਬਸਹਿ ਬਕਾਲੇ—। ਆਪ ਗਮਨ
 ਬੈਕੁੰਠ ਸਮਾਲੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਅਹੈਂ। ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਬਿਦਤਿ
 ਭਏ ਸਿਖ ਲਹੈਂ॥ ੧੧॥ ਤਿਨ ਫਿਗ ਚਲਹੁ, ਉਬਾਰਹਿ ਧਰਮ। ਤਜਿ
 ਕਰਿ ਲੋਕ ਸਰਮ ਅਰੁ ਭਰਮ’। ਬਿਦਤ ਜਗਤ ਮਹਿ ਗੁਰਤਾ ਗਾਦੀ।
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀਤੈ ਸਭਿ ਬਾਦੀ’॥ ੧੨॥ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਸਭਿ
 ਕਾਲਾ। ਚਹੈਂ ਸੁਕਰੈਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਿਸਾਲਾ। ਕੌਸ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸਿੱਖ ਸਹਾਇਕ।
 ਸੁਨਤਿ ਰਹੇ ਨਿਤ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ’॥੧੩॥ ਸੁਨਿ ਦਿਜ ਗਨ ਨਿਸਚੈ

‘ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ।’ (ਚਿੱਠੀ) ਉੱਤਰੀ ਤਿੱਥੇ ਹੀ। ‘ਦੇਖ ਕੇ ਖੋਲਿਆ।’ ਸੁੱਧ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਬੋਲਣਾ ਕੀਤਾ। ‘ਲੋਕਿਕ ਲਾਜ ਤੇ (ਮਨ ਯਾ ਕੁਲ ਦਾ) ਭਰਮ।’ ਸਾਰੇ ਭਗਵਾਨ ਜਿੱਤੇ।

ਮਨ ਆਯੋ। ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਲਿਖਨੇ ਸਭਿਨਿ ਸੁਭ ਭਾਯੋ। ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਤਿਹ
 ਬੰਦਨ ਕਰਿਕੇ। ਉਠੇ ਬਿੱਪੁ ਆਏ ਬਿਚ ਪੁਰਿ ਕੇ ॥੧੪॥ ‘ਪੂਰਬ ਮੱਦ੍ਰ ਦੇਸ਼
 ਕੇ ਚਲੀਅਹਿ। ਬੁਝਿ ਖੋਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮਿਲੀਅਹਿ’। ਅਸ ਮਸਲਤ
 ਕਰਿ ਮੁੱਖਿ ਜੁ ਪੁਰਿ ਕੇ। ਗਮਨੇ ਮਗ ਮਿਲਿਬੇ ਹਿਤ ਗੁਰਕੇ। ੧੫॥ ਉਲੰਘਿ
 ਪਹਾਰ ਪੀਰ ਪੰਜਾਲ। ਰਤਨ ਪੰਜਾਲ ਤਜਾਗਿ ਪਗ ਚਾਲਿ। ਬਸੇ ਰਜੌਰੀ-
 ਪਰਿ ਮਹਿ ਆਏ। ਤਜਿ ਭੰਡਰ ਗਮਨੇ ਅਗਵਾਏ ॥੧੬॥ ਸਭਿ ਪਹਾਰ
 ਉਲੰਘੇ ਪੁਨ ਦੇਸ਼। ਗਾਮ ਨਗਰ ਪਿਖਿ ਤਜਾਗਿ ਅਸੇਸ਼। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
 ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ। ਤਹਿ ਤੇ ਸੁਪਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਪਾਇ ॥੧੭॥ ‘ਤੀਰਥ ਪੂਰਬ
 ਕੇ ਕਰਿ ਸਾਰੇ। ਅਬਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਬਸੈ ਉਦਾਰੇ। ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਕੀ ਗਨ
 ਸੇਗਤਿ ਆਵੈ। ਪਾਇ ਕਾਮਨਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ ॥ ੧੮ ॥ ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
 ਮਸਨੰਦ’। ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚੰਦ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਨ
 ਖਾਨੀ। ਧੀਰਜ ਧਰਮ ਧਾਮ ਬਹਮਰਸਾਨੀ’ ॥੧੯॥ ਦਿਜ ਗਨ ਸੁਨਿ ਜਸ
 ਵਧੈ ਅਨੰਦ।-ਰਾਖਹਿ ਹਿੰਦੁਨਿ ਪੈਜ ਬਿਲੰਦ-। ਚਲੇ ਪੰਥ ਸਭਿ ਆਨੰਦ
 ਪੁਰਿ ਕੇ। ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਦਰਸਨ ਗੁਰਕੇ ॥ ੨੦ ॥ ਪਿਖੀ ਬਿਪਾਸਾ
 ਸੁੰਦਰ ਸਲਿਤਾ। ਜਿਸ ਮਹਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਬਹ ਚਲਤਾ। ਚਵਿ ਤਰਨੀ
 ਪਰ ਤਹਿ ਪਰਿ ਤੀਰ’। ਖਰੇ ਜਾਇ ਭੇ ਦਿਜ ਉਰ ਧੀਰ ॥੨੧॥ ਦੁਬੇ ਦੇਸ਼
 ਪੰਥ ਸਭਿ ਚਲੇ। ਦੇਖੀ ਸਤੰਦ੍ਰਵ ਨਦੀ ਬਿਸਾਲੇ। ਤਿਸੈ ਉਲੰਘਤਿ ਪਹੁੰਚੇ
 ਜਾਇ। ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਜਿਸ ਥਾਇ ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਭ ਸਥਾਨ ਪਿਖਿ
 ਕੀਨਸਿ ਡੇਰਾ। ਪਗ ਪਖਾਰਿ ਸੁਮ ਹਤਯੋ ਬਡੇਰਾ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸ
 ਮਹਿ ਬਾਏ।-ਮਿਲੈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਪਾਸੇ- ॥੨੩॥ ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ
 ਜਾਗਤਿ ਭਏ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਸਰਬ ਨੇ ਕਿਏ। ਖਟ ਕਰਮੀ ਪਿਯ ਧਰਮ
 ਚਹੀਤੇ। ਅਸ ਚੰਦਨ ਕੇ ਤਿਲਕ ਲਗੀਤੇ ॥ ੨੪ ॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ
 ਲੈ ਉਪਹਾਰਾ। ਪਹੁੰਚੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰਾ। ਹੋਰਿ ਮੇਵਰੇ ਅੰਤਰ ਗਯੋ।
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲਤਿ ਭਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਅਹੈ ਦੇਸ਼ ਕਸ਼ਮੀਰ।
 ਤਹਿ ਕੇ ਬਿੱਪੁ ਖਰੇ ਦਰ ਭੀਰਾ। ਦਰਸਨ ਕੇ ਚਾਹਤਿ ਉਹ ਆਏ। ਸੁਮਤਿ-
 ਵੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਮੁਦਾਏ’ ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਹਸੇ।

ਪੰਜਾਬ। ਨਾਮ ਪਹਾੜ ਦਾ। ਨਾਮ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾ ਪਹਾੜ। ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ ਜੋ ਜੰਮੂ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਰਿਆਸਤ ਜੰਮੂ ਦੀ ਇਕ ਤਹਿਸੀਲ। ਇਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਤਰ ਕਰਕੇ ਕੰਢੇ ਲਗੇ। ਖਟ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ।

‘ਆਵਨ ਦੋਹੁ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਗੁਸੈ । ਸ਼ਿਵ ਕੋ ਲਯਾਏ ਹਮਹਿ ਸੀਦੇਸਾ । ਜਥਾ
ਜਗਤ ਸਖ ਲਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ ॥ ੨੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਕਮਲਾਦਾਸ^੧ । ਗਯੋ
ਹੁਤੋ ਲੈਏ ਹਿਤ ਘਾਸ । ਤਿਸ ਕਰ ਸ਼ਿਵ ਨਿਜ ਭਸਮ ਪਠਾਈ । ਤਿਮ
ਹਮ ਨਿਕਟਿ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਆਈ’ ॥ ੨੮ ॥ ਫਿਗ ਮਸੰਦ ਗਨ ਸੇਵਕ ਜੋਇ।
ਸੁਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਬਿਸਮੈ ਹੋਇ।ਜਿਨ ਬਚ ਮਹਿ ਆਸੈ ਗੰਭੀਰ । ਰਿਦੈ ਬਿਚਾ-
ਰਤਿ ਬੈਠੇ ਭੀਰ ॥੨੯॥ ਜਾਇ ਮੇਵਰੋ ਦਿਜ ਗਨ ਲਯਾਯੋ।ਸਭਿਨਿ ਆਇ
ਨਿਜ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ਆਇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ । ਸੇਉ ਆਇ
ਜੇ ਸੁਦ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੩੦ ॥ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਸਗਰੇ ਹਰਖਾਏ । ਬੈਠੇ
ਆਸ਼ਿਖ ਬਾਦ ਅਲਾਏ । ਕੁਸ਼ਲ ਅਨੰਦ ਬੂਝਿ ਕਰਿ ਤਿਨ ਕੋ । ਪੁਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਕਰਜੋ ਬਚਨ ਕੋ ॥ ੩੧ ॥ ‘ਕਹਹੁ ਦੇਸ ਅਪਨੇ ਕੀ ਬਾਤ।
ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਤਹਾਂ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ? ਅਬਿ ਕੋ ਤੁਮ ਬਹੁ ਵਿਦਯਾਵਾਨ । ਆਏ
ਸੰਗ ਨ ਸੰਗਤਿ ਆਨ’ ॥ ੩੨ ॥ ਸਭਿਨਿ ਜਾਤਿ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰੇ । ਮਿਲਿ
ਆਵਤਿ ਸੋ ਬਿਧਿ ਨ ਨਿਹਾਰੇ’ । ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਕੈ ਕਾਰਜ ਔਰ ? ਮਿਲਿ
ਆਏ ਤਜਿ ਕੈ ਨਿਜ ਠੌਰ’ ॥ ੩੩ ॥ ਸੁਨਤਿ ਦਿਜਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੀ।
‘ਹਸਤਾਮਲ ਜਿਮ ਜਾਨਹੁ ਸਾਰੀ । ਤੀਨ ਲੋਕ ਕੋ ਅਖਿਲ ਬ੍ਰਿਤੰਤ।ਰਿਦੈ
ਗਯਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਭਗਵੰਤ ! ॥ ੩੪ ॥ ਤਉ ਹੁਕਮ ਬੂਝਨਿ ਹਿਤ ਕਯੋ ।
ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇਸ ਜਿਮ ਭਯੋ । ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੋ ਰਾਜ ਜਮਨ ਕੋ’ । ਪੀੜਤ
ਪ੍ਰਜਾ ਲੇਤਿ ਧਨ ਗਨ ਕੋ ॥ ੩੫ ॥ ਅਬਹਿ ਦੁਸ਼ਟਤਾ ਅਧਿਕ ਉਠਾਈ ।
ਚਾਹਤਿ ਹਿੰਦੁ ਤੁਰਕ ਬਨਿ ਜਾਈ । ਦੇਸ ਪਹਾਰਨ ਕੋ ਸਭਿ ਜੇਈ । ਧਰਮ
ਬਿਗਾਰਿ ਜਮਨ ਭੇ ਤੋਈ ॥੩੬॥ਉਤਰੇ ਜੱਗਪਵੀਤ ਏਕ ਦਿਨ।ਤੋਲਨਿ
ਕਰੇ ਸੁ ਭਏ ਸਵਾਮਨ । ਪੁਨ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਹਮ ਪਰ ਬਲ ਘਾਲਾ ।-ਬਨਹੁ
ਤੁਰਕ ਸਭਿ ਤਜਿ ਨਿਜ ਚਾਲਾ-॥੩੭॥ ਖਸਟ ਮਾਸ ਕੋ ਕਰਿ ਤਕਰਾਰ’ ।
ਜਾਇ ਸ਼ਰਨ ਲੀਨਸਿ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿ’ । ਅਸਟ ਦਿਵਸ ਬੈਠੇ ਤਹਿ ਰਹੇ।ਖਾਨ
ਪਾਨ ਕਿਨਹੂੰ ਨਹਿ ਲਹੇ ॥ ੩੮ ॥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਤਹਿ ਤੇ ਪਾਈ । ਮਹਾਂ
ਦੇਵ ਤੁਮ ਨਿਕਟਿ ਪਠਾਈ’ । ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਆਗੇ ਧਰੀ । ‘ਪਠਹੁ
ਆਪਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰੀ ॥ ੩੯ ॥ ਗਜ ਸਮ’ ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਚਵਗੱਤਾ ।

^੧ਕਮਲੀਆ । ^੨ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਏ । ^੩ਉਹ ਬਿਧੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਦੀ । ^੪ਤੁਰਕਾਂ
ਦਾ । ^੫ਛੇਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ^੬ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ । ^੭ਹਾਥੀ ਵਤ ।

ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋ ਪਿਖਿ ਮੱਤਾ ਤੋਰਤਿ ਮੂਲ ਉਖਾਰੈ ਜੋਵਤਿ^੧। ਬਲੀ
ਕੇਹਰੀ ਤੁਮਰੇ ਹੋਵਤਿ^੨ ॥ ੪੦ ॥ ਪਰੇ ਸ਼ਰਨ ਅਬਿ ਆਨਿ ਤੁਮਾਰੀ । ਸਿਫ
ਕੇ ਕਹੇ ਕਰਹੁ ਰਖਵਾਰੀ । ਰਾਵਰਿ ਬਿਨਾ ਆਨ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਸਮਰਥ
ਬਲੀ ਜੁ ਰੱਖਸਕ ਹੋਈ ॥ ੪੧ ॥ ਏਕ ਆਸਰਾ ਆਪ ਗੁਸਾਈ^੩ । ਗਹੁ
ਬਾਹੁ ਭੂਬਤਿ ਸਭਿ ਜਾਈ^੪ । ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਤਰਨੀ ਬਰ ਧਰੇ^੫ । ਕਰਨ
ਧਾਰ^੬ ਬਨਿ ਪਾਰਹਿ ਕਰੇ ॥ ੪੨ ॥ ਜਗ ਤੇ ਬਿਨਸਨਿ ਲਗਹਿ ਧਰਮ
ਜਥਿ । ਪ੍ਰਭੁ ਅਵਤਾਰ ਸੁ ਧਾਰਿ ਤੁਰਤ ਤਬਿ । ਬਨਹਿ ਸਹਾਇਕ
ਲੇਹਿ ਉਬਾਰ । ਸੁਨੀਯਤਿ ਕਥਾ ਪੁਰਾਨ ਮਝਾਰ ॥ ੪੩ ॥ ਅਬਿ ਅਵਤਾਰ
ਆਪ ਕੋ ਹੋਵਾ । ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗਤ ਮੇਂ ਜੋਵਾ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਤੇ ਆਦਿਕ
ਭਏ । ਚਿੱਤ੍ਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਲਿੰਤਨਿ ਕਿਏ^੭ ॥ ੪੪ ॥ ਰਾਖਹੁ ਅਬਿ ਹਿੰਦੁਨ ਕੀ
ਟੇਕ । ਨਾਹਿਤ ਜਗ ਮਹਿ ਰਹੈ ਨ ਏਕ । ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਜਥਿ ਸਗਰੇ
ਹੋਇ । ਪੂਜਹਿ ਸੁਰ ਆਦਿਕ ਨਹਿ ਕੋਇ ॥ ੪੫ ॥ ਹੋਮ ਜੱਗਸ ਸਗਰੇ
ਬਿਨਸੈ ਹੈਂ । ਬਹੁਰ ਦੇਵ ਕਿਮ ਬਿਰਤਾ ਪੈ ਹੈਂ । ਪਰਹਿ ਮਹਾਂ ਦੁਰਭਿੱਖ^੮
ਘਨੇਰੇ । ਜਗ ਭੀ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥ ੪੬ ॥ ਯਾਂਤੇ ਅਬਿ ਹੀ
ਬਨਹੁ ਸਹਾਇ । ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੋ ਲੇਹੁ ਬਚਾਇ । ਸੁਰ ਆਦਿਕ ਕੀ ਰੱਛਾ
ਹੋਇ । ਲਹੈ ਜਗਤ ਮਿਰਜਾਦਾ ਜੋਇ^੯ ॥ ੪੭ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਜੁਗਤਨਿ
ਸਾਥ । ਬਿੰਪ੍ਰਨਿ ਕੀਨਿ ਸੁਨਾਵਨਿ ਗਾਥ ਅਪਿਕ ਦੁਖਤੁਰ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੈਂ ।
ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬਹੁ ਉਸਤਤਿ ਕਰੈਂ ॥ ੪੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਏਵਮ
ਰਾਸੇ 'ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਿੰਪ੍ਰਨ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੮ ॥

੨੯. [ਅਹਿਦੀਆਂ ਦਾ ਟੁਰਨਾ] ।

ਏਹਗ ॥ ਸੁਨਤਿ ਦਿਜਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਿਤਵਤਿ ਭਏ ਉਪਾਇ ।—ਸ੍ਰੀ
ਨਾਨਕ ਕੋ ਬਰ ਮਹਾਂ ਰਾਜ ਤੁਰਕ ਬਡ ਪਾਇ—॥ ੧ ॥ ਭਪਈ ॥ ਤਿਸ
ਕੋ ਬਨਹਿ ਮਿਟਾਵਨਿ ਜੈਸੇ । ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਤੈਸੇ ।
ਕਿਤਿਕ ਦੇਰ ਗੁਰੁ ਤੂਜਨਿ ਠਾਨੀ ਪਿਖਿ ਮੁਖ ਨਭਾ ਨ ਕੋ ਕਹਿ ਬਾਨੀ^੧ ॥
੨ ॥ ਕਰ ਮਹਿ ਧਰੀ ਪੰਤ੍ਰਿਕਾ ਬਾਰੀ । ਸ਼ਿਵ ਕੀ ਲਿਖਤ ਦੇਖਿ ਹਿਤ
ਬਿਛੋੜ । 'ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ।' 'ਤੇੜਨ ਲਈ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਪੁੱਟਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । 'ਆਪ ਦੇ ਸ਼ੇਰ
ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਿਆਂ । 'ਮੇਹਰ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਓ । 'ਮਲਾਹ । 'ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਿ' ਅੰਕਤ
ਕੀਤੇ । (ਅ) ਚਿਤ੍ਰ=ਸੁੰਦਰ । 'ਕਾਲ । 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੁਖ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ
ਨੇ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਨਾ ਕਹੀ ।

ਰਾਚੀ। ਪਠੀ ਸਕਲ ਹੀ ਠਾਨੀ ਮੈਨ। ਦੇਖਤਿ ਰਹੇ ਨ ਬੋਲਨੈ ਕੈਨ ॥੩॥
 ਚਤੁਰ ਘਾਟੀ ਲਾਗਿ ਤੁਸ਼ਨਿ ਰਹੇ। ਨਹਿ ਉਪਾਇ ਕੇ ਉਰ ਮਹਿ ਲਹੇ।
 -ਅਪਨੈ ਸਿਰ ਦੇ ਕੂਰੇ ਕਰੈ। ਬਖਸ਼ੈ ਰਾਜ ਸਰਬ ਇਮ ਹਰੈ ॥੪॥ ਅਪਰ
 ਉਪਾਇ ਨ ਬਨਿ ਹੈ ਕੋਈ। ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਚਾਰੈ ਸੋਈ-। ਕਰ
 ਨਿਸ਼ਚੈ ਉਰ ਮਹਿ ਜਬਿ ਲਹੈ। ਦਿਜ ਗਨ ਸੰਗ ਗੁਰੁ ਤਬਿ ਕਹੈ ॥੫॥
 ‘ਬਿੰਪੁ ਬਿੰਦ ! ਤੁਮ ਇਕਠੇ ਹੋਵਹੁ। ਕਰਹੁ ਸਕੇਲਨ ਸਿਹ ਸੁਭ ਜੋਵਹੁ।
 ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਕੇ ਸਕਲ ਪਯਾਨੇ। ਤਹਾ ਜਾਇ ਨਿਜ ਬਿਥਾ ਬਖਾਨੇ ॥ ੬ ॥
 ਹਮਰੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਹੈਂ ਜਜਮਾਨ। ਤਿਨ ਤੇ ਕਰਹਿ ਖਾਨ ਅਰ ਪਾਨ। ਰਹੈ
 ਅਲੰਬ ਸਦਾ ਹਮ ਤਾਹੂੰ। ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਬਿਧਿਨਿ ਲੈਂ ਜਾਹੂੰ ॥ ੭ ॥ ਤਿਨ
 ਮਹਿ ਲੀਜਹਿ ਨਾਮ ਹਮਾਰੈ।-ਕਰਹੁ ਬੁਲਾਵਨਿ-ਸਕਲ ਉਚਾਰੈ।-ਸੋ
 ਜਬ ਸੁਨਿ ਜਿਸ ਮਗ ਕੋ ਚਾਲੇ*। ਤਿਨ ਪੀਛੈ ਹਿੰਦੂ ਜਗ ਜਾਲੇ* ॥ ੮ ॥
 ਕਜੈ ਤੁਮ ਸਭਿਨਿ ਸੰਗ ਇਮ ਕਹੈ। ਏਕ ਮੂਲ ਸੋ ਇੱਛਾ ਲਰੈ-। ਇਮ
 ਸੁਨਿ ਹਮਹਿ ਹਕਾਰਨਿ ਕਰਿ ਹੈ। ਤਬਿ ਸਭਿ ਹਿੰਦੂਨਿ ਧਰਮ ਉਬਰਿਹੈ।
 ॥ ੯ ॥ ਜਜੈ ਕਜੈ ਰੱਛਾ ਕਰਹਿ ਤੁਮਾਰੀ। ਸ਼ਿਵ ਉਚਰੀ ਸੋ ਹਮ ਉਰ
 ਧਾਰੀ*। ਇਮ ਉਪਾਇ ਸੁਨਿ ਦਿਜ ਸਮੁਦਾਏ। ‘ਧੰਨਸ ਧੰਨਸ’ ਕਹਿ ਸੀਸ
 ਨਿਵਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਕਹੀ ਗੁਰੁ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਨ ਮਾਨੀ। ‘ਰਹਹਿ ਧਰਮ ਹਮ
 ਨਿਸ਼ਚੈ ਜਾਨੀ’। ਏਕ ਜਾਮ ਲਾਗਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਨਿ। ਪੁਨ ਉਠਿ ਆਏ
 ਵਹਿਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੧ ॥ ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਨ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਬਾਸੈ। ਦਰਸ਼ਨ
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਿਵੈ ਹੁਲਾਸੈ। ਬਹੁਰ ਪਾਇ ਆਇਸੁ ਗੁਰ ਕੇਰੀ। ਭਏ ਤਜਾਰ
 ਚਲਿਬੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ਅਪਰ ਬਿੰਪੁ ਬੁਧਿਵੰਤੈ ਜੋਈ। ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ
 ਮੇਲੇ ਤੋਈ। ਬਿੰਦ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੰਥ ਪਯਾਨੇ। ਜਿਸ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਤੁਰਕੇਸ਼
 ਮਹਾਂਨੇ ॥ ੧੩ ॥ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ। ਬਹੁ ਪੁਰਿ ਕੇ ਮਿਲਿ
 ਦਿਜ ਸਮੁਦਾਇ। ਦੁਰਗ ਤੁਰਕ ਕੇ ਬਿਰੇ ਅਗਾਰੀ। ਬੁਝੈ* ਅਪਨੀ
 ਬਿਥਾ ਉਚਾਰੀ ॥ ੧੪ ॥ ‘ਬਹੁ ਪੁਰਿ ਕੇ ਦਿਜ ਹਮ ਸਮੁਦਾਏ। ਦੁਖ ਕੋ

*ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰਚੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾ ਪੜ੍ਹੀ। *ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ) ਵਿਚ ਸਾਭਾ ਨਾਮ ਬੀ ਲੈ ਲਾਵਿਓ।

*ਸਾਰੇ ਇਹ ਕਹੋ (ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ) ਬੁਲਾਓ। *ਉਹ ਛਾਵ (ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
 ਜੀ) ਜਦ ਸੁਣਕੇ ਜਿਸ ਰਾਹ ਚੱਲਣਗੇ। *ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜਗਤ ਦੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

*ਉਧਨਾਂ ਦੇ) ਪੁੱਛਿਆਂ।

ਪਾਇ ਪੁਕਾਰੂ ਆਏ । ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਜਬਿ ਸੁਨਹਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ । ਤਬਿਹੂੰ ਨਿਸ਼ਚੈ
 ਬਨਹਿ ਮਤੇਤ^੧ ॥੧੫॥ ਜੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਇ ਗਨ ਦੇਸ਼ਾਹੁਇ ਹਿੰਦੁਨਿ ਪਰ
 ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼^੨ । ਇਮ ਸੁਨਿ ਗਯੋ, ਸ਼ਾਹਿ ਲਖਿਮਰਜੀ^੩ । ਕਰੀ ਅਰਜ਼ਬੇਗੀ
 ਤਬਿ ਅਰਜੀ^੪ ॥੧੬॥ ‘ਹਜ਼ਰਤ ਸ਼ਾਹੁ ਸਲਾਮਤ! ਸੁਨੀਯਹਿ । ਗਨ ਦੇਸ਼ਨਿ
 ਕੇ ਦਿਜ ਬਹੁ ਗਨੀਅਹਿ । ਪਾਇ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਆਇ ਪੁਕਾਰੂ । ਚਹਤਿ ਆਪ
 ਕੇ ਪਾਸ ਉਚਾਰੂ ॥ ੧੭ ॥ ਪੁਰਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਇ ਤੇ ਆਏ । ਧਨ ਵਿੰਦਾ
 ਮਹਿ ਜੋ ਅਧਿਕਾਏ । ਜੋ ਨਰ ਗਨ ਮਹਿ ਹੈਂ ਪਰਧਾਨ । ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਦੀਰਘ
 ਬੁਧਿਵਾਨ^੫ ॥੧੮॥ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਅਵਿਰੰਗ ਬਿਚਾਰੋ। ਸ਼ਰਾਬਾਤਲਖਿਨਿਕਟਿ
 ਹਕਾਰੋ । ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਕੇ ਦਿਜ ਸਮੁਦਾਇ । ਪਹੁੰਚੇ ਜਮਨ ਸਭਾ ਲਗਿ
 ਜਾਇ^੬ ॥੧੯॥ ਬੈਠੇ ਕਾਜੀ ਬੰਦ ਮੁਲਾਨੇ । ਗਨ ਉਮਰਾਵ ਮਹਾਂ ਮਨਮਾਨੇ^੭ ।
 ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ* ਜ਼ੇਵਰ ਸਾਰੇ । ਪਹਿਰੇ ਬਸਤੁ ਮਹਾਂ ਦੁਤਿ ਧਾਰੇ ॥੨੦॥ ਝੁਕਿ
 ਝੁਕਿ ਬਿੱਪ੍ਰਨਿ ਕੀਨਿ ਸਲਾਮ । ਪਨ ਕਰ ਜੇਰੇ ਖਰੇ ਤਮਾਮ । ਨਿਜ ਦਿਸ਼ਿ
 ਸ਼ਾਹੁ ਤਵਾਜੇ ਹੋਵਾ । ਸੁਨਯੋ ਚਹੈ, ਇਮ ਜਬਿ ਹੂੰ ਜੋਵਾ^੮ ॥੨੧॥ ਭਏ ਸਧੀਰਜ
 ਅਰਜ਼ ਗੁਜਾਰੈਂ । ‘ਹੁਇ ਲਚਾਰ ਤੁਮ ਨਿਕਟਿ ਪੁਕਾਰੈਂ । ਕਰਹਿ ਬਿਨਾਸਨ
 ਧਰਮ ਹਮਾਰੇ । ਹਿੰਦੁਨਿ ਲੈ ਹੈਂ ਸ਼ਰਾ ਮਝਾਰੇ ॥੨੨॥ ਸੈ ਰਾਵਰਿ ਕੀ ਮਰਜੀ
 ਜਾਨੀ । ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਹਮ ਮਿਲਿ ਮਨ ਮਾਨੀ । ਬਿੱਪ੍ਰਨਿ ਕੇ ਜਜਮਾਨ
 ਅਲੰਬ^੯ । ਚਲਹਿ ਜੀਵਕਾ ਦੇਤਿ ਕਈਬ^{੧੦} ॥ ੨੩ ॥ ਤਿਨ ਤੋ ਦਾਨ ਲੇਨਿ
 ਅਧਿਕਾਰੀ । ਛਪੀ ਨ ਇਹੁ ਕਛੁ ਜਗਤ ਮਝਾਰੀ । ਸੈ ਹਿੰਦੂ ਜਜਮਾਨ
 ਘਨੇਰੇ । ਸਭਿ ਮਹਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ਅਹੈਂ ਬਡੇਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਤੁਮ ਤੋ ਪ੍ਰਥਮ ਰਾਜ
 ਤਿਨ ਕੇਰਾ । ਕਰਤਿ ਜੋਗਸ ਦੇ ਦਰਬ ਘਨੇਰਾ । ਸੈ ਅਬਿ ਅਪਰ ਕ੍ਰਿਤ
 ਲਗਿ ਪਰੇ । ਜਸੋਂ ਕਜੋਂ ਅਪਨਿ ਜੀਵਕਾ ਕਰੇ ॥ ੨੫ ॥ ਤਉ ਸਕਲ
 ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੇ ਮਾਂਹੀ । ਛੱਤ੍ਰੀ ਬਡੇ ਔਰ ਸਮ ਨਾਂਹੀ^{੧੧} । ਉੱਤਮ ਜਾਤੀ ਕਰਮ
 ਭਲੇਰੇ । ਲਖਿਯਤਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਅਛੇਰੇ ॥ ੨੬ ॥ ਤਿਨ ਛੱਤ੍ਰੀਨ ਬਿਖੇ
 ਸਮ ਚਾਦਰ^{੧੨} । ਸਭਿਨਿ ਬਡੇ ਸ੍ਰੀ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ । ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦੀਰਘ

^੧ਸਲਾਹ । ^੨ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਰਜੀ ਜਾਣਕੇ । ^੩ਅਰਜ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ।
^੪ਤੁਰਕ ਦੀ ਸਭਾ ਤਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ । ^੫ਮਨ ਦੇ ਹੰਕਾਰੀ । ^੬ਜਦ ਤਿੱਠੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰੁਖ
 ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਾਡੀ ਵਲ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ..... । ^੭ਜਜਮਾਨ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹਨ । ^੮ਸਾਰੇ
 (ਜਜਮਾਨ) । ^੯ਔਰ ਉਹਨਾਂ ਸਦਰਸ ਨਹੀਂ ਹੈ । ^{੧੦}ਪੜਦਾ, ਓਹਲਾ, ਆਸਰਾ, ਓਟ ।

*ਪਾ:-ਜਰਾਵ ।

ਗਾਈ । ਥਿਰ ਹੈ ਸਿੱਖੀ ਕੀਨਿ ਅਥਾਈ ॥ ੨੭ ॥ ਜਗ ਕੇ ਪੂਜ ਬਿਦਤ
 ਚਹੁ ਓਰੇ । ਚਰਨ ਨਿਹੋਰਤਿ ਦੈ ਕਰ ਜੋਰੇ । ਮਾਨਨੀਯ ਸਭਿ ਕੇ ਸਿਰ-
 ਮੋਰ । ਜਿਨ ਕੇ ਸਮ ਨਹਿ ਦੂਸਰ ਐਰ ॥ ੨੮ ॥ ਸੰਗਤਿ ਨਈ ਹਜ਼ਾਰੋਂ
 ਮਾਨਹਿ । ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਨਿਤ ਆਨਹਿ । ਜਿਨ ਕੋ ਭਨਯੋ ਮਾਨ
 ਮਨ ਸਾਰੇ । ਚਹਤਿ ਲੋਕ ਦੈ ਰਹਿਨ ਸੁਖਾਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਹਿ
 ਕਾਮਨਾ ਪਾਵਹਿ ॥ ਆਵਤਿ ਜਾਤੇ ਗੁਨ ਗੋਨ ਗਾਵਹਿ । ਕਰਹਿ ਕਿ ਕਹਹਿ
 ਕ੍ਰਿੱਤ ਸੁਭ ਜੋਇ । ਅੰਗੀਕਾਰ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਸੋਇ ॥ ੩੦ ॥ ਯਾਤੇ ਜਗਤ
 ਗੁਰੁ ਪਦ ਭਾਰੇ । ਹਿੰਦੁ ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨਸਾਰੇ । ਭਏ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ
 ਆਤਿ ਪਰਧਾਨੁ । ਧਰਹਿ ਸੁ ਧਰਮ ਜੁ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨੁ ॥ ੩੧ ॥ ਯਾਤੇ
 ਤਿਨ ਪੀਛੈ ਹਿੰਦਵਾਇਨ^੧ । ਸਭਿ ਕੇ ਅੰਗੀ, ਪ੍ਰਭੂ, ਪਰਾਇਨ^੨ । ਤਿਨ ਕੋ
 ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਰਾ ਮਹਿ ਲਸਾਵਹੁ । ਨਿਜ ਮਤ ਕੋ ਈਮਾਨ ਰਖਾਵਹੁ ॥ ੩੨ ॥
 ਬਹੁਰ ਨ ਤੁਮਕਿਸ ਕੋ ਕੁਛ ਕਹੀਯਹਿ । ਬਨਹਿ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੁ ਸਭਿ
 ਲਹੀਯਹਿ । ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਇਮ ਸ਼ੀ ਤੋਗਬਹਾਦਰ । ਸ਼ਰਾ ਸਰਬ ਮਾਨਹਿ
 ਤਬਿ ਸਾਦਰ ॥ ੩੩ ॥ ਫੇਰ ਨ ਫੇਰਿ ਕਰਹਿ ਗੋ ਕੋਇ^੩ । ਗੁਰ ਕੇ ਮਗ ਹਿੰਦੁ
 ਸਭਿ ਹੋਇ । ਪੁਨ ਹਮ ਸਮ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹਾਂ । ਬਿੱਪੁ ਜੀਵਕਾ ਬਸਿ
 ਸਹਿ ਕਹਾਂ ॥ ੩੪ ॥ ਬਿਨਾ ਜੋਰ ਤੇ ਬਿਨਾ ਬਨਾਏ । ਬਨਹਿ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੁ
 ਸਮੁਦਾਏ । ਜਹਾਂ ਏਕ ਤੇ ਕਾਰਜ ਹੋਇ । ਬਹੁ ਕੋ ਕਸ਼ਟ ਨ ਦੋਹੈ ਕੋਇ^੪ ।
 ੩੫ ॥ ਕਹਿ ਕਰਿ ਪੁਰਖ ਤਿਨਹਿ ਬੁਲਾਵਹੁ । ਨਿਜ ਮਰਜ਼ੀ ਗਾਰਜੀ^੫
 ਸਮੁਦਾਵਹੁ । ਜਜੈ ਕਜੈ ਕਰਿ ਬਲ ਛਲ ਸਮੁਦਾਇ । ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਲਿਹੁ
 ਤੁਰਕ ਬਨਾਇ ॥ ੩੬ ॥ ਹੋਰਤਿ ਹੁਇ ਹੈ ਸਕਲ ਪਿਛਾਰੀ । ਬਾਤ ਜਥਾਰਥ
 ਹਮਹੁ ਉਚਾਰੀ^੬ । ਇਮ ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹ ਉਚਿਤ ਬਿਧਿ ਜਾਨੀ ॥ ਕਹਯੋ ਯੋਦਜਹੁ
 ਤੁਮ ਨੀਕ ਬਖਾਨੀ ॥ ੩੭ ॥ ਹੁਇ ਹੈ ਐਸੇ ਜਿਮ ਚਿਤ ਬਾਂਢੇ । ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਾ
 ਮਹਿ ਗਮਨਹਿ ਆਢੇ । ਪੁਨ ਸਭਿ ਸਿੱਖਸ ਸੇਵੇਹ ਨ ਕਰੈ । ਗੁਰ ਕੋ ਦੇਖਿ
 ਤੁਰਕਪਨ ਧਰੈ^੭ ॥ ੩੮ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਰੁਖ ਬਿੰਦ ਮੁਲਾਨੇ । ਕਾਜ਼ੀ ਅਰ
 ਉਮਰਾਵ ਬਖਾਨੇ । ਇਮ ਸੁਖੇਨ ਹੀ ਕਾਰਜ ਹੋਇ । ਸਾਦਰ ਸ਼ਰਾ ਮਾਨਿ
 ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨ ਕਰਕੇ । ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਇਹ ਭਾਰੀ ਪਦਵੀ ਹੈ । ਭਾਵ, ਸਭ ਹਿੰਦੂ ।
 ਸਾਰੀ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ । ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਹਨ, ਸ਼ਾਮੀ ਹਨ ਤੇ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹਨ । ਫੇਰ ਕੋਈ
 ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ । ਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇ ਵਸ ਹਨ ਹਰ ਬਾਂਢੇ ।
 ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਗਰਜ ।

ਸਭਿ ਕੋਇ ॥ ੩੯ ॥ ਅਜਮਤ ਸਹਤਿ ਹੋਇ ਬਿਚ ਦੀਨ । ਸਭਿ ਜਗ
 ਬਿਖੈ ਸ਼ਰਾ ਬਡ ਪੀਨ^੧ । ਅਸ ਮਸਲਤ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਸਰਾਹੀ । ਉਖਰਹਿ
 ਮੂਲ ਸੁ ਜਾਨਹਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੪੦ ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਨਸਹਿ ਤੇਜ ਤੁਰਕਾਨਾ । ਸੇ
 ਦਿਛ ਕਰਹਿ ਧਰਹਿ ਮਨ ਮਾਨਾ^੨ । ‘ਗੁਰੁ ਹਕਾਰਹੁ’ ਮਤਿ ਠਹਿਰਾਯੋ^੩ ।
 ‘ਆਵਹਿ ਰਾਮਰਾਇ ਜਿਮ ਆਯੋ ॥ ੪੧ ॥ ਪੂਰਬ ਗੁਰੇ ਸੇ ਕਏ ਸਮਾਇ ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਅਬਹਿ ਬਤਾਇ’ । ਦੋ ਅਹਿਦੀ ਤਤਕਾਲ ਬੁਲਾਇ ।
 ਤਿਨ ਪੁਤਿ ਹੁਕਮ ਕਹਯੋ ਸਮੁਝਾਇ ॥ ੪੨ ॥ ‘ਬੁਝਿ ਦਿਜਨ ਸੋ ਬਸਿਥੈ
 ਗਾਮੂ । ਸੋਢੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਨਾਮੂ । ਜਾਇ ਹਕਾਰਹੁ ਇਤ ਕੋ ਲਾਵਹੁ ।
 ਆਇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਭੇਤ ਕੋ ਪਾਵਹੁ ॥ ੪੩ ॥ ਕਹਹੁ,—ਦਿਖਾਵਨਿ ਅਜਮਤ
 ਕਰੈਂਕੈ ਹਮਰੇ ਅਨੁਸਰਤਾ^੪ ਧਰੈਂ—’ । ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਕੀਨਸਿ ਤਸਾਰੀ ।
 ‘ਨਾਮ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ’ ਦਿਜਨ ਉਚਾਰੀ ॥ ੪੪ ॥ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਸੁਨਿ ਬਾਹਰ
 ਭਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਪੰਥ ਸਿਧਏ । ਤੁਰਕ ਮੰਦ ਮਤਿ ਹੁਤੈ
 ਨੁਰੀਗਾ । ਸੰਤ ਪੀਰ ਗੁਰ ਸਨ ਬਦਰੀਗਾ^੫ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
 ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ ‘ਅਹਿਦੀ ਦਲਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਉਨ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੯ ॥
 ੩੦. [ਅਹਿਦੀਏ ਵਾਪਸ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੈਵਾ ਬਾਦ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਹਿਦੀ ਚਢਿ ਕਰਿ ਖਾਟ ਪਰ ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਧਰਿ ਪਾਸ । ਨਿਕਸੇ
 ਪੁਰਿ ਤੇ ਨਰਨ ਸਿਰ ਉਰਧ ਉਠਾਇਸਿ ਤਾਸ ॥ ੧ ॥ ਰਪਈ ॥ ਆਗੇ
 ਗਾਮ ਗਮਨਤੇ ਆਵੈਂ^੬ । ਪਾਛਲਿ ਨਰਤਿਨ ਖਾਟ ਟਿਕਾਵੈਂ । ਤਹਿ ਤੇ ਨਏ
 ਨਿਕਾਸਿ ਬਿਗਾਰੀ^੭ । ਆਇ ਉਠਾਵਹਿ ਲੋਂ ਸਿਰਧਾਰੀ ॥ ੨ ॥ ਬੈਠਿ ਮੰਚ
 ਪਰ ਪੰਥ ਪਯਾਨਹਿ । ਸਰਬ ਪ੍ਰਜਾ ਪਰ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਹਿ । ਲੋਤਿ ਸਭਿਨਿ
 ਤੇ ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸ਼ਟਾਨ । ਅਮਿਖ ਸੋਂ ਅਹਾਰ ਕਰਿ ਖਾਨ ॥ ੩ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ
 ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਚਾਲਹਿ । ਨਿਤ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲਹਿ^੮ । ਚਲਤਿ
 ਚਲਤਿ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਮਾਂਹੀ । ਨਕਨਿ ਸੀਸ ਪਰ ਉਠੇ ਸੁ ਜਾਹੀਂ^੯ ॥ ੪ ॥
 ਸਤ੍ਰੁੰਦਵ ਤੀਰ ਪਹੁਚੇ ਆਇ । ਕਰਤਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਗਮਨਤਿ ਜਾਇੰ^{੧੦} ।
 ਆਇ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੀਨਸਿ ਡੇਰਾ । ਚਢੇ ਮੰਚ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੫ ॥
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਜਾਗੇ ਪੁਨ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ।

^੧ਤਕੜੀ । ^੨ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਮੋਈ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੩ਸਲਾਹ ਠਹਿਰਾਈ ।

^੪ਅਧੀਨਤਾ । ^੫ਬਦਰੀਗ=ਵਿਰੋਧੀ । [ਤਾਸ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਅਨਮਿਲਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਰੀਗ
 ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਸ ਤੋਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਜੇਹਾ, ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ, ਵਿਰੋਧੀ] । ^੬ਨਵੇਂ ਵਗਾਰੀ
 (ਫੜਕੇ) । ^੭ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ । ^੮ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਅਹਿਦੀਏ) । ^੯ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਬੈਠਨਿ ਸਭਾ ਸਮਾ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕੇ । ਗੁਰ ਸੋ ਮਿਲਨਿ ਲਾਲਸਾ ਧਰਿਕੇ ॥
 ੬ ॥ ਭਏ ਤਜਾਰ ਅਹਿਦੀ ਤਬਿ ਦੋਨ । ਬਿਰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੋਰ ਗਹਿ ਤੋਨ ।
 ਸੁਧ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਪਠਾਇਵ । 'ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹਮ ਚਲਿ
 ਆਇਵ ॥ ੭ ॥ ਗੁਰੂ ਹਕਾਰਨਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਮੈਂ । ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਰਸਤਿ
 ਭਾ ਉਰ ਮੈਂ । ਇਸ ਕਾਰਜ ਕੇ ਹਮ ਚਲਿਆ ਏਮਿਲਜੇ ਚਹੈ ਤਿਨ ਦਰਸਨ
 ਪਾਏ ॥ ੮ ॥ ਸੁਨਤਿ ਪਾਸ ਗੁਰਦਾਸ ਪਯਾਨਾ । ਸਭਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਹਿਦੀਨਿ
 ਬਖਾਨਾ । 'ਬਿਰੇ ਪੋਰ, ਦੈ ਸ਼ਾਹਿ ਪਠਾਏ । ਕਹੈ ਸੋ-ਹਮ ਲੈਬੇ ਗੁਰ
 ਆਏ- ॥ ੯ ॥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦੇਵ । ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਨ ਲਖਹਿ ਸਭਿ
 ਭੇਵ । ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ । 'ਆਏ ਜਮ ਕੇ' ਅਬਹਿ ਰਬਾਰੇ
 ॥ ੧੦ ॥ ਲਖੀ ਜਾਇ ਨੀਕੇ ਇਹ ਬਾਤ । ਅਵਸਰ ਪੂਰਨ ਕੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ।
 ਸੁਨਿਕੈ ਮਤੀਦਾਸ ਤਬਿ ਕਹੈ । 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ! ਕਹਾਂ ਆਪ ਇਹ ਲਹੈ ॥
 ੧੧ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਉਰ ਸ਼ਾਹੁ ਲਖੀਤਾ । ਰਖਹਿ ਅਦਾਇਬ ਨੀਮਿ ਬਨੀਤਾ ।
 ਰਾਮਗਾਇ ਰੋ ਬਹੁ ਧਨਦੀਨਿ । ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਇ ਸੁਭਾਸਨ ਦੀਨਿ ॥ ੧੨ ॥
 ਅਬਿ ਲੋ ਬਨੀ ਬਾਤ ਸੁਭ ਤਾਂਹੀ । ਭਾਉ ਧਰੈ ਤਿਮ ਹੀ ਤੁਮ ਮਾਂਹੀ । ਕਰਹੁ
 ਸ਼ਾਹੁ ਸੋ ਮੇਲ ਸੁਖਾਰੇ । ਕਹਾਂ ਕਹਤਿ ਹਰੁ ਬਾਕ ਦੁਖਾਰੇ ॥ ੧੩ ॥
 ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਕਹੈ । 'ਸੋਹੁਇ ਹੈ ਜੁ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਚਕੈ । ਹਮਰੇ

‘ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸਮਾ ਸੁਣਕੇ । ‘ਦਰਸਨੀ ਭਿਉੜੀ ਵਿਚ ਓਹ ਜਾ ਠਹਿਰੇ । ‘ਅਚਿ-
 ਣੀਆਂ ਦਾ । ‘ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ । ‘ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੇ । ‘ਦੂਤ । ‘ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਿਤਾਂਤ ਹੈ
 ਇਹ ਗਲ ਮਮਥੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ । (ਅ) (ਪਿੱਛੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨਾਲ ਬੀਤੇ) ਬਿਤਾਂਤ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ
 ਮੌਕਿਆ ਆ ਗਿਆ ਹੈ । ‘ਕੀਹ ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ । ‘ਸਤਿਕਾਰ । ‘ਸੋਲ੍ਹਣ ਆਸਨ ਦੇਕੇ । ‘(ਸਾਨੂੰ)
 ਦੁਖਦਾਈ ਲਗਣ ਵਾਲੇ ।

* ਏਹ ਵਾਕ ਸਹਿ ਸੁਭਾ ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁਰਾਦ ਸਰਕਾਰੀ
 ਅਹਿਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜਮ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ
 ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਚੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਭੈ ਖਾਣ ਉਦਾਸ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕਵਿ ਜੀ ਦਾ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਹਨ, ‘ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨਿ’ ਤਬਾ ‘ਹਰਖ ਸੋਗ
 ਜਾਕੈ ਨਹੀ’ ਸੋ ਆਪ ਭੈ ਕਦ ਖਾਂਦੇ ਜਾ ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸੇ, ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਅੰਸੂ ਦੇ
 ਅੰਕ ੨੬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਲੇਖ ਤੋਂ ਪਰੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ
 ਆਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾਕੇ ਸਾਡੇ ਪਰ ਸਾਰੀ ਗਲ ਸੁੱਟ ਦਿਓ, ਇਸ
 ਦਾ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੋਚਲ ਤੇ ਮੇਦ ਆਪ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਅਰਥ ਆਪ ਆਪਣੇ ਸਿਰ
 ਤੇ ਲਿਆ ਸੀ, ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਦਾ ਕੋਈ ਮੋਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

† ਪਾ:-ਹਨ ।

ਮੇਲ ਨ ਬਨੈ ਕਦਾਈ । ‘ਕੂਰ, ਮਲੇਛ ਸੰਤ ਦੁਖਦਾਈ’ ॥ ੧੪ ॥ ਇਸ
 ਕਹਿ ਅਹਿਦੀ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਏ । ਪਿਖਿ ਨਿਕੋਤ ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵਿਸਾਏ ਸਮੁਖ
 ਬਦਨ ਗੁਰ ਜਬਹਿ ਨਿਹਾਰੇ । ਤਤਛਿਨ ਦੁਰਮਤਿ ਤਿਨ ਨਿਰਵਾਰੇ ॥
 ੧੫ ॥ ਸਮ ਸੰਤਨਿ ਗੁਰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੁਭਾਉ । ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਨਹਿ ਲੋਭ ਕਦਾਉ ।
 ਨੀਮੁ ਸੀਸ ਕਰਿ ਕੀਨਿ ਸਲਾਮੁ । ਬੈਠੀ ਦੇਖੀ ਸਭਾ ਤਮਾਮ ॥ ੧੬ ॥
 ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਦੀਨਸਿ ਪਰਵਾਨਾ । ਕਰੈ ਪਛਾਵਨਿ ਮਤਲਬ ਜਾਨਾ ।
 ਲਿਖੈ ਤਾਂਹਿ ਮਹਿ ‘ਆਵਨਿ ਕੀਜੈ । ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੁਇ ਦਰਸਨ ਦਾਜੈ’ ॥
 ੧੭ ॥ ਲੋਕਨ ਤੇ ਜਸੁ ਸੁਨੈ ਤੁਹਾਰਾ । ਯਾਂਤੇ ਮਿਲਿਬੈ ਨੀਕ ਬਿਚਾਰਾ ।
 ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਗਤ ਲਿਖਵਾਇਵਾ । ਜੋ ਮਿਲਿਬੈ ਲਾਲਸ ਉਪਜਾਇਵ
 ॥ ੧੮ ॥ ਤੋ ਹਮ ਆਵਹਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਕੋ । ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਰਹੁ ਮਨੋਰਥ
 ਉਰ ਕੋ ਪੁਰਬ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਬਲ ਸੁਨਿਕੈ । ਰਾਮਗਾਇ ਬੁਲਵਾਇਵਗੁਨਿਕੈ
 ॥ ੧੯ ॥ ਸੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਹੁਰ ਬੁਲਵਾਏ । ਅਬਿ ਤੋ ਹਮਰੋ ਨਿਕਟਿ
 ਪਠਾਏ । ਤਿਨ ਅਹਿਦਿਨਿ ਕੋ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਦਯੋ । ਕਰਹਿ ਝਥਾ ਜਿਮ
 ਚਾਚਕਿ ਭਯੋ ॥ ੨੦ ॥ ਇਸ ਉਤਰ ਲਿਖਵਾਇ ਗੁਸਾਈ । ਕੇਤਿਕ ਧਨ
 ਦੀਨਸਿ ਤਿਨ ਤਾਈ । ਹਤੇ ਲੋਭ ਤੋ ਲੈ ਨਰਮਾਏ* । ਗੁਰ ਕੇ ਸਮੁਖ ਨ
 ਕਛੁ ਅਲਾਏ ॥ ੨੧ ॥ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਅਹਿਦੀ ਢਾਲੋ । ਚਾਢ ਮੋਚਨ
 ਪਰ ਪੁਰਬ ਢਾਲੋ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਤੈਸੇ ਚਲਿ ਗਏ । ਦਿੱਲੀ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤਿ
 ਭਏ ॥ ੨੨ ॥ ਨੀਰੰਗ ਨਿਕਟਿ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇਕਾਗਦ ਦਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਇ
 । ‘ਕਹੈ ਗੁਰੂ ਹਮ ਭੀ ਤਹਿ ਆਵੈ । ਕੇਤਿਕ ਬਾਸਰ ਸਮਾ ਬਿਤਾਵੈ’
 ॥ ੨੩ ॥ ਅਬਿ ਆਯੋ ਚੋਮਾਸ ਕਾਲ । ਮਗ ਮਹਿ ਪਾਨੀ ਪੰਕ ਬਿਸਾਲ ।
 ਸੁਨਿ ਨੀਰੰਗ ਤਬ ਤੁਸ਼ਨਿ ਹੋਯਹੁ । ਆਵਹਿ ਆਪ-ਬਿਚਾਰਤਿ
 ਜੋਯਹੁ ॥ ੨੪ ॥ ਇਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਤਜਾਰੀ ਕੀਨਿ । ਬਸਨ ਅਨੰਦ
 ਪੁਰਿ ਕੋ ਤਜਿ ਦੀਨਿ । ਅਲਪ ਦਾਸ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲੀਨਿ । ਕਾਰਨ ਕਰਨ
 ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੨੫ ॥ ਮਾਸ ਅਸਫ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ । ਸਿਖ ਮਸਿਦ

*ਭੂਨੇ ਮਲੇਛ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦੁਖਦਾਈ (ਤੁਰਕੋਬੁਰ) ਨਾਲ । ‘ਭਾਵ ਅਯੁਥੀਆਂ ਨੇ ।’ (ਸ਼ਾਹ)
 ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਰਦਾ ਹੈ । ‘ਲੋਭ ਦੇ ਮਾਰੇ ਨਰਮ ਹੋ ਗਏ ।’ ‘ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ ।’ ‘ਚੱਕੜ ।’
 ‘ਜੋ ਸਰਬ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹਨ ।

*ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆਂ ਸਿਰੋਪਾਉ ਯਾ ਇਨਾਮ ਦੇਣਾ ਉਸ ਸਮੇਂ
 ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀਚਾਰ ਸੀ ।

ਹੁਇ ਬਿਦਾ ਪਯਾਨਿ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੋ ਚਲਿ ਗਏ । 'ਸਤਿਗੁਰ
ਸ਼ੀਲ' ਸਰਾਹਤਿ ਭਏ ॥ ੨੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪੁਰਖ ਕੋ ਮੁਖ ਕਰੇਨਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਮਜਲ ਅਲਪ ਹੀ ਬਿਰੇ । ਬਸਹਿ ਨਹੀਂ ਤਬਿ ਪੁਰ ਪਟਿਆਰਾ^੧ । ਇਤਿ
ਕੋ ਆਏ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰਾ ॥ ੨੭ ॥ ਸੈਫਦੀਨ ਇਕ ਤੁਰਕ ਭਲੇਰਾ । ਨਿਸ਼
ਪੁਰਿ ਕੋ ਬਸਾਇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ । ਸੈਫਾਬਾਦ ਨਾਮ ਤਿਸ ਰਾਖਾ । ਗੁਰ ਜਸ
ਸੁਨਤਿ ਦਰਸ ਕੋ ਕਾਖਾ ॥ ੨੮ ॥ ਚਿਤਵਤਿ ਰਹਤਿ-ਜਾਉਂ ਤਿਨ ਪਾਸ ।
ਸੁਨਹੁ ਤਿਨਹੁ ਤੇ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ-ਅਟਕਤੋ ਰਹਤਿ ਕਾਜ ਘਰ ਕੇਰੇਨਹਿ
ਅਵਕਾਸ^੨ ਲਹਜੇ ਕਿਸ ਬੇਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਤਉ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਪਸਾਸ ਬਡੇਰੀ ।
-ਮਿਲਹਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਚਲਿ ਕਿਸ ਬੇਰੀ-। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨੀ ।
-ਦਰਸਨ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਹਿਤ ਠਾਨੀ-॥੩੦॥ ਉਤਰੇ ਤਹਾ ਜਾਇ ਪੁਰਿ ਨੇਰੇ ।
ਸਕਲ ਆਇ ਲਾਗਜੇ ਤਬਿ ਡੇਰੇ^੩ । ਸੈਫਦੀਨ ਫਿਗ ਕਿਨਹੁ ਬਖਾਨਾ ।
'ਉਤਰਜੇ ਆਇ, ਨਹੀਂ ਕੋ ਜਾਨਾ'^੪ ॥ ੩੧ ॥ ਸੁਧ ਹਿਤ ਸੁਨਿ ਕੋ ਮਨੁਜ
ਪਠਾਯੋ । ਬੁਝਿ ਗਯੋ ਤਿਨ ਜਾਇ ਬਤਾਯੋ । 'ਜਿਸ ਕੋ ਸੰਗ ਮਿਲਨਿ ਤੁਮ
ਚਾਹੋ । ਔਚਕ ਸੋ ਪਹੁੰਚੇ, ਅਬਿ ਪਾਹੋ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
ਅਹੈ । ਸੰਗੀ ਨਰ ਬੁਝੇ ਸੋ ਕਹੈ'^੫ । ਸੈਫ ਦੀਨ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਰਖਾਯੋ ।
ਤਤਛਿਨ ਆਪ ਮਿਲਿਨਿ ਕੋ ਆਯੋ ॥ ੩੩ ॥ ਕਿਤਿਕ ਅਸਰਫੀ ਆਗੈ
ਧਰਿਕੈ । ਬੰਦੇ ਪਦ ਨੰਮੀ ਸਿਰ ਕਰਿ ਕੈ । ਕਹਤਿ ਭਯੋ 'ਮੁਖ ਕਰਜੇ
ਨਿਹਾਲਾ ਦਰਸਨ ਦੀਨਸਿ ਆਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥੩੪॥ ਅਬਿ ਪਹੁੰਚਜੋ ਹੈ ਆਨਿ
ਚੁਮਾਸਾ । ਬਨੋਂ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਜਹਿ ਬਾਸਾ^੬ । ਇਮ ਕਹਿ ਪਗ ਪੰਕਜ ਗਹਿ
ਹਾਥ । ਕਰਤਿ ਪਲੇਸਨਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਾਥ ॥ ੩੫ ॥ ਪੁਨ ਮੁਖ ਚਖ ਪਰ
ਫੇਰਨਿ ਕਰੈ ।-ਮੈਂ ਨਿਹਾਲ ਭਾ-ਇਮ ਉਰ ਧਰੈ । ਹੋਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਬਹੁਤ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਬਾਕ ਬਖਾਨਜੋ ਗੁਰ ਤਿਸ ਕਾਲ ॥ ੩੬ ॥ 'ਜੇ ਉਰ ਸ਼ਰਧਾ ਏਵ
ਤੁਮਾਰੋ ਕਰਹਿ ਬਾਸ ਚਹੁ ਮਾਸ ਸੁਖਾਰੋ ਚਹੈਂ ਸ਼ਾਹ ਫਿਗ ਕਰਨਿ ਪਯਾਨਾ
ਬਰਖਾ ਹਟੇ ਜਾਹਿ ਤਿਸ ਥਾਨਾ'^੭ ॥ ੩੭ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬਿ ਗੁਰੂ
ਉਚਾਰਜੋ । ਸੈਫਦੀਨ ਕਹਿ ਸਿਵਰ ਉਠਾਰਜੋ । ਸੁੰਦਰ ਉਪਬਨ^੮ ਬਿਖੈ

^੧ ਪਟਿਆਲਾ ਨਗਰ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ ਸੀ ਤਦੋਂ । ^੨ ਸਮਾਂ । ^੩ ਸਾਰਾ ਡੇਰਾ ਆ ਲਗਾ । ^੪ (ਕੋਈ)
ਆਣ ਉਤਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕੌਣ ਹੈ । ^੫ ਸੰਗੀ ਨਰੋ ਤੋਂ
ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ^੬ ਬਾਗ ।

ਉਤਾਰੇ । ਆਪ ਸਾਥ ਹੁਇ ਤਹਾਂ ਪਧਾਰੇ ॥੩੮॥ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਡੇਰਾ ਕਰਿ-
ਵਾਯਹੁ । ਹਿਤ ਸੇਵਾ ਕੇ ਸਕਲ ਪੁਚਾਯਹੁ । ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੇ ਪ੍ਰਿਯ ਬਾਕ
ਸੁਨਾਏ । ਪੁਨ ਨਿਜ ਸਦਨ ਗਯੋ ਹਰਖਾਏ ॥੩੯॥ ਨਿਸਾ ਬਾਸ ਸਤਿਗੁਰ
ਤਬਿ ਕਰਜੈ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਸੁਖ ਧਰਜੈ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਸੌਚ
ਬਿਸਨਾਨੇ । ਬੈਠੇ ਬਿਰ ਹੁਇ ਲਾਗਿ ਸੁ ਧਰਾਨੇ ॥੪੦॥ ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਕਰਿ
ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲਾ । ਸੈਫਦੀਨ ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਤਕਾਲਾ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਪਦ
ਪਰ ਹਰਖਾਯੋ । ਸਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਯੋ ॥੪੧॥ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ
ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ । ਕਰਤਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਉਦਾਰਾ । ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਮੇਤ ਉਚਾ-
ਰਤਿ ਜਜੈ ਜਜੈ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਸੀ ਹੋਤਿ ਮਨ ਤਜੈ ਤਜੈ ॥ ੪੨ ॥
ਮੁਦਤ ਹੋਇ ਪੁਨ ਬਿਨਤੀ ਠਾਨੀ । ‘ਕਰਹੁ ਬਾਸ ਮਮ ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਾਨੀ ।
ਪੰਕ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਾਨੀ । ਗਮਨ ਕਠਨ ਮਗ ਕੋ ਲਿਹੁ ਜਾਨੀ’ ॥
੪੩ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੈਫਦੀਨ ਕੀ ਬਿਨਤੀ । ਕਰਨਿ ਕੂਚ ਕੀ ਤਜਿ ਕਰਿ
ਗਿਨਤੀ । ਕਰਜੈ ਬਚਨ ‘ਤੁਮ ਆਛੇ ਕਹਯੋ । ਮਗ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਸਮਾ ਨਹਿ
ਲਹਯੋ ॥੪੪॥ ਸਰਬ ਗੀਤਿ ਕਰਿ ਸੰਕਟ ਹੋਤਿ । ਤਿਨ ਗਨ ਜੀਵ ਬਿਲੰਦ
ਉਦੋਤਿ’ । ਬਰਖਾ ਸਕਲ ਬਿਤਾਵੈ ਜਬੈ । ਕਰਹਿ ਕੂਚ ਡੇਰਾ ਹਮ ਤਬੈ’
॥ ੪੫ ॥ ਤਹਿ ਗੁਰ ਬਸੇ ਦੇਨਿ ਕੋ ਛੇਮ । ਸੈਫਦੀਨ ਦੀਰਘ ਓਰ ਪ੍ਰੇਮ ।
ਕਰਹਿ ਭਾਵ ਕੋ ਨੀਤ ਨਵੀਨ । ਪਰਚਹਿ ਗੁਰ ਢਿਗ ਰਹੈ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੪੬॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ ‘ਸੈਫਾਬਾਦ ਗੁਰ ਅਗਵਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ
ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੦ ॥

੩੧. [ਸੈਫਦੀਨ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ । ਅਹਿਦੀਏ ਭਾਲਣ ਆਏ] ।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਬਸੇ ਚੁਮਾਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਡੇਰਾ ਕੀਨਿ ਮੁਕਾਮ । ਸੈਫਦੀਨ ਸੇਵਾ
ਕਰਹਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਆਇ ਸਲਾਮ ॥੧॥ ਚੰਪਈ ॥ ਸਿਗਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਠਾਨਿ
ਹਮੇਸ਼ੂ । ਤਜੈ ਤਜੈ ਚਿਤ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਸ਼ਸ਼ੂ । ਕਬਹੂੰ ਲੋ ਨਿਜ ਸੰਗ
ਸਿਧਾਰਹਿ । ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਜਾਇ ਬਿਠਾਰਹਿ ॥ ੨ ॥—ਪਰਚੇ ਰਹੈ ਇਹਾਂ
ਚਿਰਕਾਲਾ—। ਯਾਂ ਤੇ ਠਾਨਤਿ ਜਤਨ ਬਿਸਾਲਾ । ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਬਾਤ
ਸੁਨਾਵੈ । ਘਰ ਅੰਤਰ ਕੇ ਬਾਗ਼ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੩ ॥ ਬਹੁਰ ਫਰਸ਼ ਸੁੰਦਰ
ਭਸਵਾਵੈ । ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ ਸਨਮਾਨ ਬਿਠਾਵੈ । ਚਾਰ ਚੌਪਰ ਅੱਗ ਬਿਛਾਵੈ ।
(ਸੈਫ ਦੀਨ ਦਾ) ਮਨ । ਘਰ ਬਹੁਤੇ (ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਚ ਸੌਖ ਨੂੰ ਹੋ ਆਇ) ਜੀਵ ਬੀ ਬਹੁ,
ਉਪਜਦੇ ਹਨ । ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਬਾਗ਼ ।

ਖੇਲੈ ਗਰ ਸੋ ਡਲਨ ਰੁੜਾਵੈ ॥੪॥ ਇਕ ਦੁਇ ਜਾਮ ਸਵਨ ਮਹਿ ਰਾਖੈ।
 ਖੇਲਨਿ ਹਿਤ ਪੁਨ ਪੁਨ ਮੁਖ ਭਾਖੈ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ। ਸਿਵਰ
 ਬਿਖੈ ਬਸਤੁ ਸਭਿ ਧਰੈ ॥ ੫ ॥ ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸ਼ਟਾਨ ਅੰਨ ਗਨ ਨੀਕੇ। ਅਪਰ
 ਅਹਾਰ ਜਿ ਭਾਵਤਿ ਜੀਕੇ। ਦੁਗਧ ਦਧੀ ਤੇ ਆਦਿਕ ਜੇਈ। ਹਿੰਦੁਨਿ
 ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਵਤਿ ਤੇਈ ॥ ੬ ॥ ਚਹਿਯਤਿ ਵਸਤੁ ਸਿਵਰ ਮਹਿ ਜੋਇ।
 ਨਿਜ ਬੁਧਿ ਤੇ ਭੋਜੈ ਤਹਿ ਸੋਇ। ਫਲ ਰਸਾਲ ਕੋ ਸ੍ਵਾਦਲ ਜੇਤੇ। ਬੀਨ
 ਬੀਨ ਕਰਿ ਪਠਵਹਿ ਤੇਤੇ ॥੭॥ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ ਕਰਹਿ ਮੰਗਾਵਨਿ। ਦੇਖਿ
 ਦੇਖਿ ਖਰਿ ਜੇ ਮਨ ਭਾਵਨ। ਜਾਮਨ ਫਲ ਆਰੁ ਅਰੁ ਖਿਰਨੀ। ਜੇ ਲਗ-
 ਵਾਇ ਰਖੇ ਨਿਜ ਧਰਨੀ ॥੮॥ ਦਾਰਮ ਦੀਰਘ ਦਾਨੇ ਜੋਇ। ਕਰਿ ਕਰਿ
 ਪ੍ਰੇਮ ਪਠਾਵੈ ਸੋਇ। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਸੇਵਾ ਕਹੁ ਠਾਨਿ। ਜਨਮ ਸੁਫਾਰਜੇ
 ਅਪਨਿ ਮਹਾਨ ॥ ੯ ॥ ਦੇਹਿ ਤੁਰੰਗਨ ਕੋ ਤ੍ਰਿਲ ਦਾਨਾ। ਭਏ ਪੁਸ਼ਟ
 ਠਾਵੇ ਤਿਸ ਥਾਨਾ। ਇਮ ਸਾਵਨ ਭਾਵੈ ਦੁਇ ਮਾਸ। ਕਰੇ ਬਿਤਾਵਨਿ
 ਸਤਿਗਰ ਥਾਸਿ ॥ ੧੦ ॥ ਮਾਸ ਅਸੋਜੁ ਆਇ ਪੁਨ ਗਯੋ। ਅਵਿਰੰਗ
 ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠਤਿ ਭਯੋ। ਚਲਾਏ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰੁ ਕੋ ਤਹਾ। 'ਅਬਿ ਲੋ ਨਹਿ
 ਆਏ ਰਹਿ ਕਹਾ' ? ॥ ੧੧ ॥ ਪੁਨਿ ਅਹਿਦੀ ਦੈ ਕੀਨੋ ਤਜਾਰੀ। ਕਰਿ
 ਤਾਗੀਦ ਬਿਸਾਲ ਉਚਾਰੀ। 'ਅਪਨੋ ਸੰਗ ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਨੋ। ਅਪਰ
 ਫਰੇਬ ਕਰਹਿ, ਨਹਿ ਮਾਨੋ' ॥੧੨॥ ਤਿਨ ਬਿਨ ਅਟਕ ਰਹੈ ਬਡ ਕਾਜਾ।
 ਜਨੁ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ ਦਿਢ ਦਰਵਾਜਾ। ਅਪਨੀ ਅਜਮਤ ਮੋਹਿ ਦਿਖਾਵੈ।
 ਨਾਤੁਰ ਸ਼ਰਾ ਬੀਚ ਅਬਿ ਆਵੈ ॥ ੧੩ ॥ ਆਨਹੁ ਸਾਬ ਨ ਤਜਿ ਕਰਿ
 ਫਿਰੋ। ਖਬਰ ਪਠਹੁ ਤਿਨਕੇ ਦਰ ਪਰਹੁ'। ਸੁਨਿ ਤਾਗੀਦ ਸ਼ਾਹੁ ਤੇ ਜੋਗ
 ਅਹਿਦੀ ਚਲੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਓਗ ॥੧੪॥ ਚੰਦਿ ਖਾਟਨ ਪਰ ਕਾਢਿ ਬਿਗਾਰੀ'।
 ਸੀਸ ਉਠਾਏ ਜਾਹਿ ਅਗਾਰੀ। ਗਾਮ ਗਾਮ ਮਹਿ ਹੁਕਮ ਕਰੀਤੇ। ਖਾਨ
 ਪਾਨ ਤਿਨ ਲੇ ਗਮਨੀਤੇ ॥੧੫॥ ਮਗ ਉਲੰਘਿ ਕਰਿ ਸਗਰੇ ਗਏ। ਜਾਇ
 ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਭਏ। ਬੁਝੀ ਸੁਧਿ, ਗੁਰ ਤਹਾ ਨ ਪਾਏ 'ਕਹਾ ਅਹੈ' ?
 ਕੋ ਨਹੀਂ ਬਤਾਏ ॥ ੧੬ ॥ ਭਏ ਸਚਿਤ 'ਕਹਾ ਅਬਿ ਕਰੈ' ?। ਗੁਰ

੧ ਡਲ (ਪਾਸੇ) ਰੋੜ ਕੇ। ੨ ਅੰਬਾਂ ਦੇ। ੩ ਅਨਾਥ ਵਡਿਆਂ ਦਾਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਜੋ ਹਨ। ੪ ਵੱਸ
 ਕੇ। ੫ ਕਿੱਥੇ ਰਹੇ। ੬ ਹੋਰ ਫਰੇਬ ਕਰਨ ਤਾਂ ਨਾ ਮੰਨੇ। ੭ (ਸਾਨੂੰ) ਖਬਰ ਭੇਜ ਦਿਓ ਤੇ
 (ਆਪ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪਏ ਰਹੋ। ੮ ਵਗਾਰਾਂ ਕਢਾ ਕੇ।

ਕੀ ਸੁਪ ਨਹਿ ਸ਼੍ਰਵਨੀ ਪਰੈ' । ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਰਹਿ ਬਹੁਰ ਪਯਾਨੇ।—ਹੋਇ
 ਸੁਧਾਸਰ—ਅਸ ਮਨ ਜਾਨੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸਤ੍ਰੁੰਦ੍ਰਵ ਪਾਰ ਉਲੰਘਿ ਤਬਿ ਚਾਲੇ ।
 ਦ੍ਰਾਬੇ ਦੇਸ਼ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਭਾਲੇ । ਬਹੁਰ ਬਿਪਾਸਾ ਉਤਰੇ ਪਾਰ।ਖੋਜਹਿ ਜਹਿ
 ਕਹਿੰ ਨਰਨ ਉਚਾਰਿ' ॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਇਕਠੇ
 ਕਰਿ ਮਸੰਦ ਸਮੁਦਾਇ । ਬੁਝਨਿ ਕਰੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗਾਥ।ਅਬਿ ਕਿਸ ਥਲ
 ਮਹਿ ਤੁਮਰੇ ਨਾਥ ? ॥ ੧੯ ॥ ਜੋ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਦੁਰਾਵਨਿ ਤਿਨੈ । ਸ਼ਾਹੁ
 ਸਜਾਇ ਦੇਹਿਗੋ ਘਨੈ । ਸਦਨ ਖਸੋਟਹਿ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰਹਿ । ਬੰਦ ਕੈਦ
 ਕਰਿ ਤੁਮ ਕਹੁ ਮਾਰਹਿ' ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਪਾਯੋ ਬਡ ਤ੍ਰਾਸ।ਕਹਯੋ ਦੇਖਿ
 ਲਿਹੁ ਸਕਲ ਅਵਾਸ।ਕਹਹਿ ਕੂਰ ਨਹਿ', ਦੋਸ਼ ਲਗਾਵਹੁ । ਹਮ ਫ਼ਾਰੀਬ
 ਸਗਰੇ ਲਖਿ ਪਾਵਹੁ' ॥ ੨੧ ॥ ਇਮ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿਕੈ ਅਹਿਦੀਨ । ਸ਼ਾਹੁ
 ਨਿਕਟਿ ਸੁਧਿ ਲਿਖਿ ਪਠਿ ਦੀਨਿ।'ਕਿਤਹੁੰਨ ਪਾਵਤਿ ਖੋਜਤਿ ਹਾਰੇ।ਦੋਸ਼
 ਬਿਦੋਸ਼ਨਿ ਬਿਖੈ ਨਿਹਾਰੇ' ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਨੁਰੰਗ ਨੈ ਕਿਤਿਕ ਸਊਰ' ।
 ਹਿਤ ਖੋਜਨ ਪਠਿ ਨਿਕਟਿ ਕਿ ਦੂਰ । ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਕਹੁ ਬਿਚਰਨਿ ਲਾਗੇ।
 ਬੂਝੇ ਜਿਤ ਕਿਤ ਪਾਛੇ ਆਗੇ ॥ ੨੩ ॥ ਕ੍ਰੋਚਿਤ ਅਹਿਦੀ ਅਰੁ ਅਸਵਾਰ ।
 ਬਿਚਰਤਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੋਸ਼ ਮਝਾਰ । ਇਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ।
 ਜਲ ਥਲ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜਾਨਤਿ ਸ੍ਰਾਮੀ ॥ ੨੪ ॥ ਸੈਫਦੀਨ ਕੋ ਕੀਨਿ
 ਨਿਹਾਲ । ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਕਹਯੋ ਇਕ ਕਾਲ । 'ਅਬਿ ਹਮ ਚਲਯੋ ਚਹੈਂ ਕਿਤ
 ਆਨ' । ਬਸੇ ਚੁਮਾਸਾ ਤੁਵ ਬਚ ਮਾਨਿ ॥ ੨੫ ॥ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨ
 ਕਰਿ ਸਦਾ । ਸੰਕਟ ਬਜਾਪ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਕਦਾ । ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਸੰਗ
 ਸੁ ਪ੍ਰੀਤ । ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਲਹਹੁ ਸੁਖ ਨੀਤ ॥ ੨੬ ॥ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇਰੇ
 ਅਬਿ ਮਿਟਯੋ । ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸੰਕਟ ਕਟਯੋ' । ਸੈਫਦੀਨ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਭਏ ਸਜਲ ਲੋਚਨ ਤਿਸਕਾਲਾ ॥ ੨੭ ॥ 'ਮੋਚਿਤ ਮੋਚਤਿ
 ਸਾਥ ਨ ਚਹੈ' ।—ਗਮਨਹੁ ਗੁਰੂ!—ਬਾਕ ਕੋ ਕਹੈ' । ਕਹਾਂ ਠਗੋਰੀ ਮੋ
 ਪਰ ਝਾਰੀ । ਮਨ ਬਸਿ ਰਾਵਰਿ ਰਖਹੁ ਸੰਗਾਰੀ' ॥ ੨੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ
 ਬਹਾਦਰ ਸੁਨਿਕੈ ਯੀਰਜ ਦੀਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤਿਸ ਗੁਨਿਕੈ'ਹਮ ਨੈ ਅਬਿ ਕੁਛ

ਪੁੱਛਕੇ । 'ਸਾਰੇ ਘਰ ।' (ਅਸੀਂ) ਬੂਠ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ । 'ਅਸਵਾਰ ।' 'ਹੋਰਥੇ ।' 'ਮੇਰਾ
 ਚਿੱਤ ਸਾਥ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ।' 'ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਜਾਚੋ ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਕੋਣ ਕਹੋ ।

ਕਰਨੇ ਕਾਜਾ । ਨਹੀਂ ਸਾਥ ਕੋ ਨਿਬਹਿ ਸਮਾਜਾ ॥ ੨੯ ॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ
 ਉਠਿ ਕਰਿ ਠਾਨਹੁ ਧਮਾਨ । ਜਿਮ ਸਮੀਪ ਤੈਸੇ ਪਹਿਚਾਨ' । ਇੱਤਸਾਦਿਕ
 ਕਹਿ ਬਹੁ ਸਮੁਝਾਯੋ । ਨੀਠ ਨੀਠ ਉਰ ਧੀਰ ਬਧਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ਅਪਰ
 ਦਾਸ ਅਰੁ ਸਿੱਖ ਜਿ ਸਾਥ । ਸਭਿ ਸੈਂ ਬੋਲੇ ਇਸਿ ਬਿਧਿ ਨਾਥ । 'ਨਿਜ
 ਨਿਜ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਨਿ ਕਰੀਯਹਿ । ਸੰਗ ਹਮਾਰੋ ਅਬਿ ਪਰਿਹਰੀਆਹ ॥
 ੩੧ ॥ ਹੋਨਿ ਇਕਾਕੀ ਬਨਹਿ ਹਮਾਰੋ । ਅਬਹਿ ਸੰਗ ਹੁਇ ਅਧਿਕ
 ਦੁਖਾਰੋ । ਤਹਾਂ ਨ ਸਰਧਾ ਪੁਨ ਰਹਿ ਆਵਹਿ। ਰਹੈ ਸੰਗ ਸੋ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਵੈ।
 ੩੨ ॥ ਇਸ ਕਾਰਨ ਸੁਧਿ ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਾਈ । ਚਲੇ ਜਾਹੁ ਭਜਿ ਹਠ ਅਧਿ-
 ਕਾਈ । ਨਾਂਹਿ ਤ ਤ੍ਰਾਸ ਹੋਇਗੋ ਭਾਰੀ । ਰਹੈ ਕੋਨ ਤਬਿ ਧੀਰਜ ਧਾਰੀ' ॥
 ੩੩ ॥ ਇੱਤਸਾਦਿਕ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਸੁਨਾਯੋ । ਹਿਰਦੈ ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਜਾਯੋ ।
 ਬੋਲੇ ਕਿਤਿਕ ਜੋਰ ਜੁਗ ਹਾਥ । 'ਰਾਵਰਿ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਾਥ । ॥ ੩੪ ॥
 ਨਿਜ ਸੰਗ ਰਾਖਹੁ ਤਉ ਹਮ ਰਹੈ । ਜਾਹਿ ਸਦਨ ਕੋ ਜੇ ਅਬਿ ਕਹੈ' ।
 ਇਮ ਕਹਿ ਆਇਸੁ ਲੇ ਘਰ ਗਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸੰਗ ਤਜਿ ਦਏ ॥ ੩੫ ॥
 ਪੰਜ ਸਊਰ ਗੁਰੂ ਫਿਗ ਰਹੇ । ਜਿਨਹੁ ਸੰਗ ਕੋ ਹਠ ਬਹੁ ਗਹੇ । ਮਤੀਦਾਸ
 ਇਕ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਨ । ਰਹਤਿ ਸਮੀਪ ਸਦੀਵ ਸੁਜਾਨ ॥ ੩੬ ॥ ਰਿਦੇ ਸੁੱਧ
 ਸੇਵਾ ਬਹੁ ਕਰੀ । ਅਜਮਤ ਲਹੀ ਕੁਮਤਿ ਪਰਹਰੀ। ਗਸਾਨਵਾਨ ਸਮਰਥ
 ਸਭਿ ਰੀਤਿ । ਧੀਰਜ ਆਦਿ ਬੰਦ ਗੁਨ ਚੀਤ ॥ ੩੭ ॥ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਮਨ ਕਰਿਕੈ
 ਸੰਗ ਨ ਤਸਾਗਾ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਚਰਨ ਅਨੁਰਾਗਾ । ਦੂਸਰ ਰਹੈ
 ਸੰਗ ਗੁਰਦਿੱਤਾ । ਬਿਧ ਕੇ ਬੰਸ ਜਨਮ ਜਿਨ ਲਿੱਤਾ ॥ ੩੮ ॥ ਖਸਟਮ
 ਥਾਨ ਬਿੱਧ ਤੇ ਭਯੋ । ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜਾਯੋ । ਸਰਥ ਗੁਰਨਿ ਕੋ
 ਸੰਗੀ ਰਹੈ । ਕਰਾਮਤ ਮਹਿ ਪੂਰਨ ਅਹੇ ॥ ੩੯ ॥ ਜਿਨ ਕੋ ਲੋਸ਼ ਨ ਮੋਹ
 ਨ ਮਾਯਾ । ਉਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਸਾਨੀ ਆਨੰਦ ਪਾਯਾ । ਦੁਇ ਇਹ ਸੰਗ ਅਪਰ
 ਸਿਖ ਤੀਨ । ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੪੦ ॥ ਸੈਫਦੀਨ ਤੇ ਲੀਨਿ
 ਬਿਦਾਈ । ਜੀਨ ਡਾਰਿ ਤਸਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਅਪਰ ਦਾਸ ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰ
 ਗਏ। ਗੁਰੂ ਭੇਵ ਨਹਿ ਜਾਨਤਿ ਭਯੋ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਵਲਿਖਿ
 ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤਸਾਰੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੧ ॥